Tex. ⁊ cō. 132.

ADhuc aūt ⁊ tertiā iducem⁹ rōnē sumptā a sensibus p quā nullū deesse sensum aialib⁹ pfectis ostēdemus: hoc enīz efficacior est ad ꝓbādū q̄ numerus ꝓpriorū passiuorū ex numero ꝓpriorū actiuorū ꝓueniētissime ꝓbat. Nō enīz alterū alio q̄ corp⁹ sensibile est ⁊ alia passio siue q̄litas sensibilis que nulli sensui est ꝓpria: q̄ ille q̄ dicte sunt: q̄ nullus deest aialib⁹ pfectis sensus: nullum aūt ā sensibile est ab his q̄ dicta sunt sicut ꝓbabim⁹. Si enim eēt aliud aliq̄ sensibile sensus illius ab aliquo aiali hīēt: sed aial pfectissimuz est hō: ergo sensus illius hēret ab hoīe: nos aūt videmus hominē nō hēre plurū sensibiliū sensus: q̄ q̄ dicti sunt: q̄m sensibilia iudicāt ꝓueniētia ⁊ incōueniētia aialib⁹ quorū sūt sensus: iudiciū aūt cōueniētis ⁊ incōueniētis pōt accipi p illud q̄ subaliter ꝓuenit aut nocet aut p signū illius: ⁊ q̄dē est de eo q̄ subalr ꝓuenit: tunc opz q̄ sensibile inotescat p seipm: ⁊ aliqd q̄ est pars aialis: qz ad hoc q̄ aliqd subaliter conueniat opz ista duo ꝓcurrere. s. q̄ suba sensibilis p seipsaz cōueniat: qz spēs gnata ab ipso nō ꝓstituit suāam corporeā: ⁊ opz vt substātie ꝓueniat sentiētis: ⁊ sic sensibile necesse est cōtungi p subam sentiēti: ⁊ ex hoc ꝓuincit eē tactus: ⁊ sufficienter habēt q̄m oia cōtāgibilia nobis subaliter p tactū sentimus. Si aūt p signū innotescit: aut illud signū est ꝓpinquū aut remotū: aut medio mō se hās: ⁊ q̄dē est ꝓpinquū: tūc erit sequela cōmixtionis: ⁊ sic erit sapor p subam ꝓiunct⁹ gustui: ⁊ si est medio modo se hās: tūc est odor q causat a sapore. Si aūt est remotū: tūc significat p ipsaz rei formā: aut p illud q̄ est ei⁹ signū ⁊ nō res ipse: ⁊ sic est sonus. Est aūt numerus hunc aliter accipe: q̄m sensus est ad notitiā ordinat⁹ ⁊ ad cibū cōueniētē ⁊ ad subam: his enīz trib⁹ pficit aial pfectū: suba enī dat eē: cib⁹ aūt ꝓseruationē in eē: disciplina aūt ē de pfectiōe aīe ⁊ p̄cipue humāe. Si ergo sensibile sit magis disciplinabile tūc erit aut ex ipsa rei forma deseruiēs inuētioni: ⁊ tūc est sensus visus: ⁊ iō delectatio visus maxime signū est q̄ hō nāliter scire desiderat: aut est p signū intētionis rei: ⁊ sic est auditus deseruiēs doctrie: qz aūt oē q̄ q̄sq̄z scit: aut addiscēs ab alio: aut inueniēs p seipm nouit: iō isti duo modi sufficiūt ad disciplinā. Si aūt sensus sit magis ad cibū ꝓsequēdū: cū cib⁹ nō sit nisi aliqd cōmixtū: opz q̄ spēs sensibilis sit alicui⁹ cōmixti spēs: spēs igit ista ꝓsequit ꝓprie mixturā: ita q̄ est primus effect⁹ eius: ⁊ sic est sapor: aut est effect⁹ eius nō primus: ⁊ sic est odor q sapōrē sequit. Si autē est de his q ordinant ad subam tūc est spēs tāgibiliū. Et ex his pz q̄re hoies visum ⁊ auditū hītes optime disciplinabiles sunt: ⁊ si carēt odoratu visu ⁊ auditu nunq̄ disciplinant pfecte. Sūt tū oēs sensus aliquo mō ⁊ hz qd disciplinabiles: ⁊ iō dicit q̄ destructo quolibet sensu perit scia sensibilis eius: ⁊ sunt aliquo mō iudicātes cibū: sed tunc aut iudicāt p itētionē pure spūalez: aut medio mō se hītē: ⁊ p̄mo qdē mō iudicat visus a remotissimo: scdo autē mō: aut ē subaliter iudicās: aut prime iudicās ꝓueniēs ⁊ icōueniēs in ipso: ⁊ p̄mo qdē mō est tactus: scdo aūt mō ē gustus. Si aūt hz se medio mō aut plus ē māle q̄ spūale: aut ecōuerso: ⁊ p̄mo qdē mō est odor q mirti corporis est: ⁊ scdo modo est sonus: q eē spūale hz in medio: nō tū sicut visus: he autē sunt rōnes ab Aristotele in. z. de anima confuse ⁊ breuiter posite ꝓpter q̄ Auicēna professus est se Aristotelem illo in loco non intellexisse.

¶ Cap. 6m. Q̄ sensatorum omniū non potest esse aliquis sensus a predicatis.

Tex. ⁊ cō. 133.

HOrte aūt aliq̄s dicet q̄ organuz aliq̄ ꝓprium quo sentimus est eorū sensibiliū que supra vocamus sensata cōia: ⁊ sic ille sensus q est illi⁹ organi erit sert⁹ sensus prim⁹ ita q̄ sensata cōia sunt sibi ꝓpria. Sed si hoc eēt verū tunc sensata cōia sentirem⁹ vnoquoq̄z sensu p̄m accīs ⁊ nō essentialiter: id q̄ sentim⁹ p accidēs dicit duplr quorū vnū est q̄ accidit huic sensui inq̄ntū est hoc: iz nō accidat sensui inq̄ntuz est sensus: sicut nos visu sentim⁹ dulce: hoc enī accidit visui inquātū ꝓiunctū est suū sensibile cū sensibili: gustus: tū dulce nō accidit sensui inq̄ntuz est sensus: qz tūc a nullo sensu pcipe rēt siue sentirēt: aliud aūt est q̄ accidit huic sensui inq̄ntuz est hic sensus: ⁊ ēt sensui inquātū est sensus: sicut dicimus q̄ videm⁹ filiū Dionis: ⁊ de illo dirim⁹ supra q̄ est sensatū p accīs: primo q̄ mō p accidens sentit ab aliquo sensu hoc q̄ ab alio sensu sentit p se: si ergo sensata cōia sentirent ab aliquo ꝓprio sensu p se tunc absq̄z dubio nō sentirent ab aliis nisi per accīs: ita q̄ forma eorū nullo mō depingeret in sensu alio: sicut nec forma dulcis describit in visu: cōia aūt sūt q̄ quē q̄ supra dirim⁹: q̄ sunt mot⁹ stat⁹ figura magnitudo numerus: ⁊ vnū tū q̄ ad numerū reducit: ⁊ si aliqua alia inueniant q̄ a plurib⁹ sensib⁹ eēntialiter sentiunt: ad ista reducūtur sicut situs q est dimēsio: ⁊ magnitudo q̄dā: ⁊ sicut ꝓpinquitas ⁊ remotio q̄ sunt ēt reducta ad magnitudinē: ⁊ sicut aspitas ⁊ lenitas ⁊ rectū ⁊ curū q̄ vident ⁊ tāgunt q̄ sub figura vident collocari: ⁊ q̄cūq̄z alia talia pōt inuenīri: ⁊ ideo Auicē. in suo sexto nālium: sīlr aūt ⁊ Auicebron ⁊ Mebuchā plura q̄ q̄nque ponūt sensata. Q̄ aūt oia ista a quocūq̄z p̄dictorū q̄nque sensuū eēntialiter ⁊ nō accidētaliter sentiātur ꝓbat p hoc: q̄ oia hec q̄ sentim⁹ motu quodā q est a sensibili in sensum sentim⁹. In illo aūt motu forma sensibilis vt passio q̄dā efficit in sensu: tali enīz motu sentim⁹ magnitudinē: ⁊ iō magnitudo sensibilis in sensu efficit: ⁊ qz magnitudinez sentim⁹ motu opz q̄ ēt figuraz sentiam⁹ tali motu: qz figura magnitudo est q̄dā sic vel aliter terminata: ⁊ qz oppositorū ē idē sensus eēntialis: iō gescēs sentim⁹ in eo q̄ nō mouet siue priuatū est motu: numerū aūt sentim⁹ negatiōe cōtinui: ⁊ per numerū ꝓprietates: iaz aūt ꝓbatū est q̄ ꝓtinuū q̄ est magnitudo q̄dā eēntialiter sentit: ⁊ iō opz q̄ eius priuatio q̄ est numerus essentialr sentiat ⁊ vlr dicat qcqd sentit motu q fit a sensibili in sensuz: ⁊ passio est sensus: ⁊ sic pfecta ab agēte sensibili a plurib⁹ sensib⁹: illud sentit eēntialiter cū talis mot⁹ fit fact⁹ p se sensibili forma: mot⁹ enīz ille est forma post forma: qz q̄ a sensibili patit p mediū: hoc patit a medio organū sensus: cōia aūt oia tali motu sentiunt a pluribus sensib⁹: nihil igit eorū sentit p accīs sed vnūq̄q̄z eorū sentit eēntialiter: ⁊ hoc nō posset eē sicut dirim⁹ si sensata cōia ꝓpria eēnt alicui⁹ sensus pticularis: qz vnusq̄sq̄z ꝓpriorū vnuz sentit tm̄ primo p̄m nām: sicut visus q primo nō accipit nisi colorē: ⁊ sub ipso colōr differētias: est enīz visus p̄ colōris: ⁊ postea differētiarū colōris p̄m q̄ ꝓbauim⁹ in pn̄ pbicorū: q̄ vle prius est pticulari in sensu: similr aūt est i quolibet alio sensu. ¶ Cū igit ista cōia sint plura sub vna vlī nā nō ꝓtēta: nō erit ipa alicui⁹ sensus sensata ꝓpria: si aūt diceret ab aliquo q̄ eēt ꝓpria alicuius sensus: tūc sequeret q̄ ab aliis sensibus ꝓpriis ista nō cōprehēderent nisi p accidēs: ⁊ sic mot⁹ sentiret p visuz per accidēs: qz ille mot⁹ sentiret a visu sicut nec sentimus dulce p visum: hoc enīz ita ꝓtingit: qz nos hēmus vtriusq̄z. s. tam albi q̄ dulcis ꝓpriū sensuz p̄m q̄ eēntialr ⁊ subaliter vtrūq̄z cognoscim⁹: iz albū visu ⁊ dulce gustu: ⁊ iō accidit nobis videre albū q̄m iudiciū gustus prius fuit de dulci in hoc albo: ⁊ iō nō videm⁹ dulce in eo q̄ dulce: iz videm⁹ hoc q̄ est dulce p̄m mām: ⁊ si diceret q̄ nō hoc mō videmus dulce p accīs q̄. s. accidit huic sensui inquātū est sensus hic: tūc oporteret q̄ viderem⁹ ipm p accidēs oino ita q̄ accideret sensui iquantū est sensus sicut videm⁹ filiū Dionis nō inquātū est Dionis filius accept⁹ p aliquē aliū sensuz: sed inq̄ntū est alb⁹ cui accidit Dionis filiū eē cui⁹ forma nequaq̄ i visu describit: sed ab alia altioris sensus cōprehēsione cū visibili accipitur: nos aūt iaz ante ꝓbauim⁹ q̄ nos hēm⁹ sensuz cōez a plurib⁹ sensib⁹ eorū q̄ sunt sensata cōia nō p̄m accidēs: iz p se: nō igit est de ipsis aliq̄s ꝓpri⁹ nequaq̄ sentirem⁹ ipsa eēntialiter a plurib⁹ cōiter sed tm̄ p̄m accidēs sicut sentit filius Dionis: ꝓpria enīz sensibilia sentiūt ꝓpriis sensus adinuicē: ita q̄ vn⁹ sentit sensibile alteri⁹: nō qdē p̄m q̄ ipsi sūt eēntialiter distincti: ⁊ ad hoc sensibile vel ad aliud: iz poti⁹ p̄m q̄ sensus pluriū sensibiliū est vn⁹ in subto nō inquātuz sensus: iz poti⁹ p̄m q̄ sensibilia pluriū vnū sūt i subto sicut citrinū ⁊ amarū i cholera: tūc enīz dicim⁹ nos videre amarū q̄m videmus citrinū ⁊ nō pōt dici q̄ hoc sit alteri⁹ ꝓpriuz cuiuscūq̄z duorū: visus. s. vel gustus q̄ dicat q̄ hec duo vnū sūt: q̄m hoc dicere est alicuius vtutis q̄ cōpat p̄m diuisionē ⁊ cōpōnē sensata plurium sensuū: ⁊ hoc nō pōt eē ꝓpriū alicui⁹ eorū: qz q̄cūq̄z vt⁹ cōpatiter sensata pluriuz oz q̄ accipiat sensata pluriū: ⁊ hoc nō pōt facere aliq̄s sensus ꝓpri⁹: ⁊ qz hoc nō est ꝓpriū alicui⁹ sensus pticularis: iō frequēs fit deceptio circa hoc cū supra ostēderimus ꝓpriū sensum in sensibili ꝓprio nullatenus decipi: deceptio enim est eius vtutis que cōponit ⁊ diuidit iter sensata: qz sepe cū accidit citrinuz hoc ipm putat esse amarū: ⁊ ita

Tex. ⁊ cō. 134.

Tex. ⁊ cō. 135.

mel aliquādo opinaḡ fore fel: cui⁹ aūt potētie sit iter sensata cōponere ⁊ diuidere posterius dicet. ¶ Inquiret autē aliqs cuius cā nā dat nobis sensus plēs: ita q̄ plura sensata sentimus ⁊ nō dat nobis nā vnū solū sensuz p quē oia sensata sentirem⁹. Ad hoc dōm est q̄ hoc facit nā quatenus nos nō lateāt cōia sensata q̄ ꝓuenieter sentim⁹ post sensata ꝓpria: illa enim nescirem⁹ eē cōia si oia ꝓpria sentirem⁹ p vnū ⁊ eundē sensum: q̄ sunt mot⁹ ⁊ magnitudo: ⁊ alia q̄ supra dicta sunt. Si enim solus visus p quē sentirem⁹ p oē sensatū ⁊ visus eēt albi ⁊ aliox ꝓpriox: tūc lateret magis cōia eē cōia q̄ modo faciāt: videnē enim oia cōia eadē esse cū ꝓprijs eo q̄ nō ꝓse querenē nisi ad sensibilia eiusdez sensus: ⁊ videreē color esse magnitudo: nūc aūt q: eadē cōia ēt in altero sensu sentiunē: facit māifestū eē q̄ cōia altera sunt a ꝓprijs: qcqd enī aliqū sequiē ad vnū aliqū ad alterz diuersuz est ab vtroqz: ⁊ cū cōia vniant in se ꝓpria si cōia nō bñ eēnt distincta a ꝓprijs opz q̄ totū iudiciū sensibiliū eēt errore iplicitū: ⁊ nihil esset certum in iudicio sensibiliū: hec igiē dicta sunt ad hoc q̄ nō sit sert⁹ aliquis sensus ꝓprius preter quinque determinatos.

¶ Cap. 7m. Et ē di. declarās. 5. vires aie sensibilis iteriores.

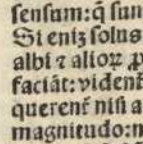

Volentes aūt nūc ingrere de virtutib⁹ aie sensibilis iteriorib⁹ pp faciliorē ī tellectū p̄mo enumerabim⁹ eas: ⁊ postea sigillatim exequemur de ipsis: dicam⁹ igiē q̄ in oi nā que plurib⁹ cōis est opz eē vnū fontē ex q̄ illa cōitas oriaē: sensibilis aūt cognitio est cōicata qnque sensibus: ⁊ ideo opz esse vnū fontē ex quo ois sensus oriaē: ⁊ ad quē ois mot⁹ sensibiliū referaē sicut ad vltimū finē: ⁊ hic fons vocaē sensus cōis. ¶ Qui q̄dā hz inquātū sensus est: ⁊ q̄dā hz inq̄tū sensus cōis est: inq̄tū enim sensus est hz q̄ recipit rerum spēs sine mā: ⁊ tū p̄sente mā qō ꝓpriū est ois sensus. ¶ Inq̄tū aūt cōis est hz duo sine qb⁹ sensibilis cognitio nō pficitur quox vnū est iudiciū sensibilis opationis sicut nos apprehēdim⁹ videre qñ videm⁹: ⁊ audire qñ audim⁹: ⁊ sic de alijs. Si enim hoc iudiciū nō eēt in aiālib⁹ nō eēt satis vtile videre ⁊ audire: ⁊ p̄m alios sensus apprehēdere. Scōm aūt est cō parare sensata diuersox sensuū p hoc q̄ inuenit ea in vno cōi sensato ꝓiuncta vel distincta: hoc enī nō pōt facere aliqs sensus ꝓpriox: q: cōparatio iter plura est: ⁊ opz cōpantē plura simul hīe apud se: ⁊ iō sensus cōis cōpat sensata dicendo citrinū eē dulce ⁊ vnū dulci⁹ alio p hoc q̄ ad ipm referunē oium ꝓpriox sensuū sensata: hec igiē cogūt ponere sensum cōem. ¶ Nos aūt pcipim⁹ in nobis eē cognitionē sensibiliū formarū ēt qñ res nō est pñs: ⁊ hec cognitio est altioris abstractionis q̄ cognitio sensibilis sicut suptus determinauim⁹: scim⁹ enim q̄ altera est virt⁹ q̄ bñ tenet: ⁊ altera est virt⁹ q̄ bñ recipit: qñ bñ tenēs pficiē sicco frigido: ⁊ bene recipiēs pficiē humido: ⁊ cū sensibili ꝗ bene recipiat ⁊ nō teneat re abñte: scim⁹ sensibilē vtutē vlr nā eē illā q̄ tenet imagines rer apud nos qñ res ipse nō sūt pñtes. ¶ Nos aūt i nobis circa sensibiles formas triplicē exprimur in gēe cognitionē: quar vna ē q̄ est circa formas acceptas p sensuz hoc mō quo sensate sūt: alia aūt q̄ est circa itētiones q̄ nunq̄ in sensu fuerūt: sz tū a sensibiliū cōditiōib⁹ nō sūt separate: sicut eē ꝓueniēs vel icōueniēs ⁊ amicū vel inimicū ⁊ eē filiū ⁊ nō filiū matrē ⁊ nō matrez sic ouis noscit filiū: ⁊ illi ⁊ nō alij porrigit vbera lactādo: ⁊ fugit lupū vt inimicū ⁊ canē sequiē vt custodem: ⁊ vtraqz istar cognitionū est de his q̄ sunt apud nos re nō pñte. Est āt ⁊ q̄dā tertia q̄ agit tam in formis sensatis q̄ in intētionib⁹ cōponēdo ⁊ diuidēdo q̄ est q̄ñ cōis virt⁹ ad quā referunē tam forme sensate q̄ intētiones elicite sicut sensata ꝓticularia ad sensuz cōem. ¶ Resumam⁹ igiē duo p̄n° p q̄ distinguunē vires iste dicētes q̄ actiū qō est formale nō pficiē eodē quo pficiē passiū qō est recipiēs ⁊ tenēs: cū igiē q̄dā virt⁹ sit q̄ tenet ⁊ recipit formas prius sensatas: illa erit passiua pfecta frigido sicco in cōplerione organi cui⁹ ipsa est actus. Cū aūt in nobis exprimur eē cognitionē itētionū elicitar ex sensibilib⁹ formis opz eē aliqd qō eliciat ⁊ agat illas intētiōes: ⁊ illi⁹ erit q̄ñ potētia actiua agēs intētiones illas ex sensib⁹ cui⁹ pfectio i cōplerione sui organi est calidū spūale ⁊ formale valde reseruatorū: ergo formar sensatar vocauerūt pipathetici imaginē alias imaginationē: ⁊ qbusdā placuit q̄ vociteē virt⁹ formalis eo q̄ seruat apud nos formas: actiuū aūt ⁊ elicitiuū itentionū vocarūt extimationē: q: vo etiā exprimur apud nos iterū teneri intētiones elicitas sicut teneneē forme sensate: ⁊ nō est ab eadē potētia tenere ⁊ agere sicut dictū est: nec idem tenēs est qō tenet formas sensatas ⁊ intētiones elicitas ex eis eo q̄ altior gradus abstractionis est intētio q̄ forma sicut supra dixim⁹: tō coacti sunt inuenire virtutē aie q̄ tenet itētiones elicitas ab estimatiua virtute: ⁊ hanc vocarunt memoriā. Adhuc aūt nos exprimur nos vti cōponēdo ⁊ diuidendo tam formis q̄ intētionib⁹: facim⁹ enim hoiez cū duob⁹ capitib⁹: ⁊ aliqd cōpositū ex multiplici forma sensata ⁊ cōponim⁹ hec cū itētionib⁹ quas elicitas hēmus apud nos: ⁊ opz q̄ faciens illud sit aliqd cōe ad qō tam forme q̄ intētiones referunē sicut ad qōdā cōe: ⁊ hec vocarūt ꝓpātasiā q̄ existēs iter memoriā in qua sunt intētiones: ⁊ imaginatiuā in qua sunt forme accepte p sensum vtiē vtrisqz cōponēdo ⁊ diuidēdo: ⁊ hec opaē in sōnis: sicut ī vigilia: phātasia aūt ab apparitione dicta est: qñ illa ē maior cognitio quā hēat aia sensibilis: ⁊ est vltimū virtutis ei⁹: ⁊ hec a vulgo in hoib⁹ vocaē cogitatiua: cū tū ꝓprie cogitare rōnis sit ꝓpriū: hec aūt phantasia plurimū cōfert ei⁹ recordationi qō oblitū est p hec q̄ mouet intētiones ad formas: ⁊ formas ad intētionē: p hoc enim veniē in sīe aliqd ei⁹ qō prius scitū fuit: ⁊ p illud veniē in oblitū sicut nos in libro de memoria ⁊ reminiscētia ofidem⁹: hec etiā est illa q̄ itellectualia assimilat corporalib⁹. Intellectuales enim diuisiōes vni⁹ in multa assimilat diuisioni arboris in multos ramos sicut id qō facimus in arbore porphyrij de diuisione p̄dicabiliū ⁊ resultatiōe quā facit ipse itellect⁹ posteriorīs: in p̄mis assimilat schalis sicut est id qō tradidit ꝓpythagoras de schala aurea: p̄m ꝓgruētiā aūt opex pipathetici tradiderūt istis virib⁹ sitū: oēs enim organicas eē tradiderunt eo q̄ sunt circa ꝓticularia tm: ois enīz forma ꝓticularis in mā aliqua est: qñ forma sine omni mā accepta est vlis circa quā opaē itellect⁹: sensum igiē cōem in anteriori pte cerebri posuerūt in loco vbi ꝓcurrūt nerui sensitiui qnque sēsuz sicut in quodā cētro q locus medullosus est ⁊ humidus post quē locū est durities maior ex frigiditate cerebri ꝓueniēs: ⁊ illū direxūt thesaurū formar in quo retinenē forme ⁊ imobilitanē q thesaurus imaginatiua vel formalis vocaē. In pria aūt parte medie celle cerebri vel cellule q̄ calida est ex motu multi spūs ad ipsam posuerūt ertimatiuaz q̄ elicitiua ⁊ actiua est intētionū: thesaur aūt ei⁹ reseruātē intētiones qui memoria vocaē in posteriori pte cerebri posuerūt q loc⁹ est ficc⁹ pp neruos motiuos q̄ orīunē ab ipso: cui⁹ signū est: q: lesa illa parte pdiē vel lediē memoria in oib⁹ aiālib⁹: phātasiā aūt que ꝓuertit se tam sup intētiones q̄ sup formas posuerūt in medio medie celle tanq̄ cētrū iter imaginatiuā ⁊ memoriā: hui⁹ signū est: q: lesa media cella nō habeē ab aliquo animali ordinatū regimē vite eo q̄ nō pōt vti sensatis formis ⁊ intentionib⁹ p̄m q̄ oportet: ⁊ tunc efficiunē animalia furiosa ⁊ rabida: hec igitur sunt que prelibare volumus de istis virtutib⁹ ⁊ modo prolixius determinabimus de vnoquoqz istorum: ⁊ primo de sensui cōmuni.

¶ Cap. 8m. De eo qō sensu communi nos sentimus videre ⁊ audire ⁊ p̄m alios operari.

Tex. ⁊ cō. 136.

Icamus igiē q̄ q: nos sentim⁹: q: videmus qñ videm⁹ ⁊ sentim⁹: opz q̄ vtus qua hoc sentim⁹ sit aliq̄ vtus aie sensibilis. Queram⁹ igiē vtruz visus sit illa virt⁹ qua videm⁹ nos videre aut altera a visu. Silr aūt q̄riē de vtute qua sentimus nos audire ⁊ olfacere: ⁊ sic de alijs vtrum fiat hoc p sensuz ꝓpriū cui⁹ est opatio illa aut p aliquā altaz virtutē. Si aūt deē q̄ sensus quo sentim⁹ nos videre qñ videm⁹ sit altera a visu: tūc opz q̄ ille sensus sit visus eo q̄ illo videm⁹ nos videre: ⁊ opz q̄ ille ēt sit coloris q subijciē visui: q: nō videm⁹ nos videre: nisi p hoc q̄ videmus nos in visu spēm coloris hīe: ⁊ q̄ videt spēm coloris in visu videt colorē: ⁊ ex hoc segē q̄ duo sensus eiusdē sint subti sine obiecti. s. visus: ⁊ ille quo videm⁹ nos videre qō est impōse: q: nō multiplicaē ꝓpriū patiēs ex eiusdē speciei agēte. Si aūt dareē q̄ ē idē visus quo videm⁹ colorē: ⁊ quo videm⁹ nos videre colorē: tūc visus erit sui ipsius sicut obiecti: ⁊ cū oōm fit agēs: sensus patiēs: sequereē eūdē sensuz eē agēs ⁊ patiēs qō iter est ipse. Si aūt pp hoc iter dicereē q̄ eēt sensus alter: tūc q̄ramus de illo altero vtrū videat se videre an nō: ⁊ si nō tūc cognitio sui sēsibilis ē icerta cōp̄hēsio: qñ qñ videt nō com-

Mō est eiusdē vtutis tenere ⁊ agere.

Phantasia opaē in sōno ⁊ in vigilia ⁊ a vulgo cogitatiua in hoibus nuncupaē. Z.

Mō hic ꝗ opa tōib⁹ vtutis cogitatiue vide ēt Auerroi. 3. de aia cō. 6. ⁊. 20 ⁊. 2. ꝗ anima. 53. ⁊ sup lib. de somno ⁊ vigilia.

Aliq̄ debēnt sensui cōi inq̄tū sēsus ⁊ aliq̄ inquātū talis sensus.

Sensui cōi vt cōis est duo sibi ꝓueniunt.

Virt⁹ imaginatiua reseruare hz spēs sensibilium.

Circa sensibiles formas in nobis triplicē i gēe cognitionē exprimur.

prebēdit se videre: tunc eadē rōne alio sensu videt se videre sicut ⁊ in pn°: ⁊ tunc iterꝝ de illo q̄rē: ⁊ pcedet hoc in ifinitū: aut opꝛ dicere q̄ ille alius sit sutipsius iuder: cū aūt eodē sensu videat se videre: ⁊ videat visibile: ⁊ hoc in prio dōm fieri eo q̄ nā nunq̄ abūdat supfluis: sed erplet opa sua p necia: q̄ relinquit q̄ eodē sensu videam⁹ visibilia: ⁊ videam⁹ nos videre. ¶ Hoc tū adhuc dubitationē hꝛ: cōstat eniz ex p̄missis q̄ nihil est videre fm actū nisi visu sentire colorē fꝛ actū: qm̄ nos supra pbauim⁹ q̄ spēs obiecti qm̄ est in sensu pficit ipm scōa pfectiōe q̄ est agere: opꝛ igit vt videē ex hoc sequi q̄ videēs se videre: nihil aliud sit nisi videēs colorez: aut visuz hꝛe colorē: ⁊ ita p'''' videēs quo videm⁹ nos videre hēbit colorē sicut ⁊ pupilla: p'''' aūt videēs dicim⁹ qō ifluit oculo visum: illo eniz videm⁹ nos videre sicut dirimus supra. Si aūt hoc deē tūc sequit q̄ qm̄ videm⁹ nos videre q̄ videre sit color del colorātū qō est valde inopinabile. ¶ Dicam⁹ igit solūētes hāc qōnē q̄ manifestū est q̄ nō oino est vnū ⁊ vno mō dictū sentire p visuz: ⁊ hui⁹ signū qdē est: qꝛ ēt qm̄ videmus res exterioꝛes nō videm⁹ vno mō: nec vno mō iudicam⁹ p visuz discernēdo tenebꝛas ⁊ lumē: ⁊ sic possum⁹ dicere q̄ visus sit diuersoꝛ sicut colorati est aut obiecti ⁊ est opatiōis alr q̄ obiecti: ⁊ tūc nō sequit q̄ videre sit aliqd colorātū vel color. Amplius aūt solūētes iductā dubitationē aliqualr possum⁹ aliquo mō pcedere pclonē q.s. videre videētis fm actū sit tanq̄ colorātū: lz nō sic simplr sit colorātū. Id enim quo sentim⁹ est susceptiuū sensibilis forme: ⁊ iformat ea sed suscipit eā sine mā vt supra dirim⁹: cui⁹ signū est: qꝛ ēt abeūtib⁹ sensibilib⁹ rebus a pūtia sentiētiū adhuc ifunt sensus. i. forme sensibiles ⁊ pbantasie qb⁹ sensibilr opanē aialia qm̄ imaginanē ⁊ rememoꝛantur sicut supra dirim⁹: act⁹ eniz siue pfectio rei q̄ sentit ⁊ sensus fm actū fact⁹ est vnus: qꝛ vna foꝛ° pfectio ē vtriusqz: sed alteꝝ est eē ei⁹ in sensibili: ⁊ alteꝝ in sensu: qꝛ eē spūale ⁊ intentionale hꝛ in sensu: māle aūt ⁊ nāle hꝛ in re sensata: hoc āt dico de sensu ⁊ sensibili fm actū acceptis: vt qm̄ accipit son⁹ fm actū ⁊ auditus fm actū: tūc eniz in vnius forme actu sunt sonās ⁊ audit⁹: q̄ foꝛ° est sonus alterū eē hās in sonāte ⁊ alterū in auditu. Cōtingit eniz aliqm̄ q̄ id qō hꝛ auditū non audit fm actū: ⁊ ꝛtingit q̄ id qō hꝛ sonū in po° nō sonat fm actū: ⁊ tūc nō sunt in vni⁹ forme actu audiens ⁊ sonās: cū aūt id qō pōte est audire opē ⁊ actu aliter audiat: ⁊ cū id qō pōt sonare actu aliter sonat: tūc fm actū audiēs: ⁊ fm actuz sonās sūt simul in vna forma fm actū: sed put est in audiēte vocat⁹ auditio: ⁊ put est in sonāte vocat⁹ sonatio pp diuersuz eē qō hꝛ in auditu ⁊ sonāte sicut dirim⁹: ⁊ sic̄r est de visu ⁊ ceteris sensib⁹: sicut igit auditio est soni q̄dā pfectio fm auditū: ita visio est coloris aliquo mō: pp qō videēs se videre iuder est ei⁹ qō est circa coloris actū in visu. Est igit determiatio qōnis hui⁹ totius q̄ videm⁹ nos videre ⁊ sentim⁹ nos audire ⁊ hꝛ quēlibet sensuz opari sensu cōi q̄ aliquo mō est idē cū pticulari ⁊ aliquo mō diuersus. Sūt oēs sensus vnū in forma virtutis sensitiue: q̄ fons est virtutū sensuū pticularīū: ⁊ ipsi pticulares sensus sūt sicut riui ex cōi fonte deriuati: ⁊ hoc sensu cōi est iudiciū circa pticulares actiōes q̄ sūt sensuū pticularīū: ⁊ hoc mō reflectit virt⁹ sensitiua sup se qm̄ iudicat de seipsa: sensus eniz cōis q̄ formalis est reflectit sup pticulare iudicādo sensibilr de actiōe ⁊ opatiōe ei⁹ ⁊ hoc mō nihil phibet qn idē sit actiuū ⁊ passiuū: agere eniz qōdā est iudicare ⁊ cōpare cōponēdo ⁊ diuidēdo: ⁊ hoc est cōis sensus q̄ est formalis: recipe aūt ⁊ hꝛe formas sensibiles est pati: ⁊ hoc ē sensuum particularīū: nos tū ad hāc questionē inferi⁹ in sequenti capl'o redibimus subtilius de eadem disceptantes.

Tex. ⁊ cō. 137

Tex. ⁊ cō. 138.

¶ Cap. 9''''. Qualiter sensitiuum sensibileqz idem in actu sunt ⁊ diuersa in esse ⁊ qualiter correlatiua.

Tex. ⁊ cō. 139.

Sic aūt iaz dictū est q̄ sensus fm actū ⁊ sensibile fm actū sūt sic̄r ⁊ idē in actu ⁊ diuersa ineē. Hoc aūt sic pbat: ois eniz mot⁹ q̄ est exit⁹ de po° ad actū: ⁊ sic̄r ois actio fm q̄ est actio ab agēte i patiens: ⁊ sic̄r passio qua abijcit aliqd ab eo in qō agit ⁊ qō mouet sunt in eo qō agit siue patitur fm rem: sicut ostēdim⁹ in pbicis: qꝛ aūt ois sensus patit ab obiecto sicut audit⁹ a sono: opꝛ nēcio sonū fm actū in quo est sonus prio fm potētiā in eē: actus eniz ois est in eo qō de potētia exiuit in actū ⁊ hoc est patiēs ⁊ motū: actiui eniz ⁊ moti ui actus fit in patiēte gnāliter ⁊ nō ecōuerso: ⁊ iō nō gnāliter est vex q̄ oē mouēs moueat: nō eniz est verū nisi in physicis quoꝝ mā est vnica p ꝛzietatē mouens ⁊ mota sicut determinatū est in pbicis ⁊ in libro pigeneseos: i alijs aūt inuenit aliqd agēs nō actū: ⁊ aliqd mouēs nō motū sicut est in spūalib⁹ in qb⁹ sensibile est mouēs ⁊ nō motū: ⁊ mediū mouēs motū ⁊ sensus motū ⁊ nō mouēs: cū igit sic ē tūc opꝛ nēcio q̄ sonantis act⁹ q̄ est sonatio fit in potēte sonare: ⁊ hoc est solidū planū cū aere sibi ꝛiūcto: sic̄r aūt po° hās sonū est sensus audit⁹: actus q̄ soni fit ēt in auditu: igit sonātis ⁊ audit⁹ est idē act⁹ fm eē differēs fm diam fm q̄ est in diuersis po° sonū hāntibus sortit noia diuersa. Qm̄ eni est in po° sonāte tūc vocat⁹ sonatio ⁊ qm̄ est in po° audiēte: tūc vocat⁹ auditio. Dicit eni sonus dupl'r fm actū ⁊ po'''' sicut ⁊ dupl'r dicit audit⁹ fm actuz ⁊ po''''. ¶ Eadē aūt oino rō est ⁊ i alijs sensib⁹ ⁊ sensibilib⁹: sicut enim actio est aliquo mō in agēte ⁊ aliquo mō in patiente: qꝛ est in agēte fm q̄ p ipāz denoiat qm̄ dicit agēs: ⁊ fm q̄ ipse potēs est agere: qm̄ est in ocio: ⁊ erit in actualr agere qm̄ agit post ociū. In patiēte āt ē ipsa foꝛ° q̄ ifluit ab agēte. Sic̄r est de sensibili ⁊ sentiēte: qm̄ eniz sensibile nō agit in sensū: tūc est qm̄ in ocio: hās tū formā qua pfectū est ad agere: qm̄ autē actu agit in sensuz: tūc est act⁹ sensus in ipso a quo denoiat: ⁊ est eadē forma pfluēs ab ipso: ⁊ est in sensu q̄ po° habuit eā: nō sicut mutatio de actiōe i actū: sed poti⁹ sicut in patiēte qō recipit formā agētis: ⁊ sic actiui ⁊ passiui est idē act⁹. Potentis eniz agere ⁊ potētis actionē agētis recipe idē actus est: diuersus fm eē potētialiter agētis ⁊ potētialiter patiētis. Sed in qbusdā sensib⁹ fm diuersuz eē hꝛ duo noia: in qbusdā fm alteꝝ est innoiatū: sicut dirim⁹ de po° audiēte ⁊ po° sonāte: q̄ actus vnius est auditio: ⁊ actus alteri⁹ sonatio. In visu aūt actus potētie videētis dicit visio: ille autē q̄ est ei⁹ qō de ocio exit in actū: qm̄ vt actiuū pficit visuz que est actio coloris: nō est noiata nisi p circūlocutionē erprimat: dicēdo q̄ est actio coloris in visum fm actū factū. Simil'r aūt in potētia gustāte actio gustus vel gustatio vocat: saporis aūt actio innoiata est. ¶ Quoniā autē sic vnus est actus sensibilis ⁊ sensitiui: qm̄ vtrūqz fm actū est: necesse est tunc ea sic dicta simul corrūpi ⁊ saluari: qꝛ sic correlatiua sunt q̄ posita se ponūt: ⁊ pēpta se pimunt: ⁊ sic simul sunt ⁊ corrūpunē auditio ⁊ sonus ⁊ gustatio ⁊ saporis actio: ⁊ sic de alijs. Quādo aūt vtrūqz fm potentiā dicit: ⁊ nō fm actū: tunc nō sunt correlatiua: ⁊ tunc nō necessariū ē q̄ simul corrūpanē ⁊ saluenē. ¶ Sed antiq physiologi nō bene dicebāt qm̄ opinati sunt sensibile ⁊ sensuz quocūqz modo accepta eē correlatiua: dicētes nihil esse albū vel nigrū nisi qm̄ est visus de ipso: ⁊ nihil eē saporē: nisi prout est in gustu: ⁊ sic de alijs sensibilib⁹ ⁊ sensib⁹: hoc eniz vno mō recte dicebat: ⁊ alio modo nō recte: sensibili eniz ⁊ sensu dictis dupl'r: bis qdē fm potētiā: illis vo fm actū: de hꝛ actū dictis recte direxūt antiq: de dictis āt fm potētiā: nō recte dicebāt. Peccāt igit in hoc q̄ simplr sine distinctiōe correlatiua direxūt ea que nō simplr ⁊ sine distinctione correlatiua dicuntur. ¶ Ex isto aūt viterius elicit: qꝛ excellētie q̄dā corrūpunt sensum. Est enim vox ⁊ sonus put mouēt sensum: symphonia q̄dā ⁊ psonātia siue pportio ⁊ cōtēperatio agētis ad patiēs: vox aūt siue sonus sūt quodāmodo vnū ⁊ idē: sicut dirimus: tunc opꝛ q̄ etiā auditus sit symphonia quedā ⁊ pportio ad eundē actū ad quē pportionat sonās: ⁊ qꝛ excellens plus mouet q̄ mobilis sit sensus: iō excellēter acutū ⁊ graue corrūpūt auditū: ⁊ sic̄r excellētie sapoꝝ corrūpūt gustū: ⁊ in coloꝛib⁹ siue visibilib⁹ excellēter fulgidū siue excellēter opacū corrūpūt visuz: ⁊ hoc de fulgido ꝛstat. Opacū aūt etiā corrūpit: lz non ita cito sicut fulgidū: cui⁹ signuz est q̄ in carceꝛib⁹ tenebꝛosis diu iclusi: lumē nō pūt respicere qm̄ egrediunē ad lumē: cā āt est: qꝛ spirit⁹ visiu⁹ qui in neruo obtico fluit ab oculis: auertitur ⁊ repellit per tenebꝛas: ⁊ qꝛ spiritus calidus est: cū auertitur tunc frigiditas obdurat poꝛum oculi ⁊ excecatur oculus. Similiter autē excellentie odoꝝ corrūpunt olfatum: eo q̄ sensus in cōpositione oꝛgani ratio quedaz cōtemperātie ⁊ pportionis est: ⁊ ideo ipsa sensibilia sūt dulcia sensui quādo parua adducunē ad sensum sine excellentijs: ⁊ quādo mixta sunt pportionabiliter sicut acutū proportionatū: ⁊ dulce salituz: pportionabiliter eniz ista ad sensuz ducta: delectabilia sunt: eo q̄ oꝛganū quasi mediū est sensibiliū fm pportionem medij cōpositū: vl'r aūt symphonia ⁊ cōsonātia siue pportio: magis est mixta q̄ acutū ⁊ graue excellentia: similiter autē ⁊

Tex. ⁊ cō. 140.

Tex. ⁊ cō. 141.

Tex. ⁊ cō. 142.

Tex. ⁊ cō. 145.

Propter qd in carcere obscura clausi si in lucē pdeāt lumē non pūt aspicere. 3.

tactus est medium infrigidabile ⁊ calefactibile proportionatur: sensus enim semper est proportio ⁊ cōtemperatio: ab excellentijs autem tristatur ⁊ corrumpitur.

¶ Cap.io^m. De probatione sensus cōmunis per hoc q̄ componit ⁊ diuidit inter sensata diuersorum sensuum.

Tex.⁊ cō.i44 SEd nunc volētes redire ad inquirendū subtiliter de sensu cōmuni premittimus ea que determināda sunt: q̄ vnusq̄sq̄ sensus ꝓprius est sibi subiecti sensibilis qui sensus sicut in organo est in eo quo organice sentiūt aialia ꝑm q̄ sentiunt ꝑm actū: ⁊ ille sensus discernit sibi subiecti sensibilis differētias sicut dicimus albū qdē ⁊ nigrū eē visus: dulce vō ⁊ amar dicim⁹ eē gustus: similiter autē se hoc hz in alijs.

Tex.⁊ cō.i45. ¶ Qm̄ aūt nō solū sic sentimus sensibilia: sed ēt sentimus: qz differūt vel ꝓueniūt albū ⁊ dulce: sic de vnoquoq̄z sensibiliū: in oibus enim ponimus ꝓueniētias ⁊ differētias cōparādo ⁊ cōponēdo ⁊ diuidēdo sensata diuersor̄ sensuum necesse est vt vnoquoq̄z sensu hoc faciamus. Nō enim alia virtute superiori q̄ nō sit sensus hoc facere possumus. Quia oē iudiciū q̄d est circa sensibilia: re sensibili pñte est iudiciū sensus. Iudiciū āt quo dicim⁹ albū eē dulce: vel nō eē albū dulce est circa sensibilia ⁊ sensibili: ⁊ iō virt⁹ cui⁹ est hoc iudiciū: nēcio ē sensus. Hoc aūt iudiciū nō possum⁹ facere aliquo sensibiliū ꝓprior. Si eni aliquo fieri posset: tūc videreē hoc debere fieri p tactuz qz tact⁹ plures est: sicut supius diximus. ¶ Siue

Tex.⁊ cō.i46 aūt caro siue aliud dicat eē instrumētū tactus: manifestū est q̄ illud instr̄m tactus nō est vltimū ad q̄d referunt sensibilia diuersor̄ sensuū: si enim sic eēt tūc opz q̄ qm̄ discernēs discernit albū eē vel nō esse dulce: tangeret suba albū ⁊ dulce: qz supra ostēdimus q̄ tactus nō discernit aliq̄d sensibile: nisi tactu subali tāgibilis: hoc aūt videmus fore falsuz qz albū esse vel nō eē dulce discernimus nō tāgētes ipm. Nec pōt dici q̄ duob⁹ sensib⁹ fiat iudiciū illud: qz in sepatis p organa ⁊ per formas virtutib⁹ nō ꝓtingit discernere albū eē vel nō eē dulce: sed opz vna quadā vtute vtrāq̄z manifestā eē q̄ dicit albū esse vel nō eē dulce: ⁊ alter eē dulce ab albo. Si eniz duo sensus hoc diceret: hoc eēt sīle ei q̄ ego sentirē albū ⁊ tu dulce: p hoc aūt neuter nostrū sciret dare ꝓuenientiā vel differētiā inter albū ⁊ dulce. Duo eni sensus pticulares forma ⁊ subto differunt: qz suba eor̄ sunt duo organa: ⁊ forme sunt sicut visus ⁊ audit⁹: sicut duo hoies differūt suis formis ⁊ suis subiectis: ⁊ nō est q̄ vniēdo vel diuidēdo cōparet vnū alteri: q̄d tm̄ necessariū est qm̄ dicit albū alter̄ vel idem esse dulci. Opz igitur q̄ alicui vni manifestū sit: qm̄ altera vel eadē adinuicem sunt albū ⁊ dulce: opz igitur q̄ vnū numero sit q̄d ponit alteritatē vel identitatē inter ea: ⁊ dicat qm̄ altera vel eadez sunt: ⁊ quodāmodo altera vel eadē: qm̄ eadē sunt aliqm̄ subiecto: ⁊ altera formis sensibilib⁹. Id ergo q̄d dicit sic indicando de albo ⁊ dulci est idē: ⁊ sicut dicit vnū solū iudiciū q̄d est alteritas vel identitas duor̄ sensibiliū: ita opz q̄ fit in intellectu nō cōponēte vel diuidēte duo sensata: qui habeat aliquo modo vtrūq̄z. Patet igit̄ ex dictis q̄ nō est possibile iudicare sepata sensibilia separatis sensib⁹ particularib⁹: sed oz q̄ vnico cōmuni sensu fiat. Ex isto aūt sequit ⁊ q̄d adhibitū est ei q̄ nō fit iudiciū illud in separato tpe: sicut enim idē est q̄d dicit alter esse bonū vel malū vel album ⁊ dulce: ita ēt idem momentū est qm̄ dicit sic iudicādo. Quecūq̄z eniz cōponūtur vel diuidunt vel cōparant: ⁊ hoc pz qz in eodē momēto sunt cōposita vel diuisa ꝑm rez. Iudiciū aūt est ꝑm q̄ res est. Opz igit̄ q̄ iudiciū fit in eodem momēto ⁊ nō ita q̄ prius sentiat vnū ⁊ iudicet de illo ⁊ postea alterū ⁊ tunc de illo ponat iudicium: est igit̄ idem ⁊ in eodem momēto iudicās qm̄ alterū ⁊ alterū bonū ⁊ maluz: vel albū ⁊ dulce: qm̄ ipsa ꝑm rem altera sunt. Nec volo dicere q̄ idez fit momētū ꝑm accidēs. s. q̄ est idem cōtinuū tēpus q̄d hz partes prior̄es ⁊ posterior̄es: hoc enim nō est idē nisi p accns. s. qz adijcim⁹ vni motui ꝓtinuo: sed volo dicere q̄ in vno idiuisibili momēto ponit alteritas inter duo qm̄ altera sunt: vel identitas qm̄ eadē sunt. Est eni alteritas ⁊ idētitas relatio que est simul in idiuisibili momēto duor̄ ꝑm rem. Et iudiciū aīe ad rem refert. Intēdit ergo in vno momēto facere iudiciuz: dico igit̄ alter esse bonum a malo: vel albū a dulci vt nunc: dico enim qm̄ vnū alter ē ab alio: ⁊ nō dico q̄ alter fit nunc in quo est alteritas vnius ad alteruz ⁊ alter in quo est atteritas reliqui ad istud. Sed potius anima dicit sic altera ⁊ in eodē nunc dicit ea altera esse: igitur vtriusq̄z ad alterū simul est. Oportet igitur q̄ dicens illud sit vnica ⁊ indiuisibilis virtus ⁊ dicat iudicium in vno ⁊ indiuisibili tēpore. Istud aūt q̄d dictū est vex est de intellectu ⁊ phantasia ⁊ sensu cōmuni ⁊ de omni potentia anime cōponente ⁊ diuidente ⁊ comparante diuersa.

¶ Cap.ii^m. In quo declaratur qualiter sensus cōmunis est vnus ⁊ indiuisibilis ⁊ qualiter diuersus.

Tex.⁊ cō.i47 AT vō objiciet forte aliquis q̄ ea que dicta sunt eē vera nō pñt: qz idē numero in vno idiuisibili tpe nō pōt simul moueri ꝓuijs motib⁹: ꝑstat aūt q̄ iudicās de sensib⁹ opz moueri ab ipsis sensibus: iudicans igit̄ de albo ⁊ dulci: vel de albo ⁊ nigro qm̄ eadē vel altera sunt: opz q̄ simul moueat motu forme vtriusq̄z: hoc aūt impōse videt: si eni dulce sit hoc est ꝑm ꝓprietatē forme sue mouit sensum ⁊ intelligētiā: amar mouebit vtroq̄z modo vel motu ꝓio ⁊ albū ⁊ iterum mouet ꝑm aliā: formationis aūt diuersitas oritur a formar̄ ꝓietate: ⁊ sic idem numero ⁊ indiuisibile mouet in tpe indiuisibili motib⁹ cōtrariar̄ formar̄ q̄d est impossibile. Et hz hoc vno verbo soluere possumus dicētes q̄ forme nō habent contrarietatē nisi prout sunt in mā per esse materiale: ⁊ intēciones ꝓior̄ in anima accepte nō sunt ꝓie: ⁊ ideo in eodem esse possunt: tm̄ qz intēdimus ad plenuz declarare ālter sensus cōis vnus ⁊ nō vnus sit: aliter soluimus inductaz dubitationē: ⁊ pmo volumus dare solutionē ad hoiem: postea aūt solutionē verā que demōstrat veritatē nature sensus cōmunis. Dicimus igit̄ primo q̄ sensus cōis est q̄dā inseparatum ⁊ indiuisibile est iudicium eius ⁊ in tpe idiuisibili ꝑm suū subiectū: esse aūt suū est diuisum ⁊ separatum. Cōtingit igit̄ dicere q̄ quodāmodo inseparatū ⁊ indiuisibile sentit diuersa ⁊ separata: ⁊ cōtingit dicere q̄ diuisum ⁊ separatū quodāmodo alio modo est illud q̄d sentit diuisa ⁊ separata: dicimus eniz q̄ nullius sensibilis iudiciū pficit in organo ꝓprij sensus qui recipit illud sensibile: sed oēs particulares nerui qui ad organa ꝓprior̄ sensuuz diriguntur: ⁊ cōcani sunt vt in eis discurrat spūs qui est vehiculum virtutis sensitiue diriguntur ad anterior̄ cerebri partē que medietas quedam est ⁊ symphoniace cōposita ad oia sensata propria: ⁊ nullū hz sensum potentē oēs suscipere ⁊ ibi est organū sensus cōmunis: ⁊ ab illius vnitate sensibilis virtus que est sensus ꝓprij eo q̄ est finis sensuū est vna loco ⁊ subiecto: hz pluralitate formar̄ particulariū sensuū est plures. Omnes enim ꝓprij sensus emanant ex ipso. ¶ Et dicemus tunc soluētes inductaz

Tex.⁊ cō.i48 dubitationē q̄ nō est incōueniens: q̄ id q̄d est vno mō vnuz ⁊ alio modo plura sentiat diuersa ⁊ cōtraria. Ista aūt solutio hz impediat obiectionē quo ad hoiem nō tm̄ soluit inductam dubitationē quo ad materiā sensus cōis. Idem enim subiecto ⁊ indiuisibile est potētia habēs cōtraria: ⁊ si intelligat diuisum per subm: ad huc potētia hz cōtraria: ⁊ ideo cōtraria potētia insunt ei q̄d indiuisum subiecto ⁊ ei q̄d est diuisum: sed esse eius q̄d actu hz ꝓia nō pōt esse indiuisum subo: sed opz q̄ diuisum subto fit. Cōtraria enim actu nō pñt in subto eodē esse: ⁊ iō in eo q̄ agit aliqd p formas ꝓior̄: opz q̄ fit diuisum: igit̄ impossibile est albū ⁊ nigruz esse simul in eodem subiecto: ergo nō pōt aliquid pati per receptionē speciei eor̄ actu vnū ⁊ indiuisibile subto: sed ꝑm prius habitā solutionē sic se habēt sensus cōis ⁊ intelligentia: qm̄ vel quādo habent species ꝓior̄ ⁊ diuersor̄: dictū est eniz q̄ sunt vnū subiecto: ⁊ plures ꝑm formas deriuatas ab ipsis: nō ergo conueniens fuit dicta solutio. Cōuertemus ergo sermonē ⁊ dicem⁹ qm̄ sensus cōis est sicut terminus sēsuū particulariū: ⁊ qz terminus est forma apprehēsio enim diuersor̄ sensator̄ est ad hoc finaliter vt discernatur cōueniētia ⁊ differētia que est inter ea: ⁊ qz terminus talis ⁊ finis est forma: ideo dicem⁹ sensum cōem essentialiter ⁊ formaliter vnum ⁊ indiuisibilē esse: ⁊ p suba particularia ad que dirigitur virtus eius esse plures.

¶ Eo modo quo mathematici quidā dicunt punctuz in cir

Tex.⁊ cō.i49. culo quo dicit eē cētrū vnū in suba ⁊ forma: nō inquātuz duo sunt qz sic in se indiuisibile est ⁊ nō ex diuersis cōpositū ⁊ hoc modo nō discernit nisi vnū q̄d est mediū circuli: p hoc aūt q̄ ipm substātialiter est mediū circuli est ipm principiū equalitatis linear̄ ꝓtractar̄ ab ipso ad circūferentiā sic vno ⁊ vnū ⁊ multa discernunt. Oportet enim vnū eē p subam ⁊ formā

per q̄d

per qd iudicat in oibus eqlitas: ⁊ opz ipm eē plura per hoc q̃ est plurū qbus sua medietas dat eqlitatē: ⁊ sic diuidit q̃dāmō per attributionē ⁊ influētiā: ⁊ nō per suba ⁊ formam qm̄ suba vna est: ⁊ forma mediās que est cā eqlitatis vna ē: ꝑm tū q̃ diuidit nō vnū est: qa ⁊ sic bis vtit eodē signo: hoc eni mō significat diuisionē diametri in pūcto qd est cētrū ⁊ ē attribuens vni semidiametro eqlitatē p hoc q̃ est eiʳ pn̄ⁿ: ⁊ eqlitatē attribuit alteri p hoc q̃ est eiʳ finis: ⁊ iquātū sic vno termio vt duobʳ vtit: iudicat eni duo qa iudex est eqlitatis duaꝝ semidiametroꝝ ⁊ sic separata sūt: vt q̃dā separato diiudicata. Inquātū vo est vnū in forma ⁊ suba mediationis: fit iudiciū vniʳ ⁊ multoꝝ vnitoꝝ vno q̃dā ſil. Uniʳ eni totius circulatiōis iudiciū est vnū cētrū: ⁊ multaꝝ lineaꝝ equaliuz est iudiciū p vnicā cētri mediationē: eo q̃ illa cā vlis est oīs eqlitatis que est in lineis ab eodē cētro ad circūferētiam p tractis. Sic omni eodē mō dicimus sensuz cōez formalʳ pn̄ⁿcipiū oiuz sensuū particulariū: ⁊ eē forma a qua est influētia ī oibʳ ppriis sensibilibʳ: ⁊ eē vnū in suba ⁊ forma sensibilitatis: ſz distictū per hoc q̃ influit particularibʳ organis particulares sensus: ⁊ put dirigit sensuz huic vel illi, ppio organo: ⁊ sic iudiciū diuersoꝝ sensibiliū per hoc qd dicit ea eē altera vel eadē adinuicē est per vnū in forma ⁊ substantia: ⁊ per diuersa per hoc q̃ illud vnū aliqd attribuit diuersis ⁊ influentiā hz super diuersa: ⁊ hoc nō dicitur diuersuz nisi per hoc q̃ est diuersoꝝ: simpliciter tamē vnum ⁊ indiuisum est.

¶ Cap. 12m. Et est digressio declarans qualiter sensus communis est medietas omnium sensuum.

Obiectā aūt obiiciet aliqs ꝛ ea que dicta sunt dicēs q̃ oē mouēs formale est ad id qd mouetur ab ipso: mouet aūt sensus, ppius cōez eo mō q̃ ipse mouet a sensibili: nō eni eēt iudiciū sensatoꝝ, ppioꝝ in sensu cōi dicente ea altera eē vel eadē nisi ad ipz trāsirēt a sensu, ppio cui prius occurrūt: videt igit sensus cōis eē mālior q̃ ppius. Oē eni recipiēs recipit ꝑm potētiā mālē: sic in aīb habitis sepe determinatū ē: opz aūt q̃ sensus cōis recipiat eadē qbʳ discernit ⁊ iudicat: recipit aūt secūda receptiōe: videt igit mālior esse q̃ sensus ppius: qui ꝑma recipit receptiōe. ¶ Adhuc aūt si sensus cōis oiuz, ppioꝝ sensuū recipit sensata ⁊ nihil recipitur nisi qd hz aliquā cōicātiā cū recepto: sicut visus q nō recipit nisi colorē pp cōicantiā quā hz cū ipso: ⁊ nō recipit sonuz eo q̃ nullā hz cōparationē cōicātie ⁊ pportionis ad sonum: tūc videt sensus cōis esse cōpositū qd ex oibʳ armonijs sensuū, ppioꝝ: est q̃ mālior qa cōpositior cū omni sensu pticulari: ⁊ sic videt iteꝝ nō eē vera prius iducta solo. Nō enim pōt dici q̃ sensus cōis sit cōis p modū p̄dicati cōiter de oī sensu ppio: qa ⁊ sic eēt sensus cōis aliqd de rōne sēsus ppij: nec posset diffiniri sensus, ppiʳ nisi in diffōne sua poneretur sensus cōis: sic hois diffinitio in se hz aīal qd est p̄dicatum cōe de hoie: hoc aūt nō ē veꝝ sicut per se pz cuilibet. ¶ Propter hoc dicimʳ ad hoc ⁊ his ſlia oia q̃ sensus cōis ē vna nūero forma que est vlis nō vt p̄dicabile: ſz sic cā formalʳ p̄bēs ea que oriunt ex ipsa: sicut architectonica p̄bet formā domus. Sicut eni a principio diximus aīa est sup nāz totā corporis: ⁊ ideo ipsimit ⁊ influit in totā nām corporis suas ipressiōes ⁊ suas vires absq̃ eo q̃ ipsimat sibi aliqd a nā: ⁊ ideo nā non agit in nāz: nisi ēt agat ⁊ patiat ab ea. Oē enim mouēs pbice mouet eo q̃ in ordine vnū pbicū non supponit alteri pbico: ſz aīa cū sit incorporea agit in nām ⁊ nō patit ab ipsa nā: sic ēt diximus supra: ⁊ iō p̄mū augēs qd est virtʳ aīe: nō auget nec alterat augmēto: ⁊ ſilʳ est in oibʳ sicut de p̄mo digerēte. Silʳ aūt p̄mū sentiēs nō qdē in tpe ſz nā: hoc est in quo p̄us saluatur tota virtʳ sensitiua: est sensus cōis qui est origo sensuū, p ppioꝝ ita q̃ ab ipso deriuant sensus, ppij: ita q̃ nō eō cōstituit ab eis: nec aliqd sui eē hz ab eis. Et qd dicit q̃ sēsus p ppij mouet ipm falsuz est oino: opz eni q̃ sensibile, ppriū spirituali ⁊ simplicī fiat in sensu cōi q̃ in, ppio: ⁊ hāc maiorez simplicitatē nō dat ei sensus, ppiʳ: ſz potiʳ cōis. In ipso enim est spūs lucidus q est vehiculū ⁊ instrm ipsi: ⁊ ille, put est instrumētū sensus cōis ofert ei maiorē simplicitatē: sic lux colorib: ⁊ in tali actu ⁊ forma facta sensibilia, ppria ptigūt ad organū sensus cōis: ⁊ tūc indicat de eis. Nec pōt dici q̃ aliqd corporeū oino cōferat eis agere in organum sensus cōis: eo q̃ forme corporales sunt ipsa sensata: nō separate ab appenditijs materie: ⁊ ideo corporale agēs: qd tū est instrz eiʳ qd est incorporeū: hz q̃ dat eis agere in organū sensus cōis: qd formaliʳ est q̃ organa sensuū, ppriorum: ⁊ hoc est qd intēdit dicere Aug. q dicit q̃ corporales forme nō mouēt aiam: sed potiʳ talibʳ formis factis in corpore: aīa luce sua facit eas in seipsa. In tali aūt ordine mouētū ⁊ motoꝝ: id qd vltimo mouet formalissimū est oiuz: ⁊ p̄muz mouēs oium mālissimū: ⁊ hoc iō est: qa in tali ordine scōm mouēs nō accipit virtutez motiuā a p̄mo mouēte: sed ab alio qd est aliqd eius qd mouet: sed in his in qbʳ scōz mouēs accipit virtutē motiuam a priori mouēte: veꝝ est q̃ vltimū motū est mālissimū oium: ⁊ minus hās dignitatis ⁊ simplicitatis: cū aūt aīa rōnalis sit supra nām ⁊ ifra intelligētiā: erit aīa sensibilis ifra rōnem ⁊ supra nāz: sicut aīa vegetabilis infra sensibilē ⁊ supra nām: ⁊ ideo ipsa est suba ⁊ forma: quedā hās vires multas: quarū quidē ipsa sensibilis vis est potētia a generatiōe pfecta: habitu cōnaturali sibi: qui habitʳ est inchoatio quedā ⁊ armonia oium sensibiliū formaꝝ: sicut in gne ē inchoatio ⁊ armonia oium dīarū illius gnis: ⁊ illa potentia sic habitu cōnāli perfecta oia sensibilia hz potestate ⁊ actu nullū antecēz distinguit ab eis: ⁊ in hoc sensu dicit a pbo q̃ sensus est spēs sensibiliū: ⁊ intelligēs spēs itelligibiliū. Talis aūt forma vna simpler p̄bās potestate ea quoꝝ ipsa est cā: ⁊ hz ea actu quando distinguit ab aliquo illoꝝ: ⁊ per hoc pz solutio oium inductaꝝ dubitationū. Et hec est cā quare Auicebron dixit spēs sensibiles esse in aīa: ⁊ nō acceptas ab extra. Hac ēt de causa dixerunt quidā virtutē sensibilē per se eē actuā: ⁊ nullʳ spēi esse receptiuā: qa nō recte recipit eas: ſz vna spēs que est habitus potentie sensitiue: distinguit ad sensibilia que sunt in organis: sicut distinguitur virtus vniuersalis ad particulare in qd agit: ⁊ circa qd operat. De principio igit ⁊ virtute ꝑm quā dicimus aīal hīe sensuz ⁊ posse sentire: sit hoc modo determinatum: de alijs autez virtutibʳ quas supra detegimus sub alterius libri principio inquiremus.

¶ Explicit Liber Secundus.

¶ Incipit Tertius de aīa qui est de appbēsiuis viribʳ ōitus

¶ Tractatus Primus de viribus anime sensibilis.

¶ Cap. pm. Et est digressio declarans libri intentionem ⁊ de imaginatione.

IN hoc aūt tertio libro De anima intendimus certificare de alijs potētijs aīe que restant: quaruz prima diuisio est in apprehēsiuas ⁊ motiuas que differunt per rōnē potentie actiue ⁊ passiue: quarū potētiarum nos superius assignauimus ōiam: quoniā potētia actiua semper sibi similis est: eo q̃ ipsa est actus: ⁊ semp cōpleta ad agēdum: ⁊ si aliqn̄ nō agit: hoc est ppter defectū eius in qd agit: ⁊ non pp hoc q̃ ipsa indigeat acquirere aliqd per qd ad agendū perficiatur. Passiua aūt dissimilis est sibi: qa aliquādo hz formā: ⁊ aliquādo nō hz eā: ſz cū acqrit eaz per alterationē: tūc pōt agere actionē: cuiʳ p̄ncipium est forma que est acqsita per alterationem in ipsa. Hec tū forma aliqn̄ datur ei a gnatiōe sicut superi diximus de potentia sensitiua: aliqn̄ aūt requirit p alterationē: sicut est de scīa que est pfectio itellectʳ. Potētie igitur apprehēsiue gnaliter potētie sunt passiue: nec hnt p̄ncipia agendi nisi per formā quā per apprehēsionē acqrūt pp qd etiaz appbensiue dicuntur. Tales autē non gnaliter sunt omnis aīe: sed sensitiue ⁊ intellectiue tū. Et eaꝝ quedaz sūt appbensiue de foris extrib: suis agētib: quedā aūt sunt apprehēsiue ita q̃ sua agētia, prima sunt ⁊ intus ⁊ ille que hnt sua agētia de foris sunt sensus de qbʳ iam ꝑm q̃ sunt vires aīe expeditū est: de his aūt que sunt appbēsiue deintus nūc determinabimus. Oēs eni has siue sint partes aīe sensibilis: siue sint rōnalis p̄ūgemus: eo q̃ antiquoꝝ quidā oēs illas quādā partē itellectʳ fore dicebāt: sicut in sequētib: ostendet. Ad facilioꝝ autem intellectū antiquoꝝ snie de hoc volumus loq de trib: virtutib: quas supra enūerauimus. s. de imaginatiua: ⁊ estimatiua ⁊ phātastica. Dicimus igit imaginatiuā eē in qua imagines sensibiliū rebus sensibilib: absentib: reseruant. Hec aūt imagiatiua plus abstrahit q̃z sēsus: qm̄ sensus nō accipit formā nisi re pnte: ista autē retinat

Solutio.

Maiorē simplicitatē quiz hz obm sēsus cōis non hz a sensu, ppo ſz a sensu cōi: ſz cōsidera qa tunc diuersitas formaꝝ eēt ex diuersitate mātēriū qd ē ꝑ pipatheticos, 2. de aīa cōm. 60. ⁊ 2. phi. cō. 87. ꝑ.

Imaginatiue ⁊ mem̄ōriū ōscriptio ⁊ ciusdez ōtia a sensu.

eaz etiã re absente, ppter qõ et ꝓm Auicẽ. ⁊ Algazelẽ: alia potẽtia est a sensu cõi. Bonitas autẽ hui⁹ organice vtutis alia est a bonitate sensus: qa bonitas sensus est in recipiendo: ⁊ bonitas hui⁹ in retinẽdo est: ⁊ pure repsentãdo: pp qõ ⁊ plures videmus eẽ subtiles in discretiõe sensibiliũ ⁊ nõ bñ imaginãtes. Bene aũt imaginãtes ad duo disponunt: quorum vnũ est in mathematicis: qa tales bñ distribuũt figuras: cuius est causa q̃ ꝗ in organo imaginatiõis omnia distribuantur tamen sensibilia distribuuntur in ipso prout sunt vnita suis subiectis: ⁊ ideo non est imaginabilis sonus prout est act⁹ sonãtis: ⁊ color, put est q̃litas coloati: ⁊ sic de alijs: ⁊ iõ qõ principaliꝗ in eo distribuitur est quãtitas ⁊ figura pp qõ hñtes huiusmodi organũ purũ ⁊ bñ cõpositũ optime efficiũtur imaginatiui: ⁊ qñ cũ hoc subtilis sũt itellect⁹ cũ bonitate imagiatiõis, pficiũt multũ in mathematicis disciplinis. Si aũt hmõi hoies abstrahant a motib⁹ sensuũ ⁊ sũt semp solitarij ⁊ abstrahant a cura carnis ⁊ delitijs corporis efficiunt ꝓphete. Mot⁹ eni mult⁹ sensibiliũ suo tumultu ipedit manifestari in eis effect⁹ celestiũ. Silꝛ aũt cura carnis ⁊ delitie et sollicitudies ⁊ act⁹ multi mũdani occupãt aiaz: ita q̃ nõ põt percipe ipressiões celestiũ: qa aia pp vnionẽ suaꝫ potẽtiarũ in sua suba: talẽ hz colligationẽ viriũ suaꝫ q̃ qñ itẽdit opatio eiꝰ ꝓm vnãquãq̃ potentiã tũc abstrahit ab intẽtiõe circa alias. Cui⁹ signuz est q̃ intẽte cogitãs aliqd nõ aduertit ea que hz pre oculis: ⁊ similꝛ fit q̃ aia occupata circa exteriora nõ aduertit mot⁹ ⁊ impssiões celestiũ que fiunt in suo corpore abstracta: ab his aũt sentit talia ⁊ parat eis imagines: qa cõnaturale est sibi sub imaginib⁹ corporalib⁹ cognoscere qd ipsa cognoscit: ⁊ in talib⁹ ipressionib⁹ celestiũ radicant illa somnia que aliqd signãt de futuris. Qualꝛ aũt impssiões tam motuũ celestiũ q̃ intelligentiaꝫ que sunt motores veniant ad aias aialium: in prima phia ostẽdet. Sz q̃ hoc sufficit est q̃ organum imaginatiõis nõ opz oino idẽ esse cũ organo sensus cõis: sed ꝓm esse differens: ꝗ forte in substantia sit idem: ⁊ hoc magis inferius erit manifestum.

Bñ imaginãtes ad duo bñ disponunt.

¶ Ca. z'''. Et ẽ digressio ꝛõclarãs ea q̃ ꝓueniũt ex estimatiõe.

Aũt potẽtia que estimatiua dr̃ ab imagiatione differt in ipsa spe que cõprehẽdit: qñ sicut i plibatis est determiatũ: ista elicit itẽtiões que in sensu nõ sũt scripte: nec põt dici q̃ hoc sit sensus officiũ ꝓm q̃ determinauim⁹ sensatũ p accidẽs in superiorib⁹: qñ nũq̃ ꝓtigit cognoscere q̃ iste est fili⁹ dionis nisi habeat notitia filiatiõis ꝓm qõ ẽ in isto: nec vnq̃ lupus miserek nato suo nisi hẽat cognitionez ⁊ hui⁹ idiuiduũ: ⁊ q̃ hoc idiuiduũ est nat⁹ eiꝰ: opz ergo aliquã esse virtutẽ aie eliciẽtez hmõi itentiões: ⁊ q̃ nõ põt esse imaginatio nec penit⁹ separata ab ea. Qõ eni nõ fit imaginatio patet: qñ ad imaginẽ rei solã nõ sequit mot⁹ vel effect⁹: vl' mine: vel tristitie: vel fuga: vel insecutio: ad estimationem aũt mor seqtur istoꝝ qõdã: vel qõlibet: separata aũt ab ipsa penit⁹ eẽ nõ põt: qñ hmõi intẽtiões non accipit ꝓm rõnes cões ⁊ vtes: sz poti⁹ in hac imagine vel illa nihil cõtinens de cõi: opz igit q̃ sicut itellect⁹ practicus se hz ad speculatiũ: ita se hz estimatiua ad imaginationẽ: ⁊ iõ hec virt⁹ nõ penit⁹ appbensiua est: sed ⁊ motiua est per hoc q̃ determiat ad qd mouere dz aial: ⁊ quo fugere: pp qõ quidã pboꝝ hãc opionez eẽ dicebãt: qõ tñ nõ ꝓgruit: qa opio rõnalis aie qdẽ habit⁹ est: estimatio aũt oiuz est quoꝝ est sensus: sicꝛ iã ostendimus: superius eni dirim⁹ oia que hñt sensuz hie motũ dilatatiõis ⁊ cõstrictionis ad minus: ⁊ cũ ista aliq̃ mõ mot⁹ moueant ad cibũ: opz imaginationẽ cibi esse apud eã: sz imaginatio sola nõ mouet vt dcũ est: opz igit ista talia oia hie estimationez qua moueant. Tres ꝗ istos iferiores sensus: sensuz cõez. s. ⁊ imaginationẽ ⁊ estimatiuã hz oẽ aial: qõ aliquem vel aliq̃s hz de sensib⁹ exteriorib⁹: pp qõ supra dirimus q̃ oẽ hñs sensuz hz desideriũ cibi qõ est fames: ⁊ omne hñs desideriũ: hz imaginationẽ ⁊ estimationẽ que nõ suba sed ꝓm esse differt ab imaginatione: sicut iã dirimus: est aũt estimatiua magis actiua q̃ imaginatiua: qñ elicere intẽtiões est aliqd agere: ⁊ magis perfectũ est q̃ speculari imagines solas: sicut ñ speculũ aiatũ imagines sibi impssas diceremus speculari: oẽs tñ vires aie aliquo mõ actiue sũt: eo q̃ oẽs agũt aliqõ opus vite: sicut superius dirimus: cũ de diffõne aie ꝓm suã subam loqueremur: ꝗ aũt plus actiõis habeat estimatiua q̃ imaginatiua: tamẽ, ppiletatẽ passiue potẽtie hz in hoc q̃ nõ agit per se: sed per itẽtionẽ quã elicit a for⁹ acqsita. Est ãt adhuc aduertendũ q̃ ista virt⁹ aie in hoie sicut ⁊ cetere aliqñ ꝓuꝛgit rõni: ⁊ tũc iuuat a rõne: ⁊ suadet ad imitãdũ qõ estimat vel fugiendũ: ⁊ ob hãc silitudinẽ sui in hoie ad opionẽ pboꝝ qdã sicut ꝓ Plato eã opionẽ quãdã asserebãt: ⁊ nõ differre in hoie ⁊ in brutis: nisi per magis eẽ obũbratã in brutis: ⁊ min⁹ in hoib⁹: ꝗ falsuz est qõ dicũt: qa opio est de cõi, put est in plurib⁹: estimatio aũt ꝓm q̃ hmõi nõ recedit ab hoc indiuiduo ꝓm q̃ hoc est: ⁊ iõ in hoie adiuta rõne nõ iuuat nisi, put est circa hoc vel illud: ⁊ tũc dr̃ ꝓprio noie estimatio: ñ aũt cõpositio als opinio filis de plurib⁹ particularib⁹ ꝓm vnam intẽtionez in eis inuẽtã accepta: iã hoc nõ est estimatiõis: sz cognitiõis experimẽtalis que rõnis est: ꝗ tñ ipsa ministrat sibi sensus ⁊ estimatio: qa aũt ista virt⁹ sic cõiũcta est imaginationi: ideo organũ eiꝰ et aut idẽ est cũ organo imagiationis: aut ppinquũ est vnũ alteri substãtialiter idẽ existens: ⁊ ꝓm esse dispositionis differens sicut supra dirimus.

In quo differat estimatiua ab imaginatiua.

¶ Cap. 3'''. Et est digressio declarans naturam phantasie.

Et phantasia post hoc determinãtes dicimus ipsaz eẽ potẽtiã cõponẽtẽ imagines cũ intẽtiõibus: ⁊ intẽtiões cũ imaginib⁹: ⁊ imagines ⁊ intentiões cũ intẽtionib⁹ ad duplicẽ finez qui est in particularib⁹: vnus aũt finis ẽ cognitio pticulariũ maior q̃ in sensibili aia haberi põt: ⁊ illius finis est snia de hoc q̃ sit id ⁊ de alio q̃ sit aliud: ⁊ sic de omni eo de quo sentẽtia, pferk per modũ affirmatiõis vl' negatiõis. Secũdus aũt finis est opus qõ intẽdit ex huiusmodi particularib⁹ sicut opus in hñtib⁹ rõnẽ est finis artis: ⁊ qa talis cognitio in plurib⁹ aialib⁹ exp̃sse apparet: eo q̃ videm⁹ ea quedã eligere: ⁊ alia quedã q̃ñ refutare: ad electionẽ aũt ⁊ refutatiõez ꝗrigit snia ⁊ decretũ: ⁊ iõ multi direrũt q̃ phãtasia est aliqd rõnis: nõ aũt est intẽtio nostra verã eẽ electionẽ aie sensibilis: sed aliqd file electiõi: qõ exp̃sse videk qbusdam in brutis: ⁊ in vno plus ⁊ alio min⁹: nos aũt videm⁹ ea per modũ artis facere casas: ⁊ puidere cibũ in lõgũ tps: cuiusmodi opeꝫ opz esse ꝑn'''' anime sensibilis potẽtiã aliquaz: hoc aũt eẽ non põt: nisi illa virt⁹ que cõponit ⁊ diuidit imagines ⁊ intẽtiões mõ supradicto: hec etiã opa nõ in oib⁹ videmus in qb⁹ est imaginatio ⁊ estimatio: sed in qbusdã que perfectiora sũt. Opz igit phãtasiã ꝓm aliqd esse differẽtez ab imaginatiõe ⁊ estimatiua: ꝗ enim oẽs iste potẽtie passiue aie sint ⁊ patiant a formis indiuidui: que sunt ꝓncipia cognitionis sensibilis: que forme eedẽ eẽ videnk: tñ mot⁹ passiõis nõ est idẽ: sed est ꝓm differẽtẽ gradũ abstractionis: pp qõ ⁊ ipse potẽtie nõ penit⁹ sũt eedẽ: sed siẽ superi⁹ dirim⁹ de sensu cõi: videk tota formalitas sẽsibilis vtutis eẽ phãtasia: ⁊ hoc mãliter diaz hz ꝓm q̃ incboat ab organo vni⁹ mot⁹ eius: vel ab organo alteri⁹: ⁊ hoc mõ videnk oẽs iste vires anime sensibilis esse interiores in vna essentialitate cõi ⁊ substantia: differentes aũt ꝓm esse mãle in diuersis partib⁹ cerebri: in quo organizant iste potẽtie: que oẽs sunt organice: ⁊ hec est causa quare Arist. plerisq̃ in locis vtiꝛ istis virtutibus tãq̃ etiãez: ⁊ equoce ponit nomẽ vnius, p alteri⁹ noie: sz ñ tñ subtiliter distinguant vt hic sũt distincte: sic hñt distingui. Opz aũt nõ latere q̃ quãdo he potẽtie cõiuncte sunt rõni sicut sunt in hoie: accipiũt ordinẽ agẽdi ⁊ operãdi ⁊ regimen a rõne: ⁊ qa rõ diuersificat ꝓm diuersitatẽ eorũdẽ de qb⁹ rõcinatio fit: iõ opatiões et phãtasie multiplicant valde: quãdo aũt sunt nõ cũ rõne tũc ipse regũt ad instinctũ nãe solũ: ⁊ qa nã vno modo est in hñtib⁹ spẽm vnã: ideo opa phãtasie in oib⁹ hñtibus spẽm vnã in irrõnabilib⁹ sunt vno mõ: ⁊ ideo omnis hirũdo vno mõ facit nidũ: ⁊ ois formica vno mõ puidet cibuz: ⁊ sic de alijs ꝓm visa phãtasie ad instinctũ nãe operãtib⁹: hõ aũt non sic operãt pp diuersa principia operis de qbus inquirit per rõnez: ⁊ hoc est qõ direrũt pbi quidã in phia nãli admodum excellẽtes: q̃ iste vtutes in brutis potius agunt a nã q̃ agant: in hoie aũt poti⁹ agũt q̃ agant: qa in hoie nã instrꝛ tñ subseruit eis: in brutis aũt ꝓm aliqd mouet eas poti⁹ q̃ moueant ab eis: ita etiã vis est que multũ ipedit itellectum eo q̃ nimis occupat aiam cõpositiõe ⁊ diuisiõe imaginationũ ⁊ intẽtionũ: quaꝫ magna copia est apud eã: ⁊ non tñ põt cõponere accepta a sensib⁹: sed etiã fingere his similia: ⁊ qa intellectus ꝓceptiones vt frequenter sunt file imaginationib⁹ ⁊

Nota qõ qñ hmõi po⁹ sunt ꝓiũcte rõni differũt a seipsis absolute cõsideraꝫ. ⁊ cũ rõne nõ ꝓiũcte.

nib⁹ ⁊ fictionib⁹ phãtasie: ideo quãdo miscet cõcepta imaginibus ⁊ intẽtionibus plerũq; generat deceptionẽ ⁊ errorem. Maxime aũt quãdo aliqd de celestibus ⁊ diuinis itellectui imprimit: ⁊ hec est cã q̃ somnia que sunt ꝓphetie futurorũ: plerũq; applicata ad imagines fiunt illusiones ⁊ dãnatiões. Sed quãdo applicat cõceptibus intellectus: imaginatiões ⁊ intẽtiões cõgruas: tũc adhuc indigẽt interp̃tatiõib⁹ pp cõpositiões imaginationũ ⁊ intẽtionũ: eo q̃ nõ queniũt conceptib⁹ diuinis ⁊ celestib⁹ imagines sensibiliũ ⁊ intẽtiones: nisi p̃m metaphorã. De his aũt in scia de somno ⁊ vigilia dicemus. Multa vo sũt aialiũ hãc potẽtiã nõ hũtiuz: cuius causa est cerebri defectus in talibus aialib⁹ vel diminutio. Totum enim cerebrum talium parũper differt a medullosa natura fluida: in qua est sensus ⁊ tenuis imaginatio: ⁊ ideo spiritus istoꝝ non depurantur: ⁊ cerebrũ eoꝝ non consortat ad huiusmodi operationes animales perfectas.

Mõ qꝑ qñ de diuinis intellectui aliqd imꝑmit cõtigit sibi illusio et deceptio.

¶ Cap. 4ᵐ. Et est digressio declarans q̃ omnes vires anime sunt organice ⁊ agunt mediante corpore.

Omnes autẽ dicte vires aie sensibilis organice sunt: ⁊ per instrã corporalia suas opatiões perficiũt: ⁊ hoc qdẽ de sensib⁹ que appẽdunt de foris: ostẽdere nõ est difficile: qñ iã habituz est q̃ illi nõ apprehẽdũt nisi per rei sensibilis p̃sentiam: sensibilia aũt corpora sunt: corpus aũt nõ est p̃sens nisi corpori: ad virtutẽ eni incorporeã nõ exigit presentia p̃m sitũ ⁊ locũ: nec operat in ipsa aliqd ꝓpingtas localis vel remotio: sicut apparet in itellectu ⁊ itelligibilib⁹: sic g̃ constat q̃ et virtutes sensibiles sũt in corpore: cui et res sensibilis p̃tialr in situ ⁊ loco opponit: de virtutib⁹ aũt interiorib⁹ que sunt imaginatio estimatio ⁊ phãtasia idez constat: qñ in oib⁹ illis est appẽhensio forme singularis p̃m sitũ ptiuz eius: ⁊ liniamẽta: ⁊ quãtitatẽ: cui⁹ descriptio ⁊ pictura nõ potest esse nisi instro corporeo: qõ sic pbat. Imaginemur enim quadratũ. a.b.c.d. ⁊ adiũgamus eidẽ duo q̃drata per oia illi equalia ⁊ oino sili: quoꝝ vnũ sit. e.f.g.h. adiũctũ ei in angulo. a. qui sit angulus dexter q̃drati prius imaginati: ⁊ alterũ sit. i.k.l.m. adiũctuz p̃mo quadrato in angulo. b. qui sit angulus sinister: ⁊ statuamus ista tria quadrata in imagiatiõe nostra sicut hic vides ea fore depicta: quero qualr appẽdit vnũ horẽ ee a dextris: ⁊ alterꝝ a sinistris: ⁊ tertiũ fore mediũ: cui duo adiũgunt: aut eni hoc est ex subto in quo distribuunt: aut ex ipsis q̃dratis: aut ex cõparatione q̃dratoꝝ ad aliqd extra: nõ aũt põt dici q̃ fit ex cõparatiõe quadratoruz ad aliqd extra: qa sepe imaginamur hoc qõ nõ cõparat ad aliqd extra: sicut chimerã ⁊ hligãtẽ ⁊ trigelaphuz: ⁊ alia multa mõstra que imaginãtes fingimus. Si aũt dicat eẽ ex ipsis quadratis: aut erit hoc ex eẽntia ⁊ figura quadratoruz: aut ex aliquo accẽte: nõ aũt põt esse ex ipsis q̃dratis: qa illa sunt vni⁹ rõnis ⁊ equalia per oia ⁊ sili: ita q̃ nulla inquãtũ talia cadit iter ea diuersitas. Si aũt dicat esse ex aliq̃ accidẽte qõ accidit eis: aut hoc erit accẽs inseparabile: aut separabile: nõ aũt põt eẽ ex accidẽte iseparabili: qñ accẽs iseparabile causat ex eẽntialib⁹ sui subti ⁊ quoꝝ eẽntialia eadẽ sũt: hoꝝ accidẽs iseparabile est idẽ: eẽntialia aũt triuz q̃dratoꝝ p oia sũt eadẽ: ⁊ sic pp accẽs iseparabile nõ põt eẽ dicta q̃dratoꝝ imaginata diuersitas. Si aũt dicat q̃ hoc ẽ accẽs separabile: tũc intelligat illud nõ ineẽ: ⁊ cũ illud sit cã diuersitatis in magnitudie: tũc tã nõ imaginabimur vnũ fore dextrum: ⁊ alterũ sinistrũ: qõ oino falsuz ẽ: qa adhuc stat imagiatio sic p̃us: q̃diu dicta q̃drata sic ponunt eẽ ꝛtiũcta. Remanet igit q̃ hoc fit ꝓpterea q̃ tali mõ distribuunt in organo imaginationis: qõ est cerebrũ. In quocũq; aũt forma sub differẽtijs situs depingit illud est corp⁹: g̃ organũ imaginatiõis est corp⁹: si autẽ forte aliqs dicat: q̃ ista situs diuersitas per dextruz ⁊ sinistrũ: ⁊ mediũ ex intellectu est attribuẽte eis rõnẽ dextri ⁊ sinistri ⁊ medij: hoc cõstat eẽ falsuz: qa intellectus dextri ⁊ sinistri vniuls est: ⁊ nõ attribuit huic vel illi: nisi per sitũ particularem: quo illud est dextrũ: ⁊ illud sinistrũ: ⁊ tertiũ est medium: ⁊ tũc redibit eadẽ questio vnde causet hmõi sit⁹: opꝝ igit q̃ illud causet ex imaginatiõe: sicut ⁊ in cõtinuo in quo distribuunt tria q̃drata mõ predicto: qa in cõtinuo nõ efficitur vnũ dextrũ ⁊ alterꝝ sinistrũ: ⁊ tertiũ medium: nisi per hoc q̃ distribuit vnũ in dextra parte spatij: ⁊ alterꝝ in sinistra: et tertiũ in medio. Ita ergo est in imaginatiõe: q̃ vnũ in vna parte organi est: ⁊ alterꝝ in altera: ⁊ tertiũ in tertia: virt⁹ aũt imaginationis cõsiderat ipm̃ sic distributuz: ⁊ per hoc q̃ sic distribuit in organo: g̃ ipsa operat in organo: ⁊ est organica. ¶ Amplⁿ aũt nos imaginamur figurã ⁊ imaginẽ bois eiusdez maiorẽ ⁊ minorẽ: ⁊ hoc causari nõ põt ex re: qa illa ẽ vno modo: nec causat a forma: qa forma nõ causat sui diuersitatem pp maioritatẽ ⁊ minoritatẽ: g̃ fit hoc ex subto in q̃ distribuit: in quo ostẽdit plus ⁊ min⁹: nõ aũt describit plus ⁊ minus nisi in corpore: g̃ organũ imaginatiue est corp⁹ ⁊ ipa virtus organica: qua tali in corpore opat: idẽ ãt est de estimatiua ⁊ phantasia: qñ ⁊ ille itẽtiões ab imaginib⁹ appẽhẽsis nõ separant: oẽs igit dicte vtutes organice sũt corpore idigentes ad suas opatiões: ⁊ p ista itelligim⁹ diaz intellectus ab huiusmodi virtutib⁹: qa ille omnino incorporeus est.

Mõ pulchraz rõnẽ ad pbãdum organũ imagiatiue ẽ corpore vna: ⁊ q̃ ipsa organica sit. Z.

¶ Cap. 5ᵐ. De improbatione erroris antiquorum qui dixerunt q̃ intelligere ⁊ sentire sunt idem.

Text. ⁊ cõ. 150.

Quoniã autẽ sicut diximus supius duab⁹ differentijs qbus aiatũ differt ab inanimato antiq̃ precipue diffiniũt aiaz motuo p̃m locũ. s. ⁊ i eo q̃ ipsa discernit ⁊ itelligit ⁊ sentit: videt eis q̃ intelligere ⁊ sapere: qõ tñ simplicissimũ itellige re est sit corporalib⁹ instrũs pfectũ: sicut qõdaz sentire: dicebãt eni q̃ intelligere est p̃m phãtasiaz re nõ p̃te operari: ⁊ sylloglzabãt hoc ex duab⁹ affirmatiuis in scõa figura dicẽtes: q̃ sensui iteriori cõuenit iudicare ⁊ discernere aliqd entiũ: cui⁹ forma est apud ipm: ⁊ itellectui ꝓuenit idẽ: ergo itelligere est qõdã sentire: ⁊ in hoc errore fuit Empe. q̃ dixit volũtatẽ ⁊ appetitũ augeri vel minui ad pñs delectabile: tã in hoib⁹ q̃ in aialib⁹ alijs: voluntas aũt ⁊ appetit⁹ non sunt nisi de aliquo appẽhẽso: cuius habet iã notitia. Id g̃ qõ auget pñtialr volũtatẽ ⁊ mutat eã: est id qõ semp sapere altera ⁊ altera p̃stat pñs g̃ p̃stat sapere ⁊ itelligere: pñtia aũt ẽ p̃m formã corporalẽ: sic iã aũ ostẽdimus: g̃ itelligere ⁊ sapere est p̃m pñtiaz corporalẽ: sicut ⁊ sensus: idẽ aũt vult ⁊ illud dcm̃ qõ Homerus dixit: q̃ dixit q̃ talis est itellect⁹ in terrenis hoib⁹ qualẽ in die ducit siue cõducit pater deoꝝ ⁊ virorũ: p̃ eni deoꝝ celestiuz. i. planetaꝝ est sol: eo q̃ attribuit eis lumẽ ⁊ motũ: sicut in ce. ⁊ mun. ostẽdimus: ⁊ idẽ est p̃ virorũ: qa hõ gñat hoiem ex mã ⁊ sol: in die aũt p lucẽ ꝓducit sol calorẽ ab iteriorib⁹ ad organa sensuuz exteriora: ⁊ pficit opatiões sensibiles: ⁊ si talis est itellect⁹: tunc itellꝰ ẽ vtus corporea: sicẽ ⁊ sensus. ¶ Vñ oẽs hi opinant q̃ itelligere sit pfectiũ organo corporeo sicut ⁊ sentire: ⁊ isti sũt q̃ dicũt q̃ non ꝓtigit sentire nec itelligere: nisi sicẽ sili: sicut declarauim⁹ in p̃mo lib. vbi posuimus p̃n rõnuz disputatiõis isti⁹ de aie natura: ⁊ hoc mix fuit de antiqs: qa iz dicerẽt cãm q̃re res sentit ⁊ scit: nõ direrunt deceptiõis cãm ⁊ ignorãtie ⁊ hoc nõ fecerũt: cũ tñ error ⁊ ignorãtia magis sit ꝓpria aialib⁹: cũ pluriib⁹ aialib⁹ ꝓueniat q̃ scia: ⁊ aia plus tẽporis pficit in errore q̃ in scia: qa ifantia ⁊ pueritia ⁊ senũ in errore pficiunt: ⁊ a paucis quedã ps vite parua adhibet scie: qdã aũt videtes nõ causari scire nisi per hoc q̃ direrũt sicẽ sili sentiri ⁊ intelligi: ⁊ cõcedẽtes aiaz eẽ cõpositã ex oib⁹ que sunt: direrũt errorẽ ⁊ ignorãtiã oino nihil eẽ: sed oia que vident alicui esse vera. In qua opione fuerũt plurimi pboꝝ intãtũ q̃ direrũt Zria ⁊ Zdictoria sicẽ vera qñ vniunt diuersis: ⁊ hoc oportuit eos dicere aut ꝓcedere q̃ deceptio ⁊ ignorãtia causabant ex tactu corporali dissilis alicui⁹ ad aiam: ⁊ tũc sequebat anima nõ ex oibus cõponi: sed ex qbusdã: ⁊ qñ illa ex quoꝝ silibus erat cõposita tãgebãt eã: tũc habuit discretionẽ sensus ⁊ intellect⁹ de reb⁹ illis: ⁊ qñ tetigit eã aliqd cui⁹ nõ erat silitudo apud eã: tunc gñabat deceptio ⁊ ignorãtia: qa hoc Zrium est illi dicto eoꝝ quo dicũt: q̃ sicẽ sili cognoscit: Zria aũt causant a Zrijs p̃m istos: ⁊ ideo silitudo tãgentis ad tactuz causat sciam: ⁊ dissilitudo eiusdẽ tactus causauit ignorãtiã ⁊ deceptionẽ: error aũt dicti istius inde dẽpendit: qa erp̃ssuz in oib⁹ videt q̃ tã scia q̃ deceptio sunt Zrioꝝ eadẽ: ⁊ sic falsum dicũt: q̃ silis sit scia ⁊ dissilis ignorãtia ⁊ deceptio. ¶ Qõ autẽ falsuz dicãt et in hoc q̃ idẽ dicunt sentire ⁊ sapere: manifestũ est ex his que nũc inducemus: sentire eni est in oibus aliq̃ mõ aialibus: itelligere autẽ in paucis de nũero aialium: sed nec etiã itelligere cõiter acceptũ qõ est qcũq; actus rõnis in quo est itelligere recte ⁊ nõ recte: recte eni intelligere est p̃m virtutes itellectuales: que sunt sapiẽtia ⁊ prudentia ⁊ scia: ⁊

Text. ⁊ cõ. 151.

Text. ⁊ cõ. 152.

opinio vera: nō recte autez intelligere siue nō vere intelligere: est ꝑm habitus ꝛrios istis habitib⁹: ⁊ hoc intelligere cōiter dcm nō est idez cū sentire: sensus eni ꝓpriox sensatorum semp est verus ⁊ inest oib⁹ aialib⁹: itelligi aūt sicut iā dirim⁹ conuenit ⁊ falso: ⁊ nulli inest aiali nisi cui inest ratio.

¶ Cap. 6m. Qz imaginatio vel phātasia: neqz sensus sunt: neqz opinio cum sensu.

T. ⁊ cō. 153. Imiliter aūt imaginatio large accepta ꝓut ambit imaginatiōez ⁊ phātasiaz que vtiē imaginibus: altera est a sensu ⁊ ab intellectu: hec enim imagiatio qdē nūqz fit sine sensu: hoc est nō fit nisi in hīte sensuz ⁊ sine imagiatiōe nō fit ertimatio: nec ēt opio: qa lz opio sit quedā acceptio rōnis per ꝓbabilia tū qa incerta est: opz q̄ imirta sit phātasijs. Simplices eni ꝓceptiōes itellect⁹ nō sunt icerte sz semp vere. Qō aūt itelligentia ⁊ opio nō sint eedē imagiationi de qua dirimus manifestū est ex his que dicenē nūc: imaginari eni est passio quedā que est in potestate nostra qñ voluerimus: possumus eni fingere in nobis idolū: sicut si coraz oculis qñcunqz voluerimus: sicut facīt illi qui positi sūt in ope recordatiōis. Illi eni ex hoc qō repositū est apud aiaz: venit in his vel in id qō fuit pre oculis prius: ⁊ referūt idoluz ad rem in ꝑterito acceptaz: ⁊ sīlr possumus nos fingere idolū: nō referendo ad rē ⁊ tūc imaginari: sed nō ē in nobis opinari vel itelligere: qa opz hīe rōnē que faciat credere: ⁊ hāc a re ⁊ a nā: ⁊ nō alibi opz accipere. Sīlr aūt est de estimatione: qa in his trib⁹ opz aliquid falsuz vel verz dicere ⁊ discernere: sicut ex snia: ⁊ hoc non est in nobis: sed potius a re de q̄ snia veri vel falsi ꝓferē. ¶ Amplius aūt cū opinamur vl estimamus aliqd difficile vel terribile: statiz sequitur in effectu cōpassio timoris vel tristitie: ⁊ hoc est iō qa opinio ⁊ estimatio sūt ꝑm intētiōes rerz vel snie quedā de reb⁹. Sīlr autē fit si opinamur vel ertimationē habemus de aliq̄ de quo est cōfidendū: sicut de ꝓuentēti: stati eni sequit in affectu gaudiū vel spes hmōi opionē vel ertimationē: qñ aūt ꝑm phātasiaz vel imaginationē fugim⁹ aliqō terribile: vel de quo eēt cōfidēdū nō sequit aliq̄ cōpassio in affectu: sz habemus nos ad talia idola: sicut ad ea que nō sūt in re nēcio: sed sicut videmus in pariete res pictas que nō sunt in re: ⁊ ideo nemo timet leonē pictū: vel lupū pictū. Imaginatio aūt in phātasia adhuc minus hz de rei veritate q̄z in pariete: sicut fictū minus hz de veritate rei q̄z depictū. Ampli⁹ āt scia ⁊ opio ⁊ prudētia: ⁊ cetere vtutes itellectuales: sicut ⁊ ertimatio in sensibilib⁹ sunt partes acceptiōis: nō accipit autē qō nō acceptat ꝓ vero: imagiatio aūt ⁊ phātasia fingēs idola a nullo tanqz vera acceptatur: igit nō est pars acceptionis: ergo imaginatio ⁊ phātasia non sunt opinio vel estimatio. De virtutibus autez intellectualibus que partes acceptionis sunt: ⁊ qbus cōsentitur vt veris differere altera est ratio: hec enim ad. 6. ethicox pertinet libruz: in quo de intellectualibus virtutib⁹ determinari habet: per ista igit cōstat q̄ imaginatio ⁊ phātasia vt est cuz imaginibus nō est opinio vel estimatio.

¶ Cap. 7m. Qz imaginatio vel phantasia: neqz sensus sūt neqz opinio cum sensu.

Tex. ⁊ cō. 155 Ed nūc aliter opz ꝓcedere ob antiquox q̄rūdā dicta. Habitū est eni de eo qō est itelligere: qñ alterz est ab eo qō est sentire. Dicebāt autē antiq q̄ quedā ps ei⁹ qō est itelligere est phantasia: quedā aūt opio ⁊ scia: ⁊ illi direruūt q̄ phātasia ⁊ imaginatio sūt itelligere qōdā: lz non oē intelligere sit imaginatio vel phātasia: hāc aūt disputationē sic icboamus: qa eni iā quedā de phātasia determiauimus in qbus ostēdimus ipsaz nō eē opionē vel estimationez: opz nos nūc loq de altero qō isti dicūt: vtrū phātasia sit itelligere qōdā: ⁊ accipiemus mō phātasiā gñaliter ꝓ imagiatione ⁊ phantasia: vocātes totā illā aie potentiā ꝑm quā nobis fit phātasma: vel idolū re nō pīte: sic eni accipit phātasia ꝓpe: qñ nō dicet ꝗz metaphorā: metaphorice eni aliqñ dī phātasia itellect⁹ q est cū phātasmate: ꝗz istos q̄ q dicūt phātasiaz fore itelligē qōdā: opz q̄ phātasia po⁹ sit habitualis ꝗz quaz ꝓtingit verz dicē de re ipa: he āt potētie etsi multe sint: tū ad pīs sufficīt q̄tuor que sūt sēsus cōis: opio: ⁊ scia: ⁊ intellect⁹. Ars eni ⁊ prudētia que sūt ēt vtutes itellectuales: sīlr autē ⁊ sapiētia ꝑm q̄s ꝓtigit verz dicē: nihil hīt sīlitudis cū phātasia: qa sapia de altissimis ⁊ ꝑnis ⁊ diuinis est: que non imagines hīt: ars aūt est ꝑn'm factiuū cū rōne dirigēte factionez ⁊ facturā: prudētia aūt est ꝑn'm actiuū cū rōne: ⁊ dirigit i opa bilib⁹ p nos. Imagiatio aūt nihil oino dirigit: ꝗz poti⁹ ipedit oēm directionē: sicē supra ostēdim⁹. Sīlr aūt ꝓbabim⁹ q̄ nō est aliqs habit⁹ istarz vtutū q̄s enūerauimus. Si eni est sensus vel aliq̄ ps ei⁹ qō est itelligere: sicē illi dicūt: tūc opz q̄ sit habit⁹ vel po⁹ habitualis ꝑm quā discernim⁹ sniando: vel ꝗz quā verz vel falsuz dicim⁹ affirmādo vl negādo: ⁊ tūc erit aliqs habitū ꝑnotatox. ¶ Qō igit nō sit sensus manifestū est ex his que dicunt. Sēsus eni sic ex supra dictis pz duplex est s. dict⁹ ꝗz potētiā: sic est sensus in hīte sensuz ēt qñ dormit: ⁊ sensib⁹ nō vtit: ⁊ dictus ꝑm actū: sic est sensus i vtēte sensu: ⁊ sic est visus po⁹ sensus: ⁊ sicut est visio actu sensus: lz autez imaginatio nunqz sit nisi in aliq̄ qui hz sensus: tū ipsa nō est sīlr est sensus: qa si ipsa eēt essentialr sensus: nūqz eēt sine sensu in po⁹ vel actu accepta: sed aliq̄ sensu nō actu exīte apparēt idola ꝑm phātasiā: sicut in exceccato q sōniat vl imaginat colores q̄s aliqñ vidit: postea adducim⁹ ēt hoc q̄ sensus qdē semp est ei⁹ qō pīte sīlr adest: nō autez phātasia vel imaginatio: sunt eni re nō pīte. ¶ Adhuc aūt si actu ⁊ essentialr idē eēt sensus ⁊ phātasia hoc mō dicta: tūc qbuscūqz in esset sensus: ineēt ⁊ phātasia omni mō dicta: ⁊ ꝗz quālibet suam opationē: ⁊ hoc mō nō est verz: qa vmes qui sunt lūbrici terre ⁊ muscas ⁊ cimices ⁊ pediculos ⁊ hmōi icōpleta aialia nihil videm⁹ ad phātasiā oparī: eo mō quo supra determiauimus opa phātasie: inest tū talib⁹ imagiatio aliq̄ ⁊ estimatio: superius eni hoc est, ꝓbatū. Videē tū Arist. dicere formicas ⁊ apes nō hīe phantasiā: qō oino falsuz est: cū talia aialia artificiose openē casas: ⁊ puideant in futurz sibi: ⁊ openē in cōe: puto aūt hoc nō ex vitio eē pbi: ꝗz ex vitio trāslatiōis: qa trāslator nō itellerit nullū aialiū que dirit Arz. phātasiam nō hīe: ⁊ loco eorz trāstulit formicas ⁊ apes: ⁊ corrūpit vītatē mala ex trāslatiōe. Deterea sensus qdā qui sunt ꝓpriorum semp sunt veri: phātasie aūt ⁊ imaginatiōes vt in pluribus sūt false: nō qdē verz dicētes vel falsuz: qñ habitū est q̄ non discernūt affirmādo vel negādo: ꝗz hoc mō falsuz quo ens fictū dicīt falsuz: cū nō sit in rei veritate sic fingit. Ampli⁹ aūt qñ opamur sensibilr circa rē: nō dicimus q̄ videē nobis homo: aut aliqd aliud qō nō sit ꝑm rē: ꝗz potius dicim⁹ q̄ hoc est hō in re: eo q̄ sensus iudicat rē pīte: cū aūt aliqd non exope reali sentimus: ꝗz fingimus ipm: re nō exīte: tūc dicim⁹ q̄ eē videē ⁊ nō q̄ ita sit in re: ⁊ tūc talis sensibilis cognitio aliqñ est vera: ⁊ aliqñ falsa: qa qñ fingit vt est in re: tūc ē vera: ⁊ qñ aliter tūc est falsa: aliqñ eni sic ꝑns dirim⁹ visiōes apparēt dormiētib⁹: ⁊ de his nō dicim⁹ q̄ sūt: ꝗz q̄ videnē ⁊ nō sūt. ¶ At vo nec ipsa imagiatio siue phātasia nō est aliq̄ virtus que sit de earz nūero qne semp vera dicūt: sic itellect⁹ et scia ⁊ sapiētia: phātasia eni ⁊ imagiatio sunt frequēter false: intellect⁹ aūt ⁊ scia ⁊ sapiētia ⁊ vtutes sunt semp vere: sic in 6. ethicox hz ostēdi. Relinqtur ḡ videre si sit opio eo q̄ opinio est itelligere qōdā: vt antiq direruūt: ⁊ opio est aliqñ vera ⁊ aliqñ falsa: ꝗz opiniōi que est intelligere qōdā inheret fides ꝑnis: nō eni pōt eē q̄ opinās nō hēat fidez de his de qbus hz opionez: cū eni dubitatio indetermiatus mot⁹ sit rōnis ad vtrāqz ꝑdictiōis partez: ābiguitas aūt ambit vtrāqz partē rōnis p rōnes eqliter fortes: opio stat in vna pte: ⁊ credit illi per rōnes q̄s hz ad illā: ⁊ nō ad aliā: ꝗz tū formidat ad huc alterā ꝑdictiōis partē: pp hoc q̄ sue rōnes q̄s hz ad alterā nō sunt demōstratiue: ꝗz ꝓbabiles: ⁊ ex hoc pz q̄ ois opinās opiniōe que est intellectus hz fidē ei⁹ de quo hz opionem: nulli autē bestiarz talis iberet fides: lz multe bestiarz habeāt phātasiā: lz eni bestie acqescant suis estimatiōib⁹: tū nō hīt fidez ⁊ credulitatē: qa sic scia effectus est demōstratiōis: ita fides ⁊ credulitas effectus est syllogismi ꝓbabilis. Ampli⁹ si oēm opionē ꝓsequit fides qcūqz opinat hz fidē: sic aūt fidem seqtur ꝓsuasuz eē: eo q̄ nullus est ꝓsuasus: nisi qui hz fidez: persuasuz aūt eē ꝓsequit rō: eo q̄ nulli ꝓsuadet nisi ꝑ rōnez: bestiarz aūt qbusdā pōt phātasia iesse sic supra ostēdimus: lz nō oibus isit: ꝗz rō nulli inest bestie: q̄ phantasia nō est rō: nec opio per ꝑns. ¶ Ex istis aūt vlteri⁹ mānifestū est q̄ imaginatio ēt nō est opio siue estimatio ꝓiuncta cuz sensu: sic qdā dixerūt: nec est opio que fit per sensuz sibi ꝓiunctū: nec est complexio ⁊ cōpositio opionis ⁊ sensus siue estimatiōis ⁊ sēsus;

Tex. ⁊ cō. 154

Tex. ⁊ cō. 156.

Mō an formice ⁊ apes hīt phantasiam.

Tex. ⁊ cō. 157

6. ethicox. capitulo q̄rto.

Tex. ⁊ cō. 158.

qa si

qa si eēt opio cū sensu phātasia: tūc nō eēt phātasia nisi eiꝰ cuius est sensus ꝗ actū vel poᵃᵐ: ⁊ hoc oñdimꝰ supiꝰ eē falsuz. Idē āt seqreē si phātasia eēt opio facta p sensuz. Si āt eēt cōplexio siue cōpositio opionis ⁊ sensus: tūc opz q̃ aliq̃ mō haberet ꝓprietates sensus ⁊ ꝓprietates opionis: qm̄ cōponētia ꝑm aliquē modū dicūtur de cōposito: et ꝓprietates eoꝝ aliq̃ mō ꝓueniūt ei: nihil āt hoꝝ ꝓuenit phātasie: est āt manifestū nō eē phātasiā: siue imagiationē opionē cū sensu: pp id qd dicūt q̃ vere opio nō ē aliō ab eo cuiꝰ vere ē sensus: dico āt ac si dicat q̃ phātasia ē resultās ex albi opione: cuiꝰ albi ēt ē vere sēsus ⁊ p se: nō enī vt dicūt phātasia ē ex albi qdē opiniōe: ex sensu āt boni: qm̄ tūc phātasia eēt opio: ⁊ sensus eiusdē solū p accīs: appet igit ex eoꝝ dictis q̃ phātasia ē aliqd opinari: qd ēt sentit nō ꝑm accīs ſz per se ⁊ essentialiter. ¶ Sz cōtra istos est qd nos frequenter videmus ꝑm sensum res falsas: de quibus tamē cum sensu falso habemus veram acceptionem opinionis vel scientie: sol enim ꝑm sensuz visus videtur eē vnius pedis in quantitate diametri: ⁊ tamē credimus ipsum eē maiorem habitatiōe terre tota per opionem vel per sciētiam: si ergo phantasia est opinio ⁊ sensus vel cōpositio vtriusq̃z: aut hō abijcit opinionem talē ⁊ retinet sensum: aut retinet vtrūq̃z. ſ. sensuz falsuz ⁊ opinionem verā. Si autem abijcit opinionē ꝓpter sensuz: tūc abijcitur acceptio vera de re aliqua que est saluata in eadem veritate: ⁊ talem acceptionez ꝓtingit abijcere eū qui non est latens nec discredens: cōtingit ergo idē saluatum discredere ⁊ credere ⁊ non credere simul: qa salus rei facit credere: ⁊ abiectio acceptionis facit nō credere: ⁊ hoc est ipossibile: qa sicut dirimus nō potest dici q̃ lateat cum nihil mutatiōis factū sit in opinante vel in re de quo est opinio: aut si retinet opinionem ⁊ non abijcit eam ⁊ phantasia est talis cōplexio opiniōis ⁊ sensus: tunc phātasia erit simul vera ⁊ falsa: sed hoc stare nō pōt: qa opinio vel acceptio alia falsa facta est quādo mutata re: mutatio ipsa latet discredentem: hic autem nulla est facta mutatio oino: non ergo potest dici q̃ phantasia sit aliqd vnū supra numeratorum: vel sit ex illis compositum quid.

Tex. ⁊ cō. 159.

¶ Capꝰ. 8ᵐ. Quid sit phantasia ꝑm veritatez: prout cōmuniter agitur de imaginatione phantasie.

Tex. ⁊ cō. 160.

Si aūt volumus scire ꝑm veritatem qd est phātasia ꝓut cōiter accipitur pro imaginatione in qua distribuūtur imagines ⁊ pro phātasia que vtitur ipsis ꝑm superius determinatū modum: sciendū est q̃ in oibus que sic se habēt q̃ aliqd est motū ad formā primi mouētis sic̄ sensus ꝗ actū factus motus est ad formā sensibilis: necessario ēt mouet ad ꝓsequens ipm ⁊ ꝓportionat sibi ꝑm cōionem monentis ⁊ moti: opz igit q̃ sensus ꝑm actū factus ⁊ bns formā sensibilis: mouet vtutes apprehēsiuas interiores sibi ꝓprias ad spēm sensibilez quā hz: videmus aūt phantasiā eē motaz sicut ad formā: igit phantasia erit motus qdā: ⁊ qm̄ phantasia nūq̃z est nisi in eo subto in quo est ⁊ sensus: ⁊ nō est vnq̃z i aliq̃ nisi in quo est ēt sensus: ⁊ est tm̄ de his quoꝝ est sensus: fit aūt motus mouētis nō a sensu in potētia: ſz potiꝰ ab actu sensus: qm̄ mouet ꝑm formā sensibilis que facit ipsum actu.

Tex. ⁊ cō. 161.

¶ Motus aūt talis quē facit sensus ꝑm actū necesse est esse ſlez in forma sensui ꝑm actū facto: igit phātasia ꝑm vitatē ē potētia in qua est motꝰ sensus ꝑm actū ſil: nō aūt hic vocamus motū ipsaz motꝰ successionez: ſz potiꝰ cum in motu sint duo: vnū qd est ipsa successio ꝗ fieri: alterꝝ aūt qd est forma facta post formā: vocamus hic motū formā factam post formā: qa forma que est in phātasia fit post illā que est in sensu cōi ⁊ ꝓprio: ⁊ qm̄ dicimus q̃ est motus a sensu: itelligimꝰ hoc q̃ sensus ē effectiuus huius motꝰ: ⁊ non terminus a quo fit motus: qa ille abijcit in motu. Si aūt phātasia dicat motꝰ a sensu factꝰ: ⁊ nō potētia in qua siue in quā fit hmōi motꝰ: erit descriptio potētie per suuz ꝓprū actū: sicut bñt describi potētie passiue, ꝓut supra determiatuz est. Ex quo aūt phantasia est talis motꝰ: ꝓstat q̃ nō est ꝓtiges sine sensu qui aliqm̄ fuerit: ſz forte cū ipsa sensuz eē nō sit necessariū: ⁊ ideo phantasia nunq̃z ꝓtingit in his que nō sunt sensibilia sicut plāte: ſz illud qd hz eā multa ꝓtigit ꝑm ipsam facere ⁊ pati: ⁊ hmōi cām supius assignauimus: vbi sigillatim de interiorib⁹ viribus aie sensibilis egimus: ⁊ ꝓuenit ipsam esse aliquādo veram: aliqm̄ falsaz: hmōi aūt cā oriē ex diuersitate sensibiliuz que sunt triplr dicta: sicut in supiori libro determinauimꝰ: ⁊ sensus per se ⁊ ꝓprioꝝ sensatoꝝ: semp est verus: ⁊ si hz falsū hoc est paruissimū: qa nō ꝓuenit ei falsum ex se: sed potiꝰ ex sentiente vel ex medij diuersitate: vel ex sensibilis distātia: sicut superius ostēdimus: ⁊ voco diuersitatē sentiētis qm̄ cōtingit per ifirmitatē male dispōnis organū sentiēs: diuersitatem aūt medij qm̄ ipm nō in sincera ⁊ pura nā medij mediat: sed hz aliqd sibi imixtuz: distātia autē sensibilis impedit vires sensibilis agentis in sensum: eo q̃ vis omnis agentis in aliud est ꝓportionata ad determinatā distantiā: aliter autē nō posset errare sensus ꝓprius circa sensibile ꝓprū: qm̄ sicut supra ꝓbatum est sensibile ꝓpriuz est per se actiuū in sensum: ⁊ per se actiuum nō imprimit in passiuū: nisi tm̄ formā proprīā: ⁊ cum illam recipit sensus: nō potest esse error circa id qd sic recipit: ⁊ quo ad hoc motꝰ a sensu factus est verus eadem veritate qua sensus est verus nisi aliqd aliud impediat: est autē aliud sensibile vt hec idiuidua demōstrata accidant sensui qd vocamus sensibile per accidēs: ⁊ in illo incidit medium in sensum: qa illud est per cōpōnem ⁊ diuisionem sensibilis per se: ad aliud qd non accipit sensus ⁊ aliqm̄ cōponit vere: aliquando false. Visus enīz albi non mētit q̃ albū sit: inquātuz aūt albū dicit eē hoc vel illud per affirmationē vel negationem sepe mētit. Tertium aūt sensibile est cōe sensibile: ⁊ hoc est ꝓnis proprīa sensata: proprīa enīz sensata insunt cōibus: cōmunia enī sunt in magnitudie ⁊ figura: ⁊ ideo iterꝝ hoc cōponit ⁊ diuidit: ⁊ ideo circa illa maria fit deceptio ꝑm sensum: ⁊ ideo sensus iterior qui est phantasia factus ab actu sensus exteriorīs qui est ab his triꝰ sensibus: ⁊ ideo duas hz causas falsitatis quarꝝ vna est distātia a re: qa accidit re nō pñte: ⁊ nō dirigit formā sensibilis quā hz ad rē sicut facit sensus: ⁊ ideo frequētes sunt illusiōes in ipsa phantasia ⁊ in sensibus ꝓprijs. Alia aūt cā falsitatis est quā hz a sensibili per accīs ⁊ a sensibili cōi in quoꝝ cōpōne ⁊ diuisiōe frequens est deceptio: vñ ſz exterior sensus pñtis aliqm̄ sit verus: tm̄ alteri interiores sensus qui sunt pñtis et absentis erunt vtiq̃z frequenter falsi: ⁊ tunc maxime cum ꝓ cui sit qd sentimus ꝑm rem. Si igitur ea que dicta sunt nulli alij ꝓueniunt q̃z phātasie in cōi accepte: ⁊ ꝓueniūt ipi phātasie sicut iaz ostēdimus tunc absq̃z dubio phātasia erit motus a sensu ꝑm actum facto: sicut dirimus supra.

Phātasia duas hz cās falsitatis.

¶ Capꝰ. 9ᵐ. De rōne nominis phantasie ⁊ vtilitate eius.

Tex. ⁊ cō. 162.

Quoniaz autem visus inter oēs sensus maxime est sensus eo q̃ magis hz sensibilis cognitiōis: ꝓpter qd etiā disciplinabilis est maxime ⁊ maxime formalis in quo est opatio sensibilis aie: ⁊ quasi nihil operatiōis nature: quā ēt ob cām inter sensus ꝑmus est: ⁊ ideo lumen etiā a luce accipit: qm̄ oculi luminaria dicuntur ⁊ visus lumen luminariuz illoꝝ: ⁊ hoc est iō qa sine lumine nō pōt videre: iō phātasia determinatū vel deriuatū nomen a visu habet qa phātasia dicit visio vel apertio latine: ⁊ huius cā est ēt: qm̄ sensibilia visus marie permanent ⁊ finguntur in phātasia: ⁊ alia minus: ⁊ minime sensibilia olfatus: ⁊ ideo rarissime somniat quis de odoribus: ⁊ huius causa est: qa debiliter hēmus hūc sensum: tactū aūt marie habemus: tm̄ seruat q̃litates in corpore magis q̃z itētiones q̃litatū in aia: ⁊ ideo raro sōniat aliquis frigus vel calorem: nisi frigescat vel calescat interiꝰ corpus: ſz colores ⁊ figuras frequentissime somniat ⁊ sonos: eo q̃ magis sunt illa habentia de proprietate intentionū spiritualium: ⁊ ideo de facili transeunt ad phantasiam: qa aūt phātasmata sunt illa sensib⁹ fit econuerso adeo sicut ad sensibilia: qm̄ nō est aduertens ratio vel estimatiua cognitio: ⁊ ideo multa per phātasiā opanē aialia sicut superius dirimꝰ: alia quidez qa intellectū non bñt: sicut bruta: alia vo ex hoc q̃ bñt intellectū velatum ob aliquā amentiam melancholie vel ebrietatis vel egritudis cerebri: aut pp somnū qui ſz per se fit ligamentū sensuuz: tm̄ etiam ligat intellectū per accīs: sicut quidā boies sunt: ⁊ ibi operanē per solā phantasiā. Sic igit sicut sunt quinque sensus exteriores: visus audit⁹ olfatus gustus ⁊ tactus: ita sunt quinque sensus interiores sensus cōis: imaginatio: estimatiua: phātasia ⁊ memoria: phātasia cōiter accepta claudit in se imaginationem ⁊ phātasiaz ꝓprie dictā: de phātasia quidē igitur ⁊ ceteris iteriorib⁹ sensibus quid ⁊ ꝓpter quid sint intātū a nobis dictum sit.

Nō ōre raro aliqs sōniat ō q̃litatib⁹ tāgibilib⁹ frequenter de coloribⁿ figuris ⁊ sonis.

¶ Tractatus Secundus Tertij Libri de anima in quo agitur de parte rationali.

¶ Cap. ij^m. Qui tractatus est qualr intellectus possibilis est.

Tex. 2 cō. pmi

De parte anime autē rationalis qua ipsa aia cognoscit distinguēdo 2 formādo agibilia 2 factibilia: que ps intellectus actiuus arte 2 prudētia pfectus vocat: 2 de parte aie qua aia sapit p̄ma 2 vera: 2 ea que per p̄ma 2 vera accipiūt fidē que ps sapiētia 2 intellectu p̄ncipiorꝫ pficit 2 scia: 2 vocatur intellect⁹ cōtēplatiuus: querere intēdimus in hoc scō tractatu huius tertij libri de aiā. Queramus autē p̄ncipalr de ista pte tertia. s. vtrū separata sit hec ps a sensitiuo 2 vegetatiuo p̄m magnitudinē hoc est subm organi 2 locū sic dirit Plato q dedit ei locū 2 subm organū qō est media ps cerebri: pp hoc q est ꝶ ipz sedes rōnis cellā syllogisticā appellauit vt altitudo sit ⁹organi sui altitudinē rōnis sup alias vtutes demōstraret: queremus igit vtrū ista ps sic ab alijs differat per subm corporale: q̄ est magnitudo q̄dā loco a quātitatibus organoꝝ alioꝝ diuisa: aut nō differat subto corporali sz rōne tm̄: que rō sumit in aie partib⁹ que vnite sunt in subto vno qō est ipsa aie suba: 2 ad illā cōnem reducit alia. Si enī supponamus q̄ ps ista que vocat rōnalis vel intellectualis ptinet cū alijs viribus aie ad vnaz aie subam: tūc oz certificare quā bz diiam ab eis: que ēt ptes eiusdē aie sunt 2 dicunt. Et queramus tūc forte quō ꝓtingat intelligē ipi aie hoc est querere per que p̄n⁹ que sunt ptes aie vel nō: 2 qualr intellectiua 2 speculatiua cū aia vniant 2 ꝓtinuent: 2 hoc oium ad sciendū grauissimū. ¶ Queramus ēt vtrū intelligē sit oino sicle ei qō est sentire: ita q̄ fit per potētiā passiuaz ab aliquo obiecto: sic habituz est de sentire: aut ipm sit passiōis genus aliqō ab itelligibili in aia factum alteꝝ q̄z sentire: aut sit aliqō bmōi sicle passiōi sensus: alteꝝ tm̄ ab ipso. In his autez determinādis qōnibus pcedere nō possumus ordie eodem quo enūerate sunt: qm̄ sic supra dirimus opatiōes sunt pores: 2 puie potentijs p̄m nos: 2 iō ab vltia sumemus initiuz: 2 qa res difficillimas 2 cognitione dignissimas: iō volo p̄mo torā Arist. sniaz, p nrīs viribus explanare: 2 tunc alioꝝ Peripatheticoꝝ iducere opiones: 2 post hoc de Plōnis opionibus videre: 2 tūc demū nrāz ponere opionē: qm̄ in istaruz qōnuz determiatione oino abhorremus doctoꝝ latinorum verba: eo q̄ nobis videt: q̄ ēt in eoꝝ vbis nō mō gescat anima: pp qō sniaz vitatis nec ostendūt nec vbis ꝓprijs attingūt. Rogo aūt 2 repetēs itez iterūq̄ rogo socios nros vt dubitatiōes que hic iducunt diligenter aiaduertant: 2 si inuenerint eaꝝ solonez perfectā: deo imortali grās agant imortales. Si aūt minus iuenerint hoc ad minus lucri reportabūt: q̄ scient dubitare de reb⁹ mirabilibus 2 altis: 2 annotatiōe dignissimis: 2 ad sciaz diuinā multū pficientibus. Cuz enī scia de aia sicut a p̄ncipio dirimus libri de aia: sit de mirabilibus id qō hic querēdū est in ea admirabilius qdem ceteris 2 altius: 2 est id qō hō per seip̄m scire desiderat: accipiamus ḡ Arist. vba, put in tertio de aia iacent. ¶ Dic autē Arist. q̄ partē qua supra dicto mō cognoscit 2 sapit opz eē ipassibile qdāz: qa oē passibile est corpus vel virt⁹ in corpe: 2 oē tale trāsmutabile est aut p̄m se: si corpus est passiōi subiectū: aut per alterius trāsmutationē: si est vtus in corpore: sic est visus in oculo q trāsmutat 2 patit passiōibus oculi sic supra ostēdimus: vbi dirimus q̄ hoc nō est pp trāsmutatione virtutis visus: sz pp trāsmutationē pupille: neutrū autē hoꝝ potētie ꝓuenit itellectiue: sic in sequētib⁹ ondemus: lz aūt isto mō sit ipassibilis po^a itellectiua: opz tm̄ eā forte susceptiuā spērū: qa alr de po^a agēte nō efficeret actu itelligens: 2 opz q̄ ipsa sit po^a spēs ille: talis aūt po^a nō est hoc aliqd demōstratū 2 idiuiduatū in nā: quia si eēt aut hec mā: aut hec forma: aut hoc cōpositū: tūc eēt hoc aliqd demōstratū: mā autē nō est hec mā nisi p hāc formā faciētē eā esse mām hui⁹: 2 iō hec mā nō est po^a quelibet forma q̄ vltas, pportiōis ei⁹ ad oēm formā ipedit p hoc q̄ ē mā huius: vbi gra: mā enīz carnis nō po^a bz oēs formas: sz tm̄ po^a māe p̄me que nō bz formā aliquā: nihil enī est po^a id qō iā bz: hec aūt mā po^a bz formā: 2 ideo non ē po^a forma illa nec aliq̄ formaꝝ que est de intellectu sue forme habite: 2 illi⁹ erēpliū est: q̄ mā sortis nec potētia est sor. nec potētia est aial: nec aiatū: nec corp⁹: nec subaqa oia illa iā actu bz. Intellect⁹ autez po^a suscipit oēs spēs: ḡ actu nullā bz. ḡ nō est hoc aliqd sic hec mā. Et p istā eādem rōnē ostendet q̄ nō est hoc aliqd sic hoc compositū: nec hoc aliqd sic hec forma: hoc enī pz p se: qa forma non est po^a susceptiua alicui⁹: p̄m q̄ ē forma: ḡ ps aie que est itells polis: nō est hoc aliqd p hoc q̄ est itellect⁹ polis: lz aūt sit supra dicto mō ipassibilis 2 itrāsmutabilis: tm̄ ꝓtingit ei p hoc q̄ est polis: q̄ sicr se bz itellectiua ps que vocat polis itellect⁹ ad itelligibilia sic se bz sensus ad sensibilia: sensus enim se bz ad sensibilia sic medietas 2 pportio formalis armonice media erās sensibiliū: pp qō oia suscipit q̄dāmō: 2 sic ondemus q̄ intellect⁹ qui vocat possibilis: medietas est itelligibiliuz oium: 2 per hoc suscipit ea: lz alia rō sit medietatis in sensu: et alia in itellectu: bz ḡ solū hoc gen⁹ potētie passiue: qō p̄m alium modum recipit spēs itelligibiles: 2 simplr nō est passibilis: hec aūt in sequentibus apparebunt euidentius.

¶ Cap. x^m. Qualiter intellectus possibilis sit natura quedaz imirta receptibilis omnium eorum que sunt.

Tex. 2 cō. 4.

Vlterius aūt de itellectu possibili loquēs Arist. dicit q̄ iō: qm̄ oia itelligit appēdēdo forma oium: necesse est q̄ sit imirt⁹: hoc est nō mirtus cū corpore sic forma corporis: aut sic forma que est virt⁹ in corpore. Fortē enī corporis duplex est simplicis. s. 2 cōpositi: simpliciū āt forme q̄nque sunt que multiplicant p̄m nūeꝝ cōpositoꝝ corporꝫ: ex eīntis que sūt p̄ma simplicia: forma aūt que est vtus in corpore est virt⁹ organica aie vegetabil vel sensibil: 2 iō laudandus est Anara. q̄ verā dedit cāz hui⁹ q̄ itellect⁹ polis sit imirtus: qm̄ dirit q̄ imirt⁹ est vt iperet tāq̄z supior oib⁹: 2 hoc ē vt cognoscat oē despectū ab ipso: despectū enī vocat id cui⁹ for^a nō informat: bas enī formas oēs despicit itellect⁹ tāq̄z idignas si bi: q̄si, phibētes ipz itelligē. Si enīz eēt aliq̄ for^a ifomat⁹: ad hoc q̄ eēt hoc aliqd: tūc hoc ipz phiberet: nec apperet ei in cognoscēdo alienū 2 ꝓiū ab ipa forma: 2 ipediret ois rei cognitionē que abijcit ei: qa ꝓiū 2 diuersuz ab illa forma recipi i eo nō posset eo q̄ nec ꝓria nec dispata p̄nt eē i eodē: 2 id qō ineēt ei: nō bzet i po^a: 2 iō si eēt aliq̄ for^a mirta ipediret ne po^a itelligeret oia mālia. Sic igit eo q̄ ē imirt⁹ ē imālis 2 impassibilis eo q̄ pōt itelligē aliq̄ vel oia ē aliq̄ mō de gne vtutū passiuaꝝ. Id enī qō est receptiuū alicui⁹ nō bz illō qō natū ē recipe i spe: lz possit hīe formā, i gne cū bis q̄ recipit ꝓuiētē. Dirim⁹ enī supius de organo tact⁹ q̄ recipit excellens se tāgibile: cū tm̄ hēat media i se tāgibiliū: mediū enī ab extremo differt spe: 2 ꝓuenit gne: ita ēt nō ē icōueniēs itellectū poez hīe qdē aliquā formā qua efficit vnū de entib⁹ mūdi i gne nāe icorporee: lz nullā hēat formā eoꝝ que itelligunt ab ipso: eo q̄ illa for^a q̄ determiat i ens i gne nāe icorporee: cuz intellectis ab ipsa ꝓuenit in gne: 2 differt spe ab eis oib⁹: sic nos ifra ostēdemus: ista enī ꝓpō qua di q̄ recipiēs denudatū est a formis eoꝝ que recipe est natū: nēcia est in oib⁹ recipiētib⁹: sic, pbat taz in mā q̄z in potētijs oiuz sensuū: 2 ex isto nēcto, pbat q̄ itells polis est in gne potētiaꝝ passiuaꝝ 2 imirtus oino: eo q̄ nulla est formaꝝ que recipiunt in ipo: q̄ sic aut forme corporꝫ: aut forme que lz nō sint corporꝫ: tm̄ sunt organice in corpore: 2 p hoc ꝓcludit vlterius q̄ nō est passibilis nec trāsmutabil: qa nihil ē passibile 2 trāsmutabile nisi mirtuz. Quia aūt est de gne vtutū passiuaꝝ nēce est q̄ ipe sit motus ab aliq̄ qō est actu: sic videmus potētias sensuū mouēri: qm̄ iō q̄ sensibilia sūt in actu: iō mouēt sensus q̄ sūt i po^a. forme aūt vles, put sūt in multis 2 nō sūt diuise ab illis: non sūt nisi in po^a vles 2 itellecte sic colores i po^a sūt in tenebris: tales aūt forme nō mouē p̄nt itellectū: 2 iō cogemur iferi⁹ iuestigare aliū itellectū agentē: q̄ formas faciat actu separatas 2 vles vt mouē possint itellectū poez: qui faciat in formis rerū particularib⁹ qō lux facit in coloribⁿ. ¶ Et oib⁹ autē his ꝓcludit Arist. q̄ itells polis nō est nā aliq̄ spēcificata per formā: qa id qō est po^a oia: nō p̄t eē specificatū: sic nec p̄ma mā specificata est p aliquā formaz: sz ad hoc tm̄ est nā ei⁹ posita potētiaⁿ vt sit vocatus itells polis. Et in hec duo diuidit q̄rū vnū est qō est itells: 2 alteꝝ qō est polis: 2 p hoc q̄ ē itells determiat in ens qōdā icorporee nāe: p hoc aūt q̄ ē polis respectu oiuz: opz q̄ ꝓuet oiuz formis que po^a sūt in ipso: vtrū

autē

videtur repugnare dicti suis alibi vbi bz p̄n^m idiuiduationis eē a mā, 3.

Mō ē hec mā nisi qa stat sub hac for^a: 2 iō ipedit vltas, pportiōis eius ad oēs foias: sz ꝓsidera q̄ B

In oib⁹ recipientib⁹ ē nēcia, ppō dicēs recipiēs eē ōnudatū a nā recepti.

Nō ista ē Cōmētatoris i cō mēto q̄rto,

Tex. 2 cō. 5.

autē intellectualitas sua specificādo eū in ens nāe incorporee: claudat ⁊ diminuat potētialitatē suā ad itelligibilia: inquiremus posteri⁹ hūc aūt poſez itellectū vocam⁹ itellectuz gñaliʳ p quē aia disticte opinat res pbabiliʳ ⁊ itelligibiliʳ distiguēdo vnū ab alio: ⁊ cogitat cū rōne: ⁊ nihil est actu eoꝝ q̄ sic diuersimode iudicat antecz̄ actu itelligat ⁊ distiguat ea: sicut oēs potētie passiue nihil eoꝝ sūt a qb⁹ mouent aū habitū formaꝝ suoꝝ motoꝝ: ad hoc enim mouēt q̄ dent eis suas formas: ⁊ post motū illū ea que mouent hūt eas in actu: hoc tñ in itellu poli alʳ est q̄z i alijs potētijs passiuis: sic i sequētibus ōclabit. Ecce hec ē itētio Arist. de nā polis itellus quē posteriores eo ꝓpatheticī hāc vsqz i dē exponūt: ⁊ nullus ad plenū itellexit ob dubioꝝ difficultatē q̄ sūt i dictz istis.

¶ Cap. 3ᵐ. Et est digressio declarans dubia que consequuntur ex dictis de intellectu possibili.

Expedire aūt nobis videt: dubia ꝑus tāgere et postea videre solones ꝓpatheticoꝝ posterioꝝ in solone eoꝝ: qa tūc ꝛgruētius oñdet q̄ nobis veꝝ eē videt: dubia aūt q̄ oriūt ex dictz istis isurgūt ex q̄tuor q̄ Arist. dic de itellis polis nā: ex qb⁹ demʳat talē: q̄lis dicta ē fore nāz eiꝰ. Et in his q̄tuor nece ē vt oīs hō ꝓsideret q nō aduersus veritatē vult pteruire: vnū āt de q̄tuor ē q̄ itellis polis imixt⁹ est: hoc ē nō mixt⁹ corpori alicui. scōz āt ē q̄ ipse est separatus. tertiū āt q̄ ē ipassibilis: lz fit receptiu⁹ itelligibiliū. q̄rtū āt q̄ nō ē hoc aliqd: q̄re āt fit imixt⁹ iā ocm ē satis quantū spectat ad hāc itētionē. Separ⁹ aūt ē ab itelligibilib⁹: ⁊ in seipo: ab itelligibilib⁹ qdē vt fit susceptiuū oīuz eoꝝ: qō nō eēt si eēt alicui eoꝝ vel plib⁹ ꝓiūct⁹ sic pz ex dictis: ⁊ iō ex his duob⁹ cōcludit q̄ ipse ē poᵗ oīa itelligibilia tanq̄ oium susceptibilʳ: qō āt susceptibile ē oīuz nihil hūs eoꝝ: hoc aliqd nō ē specificatū i nā in aliqō ens mūdi: ⁊ sic ex his trib⁹ sequit q̄ nō ē hoc aliqd nec aliq̄ nā: nisi illa que ē silis māe p̄me: que vocat potentia oīa que sūt: ⁊ nihil eoꝝ est actu antecz̄ actualʳ illō intelligat. Accipiam⁹ igit dubia q̄ sequunt ex p̄mo: si enī ē imixt⁹ et ipassibilʳ ⁊ itrāsmutabilʳ: tūc videt nunq̄z fieri eoꝝ aliqd que sūt pz eē hoc mō eternū q̄ intrāsmutabile est eternū: q̄ nō fit aliqō intelligibile: ⁊ sic itellectus speculatiuus in eo nō est factus. Amplius in q̄ oino nihil fit: illō non est poᵗ que p̄cedat actū: est aūt talis oino itrāsmutabilis intellis possibilis: igit oino nihil fit nec est factū aliqd in ipo: ⁊ sic itellis speculatiu⁹ oino nō est factus: adhuc aūt agens itellis magʳ est itrāsmutabilis q̄z possibilis: ⁊ sic vterq̄z intellus tā agens. ſ. q̄z polis: sunt hoc mō eternī: sic sunt eterna nēcia ⁊ intrāsmutabilia: q̄cunq̄z aūt agēs est nēciuz ⁊ nō factuz agens: sz semp agēs ⁊ passiuuz est nēciuz ⁊ intrāsmutabile: tunc ēt factū ab agente in eo qō patit est semp intransmutabile: q̄ speculatiuus intellectus qui fit ab agēte intellectu: in eo qui vocat polis: sp est ⁊ nunq̄z factus: ⁊ videt tali factiōe que fit terminus eius: qō est fieri: ⁊ quā p̄cedat potentia p̄m gnōnez ⁊ tp̄s: ⁊ has dubitationes de hoc vbo eliciūt Theophrastus ⁊ Themisti⁹: separatus aūt potētia ab oībus ꝓpatheticis intellis possibilis: pz q̄ separatū duo iportat quoꝝ vnū est: sic separatū dicimus denudatū esse a specificātibus ⁊ indiuiduātibus: sic p̄ma vlia dicimus fore separata. scōz aūt est sic dicimus separatū id qō est poᵗ aliqd antecz̄ bēat illō. ꝓplato āt tertiū modū separati posuit: pz quē separata dicimus que sūt diuisa subto ⁊ loco: ⁊ hoc mō itellectiuā aiaz separabat a sensitiua ⁊ motiua p̄m locū ⁊ vegetatiua: sz hoc mō minus curarūt log de separato ꝓpatheticī: q̄ certū fuit apō eos aiaz eē subalʳ vnā ⁊ diuersificatā in eē pz vires: rō aūt demʳatiua q̄ indurit Arist. q̄ intellus poſez posuit separatū p̄mo mō separatiōis: fundat sup duo nēcia: quoꝝ vnū est q̄ oīs cognitio anime p̄m ꝛgruentiā aliquā eristit ei: ⁊ ideo ꝛgruētiā armonicā oportuit eē sensus ad sensibile: ⁊ imaginatiōis ad imaginabile: ⁊ sic q̄ cognitio vlis erit pz ꝛgruētiā aliquā aie: specificatū aūt ⁊ indiuiduatū nō hz aliquā ꝛgruētiā ad vle sed potius oppōnē in mō: cū q̄ cognitio vlis sit p̄m polem intellectū: oꝝ ipm fore separatū hoc mō q̄ vle est separatū. Scōa aūt ꝓpō est q̄ certū est vle pz q̄ vle est nō eē in re: qa qcqd ē in re pz eē in ipsa ē: ⁊ hoc ē diuisuz ⁊ particulare ⁊ nō vle: nisi p̄m potētiā: nō q̄ ē vle nisi put ē in aia: p esse q̄ quo est in aia: oꝝ ipz eē vle: hoc aūt eē hīc nō pōt in q̄ūcto subto: sz separato tñ: q̄ erit eius subz separatū: huic aūt adhuc duas adiūgemus rōnes: vnā qdē Auerrois: ⁊ alterā Auic. Auerro. qdē est ista: qm̄ si itellis polis nō eēt separat⁹ a mā ⁊ appendicijs māe: tūc eēt aut forma corporis: aut forma opans organice in corpore: ⁊ q̄cunq̄z mō diceret: sequit q̄ id qō foret in ipso: indiuiduaret p ipz: sic quelibet forma idiuiduat p suū subz idiuiduū: ⁊ sic vle nō eēt in ipso sz particulare: particulare aūt nō nisi p̄m poᵗᵐ est itelligibile: seqret q̄ q̄ actu itellectū ab ipso nō eēt: nisi p̄m poᵗᵐ intellectū qō est ipole: q̄ ipossibile est itellectū possibilē nō eē denudatū a mā ⁊ appēdicijs māe. ¶ Auicē. aūt fortius id conat pbare dicens q̄ id qō ē vle: oꝝ q̄ sit aliculus ⁊ in aliquo: dico aūt aliculus qm̄ est illius de q̄ pdicat: ⁊ est in aliq̄: qm̄ est in itellectu: aut igit qō est vle hz ab ipa re cuius est vle: aut hz ab eo in quo ē: si aūt hz ab eo cui⁹ est hoc ē a re: q̄ vle, put est ab ipsa re sumptum: actu est vle: sz actu eē aliqd nō indiget agēte vt agat vle sibi put est rei vle de qua pdicat: per seipm pōt agere ⁊ mouē intellectuz poſez: ⁊ perficere ipm: q̄ ad hoc q̄ agat nō idiget intellectu agēte qō ꝗ oēs ꝓpatheticos est: quia oēs illi po fuerūt intellectū agentē ꝛcorditer: lz eoꝝ qdā negarūt itellectuz poſez: sicut patebit in sequētibus: non q̄ vle q̄ vle sit ab ipsa re hz de qua predicat. Adhuc aūt vle put est in re non est nisi poᵗ vle: si q̄ a re ipsa hz q̄ eēt actu vle: oꝝ q̄ idē p se esset in poᵗ ⁊ in actu: qō ipole est: qm̄ id qō est in poᵗ: non fit in actu nisi per id qō est in actu: relinqtur q̄ q̄ bēat eē vle in actu per itellectū in quo est: ⁊ iō oꝝ intellectū esse separatū ⁊ vlem: qa aliter indiuiduaret id qō est in ipso: separatū igit dicitur sic dirimus ꝑus: sicut poᵗ ab actu qm̄ nihil eoꝝ ē: quaptus est itelligere: ⁊ hec sepatio silis est sepationi qua dicimus tabellā rasaz ⁊ hñ planatā ⁊ preparatā eē separatam ab his oib⁹ que pingi in ipsa ⁊ scribi pñt: ⁊ iō habilē ad ois scrīpture ⁊ picture receptionē. Istos duos modos separatiōis oēs ꝓpatheticī ꝛcorditer itellectui possibili ⁊ aie rōnali attribuerūt. ¶ Stoicoꝝ aūt pbia via hac nō icessit: sz ō hac min⁹ curam⁹: qa nō querimus hic dicē nisi tñ ꝓpatheticoꝝ opionē: de alijs aūt deo gliosō fauēte p̄ma i pbia discē prabimus. Istis q̄ rōnib⁹ ⁊ cauſis polis vocat⁹ itellus: ipassibilis ⁊ imixtus ⁊ separat⁹ vocat⁹ est. ¶ Ex his autē sequit quartū qō ei attribuit q̄. ſ. nō fit hoc aliqd vnū: sic determinatū est: ⁊ vnū ens in nā: qō eni est hoc aliqd nullo mō pt eē separatū: cū ipz in sua cōpōne iā bēat māz per quā pticularizat ⁊ idiuiduat forma eiꝰ: ⁊ hz formā ⁊ est hoc aliqd: ⁊ nō pt eē ab illa forma separatū: hec igit q̄tuor sūt que intellectui polī attribuunt: ⁊ videt seq ex isto: q̄ intellis polis est vnus nūero in oib⁹ hoib⁹: qui sūt: q fuerūt: ⁊ erūt: separatū enim pdicto mō nō hz aliqd in se: per qō efficiat isti⁹ vel illius: cū separatū nō indiuiduat: denudat aūt a mā ⁊ idiuiduātib⁹ sic separatū ⁊ intellis polis p̄m id qō est: ⁊ sic q̄ separat⁹: erit q̄ vnic⁹ in oib⁹ quoꝝ dī eē itellis. Adhuc aūt id qō in nā sua cōe ē: nō efficit ꝓpriū nisi per aliqd ꝓpriū sibi adiūctū: sz simplʳ separato nihil est adiūctū de ꝓpriis: q̄ simplʳ denudatū nūq̄z efficit ꝓpriū: est aūt itellus polis p̄m id qō est simplʳ denudatuz qd: nunq̄z igit efficit ꝓprius: erit q̄ vnus cōis oib⁹: ⁊ nulli de se, ꝓprius: hoc aūt deliramēto videt esse silē: qm̄ qō est vnū in oib⁹: vnicā hz pfectionē: scia aūt perfectio est itellus polis: in quocūq̄z q̄ accipiat sciam in oib⁹ habebit eā: ⁊ sic sequit q̄ me acqrēte sciaz aliquā oīs hō habebit ⁊ acqret eam dē: qō experimēto falsuz eē, pbat: q̄ pbia habita a multz nō ob hoc alij sciuerūt eādē. Est aūt adhuc dubiū in his dictz: qa si separat⁹ eē dicat itellus polis: sicut potētia ab actu sic p̄parata tabula a picturis: tūc eni videt hīc rēlonē ⁊ ꝓportionē ad itelligibilia nisi sic mā ad formas: q̄rū aūt vna ē rō ⁊ ꝓportio potētie passiue ⁊ receptiue: ipsa sūt eadē: ⁊ sic igit videt nō eē dīa aliq̄ iter p̄mā māz ⁊ itellectū poſez: ⁊ hec ē obiectio Theophrasti q̄ Aristo. pōnem. ¶ Redūt igit oīa ista dubia difficilia ad. 3. pblemata q̄rum p̄muz est qualʳ hic sit verificet de intellectu possibili: q̄ sit ipassibilis: ⁊ itrāsmutabilis: ⁊ tñ sit in poᵗ susceptiua pfectiōis: ⁊ suscipiat eam ab agēte mouēte ipz. Scōz aūt est qualʳ hec stēt sil: q̄ ipe sit ab omni indiuiduitate oino denudatus: ⁊ tñ vnusqsq̄z hō bēat suū intellectū, ꝓpriū: ⁊ tertiū qualʳ hec sil verificent q̄ ipe sit id qō est: ⁊ sic vocat polis ad oīa que sunt: ⁊ tñ nō sit mā prima: his aūt dubijs p̄mo volumus aptare rñsionē pbo q̄rū dā ⁊ postea adiūgere qō nobis videt dicēdū de his: quenunt aūt oēs ꝓpatheticī in hoc q̄ Arist. veꝝ dirit: qa di-

Rō Auicēne ad idē efficacissima.

Sūma oium dubiorum.

Rōnes q̄s ēt adducit Commētator i pria pte digressionis i cōmento 5. ex intentione Themistij ⁊ Theophrasti. 3.

Sepatū apud ꝓpatheticos duo iportat.

Mō rōnē que mouit Arr. ponere intellectuz poſez separatuz p̄mo mō. vide istā rōnem ab Auerroi. 3. de aia cōm. 19. ⁊ 28.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

cunt q̃ nã hunc hoīem posuit quasi regulã veritatis in quo sũmaz intellꝰ hũant perfectionẽ demõstrauit: ſz exponunt eũ diuersimode prout congruit vniuersaz intentioni.

¶ Cap. 4ᵐ. Et est digressio declarans opinionem Alexãdri ⁊ eius improbationem.

Alexãdri opinio pro q̃ vide Conm. 2. 5. 3.

ALexander aũt qui inter discipulos Aristotelis aliqꝝ fũmus habitꝰ ẽ: dicẽ intellꝰ poſez formam corporis ⁊ vtutẽ causatã ab eſntis supra quã irradiat intelligẽtia agẽs que nõ ẽ ps aie hois: ſz separata: dicẽ eni q̃ forma habita mãe p̃me magnã in simplicibꝰ opaẽ diuersitatẽ: facit eiz vnũ ignẽ ⁊ alteꝝ aquã ⁊ tertiũ aerẽ ⁊ quartũ terrã: qñ aũt non solũ vnica forma operaẽ tũc facit mirabiliores diuersitates: in cõpositis aũt remanẽt p̃m aliquẽ modũ forme eſntales: ⁊ isu per adijciunt eis forme cõpositoꝝ: ⁊ iõ qñ eſnta p mirturaz ab excellẽtijs recedũt: tũc in nã mirabiliora opanẽ: ⁊ p̃mus quidẽ recessus facẽ mineralia ⁊ lapides quoꝝ sunt forme nãles. ſcõs aũt recessus aiata pficit: q̃rũ est potentior forma q̃z mineraliũ: ⁊ ita p gradus maioris ⁊ minoris tẽperãtie ⁊ eq̃litatis eſnta veniẽtia ad mediũ p̃m mirturã: tãdẽ pficiunt formã que vocaẽ intellꝰ polis: que poꝰ ẽ oia intelligibilia ⁊ actu nullũ: hic aũt intellꝰ est in corpore hois vt dicit: ſicẽ ⁊ rasura ⁊ planatio in tabula: ⁊ nõ ſicẽ ipsa tabula: ſz potiꝰ corpꝰ est ſicẽ tabula ⁊ intellectus sicut ꝓparatio tabule ad scripturaz: nec dẽ esse separatus a corpore: ſz potius ab intelligibilibꝰ: ſicẽ p̃uatio que dicit habilitatẽ ad recipiẽdũ: separata est ab his que recipit: ſicẽ ẽt rasura ⁊ planatio separata sũt a scriptura ⁊ sicut quelibet p̃uatio mãe: nõ tũ ipse actꝰ: ⁊ hoc dicit Aristo. sentire qñ dicit intellectũ possibilẽ eẽ separatũ. ¶ Hz aũt adhuc rõnes duas: vnã qdẽ quã sumit er Aristotelis vbis vbi dicẽ aiam p̃m subaz vlr eẽ corporis organici endelechiam. Si. n. hoc est verꝝ: tũc vniuoce oẽs aie partes sũt endelechie corporis: opz igiẽ intellectũ eẽ corporis endelechiã sicẽ formã corporalẽ: ⁊ sic erit causata forma ex eſntoꝝ mixtura. Amplꝰ autẽ potẽtia mãe corporalis ⁊ pbice nõ pficiẽ nisi per formã q̃ ẽ in ipsa potẽtialr: ⁊ educiẽ de ipsa p motũ ⁊ mutatiõez: stat aũt q̃ aia rõnalis que est intellectiua: ẽ pfectio corporis hois qõ est mã corporea: opz igiẽ q̃ potẽtialr sit in ipso semie corporis ⁊ educaẽ de ipso per motũ ⁊ mutationẽ: igiẽ intellectꝰ q̃ est perfectio hois: est forma corporis operãs in corpore sicẽ alie forme nãles. ¶ Sz illud qõ magꝝ irrõnabile est in dicto isto ẽ hoc qõ iste ponit q̃ p̃ma perfectio que est ꝓparatio ad secũdaz hoc est ad intelligibilia suscipienda: fit facta ex cõpsone eſntoꝝ: qa apud Peripatheticos oẽs est ab antiq̃ vulgatuz: q̃ intellectus est ingrediẽs ab extrinseco: ⁊ nõ factꝰ ex eſntis: nec potẽtialr erñs in eis: nõ eni aliq̃ mõ, pbabile vel intelligibile est: qualr vtus incorporea que discernit res oino in corporeas ⁊ imãles: educaẽ ex eſntis. Adhuc autez ex isto videẽ sequi q̃ mã p̃m se cõpõnis varietate faciat oẽs formas: absq̃ eo q̃ necessarie sũt alie cause: ſicẽ dixerũt hi qui casum ⁊ fortunã mouẽtia esse dixerũt: ⁊ negarũt causas per se agentes qõ tũ Aler. dicere nõ intẽdit q̃ alibi poni causas agẽtes. Id aũt qõ demõstratiue destruit dcm Aler. est q̃ oẽ qõ recipit in eo qõ est in corpore sicẽ forma corporis est particulare ⁊ idiuiduũ: sicut pbaẽ p oia que sunt in vtutibꝰ aie sensibil: si g̃ intellectus possibilis eẽt hmõi formã: receptũ in ipo eẽt particulare: ⁊ sic nõ esset intellectus acceptiuus vlis. Adhuc aũt in pbica doctrina paꝝ faceret Aristoteles si doceret nos p̃parationẽ tũ ad intelligibilia: ⁊ nõ determinaret nobis subz illiꝰ p̃parationis: nõ est g̃ intẽtio Aristotelis vocare intellectũ possibilẽ solã p̃parationẽ ad intelligibilia suscipienda: ſz potius id qõ subijciẽ tali p̃parationi vocat intellectũ possibilẽ. Et he rõnes Auerrois ꝫ Alexandrũ tenende: qa absq̃ dubio Aler. ⁊ si in multis bñ dixerit: tũ in mã hac peius oibꝰ determinauit: ⁊ sequiẽ ex dicto eiꝰ aiam cũ corpore perire et aiam alterari alterato corpore: ⁊ multa alia: que absurdissima sunt: ⁊ claro pbo minus digna: q̃z ob cãz abijciẽda est penitꝰ snia ista ⁊ extra genꝰ boium exterminãda tãq̃z error pessimus ex quo totius nobilitatis ⁊ perpetuitatis aie intellectiue sequiẽ destructio. ¶ Rõnes q̃s inducit sup falsas ꝓpositiões fundauit. Qõ aũt dicit Aristo. dicẽ q̃ aia est perfectio corporis organici ⁊ q̃ perfectio p̃m vnã ⁊ eãdẽ rõnẽ dicẽ de vegetabili ⁊ sensibili ⁊ rõnali: oino falsum est: quinimo dicit Aristo. ſicẽ ex supioribus pz q̃ intellectus nullius corporis ẽ actus: ⁊ hoc nõ est repetere necessariũ cũ de his ex supioribꝰ satis pstet. Silr autẽ qõ dicit q̃ intellectualis aia educaẽ de semine: falsissimũ est oino: sed potius ipsa est ingrediens ab extrinseco a datore formaꝝ in mãz: ⁊ est similitudo datoris formaꝝ qui est intelligẽtia p̃ma: ⁊ non mixta corpori ſicẽ cõmisceẽ virtus vel forma corporis: ⁊ iõ hoc ẽt est falsuz: verꝝ ẽ tũ q̃ ipsa est finis gñatiõis: sed iste finis nõ efficiẽ in mã vtute q̃litatũ primaꝝ trãsmutantiũ mãm: sed potius intelligentia dat qñ mã est disposita per principia nãlia: ⁊ de hoc in libro de animalibus: vbi de generatione tractabitur erit agendum: intantuz igitur dictum sit de opinione Alexandri.

Rõnes Alexandri.

Impugnatio opionis Alexandri.

¶ Cap. 5ᵐ. Et est digressio declarans opinionez Theophrasti ⁊ Themistij ⁊ improbationem eiusdem.

THeophrastus aũt ⁊ Themistiꝰ viri in secta peripatheticoꝝ clarissimi: aliã secuti sũt viã dicẽtes in aia nõ eẽ nisi intellꝰ agẽtẽ: ⁊ nullũ intellectũ possibilẽ in rõne possibilis: q̃ sit ps aie rõnalis: dicebãt aũt hoc pvnã p̃cipue rõnẽ: que ẽ ista q̃. s. in oibus in qbꝰ est p̃ma pfectio ⁊ scõa: ita se hũt adinuicẽ q̃ si p̃ma est intrãsmutabilis ⁊ eterna: q̃ scõa est intrãsmutabilꝰ ⁊ eterna: p̃ma aũt pfectio hois est intellectꝰ. scõa est intelligere: ⁊ iõ si intellꝰ est imirtꝰ separatus ⁊ impassibilis ⁊ eternus: ⁊ intelligere erit ſilr intrãsmutabile ⁊ eternũ: ꝓstat aũt q̃ intellꝰ agẽs est eternus hoc mõ q̃ dicimus eternũ esse intrãsmutabile: agente aũt vno mõ se hũte erit id in quo agit vno mõ se hũs q̃ aliter agens esset ociosum: ⁊ sic id qõ vocaẽ intellectus possibilis est eternũ ⁊ actũ est eternũ. Sic eniz pbatũ est in octauo pbicoꝝ q̃ motore existente eterno ⁊ moto: motus necessario est eternus. Silr ãt isti viri videnẽ dicere q̃ actũ ab agente est speculatiuus intellectus: ⁊ intelligere nihil aliud est q̃z denudare formas: et hoc est opus intellectꝰ agentis: ſz hoc oino stare non põt: qa factũ p̃m suum nomẽ ostendit q̃ ipm nõ est semper nec eternũ nec necessariũ: speculatiuus aũt factus est: igiẽ nõ põt eẽ eternus ⁊ necessarius. In alio aũt loco isti viri dicũt q̃ iteilectus mãlis est ps aie: ſz nõ pficiẽ nisi ab agẽte ⁊ nõ ab intelligibili: ⁊ iõ cũ tã agens q̃z possibilis sint intransmutabiles: factũ per cõpositionẽ ex vtroq̃ erit intrãsmutabile ⁊ eternũ pp qõ negãt etiã intellectũ possibilẽ eẽ vt possibilẽ ante actuz: ſz cõcedant esse eẽ in aia, put est subm luminis agẽtis. Si autez querãt ab ipsis de dictis Aristotelis qualr intelligant que dicit de nã possibilis intellectus: dicũt q̃ intelligunt de eo qõ est subm agẽtis luminis: ⁊ illud lumẽ habitũ ab ipso est speculatiuus intellectus. Cũ aũt dicit q̃ potentia est oia intelligibilia ⁊ actu nullũ: dicũt q̃ hoc sic est qa lumẽ eiꝰ aliqꝝ est sup intelligibilia: ⁊ tũc ipsa denudatio est actu intelligere: qõ vocaẽ speculatiuus intellectꝰ: qui dẽ adeptus: illi eniz ponunt quadruplicẽ intellectũ in aia agentẽ. s. qui denudat formas: ⁊ possibilẽ qui recipit lumẽ agẽtis: ⁊ tertiũ cõpositũ ex vtroq̃: sicut diaphanũ lucidũ quẽ vocãt speculatiuũ: ⁊ quartum qui fit splendore luminis habiti sup intelligibilia: quem vocant adeptũ: ⁊ hec opio multũ rõnabilior est q̃z Aler. ⁊ aliorũ Peripatheticoꝝ q̃rũdã. Si aũt querãt ab eisdẽ de hoc qõ dicẽ Arist. intellectũ sic se hãe ad intelligibile ſicẽ sensus ad sensibile se hz: ⁊ ita cũ sensus sit susceptiuus spẽrũ sensibiliũ: erit ⁊ intellectus susceptiuus spẽrũ intelligibiliũ: ⁊ sic intelligere nõ est solũ denudare: ſz ẽt intelligibilia recipere. Amplꝰ per se agens sine possibili põt denudare. Si g̃ hoc sufficit ad intelligere: nõ opz ponere aliquẽ intellectũ possibilẽ vel speculatiuũ: sed tũ agentẽ ⁊ speculatiuũ adeptum. Sz ad hoc illi rñdent agentẽ absolutũ nullũ esse in aia: qñ intelligẽtia absolute agẽs nõ põt esse pars aie: sed lumẽ agẽtis in possibili agentẽ vocari vel vocãt: ⁊ qñ distinguiẽ intellectꝰ in agentez ⁊ possibilẽ ⁊ speculatiuuz est talis diuisio: ſicẽ suba diuidiẽ in mãm ⁊ formã ⁊ cõpositũ: nõ fit hoc iõ q̃ forma diuisuz eẽ habeat a cõposito: vel a mã: sed vt ostẽdaẽ cõponẽtia eẽ diuersaꝝ nãruz: ⁊ a cõposito differre per modũ simplicitatis eorũ: hec aũt opinio ponit aiam rõnalem p̃m nullã sui partem esse subm intelligibiliũ: ⁊ nõ esse spẽs intelligibiles in aia: nisi sicẽ in agente eas: sicut colores actu erñtes sunt in luce que ẽ hypostasis eoꝝ. Et esset ſilr: q̃ si a visu pcederet lumẽ dans eẽ formale coloribus: ⁊ hoc esset videre: sic volunt dicere q̃ lumen agentis in possibili intellectu ⁊ intellectualitatis formã dans intelligibilibus fit intelligere: ⁊ hoc fit esse intelligibi-

Solo ad rõnes Alexandri.

lia in

Impugnatio opionis Theophrasti ⁊ Themistij.

lia in anima. ¶ Et si vellemus recedere a dictis Aristo. non eēt ista via abijciēda: nūc aūt q: exp̃resse dicit Aristo. q̃ sicut sensitiū se hz ad sēsibile: sic intellectiū se hz ad itelligibile: sicut dirim⁹: nō videt hec opio cū vbis Arist. ꝓsonare. Monuit aūt Theophrastū p̃cipue hoc: q̃ si eēt possibilis in aia intellect⁹ separ⁹: ⁊ nō hoc aliqd distinctū: q̃ ille a mā prima nō differret: qm̄ vtrūqz po⁹ est oia ⁊ nihil actu: ⁊ ideo mā prima deberet cognoscere sīlr formas sibi adueniētes: sicut intellectus possibilis: qd oino ē absurdū: nō igit talr possibilis vocat⁹ intellect⁹ est sicut in aia. Adhuc aūt taliter posīs itellect⁹ nō fit itelligibilia sine trāsmutatiōe ⁊ tpe: g̃ iste itellect⁹ possibilis est ⁊ trāsmutabilis ⁊ mixt⁹ itellect⁹ in aia sicut ex supra dictis est mānifestū: g̃ in aia nō est talr possibilis vocat⁹ itellectus: ⁊ lō ista opio dubitauit in qōne illa qua q̃rit: q̃liter contingit possibilē eē itellectū ⁊ recipere intelligibilia: qm̄ suppo nitur eē impassibilis ⁊ intrāsmutabilis ⁊ imixtus.

¶ Cap̃.6m. Et est digressio declarans opinionem Auēpace ⁊ Abubacher ⁊ improbationem eiusdem.

Abubacher aūt magn⁹ apud Arabes ⁊ Auēpace aliā viā elegerūt pp supi⁹ eni iductas rōnes ⁊ pp quasdā q̃ adhuc inducenē ꝓsenserūt q̃ in hoib⁹ oib⁹ p̃ntib⁹ p̃teritis ⁊ futuris vn⁹ ⁊ vnicus nūero ⁊ spe est itellect⁹. Et querētes q̃liter ille ꝛtinuareē hoi cuilibet nō ꝛtinuationē illaz viderūt ⁊ vnionē causari ex pte itellect⁹ possibilis vel agētis cū ambo sint separati ⁊ imixti ⁊ nulli hntes aliqd cōe: sicut dixit verissime Anara. viderūt aūt ab alia pte q̃ id qd est vnū spe ⁊ numero apud oēs vnā numero ⁊ spe hīe pfectionē: ⁊ sic deberet seq q̃ vno hoie acciptēte sciam qlibet hō hēret sciaz eādē qd viderūt minime fore vez ⁊ lō direrūt in aia rōnali nō eē itellectū separatū ntīs agētē: possibilē aūt itellectū esse conunctū corpori: eo q̃ hoc nihil aliud ē q̃ phātasia: phātasmata enim sunt po⁹ itellect⁹ ⁊ efficiunt vt dicūt actu intellectus qm̄ separant ab itellectu agēte: ⁊ q: phātasia nō est vna apud oēs p phātasiā ꝛtinuant ⁊ vniunt intellectū ⁊ itellectus cum particulari quolibet hoie. Et vt eoz melius itelligat opinio direrūt isti q̃ nō est aliqs possibilis itellect⁹ i hoie q̃ fit subm itelligibiliū fm q̃ itelligibilia sunt q: dicūt forme speculationis de sui subto in quo fit in luce agētis itellect⁹ denudata est intellect⁹ ⁊ hoc nō pōt hēre subm in quo fit qm̄ vlis est ⁊ lō ē vbiqz ⁊ semp: si aūt hēret subm indiuiduareē nēcio qm̄ ois forma p suū subm indiuiduat ⁊ terminat: ⁊ lō direrūt isti q̃ vocat id possibilis siue po⁹ intellect⁹ qd est po⁹ speculatiu⁹ intellect⁹ ⁊ hoc est phātasma in phātasia: ⁊ sic videnē in partez ꝓuenire cū Theophrasto ⁊ Themistio in pte videnē illis ꝗdicere qm̄ in hoc ꝓuenīūt q̃ dicunt itelligere aie nihil aliud eē q̃ formas denudatas in luce agētis ⁊ q̃ nō est aliq̃ aie rōnalis pars q̃ fit subm itelligibiliū: dissentiūt aūt ab illis in eo qd Theophrastus ⁊ Themistius dicūt itellectū possibilē eē aie rōnalis ptē: ſz nunq̃ eē in po⁹ q̃ semp hz in se lumē agentis vel ipm agētē, put lumē est sicut diaphanū illuminatū hz in se actū lucis. Isti aūt duo viri oino nullū hoc mō possibilē itellectū eē in aia dicūt: hoc aūt qd dicūt eē intētionē Aristo. in.3.de aia: dicūt qm̄ sicut iferius ostēdemus dicit Arist. q̃ si forme denudate eēnt in reb⁹ extra aiam res eēnt itelligētes: dicūt igit q̃ ipsa forma denudata est itellect⁹ in actu ⁊ pmixta particulari est itellect⁹ in po⁹ ⁊ q: nō subjcit forme intellectus agēs q̃ pars aie est lō ē imixt⁹ ⁊ itrāsmutabilis ⁊ immālis: nec efficit hoc aliqd per seipsum: qm̄ nō subjcit ei: ⁊ hoc mō solūt dubia supra inducta. ¶ Sed oino videt mirabile de viris istis qui multa subtiliter itellexerūt q̃ nō viderunt Aristo. esse sniam q̃ phātasma mouet itellectū mouēs antez nō est motū: opz igit q̃ motum a phātasmate nō fit phātasia vel phātasma: ꝓstat aūt potētiā nunq̃ mouere actū q̃ educit de ipsa: ergo phātasma nō pōt dici mouēs ipm speculatiuz intellectū: opz igit oino q̃ aliqs itellectus q̃ fit pars aie rōnalis fit motus a phātasmate: ⁊ ista rō cogit Aristo. ponere itellectū possibilē. ¶ Ratio aūt q̃ decepit Abubachē ⁊ Auēpace fuit ista q̃ mouēs ⁊ motū debēt hēre cōicationē ficut agēs ⁊ patiens cōicāt in subto: si igit phātasma est mouēs opz q̃ id qd mouet cōicationē hēat cū ipso in subto eodē sic cū phantasma fit particulare: opz q̃ motum ab ipso fit particulare. Amp̃. mouens spēm suā dat ei q̃ mouetur ab ipso qm̄ fuerit mouēs vniuocū: in aia aūt nō est mouēs nisi vniuoce fm forma: igit motum a phātasmate opz habere phātasiā forma lem: formalis hec aūt phantasia est sensibilis: ⁊ particularis forma talem aūt non hz pars anime separate: non est igitur aliqua pars aie separate que moueat vt subm a phātasmate. ¶ His aūt rndere nō graue est qm̄ nos ostendemus inferius q̃ cōicātia que est iter agēs ⁊ patiens ⁊ mouēs ⁊ motuz pbice nō est inter itellectū possibilē ⁊ id qd mouet ipsum ad formam intelligibilis ⁊ hoc quidē dicit Aristo. sed nos probabimus ⁊ modo supponamus lz aūt phantasia fit particulare ⁊ sensibile nō tamē mouet intellectū separatū possibilez existens in actu particularis sensibilis sed potius in actu denudationis ⁊ abstractionis quā accipit a lumine intellectus agentis: sicut etiaz colores eē materiale habēt in corporibus coloratis nō tamē per hoc mouēt ipm: sed esse formale qd accipiunt a lumine corruptibili: totuz aūt qd fugiunt ⁊ isti ⁊ illi de quibus prius habitū est oēs preter Alex. hoc est ne cogantur dicere intellectum possibilem aliquid esse prime materie sicut supra patuit ex Theophrasti dubitatione.

Nō i quo opio istoz cōcordat cum opinione Theophrasti ⁊ Themistij: ⁊ in quo discrepat

Impugnatio p qua vide cō. 3. de aia cō. 5. ⁊ cō. 30.

Rōnes p opiniōe Abubacher ⁊ Auempace.

¶ Cap̃.7m. Et est digressio declarans opinionem Auerrois ⁊ improbationem eiusdem.

Post oēs aūt istos venit Auerrois qui gloriatur q̃ ipse solus satisfecerit oibus dubijs eo q̃ ipse omnia que dicit Aristo. de intellectu possibili vius est saluare. cōcedit enim q̃ sicut sensus se hz ad sensibilia ⁊ sic intellectus se hz ad intelligibilia recipiēdo ea: sed dicit q̃ non est oino simile lz in aliquo fit simile sicut ⁊ Aristo. dicit nō esse impassibilitatē sensus eandē cū impassibilitate intellectus: dicit enim vle qd intelligitur habere duplex subm. vnū quidē quo est vez: ⁊ alterū quo est vnū entium mūdi ⁊ vocat subm quo est vnū particulare fm rem eo q̃ in eo q̃ res est vel nō est notitia anime vera est vel falsa cū veritas intellectus fit adequatio reruz ⁊ intellectuū: ⁊ quo ad hoc subiectū est vniuersale in potentia vniuersale q: cōfusum est in particulari ⁊ est in aliquo sensibilium potētiaz ⁊ hoc modo vniuersale non est vnū entium mundi qd vocamus vniuersale: q: vniuersale prout est vnū entium mundi qd vocamus vniuersale qd diuiditur cōtra particulare fm eum ⁊ fm veritatē est in solis nudis ⁊ puris intellectibus ⁊ nō in rebus extra aiam ⁊ de hoc tamē alibi tēpus erit inquirēdi. Sed que hic dicimus tm̄ ad sue intētionis manifestationē inducunt: dicitur igitur q̃ cū vniuersale habeat duplex subiectū q̃ nō hz transmutationē nisi ex subiecto quo est vnū q: ex illo educitur potētia ad actum sic indiget fieri ⁊ tēpore aliquo ⁊ ex illo etiam inducitur lassitudo per frequēs intelligere: ex subiecto autē quo efficitur ens in mundo nō hz transmutationē sed recipit in eo sine transmutatione aliqua sicut determinās ⁊ distinguēs a determinato ⁊ distincto. Sicut enim supra dirimus q̃ sensus nō est mā sensibiliū sed spēs que q: media est sensibiliū distinguit ⁊ determinat ad ipsa: sic ēt itellect⁹ ⁊ multo amplius est species itelligibiliū que est priuatio ad ipsa sicut mediū ⁊ non sicut mā ex qua educant de potētia ad actū sicut iferius ostendet ⁊ ideo sic subjcitur eis sicut determinatū subjcitur determinānti ⁊ ideo nō efficitur vnū de intellectu possibili ⁊ itelligibili: sicut sunt vnū mā ⁊ forma vel sicut subm ⁊ accidēs sed potiꝰ sicut perfectio determinās est in determinato ⁊ pfecto: ꝓpter q̃ etiā formalis itellect⁹ q̃ est forma speculatiua nō hz trāsmutationē ex itellectu possibili sed ex phātasmate i quo est sicut dirimus ⁊ sic satisfacit Theophrasto querēti qualiter eē possit q̃ itellect⁹ possibilis fit separatus ⁊ intrāsmutabilis ⁊ similiter agēs ⁊ tm̄ speculatiu⁹ fit trāsmutabilis ⁊ tēporalis sicut id qd erit de potētia ad actū. Et in veritate in ista solutiōe bene satisfacit ⁊ vez dicit Auerrois. Iste aūt ꝓpter supius inductas rōnes sicut fere oēs alij ꝛcedunt vnicū possibilē esse intellectū in oibus hoibus ⁊ q̃ ad hoc sequit vniuersalia eē eadē apud oēs ex qbus est scientia oium eoz que sciuntur: ⁊ qd querit qualiter tūc intellectus ⁊ ista scientia vni vniantur ⁊ nō alij soluit sicut alij dicunt intellectum nihil itelligere sine phātasmate ⁊ nō est idē apud oēs ⁊ iam nec sciam elicitā esse eandē apud oēs ⁊ hoc sensisse Aristo. vbi dicit q̃ intellect⁹ separatus a corpore nō reminiscit q̃ sine phātasmate nō itelligit ⁊ hoc nō retinet apud se qm̄ absoluit: ⁊ iterū in hoc est qd dicit Aristo. q̃ intellectus corrumpit alio quodam interius corrupto: hoc enim de speculatiuo est dictum qui corruptio-

Solutio.

3. de aia. tex. cō. 20.

nem nõ hz ex possibili in quo est sicut dirimus sed potius ex phãtasmate qõ opz eẽ mouẽs: iste aũt cõcedit oẽm eẽ vnicuz intellectũ possibilẽ sicut alij ⁊ hũc fore imortalẽ: ⁊ iõ speciem hois eẽ vnicã ⁊ icorruptibilẽ dicit q̃ nõ corrũpit ex dĩa q̃ cõstituit spẽz sed poti⁹ si corrũpit hoc hz ex gñe q: hãc spẽm cũ sua pfectiõe q̃ est scia phie semp dicit manere vnicã aliqbus hoib⁹ qñ dicit dicũt astronomi ⁊ Arist. loca mũdi vicissitudinalr efficiunt habitabilia ⁊ ihabitabilia ⁊ nõ destruit habitatio quartaz mũdi cito vel subito: sed cum nõ est habitata vna quarta: tũc habitat alia ⁊ phia qñ nõ est in vna quarta tũc est in alia ⁊ hoc totũ dicit vt sciat qñ itellect⁹ speculatiu⁹ ex possibili itellectu nõ hz trãsmutationẽ. Adhuc autẽ cũ deẽ nõ eẽ vnus in oib⁹ cũ ex dictis nẽcio ꝓbatũ sit eẽ icorruptibilẽ tunc maneret post mortẽ ⁊ tũc ꝑm nãm foret ociosus cũ sit motiu⁹ corporis ⁊ nõ moueret tũc ad corp⁹ nisi diceremus q̃ ipse trãsiret de vno corpore in aliud corpus sicut dixit Plato sed hoc est absurdũ q: tũc nõ multiplicarent hoies in diuerso numero sz oporteret q̃ tñ tot eẽnt hoies quot itellect⁹ sequerẽt sic q̃ nunq̃ nascerẽt aliquis hõ nisi aliquo hoie mortuo qõ est ad sensum falsum ⁊ absurdũ pp qõ Auerrois dicit q̃liter ideficiẽter vnus existẽs semp mouet aliqõ corpus ⁊ nunq̃ est sine corpore ⁊ sine scia. ¶ Probat aũt dictũ suũ per duo q̃ vident sibi esse nẽcia: quoz vnũ est: q: oẽ qõ numerat diuidit ex vno aliquo cũ diuisio sit numeri cã: nõ aũt diuidit ꝑm nãm nisi mã corporalis: qõ igit est oino sine mã idiuisibile est ⁊ vnicũ: possibilis aũt itellect⁹ sine mã est oino igit vnicus ⁊ idiuisibilis in oib⁹. Inducit ẽt Aristo. hoc sentiẽtẽ in libro de ce. ⁊ mun. vbi ꝓbat vnicũ eẽ mũduz qñ si eẽnt plures mũdi oporteret q̃ plẽs eẽnt celi primi ⁊ hi mouerent a diuersis motoribꝰ: ⁊ sic motores primi eẽnt diuersi ⁊ numeratione aũt numeratũ hz mãm erunt igit mãliter motores primi ex quo vult hẽre q̃ ꝑm Aristo. numeratũ numerat p suã mãm diuisaz ⁊ differẽtia numero sunt differẽtia p mãm nõ aũt dif ferẽtia mãlis inuenit qua numeret itellect⁹ possibilis: manet igit vnicus in oib⁹ hoib⁹: aliud aũt deducẽs ad impoſe q: si detur q̃ itellect⁹ possibilis est vnũ aliqd tũc receptũ in ipso ẽ sicut idiuiduatũ receptũ ⁊ sic nõ erit vſe in ipso: oẽs enim ꝓcoditer ꝓuenirũt in hoc q̃ vſe est vſe ab vniuersalitate itellect⁹ in quo est ⁊ q̃ nõ vnitur huic ⁊ illi nisi p phãtasma mouẽs in vno aliter q̃ in alio. ¶ Sed hoc videt oino mihi deliramẽto simile ⁊ inducã ad hoc quatuor rõnes fortissimas quaruz vna est q̃ nos scim⁹ q̃ oẽ cõpositũ efficit hoc aliqd per vnaz formã subalẽ q̃ est sua pfectio p̃ma sicut plerisqz in locis dicit Arist. ꝓstat aũt q̃ glibet idiuiduus hõ est hoc aliqd g̃ sua forma est vnica q̃ est pficiẽs ipm sicut p̃ma pfectio hec aũt ẽ aia rõnalis quã illi vocãt itellectũ possibilẽ g̃ ipse est vnus in vno alius in alio. Scõa est qñ Arist. dicit p̃ma in phia cõtra Platonẽ loquẽs q̃ p̃ncipia rerꝝ pticularium sũt pticularia potissimũ aũt p̃nciporꝝ est forma: g̃ ipsa ẽ pticularis in hoc pticulari ⁊ sic cũ aia rõnalis q̃ potissimũ est itellect⁹ possibilis sit p̃n'm hmõi particularis ipa erit pticularis. Tertia autẽ est q̃ nullus motor vnus spẽ ⁊ nũero in eodẽ tpe vtit duob⁹ motis ab ipso: qñ nos videm⁹ q̃ nullus motorꝝ celestiũ hz duo corpora q̃ moueat eũ ꝑm numerꝝ mobiliũ. Arist. ꝓbat eẽ numerũ motorꝝ: ⁊ silr in artib⁹ videmus q̃ nullus nauta duab⁹ nauib⁹ simul vtit in vna nauigatiõe: nec textor duob⁹ instrũs in vno ope ⁊ sic est in alijs: si ergo deẽ vnus numero eẽ possibilis itellect⁹ cũ ꝓstet eũ eẽ idiuiduato corpori attributũ vtet illi multis motis ab ipso corporib⁹: qõ oino est ꝯ rõnẽ ⁊ ꝯ determinata i phia. Quarta est si eẽt vn⁹ numero itellect⁹ q̃ est subalis forma hois ꝓtingeret q̃ plures hoies vnã in numero haberẽt formã ⁊ nõ vnã aĩalitatẽ qñ hõ est aĩal ex sensitiua ⁊ hoc idiuiduat: ⁊ hõ est ex intellectu q̃ nõ idiuiduat ⁊ sic cõtingeret q̃ nã generis indiuiduaret ⁊ differẽtia maneret vſis nõ idiuiduata: ⁊ cũ spes ꝑm eẽ cõponat ex vtraqz natura cõtingeret q̃ idẽ indiuiduatũ sicut spes esset cõpositus ex indiuiduato ꝑm eẽ: ⁊ ex nõ idiuiduato: ⁊ ex corruptibili que oia sunt absurdissima. icõueniẽs aũt qõ illi conant euadere minus euadũt. s. q̃liter vno itellectu existẽte in oibus nõ oẽs accipiũt sciam vno solo sciaz accipiẽte qñ hz phantasma moueat intellectũ possibilẽ tñ intellectus possibilis solus habet scientiã speculatiuã ⁊ hz eã prout est cõmunis oium ⁊ nõ pot dici q̃ ꝑm partẽ hẽat ⁊ ꝑz partẽ nõ hẽat qñ idiuisibilis suba est intellect⁹: g̃ necessario videtur sequi q̃ oẽs habeant eam quoꝝ est intellectus ⁊ sic redit super eos iconueniens ꝓpter qõ euadendum confinxerunt fere oia que dixerunt.

Rõnes Auer.

Rõnes Alberti ꝯ Auerrois fatuitatẽ.

¶ Cap. 8m. Et est digressio declarans opinionẽ eoꝝ qui dixerunt nullã partẽ aie eẽ intellectualẽ ⁊ errorem eorundem.

Dixerũt aũt nõnulli Anara. sequẽtes quos i aliquo videt seq Algazel ⁊ in aliqbus dictis suis Auic. q̃ pp dictas dubitationes dixerũt nullã partẽ aie eẽ itellectũ: dixerũt aũt q̃ ois nã itellectiua est separata ⁊ nulli hz aliqd cõe ⁊ iõ nõ est itellectualis nãe hõ sed itellectiue sz itelligẽtie tñ ⁊ has ponunt in. 10. ordinib⁹ cuilibet celo quos nouẽ esse dicũt attribuẽtes vnũ ordinẽ: decimũ aũt toti spere actinoꝝ ⁊ passiuoꝝ q̃ mouet oia illa ad formas ⁊ oibus gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ formis attribuit ꝑm modũ quo pñt illas recipe: dicũt aũt isti p splẽdorẽ intelligẽtiaꝝ dari formas ⁊ iõ qz aia hois nobilior est alijs: iõ plus splẽdoris itelligẽtie resultat in ea q̃ in alijs sicut plus splẽdoris lucis resultat in claro colore q̃ in obscuro ⁊ hũc splẽdorẽ itellectũ eẽ in nobis dicũt ⁊ q̃ intellect⁹ in nobis sit idẽ q̃ splẽdor alicuius itelligẽtie separate in nobis. ¶ Hoc aũt ꝓfirmãt per duas rõnes quaꝝ vna est qñ ea quoꝝ opatio subsãtialis est eadẽ sunt eadẽ in nã: operatio aũt itelligẽtie in nobis ⁊ opatio intelligẽtiaꝝ separataꝝ est vna ⁊ eadẽ qua est dare formas speculatiõis ⁊ diuidere eas: ergo qõ est in hoie de nã itellectuali est aliqd itelligẽtie separate. Alia aũt est ea que iã sepius inducta est qñ itelligẽtie non sunt nisi vt moueãt subiecta sibi ⁊ nõ vt moueant ab ipsis: ⁊ ideo dicũt q̃ itellectus moueri nõ pot a phãtasmate sed ipse met hz formas ⁊ dat eas sicut itelligẽtie separate. Sic igit absoluũt oia que sunt iducta. ¶ Facile aũt istud refellit qñ ꝑm hoc hõ diffiniri nõ pot itellectuali ⁊ rõnali cũ nihil sit de eẽntia sua: hz hoc ẽt vane ⁊ falso vocauit Arist. partẽ aie qua cognoscit ⁊ sapit: ꝑm hoc ẽt aiatũ ab aiato nõ differret trib⁹ vegetatiuo. s. sensitiuo ⁊ rõnali ⁊ hz hoc i rõnali nõ eẽt sensitiuũ sicẽ trigonũ in tetragono q̃ oia sũt absurda: hz hoc itez nõ eẽt vnq̃ aliqs hz itellm po⁹ sciẽs: sz sp actu sciẽs: ⁊ hoc nullo mõ est vez nec ꝑm stoicos: nec hz pipatheticos. Stoici aũt quoꝝ pater ⁊ p̃nceps fuit Plato: eo q̃ viderũt ꝑm supi⁹ inductas rõnes possibilẽ itellectũ eẽ sepatũ ⁊ impassibilẽ dixerũt ipsuz nõ posse pfici aliquo corruptibili ⁊ iõ dixerũt vſia eẽ incorruptibilia ⁊ semp eẽ apud eũ. Peripatetici aũt hoiez in potẽtia sciẽtẽ eẽ dixerũt duplr potẽtia. s. remota ⁊ potẽtia propinqua: potẽtia remota pp priuationẽ ꝓparationis ad sciẽdum qñ. s. nõ hz habitũ aliquo mõ: potẽtia ꝓpinq̃ qñ hz habitũ sz qz itellect⁹ est in potẽtia in phãtasmate sicut dixim⁹ dixerunt potẽtia sciẽtẽ q̃ nõ hz phãtasma actualiter in luce agẽtis itellectus mouẽs: snia enim eoꝝ est itellectũ nunq̃ eẽ in actu nec ante sciam nec post nisi fit phãtasma mouẽs ⁊ in hoc scõo nõ ꝓsentit Auic. nec Algazel qz dicũt q̃ sicut via nõ est amplius necessaria qñ est puentũ ad domũ in qua manẽdũ est: ⁊ sicut scale nõ sunt necessarie ei q̃ iam exaltatus est in solio ita phãtasma nõ est necessariũ ei q̃ iam hz habitũ sciẽtie ⁊ iõ sepe intelligim⁹ nihil oino de pticulari curãtes vl reminiscẽtes ista ⁊ qz incõueniẽtia vndiqz vident seq: videt mihi fore perarduũ veritatẽ attingere ⁊ difficultatem in his eẽ explanat nobis tam clarissimoꝝ viroꝝ tanta diuersitatis dissentio.

Impugnatio

Rõnes opinionis.

¶ Cap. 9m. Et est digressio declarans opinionez Auicebron ⁊ errorem eiusdem.

AB oibus supius inductis dissentit Auicebrõ in libro quẽ fontẽ vite appellauit: questionẽ enim Theophrasti nõ valẽs dissoluere cũ itellect⁹ possibilis sit quo est oia fieri ⁊ mã p̃ma silr q̃ est oia fieri ꝓsentit q̃ mã p̃ma ⁊ itellect⁹ possibilis sint eiusdẽ nãe. Dicit enim q̃ ⁊ vez est q̃ mã est potentia hñs formas oẽs ⁊ rez corporeaꝝ ⁊ icorpeaꝝ ⁊ p qualibet formã susceptã claudit cõitas potentie ei⁹ ⁊ coartat. Est aũt pria forma quã suscipit itelligẽtie for⁹ q̃ dicit itellectualitas: ⁊ iõ po⁹ itellect⁹ possibilis nõ est in po⁹ ad itellectualitatẽ sed remanet in po⁹ ad oia alia. Postea aũt cũ suscipit corporeitatẽ amplius coartat po⁹ ei⁹ tñ illa est in po⁹ ad oẽs corpales formas ꝑm spẽs corporꝝ differẽtes ⁊ cũ suscipit corporeitatẽ cũ ꝯtetate: iã nõ est i po⁹ nisi ad pbicoꝝ corporꝝ formas ⁊ sic restringit po⁹ eius p formaꝝ susceptiões vsqz ad idiuiduã mãm q̃ est in hoc vel in illo cui⁹ po⁹ nõ est cõis. Sic igit intẽdit dicere Auicebrõ: q̃ po⁹ itellectus possibilis cõis est

sicut ⁊ mãe ⁊ lõ separata ē a determinatiõe formarũ quas po⁻ ⁊ nõ in actu hz. Et qm̃ sic vlis est po⁻ eius lõ vle ē quod hoc modo est in ipsa. Qõ aũt ita sit vti senserit inducit rõnes potissime vnã: dicit enim q̃ substare ⁊ in po⁻ susceptiua esse mãe prime qdē ꝓprietates eristũt. In quocũq; igit̃ ista inueniunt: opz q̃ in illo causenť a mã. Inueniunt enim in nã possibile intellect⁹: opz igit̃ nãm mãe hoc ꝓferre itellectui possibili. Nõ enim põt eē q̃ idem pticipatũ a multis nõ causeť ab vno qõ ē primũ in gñe illo: suscipere aũt formas ⁊ eē in po⁻ ad illas ⁊ pfici q̃ ipsas est pticipatũ a multis: qm̃ ab intellectu possibili ⁊ a mã corporea ⁊ a mã pbica: opz igit̃ q̃ hoc causeť ab eo qõ est primũ in gñe istor: hoc aũt est mã prima ⁊ sic opz vt iquit Auicebrõ q̃ p nãm mãe prime itellect⁹ possibilis susceptiu⁹ sit spẽrũ itelligibiliũ p nãm ⁊ potẽtiã mãe prime que est i ipo. Si aũt querit̃ qualiter hoc ꝓtingit q̃ possibilis itellectus discernit formas ⁊ nõ mã prima: dicit hoc eē pp formã possibilis itellect⁹ q̃ est itellectualitas: hoc enim nã facit ipm eē imaginē lucis itelligẽtiar ⁊ lõ forme que sũt in ipso sunt illustrate ⁊ nõ in mã ꝑma vel in mã corpor: ⁊ lõ est q̃ discernit ea q̃ in ipso sunt ⁊ nõ mã alia q̃ talem nõ hz formã: ⁊ si dicit̃ q̃ potẽtia itellect⁹ ab Arist. dicit eē absoluta simplr ⁊ nõ determinata p aliquã formã eo q̃ ipse nõ est hoc aliqd determinatũ in nã hoc dicit eē dictũ de formis cõicãtib⁹ ambitũ ⁊ cõitate potẽtie itellect⁹ sz itellectualitas nõ est nisi illustrãs ⁊ nõ coartans. Hec igit̃ est sn̄ia Auicebrõ: sicut põt itelligi ex ei⁹ verbis. ¶ Hec aũt sn̄ia nequaq̃ stare põt: nõ enim põt dici q̃ id qõ absolute est forma: q̃ hoc sit aliquo mõ mã: aia aũt rõnalis in se ⁊ oẽs potẽtie ei⁹ sunt absolute forme ⁊ oib⁹ nãlibus formis nobiliores: nõ igit̃ põt dici q̃ sit mã aliquo mõ: q̃ sicut in. z. pbicor ꝓbatũ est mã ⁊ forma nunq̃ icidũt vnã i rẽ. Amplius forme determinãtes mãm sunt ordinate ita q̃ prima remãet in scba: ⁊ scba in tertia: si igitur itellectualitas est prima forma determinãs mãm illi dz addi tertia q̃ est corporeitas ⁊ quarta q̃ est ꝓtietas: ⁊ sic vlteri⁹: hoc aũt videm⁹ nõ eē vex. Amplius aũt dictũ illud nõ fulcit rõne sufficienti qm̃ idem ens in multis nõ causať ab vno qõ primũ est in illis nisi vniuoce sit vnũ in multis: substare aũt ⁊ eē in po⁻ ad formas nõ vniuoce est in itellectu ⁊ in mã: sicut Arist. dicit ⁊ nos inferius demõstrabim⁹: ⁊ lõ ratio Auicebron nõ ꝓcedit. Adhuc aũt nõ ꝓcordat dictũ suũ cũ sn̄ia Aristo. qm̃ Aristo. dicit q̃ si forme vles p̃ actũ eẽnt in reb⁹ extra aiam res ipse quax sũt forme itelligũt eas. Intellectus igit̃ nõ facit itellectualitas sz ipsa formax simplicitas denudatioqz p̃ Aristo. cã aũt dicti Aristo. ifra assignabit̃ vbi ⁊ dictũ eius ꝓbať fore verissimũ. Amplius aũt nõ ꝓdest ad itellectũ ⁊ discretionẽ rex eius dictũ: ꝓstat enim q̃ res in po⁻ens itellecta impfectã q̃ñat sciam de re: forme aũt nõ p̃ actũ sunt in mã: sed in po⁻ ꝓfusa ⁊ indeterminata: si igit̃ cognoscanť ꝓut ab itellectu ꝓfuse ⁊ indeterminate cognoscunť ⁊ nõ ꝓut sunt distincte ⁊ determiate: talis aũt cognitio rex oino est inutilis ad sciaz rei ⁊ sic dictũ Auicebrõ nullã facit in itelligẽdo vtilitatẽ. Amplius aũt si solum hoc sufficit ad itelligere qõ est eē formas p̃ potẽtiã in itellectu cũ potẽtia semp̃ sit in itellectu semp̃ oium formas intelligemus. Adhuc autẽ p̃ hoc nõ phãtasmate indigemus mouente intellectũ: nec sensu accipiẽte formas sensibiliũ: ex qbus vle elicitur. Adhuc aũt p̃ hoc ex itellectu ⁊ itelligibili efficeretur vnũ sicut ex materia ⁊ forma est vnũ: igitur p itelligibile specificareť intellectus ⁊ determinareť ad ens nãe ⁊ sic aliqñ esset lapis: aliqñ lignũ qõ est admodũ absurdũ. Et ideo dictũ Auicebrõ dubia de intellectu inducta soluere nõ põt: nec hois mens eius dictis acquiescere potest.

Nõ Auicebrõ pro sua põne.

Impugnatio

¶ Cap. 10m. Et est digressio declarans opiniones ꝓlatonis ⁊ Gregorij niceni ⁊ eius errorem.

Gregorius aũt nicenus ⁊ grecor sapiẽtũ q̃plures ꝓlatonis pbia ibuti videẽtes ex iductis rõnib⁹ necessario seq aiam rõnalẽ eē separatã ⁊ non ꝓiunctã corpi vt actũ corpis direrũt eē cãm aie eternitatẽ p̃ subaz: eo q̃ nõ incipit cũ corpore vt dicũt sed poti⁹ in celo erãtes a cõparib⁹ sibi stellis descendũt ⁊ icorporanť ⁊ lõ corpori vniri nõ pũt ita q̃ sint corporũ act⁹: ⁊ qz sic sunt separe cũ trã in se sint indiuidue est ēt pars aie q̃ est itellect⁹ sic separata: vle ãt qõ est obiectũ itellectus aliqñ esse hz in aia ⁊ aliquãdo esse extra animam. Est enim vniuersale vt dicit̃ incorruptibile aliquãdo in re eristens aliquãdo in aia: aliquãdo in vtroqz ⁊ hoc nõ est inconueniẽs: qm̃ est vbiqz ⁊ semp: ⁊ ideo cũ aia sit locus ei⁹ eo q̃ est in potẽtia ad ipm̃ est in ea ⁊ cũ res extra sit locus ei⁹: ẽt est in re sed verius est trã vbi p̃ formã est trãs q̃ vbi est hz eē mãle qõ accidit forme: ⁊ lõ vlia verius dicit eē extra rem q̃ in reb⁹. Dicit enim q̃ ois forma p hoc q̃ est cã est ante rem cui⁹ est cã: nõ solũ p̃ rõnẽ sed ẽt p̃ eē formale ⁊ p̃ hoc prẽ habet oia in se in qb⁹ multiplicať postea p̃ esse ⁊ hec forma sic eristens est obiectũ ipsius itellect⁹ qñ itelligit̃. Mul⁹ aũt cã est qm̃ scia est ex necessariis. In reb⁹ aũt mutabilib⁹ nihil est pmanẽs nẽciuz: opz igit̃ q̃ nẽciuz p qõ est scia ipsor sit extra res ipsas. Adhuc aũt itellectus est qõdã pmanens ⁊ necessariũ: qõ aũt est in ipso est in eo p̃ ptãtẽ ⁊ nãz illius in quo est qz hoc gñaliter est vex de omni eo qõ est in aliquo q̃. l. semp est in eo in quo est p̃ ptãtẽ ei⁹ in quo est ⁊ nõ p̃ nãz ⁊ ptãtẽ ei⁹ qõ inest: opz igit̃ q̃ id qõ est in itellectu sit pmanẽs ⁊ necessariũ. Istis igit̃ de causis ⁊ ꝓlib⁹ posuit ꝓlato intellectuz separatũ ⁊ vle sic separatũ ⁊ cũ vle p̃ ipm̃ nunq̃ fit in potẽtia sed semp est in actu separatũ ⁊ hoc sufficit ad itellectũ: dicit nõ esse vle collectũ ex plurib⁹ memorijs ⁊ exprimentis sed oium scias ex itellectu sed nõ cõsiderare aiam ea que sunt in ipsa eo q̃ occupatione corporis ⁊ delectatiõe abstrahitur ne cõnertat oculum ad ea q̃ semp̃ sunt in ea: p studiuz aũt nihil fieri de scia in hoie: sed poti⁹ reordinari aiam ad ꝓtẽdũ ea que sunt in ea vt reminiscať eor que delectatiõe carnis ⁊ occupatione sensibiliũ obliuioni tradiderat: ⁊ hoc tãgit Boetius in libro quẽ de ꝓsolatiõe pbie edidit dicẽs q̃ si ꝓlatonis musa psonat vex qõ qsqz discit imemor recordať: sz de bis in scia de itelligibili erit querẽdũ. Nũc aũt dictũ est opinionẽ stoicor fuisse itellectũ nõ sic esse separatuz q̃ nõ sit ens hoc aliqd sed potius sic q̃ nõ sit forma corporalis vel act⁹ corporis: ⁊ nõ esse cũ potẽtia susceptibilẽ itelligibiliũ sed actu sp habere vlia secũ: que trã nõ trãs sunt in ipso sed ẽt extra aiam ⁊ ante res particulares. ¶ Minus aũt opionis est absurditas maxima ⁊ error pessim⁹: qm̃ p̃ hoc vna aia diuersa recipere põt corpora qz qua rõne descẽdit in vnũ a stella cõpare recedẽs eadẽ rõne põt itrare aliud post recessuz ab eo in quo est: ⁊ hoc ꝓlato eē vex asserit: hoc aũt in p̃mo hui⁹ scientie libro sufficiẽter est iprobatũ. Dictũ aũt ꝓlatonis non curat morbũ illũ quẽ indurim⁹: qm̃ ponit̃ itellect⁹ eē in se qõdã indiuiduũ: ⁊ iam suplus ꝓclusim⁹ q̃ qcqd est idiuiduũ nõ recipit in se aliqd nisi p̃ eē idiuiduеť illud ⁊ sic id qõ est in intellectu nõ est vle: sed intẽtio pticularis ⁊ hoc nõ est p̃n⁻ artis ⁊ scie p̃ pbor traditiones ⁊ p̃ ipsaz vitatẽ. Adhuc autẽ p̃ istaz sn̄iam sensus ⁊ phãtasie nõ erũt nisi ipedimẽta scie ⁊ tũc est mirũ q̃ aia eligeret tale corp⁹ q̃ eã a pfectiõe impediret. Amplius si dij incorporant aias vt dicit ꝓlato: sequit̃ mali uolos ⁊ insipiẽtes esse oẽs celestes deos in tale corpus detrudentes similes sibi intellectuales aias in qbus p̃ maximos labores vir possunt vnq̃ attingere ꝓuitũ pulchritudinis quã habẽt in seipsis. Ratio aũt etiã quare hoc dicit Gregorius ꝓlatonẽ sequẽs nulla est oino. Fugit eni incõueniẽs ne forte cogať ꝓcedere aiam corrũpi cũ corpe si ꝓcesserit q̃ incipit cũ corpe ⁊ illius nulla est necessitas: qm̃ nõ sequit̃ q̃ si aliqd incipit cũ aliquo q̃ ꝓtinuo corrũpať corrupto illo qm̃ nõ incipit cũ ipo vt sit aliqua pars eius vel aliqua forma q̃ nõ hẽat esse nisi in ipo ⁊ hoc nos in sequẽtib⁹ ostẽdemus. Adhuc aũt absurdũ est q̃ aia celestis fiat terrestris qz equoce habẽt nomẽ aie celestes ⁊ terrestres: aia aũt cõparis stelle: stelle est ꝓportionata ⁊ est celestis: hoc igit̃ ad iferiora nõ descendit vt terrestre fiat: hoc enim nõ modo eẽt rhetoricã tibitiẽs idui: sed iam terrã idui vtute celesti ⁊ forma qõ oino absurdũ est. Et lõ hec stoicorũ opinio aut metaphorice dicta est aut est oino falsa: qm̃ ꝓlato sicut ⁊ alij antiq oia p metaphoricas similitudines tradiderũt: q̃ de pbicis itellererũt cuius causa fuit qz per ꝓpria exprimere que senserunt nesciuerunt.

Impugnatio opionis ꝓlatonis.

¶ Cap. 11m. Et est digressio declarans opinionem latinorum ⁊ errorem eorundem.

Latinor aũt pbor plurimi cũ opione ꝓlatonis in multis ꝓsentire videnť: dicũt enim aias rõnalem eē idiuiduã duplici idiuiduitate: qm̃ dicũt eã in se eē hoc aliqd p mãm icorporeã ⁊ spũales que est subm forme ei⁹ ⁊ ex forma hẽtur ẽt indiuiduãs extra nãz ei⁹ qõ est corp⁹ cui⁹ ipsa ē act⁹.

Concedunt ēt per hoc q̃ est in ipsa ꝓm eē est idiuiduata forma. Dicūt enī q̃ intētiōes q̃ sunt in itellectu possibili duplr̃ ꝓsideranť.s. put sunt abstracte ⁊ put hūt eē in abstrahēdo. ⁊ primo qdē mō sunt forme vles liberate a mā ⁊ appenditijs mā̄e. scdo aūt mō hūt eē idiuiduatū i itellectu possibili ⁊ primo qdē mō eē vlia p̃ncipia itelligēdi: scdo aūt mō nō cōuertitur ad ea itellect⁹: ⁊ iō nō ipedit sciaz talis idiuiduatio forma. Intellectū aūt dicūt eē abstractū ⁊ imixtū ⁊ nō esse hoc tali rōne q: imixt⁹ est q: nō act⁹ corporis ⁊ q: nō est aliqd itelligibiliū actu sed potētia tm̄ ⁊ nō est hoc: q: non sensus est: ꝛ̃ sit sicut sensus: dicūt enī Arist. nō dicere q̃ itellect⁹ simplr̃ nō est hoc ſz ꝓmisit de ēlitudie potētie sensus ⁊ potētie itellect⁹ ⁊ subiunxit q̃ est vt sensus ⁊ nō est idē q̃ sensus. ¶ Sed isti absq; dubio nunq̃ bene itētionē Arist. itellexerūt qm̄ ex duobus his ꝓcessis q̃ neq; est imixt⁹ ⁊ separat⁹ sequit nēcio ipsuz nō eē hoc: ⁊ iō nihil est qō dicūt isti. Adhuc aūt aiam sicut dicunt eē cōpositā ⁊ idiuiduā nulla oino ꝓbāt rōne nisi q̃ dicūt Boetiū dicere q̃ in oi qō est citra primū est hoc ⁊ hoc ⁊ sic in aia ꝓcedūt eē hoc ⁊ hoc nō ꝓtinuo iferri pōt hoc ⁊ hoc eē māz ⁊ formā: qm̄ ēt oēs pipatheticī dicūt in aia rōnali eē itellectū agētē ⁊ possibilē: ⁊ tm̄ nō ob hoc ꝓcedūt in ea eē māz ⁊ formā. Et iō qdā videntes hui⁹ rōnis debilitatē aliō iducūt p rōne dicētes nihil oino eē subm accidētiū: nisi qō est cōpositū: cuz forma accidētalis sit cōpōni ꝛtingēs: mā̄e enim simplici sine forma nihil accidit oino: forma aūt ꝓm se subm eē nō pōt: cū igiť aie accidāt sciētie itellectuales ⁊ multe vtutes itellectuales videbiť ipsa eē idiuiduata suba ⁊ cōposita. Nos āt i hac rōne nō eē necēsitatē ostēdim⁹ supius: qm̄ scia q̃ est in aia ⁊ alie vtutes intellectuales nō hūt eēt reale ⁊ ratū in nā: sed in aia tm̄: ⁊ hoc est eē debile: ⁊ poti⁹ est entis aliqd q̃ ens ⁊ talibus entib⁹ rōnib⁹ bene subijciť id qō in se nō est idiuiduū ſz forma. Adhuc aūt hec opio supponit q̃ vle sit in aia sicut in subto ⁊ forte hoc nō est vez: hoc aūt in libro de itelligibilib⁹ hz declarari. Est āt ⁊ hec opio oino ꝛria dictis pipatheticorū: qm̄ sicut sensitiua po⁹ primā pfectionē hz a gnatiōe vt superi⁹ ondim⁹ ⁊ scdaz q̃ est sentire hz a sensibili forma: ita etiā itellect⁹ pma pfectio est sibi cognata: ⁊ secūdā q̃ est itelligere hz ab itelligibili: aliter enim nunq̃ itelligeret aliqd nisi post habitū sciētie ⁊ hoc oino est falsuz: ꝓtuitus enīz itelligibiliuz vnus ⁊ idiuisibilis est ante sciam sicut ⁊ post. ¶ Est igiť itelligere itelligibilis spēz in itellectu hēre p eē ergo qō itelligibilia hūt in itellectu itelligunť hoc aūt est eē idiuiduū vt dicunt: q̃ p itētionē idiuiduā res vles intelligunť vel vlr: ⁊ hoc itelligi nō pōt. Adhuc aūt objicit Auerrois: q: si forma in intellectu possibili hz eē idiuiduū ⁊ pticulare: tm̄ oē idiuiduum in se potētia claudat vle: erit illud po⁹ itelligibile ⁊ nō actu ⁊ sic itelligibile vni⁹ erit aliud itelligibile ⁊ de eē illius iterum quereret ⁊ ibit hoc in ifinitū. Ampli⁹ aūt ex supi⁹ demōstratis ꝛstat p rōne Auic. ⁊ Arist. ⁊ Auerrois q̃ nulla necēsitas est q̃ itellect⁹ ponit sepat⁹ ⁊ imixt⁹: nisi q: vle cui subijciť in tali est sepatiōe: q̃ oino falsuz est q̃ p eē idiuiduatū vle sit in ipso. Adhuc aūt ꝓm hoc nō erit mouēs itellectū meū idē cuz eo qō ē in intellectu tuo: ⁊ sic cū dicit sortes currere: hoc dictū erit cōe ad id qō est in intellectu meo ⁊ in intellectu alteri⁹: ⁊ sic oia dicta que sunt rez significata erūt cōmunia: ꝓm q̃ exprimit itellectus rerū que sunt in anima qō est oino absurdum cū ipsa res sit singularis. Adhuc autē ꝓm hec scientia que est in aia doctoris nō eadē efficit in discipulo sed generat alia: sicut si ignis genereť ab igne qō est absurdū cū scie nō differāt nisi per subiecta de qb⁹ sunt: sciētia aūt doctoris: ⁊ scia discipuli semp sunt de subto eodē ⁊ iste due vltime obiectiones sunt Auerrois in cōmento libri de anima.

Impugnatio opionis Latinorum.

Nota q̃ ꝓ⁹ pōt subici aliqbus accidib⁹.

Rōnes Auerrois. 3. de aia cō. 5. vlius finē

¶ Cap. iz^m. Et est digressio declarans veram sententiaz de omnibus inductis dubijs peripatheticorum.

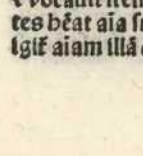

Omnib⁹ aūt his habitis videť eē dōm cū pipatheticis q̃ itellect⁹ possibilis est imixt⁹ ⁊ sepat⁹ ⁊ ipassibilis ⁊ nō hoc aliqd sed qualiter hoc sit vt meli⁹ itelligat Auic. dicta accipiam⁹ q̃ Arist. plus ꝓcordāt qm̄ aia rōnalis nō est itellect⁹ possibilis ſz itellect⁹ pōlis vna eius pars est: ⁊ hoc sensit Aristo. qm̄ dixit: de pte āt aie qua cognoscit ⁊ sapit aia ⁊ vocauit itellectū ptē aie ⁊ nō totā aiam rōnalē. q̃les aūt partes hēat aia supra expeditū est in scdo libro hui⁹ scie: dicim⁹ igiť aiam illā q̃ pfectio hois est ⁊ rōnalis vocať eē totū qōdā ⁊ eē quādā eēntiā icorporeaz in aie ptāte cōpletā: ⁊ iō hz in se ptātē vite sensitiuā ⁊ ptātē vite vegetatiuā ⁊ ptātē vite agendi opa itellectiue ⁊ ipsa est vna in suba vniēs in se oēs istas ptātes nāles sibi ⁊ hoc hz supra ꝓbatū sit: tm̄ adhuc volumus hoc iferius certi⁹ ⁊ forti⁹ ostēdere eo q̃ sup multa de solutione dubiox̄ itroductox̄ nobis videnť eē fundata: hec igitur suba hz quasdā vtutes ex ipsa fluētes q̃ sunt vtutes icorpee ⁊ hoc ꝓuenit ei ex hoc q̃ ipsa est iter oēs nāles formas ꝓpinquior ⁊ similior itelligētie: ⁊ iō multas hz vtutes itelligētie separate ꝓuenientes: ⁊ hmōi sile videm⁹ oib⁹ in formis q̃ pp nobilitatē sue mā̄e: q̃si posse totū sumūt agētis: ignis enīz si iuenit mām subtilē aridā ⁊ aeree hūditatis multuz hūtē opať in ea ꝓprietates ignis plurimas. s. lucē ⁊ calorē ⁊ alia. In materijs aūt magis dissimilib⁹ sibi: negligit lucis pure opationē: ⁊ opať flāmā fumosaz ⁊ calorē ⁊ in gbusdā nihil de flāma sed calorē tm̄ ⁊ fumū. Silr̃ est de aia quā opať agēs primum aie in corpore hūano: qō marie recedit ab excellētia ꝓior̄: ⁊ appropinquat eq̃litati celi: agēs primū simillimā sibi formaz opať que nō tota imixta pōt eē mā̄e sed multas hēbit vtutes nō imixtas ⁊ in hoc ꝓsentim⁹ Alexādro sed differim⁹ ab ipo in hoc q̃ ipse ponit aiam gnari ex eēntox̄ mixtura: nos autē dari ⁊ pduci ab agēte extrinseco: sicut vulgatū est apud pipatheticos oēs: q̃ aia rōnalis sola iter formas nāles ex mā nō educať: sed deť ab extrinseco: ⁊ q: ēlitudo sepate substātie ē que agit eā: iō ex maria sua ptāte separata est: ⁊ nullo mō iuncta ⁊ vmbrata mā corpis: hz aūt sic dicam⁹ itellectū eē sepatū: tm̄ aia est ꝓiuncta p alias virtutes suas: q̃ sunt nāles sibi inquātū est corporis pfectio: ⁊ iō hz itellect⁹ ꝓm se sit separat⁹: tm̄ itellectus est potētia ꝓiuncti: qm̄ est ptās aie q̃ ꝓm potentias quasdā ꝓiungiť corpori: oē āt tale qō est ꝓiuncti: ⁊ nō est ei ꝓm q̃ est ꝓiūctū hz nō cōicet corpori tm̄ cōicat cōmunicāti corpori: ⁊ hoc est qō supra dixim⁹ q̃ itellect⁹ cōicat nō corpori: ſz ptāti q̃ cōicat corpori. s. phātasie ⁊ imaginationi ⁊ sensui ⁊ iō ꝓm vītatē aia est vna numero: ⁊ efficiť vna numero: q: p nāles ptātes cōicat corpori: q: tm̄ in eēntia sua ⁊ pfectiori ptāte nō cōicat corpori: iō hz ptātes absolutas a corpe: hoc aūt est videre in omni eēntia nobili ⁊ in formis corporalibus. Sol enīz vnus est numero p mām suā ⁊ tm̄ lux sua nō est determinata ad vnū numero eox̄ aliqō q̃ agit: est enīz solis virt⁹ indeterminata ⁊ vlis in agēdo vitā in oibus ⁊ gnationē: ⁊ determinatur ꝓiuncta huic particulari agēti: vel illi ⁊ sic est in omni suba nobili: ⁊ hec ē cā dicti pbi q̃ ois aia tres nobiles hz opationes diuinā ⁊ itelligētie opationē ⁊ illa q̃ est aie propria: hac autē via electa de oib⁹ vijs ꝓbabiliorib⁹ dictis oia dubia soluunť. ¶ Quia qm̄ dicit q̃ itellectū possibilē opz esse absolutū duplici absolutiōe: dicim⁹ nos q̃ nō pōt eē absolutus ab omni eo qō est qz ⁊ sic nihil eēt oino nisi potētia pura ⁊ illa in rez nā nihil est: itellectū ergo possibilē ꝓm hoc in rez nā nihil eē ꝓfiteremur qō est oino absurdū ⁊ ꝓsentio Auicebrō in hoc q̃ su a potēta p formā itellectualis nāe terminať ad ens vnū in mūdo ⁊ in nā est determinata: sed dissentio in hoc q̃ nō videť mihi sua potētia eē mā̄e potētia: ⁊ sua nā eē mā̄e nū: sed equoca ad ipaz. Intellect⁹ aūt illius ꝓbationis que inducta est q̃ id qō est in potētia oīs fieri opz absolutū eē est qz opz eū absolutū eē a formis eox̄ q̃ sunt: hz enīz itelligat seipum: tm̄ inferi⁹ ostēdem⁹ q̃ nō opz eū eē absolutū a nā sua ꝓpria: q̃ determinat eū in ens vnū in numero entiū mūdi. si igitur itellect⁹ est ⁊ vnus eox̄ q̃ sunt p suba aie in qua ē qua idiuiduať ad corp⁹ p suas potētias cōmunicātes corpi ⁊ determinať in ptāte ab alijs aie ptātib⁹ diuisa p itellectualitatē p quā alia vite opa peragit q̃ alie potētie ⁊ remanet vlis ⁊ imixt⁹ ⁊ nō determinat⁹ ad hoc aliqd p cōparationē itelligibiliū. Et de hoc bonū sile ponit Auerrois de medio in tactu q̃ priuatū est excellētijs tāgibiliū ⁊ separum ab eis eo q̃ potētia est oia illa: ⁊ tm̄ nō absolutū est ita q̃ nullo modo sint in ipso forme tāgibiles: q: sunt in ipso ꝓut ad medīū sūt reducte. In hac aūt sma nobiliū ꝓuenīūt ⁊ Auerrois ⁊ Auic. ⁊ plures alij pipatheticox̄: sic igiť itellect⁹ possibilis dicitur eē sepatus: imixt⁹ aūt eo q̃ nō est mixt⁹ corpori sicut forma corporis: aut sicut vtus organica opans in organo corpis: sicut enim iam dixim⁹ itellect⁹ est vtus sube verissime erūtis q̃ est aia rōnalis: q̃ hz sit nō pmixta corpori pdictis duob⁹ modis: tm̄ est hūs vtutes q̃sdā pmixtas corpi: ſz itellect⁹ est vtus ei nō ꝓm q̃ cōmisceť corpori ſz pori⁹ ꝓm q̃ ipsa est imago intel-

Vide pro hoc auctem Pbi in. 2. de gnatione animalium cap. 3.

Solutio ad obiecta.

lectus primi agētis ⁊ dātis aiam rōnalē: ⁊ ideo impossibile est q̃ intellect⁹ fit corpori pmixt⁹: ⁊ iō ēt agere nō pōt instrō corpeo. Iste aūt duplices virtutes sunt nāles aie rōnali: fm q̃ ipsa est media eternitatis ⁊ tpis in orizōte ꝓstituta sicut dixim⁹ supra. Et iō dicit Isaac phūs q̃ est creata in vmbra intelligētie: est enim ipsa vmbra ⁊ vestigiū qōdā ⁊ resultatio intelligentie separate: pp qō qdā phi dixerūt q̃ creata eēt ab intelligētijs: sed de hoc iferius determinabim⁹ postēq̃ de ptib⁹ aie ereq̃mur. Jā igit⁹ pz intellect⁹ hoꝝ triū que attribuunt intellectui possibili q̃. s. ē separ⁹ ⁊ imixt⁹ ⁊ nō hoc aliqd determinatū. ¶ Quartū aūt est qō dicit eē ipassibilis ⁊ hoc dubitationē hz ex eo q̃ dicim⁹ intellectū eē de numero virtutuꝝ passiuaꝝ ⁊ aliqn̄ eē in actu: aliqn̄ eē in potētia: sz ad hoc nos dicim⁹ q̃ intellect⁹ speculatiuus q̃ est forma speculatiua in intellectu possibili in duplici est potētia quaꝝ vna est ex cōparationē eius qō intelligit ad ptículare in quo ipm nō est nisi in potētia q: ptículare nō nisi fm potētiā hz in se vle ⁊ fm eritū illius potētie ad actum hz vires ⁊ tēpus intellect⁹ ⁊ trāsmutationē ⁊ quo ad hoc passibilis: alio aūt mō in potētia est fm cōparationē ad intellectuꝝ possibile in quo est vle in actu intellectū: ⁊ in isto nō est nisi sub actu ⁊ forma intelligibilitatis: ⁊ hāc hz a luce ppetui intellect⁹ qui est agēs: sicut colores eē formale quo mouēt visū habent a luce corporali: ⁊ qñ sub luce istius intellect⁹ vnitur vle intellectui possibili: nō vnit ei sicut organo sicut fit in formis sensibilib⁹ sed vnit ei sicut determinās vnit determinato: q: habitus ꝓnālis intellectui possibili q̃ est ipsa intellectualitas: qua possibilis intellectus vocat ⁊ est nā intellectualis eiusdē nāe est cā intelligibilib⁹ inquātū sunt intelligibilia: sz sua intellectualitas est ꝓfusa ⁊ indeterminata: determinat aūt sicut potētia p actū ⁊ sicut pficit indeterminatū p determinatū ⁊ iō intelligibile cū intellectu possibili nō fit vnum sicut subm ⁊ accns sunt vnū: qō accns nō est pfectio subiecti: nec ēt est vnuꝝ sicut mā ⁊ forma sunt vnū q: forma nō pficit mām nisi fm eē ⁊ distincta ⁊ diuisa: vle aūt est idistinctū ⁊ idiuisuꝝ ⁊ nō pficit eē: sed potius est p̄n̄ cognitionis eoꝝ q̃ sunt: aliogn oporteret nos dicere q̃ intellect⁹ eēt lapis qñ intelligit lapidē ⁊ asinus qñ intelligit asinū: ⁊ in hac snia ꝓuenit nobiscū Auerrois in cōmēto de aia ⁊ sic vle cōparat intellectui ideo speculatiu⁹ intellect⁹ ex subiecto qō ē intellect⁹ possibilis nō hz aliquā trāsmutationeꝝ nec passionē verā. ¶ Et sic soluta est p̄ma qō de trib⁹ iductis qōnib⁹. s. quō pōt eē q̃ agens est suba stans: ⁊ sīlr possibilis: ⁊ tū speculatiu⁹ fit factus ⁊ mutabilis: ⁊ ex isto intelligit q̃ vere dictū est q̃ sicut se hz sensus ad sensibilia ita intellect⁹ ad intelligibilia: nō qdē quo ad organū sensus: q: organū vnit sorme sensibili sicut subm accidēti si tū vere accns dici dz itētio sensibilis q̃ est in organo: qñ fm veritatē non est ens: sed est aliqd entis nō fm eē entis nāe sed fm eē abstractionis: sicut pz ex supra determinatis: sz est similitudo iter sensum cōparatū ad sensibilia ⁊ intellectū cōparatū ad intelligibilia quo ad ipaꝝ virtutē sensus sine organo ꝓsideataꝝ ⁊ ad sensibilia cōparatā: supius eni dixim⁹ q̃ p̄ma ⁊ p̄ncipalis forma sensitiua q̃ est sensus cōis cōparat ad ista: sicut determinata ad ipa ⁊ sic est cōparatio intellectualitatis possibilis ad vlia sicut ad q̃ determinat eī⁹ formalis intellectualitas: ⁊ iō dixim⁹ in. 7. phīcoꝝ in intellectualib⁹ nulla eē alterationē: sz potius pfectionē in determinatā māz finiētē: vle aūt sic ad duo subiecta cōparatū dupler hz eē: fm enīz q̃ cōparat ad subm in quo ē po° ⁊ a quo abstrahit facit intellectū vex: q: vitas est adequatio rex ⁊ intellectuū: sz aūt q̃ cōparat ad intellectū possibile in quo est sicut determinans in determinato ⁊ actus in po° sicut hz esse vnū entis in mūdo q: vle vt vle nō hz eē extra aiam. cū autē dicit a phīs q̃ vle est actus intellect⁹ ⁊ intellectus possibilis est in po°: nō pōt ex hoc iferri q̃ intellect⁹ possibilis fit mā ⁊ vle fit forma: qñ supra ostēdimus ex Aristo. snia q̃ forma sensus cōis ideterminata: formalior est determinātib⁹ ipsaꝝ ⁊ ē vna fm formā ⁊ plures fm mām: ⁊ sīlr ē intellect⁹ speculatiu⁹: oēs enīz vnū sunt fm formā intellectualitatis: ⁊ multi sunt fm determinātia q: vle nō determinat nisi fm cōparationeꝝ ad id cuius est vle ⁊ a quo abstrahit p intellectū: vniens aūt multa in actu nō semp est magis formale vnitis: ⁊ ex hoc vlterius pz intellect⁹ vbi in quo ꝓueniūt ꝓbationes pipathetici: q̃. s. speculatiui sunt vnū fm q̃ intellectus sunt ⁊ nō multiplicātur nisi fm cōparationē ad ea quoꝝ sunt intellectus: tūc igit fit dictum in determinatione dicti Auara, q̃ intellectus est separatus ⁊ imixtus ⁊ non hoc aliquid ⁊ impassibilis.

Lex. 2 cō. 6.

Intell's speculatiuus i duplici est potentia.

Mūo ex itellū ⁊ itelligibili fit vnum.

Similitudines rerū in sensu aut in itellū existētes fm Alberti ꝓprie nō sūt entia sz aliqd entis nō fm eē ratū sed fm eē abstractionis.

¶ Cap. 13m. Et est digressio declarans solutionem duaꝝ questionum difficilium relictarum ex predictis.

Nunc aūt duas questiōes q̃ remanēt ex tū possumus determinem⁹. vna aūt illaꝝ est q̃ ꝓtigit ex hoc q̃ intellectū ponim⁹ eē separatū ⁊ sīlr vle separatū ab indiuiduātib⁹ ⁊ q̃ separuꝝ est idē apud oēs: ⁊ ita videt ad minus de intellectu speculatiuo q̃ idē sit apud oēs ⁊ sic me accipiēte sciam ēt alius accipit eā qō est oino falsum. Altera aūt ꝓtingit ex hoc q̃ intellect⁹ possibilis potētia est oia: ⁊ sīlr mā prima ⁊ ex hoc videt intellectū fore idē cū mā prima ⁊ mā prima deberet itelligere formas q̃ sunt in ipsa sicut ⁊ intellectus. Sed istas questiones determinare fm inductā opinionē nō est difficile. Jā enim ꝓcessimus q̃ intellect⁹ est separatus fm se ⁊ p̄iunctus q̃ p hoc q̃ in eadez suba existēs cōicat ei qō cōmunicat corpori per se: sicut sunt phātasia ⁊ sensus: ⁊ sic intellectus est hoc aliquid lz nō sit aliqd intelligibilitū nisi qñ intelligit seipsuꝝ ⁊ de hoc iferius ex Aristo. dictis rōnē reddemus: ⁊ iō ꝓcedēdum est q̃ subm itelligibilitū nō est vnū numero in oibus ⁊ in hoc discordam⁹ ab Auerroi ⁊ ꝓcordam⁹ cū Auic. ⁊ Algazele ⁊ cū Aristo. vt videt vbi vocat intellectū quo cognoscit aia ⁊ sapit partez aie: que qdē aia est pfectio corporis organici ⁊ nō pōt esse eadē numero in diuersis: sed vniuersalis est intellect⁹ fm se ⁊ iō qō est in ipso fm se est ēt fm actū vle ⁊ hoc opz fm pipatheticos ꝓcedi eē cōe apud oēs ⁊ idem intellectū vle in aia mea ⁊ in aia tua: aliter oporteret dicere q̃ hominez sedere ⁊ hmōi est quoddā cōe ad id qō est in aia mea ⁊ in aia tua. Lz enīz intellectus meus sit idiuiduus ⁊ separatus ab intellectu tuo: tū fm q̃ est indiuiduus nō hz vle in ipso ⁊ iō nō indiuiduat id qō est in intellectu: sicut nec colores indiuiduant a luce abstrahēte eos: sed potius a mā ⁊ appēditijs materie que sunt situs ⁊ figura ⁊ hmōi. Sic igitur vle vt vle ē vbiq̃z ⁊ semper idē oino ⁊ idē in aiabus oium nō recipiēs idiuiduationē ab aia: nō tū scia vni⁹ est scitētia alteri⁹ vel speculatū ab vno est speculatū ab altero: qñ speculatio pficit ex motu phātasmatis. Similiter aūt scitētia ex vniuersalib⁹ est que fiūt ex multis memorijs ⁊ experientijs que nō sunt eedē oium ⁊ hoc est qō supra dixim⁹ q̃ speculatiui intellectus sunt vnus in eo q̃ speculatiui intellectus sunt sed sunt multi fm q̃ illoꝝ vel illoꝝ sunt ⁊ hac in determinatione ꝓuenit nobiscū Auerrois: lz in modo abstractionis intellect⁹ parūper differat a nobis. Questionē aūt illaz quā Theophrastus volēs euitare dixit intellectum possibilē nunq̃ eē in potētia ⁊ speculatiuū dixit perpetuum facillimuz fm determinata soluere est qñ forme nullo modo siles sunt in mā prima ⁊ in intellectu possibili ⁊ est dīa quadrupler. Una qdē ⁊ principaliter q: forme intelligibiles sunt in intellectu possibili: sicut in magis formali per ipsas determinato: forme aūt sunt in mā p̄ma sic in māli in quo subsistere habēt: ⁊ hec differētia pz ex dictis. Scōa est: q̃ forme vniuersales simplices sunt cōparate ad intellectū possibilem: forme aūt diuise fm eē particulare ⁊ hic ⁊ nūc existētes sunt cōparate ad māz: ⁊ iō nō intelligit eas mā sicut intellect⁹: omne enim ad qō cōparant forme sicut vles ⁊ simplices ⁊ denudate hz discretionē formaꝝ cōparataꝝ ad se: vt in sequentibus ostēdemus: ⁊ oē id ad qō cōparant vt idiuidue ⁊ diuise hz eē in actu ab illis: ⁊ nullius eaꝝ discretionē ⁊ intellectū ⁊ hac differētia ꝓuenit nobiscū Auerrois. Tertia āt differētia est: q: potētia māe nō ē determinata ad ens intellectualis nāe fm q̃ est prime māe: potētia aūt intellectus possibilis determinata est ad ens intellectualis nāe: ⁊ ideo nā māe nō illustrat sua luce sup formas que sunt in ipsa: sed remanet in tenebra priuationis oīs forme: nā aūt possibilis intellectus sup formas q̃ sunt in ipsa illustrat: ⁊ iō oēs eas discernit: ⁊ in hac dīa ꝓuenimus cū Auicebrō in lib. fontis vite. Quarta dīa ē: qñ forme q̃ sunt in intellectu possibili sunt in eo nō idiuidnate eo q̃ nō oino vniunt sibi sicut subiecto: nec sicut māe: ⁊ ideo intellectus possibilis nō obligatur alicui earū: sicut materia ⁊ instrumētū in quo ⁊ p qō forma suas exerceat opationes: sz remanet liber potēs operari circa eas: mā aūt formas quas recipit sicut subiectū recipit: ⁊ iō diuidit in partes p formas: ⁊ efficit per partes obligata cuilibet forme: ⁊ illa exercet operationes suas in ea sicut instrumento ⁊ subiecto: si autē ista subtilius ꝓsideranē satis pz equiuoce dici potētia passiuam

Mō q̃uor differētias inter formas existētes in mā ⁊ inter formas existētes in intellectu. Z.

de materia ⁊ intellectu possibili: ⁊ tunc destructum est fundamentũ sup qõ Auicebrõ in lib. fontis vite: totã suã fundat intentionẽ: vtrũ aũt aia rõnalis cõposita sit ex potentia ⁊ actu posterius ingremus. Hec igit dicta sint ad questiones soluendas a peripatheticis de itellectu possibili inductas.

¶ Cap. 14m. Et est digressio declarans propter quid intellectus est separatus ⁊ imixtus.

Quoniã aũt in oibus his opinionib⁹ supponit intellectũ possibilẽ esse separatũ ⁊ imixtũ ly hoc ly ꝓbauerimus ꝑ demõstrõẽ: volumus tñ in hoc capitulo breuiter iducere decẽ ex qbus hoc ꝓbauerunt pipatetici: ⁊ p̃cipue Auic. in. 6. nãliuꝫ suorũ: septẽ aũt eoꝝ que inducem⁹ sunt signa ⁊ non cause: tria aũt erunt cause ꝑ que demõstrat itellectũ non esse mixtũ corpori: sed eẽ separatũ: q̃dã aũt eoꝝ colligunt ex iam habitis: q̃dã ãt ex habẽdis: sed hic breuiter volum⁹ ea enarrare. ¶ Primũ aũt est q̃ ois virtus organica debilitat ⁊ destruit ꝑ se sine quodã alio destructo: vel debilitat qñ aliqua occasio ifirmitatis vel destructiõis accidit organo suo: sicut ꝑz in sensib⁹ interioribꝫ ⁊ exterioribꝫ: ⁊ alijs virtutib⁹ organicis: intellectus aũt nec debilitat nec destruit ꝑ se sine alio ex debilitate vel alicuius organi ex destructiõe: ergo itellect⁹ nõ est virtus organica: si aũt destruit vel debilitat opatio eius hoc est quodã alio corrupto iterius sicut ly ante determinauimus. ¶ Scõm aũt est: qñ nulla virtutũ organicaꝝ apprehẽdit se vel instrm suũ: qñ imaginatio nec se nec instrm suũ imaginat: ⁊ sic est de oibus alijs organicis ⁊ huius cãm dirimus esse supius: q̃ forma ꝓut est cõiuncta mãe sue per esse mãle: nõ mouet aliquã virtutẽ anime: ⁊ q̃ figure organorũ ⁊ vires aie que sunt substãtiales forme organoꝝ ꝓiungunt aie ꝑ esse mãle ⁊ nãle: ideo ea nullo modo apprehẽdere pñt: itellectus aũt apprehẽdit seipm ⁊ omne instrm corporeum: sicut nos inferius ostẽdemus. ¶ Tertiũ est: q̃ virt⁹ organica qualitatẽ pfecte assimilatã qualitatib⁹ sui organi: ⁊ ẽt qualitates sui organi nullo modo discernit vel apprehẽdit: qõ ꝑz i tactu qui nõ apprehẽdit sibi simile calidũ: nec ẽt calidũ cõplexionale: ⁊ si eẽt calor sibi assimilatus: sicut cõplexionalis: q̃ꝫ uis eẽt cõplexionẽ destruẽs nõ sentiret eũ sicut ethicus suũ calorem nõ sentit: itellectus aũt oẽm qualitatẽ ⁊ suã ⁊ aliꝝ discernit ⁊ apprehẽdit: discernit enim suã intellectualitatẽ que est sua dispositio nãlis ⁊ cõsiderat sciam que in habitu est ꝑuersa in ipso: igitur ipse nõ est organicus. Et hoc est signũ euidentissimũ ⁊ ꝑuertibile sicut causa que est mediũ in demõstratiõe. ¶ Quartũ est: q̃ nulla virtutũ organicaꝝ apprehẽdit seipsaꝫ sine alio quodã agente instrumẽtaliter: sicut est spiritus vel calor: itellectualẽ aũt nãm ꝓbauimus tam seipsaꝫ apprehendere qñ in ipsa est agẽs separatũ ⁊ possibile separatũ ⁊ factuꝫ: qõ est speculatiu⁹ intellect⁹: est etiã separatũ: ⁊ ita nõ idiget spiritu vel calore vel aliquo alio istrumẽto corporeo. ¶ Quintũ est qõ iferi⁹ ad demõstrõẽ reducem⁹: ly hoc eo signo vtamur: q̃ virtus corporea post forte obiectuꝫ nõ apprehẽdit debile: sed itellectus ex forti intelligibili melius apprehẽdit minus intelligibile q̃ ante illud. ¶ Sextũ signũ est q̃ ois virtus corporea nobis cõis est cũ alijs aialibus brutis: bruta aũt q̃dꝫ hñt oẽs sensus ⁊ virtutes que determinant in trib⁹ cellulis capitis: aia aũt rõnalis cũ suis viribꝫ solis hoibus inest: in quoꝝ capitib⁹ nõ determinant nisi tres celle: ergo aia rõnalis cũ suis viribus nõ est virtus corporea. ¶ Septimũ autẽ est: q̃ actiones organicaꝝ virtutũ post. 60. annos in plurib⁹ debilitant: ⁊ in illa etate sapiẽtia ⁊ scientia veniũt ad perfectionis statũ ⁊ ꝓfortant ꝑm intellectũ. ¶ Octauũ aũt est demõstratio certa ducẽs ad impossibile: si enim intellectus eẽt virtus operãs vel mixta corpori: tũc nõ itelligeret formã nisi receptã a corpore: qõ aũt recipit in corpore aut recipit i puncto ex quo a qbusdã dicebat cõponi corpus: aut recipitur in ipsa corporis quãtitate diuisibili: si aũt recipiet in pũcto: tũc ops q̃ punctũ actu separatũ eẽt a corpore: q̃ nõ põt eẽ subm forme nisi actu ens: ⁊ hoc est falsum. Si aũt diceret q̃ recipere in puncto ꝓut est in cõpositiõe corporis: hoc est ꝑm potẽtiaꝫ existẽdi punctũ: tũc cũ ifinita sint puncta: ops q̃ eẽt ex infinitis: qõ absurdũ est. Si aũt recipit in ipso corpore quãto: tũc efficit diuisibile: ⁊ sic forma itelligibilis diuisibilis eẽt ꝑ accidens sicut albedo que diuidit diuisione corporis: cõstat autẽ hoc esse falsum: qñ sunt cõceptus qdã intellectus oino indiuisibiles: sicut ꝛceptus entis ⁊ vnius ⁊ aliꝝ primoꝝ. Si aũt quedaꝫ in reb⁹ sunt diuisibilia: sicut denarius ⁊ alij numeri: nõ tñ rõ eoꝝ que est in itellectu est diuisibilis: similiter aũt ly diffinitio diuisibilis sit: tñ diffinitẽtia indiuisibilia sunt: ⁊ nõ põt dici q̃ nõ sit in vna parte itellectus ⁊ alteꝝ in alia: q̃ tũc neutrũ perfecte intelligerẽt. Adhuc aũt quecunqꝫ pars in se haberet alteꝝ diffinientiũ illa iteꝝ foret diuisibilis: ⁊ tũc ops nõ solũ diffõnẽ esse diuisibilẽ: veꝝ etiã quodlibet diffinientiũ in infinitũ. Adhuc aũt cũ diffinitio diuidit nec sic diuiditur sicut quãtũ in media ⁊ medietatis media: sed diuidit penes ea que erigunt ad perfectũ eẽ alicuius qõ diffinit: itellectus ergo nullo modo est corpore vtens. ¶ Nonũ etiã est demõstratio certa per cãm que facit intelligibile esse intelligibile: qñ denudans ipm a mẽsura situ ⁊ figura ⁊ alijs cõditionib⁹ materie corporalis facit ipm itelligibile: hoc aũt esse nõ põt corporeũ vel corpore operãs: qñ oẽ corpus hꝫ mẽsurã ⁊ quãtitatẽ ⁊ figurã ⁊ situ: cũ igitur itellect⁹ hmõi sit denudãs formas itelligibiles itellect⁹ nõ põt eẽ vtens corpe. ¶ Decimuꝫ est quo oẽs pipatetici cõcordãter ꝓbant eũ eẽ sepatũ ⁊ incorporeũ: qñ nihil vtens forma ifinita ⁊ ideterminata est nisi icorporeũ: cũ oẽ corporeũ vtat forma finita ⁊ determinata: vle aũt est ifinitũ potẽtia multitudinis ⁊ ideterminataꝫ hñs cõitatẽ ⁊ nõ finitã quãtitatẽ: cũ ergo itellectus itelligẽdo tali vtatur forma: ipse est incorporeus separatus ⁊ imixtus.

Demõ. ꝓpter quid.

Tertia demõ quã fac̃ Auerrois. 3. de aia cõmẽto. 19.

¶ Cap. 15m. Quo ꝓbatur q̃ intellectus nõ est mixtus corpori ꝑ hoc q̃ sua passibilitas nõ est similis passibilitati sensus.

Tex. ⁊ cõ. 6.

Redeuntes ergo ad ꝓpositũ ꝑm Aristo. introductionẽ dicimus q̃ ex oibus que dicta sunt nõ est rõnale intellectũ possibilẽ dicere eẽ mixtũ cũ corpore: ops enim q̃ si eẽt mixtus cũ corpore: q̃ duorum alteꝝ fieret. Si enim eẽt virtus cuꝫ corpore hoc est corporea tunc eẽt cõplexionalis: ⁊ tũc eẽt qualitas corporalis aut simpler que est calor vel frigus: aut alia que sequit ex mixtione illaꝝ: aut eẽt virtus addita complexioni: sicut aia organica: ⁊ tunc ops q̃ vterẽt corpore: sicut faciunt virtutes anime sensibilis. Nunc aũt ex predictis ꝑz q̃ neutrũ illoꝝ est: ⁊ ideo antiqui sapiẽtes quo ad hoc bene dixerũt q̃ aia nõ est materia sed locus specieꝝ: preter hoc solum q̃ nõ tota est locus: q̃ sensibilis que est virtus cũ corpore trãsmutat: ⁊ hoc nõ est loci: similiter ipsa est subm forme: ⁊ hoc iteꝝ loco nõ cõuenit: sed ꝑm itellectũ est ipsa locus specieꝝ: q̃ ꝑm intellectũ nõ essentialiter sed ꝑ accidẽs ex speciebus trãsmutat ex specieb⁹ sicut dirimus supra: ⁊ hoc est ꝑm id qõ extra intellectũ est: ⁊ hoc est phãtasma a quo elicit vle: ⁊ nõ ꝑm ipm intellectũ possibilẽ: ⁊ ideo si eẽt aliquis intellectus q̃ nihil extra se itelligeret: is oino eẽt intrãsmutabilis: sicut est intellectus subsãtiaꝝ separataꝝ: ⁊ precipue intellectus cause prime: sed de his in prima phia erit determinandum: aliud aũt in quo loco assimilat: q̃ specieb⁹ nõ subijcit sicut subiectum eaꝝ: sed potius formare se hꝫ ad ipsos: sicut ꝑz ex prius habitis. In his ergo duobus similis est itellect⁹ loco ⁊ spẽs locato: tñ itellectus nõ est ipsa species in actu sed in potẽtia sola qñ est possibilis itellectus. ¶ Qñ aũt nõ sit similis ipassibilitas sensui ⁊ itellectui manifestũ est ex organis ⁊ sensu ꝑm actũ: dirimus enim supra impassibiles eẽ sensum a formis sensibilib⁹: eo q̃ est circa ipsas sicut forma vna terminata ad ea sicut ad qnque mãlia: ⁊ similr est itellectus circa itelligibilia: formale aũt nõ est passibile a mãli: ⁊ iõ ipassibilis est sensus ⁊ ipassibilis est itellect⁹: verũtã nõ simili impassibilitate: ⁊ hoc ꝓuenit eo q̃ sensus est virtus in organo: intellectus aũt nõ: ⁊ hoc euidẽter ostendit signo qõ supra dirimus: sensus enim post valde sensibile sicut post intẽsam ⁊ lucidã albedinẽ minus sensibile siue minus coloratum sicut viroꝝ vel aliqd aliud nõ põt videre. Et hui⁹cã est: q̃ forma fortis sensibilis reddita organo tenetur ab ipso aliquãdiu: ⁊ tunc sub forma illius primi sensati sentit scõm: ⁊ ideo videẽs aliquãdiu intẽsam ⁊ clarã albedinẽ: ⁊ mox cõuertẽs se ad viroꝝ videt viride: sicut tectũ pãno albo tenui: similiter autẽ de eo est ⁊ eadẽ de cã qui post magnũ sonuꝫ audiuit debiliorem: ⁊ iõ illis qui diu habitarũt in molẽdino multaꝝ rotaꝝ: videt etiã postq̃ inde recedunt nõ recedere sonũ molẽdinorum in auribꝫ: ⁊ ideo nõ facile audiunt suauiter loquentes: similiter est de his qui hñt linguã infectam sapore forti: sicut amaritudine vel dulcedine mellis: postea alios sapores sen-

Tex. ⁊ cõ. 7.

Mõ in quo intellect⁹ loco assimilatur.

Pria demõ ducens ad impossibile.

tiunt quasi mixtos illi: ⁊ ideo vina nõ sapiunt post gustũ mellis: ⁊ infirmis oia amara videnť: hoc aũt nõ est ita mirabile in gustu sicut in alijs tribus sensib⁹ qui sunt p mediũ extrinsecũ: q⁹ gustabile p subam ꝓinngiť gustui: ⁊ alia sensata coniungunť p spẽm suã tñ. Idem aũt est in odorib⁹: sed in intellectu totũ est ꝯrũ: q⁹ post valde intelligibile: sicut sunt diuina ⁊ principia demõstrationũ nõ minus intelligit minus intelligibile: sicut sunt ꝯclones: sed ẽt magis intelligit ex illo q⁹ valde intelligibile principiũ est ad minus intelligibile: ⁊ hoc esse nõ posset nisi ĩõ ꝙ intellectus est virtus nõ organica ⁊ ĩõ formerex mãliter nullo modo ꝓtõgunť ei: ꝓpter qõ receptio vni⁹ cũ simpler fit ⁊ depurata ab esse mãli: nõ impedit receptionẽ alteri⁹: sensitiuũ enim nõ est sine corpore organico: intellectiuũ aũt est separatũ. ¶ Cũ aũt possibilis intellectus fiat speculatiuus ⁊ sciat vnũqõq; intellectiuũ ꝑm actum: tunc talis intellectus ꝑm actũ factus dicit sciens: fit enim intellectus possibilis ipm intellectũ: sicut fit potẽtia actus qñ ad actũ mutat ſ; hoc potissimũ est in intellectu: eo ꝙ intellectus ⁊ intellectũ sunt idem form aliter sicut p; ex dictis: hoc aũt tunc accidit quando põt opari p se: ita ꝙ nõ indigeat aliquo motore: ⁊ hoc est qñ iam h; formã: ⁊ hũc intellectũ qdã vocant adeptũ: ⁊ tunc similiter est in potẽtia quodãmõ: sicut dicim⁹ in potentia esse hãtẽ habitũ: ⁊ nõ ꝓsideranté q nõ indiget mutari nisi de ocio ad agere: ⁊ nõ idiget ꝙ recipiat aliqd: ⁊ ĩõ dissimilis modus potẽtie est iste ⁊ ille quo in potẽtiã esse dicebať ante addiscere vel inuenire. Istis enim duob⁹ modis adipiscit scientia ꝙ omne qõ qs scit aut discẽs aut inuentẽs nouit: ⁊ tunc ẽt p se põt intelligere: q⁹ oĩs potẽtia receptiua põt opari qñ reducta fuerit ad actũ: ⁊ tunc ẽt intelligit seipm: sicut enim sentim⁹ nos videre ⁊ audire vna potẽtia que est sensus: ita intelligimus nos intelligere eadẽ potẽtia que est intellect⁹: in oib⁹ enim intelligibilib⁹ ꝑm actũ intellect⁹ intelligit seipsum: q⁹ intelligit ea esse in seipso: hoc enim est intelligere speculari ea. s. in seipso: qõ nõ esse põt si seipm nõ speculeť ꝓut est subm intelligibiliũ: ⁊ intellectus illi qui nihil intelligunt extra seipsos illis essentiale est magis intelligere ẽ; boib⁹: ⁊ hoc maxime est in intellectu ꝑmo. Qõ aũt hic dicimus intellectũ esse subm intelligibiliũ: non ita op; accipi ꝙ sit vere subm: q⁹ sic cõuersio eius in seipm non eẽt vere intelligere: sed est subm formale sicut cõe ⁊ idetermi-natũ subm determinãtis ipm: ⁊ ĩõ dirimus supius ꝙ forma intellect⁹ nõ opať aliqd in intellectu nisi determinationẽ: ſ; potius ecõtrario intellect⁹ opať circa formã intellectã discretionẽ ⁊ indiciũ ⁊ resolutionẽ ⁊ alias multas opatiões: ob qõ ẽt p; ꝙ nõ est spẽs intelligibilis in intellectu sicut fo⁹ in mã: ⁊ in hoc erraut Auicebrõ ⁊ multi alij ꝑcipue latinoꝝ errãt in illo.

Tex. ⁊ cõ. 8.

Quõ intelligit intellectũ subm eẽ intelligibiliũ formarum.

¶ Capꝯ. 16ᵐ. Q⁹ vnus intellectus est qui distinguit inter sensibile ⁊ intelligibile.

Sicut aũt dirimus supius ꝙ op; ꝙ cõparãs duo adinuicẽ distinguẽdo vel cõponẽdo fit idẽ in sensibilib⁹ qõ est sensus cõis: ita etiã est in iteliligibilib⁹: comparãs enim intelligibile ad sensibile: vel vnũ intelligibile ad alter: ⁊ dicẽs ꝙ est alter vel idẽ affirmãdo vel negãdo: op; ꝙ non fit duo sed vnũ per rõnẽ eandẽ quã idurim⁹ supra ad ꝓbãdũ ꝙ primus sensitiuũ opans iter sensata est vnũ ⁊ idẽ. ¶ Videm⁹ enim in intelligibilib⁹ hãc opationẽ fieri: qñ scimus ꝙ aliud est magnitudo ipsa in vli: ⁊ aliud eẽ magnitudinis ꝑm mãs ⁊ in pticulari apud nãm. Sil'r aũt videm⁹ ꝙ aliud est aqua: ⁊ aliud aque eẽ ꝑ; nãs ⁊ pticulare: ⁊ sic est i multis alteris: q⁹ in oib⁹ his in qb⁹ est cõpõ que er nã cõi forme: ⁊ er nã mãe particularis ⁊ idiuiduãtis formã cões. Sed hoc nõ est in oib⁹ ꝙ pticulare ꝑm ꝙ pticulare nõ h; aliud pticulare: nec cõe ꝑm ꝙ cõe h; aliud cõe: aliter enim ꝓcederet i ĩfinitũ hic: ⁊ ĩõ in qbusdã idẽ est hoc ⁊ eẽ eius: q⁹ cõe ꝑm ꝙ cõe idẽ est hoc ⁊ esse suũ: q⁹ nõ h; eẽ nisi cõis: ⁊ sil'r pticulare in eo ꝙ pticulare idem ẽ hoc ⁊ eẽ suũ: q⁹ nõ h; eẽ nisi pticularis: sicut vbi gratia idẽ est hoc caro ⁊ eẽ ei⁹: ſ; enim ab hac carne possit extrahi vle: q⁹ aliter nõ eẽt scia de carne: tñ caro hec ⁊ eẽ huius carnis est idem: ⁊ erẽplũ pticularis ⁊ sensibilis ꝓueniẽtius ponit in carne ẽ; in alio: q⁹ caro noiat mãm vltimã ⁊ ꝓpriã que nullo mõ h; cõitatẽ: qõ nõ facit magnitudo que vniuoce est in oi nã: ⁊ ideo cõe qdẽ est magnitudo. Sil'r aũt ⁊ aqua principiũ est omniũ cõpositoꝝ ex elemẽtis: ⁊ ĩõ cõe est: sed caro dicit vltimo mixtũ qõ minime cõitatis h;: hãc aũt distinctionẽ h; ponere intellectus ⁊ dicere: qñ ista altera sunt adinuicem alterum. s. magnitudo ⁊ magnitudinis esse: ⁊ alter aqua ⁊ aque eẽ: ⁊ alterum caro in vniuersali ⁊ alter in particulari: ⁊ ꝙ alter est magnitudo caro ⁊ aqua alter ab vtroq; istoꝝ p rõnẽ cõitatis. Dicam⁹ igiť ꝙ vle ⁊ particulare aia aut alio ⁊ alio: aut eodẽ aliter se hãte discernit: ⁊ qdẽ discernẽdo sẽsibile p se ⁊ intelligibile p se absq; dubio alio ⁊ alio discernit: qñ vnũ discernit sensu: ⁊ alter intellectu: ponẽdo aũt cõparationẽ p ꝓuenientiã ⁊ differẽtiã iter ea absq; dubio eodem vtrũq; discernit: aliter tñ se hãte: cũ enim discernit carnẽ: cũ rõ carnis cõcipiat mãm sensibilẽ: eo ꝙ dicit formã q̃ nõ est nisi in hac mã: sic ſymmũ cõcipit nasum in sua diffõne ⁊ extra mãm illa; nõ dicit caro nisi equoce: op; ꝙ intellect⁹ iuueť sensitiuo. ¶ Sensitiuo enim discernit mixtũ calidũ ⁊ frigidũ humidũ ⁊ siccu; ⁊ illoꝝ rõ q̃dã est ꝓportio tẽperamẽti medians in tactu est caro: caro igiť in rõne sua qua cõcipit vel intelligit cõcipit materiã sensibilẽ extra quã nõ põt intelligi: ⁊ sic carnis intellectũ op; esse reflexũ ad sensibile qõ est anima: ⁊ qõ cõcipit rõ carnis in se qñ diffinit caro: ⁊ dicit ꝙ medians in tactu proportionabiliter cõmixtũ ex calido frigido humido ⁊ sicco est caro: intellect⁹ aũt in eo ꝙ separatũ est a tali mã ⁊ nõ ꝓcipit ea; in diffõne sua sicut est intellect⁹ substãtie in eo ꝙ suba alio mõ intelligit: rõnẽ enim illius intellectiuã accipiẽs nõ indiget reflecti ad sensibile aliqd: ⁊ ideo cũ extensa ad sensibile carnis eẽ per rõnẽ diffinitiuã discernit h; se sicut circũflexa ad seipsa: q⁹ primo egredit a se ad sensibilem mãm in qua est esse carnis ⁊ regyrat in seipsam trahens vniuersalẽ rõnẽ ex intellectu cõi carnis: hoc aũt nõ oportuit eã facere si separatũ inuenit p ꝓpriã rõnem intellectũ qõ intellexit. ¶ Si aũt nõ fit adeo magna reflexio in separatis qbusdã sicut est in cõceptis cu; mã sensibili: intellectus tñ in his reflexio est que mathematica ⁊ in abstractiõe sunt ꝑm rõnẽ. Rectũ enim sicut oĩs passio mathematicoꝝ diffinit ꝙ eẽ suum fit in subiecto quodã: sicut sumit hoc in hoc: ſ; in hoc est dãtia: q⁹ ſymmũ est eo ꝙ est nasus qõ ẽ pbicũ cũ mã sensibili cõceptũ rectũ aũt ꝓcipit subm imaginabile: qõ est ꝓtinua lõgitudo: rectũ igiť nõ intelligit nisi in hoc: ⁊ sic op; eẽ reflexionẽ in suo intellectu: ⁊ ideo quando cũq; intellect⁹ alicui⁹ est alterius qõ est eius principium: sicut caro principiať a calido ⁊ frigido ⁊ humido ⁊ sicco: ⁊ rectum qõ principiať a ꝯtinuo: sicut oĩs ꝓpria passio principiatur a suo subto: tũc op; intellectũ primo egredi ad ꝑncipiu; sive illud sit sensibile: sive imaginabile: sive ẽt intelligibile: ⁊ tũc reflectit ad intellectum eius qõ intelligit: sicut in intellectu recti primo venit in cõtinuũ habẽs principiũ mediũ ⁊ finẽ: ⁊ tunc venit in intellectu recti per hoc ꝙ videt mediũ non exire ab extremis: sic aũt nõ idiget egredi in intellectu magnitudinis: qñ ſ; aliud habeat esse: ⁊ aliud sit ipsa: esse tñ suum qõ h; in materia est de intellectu eius: ⁊ ideo in intellectu ipsius nõ egreditur intellectus in aliud quoddã. Similiter aũt est de aqua: q⁹ illa simpler ⁊ primũ est: ⁊ nõ h; sese ꝑncipians aliquid ad qõ egredi oporteat intellectũ quãdo accipit naturã aque intelligẽdo: quãdocũq; igiť diffinitio dicit qõ qd erat eẽ est aliorũ quorũdã ꝑncipiantiũ id qõ intelligit: sicut recti esse est quorũdã aliorꝝ: ⁊ carnis esse est quorũdã aliorꝝ: tunc fit q̃dã; dualitas intellectoꝝ ⁊ tunc op; ꝙ aut altero: aut eodẽ aliter se habente talia discernat: ⁊ si ea que principiãt sensibilia sint vel imaginabilia: tunc per se altero discernunť: qñ discernũtur potẽtia anime sensibilis: qñ aũt cõparanť tũc discernunť eodem aliter se hãte: q⁹ discernunť intellectu reflexo ad seipsu; postq̃; fuerat reflexus ad sensibile vel imaginabile: ⁊ vniuersaliter loquẽdo per modũ quo res intellecte in suis diffinitionibus sunt separate vel cõcepte cũ mã: ita etiã op; ꝙ differẽter intellectus fit de ipsis: sed aliqñ diuersitas hec est in solis intelligibilibus: aliqñ iter intellecta ⁊ imaginata: ⁊ aliquãdo inter intellecta ⁊ sensata: si enim intelligi queranť passiones diuine: sicut intelligẽtiaꝝ ⁊ entis vel substãtie: ſ; ꝙ suba erit aliud esse: ⁊ aliud qõ ipsa sunt: q⁹ alioꝝ sunt in qb⁹ hãt esse: ⁊ tamẽ ibi intellectus nõ egredit extra se: sed in suis intelligibilib⁹ regyrat ab vno in alter: sed separata oino in quoꝝ intellectu nihil accipit sicut prima principia intelligit intellectus stans in seipso: prima enim cõmunissima ꝑncipia h; apud seipm: ⁊ alia accipit ab imaginatione ⁊ cũ ipsa ⁊ alia a sensu ⁊ cum ipso: sicut p; ex iductis erẽplis: ⁊ inde est ꝙ cogitatiua indiget intellectus que dicit sic: q⁹ cogitat pticularia ad eliciendũ ea que

Tex. ⁊ cõ. 10.

Tex. ⁊ cõ. 11.

Propter qd lassitudo accidit in excogitando.

sunt in ipsa: ⁊ illa nõ est sine ratione: sed ratio in ea egreditur ⁊ innat sensibilib⁹ potētijs: ⁊ lõ lassitudo cõtingit excogitãdo que nunq̃ accideret intellectui si solus staret in seipso: ⁊ non egredereꝯ extra seip̃m: sicut pz er iam inductis: omne igitur qd̃ intelligit itellectus possibilis: aut intelligit itelligētia sim plici: sicut ea que sunt aliud qd̃ ipsa sunt: ⁊ aliud eē eoꝝ: ⁊ illius cā est: q̃ illa intellectū suū nulli debēt: qz sunt prima: siue sint nālia: siue mathematica: siue diuina: aut itelligit intelligentia circũflera: sicut ea que idē sunt ⁊ eē ipsoꝝ: qz itellectuꝫ suū debēt alijs: ⁊ hoc triplr variat: qz qñq̃z debēt intellectuꝫ suū sensibus: ⁊ qñq̃z imaginationib⁹: ⁊ qñq̃z itelligibilibus: ⁊ ideo triplicē opz eē intellect⁹ egressum ⁊ in seip̃m reflexionē: ⁊ egressus qdē vocat extēsio: reflexio autē circũflexio vocat: qz terminat intellectu a quo incipit prima extensio.

¶ Cap. 17m. Qualiter intellectus est subiectum receptionis ⁊ non transmutationis: ⁊ qualiter intelligit se.

Tex. ⁊ cõ. 12.

Ubitabit aūt fortassis aliqs de determinatis a nobis in p̃habitis: si enim intellect⁹ possibilis est simpler ⁊ ipassibilis: ⁊ nulli hz oino aliqd cõe: eo q̃ ipse nõ est hoc: sicut optime dixit Anax. quo pōt cũ hoc dici q̃ itelligat aliqd cũ itelligere sit recipe aliqd ⁊ pati aliqd: cũ pbatũ sit q̃ omnis agētis ⁊ patiētis est cõe aliqd qd̃ est subm ⁊ mā: p cui⁹ cõitatē illud agit ⁊ aliud patit: sicut in p⁹ phicoꝝ est determinatũ: videbit q̃ intellect⁹ potis intelligere sit recipe ⁊ pati aliqd: cũ pbatũ sit q̃ omis agētis ⁊ patiētis est cõe aliqd qd̃ ē subm ⁊ mā p cui⁹ cõitatē illud agit ⁊ aliud patit: sicut in p⁹ phicoꝝ est determinatũ: videbit q̃ q̃ itellect⁹ possibilis cũ itelligibilib⁹ q̃ agūt in ipm ꝓueniat in subto: ⁊ sic hz aliqd cõe cũ entibus q̃ itelligit: ⁊ sic falsuꝫ est qd̃ dicit Anaxa. ¶ Anteqũ aūt illaz solueam⁹ dubitationē aliā monebim⁹. queram⁹ igit si ipse possibilis intellect⁹ est vnũ de numero itelligibiliũ: aut non: ⁊ nõ pōt dici q̃ nõ sit vnũ de itelligibilib⁹: qz supra ostensuꝫ est q̃ itelligit se: ⁊ lõ est po⁹ separata. Si aūt itelligit se aut itelligit alia sicut seip̃m: aut itelligit se sicut alia itelligibilia: opz enim dare istoꝝ alteꝝ: qz oē itelligibile in eo q̃ est itelligibile ē spe itelligibilitatis vnũ ⁊ idē: sicut oē visibile ē idē cũ alia specie qua visibile ē: si aūt dicat q̃ itelligit alia sic seip̃z: ꝓstat aūt ex his oib⁹ q̃ supius inducta sūt: q̃ ipse itelligit se sic actu separatũ a mā ⁊ a mãe appēditijs: igit ⁊ alia sic separata itelligit: q̃ forme separate hz actū isunt reb⁹: forme aūt separate p̃n⁹ sunt in tellect⁹: ⁊ nõ eē nãe: ergo p̃n⁹ itellect⁹ isunt reb⁹ sz cũ nā nõ deficiat i necessarijs: cuiptā isunt p̃n⁹ res itelligēdi: illi inest virtus itelligēdi: q̃ itellect⁹ inest oib⁹ reb⁹: hoc aūt videm⁹ fore falsuꝫ: q̃ nõ pōt dici q̃ itelligat alia sicut seip̃m. Si āt ecõuerso dicat q̃ itelligit se sicut alia: alia āt itelligit actu mixta cuz mā: ⁊ separat a mā ⁊ indiuiduātib⁹: ergo ēt itelligit se mixtum cũ mā: ⁊ separabit se ab ipsa ⁊ idiuiduātib⁹ ergo ipse est mixt⁹ mãe: ⁊ patit p cõmunicationē mãe cũ reb⁹ q̃ agūt in ipz: ⁊ sic falsuꝫ videt qd̃ dixit Anaxa. ⁊ totũ qd̃ supi⁹ inductũ ē. ¶ Dicem⁹ aūt solutēdo primā qõnē: q̃ pati phicũ qd̃ est cuz motu: semp est ꝑm cõe aliqd agēti ⁊ patiēti qd̃ est subm: vñ ⁊ prius dixim⁹ qñ intellect⁹ nõ est simplr po⁹ passiua itelligibiliũ sed quodāmõ est po⁹: est enim po⁹ receptiua tñ: ⁊ nõ ꝓprie passiua: est enim po⁹ itelligibilia: ⁊ anteqũ itelligat nihil est oino intelligibiliũ nisi priusq̃ itelligit actu ea: qd̃ qualiter fit opz ad memoriã reuocare q̃ dicta sunt in fine primi phicoꝝ. Ex his enim itelligit q̃ duplex est po⁹ passiua: q̃dã enim ex sua potētialitate nõ est nisi subm ⁊ cã receptionis simplicis: q̃dã aūt ex sua potētialitate est cã ⁊ subm: ⁊ receptionis ⁊ transmutationis: po⁹ enim mãe q̃ vna est ꝓtioꝝ est subm ⁊ cã receptionis ⁊ trãsmutatiõis: pp duo enim est subm trãsmutationis: ⁊ pp vnũ tñ est ipsa subm receptionis: qz enim ꝓtiũ inest sibi: opz hoc abijci p trãsmutationez: ⁊ qz icboatio forme inest ei ante pfectionē ꝑm actũ: opz illã icboationē ꝓcedere ad actuz p trãsmutationē q̃ est forma post formaz: ⁊ eo q̃ ꝓtinue fluit po⁹ ei⁹ in actũ. His enim duabus de causis opz ipsam mãm prius tpe subijci trãsmutatiõi q̃ receptioni. Receptiõi enim subijcit p id q̃ receptio est finis trãsmutatiõis: ⁊ lõ receptio est in idiuiduali tpis: ⁊ trãsmutatio in tpe: hec aūt oia manifeste pbata sunt in phicis. Sed po⁹ cui nõ inest ꝓtiũ: nec incboatio receptibilis: illa nõ pōt eē subm mot⁹ sed erit subm receptionis simplicis: ⁊ illi⁹ erēplar est qd̃ tñ nõ p oia sile est tabula rasa ⁊ planata ⁊ polita: in qua scriptura nec ꝑm actuz est: nec ꝓtiũ scripture: nec icboatio scripture p dispōnem mediã iter actũ ⁊ po⁹: q̃ p motũ educat in actũ: sed tñ est sufficiēter ꝓparata ad recipiēdã scripturã: ⁊ lõ recipit eã sine motu: ⁊ nihil abijcit a tabula: nec aliqd illi impfectũ ꝓcedit in actũ: sed quãlibet litterã recipit vt actũ sine motu adeptũ ad quē nõ est in po⁹: nisi receptiua solũ ⁊ sic opz accipere de itellectu possibili q̃ sit in potētia receptiua tñ cui intelligibilia prima actu nõ insunt: nec p dispōnē mediã iter actũ ⁊ potētiã insunt ei: q̃ tũc oporteret eũ eē mālē ⁊ trãsmutabilē ad actũ: sed tñ hz recipe ea ⁊ meliozi mõ q̃ tabula: qz supra dixim⁹ q̃ ipse est quodāmõ formalis ad ea: qd̃ nõ tabula circa scripturã est: ⁊ est opatiu⁹ circa itelligibilia: qd̃ itez tabula min⁹ facit circa scripturã: tñ tabula exēplũ ꝓueniētius est qd̃ in reb⁹ corporalib⁹ poterat iueniri ad icorporeaꝝ rez potētiã demõstrãdã. ¶ Opz aūt hic cauere Alex. errorē. Ille enim dixit q̃ itellect⁹ possibilis nõ hz similitudinē cũ tabula: sz cũ ꝓparatiõe ⁊ rasura ⁊ politiõe tabule: ⁊ cã pp quã hoc dixit est: qz dixit intellectũ polem eē formã corpis: sicut supius dixim⁹. nos aūt dicim⁹ intellectũ eē vnã rē pfectã i entib⁹ ⁊ icorporeã: ⁊ lõ dicimus intellectũ esse sicut tabulã: ⁊ potētialitatē eius sicut rasurã ⁊ ꝓparationē. Sic igit cũ sit receptibilis intellectus sine passione ⁊ motu suscipit ⁊ sine tpe q̃libet itelligibile: ⁊ ideo indiget agēte duplici. s. qd̃ ꝓferat formã mouēti ⁊ mouēte: intellectus enim agēs ꝓfert formã itellectualitatis ⁊ itelligibili ⁊ possibili intellectui: sicut vnũ lumē ⁊ pficit diaphanuz: ⁊ facit actu esse colorē: sed itelligibile mouet ipm distinguendo eũ: sicut color visum: ⁊ hoc simile est: sicut si dicerem⁹ q̃ litterę scriberēt seipsas in tabula: talis aūt potētia receptiua soli ꝓuenit itellectui possibili: ita q̃ non sensui qñ quedã māles dispōnes ad sensibile recipiēdũ ꝓcedunt in sensu: sicut color vel frigus vel hmõi aliqd: in itellectu aūt oino nihil ꝓcedit: sed pure receptibilitati acquirit receptũ ꝑm actũ: ⁊ in istum sensum ꝓcordant nobiscũ Auerrois: Themistius: ⁊ Theophrastus: ⁊ Nicolaus pipathetic⁹. Et p istud nunc pfecte pz qualiter distinguit itellectus possibilis a mā prima: ⁊ q̃ passio ⁊ receptio ⁊ potētia: ⁊ oia talia equoce dicunt de itellectu possibili: ⁊ alijs potētijs receptiuis. ¶ His aūt sic determinatis soluemus questionē secundã: dicētes q̃ ipse itellectus per intētionē suã est itelligibilis: sicut ⁊ alia intellecta: sed est differētia: qz lõ itellect⁹ est intētio p quã itelligit: nõ aūt est intētio qua itelligit alia res qz ipse est itellect⁹ ⁊ nõ lapis vel alia res: nihil enim oino itelligi pōt nisi p suã vlem ⁊ formalem intētionē: nec opz ob hoc dicere q̃ intellect⁹ nõ sit intellectus qz itelligit se anteq̃ itelligat nihil est itelligibiliũ: sz puraz ⁊ simplicē hz ad talia potētiã receptiuã qz cũ itelligit ipse est separat⁹: ⁊ sua intētio per quã itelligit se esse separata intentio: que aūt sic separata in itellectu sunt ⁊ sine mā in talibus idem est itellect⁹ ⁊ qd̃ itelligit. Scientia nãq̃z speculatiua sui ⁊ qd̃ speculatũ est idē est oino qz cũ sit separat⁹ sibi ipsi p̃sens est p intētionē: ⁊ lõ abstractiõe nõ indiget. Si aūt in alijs sir oino esset tũc semp eēt idē sciētia ⁊ res scita ⁊ hoc est impossile. ¶ Sed ad hãc questionē plene solutēdã opz querere q̃re itellectus nõ semp itelligit ꝑm actũ alia itelligibilia: ⁊ seipsum si enim dex q̃ omne qd̃ itelligit: intelligit p intētionē a se abstractam: tunc opz q̃ itellectus seip̃m intelligat per hmõi abstractionē: abstractũ aūt nõ recipit in eo a quo abstrahit: sed in alio quodã: ergo si se sic itelligit itellect⁹ possibilis ipse ad intelligendũ se indiget aliquo alio itellectu recipiēte suã intentionē: ⁊ hoc abibit in infinitũ: si itelligit se ⁊ alia nõ p abstractionē: tunc alijs inerit intellect⁹ speculatiuus: ⁊ sic alia erit intelligētia sicut pz per supra inductã rōnē. cũ igitur vtrunq̃z istoꝝ sit impossibile opz dici q̃ intellectus intelligit se: ⁊ sicut alia ⁊ nõ sicut alia: sicut alia qdē: qñ intelligit se p intētionē suã ⁊ sic intelligit alia: nõ aūt sicut se alia intelligit qñ ipse se nõ abstrahēdo itelligit cũ sit separatus: alia aūt itelligit separando ⁊ abstrahēdo sicut in premissis dictuz est: ⁊ qz illa que abstrahit ante abstractionē sunt in potētia itelligibilia: ideo nõ semp pñtia sunt in aia ⁊ lõ intellectus nõ semp est de illis q̃ intellectus nõ est taliũ intellectoꝝ nisi qñ sunt sine mā non aūt semp sunt sine mā: illi aūt intellectui. s. possibili conuenit semp intelligibile esse eo q̃ semper denudatus est ⁊ presens sibi: ⁊ qz imaterialis est hz intelligere seipsum: sic ergo pfecte satisfactum est de questionibus duabus.

¶ Cap. 18m. De nã intellect⁹ agētis ⁊ qualiter aia est cõposita.

Quoniam

Mota contra Alexãdrum.

Tex. ⁊ cõ. 13.

Tex. ⁊ cõ. 14.

Po⁹ passiua est duplex.

Nõ dilaz iter potentiã passiuã prime mãe ⁊ itellect⁹ possibilis.

Tex. ⁊ cõ. 15.

Tex. ⁊ cõ. 16.

Lex. ⁊ cō. 17.

Quoniã aũt in omni genere entiuꝫ ꝑm nãꝫ in q bus est aliqd sicut mã opꝫ eē aliqd aliud in ꝯli bet genere qm̃ mã est potentia oĩa illa que sunt generis illius spēs: ⁊ illud nō pōt per seipm̃ fieri actus de potētia: ⁊ ideo alterꝫ necesse est eē in eodē genere qō sit ꝑncipale ⁊ efficiēs q oĩa fac que sunt in eo vel fiũt in eo qō est potētia oĩa illa que sunt in gñe suo: ⁊ hoc qdē in ꝑhabitis planũ est ex oib⁹ que in pbica dirimus: i sensib⁹ēt pꝫ qm̃ potētia color nō fit actu color nisi ab aliq̃ agente: hoc aũt in oib⁹ est: in semine enim ordinauit nã agēs qō est formās ad spēm ⁊ id qō format ad spēm posuit in mã seminis. Silr est in oib⁹: plura eni ad spēm vnaꝫ formata necesse est q hēant agēs vnicũ qō formet ea ad speciē illã: est aũt oĩuꝫ intelligibiliũ ꝑm q intelligibilia fũt ſic est etiã oĩuꝫ visibiliũ ꝑm q visibilia sunt spēs vna qua visibilia fũt: opꝫ igit q ipsoꝝ fit agēs vnũ ad spēm illã formãdã i eis: hoc aũt agēs duo facit in oib⁹ in qb⁹ est q̃rũ ꝑmũ est q de se facit formas inductas ⁊ quo ad hoc est ſile arti factuose que nō accipit formas artificiatoꝝ aliũde: ſz faciat eas de se ⁊ inducit eas in mãm: ſz in aia nō est nisi facere formas intelligibiles ꝑm q intelligibiles fũt: ⁊ cōpositio earꝫ nō est in aia ad res ſz potius ad intellectũ possibilẽ: ⁊ quo ad hoc itellectus agēs in aia assilat arti ⁊ intells possibilis assilat mãe: sed qꝫ forma intelligibilis ꝓut cōparat ad aliud cui⁹ est forma i formãdo mouet ⁊ distinguit intellectũ possibilẽ ⁊ nō mouet nisi ꝓut in actu est. Mō aũt de se in actu est ſz in potētia: iō ēt itelect⁹ agens cōparat lumini qui potētia colores facit actu colores qui ſz actũ lucidi mouēt visuꝫ: ⁊ quo ad hoc itells possibilis als agēs assilat visui vel lumini: hec eni duo est necesse q sint in omni eo qō est agēs vlr ꝓferēs vñ moueat actuꝫ ab ipso: agēs eni facit formas ⁊ cũ facit eas ꝑ suas intētiōes: tūc est factũ ꝑn'' formaꝝ sic ars ⁊ cũ dat eis vñ moueāt tunc est faciēs: sic lux facit colores: ⁊ ꝑ hūc modũ in aia rōnali necesse est eē has dñias. ¶ Ita q vnus itells sit in ea in q̃ aia facit itellecta qui format ⁊ distinguit ab intellectis: ⁊ ali⁹ fit quo oĩa itellecta facit ⁊ cōfert eis formas vñ mouē possint itellectũ possibilẽ ⁊ ille est nō qdē habit⁹ q fit accñs q nō ē ps aie: ſz hꝫ silitudinem habit⁹ in hoc q ꝑ ipꝫ agit aia qñ vult ⁊ nō idiget aliquo ad hoc extrinseco pficiēte vl opante: ⁊ sic habitus de se faciēs formas separatas intelligibiles: que ꝓut sunt intelligibiles nō hñt de se forme eē ꝓut sunt in reb⁹ q̃rũ sunt forme: ⁊ est sicut lumẽ: lumẽ eni ꝑm quēdã modũ eē formalis colorꝫ facit potētia colores eē actu colores sic dirimus supra: ⁊ sic ille intells potētia intelligibilia facit actu itelligibilia ꝑ hoc q separet ea a mã: ⁊ a ꝓditionib⁹ mãe resplēdendo sup ea: sicut lumẽ resplēdēdo sup colores facit eos resultare in lucido. ¶ Hic aũt intells est ēt separat⁹ ⁊ imixtus et oino ipassibilis ⁊ est suba que est actu: ⁊ iō in hoc q est separatus ⁊ imixtus ꝓuenit cũ intellectu possibili: in hoc aũt q ē oino impassibilis: possibilis aũt intells patit quodãmodo ⁊ differt ꝑm aliqd ab ipso: in hoc aũt q agēs actu est: ⁊ possibilis nō hꝫ nãm nisi qua vocat ⁊ est possibilis intells differt ab eo simplr: ⁊ hoc sic esse opꝫ qa semp in omni nã in qua ē agēs ⁊ patiēs: opꝫ q honorabilius fit agēs q̃ patiens ⁊ illō qō est ꝑncipiatũ per suã formalẽ actionẽ honorabili⁹ est q̃ materia in qua principiatur hoc qō ꝑncipiatur: differt autẽ hic intellectus a possibili: qm̃ cum suuꝫ intelligere nihil aliud fit nisi q suum intellectuale lumẽ imbuit intellectus spēb⁹: ⁊ resplēdet in eis nō egredit suum intelligere extra seipm̃: nō eni est differentia inter itelligēs ⁊ intellectũ in eo nisi sicut luminis in se: ⁊ luminis quo imbuti sunt colores ad actuꝫ: ⁊ ideo ꝑm actũ sua scia est res scita ꝓut est scita: sed intellectus possibilis quādo intelligit ea que nō sunt ipsemet intellect⁹: tūc sua scia ⁊ suum ſtũ nō sunt idem. Sic ergo in duob⁹ differũt simpliciter intellect⁹ agens ⁊ intellect⁹ possibilis: ⁊ in tertio ꝑm aliqd differũt ⁊ in duob⁹ conueniunt: ⁊ qa lumen intellectus agentis nō egredit extra se ſz ad aliud terminet: ⁊ hoc est ꝓprium intelligentiaꝝ separataꝝ: ⁊ maxime intelligentie prime ⁊ cause ꝑme: ⁊ ideo qdã crediderũt euꝫ nō esse partẽ anime: sed esse splendorẽ resultãtem in aia ab intelligentia separata: ⁊ hoc inconueniens est qa ꝑm hoc in nã aie non eēnt ista duo principia agēs. s. ⁊ patiens ⁊ cũ illa sint in omni natura ⁊ vniuli ⁊ particulari: virtutes eni celestes sunt agentes: ⁊ elemẽtales sunt patiētes ⁊ in semine ⁊ in oibus gñatis est virtus formatiua faciens ⁊ mã patiēs: ⁊ impossibile est ista ad eandẽ nãm reduci: ⁊ ideo manifeste errãt qui dicũt ista duo q ꝑm idem sint in anima: ſz differunt in hoc q eadẽ forma ꝑm q est separata fit agēs: ⁊ ꝑm q est incorporata fit patiēs: qm̃ nos ostēdimus supra q anima nō hꝫ intellectũ possibilẽ nisi inquãtũ est separata ⁊ hoc cōcorditer dicũt pbi oēs. Amplius aũt in intelligentijs separatis sunt iste due differentie sicut dixit Auerrois ⁊ oēs alij pbi: qa nec aliter nec enumerari possunt: nec itelligibilia habere ⁊ nō excipit ab his duab⁹ differētijs nisi sola prima causa que nihil oino itelligit extra seipsam: dicendũ igit q ista super duo radicant in aia: quorum vnuꝫ est sicut forma ⁊ alterꝫ sicut mã: ⁊ placet nobis hoc multũ dictũ Auerrois in questionis Theophrasti solutione qui questuit qualr differrent potētie materie: ⁊ potētia itellectus possibilis ⁊ dixit q necesse est alia esse principia reruꝫ corporearum ⁊ incorporeaꝝ. Corporee eniꝫ habent materiã ⁊ formã: incorporee autẽ oino sunt forme habēt tamen in se id qō est vniulr agens ⁊ id qō est possibile: ⁊ hoc ꝓuenit itelligentijs separatis oibus: ⁊ ideo ꝓuenit eis reflectere lumẽ intellectus sui supra se qō nō posset eē si esset tm̃ intellectus agens in eis: qa ille nō nisi spargit ad intelligibiles formas ⁊ reflectit in seipm̃: ⁊ ideo omne qō hꝫ lumẽ intellect⁹ in se reflexũ est cōpositus ex his principijs: ⁊ sic anima rōnalis ⁊ est hoc aliqd ⁊ nō est hoc aliqd: qa est hoc aliqd eo qō est substãtia perfecta formali ⁊ possibili patiente ꝑm qd ⁊ non simpliciter. Mō est autẽ hoc aliquid qa nō est hoc perfectum ex mã ⁊ forma ⁊ est separata a formis intellectoꝝ: cũ eni aia fit resultatio quedã lucis intelligentie separate erũt in ipa duo necessaria: quoꝝ vnum est forma lucis ⁊ alterꝫ est id in quo lux recipit ⁊ stat vt fiat ens aliqō mundi: ⁊ ab hoc eē anime fluunt due virtutes quaꝝ vna est intellectus agens qui cãsatur a luce recepta: ⁊ alius est intellectus possibilis qui cãsat ab eo in quo lux recipit: ⁊ i his duob⁹ perfecta substãtia existēs separata anima est substãtia permanens semp ⁊ non corrupta per mortẽ corporis: sicut nos inferius ostēdemus: cũ autem separatus ⁊ imixtus dicit intellectus agēs ⁊ possibilis: silr hoc erit eodẽ mō in vtroq̃ qa neuter eoꝝ est virt⁹ in corpore: ⁊ ideo imixtus est vterq̃ eoꝝ: silr autẽ vterq̃ separatus est a formis intelligibilium: ⁊ ideo agēs vlis est ad agendũ ⁊ possibilis vniulis est ad recipiendũ qō non posset esse aliquo mō si specificarentur vt esset ens aliqō: qa illud ageret formam suaꝫ tm̃: ⁊ non ad omnia. Ex his igit patet que sit natura ⁊ que agentis intellectus proprietates.

Lex. ⁊ cō. 18.

Lex. ⁊ cō. 19.

Mō ꝫ ponentes itellectum agētē nō eē pte aie nostre.

¶ Cap. 19m. De comparatione intellectus possibilis ⁊ agentis ⁊ speculatiui.

Ex his aũt facile aduerti potest q duo sunt opera agentis quoꝝ vnum est abstrahere formas intelligibiles qō nihil aliō est nisi facẽ eas simplices ⁊ vniules. scōꝫ est illuminare possibilem intellectũ sicut lumẽ se hꝫ ad diaphanuꝫ q opꝫ q spēs vlis q̃dm̃ est vlis semper fit in lumine agentis: ⁊ iō qm̃ recipitur in possibili intellectu opꝫ q in lũine agētis recipiat: ⁊ iō opꝫ possibilẽ illuminari lumie intellectus agētis: silr aũt possibilis duplr hꝫ cōparationẽ: cōparatur eni ad agētez sicut cōpletus lumine suo ⁊ cōparat ad formas ex phantasijs elicitas sicut mot⁹ ⁊ formatus ab eis que forme sic speculate ab itellectu possibili vocant intellect⁹ speculatiuus: speculatiuus aũt ēt duo hic hꝫ eē: vnuꝫ qdẽ in lumine agentis quo efficit speculatiuus: alterꝫ aũt ex cōparatione rerꝫ quaꝝ ipse est spēs: ⁊ quo ad hoc multiplicat ⁊ variat ꝑm potentiã ⁊ actuꝫ. Ex ꝑmo aũt esse nō hꝫ permutationem sicut dirimus supra. ¶ Et ideo quãdo cōparam⁹ istos intellectus ad se inuicẽ: tūc intellectus qui est ꝑm potētiã dictus tēpore prior est in indiuiduo quolibet: qm̃ ꝑus intelligimus in potētia ⁊ nō tm̃ operat intellectus agēs adhuc in nobis aliquas intelligētias speculatiuas: postea aũt crescẽtibus experimẽto ⁊ tēpore incipit in nobis manifestari opatio intellectus agētis per separationẽ intelligibiliuꝫ: sed vlr ꝑm subam cōparando possibilẽ intellectũ ad agentez: tūc nō precedit tēpore qm̃ si cōparent isti intellect⁹ nō ꝓut manifestant in nobis: ſz ꝑm suas subas tūc agens prior est acto ⁊ iformãs informato: sed ꝑm hãc cōparationẽ nō potest dici q possibilis aliquãdo intelligat ⁊ aliqñ nō intelligat: ſz potius semper intelligit qa ꝑm hanc cōparationẽ nō ꝓiungitur nisi

Aũrois. 3. de aia cō. 5. in solutiōe. 5. q. ⁊ i cō. 14.

Lex. ⁊ cō. 20.

intellectui agentis cuius intelligere est semp eo q̃ nõ egre/
dit extra seipm sicut dirimus superius: separatus eni sic in/
tellectus tã possibilis q̃ agens q̃ etiã cõpositus ex vtroq; so
lũmodo est q̃ vere est ⁊ eternũ est ⁊ nõ q̃ aliquãdo est intel/
lectus ⁊ aliquando nõ est: sicut est speculatio de reb⁹ particu
laribus: ⁊ iste sic separat⁹ solus est ⁊ imortalis ⁊ perpetuus p
manẽs apud aias etiã quãdo fuerit exuta a corpore: qm̃ qõ
mõ intelligit aliquãdo ⁊ aliquãdo nõ hoc ideo est: qa moue
tur a phãtasmatib⁹ que sunt in potentia intelligibilia: ⁊ ideo
nõ semp actu mouent: ⁊ ideo dirimus supra q̃ nõ semp per
manet taliũ intellus: ⁊ ideo etias quãdo talis est in toto se/
paratus intellectus qui est cõuersio intellectus possibilis ad
agentẽ qui totũ intelligere suũ hz intra seipm: tũc nõ remini
scimur q̃ reminiscẽtia fit per ꝓuersionẽ ad particularia que
sunt in phãtasmatib⁹ ⁊ fit mediãte cogitatiua que est act⁹ ra
tionis cõferẽtis de particularib⁹: ⁊ hoc nõ hz itellectus pos/
sibilis per cõuersionẽ ad agẽtẽ: sz potius per conuersionẽ ad
phãtasmata ⁊ er illa pte est vere passibilis itellect⁹ sic ostẽdi
mus superi⁹ ⁊ ꝑm hoc corruptibilis est lz in se sit suba perpe
tua: sine hoc tũ phãtasmate ⁊ corruptibili itellectu cogitatio
de particularib⁹ nihil oino determinatũ intelligit in particu/
larib⁹: ⁊ ideo qm̃ ꝓtingit ipm separari ab actib⁹ virtũ sensi/
bilis aie: tũc nec reminiscit nec imaginat: lz eni suba ipa rõ
nalis tota separet a corpore: tũ ꝑm quasdas vires nõ operat
nisi in corpore: ⁊ lõ cũ nõ est in corpore: tũc nullam hz opatio
Documẽtum nẽ itellus ꝑm conuersiones ad illas ꝑm nãm. Ampli⁹ aũt ad
huc aliud est ꝓsideratiõe dignũ de istis intellectib⁹ qm̃ in ve/
ritate qm̃ itellus possibilis ꝓcedit de potẽtia ad actũ: tũc vti
tur reminiscẽtia ⁊ sensu ⁊ imagiatiõe ⁊ phãtasia: qm̃ ex sen/
su accipit experiẽtiã: ⁊ ex erpiẽtijs memoriaz: ⁊ ex memorijs
vle: cũ aũt iã hz sciam vocat itellus adept⁹: ⁊ tũc nõ indiget
ampli⁹ virtutib⁹ sensibilis aie sic qui querit vehiculũ vt dic
Auic. ad vehẽdũ se ad patriã cũ puenerit ad patriã nõ idi/
get ampli⁹ vehiculo: possum⁹ igit dicere q̃ sic separat⁹ itelle/
ctus qui hz iã itelligibilia ⁊ nõ ꝓuertit nisi ad agẽtez ⁊ ad se/
ipm est tm̃ qõ est vere qa verissime est qõ ẽ denudatũ a mã
⁊ a mãe appẽdicijs: mã eni pp ꝑuationẽ ⁊ mutationẽ turbat
vex eẽ: ⁊ tũc ille adept⁹ itellus qui in simplici ꝓsistit intellectu
immortalis ⁊ ꝑpetuus est: ⁊ in illo nõ reminiscimur nec vti/
mur aliq̃ ꝑute sensibili: qa itellus qui vtit reminiscentia ⁊
cogitatiõe ẽ passibilis ⁊ mutabilis: ⁊ qa passiuus ẽ corrupti/
bilis est eo q̃ cõicat corruptibili: ⁊ corrũpit illo iter⁹ corru/
pto cũ sit i se suba icorruptibilis. Sine hoc eni talis passiu⁹
intellect⁹ nihil oino itelligit eo q̃ ois nostra scia ortũ ex sensi/
bus: ⁊ lõ itelligere itellect⁹ possibilis post mortẽ est equocuz
ad intelligere in vita qm̃ vtit sensib⁹: ⁊ itelligere post habitũ
scie ꝑm solã ꝓuersionẽ ad agẽtẽ est equocũ ad itelligẽdũ acci
pẽdo sciaz per erperimẽtũ ⁊ memoriã. Sic igit pz q̃ itellus
agens est forma possibilis: ⁊ sunt isti duo vnũ sicut cõpositũ:
sz opatiõib⁹ sunt diuersi sicut pz ex omnib⁹ prius habitis.

¶ Tractatus Tertius de aia de actiõibus itellectus poſis.
¶ Cap. p̃m. De intellectu indiuisibiliũ diuersimode dictoꝝ.

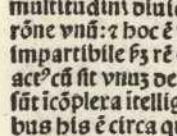

Is aũt sic pertractatis

De nã intellectũ aie rõnalis videam⁹ de actib⁹ itellect⁹ possibilis qa sic meli⁹ adhuc declarabit de nã ei⁹: ⁊ qa prior est act⁹ itelle
ctus sup idiuisibilia q̃ sup cõposita ob hoc ꝑmo de actib⁹ itellect⁹ sup indiuisibilia ẽ p/
scrutandum: omne enim q̃ intelligitur vt
vnum intelligitur quia scire plura possum⁹ ſil ⁊ semel sz itel/
ligere minime: oẽ g̃ qõ intelligit itelligit vnũ: est aũt vnũ qõ
dr idiuisuz qm̃ cõponi opponit: ⁊ illõ ẽ icõplerũ: est ẽt vnũ qõ
multitudini diuidẽtiũ opp⁹ ẽ ⁊ illõ est ꝓtinuũ: ⁊ est vnũ sicut
rõne vnũ: ⁊ hoc ẽ vnũ forma ⁊ ẽ vnũ qõ simplr est vnũ qõ est
impartibile hz rẽ ⁊ illõ ꝑuatiõe partiũ ẽ vnũ: itellus aũt vnus
Tex. ⁊ cõ. 21. act⁹ cũ sit vnuz de oib⁹ istis vn⁹ ẽ. ¶ Indiuisibiliũ qdẽ igit q̃
sũt icõplera itelligẽtia siue itelligere qõ ẽ act⁹ itelligẽdi in oi/
bus his ẽ circa que nõ ẽ falsuz eo q̃ sic iferi⁹ oñdem⁹ nũq̃ ac
cidit error: itelligibiliũ in intellectu: hic aũt itellus vocat apõ
Arabes iformatio eo q̃ itelligẽ talia est iformari intellectũ
polez naturis formalib⁹ eoꝝ: intellus aũt cõplerox q̃ est enun
tiatiõis vel cõpõnis vocat fides p assensuz intellus ad talia.

In qb⁹ igit itellectib⁹ iã falsuz est ⁊ vex qa enũtiatiõe alicu/
ius de aliq̃ iã nẽiuz est eẽ cõpõnez alicui⁹ de aliq̃ qa vnũ in
cõplerũ cũ altero cõponit ⁊ aliud affirmat de ipso vel negat
ab eo: talis eni itellus sũt de eo qõ inest ꝑm q̃ inest ꝑdicatũ
subto: vex eni ⁊ falsuz nõ sũt nisi in respectu cõpõnis alicui⁹
cũ alio vel diuisiõis alicui⁹ ab aliq̃. Est ãt ꝑor itellus icõple/
xor q̃ cõpõnis: ⁊ q̃dãmõ cã ei⁹ qui cõpõnis ẽ quẽadmodu
⁊ Empe. dixit de nã inquiẽs q̃ capita ꝑz nãz germinauerũt
⁊ ꝑm germinoꝝ nãz ⁊ sibi ꝓgruentiũ fuerunt ꝑmo sine cerui/
ce: que postea p amicitiaz suis germanis ceruicib⁹ associata
sũt: qm̃ amicitia cõmisit res germanas sibi in gnõnem rerũ.
Sic eni ⁊ hec separata ⁊ icõplera itelligunt: ⁊ postea germa
na suis germanis cõponunt p itellectũ: ⁊ ab his qua nõ sunt
germana diuidunt p negationẽ hui⁹ ab hoc. v.g. icõplerum
qõ ẽ assymetros ⁊ icõplerũ qõ est diametros ꝓtũgunt cũ dr
q̃ diameter est assymeter: ⁊ hoꝝ cõpositoꝝ est ẽt itellus vn⁹:
qm̃ nõ simplr accipiunt vt plura sic dic enũtiãdo: sz vt vnuz
in altero vel vnũ ab altero. Et hec nõ sũt enuntiata vt plura
sic dic enũtiãdo ita itelligit. In his que sũt icõplera cũ itelli
gunt nullũ ꝓfingit tps vel dria tẽporis. ¶ Iuz eni taliũ itellus
est p rei simplicẽ spẽz que denudata est a cõditiõib⁹ mãe q̃/
rũ vna est mot⁹ ⁊ altera tps: ⁊ lõ taliũ itellus abstrahit ab oi
dria tpis. Cũ aũt per cõpõnez vnum de altero signet lz in re
nõ sit cõpositio sz vnio vni⁹ cũ alio nisi ꝑz modũ cuiusdã esse
qõ hz vnũ in alio ⁊ hoc eẽ significat per vbũ notãs cõpõnẽ: ⁊
qa signat in actiõe eẽ: lõ opz q̃ figuret driaz aliquã: eẽ eni ta
le mẽsurat tps. ¶ Et lõ itellus itelligẽs factoꝝ fuit siue ꝑteri Tex. ⁊ cõ. 22.
toꝝ ⁊ futuroꝝ falsuz eẽt vt si nõ albũ albo cõponit: vex ãt qm̃
cõponit cũ eo qõ hz vitatẽ est albũ: ⁊ hoc ꝓtigit ꝑm quãlibet
driaz tpis. Nõ eni solũ falsuz ⁊ vex est ꝑm pñs tps vt si dicat
qm̃ cleon est alb⁹ vel nõ est alb⁹: sz ẽt qa erat albus ⁊ qa erit
alb⁹ vel nõ erat albus. in oibus aũt his cõpõnib⁹ lz vex ⁊ fal/
sum a re causet: tm̃ cõpositio p certo in aia est cõponente: qa
tria sũt in cõpõne. s. subm ⁊ ꝑdicatũ ⁊ cõpositio media: ⁊ tm̃
due sunt in re res vz cui aliqd inest ⁊ qõ inest ⁊ vnũ inest alte
ri sine medio: ⁊ ideo nihil in re rñdet cõponi nisi ipsa vnita5
duoꝝ vnitoꝝ: sz cõpositio est in aia vniente que accipit ꝑmo
diuisa ⁊ postea cõponit falsuz eẽ vex cũ sint relones vniuscu
iusq; relatiuoꝝ: ⁊ lõ sũt in re sic in cã efficiẽte: in aia ãt sũt sic
in subto: in aia aũt dico eẽ qõ est in compõne quã facit aia:
in voce aũt sũt sic in signo. Quicqd aũt de his sit sciendũ est
hic q̃ quecũq; ꝓtingit dicere in cõponẽdo ꝓtigit etiã dicẽ in
diuidẽdo: sz cũ cõponit aia tũc cõponit diuisa: ⁊ cum diuidit
tũc diuidit cõposita: ⁊ lõ añ oẽm aie cõpõnez est diuisio ⁊ añ
oẽz diuisionẽ est cõpositio. Est aũt in diuisiõe cõpositio que
diuisio notat qm̃ vnũ negat ab altero: ⁊ sic ⁊ diuisio ⁊ cõpoſi/
tio aduenies cõposita ⁊ diuisa referunt: ⁊ in illo vt vnuz vel
vnita intelligunt: ⁊ inde vnũ cõpositũ facit itellus cõponẽs in
vnoquoq; diuersoꝝ ꝑus ⁊ postea cõpositoꝝ. Indiuisuz autẽ
vnũquodq; aliqm̃ vocat idiuisibile sic ꝓtinuũ est vnuz: eo q̃
est indiuisuz. ¶ Indiuisuz eni duplr dr potentia vz ⁊ actu: in Tex. ⁊ cõ. 23.
diuisuz eni actu est ꝓtinuũ lz potẽtia sit diuisuz: ⁊ hoc tale in/
telligibile nihil phibet vna simplici actiõe itellectus itelligi:
sicut idiuisibile: ⁊ hoc qm̃ itelligit lõgitudinẽ: ⁊ illi⁹ cã est qm̃
nõ intelligit lõgitudinez p ꝑtes que potẽtia sũt in ipsa accipi
endo eã lz poti⁹ per vnã simplicẽ spẽz lõgitudinis que est for
ma vni⁹ que vnit oẽs ꝑtes lõgitudis faciẽdo eas vnũ in esse
in actu: actualiter eni vna lõgitudo idiuisibilis est: ⁊ lõ in tẽ
poꝛe vno vel in momẽto totã per spẽz lõgitudis intelligit q̃
ſil ⁊ est in itellectu ꝓtinuoꝝ sic tpis ⁊ alioꝝ: qa tps ſil ⁊ est idi/
uisibile actu ⁊ potẽtia diuisibile est: sic ꝓtinua longitudo: vm̃
lz vtrãq; partẽ habeat añ ⁊ post: tm̃ qa itellect⁹ nõ accipit cõ/
tinuũ per ꝑtes sed p spẽm totius: que nec partinz quedã est
nec partes oẽs: sed qdditas vni⁹ i actu diuisi erũtis: lõ vna
⁊ simplici actiõe itellect⁹ itelligit. Non eni ꝓtingit dicere q̃ p
vtrũq; istoꝝ intelligit per medũ: qa id qõ itelligit p medũ
sui sic per partẽ hoc est diuisuz in actu: nõ eni hz medũ actu
nisi diuisuz in actu: sz illud ꝓtinuũ nõ est diuisuz: ita q̃ ꝑtes
eius sequestrate sunt seoꝛsum nisi potentia: res aũt per qõ ẽ
in potentia nõ intelligit: sed per id qõ est in actu. Si autem
intellectus est vtrũq; intelligens seoꝛsum hoc est per partez
extra partẽ: tũc etiam tps intelligendi vnuz diuidit a tpe in
telligendi alteꝝ. Quoniaz quando intelligit partez vnã tũc
in eodẽ momento nõ itelligit alteꝝ: tũc eni intelligere est in

tpe qõ

tpe qō est sicut itellis est: in lōgitudie aūt diuisa diuisū ē itelligere: q̄ in tpe diuerso pficere ⁊ itelligere est vni⁹ ⁊ alterius partis. Si aūt intelligit lōgitudinez sicut vnū in actu qō est ex vtrisq̄ partib⁹ que sūt in ea potentia solū: tūc ēt itelligē est in vnico tpe qō, pportionat intellectui lōgitudis ex vtriusq̄ partib⁹ cōposito: ⁊ hoc est vnicū ⁊ idiuisum tēpus itelligēdi.

Tex. ⁊ cō. 24. ¶ Quia vō nō solū est aliqd idiuisuz quātitate q̄ actu ē q̄ti tas vna: ſz aliqd dī specie idiuisuz: qō forma ālr est vnū ſic caro ⁊ lignū: lz sit idiuisibile nō po⁹ ⁊ per se ſic quātū: ſz per accidens eo q̄ est forma ei⁹ qō idiuisibile est per se: ⁊ illo diuiso accidit illō diuidi: sicut diuiso ligno spēs ⁊ forma diuidit p accēs: tñ illud qō per accēs sic diuisibile est spēs ⁊ forma indiuisibile est ꝑm q̄ ipm idiuisibile: sic vnica itellectus actione itelligit ⁊ in spe idiuisibili ⁊ vnica. Hāc aūt vnicā itellect⁹ actionez qdā vocāt idiuisibilez aiaz: eo q̄ in tali: vt ita dicā intellectiōe aie per diuersos act⁹ nō diuidunt talia: cum sint diuisibilia per accēs diuisiōe sui subti ⁊ nō iquātū sūt hoc q̄ sūt per formas suas ſic que sūt qdātates subtoz taliū: hoc igit qō itelligit subm est diuisibile: ⁊ si diuidat tūc etiā tpe intellectiue diuidit: qa in plurib⁹ tpib⁹ itelligit partita ⁊ diuisa ꝑm actū: ſz nō itelligit ea sic: ſz potius inquātū forma ⁊ spēs: hoc tñ nō est separabile ab eis: qa tales spēs pbice ꝓz rōnē nō separāt ab eis cū māz in sua rōne ꝓcipiāt ⁊ hoc idiuisibile facit talia vnū: ⁊ itellectū eoz facit vnicū ⁊ idiuisuz: ⁊ tale indiuisibile qō est forma facit in lōgitudinez vnā lz sit diuisibilis potentia: tale enī vniens qō est forma ⁊ spēs ꝓz similitudiez vnā est in oī ꝓtinuo siue illō positiōez habeat i ptib⁹ vt longitudo: siue nō habeat positionez in partib⁹ ſic tpe: lz aūt talis forma ꝑm esse nō sit separabilis a mā quā vnit: ⁊ sit idiuisibilis per accēs diuisiōe subti: tñ simplr cōceptus eius est vtis: nec est diuisibilis nec separabilis a mā: oē enī qō itelligit denudatū est a mā ꝓz q̄ ipsa est idiuiduās: ſic oē vle separāt a particulari: pōt tñ rō diffinitiua esse in se ꝓcipiens māz: ſz illa non erit idiuiduās: ſz erit q̄ſi dīta ꝓstituens ipsaz formā: qa non est solū mā ſz potiⁿ cā ei⁹ ſic q̄ſi diffiniens carnem dico q̄ est mediū in tactu ex ca. ⁊ fri. ⁊ hu. ⁊ sic. ⁊ sic, pportionabiliter nominādo cōmixtuz calidū ⁊ frigidū ⁊ hūidū ⁊ siccum nō dico simplicez māz ſz etiā cāz effectiuā cōmixtiōis carnis: multitudinez q̄ itelligit cōponibiliū: itellect⁹ vnus vniuoce cōpositiōis ⁊ multitudinez potentialez accipit itellis vnicus vniuoce actus ⁊ multitudinez partiū māe ⁊ sibi accidit vnicus itellectus vniuoce spēi ⁊ forme.

Tex. ⁊ cō. 25. ¶ Id aūt qō simplr indiuisuz ē ſic pūctus ⁊ vnitas: ois enī pūct⁹ diuisio est: ⁊ non diuisibile: diuisio enī semp fit in pūcto: ⁊ tñ nunq̄ diuidit: oē āt hmōi i diuisibile ꝓz q̄ est idiuisibile: noie ꝑuatio mōstrat esse idiuisibile: ſic dicimus q̄ pūctus est cuius ps nō est: ⁊ sic est in oibus alijs simplr idiuisibilib⁹: ſic vnitas est: ⁊ ſic est nūc. Qñ enī illa sumunt vt ꝑuatio suaz quātitatū tūc nō accipiunt in se: ſz in suis quātitatib⁹ q̄s participāt ſic pūct⁹ est termin⁹ linee: ⁊ vnitas in aggregatiōe numeri: ⁊ nūc in ꝓtinuatiōe ꝑteriti ⁊ futuri: ⁊ tūc non noscere nōie rōne ꝑuata: qñ aūt ꝑm se accipiunt ꝑuatiōis noie monstrant: ⁊ tunc etiā vt ꝑuationes per suos habitus oppositos intelligunt: ⁊ hec sūt intelligibilia quasi reflexa ⁊ vna ⁊ sīlis rō est in intellectu oium illaz priuationū: nisi enī ita diceremus: q̄ſo possemus dicere q̄ intellectus cognoscat malū: qō ꝑuatio est: ⁊ ignorātiā que est ꝑuatio sicut alibi mōstratū est. In oibus intelligibilibus opz intellectuz potentia ꝑmuz esse cognoscentez: ⁊ cognoscibile postea esse in ipso ꝑm actū ipso itellectu eodez remanente. Qñ ſic supra ostēdimus itellis polis diuersificat per itelligibilia: sicut mā diuersificat per formas. Et iō accipiendo cognoscibile accipit aliqd extra seipm. Si aūt alicuius itellectus nullū hz oino ꝓtrariuz: sed itelligibilia opz q̄ ille p aliqō cognoscat qō nō hz ꝓtriuz: ⁊ hic itellectus ille qui rō ⁊ cā est intelligibiliū: ⁊ ille cognoscit seipm ⁊ cognoscendo se cognoscit alia ⁊ illud intelligere nullo modo egreditur extra se ⁊ cum sit ratio oium sicut ars artificiatoz opz ipsum eē separatuz ab oibus: ⁊ erit semper in actu ⁊ nunq̄ in potentia: eo q̄ intelligere suum nunq̄ egreditur extra se: sibi enim semper est presens: ⁊ hic est intellectus intelligibiliū subaruz separatarum ⁊ marime intellectus cause prime.

¶ Cap. z''. Et quis intellectus est semper verus: ⁊ quis aliquando verus aliquando falsus: ⁊ q̄ actus sensus ⁊ intellectus sunt actus perfectus ⁊ motus simplices.

Amplius aūt intelligibilia inuenimus diuersificata: qñ quedā sunt cōposita: qa aliō dī de aliquo quā cōpositionē in eis facit intellect⁹: lz faciat eā ꝑm rei cōgruentiā: ⁊ quādo aliqd dī de aliquo sicut affirmatio: vl diuidit vnū ab alio sicut negatio: opz q̄ oīs talis cōpositio sit vera aut falsa: sed nō oīs intellectus est verus aut falsus: qa sicut sensum inuenimus variari circa sensibilia: ita intellectū circa intelligibilia: sensus enī quādo est sensibilis p se: q̄ de nā sua facit sensuz: ⁊ est cā sensibilitatis: aliter est q̄ quando est sensibilis per accidens q̄ de nā sua nō facit sensibilitatē: ita etiā de itellectu intelligibiliū: itellectus eiz speculatiuus qui de nā sua speculatiuus est aliter se hz q̄ ille qui est itellect⁹ p accēs: vle aūt simplr de nā sua est intellectus speculatiuus: qñ hoc est motiuū itellect⁹ possibilis: sicut sensibile, ppriuz ē motiuū sensus. Tex. ⁊ cō. 26. Cōpositio aūt itelligibiliū accidit ex ꝓuentētia rez: ⁊ hoc nō mouet itellm ꝑm q̄ hui⁹ est: ⁊ iō itellus qui simpler ꝓcept⁹ est: est eiusdez qō est res ⁊ forma subalis qua aliqd erat eē: hoc est quo erat eē semp ⁊ ppetuo esse aliqd: qz per formā subalez oē qō est aliqd: aliqd ⁊ subaliter ē. Et hic intellectus q̄ ppe ⁊ per se itellus est: semp est verus veritate rei: ꝓz q̄ rez dicimus id qō vere est: ⁊ verā hz eēntialitatez: ⁊ nō decipit itellectus circa id: ⁊ hic itellect⁹ non est aliqd de aliq̄ ſz simpler rei ꝓceptus per formā suā. Sic enim videt, q̄ ppriū obtuz visus semp est rez ⁊ nō decipit visus circa id: ſz nō semper rez est qñ visibile cōponit cū aliq̄: ſic fit in visibili per accēs vel cōi: non enī semp est rez q̄ albū qō videt fit hō: vel nō fit hō: qñ visus dicit albuz esse hoiez: vel qñ dicit nō esse hoiez. Silr est de intellectu qñ itellectus qui nihil hz nisi simplicē ꝓceptū mentis: semp verus est: cōponēs aūt nō semp est verus: qñ accidit itellectui itelligibile per accidens: ſic sensui sensibile per accēs: ⁊ iō in illo falsificat intellectus ipsaz. Quecūq̄z aūt sine mā sūt: ſic sube separate: itelligūt res per simplices rez qdditates: ⁊ iō nō falsificat itellectus ipsaz. Quecunq̄z aūt vnū realr in esse aliqñ accipiunt: nō opz q̄ hoc fiat per acceptionē rez ⁊ dīaz ⁊ ꝓuenientiam ipsaz vel eoz particularū. Et hoc accidit itellectui p ertensionē sui ad sensitiuas vtutes: ⁊ in tali cōpōne ⁊ diuisiōe frequēs icidit mēdaciū. Tex. ⁊ cō. 27. ¶ In talib⁹ aūt separatis que nō hūt ꝓriuz in suis itelligibilib⁹ eo q̄ intelligibile nullū ex se recipiunt idē est ꝓz actū scia eoz cuz re scita: ⁊ hoc marie in intellu cause ꝑme est rez q̄ illa oino simpler est ⁊ suū intelligē ⁊ suū intelligibile cū suo intellu sunt idē oino: in alijs aūt intelligētijs que sunt iferiozis ordis ēt rez est: ſz plus dīie inter suuz intelligere ⁊ suū intelligibile ad suū intellectū: hec aūt dīa i parte superi⁹ posita est: ſz ad plenū etiā subtilr hz dici in scia diuina: scia aūt nostri intellect⁹ est ꝑus in potētia q̄ in actu: ⁊ ſic dirimus superius q̄ in indiuiduo q̄libet ꝓz est po⁹ q̄ act⁹: vlr aūt loquendo ⁊ simplr: tūc ꝓz est scia in actu q̄ i potētia ⁊ tpe: ſic superius dirimus qō est in potētia nunq̄ fit in actu nisi ex eo qō est in actu: ⁊ iō in itellectu mortaliū ēt ꝓiozis est intellus agēs ⁊ habit⁹ ꝑmoz ꝓnciplozꝝ que scimus p nās inquātū termios cognoscimus: hec enī ꝑn⁹ sunt q̄ſi instr̄a q̄ bus intellus agens educit possibilez de po⁹ ad actū. Et hec instr̄a determinata ex determinatiōe sensibiliū oriunt experimētis ⁊ memorijs mouentib⁹ possibilē intellectū: ⁊ sic acqrit hāc sciaz ⁊ illā: in tali aūt motu intellus qui est simpler receptio intelligibiliū: sine motu ⁊ transmutatiōe ꝓsideratiōe dignū est qualr differt ab alijs motib⁹ pbicis. Nō qīo i hoibus itellectus agēs ꝓz ē. ¶ In sensu eiz Tex. ⁊ cō. 28. erpsse videt q̄ sensibile est agēs in sensitiuū ex po⁹ existēte in hoc q̄ fit actu ens: ⁊ videm⁹ q̄ id qō est sic agens in actu ipz sensibile nihil patit oino etiā qñ recipit a sensu nō abijcitur aliqd a sensu nec pgredit de forma in formaz fluēdo quemadmodū forma gnata in mā. In motu aūt pbico ⁊ agēs patitur aliqd a patiēte: ⁊ qñ patiens recipit eā qō agēs continue fluit de forma in formā q̄ſq̄z venit ad perfectionem pfectio mot⁹: ⁊ iō dirimus in pbicis q̄ motus pbicus est iperfectus actus ernstis in potētia ꝑm q̄ est in potentia: vñ qñ sensibile mouet sensuz opz q̄ alia fit hec spēs mot⁹ a motu pbico: cum duo sint in diffōne motus pbici cū dī actus imperfectus: altez eoz accidit motui ⁊ nō est de essentia sua q̄ vz est iperfecti: ex sui aūt nā conuenit ei esse actuz: ⁊ ideo qñ nō est imperfecti tūc est actus perfect⁹. Sic aūt est qñ est actus sensitiui a receptiōe sensibilis. Ille enīz est act⁹ simplex ⁊ ideo nō flu-

ens de forma in formã: ⁊ ideo est act⁹ perfecti: ⁊ nullo mõ vlterius ad aliqd in potẽtia erãs: multo magis aũt hoc in intellectu: qm̃ supra ostẽdimus: qm̃ impassibilitas itellꝰ in receptiõe intelligibiliũ maior est q̃ impassibilitas sensus in receptiõe sensibiliũ. Et ideo sentire ⁊ itelligere sic̃ est actui q est dicere solũ siue aliqd enũtiare vbis: qa in actiõe que est dicere statim est actio cõpleta absq̃ eo q̃ p̃cedat ip̃m actio diminuta: sic̃ fit in motu p̃bico in q̃ diminut⁹ act⁹ ꝓtinue p̃cedit cõpletũ q̃usq̃ cõpleat̃ totus mot⁹: dicens aũt erp̃mit dictus simplici actione: ⁊ sic est sentire ⁊ intelligere plus q̃ sentire: ⁊ hoc ꝓcipue est verum de motu simplicis. Simplices autem sensum ⁊ intellectus voco sensum sensibilis per se: et intellectum per se: ⁊ non f̃m accidens intelligibile.

¶ Cap. 3ᵐ. Q̃ est idem intellectus componens ⁊ diuidens intelligibilia: sicut est idem sensus cõmunis.

Cum aũt determinatũ est aliqd esse ꝓferens: siue letũ aut aliqd eẽ incõueniẽs: siue triste tũc ẽ sensus per accñs aut itellꝰ p̃ accñs: qa tũc aliqd firmat aut negat cõponẽdo vnũ cum altero vel diuidẽdo vnũ ab altero: ⁊ tũc aut mutat̃ p appetitus ⁊ motus si determinãt aliqd letũ aut fugit pp appetitus ⁊ motus: si determinãt aliqd triste: ꝓferẽtia autẽ facientia letitiã ⁊ icõueniẽtia facientia tristitiam
Tex. ⁊ cõ. 29. sũt cõia: ⁊ sunt circa sensibilia tm̃. ¶ Et iõ opꝰ q̃ due passiones aie f̃m q̃s est letari ⁊ tristari sit qõdã agere appetitus ⁊ motus qdã appetitus aie q motus fit sensibili mediante qõ fit aut bonũ aut malũ: aut aliqd hmõi ꝓueniens vel iconueniens ad letitiã vel ad tristitiã: que est f̃m sensibilẽ aiaz: ⁊ iõ Plato dixit q̃ oĩs delectatio ⁊ tristitia sunt gnõnes facte in sensibilem aiaz: ⁊ verꝰ est qõ dic̃ de delectatiõe hũte ẑium. Si aũt est aliq̃ delectatio in ꝛtẽplatione eius q̃ diameter ẽ assymeter coste: illa nõ hz ẑiuz: ⁊ nõ est aie sensibilis. Et de illis in ethicis erit querendũ. Sz hoc qõ hic est sciẽdũ est q̃ letitia ⁊ tristitia in sensibilib⁹ seqtur fuga ⁊ appetit⁹: ⁊ p appetitũ motũ: fuga aũt ⁊ appetit⁹ iõ sunt in p̃ma radice sua hz actuz: qm̃ vna ps que est appetitiua siue motiua pars agitatur: vna eni pars aie est que p̃sens delectabile appetit ⁊ tristabile p̃sens fugit: p̃sens aũt est appetit⁹ vlꝰ fuga hz actũ: qa ẑia sunt eiusdem potẽtie: ⁊ ideo eiusdẽ est fugere ⁊ perseq: ⁊ nõ alterꝰ appetitiuũ ⁊ fugitiuũ: neq̃ abinuicez oia ista sunt altera nec a sensitiuo. Qõ aũt idẽ est esse appetitiuuz ⁊ fugitiuũ: dico in cõi: qa vtrunq̃ appetitiue aie ⁊ vtrũq̃ ẽ ps aie sensibilis. Sz esse istaꝰ viriuz aliqm̃ differens est: sic̃ differũt ptes appetit⁹ que sunt trascibilis ⁊ ꝛcupiscibilis de qb⁹ nos iferius p̃sequemur: cuz de motiuis partib⁹ aie tractabimus. ¶ Sz hoc qdez notãduz est q̃ aie itellectiue sunt phan
Tex. ⁊ cõ. 30. tasmata monẽtia intelluz: sicut sensibilia monẽt sensuz. Cũ aũt se ertẽdit cogitãs itellꝰ: ⁊ determinat affirmando vel negãdo bonũ vel maluz: tunc sequit̃ fuga vel p̃secutio: itellectus aũt appetibile determinãs se hz in rõne vtẽtib⁹ sic̃ ertimatiua in nõ vtẽtib⁹ rõne. Ex hoc appet q̃ in talib⁹ neqnaq̃ aia intelligit rõnalis sine phãtasmate ex quo vl'e elicit: ⁊ ẽ vnus itellꝰ cõparãs ⁊ diiudicãs oẽ qõ monet cũ phãtasma
Tex. ⁊ cõ. 31. tibus. ¶ Sic̃ eni dirimus superius: q̃ aer imutat⁹ a medio hui⁹ fecit pupillã agendo in eã spẽz sensibilẽ quã recipit a re ipsa: ⁊ pupilla alterꝰ est ab aere a quo monet̃. Et sil'r audit⁹ hz suũ motiuuz: ⁊ sil'r oĩs sensus: sz alterꝰ sensitiuũ qõ vltimũ dr̃: qa vltimo venit ad ip̃m: p̃muz autẽ dr̃ eo q̃ ibi est fons et origo sensibilis vtutis est vnũ formale ad qõ termiatur sensus particularis: ⁊ q̃ vnuz sensitiuũ est vna medietas oĩum sensibiliũ: sic̃ ẽt ostendimus supius: sed plura est f̃m eẽ pticulariũ sensuũ qui ad ip̃z terminant̃: p̃us eni dcm̃ est q̃ vno ⁊ eodẽ discernit: ⁊ qd est illõ qõ discernit: ⁊ qd differt dulce ⁊ calidũ. Sz nunc dicẽdũ est qa est vnũ aliqd qõ est primũ ⁊ vltimũ sensitiuuz qõ est sic vnũ: sic̃ terminus ad quẽ diuersa terminant̃ est vnũ: sic̃ punctũ cẽtri est vnũ ad qõ linee terminant̃ a circũferentia veniẽtes. Et sil'r itellꝰ est vn⁹ ad quẽ oĩs mot⁹ phãtasmatuz termiat̃: ⁊ est formalis respectu phãtasie: sicut ⁊ phãtasia formalis est respectu sensus cõis: ⁊ sensus cõmunis respectu sensuuz particulariũ: hec autem vera sunt de intellectu: siue phãtasmata ipsa moueant: siue moueant intẽtiones boni vel mali ex phãtasmatibus elicite.

¶ Cap. 4ᵐ. Q̃ eadem est analogia phantasmatum ad intellectum que est sensibilium ad sensitiuum.

Est aũt eadez prorsus analogia ⁊ idem nũerus sensibiliuz plurũ cõparatorꝰ ad sensitiuũ vnũ qõ facit inter ea cõparationez: ⁊ phãtasmatuz plurũ ad itellectuz vnũ qõ facit iter ipsa per rõnes cõparationẽ: nihil eni oino differt opponere ab aliquo dicente ⁊ querẽte qualꝰ indicat ea que sunt sil'ia genere alꝰ dissil'ia: sicut ea que sunt vnius generis ⁊ potẽtie qũo idẽ indicat albuz ⁊ nigrũ: dicemus q̃ indicat ea sicut vltima virtus: ad quã terminat̃ mot⁹ albi ⁊ nigri. Et sil'r si querat aliqs qũo idem est iudicãs id qõ est ex phãtasmate albi: ⁊ ex phãtasmate nigri: dicemus sil'r sicut vnus ⁊ idez terminus ad quẽ vltimi p̃ueniunt mot⁹ vtriusq̃: qm̃ sic̃ se hũt res sensibiles ad sensitiuũ vltimũ: ita se habent diuersa phãtasmata ad itellectiuuz vnuz vltimum. Si eni. d. sit dulce ⁊. c. amaz quo ad hoc q̃ sit similitudo ⁊ species dulcis ⁊ amari. c. in phãtasia. a. autẽ sit res sensibilis alba: ⁊ b. sit res possibilis nigra: ⁊. c. in phantasmate se hz ad. d. ⁊. a. aut ad. b. tunc opꝰ q̃ cũ sit phãtasma amari ⁊. d. q̃ sic̃. a. c. et d. dulcis. a. ⁊. b. se hũt mouẽdo sensitiuũ vltimuz vnũ: ita. c. ⁊. d. se hẽant q̃ moueãt itelluz idẽ ⁊ cõmutabil'r: sic est ⁊ q̃dã mõ q̃ ad hoc q̃ sic̃ se hũt spẽs in phãtasmate mouentes itellectuz ita se hũt sensibilia mouentia sensum. Et adhuc sicut se hũt species quorũdã sensibiliuz ad ipsa ⁊ eꝰ: ⁊ hoc cõtigit ꝓpter hoc q̃ phãtasia est motus a sensibili f̃m actum fact⁹: ⁊ ideo opꝰ q̃ in phãtasmatib⁹ sic̃ fit sic̃ in sensibilib⁹ ⁊ ecõuerso. Si eni sunt sensibilia eadẽ in gẽe vel diuersa: ita erunt et phãtasmata mouentia itelluz: si g. c. ⁊. d. que sunt phãtasmata cõposita sũt eiusdez generis ⁊ eiusdẽ sensus: sic se habent mouendo itellectuz sicut. a. ⁊. b. mouendo eũdez sensuz: ⁊ tũc opꝰ q̃ sint vnum ⁊ idẽ quo ad hoc ⁊ ab eadẽ virtute appꝶhendunt̃: lz esse virtutis illi⁹ f̃m q̃ referr̃ ad hoc phãtasma ⁊ illud: nõ fit idez et sic̃ dirimus q̃ est p̃mi sensitiui nõ est idem qm̃ ꝛuertit̃ ad vnuz sensibile ⁊ aliud: sic̃ dirimus q̃ esse cẽtri nõ est idez f̃m q̃ referr̃ ad vnã lineã ⁊ ad aliã: hoc aũt modo pz sil'itudinem esse vnã in oĩbus phãtasmatibus ⁊ in sensibilibus: ⁊ in nũero ⁊ in analogia. Eadem aũt rõ est si accipiãtur sensibilia ⁊ phãtasmata diuersoꝝ generꝝ: diuersoꝝ autẽ generꝝ sunt sic̃ supra ostendimus in scõo que sunt diuersorũ sensuuz: si. a. qdem sit dulce. b. vo sit album: q̃ ex his apparet q̃ intellectm̃ itelligit ⁊ accipit spẽs que sunt in phãtasmatibus. ¶ Hoc aũt nõ tm̃mõ verꝰ est de phãtasmatib⁹ que a sen
Tex. ⁊ cõ. 33. su sunt accepta: sed et de itentiõib⁹ ꝓuenientis ⁊ icõueniẽtis que cũ sensibilib⁹ accipiunt̃ que nata sunt mouere appetitũ: sicut eni in phãtasmatibus determinat̃ de ꝓuenienti ⁊ incõuenienti per rõnez: sic decernit̃ imitabile vel sensibile. Et iõ hõ extra sensuz f̃m actũ exiens qm̃ vz sensibile nõ fit p̃s cum sit in phãtasmatũ motibus: tunc monet̃ per terrorẽ vel gaudiuz: nõ tm̃ somniãdo lz etiã vigilãdo aliqm̃: ⁊ hoc signuz est q̃ quãdo aliqs est sentiẽs f̃m rẽ p̃tiã qõ est fugiẽduz: vbi gr̃a q̃ vz qa ignis est incẽdẽs edificia in qb⁹ habitat: hoc eiz vt fugiendũ cognoscit cõiter oĩs hõ videns illud: qa oĩs videns illõ fugit: pp hoc qõ dicit̃ in Horatio: Nã tua res agit paries dũ primus ardet: hoc eni inquãtũ videns monet̃ ad
Tex. ⁊ cõ. 31. fugã. Sil'r aũt quicũq̃ videt hostes ⁊ sentit qm̃ p̃lia sũt siue resistendo siue fugiẽdo monet̃: et sic̃ se hz in sensibilib⁹ ⁊ sensu: sic se hz in phãtasmatib⁹ ⁊ itellꝰ in hoie vel i phãtasia rõcinat̃ tãq̃ videt ea corã oculis suis: ⁊ deliberãdo determiat futura bona vel mala ad p̃sentia phãtasmata: sic̃ p̃cipue faciunt melãcholici ⁊ dormiẽtes in somnis: sic̃ enĩz in somnis ad imagines mulierꝰ monent̃ mẽbra ad coitũ: ⁊ perficit̃ delectatio ac si eẽt res p̃s: pp quã spẽs tales iprimant̃ in corpora: qũcũq̃ eni in phãtasia est ꝓueniens forma vel discõueniens corpori: statim vtutes que sunt affixe mẽbris monẽt corpus ad inducẽdũ illã. ¶ Et ideo aliq facti sũt leprosi ⁊ aliis
Tex. ⁊ cõ. 34 infirmitatibus detẽti q̃ imaginatiõib⁹ lepre frequẽter detinent̃ vel alterius ifirmitatis cũ in phãtasmatib⁹ dicat determinãdo aia aliqd esse tãq̃ letũ vel tanq̃ triste: ⁊ si nõ sit f̃m esse: tũ fugit tũc a tristi aut imitat̃ letũ: ⁊ vl'r sic est in oĩ actione: ⁊ actionẽ voco qõ actuale põt agi per nos: sic sũt oĩa que ad delectatiões vel tristitias ptinẽt: vel ad cõicationez vite aĩalũ inter se. Si aũt verꝰ ⁊ falsum accipiat̃ sicut actu: ita q̃ nõ sint accepta in reb⁹ actualib⁹ p nos: que dicunt̃ preterita: tunc adhuc sunt in eodẽ genere: qm̃ sunt cognitiões in phãtasmatib⁹ accepte: sic̃ ⁊ bonũ ⁊ malũ actibilia ⁊ p̃terita: sz in eo qõ

Tex. ⁊ cõ. 32.

Nota hic qũo ex forti imaginatiõe p̃uenit aliquid i effectu.

eo qd simplr est verꝫ ⁊ falsuꝫ differt a bono ⁊ malo q̃ ad genꝰ cogitatiõis: qm̃ simplr verꝫ nõ est i his que semp ⁊ vbiqꝫ sũt vera que sunt vlia: ⁊ hec nõ sũt in phãtastica cogitatiõe vel cognitiõe sz itellectuali potẽtia. Silr aũt de ẕto qd simplr ẽ falsuꝫ: qa hoc est qd vbiqꝫ ⁊ semp ẽ falsuꝫ sine hic ⁊ nũc: differũt aũt verꝫ ⁊ falsuꝫ a bono ⁊ malo que in q̃dã sũt q̃ fit agibile per nos: erit qdẽ verꝫ ⁊ falsum in phãtastica cognitiõe sed nõ bonũ ⁊ malũ: pz igit q̃ in oibꝰ quoꝫ spes est in phãtasmatibus: sic in physicis ⁊ ethicis analogia est inter sensibilia ⁊ sensum ⁊ phãtasmata ad itellectum phãtasticũ comparata.

¶ Cap. 5m. De intellectu mathematicorum ⁊ diuinorum.

Ter. ⁊ cõ. 35. Sed de his que sunt abstractiõe dicta sic mathematica que in diffõne sua nõ cõcipiũt mãz sensibilẽ: videtur fortasse alicui q̃ nõ sit talis analogia. Sz sciendũ q̃ oia talia intelligit ⁊ accipit intellectus per sensuz. Sic eni accipit itellꝰ in hac mã sensibili que est caro nasi: eo q̃ cõiũcta est p eẽ ⁊ diffõnẽ cũ mã sensibili: ita accipit separata mathematica in phãtasmate: eo q̃ p eẽ ꝛiũcta sunt mãe sensibili: sz per abstractionẽ vel diffõnez sunt abstracta. Cũ eni itelligit sm̃ mũ qd in sua diffõne carnẽ nasi ꝛcipit: opz q̃ illd nõ sepatuz accipiat p diffõnez. Inquãtũ aũt accipit genꝰ suũ qd ẽ curuũ in sua rõne nõ accipit carnẽ nasi: eo q̃ sm̃ vnã rõnẽ saluatur

Ter. ⁊ cõ. 36. in q̃libet mã: tũc itelligit hoc sine itellectu carnis. ¶ Et quo ad hoc itelligit mathematica que sz eẽ nõ sunt sepata tanq̃ sint sepata qa sũt suis diffõnibꝰ abstrahentia ab oi sensibili mã: nõ q̃ accipit ea sepata extra mãm erñtia: qa in rebꝰ semper sũt ꝛiuncta: ⁊ sic receptio ipsoꝝ est ex phãtasmate. Sed cũ accepit itellus aliqd eoꝝ qd pfundat circa illd: ⁊ ꝛcipiẽs nõ eẽ de itellectu alicuiꝰ eoꝝ mãz sensibilẽ abstrahẽdo a mã sensibili diffinit illd: talis q̃ est itellus mathematicoꝝ qd accipit ex phãtasijs sic ⁊ aliorꝝ itellus que sũt nãlia ⁊ actualia. In oibꝰ his videt q̃ ois noster itellus ex phãtasmatibꝰ oriatur. Que aũt sic ex phãtasmatibꝰ accipit itellus itelligit cum ipse sit separatꝰ: opz q̃ sint sepata ea que itelligit: ⁊ cũ oibus his est in poᵗ: postẽa aũt in actu. Que aũt sz actũ sũt in itelle

Que actu sũt in itellu triplr sũt in ipso. Z. ctu triplr sunt in ipso: quoꝝ vnuz ẽ sz actũ scire ⁊ agẽ sciaz: sicut q̃ ois hõ est aial: qñ actualr ordinat p̃dicatũ ad subz: sed cũdus aũt est scire in hitu ⁊ nõ ꝛsiderare: tertiꝰ ãt est hie inchoationẽ scie: sic qñ de aliq̃ iterrogati icõtinenti rñdere nõ possumus certissime tñ sciẽtes qdẽ in primo rñdebimꝰ: talẽ eni sciaz in poᵗ nõ habemus tñ: qa sic opz dicere als discere añ rñsionẽ qd nõ ẽ verꝫ: silr nec in actu: qa nõ actualr cõsideramus: neq̃ etiã perfectione in habitu: qa si hiemus pfecte habitum, ppinquuz possemus respõdere cum vellemus. Et p̃mus qdem motus assimilat thesauro qui in visu app̃hendit: secundus aũt thesauro reposito in terra: tertiꝰ autẽ thesauro recondito qui quidem habetur sed est reclusus ⁊ clauis in promptu non habetur vel inuenitur.

¶ Cap. 6m. Qualiter intelliguntur diuina que sunt separata in quo est digressio declarans hoc qd dixit Alexander ⁊ improbationem eiusdem erroris.

Is aũt habitis sciẽduz q̃ illud est res itelligẽs per snã essentiã solũ: qd est itellus oino ⁊ vlr ẽ intellus in actu semp erñs: ⁊ hoc est itellus ⁊ itelligentia oino sepata: ⁊ iõ nequaq̃z in poᵗ eristẽs: sed semp in actu nõ soluz hãs: sed etiaz faciens de se oia intelligibilia: ⁊ nihil eoꝝ querit extra seip̃m sm̃ q̃ itellus est. ¶ Sz est qd de nostro itellectu qui ꝛiũctus est magnitudini sensibiliuz sic dcm̃ est: eo q̃ nõ accipit nisi formas abstractas magnitudie: vtrũ nunq̃z ꝛtingat ip̃m intelligere aliqd sic separatorum a magnitudie vel nõ. Si eni cõtingit ip̃m intelligere separata: tunc nõ semper accipit a phãtasmatibꝰ ⁊ a magnitudie: sz ꝛiungit itelligẽtie sepate: dãt sibi formas itelligibiles: qd duobꝰ modis eẽ põt q̃ vz ꝛiũgat ei sic efficiẽti tñ formas itelligibiles in nobis: aut ꝛiũgat ei sic efficiẽti ⁊ forme: ⁊ si isto scõo mõ eẽt ꝛiunctus mãlis noster itellus agẽti itelligẽtias sepate: tũc hec esset maior felicitas ⁊ diuinitas quedã q̃z itellus hũanus ꝛsequi posset: hec qd est grauissima iter oẽs qõnes que sunt de aia. Et Aristoteles pmittit se de ista qõne ꝛsiderationẽ habere posteriꝰ: ⁊ nos nõ inuenimꝰ eũ ꝛsiderasse de his in aliq̃ parte libri sui de aia: nisi forte hoc ceciderit a libris suis qui ad nos nõdũ puenerũt. Si aũt obscure põt hũ de libris eiꝰ tũc sic dicit Alpharabiꝰ ad ichoatũ habek ab eo solutuz vbi vt videk hoc eẽ qd dicẽ de felicitate ꝛtẽplativa. ¶ Nos autẽ pp doctrine bonitatẽ quãtũ deꝰ his donare dignabitur: hic volumus pscrutari vt oẽs sil determinemus opatiões itellectus: sz volumus p̃mo ostẽdere dicta ꝓeripatheticoꝝ in hac qõne: ⁊ postea sniaz nr̃az: ⁊ ostẽdemus in q̃ ꝓuenit: ⁊ i q̃ differt a dictis aliorꝝ ꝓeripatheticoꝝ: ⁊ qa iter ꝓeripatheticos qui pscuti sũt Aristo. p̃cipuus vt multi dixerunt fuit Alex. referamus igit p̃mo qualr ipse istã qõnẽ determinat: dixit eni intellectũ posez eẽ gñabilẽ cuz corpore hois ⁊ corruptibilẽ eo q̃ eẽt forma ⁊ virtꝰ in corpore sic superiꝰ dixim̃ q̃ intellus p̃m eũ nõ est aliud q̃z ꝓparatio ad itelligibilia suscipiẽda ⁊ aptãda: sic rasura tabule: ⁊ plana est aptitudo ad recipiẽdũ picturaz: ⁊ nõ ẽ suba in se ens sic est tabula: sz est tm̃ aptitudo ad itelligibilia ꝛñs ꝓnẽ eẽntoꝝ iter oẽs cõplexiões magis eq̃lẽ: ⁊ ad eq̃litatẽ celestez magis p similitudinẽ vicinãtez. In hac aũt aptitudie facit formas p̃mo itellus agẽs qui p̃m istũ ẽ itelligẽtia sepata ⁊ nõ ps aie erñs ⁊ q̃diu tm̃ fac eẽ in actu educẽdo eã de potẽtia ad actum nõ ꝛiũgit itellectui possibili nisi sic efficiẽs: ⁊ facit sic ineẽ itellectũ speculatiuuz: quẽ etiã dicit gñabilẽ ⁊ corruptibilẽ in nobis qñ perficit ad plenũ itellus possibilis: ⁊ hz itellectũ speculatiuũ: tũc demuz ꝛiũgit ⁊ intellectꝰ agẽs sic forma: ⁊ bũc qdez nũq̃z itelligit intellectꝰ polis: sed cũ post oia itellecta contiũgit nobis vt forma: tũc nos per ip̃m itelligimus oia alia separata ⁊ hẽmus sciaz ipsoꝝ. Redit q̃ dcm̃ istius hois ad hoc q̃ ex phãtasmatibꝰ acceptus ꝛtinuat ⁊ vnit nobis intellectus speculatiuus ⁊ multo lumine speculatoꝝ qd lumẽ largit eiꝰ itellectꝰ agens vt agẽs: ⁊ disponit ꝛtinue meliꝰ ⁊ melꝰ itellꝰ polis. Et sic cõtinue speculãdo tãdẽ vnit ei vt forma: ⁊ itellectus agẽs q̃ est vt suba separata dicta nobis vnita: ⁊ qa suba sepata intelligit alia separata: iõ tũc per agẽtẽ vnitũ nobis itelligimꝰ alia separata. Adhuc aũt idurit rõnẽ que nõ est demonstratiua: dixit eni q̃ due sũt opatiões itellꝰ: quaꝝ vna est facere ⁊ q̃z creare formas actu itellectas ex potẽtia itelligibiliꝰ: ⁊ hoc nihil aliud est nisi denudare eas ⁊ facere simplices a mã ⁊ ceteris idiuiduãtibꝰ eã: alia aũt est itelligere: ⁊ p̃ma istaꝝ opationũ est pp scõaz. Et iõ cũ pfecte sint iste due opatiões i nobis: tũc pfectus est itellus nr̃. Est aũt pfecta opatio p̃ma qñ intelligibilia oia facta sũt p̃m actũ: opatio aũt scõa pfecta ẽ qñ põt oia itelligere p id qd hz in se hõ q̃z qñ formaret: hoc ãt fit mõ p̃dicto: ⁊ erit ꝛtinuatio ⁊ ꝛiũctio nobiscũ itellus agẽtis: ⁊ p eũ aliorꝝ separatoꝝ: ⁊ hui deꝰ dedit erẽplũ in potẽtia ambulãdi: qñ dicit perfecta in ambulãtibus qñ fuerit cõfortata ad quãlibet ambulationẽ perficiendã p̃m actum: ⁊ hoc fit successiue per organoꝝ cõfortationẽ ⁊ ambulationis vsum. Silr aũt dixit esse q̃ intellectus cõtinue cõfortat ⁊ disponit ad maius lumẽ recipiẽdũ per intelligibilia: ⁊ sic confortatꝰ perficit separatuz agentẽ vt formã: ⁊ hũc modũ vocauit itellectum adeptũ qui est vltimus gradus intellectiue potẽtie: per adeptũ aũt intelligit separata. Ecce hec est qõ Alexãdri p̃m q̃ põt intelligi ex vbis eius in libro suo de aia: ⁊ in libro suo de intellectu ⁊ itellecto: ⁊ hec ẽ opio erroribꝰ plena. ¶ Et ad ipsaz plura sequunt icõueniẽtia: ⁊ hoꝝ q̃dã ponit Auerrois cõtra eũ ⁊ quedã nos iducemus. Auerrois vo supponit quãdã suppõnẽ esse verã: ⁊ hoc est q̃ intellectus oibꝰ modis efficit itellectus: ⁊ hoc p̃cipue in rebus separatis a mã: que si nõ sit prius intellecta ⁊ verificata nõ itelligerent rõnes eiꝰ. Est aũt sic verificanda: qm̃ sicut superius diximus vel ostẽdimus itellectus ois est forma que medietas est itellectoꝝ: sicut medietas in tactu mediũ est tãgibiliuz: ⁊ ideo sic quando tãgibile p̃m actũ imutat tactũ efficit q̃litas tãgibilis ⁊ tactiue virtutis vna, ppter hoc distinguit tactus ⁊ determinat per q̃litatẽ rei tacte: ita est q̃ vna efficit itellectualitas rei itellecte: ⁊ ideo dirimus superiꝰ q̃ itellus tactus ⁊ intellꝰ rei sunt vnũ: non sicut subm ⁊ accñs: nec sicut mã ⁊ forma: sz sic ea que aliquo mõ sũt einsdẽ forme sic ꝓterminãs ⁊ determinatuz: sic se hz ois forma mãe: qñ vnit ad extrema: ⁊ accipit actũ eius: qa mediũ est aliqd extremi: hac aũt habita, ppositiõe objicit cõtra illd: dicẽs q̃ itellus agens ponat eẽ nõ ps sed suba separata ⁊ incorruptibilis: ⁊ speculata ponant gñabilia ⁊ corruptibilia: qa intelligunt a nobis per agẽtẽ itellectũ quãdo fuerit nobis vt forma tũc oportebit q̃ cũ intellectu agente fiãt vnũ: ⁊ sic incorruptibile fiat corruptibile qd est ab

Digressio quã ẽt mouet Cõmẽtator p. 36

Alexã. opio.

Ꝓbatio.

Quõ ꝓbicat, p positio Auro is dicẽs itellꝰ efficit itellcm̃ oibꝰ modis.

surdũ ⁊ nõ intelligibile: est aũt incõueniens oĩno dicere ico-
ruptibile ⁊ separatũ fieri formã corruptibilis ⁊ separati cor-
porei: ponit eni iste intellectũ possibilẽ eẽ corporeũ ⁊ cõiũctũ
⁊ corruptibilẽ ⁊ agentẽ eẽ incorruptibilẽ ⁊ separatũ ⁊ icorpo-
ream subaz: ⁊ mõ ꝓdicto ingredi eã in nos: ⁊ hoc eẽ qõ dicit
Arist. qõ ingredit ab extrinseco multa sunt ipolia que sequũ-
tur ad hoc ꝙ dicit itellꝫ polez eẽ formã corporis vt in supe-
rioribꝰ indurimus: pz aũt facile ex dictis ꝙ iste nullã veram
cãm assignare põt qõnis iducte que soluat eaz: qa nullo mõ
videt vniri posse icorruptibile icorporeũ ⁊ separtũ cũ corpo-
re separato corruptibili ⁊ cõiuncto: qa oĩno redit dcm̃ suum
ad hoc ꝙ aut recipit de nouo aut non recipit: si recipit tunc
opz ꝙ fiat imutatio aut recipientis aut recepti aut vtriusq̃:
ꝓstat aũt ꝙ Alexãder non põt dicere ꝙ fit in recepto: qa hoc
ꝑm eũ est impermutabile ⁊ nečiuz: ⁊ ex hoc ẽt pz ꝙ nõ fit trãs-
mutatio in vtroq̃: si autem est trãsmutatio in recipiẽte: tũc
opz ꝙ recipiens fiat suba quedã que inerat ꝓus qm̃ vnit ei:
sicut forma mãe: ⁊ tũc querit ab eo qd est cã hui⁹ transmuta
tiõis ⁊ receptiõis: ⁊ nõ poterit assignare: si aũt dicat aliqs ꝙ
Alexãder intelligit ꝙ intellꝫ agẽs semp est in nobis: tũc se
quit incõueniẽs maius cũ semp agat itellꝫ vlr agẽs statiz
in phãtasmatibꝰ pñtibꝰ aget itellꝫ speculatiuus: ⁊ sic habe-
bimꝰ oẽs scias speculatiuas sine studio ⁊ sine doctore: ⁊ erit
vnꝰ modus itellꝫ agẽtis in nobis ⁊ aũ speculationez: ⁊ hoc
ꝓcipimus eẽ falsuz: ista vo ꝙsecutio ipolis videt eẽ necessa-
ria per hoc ꝙ ad itellz speculatiuũ nihil ampliꝰ exigit nisi p̃-
sentia agẽtis ⁊ pñtia phantasmatis ⁊ subm intellꝫ polis:
hec sunt que dixit Alexander ⁊ que cõtra eum inducuntur.

¶ Cap.7ᵐ. Et est digressio declarans opinionez Themistij
⁊ Theophrasti in solutione questionis inducte.

Themistij aũt ⁊ Theophrasti dictũ ad hoc re-
dit ꝙ itellectus agẽs est forma: ⁊ itellectus pos-
sibilis vt superius diximus: ⁊ itelligere i nobis
nõ est per receptionẽ intelligibiliũ: sed itellige-
re nihil aliud est q̃ denudare per itellectũ itel-
ligibilia eo ꝙ lux agentis est circa ipsa ⁊ circa
lucem agẽtis: tũc circa ipsa est intelligere ea. hi autez qui di-
cunt intellꝫ polez esse separatũ sicut agentez ⁊ incorruptibi
lem vtrũq̃ esse dicunt ꝙ nihil inconueniens est ꝙ icorrupti
bilis fiat forma icorruptibilis: ⁊ iõ rẽphendẽdo Alex. dicũt
ꝙ ipse dixit incõpossibilia: dixit eni speculatiuũ cõtinue ge-
nerari ⁊ corrũpi qui ẽt vocat itellꝫ in habitu: ⁊ tũ istuz in-
formari ab itellectu agente icorruptibili sicut informat sub-
stãtia ex sua forma. Sic eni eẽt corruptibile mã incorruptibi
lis qõ est incõueniẽs: ⁊ si hoc mõ intellꝫ vniret nobis idi-
geret intellectus agẽs corruptibili ad suã actionẽ pficiẽdaz
que est itelligere que oĩa stare nõ possunt: ⁊ iõ dcm̃ Alexãdri
isti duo viri nullo mõ sequi voluerũt. Dicũt ẽt isti phatiõez
Alexãdri non valere qm̃ vez est ꝙ virtus perficit ꝓfortatiõe
⁊ exercitio qm̃ est virtus gñata: in cõplemẽto eni gñari acci-
pit ẽt cõplementũ virtutũ gñatum: sed nõ ꝓpter hoc ꝓuenit
ad virtutẽ que nõ est gñari ꝑm ꝙ est gñatũ. Cũ eni Alex. di-
cat intellectũ potentialẽ eẽ gñatuz: ⁊ itellectũ qui est in habi-
tu sllr eẽ gñatuz: ⁊ finis cõplementũ gñari est gñatuz: tunc ꝙ
hec duo nõ venit ad cõtinuationẽ ⁊ vnionẽ intellꝫ agentis
qui est nõ generatus ꝙ qõ isti fuerũt ꝓmi qui cõtẽpserunt
dcm̃ Alexandri: ⁊ direrũt ⁊ possibilẽ eẽ nõ generatũ ⁊ agẽtez
⁊ speculatiuũ qui fit ab vtroq̃ sicut superiꝰ diximus: dicũt ãt
intellectũ nostrũ cõpositũ ex potẽtiali ⁊ agenti eẽ ꝓiunctũ no
bis per itelligibilia ad phãtasiã mouẽtẽ relata: ⁊ sic cõpositũ
intellectũ nobis ꝓiũctũ per se sufficientẽ eẽ ad itelligendũ se
parata: ⁊ huiꝰ vnicã rõnẽ assignãt que a maiori est ducta: ⁊ est
rõ topica, phabilis vno mõ ⁊ nõ necia: dicũt eni ꝙ minus vi
det ꝙ itellꝫ cõpositus ex duobꝰ separatis fit de intelligibili
ꝓcipiente mãm q̃ de itelligibili qõ est sllr sibi: ⁊ est tũ de itel
ligibili ꝓiũcto cũ magnitudie: g̃ multo magis est de itelligi-
bili separato: ⁊ hec rõ quã iducunt nullo mõ ꝓcluderet si dice-
rẽt itellꝫ polez nõ esse separatum: sicut dixit Alexãder: quo
niã in oĩbus virtutibus corporeis sic est aliqd qõ in se val-
de actiuũ est nec percipit quo ad nos eo ꝙ expellit armoniã
virtutis: sicut sol qui est valde visibilis nõ videt a nobis: et
sllr posset esse ꝙ separata que ꝑm se sunt valde itelligibilia nõ
intelligunt a nobis: sicut etiaz Ar. videt dicere ꝙ dispõ no-
stri intellectus ad manifestationẽ nature est sicut dispõ ocu-
lox vespertilionis ad lumẽ solis. Cũ aũt ponunt intellectuz
eẽ vtutẽ separatã: tũc rõ eox est, phabilis. Sed ipsi cãm assi-
gnare nõ possunt: qa itellꝫ agens qũcq̃ agit in nobis ⁊ quã
doq̃ nõ agit: cũ ꝑm eos ꝓtinuet nobis. Adhuc aũt ꝑm istos
nõ est in nobis aliqd recipiẽs itellectũ: ⁊ sic itellꝫ ⁊ itellige-
re nõ fit vnũ qõ est ꝓpositiões sapientũ. Quedã aut alia cõ
tra hanc opinionem inducta sunt in precedentibus.

Rõ vnica pro opione Theophrasti ⁊ Themistij.

¶ Cap.8ᵐ. Et est digressio de solutione questionis Anẽpa-
ce ⁊ Alpharabij in quo errauerunt.

Uempace autẽ qui tota vita sua solitꝰ fuit sol-
uere istã questionẽ posuit itellectũ mãlem esse
corruptibilẽ ⁊ gñabilẽ: ⁊ nõ eẽ aĩe rõnalis par-
tez: qa dixit ⁊ hũc eẽ phãtasiã ꝑm ꝙ est in hoie
que ꝓiuncta est cũ cogitatiõe potentia sicut su
perius diximus: ⁊ aũ diximus. Soluebãt aũt
istaz qõnez sicut ⁊ Alpharabius ⁊ post eũ Albubacbel ꝙ itel
lectus agẽs est nã hois ⁊ est separatus: ⁊ iõ quãdo per itel-
ligibilia perficeret operationẽ suã que est creare ⁊ facere in-
tellectus speculatiõis: ⁊ tũc q̃ liberatus itelligit per seipsuz
ea que sunt separata. Anẽpace autem post hos veniens ad-
didit ꝙ hõ ꝑm itellectuz hz duas vires: vnã humanã quam
hz inquãtum colligat phãtasmatibꝰ: alterã aũt diuinã quaz
hz ꝑm ꝙ est vestigiũ intelligentie separate: per humanã itel-
ligit cõcepta cũ mã: per diuinã autẽ separata. Oẽs autez isti
tres vnã hñt rõnẽ: sed duplr arguunt ex illa ꝓmo qõ mõ vno
fic. supponunt eni ꝙ oĩa speculatiua que sunt in aĩa facta sũt
speculatiua postq̃ potẽtia facta sunt speculatiua. deide sup-
ponunt aliã ꝓpõnem que verissima est: ꝙ vz omne factũ spe
culatiuuz hz qdditatem. ⁊ tertio itez supponũt aliaz veram
ꝓpõnem: ꝙ vz intellectus est qui facit omnes qdditates po
tentia intellectas esse actu intellectas. ⁊ ex illis cõcludũt ꝙ i-
tellectus inatus est extrahere formas intellectiuox ⁊ qddi-
tates eox: opz igitur ꝙ virtutẽ illam habeat per nãz separa
tam. Hanc autẽ rõnem etiã aliter inducunt sic. Supponunt
enim ꝓmo ꝙ oĩs qdditas suppositi ⁊ singularis cũ potentia
est potentia separabilis ab ipso. Secũdo autez ꝙ quãdo fit
actu ꝙ tunc facta est qdditas pura ab itellectu agẽte: ⁊ que-
runt ꝙ fit speculatiuuz aut compositiuz ex quidditate ⁊ alio:
aut est simplr quidditas: aut nõ est hñs quidditatem: ita ꝙ
fit priuatio pura: ⁊ si dicat ꝙ est cõpositiuz ex qdditate ⁊ quo
dam alio: tũc cum ab omni cõposito intellectus sit aptus se-
parare quidditatẽ intellectus separat ab intellecto illo qd-
ditatez illãm: ⁊ de illa qdditate erit eadẽ questio: ⁊ ibit hoc
in infinituz: ⁊ qa infinitum fugit omnis intellectus. standuz
est in primo intellecto: ⁊ dicendũ est ꝙ illa est quidditas pu
ra. Si aũt dat ꝙ nõ esset qdditas sed esset priuatio pura: nõ
est pura: tũc nihil eẽt intellectũ speculatiuum: nulla ẽt eẽt sci
entia speculatiua oĩno: qõ falsuz est. Remanet ergo ꝙ fit se
parata ⁊ absoluta quidditas. Adhuc autẽ Alpharabius ra
tionẽ inducit ⁊ sic. supponit enim ꝙ intellectus equi inquan
tuz est equus siue per simplicẽ quidditatez ipsius nõ est plu-
res intellectus sed vnicus: ⁊ sllr est de intellectu hois: ⁊ vni-
uersaliter est de omni intellectu quidditatis. Si ergo efficit
plures itellectus oportet ꝙ aliqd sit causa pluralitatis: hoc
aũt non est nisi qõ diuiditur ⁊ differre facit qdditatez ꝑm eẽ
⁊ numerum: ⁊ hoc nõ est nisi forma corporalis ⁊ indiuidua-
lis in phãtasia vel in sensu. Quia igit intellꝫ speculatiuus
quidditatis est alius apud me: alius apud te: hoc est ꝙ fo-
ma imaginata in spiritu corporeo cum quo cõponitur qddi
tas intellecta est alia apud me ⁊ alia apud te: ⁊ sic per imagi
nationẽ cõponitur ⁊ ꝓiungitur nobis intellꝫ speculatiuus
qui de se vlis est: qa superius est ostẽsuz ꝙ itellꝫ ꝑm ꝙ in
tellectũ nõ est indiuiduũ. Cũ igit intellꝫ sic separat lumie
agentis pfectus eodẽ lumie: ⁊ per gradus ascẽdẽs cõiungit
intellectui separato ⁊ fit intellꝫ speculatiuus q̃ si dispõ me-
dia cõiũctiõis istius: ⁊ hoc fere est idẽ ac si dicat ꝙ agẽs hz
primo lumẽ debile: qõ non valet nisi speculari ⁊ valet intelli
gere separata: ⁊ postea acqrit lumẽ forte per qõ intelligit se-
parata: ⁊ ꝙ idẽ est intelligens qdditates quas a mã separa
tas hz: ⁊ qdditates separatox. ¶ Sed vniciq̃ põt de faci-
li patere ꝙ hec rõ nõ valet nisi nos concedamus ꝙ vniciq̃
sũt qdditates separatox per se ⁊ qdditates eox que separan-
tur ab itellꝫ a mã in qua sũt. Si eni hoc eẽt vez tũc eiꝰ vtu-
tis eẽt cõprehẽdere vtroq̃. Si aũt equoce tunc nihil valet
rõ inducta:

Mõ rationem Alexempacis quã adduẽ ẽt Cõmentator hic.

Impugnatio

rō inducta: ⁊ si dicat̃ neq; eē equoce neq; penit⁹ vniuoce: tūc opꝫ ēt vtutē itellectiuā variari supposito hoc qō dic̃ Arist. i 8. ethi. q̃ oīs cognitio est in aia ꝑm ꝓgruentiā cognoscentis ⁊ cogniti nisi hoc eēt verꝫ: tūc quelibet virtus acciper qōcū, qz: ⁊ sic intellus acciperet sensibile ⁊ alicuius sensus intelligibile qō oino esse nō pōt. Si aūt darent̃ qdditates vtraq; eēt vnitas: tūc adhuc multe remanerēt dubitatiōes. Si aūt dicat̃ intellus potis esse corruptibilis: tūc quereē ꝑm predicta qualr corruptibile vnitur incorruptibili: ⁊ qō est tā in possibili q̃ in speculatiuo: qa vterq; ponit̃ corruptibilis ab Auēpace. Si aūt potis dicat̃ esse incorruptibilis ⁊ separatus tūc relinqtur q̃ qualr intelligit aliqd de nouo: qa aliquid incorruptibile ꝑm subam nō potest fieri nouum ꝑm formaz eo q̃ er mā ⁊ forma fit vnum nouū. Adhuc aūt cū neq; sit separatus quare mō intelligit ⁊ nō ante cū per se sit vno mō qō est separatum. Adhuc relinquit̃ questio ꝑm istos: q̃re de separatis ꝑm se nō sunt scie speculatiue: ñē sunt de cōiunctis. Si eni vtrūq; est in potestate nostri intellus: tūc speculabimur de separatis per separata sicut speculamur de ꝓiunctis: hoc autē nō est verꝫ: qm̃ si quid paꝫ aliqd speculamur de separatis hoc facimus per ꝓiuncta cū mā: sicut per motū accipim⁹ motorē: ⁊ nescimus speculari passiōes sube ipsi⁹: nisi que relate sūt ad motū ⁊ ad corpora. Si eni est aliqua hui⁹ cā ista: qa habemus intellum cōnaturalē nobis ad talia speculāda: tūc opꝫ q̃ oēs deficiamus in scia speculatiua separatorꝫ: aut ꝓpterea q̃ ꝓncipia illius scie nō sunt inēta: sicut deficimus in alchimia: aut pp hoc q̃ nō sumus exercitati sufficienter: ⁊ vtrūq; eorꝫ est iprobabile: qa talis defectus eēt gn̄alis apō oēs hoies. Si autem diceret aliquis q̃ aliqui habent ⁊ aliq non habent potētiaz huius speculatiui: tunc nos qa nō habemus huiusmodi potētiā equoce diceremur hoies ad eos qui hūt huiusmodi potētiā. Cōstat eni sūmaz hois potētiaz esse perfectionem in contemplatione separatorum.

¶ Cap. 9m. Et est digressio qualr Auicēna ⁊ Algazel soluunt nductā questionē: ⁊ questio dubitationis est in dictis eorꝫ.

Hic etiā qōni satisfacere intēdit Auic. ⁊ insecutor eius Algazel dicētes q̃ in vītate itellꝰ possibilis est in nobis ꝑmo ñē tabula rasa ⁊ plana ta quēadmodū supius est dcm̃: qa cū addiscit nō acqrit formas itellectas per hoc q̃ agēs denudat eas ⁊ ꝓiungit eas intellectui possibili: et cum quelibet illaꝫ formaꝫ itellectualitatis accipit ab agente opꝫ q̃ possibilis in qualibet cōuert̃at̃ ad agētē: ⁊ cum pfecta fuerit ꝓuersio eius ad agentē tūc ꝓiungit̃ itellectui agenti vt forme: ⁊ tūc per ipm̃ itelligit separata: ⁊ iō addiscere nihil aliud est nisi acqrere perfectā habitudinez que mālis ad agentē cōuertatur: quā cū acqrit tunc oīa scit actu er hoc q̃ conuertitur ad agentē largientē ei formas intellectas: qa er ipsa emanāt in aiam oēs forme intellecte. dicūt eni isti q̃ cū forme intellectus speculatiui sunt in anima quas homo intelligit quādo vult: aut sunt in anima sicut in thesauro: aut sunt ita in anima q̃ lz non sint in ipsa sicut in subiecto: hz tamen eas quando vult. Si autē essent in ea sicut in thesauro tunc oporteret q̃ aia rōnalis haberet memoriam ⁊ reminiscentiam in omni actuali cōsideratione qō falsum est: qa ea que sunt in aia sunt abstracta a tēpore: ⁊ omnis memorans memorat sub differentia tēporis determinati. Adhuc autē thesaurus perficit̃ in tenēdo: que sit autez nā anime rōnalis que teneat formas nō potest etiam dici ab eo qui dicere velit. Non ergo sic res seruat̃ in aia. Si autē dicatur q̃ sunt in aia sicut actus in potētia: hoc esse non pōt: qa nihil aliud est intelligere ⁊ cōsiderare ꝑm actum nisi habere itellecta in anima ꝑm actuz: aliquādo autez nō consideramus: quoꝫ tamē habemus sciam: videt̃ autem q̃ oporteat dici q̃ nihil hēat anima plus q̃ ante discere habuit: aut opꝫ q̃ sint forme speculate intellectu agente: cōstat aūt q̃ posteriori mō dici non pōt: qa tunc eodē modo ad intelligendū eēt dispositus ⁊ añ sciam ⁊ post: ⁊ esset semp ipossibilis ad sciendū. Relinquit̃ g̃ q̃ forme intellecte sunt in intellectu agēte: ⁊ q̃ per addiscere acquirit aia aptitudinē cōuertēdi se ad itelligibilia vel itelligentiā que larga est in dādis spēb⁹ itelligibilibus: ⁊ quotiēs cunq; cōuert̃it̃ ad eā emanāt er ea in aiaz itellꝰ multi: ⁊ hec est cōiunctio nr̄a ad intelligētiā separatā: ⁊ per illam ad oēs alias separatas: ⁊ iō dicūt isti q̃ ēt verꝫ est ꝑm aliquē modū etiā post addiscere ⁊ scire intellectus est in potētia ad cōsiderare: sed hec est potentia ꝓpinqua. Est autē potentia ista in hoc q̃ possibilis nō haber in se intelligere: qa statim vt conuertitur ad agētē habebit illum. ¶ Cōtra autē dcm̃ istō sūt precise quatuor rōnes quaꝫ ꝑma est: qa adhuc quasi est vt prius. Qualr possibilis per itellecta nō remanētia in ipo acquirat aptitudinē se ꝓiungendi agenti: de hoc eni nullā assignant cām. Scōa aūt est: qa ꝑm hoc imediate agens continuat̃ possibili post sciam ⁊ cum fit incorporeus ⁊ separat⁹ videt̃ q̃ eadē rōne continuatur ei etiā ante sciam ⁊ sic semp cōtinuatur ei vt videt̃. Tertia aūt est si solū agens largit̃ formas intellectas: cū ipse differant genere ⁊ specie oz assignare Auicē. que est cā differētie. Quarta aūt est: qa cū conuertit̃ possibilis ad agētē: tūc fluunt forme intellecte ad ipꝫ possibilē: cum ergo agens hz se vno mō forme fluentes ab ipso recepte imālī erunt vno mō: ⁊ hoc est falsuz: qa mō fluūt forme quedam: ⁊ cras alie: sic etiaz de alijs: hec igitur sunt ad que reducunt̃ dicta Peripatheticorum: ⁊ sunt in eis plurime dubitationes: sicut cuilibet de his cogitanti patet. Impugnatio

¶ Cap. 10m. Et est digressio declarans quorūdaz moderno rum solutionem.

Ortitā aūt dicit aliqs ꝓñs dicta antiquoꝫ doctoꝫ qui Peripatheticos nō imitant̃: q̃ intelligibilia sunt in nobis in habitu cuz acqsita est scia: ridiculū eniz videt̃ q̃ intellecta nō sunt in anima cuz habit⁹ sit qualitas ⁊ qualitas sit ꝑm quā quales nos esse dicimur. Separata autez sunt in anima per hoc q̃ abstrahunt̃ a phātasmate qō ē eoruz per accēs: cū eni acceperimus in sensu motum cognoscimus motorē p hoc q̃ circa motuz ꝓfundat̃ aia ⁊ rōcinat̃ de motore ⁊ suba ipsi⁹. Est aūt duplex scia ex phātasmate: que dā eni est ex phātasmate: ita q̃ ipsa forma itellecta est forma hñs esse in particulari: quedaz aūt sic q̃ forma intellecta nō est ꝑm esse in particulari: sed in sensibili manifestant̃ opera eius: ⁊ per opa ñē per effectū venit̃ in cāz per intellectū: ⁊ sic cognoscimus sepata: hec ē via quā fere sequunt̃ oēs moderno ꝓ latinoꝫ: sed isti in ꝓncipijs nō ꝓueniunt cuz Peripatheticis: si eni scia sit qualitas in aia: tunc scia non est vle id qō est intellectu qō est vbiq; ⁊ semper. Peripatetici ꝓcorditer direruūt q̃ vniuse ꝑm actū nō est nisi in aia: ⁊ q̃ vle cōtinuatur in intellectu separato. Et hec est obiectio Auicēne in quā oēs ꝓcordauerūt. Amplius sit q̃ quocūq; modo anima veniat in ꝓiunctione subaruz separataꝫ: semp hoc verꝫ est q̃ in fine cognoscit illas subas: opꝫ q̃ ergo per aliqd habeat virtutē cognoscendi eas: cōstat q̃ non hz per intellectū coniūctū cū ꝓtinuo ⁊ tpe virtutē tales subas cognoscēdi: ergo hēbit hāc virtutē per aliquē aliū itellectū: ⁊ tūc remanet qō vt pūs: ⁊ qd fit ille ⁊ qualr copuletur cū aia. Adhuc si per addiscere dicta acquireret aia facilem aptitudinē ꝓuertendi se ad intellectū agentem quā aptitudinē nō habuit ante addiscere: tunc scia in habitu erit scire: cū homo voluerit er aptitudine talis cōuersionis per studiū acquisita: ⁊ hoc qdē dicit Auicēna. Sūt tñ ⁊ alia er quibus est scia in aia: sed hec emanant ab intellectu agente intellectum possibilem quotienscunq; voluerit ille qui habet habitū sciendi: ⁊ sic vniuersalia sunt quedam apud omnem intelligentem eadem: ⁊ tamen non sunt per seipsa sicut res exteriores. Adhuc autem potētia bene tenēdi ⁊ potētia hñ suscipiēdi nō causantur ab eisdē ꝓncipijs ñē supius ostēsuz est. Si g̃ iste due potētie ponant̃ in intellectu possibili qm̃ ponit̃ suscipere intelligibilia speculata ⁊ tenere ea: tunc videt̃ intellectū esse cōpositū er principijs causantibus potentias illas: ⁊ hoc est absurdū: ⁊ ideo antiqui direruūt ꝑbi conco: diter omnes q̃ intellectus possibilis non est tenere species intelligibiles: sed suscipere tñ: intellectus quidem faciens eas de seipso est intellect⁹ agēs: ⁊ cum facit eas tunc resultant in intellectu possibili sicut forma obiecta speculo resultat in speculo: ⁊ er omnibus his patet q̃ difficillima questio est ea que est supertus inducta: ⁊ latini quidem vsq; huc neglexerunt questionem illam: ⁊ hui⁹ causa est quia non conuenerunt in positionibus suis: ⁊ in dictis Peripatheticoꝫ: sed diuerterunt in vnam quādā alteram viam: ⁊ indurerūt alia ꝓncipia ⁊ alias positiones.

¶ Cap. 11m. Et est digressio declarans veram causam ⁊ modum coniunctionis intellectus agentis nobiscum.

NOs aũt dissentimus in paucis ab Auerroi qui inducit istã cõnẽ in cõmẽto sup librũ de aia: cũ oib⁹ eni alijs fere pbis ꝓuenit Auerrois in hoc qõ dicit itellectũ agẽtẽ eẽ separatũ ⁊ nõ ꝓiũctuz aie: ⁊ tũc supponit istã ꝓpõnez que ẽt necia ẽ q̃ oẽ qõ est separatũ ⁊ efficit ꝓiunctũ hz aliquam cãm sue ꝓiũctionis: ⁊ tũc querit que sit illa cã ꝓiũctiõis per quã intelligentia agẽs formalr coniungit possibili vt fic aia efficiat intelligens subas separatas. Nos aũt in dictis istis nihil mutamus nisi hoc qõ etiã Aristoteles mutasse videt: qm̃ dixit q̃ sicut in omni nã in qua est patiẽs est ẽt agens: et ita opz in aia eẽ has dũas: per hoc eniz videt nobis: nec de hoc dubitamus quin intellectus agẽs sit pars ⁊ potẽtia aie. Sed tũc dicentes eũ esse partẽ: erit quidẽ aie semp ꝓiũctus sicut pars: sed lumẽ eius quo opat itellecta lz hoc nõ semper actu ꝓiunctũ est intellectui possibili: qa etiaz est separat⁹ vt dcm̃ est superius. Cõuenimus eni cũ oib⁹ Peripatheticis q̃ intellectus agẽs magis est separat⁹ q̃ possibilis. Itẽ cõuenimus cũ eis q̃ separatũ nõ ꝓiungit nisi cãm hẽat sue cõiunctionis. Et his duob⁹ suppositis accipimus alia duo ab Alpharabio quoꝝ vnũ dicit i libro suo de aia: ⁊ alteꝝ in.10. Nicomachie sue que est ethica nicomachea dicta apõ nos. idẽ aũt qõ dicit in libro de aia est q̃ intellectus duas hz operationes: quaꝝ vna est facere intellecta denudãdo ea a mã ⁊ altera intellecta itelligere ⁊ discernere magis differri hz p primã istaꝝ opationũ q̃ per scõam: qm̃ primã hz per seipm̃ solus: ⁊ scõam hz cõem cũ ceteris potẽtijs passiuis. Id aũt qõ dicit in.10. ethice est q̃ fiducia pbantis est nõ coniũgi agenti intellectũ vt efficienti sed ẽt sicut forme: ⁊ explanat hoc dicens q̃ itellectus agens cũ agit ⁊ creat intellectum in nobis est efficiens ꝓiũctus nobis tm̃: eo q̃ tũc agit operatione sibi suball per quã diffinit: ⁊ agit fine nobis coagẽtib⁹: lz agat in nobis intellecta que facit: sed itelligere nostrũ opus per intellectũ nobis cõiũctum. Et si fiducia pbantis felicis est cõiungi intellectũ sicut forme tunc ꝓiungeẽ ei ita q̃ ipm̃ intelligat hõ felix in actu felicitatis: forma eni est per quã operamur hoc opus qõ nostrũ est inquãtũ hoies sum⁹. ¶ Et si forte diceret q̃ hec ꝓiunctio secũda est ipossibilis refellit hoc p hoc q̃ nos videmus aias feliciũ sicut quãdo perficiunt̃ anime eoꝝ ꝑm optimũ statum sapiẽtie quado videlicet sapiunt diuina que sapit deus: ⁊ hũt delectationẽ in his per effectũ: igit probatur q̃ hec contũctio erit hic in multis: ⁊ est possibilis. Sed nobis adhuc deest modus ⁊ cã cõiũctionis: in cã autẽ quã inducemus ⁊ modo cõueniemus in toto cũ Auerroi ⁊ cũ Auẽpace in pte cũ Alpharabio dicentes q̃ itellecta speculata duplr fiunt in nobis. Quedã eniz fiunt in nobis p nãm: ita q̃ non accipimus ea per aliqõ vel ab aliquo doctore: nec per ingitionẽ inuenimus ea sicut sunt dignitates demonstrationũ, ꝓprie qualr sunt ꝑma ⁊ vera aĩ que oino nulla sunt que nõ scimus er sensu nisi inquãtũ terminos cognoscimus: notitia aũt terminoꝝ nõ facit notitiã ꝓnciploꝝ nisi per accũs. Quedã aũt speculata fiũt in nobis per volũtatez: qa videlicet studemus inueniẽdo ⁊ audiẽdo a doctore: ⁊ hec oia fiunt intellectu agẽte ifluẽte eis itellectualitatẽ: ⁊ faciendo hec itellecta eẽ itellecta ꝑm actũ itellus agẽs cõiungitur nobis vt efficiẽs: ⁊ qa in oib⁹ his ifluit itellectualitatem ⁊ denudationẽ sunt oia sibi sll̃a in hoc q̃ separata sũt ⁊ nuda: ⁊ tõ in oib⁹ his accipit ꝓtinue intellus possibilis lumen agentis: ⁊ efficitur sibi similio: de die in diẽ: ⁊ hoc vocat a pbis moueri ad ꝓtinuitatẽ ⁊ ꝓiunctionẽ cũ agente intellectu: ⁊ fic cũ acceperit oia intellecta hz lumen agentis in formã sibi adherentẽ: ⁊ cũ ipse sit lumẽ suũ eo q̃ lumẽ suum essentia sua est: ⁊ nõ extra ipm̃ tũc adheret intellus agens possibili sicut forma: ⁊ hoc sic cõpositũ vocat a Peripatheticis itellus adeptus ⁊ diuinus: ⁊ tũc hõ pfect⁹ est ad operandũ opus illiõ qõ est opus suũ inquãtũ est hõ: ⁊ hoc est opus qõ operat de⁹: et hoc est pfecte per seipz ꝓtẽplari ⁊ intelligere separata: ⁊ iste modus ⁊ ista ꝓiũctiõis opatio ꝓcordat cũ Aristo. in.10. ethice sue vbi fere dicit ista ⁊ ꝓcipue cõcordat cum Eustratio ⁊ Michaele ephesio qui fere in hũc sensum exponunt Aristo. ibidẽ. Colligit eni er his q̃ intellus agẽs tribus modis cõiungit nobis lz in se ⁊ ꝑm essentiã suã sit separatus: a nã eni cõiungit vt potentia ⁊ virtus quedã aie: sed faciendo intellecta speculata cõiungit vt efficiens: ⁊ er his duab⁹ ꝓiũctionibus nõ est hõ perfectus vt opereẽt opus diuinũ: tãdẽ coniungit vt forma ⁊ cã ꝓiunctionis eius est itellectus speculatiuus: ⁊ ideo opz esse speculatiũ ante adeptũ: ⁊ tunc hõ pfectus ⁊ diuinus effectus est ad suũ opus inquãtũ hõ ⁊ nõ inquantũ animal est perficiẽdũ: ⁊ sunt gradus in itellectu speculatiuo qbus quasi ascendit ad intellectũ adeptum sicut p se patet cuilibet. In hoc aũt mõ prior est potẽtia intellus q̃ actu intellus: ⁊ hoc est qõ sepe superius dirimus q̃ possibilis ꝓr est tẽpore in vnoquoq̃ indiuiduo qõ hz vtrũq̃ intellectũ: sed actu autẽ dictus intellectus est simplr prior. ⁊ hoc vsu pz q̃ intellectus agẽs ꝓut est adeptus vt forma igredit ab extrinseco in hoie: vt dicit Arist. in.16. lib. aialiũ. Et his facile pz oium dubitationũ solo: q̃ eni timuerũt quidam in hac scia q̃ vz er corruptibili ⁊ generabili fz dicta fieret vnũ: cum er agẽte ⁊ speculatiuo ⁊ possibili fiat vnũ sicut dicto mõ sicut er mã ⁊ forma: nos vo non in totũ verum esse dicimus q̃ possibilis sit corruptibilis: sed potius separatũ ⁊ incorruptibilez: sicut separatus ⁊ icorruptibilis est intellectus agẽs sicut patuit er ꝑus habitis: lz aũt speculatiuus sit generatus er potentia: attamẽ sicut superius dirimus er subiecto eo q̃ possibilis intellectus nõ hz aliquã trãsmutationez: nec oino fit vnũ sicut er trib⁹ sicut er mã: sed solus possibilis intellus est nõ quidem mã sed vt mã quedã: ad ipsum aũt vnit agẽs sicut lumẽ ad diaphanum: ⁊ speculatiuus vnit ⁊ cõparat ad possibilẽ sicut instrumẽtum: cõparat aũt ad agẽtem sicut minus formale recipiens actũ ⁊ virtutẽ a magis formali: quandocũq̃ eni duo cõparant̃ ad vnũ sicut ad mãm vnũ illoꝝ est forma simplr: ⁊ alteꝝ est quasi instrm̃ ⁊ imperfectũ pp hoc ẽ deductus in rõnẽ alicuius mãlis: ⁊ ideo cũ tã agens q̃ speculatiuus intellectus cõparant̃ ad possibilẽ itellũz: agẽs erit simplr forma: ⁊ speculatiuus erit nõ simplr forma sz vt istz: nisi eni ita ponam⁹ nõ euadem⁹ obiectionẽ inductã ꝛ Auicẽ. qa cũ agẽs sit vna ⁊ simplex eẽntia nõ põt eẽ cã distictaꝝ spẽruz in specũlãdo: ⁊ tõ speculatiuus ẽ istrm̃ et⁹ ad distiguẽduz intellũz polez: lz aũt corruptibile nõ fit vere mã eius qõ ẽ in corruptibile eo q̃ sequereẽt q̃ corruptibile efficereẽt incorruptibile: tũ factũ eẽ põt mãle sic instrm̃ est corruptibile: sic virtutũ celestiũ sunt instrm̃ virtutes eẽntales corruptibiles: pz igit solutio qõnis ⁊ oluz dubioꝝ: mirabilis aũt ⁊ optim⁹ est iste stat⁹ itellus adepti: sic per eũ eni hõ fit sll̃is quodãmodo deo eo q̃ põt opari sic diuina ⁊ largiri sibi ⁊ alijs itellus diuinos ⁊ accipe oia itellecta quodãmõ: hec igit dicta sunt ad pñs de solone istius qõnis. Aristo. aũt distulit eã vsq̃z ad.10. ethice sue ad soluẽdũ. Est aũt sciendũ q̃ ille solus in vitate modus est quo oẽs hoies nãliter scire desiderãt: qa isto solo mõ hõ est hõ ⁊ opat que sũt hois: vide eni eos qui sic itellectũ nõ sunt adepti: si dicas aliqd de ꝓtẽplabilibus nõ itelligũt plus q̃ bestie que in singulariũ semp remanẽt cognitione. ¶ Qõ aũt querit vtrũ itellecta maneãt apud intellectuz qm̃ actu illa nõ cõsiderat sic dicit Auicẽ. per rõnes supi⁹ iduetas nos iudicamus eẽ vez: qa cũ mediũ ꝓiunctiõis possibilis ad agẽtẽ sint speculata opz ipsa manere: aut extrema diuident̃: nõ tm̃ ꝓcedim⁹ q̃ ipsa nõ ẽ diffinita per tenere: ⁊ neq̃ ẽt percipe sic virtutes corporales: sz potl⁹ cũ aia itellectualis sit vt loc⁹ spẽruz vluz remanẽt vlia speculata apõ itellũz sicut in loco sue generationis. Qõ autem obiicit q̃ nihil eri gitur ad speculari ꝑm actum nisi formaz actu esse intellectã: dicendum videtur q̃ magis libera est anima rationalis q̃ sensibilis: in sensibili autem extimatiua ⁊ phantasia libera est imaginari cum voluerit: etiam quando imago est apud nos: ⁊ ideo lz species sint sicut in loco in intellectu: auertitur tamen ab eis quando vult ⁊ cõuertitur ad eas quando voluerit: cum autem hec sit coniunctio intellectus adepti cuz homine oportet scire q̃ quidam nobilioris anime eristẽtes quasi omnia querenda de pbia quasi per seipsos facile intelligunt sicut dicebatur de Hippocrate: ⁊ horũ est intellectus sanctus vocatus a pbis eo q̃ plurimum possibilis eorũz intellectus accedit ad intellectum veruz qui est agens: hec autem aptitudo vera vocatur subtilitas: er adepto vo subita inuẽtio medij termini qõ est causa quesiti vocatur sollertia que vna est virtutum intellectualium: quãdo autem adept⁹ quasi totus est perfectio luminis agẽtis: ita q̃ per se facit intellecta tũc ille ꝓprius est ad cognoscẽduz futura er pñtib⁹ etiã illi frequẽter efficiunt̃ ꝓphete: qm̃ eniz duo extrema habent

Mõ i q̃ disere pat ab Auerroi.

Intell's agẽs tribus modis ꝓiũgit nobis.

Nõ Auẽrois cõ.36.

Nota quis sit modus sciẽdi quez nãlr oies hõ desiderat.

Mõ an intellecta maneãt in intellectu cessante actuali intellectiõe.

bent coniungi per gradū: tunc multi gradus tam er aptitudine nature q̃ er speculatione medij inueniunt: ⁊ ꝑm eoꝝ diuersitate ⁊ nobilius ⁊ minus nobilr ꝯiungunt extrema.

¶ Cap. lz'''. Quomodo aia est oia quodāmodo que sunt.

Lect. ⁊ cō. 37. Nunc aūt ad ꝓpositū reuertētes dicam⁹ recapitulando dicta de aia quo ad potentias cognitiuas: q̃ er his q̃ dicta sunt: sequit q̃ aia quodāmō est oia. dico quodāmō: qm̄ ipsa nō est oia ſz eē māle: sed ꝑm eē itēctionale spēr. Spēs eni rerū vniunt aie: sicut receptū vnit recipiēti: lz hec vnitas neq̃z sit ꝓprie subiecti ⁊ accidētis: neq̃z māe ⁊ forme: large tm̄ accepto subto q̃ subm dicat id qd quocunq̃z modo recipit aliud: a quo nō hz eē māle: sed quo pficit ad agere ſz potētiā nālez: q̃ aia etiā intēctiones q̃ sunt in ea: sunt vnū cuz subiecto. Qd aūt sic est oia: pz p diuisionē: qm̄ oia q̃ sunt: aut sunt sensibilia q̃ sunt ꝯiuncta cū mā: aut sunt intelligibilia sicut separata a mā: ⁊ aia ꝑm sensum efficit idem cū sensibilib⁹: ⁊ ꝑm intellectū efficitur idez cū intelligibilib⁹: eo modo quo eadem actu dicunt: quoꝝ idez est actus: lz esse sit differens.

Lect. ⁊ cō. 38. ¶ Oportet aūt querere ad hec demōstrationē: qm̄ p partes diuisionis iducta ꝓbatio nō est sufficiēs. Accipiamus igitur istam ꝓpōnē q̃ quoꝝ diuisio est in eodē ipsa sunt eadez: res aūt ⁊ aia sūt eiusdē diuisionis: ergo aia est quodāmodo oīs res: secatur enim scientia itellectiua ⁊ sensus in ea que sunt res quodāmodo: qm̄ id qd est dans eē ⁊ essentiā totā: est forma vl̄is vel particularis: mā enim nō assumit ad esse ꝓferēdū sed potiꝰ vt sit subm eē ⁊ eēntie vide cō. 7. metaphysice com. 33. ⁊. 34. ⁊. 21. Totū eē ⁊ eēntia a forma est ⁊ mā ñ assumit ad eē ꝓferēdū sed potiꝰ vt sit subm eē ⁊ eēntie: ⁊ ñ sine subiecto tali subsistere posset: nō quereret mā a nā: qm̄ eē magis ignobilitatur a mā: q̃ aliqd recipiat ab ipsa: eē aūt rex est potentia vel actu ⁊ separatū a sensibilib⁹: vel nō separatū: ⁊ hec eadez sunt in sensu ⁊ intellectu: qū hec duo aie. s. sensitiuū: ⁊ scire potens: sunt hec potētia primo: ⁊ postea sunt hec actu: qm̄ sensus primo est: ⁊ postea oia sensibilia: ⁊ huius est maxime sensitiuū primū qd est sensus cōis: id autē qd scire ponitur post intellectū: est potētia omnia scire: ⁊ post adeptū intellectum ꝑm actum sunt scita oia: sicut diximus superius: cū aūt sensitiuū ⁊ intellectiuū sint sicut potentia oia: hoc est necesse fieri altero duoꝝ modoꝝm: aut enim sunt potētia ⁊ actu ipse res extra aiam: ꝑm esse materiale: ꝑm qd dixerunt multi pbi: de quib⁹ in primo libro fecimus mētionē: aut sūt potētia ⁊ actu species rerꝝ: nō autē pōt esse q̃ sint ipse res: non enim hic lapis demōstratus in esse materiali extra aiam: est in aia: sed spēs lapidis est in aia ⁊ aia est spēs eius: sicut dixim⁹ esse sensum spēm sensibiliū: ⁊ intellectū esse potētia spēm intellectorum: aia igitur ꝑm sensum ⁊ intellectū: est sicut manus q̃dam que est in alijs organis corporis: manus enim nō est organū vni officio tm̄: sed iuuat qlibet organū ad officiū suū: potrigit enim ori cibū: ⁊ expedit pedē: ⁊ purgat ⁊ deobturat aurē: ⁊ sic de alijs actib⁹ ipsius: ⁊ ideo manus est organū organoꝝ: habēs figurā ⁊ cōpositionē quasi actiuā ad omne organuz: ⁊ ita est sensus potētia spēs sensibiliū: ⁊ intellectus potētia species intelligibiliū: per quē moduz hoc fit: superius diximus: qm̄ sicut necesse est q̃ manus sit formalior organis ita necesse est q̃ primū sensitiuū sit formalius q̃ sensibilia: ⁊ primo intellectus sit formalior spēbus intelligibilib⁹: hec aūt sufficiēter ꝓbata sunt in antehabitis. ¶ Quoniam nulla oino sunt

Lect. ⁊ cō. 39. sensibilia que sunt separata a magnitudine corporis: q̃ oēs forme sensibiles: sunt forme sibi situm in corporib⁹ determinantes: ⁊ in maioꝝib⁹ maiores: ⁊ in minoꝝib⁹ minores: ⁊ q̃ spēs intelligibiles sunt in sensibilib⁹ quocūq̃z modo: siue sint abstractiue dicta: sicut mathematica: siue habit⁹ ⁊ forme ⁊ passiones ⁊ ꝓprietates ipsoꝝ sensibiliū: sicut nālia ⁊ moralia: ꝯ ꝯtingit q̃ nihil oino sentiens: nunq̃ aliq̃ pōt addiscere vel scire: qm̄ sicut diximus ante adeptū intellectum: est acceptio scientie ex phantasmatib⁹: phātasmata aūt nō hz: nihil oino accipiens per sensuz: ⁊ si in toto periret aliqs sensuū: periret in toto scia que de sensibili illius sensus deberet elici: cū enīz quis speculēt accipiēdo sciam: tunc necesse est simul in eo eē phātasma: eo q̃ phātasmata itellectuuz: sunt sicut sensibilia sensuuz: excepto hoc solo q̃ phātasmata abstracta a presentia māe sunt: ſz sensibilia exigunt mām eē pnte. Est aūt phātasia ꝑm quā phātasma in nobis fit: ⁊ differt ab affirmatiōe ⁊ negatione: qm̄ nature affirmationis est: ⁊ nature negationis est intellectus cōplectens itelligibilia: ⁊ hec cōplexio est: aut vera: aut falsa: ⁊ ideo forte quereret aliqs qd differt illud qd primū est intellectus cōplectēs particularia per cogitationē ab eē nūc phātasmate in aia: principiū enīz intellect⁹ in nobis est cogitatiuus: nunqd enim ipsa phātasmata sunt nō alia ab itellectu: ꝓstat aūt q̃ nō: sed lz nō sint phātasmata idē cū cogitatiuo itellectu: tm̄ itellect⁹ cogitatiuus nō est sine phātasmate: ⁊ iō etiā in dubiū venit sicut supius dixim⁹ vtr itellect⁹ ꝑm q̃ est in nobis ꝯiunct⁹ imaginationi ⁊ sensui posset aliqd separatū itelligere: intellect⁹ enim post mortē ꝓstat q̃ intelligit separata: ⁊ nos dixim⁹ in illa cōne qd nobis videbat: qm̄ nobis videt q̃ in hac vita ꝯtinuat cū agēte formaliter: ⁊ tūc p agentē intelligit separata q̃ aliter felicitas ꝓtēplatiua non attingeret ab hoīe in hac vita: ⁊ hoc est ꝗ oēs pipatheticos: q dicūt q̃ fiducia ꝓtēplatiua est vt formā attingere intellectū agētē: est enim sicut diximus supius respectu stat⁹ nostri intellect⁹. s. in potētia ⁊ in pfectione potētie ad actū: ⁊ in adeptione: in potētia aūt existēs nullo modo attingit agētem sicut formā: ſz dum pficit tūc mouet ad ꝯiunctionē cum adepto: ⁊ tūc quātū hz de itellectu tantū est ꝯiunct⁹: ⁊ quātuz caret tātū nō est ꝯiunct⁹: habitis aūt oib⁹ itellectib⁹: tunc est ꝯiunct⁹ ⁊ vocat adept⁹ ⁊ sic sunt differētie itellect⁹ nostri quatuoꝝ: quoꝝ prim⁹ est possibilis vocatus itellect⁹. scōs aūt vl̄r agēs. ⁊ tertius speculatiu⁹. ⁊ quart⁹ adeptus: accessus aūt ex nāe habitudine ad adeptū: vocat subtilitas: ⁊ expedit⁹ vsus adepti in actu: vocat sollertia: subtilitas aūt causat er splendore itelligētie sup possibile er nā: sollertia aūt est bōa dispositio velociter inueniendi causas multas. Quatuor sunt intellis vīntis in nobis.

¶ Cap. lz'''. Et est digressio declarans q̃ anima nō moritur morte corporis: ⁊ q̃ non fuit ante corpus.

Ils aūt oib⁹ habitis de facili pbat aiam rōnalē eē imortalez ⁊ q̃ manet aia separata a corpe ⁊ est rō demōstratiua: q̃ oē eēntialr separatū a corpe ⁊ q̃ nō cōicat corpe p se ſz p aliū manet separatuz a corpe: aia autē rōnalis sic separata est vt patuit er dictis: g̃ ipsa nō destruit morte corpis. Amplius aūt ois eēntia vel suba a qua fluunt potētie nāles separate ꝑm seipsas ⁊ suas opatiōes ē suba separata cui⁹ ꝓbatio: q̃ si p subam eēt cōmixta corpi tūc po⁹ ei⁹ eēt po⁹ cōmixti ⁊ tunc nō eēt separata suba: aia aūt est hmōi suba cui⁹ partes potētiales sunt intellect⁹ possibilis ⁊ agētis que sunt ptes p seipsas separate: ergo ⁊ ipsa est separata: separatū aūt in suba ⁊ actione nō destruit destructo corpore: aia ergo rōnalis destructo corpore destrui nō pōt. Supius ēt indurimus in primo lib. Arist. q̃ id qd est er potētia p intellectuale nām determinatū ad eē est aliqd in nā ⁊ in entibus mundi: itellectualis aūt aia ⁊ itellectus de se est determinatū qd ad eē ⁊ est aliqd p se existēs in nā ⁊ incorruptibile tā er potētia q̃ er forma itellectuali que ad esse in nā declarat vel determinatur: hoc aūt facile pz er oib⁹ que de separatiōe intellect⁹ dicta sunt. Auicēna aūt sic probat ⁊ dicit: si enim aia dicat corrūpi: aut dicet corrumpi p se aut corruptiōe alteri⁹ er quo pēdet ꝑm eē: si aūt corrūpat per se ⁊ tūc ante q̃ corrūpat hz potētiā nō pmanēdi in esse. Constat aūt q̃ hz essendi actū: aut ergo hz actū existēdi: ⁊ potētiā nō eēndi ꝑm idē ⁊ in eadē radice: aut nō ꝑm idem sed in alia ⁊ alia: si dicat q̃ hz ꝑm idē vtrūqz. s. potētiā eēndi ⁊ nō essendi: tunc ab eodē erit actus eēndi ⁊ nō essendi potētia: sed potentia nō eēndi in oib⁹ hntib⁹ potētiā illā est a priuatiōe que est in mā per quā mā efficit subm trāsmutationis: ergo act⁹ essendi erit ab eadē priuatione qd est impossibile qm̄ actus essendi erit a diuino ⁊ optimo qd est forma eius qd vere est: si aūt hz a diuersis: tūc opz q̃ aia sit cōposita er diuersis quorū vnū sit mā hūs in se priuationē ⁊ alteꝝ forma: omne autez qd talē hz mām hz eā tpe ante se: g̃ mā er qua fuit aie est ante aias sicut mā corporis pbicoꝝ est ante ea: ⁊ opz generationē ⁊ corruptionē aiarū esse adinuicē sicut corporis qd est absurditas maxima. Ex hoc aūt pz qd in fine primi celi ⁊ mundi diximus: q̃ impossibile est q̃ gñabile ⁊ corruptibile habeat virtutē semp essendi cū habeat virtutē aliqm̄ nō essendi debeat intelligi de hmōi generato ⁊ corrupto qd est cōpositus: nos enim cōcedimus aiam quodāmodo generari si generari dicat qd incipit esse post nō eē: ⁊ cū dicimus q̃ habet virtutē semp essendi. Si aūt dicatur q̃ aia corrūpit corruptiōe corporis sicut pēdens er ipso: tunc diuidemus sic dicētes q̃ aut pendet er ipso sicut simul existens cum ipso: aut sicut er

priori: aut sicut er posteriori: si aũt simul erũt: tũc hoc nõ põt eẽ nisi altero duoꝝ modoꝝ: q̃ vz ipsa simultas sit essentialis vtriqz: ⁊ de rõne aie ⁊ corporis: aut q̃ sit accidẽtalis eis: ſz si sit eẽntialis tanq̃ ens de rõne coꝝ: tũc aia ⁊ corp⁹ eẽntialr ⁊ ꝑm suas diffõnes referunt adinuicẽ: q̃ ſũt eẽntialr relata qõ falsum est: si aũt est accidẽtalis vtriqz vel alteri: tũc posito in ipso nõ eẽ nõ erunt depẽdẽtia adinuicẽ ⁊ nihil sequit impossibile: q̃ er hoc nõ corrũpet aia corruptiõe corporis. Si ãt pẽdet tanq̃ er posteriori: aut sicut er priori dicto ꝑm cãz: aut de pẽdet er eo sicut er priori tpe: tunc erit corp⁹ ante aiam sicut nã ppria: ⁊ potẽtia a qua eẽ ⁊ corrũpi bz: q̃ aia rõnalis est forma organica ⁊ actus corpis qõ multiplr in ꝑhabitis iproba tũ est. Si aũt dicat eẽ mã corporis sicut er qua fit aia: hoc est absurdũ: qꝝ sic aia eẽt er mã corporali qõ ẽt iprobatũ ẽ. Nos aũt loquimur de aia rõnali tñ: si aũt dicat q̃ pẽdet er eo sicut er priori ꝑm cãm: tũc aut erit cã efficiẽs aut formalis aut mã aut finalis: qꝝ iam ostẽsum est q̃ nõ est cã mãlis: si aũt pẽdet er eo sicut er cã efficiẽte hoc nõ ꝓt eẽ qñ a corpore nõ efficiẽt nisi virt⁹ corporea eo q̃ nõ agit inquãtũ est corp⁹: sed per q̃litates actiuas ⁊ passiuas q̃ sunt in ipsa. ꝓbatũ est aũt aiaz rõnalẽ nõ eẽ virtutẽ in corpore nec aliqd ꝛñs corporis cõplexionẽ vel actionẽ corporaliũ q̃litatũ: q̃ nõ pẽdet er eo sicut er efficiẽte: ſz neqz pẽdet er eo sicut er forma: qꝝ supra multiplr ꝓbatũ est in scõo libro de aia: q̃ aia est suba ⁊ forma corpis ⁊ nõ ecõuerso. Nec põt dici q̃ pendet er eo sicut er fine: qꝝ sic eẽt corpus pp aiam ⁊ nõ ecõuerso qõ falsuz est sicut er supius habitis ꝛstat. Si aũt dicat q̃ aia pendet er eo sicut er posteriori: tũc q̃remus vtrũ pẽdet er eo sicut er posteriori ꝑm tempus: aut er posteriori ꝑm ordinẽ q̃ est iter cãm ⁊ causatũ. Et si priori mõ er eo pẽdere dicit tũc nõ destruit destructiõe eiꝰ qñ diuisa in tpe nõ destruunt sic q̃ vnum destruat nẽcio destructiõe alteriꝰ. Et si ꝛtingat aliqñ vnũ coꝝ destrui cuz alio hoc est casu. Si aũt pẽdet er corpore sicut er posteriori ſz ordinẽ causе: tũc sequit q̃ nõ destruit destructiõe eius nẽcio: qꝝ destructo posteriori nõ nẽcio destruit id qõ prius est. Et si ꝛtingat aliqñ hoc casu accidit. Nos aũt nõ talẽ cãm querimus destructionis: ſz aũt hoc sufficiẽter ꝓbatũ sit aiam non destrui morte corporis: ſz post mortẽ nobilius esse accipe qñ tũc tota ꝓuerti bz ad intellectũ agẽtẽ sicut ad formã ⁊ p eũ intelligere separata a mã qõ est sũmũ felicitatis eius: ſz nãm tñ ponim⁹ ipsaz in corpe icipiẽte corpore: ⁊ hoc ꝓbat er hoc: qꝝ oĩs motor suo mobili aptat sicut pz er prius habitis: aia aũt motor est corpis: sicut enim nulla naui erũte nullus ordinat nauta in corpe ppto nõ erũte nõ põt ꝑm ordinẽ esse nãe aia. Demõstrãt but⁹ rõnes in ꝓncipio. 8. ꝓbicoꝝ: ⁊ ad istud ꝓbãdũ optime ⁊ ꝓciose qñ ibi demõstratũ est q̃ motor nõ põt eẽ ante mobile neqz post ipm neqz cum ipso: ita q̃ nõ moueat ⁊ necesse est hoc eẽ: ita in minori mũdo sicut i maiori: sicut ibidẽ dictũ est. Constat aũt p oĩa antedicta q̃ aie subale est: ita q̃ p illud diffinit q̃ ipsa sit motor corpis: ⁊ si esset ipsa cũ corpore ⁊ nõ ante ipm: neqz post ipm facta: ⁊ sic simul demõstratione ꝓbatũ est, ꝓpositũ ⁊ destructus est error Platonis qui dixit aias ante corp⁹ fuisse ab eterno in cõparib⁹ stellis: but⁹ aũt modus qualr aia icipit cũ corpe ⁊ nõ destruit cũ ipso habeẽt er ante habitis. Cõstat aũt q̃ sunt gradus in entibus ⁊ quedã sunt nobilia ⁊ q̃dã minus nobilia: ⁊ q̃ nobilius inter oĩa est aia rõnalis: oꝝ igit q̃ ipsa maxime sit eleuata super mãm ⁊ simillima causis separatis: oꝝ igit q̃ ipsa sit imago cause separate per essentiã ⁊ potẽtias quasdã sicut superiꝰ diximus. Substãtia aũt talis ſz icipiat eẽ in corpore: qꝝ tã pendet eẽ eius er causis nullo modo põt interire cũ corpore: sed hunc ordinẽ essentialem nõ possum exponere intelligibiliter nisi in scientia diuina: vsqz illuc ergo differamus.

¶ Cap. 14m. Et est digressio declarãs errorẽ eoꝝ qui dicunt de oĩbus aiabus tñ vnam remanere post mortem.

Uerũt aũt qdã q̃ videntes aiam subaliter eẽ separatã direrũt eã nõ idiuiduari nisi p corpus ⁊ ad corp⁹: ⁊ iõ destructo corpe er oĩb⁹ aiaiib⁹ nõ remãere nisi vnicã subam separatã ⁊ hoꝝ nos tetigimus supra errorẽ cũ loq̃remur de nã intellectus possibilis. Sed qꝝ deliramẽtũ hoc eẽ putamus ⁊ fuerũt viri magni in ꝓhia q̃ hũc abhorruerũt errorez bonũ nobis videt ponere fortes rõnes ⁊ demõstratiuas q̃ illos. Dicimus aũt q̃ si vna aia sit er oĩb⁹ aiab⁹ rõnabilibus: aut hoc fit sic q̃ er aiab⁹ substãtialiter multis fiat vna aut iõ qꝝ accidẽtaliter multe sunt ⁊ subaliter remãet vna er multis vel oĩb⁹ post mortẽ corpis. Si aũt primo mõ dicũt hec eẽ absurditas magna: qꝝ cũ oĩs aia rõnalis sit eiusdẽ speciei cum alia nõ remãeret vnũ nisi collectione er oĩb⁹ sicut exercitus ⁊ turba ⁊ populus: hoc aũt simplr sunt multe aie ⁊ ꝑm qd vnũ: viri aũt sapiẽtiores fuerũt q̃z vt direrũt hoc sed absqz dubio scõo modo direrũt dicẽtes aias nõ eẽ multas nisi er respectu ad corp⁹ ⁊ ꝛ hoc fortissimas q̃ruo: supius idurim⁹ rõnes vel demõstratiões: hoc aũt dirim⁹ q̃ illud accidẽs qõ fecit multas aias: aut est accidẽs qõ est i aia aut nõ est in aia. Si eniz est in aia cũ aia sit simpler: tũc opz q̃ sit in tota aia: ⁊ sic indiuiduatio aie ad vnũ erit idiuiduatio ad aliũ: ⁊ sic aie p illud accidẽs nõ erunt multiplicate p numerũ ⁊ est ꝛ eos. Adhuc aũt qcqd accidit simplici toti simplici accidit. Illud q̃ accũs toti accideret aie: accideret q̃ ei ꝑm q̃ est in oĩb⁹: ⁊ sic nõ multiplicarent p illud accũs. Si aũt accideret aie tũc nõ indiuiduaret aiam. Adhuc aũt habitũ est q̃ speculatiuus intellect⁹ inest aie ꝑm ipsaz: ⁊ sic speculatiu⁹ intellectus eẽt idẽ apud oẽs qõ oĩno falsum est: qꝝ sic vno hoie existẽte sapiẽte oĩs homo sapiẽs eẽt qõ falsum est. Adhuc aũt cũ aia rõnalis sit simpler ipsa est tota in omni corpe in quo est: q̃ cuz tota aia ꝑm istos eẽt in vno ⁊ tota in alio ⁊ tota in quolibet: ⁊ hoc nõ est intelligibile: qꝝ er hoc sequit q̃ tota eẽt in quolibet ⁊ tota extra qõlibet qõ est absurdũ. Si aũt dicat eẽ nõ in corpore ſz respicere ipm: q̃rat qs sit modus illius respect⁹: ⁊ dicũt q̃ hoc ẽ respectus opationis ⁊ hoc stare nõ põt: qñ cuz opatio egrediat a po⁹ ⁊ po⁹ sit in eẽntia opz eã eẽntialiter eẽ vbi opat ⁊ opat in corpore: q̃ est in corpe. Adhuc aũt suba q̃ est dans eẽ ⁊ rõnez est in eo cui dat eẽ ⁊ rõnẽ: aia aũt rõnalis dat eẽ ⁊ rõnẽ corpori q̃ est in ipso. Cõstat aũt falsuz eẽ qõ isti dicũt: si aũt q̃ratur modus ꝛiunctiõis aie ad corpus ⁊ idiuiduationis supius a nobis hoc est assignat⁹ cũ oĩderem⁹ q̃liter itellect⁹ possibilis est separat⁹ ⁊ ꝛiunct⁹ in aia intellectuali. Nlr nec opz hoc reiterare: dicit aũt Auic. q̃ aia bz idiuiduãs ꝓpriũ lz nãm ei⁹ ⁊ nomẽ ignorem⁹. Sed cũ oẽ idiuiduãs sit mã opz q̃ illud idiuiduãs eẽt mã icorporea in aia existens: ⁊ p formã q̃ nõ est corporis pfectio: ⁊ hoc ꝛcedũt pleriqz iter nostros socios. Sed nos eis in nullo ꝛdicere volentes ꝓbabile reputam⁹ qõ nos supius dirimus q̃ id ꝓbari põt er his que insunt aie: istud autem nõ est ꝓbatum: sed ratione magis confictum.

¶ Tractatus q̃rt⁹ tertij de aia in quo agit de motiuis viribꝰ.

¶ Cap. pm. Que pars anime sit motiua.

Uoniam autez sicut ab initio dirim⁹ aia ꝑm duas diffinita est potẽtias: qb⁹ aiatũ videt differre ab inaiato: dico aũt aiam que aiaiuz est: qꝝ plãte bũt ptez partis aie potius q̃z aiaz: nã in plãtis neutra est illaꝝ potẽtiaꝝ qb⁹ aiatũ ab inaiato differre videt: due aũt potẽtie sunt discretiuum ⁊ motiuũ ꝑm locũ: discretio aũt in cõi dicta est opus tam itelligẽtie q̃z sensus: ⁊ de vtroqz istoꝝ iam habitũ est: de mouẽte aũt speculãdũ est nũc: qd sit aie: ⁊ hoc est q̃rere vtrũ mouens in aiaiib⁹ sit vna q̃dã pars aie: que separabilis sit ab alijs partib⁹: magnitudine: ⁊ subto sui organi: sicut visus separat ab auditu: sicut dixit Plato aiam in vires diuidi: aut tñ separat ab illis rõne potẽtie ⁊ virtutis: ⁊ ꝛueniat cũ eis in subto: aut etiã ipm sit tota aia ⁊ nõ aliqua pars alicui⁹ aie: sicut direrũt qdã: q̃ sicut vegetabilis est vna tota aia: ⁊ sicut sensibilis est vna tota aia: ita motiuũ ſz locũ sit vna tota aia pficiẽs illud qõ moueẽt ꝑm locũ. Quia aũt er oĩb⁹ diuisionib⁹ his pars va est q̃ sit pars potẽtialis aie: sicut pz er ꝓhabitis: iõ supposito illo querẽdũ est vtrũ sit, ppria q̃dã pars separata ab his q̃ ꝛsueta sunt dici ptes aie. Et q̃ dicta sunt: ⁊ determinata sũt a nobis: aut est baꝝ aliq̃ q̃ sunt determinate. ¶ In hac aũt qõne res q̃sita moꝝ igerit dubitationẽ ꝑm quẽ modũ oporteat dicere aie ptes: ⁊ quot nũero: nõ eniz sunt integrales neqz essentialis sicut in ꝓhabitis est determinatũ: ſz sunt actuales siue potẽtie ptes in qb⁹ iferiꝰ semp in suo supiori saluat. Quot aũt opz dicere ptes multũ est dubitabile: mõ enim quodã infinite videnẽ. Et si eniz vellemus vocare ptes qb⁹ spẽs motorũ inferũt passiões ifinite esse videnẽ: qꝝ tũc multiplicabunt

Tex. ⁊ cõ. 40.

Tex. ⁊ cõ. 41.

potentie passiue ꝑm formas suoꝝ actiuorum. Et ꝑm hoc tot erunt appetit⁹ quot sũt appetibilia: ⁊ tot sunt sensus quot sũt sensibilia spe ⁊ forma differẽtia: ⁊ hoc ꝓcedit in ifinitũ numerũ. Et ꝑm hunc modũ qdã pbꝝ determinãt ⁊ diuidũt aiaz in rõnatiuã: ⁊ eã que ab animositate vocat aiatiua: quã qdã vocãt irascibilẽ: ⁊ eã q̃ vocat a qbusdã appetitiua: quã Platonici ꝓcupiscibilẽ esse dixerũt: hãc enim diuisionẽ ꝑm solas spẽs obiectoꝝ diuidũt Platonici: ⁊ nõ ꝑm differẽtias corporuz aiatoꝝ. Si aũt sufficiẽter diuidũt aiam vt iam dictũ est: tũc quelibet spẽs obiecti faciet ptẽ aie spãlẽ: ⁊ tũc erunt ptes infinite: penes enim spẽs obiectoꝝ inueniunt ibi alie ptes que magis differunt q̃z tres inducte differẽtes: sicut in gẽe boni actualis: ⁊ nos possum⁹ inuenire formas obiectoꝝ in diuersis generib⁹ erũtes: hoc aũt euidẽter ostẽdit ꝑ hoc q̃ diuiditur aia ab istis in rõnalẽ ⁊ irrõnalez ⁊ irascibilẽ ⁊ ꝓcupiscibilez ⁊ est insufficiẽs diuisio. Quia ptes aie ꝓncipales: sumpte sunt ꝑm diuisionẽ generis aiatoꝝ: ⁊ ille sunt vegetabilis ⁊ sensibilis: ⁊ ly vegetabilis aliquo mõ dici possit irrõnalis: tñ sensibilis neqz rõnalis neqz irrõnalis dici põt: q⁹ sicut dicẽt in fine primi ethicoꝝ: rõnalis nõ est ꝑ essentiam: neqz irrõnalis est: qñ ꝓticipat aliquo modo rõne: eo q̃ ꝓsuadẽt el rõne ⁊ sub iacet ordini rõnis. Idẽ aũt est de phãtasia que ab oib⁹ dicta altera est: qñ rõnalis nec irascibilis: nec ꝓcupiscibilis eẽ videt: hec aũt sequẽtia demõstrabũt. Si aũt rõnalis in animo sitatẽ: siue irascibilẽ appetitũ siue ꝓcupiscibilẽ diuidat penes obiectoꝝ differẽtias: tunc ꝑm habitã rõnẽ ifinite ptes aie videnẽ eẽ: ⁊ hoc ẽt est incõueniẽs. Tex. ⁊ cõ. 42. ¶ Habet igit magnã q̃nez cui hanc virtutũ phãtasia ⁊ sensitiua eadẽ sit: vel a qua earuz sit altera: ⁊ ꝑcipue si quis ponit aie partes separatas in loco ⁊ diffõne: ⁊ nõ ponit vnã in alia virtualr: sicut iferior ptãs cõtinetur in superiori. Adhuc autẽ appetitiua est vna eaꝝ que ꝑm Platonẽ: ꝑm rõnẽ ⁊ potẽtiã relatã ad actũ: altera videt esse a rõnali: cũ tñ inconueniens esse videat hanc sequestrare ab vtraqz: vel ab altera: eo q̃ in vtraqz videt ꝓtineri: ⁊ q̃ cõtineatur in rõcinatiua pz: q⁹ voluntas nõ fit nisi i rõnali: eo q̃ omnis volũtas est rõnatiue potẽtie: ⁊ voluntas est appetit⁹ quidã. Similiter aũt nõ sequestrat ab irrõnali: q⁹ in irrõnali fit desideriũ: ⁊ animus ab aiositate dictus q̃ irascibilis vocatur: ⁊ vtrũqz ipsoꝝ est appetit⁹ qdã ꝓcupiscibilis: ꝓcupiscibilis enim appetit delectabile ꝑm sensum: ⁊ irascibilis appetit arduũ in quo est gloria: sicut vindictã vel gloriã vel victoriam: aut aliquid hmõi: quinimo si aia est illa tria que dixit Plato: videbit esse in vnoquoqz dictoꝝ trium: q⁹ rõ etiã appetit discernere id q̃ appetẽdũ est ꝓz rõnẽ rectã: sicut est honestũ ⁊ partes eius. De his aũt questionib⁹ hic nõ est intentio: forsitan enim de his alibi determinabimus in sequẽtib⁹ istius tractat⁹. Tex. ⁊ cõ. 43. ¶ Sed de quo nũc rõ ertitit ad querẽdũ hoc est qd fit mouẽs ꝑm locũ aial q̃ hz motũ ꝓz locũ. Scõm enim augmẽtũ ⁊ decremẽtũ q̃ mouet mutat aliquo modo locus: q⁹ augmẽtũ crescit in locũ maiorẽ ⁊ decremẽtũ decrescit in locũ minorẽ. Sed motor hui⁹ motus: in oibus est aiatis: eo q̃ augmẽtũ ⁊ decremẽtũ insunt oib⁹ aiatis: ⁊ ꝓstat motorem in hoc motu eẽ vegetationi per cibũ: ⁊ generationi sicut dixi mus in. z. istius voluminis libro: de spiratione aũt ⁊ inspiratione que ẽt motu quadã parte corporis ꝑm locũ pficiuntur: similiter aũt de somno ⁊ vigilia: in quibus fit motus sensus ⁊ spirituũ ab exterioribus ad interiora: sicut in somno que nõ sunt siue motu locali: post hũc libũ in ꝓprijs locis dicemus. Nos enim hic nõ querimus de omni motu locali aiati corporis: sed de motore istius motus tñ quo aial ꝓcedit de loco ad locũ: ⁊ hoc ꝑ organa ⁊ hec a natura formata.

¶ Cap̃. z'''. Q⁹ vegetatiuum ꝑm se ⁊ sensitiuũ ꝑm se: non sunt motiua ꝑm locum.

Tex. ⁊ cõ. 44. ¶ E motu aũt ꝑm locũ qd vz sit aial mouens ꝑm pcessiuũ motũ de loco ad locũ: nunc ꝓsiderãdũ sit: q̃ qdẽ igit vegetabile ꝑm se non est aial mouens ꝑm motũ pcessiuũ: erit manifestuz ex his que iducent nũc. Motus enim q̃ dicit motus pcessiuus est semp ꝓpter aliqd: q̃ est semper extra aial motũ: ⁊ distat ab ipso: ꝓpter q̃ dicũt vulgares q̃ hic motus pp indigẽtiã est: ⁊ ĩõ opz q̃ fiat cũ phantasia que imaginat delectabile absens: aut cũ appetitu ⁊ sensu: qui apprehendit delectabile extra se presens: ⁊ phat ex hoc q̃ nihil q̃ nõ est appetẽs delectabile: vel fugiẽs tristabile monetur de loco ad locũ: ⁊ si mouet mouet tunc violẽter sicut cũ trãsplantatũ est lignũ: vegetabile aũt de se sumptũ neqz phantasiam hz neqz appetitũ sensibilẽ: ⁊ ĩõ vegetatiuũ ꝑ se sumptuz nõ mouet ꝑm locũ: q⁹ tũc omne vegetabile ꝓz locũ moueret: plante igit ꝑm locũ moueren̄t. Et si hoc ꝓcederet tũc opz cõcedere q̃ haberẽt mẽbra organica sicut pedes vel alas: qb⁹ explerẽt hmõi motiua: ⁊ hoc nõ est vez: vegetatiuũ enim ꝑm se nõ mouet ꝑm locũ. Tex. ⁊ cõ. 45. ¶ Similiter autẽ nec id q̃ sentire põt q̃ vocat sensitiuũ ꝑm q̃ huius est proxima ⁊ pfecta cã: hãc enim cãm mouentẽ querimus solã ⁊ nõ cãm que remota est cã motus: si enim sensitiuum in eo q̃ hmõi: esset sufficiens ⁊ pfecta cã huius motus pcessiui: omne sensitiuũ moueretur ꝑm locũ: sed hoc falsum est: cũ multa aialia sensuz hñtia: videamus eẽ manẽtia in vno loco imobilia vsqz in finem vite sue. Quãnis enim dilatenẽ ⁊ ꝓstringanẽ per quẽ motũ aialia cognoscunt: tñ nõ ꝓcedunt de loco ad locũ: q⁹ sicut iam ante diximus: nos nõ loqmur de motu quo quasi crescit aiatũ in locũ maiorẽ vel restringit in minorẽ: sed de illo tñ quo animal ꝓcedit de vno loco: ⁊ mouet totũ in alium locũ: nec põt aliquis dicere q̃ huiusmodi aialia sint imperfecta: sicut imperfecta dicunt que diminuuntur per impedimenta nature in aliquo q̃ est speciei sue debitum ꝑm nãm: sicut monstra que peccata sunt nature: sicut diximus in. z. phicorum: talia enim aialia pfecta sunt pfectione debita sue speciei: ⁊ generant sibi similia ꝑm spẽm: hoc enim mõstra nõ faciũt: si enim mõstra peccẽt in principalib⁹ mẽbris cito moriunt. Et si peccatum fit nõ in principalib⁹ sicut in manib⁹ vel in pedib⁹ non generãt simile mõstro: sed sile speciei vt frequẽter: hec igitur aialia cũ ꝓducunt sibi similia: pfecta sunt spẽruz suaꝝ perfectione: ⁊ recipiunt augmẽtũ ⁊ decremẽtuz per cibuz. Si ergo illa hñt motiuas virtutes ꝑm locum: nã dedisset eis organa quib⁹ perficerẽt motum localem: q⁹ nã nõ deficit in necessarijs: nec abundat superfluis. Si enim deficeret in necessarijs: tunc motor q̃ nõ haberet organum ẽt superfluus: q⁹ nunq̃z pficeret motũ cuius ipse eẽt principiũ ⁊ causa. Si aũt abundaret superfluis: tunc itez frustra esset vltra necessariuz: cuz per paucioza eadem opera posset perficere.

¶ Cap̃. z''''. Q⁹ nec intellectiuus nec operatiuus ꝑm se sunt cã motus ꝑm locum: sed duo horum vel tria simul.

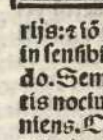

Ed neqz rõnatiuum. s. pars aie q̃ rõcinat ⁊ deliberat de opabilib⁹: nec ẽt vis que vocat intellectus speculatiu⁹: sunt ꝑm se cã efficiens huius motus: quẽ vocam⁹ pcessiuũ: hoc aũt de speculatiuo itellectu facile phat: qñ speculatiu⁹ itellectus est q̃ accipit formas denudatas a materijs: ⁊ ĩõ nihil intelligit actuale ꝓ nos: q⁹ oĩs nostra actio est in sensibilib⁹ ⁊ mãlib⁹: ⁊ ĩõ nihil decernit fugiẽdo vel pseqẽdo. Semp aũt mot⁹ pcessiuus oĩs aialis: aut est actus fugiẽtis nociuũ: aut pseqẽtis siue imitãtis delectabile: siue cõueniens. Tũ enim itellectus speculatiuus est de practicis: quorum in eis rõnem veri nõ ꝓsiderat ea put sunt practica: sed prout sunt speculatiua: sicut est in sciẽtia ethicoꝝ doctrinali: tunc accidit q̃ itellectus multotiẽs itelligit id q̃ timẽdũ est ꝑm rõnez: ly nõ eodẽ modo itelligat quo timendũ est: sed cõsiderat passiones eius: differẽtias ⁊ accidẽtia ꝑ se scia doctrinali: sicut ꝓsiderat in alijs speculatiuis. Et sil̃r ꝓsiderat aliqñ id q̃ est letũ ⁊ delectabile ꝑm rem: sicut qñ rõcinat de delectatione venereoꝝ que est ꝑm tactũ: ⁊ nõ ꝑm visuz: ⁊ q̃ ipsa est ꝓpter appetitũ coitus ad gñationẽ ordinata: hec enim oĩa speculatiua sunt: ⁊ tũc nõ iubet itellectus timere vel delectari: sed potiꝰ ostendit vnũ doctrinale: alias delectabile q̃ est in venereis: ꝓp rem tñ que mouet ꝓcupiscẽtiã: aliqñ cor mouet: vel aliud mẽbroꝝ: sicut genitalia in qb⁹ delectatio talis vel timor ostẽdit: sed hoc nõ ꝓcipit itellectus: sed potiꝰ auertit ab illo: sed ꝓnitas rei adiuncta facit hmõi mot⁹ mẽbrorũ: ⁊ ideo nõ sequit mot⁹ pcessiuus ad rem illã: q̃ nõ est cõsiderata vt circa que fit opus: ly vt ea circa q̃ est speculatio intellectus simplicis. Tex. ⁊ cõ. 46. ¶ Amplius aũt cũ intellectus extendit se ad particulare opabile ⁊ decernit: ⁊ precipit fugere aliquid aut psequi siue imitari: tunc adhuc nõ est sufficiens cã motus: q⁹ sepe tale decretuz intellectus practici circa operabilia per nos: nullus sequit motus pcessiuus animalis: possibile enim est vt in ethicis ostendat: q̃ aliquis sanũ habeat intellectum: ⁊ corruptũ habeat appetitũ ⁊ desiderium: ⁊ illi bene Tex. ⁊ cõ. 47.

precipit intellectus de fugiendo turpi ⁊ imitãdo bono ⁊ honesto: ille tñ victus passione turpis: agit ⁊ mouet ꝓm desiderium: ⁊ non mouet ꝓm intellectũ: ⁊ talis vocat in ethicis quidam incõtinẽs: põt aũt vocari inabstinens: eo q̃ nõ abstinet ab his a q̃bus intellect⁹ precipit abstinere: hoc aũt ⁊ argumẽto ⁊ simili videmus: qm̃ videmus q̃ hñs artẽ medicine ifirmus aliq̃ nõ sanat: ⁊ hoc est ideo: q̃ nõ mouet ⁊ operatur ꝓm medicine p̃cepta: ⁊ hoc ostẽdit q̃ alterius q̃ intellectus ⁊ scientie magis ꝓprium sit agere ⁊ mouere ꝓm sciam ⁊ non sciẽtie: q̃ ẽt q̃ ifirmus curat magis ꝓpriũ mouẽs hz q̃ sciẽtiam hz: lz ꝓm sciam nõ mouear: ⁊ similiter est in intellectu ⁊ scientia practica: qui sil̃r se hz ad opera mox sicut scia ad regimẽ corporis: ⁊ ĩõ dicũt morales q̃ scia pax ꝑdest ad opa: sed velle opari itellectũ multũ ꝑdest. ¶ Et hoc aũt forte aliquis crederet q̃ appetitus moueret. Et nos eodẽ mõ ostendimus q̃ nec appetit⁹ est sufficiẽs cã motus nec sensus cum appetitu. Sunt enim qdã vt in ethicis ꝓbat: q̃ cõtinẽtes vel abstinẽtes dicunt: sicut religiosi ⁊ heremite: q̃ sentiunt mot⁹ passionũ: ⁊ tñ nõ ꝓsequunt in opere: pp qõ cogunt remanere in regimine vero ⁊ honesto ꝓm q̃ p̃cipit itellect⁹: ⁊ tales sunt appetẽtes ⁊ ꝓcupiscẽtes turpes delectationes: ⁊ tñ non sunt operãtes ea quo⁹ hñt appetitũ ⁊ ꝓcupiscentiã: sed sequunt intellectũ: lz ergo qõlibet istoꝝ ſit impfecta cã motus tñ nullum istoꝝ vlis est ⁊ sufficiẽs cã motus aialiũ: q̃ vocat ꝑcessiuus: opz igit q̃ sufficiẽs ⁊ vlis cã mot⁹ sit ꝓgregata ex duobus vel trib⁹ quoꝝ vnũ discernat ⁊ p̃cipiat motũ: ⁊ alterum erequat. Et hec duo sunt in hoie appetit⁹ ⁊ intellectua: intellectiua enim opatiua seu practica discernit ⁊ p̃cipit ad quid mouẽdũ est ⁊ pp qd ⁊ qualiter ⁊ vbi ⁊ qm̃ ⁊ quãtũ ⁊ cetera huiusmodi: appetit⁹ aũt sequit ⁊ pficit hoc q̃ p̃ceptũ est ab itellectiua. Sic ergo duo in genere sunt mouẽtia in hoie. Si aũt dicunt tria mouẽtia: tũc erũt illa tria sic ordinata q̃ duo sũt sicut vnũ: hec aũt tria sunt itellectus practicus ⁊ appetitus ⁊ phãtasia que est sicut itellectus qm̃ ipsa discernit motũ ⁊ precipit sicut itellectus ⁊ hoc dici opz q̃ multa aialia p̃ter sciam intellectualẽ de particularib⁹ opabilib⁹ sequunt in motibus phãtasias. In alijs enim aialib⁹ preter hoiem aut nõ est itellectiua aut si abusiue dicat esse in eis illius nõ erit vt ratiocinans quasi ex syllogismo sed erit vt rectus a nã sicut dixim⁹ in scõo hui⁹ voluminis ⁊ ideo oia similia specie similr̃ operant hec igitur sequunt phãtasiaꝝ. Dicamus igit q̃ vtraq̃ hec sunt mouẽtia ꝓm locũ intellectus vz ⁊ appetitus vel loco intellectus phãtasia. Quotiensc̃ũq̃ igit intellectui vel phantasie appetitus ꝓsenserit motũ precipientib⁹ tũc erit mot⁹ ⁊ erit talis motus qualis est ꝓsensus appetit⁹ ad intellectũ vel phãtasiam: ꝓsensus aũt hui⁹ ad phãtasiã est vno mõ ⁊ ad itellectũ duob⁹ modis: phãtasia aũt cũ sit discretiua pticularium sensibiliũ nõ p̃cipit motuꝝ nisi circa delectabile vt nunc pñs. Et ĩõ videmus cetera aialia nõ esse ꝓtinẽtia ⁊ abstinentia a delectabilibus in sensu que sunt vt nũc delectabilia: intellectus aũt practicus nõ ex ꝓuersione ad oculũ: sed ex syllogismo precipit opabile: ⁊ ĩõ cũ syllogismis nõ peccat tunc est motus abstinẽtis ⁊ ꝓtinẽtis. verbigratia cũ dicat itellect⁹ omne turpe est fugiendũ ⁊ accipiat fornicari cũ Helena esse turpe eo q̃ est alieni thori violatio appetitus erequẽs hmõi motum est ꝓtinẽs alias ꝓtinentis: aliq̃ aũtẽ syllogismus hic in minori ꝓpositione obumbrat alias obnubilatur ex nimio estu ꝓcupiscẽtie: ⁊ lz tunc bene vlr̃ precipiat intellectus: tñ vis cõcupiscentie nõ finit per beneplacitum videre particulare q̃ sub vniuersali accipiendũ erat: ⁊ si videt illud non videt nisi speculatiue: opz autẽ in operabilib⁹ per beneplacituꝝ videre q̃ visio hec mixta est effectui qui est circa q̃ precipitur operandũ esse. Et in hac ꝓpositione omnis malus incõtinens ob dictã causam ignorãs: ⁊ dicit in minore ꝓpositione sic accepta nõ cõsentit appetitus sub vniuersali ⁊ ideo sequit perversus motus: mouẽs aũt intellectus est in vniuersali ꝓpositiõe. In minori aũt pmixtus est phãtasie que tacta est p affectum ⁊ hec est cã q̃ itellect⁹ dicit semp rectus ⁊ phãtasia aliquãdo recta aliq̃ nõ recta: intellect⁹ aũt q̃ in hoie ex syllogismo ⁊ rõne mouet ĩõ sequunt opa hominis verecundia ⁊ gloria: q̃ turpe est abiscerẽ regnuꝝ dignioꝝ ⁊ sequi regimen eius: q̃õ cõe habemus cũ bestijs ⁊ hec est causa q̃ peccatũ ⁊ pena sequant hois opera: sil̃r aũt laus ⁊ hec nõ sequunt opera alioꝝ aialium: hec etiã cã est q̃ opera honesta dicunt esse ꝓm nãm hois inquãtũ homo est: opera autẽ turpia ⁊ inhonesta dicuntur esse cõtra nãm hominis inquantum est homo.

Tex. ⁊ cõ. 48.

Mota q̃ão ois malus incõtinẽs ẽ ignorãs ⁊ q̃re itellect⁹ practic⁹ sp est rect⁹: phãtasia aũt recta: ⁊ nõ recta.

¶ Cap. 4m. De differẽtijs itellectus practici ⁊ speculatiui.

Tex. ⁊ cõ. 49.

Itellectus q̃ semp rõcinat ꝓpter aliqd: q̃õ est extra ipm ⁊ vocat practicus q̃õ idem sonat q̃õ opatiuus: opatiuũ aũt cõiter voco siue fit opabile q̃ vocat actuale siue factibile: actuale aũt in ethicis vocat q̃ ptinet ad opa: que sunt circa passiones delectabiles ⁊ tristabiles: ⁊ circa opera cõicationis iustitie: ⁊ hec sunt opa moris ⁊ hui⁹ itellectus ad illa pfectio est prudẽtia: factibile ãt vocat: q̃ in mechanica opa fit manuali ⁊ itellect⁹ ad ipm pfectio est ars mechanica sicut in ethicis hz determinari. Hic aũt cõiter vocamus practicũ itellectũ q̃ est tẽpatiuus in his ⁊ i alijs: ⁊ hui⁹ ad itellectũ speculatiuũ pp doctrine bonitatẽ volumus innuere dũas quatuor: quaꝝ prima est q̃ fine differũt eo q̃ finis ois itellect⁹ practici ẽ extra ipm siue fit opus siue optũ: opus qdẽ in artib⁹ est finis sicut in musicis in qb⁹ cantus ⁊ melos vtimus finis est: q̃ exercet in arte: agere in alijs vlteri⁹ terminis nõ est opus sed opatũ: faber enim nõ intẽdit fabricare ꝓpter fabricare: sed pp gladiũ vel aliud vas q̃õ suũ, ꝓprium opatũ est finis sue artis. In actualib⁹ aũt finis ẽ opatio que est felicitas ciuilis eo q̃ hec est diuinissima: ⁊ optima est iter opationes virtutũ. Quilibet aũt istoꝝ finiũ est extra opantẽ ⁊ ideo motu acquirit: itellectiua aũt speculatiua finez suum semp iter semetipsaꝝ hz: hz enim vez speculatũ in theorema tib⁹ q̃õ finis eius est. hoc enim ẽt est finis sui instrumẽti; q̃õ demõstratio est ⁊ vocat: nec extra illud aliqd acquirit: q̃ verũ est de his que pp se volumus in speculatiuis: que eẽntialiter sunt de phia: hec enim nõ sunt dialectica q̃ nõ sunt de mera phia: nec sunt ethica q̃ vez taliũ querim⁹ pp opus: sed sunt nãlia mathematica vel diuina: pp q̃õ ꝓtẽplatiuus itellectus hñs in se finẽ: pfectior ⁊ nobilior est practico: ⁊ ĩõ pencs ipm cõsistit felicitas ⁊ beatitudo speculatiua: precipue q̃m̃ fuerit adeptus agentẽ formã: put dixim⁹ in tractatu prehabito libri istius. ¶ Scõa aũt dũia est in forma quã apprehẽdũt tã speculatiuus q̃ intellect⁹ practicus: practicus enim accipit formã put est p̃ncipiũ opis: cui necessario pp hec tria accidũt: quoꝝ vnũ est: q̃ ipse decurrit ab vlõ ad particulare: eo q̃ ois nostra opatio circa pticulare est. scõa aũt est q̃ ipam formaꝝ cõponit: eo q̃ ois practicus formã itẽdit cõponere cuꝝ opere vel cũ opato: vt pz p iductionẽ tam in morib⁹ q̃ in artibus: forma enim domus erũ in mẽte artificis pfecta: cõponitur cũ lapidib⁹ ⁊ lignis: forma aũt ꝓtẽplationis er reb⁹ extra separatã p ꝓtinuã abstractionẽ maiorẽ ⁊ minorẽ: cõponit cum aia: ⁊ ĩõ vocat forma abstractionis siue separationis. Et ex hoc accidit tertiũ: q̃ forma practici intellect⁹ est forma ad rẽ extra aiam ꝓueniẽs: forma vo ꝓtẽplationis vocat a re: ⁊ nõ ad rem: que ꝓuenit a reb⁹ extra ad itellectuꝝ. ¶ Tertia dũia est in hoc q̃ in oib⁹ hñtib⁹ aiam in terrenis itellectus practicus in acqrẽdo formã nõ vtitur corpe: lz potius hz eaꝝ apud seipsam: sed vtitur corporeo istrumẽto qm̃ educit eã formaꝝ in mãm extra se existẽtẽ. Sed in itellectu ꝓtẽplativo est econuerso: q̃ ipse vtit virib⁹ ⁊ instrumẽtis corporalib⁹ in acgrendo formã: q̃ mediãtib⁹ virib⁹ ⁊ organis corporalib⁹ perficit abstractio: ⁊ in vsu ꝓsideratiõis nõ vtit corpore aliquo: ⁊ ex hoc est q̃ dicit intellect⁹ practicus se extẽdẽs extra se ad particularia: ⁊ ad instrumẽta corporũ. Sed itellectus ꝓtemplativus dicit se colligens inter seipm. Et relictis corporeis viribus ⁊ istrumẽtis colliget se ad vle q̃õ est inter seipm: ⁊ magis est itellectus aie ꝓtẽplatiuus q̃ practicus: ⁊ nobilius aie bonũ est ꝓtẽplatio q̃ actio vt in io° ethicoꝝ ꝓbat. ¶ Quarta vo ⁊ vltima dũia est: q̃ intellect⁹ practicus esse cã rei que sibi subijcit: sicut pz tam in actualib⁹ q̃ in factualib⁹. Intellectus aũt ꝓtẽplatiuus causat a re que subijcit eidẽ eo q̃ accipit formã ꝓtẽplationis a re subiecta: ⁊ ꝓsiderat eaꝝ ꝓm q̃ est nã rei: ⁊ ideo q̃ intellect⁹ prime cause ⁊ itelligẽtiaꝝ separaꝝ: sunt cã rei: ⁊ nunq̃ causat a re: potius assimilat intellect⁹ eo rũ practico intellectui: q̃ speculatiuo: de his autez in prima phia perquirẽdũ erit. Sufficit aũt nobis ad pñtem speculationẽ q̃ sciamus: q̃ intellect⁹ practicus semp est pp aliquid esse: ⁊ ĩõ nõ qdẽ subto differt a speculatiuo: sed differt ꝓm eẽ ⁊ finẽ. Esse aũt q̃õ hz er forma q̃õ est habitus practicus de q̃ bus est in ethicis practici nomen accipit.

Intellꝰ speculatiuꝰ ⁊ practicus q̃uoꝝ differũt dẽt discriminibus.

Practico itellectui apphendẽti formã vt est opatõis p̃ncipium tria necessario cõtingunt.

Intellꝰ speculatiuꝰ ⁊ practicus sunt idem subto sed differũt ꝓm esse ⁊ finem.

¶ Cap. 5m. Qualiter vnū spe sunt mouētia ⁊ plura fm subm.

Sicut aūt intellect⁹ est ꝓpter aliqd ita ois appetitus est pp aliqd qd nō hz appetēs: vel si appetit qd hz appetit illud fm qd nō hz sicut appetitur delectabile habitū aliqñ nō fm qd est habitū sed vt cōtinuek vel vt alio mō habeak; eo q ꝛtingat plurib⁹ modis haberi idē: ⁊ iste appetitus quo appetimus fm actū nō practici itellect⁹ est: vt potentia ex qua eliciak appetere: sed poti⁹ est id qd est vltimus in ordine mouētū: ⁊ primū motui: hoc est pn'm mot⁹ ⁊ actiōis: ⁊ iō appetitiua est potētia distincta ab itellectu: ⁊ est illa que post itellect⁹ vel phātasie motū ⁊ actionē sequik: mouēdo lacertos ⁊ musculos ad motū pficiendū. Et iō cū ad motū aialem q sic fit p intētionē: nō eriganē nisi hec duo decernēs. s. ⁊ psequēs rōnabilēr videnē hec duo mouētia appetit⁹ vz ⁊ intelligētia practica in hoie. Appetitiuū enim p spēm appetibilis mouet sicut vltimū mot⁹ pn'm. Et intelligentia mouet pp appetibile: qz intelligētia fm q est cognitio q̄dā: nō mouet: sed poti⁹ p hoc q pn'm primum intelligibile mouēs est appetitiuū. Si aūt nō apprehēderet appetibile: ⁊ nō traheretur ab appetitu: intelligētia nō moueret sed potius decerneret non
Tex. ⁊ cō. 50. esse fugiēdū: aut insequendū vt appetibile. ¶ Silēr aūt est in bis in qb⁹ phātasia mouet: qz aialia bruta intellect⁹ practici phātasia vtunē: que practica dicik sicut intellect⁹: qz videt pp aliqd qd est extra ⁊ qz apprehēdit spēm vt operabile vel appetibile: ⁊ qz ē forma opatina: ⁊ qz cā rei etiā: que de formis practicis tam ante determinauimus. Hec igik phātasia non mouet sine specie appetibilis fm qd est appetibile: appetibile aūt in eo qd appetibile trahit ⁊ iclinat appetitū: ergo etiā phantasia sicut ⁊ itellectus: mouek p hoc q miscek appetitiue: ⁊ sic possumus dicere q vnū specie motiuū est: ⁊ hoc ē appetitiuū. Quocūqz enim est modo phātasia decernēs est motum pp appetitū: appetitus aūt mouēs est ꝓpter appetibile specie igik sunt vnū ⁊ duo in subiectis. Similēr aūt qñ intellectus cum appetitu mouet: ⁊ ideo ēt est vnus specie motus: ⁊ nō duo nec vnus cōpositus. Si enim dareē q duo specie eēt intellectus ⁊ appetit⁹ qñ mouēt: ⁊ q eox fit motus sēlis: ⁊ fit tñ vnus motus ⁊ cū hoc p se fit q vni⁹ motoris simplicis nō est nisi vnus motus: opz dicere q intellectus practicus ⁊ appetitus mouerent fm vnū aliqd qd est cōe vtriqz: ⁊ ex hoc se quereē q motus fm locū p se esset illis cōmunis: ⁊ per accidens eēt itellectus practici: ⁊ similiter p accidēs eēt ipsi⁹ appetitus: sicut habere tres angulos p se est triāguli: ⁊ per accidens ꝓuenit isocheli. Sed fm hoc nō vere eēnt mouētia intellectus ⁊ appetitus: opz igitur q fit vtriusqz: sed vnius pp alterū. In nullo enim motu itellectus videē esse mouēs sine appetitu tam in rōnabilib⁹ q̄ꝫ in irrationabilib⁹. Appetitus enim cōe qdā est ad rōnalem appetitū ⁊ ad irrōnalē: qm̄ voluntas que solius rōnis est appetitus rōnalis cuius cā est qz volūtas qdā liberrimū est in aia: ⁊ illa que tñ p nos incoacte oēs facimus ex volūtate dicimur facere. Libertas autē oimoda nō est in bis que obligata sunt māe: ⁊ ideo in sensibili ꝓprie volūtas nō est: ⁊ si dicanē bruta aialia volētia aliqñ: abusio fit vocabuli: qz voluntas eox pro appetitu vel desiderio sensibili accipik. In ista enim voluntate tota libertas est: qd ex hoc pz: qz cū coactio ad aliqd agendū: vel in aliqd ꝓsentiendū fiat ex tribus causis: quax vna est violentia exterior: scda aūt obligatio ad mām in qua est: tertia autē est p rōnem ⁊ syllogismū: p quē ratio cogak ad cōsensum vex: ab oibus aūt bis coactionib⁹ deobligata est voluntas. Cadēte enim coactiōe exterius in corpus: libera manet volūtas ⁊ dissentit interius ab bis ad que cogik extra in opere. Similiter nō est virtus organica: ⁊ iō nō agitur ⁊ impellik a nā quēadmodū bruta ad opus agunē. Similēr aūt post ꝓclusionem de aliquo faciēdo qd de necessitate ꝓbatū est: voluntas adhuc est libera ad hoc volendū vel nō: ⁊ sepe non vult hoc ipsum.
Mō dīntiā inter regnū volūtatis ⁊ intellectus practici, Hec enim tota ⁊ sola cā est sui tñ: soluz enim hec sufficit ad volendū aliqd in qd ꝓsentit volūtas: qz volumus illud sine omni alia cā: ⁊ iō regnū volūtatis: simile regno tyrāni: qm̄ leges edit ad libitū: ⁊ nō ex aliqua cā vtilitatis reipub. qd sonat ꝓnerbiū qd dicik. Sic volo sic iubeo: fit pro rōne voluntas. Regnuz aūt intellectus practici simile est monarchie in qua rex sapiēs dominak: nihil oino discernēs nisi fm rōnem vtilitatis reipub. Hec igik voluntas cōstat q est appetitus quidā. Et cū rōnale moueak sicut dictū est fm appetitū tunc moueē fm liberā volūtatē. Appetit⁹ enim mouet extra ad appetibile. Et hec est cā q ois appetit⁹ est cū quodā affectu cōcupiscētie q̄ est rei exteriōris. Et ex bis pz q intellect⁹ ⁊ phātasia sunt mouētia pp appetitū. Et q in omni motu eriguntē ad minus duo mouētia quox vnū nuntiat de motu ⁊ alterū psequik. Unū igik sunt specie mouētia: duo aūt p subm efficientia motū: ⁊ tria genere: intellectus phātasia ⁊ appetitus: ⁊ in rationali anima appetitus est voluntas libera.

¶ Cap. 6m. Q intellectus semper est rectus ille. s. qui est mouens: phantasia autē ⁊ appetitus recta ⁊ non recta.

Si aūt differētias hox ꝓsiderare volum⁹ q intellectus p hoc q est intellectus nihil hñs phantasmatis admirtionis: ⁊ semp est rectus: hoc eni nihil aliud ē: nisi potētia habituali hñs habitū principiox moralium ⁊ factualiū: in qb⁹ nullus est error. s. non esse occidendū: nō esse mechandum: nō esse furādū: iustitiā eē colendā: deū esse venerādū: parētes eē honorādos: rēpub. instaurādā. Et in artib⁹ similiter sicut architectonica grauia subtus ponēda: ⁊ leuia super ea ꝓiūgenda eē: prius dolāda esse vt bene ꝓiunganē ⁊ hmōi: ⁊ ideo nāles hunc itellectū vocant nāle adiutoriū vel iudicatorium in quo vlia iuris sunt descripta. Appetit⁹ aūt ⁊ phātasia sunt recta ⁊ nō recta: ꝓpter qd ⁊ intellectus si exeat ex se in phātasmata: accidit ei rectitudo ⁊ curuitas. Cuius pbatio est: qm̄ semp qdē vt dictuz est moueē appetitus ad aliqd fugiēdū vel ꝓsequēdū: hoc est ad id qd hz intētionē boni cōueniētis vel mali nocētis: nō eni moueē ad oē bonū. Est eni boni nō agibile p nos ⁊ ad hoc nō mouet: sz mouet ad actuale bonū circa qd sunt act⁹ ⁊ mot⁹ nostri: ⁊ p qd nos operādo ⁊ mouēdo acqrere possum⁹. Omne aūt tale bonū ē circa particularia: qd ꝛtingit se sic ⁊ aliter hīe: ⁊ iō aliqñ est rectū aliqñ nō rectū: ⁊ iō cū appetit⁹ ⁊ phātasia sint circa tale bonū: ꝛtingit phātasiā ⁊ appetitū aliqñ eē rectā: aliqñ nō rectā. Si enim id qd hz intētionē boni est bonū simplēr: hoc sp ⁊ vbiqz ē bonū tūc phātasia ⁊ appetit⁹ circa id sunt recta. Si aūt ē bonuz vt nūc ⁊ nō simplēr: hoc est duplēr: bonum enim simplēr hz in se duo: quox vnū est q semp bonuz est: alterx aūt q vbiqz ⁊ in oib⁹ bonū est: p cōparationē ad illa duo dicik bonū vt nunc ⁊ hic. Scōm aūt qd opponik ei qd sp bonū est: tūc dicik bonuz vt nūc qd pnūtialiter afficit delectādo sensuz: ⁊ hoc ē bonū qd psequik aial bratū ⁊ incōtinēs. Scōm aūt qd opponik ei qd est vbiqz sic opponik ei bonū qd est ex casu hoc malū est: sicut bonū est pign⁹ reddere vel depositū ei q fidei rez cōmisit: ⁊ tñ vt hoc malū est: qz si pign⁹ sit gladius ⁊ cōmittēs facin⁹ sit furiosus malū est ei reddere gladium: sēlr est in alijs: ⁊ iō circa pticularia nō oino pōt dirigi veritas itellect⁹: ⁊ iō circa ea p phātasiā ⁊ appetitū incidit rectū ⁊ nō rectū: ⁊ iō in ethicis dicik ⁊ epicheos q dirigit in pticularibus melior est iusto q sp opa. s. vlia iuris nitik dirigere. Nō enim sp opationū mobilitas normā ⁊ regulā assequik vlīuz. Et iō dicit Arist. q in talib⁹ est directio sicut regula lesbe edificatiōis. Est aūt lesbe īsula q̄dā hñs lapides idolabiles ⁊ iō illi ad regulā oino rectā nō edificāt: sz vtunē regula plūbea q̄ ad torturas edificij curuatā solū caueē: vt nō oino fiat enormis curuitas. Rectitudinē eni fuare in opabilib⁹ aliqñ curuare est: ⁊ melius nō nunq̄ꝫ soluere legē vlez in morib⁹ q̄ꝫ in tali casu ⁊ loco obseruare. ¶ Ex oib⁹ igik nūc habitis mālfestū est q tali ⁊ po' que
Tex. ⁊ cō. 51. appetitiua vocak mouet: qz ⁊ si alie mouēt pp hāc mouēt vt dixim⁹. Sicut āt hoc dictū est ita qdā nō diuidūt plēs ponētes esse motiuas potētias sicut rōnalē ⁊ irascibilē ⁊ ꝓcupiscibilē. Talib⁹ aūt q sic motiuas aie ptes diuidunt ꝛtingit q si intēdūt aiaz diuidere in q̄ślubet ptes q̄ aliquo mō potētiā ad motū remote vel ꝓpinque in cōi vel pticulari q valde multe fm eos erūt ptes aie. Erūt vegetabile sensitiuū intellectiuū appetitiuū deliberatiuū. Adhuc aūt appetibile sine appetitū sensibilē: hec enim plurimū differūt fm istos ⁊ adhuc aūt magis bis differūt ꝓcupiscibile ⁊ desideratiuū ⁊ irascibile qz cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sunt diuersox obiectox: sz deliberatiuū ⁊ appetitiuū pnt eē eiusdē. Quānis aūt sic multe vires accipiant: quax q̄dā sunt motiue ⁊ q̄dā nō: tñ ille q̄ sūt motiue oēs mouēt p appetitū: ⁊ iō appetitiuū est per se mouēs.

¶ Cap. 7m. Q omnia mouentia sunt vnū specie ⁊ diuersa numero ⁊ ad quem numerum ⁊ ad quā speciem.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Tex. 2 cō. 53. QUoniā aūt appetitus aliqū sunt ꝛrij adinuicez ꝓpter ꝛrietatē boni: ⁊ ad bonū simpl'r accidit q̄dā pugna ⁊ ꝛrietas in mouētib⁹: ex hoc q̄ ratio decernēs motū ꝛria est desiderio sensibili: qd̄ impetū facit p motū in appetibile qd̄ videt bonuz: hec aūt ꝛrietas appetitū fit in aiatis q̄ sensum habēt p itellectū. In talib⁹ enim intellect⁹ aliqū p̄cipit retrahere ab electione sensibili: desideriū aūt ipetuz facit ⁊ p̄cipit motū fieri p ipm qd̄ iam delectabile est eo q̄ nunc videt vt nunc illud esse dulce. Et qd̄ dulce est tō accipit hoc vt simpl'r bonū ⁊ simpl'r delectabile ⁊ hoc ꝓtingit q̄ nō videt iam q̄ solum facit delectabile hoc est pñs tēpus: si enī acciperet q̄ presentia vt nūc tm̄ facit delectationē vt delectaret pñs ad futurū ⁊ futuꝝ ad pñs cognoscereť non esse pñs bonū simpl'r hoc aūt nō facit appetit⁹ sed ꝓlabit̄ in pñs ac si sit simpl'r bonū: ⁊ sic p3 q̄ vt simpl'r bonū ⁊ appetitū ⁊ itell'm sz vt simpl'r bonū mouēs ⁊ itellectū est simpl'r bonū ꝑm rei veritatē: sed vt simpliciter bonū mouēs appetitū aliqū nō est bonū simpl'r sz vi-
Tex. 2 cō. 54. det. ¶ Et cū spēs mouēs sit in ipso qd̄ mouet: ⁊ quo ad illuz est nunc bonū ⁊ simpl'r bonū acceptuz: tūc p3 q̄ mouēs omne erit vnū specie ⁊ hoc ē appetitiuū ⁊ hec assimilari pñt dictis Heracliti q̄ dixit oēm rem sic eē put videt. Ita enī appetit⁹ mouet ad apparēs: ac si sit realiter bonū qd̄ apparet bonuz. Sic igit̄ spēs mouēs vt mouēs est vna que est qd̄ videt bonū simpl'r: ⁊ iter mouētia qdē aiam primū mouēs est appetibile: ⁊ hoc est appetibile primū qd̄ sic mouet q̄ nullo mō mouetur. Mouet aūt nō ꝑm q̄ est in re sed in eo q̄ est itellectuz sen imaginatū: numero aūt ⁊ subto plura sunt mouētia: ⁊ reducunt oia mouētia ad tria in genere: quoꝝ vnū est mouēs: alteꝝ quo mouet: ⁊ tertiū qd̄ mouet: mouēs aūt dupler ē: est enim mouēs vnū vz qd̄ mouet imobile existens: qd̄ est p̄mo primū mouēs: alteꝝ aūt mouet cū ⁊ ipm̄ moueat. Mouens aūt imobile qd̄ est primū mouēs est actuale bonū vt dixim⁹ superius: mouēs aūt ꝑm qd̄ mouet cū ipm̄ moueat est potētia appetitiua: oē enīz qd̄ appetit ꝑm q̄ appetit mouet: cum motū fit ab actuali bono imaginato vel itellecto: ⁊ ipse appetitus est actus qdā ⁊ motus appetitiue potentie: q: appetere ꝓuenit ei: ⁊ appetit⁹ dicit de po^a ⁊ opatione eiusdē: qd̄ ãt mouet p appetitū est aial cui⁹ est mot⁹ ꝓcessiuus in rem q̄ appetitur ꝑm q̄ appetit. Quo vo appetit est organū corporeū appetitus quo pficit motus ꝓcessiuus sicut ala vel pes: ⁊ q: talis motus ꝓcessiuus cōis est aie ⁊ corpori lz fit ab aia venies in corpus: ideo in alia scientia vbi ingremus de cōib⁹ operibus aie ⁊ corpori agendū est de illo vbi faciemus libū de cā ⁊ differentijs hui⁹ motus quē vocamus processiuum.

¶ Cap. 8m. Qualiter est motus successiuus ꝑm q̄ fit a motore in mobile ꝑm locum.

Tex. 2 cō. 55. NUnc aūt ꝓpter bōitatē doctrine vt p opus melius cognoscat pars aie mouēs dicem⁹ vt in capitulo ⁊ sūma q̄ mouēs in aialib⁹ est mouēs organice: organo ptinēte ad motū: sicut est ambulatio ⁊ volat⁹ ex tali loco vbi p̄n'm mot⁹ illius ⁊ finis idē mēbrū est: ⁊ est vna vis ⁊ eadez sita in mēbro illo: hic aūt mot⁹ est sicut mot⁹ gyrātis q̄n motū membrū gyrū bz erpulsionis ⁊ retractionis in eodē loco. In talibus enim motib⁹ erpulsio est sicut p̄n'm: ⁊ attractio est sicut finis ei⁹: ⁊ ideo nēcio bz duas quietes iterpositas: sicut p3 cuz erpellit crus a dextris primo ⁊ retrahit in eodē: ⁊ tō in oī eo qd̄ taliter mouet qd̄dā qescit ⁊ qd̄dā mouet tam in pte aialis q̄z in toto: ⁊ in parte qdē q̄n oē qd̄ mouet in mēbris aialiū mouet in quodaz imobili ad qd̄ retrahit erpulsum: sicut manus mota erpellit ⁊ retrahit ad mēbruz ascelli vel assich imotū: ⁊ bracchiū motū erpellit ⁊ retrahit ad cubitū imotuz ⁊ adiunctoriū motū erpellit ⁊ retrahit ab humeris imotis: similr aūt in toto corpore q: a parte dextra erpulsa stat pars a parte sinistra: ⁊ retrahit motū ad ipsaz: ⁊ sic est in oibus: sz in volatilib⁹ ⁊ in natantib⁹ nō est ita: q: illa mouēt dextrū ⁊ sinistrū simul ⁊ nitunt vtroqz latere simul sed tū fit ibi erpulsio ⁊ retractio ad vnū imobile: sicut dixim⁹ supius. In serpentib⁹ autē alias repentib⁹ nōnullus pficit motus: ita q̄ mota anterior parte: quiescit pars posterior: ⁊ vtraqz vicissiz caus̄at motū vnū: qui pficit ita q̄ pars anterior erpellit ⁊ posterior retrahit: de oibus aūt his differētijs bz determinari in libro de motib⁹ aialiū: vbi ꝓducemus qualiter ipsi motui necessario due getes iterponunt nēcio. Sed hoc sciendū est q̄ cū in motib⁹ aialiū ꝓcessiuis aliud quiescit aliud moueat: ⁊ idez fit in eo p̄n'm vnde erpulsio fit: ⁊ ad qd̄ fit retractio: finis ⁊ p̄n'm altera sunt rōne: lz magnitudine ⁊ subiecto idem sint: ⁊ hui⁹ cā est q: cū oia que moueant aiali motu oia mouent de pulsu ⁊ attractu sicut dixim⁹: ⁊ depulsio ⁊ attractio sunt ex eo dē in idē: ⁊ tō opz motū istuz fieri ex eodē in idē: sicut in circulo: ⁊ hoc sic imaginari debemus: sicut si ponam⁹ motorē circuli esse in cētro: tūc enim mot⁹ circuli est ex cētro: ita q̄ p̄mo erpellit semicirculus dextre cōtinue: ⁊ reiterat semicirculus sinistri: ⁊ ita est in motu aialis q: ex eodē erpellit organū motus ⁊ retrahit postea ad illud idem: q̄ si reiterādo sicut dixim⁹ iam supius: ⁊ tō meo iudicio mētit Auerrois dicēs coz esse qescēs vnde fit erpulsio ⁊ ad qd̄ fit attractio: opz enīz immobile a quo est mot⁹ eē ꝓiunctū organo mot⁹. Cōstat autē q̄ coz nō est ꝓiunctū hmōi organis: ostendit aūt hoc anathomia: certū est enīz oium mēbroꝝ motū pfici musculis aialiū. In omni autē musculo motiuo mēbri videmus neruū egredientē ad mēbrū qd̄ mouet: p quē erpellit a loco sue fundationis: ⁊ videmus chordā in alia parte ad radicē mēbri deriuari a fine musculi p quē attrahit ad locū suū: p3 igit̄ nō eē coz hmōi mēbrū: de hoc tū erit in libro aialium subtiliter inquirendū. Sed hoc qd̄ hic dicit est q̄ vnū a quo est motus ⁊ id qd̄ nō est aliqd̄ signatuz in mēbris aialium p subm sed p rōnē solū ⁊ est multiplicatū per numeꝝ mēbroꝝ a quo mouetur. ¶ Qd̄ aūt est oino ⁊ vl'r ꝓsiderādū ꝑm hui⁹ sciētie ꝓprietatē: q: sicut dictū est inquātū vnūqd̄qz aial est appetitiuū in tātū ē etiā motiuū ꝑm locū: q: sicut dixim⁹ spēs appetibilis p hoc q̄ est appetita mouēs est p̄n'm: ⁊ ideo itellectus ⁊ phantasia nō mouent nisi ꝑm q̄ sunt ad appetitū ordinata vt decernentia motū: appetitus aūt est imediatū principiū motus sicut cōpositū ex appetibili specie ⁊ iformato specie illa: ⁊ ideo motus nō fit vnq̄z sine phātasia: phātasia aūt mouēs ois aut est rōnalis aut aialis aut bois: aut est eius qd̄ sensuz bz sine rōne sicut bruta. Et fit motus ab his duab⁹ ꝑm q̄ habentur ab aialib⁹. Et ideo si primū mouens ꝓsideret tūc est vnicuz per cuius formā oia mouent aialia ⁊ hec est forma appetibilis. Si aūt ꝓsideremus mouēs qd̄cūqz mouet tunc sunt duo in gne mouētia ⁊ tria ꝑm spēm. Quoꝝ vnū in gne qdem mouens est vt decernēs motū: alteꝝ aūt fit ipetū factēs in motu sz in specie sunt tria qm̄ decernēs est dupler quoꝝ vnū p rōnē rectā decernit: aliud aūt p extimationē boni vt nūc: ⁊ primū qdē est itellectus: secm̄ aūt est phātasia. Si aūt determinari bz mouens: vt causans motum tunc oportet duo esse ad minus quorum vnum determinat ⁊ alterum facit impetū ⁊ sic sunt duo mouentia que sunt vel intellectus ⁊ appetitus vel phantasia ⁊ appetitus.

¶ Cap. 9m. Quid est mouens in animalibus perfectis ⁊ quando vnum mouet aliud ⁊ econuerso.

SEcundū aūt p̄dicta opz ꝓsiderare de impfectis aialib⁹ que nō sunt impfecta ꝑz suas spēs ita q̄ aliqd̄ defit eis de necessarijs ad spēm: sz sūt imperfecta in gne aialiū q̄ vz nō hnt quosdaz sensus quos hnt ea aialia que pfecta sunt: hec aūt sunt que nō hnt nisi vnicū sensum q̄ est tactus: ⁊ gustum qdē nō ꝑm q̄ iudiciū sapientiū est. i. saporꝝ sed ꝑm q̄ ipse est qdaz tactus hec enim ad delectabile nō mouent nisi tāgētia ipm: q̄n est pñs ⁊ ꝑm veritatē nō mouent de loco ad locū sz in eodē loco mouent motib⁹ dilatationis ⁊ ꝓstrictionis: in his dubiū est qd̄ sit mouēs. In his enīz nō videt esse nisi solus sensus: eo q̄ nō nisi pñte delectabili mouent. Et tō querēdū est vtrū phātasiaz ꝓtingat inesse talibus. Qd̄ enim desideriū insit eis videt ex hoc ꝓbari q: passiones ꝓprie desideratiue potētie talib⁹ insunt que sunt letitia ⁊ tristitia: hec enim talib⁹ inesse ꝓbant q: nō dilatant nisi in delectatione ⁊ nō ꝓtrahūtur nisi in tristitia cū delectatio sit motus mutatiōis delectabilis: ⁊ ꝓtristatio sit mot⁹ fuge tristabilis: opz igit̄ desideriū eē in talib⁹: desideriū aūt est appetit⁹ sensibilis. Sed querit̄ q̄uo phātasia erit in talib⁹: q: sine hac nō perficit motus vt dixim⁹ supius ⁊ talibus nō videt inesse: q: sicut dixim⁹ in antehabitis phātasia accipit rem nō p̄ñte ea in sensu ⁊ talis imaginatio nō pficit in talib⁹ animalib⁹ vt videt cuz nunq̄z nisi ad pñs mouent. Dicim⁹ aūt ad hoc q̄ talia nō habēt motū diffinitū: ⁊ voco diffinitū q̄ est ad locū determi-

Nota ꝑ Auerroim in cō. 55.

Tex. 2 cō. 56.

natum per phantasiam ⁊ appetitum vel appetibile determinatū: ⁊ ꝯ etiā hnt phātasiā indeterminatā. Cuius cā est q: si cut superius habitū est sensus cōis formalis est ⁊ fm locū distinctus sensibilib⁹ ppriis ⁊ respectu sensus cōis formalis est imaginatio ⁊ phātasia: ⁊ sic semp supior formalis ē respectu inferioris: ⁊ sunt ille vires distincte in aīalib⁹ pfectis ⁊ perfectam figurā capitis hntibus. Ubi autē pfecta figura capitis nō est: ibi nec sensus ppij pfecte insunt: neqz supior vis bene distincta est ab inferiori: sed organa sibi minuicē sunt pmirta phātasia ⁊ sensus cōis ⁊ sensus ppij ⁊ hoc precipue in aīalibus impfectis que nō hnt aliquē sensum formalē sed mālem hnt q sunt sensus tactus ⁊ gustus fm q̄ est tact⁹ qdā: ⁊ q: organa pmirta sunt eo q̄ talia aīalia neqz cerebruz neqz caput hnt sed aliqd loco cerebri ⁊ aliqd loco capitis: ꝯ phātasiam hnt pmirtā cū sensu cōi ⁊ sensum cōem pmirtū cū sensu prio: cuius signū est q̄ phātasia in talib⁹ nō mouet nisi motu sensus q est ex pnātia rei ⁊ hec pmirtio adducit ꝛfusam ⁊ permirtā ⁊ ideterminatā phātasie apprehēsionē ⁊ hec causat in
Ter. ⁊ cō. 57. diffinitū ⁊ ꝛfusum motū. ¶ Sic igit pz q̄ oibus sensibilibus inest phātasia: sed phātasia aliqñ ordinabilis est a rōne deliberāte vt in hoie ⁊ hic ordinās deliberatio phātasiaz ⁊ appetitū in solis est rationalibus. Cū enim sic pcedit ad motū q̄ prius deliberat vtrū hoc prius vel aliud agēdū sit: hoc iā rōnis est opus ordinātis phātasiā ⁊ appetitū: mens aūt que rō est ⁊ cui⁹ meditari est ppriius actus a mentiendo dicit: eo q̄ aīa ipsa vno quodā qō est potētia ei⁹ vnita mēsurat ⁊ numerat phātasmata cōparādo ea adinuicē: eo q̄ ipsa imitat melius: q: est melius apud ipsam ⁊ magis amatū q̄ pōt efficere eligēdo ex plurib⁹ phātasmatib⁹: ⁊ cū sensus ⁊ pāmatū vocat opinio: ⁊ ꝯ opinio acceptio ei⁹ est qō plurib⁹ rōnib⁹ alijs preponit: ⁊ cā huius est q: opinio nō hz imitari phātasiā sed potius ecōuerso phātasia dz imitari opionē a rōne elicitā: phātasia enim nō hz opionē ex syllogismo: sed poti⁹ opinio ex syllogismo hz phātasiā: qñ opinio de vlr est agendo ⁊ phātasia est de particulariter agēdo. Syllogism⁹ hz pticulare sub vli: ⁊ nō ecōuerso vle sub pticulari: ⁊ ꝯ sub discursu syllogistico hz opinio phātasiaz ⁊ nō ecōuerso: ⁊ ꝯ cū appetitus sit particularīū boni ⁊ nunc hic nō vlr hz appetitus opionē sed vlr hz phātasiaz: ⁊ ideo in qbus vtrūq̄z eoz est in illis fm ordinē mouet ratio ⁊ opinio phātasiaz: ⁊ ordināt appetituz: tñ aliqñ vincit opinio ab appetitu ⁊ phātasia: ⁊ tūc deliberatiuū mouetur a phantasia ⁊ appetitu: eo q̄ vmbrat vel obumbrat ex cōcupiscētia appetitus ⁊ phātasie sicut in cōtinētib⁹ accidit. Aliquādo aūt fit ecōuerso q: phantasia mouet a deliberatiua rōne ⁊ opione: hec habet se sicut fit in spera celesti. Sicut enim in speris spera iferior mouet a motore prime spere: fm motū diurnū: ⁊ tñ iferior hz motū ppriū q erit a suo motore ppio: ita se hz adinuicē ratio phātasia ⁊ appetit⁹: aliqñ enīz hec oia mouent motu rōnis sicut apparet in actib⁹ ꝯtinētis ⁊ abstinētis: aliqñ aūt nō sequunt phātasie ⁊ appetit⁹ rōnez: sed mouet p se sicut apparet in actib⁹ ꝯtinētis: ⁊ fm nāe ordinem motus supioris motoris semp est principalior: ⁊ qñ motus egredit ab illo: tunc semp opera ordinata sunt. Qñ autē vincit inferior: tūc egredit opus puersum eo q̄ iferior supiorez nō hz ex syllogismo sed sophistice pcedat ex bono vt nūc tanq̄ sit bonū p se ⁊ essentialr. Mouet aūt iste supior tanq̄ in tres vires: qñ primo decernit vle decretuz motus. s. q̄ oē tale faciendū est: ⁊ postea sub ipso simili mēsurat phātasma particulare: ⁊ tertio nō qdem ꝯcludit decernēdo: sed ꝯclusio sua est ipulsus ad opus p appetitū: ⁊ de hoc in ethicis est declarādū. Silr enim appetit⁹ incōtinētis nō hz ꝯclusionez nisi
Ter. ⁊ cō. 58. impetū ad opus: fit igitur iste motus sic vicissim vt dictū est. ¶ In tali aūt motu scibile vle nō mouet: sed quasi quiescēs est ⁊ firuz ⁊ hoc precipue vez est de scibili speculatiuo: de practico aūt etiā vez est sicut inferius ostēdemus. Quoniā enīz alia est vlis opinio de opabilib⁹ ⁊ similr rō ⁊ alia est opinio ⁊ ratio pticularis que est in phātasmate: tūc pz q̄ vlis qdē dicit q̄ hoc hut⁹ semp ⁊ ab omni ⁊ vnicuiq̄z alias vbiq̄z agendum sit: ⁊ hoc nō mouet: q: hāc fm similitudinē hnt ꝯtinēs ⁊ incōtinēs. Oēs enim dicūt a nullo ⁊ nunq̄ esse furādū: particularis aūt dicit q̄ hoc nunc ꝯceptū est hmōi: ꝯ ego etiā sine hmōi ⁊ hoc nō silr est apud oēs. Quia enī ego ꝯcipio tale delectabile vt nūc esse hmōi: ꝯ ēt ego prosequor: hoc p affectuz ⁊ appetitū: eo q̄ in particularib⁹ est mot⁹ ⁊ opus: ⁊ ꝯ ista mouet appetitū: ⁊ nō mouet opinio fm q̄ est vlis: sed fm q̄ particularis ⁊ ppria: nisi forte q̄ aliqs dicat q̄ vtrūq̄z mouet: sed vlis qdē mouet vt gescēs magis ⁊ fira fm rōnē certā mot⁹: particularis aūt mouet vt mota ⁊ q̄ñ fluens p hoc desiderū: ⁊ in hoc delectabile qō vt nūc est ꝯceptum: sed vlis nō finit in ipm: q: aliter oia talē hñs acceptionē de opabilib⁹ iaz eoipso deflueret in hoc qō ꝯcipit qō nō est vez: hec igit de mouēte in aīalibus fm peripatheticoz peritiā definita sunt.

¶ Cap. 10m. Et est digressio declarans suas diuersitates fm Platonicos ⁊ Theologos.

Si vo nos dicam⁹ oia mouētia quecūq̄z mouent spūs opabiliū circa que sunt mot⁹ hoium: tunc multa diuersitas est in mouētib⁹: tūc enīz nō determinabim⁹ ptes trñ anime motiuas ⁊ subto ab alijs partib⁹ differētes sz accipiem⁹ oēm ptē mouentē quecūq̄z po* cū habitu suo vno noie vocatur: ⁊ ab illa habituali po* differt tam in habitu q̄ in actu: lz sit eadē illi in subto ⁊ q̄uis circa idē opē: ⁊ hoc est diuidere mouētia poti⁹ p virtutes q̄ p ptes: vna enim pars fm subm aīe multas hīe pōt virtutes qb⁹ pficit ad opus ⁊ ad motū: ⁊ qñ habitualr po* sumit hoc est cuz habitu vno noie noiat: tunc differt a seipsa fm q̄ alio habitu noiat: ⁊ fm hoc cū due sint mouētes tanq̄ decernētes motū ⁊ po* itellectus ⁊ phantasia plures accipiem⁹ sub itellectu ⁊ plēs sub phātasia. Sub itellectu aūt accipiem⁹ oēs illas q̄ quocūq̄z mō hnt spēm mouētez que est spēs opabiliū p nos: ꝯtingit enim hēri habit⁹ opabilium vles q̄ sunt q̄ñ ipsa pncipia mox circa q̄ q̄ñ nunq̄ incidit error ⁊ q̄ sunt q̄ñ regētia prima in moribⁿ q̄ nō accepim⁹ a doctore: sed sunt ꝯgenita nobis: sicut nō ē furādū: nulli ē iniuriādū: qō mihi nolo alij ne facīa ⁊ cetera hmōi: ⁊ pars intellect⁹ ꝯiuncta hmōi habitui ab antiqs Platonicis synderesis vocata est: dictū est ab eis q̄ nunq̄ errat p seipsam: vocata aūt est a qbusdā posteriorib⁹ nāle indicatoriuz eo q̄ iudiciū ei⁹ de moralib⁹ p nām detur nobis sicut ⁊ prime dignitates scibiliū cōtēplationū: sunt enim hec instrumēta intellectus practici qb⁹ ⁊ alia opabilia cognoscit. Et q: ab vlib⁹ est decursus ad pticulare: sub istis vlib⁹ assumit rō q̄ñ minorez ppositionē pferens ⁊ cōponēs vle ad particulare: dicēs hoc vel esse fornicationē vel furtū vel mechiaz: vel hac vel illa iustitia esse videndū: vel hac vel illa veteri actione deū ē colēdū: ⁊ iam circa istud plurim⁹ est error: qñ ⁊ tyrānus vlr bene accipit leges ē custodiēdas: sed mētik in hoc q̄ dicit hoc ē legē qō in nocumētū populi statutū ē. Qō āt ex duob⁹ synderesi vz ppōnēte ⁊ rōne cognitiua assumēte q̄ñ ꝯcluzuz vocari ꝯsuenit ꝯscia: ꝯ ꝯscia accusat vel excusat apud rectorē q: q̄ñ ex quadā obligatiōe syllogistica obligat vel abligat agētem. Nō est tñ ius nāle ex quo pncipalr pcedit synderesis: sed est diuinū positiuū humanū ⁊ hoc est variatū fm cōsuetudines ⁊ statuta viuētiū. ⁊ ex his etiā habemus habitus in opabilibus regentes ⁊ illa quidez que informata iure diuino regit: in operib⁹ vocata est superior portio rōnis eo q̄ superiori iure pficit q̄ similitudo quedā est equitatis ⁊ rectitudinis diuine: vocat aūt a qbusdā ratio sapiētie eo q̄ dicūt sapiam ē rōnez ⁊ cognitionē diuinoz que altissima sunt ⁊ rectissima: ⁊ q: hec nō tñ habet vt in se ꝯsiderata sed etiā particularibus cōparata: ideo nō est sine peccato in moribus: sed tamē peccata moruz incipiunt nō ex parte sua sed ex parte illa qua ad inferiora cōparat: pars aūt que iformat iure humāo qō positū est ⁊ ꝯsuetudine approbatū nihil hz ppetuo: rectū poti⁹ particulare est totū ⁊ locale ⁊ tēporale ⁊ fm casus variatū id ex quo ipsa regit opera sicut variat regula lesbe edificationis sicut dirimus supius: ⁊ hāc vocant inferiorē portionē hominis: vocatur aūt a naturalib⁹ ratio scientie eo q̄ sciam nō vocāt effectū demōstrationis sed potius habitū ex humālis regentē opera ⁊ est habit⁹ docens bene ꝯuersari iter parnos ex his que morib⁹ cōgruunt fm ius positiuū ⁊ ꝯsuetudinē ciuium: portio aūt rōnis supior ⁊ inferior sub qbusdaz vna est lz habitib⁹ ⁊ actibus ⁊ officijs sint diuise. Sciendū aūt est q̄ sicut deuenit ab vli iuris nālis preponentis assumptionē ad ꝯclusionē que vocat cōscientia: ita etiaz ex ratione superiori pponēte id qō est iuris diuini ⁊ per rōnē cogitatiuā hoc particulare cōparante deuenit ad cōclusionē que iterū cōsciētia vocat. Et simile est qñ pponit ratio iferior aliqd qō est iuris humani: ⁊ cōfert illud cogitatiuo ad operabilia venitur

in quodda quasi ꝓclusum qd idem vocat ꝓscientia pp similez obligationis modū q vz in oib⁹ obligatio est q̃ñ ex syllo sed tñ cū ꝓponit ex rōne inferiori nō pfecta est argumētatio sz im pfecta pp defectū vlis ꝓpōnis. Nihil enim in hūanis statu tis adeo vle ⁊ verz est q̃ q semp ⁊ ab oib⁹ faciendū fit. Scie dū aūt est q ficut in motorib⁹ sperax est semp q supior ordi nat inferiorē ita est et in istis. Qm nālia ⁊ diuina ordinant hu mana: ⁊ iō verissime ius humanū est q ex casib⁹ boiuz hz va rietatē ⁊ tñ quātū pōt attingit ius diuinū ⁊ ius nāle exēplum qdā iuris diuini: de istis aūt in ciuilib⁹ est determinādum. Sicut aūt diximus de motiuis decernētib⁹ motū i hoie: ita est de appetitiuis qñ appetit⁹ ficut dixim⁹ cōe aliqd est: ⁊ di uidit in appetitiuā rōnalē ⁊ in appetitiuā sensibilē: ⁊ illa qui dem que est rōnalis volūtas ꝓpie vocat. Illa aūt q̃ est sensi bilis pars aie vocat desideriū: de volūtate aūt supius dictū est qñ ipsa libera est ad volendū: ⁊ est q̃ñ facultas oiuz aliax qñ nō cogitam⁹ nisi qñ volumus: ⁊ hoc mō q̃ñ motor ē aliax viriū ad actū vel actus ⁊ hoc mō dicim⁹ qñ p volūtatē dñi su mus nos nostrox actuuz ⁊ sumus liberi qr libex vocam⁹: qr cā sui est ⁊ nō cā alteri⁹: ⁊ hoc significam⁹ cū dicimus q faci mus spōte id qd facim⁹: significātes q cā act⁹ non est aliūde nisi a nobis. Qm tñ hec po⁹ que volūtas vocat vt ordinata a rōne deliberāte accipit: ⁊ taz deliberatio q̃ appetit⁹ in idē ferunt: tūc facultas talis sic vtroqz ordinatim ꝓcedēs libex arbitriū vocat: arbitriū qdē ꝓpter rōnē deliberātē ⁊ arbitrā tem: ⁊ libex pp volūtatis libertatē ⁊ ideo dicit optime q li bex arbitriū est facultas rōnis ⁊ volūtatis. Ratio enīz vt di cit Aristo. in. 6. ethicox: in ꝓtingentib⁹ est opabilib⁹ ⁊ liber tas facit nos cām istox. Nascit aūt ex arbitratione ⁊ liberta te facultas q̃ recte est bois ad opa: qr solus hō arbiter sui cō stitut⁹ est q arbiter libere eligit ad opus vel dimittit: ⁊ iō et hoc solū accusat vel excusat apud rectorē. Quia si hō arbiter suus nō esset de agēdo vel nō agēdo ⁊ si liber nō esset: non pu niret vel premiaret actus ei⁹ legislator: cū aūt dico hoiem eē arbitrū sui: est arbiter sui iste assimilat⁹ arbitro cui⁹ arbitriū nō est vallatū pena: sed in prāte libera hz ꝓnūtiare qd volue rit: ⁊ ideo arbitriuz sepe puersum est cui⁹ tñ puersitatis sola cā est libertas: ⁊ iō puersitatis opex principalior cā est volun tas a qua est libertas q̃ rō cui⁹ ꝓpri⁹ actus est arbitriū. Que ret aūt forte aliqs qd vocat facultas qñ dicimus libex arbi triū esse facultatē rōnis ⁊ volūtatis. Dicimus ad hoc qñ fa cultas est prās facilis tam rōnis q̃ volūtatis: rōnis dico ar bitrātis ⁊ volūtatis libere volētis vnū vel aliud: neqz ē facul tas arbitri quo arbitrat rō de opabilib⁹ tñ sed potius arbi trij quo qs suus arbiter ꝓstituit ad eligendū qd voluerit: ⁊ ideo libex arbitriū nō est separātū a rōne ⁊ volūtate cū sit prās habitualis ⁊ facilis vtriusqz nullo idigēs ad opus nisi seipsa: de eligētia aūt ⁊ ꝓsilio in ethicis erit determinādū: vires aūt aie sensibilis secūdario mouētes multū sūt valde ⁊ sub phā tasia qdē cōprehēdit extimatiua de qua supius diximus in scdo lib. est etiā mouēs sensus ficut primo nuntiās delectabi le vel triste sensui de p accns: ⁊ qr omne mouēs hz aliqd desi derij iō sensualitas vocat ille motus aialiuz q afficit ipsa ex qnque sensib⁹ corporis. Et qr talis motus nullo ꝓm se regi mine gubernat sed iclinat ad omne delectabile oblatū iō di cit sensualitas ppetue eē corruptionis: ideoqz ois legislator ⁊ mores querēs instruere auertit a delectabilib⁹ sensualita tis quātū pōt desideratiua aūt est aie sensibilis pars: appeti tiua diuidit in ꝓcupiscibilē ⁊ irascibilem a Platone q cōcu piscibile in epate qdez ponit: ⁊ irascibile in cista fellis: voca nit aūt ꝓcupiscibilē virtutē desideratiuā eox q afficiunt ꝓm delectationē que vocat mulcebris eo q demulcēdo: ⁊ emol liendo trahit appetitū ficut est delectatio tact⁹ in cibis ⁊ po tibus ⁊ venereis ⁊ eiusdez potētie erit tristitia his opposita. Irascibile aūt vocauit virtutē animi que isurgit ad arduuz qd est in ausu ⁊ gloria ⁊ victoria ⁊ in omni eo qd collocat in gloria ⁊ in gradu quodā sublimitatis ⁊ altitudinis ꝓm seipz ⁊ eiusdez tristitias his oppositas: ꝓpter qd ponit Plato in cōcupiscibili tēpantia in irascibili fortitudinē. Iste āt due si cut ⁊ ois potētia anime sensibilis: formalitatē quādaz habēt in hoie: quā nō hūt in aliis aialib⁹: in hoie enim sunt rōna les: ⁊ in aliis sunt acte a nā. Rōnale enim duplr dicit. s. q hz essentiā rōnale est: vel q participat aliqualiter rōnez in hoc q regimē eius ꝓticipat: ⁊ sic rōnale ē psuasibile a rōne: ⁊ hoc modo cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sunt rōnales voluntate: ⁊ hoc simile est motorib⁹ sperax: ficut diximus: in qb⁹ virt⁹ su perioris motoris remāet in inferiori: ordinās ⁊ mouēs eūdē. Sūt aūt q dicūt volūtatē que rōnalis est p essentiā: eo q est pars aie rōnalis in ꝓcupiscibilē ⁊ irascibilem diuidi: sed hoc oino absurdū est qr ꝓcupiscibile ⁊ irascibile a passionib⁹ corporis nomen accipiūt: ⁊ penes illas nō pōt diuidi vel deno minari aliq̃ pars aie rōnalis q̃ vlr corporis actus existit: sed poti⁹ cū volūtas sit simplr appetitus illa indiuisibilis pma nere debet: desideriū aūt qd est appetitus sensibiliū q̃ multa sunt diuidi hz p passiones in genere differentes: que ex ipsis sensibilib⁹ oriuntur: ⁊ he passiones in genere sunt due: neqz cōnaturales nobis ⁊ illate extrinsecus: ⁊ circa primas quidē concupiscibilis: ⁊ circa alias irascibilis.

Quid ē libex arbitrium.

Mō qdo irascibilis ⁊ cōcupiscibilis in hoie differunt a se ipsis vt sunt in brutis. Z.

¶ Tractatus quintus tertij libri de anima ⁊ de comparatione potentiarum anime ad animata.

¶ Cap. p^m. Quia omne animatum habet vegetabilem: sed non necessario habet sensum.

Ex. ⁊ cō. 59.

Is habitis restat videre de cōparatione potentiax ad id qd hz hmōi potētias: in quo et hāc sciam de aia finiem⁹. Dicim⁹ igit q omne qd vivit ⁊ animā hz que opatiōes vite pficit ⁊ gñatuz est: necesse est hēre aiam vegetabilē: opa enim eius saluāt ipm vsqz ad suā corruptionē: in his aūt que nō gñabilia sunt: vita nobilior est: ⁊ iō vegetabi li nō idigēt aia neqz viribⁿ eius. Qd aūt omne gñatū animā hūs necesse fit hēre aiam vegetabilē: ꝓbat per effectū viriuz aie vegetabilis: oē enīz gñatū impfecte q̃titatis est qñ gña tū est ⁊ impfecte virtutis: opz igit p augmētū q deducat ad debitā pfectionē ⁊ itex p decremētū deducat ad nālez sue se nectutis ⁊ necessitatis corruptionē qr aliter nā deficeret i ne cessarijs: augmentū aūt fine alimēto fieri nō pōt: opz igit ha bere nutritiuā ⁊ augmētatiuā: ⁊ ne destruat eē diuinū pp qd agit omne qd agit: opz etiā ipm gñatiuā hēre: necesse est igit vegetabilis aie potētias in oib⁹ esse gñatiuis ⁊ corruptibili bus: gñata aūt dico quecūqz de seipsis generāt: ⁊ nō illa que generāt suas formas ⁊ spēs in mā aliena: ficut faciūt corpora simplicia ⁊ imālia: talia enim oia nō de seipsis semē emittūt gñationis: ꝓpter hoc etiā nō vere gñata sunt: sed agētia tñ gñationē in alijs. ¶ Sēsum aūt nō necesse est inesse oib⁹ vi uentib⁹: ꝓm enim supius dicta ea que hūt corpora simplicia: impose est hēre mediū in tactu: ⁊ ita simplicia nō hūt tactū: cū tñ simpliciū quedā habeāt vitā. Adhuc aūt ex supra habi tis ꝓstat q sine tactu nullus babeē sensus: tact⁹ enim est tam sensus q̃ differētia ꝓstitutiua aialis: neqz illa saltim sine ta ctu eē possunt aialia quecūqz nō recipiūt aias sensibiles sine mā: ficut illa q̃ nō hūt sensus q apprehēdūt p medū: ⁊ sunt il la que nō hūt nisi tactū ⁊ gustū ꝓm q est qdā tactus. Si aūt ꝓcedamus qd supius dictū fuit q nihil frustra facit nā: tunc necesse est cū illo q ꝓcedamus q aialia necesse ē habere sen sus: ⁊ hoc necesse est ꝓcedere: qr nos videmus ficut ⁊ in scdo phicox ꝓbauimus q oia que nā cōsistunt pp aliquē finē de terminatū sunt vel his que ꝓpter finez coaccidunt: ficut pili quos videmus in locis determinatis oriri ⁊ in tota spe sunt ficut sub ascellis hoiuz ⁊ in inguine: vniformitas enīz ista nō esset nisi eēnt ad finē determinatū in nā. Silr aūt est in alijs accidētib⁹ reb⁹ nālib⁹. Cū igit nā faciat oia pp finē ad quez ita nata sunt puenire: tūc etiā facit alia que nō mor nata cor rumpant: sed vt in plurib⁹ vel oib⁹ deueniat qlibet ad finē sue pfectionis ꝓm spēm ad quā natū est deuenire. Hic enim finis est principaliter itentū opus a nā. Si igit cōsideremus aialia habētia ꝓcessiuū motū opz q habeāt illum vt de loco ad locū mota ꝓiungant ꝓuenientib⁹ ⁊ remoueant a nocenti bus. Si aūt illa sensuz nō haberēt nocumēta ⁊ cōueniētia nō perciperēt: opz igit q corrūperent sensum nō habētia: idem aūt est de his que pmanētia ⁊ imobilia sunt ꝓm locū: his enī inest cōuenientiū pceptio ⁊ ledentiū fuga aliter tñ qdez q̃ in alijs perfectis aialib⁹ tñ inest modo sue nature conuenienti. Omnia igit aialia sine sensu existentia destruent ante perfe ctionē: esset igit frustra nā cū aialia ad debitū sibi finē ꝓduci nō possent. ¶ Similiter aūt corpus nō posset hēre intellectū ⁊ animam

Ex. ⁊ cō. 60.

Ex. ⁊ cō. 61.

Nō cām ārē nā nō dederit celestib⁹ corpo rib⁹ sensus.

Ter. ⁊ cō. 62.

Ter. ⁊ cō. 63.

Ter. ⁊ cō. 64

Ter. ⁊ cō. 65.

Ter. ⁊ cō. 66.

⁊ aiam discretiuam ⁊ sensus nō posset habere: dico aūt aiatum qō monēs est ꝑm locū: siue fuerit gñatuz ⁊ nō factū: nec dico hoc ꝙ aiatum terrena aia nō sit factuz: sed qa dicūt quādam simplicia corpora eē nō facta: ⁊ habere solū intellectum discretiuū particulariū ⁊ sensibiliū sic er phantasmate acceptus itellect⁹: ⁊ tñ sensibilē aiam nō hīe: hoc eni ipossibile est oino. Sz celestia qdē hūt intellectū actiuū ⁊ operatiuū ⁊ ille discretiuus nō vocat. Talia igit nō pfecta per gñationē habētia intellus agētes ⁊ opatiuos nō discretiuos nō hūt sensuz. Et si queramus āre nō hūt in prōptu erit assignare cāz. Si eni hient: tūc hient aut pp dignitū aliqd in aia: aut pp dignitū aliqd in corpore: nūc aūt neutrū hoꝝ ē in eis er habere sensuz. Intellus eni acceptiuus de se ⁊ opatiuus qui er se nō querit intelligibilia nō magis itelligit pp sensibilia: sz minus eo ꝙ a simplicib⁹ itelligibilibus auertit ad phātasmata. Corpus aūt pp sensus nō melius est: sz potiⁿ nihil erit p corruptionē que est er sensu. Necesse est eni ꝙ oē hās sensuz valde diuerse fit cōpōnis: ⁊ multas habeat partes molles ⁊ terrenas: quaꝝ facilis est corruptio: ⁊ iō gñaliter breuioris vite q̄ꝫ multe er plātis. Aliū ḡ nō factū per gñationē habitaz nō eēt meliⁿ sz peius er sensu igit frustra darer ei sensus a nā. ¶ Sz eorꝝ que facta sūt corporꝝ ⁊ nō mouētū ꝑm locuz nullū est oino qō hēat intellectū sine sensu: cuⁿ rō iā dicta ē: qa videlicet nō cōtīgerent ꝓuenientib⁹: neqꝫ remouerētur a ꝛijs: ⁊ sic nā ageret frustra. Si autē dicta necessitate aiaiādetur sensus: tūc nēcium est ꝙ in corpore simplici sit sensus: vel in corpore cōpōsito: nō aūt pōt eē corpus simpler sensibile per rōnē ꝑus iductā qñ tact⁹ nō pōt eē simplicis ⁊ sine tactu nō pōt eē aliqs sensus. ¶ Qō sz supius ꝓbauimus: tñ ēt manifestū erit er his que nūc iducemus: est eni aial corpus aiatū: oē aūt corp⁹ gñabile ⁊ corruptibile: qa de talib⁹ hic loquimur: est possibile tāgi tactu pbico: ⁊ sentit per sensus tactiuos: ḡ nēciuz est cū tact⁹ fit per medīū intraneū: ꝙ aialis corp⁹ fit tale ꝙ possit tāgere ⁊ sentire sensus dīias vel tact⁹. Nō aūt sentiret q̄litates tāgibiles: nisi per hoc ꝙ medietas est mixta er eis: opz ḡ corp⁹ eē mixtuz ⁊ nō simpler: nisi enim sentiret tāgibilia: nō posset saluari aial: qa non sentiret ea q̄ eēntialr cōponūt ipm ⁊ saluāt ⁊ corrūpūt. Sic aūt non est in alijs sensibus: qa illi per extriseca media sentiūt ⁊ sensibilia eoꝝ neqꝫ eēntialr cōponūt: neqꝫ saluāt: neqꝫ cōponūt corp⁹: sicut ⁊ audit⁹ ⁊ odorat⁹: nisi eni habeat sensuz tact⁹: nō possit quēdā corrūpētia essentialr fugere ⁊ quēdā saluātia eēntialiter accipere. Si aūt sic se habeāt: ipsē est saluare aial quousqꝫ ad finē nature deueniat: ⁊ iō qa gustus ē saluatiuus substātie aiati corporis: opz gustū eē quēdā tactū: cui⁹ cā est: qa gustus est sensus quo accipit nutrimētū vel alimētū qō nutrit per hoc ꝙ subalr quertit in subaz. Tale aūt est corp⁹ tangibile hās q̄litates: ⁊ iō sensus pticipās ipz ē tact⁹ qdā necessario. Hec aūt oia ꝓstāt er determiatis de tactu ⁊ gustu.

¶ Cap. z'''. Q sensus qui fiunt per media extrinseca non nutriunt: ⁊ qualiter fiunt per media extrinseca.

Omnis aūt ⁊ color ⁊ odor nō alūt: cū sint intētiones sine mā: ⁊ ideo talia neqꝫ sensuz per subam alūt: neqꝫ er eis augmētū vel decremētū. Quz aūt gust⁹ fit aliměti sensus: neēe ē gustabile nō per spēz saporis eē alimētū: sz opz gustū eē quēdā tactū: ita ꝙ alimētū p subaz accipiat: ⁊ ideo opz ꝙ gust⁹ fit sensus ei⁹ qō ⁊ possibile ē tāgi pp q̄litates tactus q̄s hz: ⁊ sic vegetatiuus p nutrimētū qō er sua suba p̄stat. Oē eni qō nutrit er eisdē nutrit er qb⁹ gñatur: cuz igit gnōnē hēat er tāgibilib⁹ opz ꝙ er eisdē nutriat: gust⁹ aūt sensus ē gust⁹: ḡ erit sensus tāgibiliū: ⁊ sic gust⁹ ē aliquis tact⁹. Hi igit duo sensus necessarij sūt aiali: ⁊ iō mānifestū ē ꝙ aial ipsē ē eē sine tactu. Alij āt sensus sūt pp bonū ⁊ vtile q̄rūdā aialiū: eo ꝙ nō nisi cuidā ꝓueniūt gñi: ⁊ nō oib⁹ aialib⁹: ꝓueniūt eni hūti motū ꝓcessiuuz: q est vnus q̄ moueť ad nutrimētū. Idē eni opz hīe sensus ꝓuenīēs ⁊ qōdā nociuū apphēdētes: ⁊ gñaliter qdē vez ē ꝙ si vtīū debeat saluari: opz saluari p tactū. Sz quedā sūt que ēt idiget ꝓcul apphēdere ꝓueniēs ⁊ nociuū: ⁊ hoc fit qñ p mediū extrisecum aduenit: ⁊ fit eis sensibile qō apphēdūt. ¶ Hoc aūt in tali modo fit ꝙ medīū accipit formā sensibilē in eo ꝙ a sensibili patiť vel mouetur: sensus aūt accipit in eo qō patiť a medio: ⁊ huius exemplū est in eo ꝙ mouet ꝑm locū violēto motu: sicut dicim⁹ aūt fine octaui physicoꝝ. Illud eni vsqꝫ ad terminū ad quē facit ⁊ mouet mutare aliqd pellit: ⁊ sic depellēs facit alteꝝ tale q̄le ipm est: ⁊ sic ꝓtinue mouēs vnū mouet alteꝝ: ⁊ iō oē depellere est mot⁹ et q est p mediū: sic ⁊ sensus: in quo qdē ꝑmum depellit ⁊ nō depellit sic chorda vel man⁹: vltimū aūt sicut lapis vel sagitta depellit solū ⁊ nō depellit. Mediū aūt istorū hz vtrūqꝫ istoꝝ: qa sicut aer vel aq̄ hic est ⁊ depellit a ꝑmo: ⁊ depellit vltimū: ⁊ sūt media sic depellētia ⁊ depulsa q̄dāmō multa: sic ⁊ in alteratiōe qua sensus a sensibili alterat: excepto hoc solo ꝙ alteratio sensuz fit ꝑmo sensibili manēte in eodē loco: qō nō fit in his que ferunť in qb⁹ illō qō depellit mutat locū: ⁊ hec alteratio est sīlis motui figure sigilli ⁊ cere: sic dirim⁹ superi⁹. Mot⁹ eni figure tātū igredit i cerā quātū imprimēs tigit cerā ⁊ nō amplius: ⁊ ita mediū tingit spē rei sensibilis ad tātū ad quātū durat mot⁹ rei sensibilis: ⁊ iō i lapide sic nihil fit de motu tali eo ꝙ nō ē mediū ꝓuenīēs. Sed aq̄ pp hūidū ⁊ pspicuū tingit vsquequo hoc ē ꝓcul: aer autē adhuc amplius: qa ille de facili ipulsu mouet ⁊ de facili recipit spēs sensibiliū: ⁊ de facili agit in sensuz: ⁊ patiť a sensibili si maneat ⁊ vnus ꝓtinuus maneat vel fit nō intercept⁹ a spiso termiato: qō facit cū nō esset ꝓtinuū iter sensibile ꝑmuz: ⁊ organū sensus. Et qa si fit sensus visus ⁊ alij p exteriora mēbra apphēdentes sensus meliⁿ est q̄ꝫ id qō dē de repcussione radioꝝ visus a sensibili ad videtez: sic dicunt hi q dicūt visuz per emissionē radioꝝ meliⁿ est multo ꝙ dicat aerē pati a visibili: q̄ꝫ ꝙ visus extra mittat radios: ⁊ illi repcutiant ad videntē. Patiť eni aer a figura ⁊ colore quādiu est vn⁹ ⁊ cōtinuus nisi intercept⁹ aliq̄ corpore termiato. In leui aūt humido est vnus ⁊ ꝓtinuus: qa quelibet ei⁹ ps pp humiduz fluit in aliā ⁊ cōtinuat ei: ⁊ iō tale mediū sic motū a visibili terminato motu mouebat visuz: sic ēt in cera mot⁹ est figura sigilli vsqꝫ ad finē ad quē igredit. Supra aūt dirimus ꝙ ipressioni sigilli sīlis ē ois acceptio sensibiliū ⁊ marie visibiliū eo ꝙ illa pre oib⁹ sūt spūalia ⁊ eē intētionū poti⁹ q̄ꝫ rez habentia.

¶ Cap. z'''. Qualr sit aialis corp⁹ vtruz simpler aut cōposituz.

Alia aūt supra dirimus rephēdendos eē eos q de aia dicūt ⁊ de corpore nihil ōterminat: ideo quedam vlr dicem⁹ de corporib⁹ aiatis: subtilr eni his libris de plātis ⁊ aialib⁹ ōtermiabim⁹. ¶ Dicemus igit ꝙ manifestuz erit er his que dicim⁹ ꝙ ipsē est ꝙ aliqō simpliciū corporꝝ fit corp⁹ aialis sensibilis: sic ꝙ corp⁹ aialis alicui⁹ fit igneuz aut aereū: vel er aliq̄ vno alio elnto. Nullius eni aiati pōt eē tale corp⁹ eo ꝙ aia multa eēntialr opat in quo ēt differret a natura: ⁊ iō est endelechia corporis organici: organicū aūt ē qō est er multis cōpositū: simpliciū aūt nullū cōpositū ē er multis: neqꝫ pōt eē organicū: est tñ hoc spāliter verꝝ in corporib⁹ aialiū: qa sicut tam sepe dcm est: nullū aial est qō nō habeat tactū: oē eni aiatū sensibile est corpus possibile tāgere ⁊ tactuis q̄litatib⁹ ad sensuz imutari: qa aliter nō saluareť in esse aialis. Alia aūt sensibilia per altera ⁊ extriseca media faciūt sensuz oē p alteꝝ nō ꝓiūctū faciens sensuz facit sensus p mediū qō intercidit ⁊ distātiā facit sensibilis a sentiēte: tact⁹ aūt est sentiēs in tāgēdo sensibilia sine medio distātiā faciēte: ex hocqꝫ sortit⁹ est nomē qō tact⁹ vocat: tñ ēt alij sensus tāgunt tāgibilia vel sensibilia nō simplr sz q̄dāmō: sz tact⁹ ille est per alteꝝ qō est mediū faciēs distātiā nō spēt sensibilis: sz rei sensate ꝑm eē qō hz in mā. Sētiūt aūt ⁊ alij sensus ⁊ aliter tact⁹ eo ꝙ tact⁹ est fundamētū oiuz sensuū: ⁊ ideo qñ stupescit frigido neruus visiuus qui obtic⁹ fuit vocat⁹ a grecis: tūc oculus nihil videt: ⁊ qñ resolutit p calidum cōpōnis reddit visus. Cui⁹ signū est ꝙ frigiditas in somno ligat sensus: cū tñ frigiditas non imutet neruos sensibiles: nisi inquātū tact⁹ ē in eis. Opz ḡ in q̄libet sensu ꝑus disponi organū tact⁹ quasi possit agere cōparationē sensus alteri⁹ ⁊ sic sensus alij agunt tactu: eo ꝙ fundati sunt oēs in tactu sīē in ꝑmo fundamēto. Sz aūt sic oēs tactu sentiāt: tamē non pficit sensus in eis sz actū: nisi p altera mēbra nō ꝓiūcta p eēntiā sentiētibus sz solus tactus ⁊ sentit per seipm: ⁊ nō indiget alio sensu ad sentiendū: ⁊ sentit per mediuz essentialr ꝓiunctū sentiēti: ⁊ mediuz ei⁹ ꝓiunctū necesse est eē: sicut demōstratū est superi⁹ impossibile est aliqō simpliciuz elntoꝝ esse corp⁹ aiatuz aia sensibili: ⁊ iō fatuū est qō qdā dicūt corp⁹ aialiū eē terrenū: sz eis dirimus in libro perigeneseos terraz dñari in aiatis: hoc tñ

intelligitur ꝗz medietatē que vocatur arithmetica: qa videlicet plus quantitatis terre ⁊ aque dñatur in corporib⁹ aiatorꝫ q̃z aliorꝫ el̃ntorꝫ. Scōm aūt medietatē que vocat geometrica: nullū dñatur plus altero in aialium corporib⁹. Oium eni eorꝫ que tāgunt hec est differētia. tāgibiliū tactus est sensus susceptiuus sicut medietas cōmixta geometrice: sic̄ iam alibi dixim⁹: nō est igit medietas tm̄ q̃litatū terre qb⁹ ipa differret ab alijs el̃ntis: sed calidi ⁊ frigidi ⁊ hūidi ⁊ sicci: ⁊ di etiā mollis ⁊ multorꝫ aliorꝫ generꝫ superi⁹ enūerator tāgi possibiliū. Hui⁹ aūt signuz est qa in aliquo mēbro excellēter dñat terra sicut ea que coagulata sunt calido ⁊ sicco: sic̄ sunt pili ⁊ vngues illo mēbro nō sentimus eo q̃ terrea sunt: ⁊ iō opatiōes vite sensibilis non pficiunt in eis: sed vegetabilis tm̄: ⁊ hec est cā q̃re plāta nō hz sensum: qm̄ in veritate terree sunt: ⁊ vires hūt a terra ⁊ nutrimentuz: ⁊ iō opationes vite sensibilis in eis nullo mō pfici pūt. Quia aūt vt dcm̄ est: i tactu fundat ois sensus: iō ipōse est aliquē aliorꝫ sensuū esse sine tactu: ꝗz tactus pōt esse sine alijs. Tact⁹ eni neqꝫ terre sim plicis est: neqꝫ alteri⁹ corporis de nūero corporꝫ simplicium.

Tex. ⁊ cō. 67. ¶ Manifestuz est igit q̃ solo sensu tactu pūato cum sit fundamentū aliorꝫ sensuū aialia mori ⁊ corrumpi ⁊ necesse est: ⁊ huius cā est: qa ipossibile est q̃ aliqd̄ habeat sensuz: qō non est aial: ⁊ cuz aliqd sit aial: nō est necesse hīe aliuz sensum q̃z istuz: ⁊ iō posito hoc solo sensu ponit aial: ⁊ destructo solo eo destruit: ⁊ p hoc excellētie aliorꝫ sensibiliū nō corrūpūt aial: sensuz aūt forte vnū corrūpūt: vt color ⁊ sonus ⁊ odores nisi per accīs: sic̄ sonus corrumpe di aial qm̄ cum sono est depulsio aeris ⁊ ictus: ⁊ tunc pcutiēs tactuz corrūpit. Silr autem odores ficientes aerē ⁊ ꝗuertentes ad venenū nām corrumpunt: nō in eo q̃ odores: ꝗz in eo q̃ venenuz vel aer veneno sus ad iterioza tāgēdo igredit per poros occultos ⁊ manifestos. Sz excellētia eorꝫ que sentiri possent tactu calidorꝫ ⁊ frigidorꝫ ⁊ durorꝫ ⁊ aliorꝫ sensibiliuz bis ꝗz seipsaz ⁊ eēntialr remanet ⁊ corrūpit aial. ¶ Sic̄ eni sepe dcm̄ est: ois supflua excellētia sensibilis corrūpit sensuz: q̃ ⁊ supflua excellētia tāgibiliū corrumpit tactū: animal aūt ōtermiat ⁊ diffinit tactu.

Quare sonus odor ⁊ color p accīs pūt aial corrūpere.

Tex. ⁊ cō. 68.

Demōstratuz est eni q̃ aial nō est sine tactu: ⁊ q̃ solus tact⁹ sufficit ad aialis ꝓstitutionē: ex quo igit solus tact⁹ posit⁹ ponit aial: ⁊ perēptus solus perimit aial: tact⁹ erit nō tā sensus q̃z forma ꝓstituēs essentialr aial: ⁊ iō tāgibiliū excellētie corrūpētes tactū p ꝗns totū aial corrūpunt ⁊ nō solū sensuz saluo in eē aiali. Hui⁹ aūt cā iā dicta est: qa neqꝫ aial ad hoc q̃ sit aial necesse est hīe solū hūc sensuz tactuz: alios āt sensus sicut sepe dcm̄ est hz aial pfectuz: nō pp esse: ꝗz pp bn̄ esse: vt visum hz hūiditas in aere ⁊ aq̃: q̃tenus lucētia p se que nō indigent medio nisi diaphano solo: aliter qm̄ iterꝫ hz visum hūiditas in aere ⁊ aq̃: vt in lucido ꝑm actū illumiato videat colores: ⁊ p hoc eminus appēdat ꝓueniēs vel nocēs. Gustuz quoqꝫ ꝑm q̃ mediū saporꝫ est ⁊ distinguit a tactu vt discernat dulce vel amaꝫ: ⁊ p hoc ꝓueniēs cognoscat alimentū: ⁊ desiderio moueat vel remoueat ad ipm vel ab ipso. Olfatū autē hz vt remotius cognoscat alimentū ꝓueniēs sibi: qa odor est sequela saporis linguā, put est nō ad esse: sed ad bn̄ eē vt per ipsam aliquid alteri significet: sed hoc modo multas hz virtutes ⁊ operationes ad bene esse determinatas.

¶ Cap. 4m. Et est digressio declarans q̃ sensibile ⁊ vegetatiuum ⁊ rationale in homine sunt vna anima.

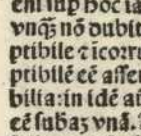

Onib⁹ aūt his cōparatiōib⁹ habitis videt nobis q̃ relinquit hoc ꝓsiderādū cuz in oi rōnali sit sensibile: nec vnq̃z a rōnali sensibile separat ⁊ vegetatiuū: vtrū ista tria sint i hoie suba vna vel diuerse: ⁊ iterꝫ due que sūt sensibile ⁊ vegetatiuū in bestijs sint suba vna vel diuerse. Sūt eni sup hoc iā qdā latinorꝫ diuersa determinātes: lz sup hoc vnq̃z nō dubitauerit qsq̃z Peripatheticorꝫ: dicunt eni corruptibile ⁊ icorruptibile nō posse eē subaz vnā: rōnalē āt icorruptibile eē afferūt in hoie: sensitiuū aūt ⁊ vegetabile corruptibilia: in idē aūt concidit qō dicūt separabilis ⁊ nō sepabilis eē subaz vnā. Ampli⁹ aūt iuicē pcedētiū ꝑm tp̄s dicūt nō esse subam vnā: aiaz aūt vegetabilē dicunt tpe in hois genitura pcedere sensibilē: ⁊ sensibilē pcedere rōnalē. Probāt autem hoc er eo q̃ embria pūs tpe trahūt nutrimētū ⁊ sanguinem menstruosum q̃z sentāt: trahens aūt nutrimētuz ⁊ ꝗuertēs in spēm nutriti nō est nisi aie vegetabilis. Silr autē embria puncta acu cōtrahunt ⁊ nō fit sine sensu tactus: ⁊ tm̄ nihil ad huc agere pōt itellectu discretiuo. Adhuc autē qm̄ igredientis ab extriseco in māz corporis: ⁊ educti de mā nō pt eē substātia vna. Nō autē est dubiū itellectū igredi ab extriseco ꝗz oia que de intellectu dicta sunt: vegetabilez aūt ⁊ sensibilem educi de mā ostēdunt opatiōes vtriusq̃z: que oēs organice ⁊ māles esse ꝓstat nihilomin⁹ ex pdictis. ¶ Nos aūt mirabilē istorꝫ sapientiā que nulli ꝓcors est pborꝫ cōuincimus per ea que in fine pmi libri scie huius dixim⁹. Qm̄ querimus qd sit vniens istas aias vel subas in corpore vno: ⁊ qcqd sit illō hoc erit aliō ab istis: ⁊ poti⁹ suba ⁊ act⁹ corporis: q̃z ista tria: opz eni vnius pfecti ꝗz subam vnā esse pfectionē. Adhuc autē sepatorꝫ per subaz vnū p itellectū nō est in alio. Si igitur ista tria p subaz sepata sūt: opz q̃ vegetatiuū per itellectum nō sit in sensitiuo: neqꝫ sensitiuum per intellectuz erit in intellectiuo: sed sunt tm̄ ꝓiuncta in subto corporeo. Hoc aūt dato sequunt duo incōuenientia: quorꝫ vnū est q̃ aia non hēat diffōnez sl'em figure: qa nō sicut trigonū in tetragono: sic vegetatiuum erit in sensitiuo: ⁊ sensitiuuz in itellectiuo. Aliud autē est q̃ destruit ordo cāruz formaliū: qa scōa cā nō habebit a ꝑmaria q̃ est: ⁊ q̃ cā est. Sūt eni ordiate cāe formales esse viuuz sensitiuuz itellectiuū: vt dicit phs in lib. de causis. Si aūt sepant ista tria p subas eo q̃ aliqn̄ per eē in diuersis inueniunt separata: tūc eni dz esse alia suba in hoie q̃z viuuz ⁊ sensitiuuz: qa quedā iueniunt que sūt ⁊ nō viuūt. Si vō dicat vt nōnulli dicunt q̃ solus itellectus est suba ⁊ forma hominis ad quā formā vegetabilis ⁊ sensibilis sunt dispōnes: hoc absurdū reputatū est ab Auic. ⁊ alijs phis: qa ois dispositio aliqd est de genere accidentiuz: ⁊ accidit er hoc q̃ illud qō est subale vnius erit accidentale alterius. Suba eniz bestie sensibilis suba est ⁊ vegetatiuuz est suba ⁊ actus plante. Adhuc autē hec dispō aut est vltimata: aut nō est vltimata: si est vltimata: tunc semp ad ipsaz sequit spēs ⁊ sic in sensibili cum eadez mā erit rōnale semper: ⁊ sic oē sensibile erit rōnale: sicut omne rarissimū est ignis. Si aūt nō est vltimata: tūc opz q̃ aliqd additū ei faceret eā eē vltimataz: ⁊ sic aliqd eēt inter sensibile ⁊ rōnale qō vltimaret sensibilem qō iterū absurduz est oino. Sunt aūt nōnulli qui dicūt tres subas eē vnam aiam: eo q̃ in vno actu animādi vniunt tanq̃z aia nō sit nomen sube ⁊ forme sed operatiōis: qō tāto est absurdi⁹ ceteris que dicta sunt: quanto hoc est ꝗ oēs antiquos de aia loquētes: qa aiam ꝓcorditer vt subam diffinierūt ⁊ subam esse direruntꝑ ter solā illorꝫ opinionem qui armoniaz aiam esse direruntꝑ: ⁊ in rōne armonie posuerunt aiam. Illi eni dixerunt aiam esse accidens qō cōsequit armoniaz ipsaz. Amplius autē haꝫ triuz subarꝫ ꝑm actuz erit aliq̃ cā: aut igitur vnio actionū ꝓuenit ab vnitate corporis: aut ab vnitate substātiarꝫ tūc nō sunt tres substātie sed vna: aut simpler: aut cō posita ex tribus. Si aūt ab vnitate corporis: hoc absurdum est: qa iam corpora vnirent actuz aiarum: ⁊ sic aie non essent cā vnitatum corporꝫ. Et tunc quereret que sit cā vnitatū corporum ⁊ non erit assignare cām etiā si fingendi det licentia: non eni pōt dici q̃ corpora organica per se sint vnita ex multis: cum ois vnio materie fit ab vnitate forme pficiētis. Inducunt autē isti sl'e oino fundamētuz super falsas ꝓpōnes: dicunt enim q̃ ignis radius lune ⁊ solis sint diuerse substantie: ⁊ tamē frequenter vniuntur in illuminando: supponētes radios esse corpora: qō alibi improbatuz est: ⁊ nulli Peripatetici ꝓcordant: neqꝫ etiā si essent radij substantie vniūtur in illuminando q̃ maius lumē occultat minus ⁊ fac̄ ipm nō operari lumine suo: pp hoc igit ⁊ bis sl'is multa que nō induci opz differētias in hoie hec tria esse subam vnā in homine que est actus ⁊ pfectio hois nec sensibile esse in homine neqꝫ vegetabilē aias vel subas sed potētias que fluunt a suba: que est aia rōnalis: sicut sepe supius dixim⁹. In alijs autē sensibilis est suba ⁊ non potentia: sed hz suas potētias concupiscibilem ⁊ irascibilez: ⁊ quinque a se fluētes sensus. Silr autē se hz vegetabilis in plantis modum quo pcedēs potestas est in sequenti dixim⁹ superius in plurib⁹ locis: quē hic iteramus pp doctrine facilitatez: qm̄ inferior est in superiori sicut in magis formali ois potestatis inferioris operationes diriguntur ad superiorem: sicut materie instrumētalis ad suam formā: dixim⁹ superius q̃ ois operatio que instrumentalr se habet ad aliam est mālis ⁊ imperfecta ad illam.

Opio ppria.

ſtiam. Sicut enim ſe habent operatiões quinque ſenſuũ ad ſenſum cõem: ſic ſe habẽt opatiões ſenſus cõis ad phãtaſiã. Simil̃r aũt ⁊ opationes phantaſie ad intellectuz poſſibilez: ⁊ vlterius intellectus poſſibilis ad agentez q abſolute ⁊ ſimpliciter eſt ſubſtãtia hois: non tamẽ dicimus ſimpl̃r vnũ eẽ mã ⁊ alterũ: ſed materiale hoc modo quo imperfectũ dicit̃ materiale. Imperfectum autẽ eſt omne mãliter operãs vel inſtrumentaliter: dico autẽ illud inſtrumentaliter operari: qõ operatur ad alteruz qõdã qõ eſt perfectio operis. Simi liter autem ſe habẽt opera vegetabilis ad ſenſibilem: cui⁹ ſi gnum eſt: qa nutritiua conuertit nutrimentum in carnem: que nõ eſt ſubiectuz vegetabilis tm̃: ſed mediuz in tactu: er quo ⁊ facile inoteſcit potentiaruz multitudinẽ in anima non inducere cõpoſitionem eſſentialem: ſed potius oſtẽdit vnuz formaliſſimum er quo oẽs iſte fluunt potẽtie quanto forma lius eſt: tanto in plurib⁹ operationibus inuenitur ⁊ ſui ad plu ra indigẽt in quo differt a natura que obligata eſt materie: ⁊ vnam tm̃ operat̃. In hoc tamẽ vno vltimo formali aliqd eſt ſimile forme: ⁊ aliquid materie: ſed nõ mã ⁊ forma: ſicut ſupra dirimus in tractatu de intellectu. Has eni differenti as in omni natura neceſſe eſt inueniri que eſt citra naturam ⁊ eſſentiam primã. Si qs vo poſterius obiſciat has poten tias aie non eſſe ſubam: ſed eſſe potẽtias naturales: ⁊ ita eẽ de genere accidentium: ⁊ inde vlterius velit eſſe in aia com poſitionem ſubiecti ⁊ accidentis: inferens vlterius aiam eẽ compoſitam ſubſtãtiaz ex mã ⁊ forma: eo q̃ ante omnes cõ poſitiones ſcõas accidentium cum ſubſtantijs compoſitio eſt prior er materia ⁊ forma: eo q̃ nullũ accidẽs accidit ſub ſtantie ſimplici: ſiue ſit materia: ſiue forma: nos dicimus q̃ huiuſmodi potentie nõ ſunt accidentia cõiter: ſed ſunt potẽ tie naturales ⁊ proprietates anime: ⁊ hec ſunt vires ſubſtã tie eius ⁊ talia multa accidunt omni ſubſtantie ſimplici: ſiue ſit forma: ſiue materia: ſicut etiam nos ſupra diriſſe memi nimus. Et hoc addimus q̃ tanto accidunt ei plura de tali bus: quanto fuerit ſimplicior: quanto enim ſimplicior: tan to plura operatur: ⁊ vtiq̃ nihil operatur cuius virtutẽ ope ris non habeat: ⁊ ideo er talium accidentiũ multiplicitate ⁊ multiplicatione non cõcludi poteſt cõpoſitio ſubſtantie. Qõ autem iſti obiſciunt de corruptibili ⁊ incorruptibili: ⁊ ſepa rabili ⁊ non ſeparabili vnam ⁊ eandem habet ſolutionez: q̃ videlicet anima hominis tota incorruptibilis ⁊ ſeparabilis eſt a corpore: ſed per accidens nõ ſeparatur in quibuſdã vi ribus eo q̃ operationes illarum nõ ſint ſine corpore: ſicut ſu perius dirimus de nauta: q̃ ſubaliter ſeparat̃ a naui: Iz na uigatio non ſit ſine corpore: ideo ſicut ſeneſcunt ⁊ debilitant̃ vires anime: ita corrumpuntur ⁊ non aliter: conſtat autẽ q̃ non ſeneſcunt ⁊ debilitantur niſi corporis ſenectute ⁊ debili tate: ſicut debilitatur nauta vel nauigatio naue iam fracta ⁊ ſciſſa ⁊ inueterata: ⁊ ideo anima eruta vires ſuas hz: Iz non vtatur eis: tamẽ nõ ſunt otioſe: quoniam vſus impedit̃ per accidens vt patet er dictis. Qõ autem inducũt q̃ vegetabi lis preceda̅t ſenſibilẽ tempore ⁊ ſenſibilis rationalem non p uenit niſi er malo intellectu libroruz Ariſt. Docet eni Ariſt. nos animam non eſſe in ſemine ſicut actus eſt in eo cui⁹ eſt actus: qa ſi ſic ineſſet ei: tunc ſemen eſſet animal vel plãta: ſz docet nos: quia eſt in ſemie ſicut artifex in artificiato: ⁊ ideo in ſemine nõ operatur niſi ſicut artifex: neq̃ vnq̃ operatur anime opus niſi in corpore organico perfecto ꝓm numerum ⁊ figurã ⁊ forma organoꝝ: ⁊ hoc modo dicit q̃ precedit opus nutritiue opus ſenſitiue: hoc autez opus non eſt anime: ſed virtutis formatiue: que eſt ſicut artifer formãs corpus: ⁊ hz iſtum moduz eſt expoſit⁹ Ariſt. a ſuis cõmentatorib⁹: ⁊ ideo er hoc nihil inferri põt de aia: neq̃ q̃ ſit vna: neq̃ q̃ ſit multa: hec igitur etiam in. 16. libro de aialibus dicit Ariſto. vbi etiam dicit: q̃ ſpiritus qui eſt in ſemine eſt intellectus eo q̃ operatur vt intellectus practicus alicuius artificis. Qõ autem dicit de eo qõ eſt ingredi ab extrinſeco ⁊ duci de materia nihil omnino eſt ad ꝓpoſitũ: ⁊ ſolutio huius patet per ea que dicta ſunt de intellectu agente: erit aũt de his ſubtiliter loquendum in libro de animalibus. Hec igit̃ de anima ꝓm q̃ in ſeipſa conſideratur determinata ſufficiunt.

Ario itelligit auctozitas phi 2. de generatione aialiũ cap. 3°.

Alberti Magni Epiſcopi Ratiſponenſis philoſophorum grauiſſimi: ſuper libros de anima ſentẽtia feliciter explicit.

Incipit Liber de intellectu ⁊ itelligibili dñi Alberti Magni ordinis predicatoruz ⁊ Ratiſponenſis Epiſcopi. Cuius tractatus primus eſt de natura intellectus.

Cap. p̃m. De quo eſt intẽtio: ⁊ quis dicendoꝝ ordo.

Icut a principio iſtius operis dirimus ſcia de aia non ſatis cõplete habẽt er hoc q̃ de aia hz ſeipaz in lib. de aia determiatũ eſt. Opz enim cũ hoc ſcire de obtis que p̃prias ptib⁹ aie iferunt paſſiões. Hoꝝ autem obiectoꝝ q̃rũ, ppa paſſiua, p partib⁹ ſiue potẽtijs hz aia quedã p̃prias paſſiões iferunt aie: quedã ãt cões aie ⁊ corpori. Cões enim ſũt paſſiões quecũq̃ ſũt talia circa que opans aia iſtro vtit̃ corporeo: vt quecũq̃ ſũt circa vegetabilẽ ⁊ ſenſibilẽ aiaz. Propter qõ ẽt Peripathetici veteres ſcientias de talib⁹ cõib⁹ aie ⁊ corporis vocauerũt. Et de his in pte iã, p modulo nr̃o expediti ſum⁹ in libris de nutrimẽto et nutribili: de ſenſu ⁊ ſenſato. Reſtãt aũt adhuc libri de ſõno ⁊ vigilia: de iuuẽtute ⁊ ſenectute: de iſpiratiõe ⁊ expiratiõe: ⁊ de motib⁹ q̃ dicunt̃ aiales: de vita ⁊ morte: q̃ oẽs ſũt de opibus cõib⁹ aie ⁊ corporis. Sz qa nequaq̃ iterptatio ſomnij ⁊ nã ei⁹ bñ determiabilis ẽ: niſi p̃us ſcito de itellectu ⁊ itelligibili. Jõ opz nos hic iterponere ſciaz de itellu ⁊ itelligibili: Iz itelligere aie hũane ſit, ppriũ p̃ter corp⁹. Attendim⁹ enim ſiẽ ſepe, ptestati ſum⁹ p̃ncipal̃r facilitatẽ doctrine: pp qõ magis ſequimur in traditiõe libroꝝ nãlũ ordinẽ q̃ facili⁹ docet̃ auditor q̃ ordinẽ rer̃ nãlũ. Et hac de cã nõ tenuim⁹ i ereq̃do libros ordinẽ quẽ plibauim⁹ i phemijs nr̃is: vbi diuiſionẽ librorꝝ nãlũ poſuim⁹. Determinãtes aũt de itellu ⁊ itelligibili ſupponem⁹ quecũq̃ in lib° nr̃o 3° de aia ꝓuentẽter determiata ſũt. Quecũq̃ vo hic ingrẽda eẽ vident̃ quãtũ per demõſtrationẽ ⁊ rõnẽ iueſtigare poterim⁹ tractabim⁹: ſequentes p̃ncipis nr̃i veſtigia. Cui⁹ libzum de hac ſcia Iz nõ vidimus: tm̃ diſcipulorꝝ ei⁹ plurimoꝝ de hac mã q̃plurimos ⁊ bene tractatos p̃ſperim⁹ libros ⁊ epl̃as. Interdũ ẽt Platonis recordabimur i his i qb⁹ Peripatheticoꝝ ſentẽtijs i nullo ꝛdirit. Cũ aũt hz plurimos, pbabiliores phos itellus faciat i telligibile i forma itelligibilitatis: opz nos p̃us loq de nã itellect⁹ hz q̃ ẽ itellus: ⁊ deide de itelligibili hz q̃ ẽ de itellu: ⁊ deinde de vnitate ⁊ diuerſitate itellus ad itelligibilia: qa his cognitis ſatis pfecte hz ſcia de itellu ⁊ itelligibili. Ope ãt p̃ciũ iueſtigare ẽ hmõi: qa his ſcitis ⁊ ꝓpe hõ ſcit qd ꝓpe ipe eſt cum ſit ſolus intellectus: ſicut dicit Ariſt. in. 10. ethicoꝝ. ⁊ ſcit inſuper principiuz iter ea que faciunt in ipſo felicitatem cõtẽplatiuã. Incipientes igit̃ inueſtigare naturam intellus: in primis ponemus que ꝓm naturam ſunt priora.

Ordo doctrie nõ ſemp a porib⁹ nãe ſz qñq̃ a faciliorib⁹ adiſcẽti. vide p hoc Ariſto. 5. met. tc. cõ. primj.

Cap. 2m. In quo demonſtratur q̃ omne cognitiuum animalium cauſatũ eſt ex alio quodam cognitiuo.

Icam⁹ q̃ oẽm nãz que hz potẽtiã aliqd cogſcendi: aut a ſeipa vtutẽ cognitiõis hẽ: aut ab aliq̃ alia nã que ẽ aũ ipaz. Cõſtat aũt q̃ nõ hz a ſeipſa: ſic eni eẽt p̃n̄m cognitiõis i oib⁹ alijs ⁊ eſſet ſua virt⁹ cognitiua: nõ iperfecta ſz pfecta: neq̃ eẽt paſſiua ſz actiua: que oia nõ ꝓuenire aiab⁹ aialiũ quẽadmodũ clar̃ ẽ que in lib. de aia declarata ſũt. Si qs ãt forte diceret q̃ aia aialiũ hz a ſeipa vtutẽ cognitiuaz: eo q̃ i nã ſua ẽ cognitiua ei⁹ poteſtas: ſiẽ triãgulus a ſeipo hz hẽ tres angulos ⁊c. ⁊ pp hoc nõ ẽ p̃n̄m cauſans i alijs aliqd. Dicem⁹ q̃ a ſeipo hẽ dr̃ duob⁹ modis. Uno qdẽ mõ ꝓm cãz efficiẽtẽ: ⁊ alio mõ hz cãz formalẽ. Hos ãt hic querimus de cognitiuo a ſeipo hz vtrãq̃ cãm: ſiẽ i pbicis p̃mũ mouẽs ẽ motiuũ a ſeipo. Tũ qa aũ ſe nõ hz cãz ſui mot⁹ efficiẽtẽ. Tuz

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

qa a nā ⁊ eēntia sua est mouēs: pp qō ēt oē qō mouet motiuā vtutē hz ab ipo: ⁊ ē sua virt⁹ motiua fontaliter influēs oēs virtutes motiuas i oib⁹ alijs mouētib⁹. Sic eni q̄rēdo vtrū aia aialiū cognitiua sit a seipa: ⁊ sequunt que p̄inducta sūt. Cū eni oē creatū a nobiliori nēcio ōficiat a cā sua p̄ma. Defect⁹ cognitiōis q est in virtute cognitiua aie aialiū oñdit q nō solū ab alio quodā hz viz cognoscitiuā: sz ēt q multum distat ab illo qō ē p̄ma cā ⁊ fons cognitiōis. Opz ḡ dici q hēat ab alio q̄dā qō ē p̄mū ⁊ pfecte cognitiuū oiuz. Si eiz ab alio nō p̄mo ⁊ pfecte diceret hic de illo eēt eadē qō ⁊ abiret hoc in ifinitū: aut stabit in p̄'''' ⁊ pfectū cognitiuū. ¶ Amplius oē cognitiuū aialiū mortaliū cū oi cognitiuo mortaliū ē idē genere: aut si diceret p p̄us ⁊ posteri⁹: hoc tū est p respectū ad vnū. Quecūq; aūt talē hūt gñis vel nāe ꝓuenētia ⁊ vnitatē: ab vno aliq̄ ereūt qō est cā ꝓuenētie illi⁹ i oib⁹. Opz igit cognitiuū aialiū ab vno alio cognitiuo p̄mo cātuz eē hz efficientē cām simul ⁊ formalē. ¶ Si aūt qs dicat q hoc nō ꝓcludit nisi de causatis vniuoce: sic hō gñat hoiez: cognitiua aūt nō hūt vniuocā cām in gñe sz equocā. ¶ Cōnicem⁹ aduersariū veritatis p hoc q oē equocū ad aliqō reducit vniuocuz qō est aū ipm. hic ḡ gñans erit equocū qō vt dic hz aliqō vniuocū aū se qō est p̄ma cā hui⁹ ⁊ sic redibit idē qō ꝓclusum est prius. ¶ Ampli⁹ i oib⁹ ita eē videm⁹ q qñq; inueniunt alique virtutes ⁊ forme i plurib⁹ ⁊ i qbusdā eaz sūt iperfecte: i qbusdā aūt perfecte. iperfecta cāta sūt a pfectis ⁊ iperfectio venit ex diuersitate ⁊ iperfectiōe māe. Sic ḡ opz q sic se hēat ⁊ i cognitiuis naturis. Nā igit qua cognitiua sunt alia aialia erit ab aliqua p̄ma natura cognitiua ⁊ perfecta. Hec aūt disputatio tota trabitur ex epla quadā Aristo. quā scripsit de vniuersitatis principio cuius mentionem in metaphysica facit Anicē. Dicit autez Eustratius super sexto ethice Arist. oēz cognitionem aialium fluere a prima causa cognitiua.

¶ Cap. 3'''. Qualiter vegetabile ⁊ intelligibile imperfectum fluunt ab intellectuo primo ⁊ perfecto.

Ueramus igit que sit illa nā: cū eni p̄mū in ordine nāe ifluit in z''' ⁊ nō e⁹: p̄us aūt in ordine nature sit viuere q̄ sentire ⁊ sentire q̄ intelligere: videt alicui fortassis q primus fons ois cognitiōis eēt viuū solū ⁊ nō sentiēs ⁊ intelligēs p̄cipue cū p̄us in ordie nāe sit p modū vni⁹ ⁊ z''' per modū duoz quoz vnū additū ē ad aliū tertiū p modum triū sibi ꝓnter ordie nature additoz. si sentire addit ei qō est viuere ⁊ itelligere ei qō est sentire eo q sic in libro de aia dirimus eadē est rō aie que figure. Sicē eni in figuris trigonū est in tetragono: ita vegetatiuū ē in sensibili ⁊ sensibile in intellectuo. ¶ Hoc aūt erroneū eē, pbat ex hoc q nūq̄ hz nāz impfectū cā ē vniuoca pfecti: viuū aūt separatū hz eē a sensibili ⁊ itelligibili iperfectissimū ē in gñe viuoz nec aliquaz vite nobilitatē hz qua p̄n''' eē possit. Adhuc i oib⁹ cātis vniuocis hz nāz sic ē q qōcūq; eēntia l'r inest cāto hoc potēti⁹ ⁊ nobili⁹ ⁊ clari⁹ p̄us ⁊ pfecti⁹ inest cāe illi⁹ cāti. Oib⁹ cognoscitiuis eēntia l'r inest p̄n''' cognoscitiuū: hoc ḡ potēti⁹ nobili⁹ p̄us ⁊ pfecti⁹ inest cāe eoz que cognitiua sūt. Nō ḡ fluit nā qua cognitiua sūt aliqñ ab aliq̄ vno viuo cui⁹ viuē separatū sit a cognitiuo. Ampli⁹ iter cāta ē nobili⁹ p̄mo, ppinqus qō ē cā qō pluribus bonitatib⁹ ⁊ nobilitatib⁹ appropiquat: hz itellectiuū plurib⁹ nobilitatib⁹ ⁊ bonitatib⁹ appropiquat p̄mo cognitiuo et pfecte: ⁊ hoc ē mag⁹ itellectiuū q̄ viuū solū vel sentiens ⁊ vinēs tñ: opz igit q fons ⁊ origo cognitiōis vite sit aliq̄ nā intellectualis. Ampli⁹ que pfectiua sūt visus videm⁹ oia cāri ab eo qō p seipz ⁊ pfectissime ē visibile. Ois eniz diuersitas coloz cātur a luce ⁊ diuersitas coloz puenit ex multiformi pmirtiōe opaci ⁊ termiati corporis cū diaphano cui⁹ p se act⁹ est lumē: sicl'r igit ab eo qō pfectissime ē cognitiuū fluit ois cognitio ⁊ diuersitas cognitionū puenit ex multiformi obūbratiuo cognitiui lūinis irradiātis sup ea que sunt cognitiua in diuersitate aialiū. Et oib⁹ āt his pbatissimi determinauerūt oēz cognitionē itelligibilē ⁊ sensibilē aialiū effluere ab intellectuali nā pfecte ⁊ itellectualr cognitiua. Cū eni dicat cā p̄ria plus ifluere q̄ scōa: hoc tradiderūt ꝓperipatheticī eē vez ō cā vera: viuū āt separatū a cognitiuo cā nō ē cognitiui: ⁊ iō nō ifluit. Sz cū cā p̄ma oēs suas bonitates ifluat sup cātū ⁊ bonitates i ipsa nullā hēant distōnē ⁊ ordinem eo q ipa simplr oia p̄ma hz aū cāta. In cātis tñ ea que ifluunt ex ipa ifluunt sub ordie ⁊ distōne ⁊ sic p̄us ifluit qō hz ordinē itelligendi est gñali⁹ ⁊ p̄us eo q remota cālitate p̄mi nō ifluit aliqd scōoz sz remota cālitate scōi adhuc ifluit p̄mū. Sicl'r āt i cā que est fons vite ⁊ cognitiōis viuū nō addit aliqd sup altez: qz suū viuere ē suū itelligē: sz i cātis in qb⁹ distōnē hz viuū: viuū ē i alio q̄ fundamētū ipsi⁹: quātū āt ad attributas nobilitates nihil ē adeo multipler sic cā p̄ma: hz ista multiplicitas nobilitatū in cā p̄ma nullā simplicitatem adimit eo q oēs simplr ⁊ vnite has nobilitates p̄habet ante cāta: ⁊ ideo dicit egregie pbs q causa prima omnibus causatis suis prenominet: ⁊ q est diues in se in qbus nulli causatoz datur ⁊ largit: ⁊ est diues in alijs que proportionaliter causatis cōmunicat.

¶ Cap. 4'''. Q; ab intelligentia natura cognitiua sit causata sicut dicit ꝓplato.

His aūt sic declatis opz vlteri⁹ inuestigare que sit illa nā q̄ fontalr effluit oēz cognitionē ⁊ vitaz: ⁊ videt ꝓplo velle q itellectualitas i hoie ⁊ sensibilitas i brutis vtrūq; vite p̄n''' i vegetabilib⁹ ⁊ brutis effluat a motoribⁿ orbiū ⁊ stellaz: iducit eni i Timeo sūmū deoz ad motores celestiū loquētē ⁊ dicētē. hoz semētē ego faciaz vobisq; tradā: vob āt ereq par ē. In idē āt ꝓsentire vident q̄tq̄t aias aialiū ab itelligētijs, pluras ⁊ cātas tradiderūt. ¶ Cōfirmāt āt isti dicta sua triplici rōne potissime quaz vna ē q oē vltimū i ordine cātoz nō erit a pria cā nisi p cās q̄ i medio sūt. Ultia āt cāta sūt forme gñabiliū ⁊ corruptibiliū. Medie āt cāe sūt motores orbiū celestiū q̄s itelligētias celestes vocauerūt pbi. primū āt fundēs aias ē itelligētia vltimū mouēs orbē. ¶ Scōa rō. qa itelligētia ipzimit in aiaz sic aia i corpis aiati nāz: sic ḡ dicim⁹ aiaz eē cāz corporis aiati ⁊ motuū ⁊ passionū ei⁹ hz q est aiatū: ita debem⁹ dicē itelligētiā ifimā eē cāz aie cognitiue hz q ē cognitiua: eo q cognitio aie q̄dā ē resultatio luminis itelligētie. ¶ Tertia ē q sic corp⁹ aiatū ē sub corpore celesti cātū ⁊ rectū ab ipo: ita aia corporis ē sub intelligētia ⁊ recta ab eo. ¶ Hui⁹ āt ꝓtiū videt: si eni cognitiuū mortalium flueret ⁊ regeret ab itelligētia vltimi orbis vel alicui⁹ aliorū orbiuz vel oiuz: tūc ipsa i suis motib⁹ ⁊ opib⁹ cognitiōis ⁊ affect⁹ nēcio subderet motib⁹ astroz eo q oē effluens ab aliq̄ ꝓtinet ⁊ restrigit ab illo in potentijs opationū. Q; āt aia p̄cipue sub motib⁹ astroz restrigit ꝓ oēs est ꝓperipatheticos ⁊ ꝓ ꝓtolomeū. Ipsa eni ⁊ suplora in speris apprehēdit ⁊ ab his ad que mot⁹ astroz iclinat libere auertit: ⁊ alia aduertit p sapiaz ⁊ itellm sic testat ꝓtolome⁹. Ampli⁹ i nā iō ē ordo p̄mi ad media ⁊ medioz ad vltia q aliqd causet i vltis a medijs qō a cā p̄ma nō sit pfectū: ⁊ dico q̄ bis cātis q̄ noie suo iportāt aliquā nobilitatē: alr eniz ex vltis ad media non eēt recursus ad p̄mū ⁊ hoc eē nō pōt cū oē qō ē aliquā bonitatē cāe p̄me desideret ⁊ pp illā agat qcqd agit. Sine ḡ dicamus media aliqd agē i vltioz, pductiōe sine nō semp bonitates vltioz p̄ncipalr ⁊ efficaciter sūt a cā pria: ⁊ ea que inter media sūt opant vt istra si qd ad ea opant. Ampli⁹ āt i lumine qō ē vltis cā coloz videm⁹ q hz vltios colores ꝓstituat per cōmirtionē prioz: tñ ois ꝓstitutio colorīs ē p nāz pspicui participātis lumē tāq̄ pria color hypostasis: ⁊ qcqd aliqs color ō nā hz colorīs ab ipo hz ⁊ si qd aliō ē i ipo poti⁹ ē de p̄uatione nāe colorīs q̄ mereat dici colorīs eēntia. Oino igit eodem mō cū p̄mū effluit bonitates suas sup media ⁊ vltia si aliqd eēt a medijs ifluū sup vltia: tñ ꝓstitutio vltioz non erit nisi ex pticipatiōe bonitatū p̄mi: ⁊ si qd aliō ē in eis ē aliqd p̄uatiōis: ⁊ hec sntia optimoz fuit sapiētū grecoz Theophrasti ⁊ Dionysij ⁊ alioz pboz. Adducebāt āt sic de lūine sol qō in fundit se aeri limpido ⁊ nubib⁹ terrenis diuersis q hz ab aere sit i nube ⁊ a nube sit i terra: tñ qa media nō dāt nisi qō a sole receperūt totū sol ē qō ē i vltis: ⁊ si i medijs ⁊ vltimis distet lumē a limpiditate sol hoc poti⁹ p̄uatiōis māe ē q̄ alicuius cāe hoc efficiētis. Mis igit ꝓsentiētes dicim⁹ q cū ꝓplo dicat q, pp̄riū celestiū sit ereq bonitates p̄mi ⁊ semētes subarū cognitiuaz hoc mō ꝓsequunt q̄ istra iducūt ea q̄ sūt i arte artificis illa istra mouētis ⁊ gstat q istra mouentis ea nō facūt ea ex suo, ppo aliq̄ ifluro. Est eni i oib⁹ itelligentijs ordo formaz practicaz que per ipas i māz gñabiliū descēdit ⁊ sūt forme i oib⁹ eedez: sz i iferiorib⁹ mag⁹ ⁊ mag⁹ determiate: sic fo⁹ lucis eadē i sole ⁊ i aere ⁊ nube ⁊ corpore ōterminato lz lumē hz q mag⁹ descendit a sole mag⁹ ⁊ mag⁹ coartet ⁊ determinet

terminet ad nãz coloris. Eodẽ ãt mõ est de for artis i mẽte artificis quã eregẽ man⁹ ⁊ cadit in istrm ⁊ suscipit ferrũ q̃ ꝓportionalr i oib⁹ ẽ eadez: ⁊ tũ magꝭ ōtermiata ad mãz i manu q̃ i mẽte artificis ⁊ magꝭ malleo q̃ i manu: marie ãt i ferro est ōtermiata eo q̃ ferrũ mãliter suscipit eã. Et eẽt hoc i multis sile itelligẽtijs ⁊ cãe prie ⁊ mãe gñabiliũ si man⁹ itelletuz biet ⁊ malle⁹ q̃ ꝓceptã formã a mẽte artificis explicarẽt ⁊ ereq̃rent: vñ sic nihilomin⁹ tali erite hypothesi i arte oia erũt a mente artificis sic oia i p̄habitz sũt a cã p̄ma lz itelligẽtie q̃sdã bonitates explicent ⁊ p motũ celestẽ iducũt i mãm. De his ãt plenius ẽ tractare p̄mi pbi. Ad ꝓpositũ.n. sufficit q̃ iductũ est q̃tũ tũ posterioꝛ pboꝛ aias ab itelligẽtijs causatas ⁊ pluras esse tradiderũt hũc modũ fluꝛ⁹q dict⁹ est intellererũt ⁊ hac de cã ⁊ aiaz iprimi ab itelligentia posuerũt ⁊ eã eẽ stramentũ itelligentie ⁊ subz illũinatiõib⁹ei⁹ i hoc vez vtiqz dicẽtes: sic oñdũt diuinatiões sõnioꝛ ⁊ alia multa de quibus i alijs libris erit tractat⁹ pp qõ etiã i libro de motu cordis aia illũinationũ q̃ sũt a prio scõa reuelatiõe dꝰ esse perceptina. Per ista etiã q̃ dcã sũt satis pz qualr motores iferiorũ sperꝯ fundãt ⁊ qualr nõ. p̄ma enim ⁊ tota fusio aie ⁊ oīs mãe est a pria cã: iferiores ãt orbes opanẽ organice determinãdo ⁊ iclinãdo mãs ad mãz: pp qõ Plo dicẽ q̃ i q̃libet orbe aia aliqd accipit memoriã i orbe Saturni ⁊ alias i alijs sic i prio de aia ōtermiauimus. Et pz hũc modũ eẽntia aie a p̄ cã tota ⁊ sola: applicatio ãt ⁊ ōtermiatio ad corp⁹ ẽ ab alijs i strãlr p̄me cãe ōseruẽtib⁹: ⁊ q̃ ad hoc regẽda i illũinatiõib⁹ ⁊ mouenda motib⁹ tpalib⁹ subijcit itelligẽtijs aliorꝯ orbiũ: ⁊ qa sic tot⁹ celi ꝓcent⁹ referẽt ad cãz p̄mã: tõ melius itelligẽtes pbi totũ vnicũ motorez direꝛunt hie ⁊ iferiores motores ad speras direꝛũt esse vtutes ⁊ membra p̄mi celi ⁊ sui motoris. De his autez in scõo celi ⁊ mundi fecimus mentionẽ. Erit autem de his perscrutatio completa in prima pbia.

Vide, p hoc. 2. celi com. 42. ⁊ 2. cap̄ ō suba orbis ⁊. 12. me tã, cõ. 44.

¶ Cap̄. 5m. Unde prouenit generum anime diuersitas ⁊ vegetabile. s. ⁊ sensibile ⁊ intellectiuum.

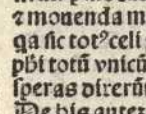

Onsequens ãt dictis ẽ vt modũ descẽsus aiaꝯ ōtermiem⁹. Cũ.n. p̄ma cã fũdẽs luce sua aias sit nã vna simpler itellectual videbit mixqualiter multa sũt gñia aiaꝯ vegetabile. s. ⁊ sensibile ⁊ itellectuale: nõ.n. hoc accidẽ p̄t ex motoribus itermedijs eo q̃ oẽs illi itellꝰuales a pbis esse tradunt: nec est vez qõ dicẽ Pithagoras oẽs aias esse itellꝰuales: ⁊ oia corpora eẽ aiata: nec mot⁹ sensus vl intellꝰus posse ereq̃ inqt aiaz i qbusdã corporib⁹ ob mãe grauitatez. Lapis.n. vt ait aiat⁹ est: sz pp terrestreitatẽ est in ea oppsa aia ne oñdat mot⁹ vegetatiõis vel itellꝰus vel sensus: i plantis ãt, ppter mioꝛez terrestreitatez oñdit ⁊ operat aia vegetatiõez: sz nõ sensuz: i brutis ãt min⁹ terrestrib⁹ operat vnuz vel duos vel oẽs sensus sz nõ itelligẽ: i hũano vo corpore qõ min⁹ oib⁹ terrestre est ⁊ i cõplexiõe marie recedens ab excellentia ꝓrioꝛ oẽs cõplete hz aia opõnes. ¶ Hoc.n. esse nõ p̄t cũ nã nũqz deficiat i nẽcarijs: si.n. fuisset aia perfecta sensibilis ⁊ itellectiua i lapide vel plãta dedisset vtiqz nã organa lapidi ⁊ plãte qb⁹ sensibilr erplicare posset operatiões aie sensibilis ⁊ itellꝰualis. Adhuc aũt oīs diuersitas mãe est, ppter diuersitatez forme sic p̄us sepe in erpositis libris est, pbatum. Quõ q̃ dici pōt q̃ in oib⁹ corporib⁹ q̃ valde figuris diia sũt ⁊ quãtitate ⁊ nã sit idez gen⁹ aie: nec ꝓuenies est rõ Plonis dicentis q̃ pz merita mãe ifundant forme: qa pz hoc mãlis diuersitas esset cã diuersitatis formaꝯ: cũ hoc nõ sit vez eo q̃ mãrũ diuersitas nõ est cã sz signũ diuersitatis formaꝯ: si enim diceret esse cã tũc oporteret q̃ mã eẽt añ formã pz nãm ⁊ itelectũ ⁊ esset cã forme q̃ oia absurda esse nõ dubitat qcũqz bñ istruct⁹ est pz ea q̃, pbata sũt i pbicis libris: remanet q̃ qõ vñ puenit aie genez diuersitas vegetabile sensibile ⁊ itelligibile: ab vno eni eodẽ mõ se bñte nõ pōt esse nisi vnũ p̄m q̃ cõter oẽs pbi tradiderũt. ¶ Sz qõ hec citius soluit si ꝓsideret subtilr pz quẽ modũ largitiões nãrũ a p̄ma cã, pcedunt: oẽs eni forme ab ipo toti⁹ vniuersitatis nã largiunt: que ãt magꝭ ab ea elõgant eo magis nobilitatib⁹ suis ⁊ bonitatib⁹ primãtur: ⁊ quo minus recedunt eo magis nobiles sunt ⁊ plẽs habent bonitatez potestates ⁊ vtutes: ⁊ sic i pbicis dirim⁹que in ipsa idistincta sũt, pcedẽtia ex ipa distiguunt pz esse ⁊ eẽntias ⁊ spẽs diuersas sic radij a sole venientes in aera ⁊ vitraz clar ⁊ vitruz coloratuz diuersuz eẽ ⁊ diuersas spẽs accipiunt ⁊ p̄m hunc modũ puenit diuersitas eo q̃ vnum fluit ab vnico per diuersa organice ipm explicãtia ⁊ in diuersa ab ipsa iformata: sic etiã in parte determinatuz est in. 8. pbicoꝯ. ⁊ sũt gradus dissilitudinis in hoc descensu qm descendens vite principiuz qõ est aia vsqz ad corp⁹ cõpositũ ex ꝓrijs organicũ cui⁹ cõplexio, pportionat eqlitati celi manet nobile hñs operationez diuinã ⁊ itellectualez ⁊ aialez eo q̃ ipm est formans als generãs ea que illis reformant eo q̃ nihil gñat aliõ nisi per diuinuz aliqd qõ est in eo: itellectualez ãt eo q̃ operatur nõ vtens corpore: aialez ãt eo q̃ organico vtit corporeo: sz tamen suuz itellectuale obũbrat in eo qõ est inqsitiũ nõ certũ sic est itellectuale itellectuuz celestiũ nõ obũbratum ex turbatiõibus corpoꝯ: recedens ãt amplior regiõe dissilitudis amplius obũbrat ita q̃ itellꝰuale amittat in toto retinens solaz sensibiliũ cognitiõez. Adhuc ãt amplius distãs retinet solaz infimã potestatẽ aie que est vegetare ⁊ hmõi exẽplũ ẽ a lumine recedente a sole in aerẽ limpidũ ⁊ nubẽ subtilez ⁊ corpus coloratuz albo colore vel nigro vel rubeo: hoc.n. paulatim ⁊ paulatiz claudit ⁊ vlz sue potestatis plus ⁊ plus amittit donec venit ad p̄uatiõez: in oibus in que, pcedit hz diuersuz eẽ ⁊ spez nec est vnũ nisi pz, pcessiõez ab vno p̄mo lũinis fonte: ⁊ qa huic per oia filis est, pcessio formaꝯ a cã p̄ma: tõ Plo dicit formã p̄mã esse vnicaz ⁊ ex ipsa vnius idea oia fieri. Sz ⁊ Democrit⁹ ⁊ Leucippus oia dicebãt esse vnũ ⁊ idez fieri diuersitatem ordie ⁊ cõpõne. Errabãt ãt ambe secte qa qõ est vnũ, pcessiõe ab vno simplici ⁊ multa p̄m esse ⁊ figurã: tũ p̄m rationez ad p̄mã cãz efficientez vnicã est vnuz: ⁊ si ꝓsideretur nature aiaꝯ ⁊ formaꝯ pz hoc esse diuersuz: tunc sunt, ppe nature aiaꝯ ⁊ formaꝯ ⁊ diuersitas materie est, ppter ipsas ⁊ nõ eõ. ⁊ sunt dãtia esse materieb⁹: ⁊ hec ꝓsideratio, ppe eaꝯ est ⁊ sic diffiniunt ⁊ sciunt pz q̃ Isaac dicit in libro diffõnũ: q̃ vz aia rõnalis, pducit in vmbra itelligentie: ⁊ aia sensibilr i vmbra rõnalis: ⁊ aia vegetabilis i vmbra sensibilis: ⁊ nã celi in vmbra vegetabilis: qm eẽntia dans esse, pcedit a cã p̄ma: et sic cuz distãs per filitudinẽ accipit erit simplicissima in esse ⁊ potissima ⁊ nobilissima ⁊ vlissima nã qdez p̄m abstractionẽ sz p̄m q̃ dicimus qõ vlius causat ⁊ plibus influitur, ppter qõ hec essentia est vegetabilis intellꝰualis cãtiua motiua ⁊ plẽs alias hñs potestates bonitatũ ⁊ q̃ ad hec oia dat p̄mo cãto qõ est ens itellꝰuale causatiũ motus orbis: hec ãt eẽntia descendẽs p̄uat simplicitate ⁊ potestate plus ⁊ in plus sic dicimus vsqz ad vltimũ ens qõ minimã accipit entis dñaz ⁊ potestatẽ: ⁊ hec p̄uatio est ei⁹ obũbratio vocata a pbis. Ex hoc pz verus intellꝰus eius q̃ oia sunt ex ipsa vnius idea: ⁊ qualr idea in p̄ma cã est vnica nõ hñs plalitatez nisi, pcessu ⁊ vicinitate causatoꝯ. Plõ eni est vez q̃ vita in prima cã sit separata ab esse sz a simplici esse p̄mi simpler eẽntie est emanatio. Et sicut esse p̄mi vnũ est ⁊ cognitiũ ⁊ motiuuz: ita est in eisdez partibus essentia emanãs q̃dẽ nõ obũbrat per distãtiã dissilitudinis. ¶ Ex q̃ tria correlaria hñtur vnuz q̃ vbi est esse intellectiuuz ⁊ sensitiuum ⁊ vegetatiũ ⁊ motiũ ibi est vna essentia ⁊ suba simpler: sz multipler in potestate vtrũqz hoꝯ hñs ex ppinqtate sui, pcessus ad p̄muz a q̃, pcessit. ¶ Scõm est q̃ si aliq̃ forma subalis sit motiua sui subti pz locuz hz ex cõuenientia cũ p̄mo qõ mouet p̄m locũ imobilis erãs ⁊ non ex hoc q̃ sit cõposituz sic qdã latinoꝯ asserebãt. ¶ Tertiũ q̃ nẽcio nõ recedens lõge a p̄mo per p̄uationẽ nobilitatũ sicut intellectuale manet separatũ ⁊ perpetuũ: recedẽs ãt lõge permiscet ⁊ mortale ⁊ corporale efficit. Ex his scit qualr aialia mouent se ⁊ nõ alia: ⁊ qualr aia itellectualis nõ est act⁹ corporis nec corrũpit corrupto corpore sic mẽtiẽs dixit Aleräder.

¶ Cap̄. 6m. Utrum intellectualitas anime sit materia vel ex fluxu a causa prima.

Acile ãt nobis est ōtermiare de nã itellꝰualr aie: qm nãz hz hãc ex hoc q̃ est, pcessio a cã p̄: emanãs ãt nõ vsqz ad permixtionẽ mãe: ⁊ tõ adhuc a qbusdã sapiẽtib⁹ nõ e legis imago dei dꝰ. Ex but⁹ eni assilatiõe cãe p̄me hz itellectuz vlr agẽtez q̃ sic lux est separata sic in 3° de aia quenienter est ostensuz. Ex hoc tũ q̃ hec nã appropriat corpori organico pbico nã sua itellꝰualis paꝯ mergit: ⁊ tõ hz itellm possibilẽ accipientez ab imagiatiõe ⁊ sensu: ⁊ cuz nã hec separata ⁊ nõ mersa in mãm p̄m se opz q̃ fit vlis: ⁊ tõ est aia vlr oium cognitiua itellectualr ⁊ nõ q̃rũdã solũ: qa quedã nõ efficiuntur determiata nisi per mãz: itellm aũt dirimus eẽ separatũ. Cognitiua aũt sensibilr que est actus organi mãlis nõ est ac

ceptiua nisi ꝗrudã sic satis in libro de aia est ostermiatũ. Ex quo ꝓstat mentitũ eē eũ q scripsit librũ fontis vite quē qdaz de mã ⁊ forma vocat: qa ipse videt velle ꝙ er nã mãe hz intellꝰ potestatē oia itelligendi: dic.n.ꝙ mã p̃ma est que poꝰ est oia ⁊ q̃ plus determiat formis eo plus claudit ⁊ determinat poꝰ eiꝰ: qm̃ si addat p̃me mãe hec forma que est itellualitas tũc nõ est amplioꝰ i poꝰ ad intellualitatem sz ad oia alia. Et si addat ei forma sequẽs q̃ est corporeitas: tũc iterꝝ ostermiatoris poꝰ ⁊ iõ tũc nõ erit in poꝰ ad intellualia. Si aũt ꝗrietati addit ꝗrietas nõ erit in poꝰ tũc nisi ad ea que in potestate sē ꝗrioꝝ: ⁊ hec sũt forme gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ. ¶ Hoc enim dicẽs erroneũ est ⁊ oibꝰ ꝓripatheticis: nullo.n.mõ itellus est poꝰ oia sic mã p̃ma est poꝰ oia qa forme idiuidue ꝑm esse mãle nõ separatũ sunt ille q̃ sũt poꝰ in mã. Forme ãt que poꝰ sē in itellu sũt vles separate ab idiuiduãtibꝰ ⁊ ꝑcipue a mã nõ hic ⁊ nũc sz vbiqz ⁊ semp exũtes. ¶ Adhuc ãt mã nõ fac̃ formas eē in seipa p aliqd q̃ sit eiusdē nãe ⁊ gñis cũ mã. Intelectꝰ ãt hz aliqd sui itellm vz agentez quē fac̃ formas esse in aia intellualí. ¶ Adhuc ãt itellus q poꝰ est oia itelligibilia se hz ad ea sic tabula rasa ⁊ hoc mõ nõ hz se mã ad foꝝas vles que poꝰ sunt in ipa. ¶ Amplioꝰ mã nihil hoꝝ itelligit que poꝰ vel actu sũt i ipsa: itellꝰ ãt itelligit vniuersa: hec oia hic breuiter tãgunt: qa in libro de aia hec itẽtiõe exq̃sita sunt ⁊ pbata. ¶ Vñ iz nos in nã aie ponamus aliqd potẽtiale ⁊ aliqd q̃ est actus illioꝰ: nõ tñ possumus dicẽ ꝙ potẽtiale q̃ est in ipsa mã p̃ma sit qa nõ hz ꝓprietates eius sz multo ꝓgruẽtioꝰ dicẽ ꝙ cũ aia itellualis esse nobile separatũ retineat q̃ ex parte illa qua attigit ꝓtinuum ⁊ tp̃s efficit polis: ⁊ ex parte q̃ oimode manet separata est actiua ⁊ perfectiua eiusdẽ politatꝭ cuius ꝓgruũ erẽpluz dic̃ Auicẽna in flãma adherẽte aridis lignis cremabilibus. Illa.n.in ea parte qua adheret lignis est aliquãtulũ fumosa: in ea ãt parte qua euolat in aerẽ purũ a lignis distãs est plena luce illustrãs aerẽ ⁊ ẽt partẽ fumosã eiusdez flãme. Sic.n.est de aia itellualí eo ꝙ ipsa aliq̃ mõ sit perfectio corporis ⁊ tñ separata: ⁊ iõ ex parte qua iclinat ad corporeas vtutes orgãoꝝ que sũt imagiatio acciplẽs ꝓtinuũ ⁊ sensus acciplẽs tẽporale ⁊ trãsmutabile q̃ñ fumosa ē ⁊ efficit in poꝰ itellꝰ ⁊ nõ in actu: sz ex parte separata ē in actu luis perfecte: hec autez dimittant nunc qa vt dirimus in libꝰ de aia sunt pertractata: sz hoc est q̃ intelligit ex dictis ꝙ essentia emanãs a p̃ma cã plenaz hz vtutez vite ⁊ cognitionis ⁊ motꝰ per hoc ꝙ emanat ex ipsa que est fons vite ⁊ cognitiõis ⁊ motus ⁊ hoc eẽntialꝰ retinet nisi obũbrẽt per distantiã dissiliudinis a causa p̃ma cũ essentia p̃ma que dat eē rõnalibus ⁊ itellectualibus nõ abierit in dissilitudine lõgissima: ideo erit vite ⁊ cognitiõis p̃nꝝ ⁊ motꝰ in boibus: ⁊ hoc est p̃ncipale q̃ hic itẽdimus distinguere vel inuestigare.

¶ Cap̃.7m. Utꝝ nã itellualis sit vlis vel particularis ꝗz actũ qa nõ est dubiũ qn sit vlis ꝑm aptitudinez cum sit forma.

Quereret ãt fortasse aliqs vtrũ hec eẽntia dina q̃ vocat nã itellualis sit vlis vel determinata ⁊ particularis seu idiuidua: de hoc.n.hz i libro de aia ostermiatũ sit: opz tñ ⁊ hic interponi qa alꝰ nãz itellualiũ ad plenũ scire non possumꝰ. Fuerũt ãt nõnulli ꝓripatheticoꝝ q̃ hãc nãm esse vlez direrũt ⁊ perpetuã ⁊ potissime rõnũ suaꝝ sũt tres. Quarũ vna est oē q̃ suscipit aliqd suscipit illõ ꝗz sue ꝓpe nãe potestatẽ: itellus ãt i se recipit vlẽ neqz ẽ vlẽ ꝗz ꝙ hmõi nisi i itellu: opz igit ꝙ nã itellus sit vlis: qa si eẽt indiuidua indiuiduaret oē id q̃ est in ipo. Ois.n.forma idiuiduat per idiuiduitatẽ sui subti in q̃ est. ¶ Scõa rõ ē qa nã itellualis est separata suba a mã: ois ãt idiuiduitas ē per mãz: ⁊ iõ itellz direrũt vlez. ¶ Tertia ãt ē qa si eẽt i diuiduus nõ eẽt idiuiduꝰ nisi ad mãz ꝓpriã: ⁊ tũc sic visus q ꝓiũctus est cuidã mãe ꝓprie nõ recipit nisi ꝓportionata illi mãe ⁊ nõ alia: ita itellus nõ reciperet nisi q̃dã mãe sue ꝓportionata ⁊ nõ recipet oia: hoc ãt falsuz est: q̃ ipse itellus nõ est indiuiduus: nec stare ꝑt mãz spũalẽ indiuiduet itellꝰ: qa illa mã spũalis nõ efficit ꝓpria itellꝰ nisi per aliq̃ appropriãtia eã: ⁊ tũc redit idẽ ꝙ ꝑus ꝙ.s.sue cõploni nõ ꝓportionatuz nõ cognoscet intellus. Nec põt dici ꝙ oia ꝓportiõata sint tali cõpõni: qa nullũ est ꝓpriũ nisi per ea que nõ ꝓueniunt alij. Multa igit alia erunt sue ꝓprie cõpõni nõ ꝓportionata: ⁊ hoc nõ cognosceret itellus: et hec potissima rõnuz est q̃re Albubather ⁊ Auerrois ⁊ multi alij intellm vlez esse posuerunt nec appropriabilẽ nobis nisi per imaginatiõez ⁊ sensum sic dirimus in libro de aia. ¶ Si aũt intellus vlis dicat esse ⁊ in oibus aialibus eẽntialꝰ idez sequunt multa absurda de qbus in libro de aia fecimus mẽtiõez: ⁊ iõ nobis videt ꝙ itellualis nã sit in gñe suo sic sol in gñe corporꝝ. Scimus.n.solẽ esse vnũ nũero indiuiduuz ⁊ luces que in eo est duplꝰ esse ꝓsiderata. Si.n.ꝓsideret ꝓut i eo est: est forma solis vna nũero. Si ãt accipiatur ꝓut ab eo est emanãs sic est vlꝰ illũinatiua oiuz diaphanoꝝ tã peruioꝝ q̃ facit esse lucida q̃ nõ peruioꝝ: q̃ fac̃ colorata sic in p̃mo libꝰ de sensu ⁊ sensato determiauimus: ⁊ hoc mõ ꝓsiderata multa agit ⁊ fac̃. Cuz aũt dicat phs intellm esse sicut lucẽ videt i tellectus ꝓut est aliqd nãe aie esse indiuiduus: ⁊ tñ ꝓut emittit actiões intelligendi esse in vtute vlꝰ: ⁊ hoc mõ vlꝰ sũt in ipo: qa sic est abstractiuus ⁊ denudatiuus formaꝝ sic lux corporalis colorꝝ lz indiuiduus ponat ꝗz q̃ est forma hois: tñ ꝗz suã potestatẽ ⁊ quãtuz est poꝰ lucis spũalis vlis est. ¶ Hec etiã vlia non sunt in intellu q̃ñ forma in mã: vel accñs in subto: ens.n.in aia potius est intentio rei q̃ res: ⁊ iõ sic non indiuiduat color per esse q̃ hz in luce corporali: neqz etiã specificatur eo ꝙ esse in luce cõuenit omni colori ꝑm ꝙ est in actu color: ita intentio rei nõ specificat neqz indiuiduat per hoc q̃ est in luce incorporea intellectuali: sz manet vlẽ ⁊ in hoc ē cognitio ꝑm ꝓgruentiaz intellectus ⁊ facultatez sicut visus ꝑm actuz est ꝑm ꝓgruentiã lucis corporee ⁊ facultatez. Q̃ ãt dicat nãm intellectualez esse separatã in libro de aia per multa est exposituz: ⁊ iõ hoc p̃termittenduz. Q̃ vo tertio obijcitur nõ ꝓcludit nisi nos poneremus ꝙ cognitio vlis esset in itellectu ꝑm ꝙ ipse est indiuiduus: hoc aũt nõ est ꝓcedendũ qa sic absqz dubio sequeret ꝙ nõ cognosceret nisi que essent ꝗz cõgruẽtiã sue cõpõnis: nos.n.in dicto libro dirimus ꝙ triplꝰ homini vnit̃ intellus vno.s.mõ vt nã dans esse ⁊ sic est indiuiduus: alio mõ vt potentia per quã est operatio intelligendi: ⁊ sic est vtus vlis. tertio mõ vt forma acquisita ex multis intelligibilibus: sicut planius tractatum est de intellectu agẽte qui non vnitur ꝓtẽplatiuis vt agens tñ: sed vt beatitudo eoꝝ est quãdo perueniunt ad hoc q̃ in eis est vt forma: ⁊ secũdo ⁊ tertio modis ꝑm prudentiã ⁊ sapientiam dictus itellectus nõ inest equaliter omnibus boibus sed alijs plus et alijs minus: ⁊ alijs fortassis nihil inest de intellectu.

¶ Cap̃.8m. In quo sũmatiz colligit̃ natura intellualis aie.

Vt aũt capitulariter perstringant ea q̃ dcã sũt dirimꝰ cũ Ariopagita Dionysio ꝙ ois nã ꝓcedẽs a cã p̃ma tãto simplicior est ⁊ nobilior ⁊ in potestate multiplicior quãto fuerit illi itimior per idistãtiã ꝑsilitudis: ⁊ e regiõe eꝝ quanto fuerit distantior per dissilitudinẽ tãto est mãlior ⁊ ignobilior ⁊ pauciorꝭ potestatis: hoc ãt sapiẽtissimi ꝓripatheticꝰ demõstrauerũt ex celo octauo ꝙ quãte fuerit multiplicitatis oñdit multiplicitas suaꝝ stellaꝝ. Et cũ illa multiplicitas sit in eo q̃ mouet opz ꝙ rñdeat per ꝓgruẽtiã multiplicitati potẽtiaꝝ que sunt in motore ꝓp q̃ ẽt ꝓtingit ꝙ itellectualis aia multiplicior est q̃ forma lapidũ vel mineraliũ ⁊ sic de alijs: quo aũt tales nãe sunt magꝭ separate eo magis dicte sũt forme sic antiq direrunt: ꝓpter q̃ ẽt ꝓPlonici formas oino separatas asseruerunt: ⁊ q̃ magꝭ erãt ꝓiũcte materie eo minus dicebant forme: sz mãe imersas magꝭ placuit eis imagines appellare: sic tradit Boetioꝰ in libro de trinitate: ꝓpter q̃ ꝗz nãz intellualez verius eē formã oibꝰ alijs formis ꝓñtibꝰ eo ꝙ marie est separata: ⁊ q̃ ad hoc fluunt ab ipsa luces separate i corporee ꝗz q̃s efficit potẽs ad oia cogscẽda que obscuritate mãe ⁊ ꝑuatiõis ⁊ mãliũ ꝓditionuz tenebris sunt abstracta ⁊ absoluta: cuz aũt sit vicina cause primẽ multis ꝑsilitudinibus ei hz potestates p̃limas que sũt nãles ꝓprietates ⁊ poꝰ ipsius sic supra dirimus: que tñ nec sũt idez ꝙ ipsa neqz vna potestatũ suaꝝ est idez cũ alia: qa i hoc distãt a p̃ma cã que idẽ est cuilibet sue potestati ⁊ q̃libet suarũ potestatũ est idẽ alij: ⁊ cũ tã multe sē potestates ipsiꝰ ē ipa ꝗz seipaz: ⁊ non per cõe accñs operatiua multoꝝ: ⁊ in hoc dit a forma q̃ simplꝰ est nã ⁊ forma corporis ⁊ actus mãe corporalis tñ ꝑm quã corꝰ nãle non operat nisi vnũ solũ. Adhuc aũt in his potestatibꝰ vna potestatũ tãto excellẽtior ē q̃ alia quãto fuerit separatior: ⁊ iõ potẽtior ē intellus q̃ sensus cõis: ⁊ sensus cõis potentior q̃ ꝓprius: ⁊ sensualis nã potẽtior q̃ vegetabilis: ⁊ eodem modo inuenitur in omnibus alijs.

¶ Tractatus

¶ Tractatus Secundus de per se intelligibili.

¶ Cap. p^m. Q; nihil intelligitur nisi vniuersale.

POst hoc de itelligibili Uideꝫ eē dicēdū. Est āt sn̄ia fere oiuz q; solū vl'e sit itelligibile: eo q; tā Aristo. q̄ Boeti⁹ ⁊ Auerrois attestant q; vl'e ē dū itelligit: singulare āt dū sētit: cui⁹ potissima assignāt rōnē eā q̄ cōiter ꝓuulgata ē q; itel'ls accipit nudatū ⁊ spoliatū a mā ⁊ a māe appēdicijs: cū g̃ mā cū suis appēdicijs sit id qd idiuiduat formas: erit sic nudatū ab idiuiduātib⁹: ⁊ sic relinq̄t q; sit vl'e obm itellectus: ⁊ sic ꝓcorditer tradūt q; sit vl'e obz itel'ls. Ampli⁹ āt vl'e aut ē i reb⁹ aut ē i sensu aut i itellu aut oino nihil: ꝓstat āt q; nō sit i sensu: cū āt nihil sit i reb⁹ nisi ꝗz q; ē singulare ⁊ ꝓprium vniuiq; rei ꝓstat q; vl'e nō sit i reb⁹: opz igit q; sit in intellu. Ampli⁹ traditū ē ab Ar. q; vl'e ē vbiq; ⁊ sp: ⁊ q; ē vnū i multis ⁊ de multz: nulla āt res ē vbiq; ⁊ sp: ea; āt dico res q̄ sē in rebus nālib⁹ vl artificialib⁹ eē aiam: opz igit qd ē vbiq; ⁊ sp in aia eristē ⁊ nō in reb⁹. Ampli⁹ ꝓpa opatio itel'ls agētz est abstrahere nō qdē a mā trhi: ꝗz vl'r ab hoc pticulari: cui⁹ itētio ē in aia sensibili: hoc āt abstrahē nihil aliō est q̄z accipe vl'e ex particulari: pp qd tradit Ar. q; multz exprimitz acceptis vna sit vl'is acceptio q̄ ē pn^m artis ⁊ scie. Relinq̄t g̃ ꝓprium obm intellect⁹ eē vl'e. ¶ Sz qdā hoc ꝓcedere nolūt asserētes q; in q; busdā tāta inuenit simplicitas ⁊ imālitas q; abstrahit a mā ⁊ māe appēdicijs q̄ nō hīt: nequaq̄z pnt sīē ipse itel'ls intelligit se ⁊ intellu'ales alias nās q̄ nō sūt tū vl'es: in his g̃ dicūt intellm eē acceptiū pticlariū. ¶ Ampli⁹ cū sola nālia ⁊ mathematicalia ꝗz se sūt in mā ⁊ motu: diuina āt oino sine motu ⁊ mā sūt: nec tū illa sūt vl'ia oia: ꝗz in ipis ē vl'e ⁊ pticlare: cū igit inquntur illi diuina sola sint accepta in itellu opz q; q̄dā particularia in intellu accipiant. ¶ Ad hoc ēt inducūt nos vnāquāq; res tūc vere intelligē ⁊ scire: sīē in libro de physico auditu dcm̄ ē qm̄ cog̃scim⁹ causas ⁊ pn^a el'nta ipsi⁹: cāe aūt ⁊ pn^a ⁊ el'nta res sūt pticlr ꝓstituētes res ⁊ particularia q̄dā. Uideꝫ g̃ intellus veri⁹ eē pticlariū q̄z vl'iuz. Alia āt q̄dam his sil'ia dicūt q negāt solū vl'e eē intelligibile. ¶ Nobis aūt ꝓsentiēdū videꝫ p^c sn̄ie: q; vz solū intelligibile sit vl'e: ⁊ nullū particulare oino: qa sic tradit ꝓcorditer tota secta pipatheticor. Utrū āt vl'e sit in solo intellu ⁊ nō in reb⁹ eē posteri⁹ ⁊ in hoc eodē libello erit inqrēdū: ꝗz nūc dicim⁹ nihil puro intellu intelligi nisi vl'e: ⁊ sic tradūt cā ē: qa itel'ls cū sit simplr ⁊ purus nihil vlli bn̄s cōe ⁊ separat ab oib⁹ opz q; obm ꝓportionatū hēat sibi: eo q; scire ⁊ intelligē nō ꝓuenit ei nisi ꝗz potestatē ⁊ ꝓgruētiā ipsi⁹ sīē fit passio in q̄libet passiuo: obta. n. nō inferūt passiōes nisi ꝓprijs passiuis: iō si pticulare aliq̄z inferret passiōez itellui opz eū hīe ꝓgruētiā ad illō pticulare i gñe: ⁊ tūc nō patereꝫ nisi a reb⁹ q̄ ēnt de gñe illi⁹ particulari; qd eē nō pt sīē sepe dirim⁹: ⁊ iō denudatū a mā ⁊ appēdicijs māe ē obm qd ꝓpriā ifert itellui possibili passionē. ¶ Nec ē res qd dicē aduersari⁹ i reb⁹ pticularib⁹ tātā inueniri simplicitatē quātā dicē: qa in oi re ē vl'e ex pte forme cōicabil': ⁊ pticulare ex pte sube illi for^e qd icōicabile ē ⁊ vni soli ꝓueniens: ⁊ qa pn^m cōicabilitatis inenit in oib⁹ reb⁹ pfectis i nā pterq̄z i cā p^a: iō dicē Boeti⁹ q; ois res bz aliqd qd ē ⁊ aliqd qd hoc ē: ⁊ ois res ē hoc ⁊ hoc. Sepe āt dirim⁹ q; abstractio q̄ ē in itellectu ē a pticulari: ⁊ nō semp a mā ꝗz q; stricte sumit mā q̄ ē subm trāsmutatiōis ⁊ mot⁹ sīē abstrahit lignū ab hoc ligno: ⁊ intellus ab intellu: cū āt dico celū dico formā ꝓut ē vl'e: et cū dico hoc celū dico formā i hac mā pticulatā ⁊ ẋctā: hec āt abstractio in oib⁹ ē: ⁊ intellus itelligit se sīē ⁊ alia ꝓtelligibilia sīē in 3° de aia determinatū ē. Ex his ēt manifestū est nō solū mālia ⁊ mathematicalia eē separabilia: ꝗz etiā diuina oia aut quedā sūt sepabilia ꝓut vl'e a particulari separat itellectus. ¶ Qd āt dicūt nos oēm rē itelligere ⁊ scire cū causas ⁊ pn^a cognoscimus que tū particularia eē videnī: videꝫ cōsiderādū eē quo ad hoc q; ꝗm rei veritatē eadez sunt pn^a esse rei: ⁊ pn^a intelligendi ⁊ sciendi rē: ꝗz nō eodē mō accepta: sūt cā scie ⁊ rei erūtis in nā: qa vl'r accepta causant sciam: ⁊ appropriata ⁊ particularizata ad aliquā rem sunt principia rerū in nā: hoc aūt qual'r fiat in sequentibus erit manifestū.

¶ Cap. 2^m. Utr vl'e sit in solo intellectu an etiā in re extra.

VTrū āt vl'e in solis nudis purisq; itellectib⁹ sit: aut ēt in reb⁹. ꝓ Porphyri⁹ dicē eē altissimū negociū ⁊ magna egēs inquisitiōe: ⁊ ꝗz hoc ad metaphysicū spectet: tū hic de hoc opz fieri mētiōez pp doctrine facilioꝛē modū: cū āt oē qd i reb⁹ ē vnū solū sit ⁊ ꝓprium: videbit vl'e qd ē i multis et de multis nō eē i reb⁹ aliqd p̄cipue cū Ar. tradat in p^a phia q; idē ē eē vl'is ⁊ pticularis ⁊ pn^a oiuz rez q̄ sūt pn^a eēndi sūt pticularia ⁊ nō vl'ia quēadmodū dicē ꝓ Plo. ¶ Ampli⁹ āt vl'e simpler ē ⁊ pur a mā ⁊ māe appēdicijs separatz: in eo āt q; est hmōi nō recipit ipz mā. cū g̃ nēciuz sit i aliq̄ eē cum sit simplr for^a opz q; ꝗz hoc eē sit in aia: ⁊ sic vl'e in eo q; ē vl'e nō ē nisi i aia. ¶ Ampli⁹ si vl'e eēt i re opz q; idē eēt rei illi in q̄ ē: qa alr falsa eēt p̄dicatio illi⁹ cū dicerēt for. ē hō vel for. ē aial: hō igitur vel aial p̄dicatū de for. idē ē sorti. Eadē rōne p̄dicatū de plone ē idē plōni: ꝗz q̄cūq; vni ⁊ eidē sūt eadē ipa sūt eadē sequerēt ex hoc q; for. ⁊ plo essent idē: aut opz dicē q; hō ⁊ aial aliō ⁊ aliō ēnt vl'e p̄dicata de for. ⁊ plone qd ē falsuz cū ꝓ Porphyri⁹ dicat q; pticipatiōe spēi pl'es hoies sūt vn⁹ hō: ⁊ Ar. dicat q; isocheles ⁊ isopleurus sē pl'es triāguli ⁊ vna figura. Ex oib⁹ āt hmōi icōueniētib⁹ ꝓcludit q; vl'e nō ē in re: ꝗz i rōne: pp qd ēt Jo. dam̄. dicē q; in talib⁹ cōe rōne ⁊ nō in re ꝓsiderat. Ampli⁹ idiuiduat for^a p mās: for^a āt indiuiduata dat eē idiuiduo: sic igit ⁊ for^a efficit ꝓpa ⁊ mā: nihil g̃ forme ⁊ māe qd ē in vno idiuiduo ē in pl'ib⁹ sil' sūptis: g̃ vl'e nihil ē rei: siue ꝗz formā siue ꝗz mās accipiat: cū ipz sit in pl'ib⁹ sil' sūptis: i hoc ēt ꝓsentiūt ꝓ Peripatetici fere oēs Anic. vz ⁊ Algazel ⁊ Auerrois ⁊ Albubather ⁊ alij q̄plures. ¶ Sz qdam nō mediocris aūctis viri inter latinos qb⁹ ista sn̄ia nō placuit asserētes vl'e ꝗz aliqd eē i reb⁹: si. n. in re nō eēt de re vere nō p̄dicareꝫ p̄cipue cū hec sit nā vl'is q; in q̄libet suo; pticularū est totū. ¶ Adhuc āt res nulla itelligit nisi p id qd vere ē forma rei. Cū g̃ vl'e sit qd itelligit opz q; sit vere for^a rei: ⁊ sic est aliqd in reb⁹. ¶ Ampli⁹ āt nihil ē veri⁹ in reb⁹ q̄z id qd ē totū ⁊ vnū i multis ⁊ de multz: nō. n. amittit rōnē eēndi in reb⁹ per hoc q; ē in multz: p hoc āt q; ē de multz ꝗz q; ē i eis ꝑa eo rū eēntia erūs subal' vel accīt al': opz g̃ q; vl'e sit vere i rebus cū ipz sit vnū i multis ⁊ de multz. ¶ Nos āt i ista difficultate mediā viā ābulātes dicim⁹ eēntiā vniuscuiusq; rei dupl'r eē ꝓsiderādā: vno^o vz ꝓut ē nā diuersa a nā māe siue ei⁹ i q̄ ē qd cūq; sit illō: ⁊ alio^o ꝓut ē in mā siue in eo in q̄ ē idiuiduata p hoc q; ē in ipo: ⁊ p^o qdē mō adhuc dupl'r ꝓsiderat: vno qdez mō ꝓut ē eēntia q̄dā absoluta i seipa: ⁊ sic vocat eēntia: ⁊ est vnū qd i se erūs nec bz eē nisi tal' eēntie: ⁊ sic ē vna sola. Alio mō vt ei ꝓueit cōicabilitas ꝗz aptitudinē: ⁊ hoc accidit ei ex hoc q; ē eēntia apta dare multis eē ēt si nūq̄z det illō: ⁊ sic ꝓprie vocat vl'e: ois. n. eēntia cōicabil' multis vl'e est: ēt si actu nūq̄z dat eē nisi vni soli: sīē sol ⁊ luna ⁊ iuppiter: ⁊ hmōi. for^e eni subales tallū cōicabiles sē: ⁊ q; nō cōicant actu ꝓtingit ex hoc q; tota mā cui illa for^a cōicabil' ē iā ꝓtinet si for^a sīē in celo ⁊ mūdo ē ōtermīatū: p hāc igit aptitudinē vl'e ē in re ē: ꝗz ꝗz actū erūdi in multz nō ē nisi in intellu: ⁊ iō direrūt ꝓ Peripatetici q; vl'e nō ē nisi in intellu referētes hoc ad vl'e qd est in multis ⁊ de multis ꝗz actū erūdi ⁊ nō ꝗz aptitudinē solā: ꝓut āt iā pticipat ab eo in q̄ ē adhuc duplicē bz ꝓsideratiōez: vnā qdē ꝓut ē finis gnōnis vel cōpōnis subē ōsiderate a mā vel eo in q̄ ē cui dat eē ⁊ pfectionē ⁊ sic vocat act⁹: ⁊ est pticularis ⁊ ōterminata. Scō āt mō ꝓut ipa ē totū eē rei: ⁊ sic vocat qdditas: ⁊ sic itez ē ōterminata pticularizata ⁊ ꝓpria: nec ē putādū icōueniēs q; forma dī totum eē rei: qa mā nihil ē de eē rei nec intēdit a nā: qa si eē posset for^a in opōne sine ipsa nūq̄z inducereꝫ in mās: ꝗz qa hoc eē nō pōt: iō regrit mā nō ad eē: ꝗz ad ipsi⁹ eē determinatiōez. hoc g̃ vltimo cōsiderata forma p̄dicat de re cui⁹ est forma: ⁊ sic separata p itel'ls est vl'e in intellectu: ⁊ iō aptitudo sue cōicabilitatis reducit ad actū in intellectu separante ipsum ab indiuiduantibus.

¶ Cap. 3^m. De solone dubiorz que oriunt ex p̄determinatz.

SEd forte q̄reret aliqs ex his que determinata sūt occasiōez accipiēs qa tal' ꝓsideratio for^e i se ⁊ in mā nō videt esse rei: ꝗz rōnis: ⁊ iō cū aptitudo cōicatiōis hoc mō ꝓuenit ei nō videt eidez ꝓuenire nisi ꝗz rōnē ⁊ intellm: ⁊ sic itez redit q; vl'e ⁊ aptitudine ⁊ actu sit in solo intellu: ⁊ nullo mō in re ipsa. ¶ Sz ad hoc dōz est q; absq; dubio sīē in me-

taphysicis ōterminat act⁹ est aĩ po⁰⁰⁰ ⁊ nō ꝓ rōnē tñ siue in mō intelligēdi: ſz ipa ſuba ⁊ diffōne: ſic cā est aĩ cātū: ⁊ hz eē cause ⁊ essentie ſic dirimus: lz nō hēat esse niſi in nā pticulari: ⁊ hoc mō est vna eēntia: nō qdez vnitate nūeri: ſic dicim⁹ nūez esse vnū: ſz vnitate eē ⁊ eēntie in se ⁊ for⁶ q̄ vnitas multitudinis ꝓ aptitudinez cōicabilitati nō repugnat: ⁊ hoc mō dī vnū in multis ⁊ de multis. Si ăt qs objiciat q̄ ꝓ dcā vl'e est aĩ rez ⁊ nō post ipsam: cū Ar. dicat q̄ vl'e aut nihil est aut posterius suis singularibus: dicim⁹ q̄ id qō est vl'e absq̄ dubio est aĩ rē: ſz actus sue vl'itatis quē fac agēs intell's ē er eo q̄ est in re qdditās rei erñs q̄ vere ꝑdicat de re ipsa: ⁊ q̄ ad hoc est ꝓñs rē abstractā de re ipsa: ⁊ sic ꝓ itell'us ꝑdetermiatoz: ⁊ q̄ secte ambe ꝓ aliqd dicunt vez. Claret ět er his q̄ cū mā nihil est de eē vero rei nullo mō nulla res ē itelligibil' per suā māz ſz p suā formā: ⁊ tūc cū vl'e sit itell'us ꝓpriū obm q̄ esse vl'e est forme ⁊ nō māe: for⁶. n. oīs cōicabilis est mā in cōicabil': nec ē mā p idē sui in multis ꝓ aptitudinē vel actū: ſz p diuersas ptes: ita q̄ ꝓ ptez hāc est in vno ⁊ ꝓ alīā est in alio: ⁊ qa res noiat ꝓ q̄ itelligit noiat ꝓpe a for⁶ ⁊ mā: nec itelligit nec noiat niſi p analogiā ad formā: ſic ět dirim⁹ in fine pmi pbīcoz. Cū igit idiuiduū sit idiuiduū p māz nō habebit nomē ꝓpriū ꝓpe loquendo niſi forte ꝓ q̄ est ſuba p formā q̄ ꝓpe ⁊ ꝑncipalr ⁊ marie substat. De oīb⁹ ăt his in p⁰ logice satis ōterminatū est. Ex dictis ăt adhuc accipit q̄ cum vl'e sit in eēntia rei ꝓ aptitudinē quā hz ad erñdū in plurib⁹ tota: ⁊ cū illa aptitudo equalr sit respectu ꝑteritoz ⁊ pñtiuz ⁊ futuroz q̄ vl'e qō est ſuba rei vel fundat in ipsa ſuba vniuocū est respectu oiuz ꝑteritoz pñtiū ⁊ futuroz. Adhuc aũt cū sit de aptitudine essentie q̄ est aĩ māz ⁊ cōpositū ꝓ q̄ nullo erñte hoie pticulari adhuc hec est vera hō ē aial: ⁊ hmōi alie locutiōes. Ex his itez intelligit q̄ lz destructis p̄mis ſi stātijs ipossibile sit aliqd alioz remanere: tñ scientia perpetuoz est: ⁊ perpetua est ⁊ incorruptibilis eo q̄ nō fundat niſi super aptitudinem cōicabilitatis forme ⁊ essentie: ⁊ ea q̄ ſūt passiōes ⁊ dōie ipsius: hoc aũt perpetuū est ⁊ icorruptibile siue particularia sint siue nō. Qualr aũt vna scia sit in oīb⁹ et qualr nō: in his que de aia dicta sunt determinatum est.

¶ Cap. 4⁰⁰⁰. De falsitate opinionis dicentis omnem formaz esse vbiq̄ ⁊ semper.

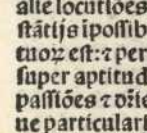

Licet ăt hec via sit rōnabilior tñ nō placet aliq̄b⁹ ita dicē: ſz dicūt oēz formā siue sit ſubal' siue accītal' de se eē cōez: ⁊ qa in mā nō est niſi p accidēs ſic dirim⁹ pus eo q̄ mā nō intēdit ad eē: ſz for⁶ est totū eē rei: iō dicūt q̄ oīs for⁶ de se est vbiq̄ ⁊ ſp: nō artat. n. in loco aliqd eē niſi p ꝓprietatez māe nec restrigit ad nūc niſi p ipaz māz ꝓprietate determinatā: ea. n. q̄ ſūt eī ꝓprietatez ⁊ motū ſūt ſupra tp̄s ⁊ differētias tp̄is: dicūt ět q̄ cū essentia formal' de se sit vbiq̄ ⁊ ſp ⁊ p accñs sit in mā veri⁹ est vbiq̄ ⁊ ſp q̄ hic ⁊ nūc: ⁊ veri⁹ est vbi est ꝓ eē formali⁹ q̄ vbi est ꝓ esse māli⁹ q̄ diminuit ſuū eē ⁊ coartat po⁰⁰⁰ cōicatiōis ei⁹: ⁊ ex hoc sequit q̄ veri⁹ ē itell'a q̄ in mā: ⁊ isti dicūt q̄ ſi aliq̄ for⁶ ſūt separate ſic itell's q̄ ille ſūt vbicūq̄ opanť: ⁊ pñt esse in plib⁹ ſil: ⁊ ex p⁰ ꝓcludūt q̄ vnū vl'e sit q̄ō est in oīb⁹ aiab⁹ itellectiuū ⁊ in oīb⁹ suis pticularib⁹ erñs: ⁊ sic ꝓcedūt vnā nūero sciaz eē in oibus aiab⁹ ꝓ diuersas ꝓtinuatiōes istius scie dicūt eē ad hoies pp diuersitatē imaginatiōis ex q̄ accipit intell's ſic in 3⁰ ō aia ōtermiatū est. Ex 2⁰ ăt ꝓcludit cāz vaticinatiōis quā ponūt necromātici ⁊ augures q̄ ō cā vz vnus fascinet aliū ⁊ ipedit opōnes aiales in ipso bñt ăt rōnes p⁶ sue pōnis. vnā qdē potissimā quā dirimus: ⁊ alias q̄s in lib⁰ de aia posuim⁹: ⁊ qa longū est oibus talibus imorari videť nobis sine ꝑiudicio melioris snie dōz q̄ hec opio falsitati obnixa ē: qa eē vez ⁊ ratū in nā est illō qō dat formā māe pticulari: esse ăt formale non est niſi ꝓ aptitudinē in eēntia for⁶ ⁊ nō ꝓ actū niſi ꝓ intell'm separatē vt dirimus: ⁊ iō vtissime loquēdo essentia for⁶ nō est niſi ꝓ aptitudinē vbiq̄ ⁊ ſp ⁊ nō in actu: ⁊ qō dicē veri⁹ eē rez vbi est ꝓ se q̄ vbi est p accñs: dōz q̄ hoc eēt vez si vbiq̄ ⁊ ſp eē ꝓueniret ei ꝓ actū: hoc ăt nō ē vez: ⁊ iō nō segit illō qō cōcludūt q̄ esse ꝓ aptitudinē est eē ꝓ qd ⁊ potētiale: esse ăt in mā est esse vez ⁊ pfectū ⁊ ꝓm actū: ⁊ cū dī q̄ hoc accidit for⁶. dōz q̄ hoc accñs nō fac p accñs eē ipz esse qō ē act⁹ māe ⁊ cōpositi a for⁶: hoc. n. est ſubale ⁊ vez: ſz per accñs dī ibidez q̄ est gña alterius ⁊ nō ꝓpter seipz ꝓuenire: qa hoc vez est q̄ eē in mā nō ꝓuenit forme ⁊ essentie gña ſui ⁊ ꝓpter seipsam.

Eē aptitudinale ē eē ꝓm qd. vide. 8. meta. cō. 15. ⁊. 5. meta. cō. 19. in fine cōmenti.

¶ Cap. 5⁰⁰⁰. De ꝓfutatiōe erroris Plōnis circa ōterminata.

Adhuc ăt opz mentiōez facē de phia plōnis q̄ apō oēz facultatē hmōi solnēdā tripler distinguit vl'e: vnū qdē aĩ rē qō ē cā formal' ꝑhabēs vtute totū eē separatū ⁊ ꝓpetuū aĩ rē erñs: qa cū fit cā opz q̄ fit aĩ rē: ⁊ cū trāsmutatio ⁊ gñatio ⁊ corruptio nō fiant niſi in ſuba mā erit illud ante oīa hmōi: ⁊ iō est igñabile ⁊ ꝓpetuū: ⁊ cū hoc dat totum esse māe: ⁊ est esse idiuiduoz ſic ſigillū dat cere figurā: figura aũt erit ꝑhabēs totū esse ⁊ vtutez rei: hoc q̄ vl'e dirit esse separatū ⁊ mathematicū erñs ꝓ seipz ⁊ esse ꝑn⁰⁰⁰ scie ⁊ gnōnis cāz formalez in oibus gñatis ⁊ eī gñata manere ſic paradigma ligneū ad qō fiūt calcei manent eī corea: cū tñ ad ipm formeť oīs calceus: ⁊ qa hoc ꝓpetuū est dirit esse ꝑn⁰⁰⁰ scie: ⁊ qa imāle est dirit esse ſp ⁊ vbiq̄ in oibus aialibus idē. Scdz ăt vl'e dirit tñ in re: ⁊ hoc esse formā ꝑpressaz rebus er p⁰ vl'i: ⁊ er q̄ for⁶ rez egrediunť ſic ex q̄dez etymagio hoc est ſigillo: hoc aũt z⁰⁰⁰ dicē subiacere motui ⁊ mutatiōi ꝓp māz in q̄ est. Tertiū ăt dirit esse post rez qō est per ꝓsideratiōez acceptaz a rebus: ⁊ per hoc dirit nō qdez rez sciri ſz sciri in ꝓpa nā ⁊ p applicatiōez for⁶ ad particulātia eā ⁊ indiuiduātia. ¶ Ar. ăt ꝓ dcñs illō multis rōnibus disputault oñdens ſic ⁊ vez est ꝑn⁰ rez. prima particularīū esse particularia: ⁊ corruptibiliū corruptibilia de qbus nō est pñtis speculatiōis disserere. Sed hoc qō est ad ꝓpositū est hoc q̄ ſi esse ⁊ essentie rez ꝓpetue ⁊ incorruptibiles ſūt tales vt dirit: tūc ille nihil oīno ſūt de eē rez. nālr erñtiū: neq̄ res cognoscunť niſi per ꝑn⁰ q̄ ſūt de esse ipoz: igit per vl'ia ꝑñtia ⁊ ꝑhabētia esse rez nulla res cog̃ scit: ⁊ sic inutiles ſūt ad scias rez. Adhuc ăt ꝓ hoc false vl'e ꝑdicareť de plibus vnū erñs: qa ꝓ q̄ appropriatū est nō conuenit plibus. p⁰⁰⁰ ăt est nihil de eē rez: ⁊ iō ipm ꝑdicari de re aliq̄ nō pōt ꝓpter qō absq̄ dubio icōuenientissima est phia plōnis in hac parte. Adhuc ăt nālia dīnt a mathematicis i hoc q̄ ipa per rōnez diffinitiuā ꝓcepta ſūt cū mā mobili ⁊ sēsibili: qualiter q̄ pōt fingi q̄ talia eristāt separata. Adhuc ăt ſi essent separata qd faceret ea tāgere mām ⁊ causare esse nāle in ipsa. Etymagiuz eni qō ponit non tāgit ceram ad ſigillandum niſi aliq̄ mouente. Quid aũt mouens sit hmōi formas separatas impossibile est dicere etiā ſi fingere velit aliquis. Hec igitur dicta sunt de nā ⁊ essentia intelligibilis.

Impugnatio opionis plōnis. viō. p hoc 7. met. a textu cō. 44. vsq̄z in calcem.

¶ Tractatus Tertius libri de intellectu ⁊ intelligibili in quo agitur de cōparatione intellectus ad intelligibile.

¶ Cap. p⁰⁰⁰. Qualiter intelligibile est in intellectu.

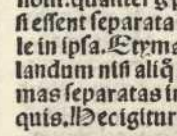

E cōparatione aũt intelligibilis ad intell'm ꝓ vnitatē ⁊ diuersitatē vnius ad alterez post hoc dōm est. Cuz eni oīs intell'us fiat per assīl'atiōez quandā intell's ad intelligibile opz vnū fieri er intellectu ⁊ itelligibili: hoc ăt vnū nō est oīno sicut ſubti ⁊ accītis: nec ē oīno vnū qō fit er mā ⁊ for⁶ vnū ſic ꝓueniēter oñsuz est in 3⁰ de aia: ⁊ iō opz hic clarius ingri q̄le vnū fit illō. Ad hoc ăt sciendū opz nos videre ea que vniunť luci er colorib⁹ q̄ abstrahunť er ipa: iter oīa eni corporalia nihil opz q̄ tāta ſſitudo icorporeoz apparat: ſic est lux pp qō ēt itell'us agens est ſic lux dict⁹ in lib⁰ de aia. Dicamus igit q̄ in luce tria ſūt q̄ ſūt lux lucere ⁊ lumen que ſi ꝓsiderenť in se dīaz nullā realē oīno vel parnaz videbunť hīe. Si ăt ꝓsiderenť relata ad q̄dez alia tūc magnā inter se bñt dīaz: qa lux est for⁶ lūinis in corpore qō fundit lucez: ⁊ lucē est emanare formā illā in alīō: ⁊ lumē est lā recepta for⁶ illa ab eo qō p⁰ lucet. Color aũt fm q̄ abstrahit a corpore ⁊ efficit ꝓ eē spūale in perspicuo siue diaphano ē in eo nō oīno ſic accñs in ſubto: qm̄ accñs a ſubto nō hz formā ⁊ eēntiaz accītis ſz eē tmimō. Color ăt a lūine hz essentiā ⁊ formā coloris: ſic in p⁰ de sensu ⁊ sensato determinatuz est. Adhuc aũt nō est in eo ſic for⁶ in mā: qa for⁶ educit per alterationez de mā: ⁊ fit gñatio rei cōposite: color ăt nō ſic educit de pspicuo puto: ſz ſic alibi dcñ est abstractiōe formali abstrahit ō colorato ſic figura de ſigillo. Adhuc ăt for⁶ esse māle hz i mā in qua est: color ăt in pspicuo nō hz eē māle sed spūale pp qō ēt ſubita est mutatio perspicui a coloribus ⁊ lūine: hec autē

oīa in

omnia in alijs sunt declarata. Si autem solum intellectū dicemus lucem que in ipso est: tunc intellectus ⁊ itelligibile ⁊ intelligibilia sua recepta ab aliquo nō differrent ⁊ intelligēdo id qō reciperet suā lucem itellectualē intelligeret suū proprium intelligere: ⁊ itelligēdo qōlibet intelligibilū: ⁊ se ⁊ suā ꝓpriā actionē intelligeret. ꝑ omnē eundē modū nos imaginari opꝫ de itellectu ⁊ intelligibili ꝑm actuꝫ dicto q̄ in ipso est: hoc enīꝫ abstractū est a rebus: ⁊ cuꝫ est in lumine itellect⁹ est in eo qō dat ei formā itelligibilitatis ꝑꝫ actū ⁊ nō sicut accidēs est in subto: neqꝫ sicut forma in mā: neqꝫ hoc est inconueniēs: q⁊ talia ꝑm esse ꝓpāle qō hnt in suis abstrahētibus accepta: neqꝫ sunt accidēs neqꝫ suba ꝑꝫ verissimas acceptiones ipsorūꝫ: neqꝫ sunt entis dñie vel spēs alique: nisi accipiat̄ ens ꝑm qd: sed sunt quedā entiū intētiones ꝑm ptātem suor agentiū accepta. potestas enīꝫ luminis est tale esse ꝓferre coloribus: ⁊ potestas intellectus est tale esse ꝓferre intelligibilibus ꝑm actū intelligēdi acceptis. planū aūt est ex his que dicta sunt q̄ intellectus nō alia operatiōe siue actione itelligit suū intelligere q̄ intelligēdo sua intelligibilia: ⁊ q̄ intelligit se qōlibet intelligibilū itelligēdo: cuius cām iam dirimus: q⁊ intellectus sonat lucem incorporeaꝫ nature intellectualis que siue accipiat̄ in natura ipsa itellectuali siue manans ab ipsa siue recepta siue terminata super itelligibile nō hꝫ in se formalem aliquā differentiā. Si aūt ad alia referantur illa tunc differunt ꝑm ea ad que referuntur.

¶ Cap. z^m. De diuersitate intelligibilium in genere.

Et aūt in intelligibilib⁹ diuersitas que est in coloribus cōparatis ad visum: ꝓpter multā enim victoriā ⁊ pmixtionez pspicui clari in corporib⁹ terminatis videmus quosdam colores in luminis aduētu effici scintillātes ⁊ spargētes lumen ad illuminationē alior: ⁊ aliq̄ si vere ī toto sit perspicuū corpus coloratū: si lumen supueniat illi colores colorant alia corpora sibi opposita sicut videm⁹ in vitro colorato p qō lumē ventēs secū trahit colorē vitri: ⁊ ponit eū super corpus cui p vitrū incidit lumē. Quedā aūt sunt ita vincentia in puritate diaphani q̄ adeo radiātia efficiunt q̄ vincūt armoniā oculi ⁊ videri sine magna difficultate nō pñt. Quedam āt sunt expargētia tñ luminis ⁊ diaphani q̄ vix discerni pñt visu ꝓpter puritatē siue cōpōnis ex pspicuo cuius proprius actus est lumē. Sil'r aūt est in itelligibilib⁹: q̄ñ forme illor p hoc q̄ sunt simplices ⁊ vles: ⁊ nihil de priuatiōe mātē imirtum habentes sunt intellectus qdam sicut colores clari sunt luminis qdem ꝑm aūt q̄ sunt magis ꝑm naturā priora ⁊ vniuersaliora ⁊ simpliciora sic sunt intelligibiliora ⁊ lucē intelligibilitatis alijs cōferentia sicut dignitates. Quedā autē luce sua nostrū intellectum qui cum cōtinuo ⁊ tēpore est vincentia sunt: sicut sunt manifestissima in natura que se habēt ad nostrū intellectuꝫ sicut lumē solis vel fortissime scintillantis coloris ad oculos noctue vel vespertilionis. Quedā aūt non manifestantur nisi lumine alieno sicut ea que ex primis ⁊ veris accipiunt fidem: quedaꝫ autez ex nimia permixtione cum priuatione perfecto intellectu cōprehendi non possunt: sicut motus tempus ⁊ materia prima. Ex his clarum est q̄ theologica maxime manifesta parū intelliguntur: ⁊ mathematica maxime intelligunt̄ ⁊ phyſica certū ⁊ firmuꝫ raro habent intellectum: hoc enīꝫ ꝓtingit ideo q̄ diuina sua luce nostrum vincunt intellectum ⁊ reuerberant: mathematica aūt intellectui nostro proportionata in se: ⁊ itellectui ⁊ lumini intellectus permirta sunt: phīcā autem propter priuationem ⁊ materiā ⁊ motū ab itellectualitate cadunt: hinc est q̄ diuina sunt super intellectum: mathematica in intellectu ⁊ phyſica sub intellectu esse dicuntur. Ulterius aūt est aduertere ex dictis qualiter habitus principiorum dicitur esse intellectus ⁊ habitus cōclusionis scientia: ⁊ ipse decursus ex principijs in conclusionē dicitur ratiocinatio: quoniā plurimū intellectus lucis ⁊ forme habent principia ꝓpter qō a forma intellectus nominant̄: sed minimuꝫ ⁊ quasi per aliud medium de lumine intellectus hꝫ cōclusio ꝓpter qō aliud fortiter vocabulū: ⁊ dicitur scētia que semper est effecta ꝑm q̄ est scia: ⁊ nunq̄ causans lumen in aliquo alio nisi vt principium accipiatur. Ratiocinatio aūt dicit collationem ⁊ quasi directionem per se lucentis super alterū: ⁊ ideo tali nomine censetur ipse decursus principiorūꝫ in conclusiones. Ulterius autem ex his aduerte q̄ quedam in quibus quasi eclipsatur lumen intellectus ab interpositione obscuritatis materie ⁊ priuationis ⁊ venit supra ea lumen vmbrosum ⁊ obscurum sicut est in his que probabilia esse dicunt̄ tñ: sed omnino occumbit in his que tñ sunt sensibilia sicut in primo huius scientie lib. determinatū est: ⁊ ex hoc aduerte quare in probabilibus sunt argumentationes imperfecte ⁊ cōclusiones accepte cum formidine: probabilia enim neqꝫ sunt prima ⁊ vera que luce intelligentie sunt plena: neqꝫ ex primis ⁊ veris sumunt fidez: sed sunt que cōmuniter inueniuntur extrinsecus in rebus in quibus est quasi quedam resultatio luminis intellectualis cum multa vmbra causata a materia ⁊ priuatione: ⁊ ideo vniuersales in talibus autē non sunt vere: aut non sunt immobilis veritatis: ⁊ cum omnis perfectio argumētationis ⁊ certitudo sit ab vl'i ⁊ imobili veritate opꝫ in talibus ⁊ argumentationes imperfectas esse ⁊ incertas: quare nec bene cōcludūt nec conclusio erit accepta sine magna formidine ꝗdictionis. De opinione aūt ⁊ dubitatione ⁊ ambigno dirimus in alijs libris: adhuc locus erit de eis aliqd dicendi in phīa prima.

¶ Cap. z^m. De diuersitate intellectuum tam ꝑm se q̄ ꝑm intelligibilia q̄ etiam ꝑm facultatem intelligentium accepta.

Et aūt intellectus diuersitas quā multi phorūꝫ posuerunt quātuꝫ ad ipsas partes anime qō est intellectus possibilis ⁊ intellectus agens de quibus in lib. de anima dictum est. Tertius autem est qui est formalis intellectus quando. s. forma sciti vel operādi per lucem intellectus est apud animā ⁊ hoc diuiditur in practicū ⁊ speculatiuuꝫ de quibus etiam in tertio de aia est expeditum. hic enim formalis diuiditur in intellectum simplicē ⁊ cōpositum ⁊ simpler quidez intelligentia incōplexorum: cōponitur autem intelligētia cōplexorum: aut per modum enuntiationis aut etiā per modū syllogismi vel alterius speciei argumētationis: ⁊ ille quidez qui compositus vocatur diuiditur in intellectum qui vocatur principiorūꝫ qui ꝑm aliquid innatus est nobis eo q̄ principia non ab alio principio accipimus sed per scientiā terminorum qui mor innascuntur nobis ⁊ intellectum ex alijs acquisitum qui apud phos vocatur adeptus eo q̄ est acquisitus per inuentionem vel doctrinam ⁊ studium. Et ratio diuisionum istarū ex istis pꝫ nominibus: ꝑm autem facultatez nature intellectualis que est in hoibus causatur quedam intellectus diuisio de qua quidam philosophi faciunt mentionem ⁊ precipue Aristo. ⁊ Auicē. ⁊ quidam alij sequētes eos. Est enim quidaꝫ intellectus plus cōtinuo ⁊ tempori hoc est imaginationi ⁊ sensui imirtus: quidam autem plus separatus: quidam vo medio modo: quidam vo ⁊ vires imaginādi ⁊ aliquid accipiendi per sensus non habens. Et primus quidem est obscurus nihil accipiens nisi cum labore ⁊ si docetur aliqd opꝫ q̄ fiat per exēpla sensibilia ⁊ tales sunt aut impossibiles ad intellectum per se manifestorum ⁊ diuinor que in prima phīa traduntur ⁊ vocantur illi mali ingenij existentes a vulgo. Secundi autē quasi per se aut ex parua doctrina nati sunt intelligere omnia quia agentem non habēt tanq̄ potētiā anime vel quasi efficientem per abstractionez intelligibilia in anima. Sed habēt eum quasi pro forma per quā anima itellectualis cuncta operatur q⁊ in lib. de anima felicitatem esse dirimus ad quā intendit peruenire ois philosophus ⁊ hoc vocatur intellectus sanctus siue mundus ab Auic. Ab Aristotele autē dicitur itellectus diuinus ⁊ hic intellectus de studio leui ad prophetias accipit illuminationē. Et ad somniorūꝫ verissimam interpretationem. Medius autem est qui iuuatur doctrina faciliter ad intelligendū taꝫ prophetica q̄ diuina. Sed tertius iuuari non potest aliqua ratione q⁊ neqꝫ separatus est neqꝫ habet istrumēta quibus iuuetur per operationem anime sensibilis ⁊ hec aliquando est ex vitio cōplexionis sicut in mortionibus aliquādo autez consuetudine non attollendi vltra sensibilium acceptionem sicut est in his qui vocant̄ idiote. Ex his patet qualiter qui longo tēpore studuerunt circa particularia sicut circa actus humanos sicut student hij qui legibus intendunt ⁊ in his ipsis causas ⁊ rationes nō querunt inhabiles efficiuntur ad philosophiam. Intñ ergo dictum sit de natura intellectus ⁊ de natura intelligibilis ⁊ de comparatione vnius ad alterū ⁊ distinctione vtriusqꝫ. Et sic est finis primi libri.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

De intellectu ⁊ intelligibili

¶ Incipit liber secundus de Intellectu ⁊ Intelligibili: qui est de perfectione naturali intellectus.

¶ Cap. p'''. Unde habet forma q̃ fit in anima intellectuali.

Post hec autē de perfectione aie itellectualis videt eē agēdus. Ex pfectiōe nāq; nā cognoscit itellect⁹. Nō est aūt nr̃a intētio agere de felicitate q̃ est vltima pfectio intellēs aie sz̃ potiⁿ de gradib⁹ pfectionis itellect⁹ ⁊ ondere q̃liter seipz̃ itellēs inuenit ⁊ itelligētiā primā si recta via ꝓcedat in accipiēdo pfectiōes ipsius. Opz̃ aūt nos icboare a formis pficiētib⁹ intellm ⁊ p illas ondere q̃lis pfectio itellect⁹ sit. Dicim⁹ ḡ supponētes ex his q̃ in vltima pte prie pble demstrant oēs formas ab itelligētia pⁿ vlr nāz ambiente dari māe ⁊ ex hoc oēm formā q̃ in mā est eē mediā iter duo itelligētiā vz a qua fluit sic forme artificiatoꝝ ex itellectu artificis ⁊ mām in qua est p eē q̃ dat māe. Intelligētia aūt q̃ idiuisibilis ē ⁊ simpler suba ⁊ eēntia cū ipsa sit cā pⁿ est idiuisibilis forⁿ ⁊ simpler ⁊ nō vna forma post aliā nec est determinata ad eē hoc vel illud in idiuiduo: nec ēt put est i itellm prie cāe comitat oppō ⁊ diuersitas ⁊ tpalitas ⁊ cōpō ⁊ mālitas ⁊ hmōi. In mā āt est ꝑm eē diuisibile successiuū māle ⁊ comitat eā cōpō ⁊ diuersitas ⁊ cōpō ⁊ diuisio p numeꝝ vel p nāz māe ⁊ hmōi multa sicut in libro nos de nā aie ondimus. Queram⁹ igit cū forma hēat fieri in aia itellectuali vtꝝ hoc hēat ab eo q̃ fluit ab intelligētia aut ab eo q̃ hz eē a mā. Cōstat aūt cū nihil mālis comitet formā ꝑm q̃ est in aia sz̃ potiⁿ hēat multas illaꝝ proprietatū ⁊ ꝓditionū q̃ comitant eā in itellectu itelligētie q̃ ex hoc q̃ est notitia q̃dā itelligētie hz fieri in aia. Et hoc marie pz triplici rōne: q̃rū qdē vna tā iducta est qm̃ nos scimus formas in itellectu aie seq; ꝓprietates ⁊ ꝓditiōes itelligētie ⁊ nō māe. Scōa aūt rō q̃ formalior est qz nos scim⁹ ex his q̃ in libro de aia determinata sūt qz forma nō fit in aia nisi p hoc q̃ separat a mā ⁊ liberat a māe ꝓditiōib⁹. Māe aūt ꝓditiōes sūt ea q̃ sequunt put est in eē mālī ⁊ hec sūt dita loci ⁊ tpis ⁊ oppō ⁊ cōpō ⁊ hmōi: liberari aūt formā ab hmōi cassib⁹ est accipere eā put est in lumie itelligētie. Hz ḡ ab origine vñ fluit forma ⁊ hoc hz q̃ fit i itellm aie. Tertia rō q̃ efficacissima est hec est: q̃ ex q̃ forⁿ in poⁿ est in aia ⁊ nō in effectu nō efficit in aia nisi actu alicui⁹ agētis. Cū ḡ hoc agēs nō fit aliq̃ eorū q̃ sūt in mā sz̃ potiⁿ lumē itelligētie nō efficit aia recipiēs formā nisi p lumē itelligētie. Q̃ aūt forⁿ fit in simplici intelligentie lumine nō hz a mā qz anteq̃ fuisset in mā fuit in lumine: igit q̃ forⁿ efficiat i aia nō hz a mā sz̃ ab itelligētia: ⁊ hoc qdē est necinz qm̃ sicut color nō hz a colorato corpe q̃ efficit in visu sz̃ ab actu lucidi q̃ ꝑm effectuz est lucidū: ita forⁿ nō hz a mā q̃ efficiat in aia sed ab actu intelligētie agētis q̃ ꝑm effectuz intelligētia agēs est. Et in hoc deꝑhendit error dicentiū forma esse in aia ꝑm esse idiuiduū qm̃ illa indiuiduū hz a mā ⁊ nō a lumine itelligentie in q̃ est forⁿ ꝑm sue originis nālitatez ⁊ sic ad esse in mā indiget gñantib⁹ ⁊ alterātib⁹ q̃ tāgūt cum trāsmutāt mām: ita ad esse in aia nō indiget nisi lumine intelligentie agentis q̃ fluit in animā ⁊ esse intellectuale formaꝝ generat in anima: hec aūt primi pbi est determinare.

¶ Cap. z'''. Quare forme fluunt ab intelligentia hz q̃ ipsa forma mundi est: ⁊ ex hoc habetur q̃ fiunt in anima.

Si aūt q̃rat qualr intelligētia pⁿ agens attingit animā ⁊ q̃liter attingit māz in q̃ sūt forⁿ. Adhuc aūt q̃liter exeūt forⁿ ab ipsa in animā. Ad hoc lz primi pbi sit determinare tñ pp doctrine facilitatez hoc breuiter trāseūdo dicim⁹ q̃ q̃libet itelligentia agens ambit lumine suo oē illud ⁊ totū cui sicut māe ⁊ sic ei q̃ mouet ab ipsa supponit ⁊ hui⁹ qdem erēplū est in semine bois. Id enim q̃ opat in semine bois nō pōt esse nā cū nō vnuz vniⁿ forⁿ ⁊ figure opet sz̃ valde diuersa tā in sil'ib⁹ mēbris q̃z in dissilib⁹ ⁊ officialib⁹: opans enim in semine est aia nō vt est endelechia corpis sz̃ vt artifer q̃ est virtus formatiua q̃ est in spū q̃ iter viscositatē seminis ꝓtinet ⁊ ambit totā māz corpis intra vtutē ⁊ lumē suū ⁊ forⁿ q̃s influit nō sūt in eo vt habit⁹ qdā accitaliter imo sunt in eo hoc q̃ est ipse q̃ lz vnⁿ fit in suba tñ multiplex est in vtute ⁊ fine medio aliq̃ a loco vno cordis fluit in oia ⁊ ipsimit formas ⁊ informat oia instr̃ aliter agētia sub ipso q̃ sūt calidū ⁊ humidū ⁊ siccū ⁊ frigidū. Sic opz̃ imaginari q̃ vtus itelligētie supponit his q̃ mouet ⁊ ambit ea ⁊ influit eis formas q̃ sūt hoc q̃ ipsa est ⁊ nō acq̃site in ea ⁊ cōtinet oia in lumine suo qm̃ sine medio ꝓiungit oib⁹ his in q̃ agit ⁊ hoc lumē iungit aie ⁊ iungit formis in aia erūtib⁹ ⁊ sub actu hui⁹ luminis forⁿ moneret animā sicut sub actu lucis exterioris colores mouet visū. Ab intelligētia aūt pⁿ descedūt hmōi forⁿ ⁊ q̃ magis ab ipsa eo magis efficiunt māles ⁊ ignobiles: ita q̃ vltima in descēsu est forⁿ elemētalis ⁊ isima elmti q̃ est terra q̃ eē dicit fex elmtoꝝ ⁊ est descēsus p modū cōpōnis forme cū reb⁹ in qbus sūt forⁿ ⁊ est q̃si moueant forⁿ ab intelligētia ad mās in qbus sunt nō in toto amittentes lumē itelligētie q̃diu forⁿ sūt. Et hoc est p ꝓtū in aia qm̃ aia cū sit forⁿ q̃dā iūcta māe nō pt accipe formas nisi icipiēdo a mā q̃ pria est ei. Nō igit accipit nisi p resolonē a mā ⁊ ꝓtinue ꝓcedit resoluēdo donec veniat in cām pmā ⁊ ibi est vltimū pfectionis ipsius ⁊ finis intellēs. Et hui⁹ itez sīle est in motu luminis a sole in colorata ⁊ reditu colorꝝ in pspicuū ⁊ in visū speculum aiati q̃ est oculus.

¶ Quereret aūt fortasse aliq̃s vñ habeat itelligētia formas q̃s vt fons omni tpe eruberat in totū vniuersitatis ordinez. Sed ad hoc sic tā dicim⁹ nō est difficile rñdere: q̃rere enim vñ itelligētia alicui⁹ ordinis hēat formas q̃s eruberat: idez est q̃rere vñ hēat itelligētia q̃ est itelligētia: qz sicut tā diximus sic soli er lumine sibi subali fontaliter ꝓuenit luces emittere in mūdū: ita ⁊ multo magis itelligētie agenti ⁊ marie cāe pⁿ er lumine sue sube ꝓuenit luces emittere q̃ sunt forme oium eorꝝ q̃ formant. Et sic aie in suū vniuersū mēbroꝝ ꝓuenit vitas emittere que tñ vite ꝑm opa vite spālia determinant in mēbrū lz in aia sint oēs ille vite vna vita indiuisibilis in suba multiplex ꝑm vtutē ita itelligētie ꝑme ꝓuenit luces emittere in totū vniuersū. Et iō subtiliores pipathetico ꝓ distinxerūt iter formas mūdi ⁊ formas māe: formas mūdi vocātes vlr relatas ad vniuersuz: formas aūt māe dicētes eas q̃ sunt dātes eē māe: forme igit mūdi sūt ab itelligentia ex hoc q̃ ipsa est intelligentia ⁊ qñ fiūt in aia: fiūt magis in aia ex pte illa q̃ fluunt a forma mūdi q̃z ex parte illa qua per esse sunt in mā.

¶ Cap. z'''. Qualiter intellectus agens in anima est sicut lux ⁊ sicut ars: ⁊ ideo est perfectus agens perfectiones.

His q̃si p modū ꝓlibationis ercussis opz̃ nos determinare q̃liter intellēs agēs sic lux fit ad mām cōpata: his enim duob⁹ bñ explanatis meli⁹ sciet modus pfectiōis aie humāe. Dicam⁹ igit cū di q̃ intellēs agēs est sic lux: tria in ipsa attendunt silitudine q̃rū ꝓⁿ' est q̃ fit pⁿ' agēs eē itelectuale. scōm est q̃ est vlr agēs itellectuale. tertiū aūt q̃ ē incessanter agēs eē itelligibile ⁊ vnūq̃ q̃z istoꝝ q̃dā alia sequūtur q̃ q̃liter fit vel sic ꝓbat. In oi enim vniuerso in q̃ sūt q̃dā sic acta tñ q̃dā aūt sic acta ⁊ agētia neēe est eē vnū pⁿ' q̃ est agēs tñ. Esse aūt itellectuale est in oib⁹ q̃ sūt intellēs ⁊ rō eorꝝ q̃ itelligunt. Esse ḡ itellectuale est in oib⁹ itelligibilib⁹ Q̃ ēt itelligibile q̃ itellr nō nisi p formā suaz vel p seipm si forⁿ est itelligit. Et ꝓstat q̃ hic itellēs siue itelligibile eē ita est factuz q̃ vlteri⁹ nō ꝓfert ad eē intelligibile ꝑter seipm: hoc aūt totū sub aia bois est p hoc q̃ ipsa est imago forme mūdi ⁊ nō tñ forma māe. Est āt in aia in via cognitionis multa accipere phātasmata ⁊ facta ꝑm sensuz ad q̃ reflectit in his q̃ itelligūtur ꝓcepta cū mā ⁊ ꝑm imaginationē reflectit itellēs ꝑm ea q̃ intelligunt mathematice ⁊ ad itellm polez. Opz̃ ḡ q̃ in hoc ordine vniuersi recurrat ad vnū agēs pⁿ' q̃ est pⁿ' agēs eē intelligibile: nō enim solū in vniuersitatē oium recurrit ad pⁿ': sz̃ in q̃libet ordine vno neēe est eē pⁿ' in quo est stat⁹ illius ordinis: ⁊ hec est cā q̃ in libro de aia dirim⁹ in ipsa aia eē duas vtias vlr agētis q̃ est oia facere ⁊ vlr polis q̃ est oia fieri ⁊ p istā rōnis necitatē arguunt falsitates illoꝝ q̃ in aia dicūt nullū eē intellm agētē. Isti enim nō ꝓsentiūt pbis q̃ lz dicāt intelligētias q̃ sunt forme mūdi irradiare sup itellm aie hūane nō tñ negāt in ipsis aiab⁹ eē intellm agētē vniuersitati suoꝝ itelectualiū ꝓportionatū. Aliter enim hō nō pfecte eēt minor mūdus nec eēt imago forme mūdi q̃ tñ incōueniētissima scit eē oīs q̃ recte philosophat. Hz̃ der hūc ḡ modū q̃ vniuersitas corporalis hz vnū pⁿ' agens in his q̃ faciūt ⁊ fiūt vsq̃z ad vltimū factū q̃ est lux solis sup quā irradiat lux agētis pmi itellect⁹ ⁊ nisi irradiaret sup ipm lux solis nō eēt effectiua formarum

corpalius. Ita est in quolibet vniuerso: opz ēt ita in aia bois eē ꝓm multitudinē ⁊ vniuersitatē itellectualis eē qd̄ fit in ipa ⁊ in intellu ipsi⁹. Jā aūt facile est oñdere q̄ agens est in eo sicē lux q: est vlr agēs: sicut enim lux influit vlr sup oia q̄ sunt actua ⁊ passiua i mā: ita neēe est p̄m agēs vlr agēdi formā ⁊ actū oib⁹ influere. in p̄ enim pbia, pbauim⁹ q̄ ois act⁹ p̄mi agētis p hoc vlis ⁊ finiēs est q: stat iter qd̄dā p̄m ⁊ qd̄dā vltimū p oia ertēdēs media. Esse aūt qd̄ a p̄ p oia media ptingit vsq; ad vltimū vlr agit. Cōstat igit p̄m agēs in itellectualib⁹ vlr agere: aliter enim efficiētia nō starēt. Ex hoc pz q̄ agēs intellect⁹ vlr agit vniuersitatis ordine intelligibiliu q̄ sibi subiungit. Ex his ēt ꝓcludit q̄ incessanter agit: nō enim est p̄m agēs nisi p hoc q̄ p eēntiā agit sicē lux p eēntiā lucet: qd̄ aūt p essentiam agit aliquā actionē sp agit eā ⁊ icessanter intellus agēs sp icessāter agit ⁊ hoc veteres pbi itēderūt cū dixerūt q̄ sit simpler ⁊ q̄ eēntialr agit ⁊ q̄ idiuisiue sunt itelligētie in ipo ⁊ q̄ oēs in ipso sūt sua suba ⁊ vita ⁊ lux sua. Ex hoc ēt q̄ vlr agit sequit ipm esse formā oium intelligibiliū. Que tū fo⁹ in vnoquoq; intellu est ꝓm prātē illi⁹ qd̄ intellectuale esse ptcipat ⁊ nō ꝓm prātē p̄mi agētis ⁊ q̄ ipse est semē ois itelligibilitatis ⁊ q̄ sub actu suo oē itelligibile mouet aiam. ¶ Et iō nulla est qd̄ eorū q̄ ārūt quō forme rex psit agē in aiam cū aia nobilior ⁊ altior sit illis: ⁊ id qd̄ est nobili⁹ ⁊ alti⁹ poti⁹ agē videat in id qd̄ est sub ipo q̄ recipiat ab ipo ⁊ patiat. Et est qd̄ imperitor in nālib⁹. Forme enim exterior nō agūt nisi put sūt intellus qdā ⁊ agūt sub lumine intelligētie agētis qd̄ ē in ipsis ⁊ sic agere p̄nt in polem intellm. Jdem ēt ex hoc q̄ cū iter oē agēs ⁊ patiēs dz eē cōicatio q̄ cōicatio est inter agētē ⁊ fo⁹ ⁊ polem intellectū. Et q̄ ipsa fo⁹ stās vlr in lumine vlr agētis est agēs qd̄ ꝓprie hz inferre passionē itellectui poli. Ex hoc ēt q̄ ē agēs eēntialiter ⁊ incessāter ꝓsequunt ipm sua acta p hoc q̄ in ipsa nēcia ⁊ stātia ⁊ q̄ ad hoc eterna q̄ sūt imutabilia: hoc enim mō eterna dicūt q̄cūq; pbi eterna vocāt ⁊ sic scia est nēcia ⁊ eterna q̄ est de hmōi formis ⁊ hoc multi stoicor ignorauerūt: ⁊ iō alias formas q̄ illas q̄ in reb⁹ sūt posuerūt: hic ēt intellus agēs cōparat arti ⁊ est cōpatio q̄ eēntialiter ꝓuenit ei ꝓm q̄ ꝓhabet in seipso oia intellecta. Nō aūt hoc intelligit de arte mechanica q̄ diuersa est a mēte artificis ⁊ est sciētia q̄dā opatiua factor cū rōne: sz intelligit de arte nāli quā ois fo⁹ ēt corpora dz imitari: dicim⁹ enim in pbicis in semine sine spū seminali eē aiam vt artificē q̄ oia cū rōne certa ⁊ infallibilr opatur cū tū hec ars nō sit scia q̄dā ab ipa suba formatiue virtutis: sz sicē ipsa put in se formatiua virt⁹ hz oiu mēbror vtutes illas qb⁹ opat ad vite potentias vlis rōne ⁊ cū certa finis intētiōe ⁊ rōne forme. Et sicut est ptcularitier in semine ita est vlr in luce agētis intellect⁹ respectu vniuersitatis toti⁹ ordinis sibi subiecte mātē: ipsa enim lux sua sciētia est ⁊ sua ars est certa rōne oia ad esse igit intelligētis ꝓducēs ⁊ oia construere faciens in intellectu possibili. Ex his ꝓstat intellectū agentē esse pfectior ⁊ supra pfectū pfectiones oēs hātē ⁊ largientē omni ei qd̄ ꝓm esse intellectuale perficit. Hec aūt cōiuncta his q̄ iam in anteriori bul⁹ sciētie libro dixim⁹ ⁊ his que in tertio libro nostro de anima dicta sunt rex ostendunt intellectū agentē omnia tū hec plenissime intelligunt ex sciētia pbie p̄me q: ista in vitate pura sciētie nālis trāscendunt.

¶ Cap̄. 4m. Qualiter intellectus possibilis fit potētia ⁊ vt tabula rasa ⁊ vt locus ⁊ vt species intelligibilium.

Jcam⁹ aūt nūc de pfectiōe intellect⁹ possibilis: huic aūt q̄tuor attribuunt ꝑ pbis quor vnū est q̄ ipse idē indiuisibilis sube ers po⁹ est oia intelligibilia. Scōm est qd̄ se hz ad oia intelligibilia sicē tabula rasa in qua non exigit aliq̄ ꝓparatio q̄ imago fit in ipsa. Tertiū ēt est q̄ ipse est poti⁹ locus intelligibiliū q̄ mā. Quartū ēt ē spēs itelligibiliū sicut est sensus sensibiliū spēs ⁊ de oib⁹ his nēcē est determinare sz sit valde difficile: sine his enim impōse est scire anime pfectionē. Cū q̄ intellect⁹ polis dicit q̄ est oia fieri intelligibilia intelligit q̄ ipse in po⁹ sit oē intelligibile vn⁹ ⁊ idē indiuisus ⁊ simpler ꝓm suā subam ⁊ iō sua po⁹ q̄ fit intelligibilia non est vniuoca ad po⁹m mātē q̄ nō est susceptibilis oiu vna ⁊ indiuisibilis existēs sz poti⁹ ꝓm sui diuisionē i multa. Et cū dicit q̄ in intellectu possibili in eo q̄ polis est ꝓtingit oia fieri: nō intelligit q̄ oia fit sicut mā: nō enim mā fit fo⁹. Et cū dicit q̄ polis intellect⁹ fit oia intellecta intelligit q̄ fit fo⁹ illa p quēdā modū. Et hmōi sicē dixit iā aī nos Alpharabi⁹ q̄ ē imaginādō q̄ sicē cera intelligat vel imaginet tota trāsire in figurā sigilli ita q̄ nihil ei⁹ distinguet ab ipa figura sigilli: hoc tū sicē ego nō oino ꝓuenīēs reputo. Sz ponā aliud qd̄ est p oia ꝓuenīēs. Si enim colorē simplicē formā intelligam⁹ ⁊ po⁹m p spicuū p quā ipz pspicuū est illi⁹ susceptibile ita enim in po⁹ nō distinguit a suscepto in hoc q̄ vnū fit sub̄m ⁊ alter fo⁹ tunc sūt eē nāe pspicuū suscipiēs ⁊ color suscept⁹: color enim nō differt a pspicuo ꝓm nām sz hz eē qd̄ est diuersis vni⁹ nāe ⁊ eiusdē vñ pspicuū suscipiēs lumē in ꝓfundū est suscipiēs pspicuū: ⁊ pspicuū in extremo ptcipās actū luminis est color ⁊ planū ē videre cuiuslibet q̄ ille nāe si sūt diuerse sz eē pspicui in vno ⁊ in alio diuersuz est p vnū ⁊ eūdē modū eiusdē nāe p diuersuz eē est susceptibile qd̄ ē oculus pspicui q̄ extremitas q̄ est color: si sumat ꝓm esse spūale q̄ est in medio nō est in pspicuo pnio: nec in pspicuo aiato qd̄ est oculus sz sūt sic due nāe distincte ⁊ iō nō in eis ꝓprie loquēdo sicē in subto sed poti⁹ sicut in re q̄ est eiusdē nāe diuersitate ꝓm tripler eē lucidi termina ti puij ⁊ aiati ⁊ p oēm eūdē modū in corporib⁹ eiusdē nāe sūt lumē itelligētie terminatū qd̄ est simpler fo⁹ rex separata a mā ⁊ lumē eiusdē qd̄ est itellus polis sicut puiū qd̄dā ⁊ lumen ei⁹ in seipo simplr acceptū. Ex hoc enim q̄ itellus polis ad corpus accedit efficit distās a lumine intelligētie sicē pspicuū in aere distat a nā luminosi in seipso. Jdz aūt ex his q̄ eadē forma est i possibili irellectu ⁊ in mā sz ab itellectu nullam accipit idiuiduationē. Et ēt q̄ in oib⁹ talib⁹ itelligēs itellect⁹ ⁊ fo⁹ itellecta idē sūt actu p eē hātia ⁊ differētiā sicut pspicuū in loco in q̄ est color abstract⁹ idē est actu cū nā coloris p eē differēs qd̄ eē ipozat p distictionē vtriusq; ⁊ q̄ itellectus polis nō est mā sz fo⁹ hoc ignorauit Theophrast⁹. ¶ Tabule aūt rase cōparat p hoc q̄ sicut tabula p̄ter oēm p̄parationē se alterātē susceptibilis est figure: sic itellect⁹ possibilis p̄ter oēm p̄parationē sepantē susceptibilis nō est vni⁹ tm sz oīs itelligibilis: ⁊ p hoc iterꝝ pz q̄ nō est mātē po⁹ ipsius: rasura enim tabule nō est mā sz poti⁹ sicē pspicuū vna ⁊ eadē po⁹ luminis est coloris oīs susceptibilis: ita idē itellect⁹ vna ⁊ eadē po⁹ luminis agētis qd̄ in ipso est susceptibilis est oīs forme itelligibilis ⁊ iō nullo mō pōt eē fo⁹ corporalis q: hāc ipossibile est hēre potētiā vnā ad oēm formā suscipiēdā sz poti⁹ sicut tabula rasa est imago si solū sue supficiei addat terminationis actio ita ipsa itellectualitas aie ꝓm possibilē intellectū est in ista hz eē qd̄ hz in itellectu si addat terminatiōis actio q̄ est rei terminus cui⁹ ipm est forma. Et sic iterꝝ pz qualiter itelligēs ⁊ itellectū sunt idē actu ꝓm eē dīa: hec aūt q̄ sunt dicta nullo mō ꝓueniūt mātē. ¶ Inter oēs aūt cōparatiōes magis apta est q̄ est loci: loci enim oino eadē differētia est que est locati ⁊ a locato accipit figurā ⁊ exhibet ꝓtinentiā: ⁊ est mot⁹ nālis locati ad ipsuz ⁊ quies nālis in eo: sicut enim in quarto de pbico auditu est determinatū eadē est distātia cubi ⁊ loci cubi etiā si linee ꝓtrahant a cētro loci ad supficiez erunt eedem linee numero loci ⁊ locati: ⁊ hoc modo eadē nā est itellectualitatis in itellectu possibili ⁊ in eo qd̄ intelligit ꝓm eē itellectuale nisi q̄ limitib⁹ eius qd̄ intelligit ipse intellectus format sicut locus figurat ad locati figurā ⁊ eius qd̄ itelligit qñ sub actu luminis est intellectus agentis: motus nālis est ad itellectuz sicut motus colorꝝ q: est ab actu lucis ad pspicuū p eādē nāz: quies enim nālis est in ipso. ¶ Quarta autē cōparatio est q̄ intellectus possibilis est spēs intellectorꝝ sicut sensus est spēs sensibiliū. Cōstat enim q̄ pspicuū puiū est spēs ⁊ forma formē intellecte p esse qd̄ hz in intellectu ⁊ cōfert ei esse vle ⁊ simpler qd̄ nō habuit in mā. In his enim que incorporalia sunt id qd̄ est nā simpler est spēs ⁊ forma eiusdē nāe determinate sicut sensus cōis formalis est ad sensus ꝓprios ⁊ determinatos. Ex oibus igitur hmōi cōparationib⁹ pz q̄ fit pfectio intellectus possibilis ꝓm q̄ est possibilis.

¶ Cap̄. 5m. De intellectu formali ⁊ qualiter per ipsum perficiatur intellectus possibilis.

Js aūt bitis videdū est de pfectiōe ei⁹ itellect⁹ quē subtilissimi pipatheticor formalē vocauerūt itellectū eo q̄ ipse est forma oīs itellect⁹ ꝓm eē qd̄ hz itelligibile: hic aūt formalis itellectus nō est ille quē qdā formā rei itellectuā arbitrātur: q: sicut iam ostensum est ille non est formalis ad intellectū possibilem eo q̄ spēs est possibilis itellectus

taliū spēx ⁊ locus ⁊ oē formale eē poti⁹ accipit id qō itelligīt ab intellectu in quo est q̄ ꝗ det sibi eē formale sicut spēs ⁊ locus formalia sūt ad ea ad q̄ cōparanť: ſz sicut i colozib⁹ lumē est formalis hypostasis ⁊ pspicui ⁊ puij ⁊ oculi ⁊ pspicui terminati: ita lumē qō est act⁹ itell's agētis est forma ⁊ intellect⁹ possibilis ⁊ eius qō iteligīt: hec eni duo ꝗ̄ztū ad eē intellectuale vnius sūt nāe ⁊ po' sicut pz p añdicta. Et qz sūt vnius po' sunt ēt vni⁹ pfectiōis ꝑm formā sicut ēt color ⁊ puiū tenebrosum vnius ⁊ iō vna forma agētis vtrūqz pficit: lumē g̃ agentis est qō formā rei q̄ itelligīt ducit de po' in actū ⁊ q̄ possibile ducit in actū. Et sicut in colore viso videť lumē qō de po' coloris facit actu colorē eo q̄ nihil aliud agit i visū nisi illud sit terminatū ⁊ q̄si sit luce icorporatū: ita in q̄libet eo q̄ itelligīt de oib⁹ itelligibilib⁹ nō itelligīt nisi lumē intell's agētis ſz in aliquo itelligīt icorporatū in mā sensibili ⁊ in aliq̄ itelligať icorporatū in q̄ntitate imaginabili ⁊ in aliq̄ itelligať clax i eē simplici itellectuali sicut lumē qō est colox hypostasis ⁊ i aliq̄ videť cādēs sicut in albo ⁊ in aliq̄ submersuz ⁊ in aliquo fere extinctū sicē in nigro. Dz igīt ex dictis q̄ intell's polis in actu efficīt p lumē itell's agētis ⁊ q̄ in oi eo qō itelligit hoc intelligit ⁊ qñ ēt seipm̄ itelligit in actu se itelligit in lumine agētis. Ex iductis ēt vlterius ostēdīt q̄ cū lumē agētis ꝑm eē qō hz in intellectu possibili ⁊ eo q̄ itelligit sic quo intelligīt oē qō ⁊ q̄ itelligit oē id qō itelligit sicē lumē solis quo videť id qō videtur ⁊ quo videt illō qō videt: q̄ aūt itelligīt id qō itell's ⁊ quo itelligit id qō itelligit marie itelligīt in oi itellectu ꝑm actū facto: eo q̄ illud est cā ⁊ rō itelligēdi lumē itell's agētis est marime id qō itelligīt itellectu ꝑm actū facto. Amplius cū lumē illud sit mānifestatio itell's agētis facti ꝑm ꝓportionē ei⁹ q̄ recipit lumē pz q̄ itell's agēs mānifestať in quolibet itellectu ꝗz actū facto. Amplius cū lumē idest manifestatio sui ⁊ pspicui puij oñsuz est q̄ lumē agētis ē in itellectu possibili puio. Cōcludīt nēcio q̄ itellect⁹ polis inuenit ⁊ itelligit se in quolibet itellectu ꝑm actū facto ⁊ q̄ seipz itelligit qñ id qō itelligit in q̄libet re itelligibili itelligit ⁊ q̄ suū itelligē est ipz in actu esse. Et iō direruť q̄ itell's polis ⁊ id qō itelligīt ab ipso ⁊ suū itelligere est vnū ⁊ idē rōne differēs ꝑm eē. Supra eniz oñsuz est q̄ itellect⁹ ⁊ id qō itelligīt actu sūt idē: ⁊ cū suū intelligē nō fit nisi actu eē videť alicui forte q̄ ēt ipm̄ itelligere fit idē cū ipo ꝑm subaz: ⁊ hoc qdē est vex ꝑm q̄ itelligere dicit apud se itelligere: ꝑm aūt q̄ dicit itelligē in agere eē itelligere est sup itelligibile querti ⁊ q̄siderare ⁊ sic penitus nō est idez. Ex oibus aūt iductis pz q̄ itellectus in hoīe tribus in gñe pficīt: agēte vz ⁊ forma agētis in possibili intellectu q̄ est locus itelligibilium ⁊ formalis itellectus. Datet ēt q̄liter in omni itellectu ꝑm actū facto intelligīt possibilis intellectus ⁊ agens.

¶ Cap.6m. De intellectu in effectu: ⁊ qualiter possibilis in effectu perficitur.

Unc ergo restat ingrere de eo itellectu q̄ itell's in effectu vocať: hoc enīz ēt dī itell's i effectu eo q̄ in effectu efficīt po' itellect⁹. Est aūt hic itellectus q̄ est for' intellecta q̄ ē separata a reb⁹: hāc enīz dirim⁹ eē in po' respectu intell's agēti ſz q̄ñ actu luminis ei⁹ mouеť ad itell'm polem efficīt intellect⁹ in effectu. Adhuc aūt ⁊ ipse polis est in po' antecꝗ̄ hec forma efficiať in ipso ⁊ cū efficīt in ipso est intell's in effectu ⁊ ille po' nō sūt oino vni⁹ rōnis nec sūt diuersax rōnū. Et q̄ nō sūt penitus diuersax rōnū: pz p añdicta: q̄ aūt nō sunt penitus vni⁹ modi ⁊ rōnis oñdīt sic. Intelligibile enim nō dī in po' nisi p eē qō hz in mā in q̄ ligatū est lumē agētis intelligētie sicē lumē oculox in tenebra ⁊ hoc ē po' priuatiōis cuinsdā. Cū aūt dī intell's polis in po' nō est in ea ligatū lumē sed potius ligatū est in eo q̄ dēret mouē ipz ⁊ distinguere ⁊ sic itellect⁹ eodē agēte educīt ad actū de po' q̄ educīt ad actū itelligibile. Et i hoc videť peccare Alpharabi⁹ ⁊ qdā alij dicētes here formas ⁊ abstractas recipe q̄cunqz mō recipiañť siue p modū māe siue p modū loci: ſz poti⁹ agētis p se est abstrahē dat ea q̄ formā sequunť q̄ ꝑcipue sūt mot⁹ ⁊ locus ita gñans oino formal'r in corpalib⁹ dando eē sui luminis dat ꝓnia id q̄ sūt mot⁹ ad itell'm polem ⁊ locū q̄ est itellect⁹ polis sicē in antehabitis dictū est: sic igīt est de itellectu in effectu. Sicut g̃ color eodē agēte colores oēs fiūt in effectu ⁊ facti in effectu faciunt in effectu pspicuū ⁊ visuz: ita forme rex vno lumīe agētis fiunt in effectu ⁊ facte in effectu faciūt in effectu polem intellectū sine medio. Et sicē visus quo fuerit clarior eo clarius pcipit in colore lumē cādescēs: ita intellect⁹ polis quo fuerit a corpe siue carne separabilior eo magis pcipit lumē itell's agentis diffusuz in formā rei itelligibilis. Istud tū itelligibile in libro.3. de aia sub triplici dīa eē dirim⁹. Est eni ꝓceptū cū mā ꝑm eē ⁊ rōnē ⁊ ꝓceptū cū mā sensibili ꝑm eē ⁊ nō ꝗz rōnē lz ꝑm rōnē ꝓceptū sit i q̄ntitate ⁊ est separatū a mā sensibili ⁊ q̄ntitate ⁊ ꝑm eē ⁊ ꝗz rōnē. Et hec diuisio intelligibilis est accepta ꝗz eē luminis itelligētie agētis: qō hz in reb⁹ qb⁹ dat eē ⁊ rōnē. Si eni hoc accipiať diffusuz in pncipijs eē ⁊ subē tū diffōnez hz ꝗz illud eē nō ꝓceptā cū q̄ntitate ⁊ q̄litate sēsibili: qñ subē est aū q̄ntitatē ⁊ q̄litatē. Si aūt accipiať ꝑm eē qō hz imersum pncipijs corpox ꝑm q̄ est corp⁹ hēbit rōnē ꝓceptā cū pncipijs q̄ntitatis: ⁊ si accipiať vt imersuz q̄ntitati ⁊ motui hēbit rōnē ꝓceptā cū mā sensibili. Et sicē dirim⁹ q̄ itell's nī plus cōiungīt imaginationi ⁊ sensui q̄ꝗ̄ intellectui p' agēti: iō obscur⁹ est: ⁊ ad ea q̄ sūt separe penit⁹ rōnis hz se sicut oculus vespertilionis ad lumē solis: ⁊ iō pus est ibuēdus in phicis: ⁊ deinde mathematicis vt sic ꝓfortat⁹ multis luminib⁹ multox intelligibiliū ꝓfurgat ad intell'm diuinox. In oib⁹ tū istis itelligibilib⁹ cū ille fuerit in effectu q̄libet illox inuenit seipz ⁊ agētē p modū quē supra dirim⁹: lz autē ex obligatiōe corpis fit phicis ⁊ mathematicis ꝓpinqor tū diuinis ē p nāz similitor: ⁊ iō plus sui in his itelligibilib⁹ inuenit q̄ diuina sūt q̄ꝗ̄ in eis que mathematica sūt ⁊ phica. Adhuc aūt videť q̄ cū id qō est in po' cognoscēs nihil penitus cognoscat q̄ itellect⁹ nisi in effectu efficiať nihil penitus cognoscat: ⁊ ex hoc seqť q̄ nihil penitus scit q̄ phie nō studet: nec enīz scit se nec aliquid aliud a se: sicut oculus in po' erris nihil penitus videt qñ p nihil visibiliū fit in effectu: est enīz in corpe visus sicē in aia est itell's: si enīz oculus p nullū visibiliū fit in effectu neqz videt se neqz aliud: neqz videt se nō videre: qz impole est videē se nō videē: sicut impole est videre nihil: ita ēt q̄diu intellect⁹ in po' est in nullo mō in effectu impole est scire aliud a se vel seipm̄ vel ēt scire se nescire: si vere ⁊ ꝑm ꝓpriā rōnē scire ꝑm intellectū accipiať: ⁊ iō antiquissimos ideotas Hermes icrepās dixit tales nulli humanox in vita operā dedisse: ſz more porcox vitā erpēdisse. Est aūt huius exēplū ⁊ in perspicuo cui in multis similis est itellectus possibilis: huius enīz nulla mānifestatio est q̄ꝗ̄ est in po' sed cū est in effectu ⁊ actu eē perspicuū: manifestať tūc per hoc q̄ manifestať id qō videť in ipso. Et hec rō quincit q̄ hō nunq̄ inuenit seipm̄: nisi cōtemplatiōe veritatis rex: sed hec sequentia declarabunt magis.

¶ Cap.7m. De intellectu principiorum instrumētorum per que intellectus possibilis efficitur in effectu.

Dortet aūt nos prius oñdere q̄ in oi itellectu q̄ in effectu est pmo accipīt itellect⁹ pncipiorū q̄ accipiunť sicut in priori istius scie libro ostendimus: scim⁹ in q̄ꝗ̄tū terminos noscimus pncipiorū: igīt est acceptio pria ⁊ istrumētox. Instrā ātē voco qb⁹ scia rex de ipsis educīt pncipijs: ⁊ ista sunt modi argumētationū: ꝓpter qō egregie dixit Aristo. q̄ modus sciētiax opz pscire ante ipsas sciētias: qz nō pōt eē q̄ scia rex accipiať nisi prius sciať modus ipsius: vocat eni modū illū quo id qō est in vrute pncipiox educīt de ipsis ⁊ hic p illa duo vz pn' prima ⁊ scitū modū polis itellectus aptissime ponīt in effectu ꝑm oē id qō est polis. ¶ Fuerūt aūt qdā ante nos de arabū phis q̄ itellectū pncipiox diuiserūt in duo dicētes pn' phie theorice eēntiales esse apud nos: ⁊ non accipi ita p doctrinā rhetoricox aūt ⁊ moraliū in fieri nobis p lōgā experiētiā: sicut dirius hoies senes prudētie lōgā operā dantes eē itelligētes: ita q̄ ꝓsiliū datū ab ipsis recipīt sine exigentia pbōnis tanq̄ sit p se notū: hoc fit ēt in rhetoricis ciuilib⁹ ⁊ hūc itellectū nō hūt inuenes passionū isecutores: in disciplinalib⁹ mellorē intellectū videnť plerūqz inuenes hēre q̄ꝗ̄ senes: sī'r aūt dicūt de modis argumentationū: qñ est modus argumētatiōis: iperfecte: ⁊ hac oēs vtunť hoies: ois q̄ psuadere nitīť necesse ē q̄ mō argumētatiōis vtať: ⁊ hic modus pcipue ē in rhetoricis ciuilib⁹: ē aūt modus argumētatiōis pfecte quo vtunť phi. p'm dicūt inaici erpientia ⁊ tpe poti⁹ q̄ꝗ̄ studio: sic igīt diuersificāt hūc itellectū q̄ pncipiox vocať itellect⁹ p quē itellectus in potētia sicut per instrumēta efficitur

intellect⁹ in effectu. Ego cõmẽdo istã distinctionẽ q: rhetori ca ⁊ ciuilia nõ hũt ꝓpõnes ꝑmas p se notas p q̃s sufficiẽter accipiant: ⁊ ĩõ dicit Arist. q̃ in talib⁹ ꝓcio opus est eo q̃ finis practice scie opus ẽ: ⁊ q̃ qdã latinox dicũt q̃ de scia docẽte ⁊ de scia vtẽte: locũ nõ hz hoc: q: scia docẽs sp est demõstratiua: ⁊ ex tali scia rhetores ⁊ ciuiles nõ veniunt ad hoc q̃ in effectu sciãt gubernare iudicia ⁊ regere ciuilia ꝓpter qõ ẽt intellect⁹ talis vtus est ethica exprimẽto idigẽs: ⁊ ipse sicut ⁊ alie vtutes ciuiles q̃ per eũdẽ modũ accipiunt. Hec ḡ de intellectu q in effectu dicit eẽ dicta sint a nobis. Per antia enim taz manifestũ est qualr forma rei per hoc q̃ ẽ ĩ itellectu possibili efficit in effectu intellectus: ⁊ qualr differt ab eo in itellectu q dicit in actu: ille enizq semp est in actu agens vocat intellectus.

¶ Cap. 8m. De intellectu adepto qualiter in eo anima perficitur ⁊ inuenit seipsum.

Iam aũt relinqt vt de itellectu adepto p studiũ disseram⁹ qualr ⁊ ipse ẽ de hois pfectione: hoc aũt ꝛgruẽtius fit si ipaz pspiciam⁹ nois rõnẽ: siẽ igit in ꝓxi istius scie libro dirim⁹: adept⁹ est q acqrit p studiũ. Adept⁹ igit itellꝰ q̃ p studiũ aliqs vex ⁊ ꝓprũ suũ adipiscit itellm q̃ti tot⁹ laboris vtilitatẽ ⁊ fructũ: hoc aũt q̃liter fiat sic ẽ accipiẽdũ: sicut enim iã aũ dirim⁹ id qõ ẽ in po° nõ mãifestat nec acqrit nisi p actũ suũ, ꝓprũ ⁊ p id qõ in effectu efficit: in pte qdẽ accipit q̃ ptẽ possibilitatis ei⁹ ponit in effectu: ⁊ plus ⁊ plus accipit q̃ plus ⁊ plus p multa ponit in effectu: ⁊ totũ aũt accipit q̃ p oia ad q̃ in po° est penit⁹ fuerit in effectu. Dirim⁹ aũt in pbicis: q̃ itellꝰ polis vnus ⁊ idiuisus ꝯ po°m erãs po° ẽ oia itelligibilia: nõ ḡ accipit nisi p hoc q̃ efficiunt ipsa itelligibilia in effectu: ⁊ tot⁹ adept⁹ ⁊ accept⁹ q̃ in effectu posit⁹ ẽ oium itelligibiliũ q̃ ipse est i po°: ⁊ sic adipiscit hõ suũ ꝓprũ itellz. Et ĩõ dirit Ptolo: q̃ vissima pbie diffõ est suipsius cognitio: ⁊ dirit Alpharabi⁹ q̃ aia posita ẽ i corpe vt seipz inueniat ⁊ cognoscat: ⁊ hoc dicit Arist. dirisse: sz vbi dirit ad me nõ peruenit. Demõstratio aũt dicti ꝑa est q̃ nũc est iducta. ¶ Cã ãt hui⁹ est: q̃ ꝑ° imago lucis prie cãe q̃ ꝓiũcta est ꝛtinuo ⁊ tpi ẽ itellꝰ hũanus: ⁊ ĩõ neẽe est q̃ sit sũlitudo q̃dã oiuz q̃ fiũt p lumẽ primẽ cãe: ⁊ ambiẽs oia illa ⁊ fit q̃rũdã receptaculũ p hoc q̃ est imago cãe prie ⁊ q̃rũdã ꝑm q̃ est cũ ꝛtinuo ⁊ tpe ⁊ in vtrisqz adipiscat seipaz: hoc ẽt q̃ oẽ vex ꝛsentaneũ ẽ itellectui: ⁊ falsum ꝓbãt: est enim mẽs hũana rõ ⁊ sũlitudo q̃dazꝫ vitatis prie q̃ est semẽ qõdã ois vitatis: ⁊ ĩõ sãis p aliquẽ modũ oi vero: ⁊ dissonãs a falso: ⁊ hec est cã q̃ itellꝰ sp vox est: deceptio ãt ⁊ falsitas igerunt phãtastice vtuti. Scit ãt ex hoc q̃ ꝛtẽplatio vox ammirabiliũ est sũme delectatõis ⁊ nãlissimũ: ⁊ q̃ in ea tota reflozet nã hois ingãtũ ẽ hõ: ⁊ pcipue ꝛtẽplatiõe diuinorũ: eo q̃ ꝑm pdicta in illis marie itellꝰ inuenit se ꝯ nãz ꝓprã: eo q̃ hõ ingãtũ hõ solus est itellꝰ: hoc aũt mõ q̃ dirius i vero est ⁊ i bono. Est enim imago ꝑmi boni per idẽ qõ est imago primi veri. Et ĩõ vex bonũ qõ ẽ sp ⁊ vbiqz bonũ ⁊ oi nãe bonuz ẽ sibi ꝓnãle bonũ: ⁊ huic delectat ⁊ gaudet ad ipzz lz retrahat a bono vt nũc per hoc q̃ ꝛtinuo ⁊ tpi est ꝓiũct⁹: ⁊ ex hoc tũ q̃ separat⁹ est nulli⁹ corpis act⁹ solus ꝓnãle hz ⁊ vex simplr ⁊ bonũ simplr ⁊ solus hz delectatiões nõ hũtes ꝓxiũ in corruptione boni ⁊ veri. Quereret aũt fortasse aliqs si itellꝰ polis i effectu efficit per formã itelligibilẽ: ⁊ qõ est in effectu nõ ẽ i po° qualr in effectu erãs ad vnũ remãet ꝯ eũdẽ itellm in po° ad alterꝫ itelligibile. Sz ad hoc ⁊ hmõi oia iã pz solo p aũdicta: qm dirius q̃ oppõ ⁊ dispatio ⁊ diuersitas ⁊ hmõi nõ ꝛsequũtur formas nisi p hoc q̃ sũt in mã: sz ꝯ q̃ sũt in lumie agẽtis simplices sũt idiuisibiles ⁊ vnite eo q̃ sũt vnũ ⁊ idẽ in cã p°: ⁊ ĩõ in lumie suo sũt vnite sibiuicẽ nõ cedẽtes: nec se iuicẽ excludẽtes ⁊ pcipue q: nõ sũt i itellu sic in mã vel subto ꝓprie loquẽdo. Ex his igit pz qualr p studiũ itellꝰ adipiscit seipz: ⁊ ex hoc pz verus itellꝰ eius qõ in. 7. pbicoꝝ dirimus q̃ intellectus accipiẽs sciam ⁊ veritatẽ nõ est alteratus ⁊ perfectus.

Idem Auer. rois 3° de aia cõmẽ. 36. vsus finem.

7° pb. tc. c. 20

¶ Cap. 9m. De itellu assimilatiuo ⁊ q̃liter aia perficit in illo.

Icamus aũt nũc de itellu quẽ antiqssimi phoꝝ assimilatiũ siue assimilãtẽ vocãt: ⁊ i hoc ẽt aie perfectionẽ declarem⁹ hic aũt oriẽ ex oib⁹ itellectibus iductis. Est aũt itellꝰ assimilatiu⁹ i quo hõ q̃ãtũ pole siue fas est ꝓportiõabilr surgit ad itellm diuinũ q̃ est lumẽ ⁊ cã oiuz. Fit ãt hoc cuz per oia in effectu factus itellꝰ pfecte adeptus est seipz ⁊ lumẽ agẽtis: ⁊ ex oium lumibus ⁊ notitia sui extẽdit se in lumibus itelligẽtiaꝝ ascẽdens gradatim ad itellectũ simplicẽ diuinuz deuenit q̃ ex lumine sui ⁊ agẽtis in lumẽ itelligẽtie ⁊ ex illo extendit se ad intellectũ dei: hoc aũt quõ fiat sic est itelligẽduz: opz enim scire q̃ lumẽ cause prie gẽraliter loquẽdo sui q̃tuor hz mãifestatiões narrabiles p nomẽ ⁊ diffõnẽ: vnus aũt inferior est quo mãifestat inferior rex terminatum ad terminos eẽntiales vniuscuiusqz rei. Scõus est quo mãifestat in imagine sua q̃ est itellꝰ potẽtialis q̃ po° est oia illa q̃ abstractionis vel pori⁹ separatũ eẽ hũt in lumie. Tertiꝰ aũt est q̃ mãifestatur in lumine agẽtis vlr in ordine minoris mũdi. Illi enizq cõiungit: nõ sicut lumẽ tenebre vel ꝑuationi vel po° sed potius sic lumẽ lumini inferioris ordinis ⁊ ꝑm q̃ plus ꝓiungit ⁊ limpidius ea ponẽs in itellm polem: ⁊ hec est irradiatio de qua multũ locuti sũt pbi ⁊ ordinauerũt ꝓpter illã supplicationes ⁊ oratiões. Quartꝰ aũt modus mãifestationis est quo mãifestat in ampliatiõe luminis sui itelligẽtijs mouẽtib⁹ orbes: lz ecõuerso melius dicat q: lumẽ inferius ꝑm dicta pbꝝ applicat supiori. Supius ãt nõ applicat inferiori eo q̃ est simpler: ⁊ vno modo se hz ad ipm: vnde applicatio q̃ plus ⁊ min⁹ fit pori⁹ inferioꝝ ⁊ nõ supioꝝ est. Qõ enim itellꝰ lumini suo applicẽt pz p motũ quẽ faciũt: q: nullatenus mouerẽt orbes nisi tales fierẽt ad lumẽ primẽ cãe applicatiões: hoc aũt lõguz est hic demõstrare: sz a pria pbia hoc hic supponat. Hic tũ intellꝰ intelligẽtiaꝝ vlr actiuus est ⁊ agit oẽs formas sui ordinis in mãz sue spe subiectã. Intellect⁹ aũt agẽs in aiam ⁊ in suo ordine est vlr agẽs: sicut iam ante determinatũ est: sz possibilis actiuus nõ est sz factus in effectu p agẽtẽ: ille aũt q̃ est in reb⁹ nõ est nisi actus ⁊ nõ agẽs ꝑm eẽ itellectualitatis: aia igit humana ꝓcipiẽdo lumẽ cui applicat itellectus agẽs in ipsa illustratus applicat lumẽ itelligẽtiaꝝ ⁊ amplius clarescit in illo. Et sicut dicit Alpharabi⁹ in ipso efficit sicut stelle celi ⁊ itellectus huic lumini beate ⁊ pure pmixt⁹ peritissim⁹ efficit astrorũ ⁊ ꝑnosticationũ q̃ sunt in astris. Et ĩõ dicit Ptolomeus: q̃ scia astroꝝ facit hoies pulchritudinẽ celestẽ amare. In illo aũt lumine ꝓfortat⁹ ꝓsurgit itellꝰ in lumẽ diuinũ qõ nomen nõ hz ⁊ ienarrabile est: q: ꝓprio noie nõ inotescit: sed vt recipit inotescit: ⁊ primũ in quo recipit est itelligẽtia q̃ est primũ causatũ: ⁊ cũ enarrat noie illius enarrat ⁊ nõ noie ꝓprio sed noie sui causati. Et ĩõ dirit Hermes deũ deoꝝ nõ ꝓprie pcipi noie ꝓprio sed vir mẽte attingit ab his q̃ a corpe per longũ studiũ separant: iungit igit illi vltimo ⁊ lumini suo ⁊ mirtus illi lumini aliqd pticipat diuinitatis: pp qõ dicit Auicẽ. q̃ aliqñ illi lumini ve pmixt⁹ itellect⁹ futura ꝑordinat ⁊ ꝑdicit: ⁊ q̃ñ deus qdẽ eẽ perbibet. Iste igit est itellectus assimilatus: ⁊ attẽde q̃ in oibus his intellectib⁹ possibilis est quasi fundamẽtũ ⁊ ꝑnius: lumẽ aũt agẽtis in ipso est dispõ ⁊ quasi stramẽtũ ad intellm ꝑncipioꝝ: ⁊ itellect⁹ ꝑncipioꝝ est stramẽtũ ad itellꝰ q̃ dicit in effectu: ⁊ itellectus in effectu est stramẽtũ ad intellectũ adeptũ ꝑcipue in quo adipiscit aia notitiam suipsius: ⁊ iste itellectus adeptus ad itellm assimilatiũ q̃ gradus applicatiõis luminis inferioris ad lumẽ supius ascendit vsqz ad lumẽ itellect⁹ diuini: ⁊ in illo stat sicut in fine: ⁊ ĩõ cũ oẽs hoies nã scire desiderãt: finis desiderij est stare in itellectu diuino: q: vltra illũ nõ ascẽdit aliqs nec ascendere põt. Hic aũt hoc notãdũ q̃ cuicũqz supioꝝ itellectũ itellꝰ applicat hũanus q̃ est vna de formis mũdi a lumie istius influunt in ipm forme ⁊ spẽs sui ordinis: ⁊ ĩõ q̃dã notitia illius ordinis efficit in ipso per analogiã cuius põt illa recipere. Et q: oẽ qõ fit in aliquo fit in eo ꝑm ptãtẽ suscipiẽtis ipm: ⁊ ĩõ tales itellect⁹ denũtãt subtili⁹ de ordine illo vel vt sp vel vt frequẽter: ita q̃ a gbusdã ꝓphetizare putant. Qui aũt simplici primo ⁊ diuino itellectui ꝓiũctus ẽ diuinus est ⁊ optim⁹ in scientijs ⁊ vtutib⁹ ita q̃ sicut dirit Homer⁹ nõ videbit viri mortalis filius eẽ sz dei. Et ĩõ dicit Hermes Trimegistus in li. de nã dei deoꝝ: q̃ hõ nerus est dei ⁊ mundi: q: per hmõi intellectũ ꝓiungit deo: ⁊ stramẽtũ huius itellectus sũt alij itellectus de qbus dirimus q̃ qdẽ in qnque sunt per modos applicationũ ⁊ assimilationũ diuersoꝝ: ⁊ intellectus adepti modos ⁊ eius qui est in effectu: sed tũ in gẽe sunt qnque possibilis: vz ⁊ formalis ⁊ principioꝝ: ⁊ ille q̃ in effectu ⁊ adeptus ⁊ assimilatiuus ⁊ diuinus. His ergo intelligibilibus ⁊ intellectibus vt breuiter dicat perficitur anima. De oibus aũt his subtilius determinatur in philosophia prima.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶ Cap.10m. De sanctitate itellectus ⁊ de creatiõe q̃druplici.

PErmanet adhuc dicere q̃ itellect⁹ sanctitate ⁊ mũditia de qua pbi sũt locuti: hic aũt nõ addit nouũ genus pfectionis ⁊ itellect⁹: sz modũ quẽ dã puritatis dicit circa itellectũ. Hec aũt puritas er. 4. efficit: quor vnũ est studiũ pulchritudinis: scõm est acqsitio multe illuminationis: tertiũ aũt excessus separationis a ꝓtinuo ⁊ tpe: ⁊ quartũ applicatio cũ lumine supioris ordinis. Studiũ enĩz pulchritudinis ordinat ⁊ cõponit ab auertẽtib⁹. Acqsitio illũinatiõis facit q̃ itellect⁹ ex multis scitis vel scie gradib⁹ ascẽdit in scibiliũ luminib⁹ ita q̃ fistit in itelligibilib⁹. Excessus vo separationis itellect⁹ remouet a detinẽtib⁹ ꝓtinuo ⁊ tpe. Sed applicatio itellect⁹ cũ supiorib⁹ ꝓportionabl'r nitit pfici sũmis ⁊ diuinis. Inter aũt. 4. ista primus est purgatio ab ipedimẽtis: ⁊ scõm illuminatio in his q̃ iferiora sũt hoi ꝓportionata: tertiũ aũt ẽ purgatio ab ipedimẽto q̃rto: qr niſi qs excedat mente ꝓtinuũ ⁊ tps nõ ꝓsurgit ad ꝓcipiẽda diuina: q̃rtũ est sũma pfectio q̃ i hac vita ꝓtingere põt hoi. Cõtingit ãt plus ⁊ plus fm q̃ aia est ꝓceptiua illuminationũ q̃ sũt a p^ cã plus ⁊ plus. Solũ enĩ p'm nõ hz plus ⁊ plus ⁊ iõ est id qõ vocat necesse est eẽ: oia aũt alia plus ⁊ plus hñtia sũt possibilia fm aliquẽ modũ: hz nõ hẽant ꝓprie loquẽdo pofem intellectũ: hoc aũt in p^ pbia erit determinatũ. Ex his aũt q̃ dicta sũt ⁊ hoc ẽ aduertere q̃ mũdissimor hoiuz sũt pulchriora phãtasmata q̃ quo rũdã alior sicut in ethicis dicit: ita sũt eor lucidissimi itellectus qũ sicut i mũdo exteriori turbulẽtie tẽpestatũ limpidũ lumẽ recipi ipediũt in pspicuo: ita in aia passiões turbulẽtie nõ pmittũt lumina itelligẽtiar limpide recipi in aialib⁹ ⁊ iõ dicit Apullei⁹ sniaz eẽ ꝓ Platõis: q̃ deor quor rõ absorta est in ifirmo a demõib⁹ nõ est itellect⁹ clari luminis receptiuus: quor aũt itellect⁹ depurat⁹ a passionib⁹ ⁊ occupationib⁹ vite p applicationẽ luminis celestiũ itellectuũ cõtinue subleuat a carne ⁊ efficit sic speculũ clarissimũ celestis ordinis ⁊ pulchritudinis: ⁊ in his ibut⁹ tãdẽ vestit lumie diuino ⁊ diuina q̃tũ fas est fm facultatẽ icipit videre lz inoiabiliter ea pticipat ⁊ quodãmõ ifinite eo q̃ talia vt in deo sũt iferior itellectuum nullus cõprehẽdere põt. Eminẽter tũ accipit pcipiẽdo q̃ nihil eor q̃ in deo deor sunt vniuocũ est cũ his q̃ sũt in iferiorib⁹ ⁊ iõ ipse solus est id qõ vocat necesse eẽ: de quo in prima pbia, pbabim⁹ q̃ nõ põt hic plus nec hic aliter ⁊ aliter: ⁊ hoc est sibi soli ꝓprium: ⁊ iõ est imobile cuncta mouẽs ⁊ simplex ⁊ impartibile ⁊ inoiabile lucem habitãs inaccessibilem.

¶ Cap.11m. De modo per quem anima humana per intellectum applicabilis est lumini intelligentiarum.

QUereret aũt aliqs p quẽ modũ aia hũana p itelectũ applicabilis ⁊ q̃si imiscibilis vt ita liceat loq̃ est lumini itelligẽtiar: nõ enĩz videt attingere posse vsqz ad lumẽ ear cũ sit diffinite in corpore suo ⁊ extra corp⁹ suũ nõ videat aliqd posse ptingere. Adhuc aũt si det q̃ supi⁹ miscet luminib⁹ cũ hec lumina sint forme mũdi nõ videt ex his luminib⁹ aliqd distinctũ in ipso fieri ⁊ determinatuz: ⁊ iõ lz clarioris efficiat itellect⁹: nõ tũ ex hoc aliquã accipit notitiaz determinatã. He aũt ⁊ hmõi q̃nes mouent ab impitis ignorãtib⁹ naturas formar mũdi: sicut enĩ forma mãe ambit ⁊ illumiat totã mãz in qua est ⁊ totũ qõ est in mã ꝓportionat vnicuiqz pti mãe: ita forma mũdi ambit ⁊ illuminat totã mãz ordinis sibi subti ⁊ vnicuiqz ꝓportionaliter lumẽ suũ vbiqz pñs iparti tur. Sed in hoc est dñia q̃ for^ mãe corporis est actus ⁊ ptes eius sũt act⁹ ptiũ corpis: sz itelligẽtia nõ ẽ alicui⁹ corpis act⁹ sed suba separata p eẽ ⁊ opa: ⁊ p hoc potẽtior est ad mouẽduz: sicut ⁊ nauta distinct⁹ est a naui nil recipiẽs a naui sz gubernationis mot⁹ ponẽs in naui. Oĩs enĩ mot⁹ est ab aliquo p^ imobili: sz nos de hoc loq̃mur in lib. de ꝓncipijs motũ aiaiũ. hic aũt hoc sufficit q̃ itelligẽtia p subam separata lumẽ diffundit ⁊ igerit per totũ orbẽ sibi subm: sicut aia per corp⁹ suũ ad ipz. Et hoc est qõ dicẽ magn⁹ Dionysi⁹: q̃ lumẽ ertẽdit se per oẽs vult⁹ ⁊ fit in itellectu itellectualiter ⁊ in aia aialiter: ⁊ in corpore nãliter fm vniuscuiusqz ꝓpriã analogiã: sicut ⁊ lumẽ ale differẽter participat a mẽbris sz vniuscuiusqz analogiã: itellect⁹ igit ertẽdẽs se iuenit lumẽ vbiqz pñs ⁊ iformat ⁊ imbuit illo ⁊ clarificat ad pulchritudinẽ celestẽ. Et hoc est qõ dicũt pbi itelligẽtiã vbiqz eẽ nõ referentes hoc ad pñtiaz sube: sz luminis expãsi per totũ: ⁊ hoc ẽt modo aie excellẽtiuz viror plura ambiũt q̃ corpora ꝓpria qñ aie eor formis mũdi applicant: ⁊ iõ aliqñ obediũt eis trãsmutatiões exterior sicut obediũt formis mũdi: ⁊ hi sunt de qb⁹ sicut pbi dicũt q̃ operant mirabilia in ꝓuersionib⁹ hoiuz ⁊ naturar: ⁊ per hoc igit pz solo q̃nis ꝓme. Scẽe aũt q̃nis solo ẽ q̃ illud lumẽ cuiuscũqz sit itelligẽtie siue ẽt sit diuinũ est lumẽ actiuũ ⁊ formatiuũ oiuz eor q̃ sũt ordinis iferioris: ⁊ iõ semper ertẽdit se ad rer nãs determinatas: hẽ lumẽ artis se ertẽdit ad mãz ꝓpter qõ ẽt qñ iformat itell'm ertẽdit eũ ad rer nãs determinatas: ⁊ iõ cognoscit in ipso lumie per quẽ modũ rebus imitatit ⁊ dat eẽ rebus ad quã notitiã nõ ertẽdit niſi vt actualiter ad res in ipso lumine ꝓuertat ⁊ hẽbit nãm oiuz fm q̃ sũt notiora: ⁊ multi viri illustres in hoc lumie ordinẽ rer naturarũ percipiũt in ordine istius luminis: ⁊ pdicũt: ⁊ gdã iperiti credũt eos ẽa nõ dixisse aliqñ cũ ea q̃ pdicũt nõ eueniũt nõ intendẽtes q̃ hoc qõ nõ euenit nõ fit ex defectu ordinis q̃ est in lumine mouẽte ⁊ agẽte ad hoc q̃ deueniret: sed potius ex ꝓria dispõne mãe. Hmõi aũt ordinis ꝓsciam qdam excellẽtiores pbi vocauerũt ꝓphetiã: ⁊ qr sõniũ ẽ ꝓfiguratio q̃dã hui⁹ ordinis in imagiatiõib⁹ ⁊ figuratiuis obũbrãtib⁹ claritatẽ talis ordinis itellectualis: iõ vocauerũt somniũ casuz a ꝓphia vel ꝓphie lapsuz. Ex his ergo ⁊ hmõi solo patet inductorum.

¶ Cap.12m. De reductione anime in esse diuinum fm vltimum statum perfectionis eius.

ESt aũt hic qõdã oib⁹ mirabilib⁹ mirabili⁹ ⁊ oibus bonis melius aduertere de bõitate ⁊ largitate cãe prie in reducẽdo ad se aiaz hois: cuz in oi nã nihil fit pp vilius: forme q̃ fluũt ꝓtinue in mãz er lũinib⁹ cãe ꝓme ⁊ itelligẽtiar meli⁹ multo ertãtes in cã p^ ⁊ in luminib⁹ itelligẽtiar q̃ in mã nulla rõne fluũt in mãm pp eẽ qõ hñt i mã: lz mã appetat eas: sicut diuinũ ⁊ bonũ: sic dirim⁹ in libro de phico auditu. Hec põt hoc dici q̃ fluũt ad hoc q̃ ille forme q̃ mũdi dicunt largitatẽ sue fontalitatis ofidãt: qr in reb⁹ vilioribꝰ ꝓsumere subaz nõ est magnifice largitatis. Opz igit q̃ ad hoc fluunt: vt eẽ diuinũ aliqõ ⁊ opatões diuinas pficãt. Esse ãt diuinũ ⁊ opationẽ nõ pficiũt niſi a mã separate: ⁊ scim⁹ q̃ nõ separat niſi ab aia hũana pfecta separatiõe: opz igit q̃ p separãtẽ a mã intellectũ ad eẽ diuinũ reducunt. Hmõi aũt reductio nõ fit p i tellectũ mũdi: qr illar itellect⁹ hz eas separas in eẽ ⁊ opatiõe diuina: fiet q̃ nẽcio p itell'm hois q̃ ad hoc hz vires ⁊ organa vt a mã acciplat formas diuinas: fm aũt oia q̃ inducta sunt: forma nõ est sufficiẽter facta diuina p hoc q̃ efficit intellect⁹ q̃ dicit in effectu vel adept⁹: sz diuina fit p itell'm assimilãtẽ: ⁊ eũ q̃ vocat diuin⁹: igit fit reducta ꝓfert eẽ diuinũ ⁊ opationẽ diuinã: suba aũt hñs eẽ diuinũ ⁊ opationẽ nõ indiget aliquo: ergo aia fit reducta de sensibilib⁹ ⁊ mã corpor non indiget eo q̃ mãlia ⁊ istrumẽtalia organa nõ accepit fm nãm niſi ad hoc vt ad eẽ diuinũ reducerẽt: stat igit subata ⁊ formata in eẽ diuino in esse pfecta ⁊ hoc vocauerũt pbi caducũ alteri⁹ ⁊ imortalis vite p quaz ve ꝓbat aie hũane imortalitas. Qõ aũt dirim⁹ eã idigere sensibilib⁹ ⁊ corpe itelligẽdũ est de indigẽtia relata ad itellect⁹ pfectionẽ. Sic igit ꝓcludit vltima pfectio aie fm itellectũ. Est aũt alia eius pfectio fm vtutes ⁊ virtutis felicitatẽ: de qua pscrutabit in ethicis: ꝓnter aũt in his que hic determinata sunt opz q̃rere hec de nã ois aie ⁊ imortalitate: ⁊ de ꝓncipijs motũ aiaiũ: qr p hec scit qualiter vnit corpi: ⁊ hoc qdẽ faciem⁹ in alijs duob⁹ libris q̃ imediate post hũc sũt ordinãdi. Per illũ enĩz scit q̃liter aia substãtiat ad vitã eternã: cũ reducit ad primũ qõ est necesse eẽ ⁊ oiuz cã: ita penetrẽt lumine eius mirabili ⁊ causali qõ nihil ampli⁹ nouit regrere: sz stans in seipsa manet in illa. De itellectu vo itelligẽtiar quo cognoscũt suã eẽntiã ⁊ sue eẽntie primã cãm ⁊ sint nẽcio duar naturar: ⁊ nõ simplicis nature fm intellectũ: ⁊ que sint ⁊ quot: volo a nobis hic relinquat: altissimũ enim est hmõi negociũ ⁊ prime pbie egens inqsitione.

¶ Expliciunt sententie libri de Anima: ⁊ de Intellectu ⁊ Intelligibili excellentissimi philosophi Alberti Magni episcopi Ratisponensis ordinis Predicatorum.

UNIVERSITATIS BIBLIOTHECA

¶ Incipit Liber Metaphysice primus Alberti Magni: qui totus est de stabilitate huius scientie ⁊ stabilitate principiorum que sunt cause. Cuius primus tractatus est de stabilitate huius scientie ⁊ nobilitate.

¶ Cap. h^m. Et est digressio declarás q̃ tres sunt scientie theorice: ⁊ q̃ ista inter tres est principalis ⁊ stabilies alias scientias.

Qualr intellsnt diversimode pficit a scientijs speculatiuis.

Naturalib⁹ Et doctrinalib⁹ iam quátũ licuit scientijs elucidatis: iã ad ve rã phie sapiẽtiã accedamus. Que sic perficit intellectũ ꝑm q̃ diuinũ qódaz existit in nobis: sicut scia nális pfecit eundẽ: put est cũ tpe: ⁊ quẽadmodũ pfect⁹ est a doctrinalib⁹ inc̃ztũ ad ꝓtinuũ inclinat. Oino enim necesse est pfici intellectum speculatiuũ ꝑm oẽm rõnẽ forme speculatiue ꝯz quã circa vez speculat. Cõstat aũt ex hijs que subtilr in naturis cõsiderata sunt: oẽm diffõnẽ aut rõnẽ formaz phyſicaz ꝓceptã esse cũ mã: que motui subiacet aut mutationi aut vtriqz: ⁊ iõ ꝓcipi opz eã cũ tpe ꝑm q̃ tẽpus est in re tpali. Propter qó ẽt id qó scitur de hui⁹ multũ miscet opioni ⁊ pertingere nõ põt ad ꝓfirmatũ ꝓstantẽ ⁊ nẽcium scie habitũ sicut dicit Ptolomeus. Et hijs aũt que in q̃druuio bene ꝓbata sunt: scitur oẽs scias doctrinales mediũ sue demõstrationis accipe: ꝑm rõnẽ diffinitiuã forme: que iz esse hẽat in phyſicis ⁊ extra phyſica nõ iueniat tũ rõnẽ diffinitiuã nõ hz ꝓceptã cũ mã phyſica: neqz ꝑm principia eẽntialia depẽdet ad phyſicã mãm: sed extra eã accepit ꝓncipia eẽntie. Et iõ in omni varietate phicorũ inuẽta via in nã manet vniuoca sicut circulus: ⁊ q̃dratũ ⁊ par ⁊ ipar: ⁊ ois ꝓportio numeri ⁊ ꝓtinui ⁊ diapẽte ⁊ diatesseron in musicis: ⁊ ꝓiunctio ⁊ ꝓuentio ⁊ ois stellaz respect⁹: ⁊ quecũqz alia sunt hmõi. Et sicut ista stãtes hũt formas ꝯz principia eẽntialia motũ ⁊ mutationẽ euadẽtes: ita stãtẽ de se generãt speculationẽ nihil opionis hũtẽ. Sed poti⁹ sciam nẽciam de se ꝓbentẽ: ⁊ iõ tales habit⁹ p speculatiuuz intellectũ adepte vere scie nomẽ acceperũt: ⁊ doctrinales ⁊ disciplinales vocant: ideo qz er principijs nõ imitãtib⁹ que discipulus a magistro nõ accepit nisi p terminoz notitias. Docent experientia nõ idigentes vt dicit Aristo. lib. 4. sed simplici demõstratiõe doctoris ꝓstante intellectu discipuli pp qó ẽt iuuenes inerpti vtplurimũ magis excellũt in ipsis. Qó nullo mõ possibile fuit in phyſicis speculabilib⁹ in qb⁹ experiẽtia multo plus ꝓfert q̃ doctrina p demõstrationẽ. Speculatiões ãt iste gradus sunt ⁊ manuductiones ad speculationẽ diuinaz sicut optime loquẽs dicit Maurus albubather in epla quã de ꝓtẽplatione scripsit. Hec eniz speculatio intellect⁹ nostri nõ existit in eo q̃ est humanus: sed in eo q̃ vt diuinũ qódã existit i nobis. ¶ Sicut eniz subtilr dicit Hermes trimegistus i libro quẽ de deo deoz ad Euscleptũ collegã cõposuit: hõ nerus est dei ⁊ mundi sup mũdũ p duplicẽ indagationẽ existẽs phyſicã. ſ. ⁊ doctrinalẽ: quare vtraqz vtute rõnis humãe pficitur: ⁊ hoc mõ mũdi gubernator ꝓgrue vocat: subnerus est aũt deo pulchritudines eiⁿ nõ imensas mũdo hoc est ꝓtinuo ⁊ tpe accipiẽs p similitudinẽ diuinã: que in eo est p iumẽ simplicis intellect⁹: qó a deo deoz participat. Hec aũt speculatio est rex altissimaz diuinaz q̃ sũt eẽ simplicis dẽe ⁊ passiões: ꝑter ꝓceptionẽ cũ ꝓtinuo ⁊ tpe nihil accipiẽtes ꝓncipioz eẽndi ab eis eo q̃ illis prioza sũt ⁊ cause eẽ eoz: ⁊ iõ ista stabilitũ in eẽ oia ꝓtinua ⁊ oia tpalia. Qó eẽ stabilitũ ⁊ fundatũ suppoⁿit: ⁊ nõ q̃rit in eis i scientijs doctrinalib⁹ ⁊ phicis ptes entis ꝓtinui vel mobilis ꝓsiderãtib⁹. Sicut eni cã tertia in ordine fundat in secũdaria ⁊ secũdaria in ꝑmaria: ⁊ ꝑmaria nõ fundat in aliquo ꝯz est fundamẽtũ oiuz ꝓtinuz. Ita nália ⁊ doctrinalia fundant in diuinis: ⁊ diuina nõ fundant: ꝯz fundãt taz mathematica q̃ phica. ¶ Cauẽdus ẽ ãt hic error Platõis q̃ dixit nália fundari in mathematicis ⁊ mathematica in diuinis sic cã tertia fundat in secõa ⁊ secõa in ꝑ⁹: ⁊ iõ dixit eẽ ꝑn⁹ nálũ mathematica qó oino falsuz ẽ. Et cã erroris fuit qz vi debat ꝓtiã sine ꝓuersione iter mathematica ⁊ phica ⁊ diuina: qz eẽ mobile est ꝓtinuũ: ⁊ eẽ ꝓtinuũ est eẽ simpler ⁊ nõ cõuertit: ⁊ suba mobilis est suba ꝓtinua: suba ꝓtinua est suba simpler ⁊ nõ ꝓuertit. Et qz id a q̃ nõ ꝓuertit ꝓtinua est nisi tã prius ⁊ añ id qó añcedit in ꝓña: ⁊ iõ posuit dimẽsiões mathematicas ꝑn⁹ eẽ phicoz. Et hoc ẽ error quẽ in libris phicis reprobauim⁹: ⁊ iterꝓ in ꝓtib⁹ hui⁹ scie reprobabim⁹ eũdẽ. Dimẽsiões eni nõ sunt ꝑn⁹ corpoz ꝑm eẽ aliqó: sed poti⁹ ꝓña eẽ ei⁹ qó est corp⁹: ⁊ sua ꝑn⁹ ꝑm eẽ ratuz qó hz sicut forma ⁊ mã ⁊ illius mãe subte ineẽ qó dat forma. Dimẽsiões sũt linee ⁊ superficies ⁊ corp⁹ mathematicũ: pp qó mã ꝑm eẽ apta mẽsurari trib⁹ diametris se ad rectos angulos secãtib⁹ est añ mãz q̃ subijcit motui ⁊ tpi p esse qó hz a for⁹ phica ⁊ in hoc erranit Plato. Mã aũt determinata ꝑm formã dãtẽ eẽ trhi cõstituit subam in eo q̃ suba est absolute ⁊ẽ. Diuina sunt añ eã q̃ determinat c̃ztitate ⁊ ante eã q̃ determinat ꝓzietate actinoz ⁊ passinoz: ⁊ hoc mõ phica fundant ꝑm eẽ ⁊ ꝑm ꝑn⁹ cognoscendi in his q̃ c̃ztitate determinant: nõ inc̃ztũ c̃ztitate determinat ꝯz inc̃ztũ eẽ determiabile sola c̃ztitate ẽ fundamẽtũ eẽ determinabilis ꝓzietate passinoz ⁊ actinoz: ⁊ vtrũqz istoz fundat in eẽ ꝑm q̃ est simpler eẽ act⁹ existẽs ꝑme eẽntie q̃ ẽ i qua stat ois cõpositi resolo vltima: hoc eni nõ depẽdet ab aliquo ꝑm ꝑn⁹ eẽndi: eo q̃ prioza ꝯz ꝑn⁹ eẽndi nõ depẽdẽt a posteriorib⁹: ꝯz posteriora ꝑm ꝑn⁹ eẽndi a prioribⁿ depẽdẽt: qz prioza ꝑn⁹ eẽndi sunt posteriorib⁹. Propter qó est q̃ phic⁹ suppõit eẽ corp⁹ mobile: ⁊ cũ mathematic⁹ supponit eẽ ꝓtinuũ c̃ztuz ⁊ discretũ: iõ ponit eẽ: qz er ꝓprijs ꝓncipijs eẽ ipm ꝓbare non põt. Sed opz q̃ eẽ ꝓbẽt er ꝓncipijs eẽ simplr: ⁊ iõ ista scia stabilire hz ⁊ subta ⁊ ꝑn⁹ oium aliaz sciaz. Nõ eniz stabiliri ⁊ fũdari pñt ab illis scientijs pticularib⁹ in qb⁹ qz sunt vel eẽ relinquunt vel supponunt: neqz vo sũt sic p⁹ q̃ ipsa sũt oiuz aliozꝝ fundamẽta nõ fundata in alio q̃dã pcedẽte ipsa ꝑm nãz. Et er hijs duob⁹ nẽcio sequit q̃ in ista scia hẽant fundari ⁊ stabiliri pp hoc ista scia trãsphyſica vocat: qm̃ qz est nã q̃dã determinata c̃ztitate vel ꝓzietate fundat p ꝑn⁹ eẽ simplr q̃ trãscẽdũt eẽ sic vocatũ phicũ. Vocat aũt ⁊ diuina qa talia diuina sunt ⁊ optia ⁊ p⁹ oibus alijs in eẽ pbẽtia cõplemẽtũ. Esse eni qó hec scia ꝓsiderat nõ accipit ꝓtũ ad hoc vel ad illud: ꝯz potius put est p⁹ effluxio dei ⁊ creatũ p⁹ⁿ ante qó non est aliud creatũ. De his aũt in sequẽtib⁹ subtilib⁹ pquirẽt. Iste igit sũt tres scie speculatiue: ⁊ nõ sũt plres sic i libro nro tertio de aianos dixisse meminim⁹: qz scie logice nõ ꝓsiderãt ens ⁊ partẽ entis alicꝝ ꝯz itẽtiões scõas circa res p sermonẽ positas p q̃s vie hũtur veniẽdi de noto ad ignotũ ꝑm syllm referẽtẽ ⁊ probãtẽ: ⁊ iõ sicut in sequẽtib⁹ docebim⁹ poti⁹ sũt modi phie speculatiue q̃ aliq̃ pars eẽntialis phie theorice. Moralis autẽ oẽs siue sũt mõastice siue iconomice siue politice nõ sũt cõtẽplãdi gratia: ꝯz vt boni fiam⁹: iter theoricas aũt excellit hec diuina: quã mõ tractam⁹ eo q̃ fundat oiuz aliaz subta ⁊ passiones ⁊ ꝑn⁹ nõ fundata ab alijs: ⁊ ipsa est intellect⁹ diuini i nobis pfectio: eo q̃ est de his specularionib⁹ q̃ nõ ꝓcernũt cõtinuũ vel tps ꝯz simplices sũt ⁊ pure ab hmõi eẽ diuinũ obumbrãtib⁹ ⁊ firme p hoc q̃ fundãt alia ⁊ nõ fundant: admirabiles ergo sunt altitudine: ⁊ nobiles dignitate vel diuinitate.

Errꝛ Platõis.

Hermes Trimegisti sinia.

¶ Cap. z^m. Et est di. declarás qd sit hui⁹ scie ꝓprũ subm: ⁊ ẽ in eo de trib⁹ opionib⁹ disputationũ phoz q̃ sũt de subiecto.

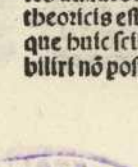

Uãnis aũt in ꝓtibus hui⁹ scie plenius dicturi sim⁹ de subto ⁊ passionib⁹ scie isti⁹: tũ ad facilioꝛẽ doctrinã opz nos hic ꝑlibare qõnẽ de subto: pp diuersitates de subto põnũ. Nõnulli eni fuerũt q̃ posuerũt cãm in eo q̃ cã est p⁹ⁿ i vnoquoqz gẽe causaz eẽ subm hui⁹ scie: rõne ista vtẽtes q̃ ista scia ꝓsiderat de causis vltimis ad q̃s ordinant oẽs cãe q̃ ꝑm ordinem scõe sũt ꝑme qz in illis stabiliunt ⁊ firmant oẽs cãe pticulares ⁊ scõarie: nec p aliqd aliud stabiliri pñt: addẽtes adhuc dicti ꝓfirmationẽ qó scire in pticularibus scientijs theoricis est cũ cãm cognoscim⁹: ⁊ cũ pticularis cã hui⁹ scirique huic scito est eẽntialis ⁊ ꝓuertibilis in pticulari scia stabiliri nõ possit: eo q̃ ipsa in ordine illius gẽis aliã ante se hz:

Ꝓzia põ asserentiũ cãm in c̃ztũ cã eẽ hz.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

opꝫ ꝙ in ista scia ꝓsiderenꝭ cause prime aĩ quas simplr nihil est: qꝛ p illas stabilitꝰ oĩs cã in genere particulari scie prima: ⁊ suo q̃sito prima est sic scire stat pfectũ dum suppositum in pticulari scia, pbat in ea ista p ea que sunt simplr prima sicut in oibꝰ scitis ⁊ scietijs que p ea demõstranꝭ que nõ sũt simplr ꝑma nõ pficit scire nisi postq̃ reducunꝭ in ea q̃ simplr prius sunt: ⁊ p ista determinat ⁊ sllr est in cognitõe indiuisibiliũ sine cõpleroꝝ: qꝛ diffõnes illoꝝ nõ satis certe notificantur nisi postq̃ in primas causas ⁊ formas sunt reducte. Ex hijs igitur ⁊ hmõi talẽ isti acceperũt opionẽ. ¶ Sed ꝙ errẽt nõ est difficile ostẽdere ꝙ subm est in scia ad qõ sicut ad cõe ꝑdicatũ reducunꝭ ptes ⁊ differẽtie quaꝝ q̃runꝭ ppietates in ipsa: ⁊ ad qõ ꝛsequunꝭ passiones q̃ inesse subto demõstranꝭ. Certo aũt certiꝰ est ꝙ suba q̃litas ⁊ hmõi nõ reducunꝭ ad cãm sicut ad ꝑdicatũ cõe. Cũ tũ de modis ⁊ ppietatibꝰ taliũ oiuꝫ in hac scia determineꝭ. Simplr aut p se eẽ ⁊ p accẽs potẽtia ⁊ actus vnũ ⁊ multũ idẽ ⁊ diuersum ꝛueniẽs ⁊ ꝓtiũ separatũ ⁊ non separatũ ab hmõi q̃ sunt passiones q̃ subto hui⁹ scie vlr ⁊ vbiqꝫ pbanꝭ inesse nõ sequunꝭ cãm inquãtũ cã aut inquãtũ est prima. Et cũ passio imediata sit subto in scia omni nõ pt esse cã subm hui⁹ scie. ¶ Ideo fuerũt alij q dixerũt deũ ⁊ diuina subm eẽ hui⁹ scie ⁊ ratio fortior quã ad hoc induxerũt est ista: ꝙ oia que sunt sicut dixim⁹ in ꝑhabitis sunt in duplici ꝓsideratiõe. s. aut sunt simplicia aut sunt cõposita. Cõposita aũt oia aut in quãtitate sola aut in quãtitate simul ⁊ ꝓtate sunt determinata. Simplicia sunt prima causata ⁊ effluxiones diuine: sicut primũ esse primũ subsistere primũ viuere ⁊ hmõi. Que oia separatas hũt rõnes a magnitudie ⁊ tpe. Cũ igit in hijs ⁊ hui⁹ simplicib⁹ diuinis fundenꝭ oia que magnitudine ⁊ tpe determinata sunt: ⁊ ipsa diuina principia sint eẽ illoꝝ scia ista erit de deo ⁊ talib⁹ diuinis sicut de subto. Adhuc aũt hec q̃ magnitudine ⁊ tpe determinata sunt imagines q̃dã simpliciũ sunt diuinoꝝ: ⁊ vmbre siue resultationes: ⁊ tãtũ hũt q̃tũ illa possunt imitari: ⁊ in quo deficiũt ab illis tãtuꝫ obũbranꝭ ⁊ obtenebranꝭ ⁊ ad nõ eẽ appꝛopinquãt. Ex qua ꝓsideratiõe ꝓstare debẽt isti q rex mundi prima fundamẽta sunt rememorata diuina cũ suo vniuersitatis ꝑncipio qõ est deus. Et cũ ista scia sit de existentiũ oium primis fundamẽtis erit ista scia de deo ⁊ diuinis supradicto mõ dictis: que Dionysius vocat ꝓcessiones diuinas: ⁊ ꝙ sunt essentie prime simplices a deo ꝓcedẽtes in qbus tota mũdi vniuersitas fundat. Platoni autẽ hij ꝓsentire videnꝭ q talia vocat formas quaꝝ imagines esse dicit eas eẽntias subas vitas ⁊ alia hmõi que in sensibus apparẽt. Secutus est etiã dogma Socratis qui hoc a Trimegisto Hermete primo hui⁹ dogmatis auctore suscepit. ¶ Amplius aũt tam hij q̃ ꝑmo induxerũt pbi rõcinanꝭ ens nõ posse esse subm scie hui⁹: eo ꝙ subm sciẽtie hui⁹ est de quo aliqd diuersum ab ipso põt demõstrari: nihil aũt est diuersum ab ente ꝓpter qõ nõ differt ab ipso esse demõstrabile: ideo subm esse nõ posse. ¶ Amplius si ens vt inquiunt eẽt subm ⁊ oia stabilirenꝭ in eẽ ⁊ ptib⁹ entis verificaret ista scia oia que sunt ⁊ principia oium: ⁊ tũc oẽs alie scie supfluerẽt eo ꝙ nobilissimã sciaꝫ de oib⁹ haberem⁹. Nec minus nobilẽ tũc oporteret inuenire sciaꝫ. ¶ Qõ aũt erronea sit hec opinio ꝓstat qꝛ nihil rõne q̃situꝫ est ⁊ subm in scia aliq̃ subiecta. Deus aũt ⁊ diuina separata querunꝭ i ista scia: ergo subm eẽ nõ pnt. ¶ Amplius ptes de qb⁹ multa demõstrãtur in scia hac nõ reducunꝭ ad deũ sicut ad cõe ꝑdicatuꝫ de ipsis siue cõitas generis siue analogice accipiat. ¶ Adhuc passiones in hac scia ꝓsiderate que supra iducte sunt nõ cõsequunꝭ imediate deũ ⁊ diuina: igit subm nõ põt eẽ deꝰ hui⁹ scientie. ¶ Ideo cũ oib⁹ ꝑipatheticis vera dicẽtib⁹ dicendũ videt ꝙ ens est subm inquãtũ ens est ⁊ ea q̃ sequunꝭ ens inquãtũ est ens ⁊ nõ inquãtũ hoc ens sunt passiões eiꝰ sicut est cã tũ substantiua ⁊ accẽs separatũ ⁊ nõ separatũ potentia ⁊ actus ⁊ hmõi. Cũ enim sit ꝑma ista iter oẽs scias: opꝫ ꝙ ipsa sit de primo: hoc aũt est ens ⁊ stabiliat oium particularũ ꝑncipia tam cõpiera q̃ incõplera nec stabiliri pnt nisi p ea que sũt ipsis prio. Nõ qdẽ que ꝑncipiẽt ens cũ ipm sit ꝑn⁹ oium primũ: sed ꝑncipia q̃ sunt ex ente ꝑm qõ ens est: opꝫ ꝙ oium principia per istã sciaꝫ stabilianꝭ p hoc ꝙ ipsa est de ente qõ primũ est oiuꝫ fundamẽtũ in nullo penitꝰ ante se fundatũ. ¶ Qõ aũt dicunt hij q cãm dicũt eẽ subm causas ꝓsiderari in pticularib⁹ scietijs est falsum. Sed potiꝰ in eis cõsiderant ea q̃ insunt ptib⁹ entis ꝓceptis cũ quãtitate ⁊ tpe. Sed p causas ꝓbanꝭ inesse ea q̃ insunt ptib⁹ entis: ⁊ iõ tales cause reducunꝭ in causas primas: q̃ ꝓsiderant in ista scia ꝓꝓria ad ens inq̃tuꝫ est ens: ⁊ iõ ista nõ est de cã vt de subto: pp qõ ẽt scire oẽ stabilimẽtũ accipit ab ista: qꝛ cãe q̃ sunt media p q̃ scim⁹ stant i causis in scia ista ꝓsideratis: nõ qdẽ sicut subm sed potiꝰ sicut q̃dã subiecti dita. ¶ Probabilio: scõa est positio ⁊ tũ falsa qꝛ ꝓcessiones ille diuine quas iducit nõ sunt ꝑme p hoc ꝙ sũt diuine sed p hoc ꝙ ad entis primi simplicitatẽ sunt reducte: ⁊ iõ pꝫ ꝙ nulla ipsaꝝ est absolute prima nisi ens ⁊ oẽs sunt ad ens ꝓtes: ⁊ iõ solũ ens simpler est primũ subm ⁊ alia ꝓpter ad ipm sicut ad ptes ⁊ passiones eiꝰ talia ẽt hꝫ sunt tãta diuina ⁊ ꝓcessiões simplices nõ tũ eẽ hũt extra mãm sicut dixit Plato: ⁊ iõ ista sensibilia nõ fundanꝭ in ipsis p modũ illũ: quẽ Plato induxit: sed de hoc locus erit inqrẽdi in hui⁹ scie libro. 7. Qõ aũt nihil de ente dicũt demõstrari posse diuersum: ẽt falsuꝫ ẽ: qꝛ nõ ꝓbat intẽtionẽ eoꝝ: hꝫ eniꝫ ad ens nihil hẽat realẽ diuersitatẽ hũt tũ oia cõia ad ens modũ quẽdã additionis ad ipꝫ: ⁊ p hũc modũ diuersitatis q sufficit ad hoc qõ ineẽ mõstreẽ alicui sicut subto sibi hec q̃ dicunꝭ passiões entis enti inesse pbanꝭ. ¶ Hui⁹ tũ est alia solo qm ⁊ si darem⁹ ꝙ enti ꝑm se nihil possit ꝓbari ineẽ tũ ptib⁹ entis q̃ ꝑm se sunt ptes eius multa pnt ꝓbari inesse ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ aliqd sit subm scie. Nec alie scie supfluũt eo ꝙ cãe oiuꝫ ⁊ ꝑncipia stabiliunꝭ in ista: qꝛ prio a trãscẽdentib⁹ scitis: nõ pp hoc scitur scia vel ars pticularis. ¶ Cause aũt ⁊ ꝑn⁹ nõ ꝓbanꝭ hic p ea q̃ sunt cuidã nãe ꝓpinqua ⁊ prima: ſz potiꝰ p entis ꝑn⁹ stabiliuntur ea q̃ ꝓꝓria sunt: nõ in eo ꝙ ꝓꝓria: sed resoluta ⁊ reducta ad ens vel ptes entis ꝑm ꝙ est ens: ⁊ non ꝑm ꝙ est hoc ens: ⁊ iõ ad sciẽdas res in ꝓꝓria nã sũme reqrunꝭ scie pticulares que tũ nihil penitꝰ ꝓbare possent: nisi eo mõ quo suba ⁊ ꝑncipia sua oia relinquũt p entis ꝑn⁹ eẽ stabilita in scia ista. Nec etiã ꝓꝓrie determinate sciẽtie cuiusdã entis isti subalternanꝭ: qꝛ ad subalternationẽ nõ regrit ꝙ subm sit sub subto tũ: sed ꝙ mediũ qõ ẽ cã pp qd subalternate sciẽtie medio ꝓcludat vel ꝓtineat: ⁊ sic fit in pspectiua ⁊ geometria: ⁊ sic in scientia nãli que tradit in libro phꝫsicoꝝ ⁊ i sciẽtia de celo ⁊ mũdo ⁊ alijs sciẽtijs nãlib⁹. ¶ Sũt aũt qdaꝫ latinoꝝ logice psuasi dicẽtes deũ esse subm hui⁹ scie eo ꝙ nobilissime sciẽtie dicũt debere esse nobilissimũ subm: ⁊ prime scientie primũ subm: ⁊ diuine diuinũ: ⁊ altissime altissimũ: ⁊ hui⁹ multa ponunt ꝑm logicas ⁊ cões ꝓtias: ⁊ hi more latinoꝝ q oẽm distinctionẽ solutionem eẽ reputãt dicẽtes subm trib⁹ modis dici in scia. s. ꝙ cõmunius subijcit aut certius: aut i scia dignius: ⁊ ꝑmo modo dicũt ens in ista subijci scia: ⁊ scõo cãm: ⁊ tertio modo deuꝫ: ⁊ hãc sciaꝫ nõ a toto ſz a quadã sui pte dignissima vocari diuinã. Sed ego tales logicas ꝓtias in sciẽtijs de reb⁹ abhorreo eo ꝙ ad multos deducũt errores. Distinctionẽ ẽt nõ approbo pp rõnes in ꝑhabitis iductas nec denominatio: iõ fit ꝙ diuina dicit. Oia enꝫ apud nãm oiuꝫ rexꝫ manifestissima sunt diuinissima ⁊ nobilissima ⁊ prioꝛa oib⁹: ⁊ hec sunt ens ⁊ entis ptes ⁊ ꝑn⁹ sicut pꝫ p antedicta ⁊ iõ ⁊ honorabilissimoꝝ ⁊ mirabilissimoꝝ ⁊ certissimoꝝ p totũ: ⁊ nõ in q̃dã sui pte est ista scia quã ideo merito vocamus primã philosophiam.

¶ Cap. 3m. Et est digressio declarans qua vnitate: ⁊ qualiter hec scientia sit vna.

Hec ẽt scia vna est: qm̃ hꝫ sit de multis: de oib⁹ tũ illis est ꝓut reducta sunt in ens vt ptes ꝓut sũt ens ꝓtia: in eo ꝙ ens est: ⁊ iõ ens in oibus his vnitatẽ hꝫ analogice q̃ vnitas nõ est qd equoci oino: ſz est multoꝝ ad vnũ respiciẽtiũ nõ qdẽ ꝙ p vnã rõnẽ est in illis: nec ẽt ꝙ p diuersaꝫ est in illis sicut qdã male dicunꝭ: sed potiꝰ ꝙ ista diuersa aliquo mõ sunt vniꝰ ⁊ ille modus q̃ sũt vniꝰ est diuersus in diuersis. Sed qlibet diuersoꝝ modoꝝ est eiꝰ qõ simplr rexꝫ est sicẽ ens simplr est suba: ⁊ aliqd illius ⁊ eiusdẽ entis ẽ q̃titas ⁊ aliqd eiusdẽ q̃litas: ⁊ sic de alijs ⁊ hac vnitate vnit subm hui⁹ scie cũ hijs que sũt ptes eiꝰ. Alia aũt vnitate vnit ad passiões: ⁊ hec est imediatio substãdi passionib⁹ q̃ insũt eis sicut q̃libet vnit scia ⁊ tãtũ extẽdit illa vnitas q̃tũ extẽdit imediatio subiecti ad q̃scũqꝫ passiões. Oẽs enim ille p ꝑn⁹ illi ⁊ eiusdẽ scie ꝓbanꝭ iesse eidẽ absqꝫ mutatione gñis subti: nec demr̃atio mutat de gñe in genꝰ alterꝝ: ⁊ hec est vnitas ꝓꝓria scie ꝑm ꝙ est demr̃atiua

Impugnatio.

Sed a põ asserẽtiũ deũ ⁊ diuina scie istius subm esse.

Impugnatio.

Opio ꝓꝓria.

Solo ad motiua ꝑme põnis

Solo ad motiua scõe põnis.

Ad quid sint necẽie pticulares scientie.

Mõ cõem modernoꝝ errorem.

Nota de entis analogia.

est demõstratiua vel doctrinalis: q̃ sit cognitio accidẽtium inesse subto marime ꝓfert ad sciendũ q̃quidest. ¶ Quia aũt passiones sunt prime ⁊ simplices: sicut ⁊ ipsuꝫ subiectũ: ideo ex hijs viã hꝫ ad stabiliendũ oia quecũq̃ supponũtur in sciẽtijs alijs: ⁊ ideo nõ hꝫ vnitatẽ vni⁹ particulariũ sciẽtiarꝫ: q̃ hoc mõ nõ ꝓficeret ad stabiliẽdũ principia: sicut iaꝫ sepius dictũ est. Igit q̃ ista sciẽtia sit theorica ⁊ q̃lis theorica. Amplius aũt de quo sit sicut de subiecto: ⁊ qualr adhuc aũt quali vnitate sit vna tam ad partẽ subiecti q̃ ad passiones determinatũ sit a nobis hoc modo.

¶ Cap. 4m. De primo principio gñatiuo sciẽtie ex parte nostra quod est naturale sciendi desiderium.

p metha. in p hemio.

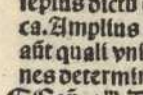

Uia igit ista est prima plbia nõ accipiẽs aliqd ab alijs sed ab ipsa oẽs alie accipiẽtes. ¶ Incipiemus dicẽtes sciẽtie gñationẽ quã omnes alij supponũt. Et primo sciẽtie gñationẽ ostẽdẽtes in ipso sciẽte. Deinde stabiliẽtes sciẽtiã ꝑm ea que sunt sciẽtie ꝑm seipsam. Tertio aũt stabiliemus ipsam ex parte scibilis de quo est. ¶ Ex parte scientis incipiemus stabilire eã per primũ ⁊ remotissimum sciendi principiũ: subijciẽtes quecũq̃ iam in scientijs inferioribus a nobis bene sunt pbata. ¶ Subijciat ergo a nobis primũ: q̃ nõ põt esse vanũ nãle ⁊ toti speciei ꝓueniens desideriũ. Hoc eni supposito probabimus q̃ oẽs hoies nã

2° metaphice ex. cõ. q̃rti.

scire desiderãt: ⁊ cũ nõ sit vanũ desideriũ: erit hoc desideriũ ad inquirẽdũ de scibilibus inclinatiuũ principiũ: ⁊ per ꝓns erit id desideriũ primũ sciẽdi principiũ. In scõo aũt huius sciẽtie libro pbabimus q̃ oẽ q̃ est in multis per vnã rõnẽ generis vel speciei in illis erns est in aliquo vno primo q̃ est prima causa oium in q̃bus existit. ¶ Est aũt cognitio rerũ vna qdẽ gñe in multis existẽs variatis per spẽs cognitionis sensibilis ⁊ intelligibilis ⁊ rõnalis. Opꝫ igit q̃ vnũ aliquid sit in quo cognitio est prima q̃ est causa cognitionis vtriusq̃. ¶ Adhuc quotiẽs impfectũ ⁊ pfectũ sunt in vno ⁊ eodẽ ꝑm potestates diuersas semp impfectũ est ad pfectuꝫ sicut ad finẽ. Ex prima haꝫ ppositionũ dicit Eustachi⁹ recte loquẽs: q̃ oĩs cognitio p̃cise in eodẽ erns causat a fonte cognitionis intellectualis: ⁊ q̃ nulla forma principiũ cognitionis existeret sensibilr vel intellectualr nisi a fonte cognitiõis itelligẽtie ꝓcederet. ¶ Ex hoc eni (vt ita dicã) q̃ cãdor lucis intelligẽtie forma existit principiũ põt esse cognitionis: obũbrata quidẽ faciet cognitionẽ sensibilẽ. Depurata vo faciet cognitionẽ intellectualẽ. ¶ Ex scõa aũt accipit q̃ in quocũq̃ vno est sentire ꝑm actũ ⁊ intelligere ⁊ sentire nõ ꝓpter aliud quodã est nisi ꝓpter ipsam cognitionẽ sensibilẽ: cognitio illa sensibilis ordinatur ad cognitionẽ intellectualẽ vt ad finẽ: ⁊ pficit in illa: hijs itaq̃ ꝑsuppositis dico q̃ in solo hoie iter alia sensibilia ꝑm agere sensuuꝫ est delectatio: ꝓpter ipsum sentire ⁊ accipere sensibiliũ cognitionẽ ꝑter oẽm vtilitatẽ nociui vel ꝓueniẽtis q̃ cuꝫ ipso sensibili accipiat. ¶ Alia enim aialia nõ querunt vti sensibus ꝓpter delectationẽ quã habẽt in ipsa sensibiliũ cognitione: sed ꝓpter nociuũ vel ꝓueniẽs: q̃ cũ ipso accipiunt sensibili appetenso ꝓpter q̃ nec coloribus nec sonis neq̃ musicis neq̃ odoribus neq̃ vniuersalr sensibilib⁹ delectant nisi ꝓut nũtia ꝓueniẽtis ad vite ipsoꝝ cõmodũ vel incõmodũ. ¶ Homo aũt delectat in vsu sensuũ in sensibili per se ⁊ per accns: ⁊ sensibili ꝓprio ⁊ cõmuni ꝓpter ipsuꝫ sentire ꝑter oẽm aliã adiunctã delectationẽ vel cõmodũ vel incõmodũ vel quãcũq̃ aliã vtilitatẽ ad vitã ꝓferentium ei hoc est delectari in ipsa cognitione sensibiliũ: ꝑm q̃ cognitio quedã est de fonte cognitionis oĩs emanãs. ¶ Cũ igit in eodẽ hoie cognitio sit intellectualis nõ erit delectatio in cognitione sensibili nisi in ordine ad intellectualem: igitur nec delectat in cognitione sensibili nisi ꝓpter intellectualeꝫ: ⁊ sic delectatio in cognitione sensibiliũ in eo q̃ ꝑm se sine aliqua sunt vtilitate: signũ est q̃ nã scire desiderat. ¶ Oẽs igit hoies ꝑter hoc q̃ sunt hoies p intellectũ in spe ⁊ nã hoium ꝓstituti nãlr scire desiderãt: ⁊ hui⁹ signũ est cũ causa vera: ꝓuertibile enim est delectatio sensuũ ꝑm agere accepta in appẽtione sensibiliũ ꝑter oẽm aliã vtilitatẽ ꝓferẽtiũ ad vitã: ꝑm quaꝫ nũtiãt de ꝓferẽte vel nõ ꝓferẽte, ꝓpter seipsos in quãtũ sũt sensibiliuꝫ cognitiones tñ diligunt ⁊ libẽter exercent ad sensibiliũ cognitionẽ. ¶ Hec ãt iter alios sensus visus qui fit p oculos luminositate eni oculoꝝ delectamur: nõ solum vt agamus quipiã ꝓferẽtiũ ad vitã ad nũtiationẽ vel directionẽ oculi. ¶ Sed etiã q̃ nihil oino ꝓuenit nobis agẽ circa hoc q̃ videre q̃rimus: ꝓcupiscimus tñ videre, ꝓpter ipsuꝫ videre pre oĩbus alijs sola illecti curiositate videdi. ¶ Huius aũt causa est quã dirim⁹: q̃. s. sensibiliũ cognitio q̃ sine alia vtilitate desiderat ad sciẽtiã itellectiuã ordinat: ⁊ ꝓpter ipsam appetit: ⁊ cũ visus p hoc q̃ plures differẽtias sensibiliuꝫ expressius alijs repsentat magis oĩb⁹ sensibus cognoscere facit. ¶ Expressius. n. in oĩb⁹ alijs sensib⁹ repsentat visus sensata coia ⁊ sensata p accns: ⁊ ea que vident tã corporalia sunt q̃ icorporalia: ⁊ q̃ qcqd videt: videt ꝑm actũ luminis ⁊ lucidi: ⁊ iste sũt prime forme oiuꝫ rerꝫ corporaliũ plures differẽtias sensibiliũ repũtat visus q̃ aliqs sensuũ aliorꝝ. Quia vo magnitudo ⁊ figura certissime repũtãt res visas: ⁊ hoc meli⁹ repũtat visus oĩb⁹ alijs sensib⁹: ideo etiã certi⁹ cognoscere facit. ¶ Et cũ duo sint sensus disciplinales visus ⁊ auditus: ⁊ visus deseruiat disciplinẽ ꝑm q̃ est p inuẽtionẽ: auditus vo ꝑm q̃ est p doctrinaꝫ: nec doctrina fiat nisi postq̃ scia iam gñata est in aia docẽtis. Nos aũt h̃ loquimur de primo scie gñatiuo nõ facimus mẽtionẽ de auditu nec audit⁹ exercitiũ est adeo delectabile sicut visus. Sic igitur necessario ꝓcludit q̃ oẽs hoies nã scire desiderãt. Cũ. n. hoc desideriuꝫ sit oium quoꝝ in specie determinata est nã vna hoc erit desideriũ nãle ⁊ nãm speciei ꝓsequens.

¶ Cap. 5m. In quo disputat qd sit nãle sciendi desiderium a quo scire: ⁊ vnde ꝓuenit tota diuersitas studioꝝ.

Ueret aũt fortasse aliqs que illa nã in hoie sit qua oẽs hoies nã scire desiderãt. ¶ Nõ enim studet adipisci q̃ desiderat: ⁊ si desiderat illud nã erit vehemẽtius in ipsuꝫ desiderium: ⁊ hoc vehemẽtius accẽdet ad studiuꝫ: ⁊ hoc in multis hoibus nos videmus. Amplius vniuersalr nõ desiderat nisi q̃ est de nature pfectione cum sit nõ habitũ: sicut eni in ꝑmo phꝑsicoꝝ in fine traditũ est a nobis. Tex. cõ. 81. ¶ Desideriũ est impfecti ad bonũ ⁊ optimũ ⁊ diuinuꝫ cuius ichoatio est in ipso sed a pfecto deficit. Nõ eni desideraret nisi p aliud ſle q̃ est in eo ad bonũ ⁊ optimũ sicut turpe desiderat bonũ ⁊ femina masculũ. ¶ Nõ eni desiderãt in quãtũ turpe vel femina: q̃ sic sunt ꝗ̃ia masculo ⁊ bono ⁊ ꝗ̃riũ nõ desiderat ꝗ̃riũ: sed potius desiderãt iquãtũ imperfecta sic turpe aliqd boni hꝫ ⁊ femina masculi. ¶ Et sic oꝫ q̃ 3. de aia. t. cõ. 14. fit hoc ꝓpter q̃ itellect⁹ possibilis est sicut tabula rasa ad scibilia ꝓparat⁹ nã qua oẽs hoies scire desiderãt: ⁊ q̃ corruptele ꝓsuetudinũ ⁊ affectionũ a nã deducũt hoiem vt in decimo ⁊ hoc pbatũ est: ideo nã h̃ nõ põt semp mouere ad studiũ sed manet in potẽtia ⁊ vtute ꝗ̃ijs hitibus nãle bonũ corrũpẽtibus ⁊ ipediẽtibus ne in actũ ꝓcedat. Nõ eni vehemẽtius accẽdit ad studiũ q̃ dilectio passionũ ꝑm actuꝫ: sed ꝑm nãm itellectus tñ cũ fortiores dñant ꝓcupiscẽtie in nãles corrupte ꝓsuetudinis. ¶ Quintũ aũt est q̃ id q̃ desiderat de pfectione nature est hois inquãtũ hõ erns est: ⁊ ideo sciaꝫ attingẽs nõ alteratus sed pfect⁹ est sicut ostẽdimus in 7. phꝑ. t. cõ. 20 7. phꝑsicoꝝ: ⁊ in libro. 10. ethicoꝝ: nec h̃ repetẽ opꝫ. ¶ Principue eni subtiles ad hoc idurimus rõnes in epl'a quã socijs nris edidimus de nã aie ⁊ ꝑplatione ipsi⁹. Cũ aũt sic oẽs hoies nã scire desiderãt ⁊ desideriũ nõ sit ifinitũ: opꝫ q̃ in aliquo scire desideriũ illud finite querãt: hoc aũt nõ põt esse nisi illud scitũ q̃ est causa ⁊ lumẽ oium entiũ ⁊ scitoꝝ: ⁊ hoc nõ est nisi itellectus diuinus vt in. 11. hui⁹ scie lib: o demõstrabimus: sed nõ getat desideriũ sciẽdi ꝑm q̃ est deus vel nã q̃dã ꝑm se erns: sed potius ꝑm q̃ est causa rex altissima cui⁹ scia causat ens: q̃ sic etiã est rõ ⁊ lumẽ scitoꝝ oiuꝫ sicut ars est rõ ⁊ lumẽ oiuꝫ artificiatoꝝ. ¶ Et lõ diẽ Aner. Coñ. 51. in cõmẽto sup. 11. meta. Arist. q̃ q̃ de itellectu diuino est desiderata sciri ab oĩb⁹ hoibus istis principio sciẽdi ⁊ fine sic habitis ⁊ nõ diuersificatis: in itermedijs est marie diuersitas: q̃ñ q̃dã violẽtia passionũ oino deducũt a sciẽdi studio. Nõ qualr diuersa tẽperamẽta in cõplexioẽ cogitatiue faciũt ad diuersitatẽ sciarũ speculatiuarũ capescẽdã. Quidam aũt magis bonũ nature sequẽtes ad ingsitionez puenũt ⁊ ad studiũ: ⁊ hoꝝ quoꝝcũq̃ itellectus q̃dẽ imirtus ⁊ purus est: cõplo subtilis spe caloris ⁊ humoris luminosi nõ ꝓstãtis p frigidũ ꝓgelãs nec turbata p calidũ cõmiscẽs illi studẽt bũ ⁊ libẽter diuinis ⁊ subtilib⁹ ⁊ magnis rebus. ¶ Quoꝝ aũt organũ imaginatiõis ad recipiẽdũ figu-

ras p tēperate ficcū ⁊ cōplonale nō ꝓgelās frigidū ꝓparatū est ⁊ itellectus reflexus ad ipsuz bij doctrinalibus ⁊ mathematicis gaudēt studijs ⁊ bujs. ¶ Quoꝝ aūt medolosum ⁊ bñ pux est organū sensus cū spū lucido nō cōmixto ⁊ non pigro p frigidū ꝓgelās ⁊ organū imaginatiōis ꝓsequēter erit nō bñ tenēs figuras ⁊ itellectus est reflex⁹ ad subm bij gratas bñt speculatiōes nāles. Quoꝝ aūt ꝓgelati sūt spūs ⁊ nō bñ clari ꝓpter frigus ispissans occupanť circa signa theologica ⁊ detinenť in ipsis nec pfundanť in aliq̄ veri speculatione. ¶ De bijs ⁊ hmōi in phyſicis determinatū est a nobis vbi de organoꝝ cōplonibus ⁊ de nā locoꝝ habitabiliū locuti sum⁹. Er iductis igiť pz q̄ primū sciēdi in sciēte est principiū nāe desidertū quo oēs hoies nā scire desiderant.

¶ Cap.6m. De principijs fm que insit primo scia in scientibus que sunt sensus memoria ⁊ ratio.

Ost hoc aūt ingrēde sūt potētie fm quas insit in sciēte scia. ¶ Dicamus igiť q̄ aialia quedā fiūt siue gñanť bñtia sensuz: actus eni aialis ē sensibilis aia ⁊ sentire fm potētias vite sensibilis ipsis sentiētibus aiabus est esse. Est aūt primus hui⁹ actus aialiū sicut somnus ⁊ sensus sicut vigilia. ¶ Primitus igiť fiūt aialia sensum bñtia in quo habitus sensus est sicut somnus: ⁊ deide vtunť sensu sicut vigilia est erpāsio sensuū extra ad sensibilia. ¶ Cū igiť prima facultas cognitiōis ⁊ prima fm nos potētia sentiēdi sit sensatoris: vñ pmo oriť scia in nobis: ⁊ primo primum sit hic sensuz ⁊ primū susceptibile huius cognitionis sit ex gñe aialis: ⁊ nō ex differētia ꝓstitutiua hois q̄ramus qs sit sensus qui pmū dat sciēdi facultatē ⁊ potētiā. Et ex hijs que in 2o de aia ⁊ in libro de aialibus determinata sūt planū est: q̄ sensus ille est tactus qui est fundamētū aliox sensuū: ⁊ b̄ est cui⁹ cōplo mollis ⁊ recedēs ab excellētia ꝓtiox ad medium venit q̄ ex tēperātia ⁊ crisi temperationi celi aliqualr ꝓpinquat: ⁊ iō principia sortiť in aliquo sili motori celi: ⁊ iō bñs sciēdi potētiā ⁊ ex mollitie pōt in ipso spūs aialis discurrere qui vehit formas cognitiōis sensibilis ⁊ quo ad b̄ duo pficitur appēhēsio cognitionis sensibilis: quo ad accipe: sed cum scire nō pficiať p vnicā sensibiliū appēhēsionē sed potius ex alijs duob⁹ cū isto: quoꝝ vnū est tētio sensibiliū acceptoruz silium: eo q̄ vle est vna de multis essentialr silib⁹ acceptio: tētio aūt prius accepti cū posterius accepto ⁊ hoꝝ duoꝝ cū tertio ⁊ q̄rto. Et deinceps acceptis nō fit nisi per memoriā: ⁊ vna acceptio de his oibus nō fit nisi p rōnem per que tria insit in sciēte scia: opz nos distinguere in gñibus aialiū ⁊ videre in quo ꝓueniāt ista tria sciēdi principia. ¶ Dicamus igiť q̄ sicut dirim⁹ aialia fm suū genus sensuz bñtia gñanť lz q̄dā eoꝝ pax vtanť sensu fm vitā sensus manifestā. Sed gbusdā aialiū ex sensu fm actū facto memoria nō est facta: q: nō tenēt sensata appēhēsa, ꝓpter sue cōplonis aqueā frigiditatē: aut terrestreitatē que imobilitat spūs aialez formas sensibiles deferētē: sicut pz in muscaꝝ gñibus: que ablecte flabello statim se inferūt lesionis imemores: nec ad certas se ꝓferūt causas: nec aliqd videnť hic memorie sile: ⁊ ideo q̄cūq̄ taliū sūt nihil, prudētie vel prudētie bñt: sed ex sensu sola ꝓuenētia in sensu, psequunť ⁊ inconuenientia fugiunt. ¶ Quibusdā vo ex sensu fm actū facto fit memoria prius acceptoꝝ sensibiliū: ⁊ cū memoria nō trñ fit thesaurus ⁊ co alternatio formaꝝ sensibiliū prius acceptaꝝ: sed etiā intentionū ꝓueniētis ⁊ incōueniētis boni ⁊ mali amici ⁊ inimici ⁊ hmōi cū sensib⁹ ad estimatiua acceptoꝝ: sicut in libro nro de memoria ⁊ reminiscētia, pbauim⁹. Propter hoc q̄ alia prudētia sūt aialia bñtia regimen vite ex memoria: alia vo solo sensu vigētia sūt imprudētia. ¶ Dico aūt memorātia prudētia nō fm pfectā prudētie rōnē que est actiuus habit⁹ cū rōne vera eoꝝ que in nobis sūt ad vitā ꝓferētū. ¶ Sed nō bñtia rōnē verā: memoria vtunť loco rōnis: ⁊ ordinant aliquo mō vite sue cōmodū per quādā ciuilitatis ⁊ felicitatis silitudinez: sicut est videre in apibus ⁊ gruibus ⁊ hmōi multis aialibus: sed tam apes q̄ grues vigēt soluz memoria. Quins signū est: q̄ a lōginquis locis ad que trāsferunť reuertunť ad, prias habitatiōes ⁊ casas. ¶ Est aūt adhuc alia aialiū differētia nō qdē pz memoriā ⁊ sensuz, ꝓpter quē aial est aial sed fm duo dicta ⁊ fm pticipationē auditus nō in oi sed in q̄dā sui rōne. ¶ Cōuenit aūt duplr participare auditū: vno qdē mō pz ꝓiūctā cū sensu vtilitatē ꝓferēthuz ⁊ fm b̄ sonus vel vox audita est. q. pdēs id circa qō est affectus: sicut videmus aues fugē vel ꝓuenire ad garritus tristes auditos vel letos. Alia est pticipatio audit⁹ iquātū audit⁹ est noiuz ꝓceptus rex significātiū: ⁊ hoc mō q̄dā aialia videm⁹ pticipare auditū cū memoria que sibi sensuz aialitatis pſupponit videm⁹ disciplinabiliora eē q̄ ea q̄ nō bñt facultatē memorādi hmōi auditoꝝ. ¶ Nec. n. aialia sonos sic ⁊ noia audiētia ꝓseruāt ea in memoria ⁊ ad voces vl sonos siles agūt multa silia disciplinē actib⁹. Disciplinā eniz b̄ vocam⁹ quācūq̄z doctrinā acceptā p auditū: sicē ⁊ ipe auditus sensus vocať disciplinalis nec attēdim⁹ b̄ ꝓprietatē doctrine vl disciplinē q̄ itellectualis est. Sed vocam⁹ disciplinā eruditionē p sensibilia signa factaz: sicē eruditunť canes ⁊ simie ⁊ pstiaci ⁊ hmōi. Cū āt bui⁹ eruditio sit duplicis artz liberalis. s. ⁊ mechanice videnť plura aialia ibui fm liberales faciles q̄sdā artes: sicē sūt saltus ⁊ tripudiū vel turbatio vel aliqd hmōi: pauca vo fz mechanicas. ¶ Simia. n. quedā mechanicoꝝ aliq̄ imitať pp sui accessuz ad hois silitudinē: liberales āt artes dico q̄s, ꝓpter se ⁊ nō, ꝓpter aliud volumus: sicē musicoꝝ ars ⁊ tripudiū ⁊ saltus ⁊ pugilatio ⁊ torneamētū ⁊ hmōi: cetera quoꝝ exercitijs solis delectamur. ¶ Mechanicas āt voco q̄scūq̄z nō, ꝓpter se sed ꝓpter alteri⁹ vtilitatē q̄rim⁹ sicē est fabricatio nō, ꝓpter fabricare sed ꝓpter ensem. Sutoria, ꝓpter calceū ⁊ hmōi: multa b̄ aūt p tractata sufficiēter sūt in ethi. ¶ Est āt dīa iter prudētiā ⁊ disciplinā fm ea circa q̄ sūt ex qb⁹ sūt: qm prudētia est sagacitas q̄dā circa ꝓferētia ad vitā erūs ex memoria ꝓuenientiū acceptoꝝ cū sensu fm actū sensibilis facto. ¶ Disciplina āt est sagacitas circa ea de qb⁹ est ars ex memoria sonoruz fz q̄ sūt signa rex p modū ꝓcept⁹ ⁊ noiuz: igiť illa aialia sūt prudētia qdē disciplina: q̄cūq̄z memoratiua qdē sūt sed sonos fz q̄ p modū noiuz sūt signa rex audire nō pñt: vt apes q̄ cū audiāt sonos: nō trñ p pdictū modū audit⁹ auditūt: ⁊ si aliq̄ alind aialiū gen⁹ hmōi in hoc est: talis. n. auditus sonoꝝ nō simplici auditu pficiť: fz vtute estimatiōis ꝓferētis aliqualr designata p nomē vel p sonū ad modū nois. ¶ Ad discūt āt aliqd disciplinē q̄cūq̄z aialia iurta memoriā reseruātē itētiones ⁊ notitias rex ⁊ noiuz ēt hūc sensuz bñt auditus pmemoratū. ¶ Er oib⁹ supra iductis ꝓcludiť: q̄ aialia q̄dā vinūt in regimine sue vite solū imaginatiōib⁹ ⁊ memorijs. ¶ Dirim⁹. n. in scia de aia q̄ imaginatio reseruatio ē spēꝝ sensibiliū: put sūt imagines rex: ⁊ hoc mō aliqd memorie est imaginatio. ¶ Memoria āt est coaceruatio ꝓuenētiū ⁊ icōueniētiū ad vitā ad q̄s itēdiť p motū: ⁊ iō itētiones a pipatheticis pbis talia vocāť. Nec igiť aialia q̄cūq̄z er talib⁹ regimē vite accipiūt pax erpimēti pticipāt: q: cuz duo sūt in erpimēto vnuz. q. formale qō est acceptio silis de mlris: alteꝝ mālē qō est memoria ꝓferēs nō pticipāt erperimēto nisi fm id q̄ mālē est in ipsis sicē in scia de aialib⁹ dirimus: q̄ auis serpētē erpugnās vulneratū se sentiēs accipit lactucā agrestē ⁊ redit ad pugnā: sed hoiuz gen⁹ ad oēm sui diuersitatē viget in sue vite regimie arte in factinis: q: ars est cū certa rōne factiuus habitus: ⁊ viget rōnib⁹ in actiuis ⁊ ꝓtēplatiuis: ⁊ de his in ethi. determinatū est a nobis: hominū. n. lz sit vna nā fm spēm determinata. In multa tū est latitudine fm aie facultates fm cōplones ⁊ habitationes. Sed in tota latitudine illa ⁊ ambitu pticipat artib⁹ in cōicatiuis ⁊ rōnibus in ꝓtēplatione ⁊ more fm vtutē. ¶ De faculratibus igiť siue spectātibus nature qbus pficiť scibiliū acceptio determinatum sit hoc modo.

¶ participatio audit⁹ sit 2r.

¶ Que mechanice artes dicantur.

¶ Duo sūt in erpimēto q̄rū alterū formet alterꝝ ꝓo mā attestatur.

¶ Cap.7m. De formaliter in nobis scientiam generātibus que sunt erperimentum ⁊ vniuersale.

Um aūt vle sit principiuz artis ⁊ scie: ⁊ vle dūplr. vno mō, put est in multis ꝓfusuz ⁊ imixtū in illis fm q̄ est eē multoꝝ qūo ⁊ fm sensus noti⁹ est sicut ofusuz est in pmo phyſicoꝝ. Alio āt mō, put est de mlris vnū separatū p rōnē ab illis oz ire determinationē facē de pn° gnōnis scie qō formalr gñat eā in nobis: hoc āt ē vle: sic āt in nullo deficiem⁹ qñ ⁊ fm nāe ptātē: ⁊ fm q̄ formalr cōplet scie gñationē oñdemus. Er quo. n. b̄ scia oēm stabilit sciam a nulla aliqd accipiēs. Sz oib⁹ stabilimētū largiēs oz b̄ q̄ dcā sūt in ista docē scia: hic igiť scie pn'm vtroq̄z supradictoꝝ modoꝝ determinemus.

determinem⁹. ¶ Dicam⁹ igit q̃ ex quo boiuz genus viget arte ⁊ rōnibus: q̃ in gnōne artis ⁊ scie que p rōnē inest boibus q̃ pfecte sūt memorie fit ex memoria p̄us acceptoz per sensuz ⁊ cū sensu explicātū eiusdē rei ꝯ spēz. ¶ Multe eteni memorie in effectib⁹ silib⁹ accepte faciūt in boibus potētiā vni⁹ exprimēti. ¶ Potētiā āt dico nō actū: q̃ sic nos memi nimus docuisse in ethicis sic dupler est act⁹ in phicis: vnus qdē pmirt⁹ potētie: ⁊ impfect⁹ ⁊ impfecti act⁹ q̃ est mot⁹: ⁊ ali⁹ impmirt⁹ potētie ⁊ cōplet⁹ cōpleti ⁊ pfecti act⁹ q̃ est forma: ita est ⁊ dupler act⁹ in potētijs aie: vn⁹ qdē pmirt⁹ potē tie impfect⁹ ⁊ impfecti act⁹ q̃ nō stabilit potētiā sic ē opinio q̃ adhuc fluctuat ad oppositū: sic ⁊ ipsa potētia est oppositorū: ⁊ h̄ est ā si mā: ⁊ alter q̃ est pur⁹ nihil hās de opposito i to to cōplēs potētiā sic est scia ⁊ itellꝰ ⁊ sapia: acceptio āt vlis in singularib⁹ ꝯfusi ⁊ pmirti est act⁹ impfect⁹: ⁊ ī potētie hz rōnē ⁊ silitudinē. ¶ Propter hoc dcm̄ est q̃ memorie mlte vni⁹ ⁊ eiusdē sensus vlis in ipsis pmirti ⁊ ꝯfusionē exprimē ti pariūt potētiā ⁊ nō actū simplicē ⁊ pfectū: ⁊ q̃ exprimēti po tētia sic est impfect⁹ act⁹ fere est scia: sic mot⁹ in phicis fere est forma: ⁊ in termino mot⁹ in quo finis est mot⁹ ꝑm motū eē est forma ⁊ sit exprimētū in fine experiēdi in quo est: ſz suf ficiēter exptū eē est scia. ¶ Est āt exprimētū ēt arti sile: nō tm̄ ars: est.n. ars illa opez factibiliū cū vlis vera rōne q̃ p mo dū act⁹ inest artifici. Exprimētū āt ē regulās op⁹ p acceptio nē ꝯfusi in illis: ⁊ ī potētiaꝰ regulat: ꝓpter qd ⁊ frequēter fallit ex defectu regulātis: ⁊ nō tm̄ ex defectu rei circa quā ē op⁹. Ars āt nūq̃ fallit ex defectu regulātis: q̃ h̄ est rō certa ⁊ vera: ſz fallit q̃nq̃ p accās ex defectu eoz in qb⁹ factio cō sistit: pp q̃ finē in ipso si de cōtigētib⁹ nihil omiserit semp cō sequit artifex: vt habet in topi. Quz igit vt supi⁹ diximus aliq̃ aialia ꝑm ptē exprimēto ptcipēt: boies āt ꝑm pfectū accidit ⁊ accedit hoib⁹ scia ⁊ ars p exprimētū: sic in phicis accedit forma p motū: scia qdē in exprimēto ꝯtēplabiliuz: ars āt in exprimēto factibiliū. Exprietia qdē artē facit: sicut ait q dā phs recte dicēs: ſz ierpietia facit casuz. Qua admodū.n. in phicis casus est cā p accās in his que pp aliqd fiūt: ita in actib⁹ eoz q̃ fiunt p nos. Que oia pp aliqd fiūt exprimenti potētia fecit cām p se eoz q̃ a nobis pp aliqd fiūt: ⁊ h̄ ē ars i finē regulās ⁊ dirigēs op⁹. Inexpietia āt si ptingat ad finē sine regulāte finē ꝯtigit: ⁊ hoc fit casu sic nō erptus aliqn̄ sa nat. sanare āt nō itēdēs ſz casu dās medicinā sanitatis pfe ctiuā. Ars āt fit ⁊ gnāt ⁊ pficit in nobis: cū er mltis nō cōfu sis quodā iā exprimēto p depurationē vlis itellꝰ p cāz verā ⁊ certā vna er oibus abstracta fit de silibus essentialr acceptio vlis ī q̃ istātia nō eē pbat: ⁊ tūc exprimēti po⁹ pducta ē ad actū cōpletū ⁊ deputatū. ¶ Est etiā simpler qd pus ī ꝯfusiōe mltoz erat acceptū. Opz āt q̃ vle p se ⁊ subalr fit mltorū illoz silitudo: q̃ si p accās ⁊ nō p se vnirenē mlta vni: nō vnū facerent effectū: nec vnā certā de se gnarent notionem. Acceptā nāq̃ notionez hie est q̃ Platoni ⁊ Socrati ⁊ alijs plibus eiusdez cōplonis ⁊ etatis ⁊ h̄itatiōis ⁊ diete ⁊ exercitij ⁊ accītiū ai ⁊ piodi ⁊ oiuz taliū circa hāc egritudinez ⁊ ex eadez cā: ⁊ eorūdez synthomatū isudātib⁹ ⁊ laborātibus h̄ iā ꝯtulit sic scamonea ad cholē purgationē ⁊ vnūqq̃z fit in mltis, pbatū inueniri sine istātia exprimēti est. Qd āt vlr oib⁹ ꝯtulit hmōi q̃ fiu vnā spēm cōplonis determinati sūt ⁊ hac p oia sili egritudie laborauerūt: sic si ꝯtulit silibus p nām si milib⁹ flegmaticis: hoc est ex flegmate laborātib⁹ aut cholericis aut estu sāguis: aut melācholie itense vel cōbuste fe brientibus artis est: qm̄ hoc est acceptū cū rōne vera ⁊ certa. Hec igit sunt in boibus scie ⁊ artis generatiua.

¶ Cap̄.8m. Et est disputatio de solone dubitatiōis pdicte.

Dubitabit āt aliqs de his que dcā sūt: eo q̃ nō semp scia ⁊ ars ex his gnari videnē: in doctrinalibus.n. nō mltū opz exprimi: qm̄ in vno viso triāgulo qd fit rectilineū habēs tres angulos equos duobus rectis p necessariā hz rōnem in oibus: in qbusdā nec in vno possibile est exprimi: sicut q̃ stelle fixe sup polos orbis signoz rotūde pficiāt in.36.millib⁹ annis circulū: hoc tm̄ certe ⁊ p demōstratiōes scit astronomus. ¶ Ampli⁹ cū vle sit eēntialis silitudo particularib⁹ imirta forte videbit alicui q̃ in vno acceptū p rōnē silitudinis in oib⁹ acceptuz sit cū eoz qb⁹ est vna nā cōis vna sit illi⁹ nāe opatio. Quecūq̃z aūt taliū sūt dubitationuz sibi vnā accipiūt solone: quā ēt in ethicis nos dixisse memi nim⁹: qm̄ mathematica nō mltis idigēt tpe ⁊ exprimēto: eo q̃ talia pbant p cām pp qd: ⁊ sūt separata: ⁊ ī ō in talib⁹ excellūt iuuenes: ⁊ sic est mā celi orbib⁹ ⁊ stellaz motib⁹ q̃ regula rē hūt motū p gradus ⁊ ptes celi: ⁊ ī ō accepto tpe motus p vnū gradū scit ēps toti⁹ mot⁹. Hec aūt ⁊ hmōi oia sunt de qb⁹ est scia ꝑm q̃ scia est demr̄atiōis ꝓprius effect⁹: ⁊ ī ō nō vliter dixim⁹ sciaz ꝑm verā scie rōnē idigere exprimēto: sed in artificialib⁹ ⁊ phicis ⁊ sapiētialib⁹ secus est: q̃z in his er reb⁹ circa q̃s sūt: magna est aliqn̄ mutatio: eo q̃ ꝯtingētes sunt: ⁊ aliqn̄ magna ⁊ excellēs sup nos altitudo: sic in sapiētialib⁹ diuinis: ⁊ ī ō illa anteq̃z acceptio vlis possit fieri sepe ⁊ diligēter opz experiri pp qd vliter ars gnāt ab exprimēto nō vliter scia: ⁊ hec est solo Arist. sicut pz ispicētī i ethi. In hijs eni oib⁹ similis acceptio nō est pspicua anteq̃z pbat ad singula: neq̃z pspicue scit qn̄ in vno acceptū est vtrū p eūdez modū fit in alio. ¶ Qd aūt Platōis amici dicūt oēm sciaz eē in aia: nec accipi aliquā p exprimentū ⁊ doctrinā nullā hz forte rōnē. Qd eniz dicūt eū q̃ querit exprimēto aut inuenire scitū vle aut nō inuenire: ⁊ fiqdē nō pōt inuenire frustra est in gnitio. Si aūt inueniet p aliqd scit se inuenisse qn̄ inuenit: aut nescit se inuenisse: ⁊ tūc nunq̃z cessabit ibi ab ingnitiōe. Si āt per aliqd scit cū nō sciat nisi sile simili opz q̃ sile ei qd inuenit iam itus habuit: q̃ oiuz q̃ inueniri pūt taz añ itus sūt siles habt⁹. Duo aūt per oia siles ⁊ eiusdē speciei q̃litates ⁊ forme nō pūt ꝑm idē in eodē fieri: cū igit fit in aia ꝑm intellectū silis cū quesito habt⁹ p exprimētū ⁊ doctrinā nihil generat in aia: sed p talia excitat aia ad reminiscēdū ea que pri⁹ nouit: ⁊ hoc dicit Boetius in.3. de cōsolatione phie dicēs q̃ si Platonis musa psonat vez qd quisq̃z discit ī memoz recordat. ¶ Oia aūt hec deceptiōes sunt erronee qm̄ hoc qdez vez est q̃ sicut in omni po⁹ act⁹ alicui ꝓcessit illius act⁹ inchoatio ita ēt in itellectu poli ꝑm ichoationē cōfusaz preexistit notio quesitoz. Aliter eniz nō eēt po⁹ ꝓpria pfectibilis hoc actu: ⁊ quo ad hec sunt in ipsa dignitatū notitie vel notiones: quas qlq̃z pbat auditas: nec opz ad notionē hāc aliqd facere p exprimentū vel doctrinā nisi terminoz tm̄ notiā. Hic ergo cōfusus habt⁹ est in itellectu: sicut forma p inchoationē eē potētialis est in mā: sicut aūt mā p hmōi esse pole cōfusuz nō erit ad actū nisi p aliqd agēs qd est in actu cōpleto ⁊ determinato: ita ēt itellect⁹ poli nō erit actu er forma notitie confuse nisi p aliqd qd est in actu cōpleto ⁊ determinato: ⁊ hoc est exprimētū vlis speciei mouēs vel doctrinā mouēs signo speciei. Sed hic nō loquimur de gnātiōe scie p doctrinā: q̃z itendim⁹ de ꝑma scie gnātiōe: ⁊ hoc nō fit p doctrinā: q̃z doctrinaliter nō generat scia nisi postq̃z gnata est in aia docētis. ¶ Sicut aūt possibilitas mātē getat ⁊ determinat in fine motus cōtingēs actū cōpletū ita determinat cōfusus ⁊ potētialis actus ad q̃sti notitiā: ⁊ scit se inuenisse qd querit p hoc qd determinat ad spēz questi. ¶ Et qd dicūt q̃ nō scit nisi simile simili: dico q̃ pro certo vez est hoc: sed hoc mō qd scit iste sile ⁊ tm̄ impfecte cōfuso habitu scit ꝓperfecte etiā cōfusa forma est silis. Cum aūt perfecte scit perfecte etiā ꝑm spēm determinatā efficit similis: ſz Plato hoc nō ꝓsiderauit: ⁊ ī ō formas potētie gnōnis ⁊ scie pn⁹m dixit de qb⁹ cōgruis locis ⁊ tpib⁹ in sequētib⁹ subtilr igrem⁹.

¶ Cap̄.9m. De comparatione artis ⁊ scientie ⁊ experientie ꝑm conuenientiam ⁊ differentiam.

Ic igitur determinatis gnātionib⁹ artis ⁊ scie ꝑm facultates nāe qb⁹ ꝑm ꝑmas acceptiones fiunt in nobis ingrim⁹ cōueniētias ⁊ diias artis ad exprimētū: vt melius itelligat ꝓpriuz eē vtriusq̃z ipoz. ¶ Dicam⁹ igit q̃ experiētia nihil penit⁹ differre videtur ab arte in hoc: q̃ vtraq̃z istaz acceptionū siue cognitionū est relata ad actū q̃ dicit opatio circa singularia ers: actus eni lz multiplr dicat ad cōplemētū ⁊ cōplemēti ꝓpriā actionē que ab actu nomē accepit ⁊ ad opationē: hic tm̄ nō accepim⁹ actuz nisi pro opatiōe: hec aūt cōueniētia er ipsis pbat noiuz rōnib⁹ diffinitiuis qm̄ experiētia est cognitio singulariuz ex multiplicatis accepta memorijs circa q̃ est actus. ¶ Ars autē sic.6. ethi. dixim⁹ est cū certa rōne factiu⁹ habit⁹: ſz si attēdamus pfectū in opib⁹ q̃ est in cōsecutiōe finis opis erit dīa inter experiētiā ⁊ artē in hoc q̃ exptos magis videmus pficere

Quare multe memorie in similib⁹ effectib⁹ accepte potētiā vni⁹ exprimēti faciūt et nō actum.

Mō qlo non oīs scia idiget experimento.

Impugnatio Platonis asserētis sciam aie ꝯcreatā esse.

Solo ad motiuū plonis.

In phemio p mi metaphice

Cap.5.

in opis fine ꝓsequēdo q̃ eos q fine erpiētia bñt artis rōnē:
hui⁹ aūt cā est: qz ſiē dirim⁹ erpiētia est cognitio ſingulariū
in vna ſilitudine memoratoꝝ: quā ſilitudinē nō ſepat ab il
lis ⁊ ſic dirigens in ipſo est cōiunctū hijs circa que est act⁹.
Ars autē est acceptio vlium a ſingularib⁹ ſeparatoꝝ: que
nō niſi potētia ad ſingularia reſpiciunt: actus aūt ⁊ gñatio
nes omnes quoꝝcūqz ſiue p ſe ſiue per accidēs ſumant ſi
ue artificiatoꝝ ſiue nāliū ſunt circa ſingulare hoc demōſtratu
vel illud: ⁊ hoc ꝓbat iducēdo in vno: ⁊ hoc ſufficit cū in oi
bus eadē ſit rō penit⁹. Ille eni q est medicās nō ſanat hoiez
niſi ſm accñs: ſed p ſe ſanat aut Plōnē aut Socratē cui ac
cidit eē hoiem. Si eniz p ſe ponam⁹ ſanātē ⁊ ſanatū dicim⁹
q̃ hic medic⁹ ſm medicinaz ſiē hic ⁊ nunc opans ſanat hūc
egrū: ſicut hic ⁊ nunc ifirmatum. Cū aūt eē hois inq̃tū hic
ſanat⁹ hō est ſit eē forme hois vt eē: ⁊ ſic eē hui⁹ hois vt ſub
iecti vel pfecti per ipm eē, ꝓut est hui⁹ vt ſubti est eſſe mate
rie ⁊ cōplonate ex ꝯtijs: ⁊ ſic reſpicit egrotare ⁊ ſanare ⁊ ſa
nū eē: qz ſic abiſcit ei aliqd ⁊ aliqd aduenit ei: ⁊ nō p hoc q̃
est eſſe hois vt forme ⁊ cauſe. Quāuis ḡ medicus operetur
circa hitudinē eē hui⁹ hois ſm eē hui⁹ hois: nō tñ opat cir
ca eſſe hois inq̃tū est eē hois niſi p accñs: qz. ſ. operat circa
eū cui p eē hui⁹ hois accidit hoiez eē. Si igit ſine erpimen
to qs rōnē artis habeat illud in vli accepto ⁊ vſe qōdaz ſic
cognoſcat. Sed hoc in vli ſingulare ignoret multotiēs qdē
curādo ſi medic⁹ est peccabit. ¶ Dico autē ſingulare in vli
accipiēdū ignorari: qz ſz ars ſit factiu⁹ hitus cū certa rōne:
certe actio que dirigit in ope artis ē vſe factiuū ſiue practi
cū: ſō particulare cui applicari oz illud vſe practice accipe
re opz: ⁊ hoc mō ſepe ignorat ēt ſi ſciat theorice: qz neſcitur
modus q̃ ꝓparādū vel dādum est. Cū igit ſingulare per ſe
ſit curabile: ⁊ vſe nō: ſed per accñs magis pficiet erpertus
circa ſingularia q̃ rōnē artis ſine erpimēto hñs vſem potē
tiā tñ particularib⁹ applicabilē: ⁊ circa qō vſe nō est opatio
ni per accñs. ¶ Ex hoc aūt itelligit q̃ qz forte in ſingulari
bus cōfuſa operās vſu quodā memoratoꝝ ⁊ ſenſuū colligi
tur: q̃ erperiētie cognitio mouet ad opus ſicut forma gñia
ta mixti aſſuetudine ⁊ cognitiōe: ⁊ ſic mouet in modū nāe:
qz ꝓſuetudinis forma in nām trāſponit: eo q̃ vt nā q̃dā mo
uet vt dirim⁹ in libro de memoria ⁊ reminiſcentia: ⁊ ex illa
parte ſicut nā est oi arte certior. ⁊ iōvtili⁹ attingit ſinē opis.
Ars aūt nō est dirigēs niſi vt ſcia quedā practica: ⁊ iō ſi ſine
erperiētia ſit frequēter peccabit: ſz aūt ſic erperiētia artem
p̄celiat vtilitate operis: eē tñ ars p̄cellit erperiētiā nobilita
te cognitiōis. Scire eniz ⁊ audire hoc est de auditis iudica
re ⁊ obuiare dictis magis arbitramur eē per artē q̃ p erpe
rimētū: ⁊ cū hoc opinamur artifices artis rōnē hñtes ſapiē
tiores eē q̃ erpertos: tanq̃ ois ſapia cuiuſlibet rei magis
ſequat ipm ſcire rōnē q̃ erpertū eē circa ſingularia. Cā aūt
hui⁹ est: qz artifices ſciūt cāz que est rō faciēdoꝝ: illi vō hoc
est erperti nō ſciūt cām. Erperti eni nō cām qdē ſz tñ bñt
ſciaz qz ſic fit. Sed ꝓpter qd ſic fit neſciunt. Artifices autē
ſi perfecte rōnē artis hēant ſciūt cām efficiētē ⁊ māz ⁊ ꝓpter
qd hoc est ſinē hoc ē rō illa dirigēs in ope artis. ¶ Nā Ar
chitectores de qb⁹ in. z. phi. determinam⁹ denoiam⁹ er ipo
noie p̄ncipalitatis magis ſcire ſignificam⁹ nobiliores eē cir
ca qōlibet genus artificiatoꝝ: ⁊ hos ſignificamus ipſo noie
p̄ncipalitatis magis ſcire ⁊ artifices tales eē ſapientiores.
¶ Cā aūt hui⁹ ſignificationis est: qz architectores ſciūt fa
ctoꝝ ſiue artificiatoꝝ cās: qz alr nō hērēt rōnē certā: hij er
go magis ſciūt q̃ hij q dicunt manu artifices ſiue vſuales
q nō mām ⁊ efficiētē in qb⁹ motib⁹ fiant ꝓſiderēt in artificia
to: ſz tñ ſpēm ſiue formā figure: ⁊ illa vtunt in opere ſiē mili
tans vtit gladio ⁊ nauta themone. ¶ Cū enim architecto
res rōnalr agāt ſciētes cām efficiētē ⁊ mām ⁊ formā ⁊ finem
vſuales ſiue manu artifices non operant niſi vſu forme ad
actū: ſiē agūt inaiata p formā poſitā in actu agēdi ſiē erurit
ignis: ſz in hoc est dīa q̃ inaiata ⁊ aiata nō cognoſcēte aia
⁊ ēt aiata que cognitionē hñt ſz nō artis ſuſceptibilia eo q̃
nullo mō participāt rōne agūt per formā ſuā: vñ ſiē nā ope
rat: aut ſi aia operat nō operat niſi nāe iſtinctu ſicut vegeta
bilia ⁊ ſenſibilia: ſz manu artifices ſz aliqd hēant cognitio
nis qñ cognoſcūt ſpēm nō ꝓut ex mā vel in mā iducit mo
tibus efficiētis. Sed ꝓut refert ad opus illi ſpeciei: ꝓpriuz
tñ operant ſiē ex forma cōſuetudinali que vſu acqrit. ⁊ hoc
magis determinat ad opus: ⁊ hmōi denoiatiōes facimus
tanq̃ non ſicut artifices ſapiētiores ſm hoc q̃ practici ſiue
opatiui ſunt: ſz potius ſm hoc q̃ rōnē vſez ⁊ certā hñt cām
efficientē ⁊ mām ⁊ finē cognoſcūt. ¶ Cū igit erperientia ſic
opereē ſicut vſualis vt pz ex predictis. Ars aūt p rōnē ⁊ cāz:
ars magis accedit ad ſcire ⁊ ſapere q̃ erperimētū: ⁊ ſic no
bilior est ars q̃ erperimētū ſm nobilitatez cognitionis: ad
hoc aūt oino vlr ſignū est ſcientis ſcitū ſuū poſſe doctrinalr
docere p cām ⁊ rōnē: ſic aūt pōt docere ars: ⁊ nō erperimen
tū: ⁊ ob hoc cōcipim⁹ q̃ ars magis ſit ſcia q̃ erperimētū: ar
tifices enim pñt ex hitu artis docere p̄dicto mō: ⁊ ſilr archi
tectores. Hij aūt alij q dicunt erperti ⁊ manu artifices ſiue
vſuales docere per cāz ⁊ rōnez nō pñt. ¶ Amplius aūt neqz
ſm ſenſum dicimus eſſe ſapiaz ſiue ſciaz cū tñ ſenſibilib⁹ ſin
gulariū cognitiōes magis ſint ꝓprie q̃ vlium: qz vſe nō est
eis cognitū niſi ſicut est cū partib⁹ mixtū ſiē dirimus in p̄nci
pio phicoꝝ. Sed particulare ſenſatū per ſe iudicatū ſz cām
per quā est res que est de nullo dī. Nō enim nuntiat ſenſus
ꝓpter qd ignis est calidus: ſz tñ nuntiat q̃ calidus est: a ſi
mili ergo qō est circa ſingularia dicens: qz nō ꝓpter qd mi
nus habet ſimilitudinis ad ſcientiā ⁊ ſapientiā: q̃ id qō est
circa actum ſingulariuz dicens cām ⁊ ꝓpter qd: ⁊ ſic erperi
mentuz minus habēs est ſimilitudinis cuz ſcia ⁊ ſapientia
q̃ ars vt patet ex ſuperius inductis rationibus.

¶ Cap̄. 10m. De cōueniētia ⁊ dīa artis ad artem in admi
ratione qua imitatur ſapiam ⁊ ab alijs diſtinguentem.

Sicut aūt iaz dirim⁹ ꝓueniētiā ⁊ dīaz artis ⁊ er
perimēti ita nūc ad doctrine pfectionē ꝓueniē
tiā ⁊ dīaz artis ad artez aſſignem⁹: vt videa
mus que artiū magis ſit ſapie ſilis que ſapien
tior a grecis ab arabib⁹ aut phis magis ſapia
lis voceē que ſm vitatē vocat ſapie magis ſi
milis. Dicamus aūt p̄mo in q̃ ois ars cuz oi cōueniat arte.
¶ Cū autē ſiē ex ſuplorib⁹ ꝓbat vſe ſit p̄n'm artis ⁊ ſcie: que
niens est q̃ ille q q̃cūqz artez per inuentionē ſenſuuz hoc est
ſenſibilē cognitionē p̄mo accipit admirādo querat id qō ē
vltra cōem in hoib⁹ ſenſuz hoc est ſenſibilē cognitionez: ſiue
in ſenſu ſiue in memorijs ſiue in erperimētis acceptā. In oi
eniz cōi hoib⁹ ſenſibili cognitiōe vſe cōfuſum ⁊ mixtū ſenſi
bus ſm ſenſus noti⁹ est vt in p̄n'o de phico auditu demōſtra
tuz est: ⁊ hoc nō est p̄n'm artis ⁊ ſcie ſm q̃ ſic ſingularib⁹ per
mixtū est: ſz poti⁹ ꝓut est ad rōnez ſimplicē ⁊ cām deductuz
per depurationē: alr eniz in ſingularib⁹ adhuc cōfuſuz obū
bratū est ex māe appēdicijs ⁊ variabile ſm eē: ⁊ nō pōt eſſe
pfecte ⁊ certe cognitiōis p̄ncipalr. Ars aūt est cū rōne certa
factiu⁹ hit⁹ vt dcm est i etb. Cū āt ſic mirer ineniēs q̃libet
arte vltra cōez in hoib⁹ oib⁹ pueris ⁊ ſenib⁹ ſenſibilē cogni
tionē nō mirabit ſolū id qō mirat pp aliquā vtilitatē ad vi
te nēcia ⁊ admicula ptinētē: qz ſupra hitū est q̃ vtilitas ma
gis ſit a ſingularib⁹ in qb⁹ est act⁹ q̃ ex vli: ſz mirabit ſiē mi
rat ſapiēs q mirādo querit cām p̄mā in qua ſtat rei demōſtra
tio: ⁊ rō certa ⁊ mirabit ſiē mirat ab alijs diſtinguēs p qd ⁊
ꝓpter qd dicētē diffōnē q̃ termin⁹ vocat ⁊ rē cui⁹ est ꝓprijs
differētijs ab alijs diſtinguit. ¶ Dico aūt nō ſolū hz mira
ri ꝓpter vtilitatē inentoꝝ: qz cū in arte duo ſint: est enim fa
ctiu⁹ hit⁹ ⁊ ſic est ad vtilitatez vite: ⁊ ſic ex pte illa qua opat
opz p̄mirari vtile circa qō ⁊ ad qō ſiē ad finē opis est opus
artis. Sed qz hoc hz cōe ars cū erpimēto ⁊ ex pte illa ope
rat p formā ꝓſuetudinis per modū nāe operātis iō hoc nō
ſufficit. Sed ex illa parte qua ars est cū certa rōne cāe opz
mirari artificē ſiē mirat ſapiēs: ⁊ ab alijs diſtiguēs q vltra
cōez oib⁹ mirat ſenſibiliū cognitionem. Hoc est igit in quo
ois ars cū arte ꝓuenit oi. ¶ Dīa aūt artiuz est in mō illius
admirātiōis: qm cū plēs repte per inuentionē ſint artes q̃dā
qdē ad nēcia ſiue vtilia vite ciuilis ſiē mechanice vocate q̃
ſt pānifica: lātificiū: militaris: architectura: ⁊ hmōi. ¶ Que
dā vō ſūt ad itroductionē ſeu admiculū ſciaꝝ ſiē grāmati
ca: logica: rhetorica: poetica: ⁊ hmōi. Arbitrādū ē q̃ hmōi
q̃les dicte ſūt artes q̃. ſ. ſūt vltra cōez in hoib⁹ ſenſuz ſicut ſa
piēs ⁊ ſiē diſtinguēs ſūt ſapiētiores vel magis ſapiētiales:
eo q̃ magis ſe eraltādo a ſenſu accedūt ad ſilitudinē admi
ratiōis ſapiētis ⁊ ab alijs diſtinguētis: ⁊ hoc pp illud q̃ illo
rū est hoc est ſapiētis ⁊ ab alio diſtiguētis nō ſūt ad aliquā
vtilitatē: eo q̃ ſūt nō in ſingularib⁹ in qb⁹ ois vtilitatis pſi
citur

In phō vbi ſupra.

etiꝗ opatio. ¶ Oīs ãt admiratio ſapiẽtis ⁊ diſtinguẽtis eſt cauſe demõſtrãtis qd ⁊ ꝓpter qd: ⁊ hoc ꝓſiſtit in ſpeculatione nõ in opatiõe: hui⁹ aũt ſignũ eſt ꝙ hui⁹ ſapie ⁊ diſtinguẽtes ſcie repte ſunt poſtea ꝗ̃ oẽs artes ad vtilitatẽ exrãtes ⁊ oẽs ſcie adminiculãtes ad iſtructionẽ iam fuerũt reperte ſi ne inuente: qm̃ niſi artes ciuilitatẽ ꝓſeruãtes inuente fuiſſent nõ fuiſſet hitũ ociũ ⁊ libertas ingrẽdi deficiẽtib⁹ neceſſarijs vite: ⁊ niſi fuiſſent inuente ſcie adminiculãtes ad iſtructionẽ nõ fuiſſet hitus modus ꝓpri⁹ ingrẽdi: ⁊ tõ illis nõ aũ reperts inutile fuiſſet admirãtis ſtudiũ ⁊ ingrendi inueſtigatio. ¶ Hui⁹ aũt vteri⁹ ſignũ eſt: ꝙ tales ſcie nõ ad vtilitatẽ relate nec adminiculũ: ſz per ſe ꝓpter ipm ſcire deſiderate p̃m reperte fũt in his locis vbi oib⁹ ad cõmodũ ⁊ adminiculũ eriſtẽtib⁹ p̃mit⁹ ſtudueruũt primi pbantes: ⁊ hoc ẽ circa egyptũ ⁊ i egypto vbi p̃mũ ſubſtiterunt artes mathematice doctrinales demſtratiue: ibi nãq̃z liberis poſſeſſionib⁹ dõata ſacerdotum libera a curis gens ſtudere cõceſſa eſt. Sic g̃ differt ars ab arte penes magis ⁊ min⁹ accedere ad ſapiẽtis ⁊ ab
Cap̃.4.t.5. alijs diſtiguẽtis admirationẽ. In ethicis aũt lib.6. vbi de itellectualib⁹ vtutib⁹ determinatũ eſt dictũ q̃ ſit artis ⁊ ſcie dĩa: ⁊ ibi ẽt oiuz hitũ q̃ ſunt ſũiuz genez cũ iſtis: eo ꝙ itellectuales ſũt determiatũ eſt. ¶ Cui⁹ aũt gr̃a nũc oionẽ iſtã itroduxim⁹ hoc eſt: ꝙ cũ ſapia ſit oīs ſcie virt⁹ ⁊ vltimũ poſſe opz eã q̃ ſimplr ſapia denotaꝫ eſſe circa p̃mas cãs ⁊ p̃n̄ ⁊ hoc qdẽ oẽs opinanꝫ. Artifex aũt magis eſt circa cãs ꝗ̃ experimẽtum tm̃ hãs vel hãtes: iter artifices aũt architectoz magis eſt circa cãs ꝗ̃ ille qui eſt manu artifex ſiue vſualis. Oẽs autez ſpeculãtes magis ſunt circa cauſas ꝗ̃ practice. Manifeſtũ aũt ex iductis eſt ꝙ illa que eſt ſapia eſt ſcia circa q̃ſdã cãs exrãs qm̃ eſt circa p̃mas rez cauſas: ⁊ p hec eadem pz qualiter ſapia ⁊ ſcientia ⁊ ars fiant in nobis.

¶ Cap̃.ii^m. De conuenientia artis cum ſapia ⁊ ſcia ⁊ differentia artiuz in maioꝛ ⁊ minoꝛ ſimilitudine ad ipſas.

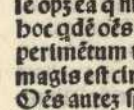

Quod aũt primuz eſt in quo cõuenit oīs ars in quocũq̃z mõ cõſiderata: hoc eſt ꝙ qcũq̃z inuenit quãcũq̃z artẽ: opz illũ mirari aliq̃ꝗ̃ eſt vltra cõez in hoib⁹ ſenſum: nec voco ſenſuz illum tm̃ q̃ fortis eſt apprehẽſiuus ſenſibiliũ ſpẽz perũte mã: ſz in cõi voco ſenſuz oẽm etiã hois ſenſibilez cognitionẽ que cũ in hoie potẽtioꝛ ſit ꝗ̃ in alijs aĩalib⁹: eo ꝙ eſt acceptio vſis mirti ⁊ ꝓfuſi in ſingularib⁹ tm̃ inuenies artẽ: neĉe hz mirari vſe ⁊ cãm ⁊ rõnẽ certã q̃ ſũt vltra omnẽ cognitionẽ in ſenſib⁹ acceptã ſenſu ⁊ memozijs ⁊ erpimẽto. Oīa enim hec tria ſunt in hoib⁹ ſenſibilis cognitiõis. ¶ Dico aũt ꝙ inuenies artẽ ſic neceſſe hz mirari: qꝛ diſcẽs ⁊ accipiens artẽ p doctrinã nõ ſic icipit ab admiratiõe: qꝛ tũc iciperet ab effectu: ſz ſtatiz a docẽte accipit cãm: inuenies aũt artem quãcũq̃z ex ſenſu ⁊ memozijs ⁊ erpimẽto: icipit ab admiratiõe cãe vſis ⁊ rõnis inueſtigat cãm: ad quã agonia quadã ſuſpẽdit dum admiraꝫ. Et tõ nõ admiraꝫ in arte quã inuenit ſolũ referẽs hec ad vtilitatẽ ciuilẽ vel adminiculare: ſz opz eũ admirari cãm ⁊ rõnez dicẽtez qd ⁊ pp qd: ſicut miraꝫ ſapiẽs q̃ cãm primã querit: ⁊ ſic miraꝫ diffõnẽ querẽs q̃ ab oib⁹ alijs diſtinguit diffinitũ: aliter enim nõ eſſet ars inuenta cũ rõne certe ⁊ cauſe cognitiõe factu⁹ hit⁹. Sic enim diffinit ars ⁊ eſt vna itellectualiũ vtutũ ſic dictuz eſt in ethi. In hoc igit cõueniẽtib⁹ oib⁹ artib⁹ in cõi differunt tm̃ ex hoc ꝙ magis ꝙ min⁹ in hoc ſapie ſiles ſunt: plurimis enim artibus reptis qbuſdã qdẽ ad vtilitatẽ ciuilib⁹ nẽciaz. Quibuſdaz vo ad adminiculũ iſtructiõis deſeruiẽtib⁹ arbitrãduz eſt ꝙ ſemp eo ſunt ſapiẽtioꝛes: hoc eſt ſapie magis ſiles q̃ nõ ad vtilitatẽ reſpiciũt pl̃s: ſz id quo admiranꝫ vltra cognitionẽ ſenſibilẽ in hoib⁹: qꝛ ſic dirim⁹ cũ in arte duo ſint rõ. ſ. certa que eſt ex cauſe alicui⁹ vel pluriũ cognitione: ⁊ factio artis: factio eſt circa ſingularia in qua ars nõ differt a ſenſibili cognitiõe erpimẽti: ſz in cãe cognitiõe accedit ad ſapiam. Et tõ ꝗ̃to magis eleuaꝫ ad rõnez que eſt p cãm: tãto magis recedit a ſenſibilib⁹ in qb⁹ eſt vtilitatis ꝓfectio: ⁊ tõ ſi aliq̃ eſt ſimplr cognitio cãe ꝓter oẽm relationẽ ad vtilitatez que eſt in ope illa marie ſapialis eſt: vt dicit Auic. Sicut ſunt ſcie metaphice: qꝛ ſimplr ſũt theorice: ſz etiã ad op⁹ referri p̃nt: hui⁹ aũt ſignũ eſt: ꝙ poſtꝗ̃ oẽs artes ad vtilitatẽ necitatis ciuilis ⁊ adminiculuz iſtructiõis deſeruiẽtes repte fuerunt iam circa athenas ⁊ alibi ille theorice: qꝛ vtilitates cãrũ in grere ceperũt: qꝛ niſi oẽs alie p̃us repte fuiſſent aĩus occupat⁹ neceſſarijs ociũ nõ habuiſſet ad q̃rẽdũ ſapie rõnes: pp qõ etiã Plato in timeo: ꝙ q̃ iam er Vulcani ſemie ⁊ indigene agro cõſtitut⁹ athenis: ⁊ er electa iuuẽtute ordiata militia ⁊ ceteris oib⁹ adhibitis ad cõmodũ vite ꝓtinẽtib⁹ liberato a curis aio pbari athenis ⁊ achademie iceptũ ẽ. ¶ Signũ aũt hui⁹ eſt: ꝙ in nr̃o habitabili p̃mo ſunt repte ſciẽtie mathematice hoc eſt ſciales a ſenſib⁹ ſeparate in his locis: vbi prio liberi a curis neceſſarijs vite ſtudueruꝫ: vñ circa egyptũ mathematice artes primũ reperte ſubſtiterunt: ibi nãq̃z gẽs ſacerdotum liberis redditib⁹ a regib⁹ donatis in ſcholã itrare ⁊ ſtudere cõceſſa eſt: pp qõ Horati⁹ dicit. Sit mihi frugis copia aĩuz ipſe parabo. Cuz igit ibi ertiterint vbi tã oĩa ad neceſſitatẽ ⁊ adminiculũ deſeruiẽtia fuerũt reperta: ⁊ ab his q̃ a curis liberũ habebãt aĩuz: cõſtat ꝙ non ad vtilitatẽ ſunt inuente: ſz poti⁹ ad cõtẽplationẽ cãz earum q̃s miranꝫ vltra ſenſibiliũ in hoib⁹ cognitionẽ: ⁊ ille marie ſiles ſunt ſapie. ¶ In artib⁹ aũt q̃cũq̃z magis miranꝫ cãs vltra ſenſibilẽ cognitionẽ altioꝛes magis ſũt ſapiales: ſicut architectonica ſapialioꝛ eſt ꝗ̃ vſualis: ⁊ in talib⁹ ab initio miranꝫ egyptios: pp qõ ẽt Plato narrat ad Solonẽ ſacerdotẽ dixiſſe egyptũ. O greci pueri eſtis: ⁊ nõ eſt in vobis vila cana ſapia. In ethicis ⁊ hoc aĩ tã declarauim⁹ q̃ ſit dĩa artis ⁊ ſcie ⁊ oĩuz ſimiliũ genez q̃ in vtutũ itellectualiũ cadũt cõitatẽ ibi aſſignauim⁹ dĩas: iſtã aũt opionẽ hic taz nõ idurimus ex itentiõe p̃ncipali. Sed pp hoc ꝙ ſciam⁹ ꝙ oibus ſapiẽtib⁹ videꝫ ꝙ illã iam ſciaz que iter ceteras magis denoiaꝫ a ſapia marie opz eẽ circa prias cãs aĩ quas nulle ſũt ⁊ circa pria p̃n̄. Dico aũt cãs eẽ rez cõſtituẽtes: pricipia ãt ſz plurib⁹ modis dicanꝫ: tm̃ ꝗ̃z itentionẽ ꝓpoſitã pricipia hec dirim⁹ que ſic p̃ma ſe hũt ad aliq̃: ⁊ oĩa reliq̃ p prius ⁊ poſterius referunꝫ ad ipſa: ſic eſt ens ⁊ vnũ ⁊ rez ⁊ bonũ ⁊ hmõi q̃dã alia: ꝓm aũt hãc rõnẽ artifex magis ſapie nomẽ ⁊ rõnẽ pticipat ꝗ̃ erpti: ⁊ architect⁹ magis pticipat ipſz ꝗ̃ vſualis q̃ manu artifex vocaꝫ: eo ꝙ manu vtiꝫ ad op⁹ apotheleſmate qõ ꝓparauit artifex: ſic miles vtiꝫ gladio: q̃ ꝓparaꝫ a fabro ferrario nõ cõſiderãs in eo niſi ſpẽm ⁊ actũ: ⁊ ſic ſpeculatiue ſcie magis ſapie nomẽ pticipãt ꝗ̃ actiue: ⁊ pre oib⁹ circa p̃mas cãs erit ipſa q̃ p ſe ſapia vocaꝫ. Manifeſtuz eſt igit ex iductis ꝙ ſapia eſt circa quaſdã cauſas ⁊ q̃dã p̃ncipia.

¶ Tractatus ſecundus primi libri Metaphyſice in quo agitur de proprietatibus ſapientie iſtius ꝓm ſe.

¶ Cap̃.p^m. Qualiter dicitur ſapientia ⁊ per ꝓſequens pbia propter rationes ſapientis ⁊ ſapientie.

Ioniã aũt in hac noſtra itentiõe querim⁹ eã q̃ vere ſapie hz nomẽ p rõnẽ cõſiderãdũ eſt nobis circa quales cãs ⁊ circa q̃lia p̃ncipia ſit. ¶ Fortaſſis aũt fiet nobis manifeſtius ſi p̃mo cõprehẽdamus deſcriptiões ⁊ oppõnes q̃s ab antiquis pbis hui⁹ approbatas: vtutẽ eni quãdã hz cõis animi ꝓceptiõis: quã q̃ſq̃z ꝓbat poſtꝗ̃ audierit. Oẽs enim ab antiqs in pbia cõiter tradiderũt: ꝙ hũc precipue dicim⁹ eẽ ſapiẽtẽ q̃ oĩa marie ſcit ſicut decet: ⁊ nõ hz ꝓm vnũq̃ꝗ̃z ſingularem de ipſis ſciaz. Qui enim oĩa ſcit nõ põt oĩa ſcire: niſi er his q̃ ſũt cã oĩuz ⁊ nõ quorũdã cauſe ⁊ quorũdã nõ: ⁊ ille oĩum cauſe nõ ſunt niſi ille que ſũt cauſe: non qdẽ entis ꝓm eẽ: ſed ꝓm ꝙ ipm eſt actus ſimplex entis p ſe ꝓm ꝙ ens: ille enim ſole ſũt cauſe oĩs eẽ: ⁊ nõ hũt alias ſe pores. Scit aũt iſte ſicut dicit pſuaſus nõ ab alio ſz pp ſcire ſciẽtia cõſiderãs ꝙ nõ decet pbicũ vel metaphyſicũ q̃ ea qb⁹ ſcit eẽ ⁊ ſubſiſtere ſiue entitatẽ hĩe ſuppõit ab iſto pbo: ⁊ hoc qꝛ marie aſcẽdit vltra cõem in hoib⁹ ſenſibilẽ cognitionez: nõ hz ſciaz eoꝛ que ſcit ꝓm vnũq̃ꝗ̃z ſenſibile: qꝛ nõ accepit vſe in ſenſib⁹ mirtũ: ſicut ſentiẽs ⁊ memozãs ⁊ erperiẽs: ſed poti⁹ ſcit que ſcit p primas entiũ cãs. Nec igit vna eſt acceptio ſapiẽtis accepta penes mediũ: p qõ ſcit abſolute relatũ ad ſcibile qõ ſcit p ipm ꝓm ꝙ ipm eſt p ſe ⁊ nõ p aliud aĩ ſe acceptũ faciẽs ſcire. ¶ Poſtea aũt ſecũdario ⁊ min⁹ prio pria rõne dicim⁹ hũc eſſe ſapiẽtẽ q̃ cognoſcit ea que duplici difficultate cognoſcunꝫ: qꝛ ſunt ⁊ difficilia hoi cognoſcere: ⁊ difficilia noſcere ꝓm ſeipſa. Que enim difficilia ſũt hoi ſũt a

Platonis ſcẽtia i Timeo

In phemio metaphyſice.

Propter qd a sensib⁹ nostris remotissima sūt difficilima cognitu.

Que ex sui iperfectiōe sūt difficil cognitionis.

sensu remotissima: ⁊ hec sunt recte ꝓncipia ante que nihil est penit⁹: hec enim ō difficulter hō cognoscit: qr intellect⁹ hominis cū cōtinuo ⁊ tpe cognoscere nat⁹ ē. Ista aūt intellectualia ꝓm intellm diuinū sunt q̄ qdē solus loc⁹ est hui⁹ veritatis partissimax ⁊ sunt etiā in se cognoscere nō leuia ⁊ diuino intellectu: cui⁹ pbatio est qr cū sint duo difficulter intelligibilia p se vnū est difficile intelligibile ex sui iperfectione: alterū vo ex sui pfectiōe. Ex sui aūt iperfectiōe nō leuia sūt cognoscere quecūq; ꝓn⁹ intelligēdi qō est forma pfectū nō hūt: sed potētie valde pmixtū: sicut hyle ⁊ mot⁹ ⁊ tēpus: ex sui aūt pfectione nō leuia sunt ad dinoscēdū que oē ꝓn⁹ intelligēdi preueniūt sicut de⁹ deoꝝ dōs q nō intelligit nec enarrat nisi per formā sui causati ꝓmi vel secūdi ⁊ sic deiceps: ⁊ iō dicit phs q nō hz nomē ⁊ q deficiunt lingue ab enarratiōe ei⁹ ⁊ talia put pūt in ista declarant scia: hec igit est acceptio sapiētis ⁊ est data ꝓm ꝓportionē scibilis sibi ꝓprij ad intellectū hūanuz q accipit ipm. ¶ Adhuc aūt hūc dicim⁹ esse sapiētiorez circa oēm sciaz q certior est ⁊ doctissim⁹ cārū in hoc q dicit eas que magis sunt cause ḡ alie: ⁊ hec acceptio sapiētis est accepta pri⁹ in scire ḡ in agere. Sunt aūt certiores cāe q̄ ex substātiali oriib⁹ certificāt: ⁊ sunt doctissimi cāruz: ⁊ dicētes eas q̄ cāx sunt cause in hoc q sūt ⁊ in hoc q cause sūt pz. āt vnū ēt pax sciēti q ille q̄ certificāt ex hijs q̄ sunt cause eē hz q est esse simpler oium rex magis ex substātialib⁹ certificāt q̄z ille que certificāt ex hijs q̄ cōcepta sunt cū mā mobili vel quātitate: qr illa nō sūt de eē ꝓm q est eē: sed sunt de modo eēndi quodā. Et tunc ille doctissim⁹ est cāx qr reddit causas q̄ magis influūt oib⁹ qm̄ influāt alijs nullis influentib⁹: ⁊ nulle aliax influūt sine istis: cause enim eē simplicis sūt substātificātes ⁊ causantes eē cuicūq; eē inḡtū est eē: sicut pz in corpore mobili. hoc enim ipm eē nō hz a principijs motus ⁊ mutabilitatis cū suū eē sit ꝓm nām ante illa: sed hz ipz a ꝓncipijs subē ꝓm q sunt principia subē ⁊ principia mot⁹ siue esse: ⁊ q ꝓncipia sunt hūt a principijs ipsius eē: ⁊ sic pz q̄liter principia eē magis sunt etiā cause principijs alijs. ¶ Dico aūt eē simpler nō esse vle: sed eē cuiuscūqz nō cōceptū cū magnitudine ⁊ mā subta motui p principia mot⁹. Istius enim esse principia sūt principia a qb⁹ oia alia principia hūt: ⁊ q sūt: ⁊ q sint principia. His igit de sapiēte cōceptionib⁹ sic suppositis dicim⁹ illā sciaz esse verā sapiam que p se est scia ita q suipsius ipsa est cā: hoc est quā grā suipsi⁹ querim⁹ scire ⁊ volum⁹ ⁊ hoc cui⁹ finis ꝓpter quā scire volum⁹ est i ipsamet scia sicut enim pz ex iam dictis: nō pōt eē cā sue scie ipsamet scia sz ab alīq̄ aliax aliqd pbatū ⁊ in esse stabilitū accipiat: sed poti⁹ illa a qua accipit hoc erit sibi cā scie: ⁊ tūc nō erit vltimū scie ⁊ vtus sapia. Qō tñ iam determinatū est in etbi. Opz aūt ipsāmet ex oiuz principijs sibi eē cām scītie. Amplius si nō grā suipsius volita sit: opz q nō sit sapia: qr si deē q ꝓpter aliud vtile vel ad qō adminiculat ipsaz esse quesitā ⁊ volitā illa ꝓpter quā erit altior ⁊ dignior q̄z ista: igit ista nō erit virtus scie ⁊ vltimū: sz poti⁹ illa pp quā istā querim⁹: hoc āt est ꝗ hypothesis qm̄ ponim⁹ istā eē sapiaz: ḡ nō erit ꝓpter alterū aliqd: sapie enim rō est. vt in etbi. determinatū est q sit virt⁹ scie circa vltimū ⁊ marie vtutis scibile erūs: hoc enim magis hz nomē sapie q̄z ille scie q̄ quozūlibet vtilitū cā quesite ⁊ adminiculātes ad alia ꝓtingētia que cunq;. Sic igit ista scia vere ⁊ ꝓprie hz nomē sapientie.

¶ Cap. z⁹. Et est per solutionē dubitationū digressio declarās que videnē eē ꝗ inducta de diffinitione sapientie.

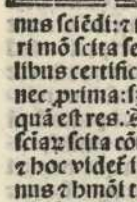

Dubitabit āt fortasse aliqs vtrū vera sit sapiaz eē circa oium principia: ⁊ nō ꝓm vnūqōq; sciētiā hīc: tam enim in logicis q̄z in etbi. pbatū est q p cōmunissima enūtiās nihil enūtiat certū ⁊ cōmunissimis nō stunt determinata ⁊ in ꝓpria nā nisi in po⁹: ⁊ hoc est iperfectissimū genus sciēdi: ⁊ si illa scia q̄ oiuz stabilit principia est impfectiorib⁹ certificat nunq̄z certificat qm̄ illa nō sunt cōuertibilia nec prima: sz sunt qdē cā sine qua nō est res sz nō sunt cā pp sciax scita cōtinebunt sub scito hui⁹ scie: sicut spēs sub gīe: ⁊ hoc videē incōueniēs: qr eiusdē est determinare spēz ⁊ genus ⁊ hmōi tales dubitationes plurimas obiciūt iperiti: q̄ oia soluere nō est difficile si ea q̄ determiata sūt ad memoriam reuocenē. ¶ Oium enim principia nō dicunt a cōitate gīis oiuz esse: sz ab influētia cālitatis sicut ondim⁹ principia eē illius q act⁹ ⁊ effect⁹ est eēntie simplicis nō cōcepte cum magnitudine ⁊ tpe dāt cām ⁊ esse principijs entis determinati p quātitatē ⁊ motū: ⁊ nō pōt sciri mobile eē ꝓm hoc qō est esse vex ⁊ primū nisi p hmōi ꝓncipia eēndi: nec pricipia mobilis in eo q mobile pricipia esse pūt nisi sint a ꝓncipijs esse veri ⁊ puri in esse stabilita ⁊ posita: ⁊ hoc est sciēdi gen⁹ pfectissimū: pz ēt illa esse eēntialia ⁊ cōuertibiliter cū eē primo ⁊ vero accepta ⁊ esse cās que qd ⁊ pp qd est eē rei determinat. Quia vo vel nō determinatū magnitudine ⁊ determinatū quātitate vel ꝗietate qdā eē addit eē simplici qō nō cōtineē sub esse sicut spēs sub gīe: sz se hz ad ipsuz ex additiōe: iō nō oēs alie scie sunt ptes hui⁹: sicut spēs sunt ptes generis: ⁊ qr illius qō addit mobile sup esse ꝓncipia ⁊ cause sunt ꝓprie ⁊ passiōes ⁊ ptes: iō spāles scie ⁊ determinate regrunt de illis q̄ isti nō subalternant. In subalternis enim ex pricipijs ⁊ causis ꝓprijs scie subalternātis ꝓcludunt passiones subalternatoꝝ: sic pz in pspectiua ⁊ geometria: qr i perspectiua q̄titas rei in se pbat p quātitatez anguli ꝓclusi in oculo trīanguli: cuius basis est res visa: quātitas vo anguli nō scit nisi per pricipia geometrie: sic est in alijs. Sic autez principia eē veri ⁊ puri simplicis nō se hūt ad passiones corporis mobilis ꝓm q mobile: vel ad passiōes quāti mēsurabilis in eo qō est mēsurabile. Sed ꝓferūt eē talib⁹ tñ principia eē puri ⁊ stabilita in eē postea causant tales passiōes in esse primis ⁊ ꝓprijs subis. ¶ Sic igitur clarū est qualiter sapia est de primis qñ oia ⁊ pre oib⁹ ⁊ de oib⁹ certificātibus: ⁊ qualiter ipsa nō est de ipsis ꝓm vnūqōq; sciaz hūs: sed potius ꝓm vnūqōq; de ipsis hz sciaz scia pticularis q̄ ꝓsideratur id qō eē puro addit: aut de ipsis hz ꝓm vnūqōq; sciaz experius q singularū ex mēorijs hortā hz ō vnoq̄z cognitionē.

¶ Cap. z⁹. Qualiter hec sapientia sit antiquior ⁊ ꝓma: ⁊ ordinans ⁊ suadens omnes alias.

X predictis aūt seqt q ista sapia sit antiquior ⁊ prior oi alia scia que famulat: famulari autē dicim⁹ scias trib⁹ modis. Famulat autē illa q̄ est q̄sita nō ꝓpter scire: sz ꝓpter opus sic vliter ille artes q̄ mechanice vocant famulant. Famulat etiā illa que queritur pp hoc q est modus qdā ⁊ adminiculās ad aliud sic rōnales scie ad aliō famulant: ꝓter aūt dictos modos famulant ille quas nō querimus vt fines cognitiōis speculatiue in qb⁹ sit felicitas vltima. Sed poti⁹ iō q̄rim⁹ eas qr in eis inuenimus itellectualia q̄si icorporata: sic lucē videm⁹ icorporatā coloribⁿ: ⁊ q̄rimus eos: vt id qō veritatis ⁊ luis puri ⁊ itellectualis est in ipsis separādo colligam⁹ ⁊ ex hoc in nobis pficiam⁹ theorēmata pura ⁊ firma quoꝝ delectatio speculatiuā in nobis cōplet felicitatē: sicut diuini eē ⁊ puri ⁊ simplicis sparsa sunt in phīcis ⁊ mathematicis: ⁊ hoc mō alie due speculatiōis partes famulant sapie ambe: ⁊ ista est prior ⁊ antiqor eis. Et sīqdē in via cōpositionis cōsiderent ꝓncipia simplicis eē cōstituūt ⁊ causant eē qō est in alijs cōsideratū. Si aūt cōsiderat in via resolōnis eē alioꝝ resoluit ad eē cōsideratū i ista: ꝓpter qō prior ⁊ antiqor siue eternior vt ita liceat loq oib⁹ alijs esse, pbat. Cui⁹ signū est q iustuz ⁊ dignū eē dicim⁹ officiū sapiētis q nō ab alio quodā ordineē: sz ipse ordiet oia alia. Cū enim oīs ordo ꝓm ptātē qua vnū est primū ⁊ alterū posteri⁹ eē determineē: illi⁹ est ordinare cui⁹ est prioris ⁊ posterioris hīc rōnē. Scit aūt ab oib⁹ q in posteriori nō est rō prioris: sz poti⁹ prius est rō posterioris: ⁊ iō sapiētis q oiuz priora cōsiderat oia est ordinare sequētia sapia. ¶ Amplius aūt sapiētis est q nō sibi psuadeat ab altero: sz poti⁹ ab ipo sapiēte psuaderi dz minus sapiēti. Cū enim oium stabiliat min⁹ sapiētū ꝓncipia opz ipm psuadē alijs nō sibi ab alijs: dico aūt psuadere vera demōstrare vel docere: qr q̄dā principia nec demōstrari nec doceri pūt: sed tñ hūt quasdā persuasiōes quas facere hz sapiēs: sicut nō cōuenit simul affirmare ⁊ negare de aliquo ⁊ hmōi. ¶ Cū igit tales quales dicte sūt ꝓceptiōes hēamus de sapiēte sapia ⁊ oia illa q̄ in cōceptionib⁹ illis dicunt: marie necesse est scire eū q marime est sapiēs: eo q ille oia nouit que primis subiecta sunt: opz q ipse habeat sciam vlem quo ad subm ⁊ principia: ⁊ sic hz oium sciam put decet: sicut dicit prima cōceptio de sapiēte:

Que ꝓn⁹ oiuz dicantur.

Tripl⁹ cōtigit vna sciaz alteri famulari.

In quo rō formalis ordis consistat.

bec aūt

hec aūt eadē fere difficilia sunt hoīb⁹ ad cognoscendū que
maxime sunt vtia in causis: eo q̃ sūt remotissima a sensib⁹.
Certissime enīz sciax sunt sic dicit cōceptio tertia de sapiē
te habita q̃ maxime p̃me sūt: ⁊ ille sunt que sūt de simplicis
simo scibili respectu cui⁹ er additiōe se hz ꝓnūtia scia. Nam
que er pauciorib⁹ sunt certiores sunt: cū ille q̃ sunt er addi
tiōe: sicut arithmetica q̃ in demōstrādo nō egredit gen⁹ dis
creti certior est cū geometria q̃ in multis passionibus egre
dit genus cōtinui imobilis ⁊ mēsurabilis. Sicut enīz in pri
mo posteriorꝝ determiatū est nō est arithmetica demōstratio
nē iuenire in magnitudinib⁹ ⁊ accētia demōstrāda nisi ma
gnitudines nō solū cōtinuas ⁊ imobiles sed ēt cōmēsurabi
les ⁊ incōmunicātes sicut pz in. 10. libro Theorematū Eu
clidis. Quātitas aūt que cōmēsurat aliter p̃m numeruz ali
quē cōmēsurat ⁊ oium duax quātitatū cōicātiū ꝓportio al
terius ad altex est tanc̄ ꝓportio numeri ad numex: ⁊ iō in
talib⁹ passionib⁹ magnitudinū demōstrandis se hz p addi
tionē geometria ⁊ arithmetica: qz tales passiōes demōstrā
tur de magnitudine diuisa vel signata p ptes diuidētes eā
in aliquotas. ¶ Cū igit numex cognoscamus diuisiōe cō
tinui: tales passiōes numeri cōcepti sunt cū cōtinui ptib⁹: ⁊
sic cōtinuū er additiōe se hz ad discretū. Etenim eodē mo
do se hūt p̃ncipia eē mobilis vt est mobile ad p̃ncipia eē pu
ri ⁊ simplicis. Er pauciorib⁹ igit est sapia oiuz alia pticu
lari scia sic er pauciorib⁹ est arithmetica cū geometria. Er
pauciorib⁹ aūt dico idē qō er simpliciorib⁹ esse. Que aūt er
pauciorib⁹ sunt certiores sunt: eo mō certitudinis quo alia
certificāt nō certificata ab eis. Ista igit que simplr pre oib⁹
er paucissimis est nulli aliqd addētib⁹ ē certissima simplr:
⁊ prima ⁊ sui idigētia est in demōstrationib⁹ oium ⁊ nulla indi
get oīno. Sicut enim se hūt ille que nō sunt er additiōe ad
eas que er additiōe sunt: sicut enīz q̃dā magnitudines sunt
qdā numeri: ⁊ numeri illi cōcipiūt magnitudines illas esse
corpis mobilis: in eo q̃ mobile ē qōdā eē de p̃ncipijs sube
fluens ⁊ creatū: ⁊ illud eē sube est cōceptum cuz motu ⁊ mā.
¶ Est igit ista sapia sic p̃ma oium: ⁊ iō vocata phia prima.
Quare aūt doceat post oēs posterius determinabitur.

¶ Cap. 4ᵐ. Qualiter prima philosophia est maxime doctri
nalis ⁊ maxime desiderata.

In pho vbi supra.

St aūt ista prima phia etiā doctrinalis maxi
me iter doctrinales. Sicut enīz er supius ha
bitis cōstat hij docēt q causas, pprias eēntia
les de singulis dicūt. Cū igitur noscere siue in
telligere ⁊ scire sit marie, ppter cās itelligere ⁊
scire maxime erit scie illius q̃ est sciti illius qō
est maxime scibile: hoc aūt sic er phicis cōstat: est ei⁹ que pri
mas prior causas assignat. Hoc aūt pbat er hoc q̃ qcūq̃z
scire nō pp aliud scire: sz ppter idē ipm scire qō q̃rit deside
rat marie desiderabit scire illā sciaz q̃ marie est scia: er hoc
q̃ plene satisfacit desiderio sciētis in hoc qō p̃mo docet vl
tra q̃ nō remanet aliqd ingrēdū: talis āt ista que sicut pba
tū est ei⁹ rei est q̃ maxime scibilis est cū tū ad modū vel me
diū sciēdi qō ē cā p̃ma ⁊ p̃n⁹: nulli aliqd addēs sz simpler:
pricipia enīz ⁊ cause sunt marie scibilia quo ad mediū p qō
fit demōstratio: qz er hijs alia dinoscuntur. Ista aūt non di
noscunt demōstrata p sequētia que subta sunt: sicut cāta p
ea: lz q̃ per modū abstractionis sint remotissima a sensib⁹:
⁊ iō difficulter scibilia: hoī aūt sunt in hoc pre oib⁹ scire fa
cientia: qz certificāt p pria: sicut enīz diffōnes dicētes qd ne
cesse est resolui vsq̃z ad gen⁹ primū: qz aliter non satis notifi
cāt diffinitū: ita opz resolui cām que mediū demōstratōis est
vsq̃z ad primā cām q̃ nō prior se hz: p quā certificet: sed cer
tificat p seipsaz: qz sic prime demōnes erūt er primis ⁊ ve
ris: ⁊ ꝓnūtes demōnes erūt er hijs que p prima ⁊ vera acce
perūt fidē. ¶ Deuenire aūt in primā cām ꝓtingit duplr: in
gñe. s. ⁊ extra gen⁹: in gñe qdē: sicut in passionib⁹ discreti vel
cōtinui venit ad primā cām dicentes qd est passio: ⁊ ppter
qd inest subto: extra gen⁹: sic qñ fit demōstratio de gñe in gen⁹
sicut in hijs q̃ supius dicta sunt: qñ vnū genus subm er ad
ditiōe se hz ad aliud gen⁹ subm: sicut q̃dā magnitudines se
hūt ad numex: ⁊ hoc mō ista scia lz alteri⁹ generis quibus
subti dat primas causas ⁊ maxime docētes. Quicūq̃z autē
desiderat scire, ppter idez ipm scire cū scire nō ꝓtingat nisi
per cām magis scire magis desiderabit: ⁊ marie scire ma
xime desiderabit: sed magis scire est p magis doctrinales
causas: ⁊ marie scire est p maxime doctrinales. Maxime
aūt doctrinalis est ista: q̃ istaz sciaz marie desiderabit. Sic
ergo due ꝓclones habent in hoc capio: vna qdē q̃ princi
palis ⁊ prima phia maxime est doctrinalis. Altera aūt que
est correlariū istius p hoc q̃ est maxime doctrinalis maxi
me est desiderata scire: ⁊ p hoc vlteri⁹ pz qō in antehabitis
dirimus: q̃ cuz oēs hoies nā scire desiderent: desideriū scię
di: sicut in fine non stat nisi in scia ista: nec in tota scia stabit
equaliter ad oia quesita in ea: sed stabit ⁊ oino quiescet ad
entis ⁊ vniuersitatis p̃ncipiū ⁊ cām primā que est intelle
ctus diuinus er se producens vniuersum: cuius totū bonū
est in ipso sicut totū bonū victorie est in duce exercitus: hec
autē sequentia magis clare demonstrabunt in libro. 11°.

¶ Cap. 5ᵐ. Qualiter ista scientia per hoc q̃ est de eo qō ve
re bonuz est principalis est ⁊ est princeps scientiarum.

Odem aūt declaratiōis modo determinat q̃
ista scia p̃ncipalis est ⁊ p̃ciceps sciax: quecūq̃z
enīz sciax practicax nō ignorat cui⁹ cā agenda
sunt singula nō in vno sz in oib⁹ agēdis illa ma
xime p̃ncipalis est ⁊ magis principalis seruili
que subseruit ad illud: ⁊ hoc qdē iam in p̃mo
ethicorꝝ nostrorꝝ ostēsuz est a nobis. Est enīz hoc videre in
qbusdā ⁊ in oib⁹: in qbusdā qdez: sicut in equestri gladiato
ria ⁊ frenifactrice ⁊ militari. Militaris enim non ignorat
qō est cui⁹ cā agēda sūt singula in his artib⁹ ⁊ que cognate
sunt istis. Equestris enīz q̃ docet currere equos ⁊ p̃parare
ad cursuz ⁊ oēm equi motū respectū hz ad bonū militaris:
qñ illi p̃parat equus cui⁹ signuz est milites eqtes ab equo
esse denotatos. ¶ Ad idē aūt bonū respicit factrix armorū
⁊ gladiatoria ⁊ sagittatoria ⁊ frēifactrix artes: ⁊ sūt oēs iste
militari ancillātes ⁊ subseruiētes iste artes: ⁊ militaris que
bonū cognoscit ⁊ finē oium istax ordinat istas: ⁊ est p̃ciceps
oium istax. In oib⁹ aūt agendis apparet hoc vex eē in ciui
li q̃ qz humanū bonū publicū nō primatū cōsiderat oēs ordi
nat ad bonū humanū subseruiētes: sic militarē ꝓtoriā: sena
toriā: p̃fecturā: religionis cultricē: mercatoriā: ⁊ oēs his co
gnatas: ⁊ iō oium p̃dictax p̃ciceps est ⁊ ordinat eas sic eni
am duduz in aliis habitis dirim⁹. Illius est ordinare cuius
est cognoscere rōnes ⁊ cās ordinis: bonū aūt būanū publi
cū est cā ⁊ rō ordinis in his oib⁹: ⁊ iō ciuilis in oib⁹ hijs or
dinat. ¶ Si igit principalior est que p̃siderat vniuscuiusq̃z
bonū p̃ncipalissima erit ⁊ p̃ciceps oiuz aliax q̃ cōsiderat id
qō est oium in oi re rei bonū. Bonū aūt ois rei est: q̃ in oi
⁊ tota nā rex est bonū: p̃m q̃ dirim⁹ in. 8 phy. Qō nā est cā
ordinis in oib⁹: bonū aūt qō omni nāe est bonū: est pticipa
tio diuini itellect⁹ p̃m q̃ ipse est efficiens ⁊ forma ⁊ finis vlr
entis siue vniuersitatis. Ad hoc enim est oē qō est ⁊ ppter
illud agit oē qō agit ⁊ ipm est cā ordinis p̃z oēm gradū ois
entis: qz vicini⁹ illi eē est ipm nobilius: ⁊ p plura pticipare:
⁊ semotū esse ab ipso est ipm min⁹ nobile: ⁊ p pauciora pti
cipare: ⁊ sic p modū pticipatiōis vnūqōq̃z disponit in gra
da vniuersitatis ⁊ p hoc est cā ordinis vniuersi ⁊ vniuscu
iusq̃z nāe maluz nihil aliud est: nisi ifirmari ⁊ corrūpi in mo
dis ⁊ cōmēsurationib⁹ siue ꝓportionib⁹ ⁊ bitudinib⁹ parti
cipādi bonū illud p̃m gradū vniuscuiusq̃z nāe debitū: pfici
vo in bono illo est vigorari: ⁊ p̃m totū eē cōmēsurari ꝓpor
tionaliter sibi p̃m nām ⁊ bitudine optima pticipare illud p̃z
analogiā vniuciq̃z gradui entis debitā. hoc igit bonū est in
prima cā sic victoria totius exercit⁹ est in duce exercit⁹. In
exercitu aūt qdā p̃m pax pticipāt victorie bonū vt sternen
tes equos ⁊ cognātes militi. Quidam aūt plus vt armantes
militē. Alij vo ꝓpinqui sic pugnātes milites. Alij emi
nenter pticipāt vt verilliferi: totū aūt ipse dux ordinās ⁊ cō
tinēs exercitū totū: hoc aūt sic dirim⁹ sabtilr in sequētibus
bni⁹ scie declarabit. Sufficit enim qō nūc dictū est ad ꝓpo
siti ostēsionē: q. s. ex oib⁹ que nūc dicta sūt in eadē istā sciam
cadit nomē qō quesitū est hic: ⁊ hoc est q̃ sit phia pria ma
xime doctrinalis ⁊ sciax p̃ciceps. ¶ Ex iductis enī pz q̃ opz
istā sapiaz esse theoricā siue cōtēplationē esse oiuz principio
rū ⁊ primax causax nō vniusculusq̃z p̃m vnūqōq̃z. Sed vlr
oiuz ipsa erit speculatrix cāe finalis oium: ⁊ hoc est bonū in
oiuz nā: bonū enīz hoc eē qō est cui⁹ cā est omne qō est vna
est causax ⁊ p̃ncipalis scia cōsiderabit illā: ⁊ ppter illud di-

Deuenire in p̃mā cāz ꝓtingit duplr.

Porio ethico rū capio p̃.

8. phi. t. cō. 15.

Nō qd sit bonū vniuersi et in q̃ rō ei⁹ nec non ipsi⁹ mali cōsistit.

gnum est cām esse principalissimā ⁊ principiū oium sciar.

¶ Cap.6m. In quo ostenditur q̃ ista scientia non est actiua sed contemplatiua.

In pbo vbi supra.

Quid est admiratio?

QUod vo ista scia nō sit practica siue actiua palā ex hoc qō ad philosophādum mouit eos q̃ p̃mo philosophati sunt. Illā oēs hoies q̃ nunc in nro tpe ⁊ p̃m ante nra tpa pbati sunt nō sunt moti ad pbandū nisi admiratiue. Admiratione aūt vocam⁹ agoniā ⁊ suspēsionez cordis in stupore ꝓdigij magni in sensuz apparētis ita q̃ cor systolez patit. Propter qō ēt admiratio aliqd sile bz timori in motu cordis: q̃ est ex suspēsione: hui⁹ igit mot⁹ admiratiōis in agonia ⁊ systole cordis est ex suspēsione desiderij ad cognoscēdā cām entis q̃ apparet ꝓdigij: ⁊ iō a p̃n⁹ cū adhuc rudes pbari iceperūt mirātes erāt q̃dā dubitabiliū q̃ paratio ra erāt ad soluēduz: sic Pitagorici de numeroz passiōib⁹: ⁊ de pari ⁊ ipari ⁊ pfecto ⁊ abūdāti ⁊ diminuto nūero: deinde paulatim ꝓcedētes in eruditiōe: ⁊ meli⁹ ꝓficiētes etiaz de maiorib⁹ dubitātes erāt quoz cā nō erat adeo parata sic de passionib⁹ lune ꝑm māsiones accessiones ⁊ eclipses: ⁊ de hijs q̃ sūt circa solē ⁊ astra: sic q̃ sol declinat ad vtrāq̃ ptez egnoctialis q̃ quart⁹ circuli signoz trāsit tpib⁹ inequalib⁹: q̃ eclipsat: q̃ equat tēpus gnationis ⁊ corruptiōis terrena scentiū: ⁊ hmōi: ⁊ q̃ astra mouent a locis suis: ⁊ nō a figura imaginū: q̃ motū ꝓpriū hūt sup polos circuli signoz: ⁊ motū diurnū sup polos mundi ⁊ hmōi: q̃ ignorās sciaz astroz admirat: sīlr aūt ꝓficientes in pbicis plus ⁊ plus admirari ceperūt de gnatiōe vniuersi querētes vtrū mūdus esset factus vel nō. ¶ Qui aūt dubitat admirat ignorās videt: est enīz admiratio mot⁹ ignorātis ꝓcedētis ad ingrendum vt sciat cām ei⁹ de quo mirat: cui⁹ signū est q̃ ipse Philomites ꝑm hūc moduz pbs est: q̃ fabula sua cōstruit ab ipso ex mirādis. Dico aūt Philomiton poetā amātez fingere fabulas. Miton enim prima ꝓducta fabulā sonat: ⁊ Philomiton sonat amatorē fabulaz si penultima ꝓducat: sic enīz in ea pte logice q̃ poetica est ondit Aristo. poeta fingit fabulā vt excitet ad admirādū: ⁊ q̃ admiratio vlteri⁹ exciter ad ingrendum: ⁊ sic cōstet phia: sicut est de Phetōte: ⁊ sicut de Deucalione mōstrat Plato: in qua fabula nō intendit nisi excitatio ad mirādū causas duoz diuuioz aque ⁊ ignis ex orbitatiōe stellaz erraticaz ꝓuenientiū: vt p admirationē cā q̃rat ⁊ sciat veritas: ⁊ iō poesis modū dat pbandi sic alie sciētie logices: sz alie sciētie vel ptes logices modū dant ꝓbādi ꝓpositū a rōne vel argumētatiōe pfecta vel impfecta: poesis autē nō: sz modū dat admirādi p quē excitat inquirēs: sz q̃ quo ad mēsurā metri poetria sit sub grāmatica: tū quo ad intentionē logice est poesis q̃dā pars. Omissis autez his redeam⁹ ad ꝓpositū dicētes q̃ admirās ignorās suspēdit ad cām ꝓpter quā sciat qō mirat: igit iste nō pbatur vt aliq̃ agat vtiliuz: sed tū vt fugiat ignorātiā: nō autez fugit ignorātiā nisi p scire: q̃ nō philosophat nisi ꝓpter scire. Finis āt oīs speculatiōis est scire ⁊ veritas: ⁊ ꝓprius oīs finis est opus: q̃ sciētie sic inuente sunt speculatiue: hij q̃ prosecuti sunt sciam ꝓpter notitiā simplr nō cā alicui⁹ vtilitatis. Testatur aūt hoc etiā id qō accidit philosophātib⁹: sicut enīz iam in pbabitis dirimus fere oib⁹ que ad vtilitatē ⁊ necessitatē sunt vite ⁊ ad pigritiā siue voluptatē supfluā que repletiōe pigros facit: ⁊ sīlr cunctis iā inuentis que sunt ad miniculū eruditiōis: tūc primū a curis libero aio: ⁊ ad moduz querēdi eruditio icepit ingri hmōi prudētia siue notitia que ex admiratiōe ꝓdigioz exorta est. Palaz igitur est q̃ nō querit ꝓpter aliquā aliā necessitatē vel vtilitatez nisi ꝓpter scire simplr. Cū igit scire maxime querat ꝑm istam sciam: ista scia magis inter omnes est speculatiua.

Ad qd poete fablas fingūt.

Mō qlio poetria sub grammatica ē ⁊ sub logica diūsa respectib⁹.

¶ Cap.7m. Q̃ hec sola sapiētia sit libera omnino ⁊ quot modis dicitur scientia liberalis.

Vbi supra.

Mia iter scientiā liberam ⁊ liberalem.

ISta scia sola est libera iter scias: ⁊ hui⁹ rō est: q̃ sicut dicit hō liber qui sui ipsius cā est ⁊ non cā alteri⁹: ita scia dicit libera que nullius alterius vtilitatis vel scie cā est: ⁊ hoc ex ꝓcedētibus manifestū est soli isti cōuenire scie. Dicūtur qdē alie scie liberales ⁊ q̃dā exercitia liberalia: sed aliud est eē sciaz oīno liberā: ⁊ aliud est eē sciam liberalē: q̃ liberā eē sciaz est nulli in principijs: vel in demōstratiōe eē obnoxiā ⁊ in fine sui ipsius esse cām: ita q̃ finis q̃ rēdi cā ⁊ sciēdi gra fit in ipsamet scia. Illa enīz stat in seipsa nō indigēs aliq̃ aliaz: ⁊ iō nulli ancillat: ⁊ hoc mō geometria est ancilla i qbusdā demōstrationib⁹ arithmetice: ⁊ oīs scia ex additiōe se hūs ad aliā ancillat illi: ⁊ cū oīs scia de ꝑticulari ente erūs ex additiōe se hēat ad istā oīs scia ancillat isti: ⁊ ista libera erūs in se oib⁹ alijs libertatē quandā in hoc q̃ eis certitudinē in hijs supponūt administrat p hoc enim liberas facit ab obligatiōe qua sibi nō sufficiūt. ¶ Liberalis aūt est q̃ nō qdē est libera: sz libertatis bz quēdaz modum. Sciēdū igit q̃ modus iste libertatis: meo qdē iudicio potissim⁹ est sumēdus ex pte scibilis ⁊ medij p qō scit: ⁊ qz totū physicū negociū motui subiacet ⁊ mutationi pp qō nō pfecte scitur qō est de naturis: sz error magn⁹ est in physicis ⁊ diuerse diuersoz opiones: iō scia physice nō est libera sed obnoxia est poti⁹ forma physice varietati: ⁊ iō nō est libere principiū sciēdi. Sīlr aūt in diuinis que vt dirim⁹ oēm pre ueniūt itellectū: forma nō libere creat sciaz: ⁊ iō nec physica nec p̃ma phia scie dicunt liberales: sed poti⁹ scie mathematice formas stantes hūtes que principiū liberoz sunt sciendi in ipsis ⁊ nō preueniūt: hoc mō eni liberalis dicit que nō alterius vtilitatis cā querit: ⁊ libere scire facit scientez scia dubitationi nō obnoxia: ⁊ hoc mō sunt liberales illi qui dicunt eē de quadriuio. s. Arithmetica Musica Geometria ⁊ Astrologia. hoc etiā liberalitatis mō liberales dicunt ille que sunt adminiculātes: q̃ ille sunt de intētione rex que nō subiacēt varietati ⁊ ꝓportionant itellectui ꝓpter hoc q̃ libere scit qō querit in ipsis: ⁊ nō est error in eis nec varietas opinātiuz: q̃ opinionū diuersitas accidit ex erroze: ⁊ sic sunt tres in cōi que vocant triuium. Grāmatica. s. logica ⁊ rhetorica que tū illū modū libertatis nō hūt que ꝑm finez accipit eo q̃ iste ꝓpter alias igrunt. ¶ Ex ꝓdictis aūt supius accipit etiā q̃ iste libere sunt eo q̃ ab oibus libere sunt ingsite: curis enim necessitatū aius occupatus pbari non pōt: sed pōt animus liber ⁊ a curis euacuatus: ⁊ ꝑm hūc moduz logice scie quadriuiales ⁊ diuine ⁊ physice generaliter ⁊ libere dicunt vel liberales. Quod aūt qdaz dicunt oēs illas esse liberales: q̃ a libero subiecto qō est itellectus ad liberz subiectū trāsferunt nulla bz rōnez: q̃ sic artes mechanice p doctrinā a doctore accepte erunt liberales. Exercitia aūt liberalia sunt que nō vtilitatis alicui⁹ operati querunt gratia sed exercent pp seipsa: sicut vigella tripudiuz ⁊ symphonia ⁊ hmōi qdē in liberalibus. 7. liberale opponit mechanice in qua operati vtilitas adulterat scire: q̃ scire in talibus nō ꝓpter scire inquirit sed ꝓpter opationē vel opatuz ꝓpter qō practicū est illud scire quo nō scimus rei nām sed scimus operari sicut mobile vel edificare vel vigellare: liberum aūt in scientia diuina seruili opponitur: q̃ oēs alie ciuiliter ad diuinā sciaz respiciunt: ipsa autē diuina ad nullā. Sic igitur libera prima vocatur ⁊ est sapientia.

In q̃ potissimū modus libertatis sciēdi cōsistit.

Qui sint qua triuiales disciplinę.

Que triuiales.

¶ Cap.8m. Q̃ ista scientia est diuina ⁊ diuine possessionis: ⁊ non humana neq̃ humane possessionis.

In pbo vbi supra.

EAdem aūt de causa iuste putat q̃ possessio huius sciētie nō est humana sz diuina: humana enim nā multis in locis ministra ⁊ ancilla est ⁊ ꝑm multa que sunt in ipsa ꝓpter qō qdam sacerdotū arabie dirisse fertur. Ue vobis homines qui cōputati estis bestiarū in numerū: ⁊ laboratis seruitute reciproca vt ex vobis nascatur liber. Nullus enim in boibus liber est sed oēs laborāt ad cōmodum ei. qō in ipsis diuinū est nō intendētes. Est autē mari me ancilla natura humana ꝑm acceptionē scientie sicut patet ex dictis: ⁊ q̃ ea que principia sunt scientie vniuersale ⁊ rō rei scite mixta ⁊ sparsa colligit abstrahēdo ⁊ separando mixtuz ⁊ cōfusum ꝓferendo ⁊ colligendo qō in multis sparsum est. Ideo etiā instrumēta sciendi bz decurrētia ex quibusdam ih quedaz: sicut est syllogismus ⁊ vniuersaliter oīs argumētatio ꝓpter qō a Dionysio sciētia hominis discursiua vocatur disciplina: cū inquisitione enim acquirit ⁊ incipit ab admiratione sicut pz ex preinductis: vnde etiaz est q̃ sciam simpliciū colligit ex oibus que ex additione se hūt ad simplicia eo q̃ in illis simplicia sparsa sunt ⁊ ꝓfusa. Umbrosus enim ⁊ continuo ⁊ tēpori cōiunctus est hominis intellectus: ꝓpter qō possessio istius quā nunc ingrimus scie

n ō est

nō est humana: simplicia eni semp ⁊ vbiq; erūtia ad intelligentiā simplicē ppie sortiunt locū: eo mō quo intellect⁹ locus dicit spēm: talis aūt intelligendo nō est hois intellectus. ¶ Est aūt nō oino simpler ēt itellect⁹ humanus per alium modū: qm̄ n. nō est cā rerū sed potius cātur a reb⁹ nō pficitur: neq; finit ad res accipiēdo rem cās ⁊ pncipia a mālib⁹. Principiēs necesse est q̄ sit plus alijs mālis intellectib⁹ ppter qd simplicissimus nō oino ꝓportionalis est ꝑm q̄ est in nobis ⁊ vocat humanus: ⁊ qñ simpliciū ⁊ diuinor aliqd percipit recte putat non hoc ex hoc q̄ est humanus pcipere: sed ex hoc q̄ pticipat aliquid diuinū. Simplicissimorum igit scientia est non humana possessio per nām: sed id qd de ea habet lucrū poti⁹ est q̄ possessio habita ad nutū. Trimegistus. n. Hermes dicit possessionē esse id in quo per nām sedet possidēs quieto iure vtens: ipse hoc mō sedet in cognitione sensibiliū nō diuinissimor: sed intellect⁹ simpler cā rerum per suā sciam erūs ppie est diuinissimor simplicium. In nulla. n. parte ancillās diuina nā cognitionē a posterioribus nō accipit: sed ex fonte ⁊ cardine cārum que ipsamet est oium rerū pōhabet intellectus simpliciter: cōposita tēporalia intēporaliter: mālia imāliter intelligēs: qd̄ ꝓpriuz est huius sciētie iō diuina nō humana ppie possessio est isti⁹: ppter qd̄ dicit Simonides poeta q̄ solus quidez deus in sciendo habet bonorē: sed sicut nō est huius scientie possessio hois: sic nō est dignū oēm viruz nō inqrere hmōi sciam: qr oino ꝑm seipsam ⁊ ppter seipsam est scia: ⁊ iō nō possessine sed ingnitine a viro accipit: dico aūt virū qm̄ muliebris animi est ad sensibilia resolui ppter frigidū motum aī alis spiritus sistens ⁊ humidū viscosum malos spiritus inobedientes administrās: virilis aūt per calidū bene monēs: ⁊ humiduz subtile bene mobile ad simplicia attolli ⁊ eterna: qm̄ taliū a sensibus alienato multū ⁊ remoto intellectu vir aliquatenus pcipit intētio: hac eni de causa dixit Simonides ⁊ ceteri eius college poete q̄ principiū diuinuz inuidit homini hanc sciam: ⁊ iō intellectū hois reflectit ad ꝓtinuū ⁊ tēpus vt semp imaginabilibus ⁊ sensualibus detētus: nū q̄ assurgat ad simpliciū intellectū. ¶ Sed inconueniens est deōm poetas ꝑ nō ꝑm fabulas deōm accipiat: qr si aliqd extra fabulā dicere intendūt q. s. principiū diuinū inuide subiacet marime iniustuz est: ex hoc sequit q̄ nunq; pfecti ⁊ optimi sed iperfecti ⁊ informati sunt dij omnes: qr inuidia nō est passio nisi eius cuius bono pōt pfici aliud alter⁹ bonuz vel excelli ab ipso: ⁊ per hoc effici minus gloriosum. Et iō dicit Plato q̄ inuidia ab optimo lōge relegata est ⁊ impotentia ab oipotente: ⁊ iō diuinū inuidū esse nō ꝓtingit ⁊ hoc etiā poete intēdūt sed ꝑm integumēta puerbior ⁊ fabulas multa fingūt metro cātantes mendacia. Intēdunt. n. per inuidiā deor in altissimo ⁊ sūme desiderabili locare hāc sciētiā: ⁊ ita desiderū hois ad ipsaz ercitare: qr natū est desiderū hois altiora magis appetere: ppter qd̄ dicūt deos hāc inuidisse sciam ne in altissima sapia hō dijs pificaret: ⁊ sic minueret honor diuinus: ppter qd̄ ēt referunt Apollinem Hippocratē Choum pcussisse fulmine ne sibi in futuroruz pronosticatione parificaretur.

Simonidis poete sntia.

Impropbatio eiusdem.

Diuini platonis sntia.

¶ Cap. 9m. Q̄ ista sapientia sola duplr est honorabilissima.

Ter eadē ēt que dicta sunt pbat hāc ipaz sciaz honorabilissimā eē. Si. n. honor ꝑmiū est virtutis: vt in pmio ethi. determinatuz est. ꝓñs est dignissimā oium vtutū honore eē dignissimā hec aūt est que marie est diuina. Nec dubiū. est sapiam esse vtutē marie diuinā ei q̄ aduertit ꝑm eā ⁊ ꝑm ei⁹ actū eē felicitatē ꝓtēplatiuā. ¶ Sapia igit sola honorabilissima est: eo q̄ sola marie diuina est duplr. illa. n. de numero sciar marie diuina est quā marie hz de⁹. Deus aūt vt ex aficedēti capitulo ꝓstat hāc hz solus ⁊ simpliciter. ¶ Et si dicat hō hīe eā: hz eā nō simplr sz ingnitiue ⁊ discursiue ⁊ ꝑm hūc modū eā de⁹ marie hz ita q̄ mō simplicitatis hz eā solus qui modus est possessionis quo ad sciū aut in ea hz eā marime. ¶ Signa aūt sciar hūanaruz sic scibiliū diuinor ea tū scia que dei est hec vtraq; hz. Deus eni oibus videt esse altā cārum ⁊ qōdā entis vniuersi principiū: per hoc aūt idē principiuz qd̄ ipse est hīe sciam entis aut solius dei est: aut marime suū est: qr suipsius ꝓtemplationē oia scire simplr ⁊ intēporaliter ⁊ imaterialiter pbabē do scita ꝑm spēs ꝑm q̄ suus intellect⁹ spēs spēr est soli⁹ dei est: scita aūt ipa nosse nō est solius dei sed marie suū. ¶ Sic igit duplr sapia erūte diuina tū ꝑter modū tuz ppter scita ppter vtrūq; hor est honorabilissima: Iz igit alie q̄dā sunt magis necessarie ad vite regimē sīc pcipue sūt architectonice ⁊ ciuilis ⁊ medicina. Nulla tū iter oēs dignior est q̄ ista: sicut eni ex antehabitis pz: ille que sunt opatrices apothelesmatū quib⁹ vite humane ꝓseruat coicatio sunt marime necessarie: qr sine illis aut vita hois nō est aut oino mala ⁊ laboriosa est: ⁊ iō sapiētie intendere nō pōt: ppter qd̄ ēt in 3° topicor dicit Aristo. q̄ tēpore necessitatis magis est eligendū ditari q̄ pbari: qr tēpore necessitatis parū pficit pbari magis occupato animo circa pcurationez necessarior: ⁊ iō minus dedito ingnitioni mirabiliuz que ingrit marime sapia: hec. n. ēt est cā q̄ fere totus mūdus sciētijs vtiliū deditus est: eo q̄ oēs lucris ⁊ pauci intēdāt hijs que sunt per se cā sciendi. Que tū sola humana sunt ꝑm q̄ hō tū cāt⁹ est itellect⁹ sicut in ethi. determinatū est. ¶ Propter hoc etiaz dicit Auēdreth fere oēs hoies exceptis paucis honorādis viris esse cōputandos in numerū bestiarum. Ex hijs igit clarū est hanc sapiētiā esse dignioē.

¶ Cap. 10m. De ordine doctrine sapiētie huius: ⁊ qualiter per ꝓtium inchoat oēm admirationē.

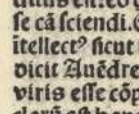

Ibi supra.

Portet vo hui⁹ sapie ordinē determinare: qr igit ista sapia marime doctrinalis est docens per cām opz eā icipere a causis ⁊ sic ꝓtinuatur ordo ipsius ad ordinē ꝓtiū qōnū a qb⁹ incipit ingnitio eius. Dirimus aūt taz in pbabitis q̄ initiat ingnitio ipsi⁹ ab admiratione oiuz que ingrunt sicut cāe ⁊ pncipia vniuersi entis: talis eni admiratio oium est cā ingnitionis in scia ista. ¶ Querit eni ab incipientib⁹ in hac scia si ita se hz esse rei per cām quēadmodū nō se hīt architectonica hoc est per se effect⁹ erūtes ⁊ nō p accns alicui⁹ cāe: ⁊ hec qd̄ querit ab hijs qui nōdū speculātur cāz nisi ꝓfuse ⁊ in vnuſi. Scīūt. n. hmōi anthomata aliquas per se causas hīe: sed nesciunt que sit determinate cā dicēs qd ⁊ ppter qd hmōi anthomata: sicut pz in hijs qui inquirūt causas passionū que fiunt ex sole ⁊ motu suo in circulo deferēte sub circulo decliui q̄ sunt vocata solis ꝓuersiones ad signa tropica ⁊ eqnoctialia: ⁊ sicut in mathematicis fit in hijs qui querūt q̄re diametri q̄drati nō cōmēsuratur. Oēs. n. hmōi effectū ⁊ passionū cām ignorātes ab effectibus siue passionib⁹ incboant inquisitionē inquirēdo tēdentes ad cām. Omnib⁹. n. huiusmodi causas ignorantib⁹ mirum videt si in gñe ꝓtinuor aliqd nō minor acceptū nō cōmensurat alij nō minimo finito. Dico aūt nō minimuz qd̄ nō in pūcto est diuisuz: minimū. n. in quantitate nō est accipere: ⁊ qcqd accipit nō vt minimū accipit ⁊ iō accipi videt vt aliquotiēs sumptū reddat totū ⁊ iō a numero aliquo videt eē denoiatū sicut dimidiū vel 3m vel 4m ⁊ sic deinceps. ¶ Cū igit oē qd̄ mēsurat alij ꝑm numer aliquē cōmēsurat ei p ptes tā diametri q̄ lateris q̄drati sīc nō minime: sz aliquote ꝑm numeri denoiationē accepte valde videt mirabile ei q̄ cām nescit q̄ diameter nō cōmēsurat. Oñdim⁹. n. in 3° physicor q̄ q̄titas ꝓtiua si ꝑm aliq̄ta diuidat stabit in aliq̄ nuō diuiso ⁊ nō diuidit ad ifinita. ¶ Si aūt ꝑm minima diuidat cū nō ꝓtingat diuidi in pūcta nunq; stabit diuisio. sicut igit dirim⁹ stātib⁹ diuisionib⁹ diametri ⁊ lateris q̄drati in nuō cui⁹ ptes mēsurāt totū videt mirū si nō cōmēsuretur in aliq̄ ꝓportione numeri icboat igit in oib⁹ hijs q̄ ab admiratiōe affect⁹. Sed opz doctrinā dignius in ꝓtiū modū pficere: vt incboet a cā ⁊ deueniēs fit ad effectum iurta puerbiū: qd̄ ēt in morib⁹ est vbi passio nō ordinat nisi per conatū in ꝓtiū passionis: sicut faciūt q̄ tortuosa lignor dirigunt. Illi. n. p oppositū curuati lateris icuruāt formā cōueri curuātes sup formā ꝓcaui: ⁊ eō vt q̄ supficies ꝓuera efficiatur ꝓcaua ⁊ ꝓcaua efficiat ꝓuera: ⁊ tūc redit ad sitū rectuz: ita q̄ opz facē ⁊ hic qñ admirās admirat cām ⁊ nō satisfacit admirāti nisi p eū q̄ docet cāz. ¶ Docēs aūt cām nō mirat qr scit cāz. Signū. n. sciētis vt dirim⁹ est posse docē. Qñ igit discūt q̄ mirant a docentib⁹ opz doctrinā a ꝓto ei⁹ ꝑm ordinē incboare a quo incboat admiratio: vñ eni geometricus sciens causam nō mirabit si diametrū nō fiat cōmēsurabile lateri q̄drati: scit eni oia que cōmēsurant ꝑm ali-

Ter. cō. 68.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

quē numerū parē cōmēsurari diametrū aūt lateri neqz cōi cari in numero pari neqz in nūero ipari: qz si deē q̄ par nūe rus sit ipar: ⁊ si deē q̄ coicāt in numero ipari sequeē ecōuer so q̄ numerus ipar sit par: hoc aūt a nobis iaz in geometri cis est demōstratū. Ea aūt que dicta sunt ad hoc sunt indu cta vt sciam⁹ viā doctrine per ꝛriū incboare vie inq̄sitiōis: qm̄ via in inq̄sitione incboat ab effectu ⁊ admiratiōe ignorātis cām. Ita aūt doctrine incboat a cause assignatiōe ni hil mirātis eo q̄ ipse scit anthomatum ⁊ ꝓdigiorꝫ causas. ¶ Ampli⁹ sicut pz er p̄habitis alie scie speculatiue ex additione se brit ad istas: ⁊ iō demōstrationes earꝫ in istā exaltanē ⁊ per istā fundanē: lumē ꝯ intelligibiliū huius sapientie colligit in oibus alijs ptib⁹ entib⁹ que sunt in intellectu q̄ ꝓtinue ⁊ ipsi ꝓiungiē nālius ꝓportionantur. Paulatim igitur ac magis accipit luminis ex resolutione itelligibiliū p̄bicorum ⁊ mathematicorꝫ ad diuina: ⁊ iō quo ad nos ēt icboat hec sciētia a p̄bicis ⁊ mathematicis ⁊ terminaē ad speculationes diuinorꝫ: ꝓpter q̄ vltimo doceē ⁊ p̄bi ⁊ alijs sciētijs manuducti in ista termināt totā vitā. ¶ Mō aūt postq̄ inducti ⁊ eruditi sum⁹ ex alijs per ꝛriū modū incboabim⁹ sumētes ex ordine doctrine ab vltimo gēe cārum ⁊ p̄ncipiorꝫ. Que igiē sit nā hui⁹ sciētie quā mō querim⁹ dcm̄ est: ⁊ est ēt cū hoc determinatū q̄ sit intētio in q̄ opz hīe qōnē de eo q̄ scire desideram⁹ ⁊ in qua opz habere totā istā methodum.

¶ Cap̄.ii.m. Et est dist. declarans ātuor de quibus est hec sapientia: ⁊ in quo conuenit cum topica ⁊ sophistica: ⁊ in quo differt ab ipsis.

Dubitabit aūt fortassis aliqs qm̄ si ipsa sapientia est de eē q̄ simpliciter ⁊ ad q̄ ex additione est se habēs esse mēsurabile vel numerabile: vel esse p̄hysicū: vel esse mobile: ⁊ oē vniusr eē determinatū: videbiē hec scia nō posse inqrere de principijs illius esse. Nulla.n. scientia oino inqrit de sui subēti p̄ncipijs: ⁊ sic videē q̄ nec de causis esse sit nec de principijs entis ista scia. ¶ Sed hoc vt videē soluiē citius si ea que dcā sunt ad mētē subtiliter reuocem⁹ sicut eni Boetius in hebdomadib⁹ verissime dicit. Oē q̄ est ab alio hz esse: ⁊ ab alio hz q̄ hoc est: qm̄ a simplici cōceptu entis ⁊ essentie hz esse: eo q̄ esse nihil aliud est nisi act⁹ entis vel eēntie: q̄ aūt id q̄ est hoc est q̄ est hz ex eo q̄ ex additione se hz ad ens ⁊ determinat ipm ⁊ ponit in numerū. Principium igiē ⁊ cā cū nō simpler dicāt esse: sed q̄ hoc est q̄ distictū hz esse palā q̄ sunt entis ⁊ esse p̄ncipia: hoc aūt adhuc manifestū est ex hoc q̄ diuidētia sunt ens ⁊ cā ⁊ principiū. nō enim omne q̄ est scitū principiū hz q: sic ipsi⁹ principij esset principiū: ⁊ nō staret illud vsqz in infinitū: sed oē q̄ est scitum opz q̄ habeat causas ⁊ principia qm̄ intelligere ⁊ scire circa omnes scientias conuenit ex principijs ⁊ causis acceptis vsqz ad elementa rerum que sciunē. ¶ Attamen quāuis causa ⁊ principium sint ꝓsequentia ens. Nō tamē hoc q̄ cause sunt ⁊ principia habēt ex hoc ente mensurabili vel mobili q̄ est mathematicū vel p̄hysicuz: sed sunt ante hoc per intellectum. Et iō neqz mathesis neqz p̄hysica hz loqui de eis neqz stabilire ea p̄m q̄ huius sunt: hz ꝯ tam mathesis q̄z p̄hysica determinēt de causis ⁊ p̄ncipijs ꝓprijs sibi: nō tamē determiare habēt de causa p̄m q̄ causa est vl de principio p̄m q̄ est principium: sed relinquit hoc prime p̄hie determinandum. ¶ Sequiē igiē ex hijs q̄ hec scia est de ātuor in vniuerso. Est.n. de ente p̄m q̄ ens ⁊ de partib⁹ eius ⁊ hoc est primum de quatuor. Est iterum de ꝓsequentibus ens p̄m q̄ est ens: que sunt ante esse mathematicum vel p̄hysicum: ⁊ iō per esse nō depēdent a mathematico vel p̄hysico: sed accidit esse talibus in p̄hysicis vel mathematicis: qz inueniunē extra ipsa ⁊ talia sunt principium ⁊ causa vnde ⁊ vnuz ⁊ multa ⁊ huiusmodi ⁊ hoc est z.m inter ea de quib⁹ est sapiētia. Tertiū aūt est q̄ est de p̄hysicis ꝓceptis cum motu ⁊ mā ⁊ de mathematicis p̄m esse in mā existentibus sicut est de motu ⁊ mā ⁊ quātitate ⁊ huiusmodi: sed nō est de hijs p̄m q̄ in mā sunt quin potius sicut dirimus cum omne q̄ est ab alio habeat esse ab alio q̄ hoc est: sapiētia ista est de istis p̄m q̄ a principijs esse simplicis habēt esse: ⁊ p̄hysica vel mathesis est de eis p̄m q̄ a p̄hysicis p̄cipijs vel mathematicis habent q̄ hoc sunt. Quartum aūt est de hijs que ad ea que nunc dicta sunt habent moduz oppositum: ⁊ hec sunt separata oīno per esse suū vbiqz ⁊ semp existentia sicut est deus ⁊ intelligentie p̄m ordines suos in quibus sunt: hz aūt de hijs sit sapiētia ista pz tamen ex dictis q̄ vna est qm̄ de oibus hijs est p̄m esse nō cōceptū cū cōtinuo ⁊ tēpore: hec eni forma est vniens omne vel esse de quo est ista sapiētia ⁊ sic inquirit ꝓpria accidētia oibus p̄dictis. Conuenit aūt ista scia cū ea parte logice que topica dicē: ⁊ cū ea pte que dicē sophistica: cū vtraqz partiū dictarū sit de eisdē ātuor istis: hz differt ab vtraqz simlē in hoc q̄ vtraq̄ illarꝫ sic est de hijs ātuor q̄ nō p̄m esse simpler totum est de hijs sed etiā p̄m eē additū: q̄ est p̄hysicū vel mathematicum: eo q̄ ꝓcedunt a cōmunibus que in singulis inueniūtur. Sapientia aūt nō est de hijs nisi p̄m esse simpler nō p̄m esse additū: differt aūt hoc a topica spāliter eo q̄ ista ex veris principijs rerū docet virtutē ⁊ generat sciam verā ⁊ puram. Topica autez ex icotibus que sunt signa in singulis inuenta coiter nō docet veritatē sed generat opinionem: a sophistica aūt spāliter differt in fine: quoniam sophistica gloriari querit de apparenti sapiētia. Sapiēs aūt nō intēdēs glām itēdit docere veritatē multū dignā gloria ⁊ honore.

¶ Tractat⁹ tertius p̄mi metaphysice: qui est de causis ⁊ principijs p̄m antiquorꝫ Epicureorꝫ opinionem.

¶ Cap̄.p.m. De acceptione specierum ⁊ causarum.

Quoniam vo iam per antedicta manifesta sunt oia hec ⁊ iam de sapiētia ista dirim⁹ qcquid necessariū fuit ad inuestigādū quesita que sūt pria ens ꝓnā nūc est attēdēdū. ¶ Aīs igiē oia alia opz q̄ a p̄n° hui⁹ sciētie sumam⁹ sciam cāz: qz ex scia cāz sciem⁹ oia alia que querunē: tūc eni singula quesita nos debem⁹ scire qm̄ putam⁹ nos nō ignorare p̄mā cām que oib⁹ alijs dat cāre. ¶ Dico aūt qm̄ scim⁹ p̄mā cām non per subm solū: sed in rōne ⁊ virtute cāndi. Sic.n. virtus ei⁹ ⁊ rō primitatis ertēdiē vsqz ad primos ⁊ tūc optime scim⁹ quesitū cāe. Cause vo p̄m modū cālitatis q̄drupliē dicunē: qz hz tres earꝫ aliqm̄ in vnā coincidant. Modus tri causalitatis semper diuisus est: vnā aūt cāz dicimus esse subam que est forma que qd erat esse: hoc est quiditatem rei dat ⁊ rōnē. Si.n. querat quare res est hec: q̄ est illud quare vel quid principiū siue rei primū reduciē per resolutionez ad rōnem vltimā in qua stat diffinitio: causa vo rei ⁊ principiū esse eius est primū ipm: quare vel propter quid est res hoc q̄ est: per quare.n. vel quid queriē de forma vel quiditate rei nec quereret per quare vel quid nisi ipsa eēt causa ⁊ principium ⁊ quiditas. vnā etiā causaz dicimus esse materiaz: ⁊ be due cause sunt intrinsece rei que hz causas. Tertiā vo dicimus esse causam vnde est principiū motus: que est efficiens mouens materiā vt inducat formā. Quartā vo dicimus causam que huic hz modū oppositum: qz ista incboat motū illa vo terminat ipm: hoc aūt est que est cuius causa fit totū q̄ fit ⁊ hoc est que est vniuscuiusqz bonū hoc est.n. finis omnis motus ⁊ omnis generatiōis: ⁊ iō cā cārum vocatur: ⁊ est qz per intentionē mouet efficientē: ⁊ hoc mouet mām ⁊ educit formā. De hijs causis p̄m p̄hysicaz intentionem sufficienter speculatū est in p̄hysicis: sed p̄m ea que iaz ante tractata sunt: opz de hijs aliā eē speculationē in sapiētia de qua nūc intendim⁹: querem⁹.n. de hijs p̄m q̄ consequunē ad ens ⁊ sunt ante eē p̄hysicū: ⁊ sic de p̄hysicis causis ⁊ p̄cipijs faciemus mentionē: nec inquiremus de eis nisi p̄m q̄ dependent a p̄cipijs esse p̄m q̄ est esse ⁊ nō p̄m esse p̄hysicū q̄ est in ipsis. ¶ Dico aūt mō de causis querentes accipiemus opiniones antiquorꝫ inducētes nobis priores in p̄hia quicūqz veniunt p̄hando ad perscrutationē entiuz p̄m est esse: ⁊ quecunqz non topice vel sophistice sed doctrinaliter sunt de veritate puri ⁊ simplicis esse p̄hantes. Palam.n. erit ex p̄nibus eorꝫ quas inducemus: q̄ ⁊ isti dicūt p̄cipia esse quedā siue causas: igiē via siue methodus que nobis nūc est pre manib⁹ erit aliqd opus siue vtile vie isti superueniētib⁹. Superueniēt.n. dicta eorꝫ huic nostre vie: ⁊ hoc erit magne vtilitatis in opere p̄ciuz: aut.n. in hac via aliq̄ gen⁹ cāe q̄ antiq nō inuenerūt inueniem⁹: aut si nō possum⁹ ēt magis acgescem⁹ hijs q̄s iā enumerādo indurimus.

p̄ metaphysice capto secūdo

¶ Cap̄.z.m. De opinione ⁊ rationibus dicentiuz vnum so-

lum esse principiuz qõ est materia in cõmuni sumpta nõ determinata ad hãc vel illã nec ad vnã rem vel plures.

PRimũ igit philosophãtiũ plurimi opinati sũt oium eoꝝ q̃ sũt p̃n̄ iesse in sola spe mãe. Nullã.n. spẽm cãe penit⁹ eẽ direrũt: nisi illã cãe speciẽ que est in mã: ⁊ hãc retulerũt cãm eẽ entis ⁊ mot⁹. ¶ Rõnẽ aũt idurerũt dicẽtes hoc esse vniuſr p̃n̄ ⁊ cãz ex quo fiunt oia entia sicut cõferentẽ subam ⁊ esse subcti: ⁊ hoc esse p̃n̄ mot⁹ ex quo fiũt prio: ⁊ in qõ corrũpunt vltimo in fine manẽte suba ⁊ passionib⁹ q̃litatũ solũmõ mutatis: hoc est entiz vt dicunt cõponens eẽ p̃n̄: ⁊ id idẽ dicũt esse primũ eoꝝ que sunt oiuz eẽ. Entũ.n. est qõ cõpõne est pmũ: ⁊ resolutiõe vltimũ manẽs ꝑm q̃ p̃n̄ est in oi eo cui⁹ est entũ sicut iã ꝓbatũ est in peri geneseos libro prio. Materia ãt sic est ex q̃ res prio ⁊ in qõ corrũpit vltimo manẽs ꝑm esse mãe vna ⁊ eadez mutata in passionib⁹: igit mã est p̃n̄: hij aũt nullas cãrũ ⁊ pncipiorũz nisi in re ipsa esse direrũt: qꝛ cãm ⁊ p̃n̄ in rõne entũ esse ponebãt: formã aũt que igredit in rẽ nõ dicebant esse cãm sed q̃litatẽ siue passionẽ eo q̃ nõ manet. Manere aũt ꝑm subaz direrũt esse de rõne pncipij: sed ꝓpter hoc nihil direrũt ꝑm esse substãtiale vel gñari vel corrũpi eo q̃ substãtiale eẽ manet semp ⁊ ꝓseruat: qõ solum dicebãt entiũ esse subaz argumẽtantes ex rõne accidẽtis: qꝛ qcqd adest ⁊ abest ꝓter subiecti corruptionẽ nõ est in eo velut q̃dã ipsi⁹ esse pars: ⁊ impossibile est esse fine eo in quo est: ⁊ formã aũt sic in esse dicebant mãe qõ inest ⁊ nõ inest ꝓter mãe corruptionẽ: ⁊ iõ hãc nõ inesse dicebãt velut quãdã partẽ ipsi⁹ esse: sed potius vt passionẽ subcti que a subcto hz qõ est: ⁊ nõ dat esse verum: subm.n. est existẽs in se cõpletũ: ⁊ cã alteri subsistẽdi i eo qõ in eo est nõ est sicut q̃dã pars: sicut.n. dicim⁹ Socratem esse nec gñari simplr qñ ꝑm corp⁹ fit alb⁹ ⁊ ꝑm animũ bonus vel musicus: nec dicim⁹ eundẽ simplr ꝑm substãtiale esse corrumpi: qñ deponit habit⁹ dictarũ formarũ: cũ in talib⁹ mutationib⁹ subm maneat qõ est ipse Socrates: sic nihil aliorum dicũt simplr gñari ⁊ corrũpi: viderũt.n. isti q̃ in oibus mutationib⁹ oꝝ esse vnã aliq̃ nãm subiectã motui ⁊ mutationi ꝓseruatã ꝑm subm ex q̃ fiunt talia oia que fiũt: siue illa vna sit numero siue plures: vnã.n. semp oꝝ esse ꝑm subtiõnẽ: ⁊ ideo hz oẽs antiq ꝓueniunt in hoc q̃ mã sola est p̃n̄ cuiuscunq̃ in hoc differebãt: q̃ qdã plura corpora dicebãt esse mãle pncipiũ: qdã aũt vnum solũ: ⁊ differebãt ẽt in hoc q̃ aliud ⁊ aliud corp⁹ ꝑm spẽm diuersum dicebãt esse mãle pncipium. Quidã.n. aquã ⁊ qdã aerẽ ⁊ qdã ignem illud pnciplũ esse direrunt: hoc aũt sequentia declarabunt: hec aũt ipsoꝝ positio multis antiquoꝝ rõnib⁹ fulta fuit que vsqz hodie apud quosdã pseuerat. fortiores aũt rõnes eoꝝ inueniũtur que pcipue videbanẽ iducere ad hmõi positionẽ. Id.n. vt inquiũt qõ vniuersi esse pmuz est p̃n̄ ingñabile ⁊ icorruptibile per se ⁊ per accñs est. Si.n. darẽt corrumpi per se vl per accidẽs oporteret q̃ hẽt aliud sue corruptionis ⁊ gnõnis p̃n̄: ⁊ sic p̃n̄ esset pmi pncipij ⁊ sic ibitur in ifinitũ. Cõstat aũt formaz ꝑm esse gñari ⁊ corrũpi in hijs que gñanẽ ⁊ corrũpunt: g̃ forma nõ põt esse vnuz de pncipijs pmis: ⁊ cuz finis ⁊ forma sint res vna tũc ẽt finis nõ erit pncipiũ. ¶ Efficiens aũt nõ põt mouere nisi ꝓpter formã ⁊ finẽ: g̃ nec efficiens erit: ⁊ sic sola remanet causa materialis pncipiũ esse. ¶ Amplius si deẽ aliud pncipiũ primũ esse pter mãm: aut illud erit simpler aut cõpositu. Cõpositum aũt esse nõ põt: qñ cõpositi est pncipiũ ⁊ nõ ipm est pncipiũ primuz: qñ oꝝ cõpositi cõpositiua sunt pncipiũ primũ. Si aũt deẽ esse oino simpler: oꝝ q̃ ipm a nullo sibi coeristẽte distictũ sit. Omne enim qõ distinguit in esse ab alio ente per aliud addũ ad esse distinguit: esse.n. est in quo ꝓueniunt duo existentia vel plura: ⁊ nõ ẽ idẽ rõ ꝓueniẽtie ⁊ rõ differẽtie: oꝝ igit q̃ aliõ addat sup esse qõ fit distinctionis cã ⁊ pncipiũ ⁊ sic est cõpositũ. Cõpositum aũt ꝓbatum fuit nõ posse esse pncipiũ: igit qcqd deẽ q̃ pncipiũ primũ in rõne principij hẽat simplicitatem nõ põt nisi pncipiuz ⁊ cã vnica que est mã: qꝛ hãc subiectã videm⁹ esse in reb⁹. ¶ Ampli⁹ cuz forma nõ agat ꝑm q̃ est eẽntia simpler sed ꝑm eẽ qõ hz in agẽte: forma ⁊ efficiẽs ꝑm intellectũ sibi pĩacere relinquũt subm. Qõ aũt ante oia est pncipiũ est igit subta mã est pncipiũ sola. Amplius si dicat q̃ pncipiũ est ꝓñs ens pmũ ꝑm q̃ in ante habitis dictũ est: tũc oꝝ qõ illud ens qõ ꝓsequit pncipiũ sit simpler oino ab vno aũt simplici nõ cãtur nisi vnũ prime. g̃ pncipiũ qõ imediate sequit ad ens nõ est nisi vnũ: nec põt dici q̃ illud sit efficiens vel forma ad ens: nec est nisi vnũ qñ hec ponũtur per subam subiectã: qꝛ cã mouens nõ mouet nisi mãm subiectã: ⁊ si mouendo dicat inducere formã nõ inducit aũt eam nisi in mã subiecta: ⁊ sic iterum relinquit q̃ nihil eterne sit permanẽtie nisi materia subiecta ⁊ ante motũ ⁊ in motu ⁊ post: ergo nihil est pncipiũ ⁊ causa nisi materia subiecta: hec.n. sola est eternaliter permanens sola simpler ⁊ prima ex qua sunt oia alia. Addũt aũt hij in sue positionis cõfirmationẽ: q̃ oꝝ cũ materia aliquid aliozꝝ poni pncipiorum supponentes: qñ raruz ⁊ densum nihil addunt supra materiã nisi partiũ positionez ꝓpinque vel remote. Sicut enim motu videm⁹ ex materia gñari omne entũ ꝑm q̃ partes magis distant vel minus: sic etiã celuz generat ex rõne perspicui qõ nihil est aliud nisi raz depuratũ in partibus: ⁊ sic qõ plus est generari dicunt deoꝝ ⁊ aiarũ naturas: ex subtiliori náq̃ raro spiritũ ꝓducti: qñ spiritus pncipium est operũ vite in dijs ⁊ aiabus: sed in hoc esse differẽtiã: q̃ dij de celi luminoso spiritu ꝓducti imortales sunt ꝓpter longissimã ab excellentia passionũ in eis factã remotionẽ: quẽ admodũ est ⁊ in ipso celo: aias aũt esse moribundas ꝓpter maiorẽ ad passionũ cõtrarietatẽ affinitatez. Spiritus.n. ex subtili ⁊ raro ⁊ claro pfectos ⁊ deos esse direrũt ⁊ aias: ⁊ horum oium nutriculã ⁊ matrẽ ⁊ pncipiũ ⁊ cãm primaz mãm asserebant. ¶ Error aũt hoc est: ⁊ sequẽtia hec declarabũt qñ fundamenta entiũ que supponũt falsa sunt: ⁊ puerse intellecta sunt si qua vo esse dicunt: forma.n. nõ ꝑm omne esse natura corruptibilis est: sed tñ ꝑm esse actu q̃ hz in hoc generabili ⁊ corruptibili: ꝑm esse aũt potẽtia nõ corrumpit in isto: ꝑm vo esse in actu qõ hz in efficiẽte qui per se mouet ⁊ nõ per accidẽs q̃lis causa est motoꝝ primus nõ corrũpit per aliquẽ modũ per se vel per accidẽs: ⁊ ꝑm hãc sui ꝓsideationez inferius ostendet: q̃ est ante potẽtiã materie substãtia ⁊ rõne ⁊ tẽpore: ⁊ sic ipsa est pncipiũ ⁊ ad ipsam educendã in similẽ formã efficienti ꝑm ꝓuenientiã aliq̃z ponit efficiẽs ⁊ finis ⁊ per hec destruit rõ inducta. ¶ Qõ aũt dicunt simpler a nullo distingui verũ est: de eo qõ per resolutẽtez itellectum est simpler ⁊ hoc nõ est nisi cõcept⁹ simplr entis: qõ nõ est ꝓceptus materie: sed potius notio pncipij que est ante notionẽ generis ⁊ spẽi oꝝ: sed de simplici ꝑm esse nõ est hoc verũ: qꝛ simplicia prima ꝑm esse seipsis distinguunt a seipsis: illa.n. supra simplicẽ notionẽ entis addũt esse quo sunt hoc qõ sunt: ⁊ per hoc distinguunt abinuicẽ ⁊ cadunt in pluralitatem: qꝛ distinctio est causa numeri. Nec est verũ qõ dicũt formã nõ agere nisi per esse mouẽtis: qõ hz in subiecta mã: sed potius agit ꝓut ꝓbamus in fine. 8. phyſicoꝝ esse simplicem ⁊ impartibile ⁊ nullã penitus habere magnitudinem. ¶ Nec dicunt bene vnũ solũ sequi vnuz simpler: qꝛ vnũ est cã pluralitatis: qꝛ vnũ quãto fuerit simplici⁹: tãto erit multiplicius ꝑm ptãtem: ⁊ quo ad has ptãtes multa potestates illas determinantia ereunt ex vno: ⁊ vt breuiter dicat nihil sapiẽter dictũ illa profert positio. Quod aũt idez per se subiecti naturã dicunt esse deuz ⁊ aiam ⁊ corpus penitus nihil hz rõnis: qꝛ si daremus rarũ ⁊ densuz esse sicut dicunt ⁊ spiritũ huiusmodi generari qualẽ ponunt non hẽbit vite operationem: nisi insit cã ⁊ pncipiũ vite: sicut clarũ est ex hijs que in scia de aia bene ⁊ subtiliter ꝓbata sunt: hoc aũt vite oꝝ pncipiũ ⁊ cã nihil põt esse materie nec armonia ipsius aliqua: ꝓpter hec tũ ⁊ huiusmodi friuola qua indurerunt direrunt primã mãm deũ esse: ⁊ quicquid est ⁊ formas oẽs huius nature direrunt esse passiões pcipue innitẽtes ei qõ distinctũ in rebus ⁊ diuisuz aliqd est: qõ est oium distinctũ esse habentiũ pncipiuz ⁊ cã ⁊ indistinctũ ante ea existens: deus aũt ⁊ aia ⁊ celũ ⁊ elementũ qõdã distinctũ esse habẽt. Distinctio vo nõ nisi de subcto fit: ⁊ iõ si distinguẽtia per intellectũ tollant videt vnũ manere oium subm. Distinguẽtia aũt dicunt formas nõ substãtiales: eo q̃ posterius sunt per nãm eo q̃ distinguit: sed dicũt eas esse passiones ⁊ hoc friuolũ est vt pz per antedicta: tñ illud intendit cũ dicunt ex vno eodẽ oia esse ⁊ ad vnũ idẽ in finẽ etiã reuerti. Ex hijs igit ⁊ similibus talem indurerunt positionem ⁊ direrunt in hoc q̃ quidam vnũ ⁊ quidã plura ⁊ quidam hoc quidã vo

Ter. cõ. 85. et infra vsqz ad tertũ cõmenti vltimi

Rõnes antiq̃rum asserẽtiũ vnũ solũz esse mãle p̃n̄.

Error antiq̃ruz ⁊ solo ad sua motiua

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

aliud direrunt esse principium omnium materiale.

¶ Cap.3m. De opinione Thaletis phi qui aquā oium dixit esse principium: ⁊ de rationibus eius.

Cap.2. i pho.

Thales .n. milesius q vn⁹ fuit de septē sapiētibus quos Apollo pbauit hui⁹ phie maior pnceps fuisse videt: eo q in ea maxime floruit ⁊ magis efficaces ⁊ ppias idurit rōnes: vt aḡ oiuz direrit eē pncipiū: qz vo vidit q pncipiū etsi sit subcto vnū: vtute tū multiplr ineē oportuit: ō terrā sup aquā eē dixit id qō virtute oia est per hoc q in cētro ponit eālē ad oia hīe respectum. ¶ In minori .n.

8.phi.te.c.17. mūdo: q est aial sicut declaratū est in .8. phicoz. loc⁹ medi⁹ dat nutrimēto: ⁊ qō est in minori per quēiētiā cātur ab eo qō est in maiori ⁊ ō aque vt nutrimēti oium dixit locū esse medium: pculdubio .n. iste fuit de opinātib⁹ mūdū eē aial sicut fere oēs opinabant antiq. ¶ Qō aūt sit pncipiū oium forsitan inde opinatus est: qz nutrimētū oium est humidū. Nutrimētū .n. opz esse īmanatiuū ei qō nutrit ⁊ receptiuū figuraz ⁊ formaz eius qō nutrit: ⁊ ō opz ipm esse terminabile termino alieno: nō terminabile pprio: ⁊ ō verissime dixit humidū eē actu nutrimētum oium. Quz aūt incorporabile ei qō nutrit sit nutrimētū oē: humidū aūt aeris cū sit spirituale nō sit incorporale: ō dixit humidū aque nutrimētū eē ⁊ nō aereū. ¶ Adhuc qz nutrimētū ad oēm nutriti corporis mouet partē: qō nō facit aer q leuis est in duobus elntis ⁊ ascēdit in vno: tm descēdēs. ¶ Oia aūt iste Thales nutriri dixit eo q oia capiūt augmētum. Nō .n. augmtū est sine nutrimēto. Ignem .n. videm⁹ ab humido nutriri: ⁊ cū deficit humidum nō remanet nisi cinis ⁊ deficit ignis. Adhuc aūt aerē ali nubib⁹ videm⁹ que sūt aḡ formā aeris accipiētes: terrā ēt videm⁹ humore cibatā pducere que pducit. Silr aūt solē ⁊ lunā ⁊ planetas ⁊ vniuslr astra hūore nutriri occeani ⁊ paludū meothidaz: ⁊ ō deprimi ipleta ⁊ eleuari vacua ⁊ aliqū in cursu directa ⁊ aliqū eē stationaria: aliqū aūt retrocedētia. Id .n. qō fluit ⁊ effluit subcto manente est nutrimētū ꝑm nām: vt pbat i libro pihēr. humidū aḡ nō solū in fluit in oia alia ⁊ effluit in pluuijs ⁊ rozib⁹. q̄ ipa ē nutrimētū oium aliozꝝ: pp hoc ēt iste dicebat diluuiū er hmōi cā fieri a multis .n. tēporib⁹ minutissimis guttis aque paulatim igredientib⁹ in alia elnta paulatim dixit suspēdi: ⁊ tādē vincentib⁹ aque ptib⁹ effluere de sublimi ex vno ⁊ ex oib⁹ ⁊ sic inundare diluuiū. Cū igit istis rōnib⁹ oia direrit aḡ nutriri humido itulit: qō cū ex eodē pncipio māli gñent oia ⁊ nutriant: q illud idē oiuz gnōnis est idē humidū aqueū pn'm. ¶ Cū aūt ipa veritate cogeret dicē duo eē in qb⁹ est ipa vita humidū ⁊ calidū: dixit calidū nō eē per se vite cām ꝛz humidi passionē: q̄cūq̄z aūt est passio subcti alicuius ꝑm nām pncipiat a subcto sicut a cā: ⁊ sic nō calidū est cā vel pncipiū qz calidū vitale cātur ab humido: ⁊ ō humidum simplr est pn'm: ⁊ ō dicebat aial isto mō viuere. Nutrimēti aūt actum ponebat vite pn'm: qz cū Dionysio pho ⁊ plurib⁹ alijs dicebat vitā eē motū generis nutribilis: qō est nām assequēs: ⁊ calidū nāle qō est digerēs dicebat eē passione humidi: sicut pauloante dixim⁹. Ex quo .n. fit aliquid sicut er mā ⁊ subto hoc dicebat eē oium entiū pn'm: hac igit de cā eaz que dicta est accepit opionē. ¶ Ampli⁹ vidit iste Thales q semia spmatica cūctoz hūt nām. Cuz .n. semen sit qō figuras suscipit gñatoz: opz q potētia ipsius ꝑm bene suscipere determineē: potētia aūt bene suscipiēdi est humidū spermatis: igit nā determinat humido: ⁊ hoc qdē est in aiatis oib⁹. Sz qz potētie factoz oiuz nō sūt in eis nisi ex potētijs pncipioz: videt q calidū q ⁊ hūidū sit pn'm er q̄ fiūt oia: oiuz .n. hūidoz pria nā q̄ est mā est aḡ: igit aḡ est pmuz pn'm oium: hec igit Thaletis ē positio: ⁊ hāc pp iductas ⁊ ālēs istis dixit rōes.

¶ Cap.4m. De opinione antiqssima que aquā ⁊ thetim direrūt esse oium principiū stygem eam vocantes.

In pho vbi supra

Uerūt aūt alij qdā isti⁹ opionis multū antiquiores ⁊ multū ante eā q̄ nūc est gnōnē ⁊ aī eos q fuerunt prio de diuinis theolozati eristētes. Ista .n. q̄si por oib⁹ est opio de phia. putāt aūt de oi ⁊ tota mā erūtiuz ertimādū eē q aḡ sit pncipiuz vniuersoz: ⁊ ō isti poetice fingētes fecerūt occeanū vt piez ⁊ thetim deā aquaz q̄si mrez: ⁊ hec duo direrūt eē parētes oīs gnōnis oium reruz. ¶ Rō aūt q̄re posuerūt occeanū fuit: q pprius est locus aquaz: ⁊ res in loco nāli sunt sincere ꝑm nām ⁊ sunt simplices ⁊ veri⁹ sue nāe terminū ⁊ rōnē habētes: ⁊ hec quenūt rōni pmi pncipij: qz multa accidūt ei qō extra locū suū nālē egredit: pp qō nō sūt sincerū ⁊ verissimū nāe sue terminū attingentia. ¶ Cū .n. sicut in .8. phycoz pbatū est idē sit mot⁹ ad locuz ⁊ ad formā: locus qui est terminus mot⁹ localis erit ēt terminus motus ad formā: ⁊ relinquit er hoc sincerā nām nō hīe q extra locū est nālē: ⁊ ō cū nā pncipij sit pma ⁊ sincera oportebat q humore poneret q est in pprio loco humoris. ¶ Signū aūt iducēs eos fuit qz er hūore nasci cūcta videbant vt in pcedēti caplo dcm est: ⁊ humore aḡ vbiq̄z ad oceanū moueri sic res mouet ad locū nālē. ¶ Rō aūt q̄re posuerūt hūore aque est: q hūidū aque facile est pinguescēs ⁊ facile euaporās ⁊ facile dilatabile ⁊ facile figurabile: ⁊ cum pinguescit ꝛcrescit in corp⁹ solidū: ⁊ cū vaporat spirat in spiritū: ⁊ cū dilatat distēdit in mēbra ⁊ ptes: ⁊ cū figurat recipit figuras aāliū ⁊ mēbroz aāliū ⁊ aliozꝝ corpoz. ¶ Horū āt pnceps fuit Homer⁹ siue Hesiodus ⁊ quenerūt isti cū pcedētib⁹ qz in ordie elntoz aquā direrūt eē in cētro. cui⁹ rō fuit: qz posuerūt totū celū ⁊ stellas eē deos pp creationes ⁊ diuinas vtutes q̄s hūt: ⁊ viderūt qz virt⁹ stellaz ⁊ tot⁹ celi nō ꝛgregat nisi in medio ⁊ ad mediū ppēdiculariter icidit oīs radius ⁊ vtus eoz: ppēdiculariter aūt icidēs restringit in seipaz ⁊ multiplicat ⁊ intēdit vtus eoz plus q̄ itēdi pōt er aliq̄ alio situ: ⁊ ō id qō er oibus in se refractis radijs in aḡ gñat thetim nomē aquaz vocauerunt obscure videtes motiuā cām. ¶ Sed qz nō per subam cōmisceē aque: ō putabāt hāc nō eē pncipiū opinātes nihil eē pnciplū nisi qō p subam ꝛstituit pnciplatū: hūc igit quentū vtutis deoz celestiū medū aque qdā vocāt deoz synodū: qdā aūt deoz sacramētū. Synodū qppe ppter virtutū suaz ꝛgregationes in loco illo. Sacramētum aūt ppter suoz sacroz nimiū influxum in aquā. Ipsam aūt aquā in loco vbi recipit hec numina stygem vocauerūt: hoc est paludē infernalē: infernalē qppe ppter locū infimum. Paludē aūt ppter infirionē in ea virtutū celestiuz: qz in palude magis figurant eo q nō fluit sed in eādē semp incidit aḡ: in stagnis aūt nō paludis renouat aḡ de fundo sontaliter manans: ⁊ ō sepe renonata nō recipit stantē virtutē: ⁊ in hac regnare direrunt regem stygis vel styge quē regē regitiuā vtutē ⁊ formatiuā voluerunt ꝑm fabulā mētlēdo mirabiles phias docētes: ⁊ iste vtutes sunt scia rex in qb⁹ Plato de nāli iustitia loquens ait hoz sementē ego faciā vobis qz tradā vestrum erit parereq. ¶ Hoc est igit sacramentū qō er oib⁹ honorabilius esse dicebāt eo q pmū est entium pn'm in aqua. Qō enī ꝑm nām antiqui⁹ siue pus est ꝑm nām est honorabilius. Sacramentuz aūt pmemoratū est oibus honorabilius igit est antiqui⁹. Hij aūt phi vel Hesiodiste terrā in medio eē nō posuerunt: qz frigida existens ⁊ sicca sacramenti hmōi non esset receptiua. ¶ Amplius dubitātib⁹ phis vtr virtus motoris celi sit in circunferentia: vel in cētro sicut ⁊ ipe Aristo. in qbsdā locis dubitare videt: cōsenserunt isti in hac pte pbleumatis q virtus eius sit in cētro ideo nō posse ignobilius elntoz q quaḡ fer alioz qō est terra sed poti⁹ remouerī ab ipo. Qō qdē dixit huius secte pnceps Hesiodus ⁊ terram lataz esse posuit vt er figura ⁊ dimensione latitudinis natare possit super aquas que sunt inferiores. Forsan aūt nō est miruz alicui si aliqua antiquior ⁊ senior sit opinio de natura ⁊ nature pncipijs. Thales igit sentissimos phos dicimus hunc affirmare modū de prima causa nature ⁊ principio. Unus .n. sequentiū eos qui pdecesserunt in secta ista Hypona noie nō est dignat⁹ aliquid pprium ponere cum his que illi direrāt. Causa aūt huius fuit sicut ⁊ in illis imperfectio sue sentētie de principijs: qz nō vidit nisi causam mālem ⁊ hanc vidit subobscure.

Mō qdo sub fabulis mirabiles phie ab antiqs docebantur.

¶ Cap.5m. De opinione Anarimenis ⁊ Diogenis aerez dicentium vniuersoz esse principium.

In pho vbi supra

Anarimenes vo ⁊ Diogenes cū dictis quenūt in hoc q vnā solā mālē cām rerū sine entiū direrunt. Sicut q vnā corpoz direrūt eē vlem oium cām: sed differebāt ab alijs in spe illius corpis. Isti .n. aerē potē aḡ eē direrunt: ⁊ esse aerē oium principiuz. Fuit aūt Anarimenes

iste plbs epicur⁹ nihil oino pn'''' esse dicēs nisi corp⁹. ¶ Diogenes aūt lz ex ꝓditione vt legiē fuerit seruus: tñ ex liberalīū studijs liberrati est donatus. ¶ Hij ḡ ꝛ qdaz alij aerē direrunt antiquiorē oib⁹ marime ꝑncipiū corpor simpliciuz ꝛ per ꝓnis ēt eē ꝑncipiū corpor cōpositor. ¶ Nō aūt iducēs ad hoc fuit: qꝛ videbāt isti humidū cū frigido nō eē cām vite: qꝛ frigiditas est q̄litas sistens motum. Oēs aūt isti lz ponerēt vnū solū ꝑncipiū: tñ ponebāt illud eē multaꝝ virtutum agēriū: sed oēs illas a subcto cāri dicebāt: sicut passio a subiecto cātur: qꝛ igiē frigiditas tollit motū ꝛ cōprimit ad centrū: ĩō humidū cū frigido negabāt esse ꝑncipiū: videtes q̄ calidū cū humido vite ꝛ eē ꝑncipiū est: calidū aūt cū humido prio nō est nisi in aere. ¶ Amplius humidū nutriens est ingrediēs intra per os eius qō nutriē: nō aūt igredi pōt nisi spirās: ꝛ spirās bz nām ꝛ formā aeris. ¶ Amplio cū calido humidū moueē ad circūferētiā: ꝛ sic fluit ad oia que in circūferētia ꝓtinenē. ¶ Iste aūt mot⁹ ꝓuenit ꝓstitutioni rerū: ꝛ sic aer videē esse oium ꝑmū ꝛ ꝑncipiū. Amplius vehiculū oīs virtutis est spiritus ꝛ est formatiu⁹ oium: ꝛ ĩō dicerunt hūc spiritū esse oiuz ꝑncipiū vite ꝛ cām ꝛ aiam. ¶ Per suasi ēt fuerūt ex hoc: q̄ circa circūferentiā ignis est qui est cōsumptiue nāe: ꝛ destruit entia pp sue vehementiā actionis: circa centrū aūt videbāt dominari q̄litates mortificatiuas: ꝛ ĩō mediū elemētor tēperatū ꝛ principiū eē direrūt. Adhuc aūt oē corp⁹ spirare viderūt id qō est in oī corpore humidū: ꝛ ĩō qō ex oibus spirat videbāt eē oium principiū ꝑmū. ¶ Videbāt ēt ex aere aquā fieri facili ꝓuersione: ꝛ in igne mutari de facili: ꝛ cū nullus terram poneret esse principium sed principiatuz: videbāt istis aerē aque ꝛ ignis esse principiū: ꝛ priorē aqua ꝛ igne: ꝛ cum hec prioza sint q̄ terra videbāt eis q̄ aer oibus simpliciter sit prior: ꝛ per hanc rōnem videē principij nomen habens ꝛ nām illā. ¶ Omnes aūt isti supponūt: q̄ nihil per simplicē virtutez principiū sit dicētes nihil fieri ex aliquo sicut ex principio: nisi cuius substantia mālis efficit ex ipso ex quo. n. gñāt res ꝛ in qō corrūpit in fine substātia principij salua: sed mutata ꝑm passiones direrunt esse principiū: sicut iam ante determinatū est.

¶ Cap. 6'''. De opinione Hypassi ꝛ Heracliti igne dicentium esse principium vniuersor entiū.

Ubi supra in philosophio

Y passus aūt metapontin⁹: ꝛ Heraclit⁹ ciuis ephesius igne direrūt eē oium cām ꝛ ꝑncipiū. Oēs. n. isti nō questuerūt principia nisi entis corporei: eo q̄ epicuri plbi eristētes nihil direrunt esse nisi corpora. ¶ Cū aūt oēs ꝓueniunt in hoc q̄ rarū ꝛ densum nō sunt nisi partiū corporis pōnes sicut ꝛ veritas est direrunt hoc vniuersi entis principiū eē: qō in gñe corporuz est simplici⁹. Est aūt ignis subtilissimū corpor spere: ignis igiē erit ꝑncipiū omnium. ¶ Supponūt aūt oēs isti tres ꝓpōnes: quarū prima est: q̄ principiū est cōpōne primū ꝛ resolutōe vltimū: qꝛ in ipso stat resolutio. ¶ Secūda aūt est q̄ principiū sit simpler: qꝛ si esset cōpositū nō eēt primū entis principiū sed esset a suis cōponētibus ꝑncipiatū. ¶ Tertia est q̄ nō ens nō est entis ꝑncipiū sed potius ens est ꝑncipium nō entis. Nō ens aūt est entis negatio ꝛ per ꝑmā qdē ꝓpōnē videtes q̄ rarum ꝓstantia ꝛ multiplicatione partiū cōponit spissum: ꝛ q̄ spissuz resoluit ad rarū. ¶ Et hec resolutio stat in raritate ignis argumētabāt igne esse principiū: per scōam aūt ꝓsiderantes igne esse simplicissimū: ꝛ ĩō ad ꝓcauū circūferentie moueri iterū direrunt igne esse principiū: simpler eni iplicando se ꝑducit cōpositū ꝛ cōpositū erplicādo se cōstituit ꝛ restituit simpler. Nō ens. n. nō est ꝑncipiū entis: ꝛ ĩō corpus a nō corpore principiari non pōt. Relinquit igiē q̄ principiāt ab eo qō maime bz corporeitatē: ꝛ hoc est simplicissimū corpor spe ꝛ hoc est ignis. Sicut. n. in oium calor generibus vnum est principiū: qō est calidissimū ita ēt in corpor ꝓstitutione vnū direrunt esse principiū: qō maime bz corporeitatē hoc autez est ignis qm̄ in pblco corpore mā nō est amplioris extensionis susceptiua q̄ in igne. ¶ Addebāt hijs illud qō ꝑm opinionē eor ꝛ multor alior dicebāt celū esse igneum: ꝛ stelle ignee ꝛ has videbāt esse ꝑpetuas ꝛ rerū inferior quedā eē principia. Qō. n. perpetuū est principiū nō bz: ꝛ qō ꝑncipiuz nō bz est principiū. Cum oē qō est aut est de principio aut principiū: perpetuū aūt nō est de principio vt dicunt. ¶ Amplius rōne vtebant que vsqz hodie multos decepit: qm̄ id qō ꝑmo mouet ad esse principiū est: lumen aūt est id quod mouet ad esse omnia corporalia: lumen inquā qō de celo descendit ꝛ hoc dicebant esse deflurū lucentis corporis qō per indiuisibilia fluit in perspicua: ꝛ per pspicua in terminata corpora: ꝛ sic ꝓstituit oia: nihil. n. est cui lumen sic se non misceat: ꝛ ĩō hoc principiū direrūt lumē esse deflurū corporis: lucē aūt primā eē direrunt ignē ꝛ sic igne oiuz direrunt esse principiū. ¶ Addunt aūt his ad reflexionē luminis verum fieri igne ꝛ opōnes ignis: sicut pz in speculis: ꝛ alijs solidis ꝛ politis soli diametraliter oppositis: fit. n. tūc dissolutio prarefactionē: ꝛ itēsio p calorē: ꝛ illuminatio per ptiū lucētis corporis ifluēnē: ꝛ cū sint ista ꝑma in oiuz nārū trāsmutatiōe videbāt lux ignis eē ꝑncipiū. ¶ Est aūt vera nā ignis lux: vera igiē ignis nā principiū est. ¶ Adhuc aūt addebāt qm̄ ignis assumit vincēdo oia alia ꝓpter nām actiuaz quā bz: principij aūt est posse in alia: ꝛ q̄ alia non possint in ipm: qꝛ principia minima sūt in quātitate ꝛ marima virtute vt in libro celi ꝛ mūdi dcm̄ est. ¶ Ex his igiē ꝛ talibus isti ignez esse direrunt oium entiū principia. p celi. t. c. 33.

¶ Capitulū. 7'''. De opinione Empedoclis de principio materiali entis.

Ubi supra in tertu Aristotelis

Empedocles igiē q̄tuis ponat plures causas ꝛ nō vnā solā posuit ex pte cāe mālis esse q̄tuor elemēta. ¶ Cū his aūt que sigillatim alij direrunt mām posuit terrā: sicut. n. in libro de aia dirim⁹: oia elemēta iudicē acceperūt sigillatiz ꝑter terrā: hanc. n. sigillatim nullus posuit esse māle oium ꝑncipiū. Sed cum alijs ꝑncipiū māle dirit eam esse Empedocles. terra. n. sola per se exñs am bas bz q̄litates mortificatiuas. Sua. n. frigiditas cum sit ꝓstrictiua: ꝛ p hoc humiditatis expressiua per effectū repugnat subcto vite qō est humidū per se aūt repugnat calido qō ē actiuū vite. Per hoc aūt q̄ ptes ꝓstrigit fortius repugnat motui spūs: q̄ oium virtutū que sunt ꝑm vite opa vector est: ꝛ oīs vite formator ꝛ rector ꝑm sitū ēt terra a fonte vite quē celū dirit eē Empe. terra ē remotissima nullo motu bonitates et⁹ ꝑticipās. ¶ Quinimo cū oē qō ꝓgrediē ad vitā extēdat se versus vite principia q̄tuz pōt: ꝛ aperiat se ad ipm: terra motu suo recedit a principio vite ꝛ esse: ꝛ cū in hoc qō est materiale principiū eē ꝛ viuere sit inchoatū nō pōt terra sola eē māle principiū vel cā: huius aūt testimonium est: q̄ lumine participanē forme celestes esse ꝛ viuere ꝓferentes hij qui fiunt ꝛ perspicuū sit aliquid nāe luminose: eo q̄ in illis in q̄bus est ex coicatione cū ꝓpetuo superius corpore terra sola priuata est illo: ꝛ bz priuationē illi oppositā que est esse opacum: ꝓpter qō nō est ipa per se mā eor que ꝓferunē lumine celesti: his igiē ꝛ similib⁹ de cāis dcm̄ est terrā per se solam nō esse principiū: ꝛ Empe. qdē sicut soli ꝛ celo multas dedit differētias: ꝛ ipm ignez esse fatebāt sicut fere oēs antiq: ita per oia terre tot differētias dedit oppositas: ꝛ ipam per se acceptā nihil dirit participare diuinū. d. q̄ sol est res calida rotūda alba semp mota ꝓpter vite principiū qō est in ipo: ita dirit q̄ terra est res nigra imobilis frigida ꝓpter vite priuationez: ꝛ ideo dicit q̄ terra nō nisi mixta cū alijs esset materiale principium: ꝛ ideo tria elementa terram: aquā: ꝛ aerem: simul permirta dirit esse māle principium vnū: ꝛ solum igne posuit eius dē māe partē alteram: ꝛ huius rō in se quētib⁹ opportunius declarabitur. ¶ Videēs. n. Empe. ea que fiunt figuras tenere ꝛ formas ꝛ ꝓsiderans in eis esse soliditatē ꝓiecit hec in entibus: nō nisi ex terra causari posse: qm̄ humidū aque etñ formas quasdā teneat tñ nullā prorsus tenet figurā. ¶ Aereū aūt nec formā tenet nec figuram nec soliditatē prestat q̄tuis via ꝛ transitus formaruz sensibiliū fit p ipm. ¶ Siccū āt qō est in igne motū bz ad circūferētiā: ꝛ ĩō nō tñ nō tz fz ēt dissipat figuras ꝛ pmiscet ꝛ ꝓfūdit foias q̄ ad ipm pueniūt. hac igiē necessitate terrā cū alijs p mirtā ꝛ nō p se solā māle pn'''' eē dirit Empe. ꝛ in hoc bñ dirit ꝛ sapiēter. ¶ Fuit āt ꝛ hic de secta Epicureor: ꝛ ĩō entis pn⁹ nō dirit eē nisi corpalia: ꝛ sola corpa ꝓstitebāt eē exñtia ꝛ ignez celestē ꝑcipue per limpidas flāmas sideū entibus principaliter eē deū. In mō aūt generatiōis oino dirit idez cū alijs: dirit. n. nihil simpliciter gñari de non esse ad esse: ꝛ nihil corrūpi de esse in non esse: sed potius ista voc ata ele-

mēta dirit ꝑm oē esse suū semp manere ⁊ gnari res ex eis p
ꝓgregationē quorūdā ex vno mixto: ⁊ corrūpi segregatiōe
in vnū mixtū ex terrestrib⁹ elemētis: ⁊ res denominari ab
eo qō magis abūdat in eis p ꝓgregationē q̄rūdā partium
elemētariū fit generatio. ¶ Quid aūt effectuū fit in hmōi
generatione ꝑm Empe. posterius erit manifestum.

¶ Cap. 8'''. De opione Anarago. de principio māli.

Anarago. aūt cōpatriota Empedoclis: ambo
erāt italici. sed Anaragor. fuit ciuis clazome
nius. Empedo. aūt siculus postea in olla vul
cani sepultus. Que etiā eadez de cā antrum
Empe. vocat ab antiqs: etate qdez tēporis
por fuit Empe. sed operibus phie ⁊ scriptis
multo fuit posterior quo ad positionē pncipij mālis irrōna
bilius ēt multo q̄ Empedocles pnūtiauit de pn⁹ māli: lz
in alijs melius q̄ Empe. diceret: sicut de itellectu agente ⁊
separato ⁊ ipermixto multo meli⁹ dirit Anara. q̄ Empe.
hic igitur Anarara. marime pn''' māle dirit fere oia corpora
homogenea vocata nūero ⁊ q̄titate ifinita erūtia. dico aūt
homogenea: q̄cūq̄z sūt vni⁹ forme ⁊ rōnis in toto ⁊ in oib⁹
ptib⁹ diuisim acceptis: ⁊ hec sunt q̄ diuidi dicunt diuisione
ꝓtinui. Cōtinui. n. q̄libet ps per diuisionē accepta cōtinua
est: ⁊ sīlr q̄libet ps lactis est lac: ⁊ sīlr q̄libet ps sanguis est
sanguis ⁊ sic de alijs: nō oia tū talia dirit eē pn^a mālia sed
q̄dā: vidit. n. q̄dā sīlia spe actu ⁊ ope eē diuersa: sicut radix
⁊ ramus est in arbore: q̄ cū eq̄liter ligni hēant spēm opōne
diuersa sūt: ⁊ sic est de ligno in arbor⁹ diuersis: ⁊ simile de
carne in aialib⁹ diuersis ⁊ hmōi q̄dez excepit. d. tū hoc pn^a
eē eadē sicut succū in plātis: ⁊ sanguinē vel hūorez qui loco
sanguis est eē pn''' māle in aialib⁹ hic aūt ifinita dirit ⁊ nu
mero ⁊ q̄titate ꝓtinua. hoc est a multitudine ⁊ magnitudi
ne eē ifinita. multitudine qdē ꝓpterea q̄ ifinita in pticula
ri dirit ꝓstitui ex his tā in totis ipsis q̄ in ptibus totorum.
¶ Quātitate aūt magnitudinis cogebat ista ifinita ponē:
qr alr in toto separet vnū ex alio. ita q̄ ampli⁹ nō posset p
duci ex ipo sicut si in lacte eēt finit⁹ ⁊ nō ifinit⁹ sanguis tādē
inuenirēt aliqd lactis in quo nihil eēt sanguis: ⁊ ex illo san
guis pduci nō posset qō falsuz est. ⁊ iō in lacte sanguinē opz
eē ifinitū ⁊ sīlr est in alijs. Infinitū. n. dirit eē passionē subē
mālis ⁊ nō q̄titatis sicut ⁊ vsqz hodie multi confitent. Cui
tū dicto nullus vnq̄ pipatheticor ꝓsensit de hoc aūt decla
ratū est in phicis. ¶ Iste ēt sicut oēs alij Epicurei phi dirit
gnōnē ⁊ corruptionē fieri ꝓgregatione ⁊ segregatione soluz
harū materierū que sunt similiū partiū: ⁊ alr nō dirit aliqd
gnari vel corrūpi: sed dirit oia talia manere sempiterna ꝗz
subam similiū iuiolatā. hec est igit opinio Anara. sine phia
vo nec iste dirit que asseruit. vides. n. hoc eē māz ex quo fit
res pmo. ⁊ ad qō corrūpit vltio ⁊ ꝓsideras oia etherogenia
cōponi ex homogeneis ⁊ resolui in ea. Dirit homogenea
eē mām etherogeneor: q̄uis. n. putrefactis aialib⁹ ⁊ plātis
nō remaneāt visibilia sīlia ex qb⁹ cōponit: ita nec visibilia
manēt elemēta pter terrā solam: ⁊ ideo dirit hoc fieri: qr lz
qōlibet fit in quoliber: tū denominat ab abūdantiori: ⁊ in
terra que residua est manet sāguis ⁊ cetera sīlia. ¶ Causa
aūt cogens Anara. ad hoc fuit: q̄ nō vidit pn''' formale: ⁊
iō posuit oium formas eē itra mām gne ⁊ spe ⁊ numero de
terminatas actu: ꝗz latere putans ⁊ vere q̄ nihil educit de
aliquo nisi qō ꝑm esse est in ipso. ¶ Mescies igit distinguē
esse ꝑm q̄ est in potētia ⁊ actu pio ꝓtanti reliquit oēs foias
esse in mā actu numero ⁊ specie ⁊ gne determiatas: ⁊ qr for
marū gne ⁊ specie ⁊ nūero determiatarū pncipia mālia nō
sunt nisi prorima. Ideo oportuit supposito hoc supponi q̄
essent ifinita: cū aūt dissimilia sint cōposita oportuit q̄ dis
similia nō sint pncipia sz pncipiata. ¶ Remanet igit q̄ pri
cipia oia similia sint totū hoc sequit ex duab⁹ ppōnib⁹ q̄s
⁊ Anara. ⁊ ois ꝓcessit phs qr verissime sunt si bene fuerint
intellecte: vna fuit q̄ nihil educit de aliq̄ nisi qō est in illo:
scōa aūt est qō oē q̄ est in aliq̄ vno ⁊ simplici mouēte edu
cit de ipso. ¶ Cū aūt videret eē simpler per nām reduci ex
alio ponebat q̄ licet esse in q̄lz actu sed latē sub forma illi⁹
qō abūdat in illo: ⁊ hoc dirit ꝓpter ppōnē pmā: ⁊ cū vidit
vno motore nō educi nisi ex primo sibi māli ⁊ prima eē in
finita hac necessitate coact⁹ dirit eē finita mālia pn^a. ¶ Et
qr vidit q̄ forme nō extrinsec⁹ adueniūt posuit eas oēs eē
intus: ꝗz latere dirit: q̄ sicut cōpositor nō est forma nisi figu
ra que resultat ex simpliciū cōpōne: ita ēt dirit gnōnē eē ex
forma ꝓgregatiōis simpliciū ⁊ corruptionē fieri qn̄ ista for
ma siue figura ꝓgregator secernit: ⁊ in hoc habuit plimos
seq̄ces q gnōnē nihil eē direrūt nisi manifestationē occulti:
⁊ isti in hoc qō vitio dcn̄ est deducti sūt ex q̄dā ppōne quā
supposuerūt: ⁊ vna est. s. q̄ nō corrūpit aliqd eristētiū: sed
id qō corruptionē vocam⁹ est dissolutio modi ⁊ cōmēsura
tiōis ⁊ armonie cōpositor: ⁊ per ꝓueniētes tales modos ⁊
cōmēsuratiōes ⁊ armonias gnāt ⁊ per destitutionē talium
infirmat ⁊ roborat per confortatiōes earūdem: sed eristēs
qō nō corrūpit est p se ⁊ nō per aliud erūs: ⁊ hoc est simpler
sicut est mā per se: ⁊ sicut est forma per se quor neutrū gnāt
per se neqz corrūpit: ꝗz corruptio ⁊ gnō sūt cōpositi: ⁊ nec il
lud gnāt nec corrūpit ꝑm cōponētia: ꝗz poti⁹ qr oia cōponē
tia modis qbusdā cōponūt: ita q̄ vnū hēt modū potētie ⁊
alterū modū act⁹: corrupto mō illo quo ꝓueniūt necesse est
cōpositi fieri dissolutionē. sīlr est de cōmēsuratiōe que est pe
nes mām ⁊ q̄titatē ꝓueniētiū ad formā cōpositiōis. Armo
nia aūt est penes virtutē actuor ⁊ passuor qb⁹ cōmiscent
⁊ vniunt: hijs. n. ꝓstātib⁹ ꝓstant subē rerū: ⁊ hijs dissolutis
dissoluunt. ¶ Ex hijs igit pōnib⁹ pbor: pōt aliqs cogscere
solā cām de numero q̄tuor cāz superi⁹ enumerataz: que di
ꝑm spēm cāe mālis: qr parū vel nihil direrūt de alijs causis
⁊ ēt de ista nō satis certa pnūtiauerūt sicut per se pz.

¶ Cap. 9'''. De rōne per quā coacti sunt ponere antiq cām
mouentem cum materiali.

Sic aūt pcedentib⁹ antiqs in phando ipsa rei
veritas viā fecit ampliorē: ⁊ de alijs pncipijs
q̄rere coegit. ¶ Si. n. ꝑm oēs antiquos q̄ma
rime qr valde pauci erāt q ponebāt ens vnum
⁊ imobile vt meli⁹ Zenon q̄ marime: igit ꝓue
nit ꝑm antiquos q̄ ois gnō ⁊ corruptio est ex
aliq̄ māli vel potētiali: ⁊ nihil seipm iducit in actū. tūc que
rere oportuit: q̄re hoc ꝓuenit q̄ gnō est de isto: sicut. n. dirī
nihil mouet seipm: nec aliquid educit seipm de potētia ad
actuz. Si. n. hoc deē verificabunt ꝓtraria de eodē. Qō eni
in potētia est: nō ēactu: ⁊ q̄ mō educit aliqd de potētia ad
actū est actu. Si q̄ illa duo sunt idē in re opz q̄ aliqd idez in
re sit actu: ⁊ ñ sit actu ⁊ sic ꝗdictoria de eodē vificant qō fal
sum est. Relinq̄t q̄ aliā esse cām mouētē a mā. ¶ Querebāt
igit que eēt ista cā mouēs ꝑm rē per inductā rōnē ꝓuicti fue
rūt: q̄ suba māe nō facit trāsmutare seipam: ⁊ hui⁹ ex plus
est in artificiatis. In hijs. n. neqz lignū neqz es: que sūt māe
subē diuersis actib⁹ est cā trāsmutādi seipz in formā artis.
Lignum. n. nō seipm mouēdo facit se lectū: neqz seipm mo
uēdo facit se statuā idoli. Sed aliud aliqd a ligno ⁊ ere ꝑm
rē est cā mouēs ⁊ faciēs hmōi mutationē q̄ lignū fit lect⁹: ⁊
es statua imaginis. ¶ Quereē aūt hic q̄ sic fiat ⁊ mouet ē
q̄rere aliqd pncipiū a mā subiecta ꝑm rē ⁊ rōnez cālitatis.
Materia. n. ⁊ efficiens nunq̄z sunt idē ꝑm rē sicut iā aū p
batū est. ¶ Uniulr igit qcūq̄z pbor talem tetigerūt viā in
phando de hijs de qb⁹ mirabant a pncipio: ⁊ post talē viaz
inuentā vnū solū pncipiū māle eē direrūt: nec aggrauauerūt
se in ꝓsiderādo multū vt animū applicarēt ad ea q̄ res ipsa
vitro igessit eis. ¶ Ceterū qdā eor q direrūt vnū solū esse
entis pncipiū: quasi deuicti apud semetipsos ⁊ videntes q̄
oporteret plura ponē pncipia si ꝓcederēt ipm vnū eē mobi
le: direrūt illud vnū qō direrūt imobile esse: ⁊ illi idē phi to
tā nām direrūt oino eē imobilē nō solū dicētes eā eē imobi
lē ꝑm gnōnē ⁊ corruptionē: qr hoc antiquū est: direrūt anti
qui nō eē gnōnē ⁊ corrupti onē ꝑm esse ⁊ nō esse mutationē:
sed esse tm̄ ꝑm ꝓgregationē ⁊ segregationē in vnū mirtuz ⁊
ex vno: ⁊ hoc est auferre gnōnē ⁊ corruptionē verā: ꝗz isti ad
diderūt q̄ ꝑm aliā oēm mutationē ꝑm locū ⁊ alterationē, ⁊
augmētū ⁊ diminutionē ens imobile est ⁊ vnū ⁊ hec positio
est ppa istor: ⁊ hij fuerūt Milesius ⁊ Zenon: ꝗz Milesius
vt fugeret icōueniēs supi⁹ iducte rōnis hoc dirit. Zenon āt
negauit motū pp diuisionē spatij: qm̄ id qō mouet vt sibi vi
debat faceret ad ifinita si mouerē sic disputatū ē i. 6. phi. Lcr. cō. 75.
cor. ¶ Inter oēs igit q oē qō ē vnū solū māle pn''' eē dicūt
nulli ꝓuenit itelligere dictā cām quā mouētem vocam⁹ nisi
Parmenidi: ⁊ hoc ēt ideo ꝓuenit: qr nō dicit illud esse imo
bile. ad hoc aūt nō ꝓuenit Parmenidi dicere cām mouen-

tē: nisi intuēr q̃ victus supius iducta rōne nō solū vnam sed duas ponit causas: tū nō bū ⁊ certe enūtiat de ipsis. ¶ Hijs aūt qui nō vnū solū sed plura dicūt esse principia: magis cōuenit dicere causas mouētē q̃ Parmenidi. ¶ Sicut si dicamus q̃ ꝓuenit eis dicere ipsum calidū ⁊ frigidū ꝑm q̃litatē esse mouētia aut subta hoꝝ esse mouētia ⁊ mota ita q̃ vnū moueat ⁊ alteꝝ moueat: que sunt ignis ⁊ terra. hij eniz oēs vtunt igne q̃ mouētē habētē nāz. ¶ Aqua vo ⁊ terra ⁊ huiusmodi que motū hūt deorsum vtunt ecōuerso: q̃ habētibus nāz mobile hoc est que moueat Parmenide vnū solū dicente q̃ est esse cū ista sui positione nō ꝓuenit dicē mouēs principiū esse subiecto ⁊ loco a mā separatuz: sed rōne tūm: vt dicat passione a subiectis causata mouere: quēadmodū a principio haꝝ opinionū dirimus. ¶ Aliter eni non saluare hypothesis sua: q̃ vnū solū esse oīum principiū diceret: nisi illud mouēs qō postponeret a subiecto causari: ⁊ ideo nō verā principij rōnē habere: alijs aūt qui plura entiū principia dicūt esse conuenit ꝑm suas positiones dicere principium mouens esse distinctum a mā ⁊ separatū ipsum ponere ab eo qō mouetur: qz isti ꝑm aliquid imperfectum magis appropinquauerunt veritati.

¶ Cap̄.10m. De Anaxagore ⁊ Hermonij opinione quā pdicti determinant de principio efficiente.

Post hos aūt ⁊ talia entiū principia sicut prius aiebāt iteꝝ ⁊ isti coacti ab ipsa veritate questiūt habitū siue ꝓnis principiū ac si nō sufficiāt gñare siue causam erūtiū nām ex hijs que dixerūt. Habitū aūt principiū dico id qō ipa offert ꝓsiderādo mā mobili supposito p necessitatē supius inducte rōnis oportuit ponere efficientē causam. ¶ Posita aūt illa in gñe viderūt q̃ esse efficiens mouet ꝑm formā que actu est ⁊ mouet mām ad formā simile in spē rōne forme mouētis: ⁊ lō nusq̃ videtes formā sub rōne cause formalis determinauerūt meli⁹ de efficiēte: cū dixerūt q̃ efficiēs mouet ꝑm formā determinatā ⁊ spēm que est vniuoce mouēs aut ꝑm ꝓueniētiā mouēs iquirere: qz nō qōcūq̃ mouēs est ad hoc ꝑm ꝓueniētiā hūs: ⁊ lō dixerūt q̃ eoꝝ que sūt erūtia q̃dā hūt huius principiū ipsius esse ⁊ bū esse: ⁊ q̃daz fiūt ab hui⁹ in esse ⁊ bene esse. ¶ Esse.n. ⁊ bū eē est vniuciq̃ ꝑm q̃ optimū sue nature attingit: ⁊ hoc est in eis que sunt ⁊ fit in eis que fiūt ab hmōi determinato efficiēte: quia nisi sic determinatū sit mouēs nec erit causa esse nec bū reꝝ esse: ⁊ sic phantes obscure viderūt formā: sed nō in rōne cause formalis sed put icidit in idē cū efficiēte: ⁊ lō isti in numero pn̄cipioꝝ nihil pinductis addiderūt: sed meli⁹ determinauerūt de efficiēte siue mouēte q̃ phabiti. ¶ Sic autē rōnabilr q̃rētes forsan nō est ꝓueniēs igne vel terrā vel aliqō talium elemētoꝝ cām eē mouētē: neq̃ ꝓueniēs extimare q̃ talr pcedētes in phia aliqd taliū cāz esse dixerūt. ¶ Ignis.n. ⁊ terra ⁊ hmōi q̃litatibus suis agētia nō agūt nisi ad formas suas. Iā aūt habitū est q̃ efficiēs opz eē ꝓueniens ꝑm rōnē: qz alr nō erit cā ⁊ bū eoꝝ que fiūt ⁊ sūt: neq̃ iteꝝ ꝓueniēs est extimare hui⁹ cām sibiipsis eē anthomata siue effecta: qz lā habitū est q̃ nihil sibiipsi cā est trāsmutationis. Silr nō est cōueniēs q̃ ipm bū hīe reꝝ ꝑm optimuz vniuscuiusq̃ fortune sit tūm imutare: nec habeat aliq̃ aliā cām: qm̄ sicut in z° phy-
Lcr.cō.52. sicoꝝ pbatū est: fortuna nō est cā nisi p accīs in hijs q̃ ꝓpter aliqd ⁊ raro fiūt. ¶ Ista āt anthomata nō raro sed semp vl frequēter fiūt. Opz igit q̃ cām efficiētē habeāt ad formā determinatā ⁊ ordinatā ⁊ nō p accīs erūtē: dicēs aūt aliqs inter antiquos itellectū imirtū ⁊ puꝝ vnū eē principioꝝ qō est pncipiū mouēs: itellectū dico dātē formas suo lumine q̃ ad res nāles est forma sicut ars ad māz arti opatiue subiectaz ⁊ hz eē vnū primū principiū: sicut cā in aiāliuz gnōne ⁊ in nā gñabiliū: ⁊ hz eē cā toti⁹ mūdi ⁊ ordinis oīum formatoꝝ ꝗz suas formas h̄ pro certo talia dicēs: appuit sicut purificans priores pbos circa pncipia aliqd ꝓter ꝓueniētia dicētes: palā aūt est qm̄ Anax. hos tetigit sermōes: vidēs.n. qm̄ itellectus agētis lumine forme ꝓstituunt ⁊ determinant ꝑm q̃ lumē illud miscet corporib⁹: sicut iur solis mirta cū pspicuo ⁊ terminato ꝓstituit coloꝝ formas: dicebat itellectū agētez sic esse cām aiāliū ⁊ nature mūdi ⁊ ordinis vniuersi. ¶ Et hz p̄mus clare dixerit Anax. tū aliū aū ꝓciuē ⁊ cōpatriotā suū habuit cām hec dicēdi. Hermonius.n. sicut Anax. ciuis clazomeni⁹ cām hic dicēdi dedit: oēs g̃ sic opinātes pariter vno ꝓsensu simul posuerūt pncipiū erūtiū eē cām: que est cā ipsi⁹ bū in reb⁹ ⁊ tale pncipiū est cā: vñ motus inest erūtibus mouētibus ꝑm forme sue ꝓuenientē ꝓportionem.

¶ Cap̄.11m. De opinione Hesiodi ⁊ Parmenidis dicētiuz amorē deoꝝ ⁊ nālem esse mouens principium.

Set aūt opinio alicuius: q̃ Hesiodus primus fuit qui q̃stuit hmōi mouēs pncipiū. sīlr aūt si qs ali⁹ ꝓter Hesiodū posuisset pncipioꝝ vnuz amorē qui idut⁹ est nature erūtiū: hic est Parmenides. Parmenides eni tentās mōstrare gnōnē mūdi vniuersi: q̃ vz mūdus fact⁹ est: ⁊ nō fuit ab eterno: primum oiuz posuit q̃ amoꝝ deoꝝ puidit oib⁹ ⁊ pordinauit vnūqōq̃ ⁊ ꝑm q̃ ꝓposuit ⁊ pordinauit p amoris puidētiā: sic vnūquodq̃ pdurit in ordie ⁊ tpe suo: ⁊ in hac pductione ididit ⁊ amorē eoꝝ que ꝓstituerūt ipm ⁊ hoc ex amore sibi a dijs idito cōmonē ad sue nature ꝓstitutionē: ⁊ sic posuit amorē vt mouēs pn̄m. ¶ Hesiodus vo dicit oīum pmū fuisse chaos: qō est vacuū spatiū in quo mundus factus est: deide aūt dixit factā terrā eē latā natātē supaquas sicut in antehabitis dcīs est: ⁊ h̄ dicit eē facta amore mouēte que oia ꝓdocet imortalia que deos appellauit sicut supius digestū est. ¶ Ab hijs.n. sicut dicit Plato iuidia lōge relegata est: ⁊ qcqd facūt ex puidētia facūt ex amore: ⁊ hūc amorē ifluūt vniuciq̃ reꝝ ꝑm ꝓueniēs sue nature. Iōq̃ et hūc amorē diffinitēs dicūt amorē eē vnitiuā quādā vtutē supioza mouētē ad iferioꝝ puidētiā. ¶ Inferioza aūt ad reuerētiā supioꝝ: ⁊ ad cōmanēdū germana: ⁊ hūc amorē diuidūt in diuinū: itellectualē: aialē: ⁊ nālē. ¶ In oib⁹ eni hijs supioꝝ est puidē ⁊ ex puisione amatiua bona iferioꝝ influere ad que suscipiēda iferioꝝ est se reuerēter aptare ⁊ ad idita sibi bona ꝑm analogiā nature q̃tū fas est assurgē: germanoꝝ aūt in hijs bonis coeristē ⁊ ꝓcordare simul in vnū: sic.n. in oib⁹ participat eē diuinū ⁊ bonū puisionis ꝑm analogiā ad oia se extēdit. Sic.n. fit necessariā cām quādā ⁊ pn̄cipiū quoddaz esse in ipsis reꝝ erūtijs q̃ res ipsas moueat ꝓgregādo ⁊ vniēdo: hoc āt est mouēs cā tā pma in dijs q̃ prima ex bono amoris qō iditū est vniuciq̃ ꝑm sue nature p priā analogiā: ⁊ mouet tā deos q̃ itellect⁹ diuinos: qui itellectualr nulli cōmirti p modū vtutū corpaliū: hz separatim mouet ad ꝓgregādū orbes ꝓtēptu amoris: ⁊ amor h̄ est cā q̃ mouet aias vt dicē Hesiodus ad corpoꝝ puisionē ⁊ mouet nālr totā nām: ⁊ in hoc amoris viculo oia ꝓneꝝ sūt ⁊ se iuicē cōplectunt. In hoc igit ꝓueniūt tā Hesiodus q̃ Parmenides: ⁊ oēs qui amorē pn̄m eē dixerūt: qm̄ āt opz opiniones eoꝝ spālr distribuere qs. s. eoꝝ sit poꝝ ⁊ qs posterioꝝ in seqn̄tib⁹ facili⁹ erit idicare. ¶ Amorē āt oēs isti ponūt motiuz entiū: ⁊ p modū ꝓgregatiōis motiuū vni⁹ ad alteꝝ dicētes iferioza a supioꝝib⁹ nihil penitus posse suscipe: nisi q̃ illa ex amore volūt ipartiri: ⁊ hoc eē multū cū inidere nō possint ⁊ larga sint: ⁊ lō de bonis suis vniuciq̃ tātū dāt q̃tū est suscptibile vnūquodq̃: ⁊ hoc q̃ qōlibet suscipit eē quādā nālez iustitiā qua sibi iuicē in bonis cōmunicāt ⁊ bona distribuūt pro vniuscuiusq̃ ꝓpria dignitate: ⁊ hūc amorē mouēs pnc̄pium esse dixerunt: ⁊ q̃ nō tam materiā mouet q̃ etiā imortalia omnia genera dictoꝝ celestium.

Quid ē amor antiquoꝝ testimonio: ⁊ quotuplex.

¶ Cap̄.12m. De opinionibus ⁊ rōnibus Empe. qui dicit cōtraria esse mouentia principia.

Via vo in nā q̃ tota motui ⁊ mutationi subiecta est in eē videnē ꝗria eo q̃ ois mutatio est iter ꝗria ex pte mobilis ⁊ ꝗrioꝝ mouentiū p se est ꝗria mouē: ⁊ nō solū in nā inuenīt ordinatio ⁊ bonū: sed etiā inordinabile ⁊ turpe: ⁊ nō inueniunt plura que sūt mala ꝗria meliorib⁹ ⁊ pra ua inueniunt ꝗria bonis: ⁊ lō aliqs posterioꝝ pboꝝ idurit ꝗria mouētia principia amorē ⁊ odiū. s. ita vt sigillatim singula ꝗria sua habeāt ꝗria mouētia. ¶ Cōsiderauerūt eniz hij vt dirimus q̃ ois mot⁹ est iter ꝗrios situs aut iter ꝗrias formas: qm̄ rectus est mot⁹ ⁊ finitus: ⁊ lō isti ponūt ꝗria bonuz ⁊ malū sicut ꝗrias formas bonū vocātes id p qō nā attingit finē optimū: ⁊ malū id qō abiscit in motu: ⁊ hoc est a quo ē mot⁹: vidētes iteꝝ q̃ motus non est iter ꝗria nisi ponat nā subiecta motui cui⁹ ipse mot⁹ est actus impfectus. ¶ Et videtes illā nām subiectā in motu ꝓtinuo exire de priuatione

ad actū er illa posuerūt eē terminos mot⁹ turpe ⁊ bonū ⁊ in ordinationē ⁊ ordinē. ¶ Turpe.n.dicit ꝑuationē,put aufert materie pulchritudinē ad actū: ⁊ inordinatio dicit eādē ꝑ,ut ꝑuat ordinās ad actū ⁊ locū: ⁊ alia q̄ formā sūt cōcomitātia: hec āt videtes nō viderūt formā sub rōne cause formalis: sed ista dicebāt eē passiones de mouēte in mās iductas: q: ꝛ̄ior effectuū ꝑ se ꝛ̄rie sūt cause: ⁊ō dicebāt q̄ mouēs ad hoc nō pōt eē vnū ſz ꝛ̄ria: ⁊ ⁊ō dicebāt q̄ amor nō est sufficiens motiuū ꝑn⁊: ſz opꝫ ꝛ̄riū amor ponē etiā odiū: hoc āt ⁊ō posuerūt q: nō dicebāt esse gnōnē ⁊ corruptionē simplr: sed fieri gnōnē quādā ꝑ amoris ꝓgregationē ⁊ corruptionē per segregationē odij: amoris.n.est vnire ⁊ ꝓgregare: odij aūt segregar ⁊ dispgē hoc ēt aliqſi vocāt litē ⁊ amicitiā. ¶ Supponūt āt isti q̄ oi amori odiū sit ꝛ̄riū: ⁊ amori nāl nāle odiū sit ꝛ̄riū: ⁊ amorē eē iditū a dijs ꝑuidētib⁹: ⁊ odiuꝫ iditū esse a demōe iuido ⁊ malo quē calkatheō appellabāt q̄s postea platonici vocauerūt cacodemones. ¶ Videtes āt ista sub obscure balbutiēdo ꝑ ip̄ꝓpria direrūt: sed tū istā sniam conati sūt dicē: ſz nō exꝑsserint ꝑ ꝓpria.pz.n.ex ꝓbationib⁹ q̄s supponūt er qb⁹ ꝓcedūt q̄ ista sequunt ꝑm itētiones eorū. ¶ Si qs.n.ꝑ cōplōnē filī erequat ⁊ accipiat hāc sniam ꝑm veritatē qō dicē Empe.⁊ nō curet de ꝟbis ip̄ꝓpriis ad que deueniūt balbutiēdo circa veritatē: iueniet ꝑm eū q̄ amor est cā agathoꝝ siue ꝑfectoꝝ bonoꝝ: odiuꝫ vo cā malo: ꝑm dicta itaq̄ ſi qs direrit q̄ Empe.dirit ⁊ ꝑmus iuenit q̄ bonū ⁊ malū sūt ꝑncipia mouētia: forsitan bñ ⁊ ve id qō dicē itēdit cōprehēdēs. ¶ Supposito q̄ ꝛ̄ior sūt ꝛ̄rie cause mouētes: ita q̄ bonoꝝ oiuꝫ cā mouēs sit bonū: ⁊ maloꝝ oium cā sit malū eo mō quo dcm̄ ē. ¶ De hoc tū in seqnētib⁹ erit ꝑscrutādū: qm̄ in ꝓrimis ⁊ ꝑbice mouētib⁹ Empe.vera dixit sed nō in ꝓmo mouētib⁹: qm̄ ſz optimi ꝓmi sit optima ꝑma iducē vt bñ dirit Plato: cū tū hoc nō bꝫ ꝛ̄riū malū q̄ sit oīs mali cā: q: malū est ifirmitas ⁊ defect⁹ nō ꝓducit er aliqua efficiēte cā ſz icidit er defectu alicui⁹ ꝑncipioꝝ: sicut diminutio mēbroꝝ causat in gnōne: ſz nō est a d ꝓpositū: igit isti oēs ſic dirimus ⁊ vsq̄ ad hoc balbutiēdo duas causas tetigerūt q̄s in 2° phys.determinauimus.s.mās ⁊ id qō vocat: vñ mot⁹ siue mouēs cā obscure qdē enūtiātes: ſz nō manifeste: ⁊ qualr in bellis pugilicijs faciūt ꝓmi ineruditi: ita fecerūt ⁊ ꝓmi ꝑbantes. ¶ Eteni sicut ꝓmo illi a pugilib⁹ cōducti sepe faciūt bonas plagas: ita isti balbutiētes aliquas de ꝑncipijs ꝓdurerūt bonas snias. at illi ijdē pugnis faciūt plagas er scientia artis pugilū nec isti in ꝑbando vñ sūt scialib⁹ ꝟbis dicē qō debēt. Scietialib⁹.n.fere nō vñ sūt niſi parū: q: nō er habitu scie ⁊ ꝛelōnū sed trm̄ er habitu ꝑncipioꝝ ꝓrimoꝝ ad que er ipsa veritate coacti iūt ꝓcedenda.

Malū nō hēt cām efficiētē sed deficiētē.

¶ Caꝑ.13⁊. Qualiter Anara.vtiē intellectu vt ꝑn° mouēte.

Anaragoras aūt qdē artificialr ad mūdi gnationē vtiē itellectu. Dico aūt mūdi gnōnē: generationē celi ⁊ elemētoꝝ que er motu celi ⁊ ꝑ portione situs ad celū gnant: sicut ēt in scia celi ⁊ mūdi dcm̄ est. ¶ Hec āt sūt ꝓmo mobilia ſz locū. In hoꝝ.n.ꝑma gnōne satis artificialr vl ꝓ cā,ꝑo vtiē itellectu. ¶ Haꝫ qm̄ q̄rēs dubitat qua de cā de necessitate est hoc vel illud ſic celū stellatū vna stella vel plurib⁹: aut q̄ de cā hoc est motū circulariter ⁊ aliud recte: tūc opꝫ q̄ attrahat ꝓ cā itell'm: hoc aūt fic,ꝑbat sicut in 2° physicoꝝ,ꝑbatū est: q̄ necessariū in physicis alr est q̄s in disciplinis. ¶ In disciplinis.n.posito aūte ⁊ ꝑn° de necessitate ponit ꝓnās: sed in ꝑbicis posito ꝑn° ⁊ aūcedēte nō ponit ꝓnās sed poti⁹ ecōuerso: posito ꝓnte necessario ponit anās. ¶ Sic eni dom⁹ ē: opꝫ poni fūdamētū ⁊ nō ecōuerso: ⁊ ⁊ō in ꝑbicis sicut ⁊ in artificiatis nō est necessariuꝫ niſi er suppōne finis. De bijs aūt in ꝑbicis satis determinatū est. ¶ Queram⁹ igit de cā necesse est celoꝝ vnū esse vniforme ⁊ alteꝝ multiforme: ⁊ vnū hīe vnū motū ⁊ alteꝝ plures: ⁊ vnū mobiliū celoꝝ hīe motū aplanes vocatū ꝑ regulariter sup polos equoctialis: ⁊ circulos equnoctiali paralellos a dextro mūdi ꝑ sinistrū reuolutū: ⁊ alteꝝ hīe motū planes hoc est errātiū vel erratiuū sup polos zodiaci: ⁊ sup circulos zodiaco paralellos a sinistro mūdi ꝑ dextrū rotatū: hāc.n.qōnē ꝑ determinare nō possum⁹: niſi oīdamus qualr er luce simplicis ⁊ ꝑmirti ⁊ oino separati ⁊ ꝓmi itellectus ꝓstituit ꝓmi ordinis itelligēti a: ⁊ er luce primi ⁊ itelligētia primi ordinis obūbrate luce cā ꝓme quā vocat itell'm Anar.educit orbis primus: ⁊ ⁊ō est vniforme ⁊ vni⁹ mot⁹ simplicis ⁊ aplanes. ¶ Iteꝝ āt er luce ⁊ lumine itelligētie ꝓmi ordinis ꝓstituit itelligētia secūdi ordinis multiplicioꝝ q̄s itelligētia: ⁊ iteꝝ vbi lumē itelligētie primi ordinis occūbit itelligētie scōi ordinis potētia erit orbis scōs nōvniformis duos bñs motus: ⁊ bñs motū planes: ⁊ sic est de alijs descēdēdo. ¶ Nō.n.pōt determinari necessitas ordinis mūdi mobiliū primoꝝ niſi determinetur qō est añ ea rōne: sicut nec necessitas carniū ⁊ ossiū i homine niſi supposito homie: ⁊ vt gñalr dicat. Nulla determinabilis est necessitas mās niſi er suppōne forme: que est cā ⁊ rō ipsi⁹: ⁊ ſlr q̄cūq̄ q̄runt de diuersitate ꝓmoꝝ mobiliū necesse est determinare er ꝑsuppōne motoꝝ itelligētiaꝝ ⁊ itellect⁹ ꝓmi: ⁊ ⁊ō Anar.satis artificialr vtiē itellectu qm̄ dubitabat de necessario in mūdi gnōne quo ad mobilia ꝓma in q̄bus mūdi determinat gñatio. ¶ In alijs vo que sūt nō de mobilib⁹ ꝓmis oia homogenia ifinitaq̄ mālia ponit ꝑncipia magis causant siue ꝓ causis assignat q̄s itell'm. ¶ Alia eni sūt mobilia ad formā ⁊ hmōi motus dicit eē aggregatio nē homogenioꝝ: ⁊ qm̄ plura vni⁹ forme ꝓueniūt ad hoc dicē fieri denoiationē ⁊ eē rē ad illi⁹ formā gñatā quēadmodum in antehabitis dcm̄ ē. ¶ Sic aūt dicē est ꝑfecte valde de ꝑncipio mot⁹ dicē. ponē eni ꝑncipiū in mundi gñatione ad formā subalē est faciēs in alijs mobilib⁹ ad formaꝫ negare gñationē eo q̄ in illis ꝓgregatio ſlium ad q̄dā est mobilia ponē ꝑn⁊ mouēs: ⁊ ad q̄dā nō: ꝑ aūt,ꝓueniet er ꝑfectione ꝓsiderationis: q: oia que mouent ad formā mouent vtutibus eorū que mouent ꝑm locum: ⁊ que mouent ꝑm locum mouentur virtutibus intelligentie: ⁊ non er congregatione: ⁊ sic virtus intelligētie mouet in tota natura ⁊ totuꝫ op⁹ nature efficitur per hunc modum opus motus intelligentie quelibet formaꝝ subaliū efficit inmē itelligētie ⁊ non er ꝓgregatione ſliuꝫ: ⁊ hec ignorauit Anar. ⁊ tū bñ ⁊ artificiaiter ꝛ̄ceperat ꝑbari in cā mobiliū ꝑm locū ꝑm q̄ hñt potētiā ad vbi tū male ⁊ inspiēter terminauit in determinādo mouens ad principiū mobiliū que sunt in potentia ad formaꝫ. Sic igit insufficienter dirit Anaxagoras.

¶ Caꝑ.14⁊. De dictis Empe.circa diuisionem principioꝝ mouentium ⁊ materialium.

Empedocles āt magis vtiē causis q̄s iste: quia mouētia que ponit oib⁹ adaptat: tū ⁊ ipse ifficiēter enūtiat de causis efficiētibus siue mouētib⁹: ⁊ qō peius est: q: in causis quas ponit nō iuenit qō vera est ⁊ ꝓfessum est ab ipso ⁊ ab oibus alijs ꝑbis. ¶ Cōfessum enim dī: q̄ cōis animi acceptio est q̄ qlsq̄ ꝑbat auditū: ⁊ tales sūt due,ꝓpositiones: quaꝝ vna est q̄ ea que ꝓma sūt rera ꝑncipia ꝑ eētiā sunt ꝑncipia ⁊ nō ꝑ aliud aliqd: qm̄ ſi ꝑ aliud aliqd sunt ꝑncipia tūc nō sunt ꝑncipia. ⁊ hoc est ꝛtra hypothesim. Alia aūt est: q̄ ea que ꝑ essentiā sunt ꝑncipia actiua vnā ⁊ eādem actionē hñt in oibus ⁊ nō sūt ꝛ̄riaꝝ actionū: ⁊ ꝛ̄ria istis dixit Empe. Cū.n.poneret amorē ⁊ odiū ꝑncipia eē effectiua opꝫ q̄ ꝑ essentiā sint effectiua: sicut dicit ꝓma,ꝓpō: ⁊ simplices ⁊ essentiales habeāt actus sicut dicit scōa,ꝓpō: igit amoris nō erit niſi ꝓgregare ⁊ ꝓtinere vel ꝓcernē tā in toto q̄s in ꝑtibus: sicut caloris actus nō est niſi calefacere: ⁊ lucis act⁹ nō est niſi lucere: ⁊ ꝑ oppositū actus odij nō est niſi separare ⁊ secernere. ¶ Sz ecōuerso ꝑm Empe.miktis in locis id qō est vel fit amor secernit ⁊ dispgit ⁊ odiū ꝓcernit ⁊ cōgregat. ¶ Mā cū ipsuꝫ qō esse dicit Empe.hoc est chaos in quo oia ꝑmirta sunt distrahit ad elemētoꝝ spēs ab odio: cuius est secernere cūcta: tūc ea que ad ignē cōstituendū ꝓueniunt in vnū ꝓcernunt: ⁊ simil'r ꝓcernunt ea que ad singula aliorꝝ elemētoꝝ ꝓstituēda ꝓueniūt: ⁊ sic odiū secernēs in toto ꝓcernit in ꝑtib⁹. ¶ Cū aūt ecōtra post annū magnū iteꝝ er ꝓstituꝫ elemētis ⁊ elemētatis ꝓueniūt amore mouēte necesse est vt rursus particule que singula ꝓstituūt secernant: ⁊ sic amor secernēdo singula cōgregat in vnū: sicut odiū secernendo er vno cōcernit ad singula: ⁊ sic ꝑn⁊ hoꝝ simpliciū primoꝝ ꝑncipioꝝ actus essentiales sunt oppositi in toto ⁊ in partibus entis qō est cōtra oia cōfessa. ¶ Empe. igit iter priores causam efficiētē diuidēs eā positionē idurit q̄ nō est vnū ꝓmuꝫ faciēs motus ꝑncipiū sed diuersa ⁊ ꝛ̄ria. ¶ Ampli⁹ aūt que in mālis cause specie sunt ipse dirit esse plura que dicuntur

Nō duas,ꝓpōnes q̄ sūt cōes animi ꝓceptiones.

quatuor

quatuor elemēta ⁊ causa q̃dam dicti superius assignata est q̃.s. motus est inter ꝓtraria: ⁊ q̃ cōtrariorꝫ per se cause monentes sunt cōtrarie si eēntialiter moueāt: quēadmodū monere hñt principia. Sed hz quatuor ponat elemēta cū vtitur hijs quatuor vt duob⁹ solū eristentib⁹ sicut supra dirimus. Igne enim vtitur quasi fm se eristēte pp motū ⁊ ppetuitatem ⁊ spēm que celestib⁹ flāmis vidit inesse. Tribus aūt elemētis igni oppositis eo q̃ ad centrū oia mouenē ⁊ nō perpetua sunt ⁊ mālia vtē q̃ti vna nā māli: ⁊ hec sunt terra ⁊ aer ⁊ aqua: hec aūt quicūqz vult pōt sumere ex speculatione nature ipsorꝫ elementorꝫ. hec igitur pbs Empe. sicut dirimus sic dirit. s. q̃ principia sunt qualiter sunt ⁊ quot sint.

¶ Cap. 15m. De positiōe Leucippi ⁊ Democriti ⁊ Ruthos qui ponebant inane ⁊ athomos.

In pbo vbi supra cap. 2.

Eucippus vō ⁊ amicus ei⁹ Democrit⁹ ⁊ ipi epicurei pbi eristes dicūt prima elementa eristentiū eē plenū ⁊ inane siue vacuū. Ratio āt ipsorꝫ fuit: qz videbāt in corporib⁹ duo eē substantiā ⁊ vtilitatē siue dimensionē ⁊ duo dicebant horꝫ esse principia. Primū igit dicebāt esse plenū elemētū sube: ⁊ inane dimēsionū: primas enim dimēsiones dicebāt esse vacui: qō nihil aliud esse dicebāt nisi distātias loci sine omni corpore vel cū corpore: nec dicebāt distātias dimensionē vacui fieri in corpore nisi iterpositiōe diuisionū vacui: qz qñ raꝫ fit ex denso nihil aliud dicebant esse dimēsionē: nisi positionē partiū rari. athomus discedit ab athomo: ⁊ iterponit distantia vacui: ⁊ qñ spissum fit ex raro coeunt athomi. In distantias rari qa nisi vacuuz sit in medio cōtingeret q̃ qñ ispissatur raꝫ duo vel plures athomi eēnt in loco vnius: ⁊ hoc est impossē: eēntuz sube igit corporis elementat ab athomis corporalib⁹: ⁊ dimensio er vacui iterpōe: qm̄ quecūqz corpora athomalia multiplicētur adinuicē nō habebunt dimēsiōes: eo q̃ indiuisibilia sunt: opz aūt oia nālia quātitatē habere: eo q̃ oia nālia mobilia sunt: ⁊ omne mobile diuisibile. Amplius cū eē qō pricipiat res sit prius accipe simpler q̃ cōpositum: ⁊ vt videamus q̃ hec duo cōstituūt corpora nālia: opz q̃ ipsa pri⁹ sint in se simplicia: ⁊ sic prima simplicia res cōstituētia sunt vacū ⁊ plenū qō est corp⁹ athomū siue idiuisibile. Mas aūt rōnes huius pōnis quas idurimus Xenophōtes indurit pbatissimus istius opionis defensor: vñ plenū dicūt esse velut ens ⁊ inane velut nō ens: qz si ipm poneret eē ens eēt corpus: ⁊ tunc nō posset in ipso aliud eē corp⁹: ⁊ sic nō posset principia re cū corpore pleno. ¶ Dicūt igit plenuz qdē ⁊ solidum qō idez est ens: inane vō siue vacū dicūt nō ens: ⁊ iō dicunt q̃ nō est magis principiuz corporꝫ ens q̃ nō ens: qz nec inane magis vel minus est principiū q̃ corpus solidū athomū sz equalr. corpus aūt qō vocāt plenū dicūt eē corpus athomū hoc est idiuisibile: ⁊ dicūt q̃ ista duo sint cause entium velut cā mālis: sicut ⁊ illi qui vnā dicūt vel vnū subam subiectā siue mām de quib⁹ in pncipio huius tractat⁹ dirimus. ¶ Sz direrūt isti q̃ suba corporꝫ cōsistit ex corporib⁹ athomis ⁊ dimēsio ex distantijs inanis. dicti aūt Leucippus ⁊ Demo. ⁊ Xeno. oēm dicebāt eē nō mutationē de nō esse ad eē: sed potius sicut illi qui dicebāt vnū aliqd eē mām aliā generabāt passionib⁹ ⁊ qualitatib⁹ illius q̃ mām subiectā eē dicebant: ⁊ dicebāt generationē esse alterationē: ita ⁊ isti dicebāt gnationē alterationē fm mutationē primarꝫ qualitatuz vacui ⁊ pleni que sunt raꝫ ⁊ densum sicut pz p antedicta. Dicūt aūt adhuc causas aliorꝫ differētes eē: ⁊ dicunt vacū ⁊ plenuz p mutationē rari ⁊ spissi. Mas aūt differētie rerum causas q̃ vna fiat hoc qō est hō: ⁊ altera lignū vel aliqd aliud dant eē tres: figurā qdaz athomorꝫ ⁊ ordinē ipsorꝫ ⁊ pōnes in raro vel spisso. Grece enim significātius hui⁹ dicūt: q̃ oia reruz fit aut thimo aut diatingi aut tropin sol. ita q̃ nō est alia cā differētie horꝫ: at thimos figura est: diatingi vō ordo: trop⁹ aūt pō. Dicebāt enim athomos eē rotundos: ⁊ hos mobiles: aut acuti āguli ⁊ hos penetratiuos: aut q̃dratos ⁊ hos stabiles. Ordinē aūt dicebāt er hoc: q̃ primuz illius figure vel alteri⁹ ordinat in cōpositiōe corporis: positionē autez ex hoc q̃ vnius figure extra vel itus vel altius vel ifra vel supra vel ante vel retro ⁊ de alijs sl'r ⁊ sic causari reruz diuersas cōpōnes. huius autē exēplū dabāt in elemētis litterarꝫ. Dicūt enim q̃ eisdē litteris al'r ordinatis ⁊ al'r situatis dicunt comedie ⁊ tragedie. Que tñ sunt opposita vel cōposita carmina laudis hoiuz vel vituperationis eo q̃ in figura vocis qñ formatur vocalis: prima differt a figura propria vocis nō solū que scribit sz qua format vocalis scda. Que. u. est apud grecos apud nos. e. ē vocata. scda aūt differt a prima ordine qz pfundius format. a. q̃. e. ⁊ simplicior hz figuram formatōis sue. tertia aūt in formādo nō ordine differt ab hijs cū nō sit eiusdē ordinationis: eo q̃ sit cōsonans sed differt ⁊ generat sui dīaz pōne: eo q̃ vna vocalē vel postposita aliter sonat ⁊ imediata vocali ꝑiuncta vel alia iteriecta sonat aliter: ⁊ hoc modo diuersis positionib⁹ suis cū vocali multas vocis litterate generat differētias: ⁊ sic dicebāt facere athomos figura ⁊ ordine ⁊ situ diuerso cōpositas multas valde cōpositionū differētias gnare. ¶ Scias aūt hos etiā sicut alios balbutiēdo palpitasse circa veritatē. Nesciētes enim distinguere iter potētiaz q̃ actum videbāt bene q̃ oporteret aliqō eē principiū qō esset nā subiecti ⁊ fundamēti in corporib⁹ ⁊ hoc putabāt eē corpus: qz supponebāt cum oibus antiquis pbis q̃ ex nihilo nihil fit: nō corpus aūt putabant esse nihil corporis: ⁊ sic ex nō corpore nō fieri corpus oino: ⁊ eadē rōne ex nō hoie nō posse fieri hoiez: nō videtes distinctionē iter nō corpus nihil eristens corporis: ⁊ nō corpus qō nō actu est corpus sed potētia est corpus ⁊ est fundamētū corporis. Sic igit supponētes ex corpore fieri corpus videbāt ab ipsa veritate coacti q̃ darēt illi corpori dimensionē esset q̃z sic principiatū ⁊ nō principiū. Et iō vocauerūt athomū nesciētes distinguere iter corp⁹ pbicū ⁊ mathematicū: qm̄ primū corpus pbicuz est aptuz natū mēsurari trib⁹ diametris ⁊ ad rectos angulos vndiqz se secātes: ⁊ hoc cuz actu athomū ⁊ potētia athomū ⁊ hec est subiecta corporis mā: ⁊ hoc qdam dicere intēdebāt: sed nō volebāt exprimere. ¶ Amplius iterū supponētes ex nihilo nihil fieri ⁊ nihil q̃titatis videtes eē in mā subiecta prima: fm q̃ est subiecta: ⁊ nesciētes q̃ potētia est in ea dimēsio direrūt q̃ oporteret principiū dare dimēsionib⁹: ⁊ nō inueniētes dimēsiones simplices oino nihil nisi in vacuo posuerunt vacuum esse: ⁊ hmōi iterceptione vel spissari vel rarificari corpora: ⁊ sic fieri gnationē ⁊ figuras corporꝫ ex trib⁹ superius dictis: figura: ⁊ ordine: ⁊ positione: hec igitur de principijs est positio istorꝫ. De motu vō vnde hoc est qua de causa mouēte inest eristentib⁹ ⁊ hijs alijs oibus ⁊ in hoc sl'es eristentes negligēter dimiserūt itactum. De duabus igit causis visum est pri⁹ a primis pbantib⁹ in tātū q̃tuz eē in q̃tū a nobis dcm̄ est in añbabitis: ⁊ hec dicta sufficiāt de pōne epicureorꝫ.

Erroz antiq̃rum ⁊ erroris causa.

¶ Tractatus quartus primi Libri Metaphysice qui est de opinionibus Stoicorum de principijs.

¶ Cap. 16m. De Pitagoricis qualiter dicebant numeros mathematicos esse principia.

Stoicorꝫ autem circa principia nūc in alio tractatu iducemus assertiones incipiētes a Pitagoricis qui primi principes in hac secta floruerunt. Dicamus autē primo q̃ oēs stoici cōueniebant in hoc q̃ pbicorꝫ principia ponebāt esse nō pbica: sicut Epicurei in hoc cōuenerūt q̃ principia pbicorꝫ pbica esse corpora phibuerūt: sicut pz in oibus antebabitis opinionib⁹ quas idurimus. In his igit pbis ⁊ ante hos de quib⁹ dirimus in pbicis. Illi qui vocant Pitagorici tangētes pbicorꝫ mathematica principia eē primi iter pbos pdurerunt ea in mediū pbantiū: ⁊ in talib⁹ principijs cōnutriti p totū tēpus pbie sue direrunt q̃ ea que sunt principia mathematicorꝫ principia sunt cunctorꝫ eristiuz. Rōnē aūt hui⁹ assignātes direrūt q̃ oia corpora mobilia in motu cōsiderātur ⁊ ante corpora nō sunt nisi ordines itelligētiarꝫ quarum principia hic nō querunē. ¶ Cū igit ante copus mobile sit corpus fm nām principia corporis erunt ante principia corporis mobilis: sed que sunt pricipia prioris fm nām magis habēt rōnez principiorꝫ q̃ ea que sunt pricipia posterioris. Sunt igit principia corpis magis principia q̃ ea que sunt principia mobilis. Simil'r quo principia sunt prioza eo magis sunt vl'ta ⁊ plurū principia pricipiorꝫ: ergo pricipia cunctorꝫ sunt principia corporis: aut sunt principia vel cuiusli-

In pbo p̄ metaph. ca. 2. ibi. In his āt ⁊ añnos vocati pitagorici.

bet ẽtitatis sunt principia que cõstituũt ipm inesse corporis fm q̃ corpus est. Nõ aũt cõstituunt ipm inesse corporis nisi mathematica: q̃ mathematica sũt principia corporis. & p ꝓñs sunt principia cunctorꝫ. ¶ Et ois iste error prouenit ex hoc q̃ nõ distinguebat nã corporis q̃ prereligt sibi corpus mobile & q̃ supponit in ipso. Si enim hoc dicat eẽ corp⁹ tribus diametris dimẽsuꝫ: & iesse corporis cõstitutũ. impole ẽ euadere rõnes iductas: & hoc putabãt Pitagorici persuasi a quodã signo nõ sufficiẽti: q̃. s. corpus mobile p velor & tarduꝫ diuisibile est in ifinitũ sicut ostẽdimus in. 6. phi. nostrorũ: & cũ dicit in ifinitũ fit passio mathematici corporis: opꝫ mathematicũ corp⁹ eẽ qõ supponit i corpore mobili phico. hoc aũt nõ est nẽcium: qm̃ si corpus accipiat sub forma mobilitatis solum sic abstrahit a mobili ad sitũ: & a mobili ad formã: & a figura recti motus: & a figura motus circularis & hmõi mot⁹ addibilis est in velocitate additioni tpis & addibilis in tarditate ad diuisionẽ spatij: & ex illa pte sequit diuisio in ifinitũ ẽt corpus phicum sicut & mathematicũ corpus: aut q̃ subijcit in corpe sic mobili. nõ est cõstitutũ trib⁹ dimẽsionib⁹ que p tres fiunt diametros. Sed poti⁹ q̃ aptitudinem hꝫ ertẽdi trib⁹ diametris: hoc aũt est suba in qua fundat fm eẽ mẽsure diametroꝫ & nõ ipsa dimẽsio est que hꝫ hmõi aptitudinẽ: & sic principia hui⁹ corpis sunt cũctorꝫ corporꝫ principia: hec aũt sunt p̃ncipia subẽ: & hoc ignorantes Pitagorici p̃dictos inciderunt in errores. A principio igit sue phie psuasi q̃ mathematicorꝫ pricipia sunt cũctorũ principia sic pcesserũt vlteri⁹ ingrẽtes: que sunt prima p̃ncipia mathematicorꝫ. videtes aũt qm̃ numeri sunt nã pmi in gñe mathematicorꝫ: eo q̃ numeri q differentijs causant q̃ put sũt pluralitas ab vnitate pcedũt forme simplicis que prime ꝓsideratiões sunt entis & differẽtiarꝫ entis & vnitatis ipsius: iõ nisi & conati sũt isti speculari & multas similitudines in numeris quas aptabãt erãtib⁹ siue essent per se nõ facta per gñationẽ: siue eẽnt facta sicut fiũt gñata: & si magis sint conati p similitudines aptare entibus q̃ ea que speculant in igne & aqua & terra vel aere vel alijs corporib⁹ phicis que epicurei phi principia esse direrũt. ¶ Dicebant qdẽ q̃ hec talis numerorꝫ passio est iustitia: eo q̃ iustitia in cõicatione est fm medietatẽ pportionis geometrice & in distributione est fm medietatẽ pportionis arithmetice. Illa vo talis numeri passio est aia: & talis aia est intellectus: qm̃ dicebant q̃ nobilior aia ad intellectũ siue itelligentiã se hꝫ fm pportionẽ dupli: & sensus se hꝫ ad aiam supiorẽ fm pportionẽ sesqualteri: & ad itellectũ purũ fm pportionẽ tripli. Mã aũt corporis ad sensum qdẽ fm pportionẽ supbi partictis: & ad aiaꝫ nobilẽ fm pportionẽ dupli ad intellm fm pportionẽ quadrupli. ¶ His. n. pportionib⁹ se hãt inicez: vnũ: duo: tria: quatuor: q̃ sunt primi numeri fm q̃ numerus duo: est autẽ principalr multi fm q̃ multũ est ad ifinitũ tẽdens: & tria p̃ncipiũ est finiti in numero: & quatuor est primũ multũ ꝓstitutũ: numero vo accidit & multũ & paucũ finitũ & infinitũ esse. Sil'r autẽ dicebãt: q̃ est in his quorꝫ eẽ pmirtũ est cũ potentia sicut mã & tẽpus & mot⁹. ¶ Talis eni pportio vel passio numeri est mã: & talis est motus & tale est tẽpus: qm̃ tps ad motũ se hꝫ sicut pportio equalis ad eq̃le: & motus ad mobile: sicut tria ad vnũ & mã ad formã sicut duo ad vnuꝫ: & ita in oibus dicebãt singulorꝫ esse principia singulos numeros. ¶ Ampli⁹ speculabant et passiões & rõnes armoniarꝫ qb⁹ corpora cõponebant: & ex miscibilib⁹ alr vnibilib⁹ p̃ncipijs cõstituebant dicẽtes hec vniri fm pportionẽ hãc. & ita fm aliam sicut subtriplũ aque ad triplũ est terre: & quadruplꝫ aeris in hoc vel illo mirto sic dicebat Empe. cõstituitur ex prib⁹ ser quarꝫ q̃tuor dedit Vulcão & alias duas distribuit alijs elntis. Sic igit qm̃ & alia ab his que hic dirimus fm eẽntiã accepta mãliter assimilari numeris & numeri sũt primi oĩs nãe existentiũ sic ante pbatũ est: iõ estimauerunt q̃ elemẽta numerorꝫ & principia sunt elemẽta & principia cunctorum entiuꝫ: hec igitur in numeris est positio Stoicorũ: quorꝫ precipuus princeps fuit Pitagoras. Vir vtiq; phisimus de quo ab oĩbus philosophis primis preiudicatum est primitus dicta sua pro auctoritate debere recipi & nihil amplius probationis debere exigi a quoquã dicta sua referente nisi q̃ ipse dixit: ipse autem erat Pitagoras: sicut dicit Tullius in libro de natura deorum.

6. phi. t. cõ. primi & infra.

Nõ qõo corp⁹ mobile sub forma mobilitatis cõceptũ ẽt phice ẽ diuibile in infinitũ.

¶ Cap. z'''. Et est digressio declarans qualiter principia numerorum fm Stoicos sunt principia cunctorum.

Nos aũt ad itellectũ Stoice põnis aliquãtuluꝫ disgrediemur: videt enim nobis hec sũma esse phia. Dicam⁹ igit icipiẽtes ab his q̃ oĩs peripathetici p̃ncipia eẽ dicũt: hec aũt sunt foia & mã sicut manifestũ est ex determinatis a nobis in. z. phy. hꝫ sint tria p̃ncipia motus: priuatio que vo abijcit in motu cõtinue & forma que ꝓtinue educit & subm qõ mouet: tũ nõ sunt nisi duo p̃ncipia entis que sunt forma & mã. Loquamur igit de for⁹ querẽtes an foia & vnitas sint idẽ aut nõ. ¶ Cõstat aũt q̃ sunt idẽ itellectu: qm̃ sic dicit Euclides in. 7. geometrie & Pitagoras i arithme. vnitas est qua q̃libet res vna est. Quelibet autẽ res est vna ea nã qua ipsa est hoc qõ est. Sed q̃libet res est hoc qõ est p formũ: q̃ quelibet res est vna p formã: & sic itellect⁹ vnitatis posit⁹ cõcludit itellectũ forme: & si ecõuerso forma pus sumat p formã cõcludet itellect⁹ vnitatis. Ex quo cõtinuit idez itellect⁹ eẽ forme & vnitatis. Modũ tũ aliũ hꝫ vnitas: & alium forma: qm̃ in se cõsiderata est vnitas: sꝫ cõsiderata put eius pprietas est eẽ qõ dat rei est forma. Esse aũt dico forme pprietatẽ poti⁹ q̃ effectũ: q̃ eẽ nihil aliud est nisi diffusio forme in eo q̃ est actu existẽs. Ex hoc accipit q̃ hꝫ idẽ sit itellect⁹ vnitatis & forme: tũ modus vnitatis simplicior est q̃ modus forme. Qõ sic clare videtur eẽ q̃ est pprietas forme: que pp hãc ipsam pprietatẽ qd erat esse videat vocat diffusio est forme in eo qõ pticipat actũ essendi: q̃ tẽdit esse in potẽtias ei⁹ qõ est vt pficiat res: & sic pcedit spargendo se sicut lumen pcedit a lucẽte: vnitas aũt a qua res vna est pcedit sparsa i potẽtijs eius qõ est colligẽdo vniẽdo & sistendo ipsa & terminãdo ipsa ad vnitatẽ: & isti sunt act⁹ p̃ncipij qõ ẽnaturãs res: igit forma est p̃n''' per hoc q̃ est vnitas: & si vnitas est rõ principij cũ p seipsa sicut prima principia: vnitas erit per se primũ p̃n''' oĩs entis. Sil'r ꝓsideremꝫ id qõ Peripathetici p̃n''' vocant q̃ ẽ mã: hui⁹ enim ꝓsideratio est q̃ est subm & fundamẽtũ: & q̃ ipsa est i potẽtia: & p primũ qdẽ sustinet formã. p z''' est infinita sꝫ finibilis. ¶ Queramus igit vtrũ mã p hoc q̃ est rex p̃n''' aut p ista duo: si est p̃n''' p hoc q̃ est in se tũc in nulla habitudine ad formam & ad motũ est p̃n''': q̃ per hoc q̃ est id qõ est in seipsa: sꝫ opꝫ principiũ ab actu principiãdi dictũ p̃n''' esse ab hitudine p̃ncipiãdi: q̃ mã p hoc q̃ est duo ista est erãtiuꝫ p̃n'''. ¶ Resumo igit ea que sunt p̃ncipij primi q̃ p suã eẽntiam est p̃n''' & nõ cui aliqd ab ipso cõfert pricipiare. Qualitas aũt ista cõfert materie principiare sicut vnitas cõfert principiare forme: q̃ binarius iste est p̃n''' mãle rex: & inde qualiter binarius iste ex vnitate formali prio pcedit. Cõstat aũt ex hijs que in prehabitis bene disputata sunt de pricipijs mãm nõ esse subm nec nisi p aliquid forme qõ icboatiue est in ipsa: hoc aũt est eẽ forme in potẽtia: esse igit forme & in potentia eẽ sunt vnius iterati: q̃ eẽ forme qualecũqꝫ sit mãe dat vnitatẽ & eẽ tale quale cõpetit mãe qm̃ nõ est actu p formã. Esse aũt tale in eo qõ tale nõ est nisi simplicis vnius. Potẽtialitas aũt ipsius est ex hoc q̃ cũ priuatiõe pmirtũ est. Est igit iteratio istius esse q̃ id qõ est eẽ & vnũ reiterat in priuationis ifinitatẽ: eo mõ quo vnũ reiteratũ sup se diuisionis est cã & ifinitatis: nõ p hoc qõ est vnũ: sꝫ p hoc qõ ẽ aggregatũ sibi: sic vnitas est p̃n''' rex & nã & binari⁹ pm⁹ vt mã. ¶ Sed hoc ẽ cauẽdũ qõ Pitagoras dixit triplicẽ eẽ numerꝫ. s. instrumẽtalẽ formalẽ & mãlez. Instrumẽtalẽ aũt vocauit numerũ abstractũ a reb⁹ q̃ vtimur ad res numerãdas: & hoc vel hoc cũ abstractũ fit rõne abstractũ ab aliquo posteri⁹ fit illo nõ põt iste eẽ primũ existẽtiũ p̃n''': formalez aũt vocauit numerꝫ qui ponit res in numero: & quo res ipse in pluralitate eẽndi cognoscunt: & iste numerus est formale eẽ singulorꝫ essentialib⁹ differẽtijs distributuꝫ: & hic numerus adheret reb⁹: & est p̃n''' rex. Materialẽ ãt numerꝫ vocauit res ipsas numeratas. Cũ aũt ad primas spẽs numerorꝫ recurrimus primi numeri rex sunt vnitas forme & binari⁹ mãe: & sic isti sunt p̃ncipia rerꝫ prima. Sic igit principiatũ in entib⁹ est numerus reiteratus mãlis siue materiatus p̃ncipiãs entia numerus est formalis: & rõ id est principiãdi ostẽdit in pprietatib⁹ instrumẽtalis numeri: hec aũt ad hoc est accipere in his que pcedunt ab vno primo simplici qõ est vniuersi esse

causa

causa nulli initēs numero: omni tñ rei numerꝰ dāte sic dicit Pitagoras. In hoc enim pcessu lux cause prime q̃ simplex est radius intelligētie agētis cuius lumine ois cuiusq; ē vnitas ⁊ hoc ꝑbabet simplr: ⁊ est ois rei vnitas ptāte: sicut vnitas ptāte est ois numerus ⁊ p̄n''' ⁊ cā ⁊ finis ois rei: sic ⁊ lux primū p̄n''' ⁊ cā ⁊ finis est ois esse cuiuscūq; rei sit: hec autē lux in se reflexa ⁊ diffusa in causato primo cōstituit itelligentiā que itelligit suā nām ⁊ lucē: p quā cōstituit ⁊ hoc in ea nō sunt eq̃lia. Sed lux pretereq̃ constituit nobilior multo est q̃ sua suba cōstituta: ⁊ lō ex pte sue nature in qō agit ⁊ cui dat est celū primū: ex parte aūt lucis p̄me pticipate que itelligētiā sibi dat p virtutē lucis prime pticipate est cōstituēs itelligentiā secūdā. Sed nos de oib⁹ his in vltimo hui⁹ scientie libro tractabimus subtilr. Ex his eni que hic dixim⁹ satis itelligit: q primā cā luce sua ex ipsa pcedente est lux vnitas que nullo mō vnit numero. ¶ Participata aūt hec lux a tāto primo cui⁹ ipsa cōstituit nām duo cōstituēs ⁊ cōstitutū: ⁊ hec est aia nobilis ⁊ itellectualis: quā Peripathetici vocāt motorē celi primi in qua sunt forme quas p motū celi explicat in mām ⁊ hec est aia itellectualis in q̃cūq; que nō est alicuius corpis actus p lucē qua cōstituit: lz p hoc q est cōstitutū in suba nā lucis diuersos hz gradus ⁊ diuersas potentias ex se manātes: lux aūt illa occūbēs in mā opaca sensus efficit cū hic ⁊ nunc opans: ⁊ lō tres sunt ibi reflexiones qñ lux pticipata in se reflexa dat subm aie ⁊ corpori: obūbrata dat nām scīdi: ⁊ pportionata organo diuidit armonice ad sensibilia pp qō sensus est sic tria hec. ¶ Adhuc autem lux mixta mobili celesti ⁊ lumini motoris cōstituit nām: q incidens māe ei⁹ qō est nō incidit ei fm q est lux primi numeri nisi p subam: sz icidit ei p cōstitutū in aia nobili: ⁊ sic est alia p esse: ⁊ tunc mā est subm ei primū: ⁊ hec est q̃rta suba lucis esse lucis intelligētia: ⁊ eē in suba sine eo qō est ⁊ substat luci in aia nobili: ⁊ ei⁹ esse incidēs corporali māe ⁊ hec est q̃tuor qui quaternari⁹ a p̄ma pcedit vnitate. In gñe igit loquendo ab vnitate pcedit binari⁹ qui est aia in gñe: ⁊ ab vnitate p binariū pcedit ternarius prim⁹: ⁊ ab vnitate p binariū ⁊ ternariū pcedit primus q̃ternari⁹. Si aūt spēs aiaꝝ ⁊ sensuum ⁊ corporꝝ figillatim recipiantur multi erunt numeri: ⁊ multe numerorꝝ pportiōes ⁊ hoc est q subaz vboꝝ Pitagore trāsferēs dixit Boetius de suba numeri in prio arithmetice loquēs: oia que a primeua rerꝝ nā cōstructa sunt numerorꝝ videnē rōne formata: hoc enim fuit principale in aio cōditoris erēplar: huic enim quatuor elemētorꝝ multitudo mutuata est huic tēporꝝ vites huic motus astrorꝝ celiq; conuersio. Ex his intelligi possunt ea q̃ dixit Pitago. ⁊ ex hijs scitur q ea que dixit non dixit sine magna ꝑbia.

Mō qūo p̄ma cā ē vnitas q̃ nullo⁹ vnitur numero.

Mota auctem Boetij p opinione Pitagore.

¶ Cap̄. .v''. Qualiter Pitagoras numeros entibus adaptauit ⁊ que elementa esse dicebat ⁊ per quā rationem.

Videamus igit dicētes q hoc mō totū celū armoniā eē dixit ⁊ numerꝝ: ⁊ quecūq; ipse Pitagoras ⁊ sui hēbant mōstrare p demōstrationē sic cōfessa: ⁊ certa aptabāt colligētes ea in numeris ⁊ armonijs hoc est pportionib⁹ numerorꝝ ad celi passiōes ⁊ ptes celi ⁊ ad totū ornatū celestē. Sodē mō est in nō cōfessis ⁊ nō certis. Sed si qd deficiebāt dubitādo ⁊ querēdo adhuocabāt ad hoc soluēdū ⁊ determinādū omne negociū numeris rerꝝ ꝛtinuatū. ¶ Dico aūt vt qñ denarius numer⁹ ea pfectiōe pfecte est q cōtinet in se oēm numerꝝ simplicē: lō spere celestes q̃ sunt p̄ria cārū celestia ⁊ simplicia ⁊ simplicis siue rarius mot⁹ sunt numerorꝝ. Cū aūt .9. tñ sunt manifesti. 8. planetarꝝ ⁊ stellarꝝ firarꝝ que oēs. 8. dicunt spere stellarꝝ: lō decimā fecerūt primā anchitoniā: hoc est ꝛium motū hñtes quā vocabāt motū planes sicut dixim⁹: ⁊ de hijs certius in scōo nr̄o de celo ⁊ mundo determinauim⁹. Vbi ꝑbauim⁹. 10. eē speras sic ⁊ ante nos posuerūt ⁊ Peripathetici ⁊ Pitagorici ⁊ Aristoteles. ¶ Sz cui⁹ gr̄a in hac disputatione de pōnib⁹ pitagoricorꝝ intrauimus hoc est vt tractem⁹ q̃ pnt eē principia rerꝝ ernitiū: ⁊ q̃uo oia dicta sua ēt isti in supnis claudunt causis nullam nouā adijciētes: videnē igit hij sicut ⁊ alij putare q numerus sit p̄n''' ernitiuz q̃si nā eorꝝ que sunt hoc est forma ⁊ quasi priuatiōes ⁊ bitus entiū sic numeri qdā: prima vo elemēta numeri sicut ⁊ vnū dicūt eē par ⁊ ipar: qñ elemētū ē ex quo cōponit res primo ⁊ q fm formā nō ad formā resolutū aliā: ⁊ cū nihil cōponat ex oino similib⁹ nō pōt vnitas esse elemētū numerorꝝ: lz sit p̄n'''eorꝝ: sic pūct⁹ linee: ⁊ nūc tpis: adhuc aūt nihil cōponit ex oino dissimilib⁹ ⁊ nāliter seiunctis nulla penit⁹ pportionis affinitatez hñtib⁹. Opz igit q dissimilia ex vno principio exorta sint elemēta cōpōnis p̄ria: ⁊ sic se hñt par ⁊ impar in numero: ⁊ lō sunt pncipia cōpōnis ei⁹ ⁊ par qdē est sic ifinitū: ⁊ ipar sicut finitū: q: diuisiōe facta p eq̃lia semp nō stat. Diuisione aūt facta p ineq̃lia semp stabit sic ostēsuz est in tertio nostrorꝝ ꝑbicorꝝ: ⁊ lz numer⁹ additiōe fit ifinit⁹ ⁊ nō diuisione tñ q: de numero reali loquunt Pitagorici: ⁊ in illis par est p̄n''' ifinitatis ⁊ impar stat in vno qō diuisibilib⁹ interiacet ipediēs p par equā diuisionē: lō dicerūt q est p̄n''' ifinitatis: aliqū tñ in sistitijs quas ponit Pitago. inuenit imparē cōiungere cū ifinito: ⁊ parē cū finito ⁊ hoc est p numeri instr̄alis ꝓprietatē: q: cū infinitū respectu adijciēdi in numeris sit impar numer⁹ est q oi pari adijcit vnitatē. Sicut aūt numer⁹ par diffiniri nō pōt fm ipsuz nomē: qñ paritas ptiuz itrinsecaꝝ primā dicit eq̃litatē ex qb⁹ par cōsistit numer⁹: ⁊ illis impar numer⁹ vt cām iparitatis dicit adiectā eē vnitatē: ⁊ sic impar diffinit p adiectū: adiectuz semp in numeris cā est ifinitatis. De sistitijs aūt illis posteri⁹ faciem⁹ mētionē. ¶ Quia aūt vidit Pitagoras q oino ꝛria in nullo cōuenientia nihil penit⁹ cōponūt: ⁊ iteruz vidit q nihil fit ex nō entib⁹ oino: dixit q vnitas siue vnuz est ex vtrisqz. s. pari ⁊ ipari resolutis: ⁊ vnitatē vtrisqz eē parem. s. ⁊ imparez: sicut p̄n''': ex pari igitur ⁊ impari numeri: ex vno dixit esse numerū qui est par vel impar: ⁊ q: est etiaz sic in reali numero sicut ante ostēdimus: q: binarius materie pcedit ex vnitate forme: ⁊ pluralitas rerꝝ ⁊ ex vnitate luminis cause prime: lō sicut dictū est dicit numeros totū celuz tam quo ad motores q̃ quo ad ea que mouent in ipso. Et quo ad mot⁹ ipsorꝝ: oia hec numeris ligari ⁊ coniungi perhibet: ⁊ sil̄r elemēta ⁊ quecūq; naturaliter constant.

¶ Cap̄. 4''. De esse coelementationum quas principia posuerunt quidam Pitagorici.

Videndā aūt pitagoricorꝝ qdā duas direxūt eē sistitias principiorꝝ: vnā qdē boni ⁊ pfecti: ⁊ alterā mali ⁊ has duas coelemētaliter iungebāt vnūqōq; bonū suo coelemēto ꝛio malo iungētes: ⁊ sic q: viginti erant. 10. bona ⁊ 10. mala coelemētal̄r iuncta. 10. faciebāt principia: hoc aūt dicebāt p̄ncipia oia cū trib⁹ modis varient ernitia: qdē ita q q̃dā ordinant ad alia a qb⁹ accipiūt eē. Quedam aūt sunt absoluta: ⁊ iter absoluta q̃dā p̄ria ernitia: q̃dā aūt sūt mobilia siue mota: direxūt hec. 10. istā triplicē entiū diuersitatē a. 10. coelemētarijs principijs sufficiēter cāri: tria vo coelemētal̄r accepta direxūt esse entis principia ifinitū finituz par ⁊ impar vnū ⁊ plura ⁊ accipiunt ista fm ordinē resolonis: ita q prius causat a gñte ⁊ resolutū in illud. ¶ Finituz enim oē p vnū primo: ⁊ par scōo siue p par prime ⁊ p vnuz p̄mo finitū est: qñ finitū est cui⁹ ois pluralitas potētialitas par sibi in cōpleméto forme ad terminū vnitatis forme reducta est: ⁊ aliter nō ernis pfecte: ⁊ econtra cui⁹ pluralitas ⁊ varietas potētie nup sibi ad vni⁹ tñ reducti nō est ifinituz est. Sil̄r aūt in eadē coelemētatiōe ponebāt pncipia motus coelemētal̄r accepta. s. dextrū ⁊ sinistrū masculinū ⁊ feminū gesces ⁊ motū sicut dictū est in alijs nō eque p̄ria: qñ in hijs gesces abusiue vocauerūt q nullo mō mouet: ⁊ hoc ē cui⁹ ois bonitas est itra ipz: sic vnitas prima in qua nullus est numer⁹: ⁊ nulli vnit ⁊ hoc est primū nō motū stabile dās cūcta moueri: ⁊ hoc est oia alia formis figillās: ⁊ oib⁹ alijs formas suas ipsimēs: ⁊ lō masculinū: ⁊ q: formās ē mouēs ad locū sic in. 8. phy. ꝑbatū est: lō vbi abūdat vtus sic entia figillātis ⁊ formātis ibi est dextrū: ꝓpter hoc ēt Pitagorici primi iter ꝑbos in p̄mo corpe sic formato dextrū ⁊ sinistruz posuerūt nō fm figurā sz fm vtutē dextrū ⁊ sinistrum distinguētes. ¶ Ecōtra vo cui⁹ nō ois bonitas hz actū rerꝝ ē itra p motū acqrit ⁊ illud ēt est in potētia ad motū ⁊ est motū: ⁊ q: id recipit ⁊ figillat ab alio quodā mouēte ⁊ figillāte est feminū: ⁊ q: semp regnat de impfecto ad pfectuz: ⁊ qō trahit potētiā sui ad mouētis vtutē ē sinistrū. Sinistrū enim ē qō trahit in motu post dextrū ⁊ p qō ad dextrū fit regnatio. ¶ Quatuor aūt coelemētaria que reliqua sunt in ente gñabili iferiora posuerūt ⁊ duas qdē coelemētatiōes in simpli-

ei posuerũt esse principia. Duas aũt in cõposito ꝑm pria elemẽtantia. In simplici qdẽ posuerũt rectũ ⁊ curuum: qm̃ simpliciter leue ⁊ simplr graue recta sũt a medio vel ad mediũ mota. In alio aũt leue ⁊ in alio graue sunt curua ⁊ reflexa ⁊ sursuz ⁊ q̃ curuank iferi⁹. In igne qdẽ aer. In aere ãt ⁊ igne aqua: a deorsuz aũt supi⁹. In terra qdẽ aqua. In aqua autẽ ⁊ terra aer: ⁊ ideo hec: ⁊ media ⁊ alterabilia ⁊ impia sibi ⁊ multax formax eẽ dixerũt: qr curuũ hz tres formas recti ⁊ cõcaui ⁊ cõuexi: rectuz aũt tm̃ vnã: ꝑm aũt ordinẽ iferioris ad supius ponebãt lucẽ ⁊ tenebras: qm̃ ꝑm Cõmẽtatorẽ cũ ppetuo supius corpe pticipãt ista. Que enim pticipãt actu ⁊ potẽtia pspicuũ luminosa sunt ⁊ lucẽt sicut dixerũt lucere ignẽ. Que ãt cõicãt cũ ppetuo supiori in potẽtia pspicui tm̃ sunt trãsparẽtia ⁊ nõ luminosa: ⁊ q̃ pruank vtracz sũt opaca: ⁊ hec tenebrosa vocauerũt: ⁊ hec sunt in elemẽtis aũ formas ⁊ q̃litates elntox ꝑm nãm: ⁊ tõ ista pricipia vocauerũt elntox nihil in hec falsitatis dicentes: nisi qr principia subẽ elemẽtox neglexerũt. In nõ simplicib⁹ aũt ꝑm pfectionẽ q̃ finis ⁊ motus dicebãt ꝓn''' eẽ bonũ: ⁊ ꝑm ifirmitatẽ ⁊ defectũ ꝓñdi vex mot⁹ terminũ ⁊ vex finez dixerũt esse malũ: ⁊ ꝑm cõsecutionẽ vtutis celestis que iferi⁹ gñata mouet er q̃tuor punctis obliqui circuli: ⁊ nõ plurib⁹ ꝑm que distinguiẽ vniuscuiusqz piodus est quadrãgulũ ⁊ altera pte lõgius: pũcta sunt duo solstitialia distinguẽtia ꝓfundũ ab ante ⁊ retro: ⁊ duo eqnoctialia ab ortu in occasuz accepta distinguẽtia latuz lõgũ est iferi⁹ gñatox distinguiẽ ꝑm motũ rectum ab iferiori ad supius ascẽdẽdo. ¶ Dicebãt enim ⁊ vere q̃ q̃dratũ ex ductu eiusdẽ linee in seipsaz pducẽ sic determinatuz est in scõo geometrie. Quadrãguluz aũt qõ est lõgi⁹ altera pte cõficiẽ ex vnius linee ductu in aliã. Quecũcz igiẽ iferiox eq̃les hũt arcus piodi ad statũ ⁊ decremẽtũ ptinẽtes: ⁊ arcus siue semicirculus sub quo cõducunk ad statũ ꝑm eq̃les medietates q̃ sunt q̃rte circuli distinguiẽ: ita q̃ vna q̃rta cõducit ad statũ ẽtitatis: ⁊ altera ad terminũ roboris ⁊ vtutis: ⁊ tertia a ẽtitate vtutis declinat siue ad diminutionẽ ẽtitatis ⁊ q̃rta mẽsurat declinationẽ ẽtitatis: hox piodus est circulus iscriptus q̃drato: ⁊ latera q̃drati sũt mẽsura toti⁹ sue durationis regulariter ⁊ vnice hãc solũ piodu⁹ nãlem ⁊ bonũ eẽ posuerũt: sicut ⁊ in vitate res se hz. Quorũcũcz aũt icremẽta ⁊ decremẽta ẽtitatis ⁊ vtutis mãlia sunt tũc erit maxima mãlitas in eo q̃ pax crescit vtus post acceptã ẽtitatẽ ⁊ velociter declinat: ⁊ hox piodos iscripta altera parte lõgiori quadrãgulo ⁊ est ipsox duratox pmanẽtia irregularis ⁊ mala ⁊ cũ egritudinib⁹ multis ⁊ ifirma sunt ad sui esse opiones nãles. Sic igiẽ .xo. qdez principia in duab⁹ sstitijs boni ⁊ mali ordinata Pitagorici posuerũt: que tm̃ .10. sunt qũ elemẽtalr accipiunk hec. s. finitũ ⁊ ifinitũ par ⁊ ipar vnũ plura dextrũ ⁊ sinistrũ: masculinũ ⁊ femininũ: gescẽs ⁊ motum: rectũ curuum: lucẽ tenebras: bonuz malum: quadrangulare quadratum: altera parte lõgius quadrãgulum. Et in istis rõnibus quas indurimus ista principia esse dixerũt non multum a veritate deuiantes.

Cõ.2. cap. de suba orbis.

¶ Cap. 5'''. De bijs in quo Alcineon crotomates conuenit cum Pitagora in positione principiorum.

In pbo vbi. 5.

Ijs aũt aliqd sile videt suscipere ⁊ approbare Alcineon de crotomãtia ciuitate erot⁹. Aut enim iste Alcineon recipit istam opionẽ a Pitagoricis: aut ecõuerso Pitagorici suaz opionẽ receperũt ab isto. Alcineon enim iste fuit iaz in etate robusta qũ senio cõfectus fuit Pitagoras: ⁊ valde simplr sic enũtiauit pricipia rex cũ Pitagoricis. Alcineon enim dixit q̃ multa sunt duo eo q̃ principiũ sunt multitudinis: ⁊ hoc dixit Alcineon qũ determiauit cõtrarietatẽ humanox. ¶ De alijs enim paucis ⁊ parũ loquebat nisi de humanis ad mores ptinẽtib⁹ ⁊ in bijs oẽm multitudinẽ vitiox ⁊ virtutũ reduxit ad duo: vnum qdẽ qõ est virtutis: altex aũt qõ est vitij: ⁊ hoc ẽ duo abũdãtia. s. ⁊ defect⁹. Sed iste Alcineon nõ posuit ꝓtetates determinatas ⁊ puras ꝑm nãm: sed q̃scũcz fortuna ⁊ casu cõtingẽtes ⁊ nõ puras ꝑm nãm sicut albũ ⁊ nigrũ: dulce amax: bonũ maluz: magnũ pauz: ⁊ sic de alijs q̃ casu ꝓtingũt: hec. n. ꝓtia posuit iste de ceteris ꝓtijs ideterminate: ⁊ tõ q̃sdã aliqñ dixit esse pricipia: aliqñ ꝓncipiata: ⁊ Pitagorici vo denũtiãt ⁊ quot ⁊ q̃s ꝓtietates dicunt eẽ ꝓncipia. ¶ Ex bijs igiẽ ambobus pbis tm̃ est accipiẽduz: q̃ ꝓtia sunt existẽtiũ principia ⁊ hoc nõ potuit accipi ab alijs q̃ gñonẽ negabãt ⁊ vnũ soluz ꝓn''' eẽ dicebãt: aut si dicebãt plra eẽ ꝓncipia nõ dicebãt agere ⁊ pati. Sed cõgregatiõe ⁊ segregatiõe fieri gñationem ⁊ corruptionẽ p litẽ ⁊ amicitiã: q̃ vere nõ sunt ꝓtia eo q̃ nõ agũt ⁊ patiunk abinuicẽ. Itẽ accipiẽ ab istis q̃ sunt illa q̃ dicũt eẽ pricipia ⁊ ꝓtia. Sed qũo hoc ꝓuenit ducere ad cãs a nobis supius p q̃tuor cãs nõ satis plane est articulatũ siue distictũ ab istis pbis. Videnk tm̃ hec ordinare elementa sicut in spe causalitatis ⁊ mãe. Dicunt enim cõstitui ⁊ plãtari subaz eox que sunt ex bijs: sicut ex eis q̃ sũt sicut mã: plãtari eni dicũt gñabilia ⁊ ingñabiliũ dicunt subaz eẽ ex istis. Ex quo autez res sunt vel fiunt ⁊ est in eis manens est mã. Sufficit igitur ẽtuz ad pũtem spectat itentionẽ antiquox ⁊ de pricipijs intentionẽ speculari ex bijs que dicta sunt a nobis.

¶ Cap. 6'''. De trib⁹ põnib⁹ in nãlib⁹ que oẽs i hoc ꝓuenirũt q̃ vnũ dicunt oẽ esse qõ est ⁊ sunt Parmenidis ⁊ Melissi.

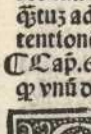

Unt aũt qdã pbox qui de oĩs entis principijs enũtiauerũt: ac si oia sint vna sola nã ⁊ tm̃ vni⁹ nãe. Quia dicũt oia p nãm eẽ vnũ ⁊ idẽ: ⁊ totã pluralitatẽ que est in reb⁹ nõ eẽ nisi p accĩs: sz nõ oẽs illi q̃ hoc dicũt: dicũt illud vno mõ sz in tres opiones distribuunk sic patebit in sequentib⁹. In hoc tm̃ cõueniũt oẽs: q̃ nõ bñ dicunt qõ dicũt: qr in syllogismis ꝓbationũ quos adducũt peccãt ⁊ in mã falsas ꝓpõnes ponẽdo: ⁊ in for' syllr: qr nõ syllogizãt bñ sic ostẽdimus in p° phy. nec oz hic repetere. ¶ Cõueniũt itex in hoc q̃ hoc dicũt qõ nõ est ꝑm nãz dictũ: qr motũ ⁊ ꝓn''' mot⁹ auferunt: ⁊ tõ nãlis pbs nõ hz disputare cũ eis. Oẽs isti cõuenerũt in hoc q̃ illud vnũ qõ dicũt eẽ sit imobile: igiẽ cum in pũti queram⁹ causas nãles q̃ determinate sunt a nobis in pbicis: nullaten⁹ cõuenit vt habeat ꝑmo de istis q̃ ad pũtez causax pscrutationẽ in qua p habita q̃rim⁹ numex cãx nãliuz. Isti enim nõ loquunk vt qdã pbox qui nãliter loquẽtes ipm ens vnũ eẽ sic aquã vel aerẽ vel ignẽ ⁊ nõ oino aufere, bãt motũ: sz oia generãt ex vno p motũ q̃si ex vna mã oia ex vno eẽ dicẽtes: sz isti dicũt alio mõ oia eẽ vnũ. Illi nãcz qui pbice loquunk illi vno qõ dicũt eẽ ex quo oia sũt motũ apponunt dicẽtes oẽ qõ est gñari quocũcz mõ gñationis: sed isti nõ pbice loquẽtes dicũt vnũ qdẽ oia esse ⁊ dicũt illud eẽ immobile ⁊ ꝑm tm̃ q̃ auferũt motũ istius speculatiõis siue inquisitiõis in qua sum⁹ ens inq̃tũ est ingrẽtes est ꝓpriuz de eis disputare ⁊ nõ pbie nãlis: ⁊ hec oia determinata sunt in prio phys. vñ cũ ibi disputauim⁹ de istis dirim⁹ nos facere inducẽdo pbm primũ: qr ex ꝓncipijs nãe nõ potuim⁹ habere viã ꝓ ipsos: hec aũt in altiori existẽtes ingñitiõe q̃uis de re nãli querak: opz nos latius de bijs iterius ꝓsiderãdo per qrere eox põnes ⁊ rõnes eox qb⁹ ponũt qõ ponũt: ⁊ in quo cõueniũt ⁊ in quo differũt vt videam⁹ qd pbie dicta eox cõtineãt. Parmenides dicit oia eẽ vnũ: ⁊ videt tãgere q̃ oia sunt vnũ rõne forme ⁊ spẽi que est rex qdditas. Melissus vo ipm qõ est oẽ dicit vnũ: ⁊ idez eẽ ꝑm mãz: ⁊ tõ Melissus dicit oia eẽ vnũ finitũ ⁊ imobile. Parmenides ãt oia dicit vnũ eẽ finitũ p formã ⁊ imobile. Zenophanes vo qui primus fuit iter hos tres eo q̃ Parmenides fuisse dicit ei⁹ discipulus dicit qdẽ oia eẽ vnũ: sed nihil erplanat de altera istaruz nãx: vtrũ. s. sint vnũ p formã vel vnũ p mãm: ⁊ tõ Zenophanes neutrũ istox visus est attingere. Sed respiciẽs ad totũ celuz cũ oib⁹ coordinatis sibi dicit hoc vnũ totuz esse qõ est deus ⁊ deũ dicit eẽ oia. ¶ Sic igiẽ dirimus in pbabitis bij ptermittẽdi sunt quo ad psentẽ de pbicis causis questionẽ. Duo qdẽ oino. s. Melissus ⁊ Zenophães. q. pax rudiores ⁊ angustiores in schola nõ cõnutriti: eo q̃ dicũt ipm vnum qõ est oia esse ifinitũ ⁊ imobile: Parmenides aũt curialior esse dr: qr motũ aliquẽ dat entib⁹ sz absolute subalez aufert gñationẽ: ⁊ tõ Parmenides visus est dicere q̃ dicit meli⁹ vidẽs qd dicere cõgruit: arguit sic Parmenides: qõcũcz preter ens est de oib⁹ nihil est oino: qr ens nõ distinguiẽ ab aliquo entiũ: q̃ ens omne est vna ⁊ eadẽ nã entis idistincta ab aliquo entium: ⁊ sic Parmenides nihil dignak esse pter ens. Nõ ens igiẽ qõ est pter ens soluz nihil dignak penitus esse. Si ergo aliquid sit illud nõ est aliqd pter ens. Qõ aũt nõ est aliqd pter ens: ẽ ens solũ: q̃ omne qõ aliqd est ens solum est: ⁊ vnicũ ens: igiẽ oẽ qõ est aliqd est vnũ solum ens:

I. phi. t. cõ. 10. ⁊ infra.

sed omne

sed omne qd̄ est aliqd̄ est: ergo omne qd̄ est vnū solū ens ē. De hijs aūt manifestius dirim⁹ in phicis lib. primo: sic aūt oia vnū solū ens eē dicēs ab ipso sensu coactus est seq ea q̄ apparēt in sensu dixit oia esse vnū ꝗ rōnē ⁊ qd est ⁊ formā: plura vo p accidēs in formis sensibilib⁹ eē suscepit: ⁊ ibi accidētalē motū eē nō negauit. Et iō postq̄ vnū oia esse dixit in suba ⁊ esse. Rursus in sensibilib⁹ duo ponit eē principia calidū ⁊ frigidū vt terrā ⁊ ignē. d. esse pncipia. Ex hijs autē q̄ pn'''' est ꝑm ꝓprietatē entis est calidū: q: motū hz a cētro: frigidū aūt eo q̄ priuat motū ⁊ cōstringit ad cētrū ordinat pn''' esse p modū nō entis. Hec igit̄ sunt hoꝝ triuz phoꝝ positiōes: ⁊ in quo cōueniunt ⁊ in quo differunt dictum est.

¶ Cap̄. 7''''. Et est digressio declarans rationem Zenophanis qua omnia dicit esse vnum deum.

Rursus aūt istoꝝ scrutabimur ꝓpōnes ponentes rōnes ⁊ defect⁹ eoꝝ ⁊ ponemus primo positionē Zenophanis: qui nō distinguēs de mā ⁊ forma dixit oia eē deū. Innitebat aūt iste quatuor ꝓpōnib⁹ quaꝝ vna est: q̄ quecūq̄ distinctū eē hnt̄ sub vno cōi itellectuali alicui⁹ nāe p diuisionē differētiaꝝ oppositaꝝ exeunt ab illo cōi intellectu nāe illius. Scōa est: q̄ oē qd̄ distinctū eē hz sub vno sibi cōi ⁊ alijs est cōpositū ex alia nā cōi ⁊ dīa ꝓtinēte ipm in actu. Tertia est q̄ idē est a quo nō differt dīa. Quarta est q̄ simpler oino nullā hz differētiā ꝑm inesse distinctū distinguētē. He ꝓpōnes colligunt ex libro Alexādri greci cuiusdā pipathetici q̄ opiones isti⁹ Zenophanis post eū suscepit. ¶ Accipiamus igit̄ primo ꝓpōnē p se notā: q̄ oē qd̄ pdicat̄ de pluribus ⁊ nō cōuersim de illis pdicat̄: ⁊ nō accidētaliter illis est cōueniēs est vna nā q̄dā que est subaliter in oib⁹ illis. Ens enim pdicat̄ de deo: noys ⁊ mā prima nō cōuersim ⁊ nō accidentaliter cōueniēs illis: igit̄ est vna nā q̄dā que subaliter est in oib⁹ illis. Nec pōt dici q̄ itellect⁹ entis est itellect⁹ principij ⁊ nō generis: q: de hoc quo ad ꝓpositū cōcludēdum nulla est penitus dīa. Modi enim entis qb⁹ dicit̄ p prius ⁊ posteri⁹ nō sūt de suba ⁊ suba sed de suba ⁊ accidēte. ¶ Qd̄ si ēt per prius ⁊ posteri⁹ diceret̄ ad hoc eēt aliquo mō cōis intellect⁹ entis de ipsis de qb⁹ dicit̄: ⁊ nō hēret aliqd̄ ens determinationē ad hoc ens ab ipo itellectu entis: q: alr idē eēt pn''' cōueniētie multoꝝ adiuicem: ⁊ pn''' differētie eorūdē adinuicē qd̄ est impōsse. Redit g̃ q̄ ens primum de nā diuina ⁊ mā ⁊ mente sit vna nā cōis in illis. Accipio g̃ quartā supius positam ꝓpōnē: q̄ simplr nō hz differētiā ⁊ pcedo sic: mā prima est que nō hz aliquā dīam eo q̄ ois dīa est a forma: ⁊ prima mā est ante oēm formā: q: aliter nō eēt in potētia ad omnē forma: g̃ nō hz aliquā sub entis itellectu differētiā: igit̄ ipsa nihil addit sup ens. Eodē mō deus: qui cā pīa est simpler est: ⁊ nullā sup entis itellectū addit dīam. Eodē mō noys sine mens nihil addit ꝑm q̄ mens dicit ipsam primā ⁊ simplicem nām nature ico:poree nō ꝓtā ad aliquā nāz celestē vel aīe vel alicui⁹ alteri⁹. Reuocemus igit̄ ad memoriā tertio supius positā ꝓpōnē: q̄ idem est a quo nō differt dīa: ⁊ cōcludemus q̄ de⁹ noys ⁊ mā prima sunt idē ⁊ vnū ens penitus: eo q̄ quecūq̄ entia sunt ⁊ nullā sub ente pticipāt differētiam eadē sunt. Deus igit̄ noys ⁊ mā entia sunt ⁊ sub ente nullā entis differētiā pticipāt: g̃ de⁹ ⁊ noys ⁊ mā sunt eadē. ¶ Si aūt darēt q̄ aliquā sub ente differētiā pticipāt vel modum differētie cū ille ad ens qd̄ est in eis se habeāt ex additiōe: sequerēt q̄ eēnt cōposita: ⁊ hoc eēt ꝗ rōnē primi: q: pn''' non pōt eē cōpositū: eo q̄ omne cōpositum suis cōponētib⁹ debet esse sū tanq̄ principijs. Sūt aūt ista prima in omni nā de⁹ noys ⁊ mā: sequit̄ igit̄ q̄ ista sunt eadē in nā ⁊ eē. Ulterius aūt pbat Zenophanes ex hijs oia eē suba: vnū supponēs tres ꝓpōnes: quaꝝ vna est q̄ de ꝓnitib⁹ esse nihil est substātia rei. secūda est q̄ differētie accidētales nō variāt subam. tertia est q̄ ꝓnitia eē sunt accnitia. Et ide pcessit sic quecūq̄ sunt post prima de eēntia rei existentia sunt esse sube ꝓnitia. Oia aūt que sunt: sunt post prima supius inducta que sunt rex suba: g̃ oia que sunt sūt eē sube ꝓnitia. Nō enim posset poni forma que est suba pcedere mām: nisi ponerēt eē lumen dei vel noys siue itelligētie: hec aūt sunt eadē ipsi materie: ergo vt lumē illoꝝ nō pcedit esse sube ipsa forma: oia igitur sube esse sunt ꝓnitia: g̃ p primā ꝓpōnē sunt illa nō sube: ergo sunt accnitia si aliqd̄ sūt sicut dicit tertio suppōsita ꝓpositio: ergo nō distinguit in esse suba: sicut dicit ꝓpō scōo suppōsita. Ex hoc igit̄ cōcludit̄ quecūq̄z in esse suba indifferētia sunt suba⁹ eadē sunt: g̃ oia que sunt suba⁹ ⁊ in esse suba eadē sunt. ¶ Amplius ꝓpōnes ab oib⁹ phis suppōsite sunt quatuor de eē diuino: quaꝝ vna est illud eē ꝓpetuū ⁊ eternū qd̄ idē suba liter manet ante oēm ⁊ post oēm mutationē: secunda est illud eē diuinū qd̄ p seipsuz largit̄ oibus q̄ sunt: tertia diuinū vbiqz ⁊ semp eē: q̄rta est diuinū ad sui subam nullo indigēs. ¶ Ex hijs igit̄ sic pcedebat mā est q̄ aīi oēm ⁊ post oēm mutationē: ⁊ in omni mutatiōe manet eadē: eo q̄ ico:ruptibilis ⁊ igenita ⁊ p eādē rōnē imobilis: qm̄ si moueret̄ ad esse māe: tūc motui iesse māe ⁊ subiecti nō subijceret̄ qd̄ est falsū igit̄ ipsa est imobilis ⁊ eterna. Adhuc ipa sola est que de seipsa largit̄ oibus hec que sunt: q: ipsa prestat oib⁹ subsistere ⁊ substare p seipsa: qd̄ nō facit forma etiam si forma esse ponerēt: eo q̄ forma nō est fundamētū substās ⁊ subsistens: sz potius si eēt inesset fundata ⁊ inherens. ¶ Similiter ipsa est in oib⁹ vbiqz ⁊ semp: qm̄ in scōo hui⁹ sciētie hēbit̄: q̄ qm̄ aliqd̄ vnū est in multis p vnā rōnē illis existēs opz q̄ illud sit primo in aliquo vno qd̄ est cā oium illoꝝ. Sustinere aūt ⁊ fundare in se formas ⁊ suscipe eas est in oib⁹ que sunt hoc aliqd̄: g̃ est in eis gratia primi fundātis ⁊ suscipiētis ⁊ sustinētis: hoc aūt est mā: g̃ mā est vbiqz vt hituz est supius q̄ ipsa est semp. Si⁹ mā ad sui eē nullo penitus indiget: qm̄ si aliquo idigeret tam nō eēt prima. ¶ Congregabat igit̄ Zenophanes oia hec ita ꝓpria sunt eē diuinū eē ꝓpetuū imobile oibus dans moueri in ipso oib⁹ p seipsum esse largū vbiqz ⁊ semp eē: ⁊ nullo ad sui esse idigere: ⁊ ꝓcludebat q̄ mā prima sit deus. Amplius hyle hz se accepta est ipartibilis ⁊ ipassibilis: g̃ ⁊ imobilis: q: nō patit̄ aliqd̄ nisi moueat ⁊ nō mouet̄ nisi sit diuisibile sicut in. 6. phy. pbatuz est. Qd̄ igit̄ mobilis efficit̄ hyle: hoc est a corporeitate q̄ adueniet̄ ei. Corporeitas aūt adueniēs ei est accidēs ipsius: g̃ motus accidit ei p actus ipsi⁹: ⁊ sic passio ⁊ ois diuersitas corpoꝝ ⁊ motū ⁊ passionū est ex hoc q̄ adueniet̄ ex corporeitate ⁊ ꝓnietate: g̃ vna hyle est in oib⁹ illis idiuisibilis ⁊ imobilis ⁊ ipassibilis. Multa aūt corpa mota ⁊ multa patiētia: ergo omnis diuersitas est ab accidētibus ⁊ ꝓpꝓietatibus adueniētib⁹: ⁊ nihil diuersitatis est a substātia ex parte materie sicut dicit Zenophanes. ¶ Oino autē eodez modo se habet noys ad animā ⁊ anime differētias: quo se habet hyle ad corpus ⁊ corporis differētias: quoniā noys in eo q̄ huiusmodi nō cōprehēdit formas corpoꝝ nisi per aliquid adueniens ei qd̄ facit ipsam noym ꝓportionalē corpori: ⁊ tūc efficitur imaginans ⁊ sentiēs ⁊ patiēs a sensibus ⁊ motib⁹ a sensu factis. Sicut ergo hyle nō distinguitur a diuersitatibus corpoꝝ: eo q̄ sunt post ipsam: ita noys nō distinguit̄ a diuersitatibus animaꝝ: eo q̄ sunt post ipsam: ⁊ sic erit vna hyle omniū corpoꝝ: ⁊ vna noys omniū animaꝝ. Quecunq̄z autem nō differunt danda sunt eadē: impartibile autez immobile ⁊ ipassibile nō differunt in noym ⁊ hyle: eo q̄ vtriq̄z adueniet̄ partitio ⁊ mobilitas ⁊ passio ex posterius adueniēte corporeitate ⁊ cōtrarietate. ¶ In se autem sunt vno ⁊ eodez modo impartibilia ⁊ imobilia ⁊ impassibilia: ergo nulla differentia differunt noys ⁊ hyle: ergo eadē sunt per oia. ¶ Eodem autem mō cōclusit hec ambo esse deum: ⁊ sic itulit deum esse omnia: ⁊ fieri deuz corporalez ex posterius adueniente corporeitate: ⁊ sensibilem ex posterius adueniētibus formis sensibilibus: hoc autē alij quidam imitati sunt temploꝝ facientes inscriptiones: circa idola enim palladis inscriptuz fertur fuisse q̄ pallas est quicquid est: ⁊ quicquid erat: ⁊ quicqd̄ erit: ⁊ quicquid vides: cuius peplum nullus vnq̄ sapientū reuelare potuit: ⁊ hec opinio placuit Alexandro peripathetico: ⁊ aliqd̄ eius quātuz sciuit: Dauid de diuinando asciuit: sed pfecte ⁊ profunde nō intellexit: hoc autem qd̄ hic inductū est de eo sufficit ad hoc q̄ sciant rōnes Zenophanis que enim in hunc pdurerunt errorem q̄ ad totum respiciens ipsum dixit esse deum. Celum aūt vocauit omnia mundi simplicia corpora: dicēs deū corporeitate distinctum sine passionū differentijs esse celuz. Celū autē siue corporeitatem assumptis passionū differētijs fieri elementum: ⁊ sic omnia substantialiter esse deum.

¶ Cap̄. 8''''. Et est digressio declarans improbationes ⁊ solutiones rationum ipsius Zenophanis.

Tex. cō. 32.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Se autez in errore isto cuiusq; remaneat itellectus: lz nobis nõ sit hic ꝗ istas põnes disputare: tñ ad facilioꝛẽ doctrinaz ista iꝓbabimus hic ⁊ vias solueꝛẽdi demõstrabimus: ⁊ tunc ad Melissi ꝓcedem⁹ põnẽ. ¶ Dico igiꝯ sicut ꝓbauimus in. z. phy. q̃ mouẽs ⁊ mã nunq̃ sunt res vna: ⁊ sicut patet ꝑ antedicta si res mouẽs ⁊ mã eẽnt res vna ꝑ subaz sequereꝯ q̃ ꝗdictoria eẽnt simul vera. De⁹ aũt mouẽs primũ ⁊ mã prima est motũ ꝑmũ: ⁊ sic illa duo nũq̃ ꝓnt eẽ res vna. Q̃ aũt de⁹ sit causa prima ⁊ mouẽs primũ: ⁊ sic causans ꝑ suã eẽntialez sciam ꝓbabiꝯ a nobis in. 11. bui⁹ scie libꝛo. ¶ Amplius ꝓbatũ est in. 8. phy. q̃ primus motoꝛ nec põt esse finit⁹ nec ifinit⁹ ꝑ q̃ꝯtitatẽ vel virtutẽ coꝛporeaz neq̃z diuisibilis: sz opz ipm esse idiuisibilẽ ⁊ imptibilẽ nullã penitus potẽs hãe magnitudinẽ. Si aũt esset idẽ cũ mã posset eẽ in maioꝛi maioꝛ ⁊ in minoꝛi minoꝛ ⁊ eẽt diſibilis: potẽtia igiꝯ nõ põt eẽ idẽ cũ mã. Adhuc primũ regit oẽs res preterq̃z cõmisceat cũ eis. Mã aũt in nulla rex est nisi ꝑ vnionez ⁊ mirtionẽ sube ⁊ v̄tutis: igiꝯ de⁹ nullaten⁹ põt esse mã prĩa. ¶ Eodẽ aũt mõ ꝓbat oino in minoꝛi mundo q̃ noys de⁹ ⁊ mens ⁊ mã ⁊ hyle nõ sunt idẽ: ⁊ hoc satis pz ꝑ ea que scripsim⁹ in nr̃a epl'a de nã aie ⁊ cõtẽplatione ⁊ imꝛtalitate eius: ⁊ iõ ista relinquant: agrestes enez ⁊ rudes sũt in pbia q̃ hijs ad cõsentiẽdũ mouent. ¶ Ad ꝓpõnes ꝗ quas in prĩa sua disputatiõe supponit Zenophanes dicẽdũ ad primã: q̃ illa ꝓpõ quã iducit q̃ q̃cũq; distinctũ eẽ hñt sub vno cõi intellectu alicui⁹ nãe ꝑ diuisionẽ oppositaꝛ differẽtiaꝛ ereunt ab illo falsa est nisi intelligat de sola gñis cõitate: qm̃ multa indiuidua distinctuz eẽ hñt sub vno cõi itellectu nãe cõis: q̃ est eẽntialis sl'itudo ipsoꝛ: ⁊ totuz eẽ ipsoꝛ: ⁊ ꝑ diuisionẽ tñ oppositaꝛ differẽtiaꝛ nõ ereunt ab illo sz poti⁹ ꝑ diuisionez mãe. ¶ Si aũt accipiat de itellectu entis q̃ est añ oẽ genus: tũc oino seipsuz nõ itelligit Zenophães: falsuz enez est q̃ notio entis sit itellect⁹ cõis his de qb⁹ ꝓdicat ens: ita q̃ ipsa ꝑ oppositas dñias ereat ab ente: sz nã entis simpl'r est vnum ⁊ alia oia sũt modi illi⁹ vni⁹: qõ vere est ens sic ens est suba: ⁊ ois varietas accñtiũ est ꝑm diuersos modos eẽ sube: lz eni ipsa suba sit ens vere vnũ eẽ tñ ei⁹ nõ est vnũ ⁊ idẽ ꝑm q̃ est mã vel disposita q̃litate vel relata: vel agẽs vel patiẽs: ⁊ sic de alijs: ⁊ sic accñtiuz varietates sunt nõ eẽntia sz entis esse qõ est suba. Qõ aũt vlteri⁹ ex ista ꝓcedit ⁊ dicit q̃ ens dictũ de subijs diuersis nõ dicat ꝑ prius ⁊ posteri⁹: itez est falsuz q̃ ens ꝑ pri⁹ est act⁹: ⁊ ens ꝑ posteri⁹ est po⁹: ⁊ ens simpl'r est suba q̃ est hoc aliqd. ¶ Adhuc aũt alio mõ falsuz est q̃ ens sit cõe siue ꝑ modũ gñis siue ꝑ modũ principij siue deo siue cause prĩe ⁊ suo cãto: ita q̃ sit aliqd q̃cũq; mõ in vtroq; : qꝛ ꝑm hoc aliqd eẽt cõe cãe prĩe ⁊ suo cãto: ⁊ sic cã prĩa eẽt cõpõsita ex illo cõi ⁊ q̃dã alio: ⁊ tũc nõ eẽt prĩa cã. Ens aũt scim⁹ esse cãtũ primũ cãe prime: ⁊ sic nõ est cõe cãe ⁊ cãto: sz potius ante oẽm entis diuisionẽ est hec diuisio ens a seipso ⁊ ens ab alio: ⁊ ens qõ ibi diuidit est ens simpl'r ⁊ poti⁹ entitatis ei⁹ qõ nõ est ab alio: ⁊ ens ei⁹ qõ est ab alio nõ est sub illa: sz potius vestigiũ illius ⁊ resultatio q̃dã ⁊ imitatio ⁊ nõ pars illius tanq̃z cõis nã que sit in ente a seipso ⁊ in ente ab alio: ⁊ pz iõ q̃ nihil valet ꝓcessus q̃ ꝓcedit ex illa ꝓpõne. ¶ Similiter scõa ꝓpõ quã ponit q̃ id qõ distinctum esse hz sub vna nã cõi sibi ⁊ alijs est cõpositũ ex illa nã ⁊ differẽtia cõstituente falsa est: nisi intelligat de gñis distinctiõe vel speciei: qm̃ illa dñia distinctũ hz eẽ sub vna nã cõi sibi ⁊ alijs in qua est ptãte ⁊ tñ nõ est cõposita ex illa nã ⁊ dñia cõstituẽte: sz est simpler: ⁊ sl'r oia prima seipsis differunt ⁊ distinguunt ⁊ ex hoc nullã penitus ꝓbant habere cõpõnez sicut deus noys ⁊ mã siue hyle. ¶ Tertia aũt simpler est vera sz maxima dñia differũt que seipsis differũt ⁊ alijs differre sua dñia tribuũt sicut hõ ⁊ asinus seipsis nõ differunt sz eis sue differẽtie que sunt rõnale ⁊ irrõnale differre tribuunt. Differẽtie aũt differunt seipsis: qꝛ aliter differẽtie eẽt dñia ⁊ abiret in ifinituz. ¶ Quarta aũt falsa est nisi fieret vis in hẽre dñiaz: eo q̃ habens ⁊ habitũ sunt diuersa: tũc enim vex est: q̃ hñs dñias sit cõpositũ. Si autẽ in hoc nõ fiat vis: tũc falsum est: qꝛ id qõ est in fine simplicitatis est: qcqd hz tñ multas hz differẽtias. ¶ Ex hijs igitur satis pz solutio prĩe sue disputatõis: pz etiã q̃ est agrestis ⁊ sine disciplina. Adhuc aũt q̃ in scõa disputatiõe dicit quatuoꝛ esse de esse diuino siue intellectu oino est dictũ. Omnib⁹ enez ⁊ parum scientib⁹ pz q̃ mã supponit omni mutatiõi ⁊ relinquit post oẽm mutationẽ sicut subm ois mutationis: deus aũt ⁊ noys nullius penit⁹ sunt vel esse ꝓnt mutationis subiecta: ⁊ qõ ex ista vlteri⁹ assumit nõ eẽ mutationẽ ad hyle: illud vex est: q̃ hyle est qõ mutatur ad formã: ⁊ ideo lz nõ sit mutatio ad hyle tñ imutabilis nõ est hyle ipsa. Deus autẽ ⁊ noys nec mutant nec ad ipsa põt esse mutatio aliqua: ⁊ cũ eternuz sit imutabile pz q̃ hyle nõ est eterna. Sed in tẽpoꝛalib⁹ oib⁹ magis tẽpoꝛalis ⁊ propꝛe nihil eristẽs. ¶ Scõa aũt qua dicit q̃ diuinũ est ꝑ seipm largũ ⁊ largiens oibus de seipso hoc oino vex est: qꝛ hoc est dives in se ⁊ in alijs. Et cuz largiꝯ esse ꝑm actũ largiꝯ ⁊ bonitates que sunt ab ipso ⁊ lumine diuitiaꝛ suaꝛ. Materia aũt siue hyle pauperrima est oino nihil de esse largiẽs: cum totũ eẽ sit effectus forme ⁊ auara est suscipiẽs ⁊ turpis oib⁹ indigens: ⁊ q̃ vlterius iducit eã in oibus vlterius dare qõ sunt oino falsum est: q̃ hoc dat forma ꝑ hoc q̃ est aliqd de esse diuino: fundamẽtũ tñ est in quo recipit ⁊ fundat esse: ⁊ cõtrahit ad hoc q̃ sit esse huius ꝑm q̃ hoc est ⁊ hoc est paupꝛatis ⁊ pticularitatis ipsi⁹. ¶ Sil'r vex est hoc qõ diuinuz est vbiqz ⁊ semp: sed hoc nullo modo cõuenit materie: que per ptes est: ⁊ nõ vbiqz tota sit verũ hoc est: ita q̃ pars eius vna est hic ⁊ alia pars alibi: ꝓpter qõ ẽt in poeticis athlas vocat qui vbiqz est: ⁊ semp vbiqz qdẽ: qꝛ per partiũ distensionẽ: semp aũt ꝑ successionẽ formaꝛ in qua successiue manet hyle ⁊ subm vnũ ⁊ idem. Deus autẽ vbiqz est per rõnẽ sue simplicitatis nõ diuisus ꝑ ptes: sz semp est non vt subm oium que succedũt ibi formaꝛ. Sed extra tẽpus ercellens ⁊ mensurans ⁊ regens oia nulli diuino pmixtus est ex oibus. ¶ Quarta aũt ꝓpositio q̃ diuinũ nullo indigẽs ad esse suũ oino vera est de deo ⁊ de mã oino falsa: qꝛ lz nullo idigeat: vt mã tñ oibus indiget ad esse pfectũ. ¶ Adhuc enim nihil oium est q̃ ita ⁊ tot ⁊ tantis indigeat sicut ipsa: ⁊ q̃ ad esse materie nullo idiget: hoc iõ est: qꝛ hoc est primũ in rõne subiecti: ⁊ si ad hoc alio idigeret oporteret q̃ hoc eẽt subm ꝓus primo ⁊ abiret hoc in ifinitũ: ⁊ ifinitũ abhoꝛret itellus oiꝭ. pz igiꝯ q̃ hec disciplina ẽt prĩeter oẽm rõnez ficta est. ¶ Qõ autẽ tertio adducit q̃ hyle ꝑm se est ipartibilis ⁊ imobilis ⁊ impassibilis: ⁊ q̃ hyle accepta coꝛporeitate efficit diuisibilis ⁊ mobilis: ⁊ accepta ꝗrietate efficit passibilis ⁊ sẽsibilis: ⁊ q̃ noys similiter se hz ad acceptionẽ sensus ⁊ imaginationis. Et deus sil'r ad indumẽtuz q̃ꝯtitatis celoꝛ ⁊ elemẽti ⁊ multũ est irrõnabile ⁊ totuz penitus ipossibile ⁊ abominabile. ¶ Dicere enez hyle esse indiuisibiliuz etiã qm̃ est ꝑm se accepta est penit⁹ falsum. Tunc enez est diuisibilis in potentia nõ actu. vnde lz nõ fuit dictũ alicuius sapientis scientis pbiam: sil'r dicere q̃ ꝑ ꝗrietatẽ assumptã fit mobilis oino falsuz est: ⁊ a nobis iꝓbatũ est in pbicis: ꝑm hoc enim maneret coꝛporeitas vna numero in toto ⁊ omni motu ⁊ mutatione sicut subm motus ⁊ mutationis manet vnũ numero: ⁊ ꝑm hoc coꝛpus nãle cõstitueret dimẽsionib⁹ q̃ꝯtitatũ: ⁊ mathematica ꝑm esse accepta erunt principia pbicoꝛ que ambo sunt absurda apud oẽs qui aliqd nouerũt de peritia peripatheticoꝛ: ideo in pbicis determinauimus coꝛp⁹ pbicũ ab aptitudine mẽsurationis triuz diametroꝛ cõstitui: ⁊ nõ ab actuali mẽsuratione q̃ꝯtitatis mathematice ꝑm esse accepte: hec enez aptitudo subiecti ⁊ materie q̃ vnum numero manet in toto motu ⁊ mutatiõe ⁊ ab hoc hz mobilitatẽ. Receptibilitatẽ aũt forme hz ante hãc a seipsa: ⁊ si passibilitas dicit receptibilitas tũc passibilitatẽ hz a seipsa hyle. Si aũt passio est a cõtrario tunc passibilitatẽ hz a ꝗriꝯ susceptibilitate ⁊ passionẽ ipsam hz a ꝗrijs susceptis ⁊ ꝑm actũ agentibus: qꝛ hec passio magis facta abijcit a suba: ⁊ non fit nisi agentib⁹ abinuicẽ cõtrarijs ⁊ mutuo se abijciẽtib⁹ a subto. ¶ Noys aũt nõ sic se hz ad imaginationẽ: qꝛ cũ noys in aia hois hz imaginationẽ hz illã ex potentia organica: cuius organum nõ recipit nisi figuras coꝛpoꝛ: ⁊ hec potẽtia fluit ab anime substãtia ꝗ q̃ ipsa est endelechia coꝛporis organici pbici habẽtis potentiã ad vite opera: ⁊ nõ est ex hoc: q̃ ipsa noys aia per hoc efficiat q̃ formã assumat coꝛpoream sicut iste fatuus dicit: ⁊ euz Alexãder secutus est ⁊ fuit hoc principium heresis cuiusdã Tertuli greci opinãtis aiam habere effigiez mẽbroꝛ. Si enim sic dimensiones coꝛpoꝛ accipit sicut hyle eo q̃ idem est noys ⁊ hyle: vt isti dicũt oportebit q̃ sicut

2. phꝭ. t. cõ. 70.

8. phꝭ. t. cõ. 78 ⁊. 79.

Mõ qõo mã a seipsa dici põt hic passibilitatẽ: ⁊ qõo non.

sicut hyle corporeitate vestita ⁊ ꝛrietate disposita: nullum prorsus actū hz extra corporis ⁊ ꝛtrarietatis pmissionē: ita noys iduta forma aie que est dimēsiones vt iste dicit nullā bēat opationē separatā a corporis mēsuratione ⁊ sīlitudine: ⁊ sic nulla eēt in nobis operatio itellectus oino: qō experimēta docēt esse falsum. Isti cōcedunt hoc adducētes pro se qō dicit Aristo. ꝙ noster itellect⁹ est cū cōtinuo ⁊ tpe. Sz iam in prehabitis ostēdimus ꝙ lz sit cū cōtinuo ⁊ tpe in prima itelligibilis acceptiōe: tm̄ apud se inuenit sine cōtinuo ⁊ tpe itelligibile qō est ipsa rei veritas ⁊ qdditas: ⁊ tunc oino est sine cōtinuo ⁊ tpe. ¶ Deus aūt sine sylloglsmo iducitur sic se hēre ad celum ⁊ ad mundū: ⁊ iō esse noym ⁊ hyle: ⁊ ꝑm hoc nec diuinus itellectus eēt etiā sine ꝛtinuo ⁊ tpe qnimo hyle: ⁊ ꝑm hoc in oib⁹ rebus eēt itellectus apud se: ⁊ cū cōtinuo ⁊ tpe itelligeret in oibus ⁊ ꝑm hoc ꝑm prudētiā dictus itellectus eēt in oib⁹: ⁊ si dicat iste sicut dicit Demo. ꝙ hoc verū est: sed in qbusdā obuiitur corporeitate qō ad iudiciū de rebus ⁊ cōceptionē ⁊ notionē venire nō pōt illud est absurdū: qz ꝓpter formaz est mā: ⁊ ideo ꝑm potestates forme aptatur mā. ¶ Si igitur hyle ptātes has hz in oibus aptabitur ei organū ptāti sue ad operationes: cōgruū loq autez diu de abusionib⁹ istoꝝ viroꝝ friuolum est: ex dictis enim satis intelligīt istos in pbia agrestes esse ⁊ rusticos ⁊ naturales eoꝝ positiones nullo modo existere.

Mō qdo intellect⁹ nr̄ cōiungīt cōtinuo ⁊ tempori.

¶ Cap̄.9m. Et est digressio declarans opiniōes ⁊ rationes ⁊ solutio nesrationum Melissi.

Melissus aūt positionis hui⁹ susceptor articulauit eā: eo ꝙ Zenoph ães nō distinxit aliqd: sed oia dixit esse deuz. Melissus aūt oia dixit esse vnū in mā. Persuasus rōnib⁹ trib⁹: quas ex propositionib⁹ quatuor assumpsit quas putabat esse veras: vna aūt ⁊ prima suaꝝ ꝓpositionū est ante principiū mām nihil esse oino de rebus naturaliter ⁊ substātialiter existentib⁹. Scōa est formam vel aliquid aliud nō causare ⁊ agere nisi actu sit ⁊ substantificata. Tertia est formā nō substantificari ad hoc ꝙ actu sit ⁊ agat nisi per mām. Quarta est cōsequētia nō esse substātias rez sed esse accidētia que subam nec distinguūt nec in numero ponūt. ¶ Ex hijs igitur sic processit: principiū est rez oium ante qō nihil est de esse rez ⁊ er quo est esse totū: ante mām nihil est de esse rez ⁊ er ipsa est esse totū: ergo mā est solū rerum principiū. Si enim detur forma esse ante mām tūc nō est actu neqꝫ agit nisi substātificata ⁊ fundata ꝑ mām. Igīt oportebit ꝙ mā fundans formā sit ante primā mām: qō est absurdum. Si aūt sit non fundata sed per hoc est ꝓtra tertiam ꝓpositionē: ⁊ tunc querat in quo sit vel quale esse habeat: ⁊ dicat ꝙ est in itellectu agentis. Cuz igitur hoc qō intellectu est sit ꝑz qd ⁊ nō simplr̄ erit actu agens id qō tm̄ est ꝑm quid: ⁊ hoc est ꝓtra ꝓpōnez secundā. Ex hijs igīt relinquīt formas oēs accipere esse er hoc ꝙ fundant in mā: ⁊ sic esse materie cōsequunt: ⁊ tunc nihil ꝑm substātiaz diuersificant: sicut dicit ꝓpositio quarta. ¶ Amplius iste Melissus dixit eē accidēs id qō nihil addit de substātialitate formarū: aut nullu aliqd addit substātialitati materie: eo ꝙ suā substātialitatē nec acquirit per formā aduenientē nec amittit eam ea recedēte: ⁊ sic forma de substātialitate nihil existens mām nō diuersificat neqꝫ numerat nisi per accidens. ¶ Tertio aūt indurit id ꝙ ois forma qualitas quedaz est ⁊ in quale predicat. Qō aūt qualitas est subam nō diuersificat: eo ꝙ multe qualitates sunt in vno ⁊ eodē ⁊ ꝓprie ⁊ cōmunes: ⁊ ex hijs dicebāt mām solā esse rerū subam: ⁊ quia formis nō diuidīt nisi per accidēs: iō dixit oia esse substātialiter vnū ⁊ idem: ⁊ cū ex se sit infinita mā: ⁊ nō possit per formā distingui: dixit eā esse infinitā: ⁊ cū ifinitū nō habeat quo moueat dixit illud vnū esse infinitū ⁊ imobile: hec aūt nihil habēt veritatis: lz enim in ordine materie nihil sit ante mām: ⁊ ideo sit ipsa materiale principiū: tm̄ simpliciter forma est ante mām tpe ⁊ rōne ⁊ substātia. Ipsa enim efficiēs per se forma est oium: nō qdem appropriata oibus ⁊ incorporata: sed prehabēs in se oia formata ⁊ oia faciēs ea sicut principiū nō coessentiale: sed imediatū in oibus per subam suaz agens: ⁊ hoc quidem exēplum est in microchosmo in qua vna numero aia in semine vt artifer existens: ⁊ non vt pfectio formalis ipsius nō per accidēs vel per aliud: sz per se ⁊ imediate agit formā capitis cordis ⁊ epatis carnis ⁊ ossis ⁊ nerui ⁊ alioꝝ oium per hoc ꝙ est forma talis corporis: ⁊ hoc modo vt artifer talis per seipsuz nō per accūs vel per aliud agit mām ad formas: ⁊ est ante eā duratiōe ⁊ ratione ⁊ suba. ¶ Qz aūt forma nō sit actu nisi fundata ⁊ substātificata in mā penitus est falsum: qz sic mā cōferret esse forme qō falsum est: qz ecōuerso forma dat eē materie: forma enim est quasi foris manēs dicta: ⁊ quāto plus manet foras materiā suba ⁊ esse ⁊ operatione verius habet nomē forme: ⁊ ideo itellectus verius est forma ꝗ sensus: ⁊ intelligētia verius est forma ꝗ aia: ⁊ deus marime est forma oīa formās. Ille autē forme que in materia sunt imagines vocant: eo ꝙ sunt formaꝝ veraꝝ resultationes ⁊ imitationes quātuz pmittunt materie: vt dicit Plato. ¶ Ex hoc aūt patet nō esse verū dictū Melissi lz aūt forma nihil cōferat materie de esse materie: eo ꝙ esse materie habeat mā a seipsa: tm̄ cōposito sola cōfert esse forma: ⁊ mā suscipit illud ⁊ distinguitur ⁊ numerat ex ipso: nec sequīt si in quale ꝑdicat ꝙ sit accidentalis qualitas: qz est qualitas essentialis que est cōferens esse ⁊ hoc ignorauit Melissus: tamē forma nō predicatur per hoc ꝙ est causa rei: sed per hoc ꝙ est esse rei: sz de hoc modo disputādi nō est locus. ¶ Sic igitur finita mā ꝑ formā nec vna manet nec ifinita: qm̄ quecūqz pars ei⁹ clauditur inter fines vnius forme diuidīt ab altera ⁊ numerat cū illa ⁊ finitur: ⁊ ideo nec vnū ens neqz infinituz: sed qz qō in ipso fuit ī potētia ad eē est etiā in potētia ad nō eē habet quo ⁊ ad qō moueat: ⁊ ideo nō est vnū oia infinitū ⁊ imobile sicut dixit Melissus. ¶ Agrestis enim ⁊ iste est ⁊ rustic⁹ in pbicis nō ciuiliter dispositus: sicut ⁊ doctor suus Zenophanes: ⁊ ideo sermones istoꝝ relinquunt: qz sufficit id qō dictum est in cōtradictione positionis istoꝝ. Dirimus tamē in pbicis quedā de ista positione que si addātur ad ea que hic dicta sunt: magis erit sufficiens contradictum.

¶ Cap̄.10m. Et est digressio declarans positionez Parmenidis ⁊ rōnes eius in quo peccauit.

Parmenides aūt ambobus hijs rōnabili⁹ dixit oia enim dixit vnū esse ꝑm formā ⁊ rōnē: ⁊ fundat dictū suū sup.6. ꝓpōnes: quaꝝ prima est. Primā formā oiuz esse lumē cause prime. Secūda est oē qō agit ad iductionez forme prime iformatū eē vtute luminis: ⁊ iō oēs scōas causas agere ꝑm formā prime cause. Tertia nihil eē in actu nisi qō a lumie prime cause in eē cōstituīt. Quarta est: lumen illud cause prime ꝑ scōa nō multiplicari: sed potiꝰ scōa per ipsaz vniri. Quita est lumē illud ꝑhabere vtute oē qō est ⁊ fit ⁊ simplr̄ ⁊ in se cōtinere omnia. Sexta ⁊ vltima est: ꝙ quid ꝑter illud est qō vere est ⁊ vnū ⁊ simplex est nō esse siue nihil penitus esse. ¶ Prima aūt istaꝝ propositionū constat per hoc ꝙ omnis causaꝝ multiplicitas que in eodem genere est cause: reducīt ad aliquā vnā primaz in eodem genere in quo stat: ⁊ ꝙ est prima causa: qz aliter in cauūs iretur in infinitū. ¶ Nulla aūt formalis causa accipi pōt ante causalitatē largissimi. Cum enim quelibet itelligētia sit plena formis cōstat primā causaz cuius lumē influit oibus intelligentijs. Lumē vniuersaliter formās omne qō est habere. Nō enim largīt oibus nisi per intelligibile lumē suuz. ¶ Scōa aūt constat per hoc: ꝙ causa ⁊ secunda ⁊ tertia ⁊ deinceps qō est ⁊ ꝙ causa est habet a causa prima: ⁊ hoc nō posset eē in ordine causaꝝ formaliū nisi causa prima informet sequētes lumine suo: ⁊ hoc patet ꝙ inde virtus celi mouens cum virtute elemēti ⁊ calore cōpleriones sic informat virtutē elementi vt ꝑm eam agat ad formā substātie: quā virtus elementi nunqꝫ produceret. Similiter in semine calor anime animalis iformans calorē celi ⁊ elemēti sic informat vt ꝑm rationē eius fiat actio ad formam viui ⁊ animati ⁊ sic est in oibus videre. ¶ In eadē igitur similitudine se habebit forma cause prime ad oēs alias secūdas formas ⁊ tertias ⁊ sic deinceps: ⁊ per idem aūt manifestat veritas propositionis tertie: qm̄ erquo secunde cause virtutē causandi esse nō habent a se sed a lumine super eas a prima causa fluēte lumē cause prime causatiuū est omnis esse: ⁊ sic nihil in esse actu constituīt nisi a lumine cause prime. ¶ Quarta aūt constat ꝙ nihil multiplicatur nisi per differētias diuidentes ipsuz. Scōa aūt ⁊ oia sequētia nō sunt differentie luminis cause

prime. sed sunt post ipsum: ⁊ ideo non diuidunt ⁊ multipli-
cant ipm: ⁊ per hoc cõstat prima pars quarte ppositionis.
¶ Scõa aũt p hoc q̃ omne qõ est ab vno simplici vnitiuz
est ⁊ collectiuũ ⁊ cõprehẽsiuuz eoꝝ que sunt sub ipso: qꝛ ipm
cõprehẽdit oia illa: ⁊ sic cõstat vtraq; pars quarte ppositio-
nis. ¶ Quinta aũt cõstat per hoc q̃ nihil largitur aliqd nisi
prehabeat ⁊ cõtineat illud virtute ad minus qa aliter non
posset largi ipm. ¶ Sexta ⁊ vltima constat per hoc q̃ extra
vel preter esse est nihil esse: qꝛ omne qõ est per hoc est qõ ali
quid esse habet. Cõstat aũt iam per antedicta q̃ omne esse
luminis simplicis est cause prime: ⁊ sic q̃ preter illud est ni-
hil est oino: pcedit ergo sic: omne esse existentiũ oium est lu
minis cause pme qõ est vnũ in se nõ multiplicatũ per aliqõ
signoꝝ: ergo omne eẽ vniuscuiusq; rei est simpler: vnde nõ
multiplicatũ: omne qõ est simpler vnũ est nõ multiplicatuz:
qꝛ ad multiplicationẽ esse sequiť multiplicatio eius qõ est:
qꝛ vnum eẽ est vnius rei substãtialiter. ¶ Adhuc qõ preter
esse est nihil est: sed qõ pter esse vnũ simpler est pter esse est:
ergo qõ preter eẽ vnũ simpler est oino nõ est: ⁊ nihil est: hec
igiť positio est Parmenidis: ⁊ qꝛ omne qõ terminať p for-
mam finitũ est: iõ dixit oia esse vnũ finitum: qꝛ vo extra esse
nullus motus est: ⁊ extra eẽ est: qõ est extra vnius simplicis
primi esse: iõ dixit vnũ esse oia finituz ⁊ imobile: ⁊ pz q̃ hoc
qõ dixit nõ enuntiauit absq; pbica ⁊ magna rõne: peccauit
aũt in hoc: q̃ posuit primũ per scõa nõ multiplicari: cũ enim
sint scõa subiecta ipsius primi cõstat q̃ prima per esse mul-
tiplicanť in ipsis: ⁊ sic multa fiunt in genere ⁊ specie ⁊ nume
ro: ⁊ vnio qua vniunť secũda in primis est vnio ꝓm rationẽ
principij vnientis principiata: ⁊ hec est vnio pportionis si
ue analogie ⁊ nõ vnitas ꝓm esse alicuius sube. ¶ Attende
aũt q̃ Auerrois dicit peccasse Parmenidez in hoc q̃ illud
vnũ qõ est oia putabat eẽ vnitatẽ que est discrete ẕtitatis
principiũ que est numerus: ⁊ hoc ego nõ puto: qꝛ pax exper
ti in pbia scinnt hoc vnuz qõ conuertiť cũ ente ⁊ in genere
nõ est vnũ qõ p̃n̄ numeri est nõ esse: sed potius ita itelligen
dum est sicut dirimus de positione ⁊ peccato ipsius.

Ista põ Com
mẽta. bñ est 5
Aluic. 4. me
ta. cõ. 3. ⁊. io.
meta. cõ. io.
Sz vbi Par-
menidi hoc i-
ponat nõ me-
mini me legisse.

¶ Cap̃. ii m̄. Quid in summa colligiť ex oibus opinionib̃ ⁊
questionib̃ inductis tam Epicureoꝝ ẕ Stoicoꝝ: ⁊ hoc est
q̃ non ponit alia preter predictas causas.

i. metaph̃. ter-
cõ. primi.

Habitis aũt hijs ex oibus dictis pbis cõcedẽ
tib̃ idem ⁊ sapiẽtibus per rõnẽ vniuscuiusq;
positiõis sue accipimus ea que a principio di-
rimus. A pmis enim epicureis pbis accipim̃
quid principiũ existentiũ ⁊ formaꝝ esse corpo
reum: aqua nãq; ⁊ ignis ⁊ hijs similia sũt cor-
pora ⁊ talia pro principijs eẽ posuerũt sed differẽter: quia a
quibusdã eoꝝ accipimus q̃ p̃n̄ existentiũ ⁊ suboꝝ sit vnũ.
Ab alijs vo accipimus q̃ sint plura: sz tñ corpora ẽ pncipia
vtriq; tñ tam dicẽtib̃ q̃ vnũ ẕ dicẽtib̃ q̃ plura sint corpo
rea principia nõ ponẽtib̃ ea in aliam spẽm causalitatis nisi
in spẽm materie. A quibusdã vo eorũdez epicureoꝝ accipi
mus q̃ ponunt istam cãm quã dirimus eẽ materialẽ ⁊ cum
ea quã vocamus vnde motus siue mouentẽ ⁊ efficientẽ: vel
accipiamus iterũ illã que est vñ motus a qbusdã epicureis
positã eẽ vnã simplicẽ sicut ab Hesiodo q̃ nõ ponit nisi amo
rem deoꝝ mouentẽ. ¶ Ab alijs vo eiusdẽ secte pbis ponen
tibus eam duas accipimus duo eẽ mouẽtia sicut Empe. di
rit mouere litez ⁊ amicitiam: oẽs tñ epicurei alij ab italicis
absq; italicis obscurius direrunt de causis hijs ⁊ precipue
de mouẽte causa. Italici enim Anaragozas ⁊ Hermonius
⁊ Empe. fuerũt ⁊ illi distictius aut itellectũ agẽtẽ vt Anar.
⁊ Hermõius: aut duo mouẽtia posuerũt vt Empe. ⁊ tamẽ
oẽs isti vt dirimus tñ dictis causis vnde sunt materiali. s. ⁊
vnde motus ⁊ hax alterã. s. qua est vnde motus qdã eoruz
direrũt esse vnũ: quidã aũt duas. Pitagorici vo a qb̃ secta
incepit stoicoꝝ duo principia direrũt ꝓm eundẽ modũ cau-
sarũ materialis. s. ⁊ formalis. Quos modos superius inter
causas enumerauimus: sed addiderũt vnũ in põne sua qõ
istoꝝ est ppriũ. ¶ Direrũt enim finitũ ⁊ ifinitũ ⁊ que posue
runt vnitatẽ esse principia tam existentiũ ẕ factoꝝ nõ sunt
iecti: sicut si diceremus q̃ finitũ ⁊ infinitũ ⁊ vnũ esset ignis
finitus vel ifinitus vel vnus: vel terra finita vel infinita vel
vna: vel aliud tale corpus: sed ipsuz finitũ vel infinitũ ⁊ ipm
vnũ que sunt finitas vel ifinitas: ⁊ vnitas direrũt hoꝝ esse
subam de quib̃ predicãtur sicut principia de principiatis.
Hoꝝ aũt oium rõnem nos supius assignauimus in capso
vbi Pitagoricoꝝ assignauimus rõnes: ⁊ ideo numerũ di-
rerunt formalẽ esse subam oium per modum quẽ superius
declarauimus. De his igiť causis ꝓm hũc quẽ dirimus mo
dum enũtiauerũt. Inceperũt aũt isti Pitagorici vnũ dice-
re ⁊ diffinire de ipso quid est siue rem quidditate: sed valde
simpl'r ⁊ sine arte tractauerũt supficialiter: ⁊ nõ per substan
tialia res diffinierũt: ⁊ cũ pmũ inest hoc qõ dicť rei termi-
nus hoc putauerũt esse subam rei siue quidditatẽ. Dicen-
tes enim formã nõ eẽ principiũ in eo q̃ forma est: sed in eo
q̃ est vnitas: ⁊ mãm nõ esse principiũ in eo q̃ mã: sed in eo
q̃ duo: direrũt per prius cõuenire terminũ esse vnitati ⁊ bi
nario ẕ forme ⁊ materie: ⁊ iõ numerũ substãtialẽ terminuz
⁊ principiũ direrũt esse oium tam existentiũ ẕ factoꝝ: ⁊ hoc
est simile: ac si aliquis dicat q̃ idem est dupla res ⁊ duali-
tas siue binarius: ⁊ q̃ esse omnis dupli est eẽ binarij: eo q̃
primo binario cõtingit esse duplũ ad vnuz: sed fortasse hoc
nõ semp est verꝝ: si enim in discretis accipiať est verꝝ: sed in
alijs cõtingit: q̃ idẽ nõ est eẽ dupli qõ binarij: qꝛ vni ⁊ eidẽ
rei accidit aliqũ aliqua duplicitas potẽtie ⁊ actus vel alte-
rius: cui tñ esse nõ est esse binarij ⁊ discreti: ⁊ si deť oppoſit-
tũ sequiť q̃ multa erunt vnũ solũ: qꝛ binari vel ternarius
vel alius numerus in multitudine discreta consistens erit
vna sola res: qꝛ diffinitũ terminatũ er actu ⁊ potẽtia er oi-
bus diffinitib̃ est vnũ solũ: ⁊ hoc incõueniẽs sequiť eni ge
neraliter ad dictũ Pitagoricoꝝ: ⁊ est incõueniẽs magnuz:
qꝛ multa in numero ⁊ in discretiõe cõstitũt: ⁊ simpl'r sũt mul
ta ⁊ nullo mõ vnũ formaliter. Quidditas aũt rei simpl'r est
vnũ ⁊ non multa: sicut pbabiť in. 7. libro scie huius. ¶ De
prioribꝰ enim pbis epicureis ⁊ alijs stoicis sequẽtibus tot
causas quot dirimus est accipere ⁊ nõ plures: ⁊ patet q̃ nul
lam nouã causam addunt superius dictis a nobis.

¶ Cap̃. iz m̄. De causa positiõis Platonis ⁊ modo quo col-
legit eam ex Heraclito ⁊ Socrate philosophis: ⁊ qualiter
posuit ideas: ⁊ quid ideas esse dixit: ⁊ qualiter vnaz: ⁊ qua
liter plures dixit esse ideas.

Tex. cõ. 4.

Tex. cõ. 5.

Post oẽs aũt dictas pbias ⁊ diligẽter ispectas
ipsaꝝ causas in oib̃ pbabitis supnenit Pla-
tonis in pbia negociũ siue studiuz: ⁊ in multis
quidẽ sequebať Pitagoricos: aliqua tñ pau-
cioza hñs ppria que inenit preter Italicoꝝ de
pbicis pbiam: cũ enim cõsuetudo facile iducat
ad opinãdũ: ⁊ qõ cõsuetũ ẽ de difficili fit moueri: Plato cõ
suetus audire illud qõ cõueniẽs videbať cuidam pho noie
Circilo ⁊ opinionib̃ Heracliti ephesini pbi cõuenit cũ eis
in opinionib̃ qbusdã. Dicebãt aũt de sensibilib̃ pticulari
bus nullã posse esse sciaz eo q̃ cõtinue defluãt ⁊ nunq̃ pma
neant in eodẽ statu. Agentib̃ enim qualitatib̃ sensibilib̃ ⁊
patiẽtib̃ abinuicẽ oportere direrũt fieri abiectionẽ ẕtinuã
in subiecto ⁊ renouationẽ: ⁊ iõ esse qõ est forme ppriẽtas ⁊
effectus nõ stat in talib̃: sed fluit cõtinue ⁊ forma que inest
materie similr. ¶ Qõ aũt fluit nõ est vna forma: sed forma
post formã: ⁊ semp habet pmirtũ esse cũ nõ esse ⁊ potẽtiã cũ
actu: ⁊ ideo cũ omne nomẽ imponať ab vna aliqua forma:
direrunt isti q̃ res tales noia rem eoꝝ significãtia habere
nõ possunt: ⁊ si habẽt direrunt illi q̃ infinita significant: eo
q̃ in quolibet fieri sunt infinita facta: sicut ostẽdimus in. 6.
phyſicoꝝ: ⁊ ideo vlterius intulerunt de quolibet simul affir
mare ⁊ negare: ⁊ isti plurimos auerterunt a studio pbie na
turalis: eo q̃ desperauerunt de scientia naturaliũ: ⁊ ideo di
cta istoꝝ Plato posterius venies suscipit ita esse: ⁊ ideo
Porphyrius dicit q̃ descẽdentez a generalissimis vsq; ad
specialissima iubet Plato quiescere: eo q̃ eẽ indiuidui in-
diuisibile sit ⁊ terminari propter sui esse transmutationem
non possit: ⁊ ideo de ipso non possit fieri disciplina: hec igi-
tur ita suscepit Plato a Circilo ⁊ Heracliti positionibus.
Ab alia aũt parte Socrate de Macedonia doctore suo: ⁊
precipue circa Stoicos in id circa moralia tñ studẽte ⁊ ne-
gociante ⁊ de pbia naturali nõ se intromittente: iz de omni
bus scientijs plenus extiterit: in moralibus ipse Socrates
quesiuit vniuersale p qõ diffinitio sit ⁊ qõ est pncipiũ artis
⁊ scientie: ⁊ ipse Socrates querẽs vle primus fuit qui insti-
tit ad

Tex. cõ. 6.

tit ad sniam veritatis de dãda diffinitiõe per vniuersia: in q̃ tñ qd est ⁊ pp qd est dicerẽt: ⁊ illũ ẽt q̃ ad hec recepit Plato pp huiusmodi vniuersiuz inquisitionẽ: q̃ñ etiã de alijs q̃ de moralib⁹ que sunt pbica hoc idẽ fit euidẽs ⁊ nõ ꝓueniẽs fit hoc alicui sensibiliũ eẽ q̃ illa sunt ꝓtinue definẽtia. Impossibile nãq̃z esse dixit cõem rõnẽ diffinitiuã de aliquo sensibiliũ: eo q̃ semp trãsmutenẽ. Sic itaq̃z tali necessitate cõpulsus talia cõiter diffiniẽtia qd ⁊ ppter qd dicẽtia appellauit eristẽtiũ ideas ⁊ spẽs: idea enim grece latine est forma vel spẽs. Sensualia vo pticularia dixit oia dici de noib⁹ suam nãm significantibus: sicut Sor. dicit hõ: ⁊ Brunellus dicit asinus. ppterea aũt idee vocanẽ iquãtuz cãe sunt: sed spẽs iquãtũ sunt forme ⁊ ꝑm ea inquãtũ sunt forme quid est esse rerum significãtes: dixit. n. q̃ a spẽb⁹ idealib⁹ multa sunt ⁊ fiunt de rõne vniuocoꝝ: oia scz que ad vnaz cõem idealem spẽm bñt respectũ vnũ: ⁊ hoc dicit fieri ꝑm participationez idee vnius a multis. Plato. n. mutauit nomẽ dcñ Pitagoricũ in participationẽ. Pitagorici nãq̃z dicunt q̃ erñtia pbica fũt numeroꝝ ꝑmoꝝ mathematicoꝝ imutatio in res pbicas: sicut patet per antedicta: ⁊ nõ posuerũt pticipationẽ: sed poti⁹ totũ numerũ ꝑm eẽ imutari ⁊ fieri pbicas res ex qbus sunt sensibilia. Plato vo q: dixit ideas esse perpetuas dixit nõ imutari in pbica sed pticipari: sicut id qd est corruptibile ⁊ particulare pticipat incorruptibile ⁊ vniuersle. Nomẽ q̃ siue appellationẽ trãsmutauit pticipationẽ vocãs hoc q̃ imitationẽ illi vocauerũt: q: ẽt illi nũeros ꝑmos dixerunt esse ppetuos ⁊ vl�es virtute iz de vniuersali sub rõne vlis nõ fecerũt aliq̃ ꝓsideratione. In cõi aũt tam Pitagorici q̃ Platonici dimiserũt: ⁊ neglexerũt q̃rere si sit spẽruz aliq̃ imitatio vel participatio: ⁊ si sit q̃ sit illa: sed tñ suppo/ suerũt hmõi esse spẽz participationẽ siue imitationẽ q̃lẽ dixi/ mus. Plato. n. dixit sementẽ ois nãe facere deuz deoꝝ: ⁊ tradere eũ dijs iferioribꝰ ad pereq̃rendũ in rebꝰ phyſicis. Hoc aũt dicebat fieri per lumẽ cause ꝑme sicut dixi/mus in opione Parmenidis: ⁊ hoc lumen dixit esse ois nãe semen tem: eo q̃ ꝑm suã virtutẽ efficit oẽ qd fit. Lumen aũt illud hz se ad phyſica sicut forma artis ad mãm: ⁊ sicut lux ad eẽ ⁊ subam colorꝝ: ⁊ sicut formatiua que est in semine aialiũ et pcipue hois se hz ad figuras ⁊ spẽs mẽbroꝝ: forma. n. artis nõ inducit in mãm nisi applicet virtuti manuuz artificis ⁊ virtuti securis ⁊ ppendicularij: ⁊ oium symetraruz ⁊ oium instrumẽtoꝝ per que deducit a mẽte siue itellectu practico artificis in mãm: ⁊ oia in que deducit ⁊ quoꝝ virtutib⁹ applicat determinãt ipsam ⁊ informanẽ ex ipsa: ⁊ per hoc qdẽ q̃ determinãt eã ⁊ coaptãt eã pticularitate mãe: ⁊ q: inforꝰ manẽ ex ipsa iõ agunt ad esse qd est act⁹ ipsius solius: ⁊ nõ alicui⁹ eoꝝ qbus applicat. Domus enim nõ est act⁹ securis vel perpendiculi formaliter loquẽdo: sed est act⁹ formalis forme artis domificãdi que est in aia architecti. Similiter aũt lux se hz ad colores: eo q̃ sicut diximus oium colorꝝ lux est vna ⁊ simplex hypostasis: applicata tñ supficiei clare in qua plene diffundi pôt ppter multũ pspicuũ terminatũ qd est in ea albedinẽ pducit: applicata aũt siue diffusa in supficie vni⁹ de pspicuo terminato habente magis impedit diffusio: ⁊ erit pallor: ⁊ applicata ei in qua est pspicuũ aqueum pducit virorẽ clariorez vel minus clar: ⁊ sic est de alijs ꝑm q̃ pspicuũ aqueũ est clari⁹ colorꝝ generibus: ita q̃ in oibus lux colorꝝ erñs hypostasis determinat ⁊ ppzium generans hui⁹ vel illius efficit: ⁊ in oib⁹ forma ad quã color cõstituit nõ est nisi lucis vel luminis forma: ppter qd etiã oibus color motiu⁹ visus est ꝑm actũ siue lucidi effectũ siue formam lucidi que lux vel lumẽ est vt in. z. de aia a nobis determinatũ est. Sodẽ mõ formatiua que est in semine ꝑmo in corde se ponẽs: vna quidẽ est ꝑm subam ⁊ formã ⁊ subali opatione formã suã que vite forma est coicans accipit spirituz instrumẽtũ per quẽ sicut sue virtutis vectorẽ cũcta disticte pducit: in se eni vna eristens ⁊ per spiritũ applicata ⁊ influ/ ra spiritib⁹ ⁊ humiditatib⁹ ⁊ calorib⁹ ⁊ locis ⁊ cõplexionibus membroꝝ ex vnoquoq̃z istoꝝ distincte pducit hoc mẽbrum qd est cerebrũ: vel hoc qd est epar: vel hoc qd est oculus: vel pes vel manus: q: tñ oia quibus miscet format vel continet ad formã suã que est vite hois vel alteri⁹: iõ ois illa mẽbroꝝ diuersitas ꝓcedit orditer est ad vite operationẽ: ⁊ figura ad opus hois vel alterius a qua vtus formatiua descendit in semẽ: ⁊ nisi esset vnũ sic oium diuersitatẽ operantiũ ꝓtinens ⁊ informãs: tũc qd pducit esset ꝓfusuz: q: calor ignis vnũ ⁊ virtus celi aliud ⁊ virt⁹ humidi iterũ aliud: et vnũq̃q̃z similr aliud ⁊ aliud pduceret: ppter qd etiam ex dicto Parmenidis dicẽte q̃ ꝑmũ formãs nõ distinguit ex secũdis qbus adiũgit sequebat in toto nõ eẽ dñiam partiũ ppter quã cãm illã dubitationẽ monit Aristo. in prio phy. vbi tractat Parmenidis pônẽ: sed Plato melius ista declarãs dicit ꝑmũ miscerí cũ secũdis: ⁊ iõ ptes quodãmõ idẽ esse cũ toto ⁊ quodãmõ esse diuersas: sicut in ꝑmo nostrorũ phyſicoꝝ determinauim⁹: sic igit Plo paterni itellect⁹ lumẽ ei⁹ qui est pater oium vna ⁊ simpler est idea vtute qdez ⁊ cãlitate vniuls: ⁊ iõ in seipa pbabẽs vtualiter oẽs oium formas excellẽtiori esse q̃ sint in seipsis: q̃ñ in intellectu paterno sunt lux ⁊ vita ipsi⁹ opatiui itellectus: ⁊ hec idea pcedens ex ipso ꝓiungit luminib⁹ oiuz motoꝝ orbiũ ⁊ motuũ toti⁹ orbis: ⁊ miscet cũ ipsis ⁊ ipsi desiderãt eã sicut formantem lumina sua ppria: ⁊ mot⁹ pcessus eius est q̃ mixta lumini ꝑmi motoris sic determinata procedit in z''': ⁊ ex illo determinata pcedit in z''': ⁊ sic pcedit in oẽs: oẽs iformãs ⁊ ab oib⁹ accipiẽs determinationẽ: ⁊ hoc est semẽtẽ ꝑmum virtute multiplicabilẽ deũ deoꝝ facere: ⁊ dijs inferioribus tradere: ipsiq̃z ꝓcipit vt exequanẽ eũ per infusionez eius in virtutẽ celestiũ corporꝝ per oẽm periodi mẽsurã in oib⁹ luminariũ applicationib⁹ ⁊ ꝑuentionib⁹ ⁊ radiationib⁹ trigonis ⁊ eragonis ⁊ tetragonis tã accedẽdo q̃ recedẽdo sumptis: ⁊ vt vniuls dicat in oib⁹ periodi ptib⁹ ⁊ vtutibus planes ⁊ applanes motuũ in circulo pfectoꝝ: ⁊ tũc efficit plus a plurib⁹ determinata: ⁊ plura informãs ⁊ sic infundit elemẽtoꝝ virtutib⁹: ⁊ in illis simplr determinata iformat oia ⁊ infundit pticulari generãti ⁊ mãe pticulariter gñantis: ⁊ ex oib⁹ virtutib⁹ illius illa iterũ determinata ⁊ informans est efficit tunc huic vel illi mãe ꝓgrua simpler in se qdez in eẽntia erñs: sed oium qbus determinat habẽs virtutes: ⁊ sic ideat id qd generat: ⁊ hoc est deos semẽtẽ a deo deoruz acceptũ ad pereq̃. Quia aũt in tali infusione lumẽ ꝑmũ aliq̃ñ plus vincit lumẽ motoꝝ sup vtutes mãe corpee: ⁊ aliq̃ñ ecõuerso plus vincũt vtutes corpee ⁊ magis occũbit lumẽ itelligẽtie ⁊ paterni ⁊ ꝑmi itellectus. Sed in quo plus occũbit lumẽ efficit corruptibile. In quo autez vincit ⁊ irradiat nõ cõmixtũ mãe ꝑmũ lumẽ manet incorruptibile ꝑm aliqd imixtũ mãe: ⁊ ꝑm aliqd nõ cõmixtũ: iõ ꝓceptuz dei deoꝝ est vt id qd er pductis sibi simile videret a se sumerent ad sedes sidereas: ⁊ qd sibi dissimile cerneret dimitteret corpori mãe ⁊ trãscorporationi subiacere. Ex oibus igit iductis pz q̃liter vna oib⁹ idea vniuls est cã vtute oia habẽs ⁊ prehabẽs ⁊ ꝓtinẽs ad vnum: ⁊ hoc multiplicat ex respectu ad ideata nõ in se: sed q: multoꝝ est: ⁊ pz q̃liter ex mẽte diuina pcedit in corpora: ⁊ hec est in oib⁹ Platonis intẽtio: ⁊ iste sunt vniuls idee siue spẽs que sunt aũ res ⁊ sunt multe ⁊ vna: origine enim vna ⁊ formãte vice. Multe aũt ex determinantib⁹ sic vel aliter ⁊ luce pria occũbente plus vel min⁹: cã aũt positiõis est que dicta est a nobis in pncipio capli.

Mõ q̃ sit vera mens plonis de idea ꝑz Albertum.

C Cap. 13'''. Qualiter Plato posuit mathematica ⁊ principium materiale ⁊ formale: ⁊ in quo conueniebat cum Pitagoricis ⁊ in quo differebat ab eis.

Tex. cõ. 6.

Amplius aũt pter sensibilia ⁊ ideas Plo posuit mathematica corpora que ꝑm eẽ sunt infra res sensibiles ⁊ differũt tam ab ideis q̃ a sensibilibus: a sensibilib⁹ quidẽ q: ꝑm rõnem sempiterna sunt ⁊ imobilia: a specieb⁹ vo differunt q: ꝑm quedã in multitudine eristentia sicut sensibilia cũ spẽs sint eedẽ. Eadẽ eni spẽs est vna: ⁊ eadem vni⁹ multitudinis vniuoce ⁊ vni⁹ ⁊ eiusdẽ ꝑm formaz ⁊ spẽm. Mathematica aũt sunt in multis vni⁹ rõnis: sicut ois circulus ⁊ oẽ q̃dratũ est vni⁹ rõnis in quocũq̃z sit: eo q̃ abstrahit a mã sẽsibili: vñ ẽt q̃nque regularia corpora que in vltimo Euclid. pbãt adaptabat q̃nque corporib⁹ simplicib⁹: hoc aũt nõ ꝓuenit spẽbus: q: idee ꝑm diuersitatẽ rerũ sunt diuerse ꝑm rõnẽ: sensibilia aũt ꝓcipiunt mãm determinatã. Causa aũt hui⁹ positiõis erat q̃ videbat mobile corpus inquãtũ est mobile prelinquere aũ se corpus: ⁊ iõ illud putabat esse principiũ corporis mobilis. Corpus aũt oẽ putabat ꝓstitui ex principijs quãtitatis: ⁊ ideo corporꝝ natura/

lib̃ er q̃ cũ diuersitate causabat diuersitatẽ: ⁊ hoc qdẽ nõ est verũ sicut per añcedentia satis est manifestũ. Qm̃ aũt spẽs ideales sunt cause oib⁹ alijs que sũt per nãs p̃m Platonẽ: putabat Plato q̃ elemẽta specieꝫ idealũ oium existẽtium essent elementa. Posuit igiẽ q̃ cã mãlis oium sit magnũ ⁊ paruũ p̃ncipia rerũ: ſz illud qõ est cã formalis vt suba vnuz est qõ est idea p̃ma. dirit eni ex illis que sint magnũ ⁊ paruũ fieri ⁊ eẽ spes ⁊ nũeros rerũ p̃m pticipationẽ vni⁹ idee prime: ⁊ illud vnũ ideale pricipiũ dirit esse rerũ subam ⁊ nullũ aliud entiũ dirit esse vnũ nisi illõ vnũ: qm̃ illud vnũ est qõ vnit ẽt ſi in multitudine q̃dã fit: sicut pz ex superi⁹ inductis: ⁊ illud vnũ dirit fieri numerũ ex cõicatiõe p̃mi cũ secũdis: ⁊ hũc numerũ dicit eẽ formas ⁊ spẽs rerũ oium. Magnum aũt dirit cõponi ex paruis: infinitũ ⁊ magnum quidem esse subm: sed eſntũ magni dirit eẽ multa vel ifinita parua. In bis aũt positiõib⁹ fere Plato dicit vt Pitagorici direrũt. Nõ.n. differt q̃ ille dirit nũeros mathematicos esse principia: Plato aũt ponit p̃n⁹ eẽ numerũ idealẽ. In hoc igiẽ q̃ dicit q̃ nũeri sunt cã sube siue forme cunctis existentibus.

Tex.cõ.7. Simplr dicit vt Pitagorici: pro infinito vo q̃ q̃ſi vnũ mãle p̃ncipiũ ponit Plato: illi fecerũt p̃ncipiũ mãle dualitatẽ: ⁊ infinitũ illud qõ est mã dirit Plato ꝯstitutuz ex magno ⁊ puo: ⁊ hoc est ꝓpria positio ei⁹ in q̃ differt a Pitagoricis.

Tex.cõ.8. Ampli⁹ Plato qdẽ ponit nũeros ideales esse p̃ter sensibilia: eo q̃ p̃m p̃ncipia sue eẽntie nõ depẽdent ab illis: sicut nullũ superi⁹ p̃m p̃ncipia eẽntialia depẽdet ab iferiori: Pitagorici vo numeros quos dicebãt esse p̃ncipia direrũt res ipsas esse p̃m formã: ⁊ nõ habere essentiã extra res ipsas: et ad hec Pitagorici nõ ponunt mathematica inter res ⁊ numeros sicut Plato ponit mathematica esse inter species ⁊ res sensibiles. Qõ aũt Plato posuit vnuz ⁊ nũeros eẽ p̃ter res ipsas que sunt in nã ⁊ nõ dirit vnũ ⁊ nũerũ esse res ipas sicut Pitagorici direrũt: ⁊ q̃ vnulr itroduxit ideas apparet pscrutatio de rõnib⁹ diffinitinis sicut dirim⁹ in añbabitis: qr cũ videret q̃ nõ quenit scire nisi per demr̃ationem ⁊ demr̃ationis mediũ est diffinitio inuestigabat diffinitionẽ ⁊ videẽs q̃ in sensibilib⁹ nihil est finitũ ⁊ manẽs q̃ fit ratio oium que sũt diffiniẽtia extra res sensibiles: ⁊ sic introducit ideas: ⁊ tõ fuit qr priores pbl nõ bẽbãt artẽ resolutoriaz docentẽ demr̃are que docet inuenire rei diffinitionez in ea parte logice que posteriora analetica vocãt. Isti aũt Platonici fecerũt in positione sua dualitatẽ verã aliaz p̃ncipij: qr direrũt eã esse mãm sicut tã añ dirimus: ⁊ hoc tõ qr sicut oẽs numeri p̃ter p̃mos que p̃ncipia sunt numeroruz gñanẽ ex dualitate ita oia gñanẽ ex magno ⁊ paruo: p̃mi aũt nũeri sunt vnitas ⁊ binarius qr vnitas est p̃ncipiũ numeri ⁊ binarius ẽ p̃ncipiuz pluralitatis. Generanẽ aũt ex dualitate magni ⁊ parui sine mã ⁊ specieb⁹ sicut ꝓcedant ex quodaz erimagrio siue sigillo: qr sicut sigillum est p̃ter cãm quã ipri mit ⁊ nõ dat ei esse suũ sed tm̃ formam sine mã. Ita sigillant ipse idee mãm sensibilẽ ⁊ nihil dant ei de esse ppetui: ſz tm̃ formã: hoc aũt ita nõ est: sed potius ecõuerso: qr nõ rõnabile sic ꝓtingere: bui⁹ aũt in sequẽtib⁹ bui⁹ scie est manifestũ.

Tex.cõ.9. Sed qr nunc intẽdim⁹ hoc qõ Platonici ex mã magno ⁊ paruo diuisa multa facinnt siue fieri dicunt: sed ipse spẽs nõ generant nisi sigillando semel q̃tum ad vnitatem sigillantis: videl eni in nã rerum q̃ ex vna materia fit vna mẽsura q̃ztitatis ex qua fit res vna: sed ille qui inducit spẽs in res sensibiles sicut formator ⁊ sigillator vnus ⁊ idẽ existens in specie ⁊ forma separatus multas facit spẽs particulares in rebus sensibilib⁹: ⁊ hoc bz p̃m aliq̃ similitudinẽ masculi ad feminã: femina eni implel ipregnata ab vno motu masculi seminis in eam. Masculus autez separatus a femina multas iplet: ⁊ sic direrunt separatũ inductorẽ forme sigillare multas mãs: ⁊ forme tales sunt multe similitudines ⁊ imitationes principioꝝ que direrunt esse principia existentium. Isto igiẽ qui dictus est mõ Plato determinauit de principijs que nũc querimus. Pdalã aũt est ex bijs que dirimus qr nõ est vsus nisi solũ duab⁹ causis. s. ipa que qõ qd est sine forma ⁊ illa que est mã. Spẽs entz sunt cãe eius qõ quid est oibus formas participantib⁹: spẽb⁹ vo dirit cãz eẽ vnũ paruũ oia alia formans. Vtiq̃ aũt ⁊ illa que est mã subiecta de qua spẽs dicit. Species aũt sigillare habent in sensibilibus: sed vnũ primũ formãs bz eẽ in specieb⁹: materia vo subiecta qua vtiq̃ Plo est illa dualitas que est magnũ ⁊ paruũ sicut dirim⁹. Ampli⁹ ad hoc bene ⁊ male in moribus dedit cãm eẽntis bmõi idealib⁹ ita q̃ singulis dedit singulã cãm. Elemẽtũ.n. boni est cã bonoꝝ: ⁊ elemẽtũ mali cã maloꝝ: ⁊ ista elemẽta sunt idee boni ⁊ mali: qõ tũ nõ oportuit q̃ existẽte q̃dã cã boni nõ oportuit eẽ cãm formalẽ mali: ⁊ q̃ malũ est priuatio boni ⁊ formã nõ bz: ⁊ lõ elemẽta rerum magis ⁊ melius dicimus inuestigasse quosdã primoꝝ pboꝝ añ Platonẽ sicut Empe. ⁊ Anaxa. eo q̃ illi ꝓpria rerũ nãliũ p̃ncipia posuerũt. Plato aũt extra nãlia principia que sunt rerũ nãliũ. Hec igiẽ dicta sũt de opione Plonis.

Cap. 14⁷⁷. Qr nõ est addere qntã cãm p̃memoratis q̃tuor causis ex oib⁹ dictis intentionibus philosophoꝝ.

Text⁹ iste non est i Auerroi quez exponit docõ: ſz i trãslatione Joannis argyropoli bene reptẽ.

Breuiter igiẽ ⁊ sũmatim siue particulariter p transitum⁹ determinando qui pbl ⁊ qũo siue qb⁹ rõnib⁹ direrũt de p̃ncipijs siue causis rerũ existiũ ⁊ de ipa vitate rez q̃ est rez qditas ex simplicib⁹ ⁊ p̃mis sube subiecte p̃ncipijs cõstituta. Oia.n. alioꝝ dicta redeũt aut ad opionẽ Epicuri q̃ ponit corporea: aut ad opionem Stoici q̃ mathematica ponit p̃ncipia: aut ad opionẽ Platonis q̃ cõsentit in aliquo cũ vtrisq̃z. Ex oibus aũt inductis ſz irrationabiliter dicta sunt hoc tũ ab eis habem⁹: qr oium loquẽtiuz de p̃ncipio ⁊ cã nullus dirit aliqõ nouũ gen⁹ cause qõ p̃ter q̃tuo: gña cãrum que a nobis in. z. phyſi. sũt diffinita q̃ſi qn tũ genus esse addere intẽderit. Sed oẽs pbl siue de nã sola loquẽtes siue de ipsa vitate p̃ma existẽtiũ loquanẽ obscure qdẽ q̃ztũ potuerãt videnẽ in positionib⁹ suis appropinq̃re illis cãrũ generib⁹ ⁊ nullũ genus cãe nouũ addẽ. Illi nãq̃z pbl q̃ solũ mãm p̃ncipiũ oium esse dicũt siue ponãt materiã esse vnũ aliqd siue plura: ⁊ siue ponãt esse corp⁹ siue incorporeã sicut Plo q̃ dirit mãm esse duo magnũ. s. ⁊ paruũ. Mathematici aũt oẽs qui ponũt cãm materialẽ esse dicũt. Stmilr ⁊ stoici q̃ direrũt ifinitũ esse similiũ ptiũ cõmirtũ p̃n⁹. Et similr Empe. qui ignẽ ⁊ terrã ⁊ aquã dirit esse p̃ncipiũ mãle. Anaxa. n. mãlẽ. cãm dirit finitationẽ mirtionis similiũ partiũ sicut pz per determinata in antehabitis. Oẽs.n. isti sunt tãgẽtes cãm quã vocam⁹ materialẽ. Ampli⁹ aũt qcũq̃z dicũt aut igne solũ aut aerẽ solũ aut aquã solam aut corp⁹ mediũ qõ fit igne spissius ⁊ aere subtilius. Oẽs.n. isti tale corp⁹ quale posuerũt direrũt esse materiam. Oẽs igiẽ isti nõ tetigerũt nisi solã materiã nihil ex quo fierẽt res nonum qõ nõ rõnẽ materie habeat adijciẽtes. Alij aũt pboꝝ locuti sunt de cã q̃ vnũ est p̃ncipiũ motus siue mouẽte: sicut illi q̃ direrunt amorẽ ⁊ odiũ siue litẽ ⁊ amicitiã qõ idẽ est eẽ cãs. Stmilr aũt ⁊ illi qui direrũt esse cãm aliquid er cuiusliber que enumerauimus direrũt esse aliquid mouẽs sicut calidũ vel frigidũ vel aliquid huiusmodi. Nullus eni hoꝝ in hoc genere causalitatis inuenit aliqd qõ haberet rõnez causalitatis noue: qr oẽs in rõne mouẽtis direrũt eẽ qõ posuerunt. Sed nullus antiquoꝝ plane ⁊ manifeste dirit cãm formalem que quid erat esse rerũ ⁊ substãtia: eo q̃ esse ⁊ q̃ditatem ⁊ rõnẽ dat bijs que sunt. Marime tũ hanc dederunt causaz illi qui spẽs esse posuerunt sicut Platonici ⁊ illi qui ponũt rõnẽ diffinitinã esse in spẽb⁹ ⁊ nõ in sensibilibus cõtinue transmutabilibus. Isti entz nõ ponunt spẽs esse vt materiã sensibilib⁹: neq̃z etiã ea que sunt in speciebus p̃ma principia: sicut vnum prime cause ⁊ luminũ numeri de quibus dirimus supra. Ponunt esse materiam sensibilib⁹ neq̃z suscipiunt spẽs sicut ea a quibus ꝓueniat principiuz motus sicut a mouente ⁊ efficiente. Dicũt enim q̃ species magis sunt cã imobilitatis ⁊ sunt in quiete q̃z sint causa mot⁹ vel mouentis: sed potius dicunt q̃ species prestãt singulis siue singularibus alioꝝ oium a specieb⁹ quid erat esse propter hoc q̃ imobiles sunt ⁊ quiescentes. Specieb⁹ aũt vnũ qõ est idea cause prime p̃stat esse: illã vo cãm que est cã act⁹ siue pfectiõis ⁊ trãsmutationis oĩs rei: ⁊ cã mot⁹ hoc est pp quã est id qõ est: ⁊ vocãt cã finalis mõ q̃dã dicũt: ſz isto mõ nõ dicunt quo vere est p̃m rõnem cãlitatis finis: qr eã nõ dicunt ꝓut est finis intentionis mouẽtis: ⁊ finis motus ꝓut desideriũ mãe est in ea: sed balbutiẽdo dicũt eã ꝓut iclinat aliquo mõ efficientẽ: ⁊ hocipsum nõ determinãt. Quidã enim ponẽtes intellectũ agẽtẽ cuius facere est ꝓpter aliqd: ⁊ ponũt res amorẽ intellectus: vt bonũ qõdam dicunt esse

istas cās sicut hoc esse bonū a quo inuidia est longe relegata: ⁊ hoc q̃ bonū est ex amore cānte res q̃s facit: sed hoc vo intellectū vt bonū ponētes nō ponūt hoc sicut ꝓpter qd cām q̃ scz fit cā ꝓpter quā sicut finē sicut illud qō est existēs: aut ꝓpter quā fit factū id qō fit in nūero existētiū: sed potiꝰ ponūt eas esse cās sicut ab hijs: sicut motꝰ eorꝫ qui fiunt ⁊ esse eorꝫ qui sunt: finis eni est q̃ in termino motꝰ includit id qō fit: ⁊ tunc vltra id nō mouet efficiēs: ⁊ hoc mō amor intellectus nō est cā sz potiꝰ mouēs: sicut lā dcm̄ est. Similr aūt ⁊ illi q dicūt q̃ oia ista sunt vnū aut ens p̄n̄ ficut Xenophontes ⁊ Parmenides dicūt cām talē eē q̃ est nā subē: ⁊ eiꝰ qō qd est: sz nō dicūt hoc qō est eē huiꝰ cā: nec dicūt huiꝰ cā fieri qō fit sicut cā finis: igit accidit eis mō quodā dicē id qō est cā: sicut bonū rei ⁊ finis. Dicunt eni ꝑm accīs obscure ꝑm q̃ est dispositio efficiētis ad mouēdū ⁊ simpliciter nō dicūt ⁊ hoc est ꝑm accīs dicē nō simplr: hoc.n. accidit fini q̃ inclinatio sit efficiētis: sualiter aūt est terminus itētiōis ⁊ motus. Quia igit sic ab istis diffinitū est de causis ⁊ determinatū est quot ⁊ que sunt ꝑm istos: dicimꝰ q̃ oēs inducti ꝑbi videnī testimoniū ꝑbibere in nūero superiꝰ dictarꝫ cārꝫ per hoc q̃ aliq̃s qnte cālitatis cām addere nō valēt. ¶ Amplius aūt ex inductis ꝑborꝫ ingstitionibꝰ palā est q: ingrēda sunt ꝓncipia vel in mō sic dicto per rōnē oium cārū: aut ꝑm aliuz modū q̃rūdā dictarū cārū. Quo aūt mō vero vel falso qlibet inductorꝫ ꝑborꝫ dixit: ⁊ qūo per rōnes ꝓbauit dcm̄ suū: ⁊ qūo se habent qōnes que ꝓtingunt de ꝓncipijs entis post hoc: deinceps de hijs percurramus videtes vtꝫ vera sunt qne direruntꝰ ⁊ vtrum valentes rōnes eorum.

Tex.cō.10.

¶ Tractatꝰ qntꝰ de ꝗdictiōe opionū iductarꝫ de principijs.

¶ Caꝑ. ꝑ'''. De ꝗdictiōe Epicureorꝫ qui ponebāt corporuz materiā esse oium vnū corpus dicentes eam esse.

Tex.cō.11.

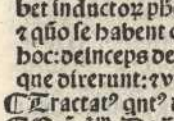

Acipientes igitur ab hinc ad ꝗdicēdū hijs q̃ iducta sūt dicimꝰ q̃ qcūq̃ oē qō est ponūt eē vnā q̃dā nāz q̃ est mā oium: ⁊ hāc dicūt esse corporeā hoc est mēsurā q̃titatis habētez: facile palā est q: multiplr delinquūt: diminute.n. loquūtur de ꝓncipijs ⁊ rōnes nō ꝓbātes iducūt. Diminute aūt ⁊ isufficiēter loquētes ꝑmo isufficiēs ponūt p̄n̄ māle corporeā.n. mām ponētes nō ponūt nisi mām corporꝫ ⁊ nō ponūt mām icorporeorꝫ: cū tū sint ⁊ existāt incorporea sicut suba ꝑm q̃ suba: ⁊ ens ꝑm q̃ ens ⁊ oia diuina: hec eni sūt aū corporeā mēsurā ⁊ sūt in eis potētia ⁊ actꝰ ⁊ mā ⁊ sualis forma vt sepiꝰ in ꝑbabitis determinatū est. ¶ Amplius aūt diminute loquunt de ꝓncipijs gnabilium ⁊ corruptibiliū: q: cū conent physice tractare de oibꝰ corporibꝰ abstulerūt motū q est mouēs ⁊ efficiēs in mā gnabiliū ⁊ corruptibiliū. Cū tū sine cā mouēte mā nequaq̃ moueat ad generationē ⁊ corruptionē. ¶ Amplius aūt diminuti sunt ⁊ insufficiētes q: cū ponāt tū mām cōuenit eis q̃ suba ⁊ qō qd est nulliꝰ entis ponūt eē cām qō est valde icōueniēs. ¶ Ad

Tex.cō.12.

huc aūt rōnes qbꝰ vtunt ī ponēdo hoc vel illud corpꝰ mām sint valde vane ⁊ debiles: quo.n. mō facūt qōlz simpliciuz corporꝫ per se solū oium esse māle p̄n̄: aut qūo per rōnem facūt qōcūq̃ per se solā esse mām oium ꝑter terrā cū speculent in entibꝰ gnōnē ⁊ adinuicē factam. Dico aūt q̃ ponūt corporeā oium esse mām aut ignē: aut aquā: aut terraz: aut aerē vel plura horꝫ sil: vel oia: aut aliō aliqd tale corporeū: quedā eni horꝫ vt dicunt fiunt ex adinuicem ꝓcretione siue inspissatione: vt densa ex raris: quedā aūt distentatione sicut rara ex densis: horꝫ aūt qō māle ꝓncipiū esse dicunt plurimū differt ꝑm eos in ꝑus esse vel posterius esse: eo q̃ ipsi supponebāt eē id est hoc e'ntū qō est pmū in cōpositione ⁊

Tex.cō.13.

posterius in resolutione. ⁊ in hoc ꝗueniunt oēs. Quidā aūt direruntꝰ: q̃ spissum cōponit ex multis raris subtilibꝰ ⁊ resolui in ea vltimo: ⁊ illi oēs opinabant illud nunc marime eē elementū inter oia ex quo fit cōcretione ⁊ inspissatione aliquid sicut ꝑmū cōpositū: tale vo est qō minutissime est partis ⁊ subtilissimū est corporꝫ: vnde quicūq̃ ignez ponūt esse principiū māle oium dicunt hoc marime confitendo hanc quā ditrimus rōnē. ¶ Similiter aūt ⁊ quicūq̃ ꝓfitenī qōlibet aliorꝫ corporꝫ esse elemētale subtile. s. in partibꝰ ꝑdicta

Tex.cō.14.

rōne dicūt qō dicunt. ¶ Nullus eni posteriorꝫ ꝑborꝫ vnū solus corporꝰ mām oium esse dicentiū dignatus est terrā esse elemētū persuasus preinducta rōne: ⁊ ideo ꝓpter magnitudinez ⁊ grossitiē partialitatis terre direruntꝰ eā nō esse elemētū: qō libet aūt aliorꝫ triū elementorꝫ iudicez quēdā ꝑbm accepit: qui ipsum posuit corporꝫ esse materiā: hij nāq̃ ꝑbi direruntꝰ ignē mām esse. Alij vo direrunt materiā esse aquā. Alij vo aerē hoc elementū esse dicunt. Qui eni preinducte cōsenserunt rōni duabus disturbabant rōnibus: quarꝫ vna fuit q̃ in circulari generatione elemētorꝫ adinuicē videbant aliqd esse oportere subm mutatiōis saluatuz: hoc aūt nullum esse elementorꝫ: ⁊ iō cōsentiētes superius inducte rōni direrunt illud esse igne spissius ⁊ aere subtilius. Causa aūt q̃re dicebāt igne spissiꝰ fuit: q: videbant mām corporeā ampliꝰ extendi ⁊ rarificari nō posse q̃tuz extendit in igne ⁊ cū hoc ignis nō fit: direruntꝰ ipm minus rarꝫ esse q̃ ignē. Aere autez subtilius dicebāt: ꝓpter superiꝰ dictā rōnē: q: scz subtile ex quo fit spissum resolut vltimū. ¶ Scda rō fuit: q: videbāt subtile spūale nō esse icorporabile: ⁊ ideo cū ex elemēto corporea fiant: dicebant elementū esse subtile qō incorporabile est ⁊ hoc aqua: q: humidū aque est eo q̃ est penetratiuū partiū ⁊ partis partiū. Sic igit ⁊ hijs de causis singulū elementorꝫ iudicē accepit ꝑter terrā quā nullus antiquorꝫ ponit ꝓpter hoc q̃ cōfessum esse opinati sunt spissum componi ex raris: sicut magnū ex paruis: spissum eni dicebāt qōdam magnū esse. Sed cū rō elementi sit qō est primū generatione in simpliciū generatione: ⁊ qō est in cōpositione p̄n̄ ⁊ resolutione vltimū sicut confitebant. ¶ Quare nō dicunt etiā terrā elementū oium esse corporꝫ: sicut multi hominuz esse direruntꝰ. Multi nāq̃ dicūt q̃ oia sunt terra: q: cum nō dicāt esse formā aliquā materiā direrunt esse oia ⁊ accidentibus diuersificatā ⁊ situ partiū fieri hoc vel illud. Dicit.n. Hesiodus poeta qui ⁊ Homerꝰ dictus est terrā primū fieri inter corpora simplicia ⁊ eā natare lato pectore super aquā. Sic eni vt recitat Hesiodus ꝗuenit esse antiquā ⁊ publicā siue vulgarē esse susceptionem quā oēs susceperūt. Rō aūt antiqtatis est dupler: vna quidē qm̄ locus generatiōis circa centrū est: ⁊ ibi est locus primus terre: ⁊ iō in principio ꝓducit vt mater ⁊ materia aliorꝫ. Alia aūt ratio est q̃ elemēta oia cōposita sunt marime ex terra ⁊ in ipsam marime resoluunt. Iste igit sunt due secte ꝑborꝫ sic de mā corporuz loquentiū: ꝑm igit istorꝫ primā sectā: nec bene dicit si quis horum simpliciū corporꝫ aliqō ꝑter ignē qui est subtilissimus corporꝫ specie: ⁊ ꝑm eosdez neq̃ recte neq̃ bene dicit qui ponit q̃ elementū omniū est corpus qō est igne grossius ⁊ aere subtilius: q: nihil horꝫ est subtilissimū corporꝫ: ⁊ iō ꝑm dicta eorꝫ nō est principiū. Si vo sicut posterior dixit secta qō est generatiōe posterius hoc est remotius a generatiōe est prima nā prius in oibus: ⁊ qō est densatū ⁊ ꝓcretū est posterius siue longinquius in generatione tūc accidit cōtrariuz dicto primorꝫ: aqua eni ꝑm hoc erit prior aere: ⁊ terra prior aqua: ⁊ sic terra est elementum primum ex quo cuncta alia per resolutionem generantur ⁊ que prestant materiam generatis. Ista igitur sunt dicta de opinionibus eorum qui vnam causam materialem qualem diximus inter simplicia corpora posuerunt.

¶ Caꝑ. z'''. De ꝗdictione Empedoclis plura mālia ponentis ⁊ de ꝗdictione eius quod dicit de mouente principio.

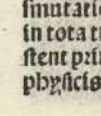

Tex.cō.15.

Idem quoq̃ sequit ad dictuz eius qui plura simpliciū corpora materiā omniū posuit: sicut dictū est Empedo. qui posuit quatuor corpora simplicia esse omnium materiā: hinc autez Empedo. cōtingunt quedā incōueniētia que sunt eadē cum hijs que cōtingunt prebabitis qui vnū corpus ponunt esse numerum: quedā etiā propria inconuenientia hijs accidere necesse est: ⁊ illa quidē que illis ⁊ isti cōtingunt sunt incōueniēter dirisse de principijs: sicut ⁊ illi propter insufficiētiā materie: ⁊ efficiētis ⁊ forme: ꝓpriū aūt incōueniēs est qō accipit Empe. q: nos cernimꝰ elementa esse generata ex adinuicē nō saluata vna elementi forma in subcto generatiōis: quasi nō semp in subcto trāsmutationis igne ⁊ terra eodē ꝑm formā corpore ꝑmanēte in tota trāsmutatiōe ignis: ⁊ terra ⁊ alia hujusmodi nō existent prima mā generatiōis: de hijs autem ⁊ hmōi satis in physicis nostris est dictum versus finem primi libri vbi de

principijs determinatū est. Similr Empedo. nec recte nec oino irrōnabiliter putādus est dixisse ō caufis eoꝝ que mo nēt vtꝝ vnū vel plura sint mouentia. Qō eni mouentē cām posuit rōnale fuit: ⁊ hoc fuit ipsa veritate coact⁹ sicut in añ/ babilis dcīs est. Qō aūt litē ponit ⁊ amicitiaꝫ que sunt ꝓm p̄ma mouētia ⁊ nō determinant subm actionis ⁊ passionis eoꝝ nō rectū fuit. Adhuc aūt sic dicētib⁹ sicut dicit Empe. necesse est q̄ ex toto alteratio auferat. Lis eniꝫ ⁊ amicitia nō faciūt nisi ꝯgregationē ⁊ segregationē: ⁊ nō alterationes in ꝯgregatis ⁊ segregatis. Sicr ex calido nō erit frigidum nec ecōuerso ex frigido calidu ꝓm dicta Empe. Ipse eniꝫ ponit qd ista patiť ꝓtraria q̄ſi mā ⁊ subm: nec diē q̄ est vna nā sicut subm manens in tota trāsmutatione que facta est ignis qn̄ fit ignis ex aq̄ ⁊ que facta aq̄ qn̄ fit aq̄ ex igne. Nō eni ponit nisi agētia litē ⁊ amicitiā: ⁊ nō dat eis mām subie ctā ſz tm̄ ꝯgregatiōe ⁊ segregatione sine mā subta que vna est sub vtroq̄ ꝗtioꝝ: ⁊ sic pz q̄ isufficiēter locutus est de pri/ cipio mouēte: adhuc ēt ponere duo eque p̄mo mouētia est penitus incōueniēs. Necesse est enim q̄ ois multitudo mo uentiū ⁊ motuū reducat ad p̄muꝫ motum ⁊ ad mouēs pri/ mum sicut in. 8. phys. ostendimus. Adhuc autē qm̄ si dem⁹ litē mouere ⁊ amicitiā qd mouebit litem aliqn̄ vt moueat postēꝫ aūt nō moueat Empe. nō determinauit ⁊ eadem rō est de amicitia: ⁊ sic ante hec duo mouētia necesse est aliud mouens ponere: ⁊ hijs similia sequunť incōuenientia.

¶ Cap. 3m. De ꝗdictione ad positionem Anaragore.

Tex. cō. 16. Si qs autē suscipe voluerit Anaragorā dicētē duo esse elnta siue p̄ncipia quoꝝ vnuꝫ est ꝓpe p̄n⁹: ⁊ alteꝝ elntuꝫ opꝫ q̄ suscipiat euꝫ ꝓm an tiquoꝝ positionē ēt̄ū ipse Anara. nō articula uit: dico autē articulare ad itellectuꝫ ⁊ itētio/ nē exprimē ⁊ pferre. Secut⁹ est. n. iste Anara. quosdā antiquos dicētes eā eē nēciaꝫ. Est autē illa quā di/ rim⁹ in phyſicis q̄. s. ex nihilo nihil fit: ⁊ cuꝫ nō album nihil supponat eē de nā albi: albuꝫ nō fiet ex nō albo ⁊ eadē rō est de oib⁹ alijs: ⁊ hōgenea autem fiunt ex cōpōne hōgeneoꝝ. Oia igit̄ hōgenea sunt elnta p̄ma. Cū autē multa ⁊ ifinita sunt ⁊ distincta sicut facta ⁊ existentia opꝫ q̄ ex aliq̄ fiāt in q̄ actu sint oia ſz lateāt: ⁊ ſ̄ opꝫ q̄ p̄muꝫ elntum sit mixtum ex oib⁹ hōgeneis in quo actu sint ſz lateāt: hāc ḡ rōnē ab anti/ quis latētiā formaꝝ ponētib⁹ suscepit Anara. ⁊ nō articula uit eā vt per itellectuꝫ videret qd eēt dcīs oia esse pmixta: ⁊ ad vnuꝫ actuꝫ mixti redacta. Est. n. mixtuꝫ sicut in p̄mo pi/ geneseos determinauim⁹ miscibiliuꝫ alteratoꝝ vnio adin uicē: ⁊ hoc mō nō articulauit Anara. per itellectum ꝓbādo que miscibilia eēnt: ⁊ que nō: ⁊ que essent nā mixti ⁊ mixtio nis: ſz simplr accepit hec ab antiqs ac si eēt ex nēcitate sicut

Tex. cō. vltimi dixerunt: accepit igit̄ ip̄m illo dicto tū absurdo existente q̄ ſcz ꝓm p̄n⁹ alicui vni fiūt pmixta. ¶ Sequunť. n. ex hoc tria icōueniētia quoꝝ vnū est qō accidit p ſyll'm ea añ ea opor/ tere p̄ēristere ipermixta: q̄cūq̄ꝫ. n. miscenť adinuicē p̄us al/ terari necesse est abinuicē. Nō. n. alteranť abinuicē: nisi que separata sunt. Igit̄ nō miscenť adinuicē nisi que sunt separatim distincta. Scōm aūt icōueniēs est: qꝫ nō est qōlꝫ aptū ꝓm na turā pmisceri cuilibet. Dicere igit̄ oia pmisceri adinuicez est absurdū. Nō. n. miscenť adinuicē nisi quoꝝ vna est mā ⁊ excellētie q̄litatū actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ frangibiles ⁊ remissibi les abinuicē. Adhuc aūt 3m icōueniēs est: qꝫ ꝓm hoc dictuꝫ passiones ⁊ accidētia alia separanť a substātijs: qꝫ p eandē rōnē sūt mixta accētia p quā alia mixta dicunť esse: qꝫ albū nō fit formalr ex nō albo: nec albedo ex nō albedine. Igitur accidētia oia mixta sunt: ⁊ latēt actu existētia in mixto sed eoꝝ est pmixtio ⁊ separatio: igit̄ accidētia sūt separabilia a sub

Tex. cō. 17. stātijs: ⁊ sic accidētia sunt substātie: pz igit̄ q̄ rō suscepta nō fuit articulata. Si qs tū exequat̄ articulās ea que itēdit di cere Anara. apparebit multo mirabilius. d. qꝫ inueniet ꝗ/ dicere sibipsi. Qm̄ nāq̄ꝫ in illo mixto nihil penitus erit dis/ cretū: qꝫ discretuꝫ nō est mixtū: pz qꝫ nihil erit verū dicē de suba illa pmixta nisi q̄ pmixta est: sed nihil oino poterit p̄/ dicari vere de ea. Dico aūt q̄ neq̄ꝫ albū neq̄ꝫ nigruꝫ aut ce ruleū aut colorē poterit aliqs p̄dicare de ea: ſz potius nō co lorata erit. Si. n. colorata esset ex necessitate haberet aliqd color supradictoꝝ extremoꝝ vel medioꝝ. ¶ Similr aūt p eādē rōnē erit ēt sine humoribꝰ: eadē quoq̄ꝫ rōne nō erit il/ la suba mixta aliqō homogeneoꝝ: non pōt. n. esse aliqō q̄lē vel ēt̄ū nec aliqō alioꝝ homogeneoꝝ. Si. n. aliqō taliū in/ esset ei oporteret q̄ inesset ei in pte aliq̄ dictaꝝ entis spēr̄ū: hoc aūt est ipossibile: q̄ aliqō hoꝝ actu p̄dicēť de ipo: ideo q̄ hec oia ponunť eē pmixta. Si. n. p̄dicanť actu de mixto: tūc tā sūt discreta ꝓm actuꝫ: ⁊ hoc est ꝗ hypothesim: qꝫ dicit oia esse pmixta p̄ter intellectū: hūc eni solū dicit ipermixtū ⁊ purū: pz igr̄ q̄ mirabilia diē ⁊ q̄ ꝗdicit sibipsi. ¶ Ex hijs Tex. cō. 18.
aūt eisdez dictis accidit hijs qui sequunť Anara. dicē duo p̄ncipia que ponit: vnū qdē qō est agens oia intellect⁹: hoc enim dicit esse p̄ncipiū simpler ⁊ ipermixtū. Alteruꝫ aūt qō ꝓm Anara. ⁊ ꝓm veritatē oēs ponim⁹ velut indeterminate anteq̄ꝫ determineť ⁊ q̄dā spe participet. Sed Anara. dicit hoc indeterminatū ex mixtura ⁊ latētia. Materia aūt dici tur indeterminata ex p̄uatione ⁊ potētia cui⁹ ipsa est subm. Anara. igit̄ nec plane nec recte dixit de p̄ncipijs: maxime qꝫ intellectū ponit aliqn̄ mouere aliqn̄ nō: ⁊ tūc opꝫ q̄ intel lectus habeat alīū ante se motorē sui sicut in. 8. phys. osten dimus: ⁊ qꝫ dixit mixtū interponens ipsum sicut oñsum est hic. Dicit tamē velut aliqd dicto eoꝝ qui posterius dixe/ runt de p̄ncipijs ⁊ ꝓpinquū hꝫ que nūc magis apparent: qꝫ etiā Plato posuit datorē formaꝝ deū deoꝝ aliqn̄ mouere ⁊ aliqn̄ nō: sicut Anara. ⁊ posuerūt multi mixtuꝫ sicut testat Ouidius tangens opinionē eoꝝ dicens. Ante mare ⁊ ter/ ras ⁊ qō tegit omnia celū Un⁹ erat toto nature vultus in orbe. Quē dixere chaos. Sed hij ꝓmones etiā si recipianť ꝓprij sunt sermonib⁹ p̄ncipioꝝ qui sunt circa generatio/ nem ⁊ corruptionē ⁊ motū solū: oēs nāq̄ꝫ huiusmodi Epi/ curei phi solū phanť: ⁊ querūt circa p̄ncipia ⁊ causas talis substātie que est generabilis ⁊ mobilis: ⁊ ſ̄ inquisitio eorū est insufficiēs de substantijs ⁊ p̄ncipijs substātie ꝓm q̄ est substātia. Quicunq̄ꝫ enim speculationē faciunt de omnib⁹ existentibus ⁊ ponunt q̄ existentiū quedam sunt sensibilia sicut nālia: quedaꝫ insensibilia sicut mathematica ⁊ diuina palam est: qꝫ faciunt perscrutationē de vtrisq̄ꝫ generib⁹ sen sibiliū ⁊ insensibiliū ꝓpter qō magis nobis etiam inue sti gandū est. Quid bene aut q̄ nō bene dicant ad ea que ꝗue niunt nobis ad perscrutationē ꝓpositoꝝ que modo inqui/ rimus in sapientia ista quā pre manib⁹ habemus nunc.

¶ Cap. 4m. De ꝗtradictione ad positionem pitagoricoꝝ de numeris quos ponebant esse principia. Tex. cō. 19.

Ꝗ go phi quiprimi fuerunt stoicoꝝ ⁊ vocati sunt pitagorici cupiētes supplere hāc que di/ cta p̄ncipioꝝ insufficiētia vsi sunt eis p̄ncipijs ⁊ elntis extranee ab eo mō quo vsi sūt physio/ logi q̄ nālr ⁊ p nālia p̄ncipia de naturis locuti sūt: qꝫ denitātes rōnē heracliti ⁊ Zenophanis ⁊ q̄rūdā alioꝝ sophistaruꝫ acceperūt p̄n⁹ sensibilium ex nō sensibilib⁹: acceperunt. n. p̄n⁹ de nā ⁊ gñe mathematicoꝝ: ⁊ hoc nō sūt nālia. Nā mathematica de nā qdē sūt exrītū ſē ptes entis: ſz sine motu sē: qꝫ p̄n⁹ mathematicoꝝ nō ꝯcipiū tur cū materijs q̄ in motu sūt: ⁊ ſ̄ ꝓm p̄n⁹ sue exrītie sūt sine motu ⁊ gñalr dñr eē sine motu p̄ter ea q̄ sunt de astrologia: Vide Auer/ roim hic cō. 19. p ista sen tentia.
nō q̄ astrologia ꝗsiderat q̄ de mobilib⁹ ⁊ motib⁹ ꝗsiderat p p̄n⁹ mot⁹: ſz poti⁹ ēt̄itates ⁊ situs mobiliū ⁊ motuū ⁊ ēt̄ita tes tēpoꝝ. ꝗsiderat in astris p p̄n⁹ ēt̄itatis mathematice ⁊ nō ꝗsiderat nās astroꝝ qb⁹ disponunť ad motū nisi illa ps astrologie q̄ mixta ē pbice de q̄ dixim⁹ i 2° phy. ¶ Sz redea m⁹ ad ꝓpo⁹ dicētes q̄ pitagorici qdē disputāt ⁊ tractāt de oi nā ⁊ dicūt modū gnōnis celi ⁊ obſuāt ea q̄ accidūt circa ptes celi ſē circa solē ⁊ lunā ⁊ alias stellas: ⁊ obſuāt ea que accidūt circa passiōes ⁊ opōnes eoꝝ. Dico aūt passiōes ſē eclipses ⁊ p̄uētiōes ⁊ sit⁹ eoꝝ. Opōnes aūt voco q̄ faciūt ſz nāz i calore ⁊ frigore ⁊ imbribus ⁊ vētis ⁊ hmōi. Hec. n. oia diligēter obſuāt pitagorici: ⁊ oēs cōes ⁊ ꝓprias dispēsant cās ex p̄ncipijs mathematicis nō nālib⁹ q̄ſi ꝗsētiāt physiolo gis: q̄ ēt̄ūcūq̄ꝫ cōiť accipiat qō nō ē nisi sensibile ⁊ nāle. Oē n. qō cōprehēdit id qō vocat celū ⁊ ꝗtinet dicūt eē sensibile ens: ⁊ ſ̄ lꝫ nō nālia posuerūt p̄n⁹: tū ipa eaō p̄n⁹ nō attribue bāt nisi nāli enti: hec. n. p̄n⁹ q̄ ponūt ſē dixim⁹ sufficiētia di cūt eē q̄ ascēdāt ⁊ exaltenť ad p̄nciplandū que sunt supiora iter entia sicut est celū ⁊ ptes celi q̄ nobilitate ⁊ loco altiora sunt ceteris entib⁹: ⁊ dicūt ea magis eē ꝗueniētia entib⁹ q̄ſ̄ rōnes p̄ncipioꝝ q̄ sunt de nā ⁊ nālr sūpte eo p̄n⁹ ꝓpetuū oꝫ Tex. cō. 20.

eē. In nālib⁹ aūt nātr ꝓpū nihil est stās ⁊ ppetū. Sic igit dicūt de ꝓncipijs entis sensibilis: ſz nō dicūt per quē modū cātur mot⁹ nō positis ꝓncipijs nisi fine siue finito ⁊ infinito pro subtis mot⁹ solū ⁊ posito pare ⁊ ipare numero pro ꝓncipijs: ex hijs .n. nō cātur mot⁹. Adhuc aūt si dicat nō eē motus: nō dicūt illi qūo sit possibile sic gnōnē ⁊ corruptionē eē fine motu: cū tñ gnō ⁊ corruptio ꝓueniāt sensibilib⁹: adhuc ex hijs que ponūt ꝓncipijs: nō dicūt qūo possibile est eē opationes eor que gestiunt siue ferunt ⁊ mouent circa celum. Tex.cō.21.

Amplius siue dem⁹ ⁊ ꝓcedam⁹ ex hijs ꝓncipijs que ponit pitagoras eē magnitudinē fine ꝓbatiōe: siue ēt hoc ondat per apparentē aliq̄ ꝓbationē ⁊ non fiat vis in hoc aliq̄ qn magnitudines ex talib⁹ ꝓstitui possint. Tū ex hijs sic existētib⁹ magnitudinib⁹ querem⁹ ab eis q̄liter ex hijs ꝓncipijs q̄dā corpor fiūt leuia ⁊ q̄dā grauia siue grauitatē habētia. Ex qbus enī ꝓncipijs supponūt ista fieri: ⁊ dicūt ea ex illis esse facta nihil magis dicūt fieri de mathematicis corporibus q̄ de sensibilib⁹: scim⁹ aūt mathematica nec leuia nec grauia fm q̄ talia nō ꝓstituunt ab hmōi ꝓncipijs: ⁊ ex hoc vlterius sequit q̄ de igne fm q̄ est corp⁹ nāle leue: aut de terra fm q̄ est corpus nāle graue: aut de alijs corporibus hmōi nālibus nihil penit⁹ direūt per hmōi ꝓncipia: sicut Tex.cō.22.
sunt dicentes nihil existē de sensibilib⁹ ꝓpriū ꝑn⁹. ¶ Amplius q̄ram⁹ ab eis qūo opz accipere illa q̄ dicūt esse cās entiū q̄ sūt numeri passiōes: ⁊ nūerus ipse q̄ sūt cāe ⁊ ꝓncipia eor que sunt circa nām celi ⁊ eorum que sunt facta ab initio mūdi: ⁊ rerū que fiunt nūc cū ipsi dicāt nullū penitus eē numerū aliū ꝑter eū ex q̄ ꝓstat mūdus a ꝓncipio facture mundi: ⁊ hec rō fundat sup hoc q̄ nō est ꝑn⁹ essentialr ꝓstitutū alicuius corpis nisi qō icorporat illi. Si g̃ nūerus ꝓstituit a ꝓncipio mūdi corpora icorruptibilia que in motu reiterant fm eandē manētē subam: ⁊ nō fit alius nūerus nisi ille: tūc opz q̄ aut ille nūerus excorporet illis ⁊ illa corrumpant qō est absurdū. Aut opz q̄ alī⁹ fit nūerus quo ista ⁊ illa ꝓstituūtur: ⁊ hoc est ꝯ hypothesis ⁊ ꝯ vitatē: q: cū vterq̄ sit mathematic⁹ vna spēs nūeri nō differt ab alia sīl spe: sīē nulle foie eiusdē spēi accepte sine mā dīlā hūt. ¶ Dicūt tñ pitagorici
nuō mathematico res ꝓstitui. Nā cū in hac pte entis sit res Tex.cō.23.
mota nō habēs eē habile de q̄ nō pōt esse firma ⁊ stans ꝓceptio scialis: sed potius est de ea opinio ⁊ tēpus mensura eē ipsius sicut dicūt pitagorici: paruz vo desuper ⁊ subtus est iniustitia: cū tamē sic nō diuersificet. Id enīz qō est subtus: nō subiacet ordini recto: ⁊ sic iniustitia domiat in eo ⁊ hoc qō est supra ordini subiacet recto: ⁊ sic pz q̄ subtus ⁊ supra differunt: vt iustitia: ⁊ iniustitia. Similr aūt discretio rerū q̄ q̄dā res stāt discrete suis formis ⁊ suo eē: q̄dā aūt sūt permixte sp: ⁊ sp est in eis pmixtio. Oia .n. hec vt dicūt pitagorici cū per situm nō causenē demōstrationē faciunt q̄ horū diuersor vnūqōq̄ est numerus ⁊ diuersitas numeri fm q̄ numerus generat ex numero hāc facit rex diuersitatē: ⁊ accidit fm hūc locum iam quādā pluralitatē esse ꝓstitutaruz magnitudinuz: q: passiones numeri tales sequunt singula loca. Ita q̄ alius numerus est in vno loco ⁊ alius in alio ꝑz pitagoricos: queramus igit vtrū idē est hic numerus qui est in celo ꝓstituens celū quē eundem spe ⁊ numero opz accipere q̄ est hor vnūqōq̄ que mō fiunt ⁊ gñant que sunt sensibilia: aut ille nūerus est alius qui est ꝑter sensibilia: ⁊ tunc redit superius inducta rō ꝓtra pitagoram: ſz aūt pitagoras Tex.cō.24.
eundē numerū vtraq̄ ꝓstituētē eē direrit: tñ Plo motus ꝑ inducta rōne dirit eē aliū ⁊ aliū nūer incorruptibiliū ⁊ corruptibiliū. Sed dirit q̄ illi q̄ sunt itellectuales ⁊ incorruptibiles nūeri sunt cāe: ⁊ alios aūt dirit esse rerū corruptibiliū sensibiliū: ⁊ hos dirit eē sensuales ⁊ corruptibiles. O mnis aūt ista diuersitas ꝓuenit ex hoc q̄ pitagoras ponit numeros mathematicos ꝓncipia: ⁊ nō vidit q̄ mathematica aliquā differētiā hērent a mathematicis que sūt eiusdē generis ⁊ spēi: ⁊ iō dirit ppetuor ⁊ fientiū eosdez esse numeros. Numerus aūt res mātas ꝓncipia dirit eē Plo: ⁊ iō diuersor numeros dirit esse diuersos ⁊ ꝓcipue incorruptibilium ⁊ corruptibiliū. Ambo aūt hmōi ꝓncipia posuerunt vt euaderēt sophisticata Heracliti. Nō .n. videbāt q̄ vniuscuius q̄ generis ꝓncipia oporteret reduci in idē genus sicut ꝓncipia substātie in subam: ⁊ ꝓncipia q̄titatis in q̄titatē: ⁊ ꝓncipia corporis mobilis ad corpus mobile: nec videbāt corruptibilia reduci ad ꝓncipia incorruptibilia: sicut oīs motus reducit ad primū motū qui est cā eius: ⁊ motus primus ad motum primum qō est incorruptibile ⁊ simpler. De pitagoricis g̃ dimittat ad presens. Sufficit enim que dirit tangere tñ nunc quo ad presentem speculationem.

¶ Cap.5⁹. De ꝓtradictiōe ꝓtra Platonē qui posuit ideas ⁊ sumit ꝯdictio ex hoc q̄ separate idee nō pūt esse substantie rerum sensibiliū formales per quas sensibilia numerantur ⁊ ponunt in numerū sicut numerat res per suā formā.

Vi vo posuerunt q̄ idee sunt ꝓncipia entium Tex.cō.25.
multipl⁹ peccāt: primū qdē: q: cū ipsi sint querentes cās existiū hor que sūt sensibilia attulerūt alia ab his eq̄lia numero istis. ¶ Dico aūt alia q: separata que cuz istis sensibilibus ēt sunt nec hūt esse idē: ⁊ hoc est ac si qs velit per foias rex nūerare res: siue in numerū ponē sicut q̄lz res per suā formā ponit in nūerū: putet q̄ nō possit res istas nūerare siue in nūerū ponē pauciorib⁹ existib⁹ nūeris idearū siue formar per q̄s iste res ponunt in nūeruz: q: res numerāde supsunt nuō numerāti: ſz cū plura facit qbus numeret putet se posse numerare. Spēs .n. ideales sunt fere eq̄les hijs que sensibilia numeramus. Nō .n. sunt pauciores eis. Dico tñ fere qm essentialibus hor sensibiliū eq̄les ponunt eē
spēs: ſz indiuiduātia excrescunt sup numerū ideaz: de qb⁹ Tex.cō.26.
ideis querēdo cās sensibiliū ꝓcessim⁹ ad ideas rōnē hericliti fugiētes: vnaqueq̄z .n. ideaz nomē hz cū istis cōe quorum cā est ⁊ rōnē diuersam: q: separati ⁊ sensibilis nō est vna rō q̄ vnū est ppetū ⁊ aliud corruptibile: circa subas enim rerum que sunt alia ab ideis: ⁊ hec sunt indiuidua sub cōmunib⁹ spēb⁹ ꝓtenta: est vnū qō est spēs in multis ⁊ de multis tam in sensibilib⁹ q̄ in sempiternis separatis. Hec igit que in sempiternis sūt: ⁊ subalia ꝑdicata sunt sempiternorum attulerunt Plonici ad sensibilia vt per ea ponant in numeraz sicut res in nuō ponit per suā formā ⁊ sicut per suaz formā numerat: ⁊ sic id qō est a re separatū numerat eā ⁊ dat ei eē: ⁊ id qō equoce ꝓuenit ei numerat rē ⁊ dat ei eē. Sicut si dicerem⁹ q̄ hō vn⁹ numerat forma bois picti qō est magnum icōueniēs. ¶ Aliter aūt dicit Auerrois obicē Aristo Error Auerrois cō.25. Et erroris causa.
tele ꝯ Plonē dicēs q̄ Aristo. vocat numeraz eq̄lē numerum parē ⁊ q̄ incōueniens sit dicere q̄ par numerus numereē ⁊ nō ipar: cuz vterq̄ sit numerus ⁊ dicta illa nō sunt curāda: q: nō est verum q̄ Plo posuit numeraz mathematicū eē rerum ꝑn⁹: sed potius numeraz rex sicut dcm est in añbabitis ⁊ hec puerilitas ꝓtingit ex trāslatione arabica que mendosa ⁊ corrupta est. ¶ Obiectio g̃ est q̄ numer⁹ sensibiliū est numerus suaz formaz: forme aūt sunt separate: g̃ numerant sēsibilia alio q̄dā ab eis allato nuō: res aūt nūerate formis suis nō numerant pauciorib⁹ q̄ ipse res sunt. Opz igitur formas tot eē ad q̄s a sensibilib⁹ ꝓcessibus quot sunt sensibilia. Est aūt hoc icōueniēs q̄ q̄lz istaz formaz que ponit separate est equoca ad sensibilia eiusdē nois existia cuz ea que sunt de eē separato nō sunt vniuoca ad ea que per eē ꝓcepta sunt cū mā: ſz in separatis multis est vnū ꝑdicatū vniuoce de illis: ⁊ simil⁹ in multis ꝓceptis cū mā est ꝑdicatuz cōe vniuoce ꝑdicatū de ipsis: ſz nō est vnū vniuoce ꝑdicatuz in separatis: ⁊ cū mā ꝓceptis. Si g̃ ista per separata sicut per formas suas nūerant ꝑ alia in rōne ab ipsis q̄ nō ꝓueniūt cum eis nisi in multitudine ⁊ paucitate nūeri qō est absurdū: q: sic eadē rōne. 10. lupi possent nūerari per formas. 10. ouiū: ⁊ sic foia canis vel lupi eēt foia ouis qō absurdissimū ē ⁊ flm.

¶ Cap.6⁹. Et ē z° ꝯdictio ꝯ Plonē ex hoc q̄ idee ponunt nō esse ꝑter ppriū rei intellectū per quem de re syllogizat.

Multipl⁹ fm q̄s modos fm Plonē ondim⁹: q: Tex.cō.27.
sūt ⁊ eē hūt spēs ideales fm nullū eorūdē modor videt q̄ aliq̄ spēs separata eē possit: pp syllogismū .n. ⁊ sciaz ondim⁹ fm Plonē spēs eē. Scim⁹ aūt qm ex qbusdā nō est neēe fieri syllogismū. Et spēb⁹ .n. ⁊ intētionib⁹ ꝑticularib⁹ ad nihil possum⁹ syllogizare. Ex qbusdā vo est syllogism⁹ q: ex spēb⁹ ⁊ notionib⁹ vniuslib⁹ rex q̄ sūt vbiq̄ ⁊ semp syllogizam⁹ ad q̄libet rem demōstrandā. Sed iste spēs ⁊ notiones ex quibus syllogizamus nō sunt eor quor nos Platonici putam⁹ eas eē: q: spēs ex qb⁹ syllogizam⁹ oia quorūcū q̄ sūt scie fm rōnes illaz sciaz sumpte: he rōnes sunt fm id

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GR.

qd̄ in affirmationib⁹ est vnū de multis nō habēs eē separatū ab illis: ⁊ in negationibus est ſilr ſm diuerſionē: q: illud qd̄ est vnū in multis nō habēs eē separatū negat de qbuſdaz: hoc aūt est illud ſm q̄ per intēctionē acceptā aliqd̄ pticularīū corruptibiliū intelligit q̄ vniuſe bz eſſe in ipſo: ⁊ est eſſe ipſius. igit ſyllogiſmus nō fit per notionē ⁊ ſpēm ſeparataz. ¶ Hoc eni ſenſibilr demſtatoz est qdē intēctio ⁊ forma que est phantaſia. Sz per vniuſe abſtractū qd̄ est in ĩtellectu ab eis ſyllogizat de eis nec poſſet de eis ſyllogizari niſi eēt eſſe ipſoz: igit per hoc qd̄ ſeparatū est ab eis nihil pōt ſyllogizari de ipſis: igit idee nō ſūt ponēde eo mō quo ponunt p̄pter ſyllogiſmū. ¶ Ampli⁹ aūt rōnū ⁊ ſyllogiſmoz que ſunt oib⁹ certiores ſūt demſtationes oſtēſiue q̄rum est diffinitio d. qd ⁊ ppter qd rei ad quā inferēdā ſyllogizat: ⁊ iſte rōnes ſyllogiſmoz demſtatoz nō ſm rōnes qditatum nō ſunt niſi due in gēe: ſyllogizantes. n. per formas rerū cōiter ex qbus ſyllogizant quas greci vocant ideas faciūt eas: ⁊ accipiunt eſſe ad aliquid nō qdē abſolute: ſed q: eē eaz est ꝓiunctum cōpoſitioni ⁊ reſpectui: q: qditas est alicuius ⁊ nō abſolute accepta vt per ſe eriſtēs: ſicut pz ex ipſa talīū notionū diffinitione: qm̄ ſpēs est eoz que p̄ncipalr in qd p̄dicatū magis ꝓpriū ⁊ genus eoz que principaliter in qd p̄dicatū magis cōe: ⁊ ſic facile est vidē in alijs: igit ſpēs ex qb⁹ rōnes certiſſime ꝓcedūt ſm eſſe dependēt ad ea quoz ſunt eſſe ⁊ notiones: q̄ nō habēt eē abſolutū ⁊ ſepatū ſicut dicim⁹ loquentes ſm Platonē: ⁊ hec est vna ps notionū ⁊ ſpēz ex qbus ꝓcedūt rōnes certiſſime que de rebus per ea que ſūt eēntialia reb⁹ de reb⁹ ſyllogizātes: alia ps earūdē rōnū q̄ de reb⁹ ſenſibilib⁹ ſyllogizat est q̄ de hoie per formā hois ꝓcludit: ⁊ cū hō in eo qd̄ hō ſit ſolus ⁊ ſimpler itellect⁹ p quē ꝓcludit delectatio q̄ est ex ꝓtēplatione theorematū eē pura ⁊ firma nō hās ẑriū: ⁊ hec ſola notio ſiue ſpēs in ſyllo poſita bz eē ſepatū ſtē in ſequētib⁹ hui⁹ ſcie ꝓbabim⁹. ⁊ tō ſm ordines ſpērū per q̄s res q: ſūt ſenſibiliū ſm q̄ ſenſibilia de qb⁹ nō est itellect⁹ ſz phātaſia: ſtē dirim⁹: ⁊ ſūt notiōes vniuſes eēntiales ſenſibilib⁹: de qb⁹ est itellect⁹ ⁊ p eē nō ſūt ſepate ⁊ est intellect⁹ ipe q est ſpēs ⁊ notio hois p quē opa ꝓpria hoi: ⁊ paſſiones ꝓcludunt: ⁊ hic ſolus bz eē ſepatuz. Nullo igit mō p rōnē ⁊ ſyllm certiſſime de re ꝓcludētē pōt eē demſtari idea: quā nos Platonici ponim⁹: ⁊ oino rōnes q̄s inducūt illi q ponūt ſpēs ideales pp q̄s ponūt ideas auferūt ea que magis eē volūt qm̄ ideas ipſas q̄s ponūt hi q dicūt eē ideas. Cū. n. idea nō ſit inuēta niſi ꝓpter vniuſe p̄dicatū ⁊ eēntiale q̄ ſubalr ſilitudo ſenſibiliū opz q̄ oē cōe p̄dicatū eēntiale colligēs multitudinē ꝓtētoz ſub ipſo ꝓus ſit ipſis nā tpe et rōne ſicut in principio phicoz oſtēſum est. Tale aūt p̄dicatuz est numerus ad oēm numerū ſub ipſo acceptū qui est binarius: ternarius: ⁊ ſic de alijs: ⁊ hoc p̄dicatū cōe est ſeparate eriſtēs extra particularia: igit idea nūeri erit aī p̄mā dualitatē: q̄ dualitas nō est nūer⁹ p̄m⁹ qd̄ abſurdū est ⁊ ſm rei veritatē ⁊ ſm ponētes ideas. Supra. n. oſtēdimus q̄ poſt monadē lumis cāe p̄me p̄mū qd̄ ꝓſtituit est bras intelligentie. ¶ Qd̄ aūt nūerus ſepat⁹ ſit aī p̄mū binariū est ſile: ac ſi dicam⁹ elemētatū eē aī eēntū cū tū eēntū ſit p̄n'' eēntati. Cō ponit. n. nūerus ex p̄mo eēnto pluralitatis qd̄ est binari⁹: ⁊ ipe p̄n'' pluralitatis ſue ſicut vnitas est p̄n'' diſcretiōis: q: ſicut vnitate diuiſa ab alijs ⁊ in ſe idiuiſa fit diſcretio in oibus vnis: ita pluralitas aggregatiōe diſcreti cū diſcretū ſit p̄n'' pluralitatis ⁊ hoc magis volūt eē plonici q̄s oēs ideas eo q̄ hoc est p̄n'' p̄mū vñ cānt ⁊ ꝓſtituūt multitudinē ideārū ſm q̄ idee ſūt forme ſepate ⁊ diſcrete facientes ⁊ diſcernētes ideata ſenſibilia: ⁊ nūer⁹ in hijs q̄ ꝓſtituūt ideas a prima dualitate ꝓſtituit. Seqt̄ aūt ſm rōnes ſm quas ponūt ideas q̄ aliqd ꝓus ſit nā ⁊ tpe ⁊ rōne eo q̄ est ſm ſe abſolutū. Dirim⁹. n. p̄dicatū cōe per hoc q̄ est eēntialis nā q̄rundā nō eē ſiue reſpectu ad illa. Prima aūt ſūt ſm ſe ſicut prima vnitas ⁊ primus binarius: idea igr nūeri q̄ ſepata est: ⁊ ad aliqd est ꝓ: est p̄mo binario q̄ abſolute ⁊ ſimplr: ⁊ vt vniuſe dicam⁹ hec q̄ dcā ſūt icōueniētia ſequunt: ⁊ oia alia icōueniētia q̄cūq̄z aliq q opiones q̄ ſūt de ideis ⁊ rōnes opinionū ſequunt opponēdo hijs q dicūt de p̄ncipijs. Seqnēs eni ⁊ examinans rōnes eoz de p̄ncipijs prima er ipſis rōnibus eoz ꝓcludet icōueniētia talia. ¶ Ampli⁹ ad eandē ertimationē rōnis ſm quā ⁊ pp quā dicimus eē ideas nō ſoluz ponent idee eē ſpēs ſubaz: ſz ēt multoz alioz. Intelligētia eni ſiue notio vna in multis erñs q̄ est ſcie p̄n'' pp quā ponimus ideā nō ſolū eē circa ſubas idiuiduales ⁊ ſenſibiles: ſz ēt de alijs ⁊ ſcie q̄z p̄n'' est vniuſe nō ſolū ſūt de ſubijs: ſed alioz ſūt multoz q̄ ſciunt. Opz igit q̄ idea que est qditas accidētiū bēat eē ſeparatū: per hoc q̄ opz q̄ bēat ideā que est p̄ncipiū ſciēdi ipm: hoc aūt abſurdiſſimū est qditatē alicuius que ad aliqd est hīe eē ſeparatū: ⁊ p ſe eriſtere ⁊ ſubz eē nō hīe niſi ab alio: accidēt aūt mille talia incōueniētia ſi quis ſequat rōnes q̄s ponūt de principijs ſicut dixim⁹.

Tex.cō.28.

Tex.cō.29.

¶ Cap̄. 7''. Et est tertia ẑdictio ẑ Platonez accepta ſimul ex veritate rei: ⁊ rōne opinionis ponentium ideas.

Tex.cō.30.

Conſiderando aūt ea q̄ dicūt ſm necitatē ⁊ ſz opionē ſiue opionis rōnē: q̄ ponūt ideas dicim⁹ q̄ ideas nihil aliō eē neē est niſi ſpēs pticipales ſubijs pticularib⁹ ſubalr: non. n. idee pticipant ſm accñs aliqd̄. Sz opz q̄ ideā vnū qd̄q̄z pticipet iquātū nō de ſubcto p̄dicat de illo ſz ſubalr: pōt. n. aliqd pticipare aliqd̄ p̄dicatuz ⁊ ſubalr ⁊ p accñs. Et hoc explanādo dico: vt ſi qd pticulare ſubm p ſe duplo vel binario pticipat qd̄ est ſubale p̄dicatū ei⁹ pticipabit ēt ſempiterno: ſz p accñs: accidit. n. duplo q̄ ſit ſempiternū: q: ſepatū ē vt dicūt: igit ſpēs p̄dicata de multis erit ſuba ipoz: ⁊ nō pticipata p accñs. Spēs āt ille ſic de ſubijs p̄dicate ſubaz ſigñant tā hic in ſenſibilib⁹ q̄z illic in ſepatis: q: ēt i illis mltitudo colligit ad vnū aliqd̄ p̄dicatū de ipſis: igit in ſepatis neē est apparere aliqd vnū in mltis p̄dicatū de illis qd̄ ſit hñs eē p̄ter ea de qb⁹ p̄dicat ſm rōnes p q̄s ponūt ideas: ⁊ tūc q̄rem⁹ de illo cōi: qm̄ ſigdē vna ⁊ eadez ſpēs idealis est ideaz hñtiū vnū cōe p̄dicatū: ⁊ ſenſibiliuz pticipātiū ideis: tūc opz q̄ aliqd̄ cōe ſit vniuoce p̄dicatū de ſenſibilib⁹ pticipātib⁹ ideas: ⁊ de ideis q̄s pticipāt ſenſibilia: ⁊ per hoc exēplū vidē poſſum⁹. Qd̄. n. magis est in dualitatib⁹ hic demſtatis corruptibilib⁹ ſingulis ⁊ in alijs dualitatib⁹ q̄ multe ſūt ſz ſempiterne ſūt eē ipſa dualitas q̄ cōe p̄dicatū est vnū ⁊ idē: aut qd̄ magis est p̄dicatuz cōe vnū ⁊ idē in ea dualitate q̄ est ſenſibilis: ⁊ in alia q̄ est in ſempiternis icorruptibilis. Nō. n. pōt dici q̄ p̄dicatū cōe vnū ⁊ idez qd̄ ē dualitas ẑ pticipata magis ſūt illis q̄z iſtis. ¶ Oſtēdimus eni q̄ accidit dualitati illi q̄ ſit ſempiterna: ⁊ hoc non facit magis ineſſe illis q̄z iſtis: ⁊ ex hoc ſeqt̄ q̄ idearuz ſint idee ⁊ qditatis qditas ⁊ forme forma q̄ oia ſunt abſurda. Si vo dicat ꝓpter hoc: q̄ non est eadē ſpēs participata ab hijs ⁊ illis: tunc nō ꝓueniunt iſta ⁊ illa niſi nomine ⁊ nō rōne: quoniā tunc idea nō dicet de ſenſibilibus ſm ſuaz ſubſtantialē rōnē: ⁊ ſic dicet de ſenſibilibus equiuoce: ⁊ hoc est ſi aliquis vocat cōmuni nomine calliā ſiue Socratē hoiem ⁊ ſtatuā ligneā hoiem nullā inſipiens rei ⁊ nature cōmunicationē: ⁊ ſequit q̄ idee nō ſunt forme eſſentialiter participate ⁊ ſubſtātialiter: ſicut vo callias homo per intentionez ⁊ naturā hominis lignei vel idoli q̄ ſimilitudo quedaz est ei⁹. Veritas ergo rei ⁊ ratio qua ponit idea ſimul accepta probant ideas oino eſſe nihil ⁊ hoc intendimus.

¶ Cap̄. 8''. Et est ꝓtradictio ſumpta ex hoc q̄ ſunt inutiles idee ad motum ⁊ ſciam ⁊ est ratio ſenſibilium.

Tex.cō.31.

Maxime aūt inter omnia prehabita aliquis cōſiderans ſubtiliter dubitabit quid vtilitatis conferre poſſunt ſpecies ideales ſempiterne ſm eſſe hijs que ſunt facta vel corrupta de numero ſenſibilium exiſtentibus: talis eni ſpēs idealis ſuppoſita nec pōt eē cā motus qui est de ſubto ad ſubm: nec pōt eſſe cā trāſmutatiōis alicui⁹ que est de nō ſubto ad ſubm: vel de ſubto ad nō ſubm: ⁊ hoc est ideo q: mouēs mām est in mā: ⁊ aliter nō moueret eā ſicut pz q̄ ſemē mouēs in generatiōe vnit materie generabiliū: ⁊ ingredit in eā: ſicut ſpiritus igredit in corpus ⁊ virtutes celeſtes nō mouent mām niſi prius ingrediant mām cum virtutibus elemētalib⁹ ſicut oſtendimus in. 16. de aialibus qm̄ ſi nō eēnt intus nō tāgerēt: ⁊ ſi nō tāgerēt nō agerēt: ⁊ ſi nō agerēt nō ſequereē alteratio. ¶ Separatū aūt eē habēs nec intus est: nec tangit: nec agit: q̄z nihil ꝓfert ad motū vel trāſmutationē: ſz nec ad ſciaz ſenſibiliū auxiliabit idea: eo q̄ ſm eē de numero alioz est q̄ ſūt ſeparatim eē hñta. Nō enim pñt ſeparata eſſe ſubta eoz que ſenſibilia ſunt: q: nul

Mouēs mām est in mā. vide 7. me. cō. 28. ⁊ cō. 31. in fine cōmenti.

illus suba que est eē ipsi⁹ sepatū hz eē ab ipso. Si enim eēnt
sube ⁊ qditates ipoꝝ sensibiliū pro certo nō bērent esse nisi
in ipsis: ⁊ motis eis mouerentur: ⁊ eis destructis ipossibile
eēt aliqō illoꝝ remanē. Sic aūt nō sūt sz pmanētia ⁊ sepata
sūt: ḡ distinctū eē habētia hijs sensibilib⁹ nihil ꝓferūt vtili
tatis ad eē istoꝝ. Sic aūt sepatū eristētia nec ad sciam nec
ad eē ꝓferūt cū eadē sint ꝑncipia eēndi eē ⁊ cognoscēdi ipz:
nec ista sepata insūt ꝑticipātib⁹ ea sensibilib⁹: sicut cā ad eē
que est cā formalis: hc tñ fortasse causas eē opinabant illi q
ponebāt ideas: sicut dicimus fieri albū er hoc q̄ miscēt co
lor alb⁹ subcto er intrinseco adueniēs sicut eē mixtū pri⁹ est
separatū: ⁊ ad hoc facili⁹ intelligēdū opz nos hic anticipare
ea q̄ posteri⁹ in hui⁹ scie libro nono ꝑbāda sūt. ¶ Dicim⁹
igit ꝑm doctrinā Aristotelis nulla forma mixta est cū subto
qō est mā: sz oib⁹ formis in mā potētia eristētib⁹ fit eductio
eaꝝ ad hoc q̄ in effectu ⁊ actu fasse causas eē opinabant illi q
sistentis in potētia ꝑm q̄ est in potētia qō sic ꝑbat Aristote
les. Qm̄ enim hyle est subm mutationis ⁊ mot⁹ ꝑmū opz in
hyle ipsa tria supponi sine qb⁹ nullo mō est trāsmutatio vel
mot⁹ est in trāsmutatione qō ꝓtinue arbitrat: ⁊ hec est pri
uatio: ⁊ est i ea qō ꝓtinue fit ⁊ educit ⁊ hoc est esse forme: ⁊
est q̄ vnum ⁊ idem numero manent in toto actu: ⁊ hec est
suba mātē: ⁊ qōcūq hoꝝ desit nō est hyle subm mutatiōis ⁊
mot⁹: igit in intellectu mātē claudit esse forme in ea ꝑm in
choationē: qz aliter nō eriret ꝓtinue accepta per motū. for
ma igit nō est ei imixta per aduentū ab extrinseco: sed itrin
seca intellectu ei⁹: ⁊ hec est cā q̄ vnū est vnius nātē ꝓstitutū
er mā ⁊ forma: sed nō ꝓstituūt er subto ⁊ accidēte: ⁊ tō dicit
Aristoteles q̄ mā nō intelligit nisi per analogiā ad formā.

Mō tres opiones ō formis ꝑ qb⁹ vide diffuse Auerroē 12. me. cō. 18.

¶ Due aūt alie sunt opiones de formis: vna qdē plōnis.
Qz sez omnes alie forme sint a datore ab extriseco influre
mātē: ⁊ hoc dicit ꝓlo: ⁊ ꝑm hoc forme sunt sicut mātē sicut
suplinite ⁊ nō intrinsece per esse ⁊ intellectuz mātē: ⁊ sic sunt
sicut mixte. Alia aūt est Anaragore qui dirit oēs in mā esse
actu: sed latere ⁊ quo ad hoc iterū cū mā mixta sūt: ⁊ vt in
trinsece nātē ⁊ esse ⁊ itellectū mātē ⁊ quo ad hoc ꝓlo ⁊ Ana
ragoras vnū ponūt lz cā sue pōnis nō sit vna ⁊ eadem. Oia
aūt ista orta sunt er ꝓpōne quā oēs ꝓcesserūt antiq q̄ sez er
nihilo nihil fit oino: ⁊ tō cū forma actu fiat dicebāt oportere
ꝑistere formā er q̄ fit: ⁊ tūc diuerterūt ꝓlo qdē ad dato
rē ⁊ ideas: Anara. aūt ad latētiā ⁊ diverūt formas ꝑisten
tes esse mixtas mātē: ⁊ Aristoteles videēs icōueniētia que se
quunt elegit verū dicē q̄ sūt in ptāte mātē. Dicē igit ꝑdicto
mō mixta eē cū mā rō mobilis valde ⁊ subuertibilis ē quā
sicut per aūtia pz. ꝑm⁹ dirit: lz per hoc motinuz aū se cām sic
dicēdi bīet ⁊ postea i ea successorē habuit Sudoriū: ⁊ alij q
dā ꝓsenserūt istis: facile nāq est colligē multa ⁊ valde ipos
sibilia ad talē opinionē destruēdā: qz tā dcm est vnū incōue
niētissimū q̄ er forma sez ⁊ mā nō fit vnū: ⁊ 2ᵐ est q̄ motus
nō est act⁹ ei⁹ qō est in potētia sed efficiēs: nec mot⁹ est erit⁹
de potētia ad actū sz est influxus agētis ꝑm formā: ⁊ q̄ mā
nō est subm mot⁹ ꝑprū sz est tñ iquātū influit agēs formā:
⁊ q̄ mā nō desiderat formā eo q̄ nihil desiderat aliqd nisi
per aliqd similitudinis qō hz cū ipa: ⁊ q̄ q̄lz forma pōt fieri in
q̄cūq mā cū nihil forme appropriet hec forma huic mātē ⁊
q̄ gnō nō est cōpositi: sz forme tñ: qz gnō nihil est nisi datio
forme a datore: ⁊ q̄ mā nō mouet sz poti⁹ in eā getā igredit
forma: ⁊ multa talia facile inenium que vidit Aristoteles
cū abhorruit istā positionē. ¶ Adhuc aūt nō est aliqs ꝓsue
tus modus dici quo er spēb⁹ sempiternis fiant alia ab eis
que sunt sensibilia corruptibilia: patet igitur omnino ad eē
⁊ scientiā rerum inutilem esse idearum positionem.

¶ Cap. 9ᵐ. De ꝛdictiōe ꝓtra ꝓlatonē sūpta penes ideas ꝑm q̄ dicunt esse exemplaria opificis.

Lex. cō. 32.

Icere vo q̄ spēs sūt padigmata sine exempla
ria eē ad que resperit opifer qī fecit istū sensi
bilē mūdū: ⁊ q̄ ista ab exemplarib⁹ participāt
eristentiā in isto mūdo sensibili: ⁊ tō iste forme
sūt imagines illaꝝ que sunt in mūdo arthety
po sicut dicit ꝓlato vaniloquiuz est: ⁊ est hoc
dicere fabulosas ⁊ poeticas fabulas: poemata enim figmē
tis talia sub integumentis mentiunt volentes corruptibili
metaphora significare vniuersalitatē vrtutis operatiue pri
mi intellectus: qui oia recte ꝑducit ac si ꝑducit ad exēplar
vnūquodq. Dicere autē hoc simplr ⁊ sine metaphora esse
vnū vaniloquiū est: qz ad pfectā rōnez agentis nō requirit
nisi q̄ formā que est ꝑncipiū actiōis apud se hēat: hāc aūt
formā hz agens intellectus per formā que est scientia sua ⁊
nāliter agens hz eaz: qz ipsa est forma per quā inest ei agē:
⁊ iō neutrū agens indiget exēplari extra ad qō inspiciat qī
agit. ¶ Queramus igit a ꝓlone qd sit agēs vel operās in
tota nā qō sit ad ideas respiciēs: sine eni oi exēplari ꝓuenit
q̄ aliqī fit in nā simile illi: ⁊ aliqī nō sed fit dissimile: fit eni
aliqī qō gnāt simile gnanti aliqī nō: igit ēt eristēte exēpla
ri Socrate sepato ⁊ nō eristēte eo fit iste Socrates er Do
monis p̄ris sui q̄lis in nā est iste sensibilis Socrates. ¶ Si
militer aūt palā est qī ꝑm ꝓlatonē exēplaria ponant pro
pter cōia p̄dicata qb⁹ vniunt pticularia erūt tot exēplaria
quot sunt p̄dicata cōia que sunt p̄dicata per se er qb⁹ scit ⁊
syllogizat: ḡ ⁊ si ponat Socrates sempiternus ad quē respi
ciēs opator fecit istū sensibilē Socratē: opz ꝓcedere q̄ illi⁹
sempiternt Socratis sint exemplaria plura: ḡ ⁊ spēs plures
erūt exēplaris Socratis sicut sunt bois p̄dicata cōia per se
aial ⁊ suba ⁊ bmōi: hec eni similr erunt in anthoantropos
hoc est per se bois qui est homo sepat⁹: ḡ spēi erit alia spēs
ꝓr ea qō nō dicūt qui ponūt exēplaria esse. ¶ Ampli⁹ spēs
erūt nō solū exēpla sensibiliū: sed ēt exēpla specierū sicut ge
nus exēplatū est spēi: ⁊ hoc ibi cū illō qō fit ad eius exēplar
fit imago ⁊ nō idea sine forma sine spēs: sicut pz per predi
cta exēpla specierū que ponit ꝓlato erūt imagines sicut et
ille forme que sūt in mā: ⁊ hoc est ꝓtra ꝓlatonē dicentē for
mas formātes que sunt sepate nō esse imagines. ¶ Ampli⁹
glibet recte opinās opinabit ipossibile eē q̄ forma subalis
que est rei qditas ⁊ id cui⁹ est illa suba sint ꝑm rem sepata:
suba. n. est eē ei⁹ cuius est suba: ⁊ nō hz aliud esse ab ipo: ita
q̄ de subiectis illis q̄z est suba impōe est remanere aliqō
subaltū ꝑm eē: quō ḡ erūt idee separatiz ꝑm eē: cū sint sube
rū: ⁊ lz hoc absurdū sit ⁊ ꝑ opionē oiuz tñ in phedrone sic
dī q̄ spēs sepate sint cāe eē rerū ⁊ fieri earūdez. ¶ Amplius
ēt si dent eristere spēs tñ hec singularia nō pticipābūt ea ni
si ponat aliqd mouēs in mā qō faciat sepata venire in ista
singularia: ⁊ hoc iam in supiori capto ostēdimus esse ipōe.

Tex. cō. 34.

¶ Adhuc aūt m̄lta fiūt p aerē que sūt alia a spēb⁹: qz nō du
bitam⁹ qn forme artificialiū sint accidētes mātē: ⁊ iō scim⁹
talia nō hēre spēs que per se eristunt: ⁊ sic domus ⁊ anulus
fiūt sine spēb⁹ separatis: qz hoꝝ nō dicim⁹ spēs esse sicut iam
dirim⁹. igit cū artificialia imitent nātē palā: qz ꝓtigit ⁊ alia
que nālia sunt ⁊ esse ⁊ fieri ꝑpter tales causas ꝓiūctas cum
mā quales vt nunc dicte sunt esse in artificialibus.

¶ Cap. 10ᵐ. De ꝛdictione contra positionem ꝓlatonis: q̄ numerus idearum est principium.

Tex. cō. 35.

Lato aūt nō solū posuit ideas esse formas re
rum ⁊ ꝑncipia: sed ēt dirit spēs esse numerū si
cut dirim⁹ superi⁹. Nō aūt dirit numerū illuz
qui in gnē est discrete q̄ntitatis eē ꝑn⁹: sed po
tius illū numerū q est spēz ⁊ idearū. Has. n.
dirit numeris ⁊ numeroꝝ ꝑportionib⁹ iūctas
ꝓstituere res ⁊ in armonicis cōpōnib⁹ tā er ꝑte forme q̄ er
pte mātē: ꝑp qō triplicē dirit esse numerū instrumētalem. s.
quo reddit ⁊ mēsurat entiū discreta q̄ntitas: ⁊ formalē quo
res q̄libet ponit in numero ⁊ ꝓstituit in ꝑportione numeri:
⁊ mālē q̄ est res sensibiles in ꝑportione ꝓstitute. ¶ Proce
damus igit nūc ꝓtra istā positionē dicētes quecūq incōue
nientia sequunt. Nec curamus hic de hijs que dicit Auer
rois: qz non vident nobis esse ꝑm litteralem Aristo. intelle
ctum. Dicamus igitur qz si numeri quidam formales sunt
ideales species: per quem modum erunt isti numeri cause
rerum eristentium. Queramus vtrum sint sicut cause rerū:
quia res ipse constitute sunt alij quidez causati ab illis nu
meris sicut si dicamus q̄ vnus numerus causatus ab illis
est homo qui est species ⁊ esse indiuiduoruz: ⁊ alius nume
rus etiā ab illis causatus est Socrates indiuiduus: ⁊ alius
iterū numer⁹ sub cōmuni numero bois accept⁹ est callias.
Et sic de oibus indiuiduis ⁊ coibus spēb⁹ ⁊ generib⁹ acce
ptis ac indiuiduis. Si aūt sic dicat. Tunc q̄ram⁹ qd cālita
tis hūt illi numeri sepati ad istos ꝓceptos cū mā. Nō eniz
est sufficiēs differētia quā dicūt q̄ illi sunt sempiterni ⁊ isti
non: ad hoc q̄ illi sūt cause ⁊ isti causati. Qō eni aliquid fit

Nō quē nūerum ꝓlo posuerit ꝑncipiū rerum. Et quō triplex est nūerus ꝑm ipm.

sempiternũ nõ ꝓfert et q̃ sit cã: ꝑcipue put cã ⁊ pn̄ᵐ est forma. Sz potiꝰ hoc q̃ eẽntialr ꝓstituit ipm: ⁊ sit de eẽ ipsi ſiẽ
Tex.cõ.36. ⁊ in aſibitis dirimꝰ sepꝰ. ¶ Si vo dicat q̃ ꝓportiões siue rõnes numeroꝝ sũt hoc in seſibilibꝰ subijs cõstitutis: sicut symphonia q̃dã ꝓportio nũeroꝝ in sonis: ita et in armonia p̃ncipioꝝ ꝓstituit subã illõ nõ lõge est a vitate: ſz ꝑm hoc cũ ois ꝓportio sumat in aliq̃ nã: palã est eẽ aliquẽ nũeꝝ cuius est ista ꝓportio ⁊ ea seſibilia ꝓstituta q̃ꝫ sunt iste ꝓportiones sũt illa nã: ⁊ si illa nã q̃ sic ꝓportiõata ꝓstituit subas est mã corꝑoꝝ seſibiliũ: opz q̃ ⁊ ipsi nũeri sint ꝓportiões illiꝰ mãe ⁊ sint ꝓportiões alterius ad aliud. Ois.n. ꝓportio est hitudo vniꝰ ad aliud: ſiẽ est ꝓportio partiũ mãe carnis ad formã carnis. Dico ãt partes mãe ſiẽ tot ꝑtes terre ad tot aq̃: ⁊ tot aeris ad tot ignis ⁊ icõplonatis oibus ⁊ cõpositis est ſilr. Dico aũt gñalr q̃ hoc dcm̄ est ſiẽ ſi est callias ꝓportio in nũeris ꝑtiũ ignis terre ⁊ aque ⁊ aeris: tũc opz ẽt q̃ antropos hoc est p se hõ siue sepatꝰ hõ siue ponat eẽ nũerꝰ siue nõ: tũ opz q̃ ꝓportio sit in nũeris q̃rũdã rexꝝ: q̃ aliud sũt q̃ nũerꝰ q̃ nõ nisi in ꝓportiõe ꝓstituũt ipm: ꝓstat.n. q̃ nõ ẽ simpler ſz ẽ in eo potẽtia genꝰ ⁊ actꝰ: nec ista ꝓueniũt adinuicẽ in ꝓportiõe potẽtie ad actũ ⁊ actꝰ ad potẽtiã. Sic ãt in ꝓportiõe erũs rexꝝ q̃ nõ sũt nũerꝰ nõ erit ille hõ aliqs nũerꝰ q̃ sit ꝑter res illas ex qbꝰ in ꝓportiõe ꝓueniẽtibus ꝓstituit: ⁊ sic
Tex.cõ.37. male hõ sepatꝰ nũerꝰ eẽ ponit a plone. ¶ Amplꝰ si nũerus di eẽ idee q̃s ponit ꝓlo: ita q̃ eẽ ideaꝝ sit eẽ cuiusdã nũeri faciẽtis ideas: ſiẽ aĩa dꝰ eẽ nũerꝰ seipz mouẽs ſiẽ dicẽ ꝓlato: tũc opz q̃ ea q̃ ꝓueniũt nuõ cõi ꝓueniãt ⁊ formis ideaꝝ. Videmus aũt q̃ ex multis nũeris fit vnꝰ ꝑ aggregationẽ: ⁊ ex qbuscũq̃ nũeris aggregatis fit vnꝰ nũerꝰ: qũo aũt ex q̃ buscũq̃ spẽbꝰ plibus fit vna spẽs: ⁊ si forte dicat ꝓlo q̃ nõ ꝓstituit nũerꝰ ex nũeris p̃mis: ſz ex vnis siue vnitatibꝰ nũeri eo q̃ nũerꝰ est aggregatio vnitatũ: ⁊ ita dicat fieri in formis ſiẽ millenarius ꝓstituit ex decies cẽtũ: ⁊ cẽtũ ex decies 10. ⁊ 10. ex decies vno ⁊ recurrit ꝓstõ ois nũeri vsq̃ ad vnitatẽ q̃ p̃ᵐ ꝓstituẽs. Tũc q̃ram̃ qũo se hũt vnitates in nuõ q̃ formas ꝓstituit si nãq̃ ille ꝓformes sũt vniꝰ spẽi ꝑm nãm: multa sequunt icõueniẽtia q̃ꝫ p̃ncipale est: q̃ ex hijs q̃ sunt vniꝰ spẽi ⁊ nãe nihil fit oino: q̃ ex hoie ⁊ asino nihil fit oino: ⁊ nõ est iter ea ꝓportio nisi eq̃litatis ⁊ ſilitudinis: ꝓportio aũt in q̃ res ꝓstituit est diuersoꝝ ad vnũ ꝑm aliq̃ medieta tẽ arithmeticã vl geometricã vel musicã hitudo. Scõz aũt est: q̃ si ponamꝰ aliqõ fieri in talib̃ totũ eẽ eiusdẽ spẽi: ⁊ sic oia eẽnt eiꝰ spẽi: q̃ ex eisdẽ vnitatibꝰ fierẽt ⁊ eiusdẽ speciei idee: ⁊ ex ideis eiusdẽ spẽi fierent eiusdẽ spẽi ideata seſibilia: ⁊ alia ĩfinita sequunt icõueniẽtia. ¶ Et si pp hoc dicat q̃ vnitates nõ sũt ꝓformes: seq̃t statiz: q̃ nec eedẽ sibi iuicẽ sũt vnitates sepate q̃ cõstituũt formas: ⁊ seq̃t pp hoc q̃ nec alie pũt eẽ oẽs oibꝰ adinuicẽ: ita q̃ q̃lz sit alia in spe ab alia: ⁊ hoc planũ est vidẽ: q̃ cũ ille vnitates q̃ formas ꝓstituunt
Tex.cõ.38. sũt p nãz aũ formas ideales: ſiẽ in eẽ foiali ꝓstituẽtes eas: ipe sũt oino sepate ab oi mã mãtoꝝ ⁊ sũt impassibiles: ⁊ tũc q̃ram̃ a q̃ differũt abinuicez sepate ⁊ sic ipassibiles exũtes vnitates ⁊ nõ erit ẽt fingẽ volẽti assignare differẽtiã. Talia eni dicta rõnabilia sunt sicut ꝓstãtia p syll'm nec sunt ꝓessa itelligẽtie sicut sũt p̃ncipia p se nõ: q̃ forme nõ sũt sicut foias nũerꝰ ꝓstituẽs. ¶ Amplꝰ ãt cũ nũerꝰ circa quẽ est arithmetica sit genus discrete q̃titatis q̃ nullũ ens vel formaz ꝓstituit opz ad genꝰ aliqõ a nuõ formas faciẽte nũeꝝ illũ facere circa qõ est arithmetica illiꝰ. n. vnitatis nihil ꝓstituũt nisi nũerũ: ⁊ sic habemꝰ q̃tuo: nuõs: vnũ arithmeticum q̃ est determinati generis: ⁊ vnũ ideterminati generis q̃ in esse formali ꝓstituit ideas: ⁊ 3ᵐ nũerũ ideaꝝ: ⁊ 4ᵐ nũerũ ideaꝝ ꝓstituto ⁊ hec est derisio: ⁊ iõ idee nũeri eẽ nõ possũt.
Tex.cõ.39. ¶ Adhuc aũt ſz ea q̃ vltimo dirimꝰ nũerꝰ q̃ ꝓstituit mediꝰ est iter nũerũ simplicẽ arithmeticũ: ⁊ ipas ideas ꝓstituta: oia aũt q̃ sũt ifra aliq̃ siue media aliq̃ꝫ ꝑm nãz sũt cõposita aut ex hijs qbꝰ est simplr cõpõ mediꝝ: ⁊ hec sũt que mari me distãt in gñe illo. Aut.n. sũt ex aliqbꝰ que sũt p̃ncipia ad ipa media: ſz nõ sint p̃ncipia ⁊ p̃ma simplicia absolute: sicut
5. phs. tex. c. 52. Et tex. cõ. 6. cõponit media q̃dã ex medijs que cõparata ad ipsa sũt extrema sicut documꝰ in. 5. phys. Aliter.n. nõ posset dici q̃ꝫ numeri formarũ essent medij inter formas ⁊ p̃sentia seſibilia ꝑm ꝓlatonẽ: q̃ forme ideales nõ ꝓstituũt res presentes nisi mediate rõne numeri: q̃ liganꝫ cuz seſibilibꝰ: ⁊ sic illi numeri medij sũt iter eas ⁊ seſibilia p̃sentia: ista neceſse est numeros q̃ ꝓstituũt formas eẽ medios iter numeros mathematicos ⁊ ideas. ¶ Amplꝰ ꝑm hec que dicta sunt
Tex.cõ.40. vnitates que sunt in dualitate ꝓstitute ideas hũt alias pores se vnitates dualitatis que prior est ea: ⁊ hoc est ipossibile: cũ vna vnitatũ nihil addat super aliam: eo q̃ vtraq̃ ab oium mã mãta sepata est sicut ꝑ̃ per antedicta. ¶ Amplꝰ in isto numero medio queramus q̃re ille numerus est vnũ simul collectũ siue cõprehẽsiuz. Dico aũt vnũ: qõ simplr est vnũ: ⁊ hoc est q̃ forma vnũ est: hoc enim nõ erit assignare: q̃ discretio nõ est causa vnitatis simplr: cum ipsa sit simplr multitudo: ⁊ multitudo in eo qõ hmõi non est cã vnitatis: simplr igit idea est multa simplr ⁊ non vnum eo q̃ eius cã est multitudo simplr. ¶ Amplꝰ aũt ad oia que dicta sunt
Tex.cõ.41. si in numero ꝓstituente ideas vnitates sunt differẽtes ꝑm spẽm ⁊ formã: cũ illa sint eẽnta prima rerũ: tũc oportebit eũ aliqd simile dicere quẽadmodũ dicũt qcunq̃ q̃tuor dicunt aut duo spe differentia. Hoꝝ enim qlibet sit plura dicit elementa spe differentia: q̃ nõ dicit primũ elementuz eẽ corꝑ qõ cõe est hijs que ponũt eẽ principia: ſz dicit ignẽ ⁊ terraz eẽ elemẽta: siue sit eis cõe siue non: ⁊ ita dicit ꝓlato vnitates diffoormes eẽ p̃ncipia prĩa nõ ꝓsideradõ cõem eis nũeꝝ sicut ꝑz p aũdicta. Et sic aliqũ dcm̄ fuit: ſz nũc dicit a plone is q̃ vnitates q̃ sũt p̃ncipia ideaꝝ sũt ſiles: ⁊ hoc est dicẽ: ac si dicerem̃ q̃ q̃ſi vno in forma eristẽte eẽnto fiãt tres: ſiẽ ex igne: vel aq̃ q̃ sũt ſiliuz ꝑtiũ ꝑm formã. Si aũt sic dicat aliqd vnũ eẽ eẽntũ ⁊ nõ vnitatẽ absolutã sed suppositũ ⁊ subm vnũ hõgeneũ: tũc seq̃t q̃ sube formales rexꝝ nõ sũt nũeri: ſz potiꝰ illud vnũ qõcũq̃ est illud. Palã aũt q̃: si vniuersitas rerũ est aliqd vnũ ⁊ idẽ: ⁊ hoc est p̃ncipiũ oiuz formale: opz q̃ illud vnũ multiplr dicat: ⁊ nõ vno mõ: alr.n. ipossibile est oia dicẽ vnũ: ſiẽ ꝑz in ipo ente: q̃ sicut dicit ꝓporphyriꝰ. Si qs oia entia vocet equoce ⁊ nõ vniuoce nũcupabit: ⁊ ita est de lumine p̃me cãe qõ sementẽ oium dixit ꝓlato: hoc eniz nõ oibꝰ vno mõ acceptum erit principium.

¶ Cap. iiᵐ. De contradictione contra ꝓlatonem de reductione subarum ad principium numerorum.

Tex.cõ.42. NOs aũt volẽtes subas seſibiles corꝑeas reducere ad p̃ncipia prĩa p̃memorati nũeri ꝑm plonicos tũc ponimꝰ linee lõgitudines ꝓstare ex p̃mis ꝓzijs linee q̃ sũt ꝑductũ siue lõgũ ⁊ breue ⁊ hoc dicimꝰ eẽ ex ꝓzijs p̃mis q̃titatis que sẽ magnũ ⁊ puũ: vt dicit ꝓlo: ⁊ planũ siue superficiẽ dicemꝰ ꝓstare ex p̃mis suis ꝓzijs q̃ sunt latũ ⁊ artũ siue strictũ q̃ ẽt sũt magnũ siue puũ in supficie. Corꝑus vo dicimꝰ cõponi ex ꝑfundo siue alto ⁊ bũili siue imo. In vnoq̃q̃z eni gñe p̃ᵐ prima ad ꝓstituẽdũ res gn'is illiꝰ prĩa ꝓzia sũt. Primũ aũt oium in gñe ꝓtinui q̃ sũt vt pmũ subm siue mãeoꝝ q̃ sũt in q̃titate est magnũ ⁊ puũ: iter q̃ est motꝰ augmeti ⁊ diminutiõis: ꝑm igit ꝓlonis phiam corꝑ reducit cuz sua ꝓzietate ad supficiẽ: ⁊ ꝓzietatẽ suã ſiẽ ad p̃nᵐ: ⁊ superficies cũ sua ꝓzietate ad lineã cũ sua ꝓzietate ⁊ linea cũ sua ꝓzietate reducit ad magnũ ⁊ paruũ. Magnũ ⁊ puũ reducũtur ad prĩa ꝓzia nũeri q̃ sũt multũ ⁊ paucũ. Magnũ.n. diffinũt qõ cõponit ex multis: ⁊ paruũ qõ cõponit ex paucis: ⁊ sic oia reducimꝰ ad nũeros sicut ad p̃ma ꝓstituẽtia. ¶ Attũ
Tex.cõ.43. ſz hoc ita dicamꝰ ꝑm eos q̃ram̃ ab eis qũo sic p̃nᵐ se mãlr ꝓstituẽs hẽbit aut planũ siue supficies lineã q̃ nullã hz latitudinẽ: aut qũo hẽbit solidũ corꝑ sicut p̃ncipia sic ꝓstituentia lineã ⁊ planuz que nihil hũt ꝑfunditatis. Aliud.n. genꝰ ꝓzioꝝ est latũ ⁊ artũ siue strictũ: ⁊ aliud genꝰ ꝓzioꝝ ꝑfundũ siue altũ ⁊ bũile siue imũ: ⁊ nõ subalternatiz posita ista: nec reducibilia ad se inuicẽ nec sunt vniꝰ motꝰ p̃ncipia: sicut ꝑz ex hijs que in. 2. celi ⁊ mũdi determinauimus. Quẽadmodũ q̃ nũerus in eis nõ est sicut p̃ncipiũ eo q̃ multũ ⁊ paucũ ab hijs per aliud genꝰ diuisum est: cui nihil hoꝝ subalternatim positũ est: ita nihil eoꝝ que sunt sub numero: ⁊ super numerũ ꝓtingit istis q̃ſi inferioribꝰ sub numero ꝓstitutis: ⁊ ita nõ reducit ad numerũ q̃ſi ad p̃ncipiũ aliqõ p̃dictoꝝ. Sed nec est ꝑfundi latũ: si.n. hoc dareẽ: tũc oporteret q̃ eẽt aliqua superficies. Quãdo.n. alterũ de altero vt de subcto p̃dicat quecũq̃ p̃dicanꝫ de predicato: ⁊ de subcto p̃dicanꝫ. Si aũt genus esset ꝑfundi latũ esse: ꝑfundũ esset latũ: sed ẽt corꝑ latũ qõdã est siue supficies qõ ipse est. ¶ Amplꝰ

puncta

puncta que ꝑma cõtinui sunt principia: er quo sicut er principio ereunt si oia continua reducunt ad numeros sicut ad prima cõstituẽtia. De hoc enim gñe principiorꝫ cõtẽdebat Plato: ac si tota nãliuz doctrina ⁊ existẽtiũ vlr eẽt geometrica: sed aliqñ vocabat punctũ ꝑn'' mãle linee: ⁊ videẽs impossibilia que sequunt. s. q̃ lõgitudo cõponit er nõ longis: ⁊ q̃ rectũ recto cõtinuaret: ⁊ punctũ pũcto tangeret: ⁊ punctũ ꝓñs siue habitũ eẽt ad pũctũ ⁊ multa alia que in. 6. phy. a nobis determinata sunt mutauit sniaz: ⁊ hoc qõ est ꝑn''' linee idiuisibiles lineas eẽ posuit. Sed nõ euadit p hoc preinductã qõnẽ qd sit ꝑn''' puncti: ⁊ qr si cõcedamus idiuisibiles esse lineas qõ'tũ falsum est quelibet idiuisibiliũ linearũ hẽbit necessario terminũ punctũ: igit er qua rõne numeri linea est numerus aliqs er eadẽ rõne etiã punctũ erit numerus aliquis. ¶ Nõ enim vnitas sola punctũ cõstituit: qr sic differret cõstitutũ a cõstituẽte: hoc est punctus ab vnitate. O portet igit q̃ pũctus sit qdã numerus: ⁊ sic id cui penit' pars nõ est numerus est qõ absurdissimũ esse iudicatur ab oibus. Sic igitur numeri nõ possunt esse principia ad que substantie rez quantitatẽ habentium reducuntur: nec ipse quãtitates cõtinue ad se inuicem causantur.

Lex. cõ. ꝑmi. Et infra.

¶ Caꝑ. 12. De contradictione contra Platonez ꝑm q̃ idee dicuntur esse cause generationis.

Lex. cõ. 44.

Omnium aũt ⁊ vltiter omni sapia querẽte cãm de manifestis eo q̃ occultũ nõ probat nisi per manifestũ. Nos q̃ phantes ꝑm Platonis sumus sciam pretermisimus hec que manifesta sunt ingrere: eo q̃ nihil oino dicim' de cã mouente que est ꝑn''' trãsmutationis mãe ad formã: hãc enim sicut in antehabitis dirimus in mã eẽ necesse est. Sed phando putantes nos dicere horꝫ que sensibilia sunt subaz formalẽ ⁊ opinãtes formas que in trãsmutationib' sunt nõ posse principia eẽ eorꝫ que sunt ⁊ scie: dicim' sine magna rõne alias quasdã a sensibiliũ formis esse separatas subas. Sed oino supuacanee dicimus qño ille separate substãtie sint horꝫ quẽ in sensu demonstrant subẽ formales: cũ sine trãsmutatiõe nihil sensibiliũ participare conueniat hmõi separatis: sicut in antehabitis prius dirimus. Sic igit frustra ponunt esse idee sicut cause formales sensibiliũ. ¶ Adhuc aũt nullaz p̃ius er istis positionib' in sciẽtijs videmus cãm existentẽ ꝓpter quã oĩs itellectus rez ⁊ oĩs nã facit sicut ponit Plato ideas: ꝓpter quas oĩs itellect' facit scire res esse: intellect' enim nõ facit scire per separatas: eo q̃ separatũ ꝑm esse nõ est qd ⁊ ꝓpter quid rez ⁊ nã nõ facit eẽ res hoc q̃ sunt p separata: qr nõ coniungunt reb' ita q̃ sint esse rez sensibiliũ. Nec videmus in tota ista phia Platõis q̃ spes ideales tangãt illã cãm quã dicimus eẽ vnũ pricipiorũ rem cõstituentiũ ⁊ facientẽ scire eam que est cã que vera est rei qdditas sicut paulo ante dirim'. Sed ꝑm dicta Platonis mathematica siue separata ꝑm rem facta sunt presentibus in sensu phiaz addicientib' Platonicis oportere tractare hmõi separata gratia alior ab eis que sũt separabilia. ¶ Cũ enim in sensibilib' nõ inueniat aliqd permanẽs vnuz in multis ⁊ de multis erñs oportere iudicabãt ponere mathematicas hoc est separatas formas que imobiles existentes vnũ eẽnt in multis ⁊ de multis: ⁊ sic facere res esse que sunt ⁊ sunt ꝑn''' sciendi que sciunt. Et sic oportebat vt dicũt mathematicas formas tractari ꝓpter sensibilia. ¶ Amplius aũt si rei sequant cõueniẽtiã magis rõnabiliter suscipiet aliquis mathematicã esse subam illam que subiecta est vt mã quã formã rez esse mathematicã. Materiã enim mathematicã quã posuit Plato esse magnũ ⁊ parũ sicut dirimus in antehabitis: suscipiet aliquis p̃dicari cõiter de mã sensibilium ⁊ ipsam eẽ subm prime ꝫrietatis forme ⁊ mãe: hoc enim cõuenit dictis phiologorꝫ qui ponũt rarũ ⁊ spissum: dicẽtes ea esse primas subiecti mãlis differẽtias. ¶ Cũ enim oĩa cõtraria que principia sunt trãsmutationis ⁊ motus reducantur ad priuationẽ ⁊ habitũ per hoc q̃ vnũ est supabundãtia ⁊ alter defectus. Dicebãt phi spissum esse defectũ ⁊ rarz supabundãtiã qui ponebant principia elemẽta magis formalia: ⁊ illi qui ponebãt ꝑn''' esse mãle magis dicebãt econuerso: spissum esse abundãtiã ⁊ rarz esse defectũ: ⁊ huic conuenire videt dictũ Platonis: qr er hoc q̃ magnũ est ꝑm eum qõ cõponit ex multis: parũ qõ cõponit ex paucis erit spissum sicut magnũ: ⁊ rarz sicut parũ. Spissum enim est qõ ex multis cõstantib' ꝓpe: ⁊ rarũ qõ ex paucis distantib' lõge: ⁊ sic ad minus cõgregatiõe in spissum ⁊ segregatiõe in rarũ possit fieri generatio ⁊ trãsmutatio: ⁊ de motu qdẽ aliqd fit rõnabiliter susceptibile dicit Plato. Sigdez enim ea que mãlia dicit Plato fuerit mot' principia palã qr spes quas ponit mouent. Dico aũt moueri sicut moueri dicũt ea que per motũ accipiunt: ⁊ nõ sicut illud qõ subijcit motui: ⁊ hoc multo magis susceptibile eẽt q̃ spes dicere mathematicas nullo mõ motus. Si enim spes p̃dicto mõ nõ mouent: vnde ergo venerũt in ista generata sensibilia. Non enim erit assignare spẽm quã nõ semp habuit nisi p motũ accipiat eã ⁊ si sic nõ dicant venisse in mãm nõ põt dici vnde venerint: qr p hoc q̃ sepate eẽ ⁊ imobiles ponunt tota pscrutatio que de mã ꝓprie est auferẽ ⁊ destruit per istã positionẽ: iz q̃ etiã ex parte mãlis principij nõ satis bene direrit Plato tamẽ susceptibilius ⁊ tolerabilius dirit q̃ er parte forme quã posuit esse separatam ꝑm esse.

Lex. cõ. 45.

¶ Caꝑ. 13''. De ꝑdictiõe ꝫ Platonẽ ĩ hoc q̃ formas easdez ꝑm eẽ separatũ ⁊ distinctũ dicit eẽ in oib' ⁊ in pluribus.

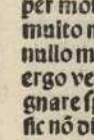

Lex. ⁊ cõ. 46.

Quod aũt Plato dicit vnũ esse separatũ acceptũ in multis esse ⁊ p̃dicari de illis: ⁊ hoc dicit ꝓpter vlem ⁊ simplicẽ nãm que inuenit in multis ⁊ de multis p̃dicari in rõne vna: ⁊ hoc marie dicit de magis vlib' que sunt ens ⁊ vnũ. Improbare illud nõ est difficile: facile nãq̃ videt eẽ mõstrare parũ studentib' in phia q̃ vnũ ꝑm esse acceptũ nõ sit oia. Nã er suppõne que p se itellecta cõcedẽda sit nõ põt dici q̃ vnũ ꝑm esse distinctũ oia sunt sicut dirit Plato: iz si qs dicit cõcedẽdo q̃ oia sũt id aliqd demõstratũ vnũ: qõ hz eẽ separatũ sicut dicit Plato vnã ideã entis oia iformare: sicut vnus masculus implet multas feminas ꝑm eẽ separat' ab eis qõ nõ faceret si vne femine per mãm eẽt cõiunct' sic masculinũ ⁊ femininũ nõ iplet in plantis: ⁊ tõ masculinũ nõ implet in plãtis nisi vnũ femininũ. Sic dicenti obijciemus dicentes: q̃ hoc nõ põt esse rez nisi det illud vnũ qõ in oibus existendo idez de oib' predicat esse vle: sicut genus qõ vna rõne p̃dicat de oib' in quib' est: hoc enim esse opz vñ illud qõ ꝑm esse vnũ est numero in oib': ⁊ hoc nõ põt diuersa rõne p̃dicari de eis. Sic aũt vnũ in oibus multis esse est ipossibile: sicut pz in gbusdã: nullã enim vnã vnius nãe ꝑm esse hñt rõnẽ ea que sũt oia: nec etiã ea que in quãtitate sũt post numeros: vt dicit Plato lõgitudines. s. ⁊ latitudines ⁊ profunditates hmõi vnius gñis hñt vnã rõnem. ¶ Probauimus enim iam pridẽ hoc in vnũ genus nõ reduci nec reduci ea ad genus numeri: siliter autẽ nec ea que mõ sunt: ⁊ ea que post futura sunt hmõi vni' generis hñt vnã rõnẽ: qr sic dicẽdo vnũ ⁊ idez actu ꝑm eẽ acceptũ ⁊ formã reiteraret in hijs que ꝑm subaz corrumpunt: qõ est ipossibile: qr in scõo perigeneseos ꝓbatũ est quecũq̃ corporalẽ subaz hñt motũ nõ reiterant eadẽ numero: eodẽ aũt mõ nec illa que aliquã hñt potẽtiã ad esse pñt hoc mõ esse vnũ: eo q̃ potẽtia eorꝫ nõ est vna ⁊ vniformis. Ista enim que sic sunt in oib' nõ possunt alique spes esse sepate. ¶ Dictũ enim Platonis est q̃ spes sunt numeri qdã cõstituti a numeris simplicib': ⁊ ista que insunt reb' ꝑm suũ esse nõ sunt numeri nec pñt esse media que dicunt eẽ ifra duo extrema sensibilia. s. ⁊ numeros ideales. Si enim eẽnt media tunc eẽnt mathematica mãlia que dicit Plato eẽ: ⁊ nõ in oib' esse eadẽ. Nec ẽt pñt corporalia esse ista sensibilia: qr tũc vt dicit nec ad eẽ ꝓficerẽt nec ad scire. O portet igit q̃ ista que in oibus sũt eadẽ ꝑm rem sint quartũ genus entis: ⁊ sic erit de ipsis quartũ genus scie theorice: qr nec est diuinũ nec mathematicũ nec phicum: ⁊ cũ illa que in oibus sunt sicut cause prime ⁊ ꝓprie entis vlr erit ista scia vlis ad diuinã: ⁊ oẽs alias ⁊ hẽbit stabile principia: ⁊ causas taz diuine scie q̃ aliaꝫ: ⁊ hec est absurditas maxima. ¶ Adhuc oino ⁊ vlr si aliqs querat elementa siue principia que in eẽ erñtiũ oium igrediunt sicut principia rerũ erñtiuz sunt forma ⁊ mã ⁊ nõ diuidat multiplr dicta ens ⁊ vnũ: que sunt in multis impole est inuenire eo q̃ nihil vnũ p vnã rõnẽ ⁊ esse vnũ sit in oib' quin poti' nihil vnũ ꝑm eẽ est in plurib' oib'. Et si cõsiderent ẽt ea que vt genera sunt in plurib' que ꝑm eẽ: tñ nõ sunt in eis cũ sint eadẽ per vnaz cõem rõnez existẽdi in multis: vnde in libro de aia dirimus

Lex. cõ. 47.

In fine. 2. de gñatiõe ⁊ corruptione.

ꝓ de aia. tex. cõ. 8.

q̃ ratio aĩalis vniuersalis ꝑm vnũqq̃ ſpãle aĩal cui ineſt
altera eſt: ⁊ ſi ꝑm vnã cõem rõnẽ ſumptã penes intẽtionem
ſimplicẽ ⁊ abſolutã aĩalis eſt in multis iſta rõ logica eſt ⁊ nõ
pbice ſumpta. Multo ḡ minus vnũ ꝑm eẽ diſtinctũ ⁊ ſepa-
ratũ ab eẽ eius cui ineſt põt eẽ in oib⁹ vel plurib⁹: ⁊ alr ad-
huc in iſta põne eſt peccatũ. ¶ Querẽtes enĩz ꝑm dictũ mo-
dũ de reb⁹ pbicis er qb⁹ ſicut principijs ſuũ eſſe elemẽtanti
bus nõ cõuenit accipe cauſas aliquas er qb⁹ eſt facere aut
pati pbice: aut er qb⁹ cauſaẽ corp⁹ rectũ cuius eſt facere aut
pati: ſicut enĩz dicitur corpus rectũ ꝓpter motũ rectũ quẽ bz.
Sepata enĩz ꝑm eẽ actionis ⁊ paſſionis ⁊ rector corporum
principia: ſz enim cauſas hũt in mã ꝑm eſſe agentes: ſicut in
oibus pbicis demõſtratũ eſt. Si aũt qs dicat q̃ nõ opz diui
dere multiplr dictũ qõ eſt in oib⁹ vel plurib⁹: q̃ talia princi
pia nõ dicunt eẽ niſi ſolar ſubar ⁊ illis iſunt p vnũ modũ:
tũc ẽt ſi hoc cõcedat qõ tũ ver nõ eſt ſi aliqs querẽs ſolius
ſube elemẽta putet ſe hẽre oium erũtiũ elemẽta deceptus
eſt: ⁊ nõ eſt ver ſi hoc dicat q̃ ꝑm diuerſitatẽ erũtium diffe-
rũt elemẽta rer que ſunt igredientia eẽ ipſor: pz ḡ ad eſſe nõ
ꝓficere hmõi vnũ: qõ in oib⁹ vel pluribus eſſe dicit: ⁊ tamẽ
habet eſſe ſeparatũ ⁊ diſtinctum ab eſſe ipſorum.

¶ Cap.14m. De contradictione contra Platonem in hoc
q̃ dixit ideas principium ſcientie.

Ter. cõ. 47. Quod aũt ad ſcire idee nõ cõferant ſic oſtendi-
mus. Si enĩz forme p quas ſcim⁹ quid eſt vel
pp qd eſt quelibet rer extra aĩam hũt eẽ ſepa
ratũ: opz q̃ ſint ſingulares ⁊ cõparatio earr ad
itellectũ nõ eſt ita q̃ itellectus abſtrahat eas a
reb⁹: ſz potius ſicut cõparat ad ſenſata: ita itel
lectus cõparabit ad itellecta extra eũ entia: vñ ſicut haben
tes per nãm facultatẽ ſentiẽdi nõ diſcimus videre ſed ꝑte
ſenſibili ſine doctrina accipimus ſenſatũ: ita oĩno nõ diſci-
mus ſcire ſed ꝑte forma ſeparata ſcimus. Nõ enim tũc er
multis ſenſibilib⁹ memoria: nec er multis memorijs erpe-
rimẽtũ: nec er multis erpimẽtis acceptis vle: ſed oĩno p ni
hil prius acceptũ doctrina vel nã ſtatim ꝑte idea ſcimus.
¶ Queram⁹ igit cũ nõ fiat ſcia in nobis niſi per principia ⁊
precipue p eẽntiales cauſas ⁊ ꝓprias que ſunt elemẽta q̃uo
volẽs diſcere ⁊ ſcire diſcet iſtas ideas quas Plato poſuit
oium eẽ elemẽta. Pala enim q̃ nõ eſt poſſibile ſic dicere q̃
fit quedã precognoſcẽs prius: cũ tũ ois ſcientia ⁊ ois doctri
na fiat er ꝑiſtenti itellectiua cognitiõe quarũdã er quib⁹
ſicut er principijs cognoſcimus alia de qb⁹ querim⁹ ⁊ dubi
tamus: ſicut enĩz geometrã diſcentes ꝓclones geometricas
opz preſcire alia que ſunt ꝓncipia quor ſicut principior eſt
ſcia ꝓclonũ quã addiſcit: ⁊ nõ ꝑcognoſcat queſita de qb⁹ fu-
turus eſt diſcere niſi p ꝑtia ꝑcognita. Ita eſt etiã in oibus
alijs que addiſcimus. Si autẽ idee ꝓn̄m ſunt ſciendi vna-
queq̃ ideaꝝ imediatũ ordinẽ hẽbit ad itellectuz ſicut ime-
diatũ ordinẽ ad ſenſum hũt ſenſibilia: ⁊ ſicut nõ accipimus
vnũ ſenſibiliũ p aliud ꝑiſtẽs in ſenſu: ita nõ ſciem⁹ in itel
lectu p aliud ꝑeriẽs in itellectu: igit ſi aliqua p ideas oium
eſt oium ſcia que idee ſunt ꝑticulares forme ꝑm eſſe ſepate
motiue itellectus ſicut ſenſibilia mouẽt ſenſuz. Sicut aiunt
qdã hinc taliter ⁊ er talib⁹ oĩa nõ ꝑiſtit aliqd cognoſcẽs:
Ter. cõ. 48. ſed oẽ per ſeipm cognoſcit ⁊ nullũ p aliud prius cognitũ co-
gnoſcit. Cum tũ ois diſciplinaliter cognoſcẽs nõ diſciplina
tus niſi p cognita aut oĩa aut q̃dã que marime prima ſunt
alior: hoc enĩ in omni diſciplina cõpleror ⁊ incõpleror taz
ꝑm viã itellectus q̃ ꝑm viaz ſenſus. ¶ In demõſtratione enĩz
que eſt cognitio cõpleri ꝑm viam itellect⁹ opz principia pre
cognoſcere: ⁊ in diffõne p quã ſcitur incõplerũ ꝑm viã itelle-
ctus opz preſcire ⁊ eẽ nota ea er qb⁹ eſt diffinitio. Similiter
aũt ⁊ in hijs que ſciunt p inductionẽ que eſt er prior⁹ ꝑm
viam ſenſus. ¶ Sed ſi dicat Plato: q̃ ea que ſunt principia
ſciendi oẽm rem nõ accipiunt ab itellectu ſed ſunt in nobis
cõnaturalia nobis erũtia: tũc cũ illa ſint qd eſt ⁊ ꝓpter quid
eſt res quelibet ꝓnãlis erit ſcia qd ⁊ ꝓpter qd eſt quelibet
Ter. cõ. 49. res: ⁊ ſic potiſſima oĩuz ſciaꝝ ꝓnãlis eſt nobis. Cõnãlia enĩz
nãm nõ derelinquũt. Mirũ ergo eſt q̃uo alicui⁹ rei obliui-
ſcimur: aut aliqd nos latet cũ ꝓnãliter in nobis habeamus
potiſſimã oium ſciaꝝ de qualibet rer: que enĩz ꝓnãliter ha-
bent ⁊ pfecta p nãlez habitũ magis habent facultate ⁊ vſu
q̃ ea que acquirunt doctrina vel aſſuetudine. ¶ Amplius
hijs ſuppoſitis q̃uo cognitionẽ aliquã põt ſuſcipe aliquis:
hoc enĩz nõ põt videre q̃ manifeſtũ bz apud ſe er talib⁹ for
mis er qb⁹ eſt res quelibet ⁊ q̃uo eſt er illis: ⁊ hoc eſt cogno
ſcere pfecte ⁊ de nullo dubitare. Qõ falſum ſit pz q̃ videm⁹
multas dubitatiões ⁊ opiones diuerſas eẽ de multis reb⁹.
Ambigit enim aliqs de reb⁹ quẽadmodũ ⁊ circa quaſdam
ſyllabas ambigunt grãmatici: cũ enĩz ſyllaba ſit cõprehẽſio
litteraꝝ. Quidã opinant ꝛ q̃ que vna eſt littera greca elemen
to cõpoſito venire in cõpoſitionẽ ſyllabe ⁊ dicũt cõponi er.s.
⁊.e. vel ꝑm hoc nomẽ littere er.s.y.in.a. ſicut grãmatici no
ſtri dicũt ⁊ eſſe duplicẽ ꝓſonantẽ er.s.⁊.e. Alij vo dicũt aliũ
eſſe ſimplicẽ ſonũ qui nullis ſit cognitor in alijs litteraruz.
¶ Si enim vt dicũt Platonici oia pfecte ſcimus: nulla dz eẽ
dubitatio de vna ⁊ eadẽ re nec diuerſor diuerſa opio: ſz de
oib⁹ vna oium pfecte ſcie cõceptio. Amplius aũt ea ſcibilia
quor eſt ſenſus aliqs ſicut color q̃uo põt illa cognoſcere nõ
hũs illũ ſenſum cũ in posteriorib⁹ analeticis oſtẽdimus q̃
ois nr̃a cognitio oritur er ſenſu: ⁊ tũ ſi ver dicunt Platonici
hoc opz accidere. ¶ Si.n. ille quas direrũt ideas ſunt oĩuz
eẽntia ⁊ imediata principia ⁊ qd ⁊ pp qd oium dãta ⁊ erũtia
quẽadmodũ cõpoſite voces ſyllabaꝝ ⁊ dictionũ fũt er pro-
prijs eẽntis: ⁊ hec ſunt apud nos ꝓnãliter cecus nat⁹ ⁊ oĩno
nullũ ſenſum hũs p ideas color demõſtrabit de coloribus q̃
abſurdũ pz eſſe oibus. Er oibus igitur inductis eſt mani-
feſtum: q̃ idee naturaliter nihil ad ſcire proficiunt.

¶ Cap.15m. Et eſt digreſſio declarans poſitionem Plato-
nis vt melius intelligatur cõtradictio contra ipſum.

Si intelligẽtiã aũt eor que dicta ſunt interpo
nere nos opz q̃dã de opione Platonis: q̃ igit
ſupius dixim⁹ q̃liter de⁹ opifer ⁊ pater deoruz
ſementẽ deor facit: ⁊ dijs filijs tradit ⁊ illi ad
par exequunt. Dicebat Plato primas rer for-
mas que vere forme dñr ſunt lumia itelligen-
tiaꝝ que a nullo formant: ſz oia formãt alia q̃uis qbuſdam
virtutib⁹ mãlib⁹ determinent ⁊ appropriẽt mãe: tũ qcqd
ille vtutes formatiue vtutis hũt ab iſtis eſt: ⁊ ſic pferũt iſte
vtutib⁹ mãe oterminãtib⁹ eas ⁊ ab eis nihil accipiũt: ⁊ hoc
eſt qõ i libro de cauſis dr q̃ ois itelligẽtia eſt plena formis:
verũtũ er itelligẽtijs eſt que bz formas magis vles ⁊ q̃dã z
que bz formas minus vles: qm̃ quo illud lumẽ fuerit itelli-
gentie ſupioris: eo erit magis vlis vtutis ⁊ plura iformãs
⁊ virtutẽ ꝑhabẽs in ſe iferior: ita tũ q̃ forme ille nõ diſtin-
guunt ab eẽntiali lumine itelligẽtie: ⁊ nõ ſunt cõcepta q̃dã z
variata ꝑm res quaꝝ ſũt forme: ſz poti⁹ lumẽ formans ſicut
dixim⁹ aĩam ſe hẽ ad formã mẽbror quas facit: ⁊ lucem ſe
hẽre ad formas color: pp hoc dicebat Plato q̃ res ſenſibi-
les ſunt nobili⁹, in ſuis formis ſepatis q̃ in ſeipſis ⁊ nume-
ris: q̃ in ſeipſis ſunt p caſuz ⁊ obtenebrationẽ lucis itelligẽ-
tie. In lumine aũt itelligẽtiaꝝ ſunt lur que eſt rõ cõformati-
ua forme eor q̃ formas attingũt: ⁊ dicebat q̃ q̃ pn̄m cogni-
tionis eſt forma ꝓt lumẽ eſt: ⁊ nõ ꝓt obtuit mã ⁊ occum
bit: q̃ foĩa p hoc q̃ eſt ſepata eſt pn̄m cognitiõis: ⁊ nõ p hoc
q̃ eſt ꝓiuncta cũ mã: nec tũ itẽdebat q̃ ſimplr eẽ hẽ ſepatũ
ꝑm rem in nã eriſtentẽ ꝑticulariter: ſz intẽdebat eẽ forme in
eo q̃ forma eſt: hoc enĩz eẽ forme eo verius eſt quo magis
ſepata forma eſt: eẽ aũt forme nõ bz forma: nec a mã nec in
mã p ſe: ita q̃ nõ hẽat ipm ertra mãm. ¶ Si enĩ nõ hẽret ni
ſi in mã nõ eẽt aliq̃ forma niſi eẽt virt⁹ in mã qõ falſum eſt:
nec eẽt aliq̃ forma niſi eẽt virtus mãliter opans q̃ oia falſa
ſunt. Sed forma bz eẽ forme in eo qõ ſepatũ lumẽ eſt hypo
ſtaſis formaꝝ: ſicut lur corporalis eſt hypoſtaſis colorũ: per
hoc enĩz nullo mõ depẽdẽt ad mãm. Sic igit ſepatũ eſſe for
me hũs p hypoſtaſim ſuã que i eſſe formali ſubſtãtificat eaz
bz qõ eſt pn̄m eẽ ⁊ ſcie: ſicut pz p afidicta: q̃ ãt aĩa itellectua
lis ſacramẽtũ eſt luminis itelligẽtie bz forma p lumẽ qõ eſt
in ipſa q̃ſi hypoſtaſis cognitionẽ ad itellectũ: q̃ eſt imago in
telligẽtie cui⁹ lumine eſt hypoſtaſis formaꝝ oium: ⁊ ſic ꝓnã-
lis aĩe. Plato poſuit ideas itellectui noſtro ⁊ ſtudiuz nihil
aliud eẽ dixit: niſi q̃ aĩa abſtrahẽdo a ſenſibilib⁹ qb⁹ itẽdit
hoc lumẽ iueniet in ſeipſa ⁊ nõ q̃ abſtrahat iſta a ſenſibili-
b⁹ reb⁹. Sed potius q̃ ſeipſaz a ſenſibilib⁹ qb⁹ itẽdit auer
tat ⁊ lumina veritatũ oĩuz in ſeipſa iueniat. Quia tũ hec lu
mina ſunt imagines prime lucis forme rer ſenſibiliuz ſunt
imagines formaꝝ ſic ſeparataꝝ. ¶ Bene aũt oportebat in

Quali Platonis teſtimonio forme nobiliori mõ ſũt i ſepatis ideis q̃ in ſeipſis.

acquiſitione

Ad qd studiū est necīuz fm Platonē.

acquisitione sciētie lumina formarū separatarū determinari ad formas rerū p sensum acceptas: ⁊ sic fieri ꝓpriā vniuscuiusq; cognitionē: qz dicebat Plato q̃ intellect⁹ vltia retinet ⁊ singularia pdit: ⁊ sic cognitionē oium eē apud nos: ⁊ tñ studio idigere ꝓpter hec duo. s. vt intellect⁹ se in se cōuertēs ⁊ a sensibilib⁹ abstrahēs lumina formarū apud se inueniat: ⁊ vt lumina illa ad formā rerū determinata ꝓpriā sei cognitionē pficiāt: ⁊ hoc mō intelligēdo Platonē nō multuz deuiauit a vero: qz ēt Arist. nō multū diuersa dicit ab hoc intellectu. Se cūdū dicta igit oīs ꝓtēplationis nostre finis est q̃ aīa hypostasim formarū oium que est lumē intelligētie purū ab oī eo qd mālē est vel virtutis māe inueniat: qz tūc recte inuenit se ipsaz ꝓut ipsa est solus ⁊ purus intellectus sine ꝓtinuo ⁊ tpe. ¶ De hijs aūt locuti sumus in epla nr̄a de nā intellectualis aīe ⁊ cōtēplatiōe ⁊ pfectius de hoc tradem⁹ notitiā in vltimo scie bui⁹. Aristo. aūt tuit ꝫ illa nō in hoc q̃ sic formas a primis luminib⁹ intelligētiarū dirit deriuari: ꝫ poti⁹ in hoc q̃ istas nō ex mā educi dicebat: ꝫ a datore formarū extrinsec⁹ dari: qz sic nō eēt mot⁹ sicut supius ostēdimus. Fuit ēt ꝫ ista in hoc q̃ vnū fm eē Plato in multis eē dirit: ⁊ nō multipliciter dictū: volebat enīz Plato q̃ vnitas forme eēt ab vnitate luminis qd est hypostasis ei⁹. Arist. aūt dicebat ⁊ verū est q̃ lz lumē hoc sit hypostasis formarū tñ determinātia lumen illud sunt eē nālia forme inq̃tū est forma rei illius: ⁊ iō mā pticipat eē luminis in formis ⁊ formatis: sicut ⁊ lux corporalis multipliciter eē accipit i coloribⁿ diuersis: ⁊ qz sicut resolutio colorū est ad hypostasim vnicā lucis colorīs ita dicebat Plato q̃ resolo forme est ad hypostasiz vnicā prime lucis: iō aliqñ obiscit ꝫ eū Aristo. ac si dicat oium eē vnam ideā que p vnicū eē sit in oibus eadē: ⁊ scias q̃ nō pficitur hō in phia nisi ex sciētia duarū phiarū Aristo. ⁊ Platonis. Er hijs igit pinducta facile pñt itelligi tam ex parte Platonis q̃ etiā ex parte Aristo. Hec igitur dicta sufficiant.

Non pficit hō in phia nisi ex scientia duarū phiarū Aristo. ⁊ Platonis.

¶ Capī. 16ᵐ. Qz non sunt inuente ab antiquis nisi quatuor cause extra superius dictas.

Tex. cō. 50.

Quoniā ergo oēs dictas a nobis in scōo physi. causas oēs phi pinducti nisi sunt querere: ⁊ qz extra has nullā penit⁹ ex dictis eorū habemus dicere nouā cām. Palā est ⁊ nūc ⁊ ex supius dictis a nobis. Sed lz nisi sint dicere istas ⁊ nullā extra eas tñ obscure: ⁊ mō quodaz obscuro oēs iste cause prius dicte sunt: qz ēt finalē apposuit Socrates lz quicūq; efficiētē. Cum enīz oīs efficiens ad finez moueat determinatū: iplicite ēt ⁊ obscure dirit cām finalē: modo q̃ quodā oēs ab eis dicte sunt: mō autē alio nullatenus fm veritatē sunt dicte. ¶ Primi enim tpis phia visa est vt infans adhuc balbutiēs de oibus hijs causis: velut adhuc noua eristēs circa principia que quesuit: ⁊ pcipue circa primū entis pn'''q̃ hoi cognoscere est difficile: hoc autē patet ex hoc qz etiā Empe. ante nos diu nos dirit iesse rōne que est forma dans eē ⁊ rōnez: hoc aūt qd dicit est ipm formale pn''': qd erat esse ⁊ suba formalis rei qua res quelibet est id qd est. Sicut aūt dirit ens fm id qd est iesse rōni. ¶ Similiter nēciuz est carnē sic dicere iesse rōni ⁊ aliorū singula: que distinctū hñt esse in nā: aut enīz oia sic sunt a forma hoc qd sunt aut nihil eorū suū esse hz a forma: ꝓpter hoc enim pn''' formale ⁊ caro ⁊ os est hoc q̃ est ⁊ aliorū vnūqq; ⁊ non pp mām in qua nō distinguunt abiuicē: hāc aūt mām Empe. dirit esse ignē ⁊ terrā ⁊ aerē ⁊ aquā: sicut pz ex dictis in opione Empe. Sed ista sic dirit eē de necessitate duo principia sine quib⁹ nō est res: q̃ aliū ante se dicentē hoc cām habuit dicendi: manifesta vō ⁊ ꝓpria determinatione fm nām rei nō dirit: de talib⁹ aūt qd ⁊ qualiter direrit quilibet dictum est a nobis in ꝓcedentib⁹. ¶ Cū aūt q̃ nō nisi quatuor dicere putauerūt est: qz querentes pn''' entis sicut fecit Empe. nō nisi duo itrinseca elemēta inuenerūt: scz formā que eē confert ⁊ id cui cōfert q̃ est subiecta mā cōsiderātes aūt principia motus ⁊ fieri oīa ista q̃tuor ipso motu extrarerūt. Motus est actⁿ impfect⁹: ⁊ cū sit actus est actⁿ fluens ⁊ nō pmanens ⁊ oē qd fluit aliqñ erit in termino fluxus. Per hoc igitur q̃ est actus viderūt q̃ nō est agēter nisi in actu existentis: cū aūt quodlibet impfectū actu fit agēs pfectū ⁊ ab hac veritate cōpulsi posuerūt cām mouētē ⁊ agentē: p hoc autē q̃ est impfectus actus erit actus existētis in potētia qd est subiecta mā: ⁊ per hāc necessitatē posuerunt mām: per hoc aūt q̃ est cōtinue fluens actus fm ipsuz eē ipsius motus q̃ nō cōpetit nisi forme posuerūt formā. Per hoc aūt q̃ ad finē fluit itentū ab efficiēte cām finalē esse posuerūt: nec plura sunt in motu: ⁊ iō veritas cōpulit causas q̃tuor: q̃ dicte sunt querere: ⁊ nullā eis que dicte sunt potuisse inuenire: q̃cunq; vō de hijs causis ⁊ principijs dubitauerūt recapitulabimⁿ itez de causis intēdentes fm illas dubitatiōes: vtz. s. finite sunt vel ifinite: ⁊ vtrū sunt prie ⁊ vltime in eis vel nō: ⁊ quē ordinē habeāt prime ad sequētes: ⁊ de alijs bmōi q̃remus in sequēti libro: forsitā enīz in talib⁹ causarū demōstrationibus aliqd iuestigabimⁿ vtile ad determinādas dubitatiōes posteriores quas in tertio huius sciētie libro disponemus.

Tex. cō. primi

¶ Explicit liber primus Metaphysice Alberti.

¶ Incipit liber secundus Metaphysice: in quo agitur de sciētia veritatis: ⁊ quomodo consideratio de veritate vno modo est facilis: alio modo difficilis.

¶ Capī. ꝓ'''. De comparatione intellectus quomodo se habet ad res cognoscendas.

Cum aūt habituz sit q̃ cause sunt quatuor: ⁊ nō possunt eē plures spēs causarū. Causa aūt est medīū p qd scimus omne qd vere scimus: nec cā faciat scire nisi fm q̃ est finita numero specierū: ⁊ fm q̃ cā in antehabitis accipiēdo: q̃tuis post oꝫ nos ostēdere finitas eē causas antecē ꝓgrediamur ad soluēdas qōnes ⁊ dubitatiōes posteriores in qbus ad sciēdas dubitatiōes nos oꝫ vti causis: qz aliter cōclusiones quas cōclusimus ex causis nō erunt firme ⁊ stabilite: qz aūt sciētia veritatis est quā per causas accipimus: iō oꝫ nos primo determinare de scientia veritatis: hoc enīz potissimū faciendū nobis hic putamus: eo q̃ veritas istius sciētie cā est veritatis in oibus sicut posteriⁿ ostendemus. ¶ Dicimus enīz q̃ theoria siue cōtēplatio siue cōsideratio de veritate eristēs vno mō est difficilis alio modo facilis: hoc aūt ꝓbabit̃ per signū ex parte sui effect⁹ sumptū. Signū aūt illud est q̃ nullus ꝓbor digne ꝓut ipsa res erigit vnq̃ potuit acqrere inentiōe vel doctrina: vel doctrina ⁊ inentiōe simul: hoc eni signū est q̃ aliquo modo est difficile. ¶ Qd āt alio mō sit facilis signū est: q̃ nullus oīuz eorū qui cōsiderauerūt in ea oino ⁊ vltiter fefellit ita q̃ nihil veritatis pticiparet in ea: sed vnusq;q; aliqd dirit de natura eius lz balbutiēdo id direrit: tñ ab ipsa manifesta veritate cōpulsus aliqd veritatis nisus est dicere. Ulterius aūt ad hoc signū qd fm vnū aliquē in ea cōsiderātem aut nihil aut parū valde ꝓuenit iuisere de veritate ipsi sapie. ¶ Dico aūt nihil ꝓpter modū ⁊ parū ꝓpter dictū qd dirit. Modo enīz aperto nullus antiquorū id dirit. Dirit tñ quilibet itēdēdo ⁊ conādo aliqd dicere principiorū: ⁊ parū circa hoc qd dirit q̃ aliorū dictis cōiungibile ⁊ cōmiscibile fuit ad sapiētie sacramētū ⁊ augmētū. Signū vō vlterius facilitatis est q̃ ex oium cōsiderātiū in veritate dictis simul coarticulatis fit aliqua vocabulis sapie mensura q̃titatis. ¶ Dico aūt ex dictis simul coarticulatis: qz sicut i antehabito libro dirimus antiqui dicta sua nō articulauerūt. Nos aūt ⁊ articulabimus que balbutiētes direrūt ⁊ coaminiculabimⁿ in vnū: que sparsa ⁊ nō cōgregata direrūt: nec ex hijs coarticulatis pficiens fieret sapie mēsura: nisi sicut dirimus ab ipsa veritate que vltro se eis offerebat cōpulsi multa vera dirissent. Huius aūt simile est: qd in puerbio vulgari solemⁿ dicere in forib⁹ qs delinqt: intēdētes q̃ in eo qd corā ⁊ pre foribus est nō est qui i toto deuiet eo q̃ ab eo qd corā ⁊ pre foribus est nō est q̃ in toto auerti possit: eo q̃ totū ipingit seipz qd oino corā ⁊ pre forib⁹ eē ꝓbat. Sic enīz in oibus que cōsideranē sunt q̃dā prima principia corā ⁊ pre forib⁹ per que aditus est ad alia: ⁊ i hijs nō est aliqs errās ⁊ ignorās oino pcipue tñ hoc est in cōissimis ⁊ primis que in hac scia considerant: q̃tuis enīz qdā Heracliti sequacū ꝫ dictoria simul esse vera direrūt: ⁊ noiuz significationē nō eē finitaz: tñ hoc

nec ad idem nūc tpis sed sub forma retulerūt ⁊ ꝓpter subiectā rex trāsmutationē quā sensibilib⁹ inesse videbāt direrunt nihil vere de reb⁹ posse enuntiari. Et sic pz q̄ ab hijs que pre foris⁹ sunt nō in toto deliquerūt vel deuiauerunt: hoc igit mō quo pre foris⁹ est ipsa veritas facilis eē significat. Sed in hoc q̄ nō posse eā hīe pro toto vel pro pte vocabulis q̄titatis ostēdit q̄ō est difficile: ⁊ iō in sapiori dirim⁹ libro: q̄ ista sapia est de hijs que difficile ē hoi cognoscere: ⁊ q̄ possessio ei⁹ est nō humana sz diuina: ⁊ q̄ tū nō in toto effugit hoiez: q̄ oīs hō nāliter scire desiderat ipsaz: ⁊ nō est inane desiderū. Et hec oia in ꝑhabitis sunt ostēsa. Sed in hijs attēdēduz est q̄ō in Alarba sua dirit ꝓtolome⁹ si aliq̄ scia ꝑm aliqd vltra nosse nostrū exaltata est: ⁊ ꝑm aliquid cō prehēsibilis est a nobis oino ⁊ penit⁹ stultissim⁹ est q̄ ꝓpter desperationē eius q̄ō supra nostrū nosse ⁊ posse est cōprehēdere negligūt: ⁊ illud q̄ō de ipsa noscibile ēt. Sic enīz ⁊ oia scibilia posset negligere: q: in humanis inentionibus nihil er omni parte beatū est. Sic igit ⁊ in sapientia illis que pre foribus sunt primū insistentes quātum possumus nitemur etiā ad ea que magis remota ad cognoscendum.

Nota aureaz ꝓtolomei sniaz pro q̄ vide i sūt Auer. 12. metaphy. cō. 45.

¶ Cap. z'''. De cā difficultatis ⁊ facilitatz i theoria vitatis.

Tex. cō pmi.

Difficultate aūt ꝑm cām facientē eā existēte ꝑm duos modos. s. rebus cognoscēdis que aliq̄ū sunt cā difficultatis: ⁊ ex dispōne cognoscētis que ēt nōnūq̄ē est cā difficultatis cognoscēdi: hoc in theoria sapie nō in reb⁹ cognoscēdis ē cā difficultatis sz in nobis cognoscētib⁹ cā buius difficultatis existit. ¶ Hoc aūt vt melius intelligat attēdēdū est q̄ nō pōt idem eē cā oppositoꝝ p se loquēdo: igit idē nō erit cā difficultatis ⁊ facilitatis in theoria sapie: nō autē sunt in ipsa nisi duo theorans videlz ⁊ res theorata: habitū aūt est q̄ ipsa res pre foris⁹: est enīz res in sapia cōsiderata pre foris⁹ ⁊ via ad omne scire ⁊ principia p que est scire stabilieda igit facilitatis est cā res theorata: ⁊ difficultatis cā est in theoráte. ¶ Erēpluz aūt hoꝝ q̄ dicunt habet ex hijs que dirim⁹ in primi libri ꝓhemijs: q̄m q̄ res ipsa imixta potētie que nulli⁹ scibilis cognoscēdi ꝑn''' esse pōt: cū ⁊ ipsa nō cognoscat nisi p analogiaz ad formā illa est cā difficultatis cognoscēdi ex seipsa sīē multa difficulter causat phica. ¶ Q̄ñ aūt res ipsa vt primū ꝑn''' penitus est nihil hīs potētie obūbrātis tūc si hoc difficulter cognoscit erit cā difficultatis nō in re cognoscēda: sed in dispōne cognoscētis: iz enīz q̄ō simpliciter primū est ⁊ cā oiuz sit ꝑueniēs intellectū ⁊ sic fit obscurū nō est hec obscuritas in ipso sed in hippitudine ⁊ impfectione cognoscētis intellect⁹ quē ꝑuenit ⁊ hec satis in aūhabitis ostēsa sunt. ꝓatet igit q̄ sicut oculi noctiboracis ⁊ noctue siue vesptilionis ad lucē diei siue solis se hūt: sic ⁊ intellectus aīe nostre se hz ad ea que nāe sua oiuz cognitio scibiliū sūt mānifestissima. ¶ Hoc aūt sic ꝓbat: lux solis siue diei tripl'r se ostēdit. s. in sole in sereno ⁊ claro aere: ⁊ imixta tenebris sicut in crepusculo vel diluculo: ⁊ in rota q̄dē solis nō aspicit nisi a visu valde coadunato ⁊ forti: sicut agle oculuz solē videre dicūt: cuius trū oculos si diu aspiciāt solē splēdor solis vincit ⁊ excellit. In sereno aūt diei ⁊ aeris multi vidēt oculi lumē solis ⁊ clare nō offensi oēs. s. hūtes pupillā mūdā ⁊ spiritū plenū ⁊ fortē qui vocat clarus spūs: imixtū aūt lumē tenebris vidēt oculi debiles spm obscurū visuuz hūtes ⁊ pupillaz humoris nō coadunatā. ¶ Est aūt ijs ꝓportionatuz tripler itelligibile tripler itellect⁹: est enīz itelligibile sicut lumen solis in sole: ⁊ hoc est tripler sicut lumē solis in sole est tripler. Est enīz lumē solis in sole soli icorporatū: ⁊ lumē solis a sole erūs: sz in sole dictū: eo q̄ fulgor ei⁹ est in solis claritate nulla pte p aliud aliqd tempatū vel parū hūs tēpāmēti: ⁊ est lumē solis a sole ꝓcedēs tempale q̄dē sed nō adhuc tempatū: ꝑmū est solis nā: scōm est solis caracter ⁊ forma: tertiū illuminationis ex pte illuminatoꝝ: prima formalis cā: ⁊ sic tripler est cognoscibile primū ⁊ diuinū: ⁊ primuz q̄dē est lux prime cause in seipsa: ⁊ scōm est lux prime cause ab ipsa ꝓcedēs in fulgoris sue lucis vigore intelligētia: ⁊ tertiū est lux ꝓcedēs ab ipsa in prima rex entitate ⁊ substātia anteq̄ē cōtrahat determinatione q̄titatis ⁊ ꝗietatis ad imaginata ⁊ sensata. Sicut enīz in ꝑhabitis dirim⁹ lux causē prime oiuz formaꝝ est hypostasis formas ꝑhabēs: ⁊ has simpl'r ⁊ imaterialiter habēs ⁊ virtutis eximie oibus cōferens formationē: ⁊ a nullo aliqd recipiens: ⁊ isti sunt modi primi itelligibilis q̄ luci solis cōparat q̄ō ē cā diei. ¶ Intelligibile aūt scōm est sicut lumē solis in sereno aere: ⁊ hoc est sicut itelligibile mathematicū cū mā sensibili igeta ⁊ obscura nō cōceptū sed ꝑm diffōnē ab ea separatū stātia ⁊ firma habens theoremata circa imaginatis cōceptū sicut lumē solis a sole in aerē trāssusuz: ⁊ hoc est ēt tripler: q̄m id q̄ō serenissimū in eo est: illud est q̄ō absolutū ⁊ simpler i seipso existēs ab oibus alijs separatū: ⁊ hoc est theorema arithmeticum: ⁊ illud q̄ō minus serenū est in eo est illud q̄ō ex additione se hz ad istud: sicut theorema geometricuz vt in antehabitis dirimus: ⁊ id q̄ō magis trahit ad declinationē est illud q̄ō veroꝝ istoꝝ idiget in demōstrationib⁹ ⁊ in altera pte sui cōiungit etiā rōnibus phicis ⁊ hoc est theorema astronomicū. ¶ Tertiū aūt lumē cōtēplationis est q̄ō est sicut lumē tenebris pmirtū ⁊ aeri inquieto non sereno: ⁊ hec est theoria phica cōcepta cū mā cōtinuo ⁊ tpe: sicut sepe dirim⁹ ⁊ occūbit ab itellectu in opiones sensum dignioꝝ habēs q̄ē rōnē: ⁊ hz etiā tres gradus: ⁊ acceptū in vl'i est magis certū ⁊ hūs viam demōstrationis: sicut pz in phicis: ⁊ est acceptū in mobili ad sūt magis inclinatū ⁊ minus mirtū nitēs modo demōstrationi ⁊ mō rōni sicut in celo ⁊ mūdo patuit: ⁊ acceptū in eo q̄ mobile est ad formā nitens simul rōni ⁊ opinioni ⁊ ibi multū est pmirtū tenebris ꝓpter potētiā māe cui in pte illa plurimū pmiscet. Tripler aūt itellectus diuin⁹ ⁊ itelligētie separate ⁊ hois itellectus. Est aūt diuinus oium hoꝝ cā per seipsuz: ⁊ ideo iste simpl'r ⁊ vl'r oia prehabēdo itelligit ⁊ nunq̄ē occūbit ⁊ est sicut lumē solis in rota solis q̄ō oiuz luminū est cā ⁊ vl'r ꝑhabet ea. ¶ Intellectus aūt itelligētie separatus pticipādo lumē prime cause que vl'r ꝑhabet oia intelligit oia p lumē q̄ō est cā oium: ⁊ hoc erequit quelibet intelligētiaꝝ p motū sui orbis ⁊ hoc mō desiderat ꝑm: ⁊ ideo isti duo itellect⁹ a lumine icipiunt ⁊ tenebris nunq̄ē pmiscētur: q: iz lumen forme que ab ipsis est occūbat ⁊ tenebris pmiscеat hoc accidit lumini nō ꝑm q̄ ex ipsis est: sed hz q̄ eē hz in cōtinuo ⁊ ꝗietate que tēpus metit: itellectus autē humanus eo q̄ est aīe intellect⁹ que imaginatiōe distenditur ⁊ sensu patit ⁊ alterat cōiunctus est imaginationi ⁊ sensui: ⁊ ideo icipit ab eo lumine q̄ō est pmirtū tenebris ⁊ p separationē apud se factā tandē venit in itelligibile sincerꝝ ꝓpter q̄ō est sicut visus nocticoracis in iceptione sua. Sed q: preexistentiū cognitio multū cōfortat lumē ipsius p studiuz facit q̄ visus noctue nō hz: venit enīz ab itellectu obscuro ad lumē sincerꝝ ⁊ a lumine sincero coadunato visu venit ad lumen primū ⁊ p gradus ascēdens tandē accipit ipsum in fonte luminis sicut aquila cōtuet lumen in rota solis: ⁊ hec est sūma felicitas: ⁊ in eo finit desiderū quotiēs hoies nā scire desiderāt: hec enīz cōtēplabilia sunt nature mānifestissima: q: p se manifesta existētia oib⁹ alijs cā sunt mānifestationis.

Mota aureaz ꝓtolomei sniaz pro q̄ vide i sūt Auer. 12. metaphy. cō. 45.

z^a intelligibile.

z^a est cognoscibile p''' ⁊ diuinū

Intelligibile mathematicū tripler.

Intelligibile phyficū z^a.

z^a est itellect⁹.

¶ Cap. z'''. Q̄ grates omnibus referende sunt qui in tanta difficultate ad veritatem conati sunt.

Tex. cō. 2.

On solū aūt iustū est hijs referre grates phis quoꝝ aliqs in veris opinionib⁹ cōmunicat: sz etiā illis q̄ de veritate aliqd supficialiter enūtiauerūt: ideo enīz: q: difficultatis cā in natura plātata est excusandi sūt de balbutiōe ⁊ grates eis referēde de studij laboze: cū primi viaz alijs fecerūt: ⁊ in hoc pro certo aliqd sunt cooperati ⁊ nō cōnexerunt nobiscū. Remāsit enīz in via quā fecerūt ⁊ possibilitatē ostenderūt ꝑuenīdi q̄ñis errarēt in multis: sic enim preinstrurerūt ⁊ ꝓparauerūt vt ab inuētis ab eis ꝑfiteretur in phia: ⁊ hoc q̄dem videre possumus in scētia particulari quā Timotheus optime cōsiderans pfecit. Qui si nō fuisset multū ⁊ multimodā melodiā ꝑm. 9. musaꝝ causas in voce fidibus ⁊ fistulis ⁊ cymbalis nō haberemus: ⁊ si primus qui prius viā dedit nō fuisset Timotheus excitatus ad studiuz in muficis nō fuisset ⁊ phrynius cā fuit meritoꝝ studiorū Timotheo: ita ꝓtagoras cā fuit Timotheo: ⁊ Timotheus ꝓtolomeo: ⁊ hoc Boetio: ⁊ Boetius multis alijs: ⁊ eodē modo de enuntiātib⁹ veritatē in theoria veritatis. ¶ A quibusdā enim primis ⁊ laudabilib⁹ viris quasdā accepimus opiones dubias ⁊ debiles: eo q̄ illi victoratis oculis in initio viaz panderūt: ⁊ ꝑterea alij meliores ⁊ acceptabiliores dederūt opiones quas ⁊ nos accepimus: sz ⁊ primi

fuerunt

fuerunt hijs causa dicēdi ⁊ studendi ⁊ ideo vtriq; laudabiles ⁊ gratijs extollendi: ꝓpter qd ⁊ primitus hmōi viri laudabilib⁹ studijs operā dantes a qb⁹ onerib⁹ ⁊ vrbanitatibus absoluti sunt liberas accipiētes possessiōes nulla necessitate familiaris rei retracti sapiam inuenirēt ⁊ scriberent in ocio ⁊ aium nullis necessitatib⁹ ad exteriora retractū ad interiora colligerēt: ⁊ intellectū vt ita dicaz intus legerent ⁊ inuenirēt in lumine soli intellectui cōnaturali: ⁊ de hijs quidem in precedētibus dictum est: sed adhuc in sequentibus determinabiḡ. ℙatet igitur qualiter theoria veritatis sic quidem facilis est sic autem difficilis.

¶ Cap. 4m. Que sit scientia veritatis: ⁊ q̄ a verissimo causatur omnis veritas.

Tex. cō. 3. Quod autē sola phia veritatis scia voceḡ recte hz fm rōnez. Ex hijs enim que in priori ante hunc librū determinata sunt manifestū est q̄ theorice siue cōtēplatiue siue speculatiue scientie veritas est finis: practice aūt siue operatiue scie fm suū nomē finis est opus: ḡnis enim practice intēdant aliqd̄ q̄ūo se hz opus fm motus efficiētis ⁊ mā̄e sicut architectonice faciūt: sicut supius ⁊ in. z. physi. 2. phi. 24. ⁊. 25 determinauimus: tm̄ nō cōsiderāt cām fm se ꝓut pn̄m̄ est eē ⁊ sciētie in causato: sed practici oēs speculanḡ cām relatam ad aliqd vsus siue vtilitatis ꝓut nunc ⁊ nō semp simplr: ⁊ ad hoc vtilis est sicut qui facit serrā cōsiderat serrū: eo q̄ delana icidens serra fieri nō pōt vtiliter ⁊ cōsiderat formaz in figura dentiū: q: nisi dētata sit nō incidit p minutias: ⁊ hoc modo nauta timonis cōsiderat spēm ⁊ formā ad vsum gubernatiōis. Oīs igiḡ practicoꝝ speculatio nō est vt sciam⁹: sed vt agamus aliqd vtiliter ⁊ vt nunc. ¶ In speculatiuis aūt theoreis cōsideramus vtiler ⁊ vt semper cām rei fm q̄ Tex. cō. 4. cā est: ⁊ hoc ideo facimus q: vex de re nescim⁹ sine cā. Scire enim arbitramur vnūqd̄q; cū cām cognoscim⁹: vnūqd̄q; enim sic cōsideramus ⁊ nō aliqd specialr vel magis pticulariter ad opus relatū. Id aūt inter alia pro cā marime considerāmus fm q̄ sicut cām in oībus est alijs est vniuocatio nois ⁊ rōnis: sicut verbi gratia dicim⁹ q̄ ignis calidissimus est: q: caliditatē hz simplicē ⁊ in termio: ⁊ hoc est calorīs cā oībus alijs in rei ⁊ nominis participatione. Hz enim aer calidus fit: nō tm̄ sic actiuā in alia hz caliditatē: a filij ḡ arguendo verissimū est illud qd̄ oībus posteriorib⁹ est cā in hoc q̄ vera sunt: ⁊ veritatis nomē ⁊ rōnez participāt: hec aūt sunt principia existētis fm q̄ existēs est sicut sepius ostēdimus. Quapropter ea que ꝓpetua ⁊ semp existētis sūt principia: necesse est eē verissima: hec enim sunt que nō sunt q̄ñq; vera ⁊ q̄ñq; nō: sed semp nec sunt illis vera ⁊ nō alijs sz oībus ⁊ vbiq;. Hec talib⁹ sicut cā prima cā aliqua est eē vera: sz ista oībus alijs sunt cā veritatis. ¶ Cū aūt eadē sint principia esse ⁊ veri ⁊ scire: sequitur nēcio q̄ vnumqd̄q; sicut se hz ad esse: ita se hz ad veritatē. Cū igiḡ hec sciētia que est de ente fm q̄ est ens se habeat ad principia eē prima nō cuidā ⁊ alij nō: nec q̄ñq; ⁊ q̄ñq; nō: nec aliqua sit ante eam: ⁊ hoc modo nulla particulariū sciētiaꝝ se habeat ad esse ⁊ veritatē: sed vnaquēq; particulariū cōsiderat principia cuiusdā ⁊ cuiusdam nō: ⁊ que q̄ñq; sunt principia ⁊ q̄ñq; nō: ⁊ quelibet aliarum habeat ante se istam pz q̄ ista scientia cā est veritatis omnibus particularib⁹ scientijs. Et ab ista oēs accipiunt principia veritatis que est in eisdem.

¶ Cap. 5m. In quo inducendo probatur q̄ ad rectam theoriam cause non procedunt in infinitum.

Tex. cō. 5. Alia aūt theoria veritatis nō habeḡ nisi p causam: nec theoria vnq̄ perficiḡ nisi cause sint finite: opz nos ostendere causas eē finitas. Dicimus igiḡ q̄ in omni esse ⁊ in omni theoria sicut cuilibet palā est: principiū est quoddam in quodā genere causalitatis: ⁊ ideo cause existētium ifinite esse nō possunt siue fm directā theoriā: vnā aūt alterā eiusdē modi cām accipiamus siue sumamus hz spēs causaꝝ ifinitos esse causalitatis modos: hoc aūt inductionis modo ꝓbaḡ in singulis causaꝝ specieb⁹. ¶ Hec enim est possibile vt hz modū causalitatis materie hoc ꝓgrediatur ex hoc fm rectā theoriā in ifinitū: velut si diceremus carne quidē ꝓgredi ex terra velut ex sua ꝓpria mā: terrā vo progredi ex aere: sicut ex sua ꝓpria mā: ⁊ aerez ex igne sicut dixit ℙmpe. ⁊ hoc fm rectā theoriaz nunq̄ stare sed abire in infinitū: ita q̄ nō fit deuenire ad materiā p̄mam: que cōis est oīb⁹ mātis: q̄ si cōe p̄mū distat p ifinita nunq̄ cōuenit fieri appropriationē vsq; ad ꝓpriā illius ⁊ istius mām: q: que cunq; additis nō appropriabiḡ qd̄ a ꝓprietate istius distat per ifinita: ⁊ cū nō fiat ḡnatio alicuius nisi ex ꝓpria sua mā: nō fieret vnq̄ generatio alicuius. ¶ Similr aūt hoc manifestū est fm eundē theorie modū in cā efficiēte que est vnū principiū motus: sicut si diceremus boiez ab aere circūstante moueri hz virtutes celi: ⁊ aerē moueri a sole qui fert oēs virtutes celi ⁊ aduehit radijs suis: ⁊ solē diceremus moueri ab odio sicut dixit ℙmpe. ⁊ hmōi mouētiū nullū oīno eē finē: q: in causis mouētib⁹ cōis cā ⁊ remota efficitur ꝓpria: sicut ⁊ in mālibus eē dirimus: ⁊ oēs mouēt virtute mouentis primi. Et iō si mouēs primū distat per ifinita nunq̄ fiet appropriatio: ⁊ cessabit oīs motus ⁊ tota nā. Similr ⁊ fm eundē ꝓbationis modū ostendiḡ hoc in cā finali que est cuius cā fit oē qd̄ fit in alijs causis: q: ꝓpter illam mouet efficiens: ⁊ ad eā mouēḡ mā. Hāc igitur fm directā theoriā nō est possibile abire in infinitū: sicut si dicamus q̄ ambulare est ꝓpter sanitatē: sanitas est ꝓpter felicitatē: ⁊ felicitas iterū est alteri⁹ gratia: ⁊ ita dicamus semp aliud eē alteri⁹ cā in ifinitū: q: si sic eēt cū oīa prioza sint ꝓpter vltimū: cōtingeret si vltimū nō eēt q̄ nec prioza eēnt ꝓpter vltimū: ⁊ sic ꝓpnibil esset oīno vltimū eniz nō est si distat p infinita media: fm aūt oēm eundē modū cōsiderationis ꝓbaḡ: q̄ sīr est in quid erat eē que cā est formalis ⁊ rei ꝓpria qddiras: q: cuz motus sit forma post formā si forma que est rei termin⁹ distaret per infinita in actu accepta media nunq̄ contingeret aliquē motū pfici qd̄ plane ⁊ absolute est falsissimum.

¶ Cap. 6m. Qualiter demōstratiue ꝓbaḡ q̄ cause efficiētes fm spēm nō vadunt in infinitū: ⁊ hoc per syllogismum.

Hoc aūt idem p syllogismū sic demōstraḡ: ⁊ primū in cā efficiēte. In causis eniz mouētibus sicut in. 8. phy. declaratū est: q̄dā sunt p̄me: ⁊ q̄dā mediē: ⁊ q̄dā vltime. In talib⁹ aūt oīuz medioꝝ mouētiū que sūt mouētiū mota extra q̄ est accipe aliqd qd̄ est vltimū qd̄ est motū tm̄ ⁊ extra que est accipe aliqd primū qd̄ est motū tm̄ nō motū oīum taliuz in toto ordine mouētiū vel motoꝝ id qd̄ prius est in ordine mouētiū est cā mouēs oīum eoꝝ que sunt post ipm in eodē ordine: ⁊ priori cessante a mouēdo mouens necesse est oīa alia cessare: ⁊ in hoc toto ordine ḡtūlibet multa sint numero ⁊ subto nō tm̄ sunt nisi cā fm spēm mouētis: si mouēs tm̄ nō motū ab alio ⁊ mouēs aliud ⁊ motū ab alio ⁊ tertiū qd̄ est motū tm̄. ¶ Et si nos interrogati fuerim⁹ qd̄ istoꝝ triū opz dicere simplr cām mouētē. dicemus q̄ id qd̄ est primū qd̄ p se mouēs est opz simplr ⁊ vltra dicere mouētem eē cām ⁊ eē vlr mouēs. Non enim possumus dicere q̄ id qd̄ est vltimū sit cā mot⁹ ⁊ mouēs: q: hoc est motuz tm̄: ⁊ iō illud nulli est cā mouēs: sed est finale in quo stat virtus ⁊ causalitas mouētiū. Sed neq; mediū possumus dicere esse simplr cām mouētē ⁊ mot⁹ pn̄m̄ eo q̄ mediū est mouēs motū ⁊ est fm formā mouētis vnū ⁊ nō est cā mot⁹ nisi vni⁹ qd̄ est motum tm̄. Qd̄ aūt nō est nisi cā vnius in genere aliquo nō est cā simplr: q: qd̄ simplr est cā in aliquo ḡne causalitatis oībus illā spēm cause pticipātib⁹ est cā sicut iam in antehabitis hui⁹ eiusdē libri ostēdimus. ¶ Sicut aūt iā ad̄ dirimus quo ad formā mouētis moti nulla est dīa siue vnū vel plura subto dicanḡ eē mouētia mota: siue ēt dicantur finita aut ifinita: q: ḡtūlibet finite vel ifinite multiplicenḡ subto vel numero formalr tm̄ oīa media sunt vnū: ⁊ nō curam⁹ de māli multiplicatione sed de formali tm̄. Infinitoꝝ eniz numero ⁊ subto ⁊ oīno ⁊ vlr ifiniti alicui⁹ fm istuz accepti partes oēs in forma medij mouētis sunt: ⁊ in illius forma sunt vnū: ⁊ sīr est si demōstraḡ p oīa media que a pn̄o mouerunt vsq; ad illud qd̄ mouet hoc ⁊ mō siue nūc. Cum igiḡ oīa media nō tm̄ moueanḡ ⁊ moueāt nisi ex aliquo prio ⁊ p se mouēte: ⁊ id qd̄ mouēḡ tm̄ ēt nō moueaḡ nisi ex mouente ⁊ moto. Si in toto isto ordine mouētium nō est aliqd qd̄ sit vlr mouēs primū oīa mouēs ⁊ nō motū ab aliquo: sequiḡ q̄ ex toto ordine istoꝝ mouētiuz nulla sit penit⁹ cā mouēs: q: nō erūte primo nullū mouebit alioꝝ. ¶ In hac aūt demonstratiōe que ēt posita est in. 8. phy. eo q̄ q: mouēs motū cōposi-

Tex. cō. 6. 8. phi. 38. ⁊. 37

Obiectio. Tex. com. 37. ⁊ infra.

tũ est: ⁊ huius cõpõnis id qõ est motũ p se inuenit extra cõ/
positionẽ: opz ẽt q̃ id qõ est mouẽs tũ p se inuenitur: ⁊ tunc
demõstratio eadẽ supat idem qõ hic dictũ est: videbit aũt
forte alꝗ ꝗriũ q̃ hoc dicit ad id qõ in.8.phy.dirimus motũ
ifinitũ eẽ ⁊ nõ stare: ab vno.n.motore simplici ꝑm formaz in
eo q̃ imediate mouet nõ est nisi motus vnus. Primũ autẽ
mouẽs simpler est ꝑm formã ⁊ sic ab ipsa non est nisi motus
vnus. Siꝗ aũt ⁊ media mouẽtia oia nõ sũt nisi formaliter
vnũ: ergo ⁊ in illis ⁊ ab illis nõ est nisi motꝰ vnus ⁊ sic stant
isti motus in vltimo qõ mouet. Ostẽsuz aũt est in.8.phy.q̃
nõ stant oino. ¶ Ad hoc aũt itelligẽdũ opz scire q̃ nos ordi
nem ⁊ numerũ mouẽtium causaꝝ duplꝗ possumꝰ accipere ⁊
duplꝗ est iste ordo in nã: vno qdẽ modo vt mouẽtiũ ordo ⁊
numerus accipiat cũ ordine cõuertẽte situz ⁊ sic primũ mo/
uens est primũ celũ cõpositũ ex motore ⁊ ex corpe qõ primo
mouet ⁊ media que sunt mouẽtia q̃ mota sunt oia sic cõpo
sita: ⁊ vltimũ motũ est corpꝰ in quo cõsistit virtus primi mo
uẽtis que est actus eiꝰ ꝑm q̃ est mouẽs: qꝛ sicut dirimꝰ in.3.
phy. motꝰ est actus mouẽtis hec enim nõ sunt mouentia situ
⁊ numero determiata ꝑm ordinẽ. 10. sperax ⁊ vndecima est
spera ignis ⁊ p̃ter hec spera aeris ⁊ deinde spera aque: ⁊ vl
timo spera terre ⁊ mouẽtia ꝓpria ad gñationẽ singularum
plãtaꝝ ⁊ aialium que finita sunt numero ⁊ forma in subto ⁊
situ aliter accipit ordo mouentiũ per se ꝑm q̃ abstrahit a si
tu ⁊ ꝑm hoc mouẽs est primũ simplꝗ mouẽs ⁊ nõ motum ⁊
mouet motũ primũ p se vniforme ⁊ postea venit motus per
mouẽtia mota p se sicut prius dictũ est vsqz ad id qõ moue
tur tũ: ⁊ sic itꝰ finit. est motus q est actus primi motoris
⁊ stat ifra duos terminos quoꝝ primus est mouẽs tũ ⁊ se/
cundus est motũ tũ ⁊ hoc mõ ꝓcessimus in demõstratiõe
a nobis hic iducta. Tertio mõ sumit numerus ⁊ ordo mo/
uentiũ p accidẽs ⁊ nõ p se ꝑm q̃ accipit mouẽs primuz vno
mõ se hãs ad eternũ nec finitũ nec infinitũ hoc mõ ꝓput cor
pus vel virtꝰ corporis est finita vel ifinita ⁊ motũ primũ ac
cipit ꝑm q̃ ipm semp est in principio ⁊ fine simul potentia ⁊
nõ actu: ꝑm.n. hũc modũ vnus motus ifinitus ꝑm nãz est a
primo motore in mobili primo ⁊ hoc nõ est ꝑm formã primi
mouẽtis ꝑm q̃ est mouẽs sed potiꝰ ꝑm q̃ ipm est spericum
semp in potẽtia in principio in fine erũs. ¶ Hoc igit mõ ac
cidentis quo eẽntialiter cõuenit qõ nõ cõuenit ꝑm ipm mo
uẽti ꝑm qõ est mouẽs ⁊ moto ꝑm qõ est motũ. Accidit mo/
tum eẽ ifinitũ neqz finit itra aliquos duos terminos: ⁊ hoc
dico ꝑm nãm primi mouẽtis ⁊ moti primi ⁊ nõ ꝑm q̃ deter/
minat voluntas eiꝰ ad mouẽduz ad qõdã determinatũ si/
cut direrũt mlti theologizãtes. Et atrẽde q̃ hoc mõ accidẽ
tis mouẽtia media potẽtia sunt ifinita: qm̃ si ponamꝰ duos
motus. s. planes ⁊ aplanes eẽ sup polos diuersos ꝑm iequa
lem velocitatẽ ⁊ tarditatẽ: ⁊ ꝑmũ est motũ aplanes qui vo
cat diurnus: ⁊ z̃ est motũ planes super diuersos polos: se/
quet nẽcio q̃ qm̃ pp diuersitatez medioꝝ relatoꝝ ad supi
quolibet in momẽto motꝰ est diuersitas angulorꝝ ⁊ formaꝝ
mouentiũ ⁊ hoc potẽtia cõtinue ereũte in actũ est ifinituz: ⁊
qꝛ ꝑm has formas currit generatio ⁊ diuersitas figuraꝝ in
generatis sequet necessario q̃ generatio ꝑm hmõi circuluz
qui ꝓpter diuersitatẽ poloꝝ obliquus est erit iqueta ⁊ vir
tualiter ifinita: sicut dirimus in scõo perigeneseos: ⁊ iste est
intellectus peripatheticoꝝ in hoc loco quẽ multi ignorae
runt. nõ enim est dubiũ motũ ⁊ generationẽ ifinitã eẽ ꝑm cõ/
uenientiã mouentis ⁊ moti quãuis finiri possit omni hora ⁊
omni die ꝑm iperiũ dei illius qui dꝰ deoꝝ dñs ⁊ deus socra
tis sicut bene direrũt. Trimegistus Hermes ⁊ Plato. Sic
igitur pz qualiter consistit motus ꝑm q̃ est actus mouentis
⁊ mobilis ⁊ finitur ⁊ qualiter non consistit neqz finitur.

Solutio. Mõ quo ordo ⁊ numerꝰ mo uẽtiũ cãꝝ duplicitꝗ ꝓt ꝓci pi. vide ꝓ hoc Cõ. hic cõ. 6.

Ter. cõ. 56.

¶ Cap. 7m. Qualiter demõstrat q̃ cause mãles stant i deorsuz.

Ter, cõ. 57.

Um aũt iam manifestũ sit q̃ in ordine mouẽ
tiũ est statꝰ sursuz ad mouẽs sicut ꝓbauimꝰ.
Per se eni ad sensuz nobis erat certũ: q̃ i de/
orsuz steterint mouẽtia: eo q̃ apud nos in sen
su videmꝰ mota nihil vlteriꝰ mouẽtia: sic econ
tra in mã videmꝰ tertissime q̃ in sursuz in pri
ma mã stant cause: qꝛ necesse est q̃ primũ ex quo fit qcqd fit
sit incorruptibile ⁊ ingenitũ sicut iam ante dirimꝰ: ⁊ iõ cõstat
p se q̃ cause mãles stant in sursuz sicut ẽt cõstitit q̃ cause ef
ficiẽtes stant in deorsum: ⁊ iõ sicut ꝓbauimꝰ causas efficien
tes stare in sursuz: ita opz q̃ ꝓbemus causas mãles stare in
deorsum. ¶ Dicamꝰ igit q̃ sicut nõ est pole in mouẽtibꝰ in
sursum in ifinitũ abire: ita nec in deorsum in causis mãlibꝰ
possibile est abire in infinitũ: ꝛz sursum habeat ꝑm̃ in eo q̃
ꝑmũ est ex quo fit aliqd: sicut si dicamus cũ Empe. ignẽ eẽ
primũ: ⁊ dicamꝰ ex igne qdẽ vt ex prima mã fieri aquã: ⁊ ex
aqua terrã: ⁊ ita semp fieri aliqd aliud ex aliquo ⁊ hoc nũq̃
stabit. Duplꝗ eni fit aliqd ex aliquo: aut q̃ mutet ordo po/
ris ad posterius: ⁊ tũc opz q̃ posterius sit pfectio prioruz: ⁊
prius sit via ad posteriuꝝ sicut dirimꝰ q̃ ex istmis siue ludis
inchoatiuis agonũ fiunt pfecti agones olympij: aut sic diri
mus in exẽplo nobis noto q̃ ex vespera fiunt tormenta: ⁊
aut sicut dirimꝰ q̃ ex ordinatiõe castroꝝ fiunt bella siue ag/
gressiões: ⁊ vlꝗ sicut dirimꝰ fieri cõpletũ ex hoc q̃ impfectũ
eiusdẽ forme erũs: nec hoc dicimꝰ solũ in artificialibꝰ ꝛz ve
rius dicimus in nãlibꝰ: sicut dicimꝰ ex puero ad robur ⁊ cõ/
sistentiã cõpleriõis mutato fieri virũ pfectũ. scõus aũt mo/
dus est sic dirimꝰ q̃ ex aqua fit aer. ¶ Ad hoc aũt itelligen/
dũ opz scire: q̃ eẽ ad qõ est motꝰ mãe duplꝗ accipit. Est eni
esse forme que est sicut somnus: ⁊ eẽ forme que est sicut vigi
lia sicut dirimus in scõo de aia: eẽ aũt forme que est sic so/
mnus: est eẽ ligatũ ⁊ potẽtie mãli pmixtũ ⁊ ipfectũ: ⁊ hoc eẽ
hz multos gradus eo q̃ motus est forma post formã: ⁊ hoc
eẽ est eẽ forme ꝑm q̃ forma adhuc est fluẽs in motu de esse
ad esse sicut dirimꝰ in.16. de aialibꝰ q̃ nõ est viuũ ⁊ animal
simul: ⁊ nõ est hõ ⁊ aial simul: ⁊ hoc mõ nõ est ifans ⁊ puer si
mul: ⁊ nõ est puer iuuenis ⁊ adultus simul: ⁊ nõ est iuuenis
⁊ vir simul: ⁊ in viro est status eẽ forme que est sicut vigilia
nõ ligatas vel ipeditas hãs opatiões: qꝛ sicut dirimꝰ in.7.
phy. nõ equaliter pueri iudicãt senibꝰ presbyteris: ⁊ ꝑm hoc
ꝑm prudẽtiã dictus itellectꝰ nõ eq̃liter inest oibus hoibꝰ: ꝛz
potius in sedẽdo ⁊ quiescẽdo cõplexione fit aia sciens ⁊ pru
dẽs. Alio aũt mõ fit aliquid ex aliquo sicut ex potẽtia mate
rie que est subm trãsmutatiõis ⁊ motꝰ: primo q̃ mõ hoc fie
ri ex hoc est hoc fieri post hoc sine trãsmutatiõe substãtie: ꝛz
nõ sine alteratiõe qualitatis mãe. Scõo aũt mõ fieri hoc ex
hoc est vnũ fieri ex altero nõ sine trãsmutatiõe substãtie: er/
go ꝑm ea que nũc dicta sunt sic ex puero virũ fieri dicimꝰ si/
cut dicit fieri hoc qõ ꝓtinue fit ex forma post formã ex eo q̃
iam factũ est ꝑm eandẽ formã: ꝛz q̃ est sicut somnus: ⁊ sicut
fieri dicimus id qõ cõtinue perficit p gressum ad perfectuz
esse forme: q̃ est sicut vigilia ex eo q̃ pfectũ ꝑm eẽ est impfe
ctũ ⁊ diminutũ qõ est forme que est sicut somnus ligare mu
tationibꝰ ⁊ qualitatibꝰ mãe. Generatio enim que est conti
nua mutatio ad vltimã pfectionẽ semp est mãe infra esse ⁊
nõ eẽ: donec ad cõplemẽtũ vltimo deueniat in quo forma p
fecte terminat mãm: ⁊ sic oẽs suas opationes exercere sup
eã in nulla parte ipedita: ⁊ siꝗ q̃ qõlibet factũ semp est exi/
stentis ⁊ non erũtis qd cuiuslibet fieri multa sunt hec facta
⁊ in quolibet abiscitur nõ esse ⁊ accipit eẽ: ⁊ cõtinue sic ẽ for
ma post formã ⁊ esse post eẽ primo qdẽ ex nõ esse ad eẽ ꝓce/
dens: ⁊ post ea cõtinue ꝓcedens quasi ex somno ad vigiliã:
⁊ cũ euigilat ꝑm operationẽ vnã nõ euigilat ꝑm opationem
aliã: ⁊ hoc de quodã nõ esse ad qõdã esse ꝓgrediens: ⁊ hoc
exẽplum est q̃ nõ solũ dicimus ex ignorante fit sciens: sed ẽt
dicimus q̃ addiscẽs qui iam ꝑm aliqd hz sciẽtie formaz fa
ctus est sciẽs pfecte: ⁊ hoc significamꝰ in motu cũ dicimꝰ q̃
ex addiscẽte fit sciẽs cũ sic duplꝗ dicat hoc fieri ex hoc: illud
qõ sic dicit fieri ex hoc: sic ex potẽtia ⁊ nõ eẽ sicut fit ex aere
aqua nõ fit ex illo nisi corrupto altero ꝑm subam: illud autẽ
quo hoc dicit fieri ex hoc sicut post hoc nõ fit ex hoc illo cor/
rupto ꝑm subam: ⁊ hoc est in oibus cõmixtis ex eẽntis in q̃/
bus paulatim ꝓgressus fit ad eẽ pfectũ p multa media: qõ
nõ fit in simpliciũ gñatiõe ex iuicẽ: ꝓpter qõ ẽt illa in qbus
fit hoc ex hoc sicut post hoc nõ reflectunt siue cõuertunt ad
inuicẽ: qꝛ id qõ est prius nõ põt eẽ posteriꝰ ad idem. vñ nec
dicimꝰ q̃ ex viro fiat puer: ex cõgressione ordinatio castro
rũ: nõ enim dicimꝰ q̃ factũ iam in esse pfecto fiat ex gñatione
illa que est forma post formã: sed potius dicimꝰ q̃ sic factũ ⁊
pfectũ in vltimo termino gñationis fit post gñationẽ iperfe
cti ꝓgredẽtis ad pfectũ sine corruptione sube: ⁊ sic dies p/
fecta que est meridies qm̃ lumẽ solis totũ iplet hemisperiuz
circulo pyramidis luminis solaris directe sup terrã vndiq̃
iacẽte ⁊ diametro pyramidis ꝓpendiculariter cẽtruz in he/

Scõo de aia ter. cõ. 5.

7. phy. t. c. 20.

misperio

misperio pcutiente fit er aurora vel mane: in quo lumē qō est forma diei permixtū est opacitati ⁊ pyramis solis nō nisi in pūcto tangit sperā terre ꝑm hemisperij descriptionez: ab illo enī mane continue erigit pyramis donec in meridie pfecte stat sup hemisperiū: ita q̄ circulus q̄ est basis pyramidis ambit circulū orizōtis ⁊ iō nō pōt dici q̄ ꝯ gnationē diei aurora siue mane fiat ex meridie. ¶ Exēpluz aūt qō q̄dā hic ponūt sicut in vapore fit nebula nō est cōueniens: q̄ nō semp ex vapore fit nebula: sed vapor depressus est nebula nisi dicamus q̄ nebula dicat vapor spissus: ⁊ q̄ vapor p nām factus est ꝛtinue inspissat egredīte accidētali calido ⁊ sic mot⁹ ille pficitur inesse nebule. Altera que est generatio simpliciū quib⁹ nihil ꝑiacet nisi mā simplex ingenerabilis ⁊ īcorruptibilis reflectunt siue ꝓuertunt adinuicē. ¶ Sic igit hoc fieri ex hoc duplr dicimus q̄ vtrūq̄z horū ipossibile est in infinitū abire. Illā generatio eorū que nō cōuertunt est infra erūtia impfectū ⁊ perfectū ⁊ in hijs necesse est eē finez in quo stet generatio q̄ aliter ꝑiret finis qui in nā itendit ⁊ esset casuale opus nature: igit nō fit hoc ex hoc in talibus. Alia aūt que sunt simplicia reflectunt adinuicez: ⁊ nō semp fit hoc ex hoc in ifinitū ꝑm rectā gnationis theoriā sed alterius generatio est alterius corruptio in talib⁹: sicut ostēsuz est a nobis in scō pigeneseos. ¶ Ex hoc igit vlteri⁹ cōcluditur q̄ primū sempiternū ingenerabile ex quo aliquid fit impose est corrūpi: cōstat enīz ex omnibus que in fine p̄mi pbicorū ⁊ hic dicta sunt q̄ ꝑm nullius vnūq̄ pbi positionē generatio est ifinita in sursum respectu primi: q̄ glibet posuit aliqd māle elintū eē primū. Necesse est aūt ex quo primo ꝑm subam corrupto aliquid factū est nō esse illud sempiternuz. Cū vō circularis sit talium generatio: ⁊ vniusciusq̄z eorūz generatio ex altero fit alterius corruptio: nullū elemētū manet incorruptū ⁊ sic nullum eorū est simpliciter materia p̄ma sed potius qō est incorruptibile ⁊ ingenitum.

Tex.cō.56.⁊ infra.

¶ Cap.8m. Q̄ causa finalis non potest abire in infinitum.

Tex.cō.8.

Adplius aūt id qō est cuius cā sumit oia alia est finis siue cā finalis: ⁊ talis cā sic vltima est in motu ⁊ prima in intētione: q̄ ipsa nō est alicuius alteri⁹ cā: sed alia oia sunt ꝓpter eam ⁊ cā ipsi⁹. ¶ Si igitur tale qd qō talis ꝯ cause modū ⁊ rōnē fuerit ipm qō vltimū est in motu mouētis ⁊ materie hui⁹ qō est finis mot⁹ vtriusq̄z dictarū causarū nō pōt esse infinitū: q̄ vltimū qō est finis vltimo acceptū est actu q̄ est motus efficiētis ⁊ mā: ⁊ p sic acceptuz actu pfecta quiescit mā que est subm motus ⁊ principiū mouens cessat mouere: infinitū aūt est cuius partes accipienti semp est aliqd extra accipere: ⁊ iō nunq̄ in ipso cōuenit accipere vltimū. Si vō detur q̄ id qō est finis nō erit tale vltimum sequet q̄ finis nō erit id cuius cā mouet efficiēs ⁊ cuius cā mouet mā: ⁊ hoc est q̄ cā finalis nō est causa finalis. ¶ Amplius aūt illi qui sua positiōe faciunt ifinitū in cā finali quasi sui dicti obliuiscunt: q̄ volūt entia eē bona ⁊ bonuz esse qō oia optāt ⁊ ad qō ⁊ ꝓpter qō mouent: ⁊ in ista pōne auferūt boni nām ⁊ rōnem: nihil enim optat hoc nāli appetitu qō nunq̄ cōtingit cōsequi q̄ eēt vanū ⁊ inutile nāle desideriū. Id aūt qō in infinitū distat a quolibet entiū nunq̄ cōtingit cōsequi: igit illud nō cōtingit appeti: ⁊ sic illud non esse bonū alicuius cōsequit ex hoc qō infinitū. Infinitū igit faciens in cā finali aufert rōnē boni entiū. ¶ Amplius aūt nullus oino mouētiū ⁊ efficientiū conabit aliqd facere si nō sit futurus venire ad terminū mot⁹ vel opis sui: q̄ nec op⁹ regit itelligētia q̄ mouēs est vt motū ⁊ ab ipsa est nālis appetitus boni ois rei nāliter: ⁊ tūc sequit q̄ aut casu moueat oē qō mouet ⁊ casu moueat oē qō mouet: aut q̄ cā finalis actu ictudat a motu q̄ est actus pfecti mouētis ⁊ actus impfecti mobilis: primū aūt horū est impose: ⁊ m igit erit nēcio cōcedēdū. ¶ Ampli⁹ aūt itellect⁹ actiu⁹ qui grece vocat practicus ꝑm hoc nihil eēt in erūtib⁹. Ois enī q̄ talē ꝯ intellm cā alicui⁹ facit oē qō facit. In liberalib⁹. n. finis est opatio ipsa. in mechanicis aūt apotheleſma siue opatū: in musicis aūt cātū volumus: in fabrili aūt gladiū vel qd tale p opationē effectū siē determinatū est in p̄n nostrorū ethicorū. Id aūt pp qō facit q̄ itellectū ꝯ termin⁹ est aliqs quē opere consequi intēdit igit idipsuz est cā finalis: q̄ finis intentus nihil aliud est q̄ terminus operis ⁊ intentionis ⁊ appetitus.

Tex.cō.56.

¶ Cap.9m. Q̄ cause formales non vadunt in infinitum.

Tex.cō.10.

Eodem aūt mō ostēdemus q̄ ifinituz nō est in cā formali: forma enīz resoluit in diffinitēta si est forma que est spēs. Si aūt est forma gnationis stat in aliquo primo sicut iā ostēdem⁹. Loquamur g̃ primo de forma que est totū eē ⁊ est spēs. ¶ De illa enī ꝑm duas cōparatiōes oportet ostēdere q̄ nō est ifinita: q̄ enim illa cōstituit ex gnē ⁊ differētia oportet ostēdere q̄ stans iferius ad differētiā vltimā cōstituētē nō est ifinita ad supius p gnā: ⁊ hec est prima ostēsio: ⁊ secō reuertemur ostēdētes q̄ stans supius in gnē non est infinita versus iferius p differētias diuisuas ꝓpter quarū ifinitatē nō est accipe vltimā cōstituētē dilam. ¶ Dicamus igitur q̄ forma que qd erat esse rei eo q̄ quicqd est preter ipsaz nō est de esse sed de indiuiduātib⁹ nō cōtingit diuidēdo p sua diffinitēta reduci ad aliā rōnē que suorū diffinientiuz sit diffinitio que multiplicet sup rōnē diffinientiū superior in ifinitū. In talib⁹ enim ꝛstat id qō est supius ⁊ prius siue ante semp eē magis cām rōnis ⁊ esse: ⁊ id qō est posterius minus eē cām p̄dictorū: q̄m id qō est prius ꝛnitibus est cā ⁊ nō ecōuerso sicut dirimus sepe: in oibus aūt talib⁹ necesse est primū aliqō qō est causa oīum: q̄m sicut in mouētibus prius dirimus in talib⁹ cui⁹ primū nō est nec cōsequēs est cū primū sit cā cōsequēti ⁊ q̄ est cā est igit genera in que ad supius forma resoluit spēi stant in aliquo vno p̄mo ⁊ sic ad supius forma nō ꝓcedit in infinitū. ¶ Amplius dicētes formā ab iferiori p differētias diuisuas ꝓcedere in ifinituz destruūt scire qō est de re ꝑm ꝓpriā nām ⁊ subam. Non est enim possibile scire aliqd ꝑm pfectū ⁊ verū sciēdi modū nisi prius p diffinitēta diuidēdo puenīat ad ea que ꝑm formā indiuidua sunt: ita q̄ formalib⁹ ad esse cōducētib⁹ vlterius nō diuidunt: q̄ illa forma sic accepta est vltima ⁊ ꝓpria rei pfectio: ⁊ cōuertibilis cā eēntialis: sed nō est aliquā rem cognoscere si ponat ifinitus eē p diuisas formas ꝓgressus: impossibile est enīz que sic sunt ifinita intelligēdo pertransire. ¶ Si enīz detur sicut dixit Plato q̄ sic intelligere oportet. Queramus quō itelligere oportet q̄libet cōpositū ex multis: nō enī sic itelligere ei qō est. s. infinita accipiēdo in talib⁹ sicut qui dā dicūt q̄ in linea intelligit totalitas linee per diuisiones medietatū ꝯ q̄ suarū medietatū diuisiones nō stat diuisio: ⁊ sic supficiē cōponi ex lineis ⁊ intelligi ⁊ corpus cōponi ex supficieb⁹ ⁊ intelligi: ⁊ omne diffinitū ex infinitis: ⁊ sicut isti dicūt nō cōtingit intelligere aliqd: nisi. n. statuat vltimū in quo stet diuisio nec pficiet esse nec pficiet scire ꝓpter cām quā dirim⁹: q̄. s. nos non arbitramur nos scire ⁊ cognoscere aliqd nisi cū causaz cognoscimus: ⁊ q̄m illius est cā ⁊ qō vltimū hēm⁹ vsq̄z ad elemētales causas: sicut declarauim⁹ in primo pbicorū: iō qui intelligēdo lineā ꝓcedit in ifinitū nunq̄ enumerabit sectiōes i quas diuidit: ⁊ iō nō itelliget ipsaz: sed si itelligi debeat oportet q̄ itellectus eius stet ad gen⁹ primū ⁊ ad differētiā vltimā qui est alius itelligēdi modus q̄ p sectionē diuisionis. ¶ Sed adhuc ēt si formā cōsideremus ꝓut est actus mā ⁊ pfectio cōpositi ex mā ⁊ forma ad huc impose est q̄ ipsa sit ifinita: q̄ hoc mō itelligēdi necesse est q̄ mā intelligat in eo qō iaz motū est ⁊ generatū: compositū enīz hoc mō p motū esse ⁊ gnātuz eē pfectū est: ⁊ hoc qō in actu est ⁊ pfectū eē ꝯ in nā. Si aūt qō infinitū est magnitudine vel multitudine nullū est eē actu ⁊ pfectuz in nā: igit ifinitū nō est hoc mō actu pfectū: ergo forma sic actu pficiēs nō est ei⁹ qō est ifinitū. ¶ Si aūt det q̄ ifiniti est taliter forma actu pficiēs ⁊ cōplens: sequetur q̄ ei qō nō est ifinitū eo q̄ est p formā terminatū ⁊ pfectū cōuenit eē ifinitū: ⁊ sic terminatū ⁊ finitū erit nō terminatū ⁊ nō finitū ⁊ sic ꝛdictoria ꝓficabunt de eodē qō est impose. Qō igit nullū genus causarū sit ifinitū ꝑm rectā theoriā ꝓbatū est a nobis.

Tex.cō. pmi.

Tex.cō.12.

¶ Cap.10m. Q̄ cause nō sunt ifinite ꝑm spēm causalitatum.

Tex.cō.13.

Quod aūt neqz ꝑm spēs causalitatū cause sunt ifinite sic declarat. Si enī nō quatuor: q̄m vt in precedēti libro dirim⁹ sed ifinite eēnt plurālitate spēs causarū: nō cōtingeret ēt hoc supposito aliqd pfecte cognoscere. Sicut enīz sepius dirimus tūc opinamur nos scire quālibet rerum: cū cognoscamus causas oēs ex qb⁹ est: ⁊ si qua deesset nō esset vera rei cōprehēsio per itellectū: q̄ vō eē nō cogno-

Tex.cō.10.

Tex.cō.13.

Tex.cō.9.

BIBLIOTECA UNIVERSITÁRIA DE GRANADA

scitur nisi p formā ⁊ mām: eo q̃ forma multaꝝ rerꝝ mām cō
cipit in rōne sua: fieri aūt rerꝝ nō cognoscit nisi p mouens ⁊
subiectū ⁊ finē: sed infinitū qd̃ per adiectionē specieꝝ ⁊ cau
sarū infinitū est nō ꝓtingit ptransire in tpe finito a quoquā
intellectū rei p causas accipiēte: igitur cū esse ⁊ fieri rei per
fecte per itellectū cōprehēdat nō possunt spēs causaꝝ eē infi
nite: esse enim rei est p suas causas actu: ⁊ iō nō possunt esse
infinite: q: cū infinitū nō sit nisi potētia ipossibile q̃ per infi
nitū aliquid fit in actu: quāuis enim forma vniuersalis que
est esse rei sit infinitoꝝ hoc nō est nisi in potētia ⁊ nō in actu.
¶ Nullo igit modo cause sunt ifinite fm aliquā rectā theo
riam lz per accidens fm theoriaz circularem sicut dirimus
quedā earū sunt infinite: finitis autē siue existentibus sunt
ipsa principia sciendi sicut sunt principia essendi.

¶ Cap.11m. Qualiter consuetudinis habitus impedimen-
tum est theorie veritatis.

Tex.cō.14. Cum aūt tam determinatum sit a nobis qual i
ter theoria veritatis facilis sit fm aliquē mo
dum ⁊ difficilis fm alium: ⁊ q̃ theoria verita
tis fit p causas qb⁹ nō accidit in ifinitū abire:
opz nos determinare theorie veritatis ipedi
mēta. Sunt aūt duo in gēe ipedimēta videdi
veritatē: vnū qdē qd̃ est ex mō nature: ⁊ alterū qd̃ est ex nā.
Ex modo aūt nāe erūs est ex cōsuetudine: q: sicut dirimus
in ethicis ⁊ libro de memoria ⁊ remi. cōsuetudo in nā trans
ponit ⁊ cōsuetudinalis habitus in modū nature mouet ad
cōsentiēdū ēt si sit cōtra nām ⁊ cōtra rōnem. Unde ethicus
suum calorē ꝑternaturalē eē nō sentit quāuis maior sit q̃ ca
lor febricitātis. Cōtingit igitur auditiōes eoꝝ qui aurib⁹
insonāt fm cōsuetudines. Nā vt cōsueuimus audire ita di
gnū videt nobis dici ⁊ eē veꝝ: ⁊ quecūq̃ fūt audita ꝑter ea
que cōsueuim⁹ audire nō vident adeo nobis verisimilia: sed
poti⁹ talia pp hoc q̃ incōsueta sunt minus nota ⁊ magis ex
tranea nobis eē vident. Nam id qd̃ cōsuetū est notius no
bis eē videt: eo q̃ ad modū nāe nobis accidit. Quātuz vō
bēat vim hui⁹ cōsuetudinis habit⁹: leges ostēdūt: q: n. hō
ciuile aīal est nāliter ⁊ nō pōt pfici ciuilitas sine cōgregatio
ne: nec cōgregatio pōt esse sine republica: oportuit leges po
nere ad rempublicā cōtinēdā: multa aūt in legib⁹ hmōi pp
metū penaꝝ ⁊ allectiōes pmiorū de hijs cōficta sunt q̃ ꝑter
rōnē sunt ⁊ ꝑter vītatē: in hmōi. n. legib⁹ fabularia ⁊ puerī
lia q̃dā de penis ⁊ pmijs ꝓficta magis qdē valēt apd̃ eos q
talia semp audire cōsueuerūt q̃ vera cognitio de pmio vir
tutis ⁊ pena vitioꝝ: ⁊ hoc nō est nisi pp cōsuetudinē q̃ facit
credibilia que alias oino incredibilia indicarent: sic erp̄sse
videm⁹ in legib⁹ hijs que carnalia sibi pmia cōstituūt sicut
delectari venereis ⁊ potib⁹ ⁊ cibis post mortē: cuz rō nō ad
mittit aliqd̃ vtutis pmiū nisi in quo ⁊ de⁹ delectat hoc ē cō
tēplationē sultipstus sic in fine ethi. determiatū est a nobis.
Sed q: nō nēciuz est ad hoiuz ciuilitatē hoies pure itellige
re veritatē: sed poti⁹ hoiez pietatē colere ⁊ iustitiaz seruare
⁊ rēpub. tenere. Iō a legis latorib⁹ nō principia q̃runt veri
tatis: sz poti⁹ dant p̄cepta pietatis ⁊ que facilius mouēt spe
pmioꝝ ⁊ metu penaꝝ ad regimē ⁊ cōseruationē reipub. ⁊ iō
facti sunt eē dij multi ⁊ cultus multi ⁊ religiōes in qb⁹ nō at
tendit qd̃ veritas: sz potius qd̃ facili⁹ moueat ad reipub. cō
seruationē: hoc aūt p̄cipue fit fm hmōi sapie principia: que
de vniuersitatis ꝑn⁹ ⁊ de separatis intēdit: pp qd̃ de hijs ⁊
eritu rerꝝ in esse multi multa cōfinxerūt. Sicut ⁊ Socrates
tria gēa deoꝝ quasi rerꝝ itroduxit principia: ⁊ in pmo gene
re. 12. noia ꝑter deū deoꝝ eē posuit. ¶ Direxūt enim alij alia
fm leges diuersoꝝ: intīū aūt factuz est hoc credibile apud
diuersos q̃ cū ois itellect⁹ in theoria veritatis in qbusdaz
vt primis principijs vtat illi ꝓpter vim cōsuetudinis ꝓria
hoꝝ principijs eē ⁊ veritatis supponāt: ostēdimus enim su
perius in quo oēs cōuenerūt sapiētes ex nihilo fm nām ni
hil posse fieri: sed oēm formā ex ꝓpria educi mā ⁊ ideo rerꝝ
perfectaꝝ specificas differētias ⁊ species ꝓprias hēre ma
terias: que oia sunt principia apud recte philosophantē: tū
sunt quidā pbice loqui volentes dicentes aliquid ex nihilo
fieri sue essentie vt magnitudinez ex nihilo magnitudinis:
⁊ sic de alijs ⁊ dicūt q̃ species ꝓprias ⁊ specifice differētie fiunt
ex nō ꝓprijs materijs: vt homo nō ex homine sicut imper
fecta quedam ex putrefactione terre generant animalia: in
hijs igitur ⁊ hmōi apologijs vtis perpendit cōsuetudinis.

Nō ē nēcium ad hoiuz ciuilitatem hoies purā vītatē intelligere.

¶ Cap.12m. De impedimēto nāli ad veritatis theoriam.

Est aūt aliud ipedimētū theorie vītatis ex ipo
mō natiuitatis: qm̄ lz hō fm q̃ hō solus itelle
ctus sit: tm̄ itellect⁹ in hoie ꝓz eē trahit ab ima
ginatiōe ⁊ sensu ⁊ alijs corporeis virtutib⁹ nō
sinētib⁹ eum pure cōtēplari theoriā veritatis.
Alij. n. si nō mathematice qs demōrat ea q̃ dicē
nō recipiūt p cōsensum ea que dicit: ⁊ isti sunt in qb⁹ pualet
sup itellectū virtus imaginatiōis: ⁊ isti nihil credūt nisi qd̃
imaginari poterit: ⁊ iō extra mūdū similē huic mūdo ima
ginant mūdū ⁊ locū ⁊ tēp⁹ vsqz in ifinitū: nec suscipiūt aliq̃s
eē itellectuales substātias q̃ sine hoc sint ⁊ nūc: nec aliqd di
cūt eē eternitatē ⁊ hmōi que accipiunt p itellectū ab imagi
natiōe nō recipiētē: alij in qb⁹ oino itellect⁹ ad sensuz refe
rus est nec recipiūt aliqd si nō extra id p sensum demōstrē:
hij aūt qui figmētis legū cōsueti sunt conant iduci sibi testē
poetā talia poetizātē. Illi aūt qui pbicis assueti sunt oia vo
lūt audire fm certitudinē aut p se notoꝝ: aut ex hijs demō
stratoꝝ: alijs aūt qui vulgarib⁹ iperiti assueti sunt flebilis ⁊
cōtristabilis est certitudo pbica: aut q: pp defectū studij nō
pūt cōplecti talē sermonē ignorātes veritatē cōclusionis syl
logizate: aut pp nālez microlatā siue defectū rōnis vel inge
nij. Id enim qd̃ certū est per syllogismū aliqd hz tale ad qd̃
nō de facili pōt deficēs a studio: ⁊ id qd̃ nō pōt deficēs in
vsu rōnis: ⁊ iō ex oibus iductis pz q̃ sicut est in symbolis cō
tractuū in mercationib⁹ ita nō liberū est vnicuiqz eligere ꝓz
nām in rōnib⁹. ¶ In cōtractib⁹ enim nō semp attendit va
lor rei sed potius placitū vendētis vel emētis ⁊ ad illud ob
tinēdū cōtendit. Et cā cōtentionis potius est in vēdēte vel
emēte q̃ in re ipsa: ⁊ sic in susceptiōe ꝓpositoꝝ circa princi
pia theorie veritatis vt pz ex inductis. Maxime autez hoc
est in sapiētia prima in qua sicut dirimus multa sunt in qui
bus hoies oēs cōmunicāt: circa prima enim magis cōicant
hoies: q̃ circa sequētia: ⁊ error circa illa est cā errōris circa
ꝓnia: cuius signū est q̃ oēs hoies circa principiū vniuersi
tatis rerꝝ aliqua niti ⁊ circa eritū rerꝝ inesse ⁊ causas multa
fingere ⁊ paucos attingere veritatē in illis videmus.

Tex.cō.15.

¶ Cap.13m. De remedijs contra impedimēta inducta.

Remedia vō cōtra inducta ipedimēta sunt cō
tra primū qdē qd̃ est ex vi cōsuetudinis ⁊ secū
dz ignorātiā male dispōnis est: q̃ opz hoiez pri
mū erudiri moduz pbie quo sciat qūo singula
sūt accipiēda: q: tūc audita ꝓ modū illū existē
tia refutabit ⁊ nō ꝓbabit vt animi cōceptum.
¶ Modus aūt iste est in scientijs logicis fm oēs ptes perfe
ctaꝝ ⁊ iperfectaꝝ argumētationū: q: ex illis potētes erim⁹
syllogizare de omni ꝓbleumate: ⁊ ipsi disputatiōes sustinē
tes nihil dicem⁹ repugnās oibus ꝓbabilia cōia in oib⁹ vel
plurib⁹ inuēta. ab hijs que ꝓpria ⁊ sensibilia sunt singulis
scientes distinguere ⁊ pfecta rhetoricis ⁊ poeticis p illa scie
mus dignoscere ꝓpter qd̃ absurduz q̃ aliq̃s illis nō ibuat:
sed simul velit querere sciaz speculatiuā aliquā de hijs que
eēntialis est speculatiua ⁊ modū ꝓprīū illius nō ꝓhabendo
prius modū oium pbie cōem: alterū enim istoꝝ qd̃ est acce
ptio scie cū mō ꝓprio neglecto mō cōi nō est facile accipe: q:
tales virtutes ⁊ cōpleriones ꝓbationū nō cognoscet ⁊ sepe
falsa pro veris accipiet: ⁊ nō ꝓbata sumet pro ꝓbatis: ⁊ iō
tales q̃ in logicis instructi nō sunt in oib⁹ errātes inuenim⁹.
¶ Cōtra scōm vō qd̃ ex nā est ipedimētū est q̃ accepto mō
cōi argumētationū discernat circa vniuscuiusqz modū pro
prīū: q: sapientis hoc est q̃ de vnoquoq̃ put res se hz sicut
est de eo tētet accipere: ⁊ iō demōstratio siue pseruatio ma
thematica non in oib⁹ est appetēda: q: si in vna scia differūt
demōrationes ita q̃ demōstratio prime certitudinis est de
mōstratio ꝓpter qd: ⁊ ea que est scōe certitudinis est demō
stratio qa: multo magis in diuersis scientijs erit diuersitas
demōstrationis: ⁊ sic cōparādo scientias in genere pme certi
tudinis demōratio erit mathematica: q: illa ē de nō ꝓceptis
cū mā lz fm eē sit in mā. Secūde aūt certitudinis demōstra
tio est pbica in qb⁹ ipsa mā ⁊ motus varietatē inducūt ⁊ ca
suz a certitudine pma: sicut in pcipijs hui⁹ scie dirim⁹ igit
in nō hūtib⁹ mām. eē tm̄ hūtib⁹ i mā appetēda acermolora
mathematica. In rhetoricis autē ⁊ ethicis sufficiat psua

Tex.cō.16.

Vide in fine illi Aluerroiz hic.

sionem

tionē inducē pp qō ēt hic modus istī scie ppriī in quo mō
sum nō nālis est nec in eo pbica a nobis querēda est certi
tudo. ¶ Ois.n.nā forsan mās hz: forsan āt dico pp itellectū
q est vltima pfectio hois q a mā separat ficut ipse itelligē
tie que fm pipatheticos vltime sūt pfectiōes celox: sz hois
itellect ptinuus est cū ptinuo ⁊ tpe per imaginationē ⁊ sen
sum: ⁊ quo ad hoc aliq̄ iclinationē hz ad mām quā nō hīt
itelligētie quas pipatheticī dicūt eē celox pfectiōes: tū mā
equoce est in hijs que sūt in potentia ad vbi tñ: ⁊ in hijs q̄
sūt in potētia ad vbi ⁊ formā: ⁊ tō ēt nā dicīt equoce de illis
qm̄ nō est pn̄ mot ⁊ getis in qb est p se ⁊ nō fm accidēs:
⁊ tō de reiteratis in vbi fm sūbam incorporalē semp motis
nō per eādē rōnē dicīt in hijs que fm sūbam icorporalē mo
uenī. Ista sapia vo q̄uis sit de pbicis qbusdam tū nō est de
hijs put sūt pbica sīc in aīb abitis sepi declaratū est. ¶ Et
opz nos pscrutari primuz qd est nā in vniuli qō ⁊ fecim in
scia de auditu pbico. sic.n. de qb pticularib est pbica mani
festū erit sicut docuim in libris qui sunt de particularibus
nālib sicut est mobile ad formā ⁊ ad locuz de quo in celo ⁊
mūdo: ⁊ mobile ad formā de quo fm sui diuersitatē in alijs
libris nālibus tractatū est a nobis. Ex hijs.n. que ibi dicta
sunt scīt q̄ ista sapiētia nō nālem modū nec mathematicuz
habere pōt sed vniuersaliorē vtroq̄z mō: ⁊ pbationes eius
erunt citra certitudinē mathematicā ⁊ pbicam ⁊ supra cer
titudinē topicā que est in logicis. ¶ Opz etiā nos p quere
re vtrū vnius ⁊ eiusdē sciētie sit querere causas ⁊ principia
omni entis: aut pluriū: si eni pluriū esset hoc ita q̄ vna scia
quereret quedā pncipia ⁊ q̄sdaz causas ⁊ alia scia quereret
alias sequeret q̄ nō oēs cāe ⁊ pncipia essent entis fm qō est
ens ⁊ quedā eēnt cuiusdā entis ⁊ alie erūt alterius entis qō
esse non potest: ⁊ ideo de omnibus huiusmodi questionib
⁊ similibus opz nos hic adunare dubitationes.

¶ Explicit liber secundus metaphysice Alberti magni.

¶ Incipit liber tertius qui est de questionibus a principio querēdis. Cuius aūt primus tractat est de intētione libri ⁊ nuō pclonū.

¶ Cap. p'. De rōne q̄re in hac scia rōnes pponunt simul.

Ter. cō. pmi.

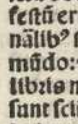

Nobis ad quesitā sciam que sola theoria vitatis est accedē volētib necesse est p aggredi qōnes de qb in hac scia in primis dubitare ⁊ disputare opz: in pticularib .n. sciētijs dubitatiōes de questis nō fīt sed figillatiz cū hijs que tractata sūt cōmiscuim. In hac aūt vniuli sapia que de pncipijs est aliaz sciarū oia simul dubitabilia ⁊ mālr dicta determinata sunt: qz er mālr dictis ⁊ distinctis opz pcedē qō fieri nō posset nisi pri eēnt distincta. Similr aūt ad quesita cōia pcedere habem qō iterū fieri nō posset nisi quesita eēnt ordinata. Nō.n. illi sapie que oia declarat celare est intentū sed declarare qō intēdit vt sciat qb ⁊ q̄lib pncipijs ⁊ pbationibus venīt ad illud. Ea vo querēda sunt que qcūq̄z qdez nō ignote auctoritatis pbox alr ⁊ alr de diuersis susceperūt p rōnē: ⁊ ea ēt q̄ sīlia istis extra ea que suscepta sūt ptermissa sunt ⁊ intacta: hec.n. que alr ⁊ alr dicto mō suspecta sunt disputabilia sunt in vtrāq̄z partē: ⁊ qz latēt opz ea ordinare ⁊ pdisputare vt bene declareī oē qō itēdim. Oib enim vtiliter inuestigare aliqd volētib inest bene disputare ab vtrāq̄z partē ab initio circa ea que pmū quesita declarationes debēt eē oium alioz in pticularib sciētijs determinandoz: qz oium posterioz in sciētijs pticularib certa inuestigatio est solutio certa poz circa cōia in vniuli scia dubitatorū: solnere vo nō est ei q̄ ignorat modū dubitatōis. ¶ Dubitatio nāq̄z interminatus motus est rōnis sup vtrāq̄z ptez ꝯdictiōis: ⁊ tō nodata est ⁊ ligata rō ne pcedat ad alteram ptē ꝯdictionis eq̄liter ambiēs vtrāq̄z. ¶ Hoc aūt de ipa re de q̄ dubitat demōstrat dubitatio ipsa mētis que vtrāq̄z ꝯdictionis metīt partē inquātū.n. sit metiēs mēs dubitat in tñ patīt aliqd sīle ligatis hoc aūt est q̄ vtrisq̄z dubitantib s. ⁊ ligatis ipossibile est pcedere ⁊ pnenire ad id qō est aī: ad qō conant ⁊ ptendunt: pter quā rōnē in hac sapia opz pus oēs difficultates specuari ⁊ causas eaz sicut dirimus: qz in hoc methodo q̄rentes de intētis ꝯsequētib sine inuestigatione disputatiua ꝯsiam sīles sunt hijs q qdē in via se ponūt ⁊ ignorāt quo debeāt ire nō determinātes prius quo tēdere velint: ⁊ ad hec q̄ dirim ꝯtingit talib q nō cognoscūt qn̄ q̄sitū inenīt: qz nescīt ad qd disputāt. ¶ Finis.n. inq̄sitiōis q̄ est pclo qōnis in talib nō est incognit: sic ergo nō pdubitās duplr errat in via. s. ⁊ in fine. in via qdē: qz nescit ad qd iducit pncipia er qbus pcedit. in fine aūt: qz nescit se cōclusisse ppriū qn̄ pclusit: ⁊ tō nihil certū hz: ⁊ horuz vtrūq̄z valde imptinēs est huic sapie: ⁊ tō in ea pdubitāduz est. Ampli digni ⁊ vtilius est in ea pdubitare ⁊ nō tñ necessariū. Cū.n. hec scia oium stabiliat pncipia nec stabiliri ⁊ fundari possint nisi ꝯdicentiū solnant rōnes: ⁊ vlr ille solui nō possunt nisi pdubitaret de qb ꝯdicit aduersarius. Necesse est hāc sapiam habere per pdubitationez rōnes oium eoz qui audiunt pposita ab hijs qui sunt aduersarij: ⁊ predubitantes ⁊ has necesse est habere ad iudicandū ⁊ determinandū de auditis. ¶ Ad intelligētiā autem hoz que dicta sunt sciendū q̄ nos dubitationē pro interminato motu rōcinationis accipim in pmissis: qn̄ ratio ante ꝯsensuz mō viā hz ad vnū mō ad altez: ⁊ hoc eē nō pōt nisi qz in vlibus ⁊ primis nō pōt haberi modus demōstrationis: ⁊ qz ista sapientia de talibus est: oz q̄ medius sit inter logicū ⁊ demonstratiuū: qz.n. er cōibus est opz ipm esse nō demōstratiuuz: qz vo nō est interminati generis est: sed ex hijs que sunt entis inquātū ens est pcedit est modus eius pter logicū. Alr aūt minus large sumēdo dubitatio est indeterminat motus rōnis sup partes ꝯdictionis sine rōcinatione ꝯsensum inclinante. Ambiguū aūt est qn̄ ambit vtrāq̄z partē p rōnes equipotētes. Opinio aūt qn̄ nō ꝯfirmato qdez ꝯsensu complectīt alterā: fides vo qn̄ fortificat in alterā sine fundatiōe in eadē scia aut qn̄ fundat per demōstrationem.

Mā equoce dī de his q̄ sūt in po ad vbi tñ. Et de his q̄ sūt in po ad formā vide cōmentatorem. 8. meta. cō. 12. Et. 2°. cap. de suba orbis et pmo ce, cō. 92

Documēum

Quid dubitatio Ambiguum opio fides.

¶ Cap. z'. De numero questionū in primis ponēdarum ⁊ que sunt ipse questiones.

Ter. cō. z.

Est aūt circa cōia ista dubitatio prima qdē de hijs de qbus dubitanim in pdictis in fine libri pcedentis. Utrum vnius vel multaruz est sciaz causas specuari: quedā.n. scie sunt in qbus nihil demōstrat p finē vel efficientē: eo q̄ abstracta a motu sunt ea que ꝯsiderāt: ⁊ forte aliqs crederet q̄ sic esset in prima oium sapia: q̄ nō omnīū speculatio cāruz ptineret ad vnā sciam primā eo q̄ ipsa magis abstrahit a motu ⁊ mā q̄z mathematica: ⁊ tō hic oz querere qz sicut dirim in fine libri pcedētis: si nō vni pme scie eēt ꝯtēplatio cārū oium: nō esset vna pria scia que stabiliret pn oiuz. ¶ Sed oporteret ingri aliā ab ista scia q de qbusdā pncipijs certificaret: hec igīt qō p est querenda. ¶ Secundo querendū est vtrū isti sciētie pme est scire pn primi entis que sunt principia sube tñ: que sunt q̄tuor cause superius inducte: aut ipsa eadez scia cum causis ⁊ pncipijs esse habet etiā considerare de principijs demōstrationis pmis er qbus non qdem in vno genere sed oēs ⁊ in oi genere demonstrationū ostēdūt hoc qō pbant: vt vtrū ꝯuenit vnum ⁊ idez simul affirmare ⁊ negare vel nō: ⁊ vtz vni ⁊ eidē sint iter se eq̄lia ⁊ de alijs talib primis pncipijs ⁊ dignitatib. hec.n. etiam quedā principia sunt ⁊ cause ⁊ sunt circa esse ⁊ nō esse inquātum est esse ⁊ inquantuz est hoc esse vel illud. ¶ Tertia aūt questio est si hec pma scia est circa subaz sicut circa ens primū: vtrū ista sola scientia sit circa oēs substantias in quacūq̄z accipiant diuersitate generis: aut nō sit circa oēs sed circa plures que magis accedūt ad vnam generis rationē: qn̄ subaz multa sunt genera abstracta ⁊ cōcepta cū mā fm rationem diffinitiuā. ¶ Quarta questio est si plures scie sunt de diuersis genere substantijs ⁊ entibus ⁊ fm rationem diffinitiuā diuersitatis: vtrū oēs ille sunt cognate tanq̄z ptes vnius sube erūtes: aut earū vna qdē que est de separatis fm esse ⁊ rationē habet nomē sapiētie. Alie vo aliquo alio causent nomine vt illa que est de separatis fm rationem ⁊ nō fm esse dicatur doctrinalis. Que vo de conceptis fm esse ⁊ rationem dicatur nālis. ¶ Quinto aūt necessarium est querere propter platonicos vtrum sensibiles substantie solū esse dicende sunt an pter eas dicēde sūt esse ⁊ alie a sensibilib. ¶ Sexto aūt pp eosdē querere opz vtrū oēs sube nō sensibiles sint vnite fm gen vnū aut sunt

Quid est dubitatio.

plura genera subaꝫ nõ sensibiliũ sicut dicũt illi qui sua posi
tione faciũt eẽ plures spẽs ideales subas separatas: ⁊ cãles ⁊
mathematica que dicunt esse media iter hec diuina ⁊ sensi
bilia. De hijs.n. vt ditim⁹ pscrutandũ est. ¶ Adhuc aũt se
ptimo querendũ est vtꝫ speculatio isti⁹ sapie sit circa subas
entiũ solũ: aut sit ẽt circa ea que ꝑm se accidũt subijs. ¶ Ad
huc aũt octauo queritur de eodem ⁊ diuerso: ⁊ qꝫ ab eodem
ars cãtur in quãtitate eq̃le ⁊ i q̃litate simile: lõ sub eodẽ qõ
nis articulo quere⁊ de equali ⁊ inequali ⁊ simili ⁊ dissimili.
¶ Nono aũt qꝫ diuersitatis cã ꝓtrarietas ẽ quere⁊ de ꝯrio
⁊ de nõ ꝯrio. ¶ Et decimo de ꝑore ⁊ posteriore: ⁊ de alijs oi
bus talib⁹ de qbuscũq; dialectici et ꝓbabilib⁹ incedere tẽ
tant lꝫ nõ bene certificent et ꝓbabilibus solũ facientes pscru
tationẽ. Eoꝫ.n. theoria inquisitiua est de oibus: sed ꝑmus
phs de hijs certificat et ꝓpꝫijs entis ꝑm q ens est qꝫ ista
ꝓsequunt ens iquãtũ est ens. Oẽ.n. ens comparatũ ad ens
aut idẽ est illi aut diuersum: aut ꝯriũ: aut ꝓueniẽs: aut ꝑns:
aut posterius ⁊ sic de alijs. ¶ Amplius ⁊ vndecimo querit
de hijs quecũq; hijs eisdẽ accidũt ꝑm se ⁊ nõ ꝑm accidens.
¶ Duodecimo aũt querit nõ solũ qd in se est hoꝫ vnũqõ
q; ꝑdictoꝫ: sed ẽt vtꝫ vnũ vni tñ est ꝯriuꝫ: plura opponunt
vni sicut vni vident ⁊ multũ ⁊ paucũ esse ꝯria. ¶ Tertiode
cimo vo q̃ritur vtrũ illa q̃ sunt ꝑncipia ⁊ ela rez sunt gene
ra cõia: aut sunt ꝑticularia in q̃ diuidit ⁊ resoluit singlariũ
ernũtia cõpositorũ. ¶ Quartodecio q̃ritur si deẽ q gñia cõia
sunt entis ꝑncipia vtrũ finalia siue vltia genera quecũq; de
indiuiduis ꝑdicant sunt ꝑncipia aut sint ꝑria gñia ꝑora fina
libus ⁊ prima: finalia aũt dico in qbus stat generis cõitas ⁊
hec sunt spẽs specialissime: ⁊ hoc est q̃rere vtrũ aial vel hõ
magis sit ꝑncipiũ qꝫ multis vi hõ magis esse ꝑncipiuꝫ eo q
magis ⁊ ꝓprim⁹ est circa singularia: hoc enim platonici iferũt
q̃rendo vltia ꝑncipia ponẽtes que sunt in aia. ¶ Quintode
cimo q̃rendũ est: qõ ⁊ maxime tractãdũ est vtꝫ ens est aliq̃
ꝑm se cã ꝑter numerũ: aut nõ hoc aũt q̃rit ꝓpter formã quã
nullus oino antiquoꝫ nisi balbutiẽdo posuit. ¶ Sextodeci
mo iurta hoc q̃rendũ occurrit vtrũ illa cã que ꝑter nãm en
tis cã esse ponit sit separa a mã: sicut qdã eã a ductore exte
riori esse direruũt: aut nõ sit separa ab ea sed de mã ꝓducat
de potẽtia exiẽs ad actũ. ¶ Decimoseptimo querendũ re
linqtur: cũ in cõpositis aliqũ sint plura genera cõponẽtiuꝫ ⁊
sint quedã ẽt simplicia vtrũ forma pficiẽs sit vnũ vel plura
vtrũq;.n. ab antiqs dictũ est q Anara. multas ⁊ ifinitas in
q̃libet eẽ posuit: ⁊ Empe. dixit inesse vnã que est armonia.
¶ Dico aũt vnũ qõ rõne est vnũ: ⁊ plura q̃ subto ⁊ loco sũt
plura ⁊ qꝫ sic de vnitate ⁊ pluralitate sunt ꝑbi locuti. ¶ De
cimooctauo ẽt de forma querendũ est vtꝫ ipsa est aliquid
ꝑter totalitatẽ cui⁹ est forma: sicut dicit aia addita toti quã
Democritus in oibus eẽ dixit: ⁊ Orpheus lꝫ alꝫ diceret q̃
Democritus. ¶ Dico aũt simul totũ qõ greci sinolon vo
cant: qñ ꝑdicat aliquid de mã siue cõpositione mãli qõ ni
hil est additũ illi lꝫ tñ ꝑdicat cõpositionẽ ei⁹ aut armontã:
tũc.n. querit vtꝫ forma est aliqd ꝑter formã totalitatis il
lius aut nihil aliud: de hijs qdẽ dicta aliqd est ꝑter cõposi
tionẽ mãe sicut de vegetatiuis ⁊ sensibilib⁹ ⁊ per se motis:
de alijs vo dicta forma nihil est ꝑter totalitatẽ mãe. Tunc
sub eadẽ qõne querit q̃liter sunt talia de nuõ eristẽtiuꝫ que
in eis sunt formalia ꝑncipia. ¶ Decimonono querẽdũ est:
vtꝫ ꝑn⁹ entiũ sint determinata nuõ aut ſpe: ⁊ hoc est querẽ
vtꝫ sunt ea que in rõnib⁹ diffinitiuis sunt determinata aut
subto aut loco. De hoc.n. iter stoicos ⁊ epicureos non pua
est ꝯtẽtio. ¶ Uigesimo autẽ querendũ est vtrũ eadẽ sint ꝑn
cipia corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ aut diuersa etsi sint ea
dẽ. ¶ Tũc vigesimoꝫio loco querit: vtꝫ sint oia ꝑn⁹ tã cor
ruptibiliũ q̃ incorruptibiliũ icorruptibilia oia: vel si sint di
uersa corruptibiliũ ⁊ icorruptibiliũ ꝑncipia: tũc sub eadem
qõne querit: vtꝫ incorruptibiliũ ꝑncipia sunt incorruptibi
lia ⁊ corruptibiliũ corruptibilia. ¶ Amplius aũt querit vi
gesimoscõo: qõ oium difficillimũ ⁊ plurimã hꝫ dubitationẽ.
Utꝫ vnũ qõ est ꝑncipiũ numeri ⁊ ens qõ est ꝑn⁹ ⁊ cã prima
oium sint nõ diuersuꝫ aliqd lꝫ sint oium eristẽtiũ suba: quẽ
admodũ pitagorici ⁊ Plato direruũt lꝫ differẽter direrint
sicut in ꝑmo hui⁹ sapie ⁊ scie libro ostẽdim⁹: aut nõ est vnuꝫ
qõ est ꝑn⁹ numeri idẽ oino enti: sed id qõ est entis ꝑn⁹ est
diuersum aliqd ab vno ⁊ ente: ⁊ est aliqõ subm ⁊ determi
natũ sub ente ⁊ hoc aut mouẽs ponit sicẽ ꝑn⁹ oium. Empe.
dicit amorẽ: aut mã sicut phoꝫ ali⁹ dicit ignẽ: ali⁹ vo aquaꝫ
alius aerẽ sicut in ꝓio libro a nobis determinatuꝫ est. De
hijs q vnũ aliqõ subm oiuꝫ esse diuerũt ꝑn⁹: ita q q̃libet
eꝫntũ iudicẽ accepit ꝑter terrã. ¶ Uigesimotertio queritur
vtꝫ ꝑn⁹ rerũ sint vniuꝫia aut singularia pp eos qui vniuꝫia
aũ res eẽ direruũt sicut cãe sunt aũ cãtũ. ¶ Uigesimoquarto
querit: vtꝫ ꝑn⁹ rerũ sint potẽtia vel actu: qꝫ id qõ est in po
tẽtia nõ fit in actu nisi per hoc q est in actu: qõ tñ multi ne
gauerũt. ¶ Amplius querit vigesimoqnto: vtꝫ vniuersita
tis ꝑn⁹ sint alꝫ ꝑncipia entiũ q̃ per motũ: aut nõ ꝑncipient
aliqd nisi p motũ: ⁊ hoc ꝑcipue querẽdũ est pp motorẽ pri
mũ quẽ alꝫ q̃ per motũ q est act⁹ mouẽtis direruũt qdã esse
ꝑn⁹: hec.n. magna in hac sapia prestãt dubitationẽ. ¶ Ad
huc ẽt vigesimoseꝛto querẽdũ est: vtꝫ numeri mathema
tici ⁊ lõgitudines ⁊ figure supficierũ ⁊ pũcta sint sube ⁊ sub
stãtialia ꝑncipia entiũ sicut qdã direruũt vel nõ: ⁊ si sũt sube
rerũ vt dicũt qdã. ¶ Tũc vigesimoseptimo querẽdũ: vtruꝫ
hec mathematica ꝑm esse separata sint a sensibilib⁹: aut ꝑz
esse sint in eis. De oib⁹ enim hijs q̃nib⁹ nõ solũ difficile est
veritatẽ ipsam inquirẽ: sed nec facile est bene dubitare: ita
q ipsa dubitatio in rationem disputatiuam deducatur.

¶ Cap.3m. Et est di. decla. numerũ ⁊ ordinẽ q̃nũ iductaꝫ.

NOs aũt nõ oẽs disputabim⁹ nec solnem⁹ idu
ctas q̃nes: eo q qbusdã eaꝫ disputatis ⁊ so
lutis facile est determiare de alijs: lꝫ.n. oẽs in
ducte q̃nes sint de ꝑncipijs: tñ q̃dã eaꝫ sunt
de ꝑncipijs ꝑm q theoria vitatis sit sup ea si
cut.12.a ꝑn⁹ ꝑm ordinẽ iducte: alie aũt.15. sunt
de ipsa nã ꝑnciploꝫ: ꝑn⁹ aũt ꝑm q theoria vitatis est de eis
duplꝫ ꝓsideranꝫ ex pte.s. speculatiõis in q̃ ꝑm rõnẽ scie vniũ
tur speculata oia que reducibilia sunt in vnũ gen⁹ specula
tiõis: aut ex pte speclatoꝫ ꝑm q gen⁹ speculatiõis vnũ mul
tiplicat in speculatis ꝑm diuersas speculatoruꝫ rõnes: ⁊ ꝑm
ꝑ⁹ modũ q̃ speculata vniunt: in vno gñe speculatiõis sunt
accepte q̃tuoꝫ q̃nes ꝑme: ꝑm aũt modũ alterũ sunt sumpte
octo q̃nes q̃ sequunt. ¶ Inter q̃tuoꝫ ãt ꝑme tres ꝑores sũt
de vniõe quã põt facẽ theoria sb scia vna: ⁊ q̃rta ẽ de ipsa rõ
ne ⁊ dignitate talꝫ scie. Prie ãt tres diuersificant ꝑm ꝑncipij
rõnẽ ex q̃ isformat speclatio. Hec ãt ẽ triplꝫ: ẽ.n. ꝑn⁹ ꝑ⁹ ex q̃
ẽ aliõ: si q̃ sit ꝑn⁹ ẽcndi hꝫ rõnẽ cãe ꝑz cãe diuersitatẽ: ⁊ q̃rit õ
hac diuersitate si ẽ reducibilis in sciaꝫ vnã: ⁊ hec ẽ qõ ꝑ⁹: ⁊ ẽ
ꝑn⁹ nõ esse lꝫ cognitiõis: ⁊ de hoc quẽadmodũ reducat ad
sciam est qõ zª: ⁊ est ꝑn⁹ ꝑmũ ⁊ ꝑncipale eius qõ est suba ⁊
de hoc q̃liter in sciam icidit est qõ zª. Quarta est de ꝑncipa
litate ⁊ nã huius scie per lã dicta ꝑz ordo ⁊ ꝓnãlitas iductaꝫ
rũ q̃nũ ⁊ q̃liter determinatio scẽe ⁊ tertie depẽdet a deter
minatiõe ꝑme ⁊ q̃rte sicut patebit in sequẽtib⁹. Ita in.8. aũt
sequẽtib⁹: qꝫ ꝑz q prie due sũt de subtis speculationis: ⁊ se
quẽtes.6. sũt de p se accidẽtib⁹: ⁊ iter duas ꝑmas ꝑma est
de diuisione ꝑmi entis ꝑm nãm: ⁊ scõa est de diuisione eius
dẽ ꝑm q̃rũdã ponẽ ꝑm q de ipsis est scia. Ser aũt que sũt de
per se accidẽtib⁹ diuersificant ꝑm ꝓsideratione accũtis ab
soluti ⁊ cõparati: absoluti qdẽ in gñe vel ſpe: cõsiderati ꝑm
q hꝫ cõparationẽ ad subm cui⁹ est p se accũs: aut ꝑm q cõ
paraꝫ vt subm ad accidẽs ꝓpriũ qõ per se ꝓuenit ei. Septi
ma.n. est in gñe de accũte ꝓprio absolute accepto.8.9.⁊.10.
sunt de accidente absolute in ſpe accepto: ⁊ haꝫ diuersitas
plana est per ea que dicta sunt in ꝑhabitis.11. vo est de ac
cidẽte accũtiũ: ⁊ vltima est de accũte cõparato ⁊ de oib⁹ di
ctis nõ querit nisi ꝑm q vna scia est de hijs vel plures sicut
cuilibet ꝑz per seipꝫ. ¶ Alie vo.15. q̃nes sic diuidunt q ꝑ
me.9. sunt de ꝑncipijs que sunt cause ꝑm rẽ siue nãm earuꝫ
accepte. Sequẽtes aũt.6. sũt de hijs que pitagorici ⁊ Pla
tonici posuerunt circa ꝑcipia ⁊ causas: inter.9. aũt ꝑmas
tres sunt diuersitates ꝑm tres causaꝫ ꝓsiderationes: ⁊ oẽs
ꝓcipue sunt de cã formali. Cũ.n. ꝑncipiũ ⁊ cã esse dicatur
causa inquantũ ab ipso causatũ ⁊ dicat eꝫntũ inquãtum est
essentiale primũ cõponens põt esse questio vtruꝫ remotũ ⁊
confusum in re inuentũ sicut genus sit principiũ ⁊ eꝫntũ vel
ꝓpinquũ determinatũ ⁊ specificatũ: vel ẽt q est ꝑs eẽ vꝫ id
qõ est totũ vel esse causatoꝫ: ⁊ penes hoc accipiunt due q̃
nes prime: hoc aũt formali principio sic accepto dubitat de
ipso per cõparationẽ ipsius ad aliud coessentiale principiũ

Prĩcipia diuplꝫ cõsiderari possunt.

qō est mā vtꝫ aliud fit ab ipso vel nō: ⁊ si aliud vtrū separū
ꝑm eē: ⁊ si nō separū vtꝫ fit vel multiplicē ꝑm mām in qua
est: ⁊ qr forma est nā ⁊ forma est aia dubitaē vtrum aliqd fit
addītū vl nō: ⁊ penes hoc accipiunt q̄tuor qōnes sequētes:
sicut cuilibet patere pōt. Tertia aūt diuersitas sumit penes
eē principij formalis in se vel in subto: qō est mā in gñe vel
ꝑm māe determinationē per potētiā ad motū ⁊ transmuta-
tionē: ⁊ sic accipiunt tres qōnes ꝓnites vtrū numero vel spe
siue rōne determineē: ⁊ vtꝫ corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū
sint p̄ncipia eadē: ⁊ vtrū p̄ncipia corruptibiliū ⁊ incorrupti-
biliū sint incorruptibilia sicut patere pōt facile per antedi-
cta. ¶ Ser aūt vltimarū qōnū p̄ma est de p̄nci° formali p-
pter positionē pitagore factā: sicut scit ex hijs que loquen-
tes de positione pitagore determinauim⁹. ¶ Alie autē qnq;
fiūt ꝓpter Platonis phiam: ⁊ prime quidem tres sunt de
p̄ncipijs p̄mis que nō sunt el'nta sed sunt ante res habē-
tia eas simpl'r ⁊ imāl'r sicut dixit Plato. alie aūt due sunt
de hijs que posuit eē p̄ncipia ⁊ el'nta: tres aūt p̄me differūt
sic q̄ p̄ma iter tres est de mō ipsaꝫ causaꝫ: que sunt princi-
pia p̄habētia de qbus querit an sint vniuꝰlia vel pticularia
q̄dā. ¶ Sequētes aūt due sunt de mō cāndi illaꝫ causarū:
qr Plato posuit formas eternas cāre: ⁊ iō si modus cāndi
attendit ex pte cause cāntis querit vtrum causent ptāte vel
actu cāe existentes. Si aūt modus idē ex parte cāti accipit
querit vtrū causent cū motu vel sine: qr cātū non sine motu
p̄ducit ⁊ tū hmōi p̄ncipia separata vident mām mouere nō
posse. ¶ Ultie āt due sunt de hijs que sunt p̄ncipia ⁊ el'nta
⁊ penultima qdē est de suba hmōi el'ntoꝫ que sit: ⁊ secūda
est de mō qm̄ si mathematica sint suba entiū cū ea que sūt
de suba rerū in rōne sua ꝓcipiāt mām rerū videbunt talia
nō eē separata per rōnē diffinitiuā. Ecōtra aūt cū sint mathe
matica separata esse vident: ⁊ iō insurgit qō vtꝫ sit separata.
Ex dictis igit rō ⁊ ordo facile qōnū manifestaē.

¶ Tractat⁹ secūdus tertij libri metaphysice. De disputa-
tione questionum inductarum.

¶ Cap.p'm. De disputatione prime questionis ⁊ quarte.

Ter.cō.3.

Jsputando autem de
qōnibus inductis nō eundē tenebim⁹ ordi
nem: sed p̄iūgem⁹ eas quaꝫ adinuicē mani
festaē determiatio. Primū igit disputem⁹
de qb⁹ in p̄mis dixim⁹. s. vtrū vni⁹ vel plu-
riū sciaꝫ sint oia gñia cāꝫ q̄ speculāde sunt:
⁊ qr logice disputabim⁹ ⁊ logici est ingnitiue
pcedere q̄ranus qūo erit vnius ⁊ eiusdē scie principia co-
gnoscere q̄ nō sunt ꝓria entia. In analeticis.n. posteriorib⁹
determiatū est q̄ vna scia q̄ est vni⁹ generis subi ⁊ quecūq;
ꝓsiderant in scia p diuisionē ꝓriaꝫ oriaꝫ ereūt a genere illo.
Quecūq; igit p diuisionē ꝓrioꝫ nō reducunt ad gen⁹ vnuꝫ
nō sunt ꝓsiderata in scia vna. Genera aūt cārum ꝯ diuersa
sunt nō tū per modū hmōi ꝓrioꝫ reducunt ad genus vnuꝫ.
Non igit vna de ipsis est scia: qr oium hmōi ꝓriorum est scia
vna ⁊ non alioꝫ vt p se pz in oibus. ¶ Amplius cū vna scia
fit de ente aliquo vno ꝑm genus facile est videre q̄ non ois
scie ꝓsiderare de oibus generib⁹ cāꝫ: qr multa sunt de nūe-
ro entium quib⁹ nō oia i sunt genera causaꝫ. Quo nāq; mō
possibile est cām q̄ est motus p̄ncipiū siue mouēs q̄ vocatur
efficiens inesse hijs q̄ sunt imobilia: ⁊ cū oē qō pticipat bo-
nū nō pticipat ipm nisi ereūdo ad finē motus q est appetit⁹
eius qō mouet appetita pfectio qūo possibile est inesse bo-
ni nām in hijs q̄ sunt imobilia. Omne.n. qō ꝑm se ⁊ sui nāꝫ
bonū est finis est: ⁊ ꝑm q̄ est finis ⁊ vltimū appetitū est cā: ⁊
ideo sicut iam antedixim⁹ illius cā ⁊ pp illud fiūt ⁊ sunt oia
cetera. Nō.n. loqmur hic de puro ⁊ prio bono: qō ꝑm q̄ ait
Plato p subam est bonū: nec loqmur de bono qō ꝯ suppo
sita cū ente ꝓuertit. hoc.n. eo q̄ a bono est boni sumit rōnem
qr boni est bona adducere: nec pōt intelligi q̄ nō est bonuꝫ
qō ab eo bono est: q̄ eēntial'r bonū ⁊ q̄ nō aliō disponit ad
causandū nisi bonitas. ¶ Cā.n. prima qr bona est diffundit
cāta: ⁊ iō oia q̄ ab ipso sunt bona sunt: qr prio bonitatis rō
q̄tū possibile est resultat in ipsis: ꝯ nos hic nō de tali loqui
mur bonitate: sed de eo qō ē ex vltio ⁊ optio qō res appetit
ab ipsa hec.n. est finis. Finis aūt talis i qd ē appetit⁹ ⁊ cui⁹
cā fit totū qō fit est finis actus ⁊ cōplemēti cuiusdaꝫ. ¶ Ois
enim talis act⁹ est cū motu: qr ē vltimū mot⁹: q̄ tale p̄n'm bo
ni ⁊ finis nō ꝓuenit eē i mobilib⁹: nec in talib⁹ ꝓuenit aliqd
esse anthoagatū hoc ē p se bonū inquātū hmōi sunt: pp qō
in signū huius ēt in mathematicis nihil ofidit p eā cāꝫ quā
finalē vocam⁹. Nō.n. in mathematicis ē demstratio aliq̄ eo
q̄ melius aut deteri⁹ sit aliqd. Nec oino vtilus mathemati
coꝫ talū alicui⁹ reminiscit cārū qr nulla ꝓclonū mathema
ticaꝫ posset ꝓcludi. Que.n. separant ꝑm formā ⁊ rōnē separant:
ꝑm finē aūt ⁊ efficientē ⁊ mām semp volūt eē ꝓcepta ⁊ ꝓiun-
cta ⁊ nō separa: pp qō ēt sophistaꝫ qdaꝫ vt Aristippus cāꝫ
in gñe cāꝫ ponere p̄neglerit. opinat⁹ est. n. oia cāri nālia ma
thematicis sicut ⁊ multi alij. In mathematicis āt nō videē
eā ēt in alijs dixit nō inesse hāc cāꝫ: ꝯ casu fieri ea q̄ fiunt: in
alijs aūt artib⁹ illiberalib⁹ q̄ mechanice vocant vt ē tecto-
nica siue edificatiua ⁊ coxaria dicit oia dici ita q̄ aliqd in
eis est meli⁹ ⁊ aliqd vili⁹ siue deteri⁹. Mathematicas autē
scias nullā de bonis vel de malis rōnem facere. ¶ Ex hijs
igitur pz nō esse vnā aliquā sciam de pticulari ente tractātē
que de oib⁹ ingrat generib⁹ cāꝫ. Sed si pp hoc dicat q̄ scie
ꝓsiderātes diuersitates cāꝫ sunt plēs: ita q̄ diuersa p̄n' siue
cāe sint attribute diuersis scijs sic mathematicis attribuit
forma p quā demstraut: ⁊ phicis mouēs ⁊ mā p quā spāl'r de-
monstrant phica: ⁊ isti scie attribuit vltimus finis ⁊ forma
p̄ncipalis. ¶ Tūc anteq̄ ad istā disputem⁹: oꝫ nos q̄rtā, su-
peri⁹ motā hic inducere qōnē: qr ex eius determinatōe de-
pendet determinatio qōnis prie. ¶ Queram⁹ igit si diuer-
sis sciētijs speculatiuis diuerse attribuunt cāe: q̄ illaꝫ sciaꝫ
dicēda est sapiētia illa q̄ hic querit: aut qs illoꝫ phoꝫ ē ma
xime sciēs rē quācūq; de qua q̄rit hītiuꝫ cās illas qbus cāe
attribuunt: aliqn.n. ꝓtingit vni ⁊ eidē inesse oēs q̄tuor mo-
dos cāꝫ: sicut dom⁹ cā vnde mot⁹ siue mouēs: formal'r qdē
mouens est ars tectonica: efficiēter aūt mouēs ē edificator.
Cuius vo cā fit siue finis est opatio siue vtilitas domus sic
operire a caumate ⁊ a pluuijs. Materia vo dom⁹ ē terra:
lapides: ⁊ ligna: spēs vo siue forma dom⁹ est rō: que dat eē
⁊ rōnē que est figura in talib⁹ artificiatis: nec pōt esse q̄ per
qualibet istaꝫ cāꝫ notificata equal'r sciatur. ¶ Queramus
igit si diuersis sciētijs diuersa attribuunt genera illa cāruꝫ
quā ipsaꝫ sciaꝫ ꝑm dudū a nobis de sapiētia ⁊ sapiēte in p°
lib:o determinata decet vocare sapiētiā. Cū.n. sapiēs sit q
cām cognoscit: qr doctissimū cāꝫ sapiētē esse dicim⁹. Videt
quādā rōnez hīe qualz sciaz vocari sapiaz q̄ docet p aliquā
cām: ꝯ hec oia facile determinant si ꝓsideraē in mō cāꝫ q̄s
cōsiderant scie theorice: ingitū.n. cā ꝓsiderata in scia senio:
est ⁊ prio: in tantū est p̄ncipalio: ⁊ ipa ⁊ scia que eā ꝓsiderat:
⁊ hoc est cui⁹ veluti ꝓuiētes ⁊ famulātes ereūtes alias scias
que famulātes cās ꝓsiderāt nō ꝓuenit ꝯdicere sed in oibus
obedire ⁊ famulari. Talis aūt iuste est qui est vltimi finis ⁊
boni eius: qō totius vniuersitatis est bonū: hui⁹.n. cā sicut
ducis ⁊ ordinātis fiūt oia cetera. Ad hoc.n. famulatur effi-
ciens ⁊ mā ⁊ forma ois: ⁊ ad hoc bonū ordinaē oē qō est in
p̄mā vniuersitatis cā sicut in duce exercitus: sicut sept⁹ dixi-
mus: ⁊ iō cū ista scia p̄ncipal'r ꝓsideret hūc finē ipsa erit vo-
cata sapia. Inquātū vo hec eadē sapia est primaꝫ cāꝫ sicut
in antehabitis determiatū est: ⁊ ingitū diffinita est eē eius
qō maxime scibile est ꝯ suā nām marie ēt faciēs scire. Sic
ēt post ꝓsideratione vltimi finis erit ēt ꝓsideratiua sube q̄ ē
forma ⁊ qdditas rex. ¶ Cū.n. multis modis aliqs idē sci-
at magis qdē dicimus scire eū q per demstrōnē rez illā in ipo
esse formali qd ipsa res est ꝑm subm q̄ qd est ⁊ pp qd dicit:
q̄ qui nō nouit rei subale eē: ⁊ hoꝫ ⁊ eorūdē qui sic diuersi-
mode p diuersa nouerūt rē dicim⁹ aliū alio magis ⁊ certi⁹
nosse ingitū nouit p formā prioē: ꝯ maxime illū nosse dici-
mus: q nouit primū qd est. Nō aūt dicim⁹ illū marie nosse
qui notuit accīa rei sicut q nouit q̄ta ⁊ qualis est: aut quid
facere: aut qd pati apta nata sit. ¶ Ampli⁹ ⁊ in alijs specula
tiuis sciētijs: que nō adeo post formas cōsiderāt sicut ista:
tūc putamus scire ea q̄ singularia sunt hoc est determinati
entis accīa quoruꝫ sunt mathematice demōstrationes qm̄
scimus formal'r qd est sicut pz ex vltimo secūdi geometrie.
¶ Si enim queram⁹ quid est tetragonizare hoc est altera
parte longior quadrangulo ⁊ dato trigono equū q̄dratum
describere: dicemus qr medie inuentionis proportio inter

Primo poste
rioꝫ tex.c.43

latus lōgius ⁊ breuius dat lineā que in se ducta tale describit q̄dratum: ⁊ huius cā est formalis talis eq̄litatis q̄drati. Similr est in alijs omnibus demōstrabilib⁹: igit̄ ista scia ꝓnceps erit ex ꝓsideratiōe nobilissimi finis: ⁊ certissima ex ꝓsideratiōe forme que ꝓncipalis ⁊ vera rei quidditas est. Hoc.n. est ꝓncipiū substantie in eo q̄ substātia est entis in eo q̄ ens: sicut sepius dcm̄ est: ꝓsiderat hec scientia etiā efficientē: sed nō ita principaliter: sed cōsiderat mouentia prima ⁊ facientia: ⁊ considerat vltimo loco mām ꝑm redditionem in substantiā ⁊ ens ⁊ cōsiderat omnes causas: eo q̄ est de ente ⁊ id qd cōsequit̄ ad ens inquātū est ens ⁊ cā vel cātus: q⁹ omne ens vel est causa vel causatū: ⁊ sic ꝑma questio est determinata: q⁹ causa ⁊ causatum sunt generis subiecti huius scientie qd est ens. Nec tamē sic vnium̄ tm̄ que sunt vnius scientie sed potius eiusdez scientie sunt que sunt ad finē vltimū vnū: qui est finis illius sciētie: sicut p⁹ in medicina que scia vna est ⁊ oia ꝓsiderat q̄ sunt ad sanitatē quocū q⁹ modo aut iudicandā aut faciendā aut ꝓseruandam: ⁊ sic de alijs: ⁊ sic etiā ista scia de oibus cauſis vltimo fini famulantibus. Est igitur vocata sapiētia q⁹ doctissima causarū est: ⁊ est princeps q⁹ finis eius intus est ⁊ sciendi igit̄ ⁊ certissima ꝓpter quidditatis prime ꝓsiderationē. Phica vō etiā cōsiderat causas oēs vt in .z. dirimus phicoꝝ: sed q⁹ principaliter est circa generationes ⁊ actus siue actiones generatoꝝ ⁊ generantiū ꝓpriaꝝ: ⁊ circa oēm quaz cognoscimus ex sensibiliter agentibus trāsmutationē: ꝓncipaliter cōsiderat motus principiuz qd vocat cā mouens: eo q̄ motus ꝑmsui primā cām ⁊ rōnem est actus mouentis: principiū autez sic mouens est in modo casualitatis oppositū fini: eo q̄ sic mouens famulatur ad finem: hoc.n. mouēs phicū moueē dum mouet ⁊ dū agit patitur: quoꝝ nihil cōuenit fini vltimo: ꝓp quod est quicqd est ⁊ fit quicqd fit ⁊ cui nihil cōtradicit ex omnibus cauſis: sed omnes coaptant se ad seruiendū sibi. Quapropter videbit̄ alterius esse sciētie haꝝ cāꝝ singulas specularī ꝓncipaliter: qm̄ phicus principaliter cōsiderat quoddā mouens ⁊ mām: ⁊ secūdario considerat formā ⁊ finem: nec ꝓsiderat nisi quādam formā cū motu ⁊ materia. s. conceptā: ⁊ quēdā finē qui est vltimū trāsmutationis ⁊ motus: mathematicus aūt principalr cōsiderat quādā formaz cum ab̄stitate cōceptam: lz a motu ⁊ materia sensibili separatam. primus aūt phus cōsiderat simplr finē rei que simpliciter est forma principalr: ⁊ ꝓsiderat mouens imobile ⁊ mām ꝑm q̄ est aliqua suba: ꝓsideratio igit̄ causaꝝ eque principaliter de qualibet cā accepta diuersaꝝ est sciaꝝ. Sed si ꝓncipaliter ⁊ secūdario accipiat̄ tunc est sapiētie prime simplr ⁊ phice ꝑm quēdam modū vt p⁹ ex inductis.

Cap. z^m. De disputatione secūde ⁊ tertie questionis ⁊ q̄stionis. 7. que est affinis cum tertia.

Tex. cō. 4.

Onsequenter aūt disputabimus ad ea que secūdario q̄sita sunt: nō.n. de cauſis q̄ sunt eēndi ꝓncipia tm̄ querit̄: sz ⁊ de ꝓncipijs demōstratiuis nō ꝓprijs que sunt cuiuslibet scie ꝓprie: sz de vltimis ⁊ primis q̄ ⁊ dubitatio est vtruz alicui⁹ vnius scie determinate est notificare ⁊ certificare de oibus illis aut pluriū. Dico aūt ꝓncipia demonstrationis opiniones hoc est cōceptiones cōes demōstratiuas ꝛō notatas: q⁹ ipse sunt ex qbus oēs demōstrant ⁊ nō ꝓprie alicui⁹ eaꝝ: vt oē necessariū est affirmare aut negare: ⁊ impossibile aliqd simul in eodē tpe: ⁊ ꝑm idem esse ⁊ nō esse: et nō solū querit̄ hic qd dictū est in scda ꝓinducta qōne. Sed querit̄ ēt vtrū hoꝝ oium dignitatū sit vna ⁊ eadez scia cum scia sube vel alia: ⁊ si detur ab aliquo qd tm̄ irrōnabile est q̄ non est vna scia de suba ⁊ dignitatibus demonstratōis: tūc quere⁹ quā illaꝝ oz appellare eam sapientiaz que nūc a nobis quesita est hoc est phiam primā: ⁊ non erit assignare: q̄ ineuitabiliter prima phia est que est de prio ⁊ ꝓncipali ente ad qd sicut ad cām ⁊ subm reducunt̄ oia alia: ⁊ eadē necessitate ꝓuincit̄ ꝑma phia esse que est de primis ex qbus oia sciuntur: ⁊ nō ꝑm vnū qlibet ipsoꝝ habet̄ scientia per ipsa: sicut patet in acceptione sapiētie ⁊ sapiētis in scia primi libri. Disputemus ergo de ꝑma parte qōnis dicētes opponēdo: q̄ vnius scie esse cognoscere de oibus principijs demōstrationū nō est rōnabile. Cum.n. illa sint ex qbus oēs demonstrant qd magis geometrie est de hijs certificare q̄ q̄liscūq̄ alterius scie vlis vel particularis: de hijs est obandire quid certitudinis est in eis: similitudine enim vna se hz qualiscūq̄ scia dicatur stabilire debere eas: hoc supposito qd dictū est q̄ illa ꝓncipia sunt ex qbus oēs demōstrant: q⁹ hoc dato oēs ꝓcedunt ex eis ⁊ nulla certificat ea per demōstrationē: oium vō sciaꝝ ita q̄ cuilibet cognoscere de hmōi dignitatibus nō cōuenit: eo q̄ quelz scia ꝑm se sumpta vtit̄ eis ⁊ nō certificat eas. Et ad istā disputationē alterā ꝓtem huius qōnis oz inducere: sic.n. nullius alioꝝ ens ꝓticulare mathematicū vel phicuz scientiū est certificare de dignitatibus dictis: ita vlr nec ipsas subas ꝑm q̄ sube sunt cognoscentes circa ꝓprīā de eis certitudinē cognoscere ꝑ demonstrationē: eo q̄ ⁊ ipse q subas cognoscit ꝓcedit ex eis ⁊ supponit eas. Silr aūt nā earū demōstrationi repugnat. Qua via.n. demonstrationis erit scia qui effectus demōstratiōis est de talibus dignitatibus. Cum.n. oīs demōstratio ꝑmū per se demōstret in eē subo. Nos ēt nunc sine demōstratiōe nouimus ꝑ se qd cuilibet inūt subo in dignitatibus: eo q̄ ꝑ se note sint: ⁊ oēs artes alie ab ista sapiētia vtunt̄ eis vt per se notis. Ad oppositū aūt huius objicit̄. Si.n. dicat̄ q̄ de hmōi dignitatibus est aliqua demōstratiua scia: opz q̄ illa sit alicuius generis subiecti. Oīs.n. scia demōstratiua erigit aliqd genus subm ⁊ quādā hz sicut passiones que subo ꝓbant̄ ineē. quedā aūt hz dignitates illoꝝ ex qbus ꝓcedit cum passiones subo inesse demōstrat. Nam impossibile est de oibus eē demōstrabiles. Omne.n. demōstratione necesse est de aliqb⁹ subis siue circa aliqd ⁊ aliquoꝝ q̄ inesse ꝓbant̄ ⁊ ex aliqb⁹ ꝓfessis ⁊ notis dignitatib⁹. Sic igit̄ cōueniat vnā esse sciam demōstratiuā de hijs quibus vtunt̄ scie oēs dignitatibus: tūc necessario ex illo accidit oiuz esse gen⁹ vnū de quo fit illa scia. Oēs.n. particulares demōstratiue de quocūq̄ ente sicut vtunt̄ ipsis dignitatibus: ⁊ hec qdē vera est demōstratio ꝓme ꝓtis qōnis q̄ vna est scia que ē vni⁹ subi nō determiniati est de ipsis: ⁊ hec est ipsa q̄ est de ente ꝑ q̄ ens inquātū ens ꝓsis est ꝓncipiuz demōstrationū lz ancedat hoc ens vel illud: ⁊ tm̄ hec scia nō per viā demōstrationis ostēdit̄ siue certificat de ipsis: sed potius deducēdo ad impossibile eū q̄ posuit hoꝝ ꝓtraria ꝓnciploꝝ. Sed hic positiue querat̄ altera pars qōnis vtrū fit ista scia eadē vl alia ab ea que est de primo ente qd est substātia. Si.n. alia ē scia que est de suba ⁊ que est de dignitatibus hijs tūc supius dirimus: que est eaꝝ principalior ⁊ que eaꝝ est prior. Vlr enim ⁊ maxime ꝓncipia ⁊ prima alioꝝ sunt dignitates: ⁊ silr vlr ⁊ maxime ꝓncipiū oium est suba. Si igit̄ primi phi qui ꝓsiderat subam nō est de dignitatib⁹ spēꝝ vitatē ⁊ falsitatē q̄rere ⁊ stabilire eas cuius ergo erit: sicut.n. in antehabitis sepi⁹ dictū est de dignitatibus qbus vtunt̄ oēs: oz ab aliquo stabiliri: aut opz q̄ oēs ex dubijs ꝓcederēt: ⁊ tūc oz nos tm̄ inducere qōnem vtrū. s. totalr siue vlr vna scia est oiuz subaꝝ sicut in vltia pte qōnis ꝓinducte supponi videt̄: aut sunt de substātijs scie plures. Sigdē ergo dicat̄ nō de oib⁹ substantijs est vna scia: tunc q̄rat̄ cui⁹ sube est scia ista phia ꝓque certificat dignitates ⁊ nō erit assignare. Si autē det̄ de oib⁹ subijs esse sciaz vnā hoc nō vt rōnabile esse: q⁹ ꝑm hoc vna scia demōstratiua esset de oibus per se existib⁹: ⁊ de accidentib⁹ ꝓprijs siue ꝓdicatis q̄ sunt in eis qd est ipossibile: q⁹ suba cōis q̄ subm est scie nō scit̄ nisi ꝑ diuisionē: eo q̄ nō hz pri⁹ ⁊ posteri⁹: ptes aūt ꝑ diuisionē accepte ꝑ diffinitiōez notificant: sz accētia sequunt̄ in esse subijs per collectionē syllistica que est demōo pp qd: ⁊ veteres pipathetici artem logices diuiserūt i artē diuidēdi ⁊ diffinitēdi ⁊ colligēdi. Nō igit̄ vna ⁊ eadē scia vt eē de substātijs ⁊ dignitatib⁹: sigdez aūt demōstratiua oīs speculat̄ singularia hoc est ꝓpria accētia ⁊ ꝓcludit hoc ex qbus opinionib⁹ siue ꝓceptōibus animi q̄s quilibet ꝓbat anditas videbit̄ itez vna eē scia de hijs. Nā hoc mō i subalternis sciētijs circa demōstrationē qa de oibus subtis eiusdez generis ⁊ accētib⁹ ⁊ dignitatib⁹ est vni⁹ scie cognoscere: similiter in subalternātib⁹ pp qd ⁊ ex qbus alie ꝓbant: est etiā vnius siue sit eiusdē siue alteri⁹ sicut altere sicut subalternans ⁊ subalternata: siue ergo hec scientia speculet̄ accidentia in ꝓpter qd: siue speculet̄ ex hijs in scientia qa semp de accidentibus ⁊ substātijs ⁊ dignitatibus est scia vna in cōmuni. Est igit̄ veritas q̄ scia de dignitatib⁹ ⁊ de suba q̄ est ꝑ^m ens est vna sicut dirimus: ⁊ scia de oi suba

Tex. cō. 5.

ꝑm q̃ reducit in subam primã est vna. Suba autẽ ꝑma est illa que simplr est accepta ꝓ separata sube ꝓncipia nõ ꝓcepta cũ ẋtitate ⁊ sensibili mã. hec.n. est cã ⁊ subm sube concepte: sicut sept⁹ iã patuit ꝑ antedicta. hoc.n. mõ nihil ꝓhibet corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ eẽ gen⁹ vnũ: qõ ẽ ꝑn⁹ in vno gdẽ ernũs ꝑ se. In alijs aũt ꝑ analogiã ad illud: ⁊ tũc subz hoc cõuenit scie ꝓprie: ⁊ cũ vna scia cõis dcõ mõ fit de inductis. nõ enim est vnus modus sciẽdi de ipsis sed quedã dione q̃daz aũt diffinitione quedã vo demõstratiue sciunt: qz nihil ꝓhibet multos esse modos sciendi in vna scia eoꝝ que diuersimode sunt i ipsa sicut subm ⁊ ptes subi ⁊ passiões. ¶ Amplius aũt qõ. 7. querebat nũc tractanduz qz ex dictis facile accipit determinationẽ: ⁊ hoc est vtrum theoria illius scie ẽ solũ circa subas subiectas: aut est circa ea q̃ accidũt subijs. dico aũt exẽplificando sicut si solidũ siue dimensio corporis suba subiecta q̃daz vt aliq̃ direrunt esse ponat: ⁊ sicr linee ⁊ superficies tũc querit vtrũ vnius ⁊ eiusdẽ scie est ea cognoscere ⁊ accidẽtia ꝓpria q̃ accidunt circa vnũqõq̃z istorũ generum suboꝝ: de qbus qdaz ostendũt accidẽtia mathematica aut alterius scie esse cognoscere subiecta ⁊ alteri⁹ accidentia. Sã si detur q̃ eiusdẽ scie est vtrũq̃z istoꝝ cũ vna scia sit eiusdẽ demõstrationis effectus nõ erit sola demõ ꝑ diffinitionẽ passionis: sed ẽt erit demõstratiua quedã scia que est sube subiecte ꝑ diffinitionẽ subi: ⁊ erit vna demonstratiua scia de subo ⁊ passione qõ est ꝛ ꝑinducta. Sã enim vi demonstratio esse de aliquo si ipm est qd siue suba. Si vo ꝓp hoc dicat q̃ sunt diuerse: tunc querat que sit scia q̃ erit speculans accitia que sunt circa subam q̃ nõ speculat aliq̃ mõ subam. hoc.n. reddere est valde difficile: qz sicut in sequentib⁹ huius scie patebit ꝑn⁹ sube sunt ꝑn⁹ accitiũ ꝓpriorꝝ: ⁊ q̃ꝝ eadẽ sunt ꝑn⁹ illoꝝ est vna scia: ⁊ hoc gdẽ est verꝝ. Et ꝑ⁹ pars qõnis pz ꝑ ea que in ꝑcedẽti sunt dicta qõne.

Tex.cõ.6.

¶ Cap.3⁹. De disputatione qnte ⁊ serte questionum.

Tex.cõ.7.

Amplius aũt qõ. 5. 7. 6. querebat hic determinandũ est. Querat igit questio qnta: qõ sensibiles sube sole dicende sint esse sicut epicureis placuit: aut sint dicende ꝑter eas ẽt alie sube: ⁊ adiungat huic qõni qõ. 6. querebat: si ꝓ quosdaz stoicoꝝ sunt dicẽde alie a sensibilibus sube vtrũ ille sint vnici generis aut sint plura genera subaꝝ sicut direrũt platonici dicẽtes spẽs ideales: ⁊ ea que ifra hec media inter sensibilia ⁊ ideas esse direrũt: iter que media mathematicas dicũt eẽ scias: qõ aũt nos dicimus q̃ spẽs sine forme cause sint entiũ ⁊ sube: dictũ est a nobis in prioribus sermonibus habitis de eiusdẽ: his aũt põnibus multis modis habẽtibus difficultatẽ in illo penitus minus absurdum est dicere aliquas quidẽ esse nãs ꝑter eas q̃ in celo sic in cõtinente ⁊ ꝑ motũ caufante ꝛtinent. Hoc.n. absurdius est omni eo qõ aliquis posuit ꝓbꝝ ꝓ principijs loquẽs: ꝓ istas medias inter sensibilia ⁊ ideas easdẽ noie ⁊ rõne sensibilibus ꝑterq̃ q̃ idee ⁊ mã sunt sempiterna: sensibilia vo sunt corruptibilia. Absurdius est oi absurditate. Sãz anto antoꝝon siue ꝑ se separũ nomine ⁊ rõne equũ ⁊ per se separam sanitatẽ ⁊ hec oia nihil aliud dicũt esse ab hoie ꝛcepto cũ materia: ⁊ equo ⁊ sanitate que sunt in mã sensibili simile aliquid faciẽtes hijs q̃ deos esse dicũt similes hoib⁹ ⁊ aiali bus: quos in oibus preter solã corruptibilitatez noie ⁊ rõne hũane spẽi dicũt esse: talia.n. dicẽtes nihil aliud põne sua fe cernũt: nisi q̃ dij quidã sempiterni sint hoĩes: sic nec isti qui ideas ⁊ media ponũt predicto mõ nihil aliud aliqd faciunt nisi q̃ res sensibiles sint intrãsmutabiles ⁊ sempiterne: qz q̃ rõne ⁊ noie cuz sensibilibus ꝓueniũt acceptã cũ mã sensibili hũt rõnem: ⁊ nõ ideo sunt sensibilia necessario. ¶ Amplius autẽ si qs ꝑter ideas ⁊ sensibilia ea ponat que dñr infra siue media sicut qdaz fecerũt platonicoꝝ dicẽtes mathematica media ꝑm esse in sensibilibus nõ esse sed separatuz esse hũtia hoc quidez sic dictũ multas ꝑ se sine ideaꝝ põne ⁊ sine hijs que talia in sensibilibus dicũt inesse habebit dubitationes. ¶ Statim.n. palã est: qz eadez rõne qua corpora sic ponunt separata sicr erunt separate linee que ꝑm esse sunt ꝑter ideas linearũ ⁊ sensibiles lineas: ⁊ sicr vnũqõq̃z generũ mathematicoꝝ sicut superficies ⁊ punctũ ⁊ vnitas ⁊ numerus ⁊ ꝓportiones ⁊ alia hmõi: igit qm̃ astrologia vna est sciaꝝ mathematicaꝝ: ⁊ ipsa circa celũ mediũ ⁊ nõ circa hoc sensibile celuz qz scie metaꝑbice sunt circa mathematica media vt isti dicũt. Scõm hoc ergo erit q̃ celũ ꝑm separũ eẽ ernũs ab hoc celo sensibili ⁊ sicr alia sol ⁊ luna ⁊ stelle ⁊ circuli ⁊ oia que in celo: alia erunt media separa ꝑm esse: ⁊ qõ tantis absurditatibus nos credere opz. hoc enim celũ ⁊ celestia nisi est rõnabile esse imobile qz ad nihil tũc vtile esset: mobile vo esse cum separum esse oino est impossibile: qz nihil mãe nisi qõ cum mã ⁊ motus cõceptus est ꝑm rõnem. Similr aũt est de hijs de quibus tractat optica siue pspectiua. ¶ Oportet.n. esse radios ⁊ lineas visuales medias alias ꝑm esse a sensibilibus. Et simile sequit de hijs de quibus inter mathematicas tractãt armonica siue musica. hoc.n. impossibile est eẽ ꝑter substãtia alia ꝑter easdez q̃ dicte sunt causas ⁊ tũ hoc sequitur ꝑm põnem istoꝝ. Nam ⁊ si ea q̃ noie ⁊ rõne sensibilia sunt infra siue media tũc palã est: qm̃ ⁊ sensus medij ⁊ separati. Et sicr aĩ alia erunt separata materie infra ista sensibilia corruptibilia ⁊ eterna idealia. ¶ Dubitabit aũt aliquis ⁊ aliter circa istã positionẽ querens circa que istoꝝ que ponunt existentiũ oportet querere eas scias pp quas ista separata eẽ dicunt. Naz si vt dicũt isti nihil solũ differt geometria mathematica ab ea quã vocant gyosophiã hoc est sciaz mẽsure agroꝝ: qz hec quidẽ quã gyosophiã dicũt siue mensurã sapienter areas mensurãdi. Est quidẽ mẽsurãdi rõ horuz que sentimus sicut areaꝝ: ⁊ diuidit in planimetriã ⁊ ꝓfundimetriã ⁊ altimetriã ⁊ chosmimetriã: illa vo quã vocam⁹ geometriã est nõ sensibiliũ quãtitatũ: que medie ⁊ separate esse dicunt: palã est qz eadẽ rõne ꝓpter scie separationẽ ꝑter medicinabilẽ sensibiliũ corporꝝ sciam: ⁊ erit alia scia medicinabilis separatoꝝ cuius rõ ponatur vt regula circa causas medicine sensibiliũ: sicut ibi rõ geometrica ponit circa gyosophica: ⁊ similiter est alia scia medicoꝝ i oibus alijs q̃ est ꝑter singulas aliaꝝ que sunt de sensibilibus scias: ⁊ quod plus est quedã erit media inter hanc sensibiliũ medicabilẽ ⁊ illã que est ideaꝝ medicabilẽ. Sed qõ ꝑter hoc indicari ab aliquo possibile. Sã si quedã salubria siue sana sunt preter sensibilia: tũc opz q̃ ẽt ꝑter ea fit salubre iudicãs sanitatem ⁊ faciẽs eã sicut vrina potio ⁊ cibus qõ absurdissimuz esse nullus dubitat. ¶ Sicr aũt quidã istoꝝ sunt qui simplr inducta negant ⁊ alia: ideas.n. ⁊ media ꝓpter sciam que in corruptibiliũ rũ est ponẽtes dicũt nec verꝝ eẽ qz gyosophia sensibiliũ fit mensuraꝝ ⁊ corruptibiliũ: qz si ita eẽt corrupta eẽt scia lineis corruptis qõ est icõueniẽs cũ scia sit incorruptibilis ⁊ incorruptibiliũ. ¶ Adhuc ãt dicũt hij q̃ nec sensibiliũ mẽsuraꝝ est scia aliq̃: astrologia.n. scia nõ est circa celũ hoc sensibile neqz ẽt sensibiles linee tales sunt q̃les dicit eẽ geometria: qõ pz ex hoc q̃ cuz nihil sensibiliũ fit longitudo sine oi latitudine: nihil oino est sensibile rectũ: ⁊ eadẽ rõne nihil sensibile est flexũ siue curuũ cũ tũ rectũ ⁊ curuum lineã diuidant: ⁊ iõ circulus sensibilis qui est linee flexe tangit regulã que est linea recta sensibilis nõ ꝑm punctũ: cũ tũ sicut in. 15. ⁊. 16. tertij geometrie nostre determinatũ est linea cõtingẽs nõ nisi ꝑm punctũ ꝛtingat ipm: huius aũt cã est quã dirim⁹ q̃. s. oẽ sensibilr acceptũ corpus est ⁊ corpus ꝑm supficiẽ tangit: ⁊ nõ ꝑm punctũ: pp qõ ẽt pitagoras alia nõ dicẽs a sensibilibus ⁊ iõ geometras redarguẽs ait nec motus siue motũ ẋtitates cicles hoc est circulos celi similes in aliquo eẽ his de quib⁹ in astrologia fiũt sermones ꝑ demõstrationes geometricas nec astris ꝑdicta dicit hẽ eandẽ nãm. Cuz tamẽ astrologia nõ nisi de cẽtris astroꝝ facit demõstrationes: ⁊ illã demonstrationẽ ponat circa astra: dicit.n. iste abstrahentiuz hoc mõ esse mẽdaciũ. ¶ Sunt aũt aliq̃ tertiã sectã iter hos hũtes qui dicũt eẽ tria genera entiũ: q̃ dicta sunt: tũ ea media q̃ inter ideas ⁊ sensibilia dicta sunt ꝑm esse nõ eẽ extra sensibilia ꝑm eẽ: ꝓ ꝓt⁹ ꝑm eẽ dicũt ea eẽ in sensibilib⁹ ꝓ, plire ⁊ pluris q̃ ꝓsti speculatiõi expediat est oĩonis ꝑtransire: oĩdẽdo oia ipossibilia que accidũt eis ꝑm suã positionem. ¶ Sufficit.n. ad falsitatẽ huius positiõis oĩdẽdã talia speculari que speculata videnẽ esse falsa statim. Si enim hij verũ dicunt de medijs q̃ sensibilib⁹ esse dicũt: qz noie ⁊ rõne ꝓueniũt cũ ipsis nõ est ꝛgruũ q̃ media solũ sic hẽant. ꝓ palã ẽ ꝑ eadẽ rõnẽ: qz cũ spẽs ideales cõuenit ꝑ eadẽ rõnẽ i sensibilib⁹ esse: nec eẽ ea hẽ eẽ aliq̃ ꝑ: qz eiusdẽ rõnis ⁊ nois cũ sensibilib⁹ sunt vtraqz istoꝝ sicut scit ex antehitis. ¶ Amplius aũt cum esse medioꝝ sit esse ꝓpetuoꝝ ⁊ esse sensibiliuz

Tex.cõ.8.

Tex.cõ.9.

Idem cõmentator cõmẽto 8. huius.

sit esse corruptibilis: esse illorꝝ nõ est esse istorꝝ Iz vnũ fingat esse in alio ꝑm hoc ergo duo solida corpa duas q̃titates ꝑz esse hũtia necesse est eẽ in eodẽ loco ⁊ sic duo corpora essent vnũ corpus: sicut demõstrauimus in 4° phicorꝝ: ⁊ ad hoc se quit quedã nõ esse mobilia sicut separata ꝑm esse exñtia: cum tñ sint in subo ⁊ loco in his que sunt mota sensibilia qõ ẽ in cõueniẽs: qz talia solida quãtitatẽ hũtia mouẽtibus nobis mouent si in nobis sint. ¶ Vlr aũt sine totalr queram⁹ cuius cã aliqs qdez ponit hoc esse in sensibilib⁹. Eadẽ.n. contingunt incõueniẽtia huic positioni eis que in prima parte huius disputationis dicta sunt. Est.n. ꝑm istos celuz aliqõ ꝑm esse ꝑter hoc celum sensibile: qõ tamẽ nõ est extra illud sed in eodẽ loco cũ isto: qõ impossibile est magis q̃z si extra ipsum poneret: ⁊ sic etiã redarguunt nostri temporis ⁊ gentis quidã figmẽtis gaudẽtes qui celum quoddã imobile dicunt penetrare per hoc celũ sensibile: ⁊ per q̃tuor nãs eꝰorum qõ loco cõfert mobilitatẽ ⁊ alia multa mẽdacia fingũt de loco. De his ergo ⁊ hmõi qõnibus dubitatio est multa quõ oportuit positã a phis se habere veritatem.

¶ Capl'm 4'''. De disputatiõe tertiedecime qõnis ⁊ est dis. de. qualiter eadẽ sunt principia essendi ⁊ cognoscẽdi ⁊ qualiter diffinitio subẽ data per cõponẽtia subẽ pticularia ⁊ data per vlia formalia est vna eadẽ ⁊ nõ diuersa.

Tex.cõ.10. Onsequẽter disputabimus id qõ.i:.q uesituz est de ꝓncipijs vtrũ opz suscipe q̃ genera sunt ꝓncipia ⁊ eꝰa rex: an magis eꝰta ⁊ ꝓncipia rex ea sunt pticularia ex quib⁹ res ipse ꝑm subaz cõponunt: que cõpositione ꝑma sunt ⁊ insunt rebus sicut eꝰa vocis litterate esse videnẽ qb⁹ primis cõponunt voces litterate oẽs. Sed non videt eꝰm vocũ litteratarꝝ genus cõe qõ est vox. Silr aũt diagrãmatũ hoc est ꝓpositionũ ea dicimus esse eꝰa quorꝝ sicut mãliũ vel essentialiũ demõstrationes insunt in aliorꝝ demõstratõib⁹: ⁊ ex qbus vt ꝓbatis componunt aut ꝓpositio cõis ⁊ genus exñs ad oẽs ꝓpositiones vel plures. Ista igitur est qõ: sed si sequamur ea que dicũt Epicurei siue plura corpa ponunt eꝰa siue vnũ: tunc dicemus pticularia ex qbus cõponuntur corpora esse eꝰa: qz illi dicunt principia rex esse res ex qbus corpora cõponunt ⁊ cõstant: sicut Empe. dicit principia esse ignẽ ⁊ aquã ⁊ eꝰa media que sunt infra hoc vt dicit Empe. que sunt terra ⁊ aqua ex qb⁹ cõposita sunt entia ⁊ insunt eis ꝑm essentias suas primas. Sed nõ dicit esse principia rerũ que sunt vt gña eorꝝ que sunt. ¶ Et silr si quis vult ad hec nãlia speculari ⁊ ad nãm eorꝝ que sunt artificialia querẽs cognoscere nãm eorꝝ: sicut si speculet ad lectũ speculabit ex qbus ptibus est: ⁊ qũo sint cõposite ptes in eo ad formaz: ⁊ tunc si speculans vere cognoscet nãm illorũ: ex hijs igitur ⁊ hmõi rõnibus dicet q̃ genera eorꝝ que sunt nõ sunt principia entiũ. In oppositũ aũt huius objicit: q̃ si cognoscimus vnũqõq̃ per diffinitiões: sicut in sequẽtibus oñdet: ⁊ principia diffinitionũ sunt ipsa genera in quibus ptãte sunt oẽs differentie: tunc vi q̃ necesse est et diffinitorꝝ principia essentialia sicut ipsa gña. ¶ Adhuc autẽ cum vnũqõq̃ ex eisdẽ sciatur principijs ex qbus est ꝑm subam: sicut eorꝝ que sunt accipienda scia oz q̃ accipiat scia spẽrũ siue formarꝝ ꝑm q̃s dicunt esse essentia ⁊ ꝑm quas sunt hoc qõ sunt. Harũ autẽ formarꝝ siue spẽrꝝ ꝑm quiddtatẽ prima principia sunt genera. Genera aũt prima ꝓncipia sunt entiũ: ad hoc idẽ inducitur: qõ dicũt qdã phorꝝ qui loquunt de entiũ eꝰis: ⁊ dicũt eꝰa entiũ esse vnũ ⁊ ens formalia: aut magnũ aut paruũ materialia: ⁊ vtunt eis sicut generibus: ꝑm istos igitur sunt genera principia rex. ¶ In contrariũ aũt horꝝ est q̃ ambo illa dicta quorꝝ primũ est epicureorꝝ: scõm aũt stoicorꝝ nõ simul possunt esse vera: qz nõ est possibile ambo ista ꝑm intẽtiões ponentiũ ea dicere esse principia: ⁊ iõ hoc est qz sicut eẽ subẽ rei diffinite est vnũ ita rõ diffinitiua subẽ est vna ꝑm intentiones istorꝝ: ea diffinitio que est per genera diuersa erit ab ea que dicit ex quibus materialr est res: cum substãtialiter insint eidẽ sicut cõponentia cõposito: hoc autẽ vt melius intelligatur oz scire q̃ sicut paulo ante obtinẽdo ad vtranq̃ ptez qõnis innuimus eadẽ sunt: principia essendi rei ⁊ cognoscẽdi eã. Si nõ eodẽ mõ sint accepta: principia.n. essendi sunt hec mã in qua res est in prima potẽtia ⁊ ex qua sicut in ꝓcedenti huius phie libro diximus ꝓcedit res sicut ex imperfecto ad pfectũ: ⁊ aliud est principiũ essendi rez hoc est actus qui est finis generationis eius vel a quo res est id qõ est: ⁊ hec sunt ambo particularia: ⁊ ex hijs realiter diffinitur res qũ dicitur q̃ est composita ex tali mã ⁊ tali forma: sicut si de boie loqueremur ⁊ diceremus q̃ homo est id qõ componit ex tali corpore qõ est phicuz organicũ ad potẽtias vite hois ⁊ ex aia que est endelechia ⁊ principiuz ⁊ cã huius vite. hec aũt eadem principia per intellectũ accepta sunt vlia ⁊ principia cognitionis: qz sic corpus huiusmodi phicũ ⁊ organicum ad potentias ⁊ opa vite est in quo potẽtie vite sunt cõfuse ⁊ indeterminate: ⁊ impfecte ⁊ inchoate tñ ⁊ hec intentio p intellectũ abstracta ⁊ simplr accepta est aꝰs forma aut que est actus ⁊ cã vite ⁊ determinatio ipsius: ⁊ cõpletio est anima rationalis ⁊ huius intẽtio vlr ⁊ simplr per intellectũ accepta est differẽtia ꝓstitutiua hois: que est rõnale: nõ mõ ergo eodem accepta sed eadem sunt principia essendi ⁊ cognoscẽdi: ⁊ ratio substantie est vna ⁊ eadem sed modus diuersus ⁊ hoc est ꝑm pipatheticorũ sapientiã: sed ꝑm epicureorꝝ qz ꝑm mãz diffinierũt ⁊ ꝑm stoicos qui formas posuerunt in diffinitione nõ est vna: quia epicurei formã nullam direrunt esse in mã dicentes gñationẽ esse alterationẽ ⁊ idcirco intentio materie nõ est per analogiã ad formã determinata pp hoc intentio cõis abstracta per intellectũ ab huiusmodi mã nõ hz rõnem generis qz nulla ptãte in se habet differentias sicut nulla potentia materia quaz ponunt in se habet formã. Similiter stoici formas ponẽtes eas ab extrinseco datore esse direrunt ⁊ iõ non educi de mã ⁊ per ꝓseq̃ns eas non esse actus ⁊ determinatiões ⁊ cãs ⁊ principia completa ptãtum mãe: ⁊ ideo dirimus q̃ ꝑm intentiones ipsorꝝ diffinitiones subẽ quas dederunt sunt diuerse nec reduci pñt ad vnum cum tñ diffinita subẽ sit vna ⁊ eadem.

Mota qũo eadem sunt ꝓncipia cẽndi et cognoscendi diuersimode.

¶ Capl'm 5'''. De hoc qõ queritur in. i4. qõne ⁊ est in eo de generibus ⁊ speciebus ⁊ differentijs.

Tex.cõ.10. AD hec autem que dicta sunt inducemus hoc qõ. i4. quesitũ est. Si enim ꝑm stoicorꝝ peritiaz concedat q̃ ea que maria sunt principia sunt genera: quere consequenter vtrum oportet estimare prima ⁊ altissima esse generũ principia: aut vltima specialissima que imediate ꝓdicata sunt de indiuiduis. Etenim hoc habz dubitationẽ: nã si vniuersalia in eo q̃ sunt vniuersalia sunt principia magis q̃z nõ vniuersalia vel minus vniuersalia: palã est tũc q̃ suprema inter genera maxime sunt principia. illa autẽ ambitu sue vniuersitatis dicunt de omnib⁹: ⁊ ꝑm hoc tot erũt numero principia entiũ quot sunt genera prima: ⁊ tunc ꝑm pitagoricos ⁊ omnes stoicos erunt ens ⁊ vnum que cõmunissima sunt principia entiũ ⁊ eius quod quid est. Ita nãq̃z ꝑm ambitum sue cõmunitatis maxime de omnibus ꝓdicatur existentibus. Isti enim ens in rõne generis non acceperunt nisi qz de differentibus specie predicatur. ¶ In cõtrarium autẽ huius est qõ ꝑm rei veritatẽ non est possibile: q̃ vnum ⁊ idẽ genus sit oĩum entium quod sit vnũ vel ens: qz non omnia entia in vnam possunt colligi generis cõitatez. Necessariũ est enim q̃ differentie hoc est ea in quo per differentias diuidit: ⁊ sub eo per eas ꝓstituunt sicut ⁊ ens ⁊ vnũ in sui nã quodlibet ⁊ qõlibet eorꝝ sit vna nã generis: que de ipso in qd vniuoce predicat. hoc.n. de rõne generis qõ ꝓdicatur vniuoce in qd de pluribus spe differẽtibus. Sed impossibile est q̃ aut spes ꝓdicet de differentijs ꝓpriorꝝ generum essentiali ꝓdicatione: aut q̃ genus ꝓdicetur de differẽtijs si pure differẽtie sine spẽbus in qbus sunt p esse accipiãtur. Differẽtia.n. sicut iã pauloante dirimus est intẽtio forme pure: ⁊ genus est intẽtio mãe ꝓprie: ⁊ spes est intẽtio cõpositi: forma aũt pura neq̃z est mã neq̃z cõpositũ ⁊ iõ nã dicie neq̃z genus neq̃z est spes neq̃z in ꝓdicatione essentiali subijcitur ei genus vel spes nisi differentia ꝑm esse accipiat per species cuius est actus. Differentia.n. ꝑm sui nãm predicatur in quale Iz vniuoce sit quid: genꝰ aũt ⁊ spes in qd predicant ꝑm nãm: hijs g̃ sic suppositis ꝓcludit vnũ ⁊ ens ipossibile genera eẽ: qz si vnũ aut ens genera eẽnt nulla dita diuident vnũ ⁊ ens esset ꝑm sui nãm vnum ⁊ ens qõ falsuz est: quia vnum ⁊ ens indistincta predicatione predicantur de omnibus. Si aũt nõ sunt genera: tunc non erunt principia si principia genera esse ponuntur.

¶ Cap.6. De duabus conclusionibus ad intellectū p̃cedentium introductis.

Tex.cō.11. AMplius aūt iurta illud querit de medijs: que sunt post ens ⁊ vnū: ⁊ ifimis que sunt sub cōmunissimis generib⁹. Oia q̃ infra siue media sunt q̃dā sunt geneta ꝓcepta cū dijs q̃ diuisiue sunt supior ⁊ cōstitutiue inferior: ⁊ hoc est vsq; ad spālissima que vlterius formalr p dias indiuidua sunt: ⁊ ideo quedā hoꝝ videnť genera eē: ⁊ q̃dā gña eē nō videnť pp qd̄ querēdū relinquit que illoꝝ magis sint pncipia. ¶ Adhuc aūt amplius q̃rit cū duo sint ꝓstituētia species indiuiduas genus. s. ⁊ dia: vtrū die magis sint principia q̃ genera vel ecōuerso. Si aūt hec que dias vocamus sunt pncipia: hoc est ac si dicat infinita esse pn̄ⁿ: q: cum positione materie non sunt ad tot qui pñt esse ad plura ⁊ mālē predicatū fit diuisibile generatiōe ingeta q̃ generatio cātur a figuris piodi in decliui circulo que fm renouationē situs mouentiū potētia sunt infinite forme differētiales hoc mō potētia sunt infinite: sicut pz ex multis q̃ in libris nālibus a nobis fm pspectā rōnez determinata sunt: sunt tū ēt differētie infinite nobis: ⁊ sic si sunt pn̄ⁿ: pn̄ⁿ sunt ignorata a nobis q: infinitū quo ad nos nō est notū nobis. Aliter aūt objicit ad p̃cedens ꝓbleuma qōnis si aliqs ponat pmū ⁊ ꝓuenies genus esse pn̄ᵐ sicut in p̃cedenti videť reliq qōne: tūc enim dia nō erit pn̄ᵐ. ¶ Cōtra hoc autez eē vi: q: si de rōne pncipij est qd̄ est simpler ⁊ spāle siue fm spēm vnū: vnuz aūt est magis qd̄ magis est indiuisibile videbit magis specialissimū esse pn̄ᵐ q̃ generalissimū vel subalternū: oē.n.qd̄ diuisibile aut est diuisibile fm mā̄e ꝓpriētatē q̃titatez per quā in ptes diuidit ⁊ in multitudinē agit: aut p formā siue spēz sicut qd̄ diuidit per oppositionē differētiar. Quod aūt prius participat diuisionē fm magis est id qd̄ diuidit fm speciē: sicut genera i spēs diuidunť per formales dias: spēs vo nō diuidunť nisi p mām q̃ nō tota est in ipso qd̄ dicit: ⁊ iō spēs dicit sicut integrū esse potētia ⁊ opatione in oibus idiuiduis. Genus aūt est ptās: nō fm idē esse in oibus indiuiduis neq; ēt fm eandē ptātē neq; fm easdē opationes: sz potius fm vnūquodq; est altera: ⁊ iō aial nō saluat integrū vle qd̄ totū fm partē mā̄e in qua potētia est multiplicat: genus aūt diuidit diuisiōe vlis qd̄ multa ambit in qbus est fm formā ⁊ iō pars est illoꝝ multoꝝ Species aūt integrū totū omniū suoꝝ indiuiduoꝝ que sunt mālis multiplicatio: ipsius igit vltimū p̃dicatū qd̄ est spālissimū est magis vnuz integrū q̃ gñalissimū vel subalternū. hō.n.mālter tūi multiplicatus i hoies nō est genus hoiuz aliorꝝ siue diuersoꝝ: spēs ergo magis est pn̄ᵐ q̃ genus. ¶ Amplius in qbuscūq; est aliqd fm nām prius ⁊ aliqd fm nām posterius: ita q̃ prius nō hz nisi esse impfectū ⁊ cōfusum qd̄ pficit ⁊ determinat p posterius nō est possibile prius qd̄ in posteriorib⁹ est fm aliqd esse in nā̄ pter ea que sunt posteriora: q: in talibus eē potis est esse fm quid: ⁊ iō talīū determiatio sicut in libro. z. de aia dirimus est sicut determiatio numeroꝝ ⁊ figurarꝝ: ⁊ hoc ē sicut si prima inter spēs numeri est dualitas nō erit aliqs numerus in genere q̃ sit pter spēs numeroꝝ: ⁊ in oibus sequētib⁹ est dualitas: ⁊ sīlr nō erit figura i genere extra spēs figurarū ⁊ in oibus cōsequētib⁹ erit figura prima trigonū.n.est in tetragono. ¶ Si hoꝝ aūt genera non sunt pter spēs q̃ tū sunt a qbus oiuz aliorꝝ esse dñr pn̄ᵐ eē: eo q̃ mathematica oinz aliorꝝ pn̄ⁿ esse dicebāt tūc multo magis ꝓstola hec est ꝓtracta ad spēs ēt aliorꝝ erūt: genera mathematicoꝝ genera marime pter spēs esse vñr. Sic autem genera se hñt ad subalterna ⁊ spēs: ⁊ est hitudo hec priōris impfecti ad posteri⁹ sicut ad actū ⁊ cōplemētū sicut dualitas fm potētiā est in sequētibus numeris: ⁊ trigonū est in sequētib⁹ figure: ⁊ gen⁹ in sequētib⁹ spēbus: in indiuiduis vo quoꝝ eē totū integrū est spēs nō est hoc p̄ᵐ fm nām hoc posterius fm nām aliam q̃ se hñt adinuicē sicut actus ad potentiā: sz oia sunt coequa fm nām pfecti actus pn̄ᵐ aūt perfectissimū est ⁊ marime ꝗ actū: spālissimū igit magis est pn̄ᵐ q̃ generalissimū vel subalternū. ¶ Amplio vbicūq; est hoc qd̄ melius ⁊ nobilio id vo vilius ⁊ ignobilius est sp qd̄ melio ⁊ nobilio est pri⁹ ⁊ magis pn̄ᵐ q̃ id qd̄ est vilius ⁊ ignobilius. Cū igitur nihil horum sit genus: q: fm potētiā dictā ⁊ ꝓuationē ⁊ vilio ⁊ ignobilius est. Spēs aūt ꝗ actū diuinū ⁊ optimū dicta ⁊ melius ⁊ nobilius est. Cū igit pncipiū sit melius ⁊ diuinius ⁊ nobilius spālissimū erit pncipiū ⁊ nō gen⁹ aliqd. ¶ Ex his igit ⁊ huius rōnibus vi q̃ spālissima q̃ de indiuiduis solis sunt p̃dicata esse pn̄ⁿ genez potius q̃ ecōtrario. Itez aūt in contrariū huius objiciendo: qūo opz suscipere ista prin⁹ nō est facile dicere per rōnem. Id.n.qd̄ est pn̄ᵐ ⁊ cā opz esse pter res pncipiatas quaꝝ est pncipiū: ⁊ opz q̃ possibile sit q̃ separetur ab eis ⁊ fm esse pncipij ⁊ essentiam nō depēdent ab ipsa: tale vo qd̄ sic est oz aliqd esse in se pter singularia: q̃re aūt siue qua rōne suscipiat aliqs sic separatū pncipiū esse nisi q: vlr ⁊ de oibus nō cōuersim p̃dicat: sed si pp hoc pncipiū dicat esse principiū ea que magis sunt vlia magis dicuntur esse principia: que de plurib⁹ absq; cōuersione sunt p̃dicata igitur prima principia prima erunt genera. Iste igitur sunt rōnes disputatiue ad qōnes pinductas ab antiqs ad vtrā qz partē disputationis inducte.

¶ Cap.7ᵐ. De disputatione qōnum. 15. 16. ⁊. 17.

Tex.cō.12. ESt aūt cōtinua hijs que dicta sunt dubitatio ⁊ cū p̃cedente cōuenientiā hñs ⁊ oium dubitationū difficillima: ⁊ ad cōsiderandū marie necessaria: de qua fm aliquā sui cōueniētiā ⁊ partē ēt nunc in p̃cedenti: qōne institit rō disputatiua ⁊ ex qua simul determinat totū qd̄ querit in qōnibus. 15. 16. ⁊. 17. ¶ Qd̄ aūt hec est: vtrū aliqd sit forma ⁊ vniuersale pter mām ⁊ sinolon siue simul totuz qd̄ est pticulare: sicut qdā stoicoꝝ direrunt. Mā si sicut illi objiciētes dicūt nō est aliqd forma siue vle pter ptiularia siue singularia: ⁊ singularia sunt ifinita sicut in antehabitis oñsuz est: ⁊ infinitoꝝ nō est disciplina: qūo cōueniet accipere sciaz infinitoꝝ. Non enim sciunť singularia per hoc q̃ sunt infinita. Sed per vnū q̃ vnū aliqd ⁊ idē est fm substantiā ⁊ rationē: ⁊ hoc nō est principiū cognoscēdi fm q̃ est idiuiduatum in quolibet ipsoꝝ: sed est pncipiū cognoscēdi inq̃tū est vniuersale in aia fm eē abstractū ⁊ separatū ab istis: intantū enim inq̃tum sic separatū est intantū scimus ⁊ cognoscim⁹ oia p ipm. ¶ Sed in ꝗriū huius est: q̃ si hoc est necessariū ⁊ opz ꝓpter istā rōnem aliqd esse vle pter singularia fm esse separatum ab eis: tūc per eandē rōnem erit necesse q̃ genera sint pter singularia siue vltima siue sint subalterna siue sint prima generalissima: siue ēt generuz principia que sunt vnū ⁊ ens. Qd̄ autem hoc sit impossibile nūc in qōe imediate precedēte: dubitatiua ⁊ disputatiua ratione ꝓbauimus. ¶ Amplius si ꝓpter hoc marime ponit forma ⁊ vniuersale esse aliqd pter sinolon hoc est qd̄ ē simul totū ⁊ hoc ē particulare simul habēs formā cū mā: q̃ cōcedit aliqd esse primuz de mā sine multitudine mālī queramus vtrū p̃dicatū illud est spēs aliqua. Si enim est spēs aliqua p̃dicata de multis: cum id qd̄ est in pticulari vno nō p̃dicet de alio: sed potius neget de ipso oz q̃ illa spēs sit aliquid aut pter oia aut pter quedā sit: ⁊ pter quedā nō sit aut pter nihil oino sit eorum de quibus p̃dicatur. Nō est rōnabile q̃ pter quedaz sit: q: nō est ratio quare sit pter quedaz ⁊ quedā non. Si aūt detur q̃ nihil est pter aliqd singularīū: sed est in oibus illis cum omne singulare sit tūi cum sentit sequitur q̃ nihil erit oino intellectuale: sed oia erūt sensibilia ⁊ nō erit scia alicuius cōprehensio: nisi aliqs dicat sensum ⁊ cōprehēsionē sensus qua singularia cōprehēdit esse sciam sicut dirit Heraclitus. ¶ Amplius aūt si hoc deť q̃ vniuersale nihil sit pter singularia: nō est aliqd sempiternū: ⁊ imobile: oia enim sensibilia qualitatibus sensuū affecta ⁊ determinata corrūpunť ⁊ sunt in motu ⁊ de talib⁹ vt heraclito visum est nō est scia. Si aūt cū heraclito p̃cedat: q̃ nihil ē sempiternū ad ea q̃ iducta sunt nō esse incōueniētia tūc sequit q̃ impossibile est esse generationē. In omni enim generatione necesse est aliqd qd̄ factū ⁊ generatum est: ⁊ aliqd necesse est esse ex quo fit sicut ex materia: ⁊ hozuz ex quibus fit res per generationem vltimā per resolutionē opz esse ingenitum ⁊ incorruptibile. Si sicut in secūdo libro huius sapiētie ostēdimus status est in cauſis materialibus: ⁊ si supponatur q̃ omnes philosophantes supposuerunt q̃ ex non ente siue ex nihilo non possibile est fieri generationē. ¶ Amplius antez cum ois generatio fit ēt motus quidaz rectus ⁊ ois motus rectus sit finitus: necesse est esse finē ois generatiōis in quo id qd̄ generabit est ingeneratū esse. Nullus enim omnino

motus est infinit⁹: cuz enim mot⁹ sit forma post formā ois mot⁹ est act⁹ iperfect⁹ hec est forma pmixta potētie: hic aūt pmixtus potētie nō est nisi sit actus purus q̄ est finis mot⁹: motus ḡ ois stabit in actu puro: ⁊ cuz mot⁹ localis ⁊ loc⁹ sit a generāte stabit etiā mot⁹ localis qñ stabit motus generationis in oib⁹ in qbus simul est motus ad formā ⁊ ad locuz sicut alibi ostendimus. Sed ois motus recti est aliqs finis in quo est in motū esse id qō mouebat: generari enim qō nō est possibile generari hoc est gnōne pfici est ipossibile q̄ mouens ad gnari infinitū est ipossibile inueniri. Qō aūt gnātū iam est illud est necesse esse: qñ pmū ingeneratū ⁊ factū esse cōpletū est: ⁊ hoz nihil pōt esse nisi mā incoꝛruptibilis ⁊ ingenita generationi subiciat: ⁊ nisi sit forma ipermixta potētie motū terminās: ḡ mā est incoꝛruptibilis ⁊ ingenita: ⁊ per ꝯsequēs ppetua ꝑm nām. ¶ Ampli⁹ aūt si mā sic est q: incoꝛruptibilis ⁊ ingenita est: tunc multo rōnabilius est subam formalē sic incoꝛruptibilē ⁊ imobilē esse: hoc aūt iō rōnabilius est: q: hec que est mā aliqñ fit in eo q̄ ipsi fieri ⁊ gnari subiciē. Forma aūt nunq̄ fit vel hoc mō vel alio mō: naz si dareē q̄ vniule nec erit hec mā nec illa de qua dictū est formalis suba tūc sequerē: q̄ vniule nihil oino erit: q: vniule nō est pticulare sicut coicabile nō est incoicabile sed sunt opposita. Si igiē hec que dicta sūt ipossibilia sunt: necesse est formā ⁊ spēm vlem esse aliqd ꝑter sinolon hoc est simul totū qō est pticlare sicut dixim⁹. Act⁹. n. purus potētie nō est pmixtus: neq̄ est in mā: q: totū qō est in mā ⁊ educiē de ea est potētie pmixtū. Sed si hoc iterū tanq̄ verū quis ponat ꝑpter rōnes inductas dubitatio in ꝯtiū pcedēs ponet hoc in qbusdā que per se subales forme sunt. In his. n. hz aliq̄ rōnē: in qbusdā aūt rō dubitatiua nō pmittit hoc poni q: i oibus nō ertimaē eq̄liter esse mām. Cū. n. in oib⁹ artificialibus nō fit forma nisi figura accidentalis: ꝯstat q̄ nō ponemus rōnabiliter formalē ⁊ separatā domū aliq̄ que fit ꝑter domos māles: nisi ponam⁹ eaz in aia tectonici. Similr aūt se hz in oib⁹ formis accidētalibus. Ratio. n. accidētis repugnat ad separatū esse: ⁊ cū vniulia accidētiū sint pncipia scie ⁊ vniulia: videē q̄ nō ꝑpter sciam vel vtilitatē opz nos ponere formā extra aiam hēre esse ꝑeter sinolon grece vocatū: qō nos pticulare vocam⁹: hec aūt qōnis determinatio pz per se ex his que ante determinata sunt: tñ scias q̄ hec fuit rō ⁊ cā qōnis q: stoici videbāt q̄ nihil educit aliud de potētia nisi qō est in actu potētie ipermixto ⁊ puro: ⁊ nihil finit motuz nisi actus impermixt⁹ ⁊ purus: ⁊ nihil est in mā nisi qō est pmixtū potētie: ⁊ qñ hec tria ꝯiungebant cōcludebāt formas mouētes esse ⁊ extra mām esse: ⁊ q̄ mouētes forme eēnt fines motus: ⁊ nihil eēnt de motu syllogizantes ex affirmatiuis in .z^a. figura q̄ hz mouēs ⁊ finis sint idez nō tū in eodē sūt idē: ⁊ hz mouēs fit in actu tū opz q̄ fit idem numero vel spē semp: sed ꝯueniēs sicut spiritus formatiu⁹ cum aia ⁊ sicut forma manens in arte cum domo. Et sicut forma intelligentie incoꝛrupta celestibus virtutibus ⁊ elemētalib⁹ cū formis nālib⁹ faciētes aūt forme nō sunt endelechie aliquoꝛ: hz facte sunt endelechie eoꝛ q̄ꝛ sunt forme.

¶ Cap̄. 8^m. De disputatione questionis decimeoctaue pricipaliter inducte.

Tex. cō. 13. AD hec aūt que determinata sūt querere opz vtꝛ oium que sūt sub vno cōi hoc ipm cōe est vna suba eoꝛ oiuz. Ex hoc. n. declarabiē: qō qōne nonadecima est inqsitū: ⁊ hui⁹ qōnis est exēplū. Sicut si dicam⁹ oium hoiuz esse subaz vnā: sed hec statim in supficie ipossibile eē videē: hoc. n. ad sensuz pz: q̄ nō oia pticularia sūt vnū: quoꝝ formalis suba est vna: sed multa sunt numero ⁊ diam que cā nūeri est habētia adinuicē ꝑm eē. Si aūt hoc cōcedaē est nō nisi p accidēs hoc est ꝑm eē dicē p mām: cū oia sint simpliciter vnuz quoꝝ est forma vna oia que sub vno cōi sunt simplr sunt vnū ⁊ per accidēs mlta. Adhuc aūt ex pte māe iqātū est mā: nō dicē spēs: q: si ita esset in oi mā diuidereturq̄ nō est vez. hz fit diuisio p hoc accis māe: q̄ nō est totā māz eē ītra formā: ⁊ iō in p⁹celi ⁊ mū. dixim⁹: q̄ si hō vn⁹ eēt ex oib⁹ carnib⁹ ⁊ oib⁹ ossib⁹ hūanis: tūc nō eēt pole esse plres hoies: igiē p accis forme nō dī forma p⁹ hz poti⁹ p accidēs māe: ⁊ sic forma in se ⁊ in mā est vna hz p accidēs ei⁹ in quo ipsa nō per se diuidiē: ⁊ iō similr extra rōnez est: qñ mā fit hoꝛ singulū que particularia sunt ⁊ tñ id qō sinolon est ⁊ vocaē sit ea ambo mā. s. ⁊ forma. Si ḡ sic est formalr sūt oia vnū rōne ⁊ suba: p accidēs aūt māe que non est particulare sunt multa ⁊ sic qdē hz verā questionis determinationē est vnū in multis per accidēs ⁊ de multis per seipsum.

¶ Cap̄. 9^m. De disputatione qōnis. 19. inducte.

Tex. cō. 14. ADplius aūt ēt de pncipijs cū alijs que inducta sūt ēt hoc qō qōne. 19. quesitū est dubitabit aliqs: ⁊ hic est querere: vtꝛ pncipia essendi ⁊ cognoscēdi sint rōne ⁊ spē determinata sic q̄ oino nō sint in mā ⁊ nūero: hz tñ forme in nulla eristētes multitudine neq̄ potentia neq̄ actu: aut sint determinati numeri ꝑm spēm ⁊ mām: ita q̄ illi numero nihil addi possit oino ꝑm aliqō subm in quo sint vel esse possint. Mā si sicut primo poniē spē simplici nec multiplicabili per mām sint vnum: tūc nihil oino sub ipsis erit vnū numero: q: vnū nūero est sinolon per hāc formam participatā ⁊ īdiuiduatā per hāc mām. Nec iterū vnū erit vnū ⁊ ens: q: eoꝛ in oib⁹ nō est forma vnica ⁊ vere vna ⁊ sic vnū ⁊ ens nō sūt pncipia: hoc ēt mō nō erit gnō: q: hoc mō vnū forma de potētia ad actū nō ꝓcedit: hz act⁹ est simpler ⁊ purus: hoc etiā mō scire opz qūo erit. Non. n. sciunt nāe ⁊ sube rerū per hmōi separa ab eis: nō eni sciunt nisi fuerint vnū rōne ⁊ forma in oib⁹ qō sit eē ⁊ suba ipsoꝛ. ¶ Sz si ꝑpter hoc dicat aliqs q̄ pncipia nō sunt determinata forma ⁊ rōne: sed ꝑbm habētia ⁊ māz sūt nūero vnū vel determinata in nūero: ita q̄ qōlibet pncipioꝛ est numero vnū: sicut si dicerē ignis vnus nō multiplicabilis in ampli⁹ q̄ in vnuz ⁊ nō sūt pncipia in multitudine agibilia quēadmodū multiplicant sensibilia: ⁊ sunt in sensib⁹ que pncipia sunt aliorū sicut alia forma ⁊ alia mā est diuersoꝛ sensibiliū: sicut videmus multiplicari nūero elemēta oationū in diuersis cōpositionib⁹ vocū: sicut in hac alicui⁹ dictionis syllaba que spē eadē eristit cuz alia alterius syllaba: sicut spē eadē sunt prie syllabe syllogismi ⁊ syllabe nūero diuerse: tūc eni elemēta litteraꝝ sunt spē eadē ⁊ numero diuersa: q: si nō ita est in pncipijs entiū hz potius q̄ sunt eriūtiū pncipia semp nūero vnū ⁊ idē sunt: nec iteranē ꝑm nūez pncipiatis: tūc sequē q̄ nihil oino aliō est in oib⁹ entib⁹ ꝑter pncipia: q: dicere nūero vnū: ⁊ dicere vnūqōq̄ totū pticulare ꝯstitutū in eē nihil differt: q: vocam⁹ sic hoc aliqd vnūqōq̄ qñ sic nūero vnū ē: si ergo pncipia sic vna nūero ꝯstituta sunt: nec sūt iterabilia nec miscibilia in alia nunq̄ ꝯstituēt aliqd hz semp in nūero: in q̄ sunt manebūt ⁊ si nihil erit penit⁹ ꝑter pncipia: vle vo erit forma q̄ est i his pncipijs: ⁊ hoc est sīle ei q̄ si dicerem⁹ q̄ vocis īrate elemēta essent nūero determinata: ita q̄ qōlibet eoꝛ essent tñ vnum nō iterabile vel nūerabile vel cōicabile ad formā aliā: sicut si eēt tñ vnum a: ⁊ vnū b: ⁊ sic de alijs: nec eēnt iterabilia vel iūgibilia ad formas alias hz sp maneret in forma sua q̄ nūero sunt vna: tūc oporteret q̄ īfe oēs essent tñ ꝑm numeruz elemētoꝛ suoꝛ: ⁊ nulla duo eēnt eadē spē neq̄ ēt plura: ⁊ sic oia ꝯstituta ex īfis nō eēnt: q: īfe in eis diuersa ꝯiunctione elemētoꝛ numerari possent: hoc aūt falsum est: ⁊ cā dicti fuit q: ꝯsiderabāt rōnez pncipij esse primā ⁊ intrāsmutabilē nō aūt posse putabāt talē esse: si vnū numero ⁊ subiecto nō remaneret: his igiē qui primā huius qōnis partē defendūt: ꝯuenit pncipia generatiōis nō eē cōtraria: his aūt qui scōam affirmant ꝯuenit: q̄ hz ꝯtia sint tñ nō se trāsmutāt adinuicē ⁊ sic ꝑm vtrāq̄ ptez aufert gnātio phyica sicut facile patet per ea que ꝑdicta sunt a nobis.

¶ Cap̄. 10^m. De dissolutione qōnum. 20. ⁊. 21. ꝑm Hesiodistas ⁊ ꝑm Emp. ⁊ Peripatheticos.

Tex. cō. 15. ON minoꝛ aūt ea que determiata est dubitatio de principijs relinqtur taz modernis pbis q̄ etiā poꝛtibus qui hz laboꝛauerint in ea tñ nō nisi balbutiētes tetigerūt eā: ⁊ hec est q̄ duab⁹ supius positis. 20. ⁊. 21. qōnibus est proposita: vtrū. s. eadē coꝛruptibiliū ⁊ icoꝛruptibiliū sint pncipia aut diuersa. Mā si dicant eadē vtroꝛūq̄ eē pncipia: cū causatū sequaē cāz ⁊ pncipiatū sit ꝑm numeꝛ principioꝛ suoꝛ: que sunt ipsius elementa essentialia ⁊ vnū vno mō se hbis nō ꝯstituat nisi vnū: quō pōt esse q̄ principiatoꝛ hic q̄dē erunt incoꝛruptibilia: sicut celū illa vo coꝛruptibilia sicut

ea que

ea que hñt corporalē subam mōtā: ⁊ ppter quā cām talis in principiatis erit variatio eisdē ⁊ eodē mō erūtib⁹ vtrorūq; principijs. ¶ Igitur de ista qōne querētes rōnē reddere he siodiste ⁊ oēs qui primi temporis phi theologizātes hoc est principia diuina ponētes erāt curauerunt psuadere ex tali bus que solū ad eos ipsis sufficiētia erāt. Nos enim phos p syllm oia iuestigātes ꝓreuerūt tanq̄ ex hijs certificati que omni rōne certiora eēnt: ⁊ hec fuerūt oracula reuelationuz ⁊ responsa deoꝝ que oi dicebāt eē certiora syllo: ⁊ ō qcqd a phis syllo in ꝯtiuz objici poterat fallibile cōtēpserūt ⁊ incer tū. Deos enim isti faciētes sua pōne principia ꝑma ⁊ vnuz qdē deoꝝ eē dicētes q opifer paterq; est oiuz. 12. alios deos incorporeos eē posuerūt. Et hijs aūt deis vel dijs oia esse facta direrūt: ⁊ vnū qōdā hijs oibus eē inditū tam celesti bus q̄ terrenis: ⁊ ō duo gña deoꝝ eē direrūt: ⁊ tertiū cōpo sitū ex vtrisq; ⁊ qdā quartū addiderunt de belijs loquen tes. Primum aūt genus eē direrūt celestiū: z⁹ terrestriū: ⁊ tertiū boium gen⁹ celestiū deoꝝ hñtiuz in veritatis cogni tione pietatis cultura ⁊ iustitie amore: q̄rtū aūt ifernalium deoꝝ qdā cōiunxerūt. Cū ergo oīs ista diuersitas a primis ⁊ icorruptibilib⁹ q dij sunt ꝓcedat qōnē inductā soluebāt: q̄ q̄dā facta sūt icorruptibilia que nectar ⁊ māna degustāt que qcqd ē hic siue admiratio iterpretat ⁊ a poetis ambro sia deoꝝ dicit sicut celestia: q̄dā aūt facta sunt corruptibilia que nectar ⁊ māna nō degustāt. ¶ Dalā aūt est: q̄ ista noia symbolice sumpta dicūt sibi ꝑm suā facultatem vota in qua nō est peccatū vti metaphoris: eo q̄ diuina nō bñ nisi meta phoris vestita itelligunt: ⁊ ideo ꝓter nos phos iter quos peccatū in pbleumatib⁹ē metaphoris vti direrūt eē qō de platione hꝝ diuinaꝝ causaꝝ enuntiauerūt. ¶ Si enim pro prie ꝑm q̄ sonāt hij accipiant sermones obijcienus eis di cētes: qr signa voluptatis ⁊ nō nālis necessitatis tāgunt ea que nectar ⁊ māna siue ambrosia deoꝝ dicunt: nectar ⁊ mā na nō sunt cā eristendi: si vō tāgunt ea gustu cā eristēdi ⁊ na turalis necessitatis vt restaureē deperditū in corpe p cibū: tunc mirabile videbit si sempiterni erunt hij qui ꝓpter re staurationē depditi cibo indigēt. Sed isti fabulose pbant: nectar dicētes sūtile resolutiuū a palude siue mari meothi de. Māna aūt dulce diuinū signāt in fabula motorē primū esse in cētro medie imobilitatis spere totius. resolutū autē primitus ex isto ⁊ ascendēs eē subtile ⁊ nobile māe supiorū qō tūi est in potētia ad motum. Dulce aūt formā siue luci si milē: ⁊ hoc gustari cōtinue dicebāt dum p motū celestia cō tinue primo motori se assimilare ⁊ bonitates eius pticipa re satagūt: ⁊ ideo cibata ex hijs celestia poete dicunt deprī mi: duz hoc p motū gñabilib⁹ infundūt ⁊ ieiunia hijs dicūt leuari de cursu dirigi vt bonitates diuinas pcipiāt. ¶ Que aūt hic nō nisi quadā remota resultatiōe pcipiūt dicūt fie ri corruptibilia pticipātia mām ꝑm potētiā ad formā prima tioni subiectā. In oibus aūt numinis aliqd remāere qō fa cit ipsa ad aliquā deoꝝ similitudinē restitui: hec aūt in poeti cis determinata sunt. Sed in ista phia nō est dignū cū stu dio intēdere de hijs q̄ fabulose sunt sophizata. ¶ De hijs aūt que positionē suā p demōstrationē siue qualēcūq; ꝓba tionis dicūt rōnez: opz cū studio ꝯdiēdi vel cōsentiēdi au dire: cum iterrogādo ꝓponūt de predicta qōne quare. s. ex eisdē ⁊ hmōi principijs eristētia principiata q̄dāz ꝑm nām sempiterna sunt de numero eristētiū principiatoꝝ. Quedā vō ꝑm nām corrūpunt. Sed qm̄ antiq nec cām hui⁹ verā di cunt: nec rōnabile est sic se hēre vt dicūt. ¶ Dalā est dicen dis hoc a nobis: qr nec eedē sunt cause corruptibiliū ⁊ icor ruptibiliū sunt ille cause quas illi dicūt. Qō ex hoc ꝓstat: qr cā hui⁹ quā aliquis antiquoꝝ maxime eristimat p rōnē dif ferētie cōfesse rei quesite ꝑm cōsonātiā ei⁹ qō querit est snia Empe. ⁊ hoc idē incōuenīēs passus est: qō alij: hic enī prin cipia oia mālia q̄tuor ponūt ⁊ formalia amorē ⁊ odiū ponēs incorruptibilia dicit ex hijs eisdē icorruptibilib⁹ principijs q̄dā fieri corruptibilia ⁊ q̄dā icorruptibilia: ponit enim pn⁹ qōdā ⁊ cām corruptionis eē odiuz: in qb⁹ est ⁊ in qb⁹ odiuz nō est hec esse icorrupta monētia: videbit aūt aliter ꝑm di cta Empe. ēt hec oia generare odiū ꝓter deum que celū ⁊ celestia vocat. Dicit ergo iste Empe. principia ex qb⁹ oia sunt pre sentia ⁊ quecūq; futura erūt ⁊ ex qb⁹ arbores pullulauerūt ꝑm partē anime: ⁊ ex qbus viri ꝑm pfectionē ferus: ⁊ femi ne ꝑm ferus occasionē ⁊ impfectionez: ⁊ bestie gressibiles ⁊ vultures volatiles ⁊ aque natatiles nutriti pisces: ⁊ etiam ꝓter hec dij celestes lōgeui ⁊ imortales ⁊ ꝓter que dicta sunt: dicit: qr si nō eēt odiuz in reb⁹ amore vniēte eēnt vnuz oia. Mā q̄ ista cōueniunt in vnū: tūc illud cōstitutū scit ⁊ ex perimēto nouit odiū qō vltimo facit dissolutionē in oib⁹ cū quib⁹ est per nāz: ꝓpter qō ēt accidit ex syllogismo Empe. ꝑm suā positionē felicissimū deū q ifelicitati corruptiōis nō subiacet: quē celū vocat minus prudētem eē oibus alijs: eo q̄ nō oia elemēta ⁊ principia ꝑm eū cognoscit. Mā odiuz in se nō hz: notitia vō hz Empe. perficit similis simili: sicut in primo de aia dirim⁹: terrā nāq; per terrā cognoscimus: ⁊ p aquā aquā: ⁊ per affectū siue amorē cognoscimus affectū si ue amorē: ⁊ odiuz scimus per difficile ⁊ abominabile cun ctis odium: sed qr nos de Empe. pōne multa in ꝓcedētib⁹ ⁊ in libris phicis dirimus. ¶ Redeamus ad qōnē: vnde in cepit disputationis ratio: hoc tū palaz est ex dictis Empe. q̄ odium nō magis sit cā corruptionis q̄ eristēdi siue gene rationis. Similiter aūt nec amor ꝑm dicta eius nō est ma gis cā eristendi q̄ nō eristendi: amor enim colligēs q̄dāz in vnū: qbus est cā eristendi corrūpit alia qbus collecta sepa rant. Similr aūt odiū separans q̄dā cōiungit ad alia. Si mul āt cū hijs que dicta sūt reprehēsibilis est Empe. q̄ trās mutationis que in entib⁹ nullā dicit cām sufficientē: pcipue quare hec trāsmutant ad hāc formā ⁊ illa ad aliā. Nō enim dicit nisi q̄ sic aptuz natū est ex mā q̄ amātia se ⁊ habentia symbolū ⁊ germanitatē cōueniūt: ⁊ diuersa ab hijs separā tur: sed qm̄ magnū odiuz ex multa elemētoꝝ cōponētiū con trarietate in mēbris eius qō cōpositū est nutritū est: ⁊ amī citie colla dissoluta sunt ad honorē intēdebat vt separatum eēt ⁊ vinceret pfecto tpe periodi: hic enim honor quo glo riatur odiū dissoluēdo colla amicitie dissoluit sacramētū a dijs celestib⁹ pfectū oīs eius qō est mutabile. Est aūt mu tabile omne id in cui⁹ cōpositione miscet odiuz colligatum amicitie: hoc igit dicit Empe. quasi nēcium sit ex istis can sis trāsmutari omne qō trāsmutat. Cām vō cōuenientem quare sic vel sic mutet nullā ostendit. Attamē tm̄ solū dicit qō etiā cōfessum est ab alijs. Nō enim dicit q̄ eristentium principiatoꝝ q̄dā sunt corruptibilia ⁊ q̄dā icorruptibilia: sz oia dicit corruptibilia ꝓter elemēta. ¶ Dicta vō superi⁹ dis putatio: quā hic disputauimus querit cur hec eristētiū sint corruptibilia illa vō nō: si ex eisdē sint principijs: ⁊ ō pro il la parte nō soluit: qr cū dicit cām quare q̄dā nō corrūpunt: dicit ideo eē: qr nō hñt odium ꝑn⁹: ⁊ sic dicit nō ex eisdem principijs eē corruptibilia ⁊ icorruptibilia: ⁊ hoc in ista pte qōnis nō querebat. Tot igitur ⁊ talia dicta a nobis ad pro bandū q̄ sunt eadē principia corruptibiliū ⁊ icorruptibiliū. Si vō dicit quis diuersa eē corruptibiliū ⁊ icorruptibiliū: vna qdē erit prima dubitatio vtrū principia ipsa corrupti biliū sint corruptibilia ⁊ icorruptibiliū incorruptibilia sicut 21. querit qō. ¶ Mā si dicant illa principia eē corruptibilia tunc manifestū est: qr nēcium est q̄ ipsa principia ex aliqb⁹ alijs iter se sint principijs. Oia enim que pbice corrūpuntur resoluunt in ea ex qb⁹ sunt principia principioꝝ priora ipsis: hoc aūt est impose siue status fit in principijs in ante sumē do: siue nō: siue in ifinitū principijs sicut alia principia prio ra. ¶ De principijs enim principioꝝ eadem est q̄stio que de istis: ⁊ sic abit in ifinitū. Si aūt stat⁹ sic nō pōt eē nisi in cor ruptibilibus principijs: ⁊ tunc nō soluit questio sed manet. ¶ Amplius aliud inconueniēs est: qr corruptibilia principia pñt nō esse ⁊ auferri per corruptionē: ⁊ tunc queramus qūo erunt in nā principiata corruptibilia ablatis pricipijs: abla to enī principio nō pōt causari principiatū. ¶ Si vō ꝓpter ea que dicta sūt iterū qs eligat aliā partē istius qōnis dicen tis: q̄ principia corruptibiliū sunt icorruptibilia: tūc querit cur ex qbusdā principijs incorruptibilib⁹ eristētib⁹ fiunt cor ruptibilia: ex diuersis aūt ab hijs que cū hijs similr incor ruptibilia sunt: ⁊ icorruptibilia causata: similiuz enim causa rū similes vident debere esse effectus: vnde sic ꝯtios a simi libus principijs fieri effect⁹ nō cōgrū: sed aut impose est si essentiales ⁊ imediati sunt effectus aut multa idiget rōne: si effectus nō sunt equalr imediati ⁊ eēntiales. ¶ Amplius aūt in hoc ostendit ista opio esse vilis: qr nullus vnq̄ pbor

Mō de diuersis gñib⁹ deoꝝ ꝑm antiquos.

Quid antiq̄ fabula pre se ferat.

rōne vtentiū conatus est dicere preter studiuz diuersa esse principia corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū: sed concorditer oēs per studiū loquētes eadem dicūt vtroq̄z eē principia: verum oēs phi cōcordant ⁊ q̄stiōmasticādo ⁊ diuidēdo p distinctiones ingrunt qualiter eisdē eristētib⁹ principijs quedaz principiator fiant corruptibilia ⁊ q̄dā incorruptibilia. Alteram partē huius qōnis accipiētes vt paruz aliqd: ⁊ in hoc ostēdit vilissima eē oīum heresis Manichei: qui istā qōnē solues duo dirit esse principia: vnū incorruptionis: alteꝫ corruptionis. ¶ Istō ignoro aūt Auicebron in libro fontis vite istam videri soluere qōnē dicentē q̄ ea que principia sunt ⁊ elemēta sicut forma ⁊ mā prima qdē esse oium eadē priorma aūt nō esse eadē: ⁊ primā qdē mām vocat in qua prime inueniunt mālis principij ꝓpietates: que sunt sustinere: recipere: substare: fundamētū esse: siue fundare: idiuiduare: participare: ⁊ hmōi: ⁊ hāc dicit eandē esse tam corporaliuz q̄z spūaliū ⁊ tam corruptibiliū q̄z incorruptibiliū: primaz aūt esse determinatā forma substantiali ꝑm gradus ipsius que sunt eē viuere sentire ⁊ itelligere ⁊ determinatam cū forma substātiali aptitudine per tres diametros ortogonal'r se secantes: ⁊ hāc ꝑm suos gradus esse mām corpor oīum ⁊ determinatā tertio loco per qualitates primas actiuas ⁊ passiuas: ⁊ hāc ꝑm suos gradus esse phicor trāsmutabiliū materiā: q̄ aūt istam materie facit diuersitatē nō dicit: nec intendit dicere de ꝓncipio ⁊ elemēto qō est forma: hoc enīz lumen est itelligētie sicut sepissime dirimus: ⁊ gradus accipimus ꝑm lumē itelligentie parū: ⁊ ꝑm lumē itelligētie virtuti corporis: q̄ eius istrumētū est permixtū: ⁊ tūc ꝑm gradus illius diuersificat: q̄ si virtus corporis nō determinat q̄ltate efficitur forma phice trāsmutabilis: ⁊ sic vnā primā formam ponit in oibus: ⁊ fere tendit hoc ad positionē ꝓlatonis: multa enīz dicta ꝓparmenidis ⁊ Zenophanis ⁊ aliorū de qbus in primo libro mētionez fecimus oia dicta sunt ad hui⁹ qōnis solutionē. ¶ Opinio autē Aristotelis est q̄ principiū mouēs idem sit: ⁊ cū motus sit actus mouētis primi ⁊ instrumentū ⁊ motor moueat ad formā quā hz in seipso q̄ forma que ē in mā potētiali sit vna sicut vna sanitas er aia medici per instrumēta medicine in aīal traducte: ⁊ sicut forma formatiue virtutis que ipsa est per virtutē spirituz in distincta mēbra traducta. Sic enim motus primi motoris stat ad id qō mouet ⁊ nō mouet: ⁊ est dux virtus eius oib⁹ ad formā mouētibus. ¶ Materia aūt ꝑm Arist. ꝑm eē acceptā sicut ꝓprie sumit in phicis nō est vnius generis sed accepta sicut suba fundās vna est. Sil'r aūt est de fine qui vltimus qdē vnus est: vniuscuiusq̄z aūt est diuersus: cā aūt corruptionis in oib⁹ est lōge a principio primo distare: ⁊ cā incorruptionis est ꝓpinque eē iuxta principiū: ⁊ cā mot⁹ est participare velle eē diuinū. De oibus aūt hijs in phicis qdem multa dirimus ꝓcipue in. 8. phy. ⁊ in scdo celi ⁊ mūdi: ⁊ vbi de natura loci disputauimus: iterū autē de hijs cuz studio in. 11. huius sapientie libro intendemus.

Mō qualiter Auicebrō istā rōnez phi soluere conat.

Que sit Aristopio de idētitate pricipioꝝ

¶ Cap. 11m. De dissolutione questionis vicesimesecunde.

Tex. cō. 16.

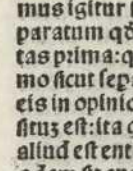

Omniū autē ad cōsiderādū difficillimū: ⁊ ad cōsiderandā ⁊ videndā veritatē maxime nēcium est. Utrū vnū ⁊ ens sint substātie entiū: ⁊ qz difficile est valde videre: qd antiqui in illa senserunt cōne: repetemus eā de verbo ad vbuz ꝑm q̄ superi⁹ posita est. zz. enim est questio: ⁊ queritur in ea vtr vnū qō est principiū numeri: ⁊ ens qō est ꝓncipiū oīum ⁊ ad aliqd ante se nō resolutē sint oino idez ⁊ nō diuersum aliqd: sed tū sint separata ⁊ prima suba entiū: an nō sint ista prima suba entiū. Sed potius aliqō subm ⁊ determinatū sub vno ⁊ ente sit principiū rerū: siue illud sit mo sit aliud māle principiū: sicut ignē vel aquā vel aliqō tale vt ponebant diuersi phor eē subam ⁊ nō vnū ⁊ ens. ¶ Quaeramus igitur ꝑm hunc intellectū qōnis vtrum vnū primū sepatas prima: qua quelibet res est vna ⁊ ens qō est entitas primo sicut separata eristētia substātie oium entiū eo mō quo dicitur est: ita q̄ vtrunq̄z eor ita est suba rerū: q̄ ꝓter ea nihil aliud est entiū aliqd nec ipsa adinuicez sunt alia: ita q̄ hoc qdem sit ens: illud vō vnū: ſz ipsa rei vnitas sit ipsa rei entitas ⁊ suba sui qdditas ipsi⁹: aut oz q̄rere qd in entib⁹ determinatis est ipsuz ens: qō est ꝓncipiū entis: vel qd est ⁊ q̄ est suba in ipm primū ens qō est ꝓncipiū quasi sit q̄daz alia nā subiecta huic cōi intētioni que est ens ⁊ vnū. ¶ Hij nāq̄z phor qui mathematica ꝓncipia ponūt dicūt primo modo. illi vō de numero phor sicut nālia ꝓncipia ponētes secūdo mō nām entis ⁊ vnius habere se putāt. ꝓlato nāq̄z ⁊ ꝓpitagorici putāt ens ⁊ vnū que prime sunt intētiōes esse nō aliō aliqd abinuicē: ⁊ hoc idē qō est vnū ⁊ ens esse nām entium subalē quasi suba entiū sit id qō est vnum aliqō eē ⁊ ens: eo q̄ viderūt q̄ in quolibet ab eo est rei entitas ⁊ rei vnitas. Idēq̄z est entitas vnitas ⁊ suba qua res est id qō est ⁊ direrunt ista eē ꝓma ab oibus pticularib⁹ maxime separata: ⁊ incorruptibilia: ⁊ iō esse ꝓncipia ꝓma. ¶ Alij vō de nā loquentes vt Empe. quasi ad notius ꝑm sensum reducētes principia: dicunt: qz aliqō vnū determinat in nā ens est ꝓncipiū. Videbit aūt alicui effectū amoris sicut Empe. vel dicta cō sideranti hoc ꝓncipiū qō est vnitatis ⁊ entitatis cā amorez esse conciliatiuū eor que in generatione vnius vniunt: ⁊ sic amorē esse vnū: ⁊ ens entiū sic per cām dicta: hic enīz amor sicut dirimus est cā q̄re oib⁹ insit vnū. ¶ Alij vō dicūt hoc ignē esse: alij aerē dicūt esse vnū hoc ⁊ ens: ex quo facta sunt entia: ⁊ esse entiū. Sil'r aūt aliqd subm cōi intentioni entis dicūt ⁊ illi qui plura ponūt elemēta esse ꝓncipia entiuz. Necesse est ēt ijs tot dicere ens ⁊ vnū: quot dicūt eē essentialia principia entiū. Omnes. n. isti cogunt ab ista rōne que sup duas fundat ꝓpōnes: quar vna est q̄ pn'm subale rei eius est entitas qua est id qō est: alia est qō idem omnino est rei vnius que est eius entitas. Ista igitur est diuersitas opinionū de hac qōne. ¶ Objciam⁹ igit ꝓmo ꝗ eos q̄ dicūt vnū ⁊ ens cōta nō esse rex subam: sed aliqd subm eius sicut dicūt phi. Dicimus ergo q̄ si q̄ nō ponūt vnū ⁊ ens q̄ sunt primi intellect⁹ eē subam ⁊ qdditatē primā q̄ est rex suba ⁊ principiū: illis ex syllogismo accidit nec alior aliqō eē separū ⁊ rerū subam: vnū enim ⁊ ens sunt ꝓma ⁊ magis oibus vlia: ⁊ ideo si principiū qō est suba entiū est qō est primū ⁊ in pluribus inuenit: ens ⁊ vnū sube sunt vel nullū alior est suba: qz scda hūt a primis ⁊ qō sunt ꝓncipia sunt. Si vō nō est aliqd qō sit in se separū ⁊ principiū vnū ⁊ ens: vir alior aliqd erit ꝓter ea q̄ dicta sunt singularia: ⁊ sic nec diffinitiōes erūt: nec demōstratiōes qō valde impossibile ē. ¶ Amplius cū vnuz sit ꝓncipiū numeri: ⁊ numerus sit multitudo er vnitatibus aggregata: ⁊ vnū sit quersum cū ente: si ponat suba vni⁹ qō est principiū nō eristere p se ⁊ esse ꝓncipiū: tūc palā est q̄ nec numerus erit q̄si nā aliq̄ separata ab eristētib⁹. Numerus. n. est vnitas sicut dirimus. Unitas aūt est principiū vnū: ⁊ iō est qō est aliqō separatū: qz de rōne ꝓncipij est q̄ sit separū per se erris. qō ē ꝓtra oēs pitagoricos ⁊ platonicos q̄ ponebant numer esse rex ⁊ primū vnū separū esse numerū principiū sicut fatis in primo libro est expeditz. Si enim aliqs dicat q̄ vnū ⁊ ens nō sunt sube separte: que sunt rerū principia hoc stare nō pōt: qz si aliquid est vnū ⁊ ens: idē qz quertuntur: tūc necesse est q̄ prima eor principia sint vnū ⁊ ens qz nihil aliō ab ipsis p̄dicat de eis vlr nō quersim: ſz ea ipa sunt ꝓma p̄dicata per se ⁊ de oibus alijs. ¶ Cuz igit qd est res ⁊ suba rei est qō subaliter nō cōuersim de re p̄dicat: ⁊ ē a re separatz eo q̄ nō quertit cum ipsa: oz q̄ sube prime sint ens ⁊ vnū ⁊ sint principia ⁊ suba rer oium. ¶ Sed in ꝓtrarium huius objciēdo videt: q̄ si ipsum ens ⁊ ipsum vnuz ꝑm se acceptū dicit eē qd ⁊ suba separata ⁊ quidditas omniū alior multa erit dubitatio per quē modū eē possit diuersuz aliquid ꝓter ea. Dico aūt hoc exponēdo: q̄ dubitatio magna erit qūo vno erunt plura entia: qz cū dicit fit causa pluralitatis ⁊ numeri ⁊ nihil differētie ⁊ distinctionis in entibus ponāt primū ens ⁊ primū vnum: eo q̄ oia cōueniunt in eo q̄ ens ⁊ vnū sunt: ⁊ qō est principiū cōueniētie nō est ꝓncipiuz differētie. ¶ Si ergo dicat q̄ tota suba ⁊ quidditas oium entiuz sunt primū ens ⁊ vnū nō erit possibile dicere: vnde veniat entiuz diuersitas ⁊ pluralitas: qz qō diuersum est ab ente non est oino: igitur sicut in primo libro dirimus necesse est accidere ꝑm ꝓparmenidis rōnem: qz oia entia sunt vnū ⁊ idem primū ens. Utrūq̄z ergo dictor in ista questione est valde difficile: siue nāq̄z dicamus q̄ vnū primum ens sit idē rebus ⁊ suba eaꝝ sequit impossibile eē: q̄ nume

rus

rus sit rex suba siue substãtiale principiũ entiũ. Si autẽ dicamus ꝓmo mõ: q̃ vnũ ⁊ ens nõ sunt sube ⁊ principiũ prius aia sicut paulo ante dirim⁹: quare sequit impoſe esse q̃ numerus sit qdditas ⁊ suba entiuz vlti. dirimus q̃ numerus est vnitates: ⁊ ideo si prima vnitas entiũ suba nõ est numerus suba entiũ nõ erit. Qõ si diremus aliã partẽ: q̃ vnũ ⁊ ens est tota suba entiuz: eadẽ dubitatio est de ente que ꝓus dicta est: vnde. ſ. veniat pluralitas rex. Id enim vnũ qõ alie tatẽ ⁊ diuersitatẽ hz ab vno qõ est principiũ ⁊ primũ vnum hoc est z''' vnũ qõ aggregat ꝓmo vno necessario erit er aliquo qõ sit ꝑter ens primũ: ⁊ si tũc primũ ens ẽ tota rei suba: tũc illud z''' nihil eẽ necesse est: er quo in numero suball qõ diuersitatẽ facit abũdat ab ente primo. Sed hoc dato item nõ erit numerus: ⁊ sic item nũerus nõ ꝑt eẽ suba rex. ¶ Oia enim entia aut sunt tm̃ vnũ aut multa quor qõlibet est primũ tm̃ vnũ: ⁊ sic vnitatis vnius: ⁊ hoc nõ facit numeruz: q̃ vna vnitas nõ est numerus: sed multe ⁊ diuerse: ⁊ ille est intellect⁹ hui⁹ disputationis: ⁊ iõ Auerrois errat nõ tãgẽs verũ intellectũ. Amplius Zeno oib⁹ hijs ꝛdicẽs dicebat vnuz nõ esse aliqõ ens. Si enim vnũ est idiuisibile sicut vere: tũc ꝓm hoc qõ dignius in opinãdo iudicauit Zeno vnum nihil erit oino: q̃ qõ nec additũ facit maius nec ablatuz facit minus: existẽtiũ oino nihil eẽ dirit pro rõne accipiẽs q̃ tale tali addituz facit magis tale: ⁊ si vnitas ⁊ punctus eẽnt entia addita entib⁹ facerẽt maius: ⁊ ablata facerent minus: hoc aũt dirit Zenõ ãſi palam sit q̃ entis veri sit mẽsura: ⁊ qõ nõ est dimẽsuz nõ sit ẽns: qõ aũt diuersuz est corpale est aliqd. ¶ Corpus enim solũ ꝓm Zenonẽ est vere ens: alia vo diuersa aliquo mõ dimẽsa faciũt maio⁹ ⁊ quodãmõ addita nihil faciunt maius: ⁊ quo ad hoc sunt nõ entia. linea addita longitudinẽ auget ⁊ diminuit ablata sed nõ latitudinẽ ⁊ ꝓfunditatẽ. Supficies aũt addita auget lõgitudinẽ ⁊ latitudinẽ ⁊ ablata easdẽ dimẽsiones diminuit: sed nõ ꝓfunditatẽ: ⁊ iõ quodãmõ sunt: ⁊ quodãmõ nõ sunt. Corpus aũt est simpler punctũ vo ⁊ vnitas ꝓm dictã rõnẽ nullatenus sũt. ¶ Sz qm̃ iste pbs Zeno sic põderose p graues rõnes speculat: ⁊ ꝓm eũ indiuisibile vnũ nõ ꝓuenit esse qõ falsuz est ⁊ rei veritati repugnãs: iõ lz nõ ad ꝓpositã qõnẽ ꝑtinens: tm̃ vt perfectior sit doctrina habeat rn̄ſio sue orationis. ¶ Dicamus igit q̃ indiuisibile additũ alicui maius nõ faciet: sed additũ alijs faciet plus ꝓm discretã quãtitatẽ: qm̃ addit vel idiuisibili vel diuisibili tale indiuisibile: q̃ antea additũ plus facit ⁊ subtractũ paucius vo nihil sed aliqd. ¶ Sed q̃rẽdũ est: qũo er tali vno idiuisibili a pluribꝰ erit mẽsura siue dimẽsio quãtitatis cõtinue: sicut qdã direrũt: hoc enim sile est ei qõ est lineã er punctis cõponi dicere: q̃ iam in multis locis libꝛorũ nãliũ testatũ est. ¶ Adhuc ãt si q̃s suscipiat opinionẽ aliter dicẽtiũ q̃. ſ. vt qdã dicũt fiet q̃titas in genere tam discreta q̃ cõtinua er duob⁹: quor vnũ est ipm̃ vnum indiuisibile: ⁊ aliud sit nõ vnũ ⁊ er hijs duob⁹ dicat q̃ fiat numerus nihil minus q̃ ꝓmus. ¶ Querẽdũ est q̃re ⁊ qũo er vno ⁊ nõ vno qm̃q̃z fiat numerus q̃ est discreta q̃titas ⁊ qm̃q̃z mẽsura que est q̃titas cõtinua id qõ factũ est er vno ⁊ nõ vno si illud nõ vnũ qõ additũ vni est ꝑn''' factor est equalitas q̃dam: ⁊ vna nã semp sicut ꝑn''' primũ semp cõuenit vnã nãm eẽ: nec enim palã q̃ mẽsure cõtinue fiant er vno ⁊ eodẽ er quo fiunt numeri: nec ẽt palã est qũo cõtinua fiant er numero: q̃ er principijs essentialib⁹ eodẽ mõ se hn̄tib⁹ palã nõ est qũo diuersor generũ sunt facta: q̃ q̃titas ꝛtinua nõ est er vno vnico: nec er pluribus vnis nec er vno ꝛ nõ vno: ⁊ sic nullo modo vnũ qõ est indiuisibile ⁊ principiũ numeri est principiũ entium omniũ. Omnis aũt illa antiquor oium contradictio causatur er hoc: q̃ nõ distinxerunt multitudinẽ vnius ⁊ entis: qm̃ in veritate cõmunissima ens ⁊ vnũ nõ sunt subiecto entium sicut vniuoce ꝑdicata de entibus sed analoga sunt primo qdem dicta de substantia: ⁊ de alijs prout sunt substantie sicut in sequentibus huius scientie declarabitur.

¶ Cap. 12''', De disputatione. z6. questionis.

Tex. cõ. 17.

Onsequẽs aũt dubitatio post ea q̃ dicta sunt est que. z6. loco ꝓposita fuit: vtrum. ſ. numeri ⁊ supficies ⁊ corpora ⁊ pũcta sube alique sunt an nõ. ¶ Nã si ita sube nõ sunt: ⁊ principia sensibiliũ vt qdã dicũt diffugit a nobis aliqd esse ipm̃ ens sensibile: q̃ nõ videmus er qb⁹ cõponatur nisi cõponat er dimẽsionib⁹: ⁊ si ita nõ sint substãtialia principia diffugit rõnẽ nostrã que nã entium sunt sube sue subalia principia corpor pbicor: ois enim q̃titas corporũ cõstituit er tribus dimẽsionib⁹: nec est corpus aliqõ nec rõnẽ corporis hz: qõ nõ est dimẽsum: ⁊ ideo corp⁹ phyſicuz ꝓm hãc rõnẽ est qõ cũ q̃titate trium dimẽsionũ motui ⁊ mutationi subm est: ⁊ cũ nihil mobile sit nisi q̃tum trib⁹ dimẽsionib⁹ terminat: ⁊ nõ cõuertat: q̃ nõ omne trib⁹ dimensionibus terminatũ est mobile ꝓm septus iam inductã rõnez: erit corpus dimẽsum trib⁹ diametris predicatũ subale ⁊ ꝑn cipiũ substãtiale pbici corporis: ⁊ sic principia corporis erũt principia corporis pbici: q̃ qõ est ꝑn''' principij est etiã principiũ principiati. ¶ Si ergo illa dicant nõ esse principia videtur effugere rõnẽ nostrã que sunt principia: passiões enim siue passibiles qualitates ⁊ ea que sunt ad aliquid siue relationes ⁊ dispõnes siue habitus ⁊ rõnes: ⁊ ois alia multitudo accidentiũ nullius penitus vident significare substãtiã. Sed potius sicut ꝓnãtia eẽ sube idiuidue referunt ad subm qõ est hoc aliqd sicut ad cãm: sicut in sequẽtib⁹ ostẽdemus: oia enim ista ⁊ sunt in subiecto ⁊ denoiatione dicunt de aliquo vt de subto. ¶ Subm aũt est in se cõpletũ: qõ est cã erigendi in eo ⁊ nihil eor hoc aliqd: ea vo que maxime sunt prima ꝓm nãm subaz significare vident vt sunt aqua ignis ⁊ cetera elemẽta er qb⁹ cõstant cõposita siue cõmixta corpora: hor autẽ corpor calores ⁊ frigiditates ⁊ similes passiones: sicut humiditates ⁊ siccitates: lz sint potentie nãles: tm̃ nõ sunt suba sed corp⁹ ista suscipiẽs ⁊ patiens solũ remanet vt ens aliqõ p se: ⁊ sicut substãtia alia p se existẽs: corp⁹ aũt cõponit er dimẽsionib⁹ lineaꝝ ⁊ superficieꝝ: ⁊ ideo ꝓPlato tradidit qnque primis corporib⁹ attribuunt qnque corpora secũdaria: ita q̃ corpus quatuor basũ qõ cõtinet trãgulos equales ⁊ similes attribuitur igni: ⁊ hñs ser bases quadratas ⁊ similes eq̃les cõparat terre: ⁊ qõ hz. 8. bases triangulatas equales ⁊ similes comparat aeri. Id aũt qõ est. zo. basium trãgulariũ equaliũ ⁊ similiũ cõparat aque: habens autez. zz. bases pentagonales ⁊ equales ⁊ similes cõparat celo: sed ꝓm dicta corpus est minus suba q̃ superficies: ⁊ superficies est minus substãtia q̃ linea: ⁊ linea minus est substãtia q̃ vnitas ⁊ punctũ: sicut principiatũ ⁊ cõstitutũ min⁹ est suba q̃ ꝑn''' cõstituens: hijs enim diffinit ⁊ determinat corpus: ⁊ hec qdẽ cõtingere vident eẽ sine corpore. ¶ Corpus vo esse sine hijs ipossibile est: q̃ si corpus est supficies est ⁊ linea: ⁊ nõ cõuertit: ⁊ talia oia separata sunt p naturã: sunt ꝑdicata eẽntialia rõ essendi ⁊ cognoscẽdi: sicut sepe dictũ est in huius libri antebabitis: ꝓpter qõ multi qdem de prioribꝰ pbis: qui epicureor sectã tenebãt putant q̃ id qõ vere ens est corpus est ⁊ suba. Alia vo oia quecunq̃ forme putabãt esse passiones: ⁊ iõ corpor principia vere entiũ ꝑncipia eẽ opinati sunt: posteriores vo qui stoicorum sectã inchoauerũt: ⁊ sapiẽtiores fuerunt q̃ priores principia entiuz opinati sunt numeros eẽ: ⁊ hos eẽ ante principia corporis. ¶ Quẽadmodũ aũt dicebamus si ea que dicta sũt nõ sunt suba ⁊ principia vere entis oino nulla sunt suba vt vera ⁊ principia pbicor corpor que sola vere sunt: ⁊ oino vt videt nullũ erit vere ens: si corpus dimẽsum nõ sit vere ens: q̃ sicut dirimus hor accidẽtia nõ est dignuz vocari vere entia esse. ¶ Sed in ꝛtiuz objicẽdo si hec que iducta sunt cõfitetur aliqs: q̃. ſ. corpor lõgitudines ⁊ pũcta sunt magis suba ⁊ principia: tũc nõ videmus ꝓm rectã rõnẽ cõsiderãdo qualium corpor sunt suba ⁊ principia. Nam si ista impoſe est eẽ ꝑcipia ⁊ subaz in sensibilib⁹: cũ illa sola sint corpora pbica principiata tũc nulla erunt suba ⁊ ꝑn''' puncta ⁊ linee ⁊ supficies. Qõ aũt impoſe sit eẽ ista principia ⁊ subam in sensibilibus relinquit er dudum determinatis a nobis in phyſicis. ¶ Corpus enim pbicũ ꝓm nãm est ante corp⁹ mathematicuz: q̃ corp⁹ pbicũ est suba er mã ⁊ forma aptuz vndiqz interse cãtib⁹ se ad rectos angulos trib⁹ diametris determinati: ⁊ hoc est ante corp⁹ trib⁹ diametris mẽsuratũ ⁊ ante ipsas dimẽsiones que sunt corp⁹ mathematicũ. Relinquit q̃ q̃ impossibile est q̃ iste dimẽsiones sint principia ⁊ suba sensibiliuz corpor. ¶ Amplius aũt ea que dicta sunt oia videntur eẽ dimẽsiones corporis iam ꝓm subam subsistẽtis: superficies qdẽ mẽsurans ad latitudines: corpus vo siue corpora dimẽsio mẽsurãs ad ꝓfunditatẽ: linea vo mẽsurãs ad lon-

gitudinē. Sunt igit oia ista fm nām ꝓsequētia corpus iam cōstitutū ex principijs substātialib⁹ nō sunt principia substātialia ipsius. Adhuc aūt que iducta sunt est q̄ si dimēsiōes sunt in quolibet corpore simplr est figura in quocūq̄ solido corpore nāli ⁊ artificiali. Igitur si in lapide figura Mercurij nō est p̄n⁹ subale nec in cubo figura cubi sicut principiū determinatū ⁊ suba: tūc nec firmi siue corporis dimēsio: nec supficies erunt principia ad eē determinātia corp⁹ sensibile: q̄ figura nihil est aliud q̄ ēitas linea vel lineis determinata: ⁊ iō si dimēsiones debeāt dici substātialia principia: iō q̄ corpus fm q̄ est nō est sine eis: tūc ēt figura erit substātiale p̄n⁹: q̄ nullū corp⁹ est sine figura. Sā si quecūq̄ dimēsio subale p̄n⁹ est: tūc hec figura est cōsubstātiale p̄n⁹. Quālis enīz ipsa figura sit determinās medietatē corporis: ⁊ sic diuidat diuiso corpe sicut dimēsio: ⁊ nec sepet a corpore nec a medietate: q̄ corpore resoluto in ptes dimēsionis resoluitur figura in ptes figure: tū nō est ꝓpter hoc substātiale p̄ncipiū corpor: ergo nec dimēsiones primor ⁊ supficiei erūt principia corpor. ¶ Cadē aūt rō est: ⁊ in puncto ⁊ vnitate quor vtrūq̄z accidētalis ēitatis est p̄n⁹ ⁊ nō sube: est igit fm dictū istor si maxime iter principiata suba est corpus dimēsiones aūt ⁊ principia ēitatū sūt magis suba q̄ ea suba que est corpus: ⁊ ista sicut iam pbatū est: nō sūt sube aliqui: tunc diffugit a nobis sicut a principio q̄nis dictū est aliqd esse primū: qō ꝓz ipsos vere est ens: ⁊ diffugit a nobis id qō vere est aliq̄ suba vere entiz. ¶ Ad hec aūt oia que dicta sunt circa generationē ⁊ corruptionē accūt ex ista pōne irrationabilia. In gnatione enim videt vera suba nō ens prius nūc esse p gnationē cū gnatio sit mutatio ex nō ente in ens: aut per corruptionē videt ecōtra: prius existēs posteri⁹ nō existere ⁊ suba sensibilis videt pati ista cum gnatione ⁊ corruptiōe: ⁊ sic fieri a principijs sube vel resolui in ea: ⁊ generatio qdē est cōpositi ex hijs que nō idē sunt noie ⁊ diffōne: sicut ex eisdē noie ⁊ diffōne cōponit linea ⁊ supficies: similr ⁊ mathematicū corpus: ⁊ cuz diuidunt ista diuidunt in ea que eadē sūt cū diuiso noie ⁊ diffinitiōe: fm aūt ea que nūc dicta sunt nō cōuenit fieri siue generari ⁊ corrūpi puncta ⁊ lineas ⁊ supficies ⁊ corporis dimēsiones: ita q̄ q̄ñq̄ ille dimēsiones sint exūtes generate ex nō punctis ⁊ nō lineis ⁊ nō supficieb⁹ ⁊ nō corporib⁹: ⁊ q̄ñq̄ sint nō exūtes corrupte ex pūctis in nō puncta: ⁊ ex lineis in nō lineas: ⁊ ex supficieb⁹ in nō supficies: ⁊ ex corporib⁹ in nō corpa. Sā sicut q̄ñ fiūt mathematice quātitates ex plurib⁹ que cōuenīūt noie ⁊ ratiōe corpora simul copulant sicut qdaz antiquor corpora ex corporib⁹ dicebāt copulari: tunc q̄ñq̄ fit vna quātitas copulator noie ⁊ rōne cōuenientiū: aut distinguunt ex vno in ea q̄ noie ⁊ rōne cōueniunt: q̄ due ēitates fiunt sic distinctor: sicut omne cōtinuū ex cōtinuis copulat ⁊ in ꝓtinua distinguitur: igit fm supius inductā gnationis rōnē taliter copulatū nō est cōpositū: sed poti⁹ id qō est corruptū: ⁊ cū accidit corruptio cū sit de numero discretor hoc est in principia sua ex qbus est resolutor que prius sunt nō sube exūtes illaruz in quā cōpositio est generatio ⁊ q̄ sic cōponit generat. Indiuisibile aūt punctū nō pōt sic diuidi in duo cōponētiū mām ⁊ formā: q̄ mutationi ⁊ motui nō subijcit ⁊ p ꝓñs ea sic diuidunt: q̄ eēntialiter principiant a puncto sicut linea ⁊ supficies ⁊ corporalis dimēsio. Mō ergo subijciunt gnatiōi ⁊ cōponunt ⁊ diuidunt per mām ⁊ formā sicut generata ⁊ corrupta. Et si datur q̄ generant ⁊ corrūpunt: oz q̄ ex aliquo qō sub priuatione ipsor est māli principio generent ⁊ ad idem corrūpant que oia ipossibilia sunt. Similr etiaz se hz circa id qō ipm nunc est in tpe: hoc enim ēt nō per se cōuenit fieri ⁊ corrūpi: attamē ipm nūc in tpe videt semp aliō ⁊ aliud esse nō qdē suba alia vel alia existēs. Sed aliud fm eē preteriti ⁊ futuri q̄ cōstituat: sed de hoc sufficiēter determinatū est in quarto nostror pbicor. Sed quo ad p̄ñtez intētionez sufficit hoc qō nō est cōpositū ex mā ⁊ forma siue potentia ⁊ actu vt possit gnationi subijci ⁊ corruptiōi: ⁊ sua copulatio generatū: palā est aūt sicut dirimus q̄ similr se hz circa puncta ⁊ lineas ⁊ superficies: eadē enim ratio que ad ea que dicta sunt est de oib⁹. Oia enim hec ꝓz vnā similitudinē sunt aut termini copulātes cōtinuuz ex cōtinuis: aut diuisiones sunt distinguētes cōtinuū in cōtinua: hec autē questio accidit hijs que nō distinguunt inter corpus mathematicum ⁊ physicū ⁊ principia mathematici dicunt eē principia physici: ⁊ hec disputatio que facta est in contrariū est eius vera determinatio: tamē a nobis in pluribus digesta.

¶ Cap. 13⁹. De solutione vltime qōnis prius inducte.

Tex. cō. 18.

Adnino vo siue vlr dubitabit aliquis de questione vltimo superi⁹ posita siue de. 27. q̄ hic affinitatē habet cuz ea que iam disputata est hoc ār est: quare ēt preter mathematica ⁊ sensibilia in qb⁹ sunt mathematica fm esse oportet querere q̄dā que nec ifra sunt siue media: ⁊ hoc est querere si substātie q̄dā separate sunt preter sensibilia: aut oēs sunt in eis. ¶ Querimus hic q̄ ad quā vtilitatē querunt hec que sunt sube quas fm Platonē ponim⁹ esse spēs: naz hoc cogit nos querere spēs: q̄ mathematica nō possunt eē formalia principia sensibiliū: cū in aliquo quodam q̄ spēs ideales differāt a sensibilib⁹: eo q̄ mathematica cū formis substātialib⁹ nō ꝓueniūt noie ⁊ diffinitione: ſz differūt ab eis: eo q̄ nō habēt rōnē cōceptā cū mā sensibili: ⁊ tū fm eē sunt in eis: ⁊ iō nō possunt eē principia eor: q̄ p̄ncipia noie ⁊ rōne cōueniunt hijs quor sunt principia: sicut per se homo cū hoie ⁊ per se asinus cuz asino ⁊ sic de alijs: ⁊ sic eē plura similia specie quor q̄dā sunt separata ⁊ q̄dā sensualia nō differūt rōne diffinitiua sicut mathematica ⁊ physica ⁊ hac necessitate spēs inquirunt: q̄ id qō nō est in actu speciei ⁊ forme sed in potētia non fit in actu nisi p hoc q̄ est actus ⁊ spēs. ¶ Sed si sic dicat sequit q̄ principia hor sensibiliū que sunt idee nō erunt in aliquo determinato numero: q̄ sicut p̄ñtiuz siue sensibiliū litterar hoc est litterar vocum qdē oium nō p̄ñt esse numero determinata principia que cōponūt eas cū ipse litterate voces ifinite sint: sed spē ⁊ forma p̄ñt esse hui⁹ vocū principia elemētalia determiata: sicut sūt latina elnta determiata que tū voces cōponūt ifinitas in qb⁹ māta sunt ifinita: nisi qs sumat elnta ⁊ p̄n⁹ huius syllabe determiate aut hui⁹ determinate vocis. Hax enīz principia ⁊ elnta sūt numero ēt determinata ⁊ nō tū specie. ¶ Scōm hāc igit rōnē si idee q̄runt ad hoc q̄ p̄ncipia ⁊ elmēta sint sensibiliū exūtia de rōne eor in eis opz q̄ spē qdē determinata sunt: fiē ⁊ sensibilia ſz nō numero sicut nec sensibilia sunt determiata p mām: oi aūt eodē mō simile est in eis que sunt ifra siue media: mathematica nāqz ⁊ illis i medijs ifinita sunt p numer que spē sunt determinata: q̄ non hūt diuersum modū eēndi a mathematicis: q̄ si nō sunt in aliquo eē differēti qō sit p̄ter sensibilia ⁊ mathematica alia q̄dā entia qualia eēt dicūt quidā ipsas spēs ideales nō erit idea vna numero ⁊ specie suba separata: sicut dicūt vnū eē hoiez spē ⁊ numero: ex quo fiē ex sigillo fiunt oēs hoies: ⁊ sic dicunt eē vnū numero asinū ⁊ sic de alijs. Et iterū ex ista ratione sequit: q̄ nec principia entiū numero erunt quāta sūt alia ab eis sensibilia sed specie tot erūt q̄ta sunt illa specie ⁊ quot sunt in eis multiplicata p numer eor: ⁊ sic nō sunt separata: igit si hoc qō dictū est necessariū est: tunc ēt necessariū est ꝓpter hoc qō dictū est sic eē: eteniz q̄uis hoc p talem rōnē nō certificauerint illi q̄ dicūt eē spēs ideales: hoc tū est qō dicere volunt ⁊ eos ea q̄ dicta sunt necesse est dicere: q̄ fm eos idear singula suba quedā formalis est: ⁊ nō fm accidens: sed p se qa est forma ⁊ ratio sube. in ꝓtrariū obijciēdo: q̄ si ponimus spēs esse ⁊ nō esse numero determinatas sicut sunt singularia sensibilia quor sunt principia: ſz ponimus multas qdē spēs sed quālibet vnā numero ⁊ esse sicut principia iam disputādo questione. 19. dirimus que ex hoc cōtingere necesse est impossibilia: cū enī sint principia ⁊ elmenta cōtingit fm hoc tot esse principiata quot sunt principia ⁊ non plura. ¶ Est autē huius questionis solutio: q̄ Plato non sic ponit ideas: ſz enim poneret specie multas ⁊ numero vnā: ipse tamē virtute dirit eas vniuersales: sicut causa vna eadē manēs prehabet causata multa ⁊ facit ea: sed ista disputatio destruit formas in hoc q̄ sunt principia essendi ⁊ cognoscendi: q̄ sic opz ipsa eē in re ⁊ aliqd eē rei: ⁊ sic veritas est q̄ in artifice primo siue motore p̄mo est forma vna: ⁊ multe in rebus ⁊ hec forma vna est ipsa mēs motoris fm substātiā ⁊ esse ⁊ nō multiplicat nisi fm rōnez relationis agentis per intellectum ad ea que agit.

Mō modum pōnis idearuz fm Platonez.

¶ Cap. 14⁹. De questionibus. 24. ⁊ 25.

Tex.cō.19. Iis aūt que in hac questiōe dicta sunt affine ⁊ cognatū est querere qō.z4.loco supra in enumeratiōe qōnū est positū: vtruz.ſ.illa que sunt principia ⁊ elemēta entiuz sunt principia prāte erūtia: aut alio mō hoc est actu: hec aūt q̄stio causat ex hoc q̄ vnūqōq̄ prius videt eē in se q̄z in actione ,pducēdi alterz. Si igit detur q̄ aliter existentia sunt principia q̄z prāte: ita q̄ sunt actu principia: tunc sequit vt videt q̄ aliqd sit prius principijs primis: qz in vno quoqz vno qō est actu qñq̄ ⁊ potētia: qñq̄ poz est potestas q̄z actus qui est cā alia p̄m modū a potētia ente. Sed possibile nō est q̄ aliqd sit prius primis principijs: q̄ nēcium est eē illo mō quo potētia videlz sunt p̄ncipia ,pter rōnē quaz primo idurimus: pp quā fere oēs antiqui posuerūt ⁊ direrunt aliqñ ex nō agentib⁹ p̄ncipijs facta esse agētia: ⁊ sic incepisse mundū p gñationē sicut disputatū est a nobis in p̄ncipio.8.phy.nostroz. ¶ In ꝛiuz aūt hui⁹ obiscit q̄ si detur q̄ p̄ncipia ⁊ elnta primo sunt prāte principia tunc ꝛtingere pōt q̄ aliqñ nihil oino fit entiū: ⁊ hoc iō ꝛtingit: qz illud qō nōdū est possibile est eē. Nō enim fit aliqd nisi qō primo est nō ens ⁊ hoc impōse est ,pduci in esse nisi ab eo qō actu est. Cū igit nihil fiat qō est de numero ipossibiliū eē nihil erit oino si p̄ncipia nō actu sint. ¶ Est āt hui⁹ qōnis veritas: q̄ nēcium est primū p̄n'' actu eē ⁊ primū motū ⁊ p illa nāliter pduci omne qō ,pducit ⁊ cātur: a primo enīz principio causant itelligētie p̄m suos ordines ⁊ celoz ordines sicut ostendemus in sequētib⁹. ¶ Nō aūt loquimur hic de elntis quatuor ex qb⁹ fiunt mixta corpora: qz illa non sunt elnta entis sed loqmur de elntis ⁊ principijs entis sicut Anaxa. ⁊ Empe. ⁊ Plato posuerūt principia qñq̄ agentia ⁊ qñq̄ nō agētia: ⁊ icipere agentia fieri postq̄z nō egerūt: ⁊ hoc sepius fieri in reuolutionib⁹ multoz seculoz que successiue fieri dicebant post magnū mundi annū reuolutuz cōtra quas pōnes pfecte disputatū est in.8.nostroz phy.sicut diximus. Istas igit oēs disputatiōes querere est nēcium de principijs: ex istius aūt eiusdē qōnis disputatiōe ⁊ determinatiōe scitur id qō.z5.q̄sitū est vtrū.ſ.cū motu p̄ncipia vl sine motu sint: cōstat enīz q̄ si primo potētia sunt q̄z actu q̄ opz ea p motuz fieri principia: ⁊ hec est falsa pars qōnis. Si enīz sunt actu: tunc primū p̄n'' est imobile: sed p motū qui est actus eius principiabit omne qō est: sicut diximus in antehabitis.

¶ Cap.15''. De solutione questionis.z3.prius proposite.

Tex. cō.20. Vltimo ergo queramus qō.z3.questū est vtr principia vniuersalia sint aut vt dicim⁹ singularia rez singulariū: lz enīz aliqd sile quesiuerimus huic in qōne.z4.tamē nō est idem: quia ibi quesiuimus que sit nā generis trīi: hic aūt querim⁹ de nā forme que vere ē rei principiū.

¶ Si enim detur q̄ principia sint vniuersalia: tūc videtur q̄ nō erunt vere ⁊ realiter substātie: nihil enim predicatoz cōmuniū significat hoc aliqd: sicut omne qō hoc aliquid, signatur p suā formā: sed potius significat quale quid: substātia vō omnis significat hoc aliqd: eo q̄ habet rationē ⁊ nomen: hoc aūt etiam ostenditur deducēdo ad impossibile: si enim tale significās est hoc aliquid: ⁊ est forma particularis: que predicat sicut quidā dicunt: ⁊ cū hoc supponitur q̄ predicat cōmuniter tūc idem numero predicat de oibus: sicut homo vnus numero de sorte ⁊ Platone ⁊ oibus alijs. Sor.ergo est idem homini idem Plato ⁊ oēs alij: ⁊ quecunqz vni ⁊ eidem sunt eadē ipsa sunt eadē: ergo oēs hoies sunt vnus numero homo: idē est cū dicit sortes aial qō idē numero aial cū oibus aialibus alijs si singulū talium predicatoz significat hoc aliquid ⁊ vnū idez: ergo si detur q̄ vniuersalia sint principia ⁊ hec talia contingunt impossibilia. Si aūt detur q̄ non sunt vniuersalia: sed quasi singularia: tunc nulla erūt per ea scibilia: eo q̄ oēs oīuz sciētie sunt vniuersales: ergo principia vniuersaliter predicata opz ponere diuersa a principijs istis primis si futura est eē eoz scia de ipsis. Et veritas huius questionis est q̄ eadē principia sunt vl ia ⁊ particularia ⁊ pūtia essendi ⁊ cognoscēdi diuersimode accepta sicut in antehabitis diximus.

¶ Tractatus tertius tertij Libri qui est de iterata disputatione.z7.inductarum questionum: ⁊ est totus digressio declarans antehabita.

¶ Cap.p''. De disputatione questionis prime ⁊ determinatione eiusdem.

Expeditis autez ⁊ determinatis hijs que p̄m Arist.de.z7.problematib⁹ succincte disputant: videt nobis rursum de hijs eisdē a principio iquirēduz ⁊ latius disputāduz p̄m ea que a posteris cōsiderata ⁊ inuenta sunt: vt ex collatione ipsoz cū p̄habitis melius videatur theoria veritatis. In substātiali enim discussiōe qōnū iductaz de principijs maxima cōstitit pars istius sapie ⁊ preter hoc p̄m seip̄m pbiam bz ille modus. ¶ Queramus igit id qō a principio quesitū est: vtrū vnius aut pluriū sciētiaz sit specularī oium genera causaz. Si enim sicut in hui⁹ sapientie primo libro determinatū est vna sit scia ab aliqua vnitate qua subm vnū imediate substat passionib⁹ eo q̄ passiones eiusdē oēs fluunt de suba vna videbit non esse vnius ⁊ eiusdē theoria causaz: eo q̄ causaz nō sunt eiusdē nāe passiones: alie enim sunt passiones efficiētis ⁊ alie mālis ⁊ alie formalis ⁊ alie finalis cause: nec videtur aliqua esse vnitas qua cā p̄m genus cōe accepta substet accidētib⁹ ,pprijs vniuscuiusq̄z cause: eo q̄ passio imediata efficiēti nō sit imediata cause p̄m se: sicut nec passio trianguli est imediata figure in eo q̄ figura est in genere sumpta abstrahēs a q̄libet spē figure. ¶ Amplius in multis sciētijs vsus est cārū: in qbus tamē nullius causaz est cōsideratio. In geometricis enīz ⁊ arithmeticis ⁊ alijs doctrinalib⁹ vsus est cause formalis: cum trīi nulla sit de cā formali cōsideratio siue theoria. Sic igitur lz ⁊ primus pbs vtak oib⁹ generib⁹ cārū: eo q̄ per oia demōstrat. Nō trīi ,pter hoc theoria causaz videt pertinere ad ipm. ¶ Amplius cā vnde motus ⁊ cā que p̄m se subm mutationis ⁊ mot⁹ est nō vident cōsiderari nisi ab illa scia que cōsiderat motus principia: hec aūt est pbica: videt q̄z q̄ he due cause a sola pbica habeāt cōsiderari. Alie autē sicut formalis cā videt p̄m sui primā rōnē non respicere motū si recipiamus formas formātes separatas esse quaz ille que sunt in mā sunt imagines: ⁊ sic triuz causaz que sunt: vnde motus ⁊ mā ⁊ forma cōsideratio ad nullā vnā sciam videt pertinere eo q̄ nō vnius est scie cōsideratio mobilis ⁊ imobilis: nec eadē sunt pricipia mobilis ⁊ eius qō est imobile. Similr aūt cā finalis ,pter quā fit qcqd fit: ⁊ mouet omne qō mouet nō videt esse nisi finis mot⁹ ⁊ in cui⁹ cōsecutione ⁊ mouēs cessat a mouēdo: ⁊ id qō mouet quiescit: ⁊ sic etiā illa ad pbice videt ptinere theoriā: ⁊ sic hui⁹ scie nō erit cōsiderare nisi cām vnā ⁊ ad pbicam pertinet theoria trīū causaz aliaz ⁊ forme cuiusdā que posita est in mā ⁊ p mutationē ⁊ motū educit de eadē. ¶ Sed si hoc aliqs cōfiteat objcit in ꝛiuz hmōi Auicē. dicēs ens diuidi in cām ⁊ causatuz ⁊ hēat esse diuisione entis p̄m q̄ est ens: entis aūt theoria ⁊ oium partiū entis que sunt eius ptes in eo q̄ ens est theoria prime pbie: ⁊ iō dicit oium causaz speculationē nō eē nisi primi pbi. In idē ⁊ per eandē rōnē cōsentit Algazel ⁊ hijs cōsentire videt q̄ hec scia est de primis principijs entis: ⁊ hec nō vident esse nisi causaz gñā: vnde in primo libro de numero quesiuimus ⁊ specieb⁹ causaz quaz etiā finitatē ⁊ statū determinauim⁹ in scōo hui⁹ sapie libro: nec posset ingri status causaz p singula genera nisi ēt causaz ptineret ad eandē sciam cōsideratio. ¶ Sed hoc dato iterū oino inordinatū videtur in primo pbo prius querere causaz genera ⁊ determinare quot ⁊ que sunt: ⁊ deinde finita illa eē ostendere: ⁊ tūc deinde dubitare vtrū ad se ptineat hmōi cōsideratio vel nō: cū enim sapiētis sit ordinare ⁊ nō ordinari ab alio: oino iudicamus incōueniēs aliqd iordinationis eē in eo q̄ sapiētissimus est oium: ⁊ cui⁹ error a nullo vnq̄z corrigi posset sapiori. ¶ Propter qō absq̄z p̄iudicio snie melioris nobis videt q̄ tota theoria causaz ab vna eadē sciētia pōt inquiri. ſ. vt quesitū ⁊ cōclusum per ꝛñs ⁊ vt pars subiecti siue subm de quo aliqd cōcludit: ⁊ tertio vt mediuz siue principiū per qō ꝛcludit id qō cōcludit de subto vel de parte subti. In hac aūt qōne nō querit de causis p̄mo vel scdo modo lz hoc videat inuere ratio Auicē. sed soluz tertio mō querit hoc vtrū vnius ⁊ eiusdē scie sit cōsideratio causaruz

Solo ad qōnē ex itētione propria.

Theoria cārū ꝛcipi pōt.

⁊ in hac intentione a nobis in phabitis fm intentionē Arist. disputata est questio ⁊ orik er hoc q̃ er pinductis scik q̃ causax genera vt partes entis ⁊ passiones eius ptinēt ad hanc sapiam: ⁊ iō nečiuz est querere vtrū ēt p oia hec demōstret aut nō eo q̃ ipse est de sepatis rōne ⁊ re: ⁊ que sic sepata sūt principia hūt sepata. ¶ Causax aūt genera nō oia separata esse videnk sicut in obijciēdo ostēsum est. Qō igitur dicik vnā sciam eē ab vnitate aliqua substādi passionib⁹ oino cōcedēdū est: sed fm hoc causalitatis vel causax eē sunt passiones que insunt enti: ⁊ sic q̃site sunt in scia de ente fm oēs causalitatis ⁊ causatū esse differentias sicut in primo ⁊ scōo libro docuimus. Et sicut docēt verba Auicē. ⁊ Algazelis: ⁊ q̃ dicit eē nō vnitatē aliquā qua cā in genere substet passionibus causax dicēdū est q̃ passionib⁹ que sunt cōes oibus substāt cause in genere ⁊ passiones spālīū causax per se insunt spālibus causis que per diuisionē sub cōi genere cause accipiunk sicut in antehabitis dirim⁹ in vna ⁊ eadē scientia diuersā sunt modi sciēdi: ita q̃ primū subm qō prius nō hz er posteriorib⁹ que ptāte sunt in ipso scik per diuisionē eo q̃ per pōra scīri nō pōt: ⁊ partes eiusdē subti que prioza se habēt sciunk p diffōnē: ⁊ passiones tam subti q̃ partiuz subti p collectiuā siue syllogisticā demōstrationē sciunk. Sed fm hoc scientia nō est effectus demōstrationis siue habit⁹ cōclusionis tm: sed est habit⁹ oium eox que ad idē imediate ordinantur: hoc aūt qō inducik de vsu causax nō hz rōnē q: non est aliqua scia que in suis demōstrationib⁹ causis nō vtak: sed eiusdē scie que vtitur causis si est eēntialis pars theorie est determinare modū cause que vtik fm modū sepatiōis subiecti ⁊ passionū quas cōicat: ⁊ ideo in hoc phabitis vbi fm verba Aristo. disputauimus indurimus q̃ geometra nihil demōstrat per cām vñ motus vel finalē q: cū sit geometria de cōceptis cū mā fm esse: ⁊ separatis fm rōnē: ⁊ efficiens ⁊ finis sunt cause esse potius q̃ rōnis ⁊ nō posset cōsiderari in mathematicis cā vnde mot⁹ vel finalis: nisi que sunt principia cōcepti cū mā mobili que ꝓsideratio nō ptinet mathematicis: sed in diuinis est cōsideratio eē pcipue ⁊ hmōi sūt principia ante eē mobile ⁊ sunt eius pn̄ oia genera causarū: ⁊ iō cū hec scia vtak hijs opz iquiri in ea qualiter demōstret per oia gēa causax: ⁊ iō simile nō fuit qō pro simili iducitur: lz enim cā vñ motus ⁊ mā ⁊ finis videank mobilis in eo q̃ mobile est eē principia: tū ⁊ cā vnde mot⁹ imobilis predicak: ⁊ est mā nō determinata p subm mutationis ⁊ mot⁹: sed potius per hoc q̃ ipsa est fundās ens ⁊ indiuiduans ⁊ substās entitati ⁊ hmōi que sunt ante motus subiectuz: eo q̃ nō subijcik mutationi ⁊ motui nisi fundatū ⁊ idiuiduuz ⁊ substans ⁊ nō cōuertik q̃ cause fundamētū ⁊ idiuiduatuz ⁊ substans in seipso mutationi subijciak ⁊ motui: ⁊ similr est finis qui est in primo motore vniuersum eē imobili qui est in eo sicut in duce exercitus quā nō includit aliqs mot⁹ fm se: ⁊ quo ad huius cōsiderationes determinak primū mouēs ⁊ prima mā substans ⁊ abstractus ab oib⁹ finis: ⁊ sic ille causa sunt quax modū determinare hz primus phs ⁊ fm eundez modū vtitur eisdez: ⁊ per hoc satis clare pz ⁊ necessitas ⁊ intellectus ⁊ determinatio questionis prime.

Mō q̃liter primus phūs de q̃nor causis ꝓsiderat. vide 2. meta. Cō. cō. 6.

¶ Cap. z⁹. Et est digressio declarans disputationem ⁊ determinationem questionis quarte.

Ijs itaq̃ determinatis cōsequēter orik ex ista questiōe qō quarto questū indurim⁹. Si enī cōcedak q̃ plures scie sunt in suis demonstrationib⁹ vtētes causis: ⁊ ad diuersa que diuersitatē habeāt cōcepti esse ⁊ separati: q: fm hunc modū diuersa diuersis sunt principia: tūc queda noie scie quesite quā primā sapiaz siue phiaz vocamus: ⁊ quesitā. ¶ Surgit aūt hic questio sicut in antehabitis dirimus er hoc: q̃ vni ⁊ eidem cōueniūt aliqū oēs cause lz fm cū rei cōcepte oia genera causax cōueniāt demōstrabik ⁊ illud per oia genera causax: ⁊ cū sapiēs sit doctissimus causax sicut in primo libro determinauimus videbuntur plures eē causax doctissimi ⁊ plures sapiētes ⁊ sic p̄mi phi: ⁊ q̃ ꝯ mathematicus sui eē causas dat formales in demōstrādo ⁊ nō māles vel mouētes vel finales nō erit minus doct⁹ causax sicut placuit Aristippo q̃ alij qui eius qō cōsiderāt oēs causas ꝓsiderāt: sicut nō est minus sapiēs qui docet rem p cām quā hz: ⁊ nō docet per cām quā nō hz. Nō enim est sapia docere per cām que nō est: fm hoc igik videk q̃ quilibet scientum sit equaliter sapiēs: q: ⁊ mathematicus docet mathematica per cām: ⁊ nālis nālia: sicut diuinus diuina: videbik ergo q̃ plures sunt prime phie siue sapie fm dataz in primo libro sapie diffōnez: hoc aūt videk adhuc q̃ p hoc qō ab antiquis oibus cōfessuz est opus eē sapiētis de vnoquoq̃ put res se hz de eo: ita fidē facere tentare: siue igitur fidē faciat per vnā siue p plures siue nāliter siue mathematice siue diuine dūmodo doceat p causas rei put res ipsa se hz sapiēs erit: ⁊ suus habit⁹ vocak sapia. ¶ Amplius si fm q̃ in erbi. determiatū hec sapia virt⁹ sit sciētie ⁊ vltimū: tūc qñ vniuscuiusq̃ demōstratiōe ducik ⁊ resoluik ad vltima que fm naturaz prima sunt erit effectus talis demōstrationis sapia. Sit aūt hoc tā in phicis ⁊ mathematicis q̃ in diuinis eo q̃ medium eē demōstrationis aut est primū aut ex primo ad qō reducik fidem faciēs. Erunt igik fm oia iducta multe sapie. In oppositū.

¶ Hoc aūt q̃ ipossibile sit ipsuz demōstrat nomē: siue enīz sapiam primā phiam dicim⁹: siue vltimū dicam⁹ scie nō pōt esse nisi vna: q: nō sunt multa vltima sicut nec sunt duo pria. ¶ Amplius ois multitudo reducik ad aliqō vnū primū vnde sicut a principio ꝓcedit. Si igik multitudo siue pluralitas sit in speculatiuis theorijs que essentialiter speculatiue theorie sunt apparet illā pluralitatē reduci ad principiū aliqō primū: a quo sicut fonte tota in oibus emanat cōsideratio: hoc aūt sepius docuimus q̃ illa prima que cōsideratio nis principiū est ⁊ finis est scia diuina. Illa igik sola vocabik ois scie virtus ⁊ vltimū ⁊ phia prima. ¶ Qō absq̃z oi ambiguitate vex est: sicut enīz er añdictis pz ipsa eo principaior oib⁹: q: est senissimi ⁊ antiquissimi finis qui oia fm ordinē causalitatis antecedit: q ⁊ in sola vniuersitatis est cā sicut ⁊ bonū victorie est in duce exercitus: ille enīz finis est ad quē oēs alie cause famulank: ⁊ se coaptant ad hoc q̃ nihil oino agant ꝯdicēs illi: sed oia que agunt supersunt illi subseruiētia sicut qlibet cuiuslibet operis in exercitu coquinādo multi sternēdo equos gladios aptādo: ⁊ quelibet arma parando subseruiūt ad includēdū ducis militis victoriaz: q̃ huis vnus agat aliqd qō vicinius subseruit: alius aūt q̃ remotius: ⁊ cū sola diuina sit de hmōi fine ꝓpter quē sunt oia: ⁊ ꝓpter quez querik quicqd scire desiderak: ab hoc hz q̃ est principalior ⁊ prima ⁊ q̃ finis ei⁹ ⁊ faciēdi genera in semetipso est: sicut aūt cause nō sunt equaliter prime ⁊ principales ⁊ antique ita nec equaliter faciūt scire: forma enim est p quā efficacissime scim⁹ ⁊ a qua potissima sciax oiuz que est per qd est res. Formax aūt oium duces ⁊ prime sunt ille q̃ sunt prime itelligētie rex ideales: iste enim dicūt ⁊ iformāt oēs orbiū ⁊ elemētox virtutes: ⁊ eas que sunt in generatis ⁊ corruptis: ⁊ ad ipsas oēs alie forme resoluunk: ⁊ ab ipsox imitatiōe in minori vel maiori habēt q̃ forme sunt ⁊ qddtas ꝓpter qō etiā optime Plato enūtiat de eis q̃ de⁹ deorum opifer ⁊ pducit pater istas er seipso sicut sementē esse ⁊ vite ⁊ sensus ⁊ rōnis ⁊ itelligentie: ⁊ cū has formas solus cōsiderat primus phs ab eis hz q̃ ipse solus attingit vltimum sciētie qō est scientie virtus. ¶ Lz igitur mathematicus quasdā cōsiderat quiddtates: sicut eius qō est tetragonizare: ⁊ phicus etiā cōsideret quasdā: ille tamē nō sunt prime: ⁊ ideo nō sunt er se scire faciētes: q: nō subsistunt intra sola subiecte rei principia: sed cōcepta sunt cū hijs que determināt subiectū mēsuris: ⁊ quelibet lz substātie nō sint: ⁊ hec sunt accidētia que aliquo mō faciunt ad cognitionem eius qō quid est siue subē phicox: ſz hec cognitio est er posteriori: ⁊ ideo nō est potissima nec prima: talia tū quia eox esse ⁊ nā trāsmutabilis est sunt circa generatiōes ⁊ actus ⁊ cōplementa que sunt generationū fines in qbus id qō generak est in esse ⁊ perfectū ⁊ sunt citra omnē transmutationē: ⁊ q: oium talis motus est mouentis: ⁊ est actus eius qō mouetur: ita talia ꝓpria cognoscunk er mouētē ⁊ materia: forma enim in hijs in idem coincidit cū fine: ⁊ forma in fieri est motus in talibus: ⁊ est cōcepta cum materia que mutatur principaliter: ergo phicus ꝓsiderat mouentē quendā ⁊ materiā: ⁊ cōsiderat formā nō separatā a mā: ergo mouētis ⁊ materie ꝓpter qō neq̃ principalis est nec virt⁹ sciētie

Solo qōnis.

in faciendo

in faciendo scire: sed modū oppositū in his bz prima phia
ppter cōsideratione antiquissimi finis ⁊ prime sube forma
lis ⁊ qdditatis sicut dirimus: ⁊ qz sit in hijs mouens ⁊ mā
opponit fini: ideo ꝓm dictos modos demōstrare per diuer
strate inductaꝝ causaꝝ erit alteri⁹ ⁊ alterius scientie: ⁊ cuius
phia prima demōstret p cām que principiū est mouēs tū tū
considerat primū mouēs ĩmobile qō per suā formā quā intra
se substātialiter bz agendo ad formā facit scire subaz: sicut
cognoscit domus ex forma domificātis inquātū domificās
est: ⁊ sanus ex forma medici sanātis inquātū est sanans: ⁊ si
vtitur mā in demōstrādo illā inducit per analogiā relatam
ad formā que cōfusa est in ipsa: qz aliter nō esset principium
cognoscēdi aliqd. Et patet clare qualiter primus phs vsaz
mouētis ⁊ materie ad formā refert ⁊ finē: sicut etiā domus
cognoscit ⁊ efficiēte ꝓm actū forme mouētis ⁊ materie rela
te ad formā ⁊ per formā que est actus efficiētis: ⁊ finem qui
est efficiēs vltimū intentū ad quā famulant ligna ⁊ lapides
⁊ quecūqz alie partes ꝓm modū sibi ꝓportionatū. ¶ Cū tū
ille finis sit in prima cā domus sicut in duce oium illoꝝ: ⁊ sic
est in omni aia agente formas mēbroꝝ ex suis formis que
in ipso substātialiter existunt: ⁊ sunt virtutes eius ⁊ similr
est in omni cā vniuersaliter agēte formas multitudinis ad
vnū vniuersalē finē ordinatas. Patet igit q̄ lz phicus oēs
inducat causas ⁊ phica doceat per eas. Non tū ipse potissi
me facit scire: neqz est primus phs sed doctus ⁊ ordinatus
⁊ persuasus est a primo: ⁊ similr lz nunqz assignet a sapiente
causa que nō est: tū assignat ab ipo potissima cā que est: nec
a numero causaꝝ inductaꝝ dicit sapiens: sed potius qz in-
ducit primas que nō docent per alias que sunt ante ipsas.
¶ Opus aūt sapientis qō ab antiquis determinatū est itel
ligit q̄ fidē facit sapiēs de vnoquoqz ꝓut res se hz: ⁊ iō cuz
naturalia doceat hec vlteri⁹ nō docerēt: nisi docta essent p
diuina ⁊ sic facit fidē sapiens: ⁊ hoc etiā modo sapiētie vir-
tus esse scientie dicitur ⁊ vltimū igitur sic ipsius iducitur ⁊
deducitur p disputationē ⁊ determinat tertio quesitum.

¶ Cap̄.3m. Et est digressio declarans 3m quesitum ex ratio
nibus posteriorum peripatheticorum.

Rursus aūt reuertētes ad 3m superius īductū
phleuma queremus: vtrū vnius ⁊ eiusdē scie
sit cognoscere sube principia demonstrationis
vniuersalia ex qb⁹ oēs scientie demōstrāt que
quidē in hac sapiētia cōes opiones dicunt: eo
q̄ hoc nō supponit: sed inquirēdo disputat de
ipsis: ⁊ ideo per modū opionis que est nō cōfirmatus habi
tus accipiunt ⁊ nō per modū intellect⁹. Ne aūt ab antiquis
demōstratiōes vocant: ideo q̄ oīs demōstratio fit per eas.
¶ Quesitū igit pricipale in hoc capīo est qō dictū est: sz ad
iungit iterū hoc quesitū ad quartū opz q̄ si deē nō eē vnius
scientie determinare de vtrisqz hijs: tunc opz querere que
scientiaꝝ sit appellata prima phia quā hic ingrim⁹. ¶ Orit
aūt hic questio de principijs ex hoc q̄ oium primaꝝ ꝓpoſi
tionū cōplio fit ex primis ⁊ simplicibus sube principijs: sicut
oīs cōplexus ⁊ cōpositus itellectus fit ex simplicib⁹: qz sicut
Empe. de talibus q̄ germanoꝝ primoꝝ oia capita fuerunt
prius sine ceruice: ⁊ postea per amicitiā colla cōiuncta sunt
indissolubiliter. Capita aūt vocat p̄mas causas simplices:
ceruicē vocat cōpositionē: ⁊ germanitatē vocat habitudinē
proximā primoꝝ adinuicē: sicut quādo predicatuz est ratio
subiecti vel ecōuerso: ⁊ hui⁹ amicitiā vocat naturalē taliuz
inclinationē: ⁊ colla vocat eoꝝ que cōiuncta sunt necessita-
tem. Cū ex primis simplicib⁹ principijs ita cōponant: ⁊ ex
tali cōpositione faciāt scire ⁊ doceāt vident ad idem genus
scientie pinere: cū primis substātie principijs: hoc autez ⁊
hoc efficiēs ꝓbatur per hoc q̄ talia principia demōstratio-
nū nō sunt in genere aliquo affirmātia vel negātia: sicut est
idem qō impōse est simul esse ⁊ nō esse: aut q̄ noia significāt
aut q̄ noia infinita nō signant: ⁊ hmōi: hec enim nullu sibi
penitus vendicāt determinatū genus. ¶ Si igit extra ge-
nus omne sunt: vident eē circa esse ⁊ nō esse simplr: eē aūt ⁊
nō esse simpliciter nō cōsiderat nisi sapientia ista: ⁊ ideo vi-
detur quo ad istam sapientiā pineat sciētia istoꝝ ad quaz
pertinet cognitio ⁊ theoria entis. ¶ Amplius quecunqz de-
mōstratiue docent: docētur ex talibus opinionib⁹ primis.
Docere aūt vniuersaliter nō est nisi hui⁹ sciētie: cognosce-
re igitur de talibus ex quibus vniuersaliter docetur omne
qō demonstrat nō est nisi huius sapie pime. ¶ Si aūt hoc
cōcedat in cōtrariū huius sunt quecūqz in antehabitis ꝓm
verba Aristotelis bene obiecta sunt ⁊ hec dimittant. Pre-
ter autē oia illa hoc esse videt q̄ omnis qui aliqd docet ex
aliqbus principijs docere videt hoc: ⁊ illa principia non de
mōstrat: qz aliter demōstratio iret in infinitū in antesumē-
do: videt igitur q̄ sicut oēs alie sciētie: ita ⁊ prima phia sup
ponere bz ꝓpōnes primas: hoc aūt iterū videt incōueniēs:
qz erquo ingrit de causis primis ⁊ principijs ex qbus oriun
tur cōplexiones primaꝝ ꝓpositionū: ⁊ affirmatiōes ⁊ nega-
tiones opz q̄ etiā inquirat de ꝓpōnibus primis: ⁊ si inqui-
rit opz q̄ per disputationē stabilitet ⁊ ꝓbet esse eaꝝ. ¶ Nō
enim pōt dici q̄ alia scientia inquireret de principijs demō
strationū q̄ illa que ingrit de ente primo ⁊ principijs eius:
qz sicut dirimus ꝓpositionuz primaꝝ cōplexio est cōpositio
primoꝝ simpliciū intellectuū entis primi ⁊ principioꝝ eius:
⁊ ideo eque prime ꝓm theoriā sunt ꝓpōnes prime cū princi
pijs entis primi ꝓm mām ⁊ eodē genere priorītatis. Incom
plexū enim ⁊ cōplexuz prius ⁊ posterius nō causant in reruz
generib⁹ sed in intellectuū cōpositiōe tū: hoc aūt in huius
libri sequētibus erit manifestū. Nō igitur posset assignari
rōnabiliter que sciētia esset de primis ꝓpōnibus ab ea que
est de principijs primi ⁊ principalis entis. ¶ Et ideo pcul
dubio quesiti huius veritas est sicut ⁊ inevitabiliter ꝓbatū
est ad istam eandē ptinere cognoscere nō mō per vsum sed
per inquisitionē tam de principijs substātie que est ens pri-
mū q̄ ēt de principijs primis demonstrationū ex qbus oēs
demōstrant vliter. Sed inquisitio de eis duplex est ad ho-
minē. s. ⁊ ad rei nām: ⁊ prima qdez melius fit deducēdo ad
impossibile si proteruus ⁊ errans sit homo: aut per viā sen-
sus per inductionē si manu ducēdus sit: ⁊ in via accipiendi
scientiā ex nobis notis: aut per terminoꝝ expositionez si sit
ignorans signata nominū: ⁊ hoc modo sapiens ille inquirit
de principijs demōstrationuz. Ex prioribus antē ꝓm natu-
ram ⁊ ostensiue nec inquiri nec determinari pōt de ipsis si-
cut ex necessitate inducta probat obiectio.

¶ Cap̄.4m. Et est digressio declarans iteratam disputatio
nem ⁊ determinationem questionis tertie.

Est aūt adhibita p̄inductis questio tertia vtr
vna ⁊ eadē sciētia est de oibus substantijs vt
videt: qz erquo scitur vnūqqōqz per sua princi
pia prima ex qbus tota ratio sciēdi emanat:
videt illius similiter cognoscere oēs cuius est
cognoscere prima p̄n⁹ subē: ⁊ sic prime phie est
cognoscere subas oēs: ex quo ēt pz: q̄ hec questio oritur ex
determinatiōe qōnis secūde. ¶ Amplius principia quidd
tatū sunt principia subē in quolibet: iam aūt in scēa patuit
qōne q̄ principia qdditatū que sunt forma ⁊ finis ex qbus
diffinit omne qō recipit diffinitionē cognoscit sapiens q̄ est
primus phs: cognoscere igitur videt subas ⁊ subiecta oiuz
subiecta enim sicut dirimus aut diuisione aut diffinitione
cognoscunt. ¶ Sed si hoc cōcedit videbit prima phia esse
sufficiens ad oia scienda ⁊ oēs alie videbunt supflue scien-
tie: qm accidētia ꝓpria sciunt per sua subiecta: cū subiectuz
nō solū substet accidētibus: sed ēt sit causa eoꝝ: ⁊ in diffōne
accidētis loco differētie ponat ⁊ actus: cognitis igit in pri-
ma phia oibus subiectis ⁊ passionib⁹ oium substātiaꝝ sine
subiectoꝝ: superflue erunt oēs particulares sciētie. in oib⁹
enim illis siue sint scientie qa: siue sciētie qd ⁊ ꝓpter quid:
vnius ⁊ eiusdē scientie est cōsideratio subiecti ⁊ passionis:
in oibus enim illis ex cōibus cōceptionibus speculat acci-
dens eē in subiecto. ¶ Si vo diceret aliquis q̄ prima phia
nō esset omniū substantiaꝝ sed quarūdaz sicut Platoni vi
debatur dicenti q̄ sit substātiaꝝ separataꝝ nō sensibiliū: vi
detur hoc esse incōueniens. Cum enim ipsa sensibilitas vi
deatur esse passio subē videt ipsa suba subiecta sensibilita-
ti non dependere nisi ex ipsis principijs subē ꝓm se sumpte:
que abstrahit a substātia sensibili ⁊ sic itez reddit q̄ omnis
substātia est de cōtēplatione eius de cuius cōtemplatiōe est
cognoscere principia subē ꝓm se sumpte: ⁊ si cognoscere bz
subiecta bz etiā cognoscere accidētia: ⁊ sic ꝓm prius īducta
videbunt alie scientie esse supflue. ¶ Est aūt huius quesiti
determinatio q̄ cū querit vtrū vna ⁊ eadez sit sciētia oium

Nō qīo ꝓm⁹ phus vtit mā in demōstrando

In oppositū.

Solo qōnis.

Inquisitio de principijs 2plex.

Ad oppositū.

Ad oppositū.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

substantiaꝝ pōt queri de suba in eo ꝙ substātia est: qꝛ sic est primū ens ad qō omnis alia reducit̃ multitudo accidētiū: ⁊ sic etiā quecūqꝫ sunt sube determinate depēdent ꝑm theoriam veritatis ab ista suba: ⁊ hoc modo ista sapientia que est de causis ⁊ principijs entis ⁊ demōstrationū vna ⁊ eadē sit existens de oibus substātijs. Si aūt suba in ambitu toto accipiat̃ sue predicatiōis: put oīs suba stat in terminis generalissimi ⁊ idiuidui: sic vna scia que eēntialis ps est theorie nō est de omni suba: est tū vna que docet modū theorie vna scia de oib⁹ substātijs. Sed hec est ps rōnalis scie que coordinationē docet p̄dicabiliū ereuntiū ab vno prio p̄dicato: accepta.n. suba in hui⁹ p̄dicatiōis ambitu nō hꝫ eadem nec vniuoca p̄n̄ ꝑm eē: qꝛ nō sunt eadē nec vni⁹ rōnis principia mobilis ⁊ imobilis: neqꝫ sunt eadē vel vni⁹ rōnis p̄ncipia corruptibilis vel incorruptibilis subē: ꝓpter qō quedā p̄ncipia subē diffinitētia ipsam sunt separata ⁊ q̄dā sunt cū mā cōcepta: ⁊ hoꝝ nō est vna scientia ⁊ eadē ꝓpter qō et nō sunt eedē oēs subē passiōes. ¶ Qō igit̃ dicit̃ prima phia sola cognoscere principia subē: hoc qdē veruꝫ est de suba que ens est: ad qō sicut ad subm ⁊ cām referr̄ accidentiū multiplicitas: ⁊ ad qō ꝑm ordinē principij reducit̃ totius determinate subē cōitas: ⁊ sic est de omni suba ⁊ accidēte vna scientia que est prima phia. Alie tū scie particulares necessarie sunt que subam determinatā ꝑm esse cōsiderāt ⁊ p principia concepta cum mā ⁊ motu determināt de ipsa qō nō facit prima phia. Sic enim suba hꝫ multas passiōes quas nō hꝫ inq̃tū est ens primū ⁊ alioꝝ existētiū principiū: nec est verū ꝙ sensibilitas sit passio subē: sed potius est differētia cōstituēs cuꝫ motu ⁊ mā cōceptis subam. Sicut enim de talib⁹ formis dicerūt ꝓpatetici ꝓporphyri⁹ Alex. ⁊ Auicē. eēntialiter sunt q̄litates vtutē subē hītes: ſz aūt doctrinā Arist. hmōi forme sunt vere subē: ⁊ noiant formā cū virtute nāli quā hꝫ ad agēdū vel patiēdū ꝓpter qō ꝑm nomē q̄litates ⁊ passiones dici vident: hec igit̃ hmōi est determiatio qōnis: sicut enim ad alia quesita: ita et necesse est ad hoc quesitū referri qō quarto quesitū est. ¶ Si enim aliquo mō vna est scia de oibus substātijs ⁊ aliquo mō plures surgit questio: vtꝝ oēs dicant̃ prime sapiētie equaliter vel nō: ⁊ si nō. tunc queritur que illarū sit vocāda sapiētia: ⁊ cōstat ꝙ ꝑm predeterminata nō oēs sapientie sunt dicēde sed ea sola que est de substātia scientie sic cognate sunt quasi vnius ⁊ eiusdem generis sed affinitatē cū philosophia in hoc ꝙ sua principia stabilimentum habēt ab ea que est phia p̄ma: sicut oīs substātia stabilitur a principijs p̄me substātie: que est ens primū ⁊ vniuersi entis principiū: hec igit̃ est determinatio inductorum.

¶ Cap̄.5ᵐ. Et est digressio declarans septimum quesitum aliter q̄ꝫ superius disputatum est.

Redictis aūt adijciēdū est ꝙ.7. querit̃ vtruꝫ videlicet p̄me phie circa subas solas theoria est: aut et circa oia ea q̄cūqꝫ per se accidūt substātijs hec cū p̄inductis fere hꝫ eādem determinationē. Orit̃ aūt hic qō ex imediate quesito: qꝛ dicto ꝙ p̄ma phia est de oi suba reducta ⁊ resoluta in eā que est p̄mū ens ⁊ entiū p̄n̄ surgit questio: vtrū eodē mō etiā sit de oib⁹ differētijs passionū oīs substātie vel nō: vt si dicam⁹ ꝙ subē subiecte sunt corpora mathematica: ⁊ similit̃ linee que ꝑm ꝓlonē subaliter cōstituūt superficies que sunt subē cōstituētes corpora: tūc pria phia erit de hijs ꝑm ꝙ resoluunt̃ ad subē que est primuꝫ ens subalia principia. ¶ Tūc igit̃ querit̃ vtrū et sit de p se accētib⁹ istaꝝ subaꝝ subiectaꝝ de qb⁹ sūt demōstratiōes mathematice: aut alteri⁹ scie est accidētiū hoꝝ speculatio. Si enim detur ꝙ est de hoꝝ per se accidētib⁹ sicut de substātijs subiectis: tūc prima phia erit demōstratiua q̄dā sine particularis cōsideās inest imediate nisi subiecto determinato. ꝓsō aūt videt̃ demōstratio eē prime phie si sic qd: siue aliqd est: sed de eo qō inducte questionis: quā aliter in precedētib⁹ disputauim⁹ sequētes Auerroim qui in alio itellectu eaꝫ exponit ⁊ videt̃ sua expositio vex Aristo. intellectū nō tangere: qꝛ paruꝫ est querere vtrū vnus ⁊ idem modus sciēdi sit subiectū scire ⁊ accidens ⁊ talis q̄stio nō est de principijs: ſz put hoc disputatur questionis hꝫ rōnes ⁊ est de principijs. ¶ Adhuc aūt nō est incōueniens passionē cōcludi de subiecto per diffinitionem subiecti si subiectū nō vt subiectuꝫ tm̄ sed vt subiectum ⁊ causa passionis diffiniat̃: qō tamē Auer. habet pro incōuenienti. ¶ Est igitur huius questionis determinatio ꝙ prima phia aliquo modo est de substantijs oibus: sed nō est de oibus accidentib⁹: qꝛ accidentia determinataꝝ substantiaꝝ nō emanāt de ipsis ꝑm ꝙ reducunt̃ in ens primū: sed potius prout cū mā determinata cōceptas hūt ratiōes. Et iō de talib⁹ substātijs cōcludunt̃. hoc aūt pꝫ in ſymmo ⁊ claudo ⁊ oibus accidentib⁹ determinataꝝ substātiaꝝ subiectarum. ꝓ hec igitur patet determinatio questi. Solo qōnis.

¶ Cap̄.6ᵐ. Et est digressio declarans determinationem.8. 9.⁊.10. quesitorū prius inductoꝝ in antehabitis.

Orit aūt Aristo. ꝙ si diuerse sunt scie cōsiderātes subiecta ⁊ accidentia: ꝙ hoc reddere erit valde difficile: qm̄ si accis (vt diximus) causatur a substātia ⁊ est suba loco determinātis differētia in diffinitione ipsius nō pōt cognosci accidens sine substātia: sed accidēs nō prius cognosci nō habet a sciētia que est aliquo mō oium substantiaꝝ: sed cognoscit̃ de hijs que fluunt imediate ab ente qō est subiectū primū: vel ab eo qō cōuertit̃ cū eo sicut est vnū: ⁊ ideo cognoscit̃ de eodē ⁊ diuerso simili ⁊ dissimili: equali ⁊ inequali: qꝛ vnū in substātia causat idem: ⁊ vnuꝫ in quali substātia ꝑm qualitatē causat similē: ⁊ vnū in quanta substātia ꝑm quantitatē causat equale: ⁊ qꝛ hec a primis fluunt ideo etiā a prima habēt determinari phia: adhuc cū omnis diuisio fiat per oppositionē ⁊ oppositio fit causa prima diuersitatis eoꝝ que ereunt ab vno primo in quo sunt potestate erit eiusdē scientie prime determinare diuersum ⁊ dissimile ⁊ inequale que causant̃ ex hoc ꝙ diuidētia p̄ma cōparantur adinuicem: ⁊ si accipiatur cōparatio in formis primoꝝ diuidentiū inuenitur ꝙ cōtrarietas formaruꝫ est causa diuisionis: ⁊ sic iterū ad eandeꝫ scientiā de cōtrarietate pertinet cōsiderare. ¶ Si aūt diuidens primū cōparetur primo diuiso surget natura prioris ⁊ natura posterioris: ⁊ tunc eadē sciētia tractare habet de priore ⁊ posteriore: ⁊ sic cōtrarietas in actu in hijs que idem sunt potētia causa est diuersitatis in substātia: ⁊ causa dissimilitudinis in qualitate ⁊ cā inequalitatis in quātitate. Et cū cōparatur hec cōtrarietas ad id in quo cōtraria simul sunt in potētia causa est prioris ⁊ posterioris ꝑm naturaꝫ: ⁊ sic terminat̃ id qō.8. querit̃ ⁊.9.⁊.10. ¶ Sed dubitatio incidit qm̄ de hijs omnibus determināt dialectici ex probabilib⁹ faciētes perscrutationē: ⁊ nos iam ante diximus ꝙ dialectica nō est aliqua pars eēntialis phie: vnde videri posset alicui ꝙ ad sapientiam primā que potissima est pars theorie ⁊ dea scientiarū tractare de hijs non pertineat. ¶ Sed hoc facile solut̃ per hoc ꝙ dialectica ⁊ p̄ma phia sepe sunt circa eadē ⁊ de eisdē tractātes: sed dialectica ingitiua est: ⁊ iō facit iterrogationem p inesse sicut accidens vel inesse sicut predicatū substātiale nō cōuertibile: vel inesse sicut p̄dicatū conuertibile ad qō cōsequit̃ idem: ⁊ ideo ingrit nō de nā taliuꝫ predicatorū sed potius qd cui insit ꝑm hoꝝ p̄dicatoꝝ rōnes: ⁊ iō ex probabilib⁹ opꝫ dialecticū ꝓcedere: qꝛ nō querit rei nām p eēntialia illi nature cōuenientia: ⁊ ꝓpter eandē cām non est phis sed potius docēs modū philosophādi. Sed sapia prima de nā hoꝝ ingrit per ea que eēntialia sunt ipsis naturis istoꝝ: sicut nos iam in hoc eodē capꝰo naturas ⁊ origines horum ostēdim⁹: ⁊ iō pꝫ aliter tractat de hijs primus ꝓbs ⁊ aliter dialecticus: hoc igit̃ mō sunt determiate de qōnes: nec opinor vera esse que dicit Auer. in talibus: q.s. dialecticus ⁊ primus phis cōmunicent in ꝓbabilibus rationibus. Mō qūo diuersimode p̄mus phis ⁊ dialecticus in ꝓsideratiōe versantur circa eadem.

¶ Cap̄.7ᵐ. Et est digressio declarans disputationem ⁊ determinationem vndecime ⁊ duodecime questionum.

Vrta hec que dicta sunt querem⁹ id qō.11. loco posuim⁹: ⁊ hic est q̄rere de hijs q̄cūqꝫ hijs eisdē que enumerauim⁹ accidūt. Quāuis enꝫ aliqb⁹ videat̃ hoc credibile si accidenti aliqd accidat: eo ꝙ videat̃ abire in ĩfinitū: cū hmōi accidentib⁹ primis qualia determinauimus multa accidūt: eo ꝙ qōlibet istoꝝ multiplꝛ est dictū: ⁊ quedā ꝓueniūt eis per se predicata de ipsis: quedā aūt per accidens

cidẽs sũt attributa eisdẽ ⁊ ipa accũtia qbusdã p se qbusdã p accũs ꝓuenirũt ꝑm q̃ p accũs ꝓuenire dr̃ qõ p aliõ ꝓuenit sicut patebit in qnto hui⁹ sapie libro. Et q̃.n. multipliciter dr̃ vnũ ⁊ ens q̃ sũt p̃ qb⁹ hec accidũt: opꝫ et q̃ accũtia eorũ multipliciter dicanꝫ tali multiplicitate que est p̃ncipij mltiplicitas. s. q̃ qõlibet illoꝝ primo qdẽ sit in vno ⁊ posteri⁹ in alijs: ⁊ tũc in ambitu illi⁹ mltiplicitatis in accũtia ꝑma dicenꝫ multipliciter in qua multiplicitate multa ꝓuenirũt vni ⁊ eidẽ in vno sue multiplicitatis modo: que nõ ꝓuenirũt ei in modo alio mltiplicitatis eiusdẽ: ꝓpter qõ etiã id qõ. 12. est quesitũ hijs adiungemus qõ est: vtrũ vnũ vni sit cõtrarium vel nõ: sicut vnũ videt ꝛtrarium esse multo ⁊ pauco: ⁊ multa sunt huic similia: sicut voluntario in moralibus opponi videt tam innolũtariũ per ignorantiã q̃ etiã voluntariũ per violentiã. ¶ De oibus enim hijs opꝫ determinare ad quã sciaꝫ pertinet tractare de istis: ꝗstat eni er hijs que iam ante determinata sunt q̃ p̃me pbie est determinare de primis. Non aũt sufficienter determinat de ipsis nisi determinet ambitũ cõmunitatis eoꝝ: cõmunitas aũt primorum que sunt vnũ ⁊ ens nõ est cõmunitas generis sed poti⁹ eius qõ per prius ⁊ posterius dicit de multis. ¶ Opꝫ igit primã pbiam oẽs tales primoꝝ determinare multiplicitates: non aũt sufficiẽter determinat de multiplicib⁹ nisi etiã ostendatur quid accidat omnib⁹ hijs in quibus aliquo modo per suam cõmunitatẽ est primũ multipliciter dictũ. ¶ Oportet igit pbiam primã determinare de accidentib⁹ oium supradictoꝝ: ⁊ per hanc rõnẽ et iã habet vera rõ quare in prima pbia simul opꝫ tangẽ distinctiones multipl'r dictoꝝ. ¶ Ecõtra aũt videt q̃ si determinanꝫ accidentia eoꝝ in que diuidit multipliciter dictũ: cũ ea in quibus diuidit multipliciter dictũ: sint entia determinata videbit p̃ma sapientia determinare accidẽtia oiuꝫ determinatoꝝ: qõ superius dcũ est esse particularis speculatiue que ꝓsiderat ens determinatũ: hoc eni accidens si p̃m ipsum ⁊ per se ꝓuenit siue accidenti siue subto de particulari ente emanat: ⁊ sic ꝓuenit sciẽtie particulari: huic aũt occurrit q̃ nõ qõcũq̃ determinatũ ad sciam pertinet particularẽ: sed potius id qõ tali forma determinat que per esse ⁊ rõnẽ vel per esse solũ est in sensibili mã. ¶ Si eni aliqd per diuisionẽ determiet ad spẽm que nec p̃m esse nec p̃m rõnẽ ⁊ esse sit in sensibili mã q̃stũcũq̃ determinet: tũ adhuc ad ꝓsiderationẽ metaphysici ptinebit: sicut hoc ipsum qõ vocamus intelligẽtiã p̃m rõnẽ determinatũ esse hꝫ: ⁊ tũ est de ꝓsideratione pbi primi: eo q̃ sua forma nõ ꝓcretã hꝫ rõnẽ sed potius separatã. ¶ Qõ aũt dicit q̃ si accidẽs accidat accidẽti qõ hoc abibit in infinitũ non est verũ in hijs que per se accidũt sicut pꝫ cuꝫ dicit q̃ numero accidũt par ⁊ ipar: ⁊ pari ⁊ ipari multa accidũt que oia determinare hẽt arithmeticus. Qõ aũt multa accidũt pari ⁊ ipari pꝫ cũ par diuidit in pariter parẽ ⁊ in pariter imparẽ ⁊ similr ipari ⁊ vnicuiq̃ illoꝝ accidũt multa. Similr aũt rectuꝫ ⁊ curuũ accidũt linee ⁊ tã recto q̃ curuo multa accidũt de qbus oibus tractat geometer. ¶ Similiter igit tractabit pbus primus de per se accidentib⁹ primoꝝ ⁊ de accidentium accidentibus oibus ⁊ tanget oẽs multiplicitates eoꝝ ⁊ vtrũ vnũ vno opponat vel plura vno opponanꝫ ⁊ queret de oibus hijs p̃m naturas ipsoꝝ ⁊ nõ per signa ⁊ icones predicatoꝝ que in multis inueniunt inesse. ¶ Iste igit sunt qõnes. 12. que sunt de principijs primis p̃m q̃ theoria veritatis pbie est de ipsis: sicut dirimus in huius libri principio.

¶ Cap̃. 8m. Et est digressio declarans. 13. loco quesitum.

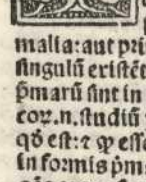

Am aũt qõnes que de ipsis sunt principijs agrediamur: primũ aũt tangemus eas que de ipsis sunt substãtijs p̃nciploꝝ querẽdo in quo gẽe sube querẽda sunt p̃ncipia: primũ igit id qõ. 13. loco superius positũ est tangam⁹: vtꝝ. s. p̃ncipia ⁊ el'nta gẽa sunt que sunt p̃ncipia formalia: aut principia sunt illa mãlia in que p̃m mãm diuidit singulũ eristẽtiũ: ⁊ hoc est querere vtꝝ p̃ncipia ⁊ el'nta rerũ p̃marũ sint in gẽe sube formalis: aut in gẽe sube mãlis. Stoicoꝝ. n. studiũ videbẽs q̃ forma dat esse ⁊ per formã res est id qõ est: ⁊ q̃ esse ꝓprius actꝰ ⁊ effectꝰ est eẽntialis forme: ⁊ q̃ in formis p̃ma sunt gẽa vniuersalioꝝ. ¶ Adhuc aũt q̃ res oẽs cognoscunt per formas suas hꝫ hoc q̃ sunt: ⁊ q̃ hec notitia icipit a generib⁹ p̃mis dixerũt gẽa esse p̃n⁹ ⁊ el'nta existentiũ. ¶ Amplius aũt viderũt aliud esse p̃nm ⁊ aliud principiatũ: ⁊ aliud id in quo principiatuꝫ est id qõ principiat a principio ⁊ elemẽto. ¶ Cũ igit esse singuloꝝ sit id qõ principiatũ est: subm aũt siue mã sit in quo fundat eẽ qõ p̃ncipiatũ est: neutrũ hoꝝ erit esse principiũ ⁊ elementũ: ⁊ cuꝫ in re nihil sit p̃ter hoc nisi forma relinquit q̃ forma est esse ⁊ entis principiũ ⁊ elementũ. ¶ Econtra aũt epicurei cõsiderãtes omne esse per generationẽ de mã educi: ⁊ diuersa compositione eorũdẽ elemẽtoꝝ diuersa fieri sicut pꝫ in diuersa cõpositione litterarũ ad orationes diuersas cõstituendas: ⁊ in diuersa cõpositione simpliciũ ad diuersitates cõplerorum: ⁊ in diuersa cõpositione primarũ ꝓpositionũ ad diuersitatẽ sylloꝓismoꝝ: ⁊ diuersa cõpositiõe elemẽtoꝝ ad diuersitatẽ cõplexionũ: p̃nũtiauerunt mãm ⁊ partes mãe principia esse ⁊ elemẽta eoꝝ que sunt: ⁊ sicut in antehabitis dirimus has sentẽtias nõ ad vnũ referebant intellectũ: cũ nec stoici formã direrũt esse in mã sed a datore extrinseco: nec epicuri direrũt mãm in se formã hẽre: sed diuersa disgregatione ⁊ aggregatione fieri generationeꝫ. ¶ Nos aũt p̃m peripatheticoꝝ peritiã in antehabitis dirim⁹ qd de hac tenendũ est qõne: hoc tũ hic adiũgam⁹ q̃ mã nullo mõ põt eẽ gnõnis aut entis p̃ncipiũ nisi p̃m analogiã ad formã: ad formã aũt nõ hꝫ analogiã nisi per forme esse iperfectũ ⁊ ideterminatũ ⁊ ꝓfusum eristens in ea: ꝓpter qõ ipsa non est suba simpler: ⁊ si vt suba simpler accipereꝫ: non põt esse mutationis subm cũ mutatio fit forma facta post formã ꝓtinue: nec simpl'r accepta esset entis p̃ncipiũ: cũ oẽ ens pfectũ p̃ncipiet ab iperfecto p̃m idẽ esse: iperfectũ aũt p̃m idẽ eẽ pfectũ sumptũ est eiusdẽ forme cũ pfecto p̃m modũ ⁊ esse differẽs: ⁊ sic mã est p̃ncipiũ esse ⁊ generationis subm. Sic aũt accepta hꝫ potẽtiã ad actũ forme ⁊ opationes: ⁊ si intentio huius esse per intellectũ accipit hec intẽtio est genus p̃m q̃ genus est primũ subm ꝓfuse ⁊ ideterminate: ⁊ potẽtia in se habẽs differẽtias qbus determinat ⁊ perficit potẽtia eius. Nec catũ igit epicureoꝝ fuit mãm vt subam simplicẽ accipere: ⁊ eã sic p̃ncipiũ ⁊ elemẽtũ entis esse dicere. Stoici aũt peccabãt in hoc q̃ formã ab extra venire esse direrũt. Secũdũ aũt illũ modũ nec est esse p̃ncipiũ: nec cũ mã facit vnũ nisi cõgregatum. Nõ. n. est vnũ ⁊ idẽ nisi qõ prius est in potẽtia sit idem numero postea in actu: hꝫ p̃m modum ⁊ esse sit differens. Idẽ aũt numero sic nõ est mã cum forma simplici: ⁊ iõ nõ fieret ex istis vnũ nisi ꝓgregatione vnius cũ alio. ꝓpter qõ forma extra mãm sumpta dici esse p̃ncipiũ ⁊ elemẽtũ nõ põt. In mã aũt sumpta est ipsa finis gẽationis ⁊ actꝰ mãe: ⁊ p̃ncipiũ esse ⁊ distinctionis ab alijs ꝓpter qõ est idẽ q̃ differẽtia p̃m rõnẽ differẽs. ¶ Sic igit pꝫ q̃liter forma sit p̃nm: ⁊ q̃liter mã ⁊ q̃liter in idẽ ꝓcurrit diffinitio data per mãm ⁊ formã cũ ea que datur per genus ⁊ differentiam.

¶ Cap̃. 9m. Et est digressio declarans intellectum. 14. que ꝓnionis ꝓprius ꝓpositę.

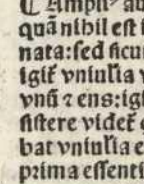

X isto aũt aliq̃liter innotescit qõ. 14. quesitus est. Si enim genera per aliquẽ modum p̃ncipia sunt ⁊ elemẽta entiũ: cũ in formis ille que sunt magis vniuĩles influant p̃m causalitatem nõ influentib⁹ minus vniuĩlib⁹ ⁊ nõ ecõuerso: videt marime vniuĩles eẽ per se p̃ncipia ⁊ elemẽta ⁊ minus vniuĩles nõ eẽ p se p̃ncipia sꝫ pmarime vĩles. ¶ Ampli⁹ aũt in motu ad formã illa marime est p̃nm ante quã nihil est in motu: hec aũt est marime ꝓfusa ⁊ ideterminata: sed sicut est in fieri ita est in eẽ ⁊ in entibus. Marime igit vniuĩlia videnꝫ marima p̃ncipia: sũt aũt marime vĩlia vnũ ⁊ ens: igit hec videnꝫ eẽ p̃ncipia entiũ p̃ma nõ huic obsistere videt q̃ vnũ ⁊ ens nõ sunt gẽa. Nõ. n. pinducta rõ ꝓbat vniuĩlia est p̃ncipia per hoc q̃ sũt gẽa: sed per hoc q̃ sũt prima essentialia: prima aũt essentialia esse vni ⁊ enti marime conuenit. ¶ Adhuc aũt in rõne p̃ncipij esse videt ante ipm nihil esse ⁊ ex ei⁹ esse sequẽtia ꝓstitui. sic igit ad oia sequẽtia se hũt vnũ ⁊ ens. ¶ Et hijs igt ⁊ hmõi rõnib⁹ stoici vnũ ⁊ ens esse direrũt p̃ncipia ⁊ el'nta entiũ. ¶ In ꝛtrariũ aũt hui⁹ peripatheticoꝝ obiecit subtilitas dicens oẽ qõ est p̃ncipiũ entiũ aut in qd aut in q̃le esse p̃dicatũ de ipsis. Et sicdẽ in qd sit p̃dicatũ opꝫ ipm esse p̃ncipiũ vt subm primũ qõ p̃nm est ad esse potẽtia ad p̃mũ subm. ¶ Si aũt sit p̃dicatũ in q̃le: opꝫ tũ illã qualitatẽ esse subalẽ sicut est actꝰ rerũ

& differētia: & ĩo dicūt illā verissime eē rerū subam & entiuz formā. In hijs aūt p̃ncipijs neqz potētia est actus neqz act⁹ potētia: & idē cōpositū nō est aliqd istoz sed nāe differentes & a se invicē & a cōposito sunt ambo p̃dicta: vnum aūt & ens sunt nāe: nō differētes ab aliquo eoz que sub ipsis accipiū tur. Nō igit̄ p̃ūt esse p̃ncipia & sube existentiū: qz aūt qd superius inducta quefuit: vtrū vniuliora gēa magis sint principia vel spālia magis: ĩo ēt de hoc alr q̃ superi⁹ opz disputare. ¶ Stoici. n. magis vniulia gēa magis dicebāt eē p̃ncipia: rum ꝓpter hoc q̃ sunt priora: tū propter hoc q̃ magis sūt simplicia & in plurib⁹ inuēta: tū qz ēt ab alijs separata sunt nō ab alijs depēdētia sed alia ab ipsis: & maxime qz prime cāe magis sunt ꝓpinq̃ cū ois denoiatio fiat ab aliq̃ ꝓpiorum: & alia aūt nō sunt māe vel spālissima. Cū. n. pria cā eq̃liter se hēat ad oia: & eq̃liter oia p̃hēat in seipsa in ea q̃ ma xime eq̃liter se hūt ad entia & maxime p̃habent ea maxime sunt p̃ncipia: hijs aūt adhuc addebāt rōnē cui⁹ sophisma nō videbāt dicētes hoc nō posse eē principiū qd̄ per aliquē modū est in alio & educit̄ de ipso. Spēs aūt oēs & differentias per aliquē modū videbāt eē in gēe: & per intellectū eductas de ipso eē ꝓpter qd̄ subalterna & vltima spālissima nul lo mō dicebāt esse p̃ncipia: ecōtra pipatheticī dicebāt nām eā & subam ꝑm hoc q̃ differēs est suba a nā gēis nō eē in ge nere: nec educi eā de ipso sed ꝑm esse potētiale forma & dīa est in gēe & ad eē accētale educit̄ de ipso: & ĩo prior est actus potētia suba & rōne. ¶ Est aūt & simplicior: cuz nō dividat̄ nisi per accēs. s. quantitate māe & est rō sua ꝑm vnūqd̄qz di uidētiū eadē: similiter aūt & opō subalis. Genus aūt cum dividat̄ potētie divisione: & cū potentia pfecta per actū ꝑm vnūqd̄qz dividētiū rōne efficiat̄ alia & alia: erit etiā subalis opō altera: eo q̃ ois potētia determinat̄ per analogiam ad actū: & sic divisibilius est genus q̃ dīa: & ĩz in plurib⁹ inuenia tur hoc nō est rōne simplicitatis: sz rōne divisibilitatis quā dirim⁹: & qd̄ dicit̄ separari ab alijs & non alia ab ipo: & ideo p̃us est nā & intellectu dōm q̃ verū est hoc: q̃ p̃us est hijs q̃ rum est p̃n'' & hec sunt spēs ꝓstitute sed nō est p̃n'' nāe illi⁹ que est differētia & act⁹ & forma: & ĩo nō separat̄ ab ipa sicut p̃or nā: sz sicut iperfectū a pficiēte: & sicut ꝓfusum a determi nāte: sicut separat̄ dualitas a qualibet spē pluralitatis ꝓsti tute per aggregationē: & sicut separat̄ trigonū a q̃libet figu ra pluriū angulo⁹ in q̃ est ꝑm quātitatē & q̃ntitatis divisio nem qū per formas numeroz & figuraz q̃ntitatis cōtinue & discrete fit divisio ꝑm hāc divisionē dualitas & trigonū non dividunt̄: sed sunt q̃sti p̃ma subta que fontis diuersis cōsti tuunt spēs discretoz & ꝓtinuoz: hoc ēt mō scit̄ q̃ act⁹ & for ma & differētia ꝓpinquior est motori: & genus propinquus māe: eo q̃ act⁹ est divinū & optimū & desideratū qd̄ plurib⁹ bonitatib⁹ cum primo ꝓuenit motore: & est melius eadē de cā & perfectius nō depēdens ad aliqd: sed potius ad qd̄ est alioz dependētia: & hic est verus peripatheticoz intellect⁹ & subtilis: & ꝑm hunc intellectū propinqora gēa sunt magis p̃ncipia: vt gener aliter dicat̄ quodlibet generū eo magis est principium quo magis vltimas differentias participat.

¶ Cap̄. 10^m. Et est digressio declarans intellectum. 15. que stionis prius inducte.

Continua aūt cuz hijs dubitatio que oīum est difficillima ꝓpter rōnū ad vtrāqz partē obuiā tium difficultatē: & ad ꝓsiderandū maxime ne cessaria: eo q̃ est de essentialibus & primis pri cipijs: & est ea que. 15. inducta est loco in ordi ne qōnū superius inductarū: de qua tū tā ali quid in p̃inductis est disputatum: hec aūt questio est vtruz illa que ꝑm se est cā & principiū substātie que forma vocat̄: sit aliqd ꝑter mām: aut nō sit aliqd ꝑter eam. In hac autez qōne diu cōtenderunt due secte stoicoz & epicureoz dicenti bus epicureis nullā penit⁹ esse cām ꝑter mām. Stoicis aūt vtrū forma sit aliqd separatū a mā. Sed vtrū aliq̃ suba di nihil sit singulare nisi mā vel per māz: sed nihil est forma p̃ ter mām: sed est quidā motus māe resultās ex ordine & cō positiōe & figura māe sicut direruūt Demo. & Leu. nihil erit in re nisi singulare. Et cū hec infinita sunt & infinitoz nō est scia nō erit scia aliq̃ de reb⁹: eo q̃ nō est scia alicui⁹ nisi per id qd̄ est vnū in multis & de multis & hoc non est mā: qz mā nō est vnū in multis & de multis: adhuc aūt esse ꝓpetuz & imobile nō est nisi vnū: mā aūt hz eē perpetuū & imobile in oibus: igit̄ hoc esse est vnū: eo q̃ ipsa ante oēm mutationē est & motū & post oēz mutationē & motū eadē ꝑmanēs: sicut alibi sepe ꝓbauim⁹: est igit̄ mā ꝓpetuum qd & imobile ꝑm subam a forma igit̄ nō recipit eē aliqd. ¶ Cum igit̄ forma nō sit inuenta nisi ꝓpter esse qd̄ ꝓfert: videt̄ ꝓpter nihil pen tus forma esse inuēta: forma igit̄ nō est aliqd in gēe cārum ꝑter mām. ¶ Amplius ex duob⁹ diuersis in nā & esse nō fit vnū aliqd ꝑm esse & nām: propositio. n. per se nota est q̃ ex vno simplici fit vnū: & ex duob⁹ diuersos modos habenti bus in cāndo nunq̃ fit vnū: ex mā & forma fit vnū nō ꝓgre gatione sed nā & esse: igit̄ forma vnū videt̄ esse cū mā ĩz mō q̃dā differat: & hec rō maxime mouebat epicureos. ¶ Ad huc aūt inducebāt q̃ quicquid est in re est singulare: singu lare aūt est incōmunicabile: forma aūt ab oib⁹ a qb⁹ eē po nit̄ dicit̄ eē coicabilis & cōis: igit̄ nihil est in rerū nā de for mis. Substātia aūt oium rerū aliqd est in ipsis rebus. ¶ Cū igit̄ nō sint nisi duo essentialia rerū principia: forma. s. & mā nō videt̄ aliqd esse principiū rerū preter mām. Hijs igit̄ & similis rōnibus qdā cū antiquis epicureoz pbis ꝓsentien tes dicunt formā nihil penitus esse ꝑter mām. ¶ Cōtra qd̄ stoici obijciētes dicunt: q̃ si verū est qd̄ inductuz est perire sciam & perire intellectū & perire id qd̄ est per nām: scia eni nō est nisi per id qd̄ vnū est in multis sicut p̃inductū est: in tellectus aūt nō est de hoc qd̄ sentit̄ sed potius de hoc qd̄ p abstractionem accipit̄ ab intellectu. Nō aūt fit abstractio māe a mā: sed potī⁹ forme a mā: igit̄ forma est aliud a mā. Intellectus. n. fit per id qd̄ idem & vnum est in multis simi litudo essentialis eoz hoc aūt nō est materia: qz nō est vna materia in multis sed potius diuersa que diuersitas causa est diuersitatis numeri in eis esse etiā perit ab existentibus si nō fit forma. Esse. n. actus est alicuius essentialis cause. Non aūt est actus cāe illius que se hz ad esse & non esse. Ad esse aūt & nō esse se hz potētia: māe igit̄ eē nō est act⁹ siue ef fectus māe. ¶ Opz igit̄ ponere formā ꝑter mām cuius effe ctus sit esse. Hijs igit̄ & hmōi rōnibus forma ponit̄ esse cā ꝑter māz: & q̃ mā ponit̄ vnū quid & perpetuū & imobile hoc est verū quātū ad hoc q̃ nō mutatur vel mouet̄ ab esse vel ad esse materie. Sed nō quantum ad hoc q̃ non mutetur ꝑm esse & esse sicut mutat̄ subm mutationis & motus & pro pter hoc esse necessaria est forma. ¶ Similr etiaz vnū fit ex mā & forma nō in eo q̃ hec duo sunt sube differentes ꝑm se ipsas sed in eo q̃ mā analogiā hz ad formā: per hoc q̃ foia ꝑm esse cōfusum & iperfectū est in ipsa. Idem. n. qd̄ est in po tentia fit in actu & ĩo idem & nō congregatuz fit ex potentia & actu: propter qd̄ etiam diffinitio cōplectens potentiam et actū est vnū ꝑm esse & nō multa: ĩz etiā in re existentia singu laria sint & incōmunicabilia: tamē forma accepta ꝑter rem cuius est forma cōmunis est & principiū cognitionis sicut se pe in antehabitis determinatum est: & tūc accipitur tribus modis ante rem. s. sicut causa formalis: & in re & post rē per abstractionē separata ab ipsa ꝑm quos modos tripler vni uersale stoici esse direruūt sicut in alijs locis sepius deter minauimus: hic igitur est intellectus. 15. questionis.

Nō qđo foia cōis que ē co gnitiōis p̃n'' tribus modis accipit.

¶ Cap̄. 11^m. Et est digressio declarans intellectuz. 16. qōnis.

Sextodecimo vo loco querit̄: vtrum forma lo co & subiecto & esse separata sit a mā vel non sit separata ab ea sed coniuncta eidem loco & sub iecto esse habens in ipsa & nō ens extra ipsaz: & hec questio est inducta ex cōtrarijs assertio nib⁹ stoicoz & pipatheticoz. Stoici. n. formas extra mām separatas esse dicunt & esse formantes eas que sunt in mā: & eas que sunt in mā esse imagines quasdā & re sultatiōes & vmbras earū que vere forme sunt & extra māz esse habēt: huius sue assertionis multas & fortes afferētes probationes: quarum prima est: q̃ forme oēs prodeunt ex lumine prime cause: que se habet ad totam mām sicut arti fex ad totum artificiatum: & sicut formatiua virtus que est in semine ad formationes membrorū. ¶ Si igitur sic sunt in lumine cause prime sunt oēs ante materiaz: & extra eam ꝑm esse & locum & sic constat omnes formas ꝑm esse separa tas existere a materia. ¶ Adhuc autem omne formatum

hz aliquid formās ipm qō est extra ipm sicut agens ⁊ operans est extra patiens ⁊ operatū. ¶ Cū igit forme māles in mā formate sunt: opz q̄ agens ⁊ formās sint extra māz: hoc etiā argui videt ex rōne gnantis qm generans est dans formam quā superflue dare videt si forma est in mā ⁊ cū ipsuz generans ⁊ mouēs sit extra mām vident forme omnes separate extra mām existere. ¶ Amplius ad hoc est motꝰ celestium vt ex motore primo formas in se defluētes per motus suos actiuis ⁊ passiuis influant: ⁊ per generationē ⁊ cōplexionē illoz in inferiorib⁹ explicent. Si igit sic discedunt nec descendunt nisi ab hijs principijs in qbus sunt: vident forme primitus in his que extra mām sunt existere separate: ⁊ prime quidē forme esse diuine ⁊ intellectuales. Secunde aūt in sitibus ⁊ ꝓportionibus periodi ꝗst mathematicā ante qualitates actinas accipiētes dimensionē: in tertio loco subijci passiuis ⁊ actiuis sensibilium. Sunt igit triplices forme diuine mathematice ⁊ sensibiles sicut ꝓplato tradidit: qui in secta stoicoz ꝑcipue floruit: ⁊ scōe quidē imagines quedā sunt primarū: tertie autē resultationes ⁊ vmbre quedā secūdaz: prime aūt secūdarū ⁊ tertiaz archetypus. ¶ Si aūt objicit de formis accidentiū que nō possunt intelligi esse separate dicūt stoici nullā esse instantiā: q̄z accidentia potius sunt esse q̄z essentie: nec sunt esse simpliciter sed modi quidā essendi: ⁊ cū in accidentibus accipit vniūle qō dicit quid accidētis est ipa quidditas nō simpliciter qddi, tas sed qualitas vel quātitas modū quēdā imitās qddita, tis ⁊ sube: ⁊ ideo accidens causat omnifariaz nec hz talē a primo descēsu: sicut forme substātiales sed fluit a subto cuiuslibet forme substātialis. ¶ Addūt et stoici: q̄ cū in omni substantia naturali triplicē inueniamus modū: vnū quidē qō substātia est: aliū aūt qō determinabilis est ⁊ determinata dimensionibus ⁊ figuris. Tertium autē q̄ distincta est ⁊ distinguibilis affectionibus qualitatū actiuaz ⁊ passiuaz: opz q̄ isti modi causas hēant ad quas referant. Qō autez substātia est nō pōt habere nisi a primis substantie principijs inter que fons ⁊ origo est lux ⁊ intellectus cause prime: fons aūt ⁊ origo omnis mēsure ⁊ figure est dimēsio ⁊ figura periodi. ¶ Cū igit in hijs sicut in mouētib⁹ ⁊ instrumētis sui esse est substātia: mēsurabilitatē accipit ⁊ figurabilitatē: in mā aūt actiuoz ⁊ passiuoz necesse est q̄ affectū agētium ⁊ patientiū accipiat: adhuc aūt in assertionez sue opinionis adducunt sic esse in maiori mūdo: sicut est in minori: minor aūt mundus perfectus nō est nisi homo per intellectū agentē ⁊ operatiū operans: ⁊ sub se habēs motores per imaginationes ⁊ sensum mouētes ⁊ in potestate habētes vniuersam mām mēbroz corporis: in hoc aūt exemplo omnes formas substantie membroz ab intellectu agente procedere: ⁊ in ipso simplices esse substātias: in imaginationis aūt virtutibus dimēsibilitatē ⁊ figurabilitatē accipere: ⁊ in mā qualitatibus sensibilibus affici. ¶ Similr igit erit in mūdo maiori in quo ad intellectū primi motores secūdi qui quātitati ꝓiuncti sunt ordinant vt instrumētaliter seruientes: ⁊ mā elemētoz subiacet sicut mā quaz in potestate habet motor primus: ꝓpter qō primū vocāt paternū intellectū. Secundū aūt sicut deos quoz opifer ⁊ pater est intellectus primus. Mundū aūt sensibilē sicut filiū ⁊ mām sicut materculā. Aliquādo aūt primū dicunt sicut aiam mundi: ⁊ z'''' sicut vires: ⁊ z''' sicut corpus diffinientes primuz sicut Apulleius tradit dicēs primū esse mundi aiam motu ⁊ rōne mundū gubernantem: hec igit cōfirmatio est opinionis stoicoz de separatione formarū. ¶ In contrariū aūt huius totis viribus peripathetici objiciunt dicētes: q̄ sine nā intrinseca vt est omnis forma substātialis mā subm esse non pōt motus ⁊ mutationis que est generatio cuius in ꝓpatulo demōstratio est: q̄z mutatio omnis est forma post formā ⁊ iō prima mutatiōis inchoatio est forma de potētia exiēs ad effectū. Cum igit mā subm sit gnationis: primū opz formas oium generabiliū esse in mā. ¶ Adhuc aūt si nihil forme preexistit in mā: mā per analogiā ad formā nō determinat: nō igit est aliqua mā alicui rei magis propria q̄z alia: ⁊ sic redit incōueniēs in pbicis ip̄probatū: q̄ ex qbus qōlibet pōt generari q̄z mā per hoc qō est tm substātia a forma differens eq̄liter se hz ad oēm formā recipiendā. ¶ Amplius si nihil forme in mā preexistit ꝑm hoc vnū ꝑm esse vel essentiam nō fit ex mā ⁊ forma: q̄z nō est idē ꝑm subam qō primo est in potētia ⁊ postea in actu. Sed est ibi ꝓgregatio duoruz naturas differētes habentiū: que nō vere faciūt vnū: neq̄z vna diffinitio erit sic ex mā ⁊ forma ꝓstituti que oia absurda sunt ⁊ recto intellectui ꝓtraria. ¶ Amplius si forma extrinsecus est ingrediens in mām in omni generatione forme inductio incipiet in exteriorib⁹ māe: ⁊ sic paulatim ingredietur ad interiores partes māe sicut videmus fieri in inflāmatione lignoz ab igne. ¶ Huius aūt ꝓrium videmus in oium gnatione pbica ⁊ precipue in gnatione aiatoz in quibus partes māe prius interioribus distribuunt: ⁊ tunc demū exterioruz incipit formatio. ¶ Amplius aūt forma que oino est ab extrinseco est ingrediēs in mām de potētia nulla māe eductaz sicut est intellectus. Videmus in nulla māe obligatione coartari: neq̄z alicui⁹ corporis actū fieri. ¶ Si igit omnis forma sic ab extrinseco ingredit de nullla māe potētia educta necessario relinquit omnē formam esse liberaz: ⁊ nullius materie actū existere: ⁊ huius ꝓnītie necessitatem ꝓplato vidit: qm dixit substātias rerum esse intellectus simplices ab omni mā puros: hec igit ⁊ hmōi sūt que peripathetici inducunt: ⁊ q̄z nos hic suscepim⁹ vias peripatheticoz declarare: dicimus cū Auer. q̄ nulla causa fuit quare pbi vias Aristo. peripathetici in plurib⁹ secuti sunt nisi q̄z pauciora vel nulla incōueniētia sequunt ex dictis eius: ꝑm igit intellectum Aristo. dicimus oēs formas potētia esse in mā ⁊ per motum educi de ipsa. ¶ Ad ea aūt que inducunt stoici de lumine primi mouētis dicenduz videt: q̄ illa non probant formas esse distinctas extra materias nisi in rōne forme efficiētis: que cā alia est a causa formali: forma enīz eadem numero que in efficiente primo est ⁊ est lumen intellectus ⁊ ratio operis nō efficit in mā: sed ꝓueniens vel similis ꝑm q̄ est possibile q̄ effectus imitet cām: ⁊ oia secunda mouentia sunt instrumēta primi: ⁊ mouēt in virtute forme intellectus agentis a primo vsq̄z ad vltimum: sicut mouent qualitates elementales in semine per virtutem ⁊ spēm formatiue virtutis que est in spiritu seminis: ⁊ sicut mouent qualitates elemētales in corpore animato per virtutem et speciē anime que est in eo: ⁊ quo ad hunc modū motus primi mouentis ⁊ instrumentoz dicunt diuine idee ⁊ celestes forme formātes ⁊ imprimentes ⁊ agentes ⁊ extra manere: ⁊ materiales forme dicuntur resultationes ⁊ vmbre ⁊ imagines ⁊ formata quedā hz totū esse earū educat de materia: hoc etiā mō generās est dans formā: nō quidem eandē que ꝑm esse est in ipso sed similē illi vel cōuenientē quantū possibile est educendo de mā: nec ad hoc est motus celestium vt easdē que in primo sunt motus influat: sed vt instrumenti virtute formet a primo vt ad cōueniens moueat mām. Et ex hijs patet q̄ nō est aliud vniūle a particulari nisi in mō: ⁊ q̄ sunt eadē principia essendi ⁊ cognoscendi: nec sunt aliq̄ forme mathematice inter ideales ⁊ sensibiles: ⁊ q̄ vera est instātia de accidētib⁹ quo ad hoc q̄ forma subalis educit de mā sicut ⁊ accidēs: hz alius sit modus eductionis vtriusq̄z: ⁊ iō sicut accīs nō hz esse separatū a suba: sic forma substantialis nō hz esse separatū a mā. ¶ Qz aūt est tripler forme determinatio causat ex principijs eius ꝓprijs: qm illa per se faciūt eā esse subam: per esse aūt qō habēt in mā mobili faciūt ipsam quātitate determinabilē: ⁊ per esse qō hīt in mā sensibili faciūt ipsam affici passionib⁹: ⁊ hui⁹ cām in multis locis determiauim⁹: ex hijs aūt vlteri⁹ pz q̄ forma ꝑm esse nō est ante rē cuius forma est: nec aliud est intellect⁹ entis: ⁊ aliud esse ei⁹ sed idē ⁊ sic dissolut qō iducūt stoici.

¶ Cap. 12''''. Et est digressio declarans intellectum. 17. questionis inducte.

Onsequēs aūt quesitū est. 17. in ordine superius enumeratarū qōnū ⁊ hoc est: vtrū vnum sit hoc principiū qō est suba aut plura numero: hec enim qō est orta ex preinducta ⁊ superius ꝑm dicta Aristo. iperfecte disputata: oium enī stoicoz sentētia fuit subam hāc vnā numero simplr annerā trī sibi eē quādā pluralitatē: huius aūt rōnez assignabāt: q̄z siue forma cōsideret ex parte originis siue in seipsa siue ꝑm cōparationez ad ea quoz est forma: semp est vna numero ⁊ eadē. Si.n. ex parte originis ꝓsideret est ipa vna ⁊ eadē idea que lumen est operatiū intellectus primi

Auerroim vide ꝓ hac sntia i 2° ce. cō. p. ⁊ 12. met. cō. 18

agētis:nec hoc ꝑm esse vel essentiā multiplicabile est per aliquē modū cū sit suba primi intellect⁹:sicut suba anime vna est nō multiplicata separās tñ virtute ꝓpria vnius ⁊ eiusdē spēi foias ossis ⁊ carnis ⁊ nerui ⁊ alioꝝ mēbroꝝ filiū ⁊ etherogeneoꝝ. ¶ Si āt i se ꝓsiderēt foia simplīr ē ēntia simplex ⁊ inuariabilis:igit̄ ex illa pte ēt ē vna simplīr. Si aūt cōparēt ad ea que sunt post eaz hoc est ad ea quoꝝ est foia:ꝓstat q̄ ipsa causa est vnitatis ⁊ pluralitatis oiuz illoꝝ:igit̄ vnitas ⁊ pluralitas ipsius nō causat ab ipsa:⁊ iō si in se est vna ipsa ēt in illis erit vna:⁊ sic videt oibus modis forma vna ⁊ eadem numero remanere. ¶ Amplius q̄ subtractis oibus se cōsequentibus remanet vnū ⁊ idē ipm in se vnū est ⁊ idem. Subtractis aūt oibus formā ꝓtib⁹ nō remanet nisi forma vna ⁊ eadē:q̄ in se forma est vna ⁊ eadē. ¶ Amplius forma que p̄dicat de oibus similitudinē essentialē habentib⁹ aut est vna ⁊ eadē re ⁊ nomine:aut noie quidē eadē ꝯ re diuersa:⁊ si eadem re ⁊ noie forma vna erit in oibus re ⁊ noie. Si aūt est diuersa re ⁊ noie eadē:tūc equiuoce p̄dicat ⁊ hec est rō Auerrois in qbusdā libroꝝ suoꝝ ⁊ reputat eā fortē ⁊ isolubilē. ¶ In ꝯtū aūt huius est q̄ sicut in p̄missis habitū est quedā formaꝝ diuidit quātitate ⁊ quedā diuidit formalibus differētijs:⁊ quocūq̄z mō fiat forma semp agit̄ in plura litatē:ad hoc aūt ois forma numerat numero subti. ¶ Cō stat aūt subiecta esse plura:plures igit̄ sunt ⁊ forme ⁊ multe numero:huius aūt q̄onis veritas satis pz in disputatione priori in qua Aristo. sententiā declarauim⁹:forma.n. ꝑm q̄ est in multis multiplicat per aliud:ꝑm aūt q̄ est de multis est vna per se:⁊ ꝑm rōnē nō habens ex se diuersitatē numeri ꝯ aūt sit vna ꝑm originē ⁊ in se ⁊ ꝑm q̄ est de multis tamē cuilibet haꝝ vnitatū quedā est annexa pluralitas. Una enim idea in lumine intellectus practici pluralitatē hz rōnuz ad spēm ⁊ finē operū relatarū:sicut vnus intellect⁹ rō est ossis ⁊ nerui ⁊ manus ⁊ pedis q̄ intellectus corpus operat:cuz tamē intellect⁹ per se idea siue spēs vna sit:⁊ hāc pluralitatē facit relatio spēi itellectus ad opus:forme aūt ꝑm se ꝓnera virtutū ⁊ prātū pluralitas est:⁊ hāc pluralitatē facit fluxus forme de pluribus per ordinē ante se p̄positis sicut pluriuz potestatū est vita q̄ esse:⁊ sensus q̄ vita ⁊ intellectus q̄ sensus:forme aūt que est de multis cōnexa est subiectoꝝ pluralitas ꝑm potentiā vel actū:qz vl est in multis vel in multis pōt esse quātum est de sua nā:cū sit cōmunicabilis:hoc igit̄ mō forma est vna de multis re ⁊ rōne sicut dicit Auerrois. ¶ Separata.n. ab hoc ⁊ nūc remouet id qō idē est vbiq̄z ⁊ semp:cuius locus ⁊ spēs est intellectus eo q̄ sicut dixim⁹ in libro de nā aie ⁊ opere ipsius intellectus est spēs intelligibiliū ⁊ locus:erit enim agens intelligibilia per intellectū agētem:⁊ est species intelligibiliū per lumen agentis qō ꝓpria est intelligibiliū forma:⁊ est locus intelligibiliū per intellectum possibilē:ex hijs.n. trib⁹ ⁊ minus natura constat intellectualis:⁊ hec se habēt sicut sol ⁊ lumen solis ⁊ perspicuuz ad colores esse ꝑm q̄ est motiuus visus. Et hoc modo dicunt pbi q̄ idē vnitē est in omni intellectu ⁊ est vbiq̄z ⁊ semper p̄ntia sui potius q̄ informatione subiecti alicuius.

¶ Cap̄.13ᵐ. Et est digressio declarans intellectū.18.q̄onis.

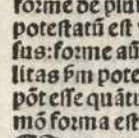

Ulta aūt p̄ncipium qō vere est suba est in mānec separatū ab ea ⁊ est vnū ꝓiunctū tñ multitudini:opz induci q̄onē.18.vtrū.s.sit aliqd preter simul totū cōpositū ex mixtis ⁊ compositis alia quāūcq̄z cōpositione qō grece sinolon vocant:⁊ hoc marime dico sinolon siue totum q̄ aliquid nomine forme totius ⁊ cōpositi p̄dicat de mā sic cōposita nihil addēs nomine p̄dicati nisi māe cōpositionē:sicut coagulatū liquabile arefactibile scissibile ⁊ alia hmōi q̄ in scia metheoroꝝ sūt a nobis determinata:aut forte nihil addit supra hoc:aut in qbusdā addit in qbusdā aūt nō addit:⁊ tūc opz querere ⁊ scire q̄lia sunt in qb⁹ addit ⁊ qualia sunt talia in qb⁹ non addit. Si.n. nihil addit in oibus sicut Empe. ⁊ multi direrunt q̄ suba formalis nō est nisi armonia cōpositoꝝ ⁊ cōpositionis tūc nō opz nos aliqua conside rare per spēm sed inuenire que sit prima mā in quolibet:⁊ ducat:⁊ sciem⁹ totā mām entiū sicut in liquabilib⁹ calido ⁊ humido dirimus mām primā esse a quā:arefactibiliū autē talē calido ⁊ sicco dirimus de mā terre esse:⁊ si sic est in oib⁹ oium ēt aiatoꝝ ⁊ celestiū scirem⁹ nām:qñ scimus ꝓpriam eoꝝ mām ⁊ quo agēte ⁊ quo patiēte ad cōpositionē ꝓueniūt ⁊ hoc qdē multi ēt posterioꝝ phoꝝ ⁊ modernoꝝ direrūt volentes formas nihil esse nisi accidētia cōpositionis ⁊ miscibiliū intātū q̄ ⁊ itellectū possibilē qui locus est spērū mixtarum quādā ēntoꝝ tradiderunt esse:quoruz ratio est:q̄ oē esse qō est in aliquo est in eo ꝑm potestatez eius in quo est. ¶ Quz igit̄ foie sunt in cōposito sinolon sunt in eo ꝑm potestates cōpositi:est aūt potestas cōpositi ꝓportio potestatuz eoꝝ que cōposita sunt ⁊ mixta:forma igit̄ ois que est in cōposito sinolon nō est nisi ꝓportio mixture ⁊ cōpositionis eorum que miscenē ⁊ cōponunē hoc idē astruebāt per rōnem forme. Cum enim omnis forma endelechia sit potētie materie sicut docēt peripathetici:⁊ potētie māe nō sunt nisi ꝓportiones potentiarū ⁊ virtutū eoꝝ que mixta sunt ⁊ cōposita nō erit forma actus nisi hmōi potentiaruz sinolon ⁊ sic forma nō erit nisi talis cōpositionis ⁊ sinolon armonia. Talibus igit̄ formis ⁊ nō alijs circundatā direrūt esse mām:⁊ hoc ꝑm poeticas fabulas peplū direrunt esse palladis:⁊ qz difficile est scire naturas ⁊ quātitates hmōi miscibiliū direrunt q̄ peplū hoc nullus hominū reuelare pōt:cū tamē pallas scit quicquid est ⁊ erat ⁊ erit ⁊ quicqd in mūdo appatet ⁊ nō apparet ⁊ de hijs nos alibi locuti sumus:in cōtrarium huius objicit:qm̄ si forma nō est aliquid preter sinolon non est ambo ista que sunt forma ⁊ materia tūc nulla potestas apparet in sinolon nisi qualitatū cōpositi:sed vbi nō est potestas ibi nō est opus. Opus ergo oino nullū erit nisi qualitatum cōpositionis nullū igit̄ erit opus anime:qz omne illud opus est ꝑm potētias vite ⁊ nō ꝑm potētias sinolon siue cōpositionis. Opera autē vite sunt nutrire augere mouere ꝑm locū sentire ⁊ intelligere ⁊ hmōi alia. Qō qz omnib⁹ pz esse falsum ꝓstat preinducta non solū esse falsa sed heretica nec patiendū est tales homines viuere qui quicquid boni est in natura nituntē destruere. ¶ Dicamus igit̄ huius qō nis determinationē q̄ in quibusdā forma nō est aliqd preter sinolon que sunt mālia nō attingētia nature perfectum: sicut est nix grādo ⁊ qualia dirimus in metheozis ⁊ in alijs est aliqd p̄ter formas sinolon que nature perfectius attingunt sicut marime sunt animata. Si autē in animatis aliquid est cuius anima separat a materia vt perpetua ⁊ incorruptibilis:hoc iam in parte in scientia de imortalitate anime tradidim⁹:⁊ ad hoc in hac scia posterius ostēdemus: ea autē que inducta sunt in cōtrarium nō est difficile soluere. Materia enim nō solum habet potentias ⁊ virtutes ex miscibilibus:sed etiā ex influentia celestiū desuper ⁊ ex virtute mouētiū itellectuū supcelestiū:⁊ ex vtute aiarū in q̄rū corporib⁹ dirigit̄ ⁊ maturat sicut in scia de aialib⁹ determinatū est ⁊ ꝑm hmōi potentias perfectiuos accipit actus qui sunt aliquid p̄ter sinolon:tāta igit̄ de.18.q̄one dicta sunt.

Determinatio questionis.

¶ Cap̄.14ᵐ. Et est digressio declarās itellectum.19.q̄onis.

Ex quo igitur iaz cōstat principia formalia esse aliquid in qbusdaz preter sinolon:in quibusdam autē nihil restat inducere id qō.19.quesituz est vtrū sint determinata principia talia siue sint in rationibus sicut illa que sunt aliqd p̄ter sinolon siue sint in subto:sicut illa que nihil sunt nisi forme sinolon sint determinata numero:ita q̄ sint duo vel tria vel aliquid ꝑm numerum aliquē ⁊ non plura:aut determinata ꝑm speciē:ita q̄ sint vnius vel duarum specierum vel alicuius determinati alterius numeri hz sint indeterminata ꝑm numerū subtoꝝ suoꝝ:⁊ quocūq̄z mō dicant esse determinata:ita q̄ nec ordine nec cōpositione sint agibilia in pluralitatē maiorē q̄ sit numerus in quo determinata sunt principia:cuz principia formalia entibus dent esse ⁊ rationem ⁊ substantialitatem concludit:q̄ entia non erunt plura q̄ sunt principia sicut in antebabitis ostensum est disputationibus:⁊ ideo multi fuerunt qui infinita direrunt esse p̄ncipia forma ⁊ subto ⁊ oia esse in oibus. ¶ Cōsiderauerunt enim q̄ principia incorruptibilia sunt:⁊ ideo ad inuicem in cōpositione ⁊ mixtura nō transmutantur ꝓpter qō nullum direrunt esse actū mixti:sed ois actus esse principiorum compositoꝝ ⁊ denominationem fieri a dominante cum tamen omnia sint in oibus. Cum.n. incorruptibilia sint nō alterant adinuicē sicut dicūt. ¶ Alij aūt determina-

ta dicũt esse principia in specie: ⁊ nõ ꝓm numerũ subiecti vt Platonici: qui ideas dicunt esse principia ⁊ has numero intellectuũ primoꝝ esse spẽs determinatas: eo ꝙ tot sũt idee prime: quot sunt intellectus actiui qui in potestate habent mãm: que tũ idee oẽs sunt ex ipsa vnius ⁊ simplicis intellectus primi idea: ⁊ ad illas oia formanꝯ subta mãe: ꝓ rõne ponentes ꝙ ante oẽm multitudinẽ est vnitas: ⁊ ois multitudo reducit ad vnũ: ⁊ sic ois multitudo subtoꝝ ad vnuꝫ in forma reducit: ⁊ ois multitudo formaꝝ reducit ad vnitatẽ illã que est formaꝝ spẽs: ⁊ hoc est intellect⁹ agens formãs: ⁊ multitudo taliũ intellectuũ reducit ad vnã vni⁹ primi ideã que est spẽs ⁊ lumen oium intellectuũ actiuoꝝ: ⁊ isti nõ aberrant oino sicut in ꝯsequẽtib⁹ apparebit. Alij aũt subiecti numero dicũt principia esse determinata dicẽtes: ꝙ oia sunt aut aqua vna: aut vnus aer: aut vn⁹ ignis: aut aq̃ ⁊ ignis: aut quecũq̃ duo aut tria aut oia q̃tuor elemẽta intransmutabiliter cõposita: ⁊ cõpositione sua entia faciẽtia: que non sunt aliud ab ipsis. Et hoꝝ oium rõnes laꝫ in antehabitis determinauimus: hec igit̃ de ista qõne cũ hijs que in precedentibus determinata sunt sufficiant. Sic igit̃ patet determinatio .7. questionum que de principio formali sunt.

¶ Cap̃.15ᵐ. Et est digressio declarans intellectũ questi. .20.

Iceſima aũt q̃ō est vtrũ eadẽ sint corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ principia: an diuersa. nec mõ querit̃ que sunt principia sed quoꝝ: nec de vno querimus quocũq̃ principio: sed de quolibet ꝓm quãlibet cãm determinatã. De hac igitur questione: si qua multa ꝓm theologizantes dicta sunt alr aũt adhuc de hac disputare opꝫ. ¶ Si. n. eorũdem effectuũ sint principia eadẽ videt̃ ꝙ ꝯrarioꝝ effectuũ sint principia ꝯrraria: corruptibilia aũt ⁊ icorruptibilia sũt ꝯrraria: videt̃ igit̃ ꝙ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ principia sint ꝯrraria: ⁊ hec fuit rõ Manichei de duob⁹ principijs ¶ Adhuc aũt principiũ primũ cã est per se aut nõ: si non est cã per se: nõ est primũ: sed ante ipsuꝫ est principiũ aliud. Si aũt per se causa: tunc nõ causat aliquid nisi in sui ꝯformitatem. ¶ Si igit̃ principiũ est icorruptibile erit omne causatũ suũ incorruptibile. Videmus aũt multa corruptibilia: q̃ illa sunt ab illo quodã principio. Dicet aũt fortasse aliquis ꝙ primũ principiũ causat per volũtatẽ ⁊ intellectũ ⁊ iõ causat prout vult. ¶ Contra hoc est q̃ō in sequentibus huius scietie ꝓbabit̃: ꝙ in primo voluntas est idẽ ꝙ essentia: ⁊ nõ disponit̃ diuersis volitis. igitur causatio sue volũtatis est vno mõ sicut causatio nature ⁊ sic sequit̃ idem q̃ō prius conclusum est. ¶ Adhuc det̃ ꝙ causet per intellectũ: videmus aũt ꝙ celestia per intellectũ mota vno mõ mouent̃ semp ⁊ nulli subiacent diuersitati. Cum igit̃ intellectus primi magis sit stabilis q̃ꝫ intellectus motoꝝ: magis vno mõ erit cãtio intellectus primi q̃ꝫ sperarum celestium. Quicquid igit̃ procedit per ipm: ꝓcedit per vnũ modũ ⁊ in dispositiõe vna. Cũ igitur res sint contrariarum dispositionũ nõ videnꝯ ꝓcedere ab vno ⁊ eodẽ principio hec ⁊ hmõi mouebãt Pitagorã ad ponendũ duas fictitias principiorum: vnã boni ⁊ alterã mali: ⁊ tota causa huius dispositionis est: q: querebãt cãm mali ignorantes an est malũ: ⁊ quid est malũ. ¶ Hos autẽ quantũ hoc negocium exigit determinare volẽtes inducta dicimus ꝙ malum in natura nõ est aliquid existentiũ: ⁊ iõ nõ habet causam aliquam essentialem: sed priuatio est armonie ⁊ cõmensurationis principioꝝ cõstituentiũ ⁊ priuatio modi ipsorum: ⁊ ideo nõ habet causam esse causantem sed defectus causalitatis est sibi cã: cum malũ naturalium q̃ō est corruptio: nihil aliud sit q̃ꝫ cõtra naturã illaꝫ esse que est ꝓportio principiorũ cõstituentiũ in esse: ⁊ solutio modi compositionis ⁊ armonie eoꝝ. Dico igit̃ ꝙ in hijs in quibus inequalis est distantia ⁊ conuenientia ad principiũ primuꝫ nõ est equalis participatio esse diuini: quãꝫ propinquissima: sicut intelligentie sine motu participant: ꝓpter q̃ō intelligentia indiuisibilis ⁊ simplex facta est in luce principij primi. Magis aũt distantia participant hoc per motũ localem in quo est suba incorruptibilis mota sicut corpora supcelestia: que aũt sunt in vltima resultatiõe participant hoc per successionẽ generationis habẽtia cãm sue successionis motũ declini circuli in quo elõgatio generãtis primi soluit armoniã: ⁊ inducit corruptionẽ generatoꝝ: ⁊ hoc est corruptio ⁊ nãe malũ: ⁊ per hoc patet: ꝙ eadẽ sunt mouentia principia corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ: sed mouentia nõ mota sunt principia corruptibiliũ per instrumẽta que sunt mouentia mota per accessum ⁊ recessum ⁊ alios motus siue diuersitates: ita ꝙ semp mali nulla est causa efficiens sed deficiens. Quoniã si mouẽs presentia facit esse absentia facit nõ esse sicut pꝫ per inducta. Q̃ō igit̃ dicit̃ ꝙ ꝯrarioꝝ cõtrarie sunt cãe per se falsum est si sub contrarijs cõprehendunt̃ priuatiue opposita: sed vnum ⁊ idẽ diuersimode se bñs causat taliter opposita: nec negãdũ est qn ꝓncipiũ primũ sit cã per se ⁊ essentialiter: ⁊ ꝓm voluntatẽ vno mõ stãtẽ semp ⁊ ideo ad oia equaliter se hꝫ: sed nõ oia eq̃liter se habẽt ad ipm sed quedã ꝓpinquius ⁊ quedã longinquius ꝓm perceptionẽ suaꝝ bonitatũ: sicut alibi sepe diximus: ⁊ ex hijs cũ illis que in antehabitis determinata sunt pꝫ satis ꝙ tenendus est de ꝓinducta questione. Nos enim hoc de malo animẽ ⁊ bonis in moribus nõ loquimur: q: nõ est de ꝓposita questione ꝓm propositum opus q̃ō hic prosequimur.

Solutio.

¶ Cap̃.16ᵐ. Et est digressio declarãs intellectũ. .21. q̃ōnis.

Einde est querẽdũ de intellectu q̃ōnis. .21. vtrũ s. oium tam corruptibiliũ q̃ꝫ incorruptibilium ꝓncipia sunt incorruptibilia: aut corruptibiliũ ꝓncipia sunt corruptibilia: ⁊ icorruptibiliũ in corruptibilia: ⁊ q: de mouẽtib⁹ iam cõstat per determinationẽ q̃ōnis ꝑcedentis queram⁹ de alijs ꝓncipijs mãlib⁹ ⁊ formalib⁹ ⁊ finalib⁹: videnꝯ enim ꝓncipia mãlia esse icorruptibilia per Aristo. determinationẽ in superiori positã disputatione: q: nec mot⁹ esset neq̃ mutatio nisi subm q̃ō est mã incorruptibile ⁊ ingñabile ponat: sicut ꝯstat ex scia primi ꝓbicoꝝ. per eandẽ. n. demꝓnationẽ constat ꝙ forma neq̃ gñabilis est neq̃ corruptibilis neq̃ mobilis. Quicqd. n. ꝓm essentiã nõ fit per motũ vel gñationeꝫ esse supponit̃ ante oẽm motũ ⁊ ante oẽm gnõnẽ ꝓm essentiã nõ fit per motũ vel generationẽ: forme aũt essentia esse supponit̃ in mã ante motũ oẽm ⁊ ante generationẽ oẽm. Non fit igit̃ per motũ vel generationeꝫ: huic demonstrationi nõ obstat ꝙ forma nõ est in mã nisi ipotẽtia. Impotẽtia. n. esse dicit̃ esse cõpositi: nõ esse forme ꝓm eẽntiã: forma. n. per eẽntiam eadẽ est siue fit in potentia siue fit in actu. Q̃ō aũt ꝓm essentiam ꝑsupponat̃ esse in mã ex hoc pꝫ: ꝙ oẽs pbi in hoc ꝓuenerũt ꝙ nihil fit pbice ex nihilo sed ex aliquo. Si auteꝫ essentialiter forma nõ ꝑsisteret in mã oporteret ꝙ ab alio extrinseco dareꝯ mãe: aut ꝙ fieret ex nihilo quorum vtrũq̃ sepius a nobis improbatũ est. ¶ Amplius mot⁹ ⁊ mutatio nõ sunt nisi ad esse: ⁊ hoc est cõpositi ⁊ nõ essentie forme simplicis: q̃ forma neq̃ per motũ neq̃ per mutationem fit que est generatio. Cum igit̃ generatio ⁊ corruptio nõ sint circa idem necessario sequit̃ ꝙ neq̃ corrumpitur per corruptionem. ¶ In cõtrariuꝫ aũt huius est ꝙ mouentib⁹ nobis mouent̃ ea que in nobis sunt: ⁊ generatis nobis generantur ea que in nobis sunt: ⁊ corruptis nobis corrumpunt̃ ea que in nobis sunt: forme autẽ que sunt principia substãtiaruꝫ sunt in nobis. videt̃ igit̃ ꝙ mouent̃ ⁊ generant̃ ⁊ corrumpuntur nobis corruptis ⁊ generatis ⁊ motis. ¶ Adhuc autẽ aliter videnꝯ forme incorruptibiles esse: per hoc ꝙ ꝓncipia scientie perpetua sunt ⁊ incorruptibilia: sicut Platoni videtur. Hec aũt ⁊ hmõi in ꝓhabitis sufficiẽter ꝑtractata sunt: q: principia prima rei principiate ⁊ essentialia corruptibilia sunt per accidẽs quãdo res corrumpunt̃ per se: ⁊ sic sunt ẽt generabilia ⁊ mobilia: per se aũt sunt igenerabilia incorruptibilia ⁊ imobilia sicut optime est ꝓbatũ. Forme aũt ꝓme que sunt mouendi rõnes in mouẽte ⁊ fines vltimi qui sunt in primo motore sicut in duce exercit⁹ sunt absolute imutabiles ⁊ imobiles. Materia autem ꝓm id q̃ō subm est ⁊ fundamentuꝫ incorruptibilis est ⁊ ingenita: per esse tamen q̃ō habet a disponentib⁹ corrumpitur ⁊ generatur ⁊ corruptio vnius est generatio alterius.

Solutio.

Vide. 7. met. cõ. 23. 26. 27. ⁊. 31.

¶ Cap̃.17ᵐ. Et est digressio declarans itellectũ. .22. q̃ōnis.

Ifficillimũ aũt ad considerandum omnibus antiquis visum est id q̃ō. .22. queritur q̃ōne vtrum. s. vnum ⁊ ens que sunt primi entium intellectus eadem sint substantia: ⁊ nõ diuersum aliquod subiectum aut non. Sed aliqua contenta sub ipsis sunt reruꝫ substantie: sicut

amor aut odium aut ignis aut aqua aut aliquid aliud huiusmodi: ⁊ hanc quidem questionem superius multum exquisite disputauimus per Aristo. rationes ⁊ ideo illa non repetemus. Sed altius ordinantes disputationē rationes Platonis ⁊ Pitagore inducemus. ¶ Videamus igit de rerū principijs ꝓmis. Odium enim quorū resolutio stat in vno est vna nā ꝓn'' in quā decurrit odium relatio: ⁊ non resoluit in aliud. Sed entiū odium resolutio stat in ente ⁊ vno: ⁊ hec nō resoluunt in aliqd qō fit prius ipsis: igit ens ⁊ vnū sube sunt ⁊ ꝓncipia odium entiuz. ¶ Amplius odium eorū quorū est substātialis egressus siue profluxus ab vno facientē per eēntiā oia necesse est esse nām vnā: sicut pz per inductionē oiuz ab vno essentialiter fluentiū: q̄ per essentialē opationē producit ea: nō aūt dubiū est odium entiuz, pfluxum esse ab vno primo principio faciente eēntialiter ⁊ nō accidentaliter operationē: videbit igit esse odium nā vna: ⁊ hoc nō pōt esse nisi ens ⁊ vnū: sunt igit ꝓncipia ⁊ substātie odium vnū ⁊ ens. Simile huius videt tam in sensibilib⁹ q̄ꝫ in itellectualib⁹: qm̄ q: visibilia fluunt a luce odium visibiliū ꝓn'' essentiale est lumen: ⁊ q: odium itelligibiliū fluxus est ab intellectu agente: lumen intellectus agentis principiū essentiale odium est eorū que intelligunt. ¶ Hinc est q̄ Plo deū deorū patrē ⁊ opifice inducit dicentē horū sementē ego faciā vobisq̄z tradaz: vestrū erit par erequi: ⁊ hec est cā q̄ vna nā que primū ens est ⁊ primū vnū. Antiqui pitagorici ⁊ Plato dicebant oiuz principia: lumē enī intellectuale factiuū qō fluit a prima cā sementis est odium: ⁊ hoc est cā entitatis omniuz: ⁊ vnitatis oiuz aliorū: que sunt posteriora ipo: ⁊ hoc aliquādo volebāt dicere quando dixerunt oia fieri ex ipsa vnius ⁊ entis idea. Est aūt deceptio ꝓm aliqd in hac opinione: q: cū resoluuntur oia in ens ⁊ vnuz nō stat in ens resolutio in vna nā que vniuoce fit vna nā odium: id aūt qō substantiale est ꝓncipiū entiū vniuoce est in illis quorū est ꝓn'' q: aliter nō esset diffinitiuū: ⁊ iō peccauerūt hij pbi in eo q̄ nō distinxerunt vnuz ⁊ ens. ¶ Similr aūt cuz fluxus odium est ab vno faciente illud faciens nō influēs etiā essentiā suaz in facta: lz non operet accidentalr: eo q̄ nihil penitus pōt accidere illi: sed operat per suā sciam: que est lumen intellectus sui qui actiuus est: ⁊ hoc lumen ꝓcedit in diuersitatē generū ⁊ specierū ꝓm ordinē quez ꝓstituit sapia sua: que cā ordinis est vniuersi: ⁊ cū illud lumē nō participet ꝓm potestatez ⁊ nām eius a quo fluit sed ꝓm potestatē percipiētiū ipm: ⁊ hec potestas sit valde diffoꝛmis gñe ⁊ specie: nō est in eis vt vna nā vno mō accepta: sed potius vt vnū multifoꝛmiter participatuz: ⁊ hoc nō est substātiale ꝓncipiū: sicut paulo ante diximus: ⁊ est simile huius in lumine solis: q̄ formatiuū est odium gñatorū: ⁊ tū q: nō participat vnica solis potestate sed multis potestatibus participātiū nō facit vt oia sint vnius nāe per quā diffiniantur formaliter: sed sunt diuersarum naturarum ⁊ formarum ⁊ diffinitionum ⁊ tamē in lumine solis est vt fiat quicquid fit in eis: ⁊ similiter in lumine intellect⁹ primi est: vt fiat quicquid fit: ⁊ tamē nō est formalis substātia odium: ⁊ forte iō hoc vocauit Plato sementē potius q̄ꝫ genus vel formā: q: informatiua sementis est vt fiat radix ⁊ stipes et solium ⁊ ramus ⁊ flos ⁊ fructus: ⁊ tamē nō est vniuocū principium saluatū in omnibus inductis. Ex hijs igit ꝓbat q̄ non est recta demonstratio superius inducta ⁊ probata per ea que vniuoce procedunt ab vno essentiali aliquo principio: patet igit preinducte questionis determinatio ꝓm peripatheticorum subtilitatem.

¶ Cap. 18''. Et est di. declarans intellectuz. z3. questionis.

Onsequens questio que. z3. ponit in ordine questionū est. Utrū principia sint vniuersalia aut vt singularia rerum: que lz iam in alijs determinata sit tamē vt sufficientior fit doctrina dignum est de ea aliquid disputare. Omnium autē stoicorū sententia fuit vniuersalia reruz quoniā si essent singularia cum singularia sint infinita: ⁊ infinita nō sint scita neqz perfecta essent rerū principia ⁊ ignorata ⁊ imperfectissima non ergo essent causa scientie rerū: singularia nō essent nisi trā vnius solius rei principia: q: singulare non conuenit nisi vni soli. Principia autem querūtur que sunt omniū principia. ¶ Tertia aūt causa est: q: si eēnt singularia nō essent diffinitiua. Diffinientia. n. prioꝛa sunt diffinitis ꝓm naturam: singulare aūt nullū omnino est prior sed omnibus est posterius ꝓm naturā: ⁊ ideo singulare non prebabet aliquid sed prebabet ab vniuersali causa: ⁊ cū diffinientia prebabeant diffinitū diffinitētia nō pūt esse principia. Econtra aūt illi qui dicunt epicuri cōcedebant omniū principia esse singularia: causas sui dicti potissime quatuor assignantes. Quarū prima est q̄ principiū rei ꝓm naturam esse habet in re ipa: nihil autē est in singulari nisi singulare. Secūda aūt est: q: principiū rerū singulariū est ꝓpriū ⁊ proximum q: aliter singulare nō ꝓstitueret: ꝓpriū aūt ⁊ primū singulari est singulare. Tertia vo est q: singulare nō ꝓstituitur nisi per generationē. generatio aūt cū fit actus qdā ꝓncipij ⁊ actus particulariū ⁊ singulariū sint opz principia singularia esse. Quarta cui potissime initunt est: q: vniuersalia in itellectu sunt: ea aūt que in intellectu sunt simplici cause rerum ꝓm esse qō habent in nā esse nō possunt. Sentētia aūt peripatheticorū media via inter hec incedens dicit: q̄ principia reruz ꝓm esse accepta singularia sunt: ꝓm rōnē aūt abstracta a rebus: ⁊ separata vniuersalia sunt: ⁊ si hoc mō nā simpler principiorū ꝓsideraī sunt ante res ⁊ principia cognitionis earū lz abstractio eorū fit post eē ⁊ accidit rei ⁊ vse abstrahaī ab ea: ⁊ q: de hmōi multa dicta sunt vident nobis sufficere que diximus ad ꝓinducte qōnis determinationem.

¶ Cap. 19''. Et est di. declarās intellectum questionis. z4.

Querebatur aūt. z4. vtrum potestate vel actu sunt pricipia: que qdē qō ꝓm superius inducta nō est disputata nisi ꝓm ꝓtrarietates assertionum epicureorū pborū ad peripatheticos: nūc aūt de ipsa ꝓm stoicorū subtilitatē differendus est: q: igit sicut in ꝓbabitis diximus ista sapiētia maxime intēdit de fine vltimo ⁊ ꝓma forma. ¶ Queramus an hec principia potestate sint principia aut actu: videbit fortassis finis vltimus eē potestate: ꝓpter qō. n. mouet principiū mouēs: ⁊ mouet oē qō mouet prāte est ⁊ nō actu: qm̄ si actu esset nō moueret moto: nec moueret mā. Quam diu igit durat motus videt potestate esse finis vltim⁹ mouentis: ⁊ eius qō mouet. ¶ Amplius dur exercitus taz diu mouet exercitum q̄ꝫ diu in potentia est victoria: finis autē vltimus vniuersi entis est sicut finis ducis exercit⁹: ex hijs igit ⁊ hmōi videt esse in potētia. Huic aūt ꝓbium videt: q: id extra qō aliquid est ⁊ maxime finis est indigēs ⁊ imperfectū. Primus aūt motor nullo est indigēs oino ⁊ oī pfectione perfectior: videt ergo q̄ ois finis motus ⁊ operū eius sit intra ipsuz. ¶ Similr aūt videt de forma prima. si. n. illa in potētia sit ⁊ nō sit in actu cum nihil reducat de potentia ad actū nisi per id qō est in actu: erit ante primā formā forma alia que educit primā mām de potentia ad actū: ⁊ sic aliqd erit in vno ⁊ eodē genere prius prio qō est ipossibile. ¶ Si aūt ꝓpter hoc det prima forma in actu esse: ⁊ non potentia: tūc sequit q̄ aliquis sit vnus actus primus qui est act⁹ oiuz ⁊ in hoc oia erunt vnū: qō sepius in antehabitis ꝓbatuz est: ꝓm peripatheticos aūt quos defendimus dicemus ad huc q̄ finis vltimus est in actu ⁊ nō in potentia nisi ꝓm aliquid. Finis enim vltimus est bonitas ⁊ perfectio cause prime: que oimode actu est ⁊ nō potestate: sed consecutio eius in parte cuilibet enti ꝓportionata est in potētia: ⁊ ideo prima causa est imobilis in se cum nihil sui fit extra ipsam: sed mouet oia alia que sui cōsecutionē habēt extra se ꝓm aliq̄ꝫ bonitatum suaruz participationē. ¶ Similiter aūt ⁊ prima forma que lumen est intellect⁹ eius in actu est in qua est q̄ fiat omne qō fit. Sed resultatio eius que est forma entis facti est in potentia sicut forma artis in actu est. Sed resultatio eius in lignis ⁊ lapidib⁹ est in potētia: ⁊ sic est de forma solis ad formas generatorum ⁊ forma luminis ad colores: per hec igitur patet determinatio questionis huius.

¶ Cap. 20''. Et est di. declarās intellectum questionis. z5.

Am de. z5. qōne ꝓtractandū est: vtr. s. ꝓn' alr sint pricipia q̄ꝫ ꝓm motū: aut per motū sint ꝓn' rerū. Dicebat. n. Plato formalia pricipia rerum ⁊ idealia sine omni motu principia rerū existere ⁊ remanere ea etiaz remotis eis quorū sunt principia: ⁊ huius assignabat cās tres

⁊ modos duos: causaruꝫ autem vna est: qꝫ separata sunt a mā hmōi p̄n̄ᵃ: aliter.n. nō possent esse p̄n̄ᵃ cū oē qō in mā est p̄ncipiatū fit: ⁊ cū forme p̄n̄ᵃ sint opꝫ formas esse separatas. ¶ Secūda aūt cā est: q̄ forme ꝑm eēntiā sunt ante māꝫ ⁊ nō depēdent ab ipsa: sed ecōuerso mā depēdet ad formaꝫ. Qō aūt ante aliud est ꝑm nām nō dependens ad ip̄m nō subiacet motibꝰ ⁊ passionibꝰ eius: forma igit nō subiacet motibꝰ ⁊ passiōibꝰ māe. ¶ Tertia cā est: q̄ forma fit p̄ter oēm motū ⁊ cā imobilitatis: qꝫ oē qō mouet quiescit quādo adipiscit formā ad quā est motus. Cum igit separatum ante mobile existens qō est cā quietis ⁊ imobilitatis fit p̄ter oēm motum ⁊ forma fit hmōi p̄ncipiū: videt forma aliter q̄ ꝑm motum esse existentiū p̄ncipiū: huius aūt qdaꝫ platonicoꝝ ponebāt duos modos: quoꝝ vnꝰ est in sigillo: qō absq̄ omni motu quo cera mouet nihil accipiens ⁊ nihil abijciens format cerā ⁊ est principiuꝫ formationis eius. Alius est forma artis ꝑm quā fit calceus in qua arte ad vnā formā separatā ⁊ imobilē multi fiunt calcei: ⁊ sic dicunt esse de opifice primo ⁊ rerū paradigmatibꝰ. ¶ In 2ᵗ rātū huius est qō in.8.phyficoꝝ demōstratū est: q̄ vꝫ nunc agens ⁊ ante hoc nō agens nō agit nūc nisi nō per motū aliquē factū in ipso. Si igit p̄ncipia sint aliqui principiatū aliqui principia nō fuerunt sunt facta p̄ncipia per motū. Propter qō peripatetici dixerūt q̄ principia rerum per motum sunt principia: neq̄ sunt forme rerum separate nisi per modū illum quo principia sunt scientie rerū. Qui modus a nobis determinatus est.

¶ Cap̄.xi'''. Et est dig. declarās intellectū questionis.x6.

Trū aūt numeri ⁊ lōgitudines ⁊ figure ⁊ puncta substātie q̄dā sint entiū: aut nō.x6.est questiū ⁊ a nobis in anteriori disputatiōe ꝑm sententiā Aristo. multuꝫ discussum: ⁊ lō pauca de hoc questo remanēt addenda. Nō.n. Plato dixit hoc oiuꝫ eē p̄n̄''': sed mūdi sensibilis tm: ⁊ lō quedā hic dixit eē p̄ncipia ⁊ nō simplr. Videbat enim hac p̄ter īductas vti rōne: qꝫ id qō est sube aliqd nō hꝫ accidēs cām sui ⁊ p̄n̄''': ptes aūt sube sunt sube aliqd. Nō hūt igit partes sube p̄ncipiū ⁊ cām sui accidēs: partes aūt sube nō sunt aliqd sube nisi per dimensiones diuidi possint. Dimensiones aūt que diuersitatē sube ꝛferūt in ea que aliqd sube sunt: sunt sube ⁊ nō accētia. Cū.n. diuisibilitas nō fiat sube nisi in subas ipsa diuisibilitas nō videt accūs cāz hīe. Adhuc prima indiuisibilitas in habentibus sitū in potētia est puncti. Si aūt suba sola sit ipsa sic indiuisibilis est: videt q̄ pūcti hīe rōnē hoc ⁊ hmōi multos mouerūt ad dicendum q̄ dimēsiones sube sunt rerū diuersarū. ¶ Sed ad oia hec sciēdū q̄ hꝫ suba indiuisa sit actu si sola intelligat tū potētia diuisibilis est: sed nō est potētia diuisibilis nisi qꝫ potentia hꝫ partes: ⁊ ea qdē que sunt partes hꝫ in seipsa sed ꝑm actū partiū nō hꝫ ea nisi qū partit ⁊ diuidit: non aūt diuidit nisi cū dimensionibus accepta ⁊ lō accidēs ptialitatis ꝑm actū hꝫ a q̄ntitate: sed id qō est pars qō potētia est ad hmōi accidens hꝫ in seipsa: ⁊ qū dicit indiuisibilis si sola esse intelligat est illa alia indiuisibilitas a pūcti indiuisibilitate qm negatio est diuisibilitatis a substātia ꝑm oē genus ita q̄ nihil est diuisibiliū. Nō aūt ita est de puncto: qꝫ hꝫ sit indiuisibile ꝑm potentiā ⁊ actū est tū hoc aliqd in gne diuisibiliū: qꝫ principiū diuisibiliū ⁊ suba: ⁊ per hoc pꝫ inducte qōnis declaratio ꝑm peripatheticoꝝ studiū ⁊ subtilitatē: sicut.n. in phyficis nos dixisse meminimus a suba que actu quanta nō est sed potentia educit sicut a cā ⁊ subcto quantitas: qū fit actu quanta: ⁊ similiter ab eadē que actu diuisibilis nō est egreditur diuisio: ⁊ hec quidē diuisio primo est quanti. Secundo aūt per quantū est sube nec ꝓpter hoc aliquid sibi substātialiū habet ab accidēte. Sed aliquid hꝫ substātia quāta a quantitate que nō habet substantia per se solam.

¶ Cap̄.xx'''. Et est di. decla. vltime qōnis determinationē.

Vltima oium superius enumeratarū qōnum est qua querit: q̄ si quedā hoꝝ sube sint vtruꝫ sint noie ⁊ rōne separa a sensibus: aut sunt in eis ꝑm cōueniētia noīs ⁊ rōnis. Sicut.n. olim disputauimꝰ ea que principia sunt rerū: dant eis noīa ⁊ rōnes: ⁊ lō si dimensiones ⁊ numeri mathematici sint principia sensibiliū: opꝫ q̄ cū sensibus nomine ⁊ rōne ꝛueniāt ⁊ sic quedā linee ⁊ superficies erūt rōnale aīal: quedā aūt rudibile: q̄dā hinnibile: ⁊ sic de alijs que valde absurda: ⁊ lō coactꝰ fuit Plato hec p̄ncipia ꝑm māꝫ dicere: ⁊ alia separata ponere formalia que noie ⁊ rōne cuꝫ sensibilibus ꝛueniāt sicut ⁊ antoantropos ⁊ antoanos ⁊ antopegasos: ⁊ hmōi de qbus sepius multa dicta sunt. Rōne aūt vsus est Plato ad pbādū huius p̄ncipia esse: eo q̄ hoc nullū relinquūt sensibiliū ⁊ oiuꝫ eoꝝ quoꝝ est vna in cōmuni nā est ēt quātitas vna ⁊ vna in cōmuni figura. ¶ Amplius aūt oium quoꝝ est vna figura: duo sunt termini quātitatis in magno ⁊ paruo: inter que ꝑm mām est ista nā: sicut enim dirimus in libro de aīa: q̄ oium nā ꝓstantiū terminus est ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmētī: videt igit q̄ hec sunt p̄ncipiū corporꝝ sensibiliū ꝑm mām. ¶ Amplius nō subdit mā gnātioni nisi diuisibilis ⁊ quāta. Nō est aūt diuisibilis ⁊ quāta nisi per magnitudinē ⁊ paruitatē: qꝫ nō diuidit nisi cōpositū ex paruis: ⁊ est hoc magnū: nec per diuisionē accipit nisi minus toto ⁊ hoc erit paruū: paruū igit ⁊ magnū sūt p̄ncipia sube ꝑm mām. Qō si ꝓcedat optime disputatū est in 2ᵈᵒ per sniam Aristo. in p̄cedentibꝰ inductā: que oino est necessaria: ⁊ ꝑm eundēꝫ Aristo. dōm est q̄ dimensiones ⁊ figure nec sunt p̄ncipia sube ꝑm formā neq̄ ꝑm māꝫ: ⁊ q̄ nō sint p̄ncipia sube ꝑm formā: pꝫ ex superius inductis: q̄ aūt ꝑm mām nō sunt p̄ncipia ex hoc pꝫ q̄ mā p̄ncipiū est ⁊ nō hꝫ p̄ncipiū. Est aūt p̄ncipiū vt subm: ⁊ nō vt quāta magna vel parua: ⁊ q̄ aliqua quātitas ⁊ aliq̄ quātitatis figura ꝛsequitur eē generatū est ꝓpter potestates forme: quas nō explet nisi in quāta ⁊ tali figura partiuꝫ māe ⁊ organoꝝ cōpositi: ⁊ lō oium taliū est rō quātitatis ⁊ figure: ⁊ cum hec sint ꝓnātia cōpositū pꝫ q̄ nō sint p̄ncipia substantie ꝑm mām nec mā subijcit forme vel generationi ꝑm q̄ est quāta: hꝫ sine quātitate motui ⁊ mutationi nō subijciat: qꝫ cuꝫ per se sit generationis ⁊ corruptiōis subm: gnātio aūt ⁊ corruptio nō sint nisi fines motuū nec mobile nisi quātū. Inde est q̄ pꝫ generabiliū mām esse quantā: pꝫ igit q̄ accidit māe quantā esse ⁊ hoc ignorauit Plato: ⁊ adhuc multi ignorare videntur. Similr aūt mā nō subijcit forme sensibiliū ꝗ q̄ est quāta: sed cū forme sensibiliū sint multarū prātuꝫ: ⁊ hec diuersitas prātū erigat māe diuersitatē in quātitate partiū māe ⁊ figura: opꝫ mām subiectā sensib̄ formis quantā ⁊ distributam esse ⁊ in diuersas figuras in partib̄ illis: nō q̄ hec sunt p̄n̄ᵃ māe sed potiꝰ in cōposito p̄ncipiant ab ipsa. Sic igit determinate sunt qōnes in hac scientia de principijs inducte.

Solutio.

Nō subtilem modū loquēdi doctoris et pondera.

¶ Incipit liber quartus metaphysice qui est de principijs huius scie que sunt passio subiectū ⁊ dignitas. Cuiꝰ primus tractatus est de quo sit vt de subiecto ⁊ de qbꝰ passiōibꝰ.

¶ Cap̄.p'''. Q̄ hec scia est vniuersalis ⁊ nulli scientiarū particularium est eadem.

Tam compleuimus in p̄cedētibus libris de qbus causis ingrere hꝫ hec scia qm ingrunt hic prime cāe: que extreme sunt in resolutione cāꝝ ⁊ p̄ncipiorum: plibatū est ēt in eo qui ante hūc libū est: que sunt quesita istius sapie atq̄ causeiam dudū iuestigate querunt. Restat igit nunc vt ostendamus in hoc libro sapientiam hanc esse taliū questoꝝ: ⁊ per huiusmodi extremas causas quales assignauimus hꝫ iam diximus in p̄missis: nō omnis entis omnes causas esse: qꝫ si omnes cause eque p̄ncipaliter essent omnis entis oporteret q̄ omne ens esset eiusdem nature cum ente trāsmutabili in quo cōueniūt oēs cause: sicut diximus in scō phyficoꝝ. nō igit entis inquantuꝫ est ens sunt oēs cāe: diximus aūt in prehabitis q̄ sapiēs qui dicit phs est doctissimꝰ cāꝝ principalr aūt cognoscit finē vltimū ⁊ formā primam entis ꝑm q̄ est ens: ⁊ hoc qdem sine demonstratione dictū est in prehabitis: nunc autē demonstrare intendimus: q̄ est quedam scia que per extrema ⁊ prima p̄ncipia forme prime ⁊ finis vltimi p̄sideratur ens inquantū est ens: ⁊ que insunt enti. hoc.n. habito stabilita est sufficiēter scia ista: cū iam determinata sint p̄ncipia ⁊ q̄sita ⁊ subm ⁊ passiōes ipsū: hoc igi-

Tex.cō.pmi.

2ᵒ de aīa.tex. cō.42.

2.phy.t.c.70. ⁊ infra.

Idez cōmentator hic.t.3. meta.cō.3. ⁊ i plogo suo su per p̄mo phy.

tur facere principaliter intendimus in hoc libro q̃rto: et ꝓnti
aũt: qꝛ scia de primo ente ꝑm q̃ est ens et etiã de primis p̃n
cipijs demõstrationis oium sciaꝝ: sicut in scõ a cõne libri p̃ce
dentis determinauimus. Quidã ẑdicũt p̃ncipijs illis asse
rentes nihil penitus scire aliquez nec scire posse: ĩõ et ꝓnti
manifestabimus mendaciũ hmõi sophistaꝝ: ⁊ in hijs duo
bus tractatib⁹ cõplet liber iste q̃rt⁹. ¶ In p̃mis igit p̃mitte
mus ꝓpõnẽ tria que in p̃mo tractatu intẽdimus ꝓtinentez
dicẽtes q̃ certissime scia quedã vna est ⁊ eadẽ que specula
ri hz ens inquãtũ est ens ⁊ subm ⁊ eadẽ speculari hz eas pas
siones ⁊ p̃dicata que huic enti insunt ꝑm se siue cẽntialr hz
q̃ est ens: hec aũt scia nulli sciaꝝ que in parte entis specula
ri dicunt: est eadẽ: hoc aũt vltimũ p̃io ostẽdemus q̃.ſ. scia
vniuls que est de ente ꝑm q̃ ens: ⁊ de p̃dicatis entis nulli
particularũ sciaꝝ est eadẽ. Nulla.n. sciaꝝ speculatiuaꝝ in
tendit vniulr de ente inquãtũ est ens: cũ due sint speculati
ne p̃ter hãc phica. ſ. ⁊ mathematica vtraqꝝ istaruz est absci
dens per formã ens ad genus determinatũ trahẽte partez
aliq̃z determinatã entis: ⁊ speculat accidens siue passionẽ ⁊
p̃dicatũ qõ accidit per se circa partẽ illã entis determiati p
p̃n⁹ nõ extrema sed ꝓpria ⁊ prima: sicut faciũt ille de nume
ro sciaꝝ speculatiuaruz que sunt mathematice: ⁊ sicut facit
phica: phica.n. ens ẑbit ad corp⁹ mobile: ⁊ illius accidẽtia
per p̃ncipia ꝓpria entis mobilis speculat ita mathesis to
ta ẑtũ ens ad q̃tũ a motu ⁊ mã sensibili separatũ ꝓsiderat
⁊ p̃dicata que insunt illi per se ꝓsiderat per p̃ncipia nõ extre
ma sed ꝓpria. ¶ Cũ igit nõ sint plures speculatiue q̃z iste q̃
inducte sunt scia que ꝓsiderat ens inquãtũ ens: nec in suba
nec in passionibus neqꝝ in p̃ncipijs est alicui sciaꝝ pticula
riũ eadẽ. Nulla enĩ scia ꝓsiderans ens nõ in parte ⁊ princi
pia ⁊ passiones entis nõ in parte est eadẽ alicui ens in parte
⁊ passiones in parte entis ⁊ per p̃ncipia ꝓpria considerãti.
Scia aũt ista que sapia vocat ꝓsiderat ens nõ in partẽ de
terminatũ: ⁊ accidẽtia entis non determinati: ⁊ per p̃ncipia
entis nõ determiati igit illa scia nulli particularũ est eadẽ
sed diuersa ab ambabus illis. Nõ dicim⁹ aũt hic sciam par
ticularẽ ĩõ q̃ particulariter p̃dicato subijciat: aut ĩõ q̃ p̃
dicatũ particulariter ⁊ nõ vniulr inẽt subto: hoc.n. mõ oĩs
scia vniulis ⁊ vniulium est: sed dicimus sciam particularẽ
que ꝓsiderat nãm determinatã per formã vnã generis aut
spẽi: aut passiones que ꝑm illã nãm illi⁹ forme illi enti deter
minato ꝓueniunt ꝑm ipsam nãm per quã determinat: sicut
est corpus phicũ ⁊ quãtitas mathematica. Ider oppositu
aũt huius dicimus sciam vniulem que est entis indetermi
nati q̃ ꝑm se ⁊ hz sui cõmunitatẽ. Sic igit pz q̃ scia vniulis
nõ est aliq̃ particularũ speculatiuarũ. Qõ aũt hec scientia
vniuersalis nõ sit sibi subalternans particulares speculati
uas: ⁊ q̃ ita habita adhuc necesse sunt alie iam dudum in
scientia primi libri declarauimus.

¶ Cap̃. z⁷⁷⁷. In quo probatur q̃ hec scientia est de ente ꝑm q̃
ens: ⁊ soluuntur obiecta que sunt contra hec.

Tex. cõ. p̃mi.

Stendamus aũt primã partẽ superius indu
cte propositionis q̃.ſ. sit scia que speculat ens
inquantũ est ens: ⁊ q̃ hec scia sit ista sapia cu
ius esse stabilire intendimus. Si enĩ est scien
tia que per extremas causas ⁊ per extrema p̃n
cipia speculat primũ ens opz q̃ quedaz scia sit
que speculet ens inquãtũ est ens. ¶ Jã ãt in cõne habitũ est
primi libri p̃inducti: q̃ extremarũ cãrũ ⁊ principioꝝ ꝓsidera
tio ptinet ad hãc sciaz: ⁊ in cõne tertia habitũ est: q̃ eiusdẽ
est speculatio primi entis: igit scie isti⁹ est entis speculatio:
qm̃.n. principia prima ⁊ extremas in qb⁹ stat resolutio que
rim⁹ causas sicut primã formã ⁊ vltimũ finẽ palã: qꝛ princi
pia illa ⁊ illas causas necesse est esse alicui⁹ nãe subiecte in
hac scia nõ ꝑm accidens: sed ꝑm ipsam: cause aũt ille ⁊ prin
cipia nõ sunt nãe alicuius significãtis ens in parte sed nãe
entis ꝑm q̃ est ens. Opz igit q̃ ista scia sit entis inquãtum
accidẽs: siue ꝑm aliõ ꝓuenientia. ¶ Si igit pbi alij p̃ter nos
ẽt sicut ⁊ nos entiũ eĩnta ⁊ principia querẽtes ea quesierũt
principia que nãe rei subiecte ꝓuenerũt ꝑm ipsam: ⁊ nõ per
aliud sicut querẽtes nãe trãsmutabilis eĩnta attulerũt ea q̃
ꝓueniũt trãsmutabili in eo q̃ trãsmutabile: ⁊ nõ in eo q̃ ele
mẽtũ vel ignis necesse est ẽt entis eĩnta ⁊ p̃n⁹ esse p̃n⁹ entis
nõ ꝑm accidẽs: nec ꝑm aliud sed ꝑm ipm eẽntialr iquãtum
est ens: nobis igit ista sapiaz tradere volẽtibus necesse est
accipe cãs primas entis inquãtũ est ens: ⁊ nõ iquãtum hoc
ens vel illud. ¶ Dubitabit forte aliq̃s si de ente possit esse
scia cũ nihil diuersum p̃dicabile sit de ente. Oĩs aũt scientia
est passionis que sic est in subto q̃ in numero est cuz subto.
Dĩta aũt cã est numeri: vbi igit nulla dĩta est ⁊ nulla diuer
sitas nullus est numerus: ⁊ sic nulla demõstratio ⁊ nulla scia.
¶ Ampli⁹ ens est cãtũ primũ ⁊ nõ est cãtuz aliq̃ ante ipm:
igit nulli subijcibile eẽ videt sed p̃dicabile de oib⁹ ⁊ sic scia
nõ videt esse de ente vt de subto neqꝝ vt de p̃dicato cum nõ
hẽant dĩtaz ad aliq̃ entiũ: ⁊ sẽ ista obta sophistaꝝ. ¶ Ens
enĩ subm est habẽs accidẽtia multa que accidũt ei per se q̃
hz realẽ ad ipsaz nõ hẽant dĩtam: hũt tũ dĩtaz in mõ: qõ pz p
hoc qꝛ cũ ens nihil hẽat ante se pz q̃ nõ ꝓcedit in eẽ sẽ foia
alicui addita p̃cedẽti sz sicut subm in quo iformata sũt oia
sequẽtia: vita.n. est er additiõe forme cuiusdã se habẽs ad
ens ⁊ sĩlr suba ⁊ sensus ⁊ rõ ⁊ itellꝰ. Hec dĩ eẽ subm sẽ spẽs
que subijcit gẽi dĩta ꝓstitutiua: sed dĩ subm sẽ illud qõ p̃
supponit in oib⁹ sequẽtib⁹ ⁊ oib⁹ substat eis ⁊ sic pz q̃ hz se
quẽtia realẽ ad ipm nõ hẽant dĩtaz hũt tũ ad ipm dĩtam in
mõ ⁊ hec dĩta sufficit scie prime phie. Sic.n. asicedẽtia enti
demõstrant ineẽ vt entia per iformationẽ eẽ hũtia insunt enti
per creationẽ solã habẽtis eẽ in eo q̃ nihil penitus ante se
hẽat. Reliq̃ aũt ad minus sibi p̃supponũt ipm ens. Sic.n.
itelligit qõ in libro de causis dĩ q̃ prima reruz causataꝝ est
esse ⁊ nõ est ante ipsum causatuz aliq̃ oia aũt alia sunt per
informationem vt bonum ⁊ verum ⁊ omnia alia.

Obiectiones sophistaꝝ ꝓtra predicta.

Solutio.

¶ Cap̃. z⁷⁷⁷. Qualr scia q̃ ꝓsiderat ens ẽ scia vna.

Tex. cõ. z.

Uia vo oĩs scia vna est vnius generis subti
ens aũt nõ est vnũ genus aliozꝝ: opz nos osten
dere qũo possibile sit sciam de ente esse vnam
sciam. Dicam⁹ igit q̃ ens multis qdẽ modis
dicit de hijs que sunt sub ipo: vt partes ipsi⁹.
Et ĩõ nõ dicit vniuoce: qꝛ vniuocũ de multis
dicit vno modo: ⁊ rõne vna hz forte magis ⁊ minus cõmu
nicat illis de qb⁹ vniuoca p̃dicatione p̃dicat sicut substãtia
marime dicit de prima substantia ⁊ minus de secũda: si ab
actu substãdi substãtia dicat. Ens aũt cũ multis modis di
uersis re ⁊ rõne de multis dicat: dicit tũ oibus hijs modis
ad vnũ nomẽ: ⁊ ad vnã aliq̃z nãm ad quã oẽs illi modi de
pendẽt ⁊ ĩõ nõ est equiuocũ ꝑm verã equocationẽ: ꝑm quã
solũ nomẽ cõe est ⁊ rõ substãtie ⁊ nãe diuersa est: ⁊ ad vnaz
nãm nõ depẽdet ipsa diuersitas: ⁊ hoc videm⁹ in analogia
coitatis dicte ꝑm cãs finalẽ. ¶ Sic.n. dĩ salubre multis mo
dis diuersis ad vnũ qõ est sanitas: ⁊ finis oium salubriuz.
hoc.n. dicit salubre siue sanũ vt ꝓseruãs sanitatẽ sicut exer
citiũ. ¶ Aliud aũt salubre siue sanũ diuerso mõ dicit a ꝓser
uante sicut in actione sua sanitatẽ facies: sẽ potio siue phar
macia humorẽ putridũ expellẽs: aliõ aũt salubre siue sanuz
dicit tertio mõ a dictis duob⁹ sicut signũ sanitatis: sicut pul
sus vel vrina: vel cretici dies laudabiles. ¶ Quartũ aũt sa
lubre siue sanũ dicit sicut susceptibile sanitatis de facili sẽ
corp⁹ mundũ ab humorib⁹ malis: ⁊ cũ diuersi sint modi q̃
bus ista sana dũr est tũ vnica nã sanitatis ad quaz sicut ad
finẽ oĩa sana dicunt: ⁊ a qua sani accipiũt nomẽ: hui⁹ ãt ad
huc simile exemplum est in coitate analogie cause efficiẽtis
dictũ ⁊ est coitas qua multa dicim⁹ esse medicinalia per cõ
parationẽ ad vnã eandẽ medicinã. ¶ Dicit.n. hic medic⁹
medicinalis in habẽdo facultatẽ medicine ꝑm habituz re
gentẽ actũ medice actionis. Aliud aũt dicit medicinale in
eristẽdo subtile ꝑm industriã ad medicinã sicut vetula sine
arte operãs. Aliud aũt dicit medicinale qꝛ facit actũ ꝓferẽ
tẽ medicine vt clistere vl syringa: ⁊ cũ modi sint diuersi oẽs
isti tũ vna est ars medicine ꝑm nãm ⁊ nomẽ ⁊ rõnẽ ad quaz
oĩa ista modis diuersis dependẽt: ⁊ a qua accipiũt nomen
medicinalis. ¶ Sĩlr aũt multa alia sumemus ad similitu
dinẽ istoꝝ multipliciter ꝑm analogiaz dicta: de qbus in. ſ.
hui⁹ sapie libro determinabim⁹. ¶ Simile vo istoꝝ multi
pliciter dictoꝝ ad vnã formã ⁊ ad vnã mãm dictoruz nõ est
possibile iuenire: qꝛ multa respiciẽtia vnum ꝑm formã sunt
vniuoca: eoꝝ aũt quoꝝ est vna mã est trãsmutatio adinui
cem: si aũt nõ transmutant adinuicem nõ est eorum mate
ria genere vna. Quando aũt est vna mã ꝑm genus multo

rum hec nō tota est in aliquo ipsoꝝ: ⁊ iō sic ad vnū ad mām vnā multa nō dicunt: multiplr igit dicta ad vnū sunt fm finē ⁊ efficiētē cām. ita et multiplr ad vnū subm oiuz sic superius dictū est et ens multiplr dicit de multis q̄ oia depēdēt ad vnū ens: qō est vex ens ⁊ subm vnicū oiuz: ⁊ accipiūt nomē ab ipso: ⁊ iō talis dicti multiplr rō referē ad p̄n'' vnū. q̄dā enim dicunt et q̄ sūt sube q̄dā vo ad subaz depēdētia q̄dā sicut passiōes sube: q̄dā aūt sicut vie in subaz sicut gnatio q̄ est sube act⁹ potētie pmixtus aut sicut corruptōes q̄ sūt via in nō eē in qua eē sube ꝛtinue abjcit: aut sic primatiōes q̄ sunt potētia pura actui nō pmixta aut sicut q̄litates pme vl scōe alterātes subam. ¶ Alterationis. n. finis est gnatio vel corruptio: aut sicut effectiua sube sicut sūt vtutes iformātes q̄litates actiuas ⁊ passiuas vt actū iducāt sube: sicut sūt vtutes celestes: ⁊ aie vtutes in calorib⁹ ⁊ spiritib⁹ seminū ⁊ aia rox: aut sicut gnantia subaz eintaliter sic mā ⁊ for^a: vtutes enim facūt subaz effectiue: gnantia āt ꝓstituūt eā eintaliter: aut sūt entia: eo q̄ sint aliq̄ de hijs q̄ ad subam dnr sicut ro ta accidētiū multitudo: nec tm recipiūt nomē entis q̄ sic fm primos itells rex sed et q̄ respicūt ens fm itells scōs logicos: vñ box q̄ dicta sūt nō solū affirmatōes: ſz et negatiōes: box aūt entiū negatiōes sube dicim⁹ eē ⁊ non eē significare ſz hmōi itētionū dispō nō sit nisi in aia: pp qō et dicimus nō ens eē nō ens. ¶ Oibus igit dictis modis dicit ens p dependētiā ad subm vnū: qō est vere ens cui alia vel iferūt passiones vel sūt trāsmutatiōes ei⁹ vel trāsmutātia ens vex: vel ad ipm dicta: sicut dispōnes vel mēsure vel respect⁹ vel habit⁹ vel actiōes vere entis vel intētiones scōe accepte circa ipm eē vere entis. vel alicuius qō dicit ad ipm vt accns ad subm: pp qō etiā qdā dicūt accns nō ens sed eē quodā eē ⁊ signare. ¶ Oia igit diuersis modis dicunt ad vnū: quēad modū igit salubriū oium vna ⁊ eadē est scia que est de vere sano ⁊ medicinaliū oium vna est scia cū vere medicinali dicto: ita hoc ꝛuenit eē ⁊ in alijs multipliciter ad vnū dictis. Nō enim solū est vni⁹ ⁊ eiusdē sciētie specularī circa ea que vniuoce vnū dicunt sed et est vnius ⁊ eiusdēz scie specularī oia illa que predictis modis ad vnā dicunt nām: oia enim illa quodā mō dicunt circa vnū: ⁊ fm q̄ circa vnū sunt eēntialia habēt p̄dicata que pbant eis inesse. ¶ Ea aūt que equiuoca sunt ſz aliqō habeāt p̄dicatum qō vlr cōuenit fm totū ambitū vocis tm nullū penitus hūt predicatuz eēntiale: fm cōitatez vocis oibus cōueniēs. ¶ Vere enim dici pōt q̄ ois canis est pulcher sed cū res penitus sit diuersa que in cōitate vocis cōtinet qō eēntiale ē vni nō est eēntiale alteri: ⁊ sic nihil eēntiale p̄dicari pōt de equiuoco: et dictis igit palam est q̄ vni⁹ ⁊ eiusdē sciētie est specularī entia fm q̄ entia sūt in tota entis cōitate dicta. Quia vo analogū esse dicit ⁊ de pēdens ad vnū cuius simplr ⁊ pmo est ipm nomē: iō ꝓprie illius primi est ipsa scia: et quo oia depēdent alia pp qō accipiūt ipm nomē cōe: si igit in analogia entis hoc primū est suba opz primū pbm: q de ente intēdit bēre sciaz substātiarū: ⁊ qz scia nō habet nisi p causas ⁊ principia: opz pbm habere causas ⁊ principia subax: adhuc qm omne analogū est in cōitate q̄dā cuiusdā gnalitatis ⁊ ambit⁹ multox ⁊ ois generis vnius est vnus sensus ⁊ vna scia: sicut grāmatica que orthographia dicit vna ers sciētia oēs specular litteratas voces: iō etiā vni⁹ ⁊ eiusdē scie est specularī entis inquātuz est ens oēs spēs quascūqz spēs hz ens: ⁊ spēs spēx sine sint separate vt Platoni placuit sine sint in re sine in aia fm q̄ ad ens referunt. Sic enim vnū genus vocamus qō est vnuz ⁊ primū subm ad qō alia quocūqz mō oia referunt. ¶ Palā igitur est de ente omni eē sciam vnā vt de subto qō multa hz essentialia predicata que sequunt ens inquātū est ens: sicut potētia ⁊ actū ⁊ idē ⁊ diuersuz ⁊ hmōi: ⁊ hec eadē est de spēbus entis oibus ⁊ spērū spēbus fm qō ad ens primuz sicut ad vnum subiectū quocunqz modo referuntur.

¶ Cap. 4^m. In quo declarat q̄ hec eadē scia est de his que insunt enti fm q̄ ens ⁊ cōuertunt cū ipso sicut est vnum.

Ter. cō. 3.

Hunc igitur tēpus est vt scōaz partē a principio huius libri inducte ꝓpōnis declaremus: q̄. s. fm hoc eadē scia est de hijs que insunt enti ſz q̄ est ens sicut supius diximus. ¶ Primū aūt inter hoc que sunt entis inquātū est ens: vnuz est: qō cōuertit cū ipso. Si enim ens ⁊ vnū sunt sic idez qō sunt vna natura forme ⁊ nō tm vnū suppositū qō subijcit illi nāe sed sunt sic idē qz cōsequunt se adinuicez sicut cōsequunt hec duo noia p̄n'' ⁊ cā: que eādē rem modis diuersis significāt: ⁊ iō nō cōsequunt se sicut ostēsa vno ⁊ eo dē vbo siue noie. Sed illa diuersitas vbi nihil restat siue resistit si vtrūqz istox sīlr accipiamus vt magis pmū iter alia. Principiū enim ⁊ cā vnā dicūt nām sed nō modū vnum: qm̄ p̄n'' dicit modū negationis: fm qō ante non est aliud: dicit igit modū abnegatiōis prioris illius nāe: que est causa ad quā sequit aliud qō est ex ipsa nā que est cā: ⁊ sic p̄n'' nō addit sup cām rem aliquā fm moduz qui cōsistit in negatione que cōsequit nām illam quā dicit cā que est ex qua sunt oia alia. hec enim est rō cause que tm cause: ⁊ nō causati hz nomē ⁊ rōnē. Si igit sic vnā nām mō negatiōis ꝓstē dicit vnū nō differt ab ente: ⁊ talis dīa q̄ nō ostēdit hec nā noie vno nō impedit quin ipm vnū sit magis primū inter alia sicut ⁊ ens. Qō aūt principiū ⁊ cā nō sunt noabilia noie vno: ⁊ q̄ simiter ens ⁊ vnū nō sūt noabilia siue ostēsibilia noie vno: ideo est qz omne nomē sicut alicui iponit ita q̄ ab aliq̄ iponitur qualitate vel mō qualitatis: ꝓpter qō et omne nomē subam cū qualitate dicit significare grāmaticus: qualitatez tm large accipit pro qualitate ⁊ mō qualitatis siue per affirmationē siue per negationē dicte: modos enī potius q̄z res attēdit grāmaticus nō aūt idē modus eiusdez nature est a quo imponit nomē principij ⁊ a quo imponit nomen cause in eo q̄ est cā: qz cause nomē iponit a mō affirmationis qō est vlr ⁊ eēntialiter aliud esse ex ipsa. Nomen aūt principij imponit a modo negatiōis: hāc affirmationē ꝓntis qō est ipm nō esse ex alio que negatio nō cōsistit nisi ex affirmatione prioꝛi: ⁊ iō nihil apponit cause sed dicit modū aliū: ⁊ cuz illi modi sint affirmationis ⁊ negationis nō sunt significabiles noie vno ⁊ diffinitiōe vna: modos illos determināte: ⁊ similr est de modis entis ⁊ vnius. Ens enim est a forma: forma aūt duo facit per suā essentiā ⁊ nō per accns. Vnū qdem qz dat eē per hoc q̄ est actus: alterū aūt est qō terminat p hoc q̄ est terminus entis: terminat aūt per hoc q̄ facit indiuisum in se ⁊ ab alijs diuisum ⁊ diuisum ab alijs est per hoc q̄ nō est alia: ⁊ sic terminatio forme cōsistit in negatione que cōsequit entitatē forme in eo q̄ est: nomē q̄ entis est forme p hoc q̄ dat esse: ⁊ nomē vnius est eiusdez nature per hoc q̄ est terminus: nec addit super ens nāz sed modū qui cōsistit in negatiōe ꝓnte hāc affirmationē qua dicit hoc ens eē ens. ¶ Patet igit q̄ ſz differētia sit in ostēsiōe nois: nō tm ista noiatio remouet ipm a nā primi entis: huius aūt pbatio est q̄ cū dicit vnus hō: ⁊ ens hō: ⁊ hō: nō est aliquid diuersum siue diuisum in noibus istis: sed vna ⁊ eadē natura hois: sed ostēdunt hec tria dictionē eiusdē nature diuersis modis significādi repetitā: cū dicit ens hō ⁊ vn⁹ homo ⁊ homo: palaz aūt est qz nō separat nā illa per hec noia: eo q̄ est eadē generatio ⁊ eadē corruptio entis hois ⁊ vni⁹ hois ⁊ hois. Nullā enim nām per se vel per accns addit generatio vnius sup generationē entis hois vel hois. Et nullam alicuius nature substātialis vel accidentalis adimit corruptionē corruptio vnius hois aliā a corruptione entis hois vel hois. Si āt vnū aliquid adderet sup ens haberet illud generationē ⁊ corruptionē preter gnationē ⁊ corruptionem entis: sicut michaeles generat: ⁊ corrumpitur musicus manēs michaeles ⁊ hō: ⁊ iō palam est qz in hijs noibus vnus hō ⁊ ens hō ⁊ hō ⁊ ostēdūt hoc qō diximus de diuerso modo significādi ⁊ q̄ nihil aliud sit vnū preter ens. ¶ Amplius aūt vniuscuiusqz rei suba est vnū quoddā nō fm aliqō accidens sed p seipsam. Si enim fm actiones aliqō aliud a se esset vna illud accidēs aut eēt vnū aut nō. Si nō esset vnuz tunc nō eē vnū faceret subam vnā qō nō pōt esse. Si autem erunt vnū tūc aut illud per seipm esset vnū aut per aliud: ⁊ nō dici pōt q̄ per seipm qz datū est q̄ vnū addit nām aliam qua id est vnū qō vnū dicitur. Si aūt per aliud est vnū tūc iterū querit de illo alio: ⁊ ibit in ifinitū. igit dare oportet q̄ vniuscuiusqz rei per se vnū est nō fm aliud accns aliquod. ¶ Similr aūt substātia vniuscuiusqz entis ens est p seipsaz ⁊ nō ſz accidēs aliud substātie eius: ergo ens ⁊ vnū cū dico hoc est ens ⁊ hoc est vnū sunt ipsa nā que est rei substantia: ergo ens ⁊ vnū sunt idem: siue vna ⁊ eadē nā. ex hoc aūt correlariū sequit vlterius: q̄ quot sunt spēs vnius tot sūt spēs

Quare grammaticus dicit nomē signare subaz cū qualitate.

Alter Auer.

entis: ⁊ de oibus illis est vnius scientie ꝑm genus speculari que est illa que vocatur ꝓbia prima: vnū aūt in substantijs facit idem: ⁊ vnū in qualitate est simile: ⁊ vnuz in quantitate est equale: ⁊ hec omnia species sunt vnius ⁊ entis: ⁊ cōsideratio hoꝝ ⁊ similium hijs pertinet ad philosophum.

¶ Cap. 5ᵐ. Et est digressio declarās solōne rōnū sophistaꝝ inductarum ad hoc q̄ ens ⁊ vnū nō sunt vna ⁊ eadem nā.

Dubitabit aliquis de inductis an vnū ⁊ ens cōsequunt seinuicē sicut vna ⁊ eandē rem ⁊ nām significātia. obijcit enim cōtra hoc Auicē. dicēs q̄ si vnuz ⁊ ens significāt eandē nām: tunc ista noia vnū ⁊ ens sūt synonyma: ⁊ est nugatio qn̄ vnū alteri addit cū dicit ens vnū. ¶ Amp. cuz dicit ens vnū hec duo noia iungunt sibi per appositionē: sicut cū dicit aial hō q: vnū nō determinat alteꝝ: videt q̄ q̄ vnū iungat enti p denominationē ⁊ ifōmationē. hoc enim videt ex hoc q̄ numerū ⁊ suppositū trahit ab ente sicut denominās a denominato: ⁊ adiectiuū a substantiuo. Omne aūt denomiatiuū fōmā aliā ponit quādā supra denominātū. Unū igit dicit aliquā fōmā enti addītā cuz dicit vnum ens. ¶ Amplius vnū dicit indiuisionē quā nō dicit ens: ⁊ cū dicit vnū ens indiuisionē ponit vnū sup ens: addit ergo aliquid enti. ¶ Amplius vnū principiū est numeri sicut igitur pūctus est nā cōtinui Iz nō sit cōtinuū. ita vnū est nā numeri Iz nō sit numer⁹: est igit vnū accidēs. Cū igit dicit vnuz ens addit vnū quoddā accēs super ens. Adhuc sicut ex ꝓbabilitis scitur ens solū est creatū: vnū aūt est per ifōmationē: q: suū intellectū ponit circa ens ꝑsuppositū. Est enim vnuz ens indiuisuz: q̄ addit aliqd sup ens. ¶ Amplius oē diuidens aliqd addit sup diuisum. Unū aūt cuz multo sibi opposito diuidit ens: ergo addit aliqd enti. ¶ Amplius si ens ⁊ vnū sint penitus vna ⁊ eadē nā: qcqd opponit vni opponit ⁊ alteri. Multū aūt opponit vni: ergo opponit ⁊ enti qō falsum est: ergo vnū ⁊ ens nō sunt penitus vna ⁊ eadē nā: hec ⁊ ālia inducit Auicē. pro se qn̄ ꝛdicit Aristo. in supra inductis rōnibus. ¶ Quia aūt supius inducte rōnes sunt irrefragabiles reuertemur dicētes: q̄ ens ⁊ vnuz sunt vna ⁊ eadē nā: ⁊ vniuscuiusq̄ rei vera entitas est eiusdem rei vera vnitas: nec addit vnitas entitati nisi indiuisionē que nō ponit aliquid sed in negatiōe cōstitit: ⁊ hec negatio ꝑs est affirmationē vere entitatis: qn̄ dicit hoc est ens vel ens est ens vel hoc ens est hoc ens. Cū enim duo facit forma dando esse ⁊ determinādo: ⁊ terminet p hoc q̄ eē dat: erit terminatio ex rōne intelligēdi ꝑs dationē esse: Iz simul ḡnatione ⁊ tpe sit vtrūq̄: ⁊ quo ad hoc vnū est cōsequēs ad ens: cū tū vna nā sit vtriusq̄: modus igit diuersus iportatus p ens: ⁊ vnū facit q̄ noia nō sunt synonyma nec est nugatio: qn̄ sibi cōiungunt nec per appositionē cōiungunt sibi. ⁊ Iz vnū ponat modum suū quē iportat circa ens: sicut circa suppositū suū tū ille modus nō est alicui⁹ fōme alteri⁹ ab ente: sed modus negationis q̄ sufficit grāmatico. ⁊ iō nō est denominatiuū sed modū hās denoiatiui: ⁊ hoc forte attēdit Auicē. cū dicit eē denomiatiuuz. Sic igit Iz idiuisionē addat supra ens ⁊ quo ad hoc ꝑsupponat ens hoc tū nō est aliquā fōmaz addere: sed potius modū q̄ ex negatiōe resultat. ¶ Qō aūt dicit: q̄ vnū principiū est numeri duplr accipi pōt: ꝓpter equocationē principij: est enim principiū cōnaturale ei cuius est principiū ⁊ reductū ad genus principiati ⁊ hoc est q̄ꝑ principiuz intra: sicut pūctus est p̄n̄ᵐ ḡtinui: ⁊ nūc tpis: ⁊ est p̄n̄ᵐ qō est cā nō intrās in genus causati: sicut substātia est cā accidentis ⁊ subm passionis: ⁊ hoc mō duplex est vnitas quaꝝ vna est terminus substātie vel entis ⁊ vnū hmōi est entis terminatio ⁊ hoc est cā vnitatū nō de genere vnitatum exēs: alia est vnitas que est idiuisibile siue idiuisibilitas causata ⁊ abstracta ab hoc vno ⁊ hoc est accēs cuius collectio facit numeꝝ: ⁊ hoc vnū nō est cōuertibile cū ente sed primū. Ex dictis aūt pz q̄liter vnū fit factū p ifōmationē ⁊ ens p creatione quēdā addit ei: gratia cui⁹ opponit multitudini: cui nō opponit ens: ⁊ sic pz oium p̄inductoꝝ solutio. ¶ Et facile est p hoc q̄ hic dicta sunt excusare dicta Auicē. q: pro certo si qs subtilr dicta sua ispiciat dicere itendit hoc qō dcm̄ est. Ex oib⁹ aūt iductis hoc accipiēdū est q̄ ens ⁊ vnū vna dicunt nām: ⁊ iō spēs vnius sunt spēs entis. Et pbus tractans de ente ⁊ speciebus eius. tractabit de vno ⁊ speciebus vnius.

Solo qōnis.

Vide pro hac via Auerroes 4. meta cō. 3. Et. 10. meta. com. 8.

Duplex ē vnitas. vīd Auer. hic cō. 3. ⁊. 10. meta. cō. 8.

¶ Cap. 6ᵐ. In quo ex predictis declarantur partes ⁊ ordo prime philosophie.

Ex. cō. 4.

Ēdeamus igit ad ꝓpositū dicētes q̄ fere oia cōtraria reducunt ad vnū ⁊ sicut ad p̄n̄ᵐ: q: cū idem sit vnū sicut dirimus ⁊ illi opponit diuersum a diuersitate icipit oīs ꝛietas ⁊ oīs oppositio. ¶ Dico aūt fere ꝓpter oppositionē ꝑuatiuā que relinqt subm: ⁊ quo ad hoc a diuersitate nō incipit: hec aūt speculata sunt in pre in logicis ⁊ speculanda sunt melius posteri⁹ in egloga hoc est in distinctione ꝛiloꝝ: ⁊ inq̄tū principiant ab vno intrā speculatio eoꝝ pertinet ad istā ꝓbiam: q: trā speculat ꝓbs de ente: ⁊ primū ens ex quo alia pendēt ⁊ entia nominant est suba: quot sūt sube tot sunt ꝓtes ꝓbie prime. Sunt aūt sube separate que prime sunt inesse ꝑm oēs sui differētias: Iz vltime sunt in nostra cognitiōe ⁊ sunt sube ꝓbice que ꝑm suas differētias posteriores sunt in nā: Iz priores sunt in nostra cognitiōe que a sensu icipit: ⁊ iō sequētes facilitatē doctrine in. 7. ⁊. 8. determinabimus qdditates ꝓbicaꝝ subaꝝ: ⁊ sua cōsequentia sicut potētia ⁊ actū vnū ⁊ multū in. 9. ⁊. 10. ⁊ tunc in. 11. libro de inceps ⁊ de separatis cū subtilitate loquemur. Et hijs igit pz: q̄ necesse est eē aliquā primā ꝓbiam hātez istas subas: ⁊ similr hātez cognoscere vnū ⁊ ens. Oia enim ista recta rōne existūt habētia pro genere⁹ primis vnū ⁊ ens. ¶ Dico aūt vnū ⁊ ens esse genera eo q̄ sunt prima subiecta: ad que oia alia se hāt per ifōmationē ⁊ additionē sicut dirimus in antehabitis ex quo prima ꝓbia est de hijs necesse est ēt q̄ scie libroꝝ in quos ista ꝓbia diuidit sequant hoc sicut dirim⁹: est enim ꝓbs in hac parte similis illi q̄ dicit mathematicus Mathesis enim hz partes in gb⁹ q̄dā est scia prima sicut in quāto discreto est arithmetica prima: ⁊ in quāto continuo geometria est prima. Est aūt in discretis scēa scia sicut musica: ⁊ in cōtinuis sicut pspectiua: ⁊ sunt in mathematib⁹ alie deinde scie: sicut in discretis scia Algorismi ⁊ de pugnis numeroꝝ ⁊ scia abachi ⁊ hmōi: ⁊ in cōtinuis scia de planimetria ⁊ cosmimetria ⁊ de pōderib⁹ ⁊ de ingenijs: ⁊ sic etiā partes hz ꝓbia p̄ma de suba ⁊ accidēte: que erit scia libri sexti ⁊ de quidditate sube que erit scia libri. 7. ⁊ de suba ꝓbica que erit determināda in. 8. ⁊ de cōsequētib⁹ subam ⁊ vnā subaz que erūt scie. 9. qn̄ potētia ⁊ act⁹ sequunt primū ens: ⁊ vnū ⁊ multū ⁊ idē ⁊ diuersum ⁊ ꝛiuz sequunt primū vnū: ⁊ potētiam ⁊ actū cōsiderabimus in. 9. ⁊ vnū ⁊ multū ⁊ idē ⁊ diuersum ⁊ cōtrariū ꝑtractabimus in. 10. ⁊. 11. ⁊ deinceps attingemus ad loquēduz de substātijs separatis: ⁊ in hijs cōplebitur tota ista ꝓbia. Qm̄ autez est istius scie speculari ea que opponunt vni: ⁊ vni opponit pluralitas quacūq̄ oppositione oꝝ q̄ ista scētia speculetur ⁊ negationez ⁊ priuationem vnius: vtraq̄ enim istaꝝ oppositionū speculat vnū cui⁹ aliqua oppositio est sicut negatio ⁊ aliā sicut priuatio: hec aūt negatio cuius oppositionē aliqn̄ importat vnuz est duplex: aut enim simplr dicit extra genus ⁊ negat vlr: q: non est illi vlr ꝓueniens. aut negat in genere: q: sicz nō est illi cōueniēs de hijs que sunt alicuius generis determinati. hoc aūt est: q: sicut dirimus in prehabitis vnū nō addit supra ens nisi modū negatiōis: est enim vnū indiuisum in se ⁊ diuisuz ab alijs: ⁊ cū actus negationis sit diuidere est vnuz nō alia sibi opposita ⁊ cū sic negat ab alijs sibi oppositis que sunt plura ⁊ multa ⁊ pauca. Hijs enim opponit pōt eē oppositio negationis ⁊ pōt eē oppositio priuationis: ⁊ sicut oppositio negationis pōt eē oppositio vlis negationis in omni genere vel in genere determinato: sicut si dicā vnū in discretis eē negatiuū pluralitatis aut paucitatis aut multitudinis sicut par ⁊ impar. negatiue possunt opponi in gne numeri. ¶ Qn̄ aūt hz oppositionē priuatiuā ad sua opposita accipit vt potētia priuata formis oppositoꝝ suoꝝ: ⁊ hoc est qn̄ accipit vt potētia omnis numerus: q: sic potētia est pluralitas: ⁊ potentia multitudo: ⁊ potētia paucitas. oēs aūt istos modos oppositionū vnius oꝝ determinare hanc sciam: huic enim vni q̄ hec scētia cōsiderat adest differētia haꝝ oppositionuz sicut dirimus. ⁊ cā differētie est: q: intellect⁹ eius est in negatiōe. Abstīta enim vnius in suis oppositis negatio est ipsius in oppositiōe qua opponit vt negatio: in oppositiōe aūt priuationis q̄dā fit nā subiecta que potētia est sub formis suoꝝ

oppositoꝝ

oppositoꝝ: ⁊ de illa dicit priuatio: hoꝝ aũt oiuꝫ causa est q̃ vnũ extra genus est: ⁊ vnũ in genere extra genꝰ qdẽ vlr conuertit cũ ente: in genere aũt vnũ qdẽ in suba facit ⁊ est idez ⁊ qualitate est simile ⁊ in quantitate est equale ⁊ sic de alijs. ¶ Opꝫ igitur q̃ vnũ extra genus qõ iportet modũ negationis extra genus: ⁊ vnũ in genere iportet moduꝫ negationis in genere. Si aũt accipit vt potẽtia pura importabit modũ priuationis: qz igit oẽs istos oppõnis modos hꝫ vnũ ⁊ pluralitas opponit vni opꝫ q̃ iam dicte scie que est prima pbia sit cognoscere quecũq̃ hijs opponunt que dicta sunt predicetis modis oppositionũ: ⁊ habebit cognoscere quecũq̃ opponunt hijs que dicta sunt p̃inductis modis oppositionũ: ⁊ habebit cognoscere opposita modis vnius: q̃ in vno sumit genere sicut diuersum ⁊ dissimile ⁊ in equale: ⁊ quecũq̃ alia vni in eodẽ genere dicto opponunt: aut que sunt dicta ꝑm ista opposita aut etiã quocũq̃ modo dicunt ꝑm pluralitatẽ ⁊ vnũ sicut causata ab ipsis: vnũ enim in genere substãtie dicit idem: ⁊ vnũ in genere qualitatis dicit simile: ⁊ vnũ in genere q̃ntitatis dicit equale: ⁊ hijs opponunt diuersum ⁊ dissimile ⁊ inequale cãta a pluralitate in dictis generibus accepta: ⁊ iõ dirimus q̃ negatio vnius duplex est extra genus: ꝑm q̃ cũ ente cõuertit ⁊ in genere qñ in vno determinato genere accipit vt idem simile ⁊ equale: vnũ aũt eorum que sic vni opponunt in genere vno accepto est ꝯtrarietas. ¶ Differẽtie nãq̃ accipiunt in genere determinato ⁊ differẽtie sunt ꝯtrarietas generis in quo potestate sunt differentie: cõtrarietas aũt diuersitas est ⁊ cã diuersitatis. Ex oib⁹ igitur inductis planũ est: q̃ cũ multipliciter dicat vnuꝫ opꝫ q̃ ea que dicta sunt oppositionũ multiplr dicant: attamẽ qz nõ dicunt equiuoce oia hoc est cognoscere vnius ⁊ eiusdem scie. Nõ enim sic multiplr dicta sunt simplr diuersa sicut equiuoca. Sed erunt equoca: si nec ꝑm primũ dicerent a quo nomẽ accipiũt: nec dicerent ad vnũ ad qõ depẽdẽt ꝯ rõnem: tũc enim oino esset rõ sube diuersa: ⁊ iõ de eis non posset determinare vna ⁊ eadẽ scia: hoc igit est cã diuisiõis ⁊ ordinis partiũ huius scie: qm̃ vo oia sic multipliciter dicta referunt ad id qõ primũ ⁊ p̃ncipalr hꝫ nomẽ illud ⁊ rõnem. Sicut verbi gratia quecũq̃ multiplr vnũ dicunt referunt ad primũ vnũ: qõ principalr vnũ dicit: ⁊ similr dicẽdũ est se habere in alijs multipliciter dictis sicut est idem ⁊ diuersum ⁊ cõtrariũ ⁊ hijs similia: opꝫ q̃ sigillatim sic reddendũ sit ad primũ cũ diuisum ⁊ distinctũ est quotiẽs siue quot modis dicit in singulis ꝑdicamẽtis que tali multiplicitate cõiter de multis dicunt: opꝫ enim distinguere quõ singula ad suũ primũ dicunt. in tali enim multiplicitate dicit hoc qdẽ habẽdo illud primũ p nomẽ ⁊ p̃ncipalẽ rõnẽ: illa vo alia dicunt noie illo facientẽdo actionem aliquã illius: sicut vetula dicit medica: alia vo ꝑm quosdã alios modos dicuntur: sic igit opꝫ nos in hac sapia specialẽ inducere libꝫ vt distinguamus quotiẽs singulũ taliuꝫ dicit ⁊ ille erit liber qntus. ¶ De pricipijs aũt entis ⁊ de statu principioꝝ oportuit fieri libũ primũ ⁊ libũ scõm: ⁊ qz principia sunt p que determinant huius scie quesita ⁊ oportuit prescire quesita: oportuit de quesitis iducere libũ tertiũ. ¶ Qualiter aũt quesita sunt determinãda p principia ⁊ qualr in vnã sciam reducũtur ⁊ quo ordine terminãda sunt oportuit scire p istũ libũ quartũ. ¶ Palã est igitur illud qõ in qõtib⁹ in precedẽti libro dictũ est q̃ vnius ⁊ eiusdẽ scie est sermonẽ hẽre de hijs oibus que sequunt vnũ: ⁊ de suba ⁊ p̃ñtib⁹ eius: hoc enim fuit vnũ dubitatoꝝ in qõtib⁹: qz ꝯ plures fuerint qões tũ circa vnũ versant oẽs. In. 6. enim qõtib⁹ que sunt a. 7. vsq̃ ad. 12. inclusiue hec quesita sunt: vtꝝ. s. vnius ⁊ eiusdẽ scientie eẽt determinare de substãtijs ⁊ cõsequẽtib⁹ vel non.

¶ Cap̃. 7m. In quo pbant ea q̃ dicta sunt in p̃cedẽti capl̃o.

Tex.cõ.5.

Hec aũt omnia pbant er hoc q̃ pbi de oib⁹ inductis est posse speculari ꝑm facultatẽ istã: qz si nõ est pbi tũc opꝫ q̃ sit alicuius qui cõsideret ens determinatũ quẽ supra vocauimus pbm particularẽ: sicut est mathematic⁹ vel pbicus: ⁊ tunc querat qs sit ille qui iuestigat si idez est socrates ⁊ socrates sedens: ⁊ similr in alijs in qbus dicitur idem vel diuersum: aut quis sit ille qui inuestigat si vnum vni est cõtrariũ vel nõ: aut qui inuestigat qd est cõtrarium ꝑm esse ⁊ nãm: aut qui iuestigat quotiẽs dicit singulũ multipliciter dictoꝝ: ⁊ similiter qs est ille q̃ iuestigat de omnib⁹ talib⁹: qñ enim ꝑm oia que idurimus entis ꝑm q̃ est ens ⁊ vnius ꝑm q̃ est vnũ sunt eedem passiones: ⁊ eedem passiones nõ sunt numeri inquãtũ est numerus: nec sunt linee inquãtũ est linea: nec sunt ignis inquãtũ est ignis: palaꝫ est q̃ nõ particularis scie sed vlis illius scie que considerat ens ⁊ vnũ est in talibus cognoscere ⁊ qd est siue subam ⁊ oia accidẽtia p̃ñtia eã: ⁊ iõ etiã primi pbi qui de illis accidẽtib⁹ intendebãt nõ peccãt: sicut nec recte vel de qb⁹ cõuenit pbari: sed iõ peccãt qz in oibus talib⁹ primuꝫ ens est suba: de qua nihil audiunt p ingẽtionẽ qz nõ receperũt dicẽtes ⁊ ponentes principia sube: ⁊ noluerũt ponere numeꝝ ⁊ vnũ ⁊ multa esse principia cũ illa sint subam ⁊ sube principia cõsequẽtia. Sicut enim numeri sunt quedã subiecta: ⁊ illoꝝ subtoꝝ inquãtũ sunt numeri sunt numeroꝝ quedã passiones p se consequentes numeꝝ sicut imparitas ⁊ paritas: ⁊ cõmẽsuratio ⁊ equalitas ⁊ excedẽtia siue abundãtia ⁊ defectus: de qbus in arithmetica dictũ est: ⁊ alia hijs similia que adinuicem ꝑm seipsa insunt numeris vt passiões subiectis. Similiter aũt sicut insunt quedaꝫ passiones per se ⁊ solido ⁊ imobili ⁊ leui ⁊ graui que in pbica sunt determinata insunt aliqua propria: sic etiã enti inquãtũ est ens quedã insunt ꝓpria: ⁊ illa sunt etiã de qbus primi pbi est scrutari veritatem sicut dirimus. ¶ Signũ aũt huius est: q̃ dialectici ⁊ sophiste hꝫ docẽdo dialecticã ⁊ sophisticã sint determiati generis: tñ in vsu eandẽ subinduũt figurã cũ primo pbo: eo q̃ imitant euꝫ: sophistica enim circa oia apparẽs est sophia siue sapia: ⁊ dialectica disputat de oibus sicut ⁊ pbs. disputans aũt de oib⁹ nõ põt ingrere de oibus nisi ꝑm id qõ cõe est oibus: ens aũt est id qõ cõe est oibus ⁊ vnũ: similiter circa ista eadẽ vo cõmunia est pbia: sicut dictũ est tam sophistica enim q̃ dialectica circa idem genus subiectũ versant cũ prima pbia. Sꝫ differt pbia a dialectica qdẽ modo potestatis ⁊ vtutis medij: qñ dialectica ꝓcedit er signis que iueniunt in multis: sed pbia ꝓcedit er essentialib⁹ proprijs ⁊ pfundatis in nãrei. A sophistica aũt differt ꝑm vite proberẽm siue electionẽ: qz sophistica eligit cõsequi gloriã: pbia aũt veritatẽ. Est enim dialectica. q. cũ formidine tẽptans p pbabile de eisdẽ de quibus pbia per ẽntiale mediũ est sciẽs qdẽ veritatez: sophistica enim visa est scire sed non est ꝑm veritatem ens sciens. ¶ Amp̃. aũt alia cõtrarioꝝ coelemẽtario ab ea que dicta est q̃ reducunt ad ꝯria in genus vnũ primũ qõ est priuatio: oia enim sicut ⁊ in nãlibus docuimus ꝯria reducunt ad priuationẽ ⁊ habitũ: sicut ad cãm. reducunt enim ad contraria in situ sicut ad p̃ma elẽta ⁊ principia ꝯrioꝝ: ⁊ hec reducunt ad priuationẽ ⁊ habituꝫ. ⁊ qualiter fit in pte dirim⁹ in pbicis ⁊ in parte posterius dicemus. Oia enim taliter opposita referunt ad ens ⁊ nõ ens: ꝑm q̃ ens ⁊ nõ ens priuatiue opponunt ⁊ referunt ad vnũ ⁊ pluralitatẽ ꝑm q̃ vnũ potentia plura priuata actu pluralitatis. Sic enim iter ea est oppositio priuationis ⁊ habitus sicut er antehabitis constat: ꝑm hoc enim motus ⁊ status hoc est imobilitas que sũt cõtraria referunt ꝑm antiquos ad vnũ ⁊ plura: qñ indiuisibile qõ vere est vnũ est imobile ⁊ mobile pluralitate ptiũ que sunt ante ⁊ post cõtinue refert ad pluralitatẽ. Silr aũt fere oẽs pbi cõfitent oia entia ⁊ subam cõponi er cõtrarijs: fere aũt dico ꝓpter eos qui ponebãt vnũ ens infinitũ ⁊ imobile sicut Melissus ⁊ Parmenides. Alij enim entia er ꝯrijs cõponi nõ dicebãt. ¶ Oẽs aũt alij dicebãt entia cõponi er cõtrarijs: qdam nãq̃ dicebãt numeros eẽ principia: ⁊ hij dicebãt entia cõponi er pari ⁊ impari. Alij aũt phyſica ponentes principia dicebãt cõtraria esse calidũ ⁊ frigidũ er qbus oia dicebãt cõponi. Alij aũt materialia volentes ponere cõtraria dicebãt ea esse finitũ ⁊ infinitũ: er qbus oia dicebant cõponi: er hijs enim dicebãt cõponi magnũ ⁊ paruum. Alij aũt formalia ponẽtes ꝯria dicebãt illa esse amorẽ ⁊ odiũ er qbus oia dicebant cõponi. Alia etiã oia quecũq̃ ꝯria ponebant antiqui reducta vident ꝑm veritatẽ ⁊ ꝑm eos ad vnũ ⁊ pluralitatẽ sicut ad ens ⁊ non ens priuatiue opposita: hic igitur ipsa reductio sumat ⁊ supponat a nobis ab ipsis antiquis: principia vo oia que sunt preter alia que dicunt p̃ncipiata entia cadunt ꝑm reductionẽ ad vnũ ⁊ ens: q̃ñ ad ea genera que dicta sunt esse genera principioꝝ. Sicut enim in primo pbicoꝝ ostendimus oẽs qui ponebãt principia con. p̃ pbi. t. cõ. 41

Tex.cõ.6.

traria ponebāt vnū sicut ens ⁊ alterū sicut nō ens ⁊ sicut dirimus hoc ponebāt sicut vnū ⁊ alterū sicut plura. ¶ Palaz igitur est de hijs que dicta sunt hic: qz vnius ⁊ eiusdēz scie est de hijs que dicta sunt cōtraria specularī: ⁊ ens inquātū est ens. ⁊ huius ratio est: qz ꝑm preiductos ꝓbos oia aut cōtraria aut ex cōtrarijs facta: principia vo ꝗzioꝝ ꝑm eosdēz ꝓbos sunt vnū ⁊ pluralitas ⁊ illa que sic reducunt ad vnū ⁊ ens sunt vnius ⁊ eiusdē scie: siue vnū qō est genus ad qō reducunt ꝑm vnū ⁊ idez noie ⁊ rōne dicatur vniuoce: sicut dirit Plato siue nō dicat ꝑm vnū vniuocū sed multiplr sicut forsan veritas se hz: ⁊ hoc hic nō probat sed supponimus ⁊ in cōsequētibus ostēdemus: attamē cuius multiplr dicatur vnū de multis alia tū oia vna dicunt ad vnū primū: ⁊ contraria vni sicut multa: ⁊ diuersa: ⁊ dissimilia: ⁊ inequalia: ⁊ hmōi alia: dicunt etiā ad vnū primū. ¶ Et cuius ens ⁊ vnū non sunt vlr idem noie ⁊ rōne sicut vniuocū: tū forsan in oibus nō separatas hūt rōnes sicut equiuocum: sed qdā modoꝝ eius est dictus ad vnū primū noie ⁊ rōne. Alij vo modoꝝ eius participāt nomē ad idem dictuz siue posterius: ⁊ hec oia specularī est istius vlis scientie: ꝓpter qō nō est geometrie specularī quid absolute ⁊ vlr sit cōtrariū aut qd absolute ⁊ vlr sit perfectū: aut quid vlr sit vnū aut ens aut idē aut diuersuz: nō enim ista cōsideratur nisi ex conditione qua ad nām sibi ꝓpriā cōtrahunt. Manifestū est igit q vnius ⁊ eiusdem scientie vlis est ens inquātum est ens specularī: ⁊ oia que insunt ei inquātū est ens. Manifestuz est et q theorica ista nō solum est substantiaꝝ ꝑm suas diuersitates sed etiā existētiū quocūqz mō: hz qō ad ens reducunt ⁊ et dictorū supius que insunt enti ꝑm q ens est igit de inductis supra ⁊ de priori ⁊ posteriori ⁊ genere ⁊ spe ⁊ toto ⁊ pte ⁊ alijs ⁊ de oibus talib⁹: ⁊ sic pz de qbus est scia ista ex istis pz solutio oium questionū. 12. primaꝝ preter secundam.

¶ Cap. 8m. Et est digressio declarans coelementationē contrariorum ad priuationem ⁊ habitum quare vnuz in genere ⁊ extra genus habent negationem.

Ad facilioē aūt doctrinā opz nos hic ostendere q supposuimus qualr. s. coelemētatio ꝗzioꝝ ad priuationē ⁊ habitum reducat: ⁊ qualr prima ꝗtraria sint ꝗzia accepta ꝑm situm. Ad hoc aūt itelligendum est: q ⁊ in quarto celi ⁊ mundi dirimus ⁊ pfectius in libro de nā loci ⁊ locati. ¶ Si enim intelligamus nām vniuersitatis generatoꝝ extensam in cōcauo orbis lune sine forma nāli cū potentia ad ipsam: nō erit causa quare hic generat terra ⁊ ibi aer: nisi aliqō generās: qz generans dando formā dat locū. generans autez nō pōt esse nisi motus celi ꝑm q motus est actus talis corporis ꝑm q est cōpositū ex motore ⁊ mobili: qz sic virtus eius formas ꝓducit substantiales sicut ⁊ calor nālis per hoc q est instrumētū aie. Si igitur cōcauum lune sumat ꝑm q est locus sunt in cōcauo virtutes celestes generantes. Non enim accipit locus mathematice sed phyſice: virtutes igit iste sūt fortiores etiā in ĩmediato cuius in medio ⁊ fortiores in ꝓpinquo cuius in remoto. In eo igitur q immediate cōiungit cōcauo superficiei lune: que est locus altus simplr generabitur corpus raꝝ ⁊ calidū ⁊ formalissimū iter corpora: ⁊ in cōcauo ignis in quo iam virtus celi diminuta ⁊ priuata est: ⁊ deficit virtus ignis generabil illi cōueniens magis: ⁊ iterū in cōcauo illius vbi virtus celi adhuc minor est: ⁊ deficit virtus aeris generabitur corpus qō est sub illo materialius ⁊ spissius illo: ⁊ sic deinceps: sicut dirimus in libris phyſicis: ⁊ si obijciat aliquis q differētie situs sunt accidentia: ⁊ ꝑm hoc accidētia sunt causa substātie. pz q hoc nō valet: qz accipit hic locū ꝓbice in quo agūt virtutes corporis illius cuius est superficies ⁊ agunt vt vires substātie celestis ⁊ elemētalis. hoc aūt modo ꝓducunt substantias ⁊ generāt eas: ⁊ hoc modo prima in materia accepta cōtrarietas est rarum ⁊ spissum ex parte patiētis: ex parte aūt generantis est prima cōtrarietas altera: ⁊ vnū ⁊ in oibus forma ⁊ virtus est generās ⁊ dans locum ⁊ priuatio virtutis ⁊ forme iducit aliquid materialius qō se hz per modū priuationis ad illud: ⁊ hoc modo calidū est habitus ⁊ frigiditas est priuatio qz in ea deficit virtus celestis ⁊ deficit in ea virtus motus: ⁊ ideo sistit motū. sic etiā raꝝ est habitus ⁊ spissum est priuatio ꝓpter eandē cām: ⁊ album est habitus ꝓpter lucis participationē: ⁊ nigruz est priuatio eiusdem: in igne aūt siccū est habitus ⁊ humidū est a priuatiōe causatū: ⁊ in terra est cōuersus modus hoꝝ cōtrarioꝝ. ⁊ hoc est ideo qz humidū in aere est ex priuatiōe cōplete raritatis. In terra aūt siccū est ex priuatione: qz est ex sicco humidū exprimēte sicut in alijs locis satis declaratū est. ꝓbi aūt hec oia reducebant ad ens ⁊ nō ens: que similiter dicebant opponi sicut priuatio ⁊ habitus opponunt: ⁊ ad vnuz ⁊ plura que similr dicebāt opponi: ⁊ cām huius assignauimus in primo libro. entitatē enizz dicebāt esse in omni re ab vno primo: q ōcūqz ponebāt esse illud primū: ⁊ illud esse vniuocū in omni genere entis dicebāt ⁊ hoc dicebāt esse vnū: sed nō ens dicebant esse priuationē illius primi in omni eo qō non est: ⁊ sic cadebat in resolutionē in plura ⁊ ideo dicebāt pluralitatem esse nō ens: ⁊ sic sicut ad prima opposita reducebāt oia in ens ⁊ nō ens ⁊ in vnū ⁊ plura: vnū aūt ꝑm intellectū Aristo. dupliciter accipit extra genus. s. ꝑm q cōuertitur cū ente: ⁊ in genere ⁊ sic in suba vnū est idem: ⁊ in qualitate vnū est simile: ⁊ in quātitate est equale: ⁊ sic de alijs. ⁊ ideo cū vnū sit nō diuisum in se ⁊ diuisum ab alijs hz negationez extra genus ⁊ in genere. ⁊ hz etiam oppositum priuationis ad ea que sibi opponuntur sicut patet per antedicta.

¶ Tractatus secundus in quo agitur de stabilimento principiorum demonstrationis.

¶ Cap. 9m. Q vnius ⁊ eiusdē scie est tractare de primis ꝑncipijs demōstrationis: ⁊ de ente primo q est substantia.

Exterminatis aūt hijs dicendū est de hoc qō in seda questiōe que rebat: vtrū videlicet vnius ⁊ eiusdē scie sit tractare de hijs dignitatib⁹ que in oibus mathematicis dignitates vocant ⁊ de primo ente q est suba: an de hoc determinare sit scientiaꝝ diuersaꝝ. Ex hijs aūt que ante dicta sūt palam est: q vnius ⁊ eiusdē scientie tractare est de vtriscqz: ⁊ est illius scientie que est ꝓbi primi pscrutatio illa que est de hijs vtriscqz. ¶ Dignitates enim cōes sunt oibus generib⁹ subiectis in oibus scientijs: ⁊ nō sunt cōueniētes tūm ⁊ contracte ad vnū genus aliqō ꝓpriū alioꝝ ꝓboꝝ. Sed potius oēs vtunt primis dignitatibus: ⁊ hoc nō pōt esse cā nisi qz ꝑme dignitates que sunt principia oium demōstrationū sunt entis inquātū est ens. nihil enizz aliud cōe est omni generi subiecto nisi ens ꝑm se acceptū. cū igitur dignitatibus demonstrationū vtantur oia genera sciaruz: opz q dignitates sint ꝑm ens accepte vnūquodqz enim genus subiectū particularis scientie vnū est ⁊ determiatū sicut corpus mobile: ⁊ sicut cōtinuū ⁊ sicut numerus ⁊ hmōi. Intrā ergo hec genera determinata vtunt principijs inquātuz eis sufficiens est ad nām ꝓpriaz. Sed hoc principio qō de quolibet affirmare vel negare ⁊ de nullo simul qō est circa esse ⁊ non esse vtitur geometer sic: q quālibet lineā necesse est esse simetrā vl assimetram: ⁊ arithmeticus vtit eo sic q quālibet numerū necesse est esse parē vel imparē. ¶ Sufficienter ergo sibi hijs dignitatib⁹ vtitur quilibet ꝓbs particularis: hoc aūt est q vtitur dignitatib⁹ quātū ꝗtinet genus sibi subiectū: de quo fiunt demōstrationes ꝓbi particulares per ipm demōstrationis ꝑn m. Manifestū est igitur ex dictis: q dicta omniuz demōstrationū principia insunt oibus inquantū cōtinent in ente: ⁊ hoc est inquātū entia sunt. igit speculatio de hijs ꝑncipijs est illius ꝓbi qui cognoscit ens inquātū est ens. huiꝰ aūt signū est: q nullus ꝓboꝝ particulariter de parte aliqua entis intēdentiū nitit aliqd dicere de generalib⁹: ⁊ vlr primis principijs demōstrationū. Nullus enim intromittit se dicere vel ꝓbare si hec prima vera sint an nō. ⁊ hoc pz p inductionez: qz nec geometricus facit hoc nec arithmeticus. ¶ Sed quidā ꝓboꝝ ignorātes ꝓpriū subiectū de hijs volebant determinare: ⁊ hoc ꝑm suā falsam opinionē merito secūt: qui ipsi soli a suis sequacibus putant de nā tota intendere. ⁊ qz putant naturale eē totum vlr ens putabāt q illius sit intēdere de ente cuius est intēdere de natura. Sed qm ex predictis pz q aliquis ꝓbs est superior phyſico eo q natura est determinatū quodā genus: ⁊ subiectuz entis. iō de hijs principijs perscrutari erit illius qui theorizat ea que

Ecx. cō. 7.

sunt entis vlis: ⁊ qui speculaⁿ ea que sunt circa primã substantiam que est omniũ principiũ: ⁊ hoc est ipse deus phica enim phia quedam quidem est sed non phia prima: ⁊ ideo non est phici de hijs cognoscere.

¶ Cap. z'''. Q principiũ firmissimũ cõgruit dicte ꝑme phie: ⁊ que sint principij firmissimi ꝓprietates ⁊ differentie.

Lcx. cõ. 8.

Vlcunq; vo phi qui de veritate prima loquũtur dicere conanⁿ: quo oportuit recipere p itellectũ prima demõstrationũ ꝑncipia nõ faciunt h nisi ꝓpterea q ignorant posteriora analecticа. ¶ Si enim illa scirent ꝓfecto supponerent q circulo nõ põt fieri demõstratio: ⁊ iõ principia per cõclusiones demõstrari nõ pnt. scirent etiã per eadẽ analectica q demõstratio nõ vadit in infinitũ in ante sumẽdo: sed stat in principijs primis demõstrationũ que ante se alia principia nõ hnt er qb⁹ demõstrenⁿ. ⁊ iõ nullus est modus doctrine quo sciantur: nisi forte p cognitionẽ terminorum in principijs positoꝝ: qui suis diffinitionib⁹ sciuntur. Ipsa aũt principia ꝓm se que dignitates vocanⁿ opz sciẽtes preuenire anteq; aliquid scitãt per demõstrationẽ: ⁊ nõ opz discipulos audientes h querere a doctoribus: hec enim sunt instrumẽta qbus oĩs intellectus accipit oẽm sciam: ⁊ iõ ex potẽtia sciendi nõ egreditur in actũ sciendi nisi per illa ⁊ est talium scia innata nobis. ¶ Palam igitur ex dictis est q̃ phi primi cuius est speculari de substãtia ꝑma: que est substantia oium dicta eo q est cã oium est pscrutari etiã de ꝑncipijs primis syllogisticis ex qb⁹ oĩs scia demonstrat omne esse q̃ ꝓbat: illi enim phi qui maxime inter oẽs phos hz dicere ⁊ docere de vnoquoq; prout se hz in rei veritate maxime ꝓuenit dicere firmissima rei principia: q̃ nõ põt docere de re qualibet ita vt se hz nisi p rei cuiuslibet principia: igit illi maxime cõuenit qui hz docere de ente ꝓm q est ens firmissima entis principia: q̃ ille solus hz dicere de re q̃libet vt se hz: ⁊ nõ est circa hoc ens ꝓut est hoc ens vel illud: hoc aũt phs qui sic de ente est phs primus: sicut pz p descriptionẽ sapientis quã in primo hui⁹ sapie libro posuimus. ¶ Dixim⁹ enim ibi oia maxime scire sicut decet nõ singularem sed vnũquodq; eoꝝ sciam hñtez. Firmissimũ aũt oium ꝑncipioꝝ est quatuor differentijs oia alia excedens: est enim manifestissimũ circa q̃ mentiri ⁊ decipi nullatenus cõtingit absq; cõditione vlr verũ existens: ⁊ q̃ opz preuenire sciẽtes ⁊ nõ audientes querere sicut dixim⁹. Q̃ enim ipossibile sit mentiri circa ipsum ex hoc pz q̃ notissimũ esse est necesse. Nemo aũt deceptus mentit in notissimo: oẽs enim qui decipiunⁿ ⁊ abducuntur in mendaciũ decipiuntur circa ea que ignorant: ⁊ tunc modica deceptio in principio maximũ in cõclusiõe inducit mẽdaciũ ⁊ defectũ. Oportet ẽt hoc ꝑncipium firmissimũ esse non cõditionale: vt hic vel nunc vel huic sit verũ ⁊ non verũ vbiq; ⁊ semper ⁊ in oibus. ¶ Dixim⁹ enim q̃ principiũ illud necessariũ est prehabere apud se anteq; aliqua per doctrinã accipiat quilibet itelligẽs aliquid. Q̃ aũt sic necessariũ est prehabere nõ est cõditio quedam ꝓm quã sit verũ ⁊ nõ aliter sit verum: hoc enim principium necessariũ est cognoscere quẽlibet qui aliquid hz cognitionis ⁊ cognitionẽ huius principij est necesse venire ei qui hz eã: ⁊ nõ per auditũ discere. Venire aũt dico cũ nã potentia sciam accipiente. ¶ Palã igitur est q̃ tale principiũ q̃ quatuor illa hz que indurimus omniũ est firmissimum. Quid aũt vel q̃ sit principiũ post ea que dicta sunt cõtinue deinceps dicã. Principiũ igitur de quo dixim⁹ est q̃ affirmatio ⁊ negatio de nullo verificanⁿ simul eodẽ ⁊ ꝓm idem ⁊ in eodẽ tẽpore: sed de quolibet est affirmatio vel negatio

Lcx. cõ. 9.

vera. Idem enim simul inesse ⁊ nõ inesse eidẽ ⁊ ꝓm idẽ est impossibile: ⁊ accipianⁿ adhuc oia que circa principium determinata sunt: sicut q̃ in eodẽ loco ⁊ in eodẽ tẽpore ⁊ eidem ⁊ ꝓm idem oia talia sint h determinata: que ad hoc ꝑn⁹ eriguntur: qũ accipit ad logicas difficultates determinãdas: logici enim vtuntur h principio sicut ⁊ metaphysicus eo q̃ vterq; hoꝝ phoꝝ viam hz ad principia methodoꝝ. Id igit principiũ q̃ nũc dixim⁹ est oium principioꝝ firmissimũ: hz enim illud principiũ predictã determinationẽ p quatuor preinducta: ĩ possibile nãq; est quẽlibet suscipere per intellectum: q̃ idẽ ⁊ ꝓm idem simul sit ⁊ nõ sit: nõ enim est sic in rei veritate quẽadmodũ qdã putãt Heraclitũ dicere. ¶ Non est enim necesse q̃ illa suscipianⁿ esse vera ⁊ intellecta: quecunq; aliquis dicit simplici dictione: ⁊ si dicatur q̃ nõ sit verũ q̃ nos hoc dicimus. sed vez sit quicquid aliquis dicit: tunc sequeⁿ q̃ eidem ⁊ ꝓm idem simul insint cõtraria q̃ est impossi. ¶ Q̃ aũt h sequaⁿ palaz est: determinenⁿ enim nobis ⁊ cõcedantur ea que cõsueta sunt cõcedi per eandẽ quã nunc dixim⁹ ꝓpositionẽ: q̃ impossi sit idem esse ⁊ nõ esse simul ⁊ ꝓm idem. scimus aũt q̃ opinio ꝯria est opinioni: cum opinio sit habitus suscipiẽs verũ ⁊ falsum ꝓm rei mutationez: sicut ⁊ oratio vez ⁊ falsuz suscipit. Opinio aũt opinioni cõtraria ꝑcipue est que est oppositionẽ ꝓm cõtradictionẽ hñs. ¶ Palam igit est q̃ impossi suscipere per itellectuz vel opinionẽ eundẽ ⁊ ꝓm idẽ esse ⁊ nõ eẽ simul. Si enim hoc detur sequit: q̃ ille qui hoc mentiens dicit simul ⁊ idẽ ⁊ ꝓm idem habebit opiones contrarias. si enim dicat se opinari idem esse ⁊ nõ esse: opz q̃ cũ hoc opinetur illud nõ esse verũ q̃ dicit: erquo cõtraria dicit simul eẽ vera: ⁊ sic habebit simul duas cõtrarias opiniones de eodẽ ⁊ ꝓm idem q̃ videlicet cõtradictoria eidẽ insint simul ⁊ ꝓm idez ⁊ nõ insint eidem ⁊ ꝓm idẽ. Patet igitur q̃ nõ est accipere per itellectuz cõtradictoria simul inesse eidẽ ⁊ ꝓm idem: ⁊ hec est cã quare oẽs demõstrantes principia suaꝝ demonstrationũ resoluentes reducũt ea in istam que dicta est vltimã opinionẽ sue acceptionẽ: ⁊ istam nõ reducunt in aliquã acceptionẽ ꝑncipij que sit ante istud. Ista enim dignitas est nãliter principium etiã aliaꝝ dignitatũ oium. Sunt aũt multi sicut paulo ante dixim⁹: qui dicebãt hoc cõtingere q̃ idem ꝓm idẽ simul sit ⁊ nõ sit ⁊ dicũt se ita existimare: quoꝝ in sequẽtib⁹ dabimus rõnes. Hac aũt rõne existimationis multi vtunⁿ in hijs tñ: que de nã sunt eo q̃ illa in motu oia esse dicunt. Et q̃ motus est actus existẽtis in potẽtia: dicunt oia simul esse per actũ ⁊ nõ esse per potẽtiã. ¶ Nos aũt nunc quantũ ꝓposito sufficit sine ꝓbatione accipimus supponẽtes ex inductis: quasi impossi sit hoc q̃ idẽ ꝓm idez simul sit ⁊ nõ sit: per hoc enim ostẽdimus q̃ istud est firmissimũ principioꝝ oium. Quidã tñ imperiti dignanⁿ demõstrare ꝑn⁹ istud volentes ad hoc inducere demõstrationẽ ostẽsiuã: ⁊ iste error cõtingit eis ꝓpter apedepsiã. est aũt apedepsia ignorantia: qua nõ cognoscit quoꝝ opz querere demõstrationẽ ⁊ quorũ nõ opz querere demõstrationẽ. Oium enim esse demõstrationẽ est impossi. Si enim hoc dareⁿ tunc ꝓcederet demonstratio in infinitũ in antesumẽdo: igitur tunc demõstratio nulla fieret sic cum oĩs demõstratio sit ex primis. In infinitis aũt nullũ est primũ. ¶ Si vo quorũdã non opz querere demõstrationẽ que sunt principia oium demõstrantiũ: tũc nõ haberẽt ex rõne dicere que sunt illa que magis dignãtur tale esse principiũ de quo nõ querit demõstratio q̃ id q̃ indurimus. cõtingit aũt aliqũ nõ quidẽ demõstrationẽ semp esse ꝓpter quid: sed cõtingit quedã argumẽtatiue demonstrare: demõstratiõe. ſ. qa: que est per effectũ vel per cãm remotã non cõuertibilẽ: ⁊ etiã hoc modo impossi est demonstrare ꝑn⁹ superius inductũ: dũmodo hoc solũ supponaⁿ q̃ ille qui dubitat circa hoc aliqd dicit ⁊ scit se aliqd dicere. ¶ Si vo nihil dicit vel scit se dicere derisio est: q̃ querimus rõnem ad eũ qui nullã hz in seipso dicti sui rõnẽ. inq̃tuz nullã hz rõnẽ similis est plante talis inq̃tũ talis est: vincitur enim ab asino ⁊ quolibet bruto: q̃ nõ existimat idẽ esse ⁊ nõ esse. q̃ si existimaret asinus idẽ eẽ ⁊ nõ eẽ nõ vitaret foueas existimãs idẽ esse cadere in foueã. ⁊ nõ cadere. ¶ Dico ergo dĩam eẽ inter argumẽtatiue demõstrare: ⁊ demonstrare: q̃ in veritate demõstrans opinabit accipe q̃ in veritate est i ꝑncio p q̃ demõstrat pp qd. ſz si talis nõ sit demõstratio: tũc argumẽtatio erit ⁊ nõ demõstratio: sicut. ſ. si per effectũ vel per cãm remotã arguat: opz aũt dignari quẽlibet ẽt sine demõstratione arguentẽ ad oĩa talia que sic argumẽtatiue ꝓbanⁿ id q̃ dixim⁹ eẽ ꝑn⁹ talium oium dicere. ſ. idem ꝓm idẽ esse vel nõ esse. hoc enim fortitan qlibet arguens sic opinabit querere a ꝑncipio anteq; ad aliqd ꝓcedat: q̃ sine illo nullã penitus in argumẽtatione põt ponere ꝓpõnez. ¶ Manifestũ igitur q̃ hoc principiũ nõ est audiẽtez querere sed prescientẽ habere. Habet igitur hoc principium totam firmissimi quã dixim⁹ determinationem.

¶ Cap. z'''. Q non cõuenit simul affirmare ⁊ negare per probationẽ sumptã ex hoc q̃ sermo aliquid significat.

Lcr.cō.10.

Quānis autē ostensiue nō probēt prememorātum principiū tū deducīt ad multa impossibilia qui ꝗ presumpserit negare si dederit q̃ dicta sua sermones ⁊ rōnes aliqd significāt inq̃tum in eo sunt sibi significādo vel inquantū in alio sunt per auditū significādo alteri: hoc eni est necesse q̃.ſ. sibi ⁊ alteri significāt aliquid si per sermōes aliqd dicere intendit. Sin aūt detur q̃ nihil significando dicit tunc dictū tale nō habebit virtutē ⁊ rōnez sermonis: nec erit talis dictio sermo: q̃z ois sermo institutus est aliquid significare cū sermo ad aliud nō fit nisi vt cōceptus cordium nostrōr nobis inicē significemus. Si igitur nihil significat dictio nō eēt talis dictio sermo: nec ei qui loquīt ad seipm aliquid significās: neq̃z aliqd designās ad aliuz cui loqtur. Sed si dederit aliquis q̃ dictū aliqd significat: tūc erit demōstratio q̃ idem ꝑm idē nō simul est ⁊ nō est: ecce nāq̃z aliquid erit diffinitū noie significatū q̃ dicīt iesse vel nō iesse. sed cā demōstrās hoc qō erit hmōi demōstratio est ille qui sustinet hoc esse vez: q̃ sermo loquētis aliqd significat dūmodo eniz hoc detur ipse qui dicit rōnē siue locutionē interpretatiuā nō esse ⁊ destruit eā de necessitate sustinet ⁊ ponit eam eē. ¶ Dicens enim rōnē interpretatiuā nō esse aliquid significat: sicut iaz er hypothesi cōcessuz est: ⁊ si hoc dicto aliqd determinatū dicit hoc idem vez est q̃ significat per nomen. Deinde igitur nomē dictū significat determinate aliquid esse vel nō esse: igīt nō omne dictū, se hz simul sic ⁊ non sic: q̃ significat simul idē esse ⁊ nō eē ꝑm idem. ¶ Amp. per eandē hypothesim si hō significat vnū determinatū ⁊ vniuoce: sit hoc q̃ significat aial bipes. ¶ Dico āt ēt vnū significare in hijs cōplexis enuntiationib⁹: qñ significāt hoc esse si hoc est: ⁊ sigdez illud significatū sit hō hoc erit homini eē: q̃z hoc est eēntialiter p̄dicatū de ipso ⁊ totū ⁊ soluz significatū ipsius. ¶ Si āt aliqs dicat cū Heraclito q̃ hō vel aliud nomē non significat vnū solū sed plura: hoc nihil restat siue impedit dūmodo solūmodo illa plura dicat eē finita: ⁊ eēntialiter significata nō denoiatiue sed sicut plura quor qōlibet est eēntiale subiecto de quo predicāt nomē: ponāt enim in singulis rōnib⁹ nois proprīū nomē diuersuz. ¶ Dico aūt exponēdo hoc: vt si quis nō dicat q̃ hoc nomē hō significat vnuz sed multa: de qbus tū vniuoce dicāt aial bipes si illa plura que significat hoc nomē hō sint vnū in nā ⁊ vniuoca: tūc eniz pz q̃ hoc nomē hō signāt illud vnuz vniuocū qō dicitur de plurib⁹: ⁊ dicet illud esse: ⁊ nō dicit illud esse ⁊ nō eē simul. ¶ Si vō hō dicit rōnes diuersas ⁊ plures sed distinctas numero idez sequīt. Donatur eniz nomē speciale cuilibet rōni sube diuerse ꝑz vnāquāq̃z rōnē: licet eni nobis nomina fingere: tūc eniz nomē illud significabit ea que significat esse tñ ⁊ nō significat ea esse simul ⁊ nō esse. hec aūt positio fuit Heracliti q̃ plura significat nomē ſz finita. Si autē nō ponāt nomē significare plura ⁊ finita sed potius plura ⁊ infinita sicut dirit Anara. Tūc palam ex p̄dictis est: q̃ nulla erit rō vel disputatio vel sermocinatio inter hoīes: q̃z nomen nō significare vnū est nomē nihil significare. Vnū eniz nomē vniuocū est ab vna forma impositus: ⁊ hoc importāt per nomē: ⁊ si nō significat illaz rem penitus nihil significat. Illam aūt rem significare nō pōt si infinita signāt: q̃z si plura significaret: tūc posset cuiuslibet nomen aptari sicut dirimus: sed si infinita signāt nō possunt aptari noia infinitis: ⁊ sic illa tunc vno noie significari non possunt: q̃z vno noie semel posito nullus pōt vti equiuoce simul: q̃z nō cōtingit itelligi simul nisi vnū noie vno nō significātibus aūt noibus a nobis auferē disputatio quā simul habemus adinuicē: ⁊ illa que ꝑm veritatē est disputatio ad alterū: ⁊ ad illa que minus ꝓpie disputatio vocāt que est hois ad seipsum. Nihil enim cōtingit itelligere ꝑm actū si nihil itelligat esse vnum: sed si ꝓuenit itelligere tūc hoc mō cōuenit vt ponāt huic determinate rei que itelligīt nomē vnū sed sic sicut a principio vnū in re nec hoc modo igīt cōuenit q̃ hoīem eē significet cū hoc eodē modo simul hoīez nō eē. ¶ Si aūt aliquis dirit q̃ hō nō solū significat mlta vt denoiatiue dicta de vno vt subiecto sed significat ea vt multa que denoiant ipm vt vnū sibi eēntialr ⁊ vniuoce: ⁊ hoc iō dicūt q̃z nos nō dignamur dicere vt vnū significēt ea que de vno denoiatiue predicantur. hoc itez erit incōueniens: qm̄ sic musicū ⁊ album erunt essentialiter vnū vniuocū in noie hois musici ⁊ albi. ¶ Sequīt aūt ex hoc vlterius: q̃ oia erunt vnū rōne ⁊ genere: q̃z oia de suba denoiatiue predicanē. Oia enim ꝑm hoc erunt vniuoca. ⁊ hoc falsuz est: q̃z denoiatiua nō sunt vniuoca: tū etiā ꝑm hāc pōnem in vno noie nō erit idē esse ⁊ nō eē nisi ꝑm equiuocationē illā solā: si quē nos latine hoiez vocamus alij aūt alterius lingue vocāt nō hoiem: tunc enim nomē vnū diuersis idiomatibus significabit finitū ⁊ infinituz ⁊ affirmatio ⁊ negatio in genere que est negatio termini infiniti: q̃.ſ. nō hō significet aliquid in genere vno: que est negatio termini infiniti aialis: qō est nō homo referuntur ad vocem vnā predicto modo equocaz. ¶ Sed q̃ a nobis hoc dubitatū ⁊ quesitū est nō est hoc qō queramus si cōtingit simul hoiem esse ⁊ nō hoiem esse ꝑm equiuocū nomē tñ: sed quesitū est a nobis hoc: si cōtingit ꝑm rem idem esse hoiem ⁊ nō esse hoiem simul ⁊ ꝑm idem. ¶ Si aūt dicāt q̃ non hō ⁊ homo nō significāt aliquid diuersum tunc palā est: q̃z non esse hoiem ꝑm rem nō erit diuersum ab esse hoiem: q̃ hoiez esse erit nō hoiem eē ꝑm rem: hec eniz duo erunt vnū ⁊ idē ꝑm rem ⁊ rōnez. Esse eniz vnū ⁊ idez significat re ⁊ noie esse vnū: sicut vnū ⁊ idez sunt synonyma vestis ⁊ indumētum ⁊ vinū: ⁊ merū: ⁊ bacchus: ⁊ ensis: ⁊ gladi⁹: ⁊ hoc vnuz est qñ ratio rei est vna. ¶ Si vō ista fuerint sic re ⁊ rōne vnū noie tñ differētia: tunc hoiez esse signābit hoiem nō eē: ⁊ hoc est cōtra hypothesim. q̃z datū fuit q̃ ista diuersa significant qñ datum fuit q̃ quodlibet significat id cui⁹ est ipsa diffinitio. Verbi gratia hō significat id qō est aial bipes: itaq̃z si qdez est vez dicere: q̃ hō est aial bipes: hoc enim sicut dirimus significat nomē: cū dicimus q̃ hō erat: nēcium est q̃ nomē nō significat nisi vnū sed si hoc est necesse tūc nullomodo cōtingit q̃ hoc idē hoiem esse sit non aial bipes esse. Necesse enim eē sicut in logicis dictū est significat idez q̃ impose nō esse: ⁊ cōuertit cū ipso: igīt ex oibus predictis sequīt: q̃ non cōtingit hoc qō simul vez sit dicere vna dictione hoiez esse ⁊ nō esse hoiez. Eadem aūt rō est de negatiōe i dictiōe qua dicimus nō esse hoiem: hoc enim nō significat eē hominē. ⁊ hoc est iō: q̃z hoiem eē ⁊ nō esse hoiez diuersa significāt magis q̃ disperata sint diuersa. ¶ Si enim albū esse ⁊ hoiem esse diuersa significāt que cū subiecto possunt esse vnū: tūc multomagis hoiem eē ⁊ hoiem nō eē diuersa significabūt. Ista enim duo hoiem eē ⁊ hoiem non esse multomagis opponunt q̃ albuz esse ⁊ hoiez esse: igitur ista duo significāt diuersa: ⁊ nō aggregātur sub vnius nois significatiōe. ¶ Si quis aūt direrit q̃ albū nā ⁊ diffinitione idem q̃ hō significat: tūc cōtra hoc idē dicimus qō ⁊ prius dirimus: q̃.ſ. ꝑm ꝗ oia erunt vnū: ⁊ idez nā ⁊ diffinitiōe: q̃z oia alia denoiant subam ⁊ erunt idem nā ⁊ diffinitione cū ipsa: oia igīt erunt vnū ⁊ nō solū opposita erunt vnū. ¶ Si autē hoc nō contingat sed est impose: tunc sequīt necessario q̃ vno noie non significātur opposita: ⁊ hoc maxime pz si cōcedatur q̃ interroganti ⁊ querēti pōt responderi directe ad ꝓpositu hoc qō interrogat ⁊ querit. si enim aliquis interrogat ⁊ querit vna simplici interrogatiōe an hoc est hō: ⁊ respōdens respōdeat negationē cū affirmatiōe dicens: q̃ hoc est hō ⁊ nō homo: nō dat responsionē cōgruam interrogāti q̃z plura respōdet vnū solum interrogāti ⁊ querēti. Quānis enim nihil abest siue differt vnū ⁊ idem esse in re hoiem ⁊ albuz: ⁊ alia mille in pluralitate accidentiū que oia: vnū sunt subiecto: tñ interroganti simplici ⁊ vnica questione si verū est dicere hoc eē hoiem vel nō: danda est vnica responsio. ⁊ respōdenduz est ei nomē vnū significans id qō interrogat: ⁊ nō est addēduz in respōsione q̃z ꝗ sit etiā albū ⁊ nigrū ⁊ magnuz ⁊ alia mille talia que accidūt ei. Impossibile est eniz accidētia vni que infinita permanere siue ptransire respōdentē. Oportet ergo q̃ aut oia respōdendo permeetur: cū eadem ratio sit de oibus: aut nullū sed nō oia pmeabit. Nullū igitur respōdebit nisi interrogatū. Similr igitur ꝑm omnē eundē modū quānis millies idem sit hō ⁊ nō hō: q̃z mille per negationē termini infiniti supponere pōt: tñ interrogāti si est hō non est respōdendū simul: q̃z est hō ⁊ nō hō: si sicut dictū est non hō: ⁊ alia queq̃z accidunt homini sunt respōdenda ꝑm affirmationē ⁊ negationē vt respōdeat quecūq̃z sunt ⁊ non sunt sicut album ⁊ nō album: ⁊ nigrū ⁊ nō nigruz: ⁊ magnū ⁊ non

Lcr.cō.11.

Lcr.cō.12.

magnum

magnum ⁊ alia infinita talia que accidunt. Si enim hoc nō facit sic respōdendo vna respōsione vnum interroganti: tūc nō disputat: q̄ nunq̄ respōdet ad intentionem interrogantis. Ex omnibus igitur que inducta sunt planum est: q̄ nomina nec ifinita neq̄ opposita neq̄ multa significāt. Et sic p̄z vltertius q̄ nō significant contradictoria.

¶ Cap̄. 4'''. Q̄ si contradictoria sint simul vera sequit nihil dici p̄m substātiale predicationē sed oia p̄m accidens.

Tex. cō. 13.

Adnino vō destruūt substātiale diffinitionem que qd erat esse rei dicebat: qui dicūt q̄ ꝓtradictoria sunt simul vera. Est enim p̄m istos necessariū dicere: q̄ oia que de re predicanť accidunt ei ⁊ nihil sit substātiale p̄dicatū: ⁊ q̄ accidat hoi hoiez eē ⁊ similr accidit ei aial eē ⁊ alia similiter p̄dicata nō predicanť nisi p̄m accīs. Si enim dicamus ꝗdictoria de eodē p̄dicari: tunc si deē q̄ id p̄dicatū qō est hois eē sit qd ipsius: sequit statim ex tali hypothesi q̄ illud idē erit nō hoiem esse aut nō esse hoiem. ¶ Negatione enim ifinita que relinqt aliquid sequitur q̄ idem sit eē non hoiez ⁊ negatiōe extra genus que nihil relinquit sequit q̄ idē sit nō esse hoiez vel nō sit esse hoiem. ⁊ hoc nō est veruz: cū ista sint negationes qdditatis que est eē hois p̄m eni rei veritatē vnū tm̄ erat qō significabat rei subaz que est quid ipsius sicut ⁊ vnū est esse. Ostēdimus enim in antehabitis q̄ diffinitio data per mām reducit ad eaz que datur p formam: hoc aūt vnū qō significabat subam erat p̄m rez suba alicui?: significare vō subam est terminuz rei significare: ⁊ hoc est nō alicui cōuenire nisi rei illi ⁊ ab oibus alijs separare: ⁊ iō significās subam rei est nō eē aliud aliqd illud ipsuz qō est rei diffinitio. Si ergo oia ista dicanť eē falsa ⁊ ꝓtradictoria dicanť eē simul vera: cū ei q̄ est hoiez eē sit aliud illud qō est nō hoiem esse. Et similr aliud sit ab ipso q̄ est nō esse hoiem: eo q̄ negatio sine sit ifiniti siue simplr negatiōis semp est aliud ab affirmatiōe ⁊ si tunc ꝗdictoria contingūt eidē vt dicit: tūc diffinitio nō cōtingit tm̄ vni ſz vni ⁊ alij: ⁊ qō cōtingit eidē inesse ⁊ nō inesse est accidēs. ¶ Necessariū ergo est istis vt dicāt q̄ nō erit aliqd rō diffinitiua alicui?: sed oia dicunť p̄m accīs que p̄dicanť de aliquo: rōne enim inducta diffinita est suba ⁊ accidēs q̄. s. suba que est qdditas nō alij cōuenit sed ab oibus separat. accīs autē est qō cōtingit eidez inesse ⁊ nō inesse: hoc enim mō albuz accidit homini: hō albus enim est ⁊ nō albedo: ⁊ iō cōtingit albedinē sibi inesse ⁊ nō inesse: qō nō ꝓtingeret si substātialiter eēt albedo. ¶ Si āt forte aliqs diceret: q̄ hoc nō eēt icōueniēs ⁊ cōcederet q̄ oia p̄m accidēs dicunť quecūq̄ predicanť de aliquo: tunc cū hoc dicāt p̄m accīs: q̄ nō cōtingit p̄m ipsuz: q̄ aūt nō p̄m ipsum cōtingit: cōtingit p̄m aliud: tunc oia predicanť p̄m aliud: ⁊ nihil p̄m seipsuz. ¶ Sequit ergo ex hoc: q̄ nullum est primū vle predicatū sed ibitur in p̄dicatis p̄m aliud in ifinitū: si semp accidēs nō p̄m ipsum de subiecto aliquo significat predicationē hoc aūt est impoſe: opz enim q̄ omne p accidēs ad aliqō per se predicatū reducāt. Accīs enim est: q̄ cū sit in aliquo nō est in eo velut quedā pars: ⁊ impoſe est esse sine eo in quo est. ⁊ sic p̄z q̄ in rōne accidētis cadit esse in alio ⁊ de alio p̄dicari: aut simplr aut p̄m quid: ⁊ sic accidēs p̄m se ⁊ p̄m ipm predicāt de subiecto. subm nō est nisi duplex subm: vz per accidēs ⁊ qō per se est subiectū. Subiectū vō per accīs dico q̄ nō gratia sui ⁊ p̄m se est subiectū: sicut qñ accīs dicitur inesse accidēti sicut musicus dicitur albus vel ecōuerso. ¶ Subiectū vō per se est in cuius rōne est: q̄ sit subiectū sicut suba. que iō suba est: q̄ substat accidēti in se pfectū qd ⁊ p se ens eristēs: ⁊ hoc cū dicit sortes est albus nō pōt esse pluribus modis predicatū accīs: ⁊ sic nō abibit in ifinitū. Nō enim sicut dirimus plura duobus cōplectit. accīs enim nō accidit accidēti sicut dirimus nisi q̄ ambo eidez accidūt q̄ per se est subm: q̄ q̄ sit subm cadit in rōne sua: ⁊ si mille essent accidētia idez eēt ac si eēnt tm̄ duo. dico aūt hoc explanādo sicut qñ dicimus albū esse musicū aut ecōuerso. hoc. s. musicū esse albū eo q̄ ambo ista accidunt homini q̄ p se subm est eo q̄ est suba que de rōne sua hz qō est subm. ¶ Sed nō est eodē modo: si dicatur socrates est musicus eo q̄ ambo dicanť eidē accidere: tertio q̄ diuersum sit p̄m esse substantiale ab vtroq̄: q̄ socrates est prima suba que de rōne sua maxime substat. Qm̄ igitur quedam accidentiū ita dicuntur q̄ de rōne sua inherētia illi insunt q̄ de rōne sua ⁊ nō p̄m accidēs subjcit. Alia vō dicuntur alio mō: q̄ ambo de rōne sua inherētia accidunt ei q̄ de rōne ⁊ nā ꝓpria substat: opz q̄ quecūq̄ sic dicunť esse in subiecto accidētia sicut albū inest socrati nō cōtingit esse ifinita in supius: ita q̄ semp vnū predicatū gratia alterius insit: q̄ tale accīs de rōne sua inest ei qō de nā ⁊ rōne ꝓpria subjcit. ¶ Nō igitur vadit hoc in infinitū: ita q̄ socrati albo diuersuz aliqō ab albo accidat ꝓpter qō insit ei albedo. ⁊ hoc iō est: q̄ nō sit vnū diffinitione ⁊ eē ex oibus subiectis ⁊ accidentib? in infinituz: ⁊ iō socrates per se ⁊ de nā sua hz subjci: ⁊ nō gratia alterius alicuius qō faciat ipm subiectum sicut socrates gratia alterius participat rōnale: quia gratia hois cū vnū fiat ex animali qō est eē socratis: ⁊ ideo cū dicit socrates albus nō opz q̄ socrati aliquid aliud accidat gratia cuius subjciat illi sicut gratia alteri? subjcit rationali aiali: cū dicitur socrates rōnale aial: nec etiā opz q̄ albo aliqd aliud accidat gratia cuius insit socrati sicut musicū: q̄ neutrū hoz magis accidit alij q̄ reliquuz reliquo: ⁊ hoc simul ⁊ equaliter vna accidētis diffōne sūt diffinita. s. q̄ cū sit in alio impoſe est esse sine eo in quo est: cum non sit pars. ⁊ ideo vtrūq̄ per se id est per suā rōnez inest: ⁊ nō vnū per alterz vel per aliud: ⁊ hoc iō est q̄ hoc qdē sunt accidentia que predicanť ⁊ insunt: illa vō non sunt accidentia que subjciuntur ⁊ quibus insunt. quecunq̄ vō sic insunt de ratione ꝓpria illa nō insunt accidēti p aliud in infinitū accīs: sed quecūq̄ alio modo dicunť sicut musicū albo illa quidez accidēti insunt per accīs hoc est gratia alterius q̄ est de se subm: ⁊ illa etiā nō vadunt in infinitū: ergo neutro istorum modoz oia semp dicunť p̄m accidēs aliud. ⁊ hec est destructio hypothesis inducte: ergo falsa est ⁊ ipossibilis: ⁊ sequebatur ex hoc qō dicebat nihil dici p̄m subam: opz igitur necessario q̄ aliqd sit subam ⁊ q̄ qd erat esse significās. ¶ Si aūt hoc detur tunc in principio huius capli ostēsum est: q̄ impoſe est simul predicari ꝗdictiones. ¶ Quādo autē dicimus subam ⁊ maxime subam primā per se esse subm ⁊ accidens per se esse in alio: ⁊ esse predicatum itelligimus de illo modo dicēdi per se: in quo p̄dicatū ē de rōne subiecti: quē modū iter modos dicēdi per se in analecticis posteriorib? iam dudū dirimus esse primū. sic enim suba est que substat ens in se perfecta: ⁊ accīs est qō est in alio in quo hz esse pp qō ⁊ accidens potius est esse q̄ essentia: ⁊ iō etiā perfectam nō hz diffinitionē. Sic igit p̄z qō ipoſe est oia dici per accidēs ⁊ inesse per accīs: q̄ ipuz accidēs per se inest subiecto: nec possibile oia subjci ⁊ substare per accidens: q̄ ipsa substātia ⁊ precipue prima substat per se. Et sic p̄z q̄ ꝓtradictoria nō verificātur de eodez: vt manifestū est per ea que indurimus: nec ibitur in infinitū in hijs que predicanť accidentib?. Nec est hec differētia in hijs que per accidēs predicanť: vtrū simpliciter vel p̄m quid predicētur: hoc enim nihil impedit ꝓpositam ꝑ nostram intentionem.

Accīs potius eē q̄ essentia.

Subm aliud p accīs aliud vō per se.

¶ Cap̄. 5'''. Q̄ ad dicere cōtradictoria esse simul vera de eodem p̄m idem sequit oia esse vnum ⁊ idem p̄m idem.

Tex. cō. 15.

Adplius aūt si ꝗdictiones simul de eodē vere sunt oēs: sicut quidez dicūt tunc palam erit ex ista quā hic inducemus rōne: q̄ oia erūt vnuz ⁊ idem: sequit q̄ idem qōcūq̄ subm sit nauis triremis quā galeā vocāt ⁊ hoc idem sit nauis vniremis quā scafam vocam?: ⁊ illud idē erit homo sicut cōsequēter ostendemus. ¶ Dicit aūt galea nauis triremis: ꝓpter tres ordies remoz q̄ sunt in ea quoruz vnus est remigubernantes: ⁊ hinc ⁊ inde sunt duo ordines in laterib? remoz remigantiū vnus sup alterū. scafa autez vniremis vocat q̄ vno vnitur remo tam ad gubernādum q̄ ad remigandū. ¶ Sic ḡ si de omni vno ⁊ eodez subiecto ⁊ p̄m idez simul cōtingat affirmare ⁊ negare: tunc sequetur illud vnū subm esse nauim triremē ⁊ vniremē ⁊ hoiez. ⁊ hoc incōueniens necesse est cōcedere oēs illos: qui dicūt illā rationē Pithagore verā esse: quā ipse assignat cām esse ei? q̄ est cōtradictorias simul eē veras de eodē: Pithagoras āt sicut inferius ostēdemus dicebat: q̄ eristimationes hoiuz sunt cause affirmationis ⁊ negationis rez: ⁊ nō rez compositiones ⁊ diuisiones: q̄ mille sunt extra animaz vt dicebat sunt cā eristimationis. ¶ Sequit igit p̄m Pithagorā q̄ si-

alicui videt q̃ hō nō sit triremis nauis: q: tunc negatio est vera que dicit q̃ homo nō est triremis nauis. ¶ Si autem cōtradictorie oēs sunt simul vere de eodē ꝑm idem tunc sequitur q̃ affirmatio dicte negationi ꝛdictoria sit simul vera de eodem. Et eadē etiā causa fit vt concedat dictū Anara. qui dixit oia esse in oibus. ⁊ sic dixit omnes res simul ꝑm actus suos simul in eodē esse: ⁊ nihil vere esse vnuz ab vna forma: sed vnūquodq; esse oia: ⁊ hoc verificatur ꝑm istam opinionē que dixit cōtradictoria simul esse vera. ¶ Anara. enim videtur q̃libet ens dicere esse indefinitū siue nō definitum ad formā vnam: eo q̃ dicit oium esse in oibus esse: ⁊ isti putātes dicere ens actu ꝑm formam q̃ indefinitū fit: eo q̃ oēs forme sint in quolibet. Dicunt ignorātes de nō ente actu q̃ sit indefinitū. Iam indefinitum ad esse est potestate ens ⁊ nō endelechia: ⁊ hoc quidē voluerūt dicere: sed proprijs verbis exprimere nesciebant: ꝛz tū q: isti idefinitū q̃libet esse dixerūt et hoc: q̃ in quolibet sunt infinita ꝑm formam: opz q̃ dicāt q̃ de vno omni simul vera est affirmatio ⁊ negatio oium sicut etiā sequit ꝗ cōtra eos qui dicūt rōnez Pithagore: huius aūt hec est ratio. Incōueniēs enim videtur si de aliquo verificetur sui substantialis predicati negatio: ⁊ q̃ nō verificetur de eo negatio predicati q̃ diuersum per disperationē vel oppositionē est ab illo: cū minus videatur verificari de eo negatio sui essentialis pdicati: ꝗ disperati vel oppositi. ¶ Dico aūt explanādo hoc: q̃ si ꝑm istos verū est dicere de eo q̃ est hō: q: non est hō: tunc multo fortius verius est de eodē dicere q̃ nō est nauis triremis: ⁊ sequetur q: etiam est triremis: ⁊ nō triremis nauis. ꝑm istos igitur si est affirmatio de aliquo ⁊ alicuius tūc necesse est et negationē eiusdem inesse eidem. Sed si alicui subiecto nō cōuenit affirmatio disparari vel opposito predicati: sequit q̃ illud principiū negatur de eodē magis ꝗ suum cōtriale predicatū sicut iā audiuimus. ¶ Si autē ipsa negatio inest talis predicati tunc etiā affirmatio inest eidem: et quo contradictoria sunt vera de eodē: ⁊ sic q̃ nō est triremis nauis est triremis nauis: q: cui conuenit negatio cōuenit ⁊ opposita affirmatio: ⁊ sic est de quolibet essentiali ⁊ disperato predicato: ergo omnia sunt vnū ⁊ idem. q: omnia que sunt de vno ⁊ eodē pdicātur. Hec igitur impossibilia sequunt contra eos: qui istam Pithagore ⁊ Anara. defendūt rōnez: q: etiā ꝑm Pithagorā eē rez sequitur modū opinionū in anima: q: idem ⁊ diuersum cū eodez ⁊ ab eodē pōt cōponere ⁊ diuidere: ꝑm Anar. vō omnia sunt in oibus: ⁊ sic omnia de oibus negātur vel affirmātur. ¶ Adhuc aūt ipsum nō esse ꝑm has opiniones necessariū est de eodem dicere predicando: ⁊ de eodē simul negare: est enim negatio negationis. Si autē cōcedatur: q̃ verū est q̃ idem ꝑm idem sit homo ⁊ nō homo: tunc negationes vtrinsq; hoz sunt etiā vere de eodem: ⁊ sic palam est: q: id q̃ est homo ⁊ nō homo nec; homo est nec; nō homo: hic enim duo due sunt negatiōes predictoz duoz. Si autez dicatur: q̃ vna sola negatio est que cōponit et vtrisq; negationibus: tūc etiā opposita illi cōposite erit et vna. Et tunc ille cōtradictorie simul verificantur de eodē. Patet igitur q̃ quocunq; modo accipiant ꝛtradictoria dūmodo concedatur eas simul de eodem ⁊ ꝑm idem veras esse: sequetur q̃ omnia sunt vnum.

¶ Cap. 6m. In quo per consequentiā affirmationis ⁊ negationis ⁊ econtra probat q̃ ꝛdictoria nō sunt simul vera.

Tex. cō. 16.

Amplius si dicant cōtradictoria simul esse vera aut hoc est ita in oibus q̃ ad affirmationez sequet negatio ⁊ ecōuerso ad negationē affirmatio aut nō in oibus sic se hz ꝛz in quibusdam tū. ¶ Si dicat hoc in oibus sic se habere tunc omne q̃ est ens est et nō ens ⁊ omne q̃ est album est etiā nō albū. Et simili modo se hz circa alias affirmationes ⁊ negatiōes: ⁊ hoc esse incōueniens in precedentibus ⁊ idez. ¶ Si aūt dicat q̃ hoc est circa quasdā res ⁊ circa quasdā non est ita sicut dixerūt Pithagoras ⁊ Heracli. tradictoria vera: de quibus nō sunt opiniones cōtradictorie: de illis sunt cōtrie de illis non sunt cōtradictorie vere: sicut inferius patebit: tunc ad minus concessum erit q̃ cōtradictorie sunt opposite non habētes medū ꝑm se in qbus sunt ꝑm se: ⁊ contra hoc nihil habemus dicere disputando: q: hoc absolute est verū. ¶ Si vō dicitur q̃ contradictio simul verificatur circa res oēs: iterum queremus diuidēdo sic. aut enim tunc dicetur q̃ de quocunq; ꝛtingit aliquid dicere affirmatiue: de eodē contingit hoc idem negare: ⁊ de quocūq; contingit aliqd negare de eodē contingit etiā ecōuerso illud idē affirmatiue dicere: ita q̃ negatio vniuersaliter sequat ad affirmationē ⁊ econuerso affirmatio ad negationē: ita q̃ iste cōditionales sunt vere. si aliqd affirmat de aliquo hoc idem negat de eodē: ⁊ ecōuerso si negat de aliquo hoc illud affirmatur de eodē: aut nō est q̃ de qbuscunq; quidē contingit aliqd affirmādo dicere: de eisdē ꝛtingit hoc idez negare: ꝛz nō ecōuerso est q̃ de qbuscūq; ꝛtingit aliquid negare: q̃ de eisdē ꝛtingat illud idē affirmare: ⁊ hoc est q̃ negatio qdez sequat vlr ad affirmationē: sed affirmatio nō vlr ad negationē sequat: ⁊ si sic dicat q̃ sequat ad affirmationem negatio: ⁊ nō ecōuerso cū negatio dicat nō esse q̃ nō est: ⁊ nō sequatur ad eā affirmationē tūc nō esse erit firmū ⁊ intransmutabile inesse: ⁊ opio negationis ⁊ entis erit firma ꝑm eos q̃ ens dicūt sequi opionē ꝑm illos enim hoc logmur: q: tūc opio nō entis nō pōt esse opio entis. ¶ Si aūt hoc dat: q̃ ipm nō eē q̃ signat negatio firmū sit ⁊ notū: tūc nēcio sequit q̃ affirmatio erit notior aut negatio que opponit negationi: q: illa affirmationi egpollet sicut si dicā negationē hui⁹ q̃ est hoc nō est ens hoc enim negatio est nō hoc est nō ens ⁊ hoc egpollet huic: hoc est ens: ⁊ iō affirmatio hoc est ens ⁊ negatio negatiōis q̃ est nō hoc est nō ens sūt notiores ꝗ negatio q̃ est hoc nō ens vel hoc nō est ens: q: ꝑuatio nō iteligit nisi p hitū: ⁊ negatio nō itelligit nisi p affirmationē. ¶ Si ḡ negatio est opionis firme: ita q̃ ad eā nō segt affirmatio tūc multo magis erit q̃ de affirmatiōe firma: ita q̃ etiā ad affirmare nō sequit negare: ⁊ sic ꝛcludit ꝓpositū: q̃ nec ad affirmare sequit negare nec ad negare sequit affirmare: ⁊ sic nunq; simul verificant ꝛdictoria. Heraclitus tū cui⁹ est hec positio dicebat negationē sequi ad affirmationē: ⁊ nō ecōuerso dicebat negationē notiorez ꝗ fit affirmatio: q: dixit res simplr nō esse: esse aūt ꝑm quid eo q̃ oēs in motu sunt. ¶ Si aūt aliqs dicat similiter eē de negādo: sicut de affirmādo: ita q̃ qcquid de aliquib⁹ ꝛtingit negare de eisdē necessariū est hoc idem affirmādo dicere: tūc iterū diuidēdo querimus: aut enim vez est q̃ diuidēs negādo dicat illud idē affirmādo: vt verbi gratia vna pnuntiatione dicat aliqd eē albū: dicēdo per affirmationē ⁊ eadē dicat diuidēdo per negationē illud idē nō esse albū: aut nō affirmat diuidēs siue negās aut affirmās diuidit siue negat: ⁊ si dicē q̃ nō est verū q̃ diuidēs siue negās dicat siue affirmet non affirmabit ea eo ipso q̃ negat ea: nec est eā q̃ nō affirmat ea nisi q: nō sunt: que enim nō sunt nō pnt affirmari: ⁊ que non sunt nō possunt aliquo mō pnuntiari affirmādo. ¶ Et causa huius est: q: nō intelligunt esse ⁊ que nō cōtingit intelligi nō contingit significari. igit in talibus affirmatio nō sequit negationē: ⁊ dictū erat q̃ in oibus sequeret: si vō verū est diuidentē eo ipso q̃ negādo diuidit aliqd ab aliquo affirmat: dicēdo illud idem de eodē: tūc omnia erunt vnuz ⁊ idem: sicut etiā in antehabitis dictū est: ⁊ idem erit homo ⁊ triremis nauis ⁊ deus ⁊ asinus: ⁊ sic de alijs. ⁊ eoz cōtradictiones erunt vere de eodē de quo vere sunt affirmationes. Sed adhuc ꝑm hāc positionē nihil videt differre vna res ab alia. si enim diceret vna res ab alia differre: cū nō differat nisi p formā ꝓpriā illa predicaret de illa re sicut predicatur vez de ea ⁊ ꝓpriū: ⁊ iō negatio eiusdē nō esset vera de eodē. Similiter aūt si detur q̃ diuidētē aliqd ab aliquo cōtingit esse verū: tunc opz q̃ hoc ipm vez ⁊ ꝓpriuz significet ipsuz suū dictū: q: nisi cōuenat ei aliqd vere ⁊ ꝓprie q̃ diuidit ipm ab alijs: alia vō nō ve negant de ipo. ¶ Et hijs igitur oibus nō sequit ad affirmationē negatio: nec ecōuerso ad negationē affirmatio sicut dicebāt in priori mēbro superi⁹ iducte diuisionis. ¶ Ad hec aūt que dicta sunt sequit aliud incōueniens: q: si ita est vt dicūt: q̃ affirmatio sequit ad negationē: ⁊ negatio sequitur ad affirmationē: sequitur q̃ oēs aliquid dicentes dicūt verū: ⁊ cū hoc mentiuntur: ⁊ dicunt falsum: ⁊ idem homo seipsum falsum dicere confitetur in omni dicto suo: q: si detur q̃ dicat verum sequitur q̃ nō dicat verū: ⁊ hoc idem ꝓfitetur quādo dicit affirmationem sequi

nem sequi ad negationē ⁊ ecōuerso. Similr aūt palā est ad
hec incōuenientia que dicta sunt: ꝙ sequit etiaz qz de nullo
penitus pōt esse perscrutatio vel disputatio: eo ꝙ nihil ꝓce
dit vel dicit ꝓponens ⁊ nihil rūdet rūdens: qz qcquid dicit
interimit: ⁊ qcqd interimit asserit. nō enīz dicit ita esse vel
ita nō esse aliqd qō dicit: nec etiā dicit nō sic vel sic esse: sed
simul esse dicit ita ⁊ nō ita dicit esse. ⁊ iterū ambo ista negat
simr: ꝙ.s. nec ita sit sicut dicit nec nō ita sit sicut dicit. ¶ Si
enī nō ita affirmat ⁊ negat eē qō dicit: tūc necessario ꝙ opi
nando de re nouit aliqd determinatum nouit. Tū qū affir
matio est vera negatio est falsa: ⁊ qū negatio est vera affir
matio est falsa: tūc sequit ꝙ nō ꝓtingit simul idē de eodez ⁊
ꝑm idē vere affirmare ⁊ negare simr. ¶ Sz forsan dicet ali
qs sopbaz ad hec que indurim⁹: ꝙ hoc qō idurim⁹ est posi
tum a principio. s. ꝙ simul cōtingat affirmare ⁊ negare: ⁊ tō
ea que inducta sunt nō sunt incōueniētia qz sequunt ex hy
potbesi: ⁊ sic dicit Heraclitus: ⁊ ideo cōcessit ꝙ nihil peni
tus scireē nec aliquid vere possit responderi vel interroga
ri. ⁊ positio sua fuit contradictoria simul esse vera.

¶ Cap.7m. In quo probatur ꝙ contradictoria non simul ve
rificantur propter mutationem ⁊ fugam de ipsis qō est ꝑm
susceptionem cui acquiescunt homines.

Tex.cō.17. Amplius qui dicit ꝛdictoria simul eē vera aut
est suscipiēs per interiorem ꝓceptū animi ꝙ ita
sit vere sicut dicit aut mentit⁹ est ita se hēre di
cens ⁊ intus tū nō suscipiens. Si.n. suscipit se
verum dicere tūc opz ꝙ aliqd sit ipm dcm: opz
igit ꝙ ipm dcm suū referat ad rē: ⁊ ꝙ talis sit
entiū nā sicut dicit ⁊ sic ens nō est ens. ⁊ hoc iā ante ostendi
mus esse ipole. Si vo nō verū dicit ⁊ suscipit se verū nō di
cere sed tū dicat se verius dicere ꝗ ille qui dicit de ꝛdicto
rijs sicut ⁊ ipsa res se hz: ꝙ.s. diuidant verū ⁊ falsum tūc ex
quo dicit verius: sequit ꝙ nō simul cū illo verior dicat nō
verū: ⁊ sic ꝛdictoria nō sunt simul. Sed tū ꝑm istius dictuz
etiā oēs mentiunt ⁊ simul cū illo verū dicūt: ⁊ nec ꝓnūtian
dū est aliqd tali homini nec aliqd dōm est ei: eo ꝙ iste ꝑm
vnā similitudinez ea que ꝓnuntiant vel dicunt dicit esse ⁊
nō esse: ⁊ hec oia dirit Heraclitus: qū ille dirit verius ni
hil eē ꝗ esse: ⁊ nihil verī⁹ dici de re ꝗ ꝙ simul sunt ⁊ nō sūt
ꝓpter motū ꝓtinuū quē videbat in eis: ⁊ tō dirit oē esse ꝓti
nue nō esse: ⁊ dicebat hoc nō cōuerti ⁊ nihil posse dici nihil
rūderi ⁊ penitus nihil sciri: ⁊ ꝓtra hunc pbm vadit nra dis
putatio. ¶ Si aūt aliqs dicat ꝙ hoc dicēs nihil penitus su
scipit in aia per ꝓsensum: ⁊ dicit ipossibile esse ꝙ aliqd sciat
sed ꝑm similitudinē vnā extimat de quolibet ⁊ nō extimat
de eodē qd iste bruto peio: differētie bz ad plantā: sicut etiā
in antebabitis dirim⁹. Propter qō etiaz marime pz ꝙ nec
Tex.cō.18. alioz a pbis q idiote sunt aliqs ita disponit ꝙ hoc credat:
nec etiā ita disponit aliqs eoz qui istas rōnes ⁊ positiones
dicūt: Iz vbotenus ita dicāt. Si enī ita disponit vt dicit: q̄
re vadit domū motu pedis nec acqescit dicto suo qū putat
ꝙ est eūdū domū si idē est ire domū ⁊ nō ire domū. Si enī
huic dicto suo acqescit tūc qū putat ire domū nō debet ire:
qz sicut dirim⁹ idē est ire qō nō ire. Similiter iste nō vadit
rectā viā ducētē ad casum in puteū vel in torrentem: sed vi
dens puteū vel torrentē est timens eo ꝙ putans est ꝙ nō si
milter sit bonū incidere i puteū vel torrentē ⁊ nō incidere:
cū tū vtrūq; boz similiter bonū sit si dicto suo acquiescit: ex
quo igit cauet viā ad puteū ⁊ ad torrentē: palam est nō esse
melius sed nociuus. sed si dicat hoc sequit ꝙ vnū est bonū
⁊ aliud nō bonū ⁊ per eundem modū hoc quidez esse dulce
aliud vo dulce nō esse sequit necesse esse suscipiendum: iste
enī non omnia cōtradictoria equaliter querit ⁊ suscipit: qū
enī putans est melius sibi vinū ꝗ aquā bibere: ⁊ aliquē ho
minē amicū videre. Deinde post istā apprehensionē cui ac
quiescit querit ista ⁊ equidē oporteret ꝙ equaliter se habe
ret ad querere vtilia sibi ⁊ ad nō querere eadem. si dareē ꝙ
idē esset apud eum homo ⁊ nō homo: ⁊ alia contradictoria
de quibus dictū est: sed hoc qō dictū est per hoc esse verus
perpendit: ꝙ nullus idiotarum ⁊ istorūmet pboz est qui ad
certitudinē oculoz nō videat hoc qō est nociuus timens ⁊
nō nociuū non timens igitur sicut visu videmus in eis oēs
homines ⁊ isti ⁊ alij suscipiunt per interiorē cōsensum sicut
dictum est simpliciter ⁊ vniuersaliter habere circa contra
dictoria circa omnia entia aut ad minus circa eligibilia ⁊
fugibilia: que suscipiuntur vt meliora nobis ⁊ deteriora. ⁊
si dicat aliquis: ꝙ nō sumus aliqd scientes vera scientia: sed
sumus opinātes aliqd habitu trepidāte ⁊ nō ꝓfirmato: sed
iter vtrāq; parte ꝓtradictionis vacillāte: tūc multo magis
curādū est nobis de veritate scienda ꝗ si oia sciremus per
cām essentialē quēadmodū infirmo magis curādū est de sa
nitate ꝗ sano. Opinans enī ꝓpter trepidantē inter ꝓtradi
ctoria hitū nō salubriter ⁊ infirme se hz ad scientē: qō nō fa
ceret nisi aliqd esset scitū: sicut eger ad sanitatē nō esset cor
ruptus diseratina nisi aliqd esset vera sanitas: nō ergo pōt
dici ꝙ nulla sit scientia de veritate: dicebāt aūt qdā nihil sci
ri sed habitū oium quo ꝓcipit de rebus esse opinionē: ⁊ qz
opinās trepidat inter cōtradictoria ⁊ cōplectit vtrūq;: dice
bant hoc esse signum ꝙ vtrūq; sit verū: cām vo veritatis in
opinādo esse direrūt. ¶ Amplius adhuc isti dicebant nihil
esse certissime verū sed oia falsa esse. vnū tamen esse falsius
alio. ¶ Dicamus igit ꝙ si tō sunt cōtradictiones simul ve
re qz marime sic se habent res ⁊ nō sic sed tamē ⁊ hoc vt di
cunt est magis ⁊ minus verū ⁊ magis ⁊ minus falsum: opz
ergo ꝙ ita hoc sit in nā entiū de quib⁹ est affirmare ⁊ nega
re. Non enī dicimus ꝑm vnā similitudinē eē in vero ⁊ falso
qū dicimus ꝙ duo sunt paria ⁊ tria sunt iparia: sed potius
vnū boz est verum ⁊ alterū est falsum: ⁊ nō pōt dici quin in
falso sit falsius aliquādo ⁊ in vero verius. Naz si dareē hoc
similiter ⁊ equaliter mentireē: qui opinat qz q̄tuor sunt pē
the siue qnque: ⁊ qui opinat ꝙ quatuor sunt mille: ⁊ si dicat
ꝙ nō similiter ⁊ eq̄liter isti duo mentiunt: palam est ꝙ alter
istoz minus mentit ꝗ alius: ergo etiā vnus magis verum
dicit ꝗ alius: magis aūt ⁊ minus nō dicunt in rebus nisi ex
altera duarū causarū qō intensius ⁊ ꝓtrario est ipermirti⁹.
⁊ sic suscipiunt intensionē mediā que sunt inter duo cōtra
ria quoz vtrūq; est qualitas positiua sicut albū ⁊ nigrū ⁊ ce
teri colores. Altera est ꝙ suscipit magis ⁊ minus ꝑm acces
sum ⁊ recessum ad vnū qō dicit rem illā in termino sicut in
hijs que opponunt vt priuatio ⁊ habitus ⁊ affirmatio ⁊ ne
gatio: ⁊ in hoc nō pōt esse falsius qō est falso permirtius: eo
ꝙ falsum nihil est. ⁊ similiter non est cecius qō est cecitati
permirtius qz cecitas non est aliquid: sed est verius certis
simo vero vicini⁹: ⁊ falsius a certissimo vero lōgingus. hoc
igitur modo si dicatur ꝙ id qō magis est veruz est certissi
mo vero affinius: erit de necessitate aliqd certissimū verū
quo iudicat qō nulli affinius est magis verū. ⁊ si ita nō est
sicut dirimus ⁊ tamē ꝓcedat ꝙ aliqd est firmi⁹ ⁊ verius ꝗ
aliud: tūc in verior ibit in infinitū ⁊ in falsior sibr. ¶ Cum
g̃ ois intellectus refugiat infinitū: opz nos liberos esse a rō
ne illa quā inducūt: que nulli menti siue intellectui res men
suranti pmirta est: qz ipsa ꝓhibet diffinire per finē id de q̄
est ꝑmo: dicit vero verius in ifinitū esse ⁊ similiter falso fal
sius. Non igitur disputabimus cum istis qui sic dicunt.

Nō ꝙ itentio ⁊ remissio duplici ex cā pue nire pōt.

¶ Tractatus tertius quarti libri metaphysice qui est de opi
nionibus dictoz pboz dicētiū simul vera esse ꝛdictoria.

¶ Cap.pm. De opione Pithagore ⁊ seq̄ntiū i eadē opione.

Tex.cō.19. Beadē autē opinione que nūc dicta est ꝙ videz ꝛdictoria sūt si
mul va: iducit ēt rō Pithagore: ⁊ ꝑm vnā
⁊ eādē similitudinē necesse est ambos eos
pbos quos idurim⁹: Pithagorā. s. ⁊ istū q
dirit ꝛdictoria sīr eē va aut eē aut nō eē ve
ras. Si.n. ea q̄cūq; vident oia sunt va sicut dicit Pithago
ras: ⁊ va sūt oia q̄cūq; apparēt: tūc segit nēcio ꝙ sīr oia sunt
ēt falsa. Multi nāq; sūt q per opionē suscipiunt ea que ꝛria
sūt sibi adinuicē: ⁊ tū firmi sunt sibi in opione illa ꝙ putant
oēs illos mentiri qui nō opinant ea que ipsi iaz per opionē
susceperūt. cū igit ens ꝑm Pithagorā sequit opionē ⁊ mul
ti opinant cōtraria: necesse est idē esse ⁊ nō esse. ⁊ si hoc con
cedat sequit necessario ꝙ oia visa alicui sūt vera. Sed op
posita sibiinuicē opinant. hij aūt ad opionē mentiunt: ⁊ ad
opionē verū dicūt sicut ꝙ sol est monopedalis ⁊ nō mono
pedalis. ¶ Si igit entia sic se hnt opposita dicto mō opinā
tes verū dicūt oēs ꝑm Pithagorā: ⁊ sic ꝛdictoria sunt simr
vera. ¶ Palā igit est ꝙ vtreq; rationes superius. s. indu-

ete ⁊ Pithagore ab eadē fūt ſnia. Fuerūt aūt rōnes iducē tes Pithagorā: q ens ſequereē opionē: tres fortiores iter alias: quarū vna ⁊ cui magis initebaē erat illa: q totū op̄ nāe eſt opus intelligētie: q aliter nō eſſet ad finē determi natū ſicut ſepe in libris nālib̄ oſtendimus: intelligētia aūt cū ſola ſit pura ⁊ imixta nulli aliqd habēs cōmune ſepara ta eſt ⁊ vbiq ⁊ ſemp ⁊ nō ſit ꝓpria rei niſi per aliqd ꝓpriuz ⁊ cū appēdentijs māe ſumptū. hec aūt eſt forma opionis ⁊ eſtimatiōis: per eſtimationē ergo ⁊ imaginationē fiūt ꝓ prie forme que iducunt in mām. Q̄ aūt eſt principiū eſſen di in ꝓpria nā: hec eſt etiā principiū cognoſcēdi eā: ergo for me eſtimationis ſunt principia eēndi ⁊ cognoſcēdi oēs res. Ad oppoſitionē ergo opionū ⁊ eſtimationū ſequit oppoſi tio rerū: ⁊ ſic ſi ꝓtradictoria ſimul ſunt eſtimata vera ꝓtra dictoria erūt ſimul vera. ¶ Secūda aūt eſt: q cū opio ſiue eſtimatio ſit paſſiua quedā virtus: op̄z q aliq̄ agens infe rat ei paſſionē. nō aūt infert paſſionez niſi q agens eſt. Q̄ aūt eſt ⁊ agēs eſt actu eſt: oppoſitarū aūt paſſionū opposita ſunt agētia que ſunt ⁊ actu ſunt: opposite aūt opiones ſiue eſtimationes ſunt opposite paſſiōes. igit agētia eas ambo ſimul ſunt ⁊ actu ſunt: ſed vnū eſt eſſe actu ⁊ alterū nō eſſe: igit ſimul actu eſt id q̄ eſt ⁊ q̄ actu nō eſt: ⁊ ſic ambo ſunt ſimul vā. ¶ Tertia rō eſt: q: in oibus ſicut motor eſt cā mo bilis: ita forma que eſt in mouēte cauſa eſt forme que ē in mobili. aia autē eſt motor nāe: vt probat in libro de cauſis q: ipriimit in nām ſicut intelligentia in aiam. Forma igitur que eſt in aia cauſa eſt forme nālis in mā. ens igit in nā ſeq tur formas eſtimationū ⁊ opinionū que ſunt in aia: ⁊ ſic ite rum redit q opposite eſtimationes ſi ſint ſimul vere cauſe erūt q ꝓtradictoria in nā erunt ſimul vera: ſignū huius di cebat eē Pithagoras faſcinationē. Eſt autē faſcinatio qñ aia vnius per viſum vel aliā appꝛopinquationē imagina tionis vel eritationis operationē ipedit alterius. ¶ Hanc aūt virtutem faſcinādi aia fortis nō hz niſi ex ſimilitudine motoris orbis alicuius de ſuperioribus: aia igit ex eadē or bis motoris virtute imprimere hz in mām: ⁊ ſic oīs diuerſi tas māe ſequit quorūdā aiarū opiniones ⁊ eſtimationes. ⁊ ſic iterū ꝓcludit q ꝓtradictio eſtimationū contradictionē facit rerum: ⁊ ſic cōtradictio eſt ſimul vā. Hec igit ⁊ hmōi mouerūt Pithagorā: ⁊ eſt ſentētia eōꝝ q aias dicebat eſſe imagines ⁊ reſultationes motorꝝ orbiū: ⁊ ſicut mā nō re cipit formas niſi a motorib̄ orbiū per celoꝝ motū: ita etiaz recipit mutationes ex formis eſtimationuz que ſunt in aia ⁊ eas ſequit oīs rerū diuerſitas: ſicut effectus cauſas ſuas ſequunt. ⁊ ſi nō ſequit res viſa oīs aie: ſeq̄t tamē viſa ani marū quarūdā: ⁊ q nō ſequit oīum viſa ex defectu eſt ani marū: que nō perfectā attingunt rōnez imaginationis mo torum orbium. ¶ Decept̄ eſt aūt Pithagoras q: hz aia ſit vmbra ⁊ reſultatio ⁊ imago intelligētie: nō tamē eſt imago eius in orbe ſed in corpore quodā aiato aie illi cōueniente: ⁊ iō nō op̄z q viſa eius quātūcūq̄ ſint ꝓpria ⁊ determinata moueāt niſi corpus illi aie mouēti ꝓiunctū: nec tūc ſemper monent ſed cū ſunt vt appetite vel deteſtate: cū nō ꝓiunctis aūt nō habēt cōmunicantiā ⁊ iō illa non mouent: nec op̄z q mouētia eſtimationē ſint in rerū natura: ſz ſufficit q ſint in imaginatione ſolū: ⁊ ſic ſunt ſm quid ⁊ nō ſimpliciter. ⁊ non ſequit q ẑdictoria ſimul ſint in rerū nā ad hoc q moueant eſtimationē: ſed ſufficit q ſunt ſm eſſe imaginatum in aia: ſicut iam determinatū eſt. ⁊ hoc mō ſūt in motore corporis qui eſt aia: ⁊ ſunt cauſe motuū ⁊ mutationū corporis hoꝝ. dico motuū qbus mouent vt eſt aiatū organa habēs ad po tētias vite: ſic.n.nō mouet niſi motib̄ aie: put aūt ex ẑjs cōmixtuz eſt mouet motib̄ nāe alteratione que ex actione ꝓuenit ⁊ paſſione q̄litatū primaruz. ¶ Faſcinatio aūt ſicut dicit ſcia incātationū ꝓ certo eſt ex virtutib̄ aie: quas acci pit a celeſtibus ſm q̄ eſt imago motoꝝ ſuperioꝝ: ſic.n. ha bens virtutē illius nō hz mouere ſolū corpus ſibi cōiunctū ſed totū q̄ ſubiacet ſphere circuli quā mouet motor cuius eſt imago: hec enim aia duo hz: q̄ videlicet eſt aia ⁊ q̄ aut Jouis aut Saturni aut alicuius alioꝝ: ⁊ hec conſecuta reſultationē ⁊ vmbrā aliquā virtutis illius mouet ea que ſubiacent illi ſphere: ⁊ mouens ea ſm ꝓpriā virtutē ipedit ab opatione nāli. Et hec eſt faſcinatio ⁊ mouet maxime ea que virtutē celeſtiū minorē aut minimā ꝓſecuta ſunt: ⁊ quo ad hoc faſcinantiū ſcia que vna eſt de ſpecieb̄ incātationū aſtronomie ſubalternat̄: ſed hec relinquant̄ ad ꝓſens. hoc aūt attēdendū eſt q Pithagoras ⁊ multi alij adhuc viuē tes ponebāt aiam a rebus nihil pati ⁊ nihil recipere: ſed po tius ſentire ⁊ oīa alia fieri extra mittēdo: ita q virtus ſup ponit ſe ſenſibili: quā opinionē nos ſubtiliter ꝓſecuti ſum̄ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ q: nihil accipit aia a reb̄ extra ponebant q forme eſtimationū ⁊ opinionū ſunt ab anima poteſtate circa res: ⁊ ideo rerum veritates ⁊ falſitates di xit ſequi cōceptus eſtimationuz ⁊ opinantiū. Hec igit ⁊ ſi milia dicta ſunt pro rōne Pithagore.

Scia faſcinationū aſtrologie ſubalternatur.

¶ Cap̄.z'''. De medela barum corruptionuz que prius inducte ſunt a nobis.

Tex.cō.19.

Jcet aūt ab eadez opinione ſint vtreq̄z rōnes inducte: nō tamen idē modus homelie eſt ad oēs. Homelia ātē idē q̄ colloquiū vulgariter vocamus. Quidā enim ꝓinductas poſitiones affirmantes indigent ꝓſuaſione: alij indigent vi ſiue violētia. Quicūq̄z eni pbor ſuſcipiūt ⁊ acquieſcūt dictis rōnib̄ ex dubitatione eo q non intelligūt bene principia ⁊ iō dubitant de eis. Hoꝝ ignorantia cura bilis eſt ita ſicut iam diximus q ꝓſuadeē verus intellectus principioꝝ per diſtinctiōes ⁊ declarationes nominū: taliuz eni dubitatio eſt nō ad ꝓpterūtā oīonis ſed ad mentez: que bēt in aliquo malo intellectu principiū: vel terminoꝝ quoꝝ cōplexione fit principiū: ⁊ hoc mō op̄z q per antidotū obuie tur eis. Quicūq̄z aūt pboꝝ dicūt ẑdictoria ſimul eſſe vera cā oīonis in voce cuius ꝓpterula gloriā querunt: hoꝝ medela eſt argumētatio violēta ex poſitione eoꝝ ad inconueniētia tot ducēs quot ipſimet coganē ad veritatē: ⁊ op̄z q hoc fiat in voce ⁊ nominib̄ q.ſ. voces aliqd ſignificāt ⁊ q nō ſigni ficant infinita nec opposita ſicut nos fecimus in principio hu ius diſputationis vſq̄z mō. ab hinc aūt volumus vti mede la obuiationis que eſt ꝓſuaſio ad intellectū. poſita eni vtra q̄z via facilius curabiē morbus in philoſophando tā peri culoſus. ¶ Si aūt forte etiā aliqui cōcedunt dictis talibus ꝓpter dicentiū auctoritatē ⁊ amicitiā: erit cura eoꝝ cū attē derint q ꝓſcie auctoritatis viri nō dij ſz homines fuerant ⁊ errare potuerunt: nec ita amandus eſt aliquis vt veritas deſeraē ꝓpter eū: q: ſz diligam̄ ⁊ veritatē ⁊ amicos tamē omnibus op̄z prehonorare veritatē. Hoc enim mō curabi lis eſt morbus iſte. Si enim credant dictū hois eſſe oracu lum ſicut multi crediderūt de ſcholis Pithagore ⁊ Platō nis illi ſicut heſiodiſte querūt ex reuelatione ſibi ſatiſface re ⁊ nō habēt cōmunicationē cū phis. ⁊ iō nō cōuincitur er roꝝ eoꝝ ⁊ iō nō curaē. Cum.n. veritas omnibus prehono randa eſt: veritatē preponere amicis nō eſt incōueniens: ⁊ ſi perſuadeaē amicus bene eſt actum cum eo.

Nō ita amandus ē aliqs vt pp eū veritas deſeratur.

¶ Cap̄.z''''. De ortu erroris eoꝝ qui ex ſenſibilib̄ motu dice bāt ſimul eſſe ẑdictoria vera ⁊ de medela erroris eorūdē.

Tex.cō.20.

Ad huc aūt vt melius iſti morbo parem̄ anti dotū op̄z nos poſtēdere ortū hui̇ morbi ⁊ cām vt ea amputata cureē ex itegro labor ifirmita tis. Venit igitur multis antiquoꝝ iſta opio ex ꝓſideratione nāe ſenſibiliū corporꝝ q videlicet dicūt ẑdictiones ⁊ ꝓtraria ſimul eſſe in eodez ⁊ ſm idē videt ex vno q̄ eſt ſubm motus ⁊ mutationis fa cta eſſe per motū ⁊ mutationē cōtraria ⁊ cōtradictoria: ⁊ ar guūt ex eo q̄ ſupponit oīs pbs: q ex nō ente ſimplr nihil fit op̄z q res ſubiecta motui peſſet ſimplr ⁊ eq̄liter ambo con tradictoria ⁊ ẑtia ens. ¶ Qū.n. dicam homo fit ex nō hoie: aut albū ex nigro: homo nō fit ex nihilo ſue formalis eſſen tie ſed fit ex aliquo ſue formalis eſſentie: q: forma nō fit ex mā ſed potius cōpoſitū ⁊ nō fit etiā ex nihilo: ergo fit ex ali quo ſue eēntie. hoc āt nō eſt niſi homo. Jd ergo q̄ fit ante motū ⁊ in motu eſt homo ⁊ nō homo: poſt motū aūt fit non homo ex homine: ⁊ illud iterū per eādē rōnē eſt homo ⁊ nō homo ſimul. Q̄ vt melius intelligaē reducēda ſunt ad me moriā que in nālibus ꝓſecte ⁊ in prebabitis huius ſapiētie terminata ſunt: q vz mutatio finis motus eſt ⁊ non motus in toto aūt motu qualitates prime mouent in virtute gene rantiū celeſtium ⁊ cōmunium ⁊ ꝓprioꝝ que ſunt planta ⁊ animal ⁊ homo: ⁊ motus ipſe eſt forma poſt formam: ⁊ eſt

Quid eſt faſcinatio.

multa fieri ⁊ multa facta: ⁊ est ꝗtinue in potētia ⁊ actu q: est actus potentie pmixt⁹: ⁊ iō motus ipse dicit esse iperfectus actus ⁊ est ꝗtinuus ,pcessus potētie ad actū: sicut de somno ad vigiliā sicut in antehabitis dictū est: ⁊ iste motus durat vsq̄ ad statū substātie ⁊ virtutis: ⁊ tūc ꝗtinue reflectit ꝓio cū determinatione virtutis postea cū diminutione substātie vsq̄ ad dissolutionē: ,ppter qō eq̄lia sunt tēpora gnōnis ⁊ corruptionis: ⁊ gra huius bz ꝗtinue ꝑteritū ⁊ futurū ⁊ p̄sens. ¶Hoc aūt ꝗsiderantes qdāpbi viderūt: q̄ sicut in tēpore nō est accipere nisi nūc: q: nihil est tēporis sed est indiuisibilis tēporis substātia: ita in re sic ꝗtinue fluēte nō est accipere nisi ipsam rem ⁊ subaz: nō sub esse alicuius forme. ⁊ iō ꝗstantiores ⁊ firmiores sunt in ea negationes q̄ affirmationes: q: cū ꝗtinu⁹ est fluxus nō entis in ens vel ecōuerso entis in nō ens: qō vissime de ea dī hoc est q̄ fit ens ⁊ nō ens simul. Et hec est cā q̄re p̄m q̄ dicit ¶Ptolome⁹: res nāles p̄fecta scia sciri nō pfit: ⁊ hoc est cā quare augmētū ⁊ diminutio ⁊ alteratio p̄m mām nunq̄ stant: q: mā ꝗtinue influit et efluit sicut determinatuz est in primo perigeneos: ⁊ q: oīs scia ⁊ nomē ⁊ diffinitio est per formā stantē iō dicebant res nāles nec sciam nec nomē nec diffinitionē habere. in talib⁹ enī nunq̄ est planta ⁊ herba simul: nec est herba ⁊ olus simul: neq̄ arbor ⁊ ficus simul: sicut neq̄ viuū ⁊ aīal: neq̄ animal ⁊ equus: neq̄ aīal ⁊ homo: ⁊ etiā cū homo est p̄m prudētiā dictus itellect⁹ nō tū eq̄liter inest sz plus ⁊ plus ⁊ minus ⁊ minus ⁊ sensus simil̄r vt dicūt. ¶Hi igit̄ q rōnē ¶Heraclīti suscipiunt ex tali eā suscipiūt rōne qualis nūc dicta est. Anara. aūt eo q̄ oīa vidit fieri ex oib⁹ aut oīa homiomera miscerī ex oibus homiomeris. ¶Simil̄r aūt ⁊ Democritus dixit ens ⁊ nō ens inesse eidē athomo: q̄ principiū māle dixit oīum esse: ꝗia enī prima dixit esse inane ⁊ plenuz: ⁊ inane dixit esse nō ens: ⁊ plenū ens. ⁊ hec duo dixit esse simil̄ p̄m quālibet partē mātē indiuisibilez quā athomū vocauit. Anara. aūt ⁊ Democriti rōnes opionuz nos in p̄mo huius sapie libro sumus ,p̄secuti. igit̄ ex hijs que ante de homeiomeris sermonib⁹ diximus dicimus ad eos qui ista suscipiūt ⁊ hijs acquiescūt: medicina enī hoz est persuasio ad mentez per distinctionē entis ⁊ nō entis que dicūt esse in eodē simil̄ ⁊ p̄m idē. Dicimus enī q̄ mō quodā non ente intellecto de ente ignorādo dubitāt: ⁊ mō quodā nō recte. Ens enim dupliciter dicit̄. Est ergo qō q̄ūo ꝗtigit aliqd fieri ex nō ente: est etiā q̄ūo nō ꝗtingit aliqd ex nō ente fieri: ⁊ est aliqs modus q̄ūo aliqd simul est ens ⁊ nō ens. Est etiā aliquis modus p̄m quē nō simul est idem ens ⁊ nō ens: ex non ente tm̄ actu potestate aūt ente: ꝗtingit aliqd fieri ex nō ente: ⁊ similiter ꝗtraria potestate sunt simul in eodē: sed actu ꝗria non sunt simul. hoc aūt multotiens determinatū est a nobis: q: q̄diu in motu sunt ꝗria sunt ptāte: ⁊ nō pfecte siue actu. ⁊ iō q̄diu potētia sunt: nō dant nomē neq̄ rōnē rei. ¶Amplius aūt instādo rōnibus istoz dignabimur eosdē pbos suscipe ⁊ acquiescere: q̄ aliq̄ sit suba p̄m eos ipsos cui nec mot⁹ iest nec gnātio neq̄ corruptio oīno: ⁊ illa substantia est species idealis quas dicunt esse generationis ⁊ scientie principia.

Ꝓio de gnōne Tex. cō. 38. ⁊. 37.

Propter qd cā in motu. ꝗtraria sint: nō tū ōnominā.

¶Cap. 4ᵐ. De erroze eorum qui verū esse dixerunt q̄ apparet p̄m sensum.

Tx. cō. 21.

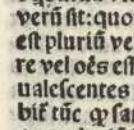

Similiter aūt p̄m alios pbos q ꝑdictoria sīt eē dicūt: eo q̄ dicūt q̄ veritas est circa apparētia in sensu sicut superi⁹ determinauim⁹. hic. n. error venit eis ex sensibilib⁹: ⁊ ex hijs que fiūt in sensu ex actionib⁹ sensibiliū: que sensibilib⁹ ipse fiunt passiones. isti. n. putāt q̄ verū nō sit attendendū ⁊ iudicādū hominū pluralitate: ita q̄ hoc sit verum qō plures esse verū dicūt: nec etiā dicūt q̄ iudicādū sit paucitate. Idē enī numero qbusdā gustantib⁹ dulce esse videt ⁊ qbusdā videt esse amarū: nec est rō q̄re quoūdā iudiciuz verū sit: quoūdā nō. Si. n. iudiciū verius debet eē ex eo q̄ est pluriū vel paucioz: tūc si ponam⁹ oēs infirmitate laborare vel oēs esse insanos vel amentes: ⁊ duos vel tres esse cōualescentes siue sanos: aut intellect⁹ iudiciū habētes videbit tūc q̄ sani ⁊ cōpotes sui sint sicut laborātes aut amētes eo q̄ pluriū iudiciū indicat eos laborare ⁊ esse insanos ⁊ iudicat alios qui plures sunt esse sanos ⁊ sui p̄m intellectum cōpotes: cū tamē in veritate pauci sunt sani ⁊ plures ifirmi. Iudicium ergo sensus nō fit verius vel falsius: eo q̄ est pluriū vel pauciozz sed potius est in ipso sic vel sic p̄m sensum apparere siue pluribus siue pauciozib⁹ appareat. ¶Amplius multis alioz ab hoie aīaliū brutoz dicūt ꝗria videri: q: qō vni est delectabile alteri est ꝗriū: ⁊ ēt q̄ vni est ꝗueniēs alteri est nociuū. ⁊ simil̄r est in nobis: q: q̄ vni homini est delectabile alteri est ꝗriū: ⁊ etiā sibimet homini vnicuq̄ ad se, ip̄m ꝗria videnī: qō mō est alicui delectabile postea videbit ꝗriū. ⁊ iō pz nō eadē semper videri p̄m sensum. ¶Que igit̄ hoz que sic ꝗtraria videnī p̄m sensum vera sint vel falsa nō est manifestū vt dicūt. nihil enī magis videnī hec vera esse q̄ alia. Exquo iudiciū paucoz vel multoz nihil facit verius vel falsius: sed similiter ⁊ equaliter vera esse videntur: quecūq̄ apparēt p̄m sensum. ,ppter qō etiā ¶Democrit⁹ ait q̄ nihil est verū: aut si aliqd est verū nobis nō esse manifestū: oīno vō siue vniuſr cā huius erroris est: q: suscipit̄ ab eis q̄ p̄m prudētiā dictus intellect⁹ fit sensus ,ppter hoc enī oꝛz talē esse alterationē q̄ idē fit ⁊ nō fit ⁊ fit verū ⁊ falsum. hinc. n. est q̄ id qō videt p̄m sensuz ⁊ apparet dicunt esse verum ex necessitate: ex his enī positionib⁹ duabus q̄. s. idez verū fit in apparēdo p̄m sensum: ⁊ q̄ p̄m prudentiaz dictus intellectus fit sensus ¶Empe. ⁊ ¶Democritus ⁊ alioz pborū singuli (vt ita loqui liceat) facti sunt rei talibus opionib⁹. ¶Beatus enīz magnus est pbm tales incurrere opiniones: ¶Empe. enī eos qui permutant habitū complexionis ⁊ sanitatis: dicit etiā permutare eum qui p̄m prudentiā dictus est itellectus: vidit enī q̄ sensus est armonia quedā: ⁊ ideo sensum qui est fundamentū sensuū ⁊ primoz sensibilium ⁊ plurium differentiarū qui est tactus dixit esse p̄m prudētiā dictū intellectū. ¶Est aūt tactus p̄m medietatē complexionis corporis. ⁊ ideo sicut nō est vna numero sanitas in mane ⁊ in vespe: ita dixit nō vnū numero esse tactū: ⁊ cū tactus sit intellectus dixit q̄ nō est vnus numero intellectus. ¶Hoc aūt de intellectu possibili intellexit ⁊ ipse ⁊ alij quem etiā secutus ¶Aleran. possibilē intellectū nō dixit esse nisi p̄parationem quādam in corpore: ⁊ multi bodie sunt de hoc erroze. ⁊ nos iam disputauimus cōtra istos in tertio de aīa ⁊ maxime in libro quē fecimus de natura ⁊ origine eius. Signū aūt q̄ intellectus sit sensus dicebat esse ¶Empe. q: ad apparens in sensu multa homini accrescit intelligentia: sicut in principio huius sapiētie est ostensuz. ¶Dicit aūt ⁊ in alijs ab hoie. q: quāto sensibilia transformant alteratū: tāto inquit esse difficile curare eisdē: q: attendere nō possunt. ⁊ iō nō ,puenit eis aliqua ex hijs intelligētia. ¶Parmenides vō eodē mō de itellectu enuntiat. dicit. n. q̄ vt quilibet homo habet membroz complexionē mollē valde circūflexorum ⁊ ad diuersa mobilium: ita etiā oībus adest p̄m prudentiam dictus intellectus. circūflexibilia enīz mēbra sunt ex spiritu ⁊ calido bene mouētibus ⁊ humido optime mobili: ⁊ tales optime dispositi sunt mēte. Qō vt dicit ¶Parmenides esse nō posset: nisi intellectus possibilis qui locus est specierum esset quedam preparatio corporei spiritus in quo est etiam sensus. Idem enīz esse dicit q̄ curat de membris ⁊ ossibus ⁊ omni siue toti homini ⁊ q̄ curat de intellectu: q: bonus ⁊ clarus spiritus ⁊ calidum temperatum ⁊ bene cōmixtum ⁊ subtile humidum curat optime de membris omnibus ad sensuū ⁊ intellectus operationem: in talibus enim est intelligētia ad plus q̄ pōt esse in hominib⁹. Anara. quoq̄ pronuntiatio de intellectu p̄m prudentiaz dicto est eodem mō: sicut enim in alijs ita etiā in hoc recordat̄ ad quosdam ita licorum quorū dictis amicus fuit: ⁊ ea ab eis suscepit: ⁊ illi dixerunt q̄ talia in veritate ⁊ falsitate erant eis entia qualia suscipiunt per estimationem sensualem: ⁊ hoc non posset esse nisi estimatio per sensuz esset ratio rerum. ⁊ ad hoc sequitur q̄ intellectus sit sensus ex quo vnum ⁊ idez est qō est per se mouens vtrāq̄ potentiā inferens ei passionē: dicit autē vt dictū est de possibili intellectu. De agente enim melius omnibus antiquis enuntiauit qō est separatus et imixtus ⁊ simplex ⁊ nulli aliquid habēs commune. ¶Dicunt autem quidā q̄ etiā ¶Homerus videt hanc defendisse qōnem seu opionē: in poematibus enim heroicis fecit hectorem iacere: vt in ertasi ab ictu plage aliud cunctantē: cūctabatur enim primo ratiocinans per intellectum quendam siue sanitatis: ⁊ turbata sanitate per amentiam inductam a plaga cunctabatur aliud per alium intellectum qui

sequētis fuit sanitatis ⁊ equalitatis alterius ad quā reducta fuit cōplexio: vñ dcñ fuit Homeri: ac ñ Hector: cuncta, reē qdē sed nō eodē mō cūctareē vt pl⁹ nec eodē mō q̄ pl⁹ cūctareē intellectu eodē. Sicut eni in ꝓblematib⁹ dicit Aristo. Hector melācholiā patiebaē accidētalē eaz. s. que est ex humore adusto que per accumē sibi aliquādo addurit amē tiaz: in bello aūt troiano ex animositate efflabat per nares spiritū ex tra ita q̄ ebulluit sanguis cū spiritu: ⁊ q̄ñ amētiā sui oblitus patiebaē in ictib⁹ gladiorꝫ ⁊ telorꝫ: ⁊ sic q̄ñ amēs tandē tacuit ertasim passus: ⁊ vt videbaē hectori nō fuisset talis alteratio intellect⁹ nisi intellect⁹ fuisset virtus organica fundata in organis sensus. Hij eni pbi cōsiderare nesciuerūt: q̄ intellect⁹ possibilis ꝑm id qō est cū ꝓtinuo ⁊ tēpore ꝓtinuaē cū organis viriū sensibiliū: ⁊ ex ea parte destituiē a regimine ⁊ opere qñ complexio organorꝫ illorꝫ turbaē: ⁊ hec fuit eis cā erroris: ⁊ est adhuc multis vt dcñ est a nobis de hijs in alijs: palā est ergo ex dictis Homeri ⁊ aliorꝫ pborū quos diximus: qr vtraq̄z sensus ⁊ intellectus sunt prudētie siue intellectus qdā ꝑm prudentiā dicti: ⁊ iō ꝑm istos entia simul in vno tēporе sic se hūt ⁊ nō sic se hūt: ita q̄ ꝗdictoria sunt simul vera. Sed nunqd nō grauissimuz aliqd accidit ex ꝓsideratione dictorꝫ istorꝫ. Quis. n. ꝓsiderās q̄ illi pbi q̄ maxime iter alios videbāt verū qō possibile est videri siue q̄ ꝓtingit videri ab homine: ⁊ q̄ hij qdē pbi sunt id qō dictū est verū maxime querētes per studiū ⁊ amātes: ⁊ nō ꝓteruientes ꝓtra ipm vt sopbe propter qō etiā pborꝫ nomen meruerūt. Hij inq̄z tales acceperūt per ꝓsensum opiones ⁊ acqescētes eisdē talia qualia dicta sunt enūtiauerūt de veritate rerū nō desperabit ⁊ retrahet se a pbie inqsitione: sic eni pbia videē ducere hoiem in stultitiā. Quomō ergo non est dignū oēs qui pbari parati sunt dolere de ꝓposito. Ilaz ꝑm istos veritatē querere est persequi aues volantes: in q̄ persecutione nihil nisi lassitudo acquirit: sicut aūt horꝫ pborum ex parte opinātiū cā erroris fuit: qr ꝑm prudentiā dcñ intellectū dicebant esse appbensionē per sensuz: ita ex parte
Tex.cō.22. apprehensi causa fuit opinionis eorꝫ erronee: qr de entibus qdē veritatē que per diffinitionē ⁊ demōstrationē est intēdūt querere: ⁊ susceperūt acquiescentes positioni illi que supra dicta est q̄ entia oia ꝑm totū esse suū sunt sensibilia solū nullas substātias nec esse habētes nisi sensibiliū qualitatū. In hijs eni que sensibilia solū sunt existit multa nā indefiniti ⁊ indeterminati: qr ꝓpter ꝓtinuā actionē ⁊ passionez talium qualitatuz ꝓtinue abijcit ⁊ adijcit aliquid a subto. ⁊ iō nec diffiniti nominis est nec diffinite rōnis. ⁊ iō etiā nō est diffiniti intellect⁹ nec diffinite veritatis nec diffinite falsitatis: sed est simul sic ⁊ nō sic ⁊ similiter indiffinitā nām dicunt entis vt diximus: qr dicunt q̄ ens nō est nisi sensibile ens sicut ꝑdictū est. ⁊ iō pro certo hoc qō dicunt decenter dicūt: qr dicta eorꝫ ꝑm hypothesim suā ꝓsequētiā habēt sed tñ nō dicūt vera. ⁊ causa huius est qr falsa est hypothesis: ⁊ vno falso dato alia ꝗsequunē. ¶ Dico aūt q̄ decenter dicunt q̄ sic ex hypothesi quā ponunt magis ꝓuenit eos dicere aut congruit eos dicere sicut Epithaurus qdā noie dirit ad Zenophanē. Cū. n. Zenophanes oia diceret vnū ⁊ hoc esse deum Epithaurus istabat per multitudinē que videē esse in sensu diuersarū substantiarū sensibiliū: ⁊ cōuenit cum istis oē ens nihil nisi sensibile esse dicentibus. ⁊ iō nō oia esse vnum qō est deus ⁊ de hmōi talib⁹ quātū oportuit in primo huius sapiētie libro disputatū est. ¶ Amplius aūt isti qr videruūt eam nām que cōtinue moueē esse nām oium ⁊ huic acquiescentes positioni dicunt: q̄ nihil veruz dicimus vel dicere possumus de eo q̄ sic ꝗtinue se permutat. Non eniz dicunt ꝓtingere aliquid verū dicere circa id qō omnino sic permutans est ⁊ cōtinue. ex ista enim susceptione siue estimatione pullulat extrema ⁊ vltima hui⁹ secte opinio: que opinio est eorꝫ qui docent heraclizare hec est quā Heraclitus tenuit: qui tandē post longum studiū in fine vite sue sic profecit in pbia q̄ opinatus est q̄ nihil penitus de aliquo verū posset dicere: qr ante dictū mutareē ad aliam formā per quā dcñ careē res esse in continuo motu. ⁊ cum Aristipp⁹ dirisset q̄ bis eadez aqua ꝑm formā ab eo qui flumē ad hauriēdū intrat hauriri nō potest: pbibuit euz increpādo ꝓpter dictū dicēs se extimare q̄ nec semel hauriri pōt qui ante haustū ad formā nō aque mutata sit ⁊ iterum ad aliam ⁊ aliam.

¶ Cap. 5m. De medicina erroris eorꝫ qui ꝓtradictoria simul esse ⁊ non esse dicebant ꝓpter motū sensibiliū.

Tex.cō.22.

Os aūt istis egris opionib⁹ Homelicis sermonib⁹ medelaz apponētes dicim⁹ q̄ etiā id qō seipm cōtinue pmutat vt illis videē hz tñ quādā oratione verā: que etiā ꝑm oēs sequiē dicēda de ipsa vere ita q̄ ꝗdictoria ipsius est falsa: ⁊ hec oio est q̄ nihil existimeē vere esse. Hāc eni oratione ipsimet ꝓnuntiant de existentibus: ⁊ negant ꝓtradictoriā ei⁹: nō semp igiē cōtradictorie sunt simul vere: ⁊ tamē etiā est dubitatio alicui per instantiaz in dicto eorꝫ. Iam omne permutans se ꝑm formā hz necessario permutari in aliquid eo q̄ recta mutatio non pōt esse infinita. ¶ Similiter ois facti per mutationez necesse est iam aliqd esse vniuliter: eo q̄ motus est forma post formā siue forma fluens: ⁊ sic aliquid affirmari pōt de mutante se postq̄z immutatum est: ⁊ aliqd affirmabile de ipso q̄diu est in fieri: affirmaē eni forma quādo mutatuz est ⁊ id qō anticipat de forma affirmaē de ipso dū adhuc mutaē. Qō ñ corrūpiē ꝓstat q̄ nō corrūpiē in nō ens simpliciter sed in mām: que existēs aliqd manebit post corruptionem: ⁊ similiter ñ fit per generationem opz q̄ aliquid sit ingenitum ex quo fit. ⁊ hec est materia ⁊ a quo sicut a mouente ⁊ generante generatur. et hoc etiā est non mutatum: illa enim ambo necesse est esse ⁊ nō procedere in infinitū: sicut septius ostendimus in secūdo huius sapientie libro. aliquid igiē affirmaē de generato et de eo qō generatur per formā in qua nō est esse simul ⁊ non esse simul: ⁊ aliquid affirmatur de principijs eius q̄ mouetur que sunt materia ⁊ mouens in quibus iterum nō est simul esse ⁊ nō esse. Sed hoc ꝓtermittentes que ꝑm naturaz rei adducuntur cōtra eos illa solū dicimus que sequuntur ex positione ipsorū. ¶ Dicimus igiē q̄ causa dicti ipsorum vt supra diximus est: qr videbāt ista sensibilia nō stare sed influere ⁊ effluere ꝑm partes materie vniuscuiusq̄z eorum: ⁊ huiusmodi motus est acceptus in partib⁹ quātitatis materie. Ilos autē dicimus qr nō est idez permutari rem aliquā ꝑm materie quātitatē ⁊ permutare se ꝑm qualitatē substantialē que dat nomen ⁊ speciē ⁊ rationē. Si ergo demus eis q̄ corpus sensibile ꝑm materie quātitatē sit nō manens tamē ꝑm speciē est manens. cum igitur ꝑm speciē omnia cognoscamus: relinquiē q̄ aliquid certuz de re pōt predicari ⁊ sciri: esse eniz qō est actus forme sicut cause: ⁊ est perfectio materie sicut subiecti consideratum ꝑm q̄ fluit a forma manet idem numero non motum: materie autem partes influunt ⁊ effluūt in id qō est: ⁊ ex parte illa habet aliquid qō continue abijcit in preteritum ⁊ aliquid qō continue acquiritur in futurū: ⁊ aliquid qō vt nunc est accipere: ⁊ ideo diprio de gnōne
rimus in primo libro perigeneos q̄ in hijs que augentur Tex.cō.35.
⁊ nutriuntur quelibet pars ꝑm formam nutritur ⁊ augetur sed nō quelibet ꝑm materiaz qr illa influit ⁊ effluit sub forma ⁊ esse forme eisdem permanentibus: ⁊ hec est vera solutio totius dubitationis istorum: sed de accidente nō est simile qr illius esse est inesse. ⁊ ideo mutatur propter qō dicit Aristo. q̄ nō est eadez sanitas in mane ⁊ in vespere etiā nō intercepta infirmitate. causa autez quare omnino erraueruūt est qr nō cognouerūt formas substantiales sed materiam tñ. Et ideo qō in partibus materie accidit in tota
esse materia iudicauerunt. ¶ Amplius autē dignum est re Tex.cō.23.
nuere sic recipientes ⁊ dictis opinionibus acquiescētes: qr cum essent scientes q̄ numerus taliū sensibiliū dicto modo mutabiliū esset in minoribus ⁊ paucioribus: ⁊ q̄ quedam parua ⁊ pauca se sicut eis videbaē sic habebant q̄ cōtinue mutabanē enuntiauerunt de toto celo superiori q̄ ita esset transmutabile ⁊ cōtinue de forma in formā mutareē. Iam solum ille locus qui est circa nos est in terra vbi concurrūt tria elementa ⁊ calor est per reuerberationem radiorū stellarum ens in generationem ⁊ corruptionez determinatus est sensibilis: ita q̄ actiuus ⁊ passiuus sensibilibus qualitatibus est determinat⁹: que agendo ⁊ patiēdo mutant subiectum corporum illorum. Sed ille locus qui est circa nos vt ita loqui liceat nulla pars est vniuersi: precipue in cōparationē stellarū fixarū ⁊ sphere ipsarum: qr diuersitas aspectus nulla est a centro terre ⁊ a superficie productis lineis

respectu sphere stellar̃ firar̃: ⁊ lõ nõ hz tot⁹ loc⁹ gnõnis ⁊ corruptiõis aliq̃ ⁊ titatē sensibilē respectu sphere illius. iustus ḡ fuerat ꝓpter imutabilitatē tã magnor̃ ⁊ tã multorũ corpor̃ hec parua ⁊ pauca imutabilia dicē: quã ꝓpter mutabilitatē istor̃ puor̃ ⁊ paucor̃ illa dicē mutabilia. ¶ Amplius aũt ad oia hec que dicta sũt dicem⁹ eadem hijs que olim dixim⁹: hoc aũt est qõ dõm est de ipsis ⁊ credendũ est q̃ nã oium in tota est quedã res imobilis oino: hoc.n. segē er hoc q̃ dicũt eis eni dicentib⁹ in oib⁹ ⁊ ꝑm idē simul esse oia ⁊ nõ esse ꝓtingit magis dicere: q̃ oia gescãt ⁊ imobilia sint q̃ qõ moueanē. Est.n. omnis mutatio ad aliqd qõ nõ inest ꝑm actũ: in omnibus aũt simul existentibus ⁊ nõ existentibus nõ est aliquid in qõ moueatur id qõ ponik mouere: omnia enim insunt oibus ꝑm istos qui dicunt oia mutari. hec igik dicta sunt ad medicinã eor̃: qui simul esse ⁊ nõ esse dicunt ꝓpter hoc q̃ oia dicunt continue mutari.

¶ Cap.6ᵐ. De medela eor̃ qui ꝗdictoria simul eē dicebãt lõ q̃ ponebãt verũ esse qõ apparet sentienti ⁊ estimanti.

Tex.cõ.24.

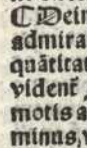

Se opinione aũt altera que dicit verum id qõ apparet estimanti dicimus: qr de veritate rerum ꝑm ipsam rei nãm loquẽtes: qr nõ est verũ oē qõ verũ in sensu aut estimatione apparet: ⁊ primũ qdē qõ ꝓtra illos est: qr sensus ꝓprius nõ est hoc q̃ dicit verũ ⁊ falsum in sensibilib⁹: sed poti⁹ phantasia que componit ⁊ diuidit sensata. Phantasia autem lz fit motus a sensu ꝑm actum factus: tũ nõ est sensus: hec aũt in 2° de aia a nobis determinata sũt.

2. de aia. t. cõmẽ. 61.

¶ Deinde aũt dicim⁹ increpando istos: qr valde dignũ est admiratione si tanti phi hic ponũt in qõnē vtrũ tante sunt quãtitates ⁊ mẽsure rerũ quãte remotis videnē: aut quãte videnē ꝓpinquis aut colores sint tales quales videntur remotis aut q̃les videnē propinquis. Scit eni quilibet q̃ oia minus, vere videnē remota q̃ ꝓpinqua: ⁊ si ponant in questione vtrũ saporosa talia sint q̃lia sanis videnē: aut qualia egrotis siue laborantibus: qr scit q̃ tales sunt sapores quales sanis videnē. Infirmis autē oia amara videntur: eo q̃ cholera cõbusta inficit eis linguã: ⁊ vtrũ grauiora ꝑm pondus iudicãda sint qualia videnē debilibus: aut qualia videnē robustis: robusti eni nõ sentiunt pondus. Infirmi aũt etiã leui valde supergrauanē pondere. ⁊ si iterum de veris querik: vtrũ sit iudicandũ de veris per illa que videnē dormientibus: ⁊ somnia sequentib⁹ aut illa iudicanda sint vera que vigilantib⁹ videnē. Pala eni est per ea que inducta sunt q̃ isti nõ estimãt ea que dicũt vera esse: qr si verũ esset qõ dicunt: q̃ in apparendo esset verũ ita verũ eēt qõ apparet longe: sicut id qõ prope: ⁊ ita verũ esset qõ apparet infirmo sicut ⁊ sano: ⁊ adeo verũ eēt qõ apparet dormiẽti sicut qõ apparet vigilãti. Similis eni eor̃ qui hoc dicũt est: qui si per estimationez suscipit siue acquiescit in aliq̃ nocte esse athenis cũ ꝑm veritatē sit in libia surrexit vt iret ad portũ athenienſem qui vocat odiũ. ¶ Amplius aũt sicut ⁊ Plato dicit de futuris per nos operabilibus nõ est eq̃liter valens consiliũ sapienti: ⁊ visum ignoranti: sicut de futura sanitate acq̃sita qua querik aliquos fore sanos: nõ est equiualens ꝓpria opinio medici quã hz er ꝓprijs medicine: ⁊ opinio ignorãtis: ⁊ tamen hoc opz si oia sint vera que cuicunq̃ videnē. ¶ Amplius aũt si cõsiderenē ipsa sensuũ iudicia de sensibilibus nõ sunt simplr siue equaliter ꝓpria ⁊ certa que sunt obiecti ꝓprij ⁊ que alieni: aut ei⁹ obiecti qõ est ꝓprio ꝓpinquũ sicut qõ est cõmune sensatũ. Visus enim certissime iudicat ⁊ nõ fallik circa ꝓpriũ sensatum qõ est color: nisi fit er mala habitudine oculi: aut turbatione medij: aut er lõginquitate obiecti: ⁊ hec oia visui accidũt. Alienũ autem obiectũ qõ alterius sensus nõ certificat: cõmune aũt ꝑm qõ ēt per se apphẽdit sicut est magnitudo vel figura vel numerus vel motus vel quies non simplr ⁊ eq̃liter certificat: sicut ꝓpriũ de colorib⁹ eni certificat visus nõ gust⁹. ¶ De chimis aũt hoc est saporib⁹ est gustus nõ visus: ⁊ in eodem quidẽ tpe quisq̃ sensus circa idē ꝓpriũ obiectũ: ⁊ eodē mõ se habens mediũ nunq̃ mutak aliquis sensuuz: vt dicatur q̃ equaliter ꝓpriũ obiectũ ita ⁊ nõ ita habere simul: sed certe suũ nũciãt obiectũ sed nec in diuerso tẽpore nũciat idē ⁊ eodē mõ se habẽs obiectum se habere aliter. Qõ eni visus nuntiat albũ semp nuntiat albũ: si album similr vt prius se

Tex.cõ.25.

habeat ⁊ sic de alijs. Sẽsus ergo nõ sic ⁊ nõ sic se habere nũtiat circa ꝓpriũ obm. ¶ Dubitant aũt isti circa sensus passionũ infirmor̃: aut circa id cui passio accidit mẽbriũ qõ est superficies lingue adusta. Dico aũt gratia exẽpli veluti vinũ qõ in se dulce est videk amarũ: ⁊ dubitant isti vtruz hoc fit qr ipm vinũ est mutatũ: aut accidit q̃ñq̃ quidẽ eē dulce q̃ñq̃ aũt nõ: corpe gustãte mutato. ¶ Sed ad hoc dicik: q̃ dulce q̃le est q̃ñ est in sua cã manẽs nunq̃ mutak sz manet dulce: ⁊ semp dicik verũ de eo q̃ est dulce: ⁊ tale manens de necessitate etiã futurũ est dulce: ⁊ lõ nõ est tale quale videk in passione ifirmi. hoc eni sapere accidit er lingue adustiõe sicut dixim⁹. nõ ḡ verũ est qõ apparet in sensu. adhuc autẽ hec rõnes que inducte sunt hor̃ phor̃ oẽs auferũt hic sensibilia oia: sicut.n. ꝓcludik q̃ ꝑm dictas rõnes nõ est substantia alicuius ita ꝓuenit ꝑm eas nõ esse aliqd penit⁹: hoc eni est necessariũ q̃ nõ ꝓtingit alr ⁊ aliter se hẽre. Si igik aliqd est er necessitate ꝑ nõ se habebit ita ⁊ ita. Si igik se ita ⁊ ita hẽat: nõ est er necessitate: sed si verũ est in apparẽdo hẽbit se qõlibet ita: ⁊ ita ḡ nihil est er necessitate. Non ḡ est aliqd sua substãtia vel aliud aliquid erit sua qdditas: que necessario p̃dicak de ipso: ⁊ sic nihil erit penitus: ꝑm oia enim genera p̃dicamẽtor̃ predicak er necessitate aliqd de altero vt de subiecto: ⁊ si hec p̃dicatio nõ erit nihil penitus relinquitur qõ fit. ¶ Amplius aũt er toto ⁊ vniuliter ꝑm dicta istorum sensibile ꝑm totuz esse suũ ⁊ id qõ est ad sensum est: qr si sensus dat ei veritatē ⁊ falsitatē ⁊ esse ⁊ nõ esse sicut consequens est dicere necessariũ qui dicũt q̃ verũ ⁊ falsum ⁊ esse ⁊ nõ esse rerũ est in apparẽdo: tũc nõ eristẽtib⁹ aialib⁹ sentiẽtib⁹ se ⁊ eē ⁊ nõ esse rerũ nihil erit oino: eo q̃ isti dicũt oino nihil insentiẽdo eē ꝑter sensibilia: ⁊ hor̃ esse ⁊ nõ eē in sentiẽdo eē. Si.n. aialia nõ sunt sensus nõ erit: nã sensu nõ existente sensibilia nõ esse ꝑm q̃ sunt sensibilia ꝑm actũ forsan verũ est: sensibile eni vt sensibile dicit passionẽ sentiẽtis vt est sentiẽs: sed ipse est nõ esse subta que sensum mouẽdo facere possint sine sensu. hoc aũt ꝓbak er hoc: q̃ sensus cuz sit potẽtia passiua non ꝑm actũ suimet ipsi⁹: opz.n. qõ aliqd iferat ei passionẽ: qõ est ꝑter ipm ⁊ aliud ab ipso. omne aũt agẽs ⁊ mouẽs prius est eo qõ mouek ⁊ agik: ḡ sensibile faciens sensum prius nã esse necesse est ipso sensu qui fit ꝑm actũ sensibilis. Qõ aũt prius est natura alio sicut agẽs acto prius esse põt sine illo: ergo sensibiliũ subiecta sine sensibus esse possunt. Nam quãuis agens ⁊ actum aliquo modo ad inuicem per respectum dicanē tamen nihilominus sequuntur eadem que dixim⁹ inconuenientia.

¶ Cap.7ᵐ. De reuictione eor̃ qui ista rõne nõ persuasi sed er ꝓtentione dicunt querẽtes victoriã in ꝓflictu oõnis.

Tex.cõ.26.

Sunt aũt aliq qui nõ interrogãt de veritate rerum: nisi eos soliũ qui persuasi sunt in hijs positionib⁹: ⁊ nõ iterrogant nisi has tãtũ quas isti iudicãt per se rõnes. Querũt enim illi quis sit iste: qui iudicat iudicio apprehẽsionis oino: ⁊ vniuliter qualescentẽ opionẽ que in nullo alr se hẽat: ⁊ querũt vniuliter ⁊ oino recte iudicãtẽ circa singula: ⁊ querũt ad hoc q̃ ꝓsentiũt qõ verũ est oino in opinãdo illũ de reb⁹ sic vel aliter: ac si res ⁊ esse rerũ ⁊ veritates non sint nisi in aia ꝑm estimationis sensualis apprehẽsionẽ. Tales vo dubitationes similes sunt: ac si nos dubitarem⁹ vtr̃ nũc loquẽtes de rerũ qdditatib⁹ dormim⁹ aut vigilamus: qr in dormitione mouemur ad imagines apprehẽsas sicut ad res: ⁊ lõ isti faciũt ac si tota phie ꝓsideratio sit somnium ⁊ passio dormiẽtis. Omnes aũt hmõi dubitationes idẽ valent. ¶ Hij eni qui hoc dicũt dignanē dicere principiuz qõdam esse rõnem omnium per qõ ꝓbantur: ⁊ illud etiaz qõ est oium principiũ querunt accipere per demonstrationez. Volunt eni supponere q̃ hoc sit principium indemõstrabile qõ nõ cõtingat simul affirmare ⁊ negare: ⁊ lõ qr querunt hoc aliud accipere principium: ⁊ nõ inueniẽtes ipm in reb⁹ recurrunt ad ea que sunt in aia: ⁊ cũ ibi inueniũt opposita in vno tẽpore de eodẽ apprehẽdi dicunt simul contingere affirmare ⁊ negare. ¶ Qõ igik persuasi sint rõnib⁹ istor̃uz manifestum est in actibus eor̃: qr opera eorum interrogando declarant: q̃ iam in rõnes eor̃ que inducte sunt sunt introducti. hec aũt est passio siue egritudo eorũ quam dixim⁹. querunt eni rõnẽ demonstrationis in hijs in quibus nulla

est rō demſtationis:principij eni primi per qō alia demſtan
tur nō est demſtatio:ꝛ hoc qdē que nūc dicim⁹ qdaꝫ istoꝝ q
persuaſi sunt facile credēt. Nō eni est difficile sumere per in
tellectū id qō dicimus:qñ solutē eis rō in qua de erroꝛe sūt
psuaſi.illi.n.qui nō querūt nisi vim siue victoriā in vbo dis
putationis ꝛ gloriā sicut sophe ꝛ psuaſi sunt querūt ipse ad
qō sicut ad metā deducant:hij eni dignanē pro magno re
putātes ꝗia dicē in sermone disputationis ꝛ recte sibiipsis
dicūt ꝗia:ꝛ per hoc ꝓuincunē:verū etiā sic ꝓtra illos dispu
tabimus dicētes.qꝛ si det q nō oia sunt ad aliqd:sed q̄daꝫ
denē esse ꝑm se ꝛ absolute dicta:tunc nō erit oē qō apparet
verū. Nā qō apparet alicui apparet:ꝛ iō qui oia que appa
rent dicit esse vera:ꝛ iō qꝛ apparēt:cū idē sit verū esse q esse
oia que sunt dicit esse:iō qꝛ apparēt.eo igitur cui apparent
estimāte ea sunt:ꝛ nō estimāte ea nō sunt. Sunt igit relati
ua:ꝛ apparētia estimātis dat eis esse:sicut lux dat esse colo
ribus:igit qui oia que apparēt esse vera dicit:ꝛ iō qꝛ appa
rent oia que sunt facit esse ad aliqd:ꝓpter qō sophis querē
tibus vim ꝛ victoriā in oīone custodiendū ꝛ pseruanduꝫ est
nobis dignantib⁹ eis simul siue similiter dare:siue reddere
oīonē ꝓtra ꝓtervā oīonis:qꝛ nō res sed pugnas ꝛ ꝓflictio
nes verboꝝ ostendunt. ¶ Dicem⁹ g̃:qꝛ nō apparēs est. Nō
eni est ꝓpriū qō apparēs sit simplr qō res ꝑm sui subam nō
est apparens:ita q apparētia sit esse ꝛ substātia eius. Sed
qñ apparet alicui cui apparet ꝛ qñ apparet ꝛ inquātū appe
ret sic in apparētia est:ꝛ nō simplr.ꝛ sic soluit dubitatio per
suaſi in rōnibus inductis. Si aūt non psuaſi sunt:sed dant
oīonem vt in verbis querant victoriā ꝛ nō ita dicūt ex mē
tis persuasione:tūc sequit ꝓtra eos q statim cogunē dicere
ꝓtraria sibiipsis:ꝛ sic ꝓfusionē pro gloria reportēt.ꝓtigit.n.
q eidē homini idē ꝑm rem diuersuꝫ apparet ꝑm diuersos
sensus:citrina.n.cholera eidē visui pōt apparere mel ꝛ gu
stui nō mel.ꝛ duob⁹ oculis existētibus ꝓtingit q nō vterq;
vnū ꝛ idē videt si dissimiliter situs eoꝝ muteē. Si eni digi
tus vni oculoꝝ supponeē ꝛ erpimat ad superius extra situ
nālez: oculus ꝓtingit vnū ꝛ idē nō vnū sed duo videri:ꝛ sic
ꝓtraria idē homo ꝛ de eodē iudicabit:que ꝗia ambo sunt
vera:si totū est verꝫ qō apparet:qñ quo ad preinductos so
phisticos dicētes qō apparet verū esse,ꝓpter iā dictas cau
sas sequunē statim ista ꝓtraria sui dicti:ꝛ sequit ꝓpter hoc
que dicunt oia similiter simul esse falsa ꝛ vera:neq eni pos
sunt oibus semp eadē apparere:neq pōt esse q eidē homi
ni semp appareant eadē:sed multotiēs ꝓtraria sunt ꝛ que
ꝑm idē tempus apparent eidē ꝑm diuersos sensus:tactus
enim vnus in duob⁹ digitis variatis:ita q medius supra
indicē exterius recuruet:ꝛ globulus rotundus sub digitis
moueat dicit vnū eē duo:qō tamē visus dicit vnū in eodē
tempore.aut igit nullatenus est cā:q̄re hoc sit qō est idez ꝛ
ꝑm idē sensu:ꝛ similiter ꝛ in eodē tēpore:aut contraria sicut
dictū est cogunē ꝓcedere ꝑm iudicia diuersoꝝ sensuū simul
esse vera.hoc aūt est ipossibile:opꝫ igit aliā partē disiuncti
ue esse verā.s.q hoc nullatenus sit cā:qꝛ hoc sit verū vel il
lud:qꝛ est idem ꝛ ꝑm idem sensu cui apparet ꝛ similiter ꝛ in
eodem tempore. ¶ Sed forsan diceret aliqs ad hoc q hoc
qō dictū est ideo necesse erat eis dicere nō ꝓpter hoc q du
bitent in re sed oꝛationis cā:ꝛ victorie quā querūt in dispu
tando necesse fuit hoc dicere dicentib⁹ eis:qꝛ hoc nō est ve
rum in re sed est verū huic cui apparet:ita q totius verita
tis apparentia sit cā:tunc sicut prius dictū sequit:q necesse
est q isti faciāt suo dicto oia ad aliquid esse ꝛ nihil esse ab
solutum.ꝛ q oia sint relata ꝛ ad opinionē ꝛ ad sensum:igit
nihil factū est in preterito:nec est in presenti nec erit in futu
ro aliqd qō nullius sit opinantis:sicut nullus est filius nul
lius patris nec fuit nec erit. Si vo aliqd in preterito factuꝫ
est aut aliquid factum erit in futuro absolutū:q ipsum qō
est nō opinantis est tūc palā qō sequit q nō oia ad opinio
nem esse dicunē. ¶ Amplius aūt si cōcedamus qō ꝛ verum
est:q vnū relatiuū dicit ꝛ est ad vnū solū sibi oppositū cor
relatiuū:aut ꝓcedam⁹ q suū correlatiuū est determinatū ꝛ
nō abibit in infinitū.ꝛ si concedam⁹ q ita ad vnū ꝛ ad fini
tum est idē ꝛ dimidiū ꝛ eq̃le ꝛ oia alia relatiua:ꝛ q ꝑm hoc
duplū nō dicit ad eq̃le nec aliquid aliud nisi ad suū oppos
tum correlatiuū. Sed ꝑm hoc que dirimus dicemus q du
plū nō dicit ad suū correlatiuū qō est dimidiū sed diceē ad
opinantē:ꝛ iterū ꝑm dicta dicemus q bō est ad opinās vt
opinās:si idem penitus est esse bois ꝛ esse opinati tūc enim
opinās nō est bō inesse bois sed est opinatuꝫ ineē opinati:ꝛ
iterū ille bō opinās nō habebit esse nisi opinati et quo daē:
q nullū sit esse nisi opinati ꝛ sic erit quartus opinans:ꝛ hoc
mō in infinitū ibit in spēbus opināiū qō est ipossibile.fal
sum est ergo q nō sit esse verū in rebus nisi opinionis:hec
igit dicta sunt ad hoc ꝓbandū q cunctoꝝ hominū firmissi
ma oium opinionum est hoc:q opposite ꝓpōnes ꝗdictorie
nō sunt simul vere neq simul false. Dictū est ēt qd incōue
niētiū sequit ꝓtra eos qui hoc dicūt ꝛ qua de cā hoc dicūt.

¶ Cap.8m. In quo viterius concludit q contraria in eodē simul esse non possunt.

Tex.cō.27.

Quoniā aūt iam ꝓbatū est:q ipossibile est cō
tradictionē simul esse verā de eodē ꝑm idez ꝛ
in eodē tēpore. Ulterius ex eisdē ꝓbationib⁹
palā est:qꝛ nec ꝓtraria simul actu ꝓuenit ineē
eidē ꝑm idē ꝛ in eodē tēpore:cuius certissima
rō est:qꝛ alterꝫ ꝓtrariorꝫ est in omni gñe prima
tio. Quānis eni rōnes ꝓtrariorꝫ nō sunt rōnes priuatiue op
positoꝝ:eo q aliud genus est oppōnis cōtrarietas:ꝛ aliud
priuatiue oppositoꝝ:tū prima cā ꝓtrarietatis est oppositio
priuationis ꝛ habitus ꝑm nām:sic eni calidū ꝛ frigidū cau
sant a,ꝓpinquitate generātis calidū per motū localē:ꝛ a de
fectu ꝓpinquitatis huius gñat frigidū ꝛ albū a receptione
luminis a superficie clara:ꝛ nigrum a defectu susceptionis
hmōi:ꝛ humidū a subtili interminato ꝛ siccū a defectu sub
tilis huius:ꝛ sic est in omnibus alijs contrarijs ꝑm nām.Iz
aūt ꝓtraria sint in gñe q̃litatis ꝑm rōnez eoꝝ que sunt ꝗia:
sunt tamē in oi gñe in quo est motus vel mutatio ꝑm ipsas
naturas ꝛ essentias que sunt ꝓtrarie.nihil enim ꝓhibet no
men aliqō dicere qualitatē que qualitas est circa naturam
aliquā:que est alterius generis sicut magnū ꝛ paruū quali
tatē dicunt circa id qō est quātitas:sicut etiā modus subē
est circa ea que significant res alioꝝ generū. Si quis enim
bicubitali longitudine posita direrit id qō positū est quan
tum esse:quid est dicit ꝛ quātū significat:ꝛ si quis albedine
posita direrit:id qō positū est colorē esse:quid est dicit ꝛ q̃li
tatem significat:omni eodē modo Iz modus cōtrarietatis
q̃le dicat:tamē ea que sunt contraria in omni sunt genere
in quo sunt mutationes vel motus:hoc aūt in phyſicis de
terminatū est.ꝑm hoc igitur priuatio que est cōtrariū non
minus est substātie q̃ alterius generis:in quo motus est:
priuatio autē est negationis in genere virtutez habēs. Est
enim priuatio negatio ab aliquo genere determinato. Qō
aūt ꝓtradictoria nō possunt esse simul:nō est ex hoc q sunt
extra genus:sed potius hoc est ex nā oppositionis:eadem
eni est nā oppositionis in genere ꝛ extra genus:q̃tuꝫ ad op
positorū repugnantiam. Cum igit cōtradictoria repugnā
tiam habeant cōtradictionis in genere:sicut cōtradictoria
simul esse nō possunt:ita nec ꝓtraria simul esse possunt actu
in eodem ꝑm idem.si igit impossibile est ꝑm veritatez vnū
de vno eodem ꝑm idem ꝛ in eodē tempore simul affirmare
ꝛ negare:tūc etiā ipossibile est cōtraria simul actu inesse in
eodem ꝑm idez ꝛ in eodē tempore:sed vel quādoq; insunt
ambo ꝑm participationē vtriusq; ꝑm formaꝫ:vel ita insunt
q alterū inest quādoq; ꝛ nō perfecte alterū vo simplr inest
ꝛ ꝑm perfectionē.hoc aūt ideo dico qꝛ contrarioꝝ quedam
sunt imediata:ꝛ quedā mediata.ea vo que habēt mediuꝫ
vtrūq; cōtrarioꝝ est in medio ꝑm formā sed nō est in eo di
stinctū. Quinimo vtrunq; est ad actū medij reductū:ꝛ hoc
mō cōtraria sunt in quolibet mixto:sicut in fine primi libri
perigeneos a nobis est determinatū. ¶ Si aūt nō habent
mediū sicut calidū ꝛ frigidū que nō habēt medium ꝑm for
mam:tunc nunq; simul ambo inesse possunt:nisi ita q vnū
insit ꝑm eritū ꝛ alterū pfecte:sicut est in motu in quo ambo
sunt in eodē contraria ꝛ ꝑm idem ꝛ in eodem tempore:sed
vnuꝫ est in abiectione sicut id a quo est motus ꝛ alterū per
fecte sicut id qō denominat motū:ꝛ ad qō est motus:vtrū
q; tamē est in potētia adhuc permirta actui:ꝛ sic simul esse
cōtraria nō est impossibile. Sic eni q in abiciēdo est qñq;
quidē ꝛ ꝑm quid inest qꝛ ꝑm potētiā. Qō aūt est in intrādo
simpliciter inest nō qñq; sed pmanens.pz igit ex hijs q cō
traria ꝓpter eandem causam nō possunt esse in eodē simul

Tex.cō.89. ꝛ.90.

ppter qõ etiã in eodẽ esse simul nõ possunt ꝯdictoria. ¶ Iã igiẽ pbatũ est sufficiẽter a nobis: q ꝯdictoria simul esse nõ possunt siue hoc dicãt a sic persuasis siue dicãt ab hijs qui victoriã querunt in oĩone siue disputatiõe. Sicut eni dictũ est ꝯria si sunt simul in mixto nõ sunt in eo ꝑm excellentias suarũ actionũ: ⁊ iõ in illo nõ sunt ꝑm q marime distãt. Si aũt sunt in fieri: tũc vnũ inest sicut qnqz ⁊ in eritu ⁊ alterũ sicut simplr ⁊ semp ⁊ pmanẽs. In fieri eni sũt ꝯria ꝑm potentiã ⁊ nõ ꝑm actũ purũ: ⁊ hoc nõ est simplr simul esse ꝯria.

¶ Cap. 9m. Et est digressio declarans q̃liter esse ꝑm formaꝫ manet in re mutata ꝑm mãe ꝗtitatẽ: ⁊ iõ res nõ simul est ⁊ non est: ⁊ est perfecta solutio dubitationis antiquorum qui direrunt simul esse contradictoria.

Oportet aũt nos ad eoꝝ que inducta sũt maiorem intelligẽtiã aliquãtulũ plus intrare in rõnes eoꝝ qui direrũt oia simul esse ⁊ nõ esse, ppter motũ ꝑm formã: quẽ ꝯtinue dicebãt oib⁹ reb⁹ sensibilib⁹ inesse. Motũ.n. ponebãt esse de nõ esse hoc: ad esse hoc: ꝯtinuũ fluxum. Et qz in fluxu est id a quo fluit ⁊ id in qõ influit dicebãt in eodem ꝯtinue esse ⁊ esse ⁊ nõ esse: nec tñ dũ est in fieri ⁊ corrũpi: sed etiã dũ generatũ est: propter hoc q sensibile est: ⁊ est in eo ꝯtinua actio ⁊ passio ꝯrioꝝ. ¶ Dirimus aũt supra ad hoc: q iste motus qui est in sensibili gñato est ꝑm ꝯtinuum influxũ ⁊ efluxũ partiũ mãe ⁊ ꝗtitatis: ⁊ q forma ⁊ esse qõ est actus forme fiat vnũ ⁊ idẽ ⁊ illud est qõ ꝑdicãt vel negatur: ⁊ iõ dirimus q nõ esse ⁊ esse nõ sunt pmixta in talibus ſz tñ sunt vel nõ sunt: hoc aũt addidim⁹ ad hoc q in mixto sunt forme ⁊ esse earũ ꝑm actũ medij: ⁊ nõ ꝑm actũ extremoꝝ: ⁊ sic ꝑdicanẽ ⁊ nõ esse earũ sic nõ est pmixtũ ad eẽ: ꝑm aũt q sunt in fieri vna inest vt via altera vt finis mutationis: ⁊ iõ iterũ neqz in motu ⁊ fieri rei est eẽ pmixtũ ad nõ eẽ sed est ibi esse tñ. ¶ Dubitabit autẽ aliqs de hoc fortasse: cũ.n. forma mãlis fit: videẽ q mota mã dũ mutãt demutãt ꝑm aliqd forma ⁊ sic nõ est mot⁹ tñ ꝑm ꝗtitatem partium mãe sed etiã ꝑm formã mãlẽ. ¶ Adhuc aũt cũ res cognoscatur ꝑm id qõ affirmãt de ea: nec negari possit ab aliquo nisi sit alicui⁹ forme que distinguit eã a reb⁹ alijs: videẽ q id qõ affirmãt ⁊ negãt de reb⁹ sit in ipsa re principiũ cognitionis ei⁹: mota aũt re mouenẽ ea que in ipsa sunt: ⁊ fit id per qõ cognoscit esse mobile ⁊ mouẽ in re ipsa vt videẽ. Nec mouẽ tñ ꝑm ꝗtitatẽ ⁊ mãm sed ẽt ꝑm formã. Si forte dicãt: q forma ꝑm q est rei rõ est principiũ cognitiõis ⁊ nois: ⁊ hoc mõ forma est in aia ⁊ nõ in re: ⁊ hoc mõ nõ mutãt sed manet ⁊ sic nõ ꝑdicãt ⁊ negãt: videẽ hoc adhuc nihil penitus esse: qz iõ nõ predicãt aliqd neqz negãt aliqd nisi qõ est in re ipsa: qz aliter nulla esset ꝑdicatio vel negatio. Id autẽ qõ est in aia nõ est in re ꝑm qõ est aia: qz aliter vna numero forma esset in duob⁹ qõ est ipossibile: videẽ igiẽ q ista nulla sit solo dubitationis iducte. ¶ Ulteri⁹ aũt querit a multis vtrũ forma que est in re re mutata cedit in nõ eẽ vel manet. Si aũt cedit in nõ esse: tũc aliqd ex ente fit nihil: qõ est ipose: sicut si dicãt fieri aliqd ex nihilo qõ abhorruit semp ois pbs. ¶ Adhuc aũt ꝑm hoc id qõ est ꝑn̄m cognoscendi ⁊ existendi nõ est idẽ in hijs que sunt vnius ⁊ eiusdẽ rõnis: ⁊ sic sunt equoca: ⁊ adhuc ꝑm hoc nõ sunt principia cognoscendi res incorruptibilia q intrũ abhorruit Plato q formas ideales posuit. ¶ Si aũt dicãt manere forma re ipsa mutata hoc est iterũ ipossibile nõ eni esse maneret in mã ppria: absurdũ aũt est vt dicãt manere in aliena: nec iterũ manet prout est in seipsa: qz forma mãlis est mãlis: nec hẽt esse in seipsa: nec iterũ manet in aia: qz put est in aia nõ hẽt aliqõ esse in rebus extra: abstractionis enim habet esse in anima ⁊ ꝑm hoc nullum esse habet forma: qz put est in aia non hẽt aliqõ esse cuius ratio cõcepta est cũ mã in rebus extra: ois autẽ forma nãlis hoc mõ rõnẽ habet cõceptã cũ mã: sicut in 6. huius sciẽtie li. ostendẽt. Nulla igiẽ taliũ formarũ habet esse extra materiã: ⁊ sic videẽ q nõ possumus euadere difficultates superius inductas. Omnis eni entis forma talis erit si ponãt nihil entiũ nisi sensibile esse. ¶ Adhuc aũt ꝑm peripatheticorũ sentẽtiã caute valde soluẽdũ est ne vel incidamus in opinionẽ stoicoꝝ: qui ad hoc euadenda ideas inuenerunt: ⁊ formas aliquas medias inter formas mãles ⁊ ideas esse direrũt: ⁊ ab altera parte: ne incidam⁹ in errores epicureoꝝ qui non nisi mãlia esse direrũt ⁊ iõ simul esse ⁊ nõ esse in rebus esse ꝓcesserunt. ¶ Dicam⁹ igiẽ ad primã huius qõnis partẽ sicut superius dirimus q res aut est in fieri aut in eẽ aut in corrũpi: ⁊ demus oẽs res sensibiles: qz hoc nihil facit ad difficultatis euasionẽ vtrũ quedã res tales sint vel oẽs. Res igiẽ que est in fieri esse hz accipiẽdo ⁊ nõ est in abisciẽdo. Qõ pz iã p antedicta: ⁊ hoc nõ est simul habere esse ⁊ nõ esse. Res aũt que est in corrumpi non esse hz accipiẽdo ⁊ esse nõ hz nisi abisciendo: ⁊ hoc iterũ non est cõtradictoria vel cõtraria esse simul. Res aũt que est in eẽ stante nõ fluit ⁊ refluit nisi ꝑm quantitatez partiũ materie: stante imobiliter esse ꝑm qõ est act⁹ forme: ⁊ hoc stat in hoc q est ppriũm eius subm quo manẽte manet ⁊ ipm: nec hoc totum fluit sed sicut dictũ est ꝑm quantitatẽ aliquã partiuz materie venit ⁊ recedit: ⁊ huius imaginatio per simile est: sicut si aqua in idẽ vas influat ⁊ effluat vase manente imobili. Aliter eni dici nõ posset: q idem de ꝑterito per presens stat in futurũ ꝯtinens enim est forma que stat in ppio subiecto: cuius dũ vna pars ꝑm mãm recedit venit alia in formam que iam fuit ⁊ est ⁊ erit ⁊ ꝯtinet ab illo: sicut illa que iam effluxit continebãt. Non enim fluit vel mutãt esse forme cũ vna mãli parte materie vel subiecti sed cũ oẽs simul fluunt vel radicales: ⁊ hec est solutio Aristo. si bene intelligãt ea que dicta sunt in primo perigeneos libro: ⁊ hoc nõ viderunt isti pbi quoruz rationes inducte sunt: nec ẽt stoici qui ppter timorẽ istaꝝ rationũ formas medias ⁊ ideas inuenerunt. ¶ Sed hoc magis est difficile: q vlterius queritur: vtrũ. s. manet forma toto mutato subiecto aut cedit in non esse. ¶ Adhuc dõm est ꝑm peripatheticos ⁊ ꝑm huius sapientie pprietatẽ: q sicut forme artificiatoꝝ se habẽt ad intellectũ practicũ artificis: ita se habent forme rerũ nãliuz ad lumen intelligentie agentis in natura. Si autẽ resoluãt forma artificialis in principia formalia prima resoluẽt in mouentia instrumenta ⁊ membra artificis que informauit ars ⁊ mouit dũ pducerẽt in materiã ⁊ in mot⁹ illoꝝ instrumentoꝝ: q si vlterius resoluãt in principia formalia resoluẽt in imaginationes motũ instrumentoꝝ ⁊ membroruz quibus ordinata sunt instrumẽta ad motus: que imaginationes in se formã intellectus ⁊ membra in spiritibus dederunt. ⁊ si in prima formalia resoluãt: resoluetur in lumine artis ⁊ intellectus qõ apud se hz ⁊ ꝑhabet oiuz imaginationum ⁊ organorũ ⁊ motũ determinationes: quib⁹ ipsa forma inducit: ⁊ in illo lumine simpler est essentia: cum tamen multiplicis sit virtutis ⁊ ĩmãlis est ⁊ incorruptibilis. Eadẽ tamen est in essentia: sed diuersa in esse in hijs quatuor in quibus est ⁊ non manens in vno ꝑm esse manet in altero. Sed cõnaturalius est sibi esse qõ hz in lumine intellectus ⁊ artis: ꝗ id qõ habet in imaginationibus: ⁊ adhuc magis cõnaturale est sibi esse qõ habet in imaginationibus ꝗ id qõ habet in instrumentis ⁊ motibus membrorũ organicorum: qz quanto resoluit ad simplicius tanto habet esse formalius: sed hoc est nõ pretereunduz in formis huius: qz ea ad que resoluit principia formalia sunt extrinseca extra materiã in quã inducit existentia. Forma aũt nãlis si resoluãt ad principia formalia resoluẽt indigerens ⁊ terminans calidũ elemẽti ⁊ spiritũ corporeũ qui vehiculũ est vtutũ agentiũ in generabiliuz materia: ⁊ si vlterius resoluãt resoluẽt in radios ⁊ angulos radioꝝ celestiũ informãtes calidũ digerens ⁊ terminãs: ⁊ informãtes spiritũ qui est instrumentum virtutũ generantiũ: ⁊ si iterũ resoluãt vlterius resoluetur in motus corporoꝝ hos radios ad locũ generatiõis mittentiũ: ⁊ si vlterius iterũ fiat resolutio stabit in lumine intelligentie agentis ⁊ informãtis omnia ista: ⁊ in illo est ꝑm formalissimũ eẽ suũ ⁊ simplicissimũ: ⁊ in illo lumine est vbiqz ⁊ semp: sed hec omnia in generatione intrinseca sunt materie: ⁊ ideo transmutantia materiã generãt: ⁊ ita manifestũ est q nulla formarũ substantialiũ cedit in nõ esse. Cederet aũt ꝑ certo in nõ esse si opus nature nõ esset opus agentis intelligentie: ⁊ qz quãdo forma est in lumine agentis intelligentie sine hoc ⁊ nũc: est in eo ideo presentia sui ipsius est in omni lumine tali: ⁊ hoc modo est in anima intellectuali quãdo est sine materia: ⁊ nõ est in ea per informationẽ sicut forma in subiecto: sed est in ea sicut in loco specierum: sicut docuimus in libro de natura anime ⁊ eius naturali opera-

Solutio.

Ppio de gnõne ⁊ cõruptione, tex. cõ. 35. vsqz ad tex. cõmẽ. 38.

Nõ an fola toto mutato subiecto cedat in nihilũ.

Ãũo fola nõ est i itellectu p iformationẽ.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

tione: ⁊ hoc modo patet q̃liter nõ fit equocatio in hijs que de plurib⁹ p̃dicant: ⁊ q̃liter vnũ vniuersale est in multis intellectib⁹: nõ put multi sunt: sed put vnũ sunt in lumine intelligẽtie agẽtis. Et scĩ hoc mõ q̃liter principiuz sciẽtie est incorruptibile: ⁊ q̃liter idẽ est principiũ esse ⁊ scientie fm eẽ differens: ⁊ hoc mõ scĩ ortus alterius opinionis que dixit verũ esse in apparẽdo: eo q̃ supponit idẽ esse intellectum ⁊ sensum: quicti enĩ fuerunt illi qui tenuerunt illã opinionez ab ipsa veritate: q̃ primũ principiũ etiã est forma in lumine intelligẽtie agẽtis existens: ⁊ tũc suũ intelligere est dans eẽ: ⁊ qõ est cã esse est cã veri: ⁊ sic verũ est in lumine itelligẽtie: errore aũt p̃pediti dicebant idem esse intellectũ ⁊ sensum: ⁊ sic idem est esse in apparentia intellectus ⁊ sensus: ⁊ sic p̃cedentes dederunt q̃ verũ ⁊ falsuz est i apparẽdo sensui: sicut in p̃ma cã veritatis: ⁊ nõ in reb⁹ ipsis: hec igiĩ est solo vera p̃reinductoꝝ. Sic igiĩ manifestum est q̃ cõtradictoria non sunt simul vera: nec esse ⁊ non esse sunt simul in aliquo.

¶ Incipit q̃rt⁹ tractatus q̃rti li. metaphysice quo est ostensus q̃ cõtradictio est oppositio nõ habens medium fm se.

¶ Cap. p'''. In quo multis rationib⁹ p̃bat q̃ inter duo extrema contradictionis non est medium aliqõ.

Ex. cõ. 27.

Si autem cõtradictio oppositio cui⁹ nõ est mediũ fz se: ⁊ iõ sicut ẑdictoria nõ sũt simul: ita etiã necessariũ est q̃ iter ẑdictoria nihil sit mediũ: sed de quocũqz vno vnũ vel alterũ verũ sit ẑdictoriꝝ ⁊ reliquũ falsum de eodẽ: hoc aũt ostendiĩ multis modis: ⁊ primũ qdẽ ostendiĩ hoc si diffiniẽtes determinemus quid sit verũ ⁊ falsum: est aũt falsuz dicere ens siue qõ est nõ esse: aut dicere q̃ nõ est esse: verum aũt est dicere qõ est esse aut q̃ nõ est nõ esse: ergo qui dixerit illud qõ nõ est esse: aut nõ verũ dicet si persuasus est: aut mentiĩ si nõ est persuasus sed dicit hec cã victorie in oĩone siue disputatione. Similiter aũt neqz id quod est dicĩ non esse: neqz id qõ nõ est esse nisi falsum dicat vel mentiat. Si igiĩ inter falsum dicere vel verũ in partibus p̃tradictionis nõ est mediũ sicut iaz p̃batũ est: p̃cludiĩ necessario q̃ inter ẑdictoria nihil est mediũ. ¶ Amplius aũt si aliqd ẽ mediũ p̃tradictiõis: hoc dicet aut mediũ per abnegationẽ vtriusqz extremoꝝ que comisceri nõ possunt: sicut medium inter equũ ⁊ hominẽ: qõ neqz equ⁹ est neqz homo: sicut grãmatici dicũt neutrũ genus esse medinz masculini ⁊ feminini: q̃ masculinũ ⁊ femininũ dicunt essentiã formatã: neutrũ autẽ dicit essentiã informẽ priuataz vtraqz formatione: aut erit mediũ qõ est participando vtrunqz extremoꝝ: quẽadmodum viride mediũ est albi ⁊ nigri: ⁊ quocũqz duoꝝ modorum dicat mediũ ens actu erit mediũ ⁊ mutatio que est in ipsum vel ex ipso erit de subiecto ad subm: ⁊ non de nõ subiecto ad subm vel de subiecto ad nõ subm. ¶ Si ergo tale sit mediũ: nõ fit mutatio inter extrema ẑdictionis. Si enĩz sit vere mutatio illa de subiecto est in nõ subm: sicut ex bono in nõ bonũ: aut ecõuerso ex hoc qõ est nõ bonũ in bonũ: que est de nõ subiecto ad subm: sed si est mediũ tũc opz aliã esse mutationẽ p̃ter dictas: ⁊ illa nõ apparet in aliquo ente. Si autez esset medium p̃o certo manifestareẽ mutatio ad illud mediũ: q̃ nulla est permutatio nisi ad cõtraria vel media. Sed si dicat esse medium iter esse ⁊ nõ esse erit aliq̃ gnõ: sicut si dicam⁹ gnõnẽ esse in albũ: exẽpli grã que nõ est ex nõ albo sed ex medio inter ens albũ ⁊ non albũ: erit igiĩ sic aliq̃ gñatio in albũ nõ ex nõ albo sicut dcũ est: talis autẽ gñatio nõ videt de entib⁹ esse. ¶ Amplius oẽ sermotionale siue qõ enũtiatiue p̃ferẽ ⁊ oẽ intellectuale cõposito intellectu p̃ceptũ mens que metiĩ sermonẽ ⁊ intellectũ ad res aut affirmat aut negat: hoc aũt palam est ex diffinitione veri ⁊ falsi quas supra paulo ante posuim⁹. Omnis enĩ ex sententia dicẽs aut itelligẽs aut verũ dicit aut mẽtiĩ: qñ qdem sic sicut est in re in v̄bo vel intellectũ cõpositũ dicens vel negans mentiĩ. ¶ Ampli⁹ si aliqõ mediũ dicat eẽ p̃tradictiõis: tũc opz q̃ mediũ illud sit p̃ter oẽs ẑdictiones: ita q̃ nullũ extremũ fit ẑdictionis qõ queniat ei q̃ extrema nõ p̃ueniũt medio: ⁊ hoc qdẽ sequiĩ nisi aliqs dicat hec cã victorie in oĩone siue disputatiõe ⁊ nõ credẽs sic eẽ. Si aũt sit tale mediũ: tũc illud mediũ dicens quis nec verũ dicet nec nõ verũ ⁊ dicit aliqd hoc dicẽdo qõ est p̃ter ens ⁊ nõ ens: igiĩ erit fm hec quedã trãsmutatio que nõ est mot⁹: que erit p̃ter gnõnem ⁊ corruptionẽ sicut paulo ante dixim⁹. ¶ Amplius si dicat esse mediũ ẑdictionis tũc in qbuscũqz generib⁹ inest ẑriũ qõ est sicut negatio in hijs ẑrijs erit etiã mediũ: q̃ illa ẑria in illo gñe modũ habẽt affirmationis ⁊ negationis: fm hoc igiĩ in gñe qõ est numerus inter par ⁊ ipar erit mediuz qõ erit numerus: qui neqz par est neqz impar: sed hoc est ipossibile: ⁊ hoc manifestũ est ex diffinitione paris ⁊ imparis: q̃ par est numerus qui in duo eq̃liter diuidiĩ: ⁊ impar est numerus qui in duo equa diuidi nõ põt, p̃pter vnitatem interpositã. ⁊ pz q̃ iste diffinitiones differunt per affirmationẽ ⁊ negationẽ: ⁊ iõ cõp̃ehendunt oẽm numerum. ¶ Ampli⁹ si tale dicat esse mediũ inter par ⁊ impar hoc necessario vadit in infinitũ: q̃ mediũ p̃trariꝝ erit numer⁹: ergo diuidiĩ per par ⁊ ipar sicut pz ex diffinitionib⁹ paris ⁊ iparis: ⁊ tũc eadẽ rõne inter illud par ⁊ iter illud impar erit numerus medius: ⁊ ille iterũ eadez rõne diuidiĩ per par ⁊ ipar ⁊ sic abibit in infinitũ qõ refugit itellectus: stãdũ g̃ erit in prima diuisione paris ⁊ iparis: que nõ bz mediũ. Si enĩ sit alius quidã numer⁹ medius: tũc ille habebit portiones numeri alias ab hijs que sunt bui⁹ numeri qui diuidiĩ per par ⁊ ipar: ergo non solũ sunt hemiola siue sesquialtera ista que nouimus: sed plura alia que numero medio p̃ueniũt: opz q̃ ille medius numerus iterũ negeẽ de affirmatione ⁊ negatione que sunt extrema eius: ⁊ diuidat per par ⁊ ipar: ⁊ mediũ iter illa iterũ erit aliquid qõ neutrũ est extremoꝝ: eo q̃ substãtialis diffinitio medij alia est a diffinitionibus substantialibus extremoꝝ. ¶ Amplius qñ ad interrogationem qua queriĩ si hoc est albũ respõdeẽ q̃ nõ sit albũ: nihil negauit nisi ip̃m esse albũ. Negatio enim nõ est nisi nõ esse fim pliciter. Si ergo nõ negat nisi vnum extremũ contradictionis q̃ affirmatio dixit esse: tunc nullũ est mediũ iter ea. Si enim esset mediũ oporteret sic querere aut est albũ aut nõ album aut mediũ: ⁊ similiter oporteret respondere. Ex hijs igitur patet q̃ contradictionis non est meduz fm se.

¶ Cap. z'''. De egritudinibus: vnde cõtingunt iste opiniones: ⁊ homelijs cõtra eas ⁊ que sunt ipse opiniones ⁊ auctores earum.

Ex. cõ. 28.

Sta aũt opinio que dicit cõtradictionis esse medium euenit quibusdã ex altera trũ duarũ causarũ: sicut ẽt alie opiniones inopinabiles quas supra dixim⁹ eueniũt. Aut enĩ eueniunt ex hoc q̃ nõ possunt soluere oppositiones litigiosas siue p̃tentiosas sophistarũ: ⁊ tũc annuẽtes orationi p̃firmãt verũ esse q̃ sophistico syllogismo syllogizatũ est: ⁊ qdẽ qdã tali de causa p̃cedunt istas inopinabiles positiones: aut p̃pterea q̃ qdã qdẽ putant oium esse demonstrationẽ: ⁊ cũ quedã verissima ⁊ prima demõstrare nõ possunt dicũt ea esse falsa: ⁊ p̃cedũt opposita principioꝝ esse vera. Quacũqz aũt harũ cãruz egritudo causeẽ vnus modus erit homelie cũ istis: ad hos enĩ oẽs principiũ disputationis est ex nominum diffinitione. ¶ Diffinitio aũt est ex hoc q̃ p̃cedũt nomina aliqd finitũ significare q̃ sit res esse necessario: ista enĩz oĩo quã nomẽ significat ẽ diffinitio Heracliti: quã supra dixim⁹ oĩo qdẽ videẽ esse dicẽs oia simul esse ⁊ nõ esse p̃pter motũ qui ex esse ⁊ nõ esse cõponiĩ: ⁊ lz ita dicat: tã ex dicto suo sequiĩ q̃ oia sunt vera: q̃ ex quo oĩb⁹ simul inest esse ⁊ non esse: qcqd negat vel affirmat de eis in qbus est esse vel nõ esse totũ erit verũ: sic igiĩ pz Heraclitũ oia vera esse facere ex consequẽti sue positionis. Ea vo rõ que est Anara. que dicit aliqd esse medium ẑdictionis: qõ mediũ neutrum est extremoꝝ necesse est oia facere falsa: q̃ de medio vtrũqz falsificat extremoꝝ. Quãdo enim miscentur extrema: tũc mixtũ mediũ nec bonũ est nec nõ bonum: ⁊ similiter est de alijs extremis ẑdictionis: nihil igiĩ erit verũ dicere de tali medio: oia aũt que sunt dicit sic mixta eẽ: nihil igiĩ verũ dicere p̃tingit de hijs que sunt oĩbus. Hijs aũt sic determinatis palam est: q̃ ipossibile est esse verũ de oĩbus aliqd esse vniuoce siue vno mõ dictuz: siue dicat per affirmationẽ siue negationẽ: eo q̃ nihil est vnũ sed q̃libet mixtũ ex oĩbus. ⁊ hoc qdem concedentes dicunt. Quidam enim

BIBLIOTHECA NATIONALIS MADRITENSIS

enim dicunt nihil oīno esse verū: ⁊ dicunt q̄ nihil prohibet oia esse falsa sic: sicut falsum ⁊ ipossibile est diametrū esse simetrus: ⁊ isti sequunt ea que sequunt ex dictis Anara. alij vo qui sequunt id q̄ sequatur ex dictis Heracliti dicūt oia esse vera: be enim rationes siue positiones fere sunt eedem ipsius Heracliti rōnibus: sequunt enim iste ex illis. Nam cum Heraclitus dicat q̄ oia simul sunt vera ⁊ falsa: vtrūq̄ dicit aliquātulus extra orationes istas: que diuisim dicunt omnia vera ⁊ alij omnia falsa. propter quod si illa que Heraclitus dicit sunt impossibilia sicut in antehabitis ꝓbatū est esse q̄ quedam sunt vera quedam falsa tunc et ista sunt impossibilia per eandem rōnem sicut pz cuilibet.

¶ Cap. 3m. De improbatione opinionū Anara. ⁊ Heracliti ⁊ sequēciūm fm eundē modū de contradictorijs.

Is igitur ita suppositis: palā est ex prius habitis q̄ extrema ꝛtradictionis sunt que nō est possibile simul vera esse: neq̄ simul falsa: ⁊ putabitur hoc maxime cōtingere vel sequi ex dictis que dirimus: cū tū ad oēs tales orationes inopinabiles disputādū est: tunc quēadmodū in supio: ibus orationib⁹ pluries dictū est: opz queri nō qdē de re ipsa vtrū. s. aliqd sit aut nō sit. Sed queri opz de significare aliqd per orationē: igitur ex diffōne nominū disputare opz: sicut si accipiamus qd per diffōnē significat verū vel falsum: que ꝛdictorie opponunt: cuz nulla sit diffinitio falsi nisi per veri negationē: vnde circa orationē opponunt verū ⁊ falsum: sicut par ⁊ impar opponunt circa numeruz. ¶ Si igitur nihil aliud est falsuz: nisi negare verū qō dicit: tūc pz positionē esse falsam que dicit oia esse falsa que est positio Anara. est enim nēcium alterā partē ꝛdictionis esse veraz.

¶ Amplius si fm p̄inducta neēe est oia aut dicere affirmādo aut negare: tūc impōse est vtrasq̄z falsas esse ꝛdictiōes: altera nāq̄ pars ꝛdictionis huius est falsa etiā fm Anara. contradictoriā enim hui⁹ qua dirit oia esse falsa ꝓponit esse falsam: ⁊ istā verā: cōtingit etiā quoddā qō oibus talibus firmatū est per ꝓnitiaz: hoc aūt est q̄ seipsas destruunt. Nam qui oia vera eē dicit sicut Heraclitus ex dicto suo sequit: q̄ ꝓpōnis sue cōtraria ⁊ cōtradictoria etiam sit vera: igitur cū ꝛdictiones nō possint esse simul: sicut dudū ostensum est: opz q̄ sua oratio que cōtradictorie quā cōcedit opponitur nō sit vera: ⁊ sic destruit hec oio seipaz. Qui vo oia dicit esse falsa sicut Anara. sequit vt etiā seipsum dicat esse falsum in hoc: q̄ oia dicit eē falsa. ¶ Si aūt forte adhuc dicere velit Heraclitus qdē auferēdo siue ercipiēdo contrariam sui dicti dicēdo: q̄ sola illa est nō vera alie aūt oēs vere. Anara. autē ercipiet solam ꝓpriaz quā dicit esse veram: tunc erit ꝓnis q̄ nō minus cū istas quas ercipiunt opz significare infinitas quas necesse est ercipere. Et hoc contingit duplr: q̄ videlz inducēdo de quolibet qō dicunt esse verum vel falsum ⁊ hoc sunt infinita: dicit enim Heraclitus hoc ⁊ illud ⁊ hmōi infinita eē vera: ⁊ cuiuslibet orationis oppositum dicit eē falsum. Anara. aūt hoc ⁊ illud ⁊ hmōi dicit esse falsa: ⁊ cuiuslibet sue orationis oppositā dicit eē verā: alius autem modus eiusdem est: q̄ qui dicit oia esse vera dabit omnia esse vera esse verum: ⁊ dabit q̄ qui opinat hoc opinatur verum: ⁊ q̄ qui dicit hoc dicit verū: ⁊ q̄ significat hoc ⁊ intelligit hoc ⁊ qui dicit se itelligere hoc ⁊ talia hmōi infinita. per hūc etiā modū infinita vera esse cogēt concedere: qui dicit oia esse falsa quocunq̄z modo varient concesse ab eis: necesse est q̄ opposite earū quas ꝓcedunt sint false: ⁊ eē false credant ab eisdē. Qui enim quocūq̄z modo variatam dicit verā orationē est verus fm istos: ⁊ hoc in infinitū vadit vt iam ostēdimus. hax autē opinionū cause sunt oia in oibus dicere quiescere: aut oia dicere ꝓtinue moueri: ⁊ palam est ex hijs que in prehabitis determinata sunt: q̄z nec illi verū dicūt qui oia dicunt gescere: nec illi qui dicunt oia moueri. Nā si cōtraria existentia in eodē quiescūt: tūc semper sequit q̄ eadē vera sint ⁊ falsa fm Anara. hoc aūt statiz ad visum est falsum: q̄z hoc aliqd est trāsmutatū. Qui enīz dicit istam orationē Anara. ipse idem aliqñ non erat: ⁊ itez aliquādo post mortē non erit: ⁊ sic pz q̄ falsum dicit. Si vo omnia mouent sicut dicit Heraclitus: tūc sequit fm eū q̄ nihil sit verū ergo oia sunt falsa: hoc aūt ostēsum est impossibile eē iam pluries: q̄z oppositū hui⁹ erit verū. ¶ Amplius ens pmutari est necesse sicut dicit Heraclitus: ⁊ consonat ipsa veritas ex aliquo ente in aliquid est oīs pmutatio: sed iam in prehabitis ostēdimus: q̄ nec oia quiescunt nec oia ita quādoq̄ mouent q̄ nihil semp moueat: q̄dā enim sunt que semp mouentur sicut celum: ⁊ sunt mota a motoribus suis ⁊ primū moueus est semper id ipm ⁊ imobile. ⁊ quedā sunt que aliquādo mouent ⁊ aliquādo non: sicut inferiora. Palam igitur est q̄ non semper omnia mouentur.

¶ Cap. 4m. Et est digressio declarās vtrū veritas hui⁹ p̄ncipij q̄ est ꝛdictorias nō eē simul veras sit ab eterno.

Ex oibus autē inductis opz nos inducere dubitationē de veritate huius principij: qdā enim ex hoc q̄ istud principiū est simplr ⁊ absolute primū nō in genere qō oib⁹ est mānifestissimū: ⁊ circa q̄ non ꝛtingit errare: q̄ nō hz cōtradictionē: ⁊ non est acceptū ab alio: dicūt hoc principium esse veritatis prime. prima aūt veritas non est nisi vnica ⁊ eterna: videtur igit hoc p̄n veritatis prime ⁊ eterne: adhuc aūt hoc idem affirmāt quidā per hunc modum: aut enim veritas fuit ab eterno aut nō: si fuit ab eterno habetur ꝓpositum. Si aūt nō fuit ab eterno tunc veritatē fuisse ab eterno est falsum: ⁊ si hoc est falsum eius ꝛdictorium est verum: ⁊ si ꝛdictorium est verum veritas est: g̃ si veritas ab eterno nō est: veritas est ab eterno. Quicqd ad destructionē sui sequit esse eternū est: g̃ veritas enūtiationis ab eterno ⁊ eterna est. ¶ Amplius simus eodē in spatio vel in istanti aliquo eternitatis ante mūdū: in illo igit aut verum est mūdū fore aut non. Si detur eē verum mundū fore: ergo ab eterno fuit verum: eadem rōne: ⁊ sic veritas aliqua est eterna. Si aūt nō fuit verum eius ꝛdictoriū erat verum: ⁊ si hoc fuit verum ab eterno: verum fuit. ⁊ sic item redit q̄ veritas enūtiationis fuit ab eterno. Hoc aūt ⁊ hmōi multa quidē obijciūt volētes p hoc ostēdere aiam eē imortalē: cū hmōi sit subm veritatis: nec pōt esse qō veritas sit eterna: subm aūt veritatis nō sit eternū. Similiter aūt obijciūt ad futurum: qñ aut vītas erit in ꝓpetuū aut non erit: ⁊ si erit habeē ꝓpositum. Si aūt nō erit veritatē fore iperpetuū non est verum: ⁊ hoc dato eius cōtradictoriū est verū iperpetuuz: ⁊ sic redit q̄ veritas durabit iperpetuū: etiā si ponamus oia redigēda esse in nihiluz.

¶ Ad hec oia sophata nō est difficile respondere: qñ veritas prima duplr sumitur: dicit enim prima que non sequit ens inquātuz est ens in quo stat oīs entis resolutio. Et hec est veritas diuina que sub ente non cadit: ⁊ hec non est illa circa quā nō ꝛtingit errare: q̄z illa hz sit manifestissima: tamen ꝓpter sui excellentiā non est pfecto itellectu itelligibilis vt dicit phs: ⁊ ideo multipliciter erratū est circa eā. neq̄z hoc modo manifestissima est q̄ ipsa sit p̄n essentiale aliorum verorum sicut sunt illa que sunt manifestissima ꝗz sui naturā: sed est manifestissima in se ⁊ sibi vt principiū effectiuū aliorum a cuius eē deficiunt itellectus ⁊ lingue ꝓpter sui excellentiā: ⁊ iō apud multos conditionata est ⁊ ab alijs accepta veritas ista neq̄z est vnius rōnis cū aliqua alia veritate. Et hz dicaē q̄ veritas prima oibus per nām ipressa est: tū hec impressio nō est nisi de scia qa est ⁊ nō qd est: eo q̄ nō hz diffinitionē neq̄z est diffiniens alia vera: ⁊ iō conditiones iducte de manifestissimo ⁊ circa qō nō cōtingit errare: ⁊ qō est sine ꝛdictione nō ab alio acceptū per hunc modū quo supra inducte sunt nō ꝓueniūt diuine. Similiter aūt veritas diuina non est p̄n demōstrationis: q̄z igitur istud p̄n de quo locuti sumus extra genus esse dicitur. hoc est ideo: q̄z extra vnū qōlibet genus est in quolibet genere existēs: prima aūt veritas nō est in quolibet genere existens nec hz aliquā ad demōstratiōis genex ordinationē: nisi sicut cā efficiēs oīnz nō coordinabilis alicui suorum effectuū. Et hoc cōstat p hoc: q̄ prima cā ⁊ veritas sua est supra itellectū ⁊ supra narrationem ⁊ inominabilis a cuius noiatiōe oēs lingue deficiunt ꝓpter excellentiā eius. ¶ Qō aūt sic se habet ad itellectum non pōt esse in accipiēdo scientiā principiū: ad omnia autez alia sophismata est vna solutio: q̄. s. contrarietas ⁊ contradictio ⁊ hmōi accidunt ꝓpositioni ad rem relate: que qdē fm causam veritatis ⁊ falsitatis sunt in re ipsa: sed tamē vt componēte ⁊ diuidente ⁊ cōplectente fm cōplectionem sunt in anima. vnde cū queritur vtrū ante mundū cuz nulla res fuerit sit verum q̄ dicitur mundus erit aut mundum fore.

Solutio.

Veritas p̄ma duplr dicit.

Ante mundi creationē ista non fuit neq̄z vā neq̄z falsa mūdus erit.

¶ Dicendũ q̃ hoc nec verũ nec falsum fuit: qz nõ fuit propositio vel dictũ: ⁊ ideo nõ habuit ꝓrariũ vel ꝓtradictoriũ eadem de cã qz nõ fuit res in qua sicut in cã eẽt veritas nec fuit intellectus ista cõponens vel diuidens. Veritas enim sicut supradictũ est: est dicere q̃ est esse vel q̃ nõ est non eẽ: ⁊ falsitas est dicere q̃ nõ est eẽ aut dicere q̃ est nõ eẽ. Et ꝑm hoc veritas est adequatio rez ⁊ intellectũ cõponẽtiũ ⁊ diuidentiũ: ⁊ adequatio rei ⁊ significationis in oratione est veritas orationis. ¶ Et hoc eniz sequiẽ q̃ in eo q̃ res est vel nõ est oino vera vel falsa est: ⁊ si dicatur q̃ ante mundũ fuit hoc in mẽte diuina verũ: ⁊ sic ab eterno fuit vez: dicẽdũ est q̃ oia futura que postea facta sunt fuerũt in mente diuina, sed in mẽte diuina existentia fuerunt ipsa mens diuina simpliciter: ⁊ sine omni cõplexione: est enim notitia diuina materialiũ imãliter: ⁊ tẽporaliũ intẽporaliter: ⁊ cõpositoꝝ ⁊ cõpleroꝝ simpliciter: ⁊ diuersoꝝ vnite: ⁊ ideo nõ fuerunt in ea per esse ⁊ rõnem cõpleroꝝ vel enuntiationuz: ⁊ iõ nihil accidit eis ibi de hijs que ꝓsequunẽ enuntiationẽ in eo q̃ enuntiatio est. Iõ enim capit aliquis intellectus q̃ enuntiatio sit nullo erũte subto ⁊ predicato: ⁊ itez nõ capit intellectꝰ q̃ subiectũ sit ⁊ predicatũ nullo penitus erũte subijcibili ⁊ ꝑdicabili: ⁊ itez nõ capit intellectus q̃ aliqd ꝓsequẽtiuz enũtiationem sit nulla penitus erũte enuntiatione: omni eodez modo dicendũ videẽ ad ea que querunẽ in futuꝝ: ⁊ si p hypothesim ponaẽ: q̃ oia desinãt esse in futuꝝ. hoc eniz penitus eundẽ hãt modũ solutionis: de quadã aũt veritate reruz ⁊ signoꝝ: qua signũ vez dicitur qñ recte facit hoc ad qõ faciẽdum est ordinatũ a prima veritate ꝑm quã rectitudinẽ hec oratio me sedere vera dicit esse siue ego ꝑm rem sedeã siue nõ sedeã: eo q̃ oratio facit suũ rectũ debitũ significãdo: nos hoc nihil loqmur: qz nihil spectat ad pñs in quo sumus negociũ: ⁊ iõ nõ querimus vtruz illa veritas separabilis sit a signo q̃ est oratio vel nõ. Nec querimus vtrũ sit vna in oibꝰ signis vel nõ: nec etiã curamus hic querere vtruz oia talia vera sint sicut vera diuina ⁊ eterna veritate. ¶ De hijs.n. oibus reputamus determinare nõ esse difficile sufficienter litteratis: ⁊ ad ꝓpositũ negociũ nihil profunt. hoc enim hic sufficit q̃ istud est principiũ primũ: qõ nõ est simul affirmare ⁊ negare: ⁊ q̃ ꝓdictio est oppositio cuius nõ est medium ꝑm se ⁊ est principiũ quo sicut quodã instrumẽto intellectus hois oẽm accepit sciam alioꝝ: ⁊ hoc est ꝑm q̃ in hoc quarto libro intendimus: q̃.s. eiusdez sciẽtie vniuersalis que est phia prima sit determinare de primo ente: ⁊ de primis principijs demõstrationũ. In hoc eniz sicut a principio huius libri diximus cõpletur huius quarti libri tota intentio.

¶ Cap.v^{m}. Et est digressio declarans q̃ maior est oppositio contradictionis q̃ aliqua aliarum.

Licet aũt iaz tota nostra in hoc libro pateat intentio tũ ad facilioẽ intellectũ precedentiuz ⁊ sequentiũ adhuc attẽdendũ est: q̃ hoc principium de quolibet affirmatio vel negatio vera ⁊ de nullo simul vera est: qz affirmatio ⁊ negatio maxima est oppositionũ: qñ inter ens ⁊ nõ ens nihil oino est mediũ: qñ iz idem sit subm in affirmatione ⁊ negatiõe: tñ esse ⁊ nõ esse que attribuunẽ eidẽ subiecto nihil penitus hãt mediũ: ⁊ nõ distant tñ ꝑm ertẽsionẽ que põt esse in vna nã generis sicut cõtraria. ¶ Sed infinite distant extra omne genus: ⁊ quicqd affirmaẽ in vna totũ negatur in altera. ⁊ iõ in nullo penitus ꝓueniũt: nec vniri pñt: sicut ꝓtraria quidẽ in vno actu esse nõ pñt: ⁊ maxime distãt ꝑm extensionẽ que põt eẽ in vna generis nã: sicut albũ ⁊ nigrũ ꝑm colorꝭ nãm: que est ex susceptibilitate lucis in subiecto vno: que qdẽ susceptibilitas ꝑuata est in nigro: ita tñ q̃ remanet eẽ colorꝭ: ⁊ sic est in calido ⁊ frigido ꝑm participationẽ virtutis motus dissoluẽtis: qui qdẽ priuaẽ in frigido: ita tñ q̃ remanet virtus motus ꝑm q̃litatis qdditatez: iz nõ dissoluat sitũ partiũ mãe: ⁊ ita est in humido fluẽte ad aliud pp motũ ⁊ ad seipm cũ diminuiẽ vis motus: ⁊ cũ cessat tãtũ cõstrigunẽ ad se ptes q̃ exprimiẽ humidũ: ⁊ causaẽ siccũ: ita tñ q̃ qualitas virtutis motus remanet: ⁊ sic est de oibꝰ ꝓdijs maxime sub eadẽ nã generis distãtibꝰ: ita q̃ semper remanet vna nã in oibus extremis siue habeãt medium siue nõ habeãt. Et iõ distant in genere: ⁊ si vnum negaẽ de alio nõ est semp negatio ꝑm se sed per aliud potius. Si eniz ꝑm se esset sicut vno posito negaẽ aliud: ita vno negato iferretur ⁊ poneret aliud. Hoc aũt nõ est vez: qñ si dicam hoc est albũ: sequiẽ q̃ non est nigrũ sed nõ conuertiẽ: q̃ si dicaz hoc nõ est nigrũ q̃ ꝓpter hoc sit albũ. ⁊ hoc ideo est: qz non esse nigrũ est negatio ꝓñs ad affirmationẽ precedẽtem que est aliqd repugnãs nigro: ⁊ sic est in oibus diuersis: cũ enim dico hõ nõ est capra: hec negatio causaẽ ab hac affirmatiõe homo est hõ. Sed cum dico est ⁊ nõ est negatio non causaẽ nisi ab eadẽ affirmatiõe cui opponiẽ: ⁊ qõ ponitur in vna ꝓz seipm negatur in alia: de priuatione aũt ⁊ habitu constat q̃ liz priuatio dicat nõ ens non tñ dicit simpliciter non ens: ꝓz dicit nõ ens entis ⁊ in ente. ¶ De relatiuis ẽt ꝓstat q̃ posita se ponunt iz nõ ponãt se vt sunt opposita: ⁊ iõ ꝓz ꝓdictoria maxime esse opposita: ⁊ nõ esse mediũ ꝓtradictionis. qz inter esse ⁊ non esse nõ est aliqua vnius nature ertẽsio: neqz est non ens q̃ ponat aliquid illius esse qõ negaẽ: neqz vno posito aliud ponitur. ¶ Sunt igiẽ cõtradictorie opposita maxime opposita: ⁊ non possunt simul cõgregari ⁊ inter ea nulluz potest esse mediũ. Utrum autẽ hoc principium habeat causam: vel sit cõmune causato ⁊ incausato non põt hic determinari: sed inferius vbi ostendemus q̃ nihil vniuoce predicatur de causato ⁊ incausato: vel negatur de eodem ⁊ q̃ tamẽ negationes verioꝛes sunt de incausato q̃ affirmationes. Hec igitur de hijs hic dicta sufficiant.

¶ Incipit liber quintus metaphysice qui totus est de noiuz distinctiõe. Primus ãt tractaꝰ ẽ de distinctiõe noiuz principioꝝ entis.

¶ Cap.p^{m}. De distinctione principij siue initij.

Ecx. cõ. pmi.

Sicut i antehabitis diximus ista sapiẽtia sicut prestituit quesita ⁊ principia ita preponere ꝓz analogoꝝ de quibꝰ intẽdit multiplicitatẽ: potestas eniz subiecti non scitur nisi p diuisionẽ subiecti in ptes: ⁊ partiũ vlterius in partes. Et iõ cũ de principijs entis ⁊ ipso ente ⁊ ptibus entis primis ꝑm q̃ ad ens reducunẽ ista intẽdit sapientia. Opz in ea tangere diuisionẽ istoꝝ: vt sciaẽ in qua sunt multiplicitate: tũc enim sciemus nos habere sciam pfecte: cum oium illarũ partiũ assignate fuerũt diffõnes ⁊ ꝓprie passiones. ¶ Iõ enim adhuc distinguemus noia huic sciẽtie cõuenientia: vt aliqd intentũ accipiaẽ ⁊ aliud abijciaẽ nõ intentum: quẽadmodũ fit in sciẽtijs ꝓticularibꝰ: qz sic cuiuslibet distinctio cũ tractatu de eo eẽt ordinãda: sed potius distinguemus principia ⁊ ens ⁊ partes entis ꝑmas: vt totus ambitus eoꝝ que cõsideãda sunt sciaẽ: ⁊ cũ de oibus erit tractatũ perfecta sciaẽ esse doctrina. Sic igitur distinguemus primo noia principioꝝ entis: ⁊ deinde ens ⁊ vnuz: ⁊ postea noia partiũ entis primaꝝ ⁊ cõmuniũ: hoc eniz spectat ad sapientiã de oibus habere sciam: ⁊ nõ ꝑm vnũquodqz ꝓticularium reddere rõnẽ de ipsis: sicut diximus in primo libro: qz vo principiũ prius est q̃ causa: eo q̃ ois cã principiũ est ⁊ non cõuertiẽ q̃ omne principiũ sit causa: ideo prius de principio incipiemus distinctionez. ¶ Dicamus igiẽ q̃ principium omne est primuz in ordine ante qõ nihil est: ⁊ post qõ sunt ea que sunt ex ipso principiata. primũ aũt in ordine situs maxime inter oia ꝓz primi rõnem: ⁊ iõ precipue dicitur principiũ: vnde aliqd esse quantũcũqz primũ moueat: ita q̃ ante ipm nihil sit vnde fiat motus: sicut dicimus primuz in lõgitudine ⁊ in via: sicut dicimus q̃ veniẽtes athenas primum monimus a thebis: ⁊ sicut dicimus q̃ icrementũ primũ est ꝑm diametrũ lõgitudinis: ⁊ postea ꝑm diametrũ latitudinis: ⁊ vltimo ꝑm diametruz ꝓfunditatis sicut in libris phyſicis ostẽdimus. Sic aũt dicto principio per ꝑziam huius rõnez dicit diuersum a principio q̃ est vltimũ: hoc eniz qõ vocamus vltimũ maxime opponiẽ vltimo in hac intentione principali dicto. ¶ Scõo vo dicit principiuz: non ꝑm rationẽ primi in situ sed primi in tẽpore: ⁊ nõ simpliciter sed ꝑm rõnem primi q̃ accipiẽ ꝑm cõuenientiã eius qõ mouet ad aliquid: ⁊ tunc dicitur principiũ: vnde siue a quo primo optime fit vnũquodqz. Sicut qñ aliquis debet fieri imbutus disciplinis. Ille enim nõ fit primo incipiens a principio

reiillius

rei illius quã debet discere: q̃ sic inceptio doctrine eẽt a diuinis metaphysicis ad que se hz dispositio nostri itellect⁹: sicut oculus vespertilionis ad lumẽ solis: vnde a tali rei ꝓncipio in docẽdo nõ est inchoandũ sed a primo: vnde qui docendus est oportunius addiscat. ¶ Tertio aũt modo dicĩt principiũ a primo ꝑm ordinẽ tẽporis: q̃ ad alia quãdaz addit super ordinez tẽporis cause rõnem sicut in generatione tam naturali q̃ artificiali dicimus principiũ: vñ siue erquo primũ res generat: que cõposita est ex multis se per ordinez tẽporis ⁊ motus ⁊ formationis cõsequẽtib⁹: ita q̃ illud primum sit existens per subaz in eo q̃ accipit generationem ex ipso: sicut fabrice nauis dicimus esse principiuz id q̃ vocat sedile nauis: ⁊ hoc est lignũ qõ in carina nauis per totaz vadit nauis longitudinẽ: q̃ in illa sedet tota nauis cõpagina/tio: ⁊ ad ipm sicut ad fundamentũ quoddã oẽs partes nauis referunt. Sic etiam principiũ domus est fundamẽtũ: ⁊ principiũ animaliũ alij dicũt esse cor: qdẽ alij aũt cerebruz: alij aũt qõcunqz aliud mẽbrũ dicunt esse principiuz: ꝑm qõ susceperit quilibet per cõsensum sue opinionis: de hoc aũt tradidimus in libro nostro de aĩalibus: q̃ in oĩum generatiõe animaliũ principiũ est cor: preterq̃ in hijs que de ouis in vermes ⁊ de vermibus in volãtia quedã generant sicut sunt apum genera. In hijs enim principiũ est caput: ⁊ id qõ est loco cerebri. Si qua tñ est generatio animaliũ ex putrefactione in talib⁹ etiã necesse est principiũ, s. primo caput formari: q̃ aliter nõ sumeret nutrimẽtũ a circunstãtibus q̃ ei qõ format est necessariũ. ¶ Hijs igit trib⁹ modis dr principium: qõ est primũ: ita q̃ intrinsecũ est ⁊ manet in eo existẽte cuius est principiũ: hoc enim cũ fit ordine primuz: aut est ꝑm duplicẽ ordinem primũ situs. s. ⁊ tẽporis: aut ꝑm alteruz tñ: vt est temporis. Et siquidẽ est ꝑm duplicẽ ordinem primum est primo modo primũ principiũ. Si autem est primũ tempore nõ situ necessario aut est ꝑm bene esse aut ꝑm esse. ⁊ ꝑm bene esse: est modus secũdus. ꝑm esse autẽ est modus tertius: ⁊ hos qdem modos addit intentio principij super intentionẽ cause ꝑm ambitũ sue cõmunitatis: ⁊ iõ nõ cõuertitur ꝓnitia a principio ad cãm: ⁊ in hijs quidem modis primus modus est principalis ⁊ principiũ in hijs modis dictũ quidã dicũt magis ꝓprie initiuz appellari. ¶ Quarto autẽ modo dicĩt principiũ sub intẽtione cause efficiẽtis id vnde siue a quo res primo fit ⁊ generat primũ: cũ nõ infint in illo existente cuius est principiũ: ⁊ hoc est vnde siue a quo principium primũ motus quo fit ⁊ generat aliquid natus est initiari ⁊ permutatio qua aliquid pmutat ad esse: sicut pueri principiũ dicunt esse pater ⁊ mater: q̃ sunt extrinsecũ principiũ sue gnationis per modũ mouẽtis ⁊ initiantis: sic enim in voluntarijs dicĩt principiũ belli cõnitiũ: q̃ primũ mouit ad iram eos qui pugnãt in bello. ¶ Quinto modo dicĩt ꝓncipiũ etiã ꝑm cause intentionẽ que cã finalis est monẽs efficientem ⁊ mouentẽ primũ. ⁊ illo modo dicĩt principiũ illud ꝑm cuius preuoluntatẽ mouent mobilia aliqua ⁊ mutãtur mutabilia: sicut mouere ciuitatẽ principatus ⁊ potestates ⁊ regna siue imperia. hec enim sicut animata quedaz iusta mouẽt vt finis reipublice. Non enim aliter possent mouere multitudinẽ: nisi oĩum eoꝝ qui mouent voluntatũ finis eẽt principis preuolũtas: que non nisi iusta esse supponĩt. ⁊ ꝑm hunc modũ etiã artes mechanice dicunt ꝓncipia: eo q̃ ars que est recta ratio factibiliũ nihil aliud est vt dicit Tullius nisi collectio principioꝝ ad eundẽ finẽ tendentiuz: qui finis causa est motus in oĩbus mobilib⁹ arti subiectis. Inter artes aũt marime dicunt esse hoc modo ꝓncipia ille que sunt architectonice: precipue ꝑm illam architectonicaꝝ rõnem: quã in principio ethicoꝝ assignauimus. s. q̃ architectonica dicĩt magis cõsideratiua finis: q̃ illius est preordinare oẽs alias ad illum finẽ quocũqz modo respiciẽtes sicut dux exercitus ordinat eos qui diuersis actibus respiciunt ad victoriam. ¶ Amp. aũt 6° modo dicĩt ꝓncipiuz: vnde siue per qõ res primũ fit nota: ⁊ hoc opz aliqd eẽ rei: ⁊ quoad hoc vergit iam aliqualiter ad intentionẽ elemẽti ⁊ iõ minus ꝓprie inter oĩa dicĩt principiũ: hoc aũt principiũ dicĩt sicut suppositiones dicuntur principia demõstrationũ: hoc igit secundario modo principiũ dicĩt qõ virtute mouet q̃uis p subaz non fit intus in re mota: hoc aũt aut est principiuz nihil rei existens aut aliqd rei existens: ⁊ siquidẽ nihil rei existit aut est principiũ ꝑm totaz substantialẽ ⁊ nãlem virtutẽ mouẽs: aut ꝑm virtutẽ finis tñ. ⁊ primo quidẽ modo principiuz est qõ posuimus in quarto modo ⁊ scõo modo est principium qõ posuimus loco quinto: aliqd autẽ rei est qõ facit ad rei noritiam cũ eadẽ sint principia esse ⁊ cognitionis sicut sepe diximus: hoc igitur modo primus modus principalius attingit rõnem nominis: ⁊ deinceps quilibet ꝑm ordinẽ suuz ꝓpinquiorẽ vel remotiorẽ dicit principij modum: ⁊ sic accipienda sunt que dicunt de principio: ⁊ nõ ꝑm Auerrois cõsiderationez. Putabat enim q̃ id qõ pticipat verius cause rõnem verius ⁊ participaret nomẽ ⁊ rõnem principij: ⁊ hoc nõ est vex sicut patet ex iam dictis. vlterius aũt maiori im proprietate dicĩt ꝓncipiũ tot modis quot dicunt cause: oẽs enim cause sunt principia sed non cõuertĩt: ratio autez vna primi cõmunis est per analogiaz oĩbus modis dictis principijs: ⁊ hoc est vnde omne principiatũ aut est aut vnde fit aut vnde cognoscĩt. Primũ hoꝝ aũt: que sic prima sũt: q̃dã quidẽ sunt in ipsa existentia rei principiate: quedaz autem sunt extra existentiã principiati. sed ꝑm ꝓmos tres modos cum sit intra existentiã principiati nõ est in eo sicut elementũ sed sicut pars prima a qua icipit motus vel doctrina vel gnatio: extra vo est sicut in sequẽtibus tribus modis: q̃ hz principiũ cognitionis realiter sit intra cognitũ nõ tñ est hoc modo itra cognitionis principiũ q̃ sic est vle in lumine intellectus existens. Quãdo vo intus ⁊ extra esse extensius accipiunt: tunc ea a qbus fit vel cognoscĩt vel est res quocũqz modo sumat intus vel extra existẽtia principij habẽt nomẽ ⁊ sic natura dicĩt esse principiũ: ⁊ elementũ dicitur eẽ principiuz: ⁊ mens que per rõnez rei ⁊ notionẽ ipsius mẽsurat res dicitur eẽ principiũ: ⁊ hoc mõ preuolũtas ⁊ suba formalis: ⁊ id qõ est cuius cã sunt oĩa finis videlicet est principiũ: bonum enim qõ est finis ⁊ malũ ei oppositũ sunt causa multis: ⁊ principiũ ⁊ cognitionis ⁊ motus. Multa enim cognoscuntur p fines suos: ⁊ quecũqz mouent ꝓpter finẽ mouent. ⁊ iõ superius diximus q̃ in mathematicis que imobilia sũt nõ fit demõstratio per finẽ. ¶ Nõ ignoramus aũt quosdã accipere modũ quintũ ꝑm rõnem cause efficientis: sed illoꝝ dicta nõ curamus q̃ inductos modos nõ nisi ꝑm materiã verificant ⁊ ciuilia ⁊ ciuiliũ rationes ignorãt: vt videtur hic: igitur de principij distinctione dicta sint a nobis.

Sufficiẽtia ꝓ dictaꝝ significationũ principij.

ꝓ ethi. cap. I.

¶ Cap. z^m. De distinctione huius nominis q̃ est causa.

Tex. cõ. 2.

Causa autẽ que minoris ambitus est q̃ principiũ ꝓnter distinguenda est: videt aũt a nobis tenendus eẽ idez modus quẽ tenuimus in secundo phys. nisi q̃ hoc dicemus causas ꝑm q̃ sunt entis: ibi aũt diximus eas hz q̃ corporis mobilis. Causa igitur dicĩt vno qdez modo: ex quo sicut ex mã fit aliquid ita q̃ fit in ipso causato existẽte sicut es dicĩt causa statue siue idoli: ⁊ sicut argentuz dicĩt causa fiale siue ciphi ⁊ hoꝝ similiuz genera dicunt per modum dictũ cause. ¶ Alio vo modo cã dicitur forma siue species ⁊ exẽplar: qõ a quibusdã grecis paradigma vocat: hec aũt causa que sic vocat ratio est ⁊ qd erat esse: siue rei qddtas: ⁊ huius qddtatis genera que cadunt in cuiuslibet rei diffinitiõe: sicut cãm formalẽ ⁊ rõnem eius note que est diapason est ꝓportio dupli sic hũt se duo ad vnũ ꝑm spẽm: ⁊ ex toto siue vniter forma eius est numerus: q̃ ille est vltimum genus talis forme: hoc etiã mõ partes eẽntiales que cadũt in diffõne sũt formalis causa. ¶ Nos autez hic ordinamus causas ꝑm q̃ sunt causato ꝓpinquiores. Sicut enim mã est ꝓpinquior q̃ forma: q̃ forma aliqua est etiã ꝑm moduz aliquem extra. Nulla aũt materia ⁊ ꝑm nullũ modũ est extra. omnis aũt mã est intra causatũ. ¶ Amplius aũt causa etiã dicitur id vnde est primũ ꝓncipiũ motus aut quietis: sicut cõsiliator ẽ causa ⁊ pater pueri sic cã est: ⁊ generaliter omne faciens hoc modo est cã facti: ⁊ hoc modo mutãs siue mouens est cã mutabilis qõ mouet. hec enim causa prius ꝑm eẽ est q̃ finalis: q̃ motus efficiẽtis ad finẽ stat quãdo ꝑm esse includit ipsum. ¶ Amplius aũt causa dicĩt principaliter ⁊ primo q̃ est causa vt finis: hoc ãt est qõ est cuius cã sunt oĩa alia: sicut sepius in antehabitis determinatũ est sicut causa ambulandi est sanitas. Nam quãdo querimus: quare aliquis ambulat dicimus vt sanetur respõdentes: ⁊ ita respõdentes putamus nos cãm reddidisse. ¶ Est aũt finis du-

2. phi. tex. cõ. 27. ⁊. 28.

Aliõ ꝓ expõnẽ Auerrois.

plier vltimus.ſ.qui eſt finis in quo quieſcit intentio mouentis:⁊ finis circa illum qui eſt terminus mouẽtis cuiuſcunq; operis ad finẽ illum ordinatus:⁊ ſic dicunt fines quecunq; mouẽte aliquo fiunt infra finẽ vltimũ:ſicut fines dicunt clistera ſanitatẽ attenuatio ſeu purgatio aut pharmacia:aut organa ſiue iſtrumẽta medicine ſicut clistere ⁊ chirurgia ⁊ huiuſmodi.Iſta enim omnia ſunt finis cauſa ſicut differũt ab invicẽ in modo:quedã enim hoꝝ ſunt ſicut organa ſiue inſtrumẽta:quedam aũt ſunt opera medicine ſicut attenuatio ⁊ purgatio.Cauſe igitur fere tot modis dicuntur:dico autẽ fere:q; diuiſio eſſentialis cauſaꝝ eſt in quatuor dictos modos:ſed modi accidẽtales cauſaꝝ ſunt plures ſicut inferius oſtendemus.accidit aũt ſic multis modis dictis cauſis:q; multe eiuſdẽ rei ſunt cauſe imediate ⁊ non ꝓm accidẽs:ſed nõ in vna ratiõe cauſalitatis : ſicut cauſa ſtatue ſiue idoli efficiens qdem eſt effector ſtatue:⁊ es eſt cauſa materialis ſtatue eiuſdem:⁊ ſunt hee cauſe ambe nõ ꝓm aliud aliquid ſiue ꝓm accidens:ſed ſunt cauſa ſtatue inquãtuz eſt ſtatua:ſed nõ eodem modo ſicut dirimus:ſed hoc qdez eſt cauſa ſicut materia.ſ.es:illud vo eſt cauſa vnde motus ſiue efficiens effector.ſ.ſtatue.¶Adhuc aũt iſte cauſe cõparate adinuicẽ ſunt cauſe adinuicem vt dolor ſectionis cauſa eſt efficiens ſanitatis ⁊ ſanitas eſt cauſa dolendi ſiue doloris.Sed non eodẽ modo ⁊ ꝓm vnã cauſalitatis rõnem ſed ſanitas eſt cauſa dolendi vt finis:⁊ dolere eſt cauſa ſanitatis vt vnde motus ſiue efficiẽs.¶Amplius aũt idez in eodem genere cauſalitatis aliquando eſt cauſa cõtrariorum. Qõ enim preſens alicuius effectus eſt cã hoc abſens cauſa videtur quãdoq; de contrario:ſicut abſentiã gubernatoris dicimus eſſe cauſam pditionis nauis:cuius preſentia erat cauſa ſalutis:vtraq; vo preſentia.ſ.⁊ priuatio cauſe ſunt in genere cauſe mouẽtis.¶Omnes vo cauſe dicte i quatuor modos cadunt manifeſtiſſimos ⁊ eẽntiales.Nam elemẽta ſiue littere ſyllabaꝝ ⁊ materia in mechãicis factoꝝ : ⁊ ignis ⁊ terra:⁊ huiuſmodi ſimplicia omnia que qdã ponũt elemẽta corpoꝝ cõmixtorũ ⁊ compoſitoꝝ ⁊ partes totius cõpoſiti ex partibus ſicut etherogenea in partibus animaliuz cõponuntur ex homogeneis:⁊ etiã ſuppoſitiones ſiue ꝓpoſitiones ꝛcluſionis:omnia ſunt cauſe ſicut ex quo fit res ſicut ex materia.ſed in hoc differunt:q; quedã hoꝝ ſunt quaſi ſubiectuz forme artificialis vel naturalis:ſicut materia factoꝝ ⁊ materia corpoꝝ naturaliũ.quedaz ſunt materia ⁊ virtus eiꝰ q; fit ex ipſis ſicut littere ſunt materia ſyllabe ordine aggregationis in ea:⁊ elemẽta ſimplicia corpoꝝ ſunt materia permixtionem ab excellentia cõtrarioꝝ . quedaz autez ſunt ſicut cõpoſitione ſua conſtituentia ſicut partes conſtituunt totuz:⁊ quedã ſunt ſicut neceſſitas que per oppoſitũ modũ eſt in diſciplinis ⁊ naturalibus ⁊ mechanicis:ſicut oſtendimus in.z.phyſi.⁊ ſic ſunt ſuppoſitiões materia cõcluſionis aliquo exiſtente in ea:qm̃ ex ambabus extremitatibus concluſio cõficitur:⁊ ipſa coniunctio extremitatũ eſt per medij virtutem.Cauſa aũt que eſt vt quid erat eſſe ſiue qdditas eſt diuerſificata vt forma totius ſiue totalitas ⁊ forma compoſitionis ⁊ ſpẽs:ſed ſpecies eſt materie totũ partiũ ⁊ compoſitio mixtoꝝ:ſperma vo ⁊ medicus ⁊ cõſiliator ⁊ vniuerſaliter omne efficiens oia hec ſunt cauſa quã vocamus cauſam vnde eſt principiũ motus:⁊ permutationis aut ſtatus ſiue quietis:ſed ſperma eſt reſolutũ in ſpiritũ mouentẽ materiã generationis animatoꝝ ad organa deſeruiẽtia ad vite potẽtiã.Medicus aũt ex forma que eſt in aia mouet ad ſanitatem per id qõ iuuat naturam . Cõſiliator aũt mouet ad eligendũ in dubijs per nos operabilibꝰ:alia aũt ſunt cã ſicut finis ⁊ bonum alioꝝ que ſunt ꝓpter illa. Illud eniz qõ eſt finis vltimus appetitus mouẽtis ⁊ mobilis:quantũ aũt num ſimplr ſiue apparẽs bonũ : q; eſt bonũ huic ⁊ hic ⁊ nũc ⁊ non ſimplr oibus neqz vbiq; neqz ſemper bonũ.cauſe igit dicte a nobis.¶Modi autez cauſarum accidentales ſunt quidẽ multi numero valde . Hij tamẽ modi capitulariter in ſumma accepti ſunt pauciores:ꝓm accidẽtales enim modos cauſe diuiſe dicunt multipliciter etiã que ſunt ꝛſpeciales in vna ſpecie:⁊ rõne cauſalitatis accepte.efficiẽtes eniz dicunt ꝓm multos modos que conſpeciales ſunt ⁊ ſimiliter materiales:⁊ eodẽ modo formales ⁊ finales:⁊ eſt vnus modus conſpecialiũ cauſaꝝ que dicunt prius ⁊ poſterius vna ad aliã incõparatione ad vnũ ⁊ eundẽ effectũ:ſicut in cõſpecialitate cauſe efficiẽtis iſtius effectus qui eſt ſanitas dicit cauſa prima hic medicus ⁊ remotior medicus ⁊ remotiſſima dicit artifer.In cõſpãlitate aũt cauſaꝝ formaliũ vnius ⁊ eiuſdẽ effectus qui eſt diapaſon ꝓportio dupli in tonis cã eſt prima:⁊ remotior eſt proportio dupli ⁊ remotiſſima eſt numerus:⁊ in oibus conſpãlibus cauſis ſemp illa que ſicut ſpecies ⁊ genera ſunt cõtinentia ſingulares ⁊ proprias cauſas ſunt poſterius ⁊ remotiꝰ cauſe ⁊ ipſa ſingularia ſunt ꝓpinquius cauſe eiuſdẽ effectus . Eedez aũt cauſe dicuntur cões ⁊ proprie:q; cõe ⁊ propriũ cũ prior ⁊ posterior:⁊ ꝓpinquo ⁊ remoto in eodẽ ordine cauſaꝝ facit vnũ modum:⁊ in iſto modo ois cõmunis ⁊ remota põt fieri ꝓpinqua ⁊ ꝓpria per appoſitionẽ ⁊ determiationẽ ꝓprioꝝ ſupra cõez.¶Amplius aũt ſecũdus modus diuiſionis cõſpãlium cauſaꝝ eſt vt cã per ſe ⁊ cauſa per accñs reſpectu eiuſdẽ effectus:⁊ hoc modo accipit etiã propinquũ ⁊ remotũ ſi accipiant genera eius q; eſt cauſa per accñs:ſicut dicimus Policletũ eẽ cãm ſtatue:aliter ſtatue factorẽ:q; ſtatuarius eſt cã per ſe: Policletus aũt per accñs in eo q; accidit ei ſtatuariũ eſſe:⁊ accidit etiã ſtatuario Policletũ eſſe.⁊ in hoc ordine accipiunt cõe ⁊ ꝓprium:q; accipiunt ea que ſicut genus ⁊ ſpẽs continent cauſas p accñs ſicut dicimus:q; hõ ẽ cauſa ſtatue:aut etiã vlr accipiẽdo dicimus q; aial eſt ſtatue cã:eo q; Policletus qui eſt ꝓpria cã per accidens eſt hõ:⁊ homo eſt aial. cõtingit aũt non ſolũ ponere cãm per accñs:ſed ẽt cãm que eſt accidẽs:⁊ per accñs cauſa que quidẽ eſt accidẽs accidentaliter cã exiſtẽs:⁊ in iſta quidẽ cõtingit accipere ꝓpinquũ vel remotũ:ſicut ſi albũ vel muſicũ dicamus eẽ cãm ſtatue: eo q; ſtatuarius eſt albus muſicus:⁊ ſi dicamus coloratum vel diſciplinatũ eſſe cãm ſtatue ⁊ non ſolũ tale per accidẽs: q; eſt in ſeipſa ſubſtãtia ſicut Policletus aut homo aut animal.Iz aũt iſti modi coniunganẽ vnus cum alio in hijs que cauſe dicuntur:differũt tñ:q; alia oino eſt ratio cõis ⁊ proprij:⁊ alia eius q; eſt per accñs ⁊ per ſe ſicut pz cuilibet: pre oibus enumeratis que.ſ.cõmuniter ⁊ proprie ſunt dicta : ⁊ que ſunt dicta per ſe ⁊ ꝓm accidens:quedã dicunt vt potentia cauſe:quedã autẽ dicunt cauſe vt actu agentia : ſed iſte modus nõ addit ſuper alios modos nãm aliquã ſpecialez: q; ipſa natura vna ⁊ eadẽ qua cauſa propria eſt propria vel remota eſt remota cã.accipit aũt vt potentia agens aut vt actu agens:⁊ ſimiliter eſt de nã qua cauſa per ſe eſt p ſe cauſa:⁊ qua cauſa per accidens eſt cã per accidẽs:ſicut dirimꝰ cãm edificationis eſſe edificatorẽ in potentia:q; ex habitu artis põt edificare cũ voluerit. Sed edificantẽ dicimus in actu agentẽ ipſam edificationẽ.Sicut aũt dirimus:q; cauſarũ modi accidẽtales ſunt multi:ita multi modi ſunt eoꝝ effectuũ in qbꝰ dicunt cauſe ſicut dr cã eẽ hmõi effectus : q eſt hec ſtatua aut ſtatue aut imaginis:aut ẽt figurati: aut ꝓz mãm dicit cã huius eris aut eris aut metalli aut vlr materie:⁊ in accidentibꝰ ſimiliter accipit effectus ꝓm diuerſitatẽ accidentiũ ſicut patere põt cuilibet.¶Amp̃.aũt nõ in re ſolum ſimplr:ſed ꝓm cõplexionẽ ſubiecti ⁊ accidentis vel etiã accidentis cuz accidente dicunt cauſe.⁊ iſte eſt tertius modus ſpãlis cauſaꝝ:vt ſi dicamus nõ Policletum ꝓm ſe: nec ſtatue factorẽ ꝓm ſe:ſed cõplere Policletũ ſtatue factorem eẽ cãm ſtatue. Sic igit cũ multi ſint modi cauſaꝝ : oẽs ſunt in pluritate capitulariter accepta ſex numero dupliciter acceptis tribus modis inductis:aut enim ſunt vt ſingulare:aut vt genus cõtinẽs:ſicut dicit primus : aut ꝓm ſe aut ꝓm accidẽs ſicut dicit ſecũdus modus:in quo etiã eſt accipere cõe vt genus accidẽtis ſicut dirimus:aut iſta accipere eſt complera aut ſimplr ⁊ incõplera dicta ſicut dicit tertius modus. Sic igitur per oppoſita in trib⁹ modis dicta ſũt.6. modi cauſaꝝ.¶Amp̃.oia iſta accipiunt vt agẽtia ꝓm actũ aut ꝓm potẽtiã cã dicta:⁊ ſex multiplicata per duo que ſunt potẽtia ⁊ actus faciunt numero.12.differũt aũt intñ:qm̃ ſic per potentiã ⁊ actũ accipiunt q; qm̃ cauſa ſingularis prorima cã accipit ꝓm actuz agens:tunc ſimul ſunt ⁊ nõ ſunt eadez manẽtia ⁊ poſita in eſſe vel deſtructa cũ hijs quoꝝ ſunt cauſe:⁊ ſic ſingulariter acceptis ꝓz actũ:q; ſic ſumpta cauſa

poſita

posita ponit effectũ ⁊ econuerso: ⁊ destructa destruit vt hic medens ꝑm actũ cũ hoc cõualescente ꝑm actuꝫ cõualescẽtie hic edificato: ꝑm actum cũ hoc edificato: ꝑm actũ edificationis. Que vo sunt ꝑm potestatẽ cause nõ semp. Nõ enim simul corrũpunt edificiũ ⁊ edificato: ꝑm potestatez. Si eniꝫ accipiat edificato: ꝑm potestatẽ quã hꝫ ex habitu nõ est cã ꝓpria ⁊ per se edificij: sed appropriabit per hoc q̃ edificet in actu hoc est ex hoc q̃ fluat ab ipso motus edificationis: ⁊ hec est causa propria edificij eodẽ modo nõ ꝑm potestatez sed ꝑm actum accepti. Edificium enim ꝑm actũ edificationis acceptũ est edificiũ ſubm edificationi ꝑm actum: edificiuꝫ aũt qõ est lectus vel domus est apothelesma grece vocatũ: ⁊ hoc est factũ ab edificatore per edificationem: ⁊ iter edificatorẽ. ⁊ tale apothelesma sunt multe cause alie efficiẽtes sicut dolatio cõpaginatio ⁊ conclauatio ⁊ partium cõpositio ad hãc figurã que est vltima causa efficiens artificiati ⁊ est ⁊ nõ est cũ artificiato existente vel non existente.

¶ Cap. 3m. Et est di. dec. numerũ cãꝫ ⁊ moduꝫ aliter q̃ ꝑ̃ns.

Subtilius aũt ista speculãdo eo q̃ in hijs consistit magna pars huius sapie dicimus: q̃ ois pars quocũq̃ mõ dicat prior est suo toto: ⁊ est cã causandi suũ totũ: ⁊ nõ ecõuerso totuꝫ est cã eẽndi parti. hoc aũt pꝫ in aceto ⁊ melle ex qb⁹ fit orymel q̃ cã sũt orymellis: cum orymel neq̃ cã sit melli vt sit neq̃ vt sit acetũ. cãm ãt voco: q̃ facit aliud hic eẽ: partes aũt faciũt hic esse totũ ⁊ nõ ecõuerso: ⁊ precipue ptes eẽntiales. Cum aũt cã sit quã sequit eẽ: cã est que facit habere eẽ. que aũt sequit esse aut intrinseca est ei q̃ dꝫ esse ⁊ ex qb⁹ pendet eẽ ipsius: aut extrinseca. Si aũt est intrinseca ei cuius esse segtur ex ipsis aut est sicut dans eẽ ⁊ rõnez hoc est cui⁹ esse cõtinue sequit eẽ: aut qdem nõ cõtinue sequit eẽ sed ptãte tm. Et siquidẽ esse ipsius cõtinue sequitur esse cãti tũc est ea cã quã formalẽ vocamus. Si aũt nõ cõtinue sequit ad esse ipsius eẽ cãti: tũc ẽt ea cã quã formalẽ vocamus: si aũt hoc cõtinue sequit adesse ipsius esse cãti: tunc est illa quã vocamus cãm materialẽ. vel sic. cũ omne causatũ sit hoc aliqd qõ est aut causat ex parte eẽ: aut ex pte cui⁹ inquãtũ est hoc. ⁊ primo qdẽ mõ est forma: scõo aũt est mã. Si aũt id cui⁹ esse sequit aliud eẽ nõ est in re sed extra: aut est pp qõ est eẽ aut a quo. ⁊ sicdez est pp q̃ tũc est finis qui distinctus est a forma. Omne enim agens agit pp aliqd: ⁊ ex illo pendet esse ei⁹ qõ fit: sicut esse scãni pendet ex apta sessione quã intẽdit is qui facit scãnũ ⁊ si illa nõ fit nõ fit scãnũ nec est. Si aũt est a quo fit motus ad hoc qõ illud fit: tũc est efficiẽs siue mouẽs: ex quatuor igit pendet eẽ rei ex duob⁹ intrinsecis: quoꝝ vnũ sequit eẽ inquãtuꝫ est esse: ⁊ aliud sequit hoc esse inquãtũ est hoc. Et ex duob⁹ extrinsecis quoꝝ vnũ est pp qõ est eẽ iquãtũ est: ⁊ aliud a quo est illud vt mouente ad hoc vt fiat. Sic igitur intẽtio cause: ⁊ ratio est cuius esse sequitur aliud ⁊ intẽtio forme est dare esse: ⁊ intẽtio mãe est facere hoc qõ est eẽ hoc: ⁊ intẽtio efficiẽtis est induce esse ⁊ dare ipm post nõ esse: ⁊ intẽtio finis est oia ꝓpter ipm ⁊ sic esse cõpositi pẽdere ex ipso: ⁊ iõ opꝫ q̃ finis prior sit in intẽtione agẽtis vltimus aũt ꝑm eẽ rei. ¶ Amp. aũt adhuc cõsiderãdo modos cause efficiẽtis sunt q̃dã modi valde ad cõsiderandũ vtiles in hac scia. Si eniꝫ res eẽnt semp vno mõ: ⁊ motus nullus eẽt neq̃ gñatio ⁊ igressus reruꝫ in esse ⁊ vlr rei none iceptio cã efficiens nõ quereret: ⁊ tũc penderet eẽ rex ex forma ⁊ mã qñ finis etiã tunc ꝓpter quẽ mouet efficiens vlr nullus eẽt. Sunt aũt modi efficiẽtis q̃ statim occurrũt per se ⁊ per accñs. Efficiens aũt per accñs est nõ finitoꝝ modoꝝ: qꝛ ifinita eidem accidũt: mouẽs autem qñq̃ ⁊ nõ mouens qñq̃ nẽcio mouet per accñs: ſic ostendit in ꝓncipio 8° phy. aliqd nẽcio accidit ei ⁊ qõ nõ accidit ante qõ facit eũ mouere nũc: ⁊ nõ ante ⁊ iõ ẽt ipse mouẽs mouetur: ⁊ iõ nõ põt esse mouẽs primũ. Ante igit hoc mouens est p se mouẽs: in mouẽtib⁹ aũt per se aliud est mouens simpliciter: aliud est mouẽs determinate ad hoc inquãtum est hoc sicut dicimus q̃ est mouẽs vniuocũ sicut sperma hois ad hois gñationem. Simplr aũt mouẽs est id qõ est regẽs ⁊ ordinãs oẽ particulare mouẽs sicut est motus celestium. Ad hoc aũt in simplr ⁊ vlr mouentib⁹ oĩs multitudo necesse est q̃ reducat ad vnũ primũ mouens: ⁊ de ipso est adhuc cõsiderãdũ: vtrũ eiusdẽ est facere esse ⁊ mouere id qõ est ⁊ mobile est vel non. cũ enim omne esse sit necessario ab ente primo: eo q̃ principiũ vniuersi esse sit nẽcio vnuꝫ non puto: quẽq̃ sapientũ dubitare quin ante mouẽs hũc motũ: ⁊ hoc mobile sit esse hui⁹ mouẽtis ⁊ hui⁹ mobilis. hoc aũt eẽ cum iam sit in plurib⁹ ⁊ de pluribus predicatũ: ⁊ nõ equoce oino opꝫ ad vnũ reduci principiũ qõ sit ipsius causa ⁊ a quo ipm fluit in multa. erit igitur cã esse ante mouẽs primũ ꝗz ordinature ⁊ rõnẽ. Cum aũt cã esse sit nõ est cã formalis: qꝛ forma est in oibus hijs quoꝝ est forma: ⁊ hoc nõ põt esse ꝓmuꝫ nec põt esse finis. qꝛ ille est vltimus ꝑm esse. opꝫ igit q̃ sit cã efficiẽs: ergo cã efficiens est ante cãm mouẽtẽ ꝑm nãe ⁊ intellectus ordinẽ: esse aũt sibi ꝑm intellectuꝫ nihil ante ponit a quo fit. Cũ igitur sit a cã efficiẽte nẽcio fit ex nihilo: iam aũt ostẽsum est q̃ ipm est a cã efficiẽte. ¶ Amplius efficiẽs illud non est nisi efficiens: igit per essentiã suã est efficiens. Opꝫ igitur q̃ sit essentia separata oia efficiens ꝑm esse. Si eniꝫ detur q̃ est cõposita ſuba sicut ignis: tũc sequit q̃ agit per virtutẽ aliquã que in ipso est ⁊ nõ per essentiã: sed p aliquid additũ eẽntie ⁊ sic nõ est primũ nec per se ⁊ eẽntialiter agens que oia sunt impossibilia. ¶ Cõgregemus ergo oia que dicta sunt q̃ sit agens per se ⁊ q̃ sit agens simpliciter ⁊ q̃ agens per essentiã: ⁊ q̃ sit agens primũ: ⁊ q̃ agens vnicũ ⁊ q̃ sit agens primũ q̃ est actũ ⁊ hoc est eẽ in oibus hijs que sunt. Cum aũt dicimus q̃ esse necesse est fieri ex nihilo: sensus est q̃ nihil sit ante esse actu eo modo quo nihil põt habere ordinẽ: cõsideratũ enim in rõne oppõnis qua opponit ad aliquid siue ad esse ordinis est particeps: hoc igit ante põt dicere ordinẽ tẽporis: aut ordinẽ nõ tẽporis sed existendi simplr: tẽporis aũt ordo pbice loquẽdo esse nõ põt: qꝛ ois ordo tẽporis fundat in potẽtia exeunte de potẽtia ad actuꝫ per motũ. ¶ Nos aũt iam ostẽdimus istuꝫ causalitatis modum eẽ ante motũ oẽm ꝑm nature ordinẽ: igitur opꝫ q̃ cuꝫ dicitur esse primũ causatũ est ex nihilo: q̃ aut dicat ordinez eẽndi ⁊ hoc est eẽ q̃ nũc ꝑmo est: ⁊ nõ ante vel eẽ qõ ab alio incipit esse vel ꝑm aliquẽ talem modũ. ¶ Amplius ẽt si ponamus q̃ huius esse nunq̃ incepit sed semp fuit: nihil minus sequit ex dictis ipm ⁊ ab alio esse ⁊ ex nihilo esse. Resumamus igitur qõ iam ante probatũ est q̃ causa ꝑm actum est: ⁊ nõ est cũ effectu ꝑm actũ: ⁊ tũc sciemus q̃ si esse est permanens in actu: opꝫ euꝫ semp agere ⁊ fluere contaliter esse ois eius q̃ est: ex quo cõstat primã cãm nõ nisi per essentiaꝫ agere: amplius cũ agere sit perfectius q̃ habitus: ꝑm quez facultas agendi ⁊ perfectio ꝑm habitũ nõ fit nisi cõpositi: ⁊ nõ per essentiã suã agentis: opꝫ necessario q̃ primuꝫ agens sit agens cõtinue: ⁊ nõ sit agens per intẽtionem acquisitã in eo. Qõ enim agit per intentionẽ acquisitã aliquo indiget ⁊ est impfectũ: ⁊ sicut dicit Algazel si objiciat q̃ aliquis agat intẽdens aliqd acqrere alij ⁊ nõ sibi nõ est instantia: qꝛ nisi aliquid boni sibi acquiri intẽderet in alio non ageret. Hec ergo est vera cõsideratio cause agentis: ꝑm huius sapiẽtie propriã cõsiderationẽ: ⁊ ex ista cõsideratione scitur q̃ causa mouẽs est intẽdens ⁊ q̃ illa est de cõsideratione pbici. Causa aũt agens prima est per essentiã: separatã agẽs: ⁊ hoc est proprie de cõsideratione primi pbi. Scitur etiã qualiter eẽ pendet ex causa ista: qualiter ipsa est vna de causis quatuor ⁊ prima iter eas. ¶ Scitur etiã ex hijs que dicta sunt qualiter qdam direrũt esse gnque causas: eo q̃ efficientẽ quã sequit esse inquãtũ est esse diuiserũt a causa mouẽte inquãtũ est mouẽs. Quidã aũt quatuor esse direrũt: eo q̃ vna in cõmuni est rõ efficiẽtis ⁊ mouẽtis: ⁊ huius est facere eẽ q̃ nõ est: pꝫ etiã q̃ efficiens ꝑm istam rõnẽ est ante oẽs alias substantia ⁊ rõne ⁊ ordine nature. Sed nõ opꝫ q̃ mouẽs in eo q̃ mouẽs sit ante oẽs alias substantias: nisi in quodã q̃ videlicet mouet: sed simpliciter ⁊ vliter accipiẽdo nõ est verꝫ quin potius finis ante erit: ⁊ etiã forma quedã si qua est forma prima: sed in sequẽtib⁹ erit de talibus tẽpus inquirẽdi. Cum aũt cause efficiẽtis duplicis sint effectus. s. Uniuoci ⁊ equiuoci: vniuoci qñ in specie vna vel genere vno vel ꝑm ꝓportionẽ cõmunicãt effectus in eo q̃ effectus est: ⁊ cã ꝑm q̃ causa est: sicut ignis calidus calefacit ⁊ ignit: equiuoci ãt qñ cõmunicãt dicto modo: sicut motus calefacit ⁊ ignis rarefacit ⁊ dissoluit: cõstat q̃ primo modo cũ effectu cõmunicans causa cõparat causato ꝑm equale vel inequale magis ⁊ minus. Est aũt hec cõparatio aut in hijs que cõmunicãt

Cause efficiẽtis duplices sunt effectus.

in materia vna: ⁊ est eorꝫ trãsmutatio adinuicem sicut est materia generabiliũ: sicut ignis calidus qui cã est aque calide: aut est in hijs quorꝫ mã nõ est vna sicut lumen solis: ꝙ est cã luminis in luna ⁊ sicut quorꝫ mã nõ est vna: tũc aut est ita ꝙ diuersa mã nihil penitus hz ꝓhibẽs ad effectũ suscipiendũ: aut hz aliquid ꝓhibens. Et primi erẽpluz est superioris etheris superficies ad suscipiendũ lumen lune ⁊ stellarũ: ⁊ iõ per totũ illuminat in ꝓfundum sui equali lumine ⁊ equipotẽte: vt est in stellis. Erempliũ aũt secũdi est lumen in sole: sicut in cã ⁊ stellis ⁊ luna sicut in effectu: ⁊ nõ est eque potens in luminositate: eo ꝙ luna aliquid habeat opacitatis: ꝓpter ꝙ de nã terre esse dicitur. ⁊ similiter ꝓpter aliquã subẽ mãlis ⁊ ipuritatẽ: nõ est eque potens lumen in stellis. ¶ Si aũt est cõpatio in hijs quorꝫ est mã vna: aut est in ea mã effectus que ad effectũ habẽt potẽtiã adiuuãtis: aut potentiã nõ prohibẽtis aut potẽtiã ꝓhibentẽ. Et si hz potẽtiã adiuuãtis: aut est potẽtia cõpleta ⁊ perfecta: aut diminuta ⁊ impfecta. si aũt est cõpleta: tũc equipotẽs põt esse effectus cũ cã: ⁊ huius erẽplũ est: sicut qñ ignis agit in aerem adiutus calido aeris tũc enim põt ignire ipm ⁊ facere ignẽ: sicut ipse ignis generãs est ignis. Erẽplum aũt secũdi est: sicut cũ ignis agit in aquã calidã que virtutẽ hz calorꝫ incõpletam. Et iõ nisi illa virtus ꝓficiat nõ erit equipotẽs effectus cum cã. Erẽpluz aũt virtutis nõ ꝓhibẽtis est mã ad ignei/tatẽ ꝓparata: que sine ꝓhibitiõe parata est suscipere ignẽ ⁊ in hijs põt esse equipotẽtia. Erẽplum aũt virtutis prohibentis est qñ mã in quã agit ignis est actualiter facta. Tũc eni manẽte eo ꝙ agit in ꝛ̃ziuz nõ est equipotẽtia. ¶ Ex hijs pz ꝙ cũ cã prima nihil cõe habeat cũ causatis suis: nulla est equipotẽtia inter cãm primã agentẽ ⁊ sua causata. ¶ Amp. cũ illud qõ per essentiã est agens: totũ est agens ⁊ nihil patiens in ipso. Et cũ illud qõ primũ est agẽs a nullo fit aliqd suscipiẽs vel habẽs: pz ꝙ sola prima cã vere est agens: ⁊ ꝙ nulla secũdarũ causarꝫ vere agens est: sed agere suuz hz ab alia vel ꝑm aliquid agit ⁊ ꝑm aliquid patitur. ¶ Hec ergo est cõsideratio cause agentis. in cã aũt finali cõsiderãdũ est ꝙ alius finis operis: alius est finis intẽtionis: ⁊ sic in natura. alius est finis gñationis: ⁊ alius est finis nature generãtis. ¶ In arte enim mechanica alius est finis operis: vt forte domus. vel aliud in quo quiescit opatio opantis. Finis aũt itẽtionis est aliud a fine operis: sicut forte securitas habitationis a pluuijs caumate ⁊ securitate latronum vel bestium irrũpentiuz est finis. ⁊ hoc finis cõstat ꝙ diuersus est a forma artificiali. Et similr est in nã: qñ forte finis generationis est forma: finis aũt generãtis ꝑm nãm est esse diuinuz ꝙ participat per generationẽ. Et hec nõ est forma sed assimilatio prime cause: ꝑm ꝙ possibile est participare vnicuiq: ⁊ sic pz qualiter cã finalis est diuisa a forma: hz aliqñ finis ⁊ terminus in vnã rem coincidat cũ forma: hec ergo est determinatio finis que est terminus operis: ⁊ causa finalis que est finis intẽtionis. ¶ Amp. aũt finis duplr ꝓsideratur ꝑm eẽ. vz. ⁊ ꝑm ꝙ mouet efficientẽ ⁊ mãm ⁊ forma etiaz ordinat ad eã nõ est in ipsa cã ꝑm ꝙ accipit in esse: sed potius est finis. hz multi dicãt ꝛ̃zium. nõ enim sic est cã oium sed potius prout est in itẽtiõe. Sic est cã oium qꝛ sic mouet pp eã efficiens ⁊ sic appetit eam mã: ⁊ ẽt forma talis aptat materie per quã finis includat ꝑm eẽ ergo est finis: sed ꝑm ꝙ est in intẽtione cause finalis sic est cã. Sicut aũt iam cõsideraũimus mõs efficiẽtis ⁊ finis. Sic iterũ ꝓsiderabimus mõs materie. ¶ Sunt aũt modi mãe multi. aliqñ enizz mã dicit ꝙ sine omni sua mutatione est receptibile alicuius sicut tabula rasa receptibilis est imaginis aliqñ fit receptibilis cũ aliqua pmutatiõe. Et hoc fit dupliciter. aut enim est causa cũ pmutatione situs partiũ aut cũ pmutatione situs ⁊ alteratione. Si aũt est cũ permutatiõe situs: hoc est dupliciter. aut enim est pmutatio cũ trãspositione partiũ mãe tũ. aut mã sicut cera sigilli: ⁊ sensibilia receptibilia sunt imaginũ: ⁊ additione vel altero istorꝫ: tũc est sicut figura icisionis sicut er ligno lectus vel er ligno esculapius. Si aũt est cũ alteratione hoc põt esse duob⁹ modis. Aut enim est solũ vnicum alterationis subm. aut vnũ cũ alijs: siquidẽ vnũ est cũ alijs tunc est sicut miscibilia sunt mã mixti. Si aũt per se solum: tunc aut est mã er qua fit aut postẽ sicut ostẽsum est in libro scõo huius sapie superius. Et sigdem est er qua fit: tũc aut subijcit cũ priuatione aut cũ ꝛ̃rio aut simplr. ¶ Hijs enim trib⁹ modis subm motus ꝓsideratur cũ dicit: ex nõ albo aut er nigro aut er eo ꝙ fit albũ fit albũ: hyle eni est subm generationis ⁊ corruptionis primũ: ⁊ per ꝓñs alioꝛ motuuz est subm. Et si est vt post ꝙ fit id qõ fit tũc est. Sicut er puero fit vir: ⁊ sicut er addiscẽte ⁊ disposito fit scitẽs in hijs oibus est cõe accipere: ꝙ id qõ est potẽtia aliqd ⁊ nõ actus dicitur mã cũ sit potentia ꝙ recipiat id qõ fit er ipso: vel habeat illud vt subm vel mutet ad ipm. Et ideo mã est subm mutationis per hoc: ꝙ est in potẽtia: ⁊ fundamẽtũ rei per hoc ꝙ est suscipiẽs ⁊ hñs ⁊ substãs: ⁊ p hec ⁊ similia satis cognosci põt mã. ¶ Forma vo etiã dicit multis modis. Et tñ ꝓprie dicta forma que principiũ est cõstituẽdi id qõ est ꝑm actũ ⁊ esse: ⁊ ideo qꝛ separata sunt prima que cõstituũt id qõ est in actu: separata dicebant forme principalr ab antiqs: ⁊ deinde dicebant forme imagines harꝫ que cõstituũt in actu materiã. Et hoc qdem duplices sunt. qꝛ aut cõstituunt in actu perfecto aut impfecto. Actus enizz pfecti sunt qui dant esse ⁊ rõnem ei ꝙ cõstituit in actuali esse: sicut forme mãe quas vocamus formas: impfectꝰ aũt actus ⁊ impfecta forma motus est. ¶ Actus aũt pfectus. aut respicit ⁊ pficit mãm simpliciter: ⁊ sic dicit forma. aut respicit mãm in multitudine quadã cõpõnis existẽtẽ: ⁊ sic dr totũ sine forma totius. tunc enizz forma virtutũ hz multiplicitates per quas est pfectio partiũ mãe: sicut per se ipsam est pfectio mãe ꝑm se accepte ad imitationẽ huius dicunt forme accidẽtia: qꝛ cõstituunt ꝑm qd in esse quodã. Et qꝛ formã dantẽ esse ꝓpriã in oibus sequit figura que est determinatio quãti. iõ figura dicitur forma extra circa aliqd cõsistẽs. in artificialibus tñ figura est principalis forma: sicut pz cuilibet nisi forte ars sit nãe in uamẽtuz: sicut in alchimicis ⁊ in hijs artibus quarꝫ operationes sunt mirture ⁊ digestiones ⁊ corporꝫ transmutationes. Et hijs ergo ⁊ hmõi formaruz sciuntur diuersitates. Qualiter autẽ tres cause aliquãdo in vnam coincidunt in scõo physicorꝫ est determinatũ. ¶ Hec g̃ dicta sint de causis ⁊ causarum differentijs ⁊ modis.

Mõ quo finis sit causa.

Mõ diuersos modos mãe.

¶ Cap. 4m. De modis elementi.

Ter. cb. 4.

Elementũ post cãm est distinguẽdũ: qꝛ elementuz de rõne sui dicit aliqd cõstituẽs rei cõstitute intrinsecuz: ꝙ nõ oino dicit cã. ¶ Dicamus ergo ꝙ elemẽtũ dicit illud er quo cõponit res primo: ita ꝙ ante ipm nihil venit ad rei cõpositionẽ: ita ꝙ illud primũ cõponẽs fit in existente cõposito. Et fit idiuisibile ⁊ irresolubile ꝑm spẽm ad aliã spẽm se cõponentẽ. Et hoc est ꝙ elemẽtũ est in cõpositione primũ ⁊ in resolutione vltimũ. Et qꝛ est vltimũ in quo stat resolutio: iõ nõ diuidit resolone ad spẽz aliquã siue spectet priorẽ. sic aũt dicto elemẽto diuidit ꝑm modos primi cõponentis existis in cõposito: aut enim est itus re siue suba aut virtute. Et si deinde est itus virtute: tũc est sicut demõstrationes prime vñr et nta sequẽtũ demõstrationũ. Si aũt est suba itus: tũc aut situ solo cõponit aut ordine aut etiã cõponẽtiuz alteratione: situ aũt sunt linee: et nta figurarꝫ: ⁊ ordine sunt et nta littere syllabarꝫ: ⁊ syllabe dictionuz. ¶ Alteratione aũt miscibiliũ adinuicẽ. Sunt ignis aer ⁊ aqua ⁊ terra et nta corporꝫ ꝓbicorꝫ. Scõm hoc ergo ꝙ est eẽ cõpositione primũ ⁊ resolutiõe vltimũ sub stãtialiter itrinsecũ exis ⁊ ordine cõponẽs sunt vocis litterate. Elemẽta illa er quib⁹ primis vor litterata cõponit: ⁊ i que ipse voces litterate diuidunt vltimo: ⁊ illa nõ diuidunt in alias voces priores se ⁊ specie diuersas ab eis: aut forte si aliqbus prima elemẽta diuidant nõ diuidunt nisi in partes similes ꝓbinuicẽ ⁊ toti ꝑm spẽm: sicut aqua que est et ntũ diuidit in ꝓticulas quarꝫ quelibet est aqua: sed hoc mõ nõ diuidunt syllabe: ⁊ elemẽta syllabarꝫ diuisibilia ꝑm quãtitates homogenei. sed et nta syllabarꝫ simplr sunt indiuisibilia. Similr aũt ꝑm rõnez elemẽti prescriptã. dicit ꝓbi elemẽta ea que ponũt corporuz ꝓbicorꝫ esse et nta. Sed hoc iam ꝑm veritatẽ alterata adinuicem fiunt et nta: ita ꝙ minimũ vnius fit cũ minimo alterius: qꝛ nõ sunt alterabilia adinuicẽ nisi diuisa per minima. hoc aũt primo libro perigeneseos satis est ostẽsuz. ¶ ꝓbi tũ antiqui nõ oẽs sic esse dicebãt: eo ꝙ qdã ponebãt nõ nisi

ordine

ordine ⁊ figura ⁊ cõuersione sicut cõpositiões que vocabãt tysmon ⁊ diatigon ⁊ tropin sicut alibi dirimus: quocũcq; aũt modo põnes varient in hoc cõueniunt: q̃ elemẽta corporũ dicebãt vltima illa in que diuidunt resoluta corpora: ita q̃ illa vltima nõ resoluuntur in alia a se specie differẽtia talia enim dicunt eẽ elemẽta. Oẽs antiqui siue vnũ tale siue plura talia dicãt corpor phicor esse elnta. Silr aũt fm eandez elnti rõnẽ sed solo situ cõponentia dicunt elnta ea que sunt prima cõponẽtia diagramatũ: hoc est descriptar incõtinuo figurar. Et ex toto siue vlr si elntũ virtute dicat itrinsecũ: tunc adhuc fm inductã elemẽti rõnez dicunt elnta demfationũ. Nã prime demfationes ante quas nulle sunt in pluribus sequẽtib⁹ virtute erũtes esse demfationũ elnta dicũtur. Lz autez virtute dicte sint prime demfationes in cõsequẽtibus inesse: insunt tñ aliquo mõ fm subam fit eni circa subm ⁊ p̃dicatuz. Implicatio demõstrationis p̃me in scõa: ⁊ sic deinceps semp prior est in ꝓnte fm theoreumaticũ ordinẽ. Et fm hunc modũ sunt petitiones ⁊ suppõnes ⁊ diffinitiones elnta primar demõstrationũ. Et hoc ẽt mõ verissime sunt ꝓpõnes elnta quedã cõclusionũ. ¶ Et hoc nõ vidit Auicẽ. qui negat oia ista. ⁊ silr Algazel insecutor Auicẽ.

Nota errorez Auicẽ. ⁊ Algazelis.

Hijs ergo modis dicit elntuz magis ꝓprie. sunt enim primi syllogismi ex trib⁹ terminis per vnũ mediũ. Et hor implicatio fit in oibus ꝓnũtibus. Trãsferẽtes aũt elntũ ab ista similitudine vocãt Stoici elntum hoc q̃ in se est vnuz existẽs ⁊ paruũ suba nõ virtute ad multa est vtile in qbus est saluatũ. ¶ Et determinãtes elntũ dicũt: q̃ paruũ est. suba ⁊ simpler: ⁊ indiuisibile. paruũ aũt dicunt in q̃titate: simpler aũt in formis ⁊ idiuisibile in mã sube fm se accepte: dicũt enim magnũ cõponi ex paruis: ⁊ spẽs ex simplicib⁹ formis ⁊ substantiã ex idiuisibili mã. Et ex ista trãslatiõe elemẽti ꝓuenit alia elemẽti multiplicitas diuersa ab ea que iducta est: fm p̃dictã elemẽti enim multiplicitatẽ elntuz est mãle cõponens q̃ inesse forme saluatũ itus existit. Ab illa aũt scõa acceptione elementi euenit q̃ marime vlia ante que nõ sunt alia sunt elnta vocata: eo q̃ vnũqõdq; ipsor vnuz ens ⁊ simpler inest in multis formaliter saluatũ in illis: aut inest oibus aut pluriby⁹ sub ipso existẽtib⁹. oibus qdẽ sicut vnum ⁊ ens: pluriby⁹ aũt sicut gña entiũ. Est aũt qõlibet ipsor vnuz in lumine itelligẽtie ⁊ simpler: eo q̃ nõ hz aliquid ante se ex quo fit: deficit tñ ab elemẽti rõne: q: nõ ẽ coordinatũ alijs: ⁊ mixtũ q̃ est de elnti rõne hac ẽt trãslatione vnitas ⁊ punctus vident esse qbusdã elemẽtalia principia. vnitas qdẽ: q: ipsa est simpler indiuisibilitas rex: punctũ aũt qa constituit vno tñ situ addito sup rõnez simplicẽ idiuisibilis. Et hoc remoto nõ differt penit⁹ ab vnitate. ¶ Hec aũt elemẽta dicebãt eẽ qdã stoicor antiquor rex principia. Et hor alibi assignauimus rõnes: tñ hoc conuenit tñ dicere q̃ illa que simplr vocant genera: ita q̃ nullo mõ sũt spẽs sunt indiuisibilia: eo q̃ nõ hñt diffinitionẽ. illa gña qdã vocãt elementa: ⁊ magis dicunt elnta esse hec genera q̃ dicam: eo q̃ fm eẽ accepta in plus sunt illa genera q̃ differẽtia: nam cui cõuenit inesse differẽtiã sequit genus inesse: sed non sequit ecõuerso: cui insit genus q̃ cõtinuo insit dia: generalissima enim rõnes nõ hñt: q: lz dicat suba ens p se existẽs. Et hoc videat eẽ rõ ipsius: id tñ est idiuisus itellect⁹ subẽ: per hoc eni separat ab accidẽte. Unde sicut ens simplr est simpler: nõ hñs rõnem: ita in suba: q: idẽ est ens simplr ⁊ suba. Qõ enim dicit per se erñs: nõ dicit nisi modum illius simplicis entis q̃ est suba: vnde nõ est vex q̃ quidã dicũt q̃ generalissimũ nõ hz rõnez extra se: sed intra se: ⁊ sic fit cõposituz ex potẽtia ⁊ actu: quicqd eniz intra se hz diffinientia illa extra se explicat diffinitio. Sic ergo generalissimũ simpler ⁊ primus est cõceptus subẽ ⁊ idiuisibilis: ⁊ tõ diffinitor resolutio stat ad ipm ⁊ tõ vocat elntuz. ¶ Colligamus g̃ modos inductos de elnto: ⁊ videbuntur reduci ad tres in cõmuni. Est enim idiuisibile primũ cõpositione. Et vltimũ resolone forme elntuz. hoc aũt indiuisibile aut est idiuisibile diffinitione: aut forma: aut q̃titate. ⁊ fqdẽ q̃titate est idiuisibile: aut indiuisibilitas est nã eius per quã in esse cõstituit ⁊ est vnitas: aut cõstituit situ addito super indiuisibilitatẽ ⁊ est punctus. Si aũt est indiuisibile forma: hoc est duplr fm duplex esse forme vlis vel particularis. Et fm diuisionez forme pticularis vel vlis: ⁊ fm diuisionez forme particularis dicunt elementa vocũ: ⁊ corpor ⁊ diagramatũ fm differentias supius inductas: q: elnta vocuz in aliã formã nõ diuidunt. Et similiter quelibet pars aque aqua est: sicut quelibet pars linee linea. ¶ Si aũt est fm eẽ forme vlis tũc vlia sunt elnta: eo q̃ ipsa in plurib⁹ existẽtia saluata manẽt fm vnã formã simplicẽ que est itellectus oium illor in qb⁹ sunt. Si aũt indiuisibilia sunt per diffõnẽ sunt prima genera elemẽta: oium aũt sic dictor elemẽtor cõe est hoc q̃ elntuz cuiuslibet esse dicatur. Qõ primuz est indiuisibile subm vniciq: ⁊ hoc modo materia prima est subm: eo q̃ ipsa est indiuisibilis diffinitione ⁊ forma ⁊ quãtitate: sic eniz sumpta prima materia est simpler natura sine forma ⁊ quãtitate existens. Et hoc modo nec motui nec mutationi subijcit: sed est id qõ est in cõposito preter omnem formam.

¶ Cap̃. 5m. De modis nature.

Ter. cõ. 5. Mõ quo differenter metaphysic⁹ de nã cõsiderat ⁊ naturalis.

Natura aũt post hoc ꝓuenit distinguere: q̃ lz p̃ut p̃n'' motus ⁊ status p se ⁊ nõ fm accñs fit a nobis distinctũ in 2° phy. tũ etiã hoc cõmuni⁹ nãm speculãtes ꝓgruit distinguere: q: ⁊ formã que nã est: ⁊ mãm que nã est ⁊ alia hmõi speculamur: fm eniz q̃ sunt entis cõsideram⁹ hmõi ⁊ nõ fm q̃ sunt rei vel mobilis corporis. ¶ Dicim⁹ g̃ q̃ nã dicit vno mõ q̃dã gñatio generator: talis iquã gñatio que nõ fit ipsa ad eẽ mutatũ: sed talis vt si qs id qõ est er se aliquid porrigẽs dicat nãm. dicim⁹ eniz virtutẽ illã nãm: q: er se porrigit formatũ sibi coherẽs: sicut virtutẽ pullulãtẽ que er se porrigit id qõ er se formatũ dicim⁹ nãm: sicut videm⁹ a semine pullulare radices ⁊ stipitez ⁊ a stipite ramos ⁊ huiusmodi. Et dicim⁹ q̃ nã seminis porrigit illa: ⁊ nã stipitis porrigit ramos ⁊ virgas ⁊ hmõi: ⁊ iurta illũ modũ dicim⁹ illud nãm er quo generat sine format pullulãdo id qõ ẽ generatũ: ita q̃ illud er quo format fit formãs p̃mũ: ita q̃ fit in ipso erñte formato p aliquẽ modũ: sicut mẽbra formant ex corde: ⁊ sunt in ipso p aliquẽ modũ quẽ ꝓnter determiabim⁹: ⁊ sicut fruct⁹ ⁊ semina formant ex plãtis: ⁊ sunt in eis p modũ statim determinãdũ. ¶ Amp̃. adhuc iurta hũc modum dicit: nã id vñ mot⁹ prim⁹ est in quolibet nãliter existẽtiũ: ita q̃ p̃n'' illius mot⁹ fit in eo: ⁊ itrinsecũ eidẽ erñs: sicut in aiatis primũ motũ dicim⁹ eẽ motũ nutrimẽti: ⁊ p̃n'' buius mot⁹ itrinsecũ eẽ nãm nutriti siue illud virt⁹ sit cordis siue epatis siue radicis in plãtis siue alteri⁹. hoc enim nõ est de intẽtiõe ꝓpositi distinguere: q: hoc in libro de aialib⁹ est disputatũ: hoc ẽt mõ mot⁹ prim⁹ spmatis i se hz p̃n'': q̃ est nã ipsius inq̃tuz existit sperma. Et hoc mõ oia q̃ mouent fm nãm hñt in se p̃n'' motus sui inq̃tũ sunt talia. ¶ Quid aũt fit in hoc quo ꝓuenire vident oia sic mota p nãm: nõ habemus cũ studio hoc dicere: q: in sequẽtib⁹ de hoc erit tractatus. Sed q̃ hoc sufficit. Hoc est q̃ ñẽ dirim⁹ forma primi motoris stat ad vltimũ qõ mouet tñ: nec staret ad id vltimuz nisi p oia media diffundereẽ vsq; ad vltimũ. Et hoc ẽ p̃n'' motus cõe in eis sicut supra in scõo huius scie libro est declaratum. Qõ aũt p̃n'' motus est oib⁹ attribuẽs motum fm nãm declaratũ est in 8° nostror phys. In ꝓnũtib⁹ tñ cum studio subtili de hoc intẽdemus. Hijs g̃ trib⁹ modis dicta nã cõuenit in hoc q̃ est p̃n'' motus erñs in eo q̃ mouet. Et tõ opz distinguere g̃liter insit hijs q̃ pullulãdo er aliquo porrigunt. ¶ Dico g̃ q̃ hoc mõ porrectiõis gñari er aliquo dicunt q̃cũq; nutrimẽtũ ⁊ augmẽtũ hñt p aligd a se diuisuz ⁊ in suba ⁊ figura ⁊ motũ nutrimẽti: ⁊ augmẽti ⁊ formatiõis accipiũt er ipso in tãgẽdo ipm. Et in hoc q̃ simul apte sunt cũ ipso in aliud adesse apte vltima eor cũ vltimis eorum er qb⁹ pullulãt: sicut tymbria plãtar ⁊ aialiũ: qm̃ fruct⁹ plãtar poris suor apte assunt vltimis poror plãtar: ⁊ adherẽt vltima vltimis adeo apte: q̃ pnus spũs ⁊ porus recipiẽs succũ est sup porũ p quẽ decurrit succus in plãta. Et sic er planta cõtinue haurit spm̃ ⁊ nutrimẽtũ ⁊ virtutẽ formatẽ. In aialibus aũt embria p vmbilicũ coherẽt apte matricibus: ita q̃ porus arterie embrij est sup porũ arterie matricis: ⁊ porus vene sup porũ vene: ⁊ porus nerui sensibilis sup porũ nerui sensibilis: ⁊ porus nerui motiui sup por nerui motiui. Et sic apte coherẽs adest matrici in tangẽdo apte. Et tõ forte ⁊ nutrite coalescũt. Virtute eniz ⁊ porriguntur er matrice: hoc ẽt mõ apte cõiuncta cordi pullulãt er ipsa. sicut pz p ea q̃ in libro de aialib⁹ ⁊ plãtis disputata sunt. oia aũt que sic si-

mul sunt apte sūt sīl tactu vltimor reciproce agētiū ⁊ patiē/
tiuz iuicē ⁊ abiuicē aut sup tactū cōflatiōe ⁊ cōglutinatione
quadā. Minus aūt cōflatio siue ꝓglutinatio differt a tactu:
q: in tactu nihil est ꝑter cōtactū vltimor q̄ sine medio sunt
simul: nihil inq̄ꝫ q̄ diuersuz eē sit necesse a tāgētib⁹. In bijs
aūt simul apte cōflata vel ꝓglutinata est aliqd vnū ⁊ idē me
diuz in ambob⁹ erūs. q̄ pro tactu facit simul apte eē ⁊ facit
ea vnū eē ꝟm quātitatē ertēsiuā: ⁊ cōtinuitatis modū illum
quo apte vtriusq̄z pticule ad medīū copulanē lz nō faciat ea
vnū ꝟz q̄litatē: q: alia est q̄litas porrigētis: ⁊ alia porrecti: ⁊
alia medij. Et hoc vocat cōtilidō in plātis ⁊ ymbilicus in
aīalium cōceptib⁹ ⁊ subnesis in mēbris. Sic q̄ dicit nā p̄n'''
qōdā motus primi ꝟm tres diuersitates. Et hoc mō nā ali
qō bz de rōne cause monētis. ¶ Amp̄. aūt nā er quo sicut er
mālī p̄n°: aut est aliqd aut fit aliqd eor que nāliter sunt: ita
q̄ illud er quo fit sit saluatū in eo q̄ existit ordinatū in effe/
ctu: ⁊ nō sit mutatū a ꝓprietate sue eēntie: vel a sua nāli po
testate: ⁊ hoc mō dicit marie mā artificiator nā eor: q: illa
saluat in eis ꝟm eē: ⁊ ptātē nāe sicut statue ⁊ vasis ereor: es
dicitur nā: ⁊ lignor dicit nā lignū: ⁊ sīliter est in alijs. Et iō
ab hac mā denoiatiuā accipiunt predicationē qua erea ⁊ li
gnea dicunt: vnūqōq̄z. n. talīū p artē factor est ex his. ita q̄
prima mā in qua ꝓuentūt ꝟm nāe ptātez saluata est in ipsis.
¶ Empe. eniz hoc ꝓbauit eē nām ⁊ nō formā dicens: qm̄ si
plātat lect⁹ pullulauit vtiqz lignū nō lect⁹. Et q: ars imita
tat nām. iō qdā phor dicūt eēnta er qb⁹ fiunt nālia corpora
eē nām eor que sūt er ipsis. Eēnta enim saluata sūt in ipsis
ꝟm primū eē ipsor. nec oino ptāte priuata sunt: lz excellētiaz
nālīū ptātū amiserūt p aliqō mediū mirtū alteratiōe. Mac
aūt nām: alij dicūt ignē: alij terrā: alij aquā: alij aerem. alij
aliud aliqd tale er quo fiunt corpora dicētes eē nām. alij āt
q̄daz plura eor dicūt eē nām. alij aūt oia ista quatuor sicut
sepe alibi dirimus. Cū aūt nā dicit mā per posteri⁹ dicit nā
cuz nā ꝓprie sit p̄n''' motus ⁊ qetis sicut dirim⁹ nup. Est tā
etiā ibi mā ⁊ aliqd formale q̄ p̄n''' est mālis motus sicut se/
pius ostēsuz est. ¶ Ampli⁹ alio mō di nā ꝓprie ea que est nā
existētiū ⁊ suba que est forma rer ⁊ qdditas. Et q: forma ē
multipler q̄dā. n. est armōia cōpōnis q̄ in metheororis de/
terminat. Et quedā est act⁹ ⁊ pfectio māe nō armonia nec
armoniā ꝓnis. iō qdā sūt dicētes nām rer eē primā cōpōnez
que est armonia cōpositor ad mediū geometricuz. sic alibi
sepe ostēsum est a nobis. Aut ēt rō illius cōpōnis sicut dicit
Empe. q̄ nā rei cōposite nulli⁹ est simplicis erūtiū. Sed nā
est solū pmirtio: ⁊ relaratio siue remissio pmirtor ab excel/
lentijs miscibiliū admirti rōnē mediā: ita q̄ talis rō etiā in
hoib⁹ q̄ subam hūt magis sup miscibiliuz nām eleuata vo/
cat nā. Et ī sit vt est in hoib⁹ q̄ nā eor est mirti iō ⁊ armo
nia: tūc multomagis est hoc in alijs alior formis nālibus:
quapp etiā quecūq̄z a nā sunt aut fiunt ēt si iā existat mā er
qua nata sunt fieri aut eē. nō dicim⁹ ea hīe nām si nō habēt
spēs ꝟm rōnez ⁊ formaz que dat eē ⁊ nomē: gratia hui⁹ ēt id
qō er his vtriq̄z est er mā. vz. ⁊ forma: vt ipsa aīalia ⁊ ptes
eor similes ⁊ dissimiles dicunt nāe q̄dā ꝟm q̄ talez nāz que
forma est attingūt. Et ēt dicit nā iurta modum quo mā est
nā: dicit aūt mā que est in mātō ab eē suo ⁊ ptāte pmutata.
Et hec mā duplr ꝓsiderata nā dicit: aut eniz est mā que est
ꝟm genus pria anteq̄ꝫ nulla est in gēe eor quor est nā. Aut
que nō simplr sed q̄ ad hoc in spe determinata est prima: ⁊
hec vocat prima: sicut operū ereor ad ipsa qdē opa prima
siue proxima mā est es: totalr aūt ⁊ vlr prima mā ad illa est
aqua: q: ī 4° nostror metheororꝰ oñdim⁹ oiuz eor q̄ lique/
fiunt calido sicco primā mām eē aquā: aeris iō forsan p̄ma
mā est aqua si oia liquescētia ꝟm primā mām sūt aq̄. ¶ Et
iurta qntū modū sumēdo nāz ⁊ spēs ⁊ suba rei formalis est
nā: suba dico que est finis siue termin⁹ gnationis: q̄uis nō
sit forte finis gnantis sicut in p̄cedēti caplo dirim⁹. ¶ His
ꝓprie ⁊ vlr ois suba dicit nā q̄dā cōposita: ꝓpterea q: a nā
illa que forma est suba est suba id q̄ suba q̄dā est: ꝟz quā ra
¶ Et dictis ergo pz q̄ primo ⁊ pricipalr nā est suba forma/
in seipsis nō p accīs sed inquātuz ipsa sunt. Materia nāq̄z
nā dicit: q: huius nature que est forma susceptibilis est, si

Mā duplex.

militer aūt generatiōes siue pullulationes ⁊ etiā ipsa muta
tio generari vocata nature dicunt: q: sunt motus siue mu/
tationes ab ea vel ad eā: similr id qō est p̄n''' motus eorum
que a nā sunt dicitur natura: q: est talis forma. existēs autē
ptāte aut pfectione: potestate quidē qñ non mouet actuali/
ter: pōt tā mouere: perfectione aūt quando mouet ꝟm effe/
ctum motus. Nec ergo dicta sint de modis nature.

¶ Cap. 6'''. De modis necessarij.

Tex. cō. 6.

Necessarium aūt post hoc distinguemus: qm̄ lz
necessariū simplr nō sit nisi id qō est cā: tamen
nō dicit causalitatis modo cām. Et minus di
cit eam q̄ꝫ natura que aliqd bz efficientis ⁊ for
me sicut dirimus. dicimus ergo: q̄ necessariū
aliquādo dicit sine quo viuere viuentib⁹ non
cōtingit: ⁊ est ad vitā coelemētale ⁊ tenet se tā ex parte ma
terie sicut spirare interiori vel exteriori spiritu. Et cib⁹ ani
maliuz ad vitā dicitur esse quoddā necessariū er parte cor/
por viuor: sine hijs eniz impossibile est viuere. Quid aūt
sit spirare spiritu interiori: qō necessariū est oibus viuenti/
bus. ⁊ quid sit spirare spiritu exteriori dirimus in libro no/
stro de spiritu ⁊ respiratiōe. Et alio modo dicit necessariuz
per cōparationez ad cām finalez ⁊ nō materialē. Et hoc vo
catur necessariū suppositionis: q: posito in talibus posterio
ri ꝟm eē necessario inferr prius q̄ est ad illud: quasi via ad
obtinendū vt sine qbus bonū alicuius eē nō cōtingit pp ta/
lem suppositionē necessaria dicunt. Et pro vno accipimus
⁊ eodē modo: siue p hoc detur fieri bonū aut aliqō malum
expelli: aut ēt malū priuari aut cessare nō expulsuz: velut di
cimus nēcium esse bibere pharmaciā: si debeat expelli pu/
tridus humor: vt hō er putrida febre nō laboret: aut alte/
ratus vti nēciuz est: si debeat priuari febris incensa er hu
more alio nō putrefracto. Et sicut dicim⁹ nēcium ad egi/
nā ciuitatē nauigare: vt recipiat pecunia. que ibi non alibi
habitur. Nec enim lz absolute necessaria nō sint: tā suppo/
sito fine tali: si includi debeat sunt necessaria. Et sīl est in
mechanicis ⁊ naturis. Si enim militaris esse debeat neces/
saria est ea que est fabricatiua armor. Et si hō eē debeat:
necesse est ⁊ humor sit cōplexio. ¶ Amplius vim faciens ⁊
ipsa vis siue violentia quādā dicunt iferre necessitatez: hoc
aūt est ꝟm oīmen siue metū ⁊ voluntarem ipediens ꝓprios
actus ⁊ phibens ab his que libere cōcupiscimus. Hoc eni
inuolūtariuz est: cui⁹ p̄n''' est in alio nihil ꝓferēte eo q̄ vim
patit. Et ideo vim patiēs nēciuz dicit: eo q̄ cogat er neces/
sitatez suā ꝓpediente volūtatē: pp qō oē tale necessariuz fle
bile est ⁊ cōtristabile. vnde Euenus poeta dic: q̄ ois res ta
li modo necessaria flebilis facta est. vis eniz ipsa necessitas
quedā est. Et iō Sophocles rector ad piclez dicit: hoc qdē
q̄ suades facio sed vis me ea que iubes facere cogit. Et iō
in ciuilib⁹ ait ꝓtor: qō vi metusue cā fit ratū nō habeo. vide
tur tā hui⁹ necessitas p rectā rōnez esse quoddā incredibile
⁊ inoppinabile. Cum enim opio siue credulitas ꝓordinet
agenda per voluntatē: est necessitas violentie ⁊ motus con
traria motui illi qui ꝟm ꝓberesim est ⁊ ꝓuolūtatez ⁊ preco/
gitationē. Et hoc nēcium sumptū est ꝟm modū cause effi/
cientis ⁊ monētis. ¶ Amplius penes cām formalē sumptuz
nēciuz est: q̄ nō ꝓtingit alr se hīe: hoc eniz dicimus nēcium
sic se habere vt bz. Et hoc nēciuz q̄dā posterior peripathe
ticor vocauerūt debitū sic esse. ⁊ huic opposituz impossibile
esse vocauerūt ꝓhibitum eē. Mediuz aūt cui⁹ esse er alijs
quibusdā pendet caūis vocauerunt possibile: ꝟm hoc ergo
necessariū q̄ est debitū sic esse ⁊ ꝓhibitū nō esse ⁊ non possi
bile adesse ⁊ nō esse: ⁊ alia oia dicunt necessaria. Iste enim
est modus principalis: ⁊ ad istum respiciēdo oia alia ꝓpor/
tionaliter necessitatis nomē accipiūt: id eniz qō patit vim
cuius principiū est in alio dicitur ideo pati vel facere q̄ pa/
titur vel facit necessario: qm̄ nō cōtingit aliter facere vel pa
ti ꝓpter oīmē siue metū vel coactionē: quasi illa existat ne/
cessitatis ratio: ꝓpter quā nō ꝓtingit aliter pati vel facere.
Similiter aūt est in cōcausalibus viuendi ⁊ suppōne boni
q̄ debeat icludi: nā cū aliter nō ꝓtingit hinc qdē bonū fina/
le illinc vō viuere in ꝓcausalib⁹ vel cū nō ꝓtingit eē sine ali/
qb⁹ pro suppositis ea nēcia eē dicimus. Est. n. nēcitas q̄dā
cā ⁊ iurta numer ⁊ ꝓditionē cār sumpta: in his aūt sicut in
z° pbicor oñdim⁹ supposito posteriori nēcio iferr id qō est

prius

pri⁹:tã in pbicis q̃ metãpbicis. Sz in doctrinalib⁹ ⁊ demõ
tiuis p ꝓuersum modũ est nečiuz. ¶ Et iõ ꝑter oia ꝑdicta
opz scire q̃ demõratio est ẽt de nuõ nečioꝝ:eo q̃ demõratum
⁊ demõrans nõ ꝓtigit alr se hẽ si bene ⁊ simplr demõratũ est.
hui⁹ autẽ cã est:q: pria sunt er qb⁹ est demõratio. Sz illa ipole
est alr se hẽ er qb⁹ demõratiuis est syllus:in demõratiõe.n.
q̃:ũdã nečio ẽ diuersa cã ab ipsis p quã demõrant. ⁊ hec sũt
ꝓclusa ⁊ cãta:alioꝝ aũt nulla est cã:sed ipa sunt pp quã alia
sunt er nečitate:er his aũt nečio ꝓcludit:q̃ oium p̃mũ ⁊ q̃
ꝑm oẽm ꝓditionẽ ⁊ ꝓprietatẽ necessitatis est nečiuz est ipm
simpler p̃ⁿ qõ nõ hz cãm:sz est cã oium pria. ¶ Hoc.n.solũ est
qõ nõ ꝓtigit plus hẽ:eo q̃ a nullo aliqd recipit. sz oib⁹ lar
gitẽ qcqd hñt ⁊ sunt.oẽ.n.qõ ab alio recipit q̃cunq̃z mõ ꝓtin
git habere plus ⁊ minus.igitẽ omne tale contingit habere
alr ⁊ alr:qz plus ⁊ minus habetur ⁊ habetur alr ⁊ alr. Qõ
aũt a nullo recipit nullo mõ ꝓtigit plus hẽ q̃ hẽat q̃re nec
alr ⁊ alr ꝓtingit ipm hẽ. Quia si alr ⁊ alr ꝓtingeret ipz hẽ
cõtingeret ipm plus hẽre. ¶ Hoc aũt iõ est:qz cãm nõ hz a q̃
recipiat eẽ vel lumẽ vel bonũ vel aliqd taliũ. Et hoc est er
seipso eẽ debitũ. Si q̃ igitẽ talia sempiterna ⁊ imobilia sint:
sicut in sequẽtib⁹ ⁊ vltimis ptib⁹ hui⁹ sapie ostẽdem⁹:illis
nihil est vi vel ꝑter nãm:cũ oĩs violẽtia ⁊ ꝑter nãm exrũs fit
er q̃dã extriseca ⁊ fortiori cã:⁊ illud vere est necesse cui op
ponitẽ ipole eẽ:qõ ꝓbitũ est eẽ oino:⁊ in se ⁊ in ordine ad
cãz. ¶ Possibile aũt eẽ est duob⁹ modis.est.n.pole eẽ q̃ in
q̃dã alteri⁹ est potẽtia:er q̃ pẽdet eẽ suũ:⁊ hoc mõ oẽ cãtuz
est pole ꝑm nãm suã. Alio mõ dicit pole eẽ q̃ er infirmitate
cãe sue ad esse ⁊ ad non esse se habet:⁊ hoc opponit necessa
rio ꝑm modũ esse sui. Et vtroq̃z mõ dictũ possibile ꝑm esse
suũ pendet er alio:⁊ illi debet esse suũ: ꝓpter qõ oẽ suũ esse
qõ dz alteri est pole ꝑz hoc q̃ dz alteri:qz sic est recipiẽs. Si
aũt aliqd est cã ⁊ cãtũ respcũ diuersoꝝ:hoc nečitatis rõnez
põt hẽ iquãtũ est cã. si sit cã stãs cui⁹ eẽ pp necessitatẽ sui eẽ
seqt aliud cui eẽ attribuit:qz sic largit ⁊ nõ recipit. Et iõ in
ista ꝓsideratione nõ plus hẽre poterit:nec alr ⁊ alr habere.
Sed ꝑm q̃ cãtũ est recipit ⁊ plus habere poterit ⁊ alr ⁊ alr:
⁊ iõ possibile est ⁊ nõ necessariũ. ¶ Hec aũt dicta sunt de ordi
nibus cãꝝ in esse sumptaꝝ er p̃mo motore vsq̃z ad vltimũ:
qõ mouet motũ tñ:in quo stat motus primi motoris:⁊ nõ
sunt dicta de necessario demõstrationũ. In his.n.hz ꝓcluz
er alio accipiat necessitatẽ:tñ est necessariũ nõ hñs plus vt
hñs alr ⁊ alr. ¶ Hec ãt de nečio dcã sẽ. valde.n.erũt vtilia ad
vltimã isti⁹ sapie prẽ:in qua de prima cã erit loquendũ rẽ.

¶ Cap.7ᵐ. De modis vnius.

Tex.cõ.8.

Uãuis aũt iã dixim⁹ de gnque itẽtionib⁹ que
sũt de rõne principioꝝ entis:ꝑm q̃ est ens ne
cessitas.n.cõcomitat cãm:⁊ est q̃dã ꝓprietas
ipsi⁹:⁊ nã est cã q̃dã ⁊ ꝑcipue est cã que pricipa
liter est ꝓsiderãda a pho.primo que est forma.
Causa aũt est pricipiũ entis:⁊ ois cã est p̃nⁿ.
sed nõ ꝓuertit:opz tñ adhuc tractatui isti iserere distõnes
duoꝝ noium que sunt primi itellect⁹ vniuersoꝝ.⁊ iõ princi
pia sunt oium. Et hoc sunt vnũ ⁊ ens:prius tñ distinguem⁹
intẽtionẽ vnius:eo q̃ vnũ a multis entis dicebat eẽ p̃nⁿ.⁊
qz amplioris est diuisõis q̃ ens pp modũ quẽ addit supra
ipm ens. Dicimus q̃ q̃ vnũ cõtori diuisione dicit quã hẽt
tra q̃ aliud dicat vnũ ꝑm accidẽs:⁊ aliud dicat vnũ ꝑm se.
¶ Attendendũ aũt q̃ nihil oino vnit nisi qõ ꝓtinet ⁊ termi
nat:nihil aũt ꝓtinet ⁊ terminat nisi qõ perficit.vnde fit q̃ ni
hil vnit nisi qõ pficit. Ex hoc.n.qõ pficit totũ itra termios
sui esse ꝓcludit:⁊ qõ intra terminũ sui esse ꝓclusum est:vnũ
est:qz in se indiuisum est ⁊ ab alijs est diuisum. ¶ Ex his
aũt facile elicit accidens nihil penitus vnire. Et iõ vnum
ꝑm accidens esse nõ posse per vnionez quã facit accidens:
sed per vnitatẽ quã facit subm. Dicunt q̃ vnũ ꝑm accidẽs
duplr.accidẽs vz subto:⁊ accidẽs accidẽti gratia eiusdem
subti. Et vtrũq̃z hoꝝ est duplr pp duplex subm pticulare.s.
⁊ vniuse:pticulare.n.est accidẽti q̃ coiter accidẽs vocat si
ue accidẽs per accidẽs pricipalr ⁊ maxime substat. Uniuse
aũt est qõ est qdẽ in subto pticlari sicut esse ipsi⁹:accñs aũt
est in eo sicut esse habẽs ab eo. ¶ Hoꝝ aũt oium erẽpla sunt:
qñ subm ⁊ accñs sunt vnũ. sicut si dicã coriscũ ⁊ musicũ esse
vnũ:⁊ coriscũ musicũ eo q̃ idẽ subto est dicere coris⁹ ⁊ mu
sicus ⁊ coris⁹ music⁹. Exẽplũ aũt de vnitate accidẽtis cum
accidẽte est:sicut si dicã ⁊ musicũ ⁊ iustũ eẽ idẽ q̃ iust⁹ mus
cus coris⁹:vnũ.n.dñr oia hec ꝑm accidẽs. Justum qdẽ.n.⁊
musicũ vnũ dñr:qz vni subto accidunt ambo. Music⁹ vo ⁊
coriscus dñr vnũ:qz alterũ alteri accidit. sicr aũt sicut in sub
iecto posita ista sunt vnum per accidẽs:ita etiã mõ quodaz
sunt vnũ si in ꝑdicato ponant:vt si dicã coriscus est coris⁹
musicus.hoc eni vnũ sunt cũ coriscо:qz earũ partiũ que sic
vnũ sunt altera accidit alteri.⁊ similiter est in oratione cõ
plexa:quãdo duo accidẽtia dicunt idẽ:vt si dicã sicut enim
dico in dictione simplici q̃ musicũ est ⁊ idẽ coriscо ꝑdicatũ
de eo:ita dico in oratione q̃ coriscus musicus est idez iusto
coriscо:qz coriscus musicus ꝑdicat de iusto coriscо:pars.n.
vtriusq̃z orationis siue in subto siue in ꝑdicato posita acci
dit eidẽ vni.pars.n. vnius est iustũ ⁊ alteri⁹ est musicũ. Et
hoc ambo accidũt coriscо. Cũ.n.dicit musicũ esse iustuz ni
hil differt:q̃ si dicat coriscо accidere musicũ eo q̃ accidens
accidẽti nõ subijcit nisi gr̃a subti in quo est sicut pz per ante
dicta. Sicr aũt vnũ est per accidẽs siue in noie generis siue
in noie cuiuscũq̃z vniuersalis dicat subto in eẽ accidẽs: vt si di
cã q̃ idẽ est hõ ⁊ musicus homo:hoc.n.est altero duoꝝ mo
doꝝ:aut.n.sic est q̃ vni subiecte sube eristẽti accidit musi
cũ:aut ambo.vz.hõ ⁊ musicus accidũt alicui de numero sin
guloꝝ hoc est singularũ vt coriscо:nõ tñ eidẽ ambo ista in
sũt singlari subto. Sed hoc qdẽ qõ est scõa suba:forsan vt
genus vel sicut spẽs inest:⁊ est nã ⁊ eẽ ipsius.⁊ iõ est in suba
ipsi⁹ aliud vo nõ. Sed aut inest vt habitus sic musicũ ⁊ iu
stũ:aut passio sicut albũ dulce vel aliud tale accidẽs:quecũ
qz ergo ꝑm accidẽs vnũ dñr hoc mõ qui dict⁹ est dñr vnuz.
Eoꝝ aũt que ꝑm se vnũ dñr quedã dicunt vnũ ꝓtinuitatis
eẽntia. Cõtinua aũt dñr coiter quocũq̃z mõ ad vnũ copula
ta:siue per artẽ siue per nãm copulata. Copulata per artẽ:
vt onus qõ ligatione ⁊ ligamẽtis est vnũ er multis copula
tis in vnũ:⁊ lignũ qõ copulat visco siue glutino est vnuz er
multis conglutinatis in vnũ. Et linea ẽt si sit indirecta siue
curua vna dicit. Et etiã hec oia dicunt in cõi ꝓtinẽte vnuz
sicut vnũ dicunt singule partiũ aialis sicut tybia dicit vnũ:
sicut linea indirecta ⁊ brachiũ dicit vnũ er multis cõuisca
tum ⁊ cõglutinatũ:⁊ corpus dicit vnũ sicut ligamẽtis colli
gatũ ad coꝝ sicut ostẽdimus in libris aialium:⁊ in libro qui
de principijs motuũ aialiũ intitulat. Ea autẽ que de nume
ro hoꝝ ꝓtinoꝝ sunt nã vnũ magis vnũ sunt q̃ ea que sunt
arte vnũ. Cõtinuũ vo in nã dicit vnũ cuius motus qui ꝑm
se finis est est vnus:⁊ non possibile est alr esse:sed est vnus
motus qui est vnius indiuisibilis subti:⁊ est indiuisibilis
ꝑm tps.hoc aũt est sicut in hijs que de pricipijs motuũ ani
maliũ disputauim⁹ q̃ est ab imobili vno sicut mot⁹ brachij
totius ab imobili humero:⁊ motus asseyd siue fociliuz ab
imobili cubito:⁊ mot⁹ manus ab imobili rasceta. Et mot⁹
totius corporis ab imobili corde. Tales.n.motus oẽs sunt
ab vno imobili ꝑz vnũ tps idiuisibile ꝑm actũ.nõ.n.in vno
tpe mouet vna ps mẽbri colligati ⁊ in alio alia. Ita q̃ ab i
mobili humero pri⁹ mouetat adiutoriuz ⁊ posteri⁹ asseyd:⁊
deide man⁹:sz hec oia mouent sicr idiuiso tpe. ¶ Hoc q̃ dicto
mõ sũt ꝓtiua. Scõm se ãt sũt ꝓtiua q̃cũq̃z nõ tactu sũt vnũ:
sicut colligata aut ꝓglutinata:qz q̃ tactu sunt vnũ:hoꝝ vlti
ma sunt sicr ⁊ cõtinent hec intra sua vltima nõ copulata ad
vnũ ⁊ eundẽ cõmunẽ terminũ. Et iõ ꝑm se nõ sunt ꝓtinua:
nã si ponis se esse tangẽtia ligna.nõ dices ea esse vnuz cõti
nuatiõe que ꝑm se ⁊ ꝓprie ꝓtinuatio est:siue sint ligna siue
corp⁹ siue aliud q̃ ꝓtinuũ eẽ dicit ꝑm se:ea vo que oino sũt
ꝓtinua ad vnũ cõem terminũ ꝑm se copulata ea simplr sũt
ꝓtiua:q̃uis ẽt hẽant curuitatẽ:magis tñ vna est linea que
nõ hz curuitatẽ ad angulũ:eo q̃ ad vnũ pũctũ est ꝓtinua co
pulatio linee recte qui est terminus ipsi⁹ ad angulũ:eo q̃
ad vnũ pũctũ est ꝓtinua copulatio linee recte q̃ est termin⁹
ipsi⁹:ad angulũ aũt signat situs. Et iõ dicit qõdãmõ in
angulo ⁊ recedit ꝑm aliquẽ modũ ab vnitate. Et sicr ẽt est
in partibus mẽbroꝝ aialium quecũq̃z recta sunt copulata
in vna partium positione magis sunt vnũ q̃ curua ad an
gulũ. sicut tybia inter genu ⁊ thalos:aut femur q̃ est cora
cruris a femore vsq̃z ad genu porrecta. Causa aut q̃ cur
ua minus est cõtinua in mẽbris aialiuz est:qz curue ad an
gulum nõ ꝓtingit vnũ esse motũ totius sed plures:qz vnus
motus est a quolibet musculo immobili vno. Talis autez

Accidens rõ
ne sui nihil hz
vnire.

musculus vn⁹ est post ꝗlibet ſũctura curuature ⁊ recta pp
cãm hui⁹ magis est vnũ ꝗ curua ad angulũ. Curuã vo ⁊ eã
q̃ hz angulũ i mẽbris aialiũ: ⁊ vnã ⁊ nõ vnã eẽ dicim⁹: qz ꝓti
git ⁊ nõ sil eẽ motũ ei⁹ sicẽ qñ mouet motu diuerso diuersoꝝ
ꝓũctoꝝ ad angulũ. Et ꝓtigit ẽt sil eẽ motũ toti⁹ qñ mouet
motu musculi post totũ mẽbꝝ positi ⁊ mouẽtis totũ mẽbꝝ:
recte vo liee i mẽbris aialiũ mot⁹ ẽ sil sp: qz i ea nec vna pti
cula qdẽ mẽsurã hñs i pte gescit: ⁊ i pte mouet: ñ.n. hec ps
qdã sua gescit illa vo mouet. sicut factũt pticle linee curue:
q̃ in pte gescũt ⁊ in pte mouent. ¶ Ampli⁹ alio mõ dr vnũ
spe siue vnũ foia ⁊ hoc dupl'r. aut.n. foia ẽ cã vnitatis repu
gnãs multitudini diuisionis subti p sitũ ⁊ locũ: aut nõ repu
gnat huic mltitudini: hz ptes diuise p diuisionẽ sbti adhuc
recipiũt ꝑdicationẽ toti⁹ sicẽ pus: ⁊ si foia vniẽs subm nõ re
pugnat diuisiõi subti tũc foia suballs i toto nõ ẽ cã vnitatis
toti⁹. Sz poti⁹ cã vnitatis ẽ supficies plana ꝛcana ꝓtinẽtis
corpis extrema: vl' supficies plana ꝓtinẽs itra q̃ ẽ supficies
rotũda corpis ꝓtacti: ⁊ sic dr vnũ subm corpoꝝ simplicitũ for
ma idifferẽs: idifferẽs vo spe siue foia est spẽs q̃ nõ diuidit
ꝑm sensum: vt ps ei⁹ fit hic: ⁊ ps eius fit ibi: hz totũ itra vnã
supficiẽ ꝓtinnat sicut vna aq̃ q̃ in vna supficie aq̃ foia idiffe
rens ꝓtinet: sil'r dr vn⁹ aer ⁊ vna terra: ⁊ sic de alijs simplici
bus hõgeneis. hz subm qõ sic itra vnã supficiẽ ꝓtẽtũ ab ipsa
vnitate supficiei hz vnitatẽ est dupler: aut ẽ pmũ qõ ẽ pmũ
subm oiuz i illo gñe gñaliũ: aut ẽ finale ad finẽ vniuscuiusq
acceptũ: ⁊ ab vtriusq idiuisione p sitũ dr corp⁹ vnũ. vnũ. n.
vnũ dr: ⁊ aq̃ vna ab hui⁹ mẽsure supficiei idiuisiõe ꝑm spẽz:
quã hz subm idiuisuz. Et sil'r liquores oẽs: sic vnum dñr vt
oleũ vnũ ⁊ fluida oia vt lisciuia. ¶ Hec.n. dñr vnũ: non a foia
suballs q̃ diuisiõi nõ repugnat: eo q̃ q̃lz ps aq̃ aq̃ ẽ: ⁊ q̃lz ps
vini vinũ ẽ: hz poti⁹ lõ qz oiuz vltimũ ⁊ pmũ vnũ iubm ⁊ idẽ
ẽ idiuisuz supficieb⁹ secãtib⁹ ⁊ diuidẽtib⁹ ea p sitũ diuersuz.
oia.n. talia vnũ erñtia sũt aq̃ eadẽ: aut idẽ aer p subm pmũ
⁊ vltimũ. ¶ Dico aũt p'''' subm sicut oiuz q̃ sũt aq̃ spẽs aq̃ ẽ
subm pmũ: primũ aũt siue finale subm ꝑm vnũqõq ẽ alte
rũ. opz ãt in his q̃ foia diuisiõi nõ repugnat vtrũq subm
eẽ idiuisuz i vna supficie eẽ ꝓtẽtũ: si vna eẽ dñr hmõi corpa.
¶ Si ãt ẽ foia q̃ diuisiõi repugnat: sicẽ ẽ foia hois cui⁹ nõ q̃lz
ps ẽ hõ. tũc hec aliã hẽbũt vnitatẽ: de q̃ iferi⁹ pseq̃mur: cũ
de illa loq̃mur vnitate q̃ ẽ a tali pfectiõe quã nõ facit ꝓtini
tas ad vnã supficiẽ. sicẽ facit ea de q̃ nũc dirim⁹: hz quã facit
forme pfectio sic ordiatis ptib⁹ attribuẽs eẽ pfectũ. ¶ Hec q̃
sic vna dñr foia subti idiuisiõe. ¶ Dñr ẽt vnũ foia quoꝝ ge
nus ẽ vnũ differẽs oppositis differẽtijs. In hijs.n. gñis nã
vna ertẽsa ad totã dñaꝝ distãtiã vnit. Et in vno retinet qc
qd diuidit dñaꝝ oppõ. Vnũ q̃ ẽt ista dñr. Et id qõ vnit ea
ẽ subm pmũ q̃ differẽtijs supponit: sicut hõ ⁊ equ⁹ ⁊ canis
sũt vnũ qdẽ erñs in eis. Et i qd ꝑdicatũ: qz oia ista sũt aia
lia. nec hoc dico ꝑm hoc q̃ abstrahit ab eis: hz potius ꝑm id
qõ realr in ipsis subiscit differẽtijs. Ostẽdim⁹.n. superius
oia hec in lumine ꝓtelligẽtie agẽtis pmit⁹ eẽ: ⁊ lumẽ ꝓtelligẽ
tie oib⁹ formas attribuere. vnũ aũt est ⁊ vna nã: q̃ in lumie
est ꝓtelligẽtie ab oib⁹ q̃ sub gñe ꝓtinent pticipata ꝑm eẽ aũt
est differẽs. Et hec dña p accñs est: ⁊ ꝑm seipsaz nãm nõ di
uidit gñis: hz hz eẽ vt dirim⁹. ¶ Et mõ ppingssimo ad istũ
modũ dñr vnũ q̃ sũt vnũ in mã dña oppositis formis: hz.n.
gen⁹ nõ fit mã in duob⁹ tñ ad min⁹ mãe est ppingssimũ: q̃ꝝ
vnũ est q̃ mã ẽ formaꝝ pmũ subm sicut ⁊ gen⁹ est subm p'''
dñaꝝ. Secdm est qz sicẽ ⁊ gen⁹ ptãte hz oẽs dñas actu vo nul
lã. Et hec ptãs nõ ipa nã ẽ gñis ⁊ suba: hz est bitualis ꝓcho ꝓfusa ⁊ ipfecta dñaꝝ. ita ⁊ mã ptãte hz foias q̃ ptãs nõ ẽ
ipamet mã. hz ẽ bitualis ꝓfusio ⁊ ꝓchoatio forme ad spẽz idi
stincta ⁊ idetermiata. Et lõ ambit foias oppositas sicẽ ptãs
gñis dñaꝝ ambit oppõnẽ. Est.n. hec ꝓfusio pmirta poten
tie. Et lõ sic nõ ẽ q̃ pheat Z: ita sil'ie: ea aũt q̃ sic gñe aut cõl
mõ ꝑdicto gñis: q̃ ambit dñas oppositas: qñq̃z qdẽ vnũ dñr in cõi
vnũ gñe sup id qõ idẽ dr: hoc aũt dr idẽ si spẽs heat finales
siue spãlissimas supiores. ¶ His q̃ in nuõ singularitũ dem fan
tur. tũc.n. illa sũt eadẽ gñe: qz a gñis diuisione nõ ercũt. nec
ipm gen⁹ diuidũt p dñaz aliq̃. Et lõ cũ idẽ fit a quo nõ dif
fert p dñaz: remanet idẽ gen⁹ cũ illis ꝑm se ⁊ vni⁹ ptãtis: sicẽ
dicim⁹ q̃ hisopleur⁹ q̃ ẽ eq̃ tybiarũ triãgulus duas tybias
eq̃les hñs ⁊ tertiã ieq̃lẽ: ⁊ hisocheles q̃ ẽ eqlaterus triãgu
lus. sunt vnũ in figura q̃ ẽ gen⁹ hz nõ fit vnũ in spe triãguli:
q̃dratũ aũt ⁊ triãgulus nõ sũt vnũ in gñis ptãte. ¶ Et hoc
ꝓbat ex hoc: q̃ figura erit ex figura si ptãs q̃ figura est in fi
gura reducat ad actũ p diuisionẽ: qñ trigonũ est i tetrago
no ptãte. ⁊ si diuidat tetragonũ lineis ductis diagonalr de
angulo vno in sibi oppositũ angulũ q̃drati ꝓtinuum ꝓtinue
fiet in actu trigonũ: hz diuiso trigono nõ erit ex diuisiõe nisi
trigonũ. Et lõ trigonũ ⁊ q̃dratũ nõ sũt eiusdẽ ptãtis ꝓpin
que figure: hz trigonũ ⁊ tetragonũ sunt eiusdẽ ptãtis figure
hz nõ eiusdẽ sunt eẽ in triãgulatiõe. ¶ Sil'r ostẽdẽdo p gñia
qñ eiusdẽ ptãtis sunt in gñe q̃ vno vel vni⁹ gñis agẽte edu
cunt de gñis ptãte: ⁊ sil'r ẽ i formis q̃ sũt ptãte i mã. barũ. n.
oium eadẽ est determiatio q̃ figure est sicut tã dcñ est. Sic
eni erit viuere de eẽ ⁊ sentire erit de viuẽ. ⁊ sic de alijs. ⁊ im
pfectis viuẽ est in sentire ptãte: ⁊ eẽ in viuere ⁊ q̃lz ab alio
educit agẽte. Et lõ ẽ vni⁹ simplicis ptãtis: vnũ.n. agẽs ẽ ad
actũ vite ⁊ vnũ ad actũ sensus ⁊ vnũ ad actũ itellect⁹. Et cũ
dña sit ad ꝓformitatẽ act⁹ agẽtis: pz q̃ p se nõ determiat ni
si ꝓfusionẽ imediate sibi ptãtis. Mediat aũt ptãs alio quo
dã ꝑm nãz pore idiget agẽte q̃ in agẽte scõo est ptãte. Sicut
trigonũ in tetragono. sic.n. eẽ est in vita ⁊ vita in sensu. ⁊ sic
deinceps sic. q̃ idẽ gñe sit determinatũ. ¶ Ampli⁹ aũt vnuz
dñr q̃ꝝ est diffõ vna. Et hec sũt q̃rũcũq̃z rõ diffinitiua que
ipm qd erat eẽ dicit idiuisibilis: hoc est idifferẽs est ad aliã
alteri⁹ rõnẽ ostẽdẽtẽ eẽ ipm ꝑm hoc q̃ qd erat eẽ ipsi⁹: rõnẽ
aũt dico idiuisibilẽ: hoc est idifferẽtẽ ꝑm se.n. rõ diffinitiua
ois est diuisibilis: cũ er gñe fit ⁊ dña vel er gñe. ⁊ eo q̃ est lo
co dñe: q̃ diuisa sunt ꝑm suas nãs: tal'r aũt dicta vnũ dupl'r
sũt vnũ ꝑm q̃ dupl'r ẽ rõ diffinitiua. ¶ Est.n. rõ passiõis: ⁊
rõ subti: ⁊ in rõne qdẽ passiõis subm est loco dñe: ⁊ gen⁹ est
cõe. Si.n. diffiniã claudũ ⁊ symmũ hoc gñe qdẽ eadẽ sũt: qz
vtrũq̃z est curuũ. sed subto solo differẽtia sunt: qz symmũ ẽ
nasi ⁊ claudũ cruris curuitas: ⁊ sic augmẽtatũ ⁊ minutũ idẽ
sũt: qñ vtrũq̃z est passio eiusdẽ subti: augmẽtũ.n. est erisẽ
tis magnitudinis additamẽtum. Minutio aũt est erñtẽ
tis magnitudinis decremẽtuz: id aũt qõ augeẽ ⁊ minuit tã est
penit⁹ idẽ in vtroq̃z. Et sic eiusdẽ est diffõnis id qõ augeẽ.
Et id qõ minuit hoc.n. est erñs subti magnitudo. Sic etiã
est vna rõ in differẽtijs spẽi vni⁹ in supficieb⁹: sicut indiffe
rẽs rõ est supficiei planaruz: siue sint vna linea siue plurib⁹
ꝓtẽte. Est.n. plana supra quã nõ eleuat ãgulus: i diffõnib⁹
aũt subtoꝝ hoc planissimũ est q̃ eadẽ sunt diffõne: q̃ꝝ diffi
nitiões sunt idifferẽtes: sicut ensis ⁊ mucro sunt vnuz: oino
vo siue vniuersalr in talib⁹ ea sunt vnum diffõne: q̃ꝝ itelli
gentia idiuisibilis est siue idifferẽs est: que est formalr itel
ligẽs qd erat eẽ ita q̃ nõ possit separi in aliq̃ essentiali quo
vni ⁊ nõ alteri ꝓueniat in tpe aliq̃ vel in aliq̃ loco neq̃z aliq̃
rõne: ⁊ hec sunt marie vnũ iter ea que ꝑm formã sunt vnũ:
iter oia tñ ea magis sunt vnũ que diffinitiones simpliciter
habẽt. Et hec sunt in gñe subẽ. vnde subẽ indifferẽtes ꝑm
rõnẽ marime ꝑm formã vnuz sunt. vniulr autẽ oia inde no
men ⁊ rõnẽ vnius accipiunt: vnde indiuisionẽ habẽt: vt si
inquãtuz homo vnicã per formã hois nõ hz diuisionez oia
sub forma hois vnita sunt vnus homo. ¶ Si autẽ sunt in
diuisa inquãtuz aial ambitu aialis vnita sunt vnuz aial: si
cut ea que gñe sunt vnuz. ⁊ si sunt vnuz per subti mẽsurã si
cut copulata sub vna supficie ad vnius corporis mẽsuram
vnã vnuz sunt corp⁹. sicut dirim⁹ aquã esse vnã ⁊ vinuz vnũ
indiuisione primi ⁊ vltimi subti. igit etiã plura vnuz dicunt
in hoc q̃ faciunt aliqd vnum indiuisum ⁊ indifferẽs. ¶ Hec
enim in nullo vniunt: aut in hoc q̃ patiunt vnuz sicut duo
oculi vnius visus ⁊ due aures vni⁹ auditus: qz vnius sunt
passionis: aut dñr vnuz in ambitu vno quẽ habẽt: aut eẽ in
hoc q̃ vniunt relatiõe ad aliqõ vnũ. Primuz autẽ in oib⁹
hijs modis vni⁹ ꝑm diuersitatẽ ꝑdicamẽtoꝝ est vnuz quo
dñr vnuz q̃ꝝ suba est vna: vna vo talia quoꝝ suba est vna
dñr aut ꝓtiua rõne que mẽsura est subti: aut spe remota vl'
ꝓpinqua: ⁊ ad hãc vnitatẽ reducit vnitas differẽtie: qz nõ
sunt vnũ differẽtia nisi que spe sũt vna: aut sũt vna rõne dif
finitiua. ea aũt q̃ plura sũt istis opposita per id vñ diuisionẽ
hñt pla sũt: ⁊ hoc est qz aut nuõ sũt plura solũ: aut qz sũt ꝓti
nua: aut qz sũt q̃ꝝ spẽs nõ est vna aut q̃ꝝ rõ diffinitiua nõ ẽ
vna. ¶ Ampli⁹ aũt adhuc vnũ foia toti⁹ vt totũ ⁊ perfectũ
idẽ ẽ: ꝓtigit aũt aliqñ q̃ vnũ dicim⁹ totũ si q̃ttitas ei⁹ est cõ-

Ter.cõ.9.

Ter.cõ.10.

Mõ qsto gen⁹ in duob⁹ pcipue mãe assimilatur.

Ter.cõ.11.

tinua: sicut in his q̃ diuisa nomẽ ⁊ rõnẽ hñt toti⁹: sicut dicim⁹ vnã aquã ⁊tinuitate subti pmi vel vltimi eẽ vnã. Cõtingit aũt aliqñ q̃ nõ possum⁹ vnũ dicẽ pp talẽ ⁊tinuitatẽ: eo q̃ ipa nõ est cã vni⁹: ⁊tigit aũt hoc q̃. vz. ex vna ⁊tinuitate nõ vnũ dicim⁹. si istud qõ vnũ dicim⁹ nõ hz vnã spẽm pter ⁊tinuitatẽ q̃ ipa res dr vna. sicut nõ dicim⁹ vnũ calceũ lz videam⁹ ⁊tinuitate q̃dã ad sl̃itudinẽ vnã cõpositas ⁊ ⁊tinuas eẽ: q̃ltercũq̃ ⁊tingit ptes calciamẽti si nõ sũt cõposite pp cõtinuitatẽ solã: sz poti⁹ sic vt est calciamẽtũ ⁊ spẽm hz calcei q̃ dat eẽ calciamẽto iquãtũ calciamẽtũ est. Nec. n. spẽs est pp ⁊tinuitatẽ: ita q̃ ab ipa ⁊tinuitate calciamẽtũ nõ hz eẽ ⁊ rõnẽ calciamẽti. Et tũ cũ ois vnitas sit a forma: tã est vnũ calciamẽtũ qñ vltra ⁊tinuitatẽ talẽ attingit formã: pp qõ ⁊ ipa circuli linea ⁊ iter oẽs lineas hoc mõ vnitatis est marie vna: eo q̃ tota ⁊ pfecta est. pfectũ aũt est cui ad cõplemẽtũ nihil deest. Et iõ nihil sibi addi põt. lineis aũt rectis ⁊ curuis in eadẽ forma q̃ sunt addi aliqd: ⁊ minui ab ipsis aliqd põt: sz circulari nihil addi põt vel minui pm formã q̃ circularis est. hoc aũt in primo de celo ⁊ mũdo perfectius ostensum est.

¶ Cap. 8m. Est digressio declarans quidditatez vnius pm qõ est principium numeri.

Nũ aũt pter iductos modos sumptũ est id qõ est pn'm nũeri. Et hoc valde difficile est determinare p eius ꝓpriã diffinitionẽ ⁊ naturã. Si eni dicim⁹ sic qõ est idiuisibile nõ hñs põnẽ in ptib⁹: idẽ erit dcm̃ q̃ vnũ est qõ nõ diuidit positiõe carẽs: sz qõ nõ diuidit ꝓuertit pm itellectũ cũ hoc q̃ nõ multiplicat: cũ hoc ꝓstat q̃ nihil est cã nũeri ⁊ multitudinis nisi diuisio. sic q̃ dicẽdo multitudo ⁊ nũerus sunt in diffõne vni⁹ qõ est icõueniẽs: cũ vnũ sit pn'm sui iteratiõe ⁊ aggregatiõe ⁊ ꝓstituens numerũ ⁊ multitudinẽ. ¶ Ampli⁹ q̃cũq̃ diffõne diffinit multitudo siue nũer⁹ semp in diffõne illa ponit vnũ. Multitudo. n. est illud qõ aggregat ex vno vel vnitatib⁹. Cadet q̃ vnũ in diffõne multitudinis ⁊ nũeri: ⁊ ẽt alio mõ videt peccare diffinitio qr cũ dicit q̃ multitudo vel nũer⁹ ẽ aggregatũ ex vno: cũ aggregatũ nõ sit aliqd aliũ q̃ ipa multitudo vel nũer⁹ ponit idẽ sub alio noie in diffõne sui ipsi⁹. ¶ Ampli⁹ si aggregatũ ẽ aliqd itelligibile vl diffinibile hoc nõ põt itelligi nisi p mltitudinẽ ⁊ nũer. Et sic ista circulariter diffinit̃ seinuicẽ. ¶ Si ãt sic dicam⁹ nũer⁹ ẽ mltitudo nũerata vl mẽsurata p vnũ: tã cadit vnitas in diffõne nũeri. Et i eadẽ diffõne ponit nũerata q̃ nõ itelligit sine nuõ. Et cadit i ea mltitudo q̃ ẽ idẽ cũ nũero: ⁊ hec oia valde absurda sũt in ea q̃ va ⁊ ppa ẽ rei diffõ. Si qs forte adhoc velit dicẽ: q̃ cũ dr q̃ nũer⁹ est mltitudo mẽsurata vel aggregata ex vno: mltitudo ẽ vt gen⁹ nũeri. qñ mltitudo ẽ i mltis q̃ nõ sũt nũer⁹ vt in canib⁹ ⁊ hoib⁹ est ridiculosuz: qñ mltitudo nõ ẽ in illis nisi sicut in subtis mẽsuratis p eã. Et in illis p eũdẽ modũ ẽ ẽt numer⁹. ⁊ iõ pz q̃ mltitudo nõ ẽ aliqd pter nũerũ nuõ cõius. ¶ Sũt aũt aliq oia iducta putãtes euadẽ diffinitẽdo nũer: q̃ nũer⁹ sit q̃ltitas discreta hñs ordinẽ ⁊ nõ euadũt: qñ discretũ hñs ordinẽ nõ itelligit nisi ex nuõ. ¶ Ordo. n. nũeralis est quẽ hz q̃ a nuõ determiat. Cum dr pm⁹ secũdus terti⁹ q̃rt⁹. ⁊ sic spẽs ordis illi⁹ determiat a spẽb⁹ nũeri. ita ordo ipse determiat ab ipo nuõ. Adhuc ãt cũ discretũ dr ẽ idẽ q̃ multũ ⁊ nũeratũ. Et hoc iterũ nõ itelligit nisi p diuisionẽ: q̃ est cã nũeri sic docuim⁹ i 3° phicor: p oia q̃ iducta pz q̃ difficile ẽ valde inuenire qdditatẽ vni⁹ hz qõ ẽ nũeri pn'm. cũ tũ hoc sit eẽ vni⁹ ꝓpriũ: qõ est pn'm nũeri eẽ: ⁊ cũ nũer⁹ sit accñs opz ipm vnũ qõ ẽ pn'm nũeri de nã accñtis eẽ. ¶ Nos q̃ in hijs sine pĩudicio meliozis snie dicim⁹ supponẽtes q̃dã q̃ tã aũdirim⁹: q̃ cũ dicim⁹ vnũ aut ẽ adeo simpler q̃ ipz ꝓstituit i eẽ ⁊ vni⁹ eẽ ipa idiuisibilitate: aut pter idiuisibilitatẽ ꝓstituit ineẽ q̃dã alia nã sui gñis: ⁊ si qdẽ pter indiuisibilitatẽ a nã ꝓstituit in eẽ sui gñis: aut hec ẽ nã corpis q̃dã aut nõ. Et si qdẽ est nã corpis siue q̃ltitatis corpee siue ẽt põnis tũc ẽ pũct⁹. Si aũt ẽ alia nã q̃cũq̃ tũc est idiuisibile p̃ illi⁹ gñis cui⁹ est nã ꝓstituẽs ipm: ⁊ hoc forte in gñe subẽ ẽ itelligẽtia: ⁊ i gñib⁹ alijs alia nã ad quã fit resolo ipsor que sũt in gñe illo sicut ad primũ. Si ãt nullo nisi ipa ꝓstituit indiuisibilitate. Et ipa idiuisibilitatis rõ nõ ad aliqd determinata est rõ ipsi⁹ sic ẽ vnitas que est principiũ numeri. Qr aũt hoc sit accidẽs sic probatur. Quãuis eni sicut iam dudũ diximus vnuz cum ente cõuertat ⁊ ipsa forma rei rem terminans sit vnitas ipsius. Tamẽ ex hoc q̃ qõlibet sic in se terminatũ est sequit ipsuz idiuisibilitas que pm nãm est post esse ipsi⁹: q̃ aũt posteri⁹ est ipso esse neq̃ genus neq̃ differẽtia est. Qõ aũt neq̃ genus neq̃ differẽtia est esse ꝓpũs de nã accidẽtiũ est: indiuisibilitas igit rei de nã accidẽtiũ est. ¶ Qõ aũt sit hec nã discretionis principiũ sic ꝓbat. Discretio est separatio reruz inter se idẽ eni est discernere ⁊ separare. Res aũt separant per hoc q̃ diuidunt ab alijs: sed indiuisibilitas ipsa principiũ separationis est: per idẽ. n. diuidit ab alijs per qõ in se est idiuisibilis. nihil igit diuidit ab alijs: nisi q̃ in se est indiuisibile: det q̃ sit adhuc diuisibile ab alijs: q̃ nõ est diuisum: q̃ in seipso nõ est indiuisibile. datũ aũt erat q̃ fuit idiuisibile. q̃ aũt sit discretũ pmanẽs in suis ptib⁹ per hoc pz: qr indiuisibilitates pmanẽt reb⁹ pmanẽtib⁹. Est q̃ hec vnitas que est principiũ nũeri accidẽs: q̃ ⁊ nũerus accidẽs q̃ est collectio taliter discretor: ⁊ habẽt pmanẽtiã in suis ptibus ꝓpter idiuisibilitates pmanẽtes: ⁊ sic inuentũ est veruz esse vnius qõ est principiũ nũeri: ⁊ verũ esse nũeri. ¶ Incidit aũt hec qõ grauis: ⁊ ñ dissimulãda. Querit: vtr vnitas q̃ vt dicit Euclides q̃libet res dicit vna sit separabilis ab ipsa re vel nõ. si. n. det q̃ sit separabilis: iõ q̃ cum nec sit genus nec differẽtia nõ est in re sicut q̃dã pars. Et ita videt a re posse separari: det separata esse. res aũt a q̃ separata est: aut est vna aut nõ vna. si det q̃ nõ est vna cũ re inesse supposita ad nõ vnũ sequit esse multa erit ipsa res multa: qõ est absurdũ. diuisio. n. est cã nũeri: nulla aũt diuisio est facta in re ex eo q̃ ab ea separat vnitas. Si ãt det qõ est adhuc vna tũc sequit q̃ alia vnitate est vna ⁊ illã habuit ante separationẽ prioris vnitatis. Et tũc habuit duas vnitates: due aũt vnitates faciunt duo: q̃ vna res tunc fuit duo qõ absurduz est. ¶ Amplius de ipsa querat separata vnitate: aut eni aliqd predicat de ipsa aut nihil. cõstat q̃ aliquid pdicat de ipsa: qr ad minus pdicat ens de ipsa vt dicat vnitas est ens. Et de illo ente quero vtr sit suba vel accidẽs. si det eẽ accidẽs: cũ igit ⁊ ipsa sit accidẽs: accidẽs qõ est vnitas per accidẽs ponit circa ea que dicunt vna qõ est absurdum. Si aũt est suba: tũc vnitas per subam alicz accidit vnis qõ est absurdissimũ. ¶ Sil̃r querit vtr illud ens: qõ pdicat de vnitate sit vnũ vel nõ: ⁊ de ipa ⁊ de vnitate subiecta multa sequunt icõueniẽtia: vnitas aũt per vnitatẽ applicabit vni ⁊ sic eẽnt due vnitates vel plures in eodẽ. Et mlta alia hmõi sequũtur inconuenientia. ¶ Et ideo dõm q̃ vnitas nullo mõ separat ab vnis: lz eni pm q̃ principiuz numeri est nõ sit pars que sit gen⁹ vel differẽtia: tñ manat hoc accidẽs qõ est indiuisibilitas siue vnitas de differẽtie ꝓprio actu qui est terminare ⁊ finire etiã ad terminũ potẽtie ⁊ act⁹. ¶ Et qr iste actus differẽtie rez nõ relinquit: ideo vnitas qua quelibet res dicit vna rem ipsam nunq̃z relingt. ⁊ si querit cuz dicit vnitas est: vel vnitas est ens quid de vnitate pdicet. dicendum mihi videt ipm esse indiuisibilitatis: ⁊ nihil aliud hoc aũt esse est accidens per modũ suprdictũ: ⁊ nõ aliter. qr si daret q̃ esse alicuius generis ibi pdicaret: tũc hoc eẽt substantia vel accidẽs. Et hoc esset esse vnitatis. Et qõcunq̃z hoz daret sequeret icõueniẽs: qr si diceret q̃ hoc esse sit de nã accidẽtis: tũc per nãz accidẽtis ꝓstitueret numer⁹ subarũ: ⁊ si daret q̃ esset nã sube: tũc nũer⁹ q̃ est collectio vnitatum per nãm subẽ poneret circa accidẽtia qñ nũerant: ⁊ sic suba accideret accidẽti: qõ valde icõueniẽs est ⁊ absurdũ. Et iõ sicut dixim⁹ vnitas per nihil ita penit⁹ ꝓstituit in esse vnitatis nisi per ipsam indiuisibilitatẽ: ⁊ cũ dicit vnitas est ens eẽ idiuisibilitate illi⁹ pdicat de ipa: ⁊ nihil aliõ penit⁹. Et q̃ a pn'o q̃rit ꝑ hmõi assignatiõib⁹ vnitas ẽ pn'm nũeri: ⁊ nũer⁹ ẽ mltitudo nũerata vl mẽsurata p vnũ ⁊ hmõi: dõm nihil hoz eẽ verã diffõnẽ lz assignatiões q̃dã sit. Et ꝑ hui⁹ ꝓtib⁹ erit tractãdũ. ad pntẽ. n. itẽtionẽ suffit qõ nũc dcm̃ ẽ.

¶ Cap. 9m. De modis vnius indiuisibilis quantitate aut specie siue forma.

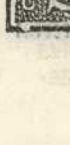

Secũdũ ea q̃ q̃ nũc dicta sũt vni eẽ ⁊ qdditas est eẽ pn'm nũeri. In oi. n. re pma mensura ⁊ id qõ prio est mẽsurãs: est pn'm: qr hoc notũ facit totũ sciri. Q̃ aũt pn'm mẽsurãs totũ eẽ relinq̃t qr alr nõ vt mẽsura alijs applicaret. Nã q̃ primo agnoscim⁹ hoc ẽ mẽsura eor q̃ cognoscũ-

An vnitas sit separabilis a re q̃ dicitur vna.

Euasio alior.

Improbatio

Solutio ppa.

Ter. ō. 12.

tur per ipm in quolibet gne. Principiū aūt eē qd̄ noscit in q̄ libet est vnū ⁊ idiuisibile pmū eē ad qd̄ fit resolutio oiuz eo rū q̄ verificanť. Et hoc est vnitas ⁊ indiuisibilitas cuiusl̄z gnis: vnūqd̄ qz.n. cognoscit p suū terminuz: termin⁹ aūt est vnitas ipsi⁹: sicut pz p antedicta: sz hoc vnuz qd̄ est termin⁹ cuiusl̄z nō est vnū in oib⁹ gnib⁹: hinc.n. in musicis est vnuz mēsura oium discretiue hoc est nota discreta mēsura toti⁹ q̄ iteratōe sua mēsurat nouē notas siue neumata. Et illinc in orthographia est pmū pn''' idiuisibile vocalis simplicissi ma vel ꝓsonās grauitatis: aut iterū est aliqd idiuisibile pri mū mēsurās diuersum a pdictis: ⁊ lz hoc nō sit indiuisibile pm rē: est tm indiuisibile pōne vt pondns graui vel aliquod aliō. Sicr est aliud idiuisibile mēsurās motū: ⁊ hoc est mo tus velocissim⁹ q̄ oēs alij mot⁹ nūeranť: ⁊ hoc ē mot⁹ diur nus: in oib⁹ q̄ ⁊ vbicūq̄ est vnū idiuisibile qd̄ iteratū mēsu rat ea q̄ sūt sut gnis vt ātus est cātus ascēdēdo tono mēsu rať: ⁊ quāta est lra vl vox vocali lōga vel breui mēsurať. Et ātā est grauitas minimo pōdere mēsurať. Et quātus est mot⁹ mēsurať minimo motu. Est.n. diurnus vel horanus. Et hoc accipiť ad ptes primi mot⁹. Cū q̄ in oib⁹ ita fit erit ēt in ātitate nūeri discreta: vnū p''' pn''' totā mēsurās nūeri ātitatē: ⁊ illi⁹ eē: ⁊ qddītas: est pn''' nūeri eē: in oib⁹.n. sicut dirim⁹ est vnū mēsurās primū. Et hoc aut ātitate est indi uisibile vnū: aut spē est idiuisibile vnū pm diuersitatē eorū quoꝝ ipm vnū est mēsura ⁊ pn'''. Illud ergo vnū qd̄ est vnū pm quātitatē: ⁊ est idiuisibile ātitatū vt ātitatū in ipsa nā quātitatis acceptarū est duplex: quodā.n. idiuisibile nō ha bens positionē a sola idiuisibilitate est habēs esse ⁊ rōnē est vnitas: aliud vo qd̄ hz positionē a qua hz eē ⁊ rōnē est pun ctū. Et forte aliō adhuc: q̄ nō est quātitatis vt quātitatis sed subē vt suba est prima forma que est itelligētia: ⁊ sic est in alijs generib⁹: lz eni in oib⁹ generib⁹ indiuisibile primuz redd at ātitatē esse illius generis: tm nō semp reddit quāti tatē vt ātitatē: nec reddit eā iteratū sup ātitatē: qz sic pun ctū mēsurat ꝓtinuū qd̄ est ipossibile: sed reddit eā mō principij determinantis esse principiati: sicut indiuisibile qd̄ est principiū ꝓtinui per hoc q̄ est terminus linee pm lineā vni ca dictione diuisibilē duas habere idiuisiones. Et per hoc scit: q̄ nō est quātitas nisi pm longitudinē fluens a puncto motu imaginationis puncti. Et per hoc q̄ superficies ter minat ad lineā terminatā puncto facit scīri quātitatē: que est superficies que est indiuisa vnica indiuisione profundi duabus aūt diuisionibus diuisibilis. Et iō scit q̄ est quan titas fluens a linea motu linee imaginario. Et per hoc q̄ est supficies terminus corporis supficies dico terminata li nea que terminat pūcto scit q̄ corp⁹ est in toto pfecta ātitas: nullo mō indiuisibilis fluens a motu imaginario supfi ciei facta ēt ꝓuersione in hijs tūc duale diuisibile indiuisio ne est supficies: vnicū aūt pm diuisionē est linea: nullaten⁹ aūt diuisibile ē pūctū ⁊ vnitas. Hoc.n. qd̄ nō hz pōnē ē vni tas: illō vo qd̄ hz pōnē est pūctū. Et iō ꝓtigit q̄ mot⁹ imagi nari⁹ pūcti facit ꝓtinuū: qz eē suū est a pōne ⁊ nō ab indiuisi bilitate. Sed mot⁹ imaginari⁹ vnitatis facit discretū qz eē suū a sola ⁊ simplici est idiuisibilitate q̄ nihil est ꝓtinui. Et qz eē illi⁹ idiuisibilitatis oēm rē iquātū est vna est ꝓnis per vnā rōnē iō est vn⁹ nūer⁹ ⁊ vnic⁹ q̄ oia nūeram⁹. Et nisi ita dicat oporteret ꝓcedē q̄ ali⁹ est nūer⁹ subē: ⁊ alius accētū pm diuersa gnia: sicut vnū terminās aliud est subē ⁊ aliō ac cidētū. Hoc.n. vnū qd̄ est aliō ⁊ aliqd pm diuersitatē ge nerū nō ē pn''' nec a sola ⁊ simplici idiuisibilitate eē accipit: sz poti⁹ ab ipa rei foia put est termin⁹: sicut sepe in aū habi tis dcm est. p dicta q̄ scit nā vnitatis ⁊ nūeri ātū ptinet ad istā itētionē q̄ rerū gnia in eē hz pducē ⁊ ineē stabilire: ⁊ nu merū sic in eē stabilitū deinceps accipiat arithmetic⁹: ⁊ ꝓsi deret ptes ei⁹ ⁊ dītas ⁊ passiōes. hec q̄ dicta sint de idiuisibi li qd̄ est ātitatis vt ātitatis: dirim⁹ aūt q̄ vnū ē idiuisibi le aut ātitate aut spē. Spē q̄ distiguētes vnū dicim⁹: q̄ q̄dā sūt pm nūerū vnū: q̄dā aūt pm spēm sūt vnū: ⁊ q̄dā gne sūt vnū. Et q̄dā analogia vnū: siue ꝓportiōe. Numero qdē sūt noia vni⁹ pm nūerū hois. Spē aūt sūt vnū: q̄ꝝ rō diffini tiua vna est sicut sor. ⁊ plato. gne aūt sunt vnum: quoꝝ eadē est figura pdicatiōis: sicut hō ⁊ equus: dico aūt figurā pdi catiōis cādē qm̄ sicut figura vna est q̄ linea vel lineis termi nať: ita ptās est gnis differētijs ad spēm vel spēs termina ta q̄. n. sic sūt sub gnis ptāte vna. In vna sūt ātitate illi⁹ am bit⁹ gnis. Hec.n. trāslatio similitudinis facit gnis ambitū appellari figurā pdicatiōis. Scōz analogiā.n. sunt vnū: q̄cū q̄z se habēt in vna habitudine aliud ⁊ aliud vt sicut tria ad vnū: ita ser ad ātuor. Et sicut gubernator nauis ad nauez: ita rector ciuitatis ad ciuitatem. Et in hijs ⁊ talibus vnis semp posterior: a sequunť ad pcedētia: q̄cūq̄z.n. nuō sūt vnū ēt spē sūt vnū: sed nō ꝓuertiť q̄ oia q̄cūq̄ spē sunt vnū: sint ēt vnū nuō. Quedā.n. sūt spē vnū que nō vnū nuō sunt: sicut ea quoꝝ mā est diuersa ⁊ forma vna vt sor. ⁊ plato. Quedaz etiaz que sunt vnū nuō sunt vnū spē: sicut ea quoꝝ tota mā pm potētiā est itra formā: ⁊ nihil de eadē pm potētiā ad for mā ē extra sicut sol ⁊ celū vl ⁊ mūdus. Et vl quoꝝ nulla ē trāsmutatio adinuicē: ⁊ ēt sicut diffinitio ⁊ diffinitū que sūt eadē nuō: lz verius illa dicanť vnū simpl'r q̄ vnū nuō. Non igiť oia q̄ sūt eadē spē sūt eadē nuō. Et q̄cūq̄z sunt vnū spē sunt eadem gne: sed nō ꝓuertiť: qz nō q̄cūq̄z sunt eadē gne sūt eadē spē: qz bō ⁊ asinus sūt eadē gne: sz nō sūt eadē spē. Et q̄cūq̄z sūt eadē gne sūt eadē ꝓportiōe: sz nō ꝓuertiť q̄ q̄ cūq̄z sūt eadē ꝓportiōe: sint eadē gne. Sz hui⁹ nō est cā quā dicit Auerrois: q̄ vz ꝓportio sit genus qd̄dā qz ꝓportio nō est gen⁹. Sz cā hui⁹ gnis est qz ex oi coitate nāe seqť coitas ꝓportionis: ⁊ non ꝓuertiť. Luz.n. dico sor. ⁊ plato sunt hō vel aial ex ista coitate relinquitur q̄ sortes ⁊ plato sunt sup posita eiusdē gnis vel eiusdē spēi. Conueniunt q̄ sor. ⁊ pla to in hoc q̄ supposita sūt: ⁊ suppositi coitas est coitas ꝓpor tionis: qz est coitas vnius habitudinis duoꝝ vel pluriū in feriorꝝ ad vnā nām cōem. Cunū aūt in hijs ātuor ꝓsidera tur aut in nā simplici aut in ea q̄ ad nām comparať: vel ad aliud. Et per silez cōparationē accipiť vnū ꝓportiōe. si aūt vnuz cātur a nā vna: aut hoc est mā aut forma. si forma aut est totū esse aut nō totū esse sz est potētia ad eē. Et prio qdē mō a mā accipiť vnū nuō. Et 2° mō a forma accipiť vnuz spē. Et 3° mō a forma accipiť vnū gne. Dālā aūt est p hoc q̄ idiuisio est cā vnius: q̄ ⁊ diuisio que est idiuisioni oppo sita cā est multitudinis q̄ est opposita vni. Et qz multa mō oppōnis se hūt ad vnū. Et scim⁹ q̄ si vnū oppositoꝝ dicit multipliciter: q̄ reliquū est multipler: opz q̄ multa ita sint multipliciter dicta sicut vnū. Alia.n. dicunť multa per hoc q̄ nō sūt ꝓtinua per subm primū vel vltimū vel pm aliquez aliū modū ꝓtiui superius determinatū. Alia aūt dicunť multa per hoc q̄ hūt diuersaz mām pm spēm diuersaz: siue illa mā sit prima sicut oium spēꝝ aque ⁊ liquefactibiliuz est vna mā: aut in hoc q̄ hūt māz finalē que prima est diuisaz. Alia ēt dicunť multa qz diuersas hūt rōnes diffinitiuas per formā datas que dicūt qd̄ erat eē: ⁊ vt vl dicat pm oēs defectū vnitatis ante determinate inducit pluralitas que pncipiū est multitudinis cuiusdaz que opponit vni in aliq̄ signatiōe vnius. Hec q̄ de vno ⁊ multo dicta sint ⁊ in eo stabilitū est esse vnius qd̄ est pricipiū nūeri ⁊ stabilitū est eē ipsi⁹ nūeri: ita q̄ non opz nos amplius de hoc in illa scia sol licitari: qm̄ dicta sufficiūt pm hui⁹ sapie pprietatē.

Cap. 10'''. Et est digressio declarans esse numeri: ⁊ q̄liter vnū ꝓstituit nūerū: ⁊ q̄liter duo est multitudinis pn''' ⁊ q̄li ter multitudo: q̄dā est numerus ⁊ qualiter nō est numer⁹.

Cum aūt istius sapie sit stabilire ptes entis q̄s supponūt scie pticulares sicut sepe iaz in ante habitis dirimus. Et nūerus sit vnuz tale ens de q̄ ꝓsiderat arithmetic⁹. Quia iam qd̄ diri mus deesse nūeri digressionē facīēdo cōplebi m⁹ id qd̄ de nuō pm prie phie pprietatē videť eē dōz: sic.n. facilior fit doctrina qm̄ ea q̄ eiusdē sūt nāe simł ponunť: qm̄ bono mō fieri pōt: qz tūc itellect⁹ vni⁹ manifesta tur ex altero. Quia q̄ iā determiatū ē q̄ sit vnitas: q̄ est pn''' nūeri. Et q̄ vnitas hec nō sit sepabilis a rebus vnis: lz rō vnitatis sit i aia abstractiōe itellect⁹ a reb⁹ abstracta: facile est oñdē q̄ vnitas nullo mō pōt eē nūer⁹: qz cū nō sit eē vni tatis aliō ab eē simplicis idiuisibilitatis ⁊ simpler idiuisibi litas nullo mō possit diuidi. Et ois mltitudinis cā sit diuio vnitas nō pōt fieri mltitudo. Ois āt nūer⁹ mltitudo ē q̄dā. vnitas q̄ nullo⁹ pōt eē nūer⁹. si āt ñ pt vnitas eē nūer⁹: ꝓstat q̄ q̄ neqz ē par neqz ipar. Oē.n. qd̄ ē par vl ipar ē nūer⁹: eo q̄ par ⁊ ipar numeri sunt passiōes: in quaꝝ rōne diffinitiua

Nō ꝓ exp̄ōn ē Auerrois.

Nō a quo sumāt diuersitatē vnitas in diuersis gnib⁹.

subm est. Est ꝗ hmõi vnitas principiũ numeri nõ nũerus: ꝓsiderãdũ ꝗ hec est de ipso nuõ qd sit ⁊ qd sint spẽs eius. Et vt meli⁹ itelligat accipiat spẽs aliq̃ nũeri: q: q in vna est in oib⁹ eẽ est necesse. Si.n. sic dicã denarius er septẽ ⁊ trib⁹ cõ stituit: vel denarius est septẽ ⁊ tria nihil. ¶ Ampli⁹ addẽs falsuz est qõ dicit: q: ꝑm hoc denarius eẽt septẽ: ⁊ denarius eẽt tria ⁊ eẽt er septẽ ⁊ trib⁹ qõ falsuz est. Silr ẽt si dicã denarius est septẽ ⁊ tria simul sumpta: hoc iterũ est falsum: q: er quo denarius nõ est septẽ relinquit q denarius nõ est septẽ cũ qbuscũqz alijs. Et vt vniulr dicat vna spẽs nũeri de alia nõ ꝑdicat nec diffinit eã: ⁊ lõ denari⁹ nõ est nouẽ ⁊ vnũ neqz octo ⁊ duo neqz septẽ: ⁊ tria neqz ser ⁊ q̃tuo: neqz quinque ⁊ qnque forte diceret aliqs q denari⁹ est sũma q̃ ercrescit er aggregatione septẽ ⁊ triũ vel ser ⁊ q̃tuo: vel qnque ⁊ qnqz. ¶ Ad hoc aũt dico q hoc qdẽ verum est: sed hec non est diffinitio denarij q est spẽs discreti q est numerus: q: septẽ ⁊ tria que ponunt in illa descriptione eq̃liter sũt ignota sicut ipe denari⁹. Nulla.n. q̃titas diuisibilis nota est nisi per suã mẽsurã primã: ꝓstat aũt septẽ ⁊ tria q̃titates esse diuisibiles: nõ ꝗ certificãt esse alicui⁹ nũeri: ꝑm q hmõi sunt. Mẽsura aũt prima numeri est vnitas aggregatiõe sua certificãs oẽm numeri q̃titatẽ: idẽ aũt est oino in talib⁹ certificans ⁊ ꝓstituẽs in esse aggregatiuo. ꝗ vnitas ⁊ ꝓstituit ⁊ certificat oẽm numeruz. opz ꝗ q denarius sit aggregat⁹ er vno ⁊ vno ⁊ vno ⁊ vno vsqz ad decimã vnitatẽ: nec iterũ erit denarius id qõ sit er vno decies sumpto. ¶ Et hui⁹ sunt onerõnes. quarũ vna est: q: cũ dico decies facio denoiationem de decẽ. ⁊ lõ decẽ noti⁹ est q̃ decies: pp qõ decies nõ cadit in denarij diffinitione. ¶ Alia rõ est: q: si vnũ decies sumat nihil multiplicat nec facit actualẽ discretionẽ: sz denarius ꝓstituit er vnis diuersis que aggregata actualem facũt discretionẽ. idẽ aũt est itelligere de esse cuiusz nũeri. ¶ Sz tũc forte quereret aliqs que sit vnitas q̃ nũerus est vnus cũ dr binarius est vnus ⁊ denari⁹ vnus ⁊ ternarius vnus. Cũ.n. vnũqõqz sua forma ⁊ sua eẽntia sit vnũ: videt q ⁊ numer⁹ hẽat formã q̃ dicit vn⁹. ¶ Ad hoc aũt dõm q cũ nũerus sit in gẽe discreti forma cuiusz nũeri est foꝛa sũme aggregati er vnis siue vnitatib⁹: pp qõ vltia vnitas accepta vt finis in q̃ ⁊ ad quã fintꝗ mot⁹ aggregatiõis est vnitas nũeri ⁊ forma. illa.n. sola est cã indiuisionis talis sũme sicut finis accepta vt dictũ est: habitũ aũt est in prehabitis q idẽ est causa indiuisionis ⁊ vnitatis. Patet ꝗ q hec est cã vnitatis ⁊ ois nũeri. ¶ Ampli⁹ in ꝑhabitis ostẽdim⁹ q vnũ nõ est separabile a reb⁹: q: si separarek adhuc remaneret res vna. Et si separatũ eẽt vnũ a reb⁹ ⁊ itelligerek ꝓiũgi iterũ eẽt res duabus diuersis vnitatibus vna: ⁊ sic eẽt quelibet res vna due res: ⁊ multa alia sequerenꝗ incõueniẽtia. Oino aũt eodem mõ ꝑbat: q nec duo sepabile est ⁊ a reb⁹ duabus nec aliqs alius nũerus separi põt ab ipsis rebus que sũt in nuõ ipso. ¶ Hui⁹ aũt lz sint mlte rõnes: tũ ad pũtẽ itẽtionẽ due sufficiunt: q̃rũ vna est: q iam ꝑbatuz est nũerũ nihil esse penit⁹ nisi discretũ aggregatũ er vno: ⁊ vno: ⁊ sic deinceps: si ꝗ vnũ isepabile est a reb⁹ vnis relinꝗt ⁊ nũerũ isepabilem eẽ. Secũda rõ est: q: q̃cũqz nũerant nõ ventũt in nũez nisi formis suis qb⁹ distinguunt: q̃diu ꝗ saluant in eẽ suo tãdiu adheret eis numer⁹. Si.n. darek hoc accidẽs separi: tũc querat vtrũ sepato binario a duab⁹ ouibus adhuc remanẽt oues due vel nõ. Si adhuc remanẽt due: tunc aliquo binario sũt due: ⁊ ille binarius cũ priore q infuit facit q̃tuo: prius ꝗ q̃tuo: fuerũt: q̃tuo: ꝗ sunt quecũqz duab⁹ binarijs nũerant. Si aũt nõ remanẽt due: tũc segt q nõ remanẽt oues: ⁊ hoc falsuz est cũ accidẽte sepato a subto nõ destruat subm. Idẽ aũt est de alijs numeris: lz aũt hoc mõ isepabilis sit nũer⁹: nõ tũ falsuz oino dicũt nũerũ in aia eẽ dicẽtes. Nõ.n. numeri formalis q nũerus est quo numeram⁹ in aia est. Est aũt quo nũeram⁹ nõ nũerus. Et est quo nũeram⁹ nũerus foꝛaeni idiuisionẽ cãnte nũeram⁹: ⁊ est nõ nũerus. Et coacerua tione vnitatũ nũeramus: ⁊ hec coaceruatio est nũer⁹ numerãs oia: ⁊ hic numerus potissime est in aia: si formalr accipiat ipsa coaceruatio: mãliter vo subm mã dr ⁊ est in reb⁹ nũeratis. ¶ De binario ẽt scire opz spãlr: qõ mathematice de illo loquẽdo ꝑbat nõ ẽ nũer⁹ sz pluralitatis ꝑn⁹. Si.n. nũerus esse deẽ aut erit nũerus simpler: aut cõposit⁹. si antẽ sit nũerus simpler: tũc sequit q nõ diuidit. ⁊ hoc est falsuz.

Qꝛ numerus denari⁹ nõ sit foꝛalr id qõ sit er vno decies sumpto.

Mõ ꝗ vnitate nũer⁹ est vn⁹.

Qꝛ binarius mathematice loquẽdo nõ ẽ nũer⁹ sz pluralitatis ꝑpriũ.

Si aũt sit nũerus cõposit⁹ sequunt duo incõueniẽtia: quoꝛ ꝑmũ est q cõponit er nũeris qbusdã qõ falsum est: alteruz aũt est qõ sequit q nõ sit nũerus prim⁹ nec pluralitatis principiũ. ⁊ hoc est falsum. videt ꝗ q binari⁹ nõ sit nũer⁹. ¶ Ad hoc aũt ꝑm ꝑprietatẽ hui⁹ scie dõm est q dr nũerus duplr. vno mõ ꝑut nũerus ad suũ ordinat principiũ: ⁊ sic oẽ illud est nũerus qõ coaceruat er vnis. Et hoc mõ binari⁹ est numerus. ¶ Alio mõ dicit numerus passionib⁹ substãs numeroꝛ que sunt par ⁊ ipar: ⁊ pfectũ ⁊ diminutũ: ⁊ abundans ⁊ simpler: ⁊ cõpositũ ⁊ hmõi. Et sic binarius nõ est numerus sed pluralitatis principiũ. Et hec est cã q antiqssimi Grãmatici direrũt tres esse numeros. s. singulare dualẽ ⁊ pluralẽ: q: aũt hec scia numerũ ꝑut est ens in pte substãs passionib⁹ nõ ꝓsiderat lõ binariũ dicit esse numerũ. Ois.n. vnitatũ coaceruatio esse hz numeri: esse.n. ꝑm q er primis principijs cãtur ⁊ pẽdet ꝓsiderat iste pbus. Sic aũt sumpto binario numerus est in vltimo paucitatis cõsistens: ⁊ numerus stat in minimo lz respectu maximi nõ stet sed ꝑcedat in infinitũ. ¶ Adhuc aũt ipsa multitudo duplr ꝓsiderat: ⁊ similr multũ ⁊ ẽt paucũ ⁊ paucitas: qm̃ qõlibet istoꝛ põt accipi absolute vel cõparatũ per respectũ ad alterũ. Et sicdẽ absolute accipit tũc nũerus qlibet est multũ qõdã ⁊ multitudo. oẽ eni coaceruatũ er vnis est multũ ⁊ multitudo quedã: si aũt multũ dicat respectũ ad alterũ tũc opponit pauco: ⁊ sic duo erũt paucũ ⁊ nullo mõ multũ. qlibet aũt alter numerus erit multũ ⁊ paucũ respectu diuersoꝛ. Multũ ꝗ ⁊ paucuz sic opponunt sicut correlatiua: vnũ aũt opponit ⁊ pauco ⁊ multo sicut principiũ pricipiato: sicut pz per ea que hic dicta sunt. Nos tũ in sequẽtib⁹ huius sapiẽtie subtilius de his dissere mus. per hoc.n. que hic dicta sunt sufficiẽter scit eẽ nũeri. ⁊ hoc intendimus in hoc qnto li. q stabiliam⁹ ens ⁊ ptes entis ⁊ principia ipsius sicut a principio huius libri diximus.

Qꝛ binarius nictaphice c õ siderat⁹ nũer⁹ dici possit.

Multitudo duplr ꝓsiderat ur.

¶ Cap. ii^m. De modis entis q nec diffiniri nec ꝓscribi põt.

Tex. cõ. 13.

Nos: diffinitionẽ: vel descriptionẽ seu iterp̃tationẽ: seu q̃cũqz assignationẽ hẽre nõ põt: q: p qcqd notificarek hoc esset ens ⁊ minus notũ ⁊ simplr ⁊ quo ad nos: q̃ ens ipm. Et hoc qdẽ pz er hoc q nobis nihil notuz est penitus nisi ens ipm ens esse supponamus. Et sic quo ad nos ens notius est oi eo p qõ posset notificari. ¶ Simpliciter aũt notius esse ꝑbat per hoc: q est simplicissimuz ⁊ primũ: diuidemus ergo ipm dicentes q ens sicut ⁊ vnuz dicit aut ꝑm accidens aut ꝑm se. ꝑm accidens aũt dupliciter vel forte melius tripliciter. Uno quidẽ mõ q vnũ accidens alteri accidere dicit: ꝑpter vnũ subm cui ambo accidunt: sicut dicimus iustũ esse musicũ. ¶ Alio mõ dicit esse ꝑm accidens quãdo accidens subto accidit nõ quidẽ subto primo sed ei q substantialiter in est subto primo: ⁊ per primũ subiectũ subijcit accidenti: sicut dicimus hoiem esse musicum ⁊ musicũ hominem: hoc eni qõdãmõ dicit similiter ei q est musicũ edificatoꝛẽ esse: q: accidit edificatoꝛi musicuz esse: aut ecõuerso accidit musico esse edificatoꝛẽ: in talib⁹ enim hoc esse hoc quãdo vnũ simpliciter inesse alteri dicimus ⁊ nõ inesse: vt genus neqz inesse vt ꝗuertibile q est ꝑpriũ vel diffinitio significat hoc huic accidere ⁊ ineẽ vt accũs: sicut ẽt in z° topicoꝛ est determinatuz: ꝑdicatũ.n. accũtale nihil addit sup ineẽ simplr. Et sic est in hijs que nũc dicta sunt: qñ dicim⁹ hoiem musicũ aut ecõuerso musicũ hoiez: aut ẽt vnũ accũs alteri ineẽ: vt qñ dicim⁹ musicũ albũ aut ecõuerso albũ musicũ. Hoc.n. vltimo inductũ. lõ dicimus esse: q: ambo accũtia eidẽ subto accidũt: aliõ vo dicim⁹ sic vt significemus alterũ ineẽ alteri: q: accidẽs accidit ei qõ est vere ens cõpletũ in seipso. ¶ Tertũ vo dicim⁹ vt qñ dicim⁹ musicũ esse hoiem: lõ hoc dicim⁹: q: huic qõ est homo musicuz accidit: q tũ nõ est primũ subm ipsius. ⁊ similiter etiã dicit ⁊ musicũ albũ eẽ: lõ q: cui accidit musicũ illõ ẽ albũ. ¶ Epilogãdo ergo dicim⁹: q ꝑm accidens dicta sic dicunt: aut eo q: eidẽ enti ambo accidũt. Aut q: enti per se accidens accidit. Aut q: illud cui inest accidens est illi subto idez: de quo predicat accidẽs: sicut secunda suba idẽ subm est sube prime cui proprie inest accidẽs predicatum de ipsa. Scõm se aũt esse siue ens dicunt quecũqz ꝑdicant ꝑm coordinationẽ figure predicamẽtoꝛ: ita q alterũ de altero ꝑdicetur essentialiter vt de subto quotiẽs huiusmodi predicatũ de subto

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Lex.cō.14. dicit tot modis dicit esse ꝑm se: q̃ tale ꝑdicatū: esse q̃dam dicit & significat & diuersitas q̃dē est ex significatione ꝑdicatorū: ly oia q̃d dicāt ꝑdicatorū eni taliū q̃dā signiant aliqd siue subam. Alia signiant q̃le: alia q̃tū. Alia ad aliqd: alia facere. Alia pati: alia vbi: alia q̃n: & alia situ: & alia habitum. & esse q̃dē siue ens signat idē aliqd vniuersq̃ generū horū. cui⁹ ꝓbatio est: q̃ nihil refert dicere hō cōualescēs est vt esse significet in dictione: & hō ꝓualescit: & hō vadēs est aut stans & hō vadit aut stat. In oib⁹. n. adiectiuis quocūq̃ mō significatis principaliter importat accidēs: & secūdario subm. & q̃n ꝑdicat de suba tale esse significat: q̃le ipportat per adiectiuū & nō esse sube. Et iō tale eē ꝑm figuras ꝑdicamētorū variatur. ¶ Amplius aūt: eē & ens signat ipsam rei veritatē. Et hoc dupliciter. vno q̃dē mō in ipa re extra aiam: & extra ferme accepta: & sic veritas rei est ipsa entitas quā hz ex sui pfectione: sic dicim⁹ verū aurū: q̃ pfectionē auri attingūt: & verū hoiem & verū tps & verā mām & hmōi. huic vō oppon̄it pmixtū siue apparens & nō existēs: q̃ vulgariter falsuz vocat & hoc verū cū q̃libet ente ꝓuertit: nec est separabile ab ipso sicut nec vnū. Et hoc ꝓbat per easdē rōnes qb⁹ ꝓbatū est q̃ vnuz nō separat a reb⁹ vnis. Alio mō signat esse veritatē cōpositionis in cōpleriōe sermonis: q̃ in eo q̃ res est vel nō est oio vera vel falsa dicit: & hoc ꝓprie est esse q̃dā: q̃ cōpositio dicit eē potius q̃z ens simpler: q̃ cuz dicim⁹ aliqd esse monstramus ipsa dictione ipm esse verū: & q̃n dicimus nō aliqd esse ipsa dictione monstramus q̃ nō est verum sed falsum. hoc aūt ꝑm similitudinē vnā est in affirmatione & negatione: vt q̃n dicimus q̃ socrates est musicus signamus hoc esse verū. Et q̃n dicimus q̃ sor. est non alb⁹ signam⁹ q̃ nō est verū ipm esse albū. dicim⁹ aūt nō esse diametrū cōmēsurabilē signantes hoc esse falsum: in oib⁹ enim talib⁹ esse & nō esse ꝑm se sunt cā veritatis & falsitatis: q̃uis forte attributio extremorū adinuicē fit accidentalis. ¶ Amplius aūt esse & ens dicit aut potētia effabile aut pfectione effabile siue significabile: horū. n. duorū terminorū siue extremorū & hoc esse dicim⁹ q̃ ꝓprīe est effabile siue significabile de duob⁹ extremis. et hoc esse dicimus q̃ est effabile siue significabile pfectione. Sed in talib⁹ potētia ens est posteri⁹ ens & nō addēs supra generis nāz. pfectione aūt ens est q̃ determinatū est ad esse per diam & formā. dicit tā potestate ens dupliciter: potentia videlz māe & potētia habitualis forme: sicut dicimus scire duplr scz q̃ potens est vti scia ꝑm habitus facultatē: & id q̃ est vtens siue ꝓsiderans. Et hoc mō dicit duplr gescens. ꝑm actū eni quiescēs dicit: cui iam inest ges: & id q̃ potēs est gescē dicit potētia gescēs. Silr aūt dicit hoc ꝑz actū & potētiā in substātijs. In artificialib⁹ eni dicim⁹ idolū Mercurij eē in lapide vel actu vel potentia. Et similr potētia vel actu dicim⁹ in lapide eē medietatē linee vel lineatiōis & idoli. Et dicim⁹ ēt frumētū nōdū ꝑfectū esse actu & potētia ꝑm modū quo actu & potentia dicit esse: q̃ ꝑm aliqd pfectū est & ꝑm vltimū agere nōdū hz pfectionē: sicut puer est vir potētia. In oib⁹ aūt talib⁹ potētia dicit esse q̃ est in potētia ꝓprima: potētia vō ꝓprima est que vnico motu deducit ad actū sicut habitus ad agere & habilis ad habitū: & et de alijs est accipiēdū: q̃n vō res sit potēs & q̃n nō subtilius in sequentib⁹ dicēt. ¶ Hec. n. breuiter dicta sufficiunt. ¶ Est aūt hic nō ꝑtereundū q̃ ens ēt sicut in ante hūc habito libro dirim⁹ etiā cōprehēdit ea que sunt in aia & esse & enti opponit nō ens: nō entis autem q̃ nil oino est nulle sunt spēs nulle differētie nulle ꝓprietates: & nulle comparatiōes. Et si aliqd illorū attribuat nō enti: ꝓz q̃ sibi aliq̃ esse ponat: sicut ponit ei esse q̃n dicit esse signatū in oione vel q̃n dicit altera pars ꝗdictiōis vel aliqd hmōi: & hoc

Dubium. transeo q̃ est manifestuz. ¶ Sed dubitabit forte aliqs de hoc q̃ dirim⁹ q̃ ens diuidit in potētia effabile & actu effabile & vtrūq̃ horū quēdā dirimus esse terminorū: potētia nō

Lex.cō.33. videt effari nisi per actū nec terminū hz nisi actus: potētia diffinit per actū sicut in z° de aia ostēsum est. ¶ Adhuc aūt objciens quis q̃ cū oē diuidēs postū relinquat diuisuz: videbit sequi ꝑm ea que dicta sunt. Si est aliqd potētia ens

Solutio. q̃ ipm fit ens ꝑm se. Est enim entis ꝑm se diuisio in ens potentia & nō in ens actu. ¶ Hec aūt oia & quecūq̃ talia sunt soluunt per hoc q̃ ens ꝑm se sumit hic a nobis per oppositionē ad ens per accidēs. Ens ergo ꝑm se dicit hic q̃n vnū attribuit alteri gratia sui & nō gratia alteri⁹: ita q̃ ipm est de nā illius. ¶ Hoc aūt variabile est dupliciter. s. ꝑm rei principia & ꝑm esse q̃ est in aia de reb⁹ extra. Et siquidē est ꝑm ipsa entis principia: illa dupliciter est accipere: scilz aut ꝑm q̃ sunt diffinitētia vniuliter accepta sic eni dicūt eē q̃ determinabilē figuris ꝑdicamētorū. Et q̃ q̃dā dicūt esse accidentia per hoc ꝓbat q̃ q̃n denominatiue ꝑdicant de substātia esse q̃dā dicūt & illius esse ꝓz accipere principia ꝑm diffinitionē ꝑm primū modū dicendi per se. Et hoc esset ꝑm se determinabilē figuris ꝑdicamētorū. Alio aūt mō accipiunt rei principia ꝑm q̃ ipsam rem cōstituūt. Et hec sunt act⁹ & potentia in oi gne. Quia vō ex inherētia ꝑdicati cū subto cātur esse veritatis rerū significatū in oratiōe: & hec est causa veritatis ꝑm se: & nō ꝑm accidens aliqd: ꝓpter hoc iter primū modū entis ꝑm se qui accipit ex ipsis rerum principijs & z'''' qui etiā accipit ex eisdē principijs ꝑm aliū modū esse cōsideratis interposuimus modū esse ꝑm se quo veritas rerū demōstrat. Q̃d aūt dicit potētia nō esse effabilis nec diffinitionē habere nisi per actū nihil est ad ꝓpositū: q̃ ly nō sit effabilis nisi per actū tā est effabilis & diffinibilis. ¶ Et hoc mō signat modū quēdā esse quē modū nō signat actus: & q̃ dicit diuidēs debere reliquere diuisuz verū est in diuisione vniuoci. hic āt didunt analoga. & iō diuidētia nō simplr relinquūt diuisuz sz relinquūt ipm ꝑm modū quēdā cē.

¶ Tractatus secundus quinti libri metaphysice qui est de substantia & sibi adiunctis.

¶ Capā. p'''. Et est digressio declarās generaliter q̃d est substantia: & que sunt diuisiones eius generales & prime.

Atq̃z nos distinguēdo dicam⁹ modos sube. Oportz nos stabilire subam ꝑm hui⁹ prie pble, ꝓprietatē. Et iō ex pinductis dicim⁹ q̃ eē aut est per eēntiā aut per accīs: eē aūt per accidēs est infinitū: eo q̃ nō sunt infinita que per accīs cōueniūt. eē vō per eēntiā est per eēntialia q̃ sūt finita: & fines eē rei. iter oia aūt que sūt eēntialr suba est primū sicut pz ex pria diuisiōe eē ꝑm se quā in pīti ca. iduximus. Esse. n. ꝑm se est duob⁹ modis in gne: vnū q̃dē eē cui⁹ eēntia acqsita ex sibi eēntialib⁹ est: sz cū ipm sit in aliq̃ nō est in eo sicut q̃dā ps: & ipse est esse sine eo in q̃ est. Et hoc est accīs: & est in subto. Aliō aūt est q̃ est eēntia acqsita ex principijs eēntialib⁹: sz ꝑm eē nō in alio hoc mō eo q̃ non est in subto & hec est suba. Si. n. dareē q̃ suba eēt i subto: tūc q̃rit de isto subto aut. n. hec iterū eēt i subto alio vel nō. Et si diceret q̃ eēt in subto: iterū de illo q̃rereē & abiret hoc in infinitū. Et iō oportz q̃ p'''' accītis subm nō sit in subto pp q̃ dicit Auicē. q̃ suba ē ꝓstituēs eē accītis nō ꝓstituta ab illo: & iō ē eē sube aī eē accītis. Ex hoc tā nō negat accīs eē aliq̃n in accīte: vt velocitas i motu: & rectitudo in linea: & figura in supficie: & accītia ēt dicunt multa & vnū & hmōi plura inuenīunt pp q̃ oportz q̃ ambo accītia talia sint i alio quodā q̃ est subz ambo: q̃ accīs nō substat accīti nisi accīs staret in suba: q̃ ipm eē facit. Et iō nō sufficiēti crediderūt signo qcūq̃z māz eē direrūt oē q̃ substat. ¶ Fuerūt ēt q̃dā q̃ aliq̃ direrūt eē & subam & accīs: sicut ꝑmas elntorū q̃litates direrūt in ipsis elntis eē subas: & i alijs direrūt eē accītia: q̃ ē ipse: q̃ q̃ i se suba ē nō pōt eē accīs respū alicui⁹ alteri⁹: de hijs āt i libro ꝑgeneseos ōtermiatū ē. Ex iductis āt pz q̃ subm ē ens p se pfectū q̃ i se i eē ꝓstituit alterū. Si q̃ ē in alio duplr ē in ipo: aut. n. ē in eo ita q̃ facit ipm eē & est cāre ipz ē in actu: & hoc ē in alio sicut ps cōpositi & ps eē rei. & hec ē foia eēntialis & nō accīs. Aut est in eo nihil ꝓferēs ad eē sz potiⁿ ꝓstitutū in eē p hoc q̃ ē in alio. & hoc ē accīs: & id q̃ prior mō est in alio nō est vt in subto: q̃uis sit vt in māsuba: sed q̃ z° mō est in alio est in alio vt in subto. Sī māsuba nō est i alio vt i subto: iō est suba. sz oē q̃ est i alio: vt in subto est in māe suba. sz nō ꝓuertit: q̃ subm substare nō hz nisi grā māe, ꝓprie loquēdo: sz mā hz illō a seipsa. Ex inductis aūt est accipe q̃dā sube diuisionē: q̃ suba aut est corp⁹ aut nō corp⁹. & si est nō corp⁹ aut est ps corpis aut nō: & si nō est pars corpis: aut hz ꝓiunctionē motoris ad mobile corpus aut nō. Et tūc corpus est suba cōposita pars cor-

Ista opio fuit Alexādri sicē imponit sibi Auerrois. 5. phy. cō. 10.

Esse i alio cōtingit duplr.

poris vna quidē mā ⁊ altera forma: nō pars corporis ꝓiuncta corpori aia itellectualis siue celi siue bois nō coniuncta corpori intelligentia: de omnib⁹ igiḡ substantijs hmōi que vere substātie sunt opz intendere ꝑm omnes suas diuersitates ꝓbando eas esse: ⁊ ostendendo diuersitates ⁊ differentias earum: primum aūt loquamur de substātia corporali.

¶ Cap.z'''. Et est digressio declarans esse substantie corporalis in eo q̄ est corpus.

Tx.cō.15.

Substātia aūt corporea suba vna ꝓtinua non ex athomis cōposita: eo q̄ idiuisibile indiuisibili nō ꝓtinuat: sicut ostēdim⁹ in 7° phyſicor. subaz aūt corporeā cōpositā ex mā ⁊ forma q̄dā direrūt esse q̄ſi diffiniēdo q̄ est corp⁹ suba lōga lata ⁊ pfunda. Qō etiā nos i aūbabitis sepe dirim⁹.

6° phi. tex. cō. primi vsq̄ ad tex. cō. 10.

¶ Cōsiderem⁹ ḡ ipoz vboz itētiōes: ⁊ videamus q̄ūo corp⁹ qō est suba: sit lōgū latū ⁊ pfundū. dicit eni lōgitudo aliq̄ū linea ducta i ꝓtinuū quocūq̄z mō ducta fuerit: ⁊ ꝑm hec linea ⁊ lōgitudo est vna spēcū q̄titatis. Aliq̄ū et dicit lōgitudo maior lineaz superficiē ꝓtinētiū dimēsio. Aliq̄ū itez dicit lōgitudo maior dimēsio extēsa in q̄to quocūq̄z mō extendat: ⁊ siue sint linee siue sint aliq̄d aliud eius cui⁹ q̄titas mēsurat. Aliq̄ū et dicit lōgitudo spatiuz qō est iter caput ⁊ pedes bois: vel iter caput ⁊ caudā alterius aialis: dicit et lōgitudo mūdi spaciū q̄ est iter sursum ⁊ deorsum. Et aliq̄ū dicit lōgitudo climatis ⁊ habitatiōis arc⁹: q̄ iteriacet iter pūctū oriētis ⁊ punctū meridiani cuiuslibet bois. Latitudo et dicit multiplr. Aliq̄ū dicit latitudo ipsa supficies. Et dicit latitudo mēsura minor duarū dimēsionū. Et dicit latitudo spatiū orbis arcus q̄ est iter oriēs ⁊ occidēs: ⁊ dicit latitudo climatis meridiani arcus q̄ est inter eqnoctialē ⁊ zenith capitis cuiuslz bois. pfunditas et dicit multis modis: vno qdē: ⁊ pio mō q̄titas diametri que cōtinuat inter duas supficies: ⁊ hec bz duo noia a supmo ad imū mēsurādo dicit pfūdū: ab imo aūt ad supmū mēsurādo dicit altū siue altitudo. ⁊ dicit pfundū qō est iter aū ⁊ retro aliū: ⁊ dicit pfundū orbis qō est ab austro in aglonē: que sunt aū ⁊ retro mūdi: ⁊ dicit pfundū climatis medius ipsi⁹ i quo sicut in cētro figit diameter pyramidis luminis celestis qō icidit i clima. Isti.n. sunt modi coiores qb⁹ vtūtur phi istis noib⁹ istaz dimēsionū.

¶ Cū aūt dicit corp⁹ lōgū latū ⁊ pfundū nō opz q̄ iste dimēsiones actu sint in ipo. videm⁹ ḡ sphera eē corp⁹ in quo nulla penit⁹ est longitudo siue linea. Qō.n. dicit aris sphere: quē meguar Arabes vocāt q̄ est linea trāsiēs per polos ⁊ cētrū sphere nō assignatur sphere nisi cū moueē: sphera aūt nō est corp⁹: ex hoc q̄ moueē: nec est corp⁹ ex hoc q̄ est sphera: sed p̄n⁹ corporeitatis sunt in ipsa ꝓstituētia eē corporis aū vtrūq̄z illoz: nec iterū opz q̄ corp⁹ in eo q̄ corp⁹ sit terminatū supficie: q̄z si ponamus corp⁹ ifinitū sicut multi posuerūt ipm erit corp⁹: ⁊ non erit supficie terminatū: ⁊ tū ponēs corp⁹ eē ifinitū nō errat in hoc q̄ ipm ponit eē corp⁹: sed in hoc q̄ ipm ponit infinitū esse. nec itez ad eē corpis reqrit: q̄ hēat plures actu supficies p̄ter corpa terminata. est.n. corp⁹ vnica supficie terminatū: qō est sphera. nec opz iterū ad eē corpis ipm eē positū sub celo q̄cūq̄z mō: vt ab ipo recipiat dimēsiōes q̄z ipm celū est corp⁹ ⁊ sic dimēsiōes nō recipit. Ex oib⁹ ḡ hmōi ꝓcludit: q̄ corpis eē nō pēdet ex hēre tres ꝑm actū dimēsiones: ſz poti⁹ corp⁹ est qō aptū est trib⁹ dimēsionib⁹ mēsurari: ita q̄ tres diametri orthogonaliter ad vnū angulū ꝓiūcti mēsurabūt ipm: nec plures pūt in ipso eē orthogonalr in angulo vno ꝓueniētes: lz plures ⁊ ifiniti pūt nō orthogonalr penetrare per ipm. forma aūt hui⁹ aptitudinis facit corp⁹ esse corp⁹: ſz mēsure ꝑm actū in ipso accepte ꝓsequunt eē ipsi⁹ ⁊ ei⁹ subam ⁊ succedūt sibi suba manēte vna ⁊ eadē. Si.n. accipiat cera ⁊ cōprimat: p̄ certo mutant in ea dimēsiones q̄ſū actu in ea: ⁊ tū manet idē corp⁹.

¶ Direrunt aūt qdā q̄ lōgitudo ⁊ spatiū q̄ ertēdit in dimēsiōibus in oi corpe. Et ꝓstat q̄ et hec lōgitudo nō est essentialis corpi: q̄z cubus est corp⁹ ꝓtētū ser supficieb⁹ q̄rū nulla excedit aliā.

Positio aliorum.

¶ Aliq aūt oino iperiti direrūt duplr dici corp⁹ a corporeitate: videlz ⁊ a repletiōe quā vocāt corpalitatē.

Improbatio.

¶ Et p'''' qdē dicūt corp⁹ eē mathematicū: ⁊ z''' corp⁹ phyſicū siue subale: ſz hec vba adeo fatua sūt: qō nō ē de his dignū cū studio itēdē. que.n. dīa sit corpalitatis ⁊ corporeitatis vsq̄z adhuc nō est audita.

¶ Preterea. Si corp⁹ a repletiōe dicit hoc nō distinguit: q̄z oē corp⁹ replet et mathematicū. Si aūt dicūt grossitiē eē repletē: hoc est idiotaz: ⁊ ꝑm hoc aliā nāz corpeitatis habebit ignis ⁊ aliā terra: qō est penit⁹ absurdū. Si āt est aliqō corp⁹ qō retiet ⁊ ꝓseruat ppetuo diuisiōes actuales que sūt in ipo hoc nō habebit a nā corporeitatis ꝑm q̄ est corporeitas: sed a forma pbica addita corporeitati. Ex oib⁹ ḡ inductis ꝓcludit q̄ corp⁹ i eo q̄ corp⁹ est suba corpalis ē suba cōtinua in q̄ pūt poni tres diametri orthogonalr se secātes in oi pte sui: ⁊ ꝗz hāc formā oē corp⁹ eq̄lr est corp⁹ oi corpi. Sz ꝑm mēsurare vel coicare vel hmōi nō oē corp⁹ eq̄liter se hēt oi corpori: q̄z talia accidūt ex demēstionib⁹ disciplinaliū que ꝑm actū accipiunt in corporis actuali q̄titate. ꝓstat etiaz q̄ corp⁹ per formā corpeitatis sub eadē forma corporeitatis est rarefactibile ⁊ cōdēsabile lz nō retineat ꝑm eandē formā dimēstionū ꝑm actuz.

¶ Corpus aūt disciplinale est q̄titas actualiū dimēstionū supficie vel supficieb⁹ terminatū nō ꝑm esse: sed ꝑm rōnē mēsure q̄titatis acceptū. Et hoc ꝓsequit ad corp⁹ ꝓdicto mō acceptū. ⁊ iō est accidēs ipsius: corpori aūt oi sicut ⁊ oi q̄to accidit diuisibilitas rōne ꝓtinuationis quā bz. Et si nō diuidat hoc nō est rōne cōtinuationis sed rōne pbice forme ꝓtinuationi supaddite sicut dirim⁹: forma q̄ ꝓtinuationis forma est mātē corporis: ⁊ hoc ꝓbat per hoc q̄ idē est susceptibile continuatiōis ⁊ discōtinuationis siue ꝓtinuitatis. Cōtinuatio aūt est forma nō susceptibilis icōtinuitatis: q̄ ḡ qō suscipit ꝓtinuationē aliō est ab ipsa cōtinuitate. Et hoc est mā.

¶ Ampli⁹ cū dimēsio ꝓpria passio sit ꝓtinui pz q̄ in ꝓtinuū nō est susceptibile dimēsiōis nisi forte in potētia: sicut et in potētia est ꝓtinuū. Ex his aūt colligit q̄ suba corporea ꝑm q̄ est suba corporea est aliq̄d in potētia ⁊ aliquid in effectu: in potētia. n. est id qō est susceptibilis dimēsiōis ꝑm actū: in actu aūt est corp⁹ ꝓtinuū ⁊ in eo q̄ est ꝓtinuū est oppositū ex forma ꝓtinuitatis ⁊ mā qō est bile que de se eq̄liter se bz ad ꝓtinuū ⁊ icōtinuū lz a ꝓtinuo nunq̄ separet sicut inferius ꝓbabim⁹.

¶ Objicet aūt forte aliquis dicēs q̄ bile corp⁹ est cōpositum ex mā ⁊ forma q̄z bile est in actu suba q̄dā apta ꝓtinuitatis. Igit est suba actu ens ⁊ aptitudinē hās: ⁊ sic est cōposita ex actu ⁊ potētia.

Subalitas bile nihil addit supra bile nisi modū negātis q̄ nō vī eē in subto: ſz tū ꝓdera q̄z tūc rō māe vī eē purū nihil. Porphyrius in coitatib⁹.

¶ Sed ad hoc dōm q̄ subalitas bile nihil addit supra bile nisi modū negatiōis qō nō videt esse in subto. Et iō per hoc q̄ est actu suba: nō ponit in actu alicui⁹ forme. Et per hoc q̄ addit apta ꝓtinuationi nō ponit in actu aliqd eē ſz in potētia. Et iō si hec potētia determinat ad actū corporeitatis indistincte īquātū pūt orthogonalr penetrare tres diametri efficit cōpositū ex mā ⁊ fōa. Corporeitas aūt rursuz determinabilis differētijs corporeitatis que sunt sphericū cubitū ⁊ hmōi ⁊ cū cōparat mā ad hmōi aptitudinē ⁊ actū q̄ ōtermināt aptitudinē illā poti⁹ est cōpō simplicis mātē ad genus ⁊ dīiam q̄z cōpositi ad mām ⁊ formā. Corporeitas.n. ista in se nō differt in aliq̄ corpe: ſz spēs ei⁹ differūt abiuicē. ⁊ hoc iō ē: q̄z sic dicit Porphyri⁹ nulla spē itellecta rō gēis pōt accipi: ḡ cū gēis nā nō pēdeat ex pnciplis spēi: ſz ex hijs q̄ sūt aū oēz spēm: si aūt adueniāt forme pbice: sicut celestis ⁊ terrestris ⁊ calidū ⁊ frigidū ⁊ humidū nō diuidūt corporeitatem: cum nō sint differētie ipsius sed gēitia sicut dictū est.

¶ Cap.z'''. Et est digressio declarans vtz mā prima que est substantia separata esse possit a forma corporeitatis.

Licet aūt corp⁹ sit cōpositū ex mā ⁊ fōa ⁊ corporeitas pria q̄ est fōa sub alis corpis nō fit nisi ꝓtinuitas apta penetrari trib⁹ diametris: tū bile nō est separabile ab hmōi fōa pria ita q̄ realr actu eristat sine ipsa. hoc autē sic ꝓbat. si eni mā pōt separari a fōa corporis prima deē hoc: possibili.n. posito nihil accidit ipōse. Separata ḡ mā aut est diuisibilis actu: aut nō. si aūt est diuisibilis cū diuidit fit ꝓpria passio ꝓtiui ipa mā ē ꝓtinua ⁊ cū nō hēat nisi ꝓtinuitatē corpis seq̄t ipaz eē corp⁹. Dat autē erat ipsaz separata eē a fōa corpis. Si aūt ē idiuisibilis aut idiuisibilitas ē ei ēntialis aut accētalis. Si āt ē ei nālis vel ēntialis nihil vnq̄ pōt recipe ꝗtiū qō falsuz est: q̄z susceptibilis est fōe corpis et per ꝓns susceptibilis est diuisiōis. Si aūt nō est ei nālis: tūc est ei accidētalis ⁊ sic accētale esse est q̄ nō cōstituit per subm in se pfectū qō esse nō pōt.

¶ Ampli⁹ si separat a forma corporis aut est designabilis in loco aut non: si est designa-

bilis in loco cũ omne id qõ realiter in loco designat sit diuisibile sequit mãm diuisibilẽ eẽ. Si aũt nõ est designabilis in loco: aut hz sitũ aut nõ. si hz sitũ tunc est punctus: ⁊ cuz ad oẽ punctũ possit duci linea: linea duceẽ ad ipsam. Si aũt nõ hz sitũ: ⁊ est indiuisibile videamus qõo acquirit formã corporis. Aut eni acquirit eã subito aut successiue. Si acqrit successiue: tũc erit diuisibilis qz oẽ: qõ mouet est diuisibile. Si aũt accipit subito aut accipit eã in omni loco subito: aut in nullo: aut in vno ⁊ nõ in alio. Si aũt diceret ꝙ accipit eam in omni loco: cũ nõ sit causa quare accipiat eã in oi loco nisi qz est in oi loco: ⁊ qõ in oi loco est diuisibile ⁊ ꝗtuz: ꝗ corporis forma inuenit mãm sub forma corporis: qñ venit in eã. nõ aũt põt dici ꝙ nusquã inueniat eã corporis forma qñ accipit eã: qz hoc est ipossibile apud quẽlibet. Si aũt dicat ꝙ in vno ⁊ nõ in alio hoc erit irrationabile etiã fingere volenti. ¶ Si aũt forte dicat aliqs: ꝙ corporis forma dat ei locuz qñ accipit a mã: hoc est in ꝓueniẽs: qz nec oẽ corp⁹ est in loco nec forma corporis dat vnũ locũ potiusq̃ aliũ: cũ nos videamus er mã in vno loco fieri terrã ⁊ in alio ignẽ: ⁊ huius cã nulla esse põt nisi qz forma ignis materie partẽ inuenit in suo loco: ⁊ forma terre vel generãs terrã aliã partẽ mãe inuenit in loco centri vel iuxta centrũ distandi ⁊ circũferẽtia ad centrũ nõ ꝓuenit mãe sine corporeitate. pz ꝗ ꝙ mã a corporeitate nõ est separabilis: ita ꝙ aliquid sine ea actu ens designatũ existat. Sunt aũt qdã qui dicũt diuisionẽ nõ primo ꝓuenire ꝓtinuo sed mãe: assignãtes pro rõne ꝙ partes substantie quedã sunt: ⁊ suba nõ acquirit per accidens: ꝓtinuitas aũt est accidens ꝙ quidẽ hz idiuisibile sit. ¶ Quia tamẽ sapientib⁹ ⁊ inspicientib⁹ debitores sumus dicimus hoc refellendo id qõ est pars esse subaz: sed ꝙ sit in rõne ⁊ esse partis hoc accidit: ⁊ nõ est in cõueniẽs accidens acquiri er accidente: hoc ꝗ obmittentes redeamus ad ꝓpositũ. ¶ Amplius si separari põt mã a forma corporis separareẽ: ⁊ ꝓstat ꝙ separata erit indeterminata: qõ aũt separate mãe ⁊ simplici ꝓuenit essentialiter cõuenit: igit mãe essentiale est esse indeterminatã. palã aũt est mãm fieri determinatã per continuitatis ⁊ mensurarũ acceptionẽ: igit id qõ substantiale ⁊ essentiale est sibi amittit per assumptũ qõ oino esse nõ põt. ¶ Amplius si separabilis est mã a corporeitate: ponam⁹ ꝙ aliquid ei⁹ separeẽ primo: ⁊ postea ab aliqua corporeitate separeẽ aliud. iste due ergo mãe aut sunt per oia idẽ aut diuerse: si sint per omnia idem vnitanẽ. Cum ergo vnita sint aut totũ qõ ꝓuenit est equale parti ꝙ in mãlibus est icõueniens. Aut altera pars destruit: ⁊ non erit assignare qd destruat eã: aut vtraq̃z destruit ⁊ iterũ illius nulla erit rõ. aut opz dicere: ꝙ altera abundat sup alterã ⁊ iterum illius nulla existẽte mẽsura nõ erit assignare rõnẽ. Et oibus aũt his manifestũ est mãm a corporeitate nullo mõ posse separari: ꝙ aũt mã sit maioris vel minoris spatij vel rara vel densa: vel figure huius vel illius hoc hz a forma phica: que separabilis est ab ipsa. ¶ Est aũt aduertendũ: ꝙ mã stans sub forma est vna ⁊ indiuisa forme vnitate: ꝗuis forte vocetur diuidi per accidens. sicut si dicã: ꝙ corporis tacta vna parte nõ est tacta alia ps: vel ꝙ dextra nõ est sinistra: vel inferior nõ est superior: vel alba nõ est nigra. Sed qñ non significat hmõi accidentibus: ⁊ nõ accipit nisi ꝓut forma terminat ⁊ cõtineẽ vna est ⁊ indiuisa: materia ergo actu a forma corporis non separatur.

¶ Cap. 4ᵐ. Et est digressio declarãs qualiter forma causa sit: q̃re actu sit materia: ⁊ que sit causa vnitatis materie ⁊ quid forme propriam attribuit materiam.

Sicut aũt mã non separat a forma ꝓm actũ: ita nec forma ꝓm eẽ separat a mã. Eã aũt nũc dico formã que est forma corporis quocũq̃z mõ sit forma corpis: hz. n. mã in eo ꝙ suba est que est fundamẽtũ diuersa sit a forma: ⁊ forma hz subam referat ad aliã: nec altera sit cã alterius: mã. n. nõ est effectu. Forma aũt ꝓm suã nãm actus est: forma ẽt nõ est cã seu sit in effectu siue in actu: qz forma dat mãe esse in actu ⁊ nõ dat ei eẽ in actu iquãtũ est forma. Hec vel illa. Sed inquãtũ est forma. Et iõ per successionẽ formaruz semp est in actu ⁊ corruptio vnius est gnõ alteri⁹. Et ecõuerso hoc mõ ẽt est in his que nõ generant: mã enim semp est per formã. Et qz forma est cã actu esse mãm: ⁊ mã nõ põt esse in reruz nã nisi sit actu: iõ forma est cã q̃re sit mã. Et iõ sequit si nulla sit forma: ꝙ mã nõ est. Et si non sit mã ꝙ nõ sit mãz mã: qz causa interempta interimit effectũ ⁊ effectus interẽptus cãm interimit: er his aũt accipit ꝙ forma aliquo mõ prior est mã prioritate cause: qz hz non sit cã mãe vel sube in eo ꝙ mã vel suba est: tũ est cã eẽ mãe ⁊ nõ est cãta ab ea. ¶ Queret aũt forte aliqs vtrũ mã sit eadez numero videt. n. ꝙ in ipsa mã in eo ꝙ mã est nõ inuenit diuisio sic videt ꝙ quãtũ est de se eadẽ numero remaneat. ¶ Amplius eadez que est sub forma vna erit sub alia qñ de aq̃ fit aer. ¶ Adhuc autẽ in artificiatis illud marimũ videt ꝙ idem eis successiue accipit formaz Mercurij ⁊ Jouis ⁊ si hoc est vnũ: tũc queret aliquis qd attribuit ei numeri vnitatẽ: vnitas enim in spe vel genere formarũ super eã sibi succedentiuz nõ attribuit ei vnitatẽ numeri: ⁊ tunc remanet adhuc questio que sit cã vnitatis numeri in ipsa: nihil eni ꝓhibet diuersa numero esse cõposita: ⁊ eãdẽ numero esse materiã sicut patet in preinductis quãuis ⁊ hoc quãdã habeat obiectionẽ: qz si eadẽ numero sunt quoz est vna numero materia: tunc duo composita forma differẽtia succedentia sibi sup eandẽ mãm videbunt esse idẽ numero. ¶ Ad hec aũt ⁊ similia notãdũ ꝙ aliud est dicere mãm in esse sube eãdẽ esse numero: ⁊ aliud dicere mãm in esse materie esse idẽ numero. Et aliud dicere hoc aliquid esse idez numero: sicut eni supra cum de vno agerẽt dictũ est vniuliter indiuisio cã est vnius: ⁊ vnde cõtingit ꝙ mã in esse in fundantis sube indiuisa est ⁊ manet. Et diuidit in esse mãe: prout mã est ipsita: qz ꝓm esse fundamẽti videt esse vna mã in oibus que mãz habẽt. Et hoc etiã nihil ꝓhibet esse vnã in formis ꝗbuscũq̃z que sibi sup eã succedũt: sed in esse mãe cui ꝓuncta est potẽtia nõ est sic. qz potẽtia ad vnũ nõ necessario est potẽtia ad alterũ: mã. n. vt suba ⁊ fundamẽtũ est: prior est ad mãm ꝓm ꝙ mã in potẽtia est: qz isto scõo mõ est subm mutationis ⁊ mot⁹: prior aũt mõ est ante mutationẽ ⁊ motũ. ⁊ querit qd attribuit ei vnitatẽ numeri dõm ꝙ nihil nisi indiuisio sui esse ꝓm ꝙ sic vel sic ꝓsideraẽ. Hoc aliqd aũt numerat numero cõpositi: ⁊ ꝙ supradictũ est ꝙ eadẽ sũt numero in qbus est vna mã: itelligit de vna mã que est pars cõpositi per formã ad actũ terminata: qz illa in eo ꝙ est idẽ nũero est indiuisa. ¶ Queret adhuc fortasse aliqs cũ forma sit cã eẽ actualis mãe qd attribuit forme, ꝓpriã mãm. Si. n. nil attribuit mãz forme: videbit ꝙ vnius modi penit⁹ remaneãt mãe: mãz aũt que sunt penit⁹ vnius modi forme sũt eedẽ: ⁊ sic oino viderent forme eẽ vni⁹. Si. n. aliqs dicat ꝙ hz suba mãe sit vna: tũ habitudines sunt diuerse: ⁊ ille cãnt formaruz diuersitatẽ hoc est irrõnabile: qz hz hoc potẽtia eẽt cã effect⁹: hoc est ei⁹ qõ est i effectu: ⁊ diuersitas potẽtie cã eẽt diuersitatis ei⁹ q̃ est in effectu siue in actu qõ eẽ. nõ põt: cũ act⁹ suba ⁊ rõne sit añ potẽtiã. ¶ Ampli⁹ querat qd sit cã illaz diuersaz habitudinũ: ⁊ tũc reddit ad qõnẽ ꝓmã: nõ. n. ꝓuenies videt esse solo Platonis dicentis: ꝙ forme danẽ ꝓm merita mãe: nisi explaneẽ que sint illa merita mãe ⁊ quid attribuit mãe diuersitates meritoz. ¶ Ad hec igit ⁊ hmõi dõm ꝙ id qõ forme attribuit mãz sub diuersitate disponũ sicut sub diuersitate meritorũ est mot⁹ celi cõmisces ⁊ in diuersas dispones agẽs mãm. ¶ Cũ. n. itelligẽtie luminũ sicut nos in pte ostidim⁹: ⁊ in sequẽtib⁹ melius sumus ostensuri det formas itelligẽtie cuilibet: cuilibet motu orbis attribuit mãs differentes: vt idefinẽter dare possit suas diuinas bonitates intelligẽtia: ⁊ sic patet ꝙ ꝓpter formã ⁊ forme diuersitatem ⁊ diuersitas est materie: ⁊ diuersitas est dispositionũ ei⁹ ⁊ nõ econuerso. In hijs aũt que ꝓpetua sunt sine motu diuersitatis nõ facit mã neq̃z cã prima: cũ vtrũq̃z vnũ sit ⁊ vno mõ se habẽs: sed cã diuersitatis est longe vel ꝓpe distare a primo ꝓm causalitatis ordinẽ. ¶ Hoc aũt est per hunc modũ ꝙ a primo est vnũ: ⁊ ab vno ⁊ primo necesse est ꝓuenire multiplicius ⁊ distantius aliqd quã sit primũ: ⁊ zᵐ: ⁊ a tribus istis iterũ maior ꝓuenit multiplicitas: ⁊ magis distans a primo: vnde ⁊ in hijs cã diuersitatis est er parte agentis: ⁊ nõ er parte materie. hoc autem in vltima parte istius sapientie est manifestum. ad presentem enim intentionẽ sufficit qõ dictũ est ⁊c.

¶ Cap. 5ᵐ.

Forma nõ est cã mãe quare mã sit suba, vel q̃re mã sit materia.

Mõ qõo forma ẽ cã eẽ mãe.

Vtrum mã sit vna numero.

Solutio.

Mã vt suba ⁊ fundamẽtũ ꝓr ẽ ad mãz ꝓm ꝙ mã ẽ in potentia.

Mõo itelligit prepo phi 5°. meta. t. cõ. 12.

Quid attribuit forme propriã mãm.

Solutio.

Vide ꝓ ista solutioẽ. 2. phy. Tex. cõ. 87.

Sz considera qz ẽt i ꝓpetuis cã diuersitatis videt eẽ ex pte mãe ẽt fi-

cut videt velle cō.3.de aia in solutiōe.3.q. vbi pōit mām quod mō i oi abstracto circa primum. Lex.cō.15.

¶ Cap.5m. De diuisione sube fm modos magis cōmunes.

Nunc ergo stabilita suba ⁊ modis eius veris ⁊ principijs sic determinatis reuertētes ad ppositū dicamus diuisionē p modos eius cōes: dicamus g̃ q̃ si icipiamus ab ifimo q̃ potētia est suba p sui subalitatē alia substātificās: tūc substātia dicīt id qō subsīat pmo in cōpositis: vt simplicia corpa que elnta vocam⁹ q̃ sūt terra ignis ⁊ aqua ⁊ aer: ⁊ quecūq; sint talia: fm diuersos pborum pōnes. Hec oia enim pmo substāt cōpositis: ⁊ tam vlr hoc mō corpora dicunt sube: eo q̃ sunt subta formis q̃ vere actu sūt forme: dicunt aūt hec corpa aialiū corpora q̃ sunt instrumēta aie: dicunt ēt sube ex corporib⁹ cōsistētia aialia ⁊ ga partiū quelibet hz virtutē aliquā aie qua pficīt: q̃ si separēt a toto ipsa pars eēt aial: ⁊ virtus illa eēt aia pp hoc ēt dicunt ptes aialiuz sube: ⁊ iurta hoc dicunt ēt sube demonia: diamon enim grece in latino sonat itellectū: hic aūt ponīt pro idolo vnde alia trāslatio hz idola: q̃ dicit subam cōpositam in arte: oia aūt hmōi ꝓbant p hoc eē sube: qr nō dīr de aliquo substantino sibi subto. ¶ Hec enim est gnalis ratio sube: qr lz scōa suba dicat de prima suba nō dicīt de ea sicut de substātiuo in se pfecto q̃ cōstituat scōam subam: sed potiꝰ dicīt de ea sicut eēntiale pn'm eius. De his substātijs g̃ alia per denoiationē dicunt: sz ipsa suba nō dicīt de alijs in qbꝰ eē accipiat. Oia ergo que dicta sunt sube dicunt sicut idiuidua suba vl cōposita suba est suba. Alio aūt mō dicīt suba: qō existēs in talibꝰ sicut eēntiale pn'm: est cā existēdi: ita q̃ ipm est cā talibꝰ per quā sint hoc q̃ sint illa que nō dīr de subto aliquo sicut idiuidue sube: ille enim de nullo sibi subto dicunt: scōe aūt sube dicunt de aliquo vt de subto: lz aliter de subto dicātur scōe sube ⁊ aliter accētia: qr cū accēs sit in aliquo ⁊ dicatur de aliquo sicut de subto nō est in eo sicut q̃dā pars. Secūda aūt suba est sicut q̃dā pars eēntie. hoc aūt mō sicut existēdi cā pmis substātijs hoc q̃ sunt suba est forma: ⁊ pcipue iter formas aia aialiū: qr hec est actus vltimus nāe: forme aūt corpor sunt forme q̃ sunt in po' ad alia ⁊ nō in actu vltimo: ⁊ pcipue forme elntor: sunt ēt alie vt forme coagulatorum ⁊ cōplexionatorum ⁊ cōpositorum: oēs enim ille sunt corpor que sūt in po' ad vite opa que pficiunt p actū q̃ est aia aialiuz: aia enim sicut in scōo de aia dicimus pn'm est ⁊ cā talis vite: ista enim que sic sunt sube nō ꝓprie sunt sube sed sunt cāe eorum de qbꝰ sicut subiectis alia dicunt. Cū enim scia dicat eē in aia vel virtus nō ꝓprie hec sunt in aia sicut in subto. Et hoc q̃dē in scōo de itellectu ⁊ itelligibili tam oñdimus: ⁊ melius in sequētibꝰ demōstrabīt. ¶ Amp. fm quosdā suba dicunt: q̃ particule māles vel formales sunt exītes in talibꝰ corporibus: que nō de subto aliquo dicunt que termini sūt terminātes ea in qbꝰ sunt: ⁊ hoc aliqd signat vt qbus destructis destruīt totū tanq̃ supficie destructa destruīt corpꝰ: vt qdā dicūt platonicorum: ⁊ linea destructa destruīt supficies: ⁊ puncto destructo destruīt linea: ⁊ corpꝰ qdē terminat mām: supficies aūt terminat corpus: ⁊ linea termiat supficiē: ⁊ punctus terminat lineā. Et iō ista dicūt eē subam ⁊ magis puncta dicūt subam q̃ lineā: ⁊ lineā magis dicūt subam q̃ supficiē: ⁊ supficiē magis dicūt esse subam q̃ corpꝰ: isti enim nō potuerūt distinguere iter subalē corporis formā ⁊ corpꝰ: qō nō est nā nisi q̃titas pēdens: er solis q̃titatis pncipijs: ⁊ ideo istas subas eē direrūt: sicut etiā qdā nāliuz q̃litates sensibiles calidū frigidū ⁊ humidū ⁊ siccum ⁊ odores ⁊ colores direrunt eē subas penetrātes in corpor quātitates: pp quor sensibiliū in se penetrationē ea que fm se quāta sunt sensibilia fiunt. sz distinctio corporis subalis a corpore q̃titatiuo pz p ante dicta. in sequētibꝰ aūt vbi loquemur de q̃litatibꝰ ostēdemus sensibilia eē accētia ⁊ nō subas: vlr aūt numerꝰ qbusdā Pithagoricis videt eē talis suba terminās: ⁊ quo ablato nihil remāet de rebꝰ. hoc aūt cōstat p āncedētia que dirimus de numero. Eadē enim res est vna ⁊ est res diuerse sine due sua dualitate ⁊ due sunt: ⁊ nō pōt a rebꝰ numerꝰ separari: ita q̃ aliqd remaneat: ⁊ iō vnitatē dicūt eē pn'm primum ⁊ numerū pn'm medīū iter vnitatē ⁊ res pncipiatas: ⁊ hec pncipia dicūt eē cōtinuor ⁊ cōtinuitatis pncipia: qr linea ⁊ supficies ⁊ corpꝰ suis cōtinuationibꝰ sortiunt vnitatē: ⁊ quelibet illar quātitatū est vna: ⁊ iō punctū etiā dicūt pncipiari ab vno: ⁊ discretū ideo dicūt eē pn'm cōtinui: qr sicut ex prehabitis ꝓstat iō est vnū ⁊ ab alio quā a diuisione ꝓbit punctus eē pūcti: a pōne enim hz q̃ pūctus est cū in diuisione nec hz positionē vel situ: ita q̃ sit in loco: sz qr est pn'm bnitis situ: ⁊ iō ad situ referī qr fm situz est pn'm vel finis. ista ergo dictis modis dicunt sube. ¶ Amp. aūt suba dicīt id qō qd erat eē vniuscuiusq; siue qdditas cuiuslibet fm omne pdicamētū. Et hoc ē cui⁹ rō est ipsa rei diffinitio. ¶ Hec g̃ ista de cā suba dicīt vniuscuiusq; tot g̃ modis dicīt suba: si aūt oēs istos spāliter dictos modos adinuicē referamus ⁊ ꝓferamus: tūc accidit subaz fm duos modos dici quor vnus est q̃ subm vltimuz q̃ de nullo alio dicīt suba vocat. ⁊ hoc subm duplr dicīt subm. vz. accidētiū tm: ⁊ sic subm vltimuz cōprehēdit tam primā substātiā q̃z scōam. Si primuz subm ab actu substādi sumat: qō. l. marime substat ⁊ de nullo dicitur: sed oibꝰ subijcīt: tunc primū subm adhuc dicīt duplr: est enim qō substat: ⁊ ab eo cui substat actu efficīt: ⁊ gra cui⁹ substat oē q̃ substat alicui: ⁊ hoc primū subm est mā est etiā q̃ substat primo ens in se pfectū: ⁊ hec est prima substantia. Hic g̃ est vnus modus substātie appropriētate sumptꝰ materie: cuius primo ⁊ ppriū est subm esse: scōo aūt dicīt suba qua ē hoc aliqd ens id qō est: ⁊ hec est forma que duplr ē: aut enim est cōiuncta aut separata. cōiuncta sicut forma cōcepta cū mā que est forma māe: ⁊ spēs que est pn'm scītīe. separata aūt est que nō est cōcepta cū mā: sicut aia itellectualis ⁊ itelligētia fm supius inductā diuisionem. Isti g̃ sunt modi substātie: est āt hic nō ptereundū q̃ si accipiat ipsa nā gnis substātie hoc nō ab actu substādi dicīt: sz potius p oppōnez ad accēs: ⁊ sic substātia est ens p se existēs siue nō in alio. ⁊ qr fm q̃ ostēdimus in añbabitis marie ens p se existēs est forma: eo q̃ ipa p se existere nō hz ab aliquo alio: ⁊ alia que p se existūt bnt ab ipsa forma p se existere iō pūo ⁊ pncipalr forma ē suba: ⁊ hoc ꝓcorditer oēs bacten⁹ direrūt pipathetici. Az quidā modernor huic ꝓdicāt pp id qō in pdicamētis dicīt: q̃ pma suba est que primo ⁊ pncipalr substat ⁊ maxime. Sed hoc dicīt incoordinatōe pdicabiliuz ⁊ subijcibilium: ⁊ nō vbi nā substantie principaliter cōsideraī. de modis ergo substātie: hoc modo determinatū sit a nobis ⁊c.

¶ Cap.6m. De modis eiusdē qō causantur ab vno in subiecto sumpto.

Ost substātiā antequā ad alior genera distinctionē accedamus distinguem⁹ ea que principaliter adiūcta sunt substātie fm relatiōe substātie ad ea q̃ sunt ante oē genꝰentis: relata āt suba ad vnū facit idē ⁊ relata ad pn'm facit pri⁹ ⁊ relata ad cām elntū ⁊ nēcinz incidit in potētiam ⁊ actū. de his ergo cū suis oppositis ꝓniter post substātie diuisionē dicēdū est: qr relata substātia ad ens nō fit nisi substātia: qr lz ens habeat plures modos: tm pmo nō est nisi suba ⁊ eadē nā entis primo ⁊ substātie. ¶ Dicames g̃ primo de eodē cū suis oppositis: vnū enim in suba facit idez: dicimus g̃ q̃ eadez dicunt fm accēs ⁊ fm se. ¶ Scōm accēs qdē dicunt eadē sicut ⁊ vnū: sicut albū ⁊ musicū sūt idem pp substātie idētitatē qr ambo illa vni ⁊ eidē subiecto accidūt. Alio aūt mō dicunt eadē: sicut bō ⁊ musicū sūt idē: eo q̃ musicuz hoi sicut subiecto accidit: ⁊ sic nō ista ambo accidūt alteri cuidā subiecto: sz vnū eor nō fm se existēs accidit alteri fm se existēti: sed etiā fm istū modū musicuz qō nō fm se existit dicīt hō: ⁊ est idē homini fm se existēti qr musicū accidit homini. ¶ Tertio aūt mō dicīt vnum qñ vtriq; accidit hoc qō est subiectū ⁊ iter qñ vtrūq; duor accidētiū accidit subiecto dicunt enim idē ⁊ hoi musicū: ⁊ musicū hoi: ⁊ iteruz accidētib⁹ his que dicta sunt ipm subiectū qō est hō dī idez fm dictos fm accēs eiusdē modos. Est aūt attēdēdū q̃ lz adiectiuū primo itellectu dicat accēs: ⁊ secūdario dicat subiectū: sicut dirit Auer. ⁊ si pūo diceret subm eēt nngatio cuz dicīt hō alb⁹: ⁊ sensus eēt hō: hō alb⁹ ⁊ illud adiectiuū iterū diceret subm vt diceret: hō hō: hō alb⁹ ⁊ abiret hoc in ifinitū cū alb⁹ ⁊ alia adiectiua dicūt fm se existēs: sicut pz in diuisione entis supra posita vbi dicim⁹ q̃ ens fm se dicīt fz figuras pdicamētor: ⁊ iō mirū videt forte alicui si dicam⁹ hoc esse cām vnius ⁊ eiusdē fm accidēs. ¶ Et si forte dicat aliquis q̃ cōpositio est cā vnius ⁊ eiusdē fz accidēs hoc ē oino falsum. Quia si cōpositio in eo q̃ est cōpositio est cā vnius ⁊ eiusdē fm accidens: tūc oīs cōpositio esset causa vnius ⁊

L. nō habens cōmentum.

Auer. 5. metaphysice cō. 14.

eiusdem fm accidēs ⁊ hoc est oīno falsum. ⁊ ideo vt hec ca
neant notandū est fm supradicta: q accns dicit attributio
alicui⁹ alteri nō fz ipm sz p alteꝝ: ⁊ tō q sic accidit alteri nō
necio est accns qz hō sic accidit musico: ⁊ tñ hō ē suba ⁊ mu
sicū sic accidit hoi sicut dirimus: qliter aūt accns sit ens fm
se: ⁊ qliter nō supius ī distinctiōe entis dictū est. ¶ Dubita
bit aūt forte aliqs qz cū vnū sit cā eiusdē: ⁊ est cā p se videt:
q ḡuis vnū fz accns dicat: tñ idez ab vno p se causat semp
⁊ sic idē nunq̄ videt dici fm accns. ¶ Sed ad hoc dī q idē
sup vnū nō addit nisi relationē: ⁊ relatio in extremis in ean
dē diuisionē cadit cū eo q est cā relōnis: ⁊ tō sicut vnū dicit
fm accns ita fm accns dicit idē: relōnis enīz eē debile est ⁊
multū hñs de rōne. Sic ḡ dicit idē fm accns: ita q ēt subm
q est hō ⁊ suba nō accns: hoc mō accidit accidenti: ⁊ huius
signū est: qz si fm ipm diceret hō musicus vlr oīs hō eēt mu
sicus: nūc aūt nō oīa talia vlr dicunt: nō eni ꝓtingit vere di
cere q oīs hō idē sit musicū: vlia enīz lz sint in ꝑticularib⁹
sicut in subiectis tñ existūt fm se ita q nō sunt in alijs subie
ctis sicut accidētia que cū sint in aliquo nō sūt in eo sicut q̄dā
pars. ¶ Accidētia aūt hoc mō nō existūt fm se: ⁊ ideo qz nō
fm ipm hō attribuit musico: p alterū attribuit sibi: ⁊ ita est
vnū cū eo fm accns ⁊ similr idē. sed hec eadē in singularib⁹
dicunt eadē simplr: socrates enim videt simplr idē cū musi
co: ⁊ tñ socrates per accns ⁊ nō fm ipm est idē musico: sz qō
simplr socrates dicit idem musico est tō qz socrates non est
cōe q sit in multis ⁊ de multis: ꝑpter qō nō ꝓtingit socratē
significare qm vlr qz nō oīs socrates dicit q̄ ad moduz oīs
hō dicit: ideo cū dicit socrates eē idez musico nihil est de
socrate q nō sit idez ⁊ tñ fm ipm socrates nō attribuit mu
sico. Hec ḡ que dicta sunt dicto mō dicunt eadē. Alia vō di
cunt eadē fm se sicut ⁊ vnū fm se dicit ab aliqua vna nā fm
se vnis ⁊ eisdē cōueniente ⁊ hec quatuo: modis dicunt: di
cuntur enīz eadē numero sicut ⁊ vnuz numero quoꝝ mā est
vna: sicut mercurij ⁊ stilibontis est eadē mā qz nō differunt
nisi noie: ⁊ hoc mō sunt eadē cinthia ⁊ luna: ⁊ dicunt etiam
eadē spē quoꝝ forma est vna: ⁊ hoc q̄q̄ sūt eadez numero:
q̄ tota mā est itra: quandoq̄ aūt sunt diuersa sicut in hijs
quoꝝ mā nō est itra: dicunt etiā eadez gñe quoꝝ genus est
vnū: ⁊ dicunt eadez quoꝝ substātialis diffinitio dicēs quid
erat eē est vna sicut color q oēs sunt extremitas pspicui in
corpore terminato: hoꝝ enīz suba que est hypostasis oīum
est vna. ⁊ hec est lux vel lumē. ¶ Ex oībus aūt q̄ iducta sūt
palā est: qz idētitas est quedā vnio: aut est vnio alicuius q
est pluriū per hoc q est in plurib⁹: aut si est in vno tunc est il
lius q̄ quis vtit illo vno vt pluribus: sicut q̄ quis dicit q
idem eidē est idem tūc enim vt duob⁹ vtit vno eodē: opor
tet enim vt duobus vti vno ꝑpter respectus qui sunt in eo
dem sibi. sic ergo determinatū sit de eodem.

¶ Cap. 7ᵐ. De modis diuersi: ⁊ differentis ⁊c.

Ubi supra.

IDē aūt ꝑpter duo que in se hz duo sunt oppo
sita hz enīz vnitatem suppositi quo tñ in eo q
simplr est idē necesse ē vt duob⁹ vti vno ⁊ gra
bul⁹ opponit ei diuersuz hz ēt vnionē forme:
⁊ gratia huius opponit ei differēs: ⁊ tō de mo
dis eius opz nos determinare qz nō diffinite
scit vnū oppositoꝝ: nisi diffinite sciat ⁊ reliquuz. Dicamus
ḡ q diuersa ꝑprie sunt: quoꝝ aut spēs sūt plures ad quarū
pluralitatē seq̄t ēt pluralitas suppositoꝝ: sicut hō ⁊ asin⁹ sūt
diuersa. ¶ Aut quoꝝ mā fm supposita est diuersa: sicut so
crates ⁊ plato sunt diuersi: aut quoꝝ rō sube diffinitiua est
diuersa sicut coloris ⁊ odoris rōnes sūt diuerse: isti ḡ modi
diuersitatis magis sūt vsitati ⁊ cōes. Cū enīz diuersitas sit
separatio p formas dispatas: q ēt ipm nomē idicat deide q̄ si
q̄cūq̄ ꝑprie loquēdo diuersa sūt: ⁊ oīno qdē siue vlr loquē
do diuersa dñr opposito mō ad ea q̄ sūt eadē: ⁊ tō quot mo
dis dī idē tot modis dī diuersum. Sed q̄ ꝑprie dñr illa sūt
q̄ dicta sūt. hoc ḡ mō de diuerso sit deteriatū. ¶ Dīa vō sic
dirim⁹ dñr q̄dā de gñe diuersitatis: dñr enīz illa dīa q̄cūq̄
qdē sūt diuersa in formis suis idē aliqd hñtia qō est q̄ sub
iecta nā in ipsis. Mō ḡ soluz numero dñr alia dīa in qb⁹ est
eadē spēs ⁊ diuersa mā: sz ēt dñr spē dīa in qb⁹ est idē gen⁹
⁊ diuerse dīe ⁊ gñe ꝑprimo vel remoto dñr dīa in qb⁹ ē vel
vna nā remoti gñis vel quoꝝ vnū est ens simplr: ⁊ alterum
modus entis sicut suba ⁊ accns sunt dīa: vel quoꝝ vtrq̄q̄
est modus entis sicut accns diuersoꝝ generū sunt dīa: iter
dīa enim semp vnit eē ambit⁹ nāe vnius ⁊ eiusdē in cuius
nāe ipse differētie vniunt ꝑtē. hoc ēt mō dicunt dīa ꝑpor
tiōe: qz sicut in aīhabitis dirimus vnitas ꝑportionis cau
sat ab vnitate gñis: ⁊ dīa ꝑportiōis a dīa gñis lz nō semp
causet ab ipsa: qz pōt eē q̄ illa q̄ sunt diuersoꝝ generꝝ vnam
aliquā ꝑportionē habeāt ad aliqd fz vnū aliqd q est i eis:
est enīz ꝑportio idētitas hītudinū ⁊ dīa ꝑportionis ē dīa
bul⁹ habitudinis. ¶ Amp. ēt dīa dicunt ea ḡia que largo
mō dicunt ḡia: quoꝝ est diuersuz genus: ⁊ ēt dñr dīa que
cūq̄ hñt diuersitatē in suba q̄ est qdditas siue diffō. ¶ Est

Error Alexā.

aūt hoc attēdēdū q in hoc mā z errōris videt accepisse Ale
xāder grecus q dicit mām primā ⁊ noym ⁊ deū eē idifferen
tia ⁊ eadē ꝑpter hoc q gñaliter dictū eē putauit q quecūq̄
dīa sunt q illa formis diuersa sunt aliqd idem hñtia. dicit
enim ex hoc oīa dīa esse cōposita: ⁊ tō quecūq̄ simplicia sūt
⁊ prima eē indifferētia: mā aūt prima ⁊ noys ⁊ de⁹ simplicia
sunt ⁊ pria: ⁊ tō idifferētia: eadē aūt sunt q̄cūq̄ sūt idifferen
tia: mā ḡ prima noys ⁊ deus sūt eadē. ⁊ hoc cōcessit Alexan
der grecus: hoc aūt cito refellit: qz si oīa q̄ differūt dīa diffe
runt q̄ cōiuncta est alicui nāe in ipsis differētib⁹: tūc sequit
ipsas dīas abinuicē nō differre: qz differētie sunt simplices
⁊ si oīa simplicia eadē sunt oēs opposite dīe sunt eadē: q qz
falsum eē cōstat pz prima simplicia seipsis differre: ⁊ qō iam
dictū est q dīa sunt q̄ diuersa sūt idē aliqd existētia: intelli
git de his que quēdā modū hñt differētie: in qb⁹ dīa ē pri
mo: hec eni sūt gñia in qb⁹ ꝑtē sunt dīe: in primis tñ diffe
rētijs pria est rō: ⁊ cā differēdi. Hoc aūt videt ex noie qz sic
diuersa sunt q̄dā separata p formas disperatas: ita dīa sunt
quedā cōposita vnū aliqd existentia ḡietatē hñtia indiffe
rentijs: vnde dīa sūt quasi denomiatiue ⁊ cōcretiue dicta:
ipse aūt differētie sunt forme simplices ⁊ actus: ⁊ de illis dif
ferentijs nos hic nihil loqmur: inferius enīz erit tēpus lo
quēdi de illis. De differētijs ḡ cōcretiue dictis dictū sit tñ.

Improbatio eiusdem.

¶ Cap. 8ᵐ. De modis ⁊ similis ⁊ dissimilis.

NOs iam in ꝑcedētib⁹ dirimus: q vnū in ēntita
te qō est vnio diuersoꝝ facit equale ⁊ eqlitatē:
sed nos de eqli hic nō dicimus: qz admodum
vnius in suba nō reducit: sz cum forma ⁊ dīa
substātialis in qle ꝑdicet: ⁊ qlitas q̄dā sit eēn
tialis: ⁊ vnū qō est vnio in qlitate faciat simile
opz nos distinguere de sli. ¶ Dicim⁹ ḡ q sli gñaliter di
cunt: q in suba suppositi vel subiecti diuersa existētia idem
sunt oīno passa fm qlitatē. Scōm hāc ḡ gñalez similiū diffi
nitionez plura q̄ in spe sunt vnū aut ēt diuersa fm formaz ⁊
spēm dicunt sli quoꝝ qlitas est vna: ḡuis nō sit de passibi
lib⁹ qualitatib⁹ sed q̄cūq̄ sit alia qlitas: sz tūc minus ꝑprie
dñr sli qz sli primo sūt q̄ sunt idē passa: ⁊ hoc fit fz qlita
tē que ē passio vel passibilis qlitas. Ulteri⁹ ēt dicit slitudo
que attēdit nō tam in ipsa qlitate q̄ in mō ipsius qlitatis: ⁊
fm hoc dñr similia eoꝝ ḡtioꝝ: fz que ꝓtingit alterari ꝑbice:
⁊ hec sunt passio vel passibilis qualitas q̄ q plura hz talū
ad primū alterās dicit prio alterāti similioꝝ: sicut igni simi
lius est q hz calorē ⁊ lumē ⁊ raritatē q̄ id qō hz calorez tñ:
iurta eundē ēt modū dī slē: qō iter plures qlitates primi al
terātis ꝑticipat id qō est magis ꝑprīū primo alterāti: sicut
similius igni est qō ꝑticipat calorē q̄ id qō ꝑticipat siccita
tē. Oīb⁹ aūt his modis dicta slitudine opz scire: q cōpara
tio ⁊ ꝑportio est iter sli que nō sunt nisi vniuoce vel ana
logice idē participātiū: slitudo tñ nō ꝑprie est cause ad cau
satū: sicut dicit magn⁹ Diony. ꝑcipue cause illius q̄ excellit
causatū: sicut est ꝑma cā: ⁊ itelligētie: ⁊ hui⁹ sunt due rōnes
quaꝝ ꝑncipalis est qz cātū in talib⁹ nō adequat cām ⁊ ꝑtici
pat de lumine cause quādā resultationez. Et tō nō ꝑticipat
cū cā aliqd vniuoce. ¶ Scōa rō qz cū similitudo sit q̄dā imi
tatio cā nō imitat causatū nec ad hoc ifundit lumen vt imi
tet: qz sic imitaret vilius se qō nō pōt fieri fm nāe ordinē: ⁊
ideo cā nō dicit slis causato nisi in his in qb⁹ ꝑfecte assimi
lat sibi causatū: ⁊ adhuc ꝑfecte nō dī slis sibi pp ipedimētū
ēt rōnis. ¶ Cōtra aūt cātū dī sle cāe in talib⁹: cui⁹ sunt due
rōnes. vna qdē: qz nil est ⁊ nil hz de eē nisi p assimilationez
sui ad cām quātū pōt: alia aūt qz imitat illā q̄tū pōt: ⁊ hoc
est sibi optimū q se totū refert ad eā: dissimilia aūt dicūtur

opposite

opposite ad similia: ⁊ ideo tot sunt modi dissimilitudinis quot modi similitudinis sunt iam determinati.

¶ Cap.9m. De modis oppositorꝫ ⁊ maxime de contrariorum.

Oportet nos loq hic de oppositis: que a diuersitate causar. Dicunt ꝯ oppositorꝫ esse ꝗtuor gna ꝯdictionis. vz. de qua oppōe satis in. 4. hui⁹ sapie lib. dictū est: dicunt ēt opposita ꝯria. 3. mō dicunt opposita q̄ sunt ad aliqd ⁊. 4. mō dnr opposita q̄ opponunt vt priuatio ⁊ habitus sz de his que sunt ad aliqd iferius in eodē li. locus erit ꝓprius ingrēdi. Restat ergo vt de ꝯrijs hic ꝑcipue differam⁹. Dicunt ꝯ opposita p modū ꝯrietatis fimul fm duos modos. s. er qb⁹ sunt gnationes siue mutationes ⁊ in que vltima sunt mutationes tales: gnationes enim tales ⁊ mutationes sunt iter ꝯria ⁊ ō er qb⁹ sūt sūt ꝯria ad ea in q̄ sunt: dnr ēt ꝯria gnaliter que de numero ambor oppositorꝫ nō simul ꝯtingit inesse eidez susceptibili: ea eni opponi dnr ꝗ uis nō sit mutatio iter ea: ⁊ hec dupl'r dicunt opponi. aut enim ea dnr opponi gra sui: aut ēt ea er qb⁹ talib⁹ sunt q̄dā que sil nō isunt. ¶ Simplicia eniz extrema simpl'r opponunt: ea aūt que er qb⁹ siue q̄busdā talib⁹ sūt ēt sic opponit sicut mediū cōparat extremo nō sil iest eidē susceptibili cū ꝯrio: nā viride ⁊ albū nō simul eidē isunt: vñ pz ꝙ ea er qb⁹ talia media sūt hec ꝯrie opponunt: adhuc aūt largius dnr ꝯria que de numero differentiū fm gen⁹ primū nō pnt simul eidē iesse subiecto: ⁊ adhuc magis ꝓprie dnr ꝯria que sūt sub eadē gnis ptāte plurimuz differūt fm remotissimas dīias: ⁊ adhuc ꝯria dnr quorꝫ differētia est maxima aut simpl'r extra genus: aut fm idē genus: aut fm eādē spēm ad quā oppositio alteri⁹ attēdit eiusdez generis spēi: q̄dā āt taliū ꝯriorꝫ dicunt opponi habitu: sicut ꝯrij habit⁹ virtutis ⁊ vitij: q̄dā susceptione sicut suba susciptētis ꝯria: alia aūt talia dnr sicut existentia ipsa fm se ꝯria sicut calor ⁊ frigus ⁊ albedo ⁊ nigredo: alia aūt taliū oppositorꝫ actiua ꝯz eadē q̄litate nō disponunt: sicut iuppiter: ⁊ saturnus dicunt ꝯria: ⁊ piper ⁊ insgamus: illa aūt dnr ꝯria qꝫ ꝯriorꝫ sūt passiua sicut potētie qb⁹ talia iferūt passionē sicut visus visui ꝯrius: sicut est visus herodij ad visum vesperti lionis: eo ꝙ iuxtā ifert vni passionē alij aūt delectationem: alia aūt dicunt ꝯria: qꝫ ꝯria sunt agētia ⁊ q̄dā sunt ꝯria agētibus: qꝫ sunt tm̄ patiētia: sicut ipm agēs dicit ꝯriuz patiēti: qꝫ nihil patit nisi a sibi dissimili: ⁊ quo ad hoc dicūtur ꝯria agētia ⁊ patiētia. ¶ Quedā aūt dicunt cōtraria p expulsionē ⁊ susceptionē sicut adamas ⁊ magnes in trahēdo ferruz ⁊ expellēdo sunt ꝯria: ⁊ sicut cōbusta ⁊ scamonea sunt cōtraria: qꝫ cōbusta generāt cholerā: ⁊ scamōea expellit eā. dnr ēt ꝯria: que sunt sicut priuatio ⁊ habitus taliuz: sicut supficies susceptiua luminis ⁊ supficies nō susceptiua se habēs ad albū ⁊ nigrū: oibus ergo his modis dicuntur contraria.

¶ Cap.10m. De modis diuersi ⁊ contrarij ⁊ eiusdem que sumuntur penes modos entis ⁊ vnius.

Ter. cō. 16.

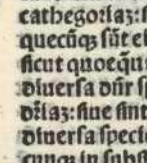

Et aūt ⁊ alia horꝫ multiplicitas que inducta sunt: qm̄ eni ens ⁊ vnū multipl'r dnr sicut pdeterminatū est: necesse est seq ꝙ ⁊ alia quecūqꝫ dnr fm ens ⁊ vnū ita ꝙ sūt sequētia ens inq̄tū est ens ēt multipl'r dici pz entis mltiplicitatē. Et ō idē ⁊ diuersuz ⁊ ꝯriū multipliciter dicunt sicut ⁊ ens dicit multipl'r. ¶ Dicunt ꝯ illa fm vnā ꝗ̄ cathegoriaz: sicut ⁊ ens diuersa eniz spe dicunt in eodē gne quecūqꝫ sūt eiusdē generis existētia nō sicut subalterna: sed sicut quoeq̄ua de eodē gne per diuisionē ereuntia: ⁊ adhuc diuersa dnr spe quecūqꝫ in eodē gne existētia hnt adinuicez dīiaz: siue sint subalterna siue nō: ⁊ hec minus ꝓprie dicunt diuersa specie: ⁊ adhuc tertio mō dicūt diuersa specie quecunqꝫ in substātiali qdditate siue diffōne ꝯrietatē hnt: ⁊ adhuc non tm̄ spēs cōposite sed ⁊ ipsa ꝯria simplicia sicut vltime differētie diuerse sūt spe abinuicē: hec eniz aut oia quecunqꝫ aliquo mō ꝯria sunt diuersa sunt specie abiuicē: sicut sunt media siue extrema: aut ea que primū dnr ꝯria sicut ea que maxime distant hoc mō dicunt diuersa specie abiuicē: ⁊ adhuc diuersa spe dicunt abinuicē quorūcūqꝫ rōnes diffinitiue sunt diuerse: que sūt sumpte in finali specie gnis quā vocamus spālissimā sicut hō ⁊ equus: dicunt ꝯria ⁊ diuersa specie: que sunt idiuidua gne eo ꝙ fm diuisionē generis nō diuidunt vlterius. ¶ Nō eniz diuidat vlterius diuisiōe forme: sed diuisione mātē qꝫ idiuidua que sunt sub ipsis nō differūt nisi p mām: ⁊ spēs ipsa totū est eē eorꝫ: ⁊ si diuiderent fm formā: tūc spēs nō eēt totū esse ipsorꝫ sz oporteret ꝙ spēi dīia cōstitutiua adueniret: ⁊ sic spēs specialissima eēt gen⁹: ⁊ sic nunq̄ staret diuisio generis descēdēdo: ⁊ ō descēdēte a generalissimo vsq̄ ad specialissimuz iubet Plato gescere: horꝫ ergo idiuiduorꝫ genere sunt diffinitiue rōnes diuerse: ⁊ adhuc diuersa dicunt quecūqꝫ adhuc pter pdicta in eadē substātiali ⁊ diffinitiua rōne existētia hnt dīiam: ⁊ hoc non hnt dīiam nisi materie sicut sor. ⁊ plato: eadē vo specie ⁊ eadem simpl'r dicunt per oppositū modum istorꝫ modorꝫ.

¶ Cap.11m. De modis priorum ⁊ posteriorꝫ.

Et adiunctis cause ⁊ pn⁹ ⁊ substātie est prius ⁊ posterius: qm̄ sube adiunctū est prius fm ꝙ est suba ⁊ accidēti posteri⁹: prius ēt est ꝓ̄ns ad cām: ⁊ ō hoc ꝓuenit nobis determinare modos priorꝫ. ¶ Dicamus ꝯ ꝙ priora ⁊ posteriora dnr q̄dā multipl'r: ⁊ qdē primo: dicit prius tanq̄ illud dicimus prius ꝙ est primū in singulo gne determinato a quo sicut a pn⁹ fluit tota nā illius gnis: sicut a forma in substātijs: ⁊ a pūcto in ꝓtinuis ⁊ ab vnitate in discretis. Aliud aūt ⁊ scō mō dicimus prius qō ꝓpinquus est alicui pn⁹ determinato quocūqꝫ mō illud determinet: aut simpl'r siue vl'r sit illud pn⁹ determinatū: aut nāliter determinet: aut in cōparatiōe ad aliqd qō ponit eē pn⁹: aut determinet ad vbi siue ad locuz: aut ēt determinet fm recessuz ab aliqb⁹. Iste enim modus multas hz subdiuisiōes: vt vbi gratia priora dicunt q̄ sunt fm locū in hoc ꝙ ꝓpingora existūt ad pn⁹ determiatū in loco siue nā determinatū sit hoc pn⁹ siue aliter sicut violētia vel casu. Hoc aūt pn⁹ dupl'r pōt eē determiatū ad vltimū locū. vz. q est celi ꝓcauū aut mediū qō est terre cōuerū: ⁊ hoc mālter: aut sicut euenit p violētiā vel casum: tūc eniz dicimus prius ꝙ est illi ꝓpinquus: ⁊ posterius ꝙ est ab eo remot⁹: sicut descēdēti ab orbe prior est ignis q̄ aer: sed ascēdēti a medio ꝑor ē aer q̄ ignis. ¶ Alia aūt in eodē isto scō mō dicunt priora ad pn⁹ determinatuz in tpe: ⁊ si pn⁹ id dicat pnis nūc: tūc aliter dicunt priora in ꝑterito ⁊ aliter in futuro: in factis eniz in ꝑterito q̄dā dicunt priora que remotiora sunt ab ipso ꝑsenti nūc: priora eniz dicim⁹ troica bella q̄ medorꝫ: ⁊ medorꝫ bella q̄ macedonū: ⁊ macedonuz q̄ romanorꝫ eo ꝙ in talib⁹ priora sunt in tpe remotiora ab ipso nūc. Alia aūt dicim⁹ ꝑora eē que ipsi nūc ꝑsenti sūt affiniora siue viciniora vt in futuris: in talib⁹ eniz si nos eē ponamus in tpe quo adhuc nascituri erāt Menelaus ⁊ Pirrus dicemus: ꝙ menelaus est prior q̄ pirrus ⁊ nasciturus ad annū prior est nasciturio post decēnium: eo ꝙ prior est ad ipm nūc: hij aūt q sic dicūt prius vl sunt ipso nūc sicut determinato pn⁹ ad qō referūt prius tam in ꝑterito q̄ in futuro. In hoc iterꝫ scō mō alia dicim⁹ priora eē ꝯz motū: ⁊ ibi determinatū pn⁹ ad qō referimus prius ⁊ posteri⁹ dicim⁹ primū mouēs: sicut a spmatis mot⁹ dicim⁹ vnū motuz eē vsq̄ ad virilis roboris pfectionē: ⁊ in hoc motu dicim⁹ prius qō primo mouēti est ꝓpinquus: sicut puer est prior viro: pn⁹ ēt hoc mō determinatū est simpl'r pn⁹: ⁊ nō casu vel volūtate determinatū: ⁊ in hoc eodē scō mō dicimus prius fm ordinē ptātis ⁊ dignitatis: ptātē aūt accipimus ciuilē potētiā ordinatā ⁊ stātez ad limites iuris fm cōtinentiā populi fm vbanitates: in talib⁹ eni excedēs ptāte q maioris est aūctatis prius est: vt id qō est potēti⁹ fm vbanitates tale vo potētius est cui⁹ iperiū fm ꝓuolūtatē potētioris factū neēc est alterū ꝙ illo posteri⁹ est seq obedīēdo: ⁊ ō in talib⁹ nō mouēte illo ꝙ est potētius nō mouent inferiores ⁊ ipso mouēte per iperiū mouent: ⁊ pn⁹ ad qō refert prius ⁊ posteri⁹ in talib⁹ est ꝓuolūtas excellētioris: eadē aūt ratio est de ꝓuolūtate tyrāni. In hoc āt eodē adhuc scō mō dicunt alia ꝑora ⁊ m ordinē: ⁊ ea sunt q̄cūqꝫ ad aliqō vnū determinatū in ordine illo differūt fm rōnē viciniorꝫ vel remotiorꝫ: sicut in neumatib⁹ cantuū parastata prius est q̄ circotata: ⁊ id neuma tricotata prius est neumatib⁹ q̄ paramēita vocant: nē si apud nos dicam⁹ semitonū est ꝑus tono: ⁊ ditono ⁊ diatesseron ⁊ diapēte: eo ꝙ est vicini⁹ in ordine ad vnisonū in oib⁹ musicis. hoc eni initiū dicūt: ⁊ illū mediū sonū dicūt ⁊ vtrūqꝫ horꝫ dicūt quodāmō primū: est eniz mediū p̄m diuersimode icipiētib⁹ ⁊ ponētib⁹ primuz: in scō mō ꝯ ista dnr priora

dictis modis ghqué. Alio vo mō ⁊ tertio dicit prius q̃ cognitione est prius: ⁊ hoc est de his que simplr sūt prius: ⁊ nō ad pn'''' positū tñ. hoc aūt q̃ cognitione sūt prius aliter dicuntur prioza q̃ sūt fm rōnē siue itellm prioza: ⁊ aliter sūt prioza q̃ fm sensus sūt prioza: nā fm rōnez vlia sunt prioza: qr hec sunt pn' cognoscēdi pticularia: fm aūt sensuz singularia sūt prioza: qr hec pria sensib' occurrūt: ⁊ iusta hūc modū si diffiniri debeat totū aggregatū ex subto ⁊ accite: accūs ⁊ diffinitio erit prior q̃z diffō toti' ex subto ⁊ accite: tota enī rō subti simul ⁊ accitis nō est sine pte: ⁊ iō ptez opz pcognoscere: opz aūt ante accūs pcognoscere subm: qr musicū nō ꝓtingit esse nisi existēte aliquo musico ⁊ iō diffō subti fm rōnez est ante accūs: ⁊ diffō accitis ante totū fm viaz rōnis. ¶ Amp. q̃rto mō prioza dūr priorū passiōes subiectoz sic rectitudo prior est lenitate: rectitudo enīz fm se passio est linee lenitas autē supficiei: ⁊ ꝓstat qō linea est aī supficie. Quedā ergo dictis modis dūr prioza ⁊ posteriora. Alio qnto mō ⁊ differēti ab oib' iductis modis dūr prioza fm nām: ⁊ hec nā est primū subm in his in qb' est ⁊ hec sūt a qb' nō cōuertit ꝓsitia: sicut q̃cūq̃z cōtingit eē sine alijs saluata q̃z suas eēntias: ⁊ alia nō cōtingit eē sine istis: sicut aial prius est spēb' aialis: ⁊ hac diuisione prioris ⁊ posterioris vsus est plato. Iste aūt modus subdiuidit: qm̄ enīz eē ⁊ ens multiplr dicit: tūc fm primum modū eēndi primū in oib' subm est prius: ⁊ iō suba p̄ns est in generib' entis: ⁊ qr ēt ens in potētiā ⁊ actū diuidit: ideo iterū aliter dicit p̄ius po' ⁊ actu sine prāte ⁊ pfectiōe. Illā q̃dā prāte sūt prioza sic in his q̃ generant. Quedā aūt prioza sūt pfectiōe fm ordinē. vz. nāe ⁊ subē. ⁊ hoc qdē mō prāte quidē prior est dimidietas toto: qr po' ē dimidiū totū: qr due medietates cōstituūt totū: ⁊ hoc mō gnaliter pars est prior suo toto: ⁊ hoc mō mā prior est q̃z suba q̃ est foēa: si aūt pfectōis ⁊ nāe hec sūt posteri': ⁊ totū ⁊ suba sūt prius: ⁊ hoc pbat p hoc q̃ ea q̃ fm pfectione sunt dissoluta mō quodā erūt ⁊ resoluunt in illa: sicut totū in ptes ⁊ pfectio in mām. Attēdendū est aūt q̃ in oib' dictis modis: est aliquo mō prius ⁊ posterius fm ordinē: ⁊ iō prius ⁊ posteri' fm ordinē dictū quibusdā nō videt facere modū spālez. Sed hoc est error: qr in oib' alijs modis aliqd addit ordini qō facit pri' ⁊ posteri': in priori aūt ⁊ posteriori fm ordinē nihil est nisi ipse ordo q̃ facit pri' ⁊ posteri': sicut porē ⁊ posteriorē dicim' in ordine sedētiū: oia q̃ prius ⁊ posteri' dicta dūr fm ea q̃ dicta sunt: nā illud qō fm gnationē est prius est illud qō ꝓtingit eē siue diuisis q̃ sūt ptes ei'. ¶ Hoc enīz est a quo nō ꝓuertit ꝓsia: dico aūt fm gnationē eē q̃ est fm gnationis intētionē ⁊ finē qr gnationis itētio est forma ⁊ finis: ⁊ in ordine formarum prius est a quo nō ꝓuertit ꝓsitia: alia aūt prioza sunt fm corruptionē: sic pars prior est toto: ⁊ po' prior ē pfectione: ⁊ hoc ideo est: qr corruptio est ad mām ⁊ ad partez resolo pfecti ⁊ toti': ⁊ in talib' pars ⁊ po' prioza sunt. Dicunt aūt pora fm nām: quecūq̃z sunt cā alioz: sed de his in phicis satis dictuz est. Quecūq̃z aūt talia sunt prioza ⁊ posteriora dicuntur fm similitudinē alicutus inductorum modorum ⁊c.

¶ Cap. 12'''. Et est di. de. Radicē ex q̃ sumit diuersitas po'.

Oru que sunt prius ⁊ posteri' q̃dā sūt dicta q̃z potētiā sicut in fine capituli pcedētis dictū est. Ens aūt tā in aīhabitis: p potētiā ⁊ actū diuisum est: potētie aūt ois diuersitas ꝓuenit ab eo: q̃ est in po' passiua entis i po' ens ⁊ ab eo q̃ est ens in actu: qr po' passiua est entis i po': ⁊ po' actiua est entis in actu. ⁊ iō subtiliter hec ingrī opz: qr tūc sciemus vñ ꝓuenit in veritate diuersitas modoz potētie: fuerūt aūt qdā dubitātes de ipsa diuisiōe entis in po' ⁊ actu. Hec enīz si entis est: ꝓuenit ēt ptib' entis: est g̃ hō potētia: ⁊ actu: ⁊ sīlr bos ⁊ aīal' ⁊ qōlibet alioz: ⁊ hoc verū nō videt: qr cū dico bos est vel ois bos est: cū vbuz eēndi notet eē vt actū q̃ egredit ab ente: sicut lucere egredit a luce: nec actus alicui' nāe sic egrediat ab ea nisi q̃ actu est cui' est suū esse sic diffundere: videt q̃ ens in po' nō sit eē eo q̃ eē suuz nō ita diffundit. Cū g̃ dicit bos est: nō videt hoc boui i po' existēti posse ꝓuenire. hui' aūt signū est: qm̄ si dicā bos est in po' ⁊ iterā g̃ est: ponimus paralogismū q̃z qd ⁊ simplr q̃ nō eēt si in po' ens eē rei vt actū daret: ⁊ si nō dat actū talē tunc segtur ipm nō eē: qm̄ sicut lux destitui nō pōt a ꝓprio actu q̃ est lucere quādiu aliqd in se est: ita ens nō pōt destitui a ꝓprio actu: q̃ est eē q̃dādiu aliqd de ente est: hic aūt actus significat p verbuz qm̄ dico hoc est. ¶ Amp. nullo existente hoie nō pōt dici q̃ hō sit in actu. Sīlr ēt dici nō pōt: q̃ hō sit i po' si hoc suscipiamus q̃ nihil est in po' in aliquo nisi qō est in po' ꝓpinqua ex qua vno motore videt duci ad actum: sicut Aristo. videt dicere: ⁊ tñ multi sūt q̃ nullo existēte hoie hāc dicūt eē verā: hō est hō: ⁊ qdā ēt cōcedunt hāc. hō est aīal: ⁊ hō est suba: ⁊ hō est ens: qr si hō est hō: hō est aīal: ⁊ substantia ⁊ ens: ⁊ tñ tūc videt illud eē qō significat p verbū nō esse actus entis actu vel po'. ¶ Amp. iurta eundē itellm quo cōcedit hec. hō est hō nullo existēte hoie: videt hec eē ꝓcedenda. ens est ens nullo existēte ente: ⁊ tñ tūc nō pōt dici eē illi' eē actus alicui' eēntie fm actū vel fm potētiā dicti. ¶ Sed ad oia hmōi videt dici fm supradicta q̃ in veritate ens in po' radix est potētie passiue: ⁊ ens in actu radix est potētie actiue: ⁊ si nō sit ens in actu ⁊ ens in po' nō erit aliqua distinctio modoz potētie: qr ens in po' pn'''' est potētie passiue: ⁊ ens i actu pn'''' est potētie actiue: ⁊ illa que dicit nālis po' siue ad esse siue ad bene esse ꝓuenit ex victoria forme supra mām. Ecōtra aūt opposita illi nālis ipotētia ꝓuenit ex victoria māe supra formā: vel ex destitutiōe alicui' ꝓncipij formalis: ⁊ iō qñ diuidit ens in po'''' ⁊ actū est diuisio analogi ⁊ ens in po' dicit quēdā modū entis: ⁊ nō simplr ens: ens āt in actu nō dicit modū entis sed simplr ens: sicut etiā qñ ens diuidit in subaz ⁊ accūs: suba dicit ens simplr: ⁊ accūs dicit modū entis: ⁊ iō est eadē determinatio entis simplr que est determinatio sube in actu existētis. In talib' q̃ nō opz q̃ oē diuisum de diuidentib' simplr pdicēt: sed pdicat sub determinatiōe modi quē iportat: ⁊ iō ens in po' est ens quoddā nō ens simplr: ⁊ eadē ratio est de partib' entis: vt est bos in po' ⁊ bos in actu: ⁊ ideo cū dicit bos est nullo addito stat ꝓ boue in actu existente pp esse q̃ vt actus iportat per verbuz substātiuū rōne p̄sentis tpis. Cum aūt dicit hō est hō: alia ratio est fm quosdā: qm̄ esse actus duplr significat: simpliciter. vz. ⁊ vt nūc. ⁊ tps p̄sens duplr simplr qō re posita semp est pñs ⁊ vt nunc pñs. Dicunt aūt in hac: hō est hō significari esse vt actū simplr cōsignificat tēpus p̄sens ꝓpter hoc cōsignificari vt p̄sens simplr qō est nūc stans in tali terminoz coherētia: ⁊ sic iz nulla sit iherētia tñ actū esse q̃ iportat per verbū eē actū entis in actu talis qualis dictū est: ⁊ hoc mō segtur ad hoiem aīal ⁊ omne illud qō est in rōne subiecti sicut actu pars eē: vel totū eē ipsius fm actū: nō aūt similr est de hac iudicādū ens est nullo existēte ente: qr nullo existēte ente nullū est subiectū ⁊ nullū pdicatū: nec aliqua coherētia pdicati ⁊ subiecti nec aliqua ppō nec aliqua passio ꝓpōnis sicut cōuersio vel oppositio vel aliqd tale. tales aūt habitudines nō tollunt per hypothesim allā: qua ponit nullus esse hō: ⁊ iō relinqtur illas ꝓpōnes esse ꝓpōnes ⁊ subiectū esse subiectū: ⁊ predicatū esse predicatū: ⁊ habitudinē esse inter subiectū ⁊ predicatuz ꝓpter tale esse habitudinis remanet saluatū vt dicit. ¶ His aūt sic prenotatis adhuc opz scire q̃ differt potestas a potētia i hoc: potestas est potētia stans sub cōpleme̅to actualis habitus: ⁊ ideo actiua est potestas: potentia aūt est interminata adhuc ⁊ incōpleta: ⁊ ideo prior materialis potentia potentia vocatur.

Solutio.

Ex quo proueniat nālis po' vel impotētia.

Potās ⁊ potētia differunt.

¶ Cap. 13'''. De modis potentie ⁊ ipotētie ⁊ polis ⁊ ipolis.

Potestas ergo dicit vno mō ⁊ pricipali id qō in monēte est pn'''' motus: aut in mutāte pn'''' mutationis in diuiso ab ipso mutato vel moto: aut diuersum fm rem ipsaz aut inq̃tū mutās ⁊ mouens: quāuis forte fm rez sit idē ipsi. Hui' aūt exēpluz est: sicut ars edificatiua pn'''' est in edificāte: qr est potestas mouēdi ⁊ trāsmutādi edificatū diuersa ab edificato ⁊ nō existēs in ipso. sed ars medicinalis que est prās trāsmutandi in sanitatē aliqñ existit in eo q̃ sanat qñ medicus curat seipsuz: sed tñ tūc nō est in eo inquātū sanatū est: sed potī' inquātū sanās est: huic est simile q̃ nām dicimus eē prātē mouēdi vel trāsmutādi: ⁊ in eo est qō trāsmutat. Sed non est in eo inquātū trāsmutat. ergo totaliter siue vliter pn'''' mutationis ⁊ motus in monēte dicit potestas mutādi diuersum re vel re idē. Sed tñ monet ⁊ mutat inquātū diuersum est. tūc enīz ab alio principio mutat ⁊ ab alio pncipio mutat. Alia aūt est potētia fm mām dicta: que est pncipiū mutādi hoc est vt muteē ⁊ moueat a diuerso fm

Tex. cō. 17.

subiectum

subiectum aut sicut idem mouens ⁊ motū tū mouet a mouente diuerso inquātū sunt diuersa mouēs ⁊ motū sicut predictū est: hec.n.est po⁹ ꝑm quā patiens patit: ⁊ hac potentia dicimus qñq; esse possibile: si aliqd est pos̄e: ⁊ dicim⁹ q ip̄m qñq; patiet hac po⁹: qñq; aūt qñ dicimus aliqd hēre hmōi potētiā patiendi nō significam⁹ oēm siue quācūq; passionē: sed illā qua patit excellēter. Dirimus eniz in ꝑmo de celo ⁊ mūdo q ꝑ passiua po⁹ excellit qñ a minimo patit: ⁊ qñ patit a maximo nō excellit nec dicit tūc ꝓprie passibile siue passiuum. Isti g̃ sunt duo modi potentie ꝑncipaliores. ¶ Amp̄. iurta primū modū potētie sumit potētie modus tertij: quo dicimus aliqd hīe ꝑn'' bene pficiendi aliqd: ⁊ nō simplr pficiendi. aut qñ dicimus aliqd hēre ꝑn'' pficiēdi ꝑm ꝓuolutatē ⁊ electionē sicut vult ⁊ eligit: aliqñ eniz eos q ꝓgrediuntur nō aūt bene ꝓgrediunt: aut nō ꝓgrediunt: vt maluerūt. sed dicimus habere potētiā ꝓgrediendi in alligatis aut in itinere significātes q potētiā quādā hīt vt ꝑn'' qui hoc optime pōt pficere: sicut aūt modū istū accipimus in agere ꝗz bene: ita modus accipit iurta modū potētie passiue ꝑm bene ⁊ optime pati ab aliquo agēte. ¶ Amp̄. quartus modus potētie vel ptātis est quicūq; habit⁹ tales sunt siue nāles siue acqsiti ꝑm quos aliqua efficiunt ipassibilia oīno: vt celestia que sunt imutabilia: aut ꝑm quos aliqua efficiunt non facile in peius mutabilia dicunt ptātes ⁊ potētie in talibus ꝗz quē modū potētie dicit eē vna spēs qualitatis nālis po⁹: ⁊ ꝑm ꝓuationē siue ꝓtietatē eiusdē habit⁹ dī nālis ipotētia: frāgunt eniz ea que frāgunt ⁊ ꝓterunt ⁊ euruant ⁊ oīno siue vlr corrūpunt ea q̃ ista patiunt: nō per potētiā nālē: sed potius per ipotentiā ⁊ per defectionē alicuius principij q est de potentia nāli: ⁊ ꝑm istas potentias ⁊ ipotentias determinata sunt ea que de potentijs passiuo⁹ in quarto metheoro⁹ dicta sunt a nobis. Impassibilia aūt de numero taliu⁹ existentia sunt: que per nālem potentiā resistendi hmōi passionibus vir paulatim q; patiunt ꝓpter suam nālem potentiam: ⁊ ꝓpter posse se aliquo modo habere cōtra ista. Hec ergo dicta sunt de modis potentie ⁊ potestatis ⁊c.

p celi, t.c. 116.

¶ Cap. 14'''. De potestate agere: ⁊ potestate pati Rubrica.

Icta vō tot modis potestate: etiā pos̄e siue potēs dicit multis modis. Uno qdē modo dicit pos̄e siue potēs iurta potētiā actiuā quā hz in se motus aut ꝑn'' mutatiōis quo mouere pōt ⁊ mutare: id enim q in se stabile est ⁊ imobile in actu dicimus pos̄e siue potēs in diuerso inquātu⁹ est diuersum mouēdi ⁊ trāsmutādi. Alio vō mō dicimus potens iurta potētiā passiua⁹: si aliqd aliud ab eo q potēs eē dicimus talē hz ptātē qua ab alio mutet ꝑm q est aliud. Alio aūt modo iurta tertiū modū potētie sumptū dicimus potens cōiter sumptū: si hz principiū quo ꝑmutet facile in quodlibet ꝑm ptātem suā: siue hoc sit in peius siue sit in melius. dico aūt in peius: q: id qō ē corruptibile q hz potentiā mutādi in peius: videt potens siue pos̄e esse corrūpi: q: aliter nō corrūperet. Et similiter ic corruptibile q hz potentiā nō ꝑmutādi in peius: videt nō posse corrūpi per potentiā resistentem corruptioni. Et hic modus est etiā iurta quartū modū potētie sumptus. Id aūt qō sic facile ꝑmutat siue in peius siue in melius videt nunc hēre quādā dispositionē: ⁊ quādā cām. Et videt habere talis facillime passionis ꝑn''. Et si ita est: vt videt tunc nō irrōnabiliter talis dispositio videt potētie attingere rōnem: q: tunc radir illius potētie est dispositio formalis aliqua: que est principiū: ⁊ sic fundat in ente aliquo: ⁊ entitate alicuius forme: ⁊ sic est in veritate in oibus illis in qbus est facilis mutatio ad bonū ⁊ ad melius. Sed si bene ista ⁊ subtiliter interius cōsideretur ea que sic sunt facile mutabilia videt aliqñ esse mutabilia per habere aliqd ⁊ hoc est p habere aliquā formā subiectam ad talē mutabilitatē disponentē: sicut dictū est: aliqñ aūt nō per habere aliqd sunt talia: ꝗz potius per hoc q priuant tali esse q cōseruabat ⁊ preseruabat a mutabilitate: ⁊ tunc taliter pos̄e siue potens ꝓprie est impotens: ⁊ sua potētia est ipotētia: eo q sua possibilitas nō fundat in ente: sed in priuatiōe principij cōseruātis. Si aūt dicitur ens potens per habere priuationē talis principij: illud posse est equiuocum ad aliud posse qō fundat in dispositione vel in forma aliqua: ⁊ tale posse est cū dicit iste posse mori vel posse claudicare: vel posse malefacere: vel posse deficere ⁊ hmōi: talem enim habere priuationē est quoddā principiū quo potens est possibile. Si tū cōcedat: q cōtingat habere priuationē eo q ꝗz priuatio nihil sit per se: non tū est reducibile in simplr nihil. ¶ Alio aūt mō dicit aliquid isto modo potens in hoc: q nō hz suā potestatē preseruātē ab hmōi passione. Et hoc iam nō per priuationē dicit: sed per negationē non habēdo suā potestatē aut corruptionē potestatū suar⁹ nō habendo principiū trāsmutationis in alio nō in re: sed inquātum aliud est: sicut ea que ꝗz habeant in se mālia debilia. tū in altera parte er parte formalium hīt ptātes actiuas: que vincunt ⁊ cōtinēt ipotētias materialiū principio⁹: sed qñ illa deficūt tūc nō restat niū deficere. ¶ Amp̄. aūt ea oīa que dicta sunt dicunt potētia: ita q aut dicunt siue potētia fieri er solo hoc q sic fuerit simplr: aut nō fuerit: aut er hoc q potentia sunt bene fieri aut nō bene fieri. Q: eniz aliqua dicantur potētia in hoc qō bene fieri pōt vel nō: probat er hoc q quedā inaiata in se talē hīt ad bene ptātem vt in organis musicis. Dicūt enim musici quādam lyram sonare nō posse: qñ nō pōt bene. Et aliaz dicūt posse sonare: qñ bene pōt pficere sonū. Impotētia eniz sicut dirimus priuatio est potētie: ⁊ est ipsa ipotētia talis principij sublatio qualis prius dicta est. ¶ Sublatio aūt principij est tripliciter: aut enim oīno aufertur sicut arborē dicimus infantē: aut aufert in apto nato habere: sicut dicimus hoiem mutu⁹ infantē: aut quādo aufert ab eo q iam aptum natū est habere: sicut dicimus in triēnem infantē. nō enim ꝑm vnaz similitudinē ⁊ rōnem dicunt impotentes generare puer qui nondū aptus natus est habere gñatiuā ⁊ vir qui iam aptus natus est habere: ⁊ eunuchus a quo oīno generādi ptās est ablata.

¶ Cap. 15'''. De modis ipotētie ⁊ q̃s modus ꝑncipalis po⁹. Ubi supra.

Amplius aūt: q: si vnū oppositor⁹ est multiplex: ⁊ reliquū: oꝗz q ꝑm vnūquēq; modū potentie sit oppositus modus ipotētie: tam in ea potentia que est respectu mobilis solū ꝑm se: q̃ in ea que accipitur in bene mobili. Et hec opposita ꝓprie dicunt ipotentia. Quidā tū dicūt ea impossibilia: sed ipossibilia dicunt duplr. quedā enim dicunt ipossibilia ꝑm eaz ipotentiā que nunc dicta est: alia vō alio modo dicunt ipossibilia. sicut eniz multiplr dicit pos̄e ita ⁊ per oppositu⁹ multipliciter impos̄e dicit. Impossibile nāq; in disciplinis dicit cuius ꝓium er necessitate est verū. sicut est impos̄e diametr⁹ cōmensurabilē esse: ergo diametrū cōmensurabilē esse nō solū est falsu⁹: sed etiā er necessitate falsum. ¶ Dico aūt necessariū ⁊ impos̄e esse ꝓria: q: si ita inferant ad res ipsas: necessariū qdē semp ⁊ vbiq; est: impossibile aūt nusq; ⁊ nunq; est: ideo nēcium nō est potēs siue possibile: illa potētia de qua dicimus nec impos̄e oppositū necessario dicit per priuationē illius: que nunc dicta est potentie: ipotenti aūt siue impos̄e de quo hic loquimur est ꝓium illud potens siue possibile: qñ ꝓium suū nō est nēciu⁹ falsu⁹ esse sicut sedentē hoiem dicimus possibile esse sedere: q: sedere hoiem nō est er necessitate falsu⁹: ⁊ tale impos̄e ⁊ impotēs siue impos̄e in reb⁹ ꝑticis mobilib⁹. Possibile ergo siue potens vno qdē modo: sicut dictū est: dicit illud qō qdē nō signat falsum sed ver⁹ nō er necessitate. Alio aūt mō dicitur possibile: qō est qdez falsum sed nō er necessitate falsu⁹: ꝗz verū nō er necessitate. Tertio vō modo dicit q est cōtingens verū. Et hoc est q se hz ad verū ⁊ falsum: sed potētia que est in geometria ꝑm quā nēcium est possibile: nō pōt dici principiū trāsmutationis aliquo mō. Et ideo talis possibilis potētia dī ꝑm metaphorā ⁊ nō ꝑm analogiā aliquā ad verā potentiā. Et ideo ēt talia nō dicunt possibilia ꝑm potētiā predeterminatā. Que aūt vere ⁊ ꝓprie dicunt aliquo modo ꝑm potentiā oīa dicunt aliquo modo a primo modo dictū: que est vna principalis ⁊ primo modo dicta: ⁊ illa est principiū mutationis in alio subiecto ⁊ loco: aut si est in eodem est tū in ipso ꝑm qō est aliud. ¶ Quedā nāq; dīr possibilia ab hmōi potētia. Et quedā hor⁹ dicunt potētia in habendo talē potentiā patiendi in habēdo aliqd aliud a sua substātia in qua radicatur hmōi potētia. Quedā vō potentia pati dicunt in nō habendo aliquid sicut prius dictū est. Quedā etiā potentia dicunt in eo q sic hīt in bene vel male pati. Similr aūt ad dictā potētiaz per anologiā dicuntur

impotentia siue impossibilis. Erit ergo ppria diffinitio potentie ea que est primo dicte potentie diffinitio. ¶ Hec aūt est ꝙ potēcia est ꝑn'' pmutationis in alio ꝑm ꝙ est aliud.

¶ Cap.16''. Et est digressio declarans differentias potestatum ꝑm posteriores peripatheticos ꝛc.

Posteriores aūt peripathetici quedā addiderūt in cōsideratiōe potēcie ꝛ ptātis ꝛ ipotēcie. ¶ Dicūt enim nomē ptātis eē nomē ppie valoris aīaliuz virtutū er qbus sine ipedimento operatiōes fiunt aiales: que motus aiales vocant: cuius sūmū augmētū vocat virtus ꝛ decrementū vocat debilitas vel ipotentia: ꝛ iste est vnus modus ptātis vt dicūt Auicē. ꝛ Algazel. Secūdus aūt modus est: ꝙ ptās dicit er qua aliqd facile agit difficilia ꝛ difficilia patit. Si enim facile patereē ꝛ traberet ab operatiōe difficilium sensu laborꝫ ꝛ dolore: iurta aūt hunc modū dicit ptās: er qua nō est pati facile: lz nō sit aliculus actionis principū precipue tū ptātis nomē cōuenit his que nullo mō patiunt. Dicunt etiam fortitudinē moralē quādā esse ptātē: eo ꝙ facit itrepidū ꝛ impassibilē circa aggressionē magnoꝝ ppter bonū. His ergo modis potestas dicit in hītib' appetituz: ꝛ voluntatē: vlterius aūt dicit potestas principū trāsmutationis aliud siue variationis: sicut dictū est in ꝓhabitis inquātū est aliud: qm̄ si homo calefacit se per motū vel aliqd aliud est ipse quasi duo vnū mouens ꝛ alterū motū: ꝛ sic est de sanāte seipsuz qz principiū motus est in aia ꝛ sanitas inducta est in corpore. Minus aūt ppie dictis vocat potēcia aliqd qō non est pfectio ad hec agenda: sed dispositio suscipiendi ista. Et hec est potēcia: vt trāsmutetē aliqd ꝛ hec est potēcia passiua. trāsumptine ēt dicit potestas in geometricis: ꝑm ꝙ dicimus ꝙ linea pōt in quadratū vel eragonuz: ꝛ precipue qū imaginamur motū linee in seipsaz facere quadratū vel aliquā aliā figurā. ¶ His ergo modis dicit potēcia: ꝑm aūt inducta dubitat de moralī fortitudine vtrū ipsa sit potēcia: ꝛ cadē est dubitatio de ptāte qualibet que est ratione. hec enim est principiū actionis qua quis agit qū vult ꝛ nō agit qū non vult. Et sic videē: ꝙ idem sit principiū agēdi ꝛ nō agēdi: qō nō est rōnabile: qz pricipiū nō agēdi nō hz rationē ptātis. Adhuc aūt dicit: ꝙ in oibus ptātibus aie sic est ꝙ sint libere ad agendū: ꝛ nō agendū: ꝛ ad hoc ꝛ ad illud agendū nec est in eis aliqs habitus vel principiū ꝙ sit vnī' tū ꝛ nō alterius ꝛ oppositi illius. vnde in oibus illis principijs agēdi erpectat electio. Ipsuz aūt pricipiū siue ptās nō est nisi agēdi principiū. Et est ppetuū illius actionis principiū. Sed nō agit nisi electione ꝛ appetitu accītib' ꝓpter libertatez. Similr aūt est in ptātib' alijs aliqū que nō agunt nisi cū nā: ꝛ tunc opz vt in talib' principijs ꝛ potestatibus nā erpectē: huius aūt erēpiū est in effectu ꝛ ptāte stellaꝝ ꝛ medicinaꝝ acceptaꝝ. Et hoc est simile ei ꝙ in ptātib' aie precipue rōnalis erpectat electio: sicut ꝛ ptātis quedam. Sunt ꝛ principia agēdi cōsilia in qb' tū nō sequit actio nisi cōcomitetur volūtas accipiētis ꝓsiliū sunt in ptātib' nature quedā ptātes quozūdā: que nō agūt nisi p media sicut est potestas spermatis ad vnū ꝓducēdū. Et tales actiones nō ꝓueniūt ab hmōi principijs statim sed per media. ¶ Amp. aūt sunt ptātes diuerse quaꝝ q̄dā ꝓueniūt er nā: quedā aūt er artificio: q̄dā vo er ꝓsuetudine: ꝛ q̄dā casu. Sed ptās er artificio est ars que ꝓuenit vsu ꝛ erperimēto indiget ꝛ tpe: vsuz aūt voco motū instrumētoꝝ: ꝛ forma ꝓueniens in aia est potestas que vocat ars: er cōsuetudine aūt in actib' voluntarijs ꝓuenit forma consuetudinis que est ptās agendi tales actiones: q̄les sunt ille que vsitate sunt in opere: ꝛ sūt absq; instrumēti rōne: vel cōcupiscētia vel irascētia elicite. de potestatibus aūt nālibus iam dictū est: cū aūt iam scitur differēm potestatē. Fuerūt aūt qdā asserētes in nullo potētiam precedere actū: sed in oibus cōmitari. Sed ꝑm hoc sequit ꝙ illi nō pūt videre sepi' vna die ꝛ q nō pōt videre qū vult cecus est. Igit sunt isti fatui ꝛ ceci. ¶ Attēde ergo ꝙ potentia ꝓcedit actuz: ꝛ iō ois potēcia ad aliqd relinquit sūbm in quo potētia radicat: ꝛ er quo pēdet iceptio eius ꝙ est in potētia: hoc aūt fit altero duoꝝ modoꝝ. aut enim sūbm potentie est ens in se cōpletum per dispōnes adueniētes causans id qō est in potētia eductū ad effectū: ꝛ sic accidēs est in potentia subiecti: aut sūbm potentia est ens incōpletū trāsmutatione sui eductū ad effectum: ꝛ hoc vocat ꝓpie possibile. Et hoc est duob' modis: aut enim est er subto vel cū subiecto icipiens id qō pōe esse dicit. primo qdē modo sicut ois forma corporea. scō aūt modo sicut iceptio anime rōnalis: sicut in scientia de gnatiōe anime determinauimus. His ergo trib' modis dicit possibile accīs ꝛ generatuz corpus ꝛ inceptio anime cū educit de possibili ad effectuz. ¶ In oib' aūt istis est attēdendū ꝙ omne corpus a quo ꝓuenit actio aliqua nō per violentiā neqz per casum hz in se potentiā naturalez qua agit illaz actionē. Et hec qdem actio. Si ei cōueniret inquātū est corpus: sequeret ꝙ omni corpori conueniret. Et hoc est falsum. Cōuenit ergo ei inquantū est hoc corpus: nō aūt est hoc corpus nisi per formā nālem. Naturalis ergo forma est principiū ꝛ causa oiuz hmōi potestatū. ¶ Ulterius aūt aduertendū est hic ꝙ hāc ptātez aut hz a se semp: aut acquirit eā per generationē. Et si qdez semp hz. tunc est er īmutabilibus ꝛ necessarijs: quoꝝ ptātes sunt tales er qbus semp sue ꝓueniunt actiones. Si aūt est nō semper habēs eā: tunc opz ꝙ acquirat eam: ꝛ tunc aut acquirit a seipso aut ab alio ꝙ separatū est ab ipso ꝛ cōstat ꝙ nō acquirit a seipso: qz tūc semp acqreret. Si aūt acquirat ab eo qō separatū est ab ipso: cū illud separatū nō largiat ipsi formā nisi per hoc ꝙ istud aliquo modo recipiendi se hz ad illud quo se nō hz ad ipm aliquid aliud: qz aliter generās nō daret isti formaz plus q̄ alij: seqtur necessario ꝙ istud sit in potētia recipiēdi ad illud: aliter enim aut violēter reciperet aut casu. Casu aūt nō recipit: qz ea que casu sunt rara sunt. Istud aūt est de his que fiunt frequēter violētia aūt nō fit: qz hoc fit per accidēs ꝛ nō est semp neqz frequēter. ¶ Oportet ergo ꝙ id qō est in potētia fit icliatū ad ipm per aliquā similitudinē quā hz ad id qō dat formā. Ipsa aūt inclinatio aut est res in se cōpleta: aut nō. si est in se completa: tunc est suba in se eristens. Substātia aūt absolutū hz esse ꝛ nō esse cōparationis. ¶ Iam aūt dirimus ꝙ esse istius potentie est eē nō absolutū sed cōparatū ad actū. Opz ergo ꝙ fit in alio quodā. habemus igit ꝙ id in quo est suba quedā est: ꝛ hoc vocat mā: idipsuz aūt qō cōparatuz hz esse icboatio quedā forme est que est in mā. Et si hoc determinare velim' qualiter mā est in potentia ad formā nō possumus ita determinare ꝙ dicamus ꝙ per hoc in potentia est qz aliqd hz super eam: qz per hoc nō cognoscit esse in potētia ad hoc: imo potentia eius per hoc efficitur magis ignota q̄ prius fuit: qz cū dicit hoc esse in potētia illud ad minus aliquē intellectū hz potentia er his ad que cōparat. Cum aūt dicitur aliqd posse sup eā er hoc nil itelligit de potētia māli qz siue possit violēter sine casu semp pōt sup ipsuz de quo dicimus ꝙ pōt sup ipm. ¶ Relinqtur igit ꝙ er hoc determinat potētia ꝙ est cōparatio materie ad actū sicut cōparat etiā impfectum desiderās pfici p hoc ꝙ aliquo mō incboata est in eo perfectio. Et p hoc pōe est fieri hoc ꝛ nō aliud. Si enim impōe eēt nunq̄ fieret: agētia q̄ prima largiētia formas pūt semp sine ipedimēto: possibilia aūt hz suas habitudines recipiūt formas ꝛ fiunt agentia frequēter: agerēt enim semp si nō occurreret ipedimētū er parte materie recipiētis: qz id qō est frequēter est semp aliquo modo impeditū. Sic ergo scitur qualiter forma nālis principiū est oiuz potestatū materialium: ꝛ qualiter in omni generato ꝙ icipit esse: opz esse materiaz in qua radicat potentia eius qz possibile est esse ꝛ ꝙ perpetuā non habet hmōi potentiā: ꝛ impossibile similiter. ¶ Hec ergo de potentia ꝛ possibili dicta sint a nobis.

¶ Tractatus Tertius Quinti libri metaphysice de generibus accidentium.

¶ Cap.p''. De modis ꝛ natura quanti ꝛ quantitatis.

Tex.cō.18.

Sequentes de generibus accidentiū loquemur primo de quātitate: nō quidem prout est mēsura corporee sube: prout determinatū est de ipsa in predicamētis: qz sic diffiniri nō pōt: eo ꝙ non est vnius rōnis mensura discretoꝝ ꝛ continuoꝝ: nec entis ꝛ esse que mensurāt locus ꝛ tēpus. neqz etiā numeri ꝛ orationis: quoꝝ vnū permanētiā in partibus hz:

ꝛ non

⁊ non aliud: sed loquemur hic de quãtitate prout pẽdet ex ente: ⁊ ponemus modos eius q̃ sunt entitatis modi spãles: ꝓpter qd̃ etiã locus cũ nõ dicat alium entitatis modũ specialẽ a supficie vel spatio: nõ dicemus hic locũ esse spãlem modũ entis: cũ tñ locus dicat spãlem modũ mẽsure sicut in predicamentis determinauimus. oratio ẽt que est discreta quãtitas quãtitatẽ eẽ accipit a mensura motus ⁊ tẽporis: ⁊ iõ potius dicit mẽsurati vel mẽsure moduꝫ ꝗ entis: pp qd̃ etiã de ipsa hic nõ curamus. accipiẽtes ergo modos quãtitatũ: ꝑm q̃ ex ente pendẽt diffinimus quãtitates dicẽtes: q̃ quãtũ dicit id qd̃ est diuisibile in talibus diuidentibus que insunt ei per essentiã: ⁊ quoꝫ vterq̃ si fiat diuisio in duo media: aut quoꝫ singulũ si diuisio fiat in plura est vnũ qd quãtum in seipso qñ actu diuisum est a toto: ⁊ hoc vnũ est aptũ natũ esse saluatũ in se: sicut ⁊ totũ: q̃ in talibus ratio pfecta vniuscuiusq̃ manet in partib⁹ sicut in toto: ⁊ nõ est in quãto: sicut in suba ꝑcipue naturali: q̃ in illa diuisa pars a toto amittit rõnem entitatis quã prius habuit. ¶ Caro enim nõ est caro si abscindit: neq̃ manus est manus: sed si cõtinuũ diuidit in aliquot partes quelibet hũt entitatẽ ⁊ vnitatem cõtinuitatis sicut ⁊ totũ. Et si numerus diuidit in vnitates quelibet est vnitas: ⁊ in diuisione sua hꝫ entitatem: hec ergo est diffinitio quãti ꝓpria: q̃ fit p ea que eẽntialiter sunt in quãto: ⁊ quãtũ ꝑm q̃ entitate sua cõstet nõ refertur ad alterum sicut mẽsura: sed per intrinseca sua determinat: put absolute quãtũ est in seipso. pluralitas ergo est qdã quantum numerale. hoc est diuisibile in vnitates: q̃ numerus latine cõponit a nutu: ⁊ a greca dictione que est memer q̃ latine sonat diuisionẽ. ¶ Diuisio enim sicut supradixim⁹ est causa numeri: ⁊ dicit numerus nutus diuisionis: q̃ vbi est numerus ibi est nutus mẽtis ad diuisionẽ cõcipiẽdo aggregationẽ diuisionis facte: ⁊ ibi est numerus: ⁊ huic accidit q̃ sit mẽsura eius q̃ est mẽsurabile. dicit aũt pluralitas ꝓprie per nãm sue entitatis q̃ qdẽ ꝑm nãm totius accipit: solum est potestate diuisibile in ea que nõ sunt cõtinua: sed potius indiuisibiles sunt vnitates: q̃ numeri ꝓpria diuisio est in vnitates ex q̃bus coaceruat. Cõtinui aũt diuisio est in duo media: ⁊ itꝫ in duo ⁊ sic in infinitũ sicut dictũ est in de celo ⁊ mũdo. Mẽsura vo corpore sube qua mẽsurat quedã qdẽ que est cõtinua in terminũ vnũ copulata est mẽsura ꝯtinua ta lõgitudine: lõgitudo enim est prima diuisio: aliqua vo mẽsura est cõtinuata in duo: ⁊ est cõtinuata latitudine ad terminũ lõgitudinis: q̃ hꝫ supficies nulla inter duas lineas cõtinetur: sicut in primo nostre geometrie ostẽdimus: tñ supficies reuera est q̃ in duo siue in duos terminos copulat: ꝑm latitudinẽ qdẽ copulat ad lõgitudinẽ ꝑm lõgitudinẽ vo ad pũctũ habet copulationẽ. ¶ Alia vo mẽsura siue ꝗtitas in tria copulata diuisibilis est ꝓpria diuisiõe ꝑm ꝓfunditatẽ: linea ergo lõgitudine: supficies aũt q̃ latitudine proprie: ⁊ corpus ꝓfunditate: hoꝫ aũt quãtoꝫ pluralitas quidẽ finita numerus est: ⁊ q̃ infinitũ cũ nõ sit nõ est numerus. sed lõgitudo finita est linea: ⁊ latitudo est supficies: ⁊ ꝓfunditas est corpus. dicimus tñ q̃ nisi quãtitas infinita eẽ supponat nõ cadit ꝓpter hoc a rõne quãtitatis: sicut sepe quãtũ ifinitum ponit mathematicus. Sed nos hic nõ logmur nisi de modis entitatis quanti: nullus aũt modus entis est infinitus: isti ergo sunt modi ⁊ spẽs per se quantoꝫ ⁊ quãtitatis. ¶ Amp. alia dicunt ꝑm se quãta alia vo ꝑm accidẽs sicut linea ꝗtuꝫ qdẽ est ꝑm se. Ea aũt que ꝑm accidẽs sunt quãta dupliciter sunt quãta: qñ q̃dã accidũt quãto in eo q̃ quãtũ est: ita q̃ nõ substat eis nisi in parte qua quãtũ est subm: sicut albũ ⁊ calidũ ⁊ graue ⁊ hmõi: ⁊ hoc mẽsurat mẽsura subiecti: vnde quãta est supficies tãtũ dicimus eẽ albũ: quedã aũt accidunt quãto: nõ in ea parte qua quãtuꝫ est: sed in ea parte qua simpler ⁊ impartibilis est sicut musicũ dicim⁹ esse quãtuꝫ. Et hoc nõ mẽsuratur mẽsura subiecti. Nõ enim possumus dicere q̃ tãta est musica quãta est quãtitas hois musici. Quãtoꝫ aũt que ꝑm se sunt quãta: alia dicuntur ꝑm se quãta ꝑm suã subam ⁊ quiddãtatẽ: q̃ quãtitas est in ratiõe eoꝫ diffinitiua: sicut linea ⁊ hmõi in rõne enim taliũ diffinitiua que dicit qd̃ existit quãtũ qd̃ ⁊ que sunt ⁊ quãta ⁊ quantitates. Alia aũt ꝑm se quãtoꝫ sunt ꝓprie passiones ⁊ habitus siue ꝓprietates talium quãtoꝫ que ꝑm sue sube rõnem quãta existunt. hec enim sunt ꝑm se quãta: eo q̃ subm eoꝝ est in rõne diffinitiua ipsoꝝ: sicut multũ ⁊ paucũ circa numerum: ⁊ ꝓductũ siue longũ ⁊ breue circa lineã: ⁊ latũ ⁊ strictuꝫ circa supficiẽ: ⁊ ꝓfundũ ⁊ humile circa corpus: q̃ aũt quãtitas est subm motus ꝑm differẽtias: sicut que dicũt distãtiaꝫ quãtitatis: ⁊ graue ⁊ leue determinãtia sunt hmõi mobile: ideo ẽt graue ⁊ leue sunt passiones eius. Et precipue ꝓpter hoc q̃ penes graue ⁊ leue fit diuisio motus: sicut in scientia libri phicoꝝ dirimus. hec enim addita ⁊ diminuta faciunt velor ⁊ tardũ: que diuidũt tẽpus ⁊ magnitudinẽ: tñ hec nõ sunt adeo ꝓme passiões quãti sicut ea que ꝑdirimus. ¶ Hec ergo ⁊ hmõi ꝑm duos modos dicẽdi p se ꝑm se dicunt quãta. ¶ Sũt aũt ꝑeter ea q̃ dicta sũt magnũ ⁊ paruũ ⁊ maius ⁊ minus relatiue adinuicẽ dicta quedã quãti passiões: q̃ hꝫ hec iponant noia a q̃busdã qualitatib⁹ circa quãtitates dictis: tamen id cui iponunt quãtũ est ꝗto cõparatũ. Et iõ p rõnẽ qualitatis ꝗ circa ꝗtitatẽ dicunt trãsferunt ẽt ad alia noia entis in alio gñe ꝗ ꝗtitatis. dicũt enim ꝗlitates quasdã: vel relatiões. eaꝫ vo ꝗtitatũ que ꝑm accñs dicunt: alie quedã sic dicunt sicut dictũ est: q̃. vꝫ. musicũ: ꝗtũ est ⁊ albũ per hoc qd̃ subm est ꝗtũ cui hec accidũt ⁊ insunt. Differũt tñ sicut paulo ante dictũ est. Alia vo dicunt ꝗta: q̃ accidũt quãto inquãtũ referunt ad quãtũ numerãdo aliquo modo partes illius quãti: ⁊ nõ ꝑm se: sicut motus ⁊ tẽpus. hec enim dicunt quãta q̃dã: ⁊ sunt cõtinue quãtitatis. iõ q̃ illa quoꝫ sunt nõ sicut subti primi sunt passiões diuisibiles: ⁊ accepte sicut cõtinue vnũ post alterũ fluẽs vel vnũ ex altero fluens: hoc aũt quãtũ diuisibile dico nõ ipm motũ q̃ mouet ⁊ ferẽ: sed potius p esse quãtũ diuisibile ipm factuꝫ quo motũ siue in quo sicut in spatio motũ est. Nam per hoc q̃ spatiũ illud quãtũ est: ẽt est motus quãtus. Tẽpus vo est quãtuꝫ in hoc q̃ est passio motus ꝑm q̃ motus quãtus est. hoc aũt planuꝫ est videre q̃ motus est in eo q̃ fertur sicut i subto. Sed ab illo subto absolute nõ hꝫ quãti esse: nec inest ei absolute cõsiderato. Sed inest ei motus inq̃tuꝫ ipm cõtinue accipit in spatio ante ⁊ post ab ante in post ꝓcedẽdo. Et iõ hꝫ vnuꝫ fit id qd̃ fertur in toto spatio: tñ nõ accipit vnũ eẽ tñ i spatio: sed potius accipit cõtinue equale sibi ante ⁊ post donec pertrãseat totũ spatiũ: ⁊ sic motus eẽ est diuisum potẽtia in eis quoꝫ qlibet est vnũ qd̃. Est ergo ꝗtũ ⁊ hꝫ eẽ quãtitatis p accñs: eo q̃ nõ est passio sui subti per se sed poti⁹ in eo q̃ dicto mõ accipit spatiũ. Tẽpus aũt est quãtuꝫ per hoc q̃ accidit huic quãto p accidẽs. Si aũt ista vt mẽsure cõsiderent relate ad aliqd q̃ numerãt adiacẽtia sibi: nõ habebit motꝰ rõnẽ quãti q̃ sit quãtitas: q̃ nã motus nõ est. p hoc nã motus: q̃ mẽsurat spatio vel tpe: sed poti⁹ p hoc q̃ est vel vbi fluens vel quale vel ꝗtuꝫ fluens accipiẽdo vbi post vbi vel quale post quale vel ꝗtũ post quãtũ. Et ideo ẽt motus non est in gñe vno aliquo p hũc modũ acceptus. Tẽpus vo hꝫ referat ad motũ qui est p accñs quãtũ nõ referẽ ad ipm put hꝫ aliã nãm qua ponit in gñe: sed referẽ ad ipm per eẽ motus: qd̃ hꝫ ⁊ referẽ ad ipꝫ vt numerus ipsius. Et iõ nõ hꝫ nisi eẽ mẽsure: ꝓpter qd̃ nõ est nisi de gñe quãtitatis: locus ẽt put accipit in rõne mẽsure p eẽ mẽsure differt ab oib⁹ aliis mẽsuris: q̃ locus est mẽsure erñtis inquãtũ est stans in loco: ⁊ est alia copulatio loci ⁊ locati ad vnũ cõeꝫ terminũ inquãtũ spatiũ siue distãtia vna est loci ⁊ locati: qua fit copulatio linee vel supficiei vel corporis alia ꝗ tpis. Et iõ loc⁹ ꝑm hoc eẽ accept⁹ rõnẽ hꝫ spãlis ꝗtitatis: ꝑm aũt q̃ pendet ex entitate quã hꝫ nihil hꝫ addituꝫ supficiei vel corpori. Et iõ hic nõ ponimus locũ iter modos quãtitatis. ¶ Est aũt dubitatio satis rõnabilis de ipso angulo: vtrũ ipse sit specialis modus quãti ⁊ ꝗtitatis. Obijciũt enim qdã dicẽtes angulum eẽ spãlem modum quãtitatis. Cõstat aũt anguluꝫ nõ eẽ quãtũ ad modũ linee: eo q̃ est iter duas lineas angulus cõtentus: alternus enim cõtactus duaꝫ lineaꝫ expãsaꝫ supra supficiẽ ⁊ applicatio nõ directa est angulus: igit modum linee in quãtitate nõ hꝫ. Similr aũt nõ hꝫ modũ supficiei: q̃ ois supficies ꝑm latũ diuidit: angulus aũt ꝑm latum diuidi nõ põt. Sed ꝑm lõgitudinẽ solã aliter enim nõ eẽt cõtactus indiuisibilis duaꝫ lineaꝫ: ⁊ itꝫ nõ fit corpus hoc pꝫ: q̃ non hꝫ ꝓfundũ: q̃ iter duas tñ lineas nulla põt eẽ ꝓfunditas. ¶ Amp. quecũq̃ est spẽs ꝯtinue quãtitatis duplata manet in eadẽ specie quãtitatis. Et mõ angulus aũt aliqs est qui duplatus nõ manet in eadẽ specie quãtitatis. Et mõ sicut

An angulus sit spãlis modus ꝗtitatis.

angulus rectus qui si duplet nullus manet lineax indirecte applicatax cõtactus. Angulus ergo videt et spãlis modus quãtitatis: nõ enim põt dici nõ esse quãtũ quoddã cui cõtingit magis ⁊ minus esse ꝑm quãtitatẽ: ⁊ finitũ esse ꝑm quãtitatẽ: ⁊ precipue qõ cõstituit er mẽsuris quãtitatũ: angulus aũt est cui omnia dicta cõueniũt. ¶ Hec aũt ⁊ similia solue re nõ est difficile: dicemus enim angulũ nõ esse spãlẽ modũ quãti vel quantitatis. Sed potius angulus dicit qualitatem circa quãtitatẽ quãdã: vnde figurationi quãtitatis cõnenit angulus. Et ideo sicut terminatũ esse est qualitas circa quãtitatẽ dicta: ita angulatuz esse ⁊ ipse angulus. Angulus enim est passio quãti cõtinui finiti linea siue illud superficies siue corpus sit. Et ideo in aliquo sequit lineã in aliquo sequit superficiẽ: inquãtũ enim puncto terminat sicut linea sequtur ipsum latitudine nõ diuidi sed lõgitudine: inquãtuz aũt est terminus superficiei plane sequtur ipm duabus lineis cõtineri: ⁊ q angulus duplatus rectus nõ fuit angulus hoc accidit er eẽ anguli recti: qz est mediuz diametri. dum enim supra quãlibet descriptã lineã finitã liceat circunduci circinum: si linea ꝑpendiculariter sup lineã ducat ⁊ in cẽtro contactus pes circini imobilis ponat: ⁊ ad quãtitatẽ vni⁹ partis linee circulus circunscribat angulus rectus est cui subtendit quarta pars circuli. Et si duplet subtẽdetur circuli medietas. Et iõ nõ remanet aliqd tũc preter diametrũ circuli: nullo existente angulo in cẽtro circuli. Idem autem accidit: si quocũq; mõ linea ducat in cõtinuũ ⁊ angulus rectus duplet sup eã cessante aũt angulo ⁊ sublato remanet tũ cõtinuũ. ¶ Nos aũt dirimus angulũ accidere ꝓtinuo terminato: tũ ꝓpter hmõi rõnes qdã direrũt angulũ esse medũ inter superficiẽ ⁊ lineã: sed ꝑm ꝓprietatẽ istius sapiẽtie dicendum est mõ ꝑdicto: qz nõ ponit entitatẽ aliquã quãti aliam ab iductis. Sed potⁿ sicut si itelligat punctũ terminãs a linea tolli in vna parte ⁊ remãere esse linee remanet linea infinita: ita cũ angulus sit terminus cõtinui erpãsi si tolli itelligat per duplationẽ recti anguli remanet cõtinuũ erpansuz infinitũ. ¶ Nos aũt supra ostẽdimus q nõ est de eẽ supficiei inquãtũ supficies est q terminet linea vel lineis: sicut nec de esse corporis inquãtũ corpus est q terminet supficie vel superficiebus. Hec ergo de modis quãti ⁊ ẽtitatis dicta sint a nobis. hic enim aliter hũt doctrinari q̃ in cathegorijs.

¶ Cap. 2m. Et est dig. de. esse ⁊ nãm quantitatis ⁊c.

Potest aũt nos hic adhuc declarare q oẽs ꝑinducti modi quãtor accñtis hũt entitatẽ ⁊ nõ sube. Aliter enim nõ satisfaciem⁹ de his ꝗz istius prime ꝑble ꝓprietatẽ: nec satis erit certuz mathematico suũ subm: nisi ostendamus q nõ nisi accidẽtis hz esse ⁊ rõnez hoc aũt si ꝑinducta ad memoriã reuocenẽ facile erit nobis. ¶ Dirim⁹ enim q suba que corp⁹ est cõstituit er mã ⁊ forma corporeitatis tali: que suscipit omni mõ mẽsurã triũ diametror. Et in hac forma nullũ corpus differt ab alio corpore nec est magis vnũ corp⁹ q̃ aliud. Et er hoc pz q mẽsura dimẽsionũ actualiũ ꝗz quã cõparant adinuicẽ ꝗz ma⁹ ⁊ minus ⁊ equale est mẽsura: ⁊ ẽtitas suscepta ab hui⁹ suba ꝑm hoc q susceptibilitas pactũ forme subalis est in ea: igit ẽtitas que mẽsura est iesse cõposito ⁊ nõ mãe simplici: adhuc hoc habitum est supra: q forma corporeitatis subalis nõ relinqt vnq̃ mãz: ⁊ est i ꝑa ante oẽm motũ ⁊ mutationẽ nõ pẽdẽs nisi er ꝓncipijs sube simplicib⁹. Iste aũt dimẽsiões qb⁹ corp⁹ cõparat ad corp⁹ ꝗz ma⁹ ⁊ min⁹ ⁊ eq̃le vno corpe manẽte ꝑm subaz isunt: ⁊ nõ isunt: sicut pz in cera ertẽsa ⁊ ꝓtracta ⁊ nube ꝓtracta ⁊ dilata ta: ⁊ gñalr in rarefactis ⁊ cõdẽsatis: igit ista isunt er prima rõne: ⁊ nõ sic q̃dã pars cũ ꝓsequant eẽ cõpositi: ⁊ er scõa rõne isunt ⁊ nõ isunt eidẽ saluato ꝑm eẽ subti. Opz igit q ista sint accñtia: ⁊ eẽ ipsor est eẽ accñtis. hic tũ ꝓplato nõ dicit ⁊ plẽs stoicor. Attẽde igit q qz ẽtitatũ mẽsure nõ isũt subto determiato ꝑm alicq̃ formã spãlẽ: ꝗz ꝑm ipsaz formã corporeitatis primã. iõ in diffinitiua rõne ẽtitatũ disciplinabiliũ nõ intrat subm sensibilis mãe: nec ꝓcipiũt illud ꝑm subm intellectualis siue itellibilis mãe solũ: nec est dõm q ꝓcipiũt mãm imaginabilez. Ipse.n. disciplinales ẽtitates sũt imaginata q̃dã: subm aũt q in sua rõne diffinitiua ꝓcipiũt nõ est imaginatũ ꝗz in itellu ꝓceptũ p pria ꝑn⁹ sube corporee solũ: ⁊ hoc est valde notãdũ in tota ista ꝑbia. Ex hoc aũt q illud subm nullã hz diam er imaginatis circa ipm ⁊ sensib⁹ cõtingit q dimẽsiones disciplinales oẽs vni⁹ sũt rõnis in oi mã: q esse nequaq̃ posset si subm imaginatũ vel sensatũ ꝓcipit: qz per imaginata ⁊ sensata differũt corpa: ⁊ sub talib⁹ differẽtijs caderẽt i diffõne disciplinabiliũ: oporteret ipsa equocari qñ vnũ eẽt nomẽ ⁊ rõ sube diuersa. subm enim p se ⁊ ꝑm ipm cadit i passionis diffõne. ¶ Amp. aduertẽdũ est q totũ opp⁹ eius qõ dixit ꝓplo est de hijs diuisionib⁹ ꝗz subtilitatẽ pipatheticor: qz ꝓplo dicit q pũctus cõstituit lineã: ⁊ linea supficiẽ: ⁊ supficies corp⁹ ꝓstituit. Et iõ pũctũ maxime dicebat eẽ subaz: ⁊ lineã post hoc: ⁊ deinde supficiẽ: ⁊ minime corp⁹ sicut in ꝑhabitis sepⁿ dictũ est. ¶ Est ãt totũ ꝗtũ si eẽ hax dimẽsionũ ꝑm hoc q in eẽ cõstitutẽ cõsidereẽ: supficies aũt nõ hz mẽsurari in duo: nisi ꝑm q est termin⁹ corporis: ⁊ nisi corp⁹ mẽsurareẽ p tres diametros nõ mẽsurareẽ supficies. ꝑm duas: hoc aũt sic ꝓbat. oẽ illud cui⁹ pfectio est mẽsurari p tres diametros quocũq; mõ ad certuz angulũ dispositos pfecti⁹ est ꝑm rõnẽ mẽsurati q̃ illud qõ mẽsurat ꝑm duas: q aũt iperfecti⁹ est ꝑm eẽ depẽdet a pfectior ꝑcipue qz ꝗz eẽ mẽsuratũ nõ depẽdet a mẽsura: sed potⁿ ecõuerso. Mẽsurat aũt ois mẽsura ꝗz id qõ est finis: sicut pz in vnitate q̃ est mẽsura numeri. ¶ Cũ igit iam ꝓbatũ sit q ẽtitas ois est accidẽs: ⁊ istud sit accñs q est sube termin⁹ ⁊ finis. Cõstat q causat a subto: igit q primi⁹ est subto est pri⁹. Est ãt termin⁹ corpalis ꝓprio: subto q ẽ mẽsura pfecta: illa igit est mẽsura ꝑ⁹: nec supficies hz mẽsurari in duas dimẽsiões nisi inq̃tũ est termin⁹ hui⁹ corpis: ⁊ nõ ꝑm se: nec corp⁹ hz hoc a supficie ꝗz ecõuerso: ⁊ adhuc linea hz mẽsurari in vnã dimẽsionẽ inq̃tũ est termin⁹ supficiei: ⁊ pũctus eẽ hz idiuisibilis inquãtũ est termin⁹ linee: ⁊ hoc totũ cõuersuz est ei⁹ qõ dicit ꝓplo. ¶ Qõ aũt qdã dicũt de motu pũcti q motu suo cõstituit lineã: ⁊ linea motu suo supficiẽ: qñ nõ moueẽ ad pũctũ ꝗz ad lõgitudinẽ totã sil⁹ in cõtinuũ: ⁊ qñ supficies moueẽ in ꝓfundũ: ꝓstituit corp⁹ penit⁹ est friuolũ: qz pũct⁹ nõ moueẽ. Et sil⁹ nec linea nec supficies neq̃ corp⁹ mathematicũ sicut hũ oñsum est in ꝑhabitis. Talia enim dicta sũt ꝑm imaginationẽ solã ⁊ nõ ꝑm rei nãz. Est tũ nõ ꝑtereũdũ q in oib⁹ accidẽtib⁹ est accipe qd accñtis ꝑm ꝑn⁹ sui gñis. Si.n. bicubitali magnitudine posita direrit qs q ꝓpositũ est ẽtũ eẽ quid est dicit: ⁊ ꝑm hũc modũ nã cuiuscũq; rei pcedit er ꝑmis finib⁹ eẽntialib⁹ ipsius ⁊ terminis. Et neẽe est q ois qdditas nãe vniuscuiusq; puenat ad vnũ idiuisibile er quo causat. Et illud ẽ ꝑ⁹ idiuisibile illi⁹ gñis: ⁊ hoc mõ cũ pũct⁹ sit suba posita hoc mõ quo idiuisibile ens in ꝓtinuo referẽ ad po⁹ ꝑn⁹ lõgitudinis est pũctus. Diuidit.n. in pũcto: ⁊ terminat in pũctis: nec diuideret in pũcto nisi punctũ po⁹ eẽt in ipsa. Tũ hoc mõ nõ ꝓtinuat linea er pũctis: qz hoc est ipoẽe: ⁊ iõ eẽntia ⁊ suba potẽtialis linee est pũctus sola aũt cõtinuatio q̃ sola puenit er pcessu pũcti p cõtinuũ: sicut nũc trãsiens facit tps ꝓter hoc solũ q tps nõ pmanet. Et iõ dicit fluxus puncti facere lineaz: sicẽ fluxus forme in mãm ⁊ diffusio facit eẽ. Et iõ facit formale eẽ tpis a fluxu ipsi⁹ nũc: ⁊ suba est nunc ipm. Ita suba linee ⁊ subiua ⁊ fundamẽtũ dicit eẽ pũctũ ⁊ cõtinuatio dicit pcessus eius pmanẽs simul: ⁊ si objicit q iste pcessus nũc nõ põt eẽ nisi sit in aliquo sicẽ i spatio. Et hec erit lõgitudo cõtinua. Et sic lõgitudo est aliq̃ pcessuz ipsius. ⁊ iõ nũc causat ab ipso pũcto sic pcedẽte obiectio illa nõ fac ad ꝓpositũ: pcessus.n. pũcti nõ est motⁿ pũcti iã separatz existis in spatio. ¶ Hoc enim iã dirim⁹ eẽ ipoẽe in ꝑhabitis: ꝗz est pcessus ꝓncipij in diffusionẽ nãe ꝓncipiate: sicẽ fluxa dicit pcedere in diffusionẽ eẽ: ⁊ sicut nũc pcedẽs causat tps: ⁊ in tali pcessu faciẽtis eẽ sil⁹ est ꝑn⁹: ⁊ eẽ q est ab ipso: ⁊ in oib⁹ talib⁹ idẽ est ꝑn⁹ pcedẽs ꝑm subaz differẽs aũt ꝑm eẽ: qz ipsa pcessio ipsius facit eẽ qõdã formale: vtor aũt hoc noie pcessio: qz illo maxime viri pipatbetici vsi sunt in ista mã loquẽtes: qñ loquunt de pcessu principior in eẽ qõ causat seipsis in eo q est: hoc itez mõ pcessus linee nõ ad pũctũ ꝗz ꝑm longitudinẽ totã p oẽm eũdẽ modũ cã est supficiei: ⁊ sicut punctus est diuisio linee ⁊ terminus: ita linea sectio supficiei ⁊ terminus est: ⁊ hoc itez mõ supficies nõ ad lineã terminãtez se sed tota latitudine pcedẽs facit corporeã dimẽsionez: nec sunt plures eo q angulus rect⁹ nõ põt eẽ nisi p tres diametros: vl p duos sicut dirim⁹. ¶ Hij aũt q angulũ ponũt quartã dimẽsionem eẽ dicunt pcessuz linee eẽ duplicẽ: directe. ſ. ꝑm

Solutio predictorum.

In oib⁹ accidentib⁹ ẽ assumẽre quid sui generis.

Nota quid sit subm qõ mathematica in sua rõne diffinitiua ꝓcipiũt.

cte.s.fm pcessum puncti ⁊ obliquet: ⁊ hunc fm pcessum dicunt facere angulū. Sed hoc nihil eē ꝓstat tā ex ꝑdictis: qꝛ cū pcessus linee sit pcessus ꝑncipij ⁊ in eē ꝓpziū nō pōt: itelligi pcessus obliquꝰ nisi sit alia obliqratio cā q̄ ē extra lineā pcedētē sicut est reflexio vel aliqd tale: ⁊ hoc est p accñs: ⁊ nō est cā eiꝰ qō est fm nām ꝑncipij. Sic igit videt eē intelligē dū de q̄titatibꝰ tā fm eē q̄ fm suā qdditatē ꝓsideratis. Ex his aūt scit ēt nā tpis ⁊ oium eoꝝ que supradicta sūt: qm̄ nō oia illa sunt qd fm nām q̄titatis. Sed passiōes taliū oium eoꝝ que dicta sunt pēdet ex vero eē entis p̄mi. Et iō in ista phia sic ꝓsideranda sunt sicut pria hui⁹ capituli pte dirimus. Si qs aūt cōnālitatē eoꝝ attendat. tūc z° mō accipiunt. Et sic fit ex eis coordinatio in genꝰ vnū sicut accipiunt in cathegorijs. ¶ Et iō primo mō ꝓsiderata multa referunt ad ipa sicut passiones ipsoꝝ sicut motꝰ ⁊ tps ⁊ hui⁹. Scdo aūt mō nō referunt ad ipa: nisi que sūt cōnālia ipsis: q̄titas.n. vera ⁊ fm nāz qdditatis sue nō est nisi id in quo pōt accipi aliqd numerās ipm: siue hoc sit fm se in ipso sicut vnitas in nūero: siue sit fm positionē sicut in cōtinuis ⁊ ponderibus. Hec igitur de quātitate dicta sunt a nobis.

Lex.cō.19.

¶ Cap.3'''. Et ē digressio ꝛclarās an q̄litates sūt sube q̄dā.

Et modis aūt q̄litatis scire nō possumus nisi p''' sciam⁹ eē q̄litates ⁊ ipsas eē nō subas sed accñtia. Qualitates aūt q̄ marie sūt q̄litates iter accñtia sunt ille que dnr passiōes ⁊ passibiles q̄litates. Et hoc qdē tā esse ꝓstat ex his que in pigeneseos ⁊ i libro de sensu ⁊ sensato a nobis sūt disputata. Sed hic ingrēdū est vtꝛ ne iste q̄litates sube sint vel accñtis bēant eē. fuerunt.n. qdā ꝑcipue de scholis Anaragore q illas q̄litates subas eē dixerunt. Et p igressum eaꝝ subaꝝ in corpa dixerunt corpa fieri sensibilia. Et hec dixerūt separari ⁊ trāsire de corpe in corpꝰ. Sed separatio eaꝝ est successiua ⁊ latens sicut separat aq̄ a panno humido per euaporationē: ⁊ nō annihilat ⁊ tñ aq̄ suba est. ¶ Cōtra hos igit p̄mū oꝝ itēdere. Queramꝰ igit vtrū ne sube iste que sic igrediunt in corpa ⁊ separant q̄cunqꝫ mō ab eis sūt corporee vel incorporee. Et si dicant q̄ sint incorporee. queramꝰ an ex eis cōponat corpus vel non. Si aūt dicāt q̄ ex eis cōponit corpꝰ hoc est icōueniēs: qꝛ incorporeū nō hēt situ neꝫ diuisibilitatē: ⁊ ex hoc nullū oino pōt corpꝰ cōponi. Si aūt dicat q̄ ex eis non pōt corpꝰ cōponi. ex hoc sequit q̄ ex eis nō cōponit corpꝰ sensibile: ⁊ hoc est ꝯ hypothesim. Si vō dicat q̄ calor ⁊ frigus ⁊ hmōi sūt corpa tūc p̄mū qō seqt ex illo est q̄ de illo est. qꝛ hui⁹ que dicimꝰ nos q̄litates sensibiles habēt situ ⁊ positionē in partibꝰ suis ⁊ in loco. Et cuꝫ idē sit albū dulce calidū: ⁊ sic de multis alijs sequet oia illa in vno loco eē. Et oia hoc vnū eē corpus sicut in ꝑhitis est determiatū. Scōz aūt qō seqt ex hoc est: q̄ ista qñ igrediūtur corpora vt faciāt ea eē sensibilia aut separari pñt ab eis aut nō. Si nō pñt separari tūc nō habēt eē nisi in corporibꝰ. Corpora aūt in qbꝰ sunt nō ꝓstituunt in eē subali p ipsa. ſz sine ipsis sunt suba designata: igit sūt in corporibꝰ nō sicut q̄dā ps ⁊ nō pñt eē sine is in qbꝰ sunt: q̄ in vīrate sūt accñtia nec hūt de suba nisi nomē. Si aūt dicat q̄ pñt separari. tūc hoc nō pōt eē nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. q̄ separa aut sunt manētia p se: aut q̄ ꝓtinue transferant de corpore in corpꝰ. Et si qdē manēt ſz se: tūc ipa fm se sensibilia sūt. Et tūc sūt in aliquo spatio ⁊ loco ⁊ fm se agētia sine subta mā: que oia ostensa sunt eē incōueniētia in libris phyficis. ¶ Preterea fm hoc: nō egeremus alijs corporibꝰ sensibilibꝰ: que cōstituerent per ista: ⁊ sic ista nō ingrederent in corpora vt facerent ea sensibilia: ⁊ hoc est ꝓtra hypothesim. Si aūt ꝓtinue transferunt de corpore in corpꝰ: tūc sequerent duo incōueniētia. quoꝝ vnū est q̄ nō erit assignare vbi sunt in medio qñ de corpore mouent ad corpꝰ: qꝛ nō semp ꝓtingunt se corpora de qbus in que trāsferunt. scōm aūt est: q̄ tūc qñ ipm corpꝰ calefacit aliud postq̄ calidū est remanebit calefaciēs frigidū ⁊ nō calidū: qō nos videmus esse falsuꝫ: adhuc aūt qd facit ea de subto ad subm trāsferri. trāslatio.n. illa nō fit sine cā: quecunqꝫ ergo illa cā est opꝫ q̄ ipa talis sit qō faciat ipsa debere nō esse in subto vno ⁊ esse debere in subto altero. Huius igit cā nō pōt esse subm in quātū subm est: qꝛ cā que facit aliqd nō existere in subto inquantū subm est facit ipm nō debere existere in aliq̄ subto eadeꝫ rōne nō pōt ista cā accidere subto inquātū subm est. Opꝫ igit q̄ accidat hulc subto inquātū est hoc subm: ⁊ tunc querat que sit illa. subiatis.n. hmōi accidētibꝰ oibus de subto videt nō posse inueniri etiā si quis velit fingere. Causa.n. illa nō est de nā accidentiū: ⁊ si illa causa nulla sit qualitatū quas illi substātias dicunt nō erit tamē neqꝫ spissum: qꝛ causa illarū qualitatū sunt calidū ⁊ frigidū: que cuꝫ nō sint cause ille: patet q̄ nulle possunt inueniri. Adhuc aūt q̄ ista trāsferuntur de subiecto ad subiectū nō tollit ab eis accidētalitatem: qꝛ multa sic accidētia transferri possunt. Et omnibꝰ etiā his videt relinqui: q̄ subiectū sit cā esse istorū ⁊ singularitatis: ⁊ tunc pro certo sunt accidētia. ¶ Adhuc aūt calor ⁊ albedo quādo habēt esse singulare sunt distense per situm ⁊ magnitudinem: sicut cōstat per sensum. Ista igit magnitudo aut est de quidditate earū aut nō. Si est de quidditate earū: tunc cuꝫ oēs nature sint huiusmodi magnitudinis: sicut albedo dulcedo ⁊ huiusmodi: omnes erūt quo ad hoc vnꝰ quidditatis. Et insuper habent aliud qō est materia ⁊ forma: ⁊ sequit q̄ sunt corpora multa in eodem loco sicut superius dirimus. Si autē nō est ipsa magnitudo de quidditate ipsorū: tunc forme sunt tñ que sunt in magnitudine ⁊ nō possunt habere singulare eē sine ipsis: nec sunt in ea sicut pars esse ipsius cum magnitudo perfectuꝫ esse habeat sine ipsis: sequitur igitur ipsa esse accidētia proculdubio: ⁊ hoc quidem est necessarium.

¶ Cap. 4'''. Et est digressio declarans esse aliarum qualitatum que sunt habitus ⁊ dispositio.

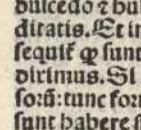

Uerūt aūt multi q rōnabilꝰ q̄ isti dubitauerunt de scia que est in aia. Utꝫ ne ipa sit accidēs marime fm ea que nos in z° de itellectu ⁊ itelligibili disputauimꝰ. Scia.n. que est in aia est ex formis qdditatū separataꝝ q̄ qdē sūt accidētiū in aia: ⁊ de illis nō est dubiū qn sint accidētia: sed de qdditatibꝰ subaꝝ. hee.n. separate sua pñtia sunt in aia. Separatio āt nō facit eas eē accñtia. igit vident sube eē in aia ꝑcipue qꝛ oñdimꝰ in libro z°: q de itellectu est ⁊ intelligibili q̄ huius forme nō sūt in aia ſē in subto oino. Et sic videt q̄ scia q̄ est de hmōi formis nō sit accñs: cū tñ scia dicat eē hitꝰ q est vna spēcū q̄litatis. ¶ Si qs aūt diceret q̄ hmōi qdditates in aia qdē sunt accñtia: ⁊ in singularibus sūt qdditates. hoc nihil est: qꝛ q̄ in se est suba non pōt vnq̄ fieri accñs in quocūq̄ eē itelligat. Adhuc aūt tā añ paꝝ dirimꝰ: q̄ separatio nō facit subm eē accñs: qꝛ suba de se ⁊ p se separata est: ⁊ accidit ei manere eē ꝓiūctā. Qō aūt hāc fortificat qōnē est id qō itelligimꝰ ⁊ scimꝰ de substātijs separatis que sunt intelligentie agentes. Iste eni per hoc q̄ sunt scite a nobis nō amittūt suā substātialitatē. nec habēt esse aliqō nisi separatiōis. ¶ Sz de oibus his nō est difficile reddere rōnem: si ea que in naturalibꝰ multis libris de aia loquētes dicta sūt ad memoriā reuocent. ¶ Dicimꝰ. n. q̄ id qō est in aia cū re vera sit in ea nō sicut quedā pars eē aie: ⁊ animaꝫ possibile sit esse saluaram in esse sine eo q̄ est in ipsa. Opꝫ q̄ sic est in ea sicut accidēs. Et q̄uis aia in talibꝰ nō in toto se habeat in rōne subti. tamen aliqd hꝫ ad ista de subti rōne. Et iō dicit esse sicut tabula rasa ad illa: ⁊ qdditas qdē substātie per hoc qō est qdditas sube nunq̄ est accñs siue sit in aia siue nō: sed per eē q̄ hꝫ in aia nō est qdditas sed potius per esse q̄ hꝫ in rebꝰ. Et iō per esse q̄ hꝫ in aia accidētalis efficit ⁊ ipm eē est accidētis esse. Et hoc vocāt qdā esse intentionale: ⁊ in illo accipit vt qdditas rerū non vt quidditas aie. Qō aūt de intelligentijs agētibus queritur friuolum est: qꝛ intelligentias agentes esse in aia nō est nisi impressiones earū esse in aia ⁊ nō ipsas. Nō eni efficiuntur in aia per separationē cū iam separate sunt: sed ipse luminibꝰ suis se sigillant ⁊ imprimūt: ⁊ hoc esse est accñtale aie. ¶ Hoc aūt pbat per hoc q̄ impossibile est id qō imprimit in vna aia esse impressum in aia alia: ⁊ sic patet impressum ⁊ acquisitum in vna aia nō esse acquisituꝫ in alia ꝑter esse singulare aliquo modo q̄ habet ab aia. Hec aūt oia sunt melꝰ ⁊ subtilius alibi determinata. Hic eniꝫ sufficiat hoc q̄ esse rōnes rerum in aia facit scire. ⁊ hoc est qōdaꝫ esse in subto lz nō sit omnino sic prout accidens nature est in subto extra animaꝫ: qꝛ etiam illud ens qō est in anima nō omnino ens sit prout est ens in natura extra animam.

Soluto ppa

¶ Cap. 5m. Et est digressio declarans esse forme ⁊ circa aliquid constantis figure.

Est aũt vna spēs q̃litatis q̃ ē fōia vel circa aliqd ꝓstās figura: ꝑm q̃ in ꝑdicamētis dcm̃ est q̃ est q̃litas in ēstitate ꝓtiua accepta. Et hāc oz nos ꝓbare eē: eo q̃ hāc eē nō ꝓbat geometer sz relingt eā. Nō.n. ꝓbat aliqd de aliq̃ nisi relinquat eē. Cōuenit ḡ q̃ ꝓbatuz fit id eē. Nulli⁹ aũt figure eē pōt oñdi nisi ꝓius oñdat eē circuli: qz sphera q̃ ē figura cōpis simplicis fit ex ductu circli ⁊ ꝓcessu ⁊ reuolutōe circli sup seipz. Colūna ãt fit cũ moueť circuls directe ꝓcedēdo ita q̃ cētrū ei⁹ ꝓcedat in linea recta. Piramis aũt fit qñ angulus rectāgulus moueť: ita q̃ cētrū, fit linea rectū angulū ꝓtinēs: ⁊ alterū lat⁹ moueat ꝓtiue ascendēdo circa cētrū vsq̃ ad extremitatē linee. ¶ Anteq̃ ãt manifestem⁹ eē circulū opz nos remouē errorē q̃rūdā dicētiuz circulū cōponi ex athomis. ¶ Dico igiť q̃ si circulus cōponat ex athomis sensibilis nō erit ve circulus: qz circūferētia erit nō idiuisibilis sz anfractuosa pp diuersam pōnē athomoꝝ. ¶ Ampli⁹ ꝓcedat athomū idiuisibile ꝑm sensuz eē cētrū: iz nō fit ve cētrū. Educat ãt linea de cētro ad aliq̃ lōgitudinē. hoc.n. est pole: qz talis linea fiet cōpōne athomoꝝ sicut isti dicūt. Principiū igiť linee qō est i cētro stet imobile: ⁊ finis ei⁹ ꝓtiue cōponat ex athomis donec tāget circūferētiā. Et vna ꝑs moueat circa cētrū: aut vndiqz tāget circunferētiā: aut nō. Si vndiqz tāgit circūferētiā circūducta. tūc ꝓculdubio describit circulū circa cētrū equidistāter mota. Si aũt nō vndiqz tāgit: adhuc describet circulū q̃ nō fit cōpositōe athomoꝝ. igiť circuli eē ꝑm q̃ est circulus nō fit cōpositōe athomoꝝ. ¶ Adhuc ponam⁹ circulū athomoꝝ cōpositōe factū poni in vase aliq̃ regulariter circulari: sicut in vitro aliq̃: aut iplebit spatiū eq̃lr aut excedit aut diminuť ab ipo. Si dicat q̃ eq̃lr: sz q̃ supponť alicui q̃to diuisibili eq̃lr ei est diuisibile sť ipm: ⁊ qō est diuisibile cōponť ex diuisibilib⁹ circuli illi⁹: ḡ cōpō ex diuisibilib⁹ ē: ⁊ hoc est ꝗ hypothesim. Si ãt excedit ipm. tūc diminuto aliq̃ ab ipo eq̃biť ei. Et si excedit a vase apposito aliq̃ iterū eq̃biť ⁊ sequereť idē q̃ prius. Si ãt dicat aliqs: q̃ supiori pōne saluata linea vz. pōne athomoꝝ ꝓtiue crescat de cētrali athomo vsq̃ ad circūferentiā: linea illa in tactu circūferētie nō pōt moueri circa cētrū eqdistanter: eo q̃ in motu recederet athom⁹ ab athomo: ⁊ corrūpereť linea: hoc nō ipedit: qz cessantib⁹ oibus athomis medijs adhuc remanet directa in situ opposito a cētrali athomo ad illū q̃ tāgit circūferētiā. Etiā si dicam⁹ inane ⁊ vacuū eē in medio sť dicūt illi q̃ ponūt athomos eē: iter cētrū igr̄ ⁊ tāgēs circūferētiā pōt describi linea motu alteri⁹ athomi ad alterā: qz hoc dicūt eē ꝓueniēs: q̃ athomi moueant in vacuo: ⁊ q̃ vacuū fit loc⁹ hñs distātias q̃s nemo pōt itelligē sine ēstitate: nec est itelligibile aliquid moueri p ꝓtinuū nisi motu describat lineā vel spatiū. Et si qs oīa hec negaret hō eēt sine itellectu de q̃ nō est curāduz. Sic aũt destructa opione dicētiū athomos posito circulo ⁊ ēstitate linearuz facile destruiť viceuersa tota de athomis positio. scim⁹.n. oēm lineā diuidi in duo media: ⁊ medietatē in duo media: ⁊ sic in ifinitū: q̃ nō posset esse si cōponereť ex athomis: qz staret diuisio in athomis. Scimus ēt q̃ diameter circuli corde nō coicat: ⁊ sūt q̃dā linee coicātes ⁊ q̃dā incoicātes: ⁊ si linea cōponereť ex athomis oīs linea coicaret oi linee: qz q̃lz athomis nūerareť ⁊ hoc est incōueniens. ¶ Adhuc aũt ex ꝓpijs isti⁹ sapie loquētes scimus: q̃ ēstū nō componiť nisi ex ēstis. ⁊ iō nō pōt componi ex athomis. Destructo igiť hmōi errore ꝓbem⁹ eē circulū: qz ipe radix ⁊ pn̄m oīum figuraꝝ est: triāgulus.n. nō cōponiť nisi p circulū. ¶ Dicam⁹ igiť nō eē dubiū corpa simplicia eē ex cōposita. Corpora aũt simplicia sunt vni⁹ nāe: ⁊ mot⁹ in oib⁹ ptibus: sunt igiť vni⁹ figure ⁊ vni⁹ vtutis in oib⁹ ptib⁹: hmōi aũt corporib⁹ nō ꝓueniť nisi figura sphērica: qz si hūerint angulū ille plus distaret a medio q̃ pars alia: ⁊ hoc nō posset eē nisi pp aliq̃ differētē vtutē ⁊ nām a nā ⁊ vtute ptis alteri⁹. Sphera igiť fie ꝓbata duplr ꝓbat eē circulus: pole eni est q̃libet ptē in circūferētia sphere posita tā in ꝓuero q̃ in ꝓcano posita moueri ꝑm nāz corpis: sic stelle moueni ⁊ ptes ignis ⁊ ptes aeris ⁊ ptes aq̃ q̃cūqz de cā moueāt. Moueatur igiť in vna pte supficiei pūctū vnū: ⁊ in alia aliud: ⁊ moueanť z se iuicē. Cōstat.n. tūc q̃ pp hōgeneitatē corpis moueburť eqdistāter: a cētro ḡ vna pars obuiabit alteri directe: ḡ describēt circulū. Sic ꝓbata sphera ⁊ ꝓbato circulo facile est oēs figuras ꝓbare p modū superi⁹ determinatū. ¶ Attēdēdū aũt q̃ circulo posito ⁊ moto ꝑm nām ei⁹ qō in loco suo moueť erūt ꝑn̄ recti ꝑm ditas pōnū in circulo. Et in his erit rect⁹ mot⁹: ⁊ illis motib⁹ erūtib⁹ posito motu linee vel supficiei a dextro in sinistrū: ⁊ alteri⁹ ascendētis a deorsum iferi⁹ vel ecōuerso cābiť angulus rectus: ⁊ ab ipo cābunť oēs alij anguli: q̃cūqz mō fuerint: ⁊ a recto ēt cābiť curuū: qa q̃ de circunferētia subtēdiť angulo est curuū. Si aũt corp⁹ in vna pte graue ⁊ in alia leue ducat sup cētrū in supficie secāte sphērā in duo media: ⁊ er pate leuiori ascendere ponat: ⁊ reflerū stat in iferiori illō cābit circūflerū. Si ãt moueat iferi⁹ nō recedit a cētro nisi discurrēdo in supficie in q̃ est cētrū: ⁊ ibidē cābit rectū angulū sup supficiē descriptū vbicūqz fuerit: ⁊ mot⁹ eius erit descriptio diametri circuli. Et sic facile est oīa iuenire q̃ faciūt figurationē ēstitatū: figura.n. nihil aliud est nisi terminatio ēstitatis. De ea ãt spe q̃litatis q̃ est nālis po⁹ vel ipotētia tā dirim⁹ in ꝑhabitis: vbi dirim⁹ modos po⁹ ꝑm q̃ est q̃litas aliq̃. sic.n. est accūs cū sit ꝓñs eē ei⁹ cui⁹ ē po⁹: ⁊ iō nō ꝓt eē ps eē ipsi⁹. ¶ Dicem⁹ igiť modos q̃litatis alr q̃ in ꝑdicamētis: qz ibi dirim⁹ de coordinabilib⁹ adinuicē ꝑm vnā nām ꝑdicabilis vniuoce de oib⁹: hic ãt modos entitatis dicem⁹ q̃ sūt q̃litatis ꝑm q̃ q̃litas dicť q̃cūqz mō q̃lificās hoc cui⁹ est q̃litas.

¶ Cap. 6m. De modis qualitatis. Tex. cō. 19.

Uale igiť hoc mō cōi sūptū dī multiplr p analogiā. Uno.n. ⁊ prio mō dī q̃le qō ē in diffōne subē ⁊ qdditatū oīs rei: ⁊ hoc est q̃le qd qō vocat q̃litas eēntialis: q̃ est dīa subalr rem ꝓstituēs in q̃le tñi ꝑdicata. Et iō ipa est suba dās eē subto. prio q̃ est gen⁹: ⁊ qz in alio cāt eē: q̃ st circa subm ponēs: ⁊ q̃ st in subto erūs. iō q̃le qōdā est ⁊ simpliciter. Hoc mō est eēntialis q̃litas māe. vñ qdā dicunt q̃ fōia in se qdē est q̃litas: vtute ãt suba. vñ ārēdo q̃le qd hō rñdeť qz est aīal bipes: ⁊ q̃le qd equ⁹. rñdeť: qz ē aīal q̃drupes: ⁊ iurta hūc modū dī circulus q̃lis q̃dā figura: qñ dī q̃ circulus est supficies vna linea terminata in cui⁹ medio est pūct⁹ a q̃ oēs linee ducte ad circūferētiā sūt eq̃les: vl qñ dī q̃ circulus est figura agonalis. hoc est sine angulo qm̄ nulla oino vna linea angulū facit: cū angulus fit alternus ꝓtact⁹ duaꝝ lineaꝝ in pūcto sibi nō directe applicataꝝ sicut in aīhabitis dirim⁹. Hec.n. oīa q̃litates dñr: qz dīa illa que sz se est ⁊ q̃ sube est cōpletiua q̃litas eristit: vno qdez igiť hoc mō dī q̃litas sube dīa. Et hoc est in oib⁹ gñib⁹ entiū q̃ hñt diffōnē. ¶ Alio vo mō q̃litates dñr q̃dā passiōes imobiliuz ⁊ mathematicoꝝ q̃ sūt ēt q̃daz imobilia ⁊ mathematica sť nūeri dñr q̃les qdē: qñ sūt pares vl cōpositi vel primi ⁊ bui⁹: ⁊ nō solū nūeri erūtes ad vnū er q̃ coaceruanť q̃ sūt vni⁹ dispōnis q̃ st lineaꝝ er vni⁹ coaceruātia ꝓcedētes. Sz ēt illi dñr hoc mō q̃les: q̃z mutatio q̃dā est ad supficiei latitudinē ⁊ ad solidi siue corpis ꝓfunditatē siue tertiā dimēsionē. Tales vo nūeri q̃ imitanť supficiē sūt q̃ sūt q̃tiēs ēsti: q̃tiēs ãt siue aliq̃tiēs ēsti sūt: q̃ ducti sūt in se vel i aliū quēcūqz nūeꝝ: sic si dicam⁹ ter tria vel q̃ter tria: in hoc.n. q̃ nūer⁹ in nūeꝝ ducit linearis lōgitudo nūeri in latitudinem dilatať. Illi ãt q̃ imitanť solidi trinā dimēsionē: sic q̃ puniūt er ductu nūeri i nūeꝝ ⁊ er ductu nūeri in totū ꝓductū: vt si dicā ter tria vel bis tria vel q̃ter tria: ⁊ illi sūt totiēs q̃tiēs ēsti vocati pp duplicē ductū nūeri in nūerū: ⁊ er ductu nūeri i totū ꝓductū. nūeri.n. er hoc dñr trigoni vel q̃drati vel spherici vl cubiti: q̃ oīa dñr q̃litates q̃sdaz circa nuōs ⁊ totalr sine vlr eē illō dici nūeri q̃litatē: q̃ eristit i suba nūeri ꝓter ēstitatē q̃ est vnitatis ad aliq̃ sūmā coaceruatio: ⁊ talia qdē multa sūt in q̃lz nuō q̃ accidūt sibi. Qō ꝓbat er hoc q̃ suba fōialis cuiusz nō est nisi vna ⁊ semel q̃ finit ⁊ specificat ipm: sicut ser nō est bis ter sed est aliqd semel: ser.n. sunt semel ser: ⁊ de hoc in ꝑhabitis satis dictū est. Cum aũt oīa talia sunt in nūero ꝓter subam numeri: cōstat q̃ sunt in eo nō sicut quedaz pars esse numeri ⁊ pendent ꝑm esse er ipso nūero. Et iō nō pūt esse sine eo in quo sunt: ꝓpter qō accidētia eē ꝓueniēter dñr. Oī aũt eodē mō sūt q̃litates ēt que circa ꝓtinuā dñr ēstitatē sicut rectū ⁊ curuū ⁊ planū ⁊ asperū

ꝛ ꝑm oīum dispōnē figurarꝝ. ¶ Ampliꝰ q̃litates dñr q̃cunq; sunt passiōes vel passibiles q̃litates iferētes vel illate nūerataꝝ subaꝝ: vt calor ꝛ friditas: ꝛ albedo ꝛ nigredo: ꝛ gravitas ꝛ leuitas: que tū suprādirimꝰ eē quātitates. Nihil.n. prohibet has ꝑm suam essentiaꝫ esse q̃litates: ꝛ tū eē quātī passiōes diuidētes motū in velocitate ꝛ tarditate ꝗ q̃ adunk sibi duplate ꝛ diminnunk sibi subtracte ptes grauis ꝛ lenis sicut oñsum est in phicis. Inferūt.n. ista in tactu: eo q̃ in manu appēdēsum graue depmit: ꝛ leue iclinat sursuꝫ per ipetū quo ipellit manū: ꝛ vt vlr dicank q̃litates hoc mō dicte sūt: q̃cūq; sūt talia ꝑm q̃ dñr mutari corpora eoꝝ q̃ pmutātia sunt adinuicē. ¶ Ampliꝰ q̃litates dñr ea que sunt ꝑm vtutē ꝛ victū dicta. hec.n. sunt que vocank dispōnes ꝛ bitꝰ: ꝛ gñalr loquēdo que dñt bonū ꝛ malū que sūt gña taliū erisētiū. Et hec oia tā in ꝑmissis oñdimꝰ eē accētia. Eaꝫ aūt q̃litatis spēm que nālis potētia vel ipotētia vocat vbi potētiā distinrimꝰ ꝛ determinauimꝰ q̃uis ipa in eo q̃ poꝰ nō ꝓ prie dicat q̃litatē tā erūtē: ſ dicat q̃dā subti aptitudinē ꝛ ꝓparationē ad q̃dā faciēda vel patiēda: ꝛ ꝑm hoc ꝓsequit q̃litatē prio mō dictā. Et in hoc q̃ ꝓsegk eē totū pz: q̃ nō est eē ps ꝛ nō pōt sine eo in quo est: qꝛ itellus nō accipit q̃ iclinatio siue ꝓparatio vel aptitudo. Et iō nō opz nos spālr ipsꝰ accītalitatē alr q̃ nūc dcīm est demrare. Reducēdo igitur modos q̃litatis dicimus q̃ fere ꝑm duos modos dr q̃lis: ꝛ dico fere pp nālē potētiā vel ipotētiā. q̃lū.n. q̃dā ꝛ que marime q̃lia sūt dñr ꝑm porē modū q̃litatis. ꝑma.n. q̃litas ꝛ cōstituēs eē ꝛ cā ois alteriꝰ q̃litatis est dīta subē: que facit q̃lē gd: istiꝰ vo q̃litatis q̃dā ps est ista q̃litas que est nūerus in hoc q̃ oēs ille nūeroꝝ ꝛ ꝓtinnoꝝ q̃litates fluūt ex subalibꝰ principijs ꝛ in illis q̃dā est dīta subaꝝ diffinitaꝝ: sicut per ꝓpria subē differre dñr. Et oēs iste differentie sunt aut eoꝝ que nō mouenk: aut si sunt eoꝝ que mouenk. Sunt tū eorū nō ꝑm q̃ mota sunt: ꝛ hec est cā: qꝛ pria differētia facit substātiā cuiusſz: ꝓpria aūt subē sunt imediate ꝓna subam ꝑm ipsaꝫ per se ꝓueniētes ei: ꝛ nihil mouek nisi q̃ est: ꝛ sicut eē est aī motū: ita iste due q̃litates sūt aī motū. Et iō vna earū reducit ad aliā: ꝛ fere vnū modū hūt q̃litatis in oñdēdo dīas subaꝝ. Passiōes vo siue passibiles q̃litates sunt motoꝝ iquātū mota sūt ꝛ sūt motū dīe: ꝛ virtus ꝛ vitiū eo q̃ sūt circa passiōes: sūt q̃dā ps passionū. vtus.n. ꝛ vitiū osten dūt differētias motꝰ ꝛ actꝰ: que sunt in passiōib̄ illatis tristitiaꝝ ꝛ gaudioꝝ ꝛ delectationū: ꝑm quos actꝰ hoies faciūt aut patiunk bene aut male siue praue se habēdo i eis: ꝛ hoc sunt in motu alteratiōis: passionū ea nāq; que sic posita sūt agere vel mouere vt ad modū vtutis erigak bonū esse dicimus ꝑm vtutē: illa vo alia posita agē ꝛ moueri sic: sicut ad nitij modū ꝛ ꝓprie vtuti dicimꝰ eē q̃dā pmū: q̃ isti duo modi iducunk adinuicē. Et sunt sibi via: ꝛ sic q̃tuor modi fere reducunk in duos: sed nō sunt in toto duo: qꝛ spālibꝰ modis differētes sūt q̃tuor: sed bonū ꝛ malū que sūt passiōes ꝛ delectationes in cōi ꝑm q̃ et felicitatē ꝛ itellectu alē virtutē dicimus eē circa delectationē admirabilē ꝛ purā ꝛ firmā marime signat bene ꝛ praue se hēre in actib̄ ꝛ motib̄: que sūt circa huiꝰ passiones in his que sunt aīata: ꝛ iter hec marie sūt in eis boīb̄ q̃ habēt ꝓpheresim: hoc est discretā ꝛ liberā eligētiā. in alijs.n. aīalib̄ vel boīb̄ ſz sint passiones: tū nō fit in eis laudabilis actus ꝛ motꝰ ꝑm quez fit bene ꝛ praue. Hic igīt de quali ꝛ qualitate dicta sunt a nobis.

¶ Cap. 7m. Et est digressio declarās q̃lē ens sit relatio ꝛc.

Lex. cō. 20.

Difficile est aūt nobis log de ad aliqd ꝛ relatione: qm̄ aliā penitꝰ bz nām ꝛ eē a gñibus entis que sunt determinata. Et iō prio opz nos determinare in cōi de mō entitatis istius gñis: ꝛ postea diuidē modos eiꝰ: ꝛ tūc redire ꝛ subaliter ingrere quā hēat in suis modis entitatez.

De istis log. Cōmentatoꝛ 12. met. cō. 19.

¶ Dico igīt q̃ multi tā fuerūt qui relatiua ens nō eē direrūt: ꝓ sua assertiōe iducentes: qcqd mutak alio quodā mutato nulla mutatiōe facta circa subm in q̃ est ens eē nō pōt ꝑm vtutē: ad aliqd āt sic mutak: pie.n. mortuo filiꝰ nō est filiꝰ nulla fcā circa filiū mutatiōe. ¶ Amplius qcqd appositū simplici nō tollit simplicitatē ab ipo dicūt ens nō eē: ꝓ aūt qōcūq; illō est simplicissimū est ꝛ in fine simplicitatis: cū tū nil fit adeo multipler ꝑm relationē. ¶ Ampliꝰ qcqd est in re signatū vnū solū est in seipo ꝛ nō in alio. Si g̃ relo est aliqd in re vnū solū erit in seipo ꝛ nō in alio: ꝛ qcqd est in seipo est absolutū. igīt relo est qd absolutū: nō est aūt qd in seipo absolutū. igīt relo nō est aliq̃ nā entis vt illis videk. Talia aūt multa adduci pñt. ¶ Nos aūt dicimꝰ ad hoc q̃ in vita re ꝑm ꝓpatheticoꝝ sapiam relo bz eē: ſ nō bz eē nisi in relatiuo q̃ est ad aliqd: ꝛ vt intelligak opz scire q̃ in eo q̃ est ad aliqd nō est nisi respectꝰ: q̃ id q̃ est aliqd cōpak ad aliqd: ꝛ ille respectꝰ ipoꝛtak p relatiū cū dr pr vel qñ dr filiꝰ: ꝛ huiꝰ qdē qdditas ꝛ hoc ipm q̃ est alteriꝰ est ꝛ bitudo q̃ est media iter tales duos respectꝰ ipoꝛtak p nomē relonis. Et iō relo vt dicūt est in aia respectꝰ aūt ē res signata in re ipa: ꝛ hoc respectꝰ cōi noie signak cū dr ad aliqd ꝛ hoc mō ē ens ꝛ genꝰ q̃dā entis. Sz nō est nisi subto q̃ est aliqd designatū. ꝛ iō aliū abiductis gñib̄ bz modū entitatis: qꝛ alia gña dicūt ens absolutū: ꝛ iō ē entie eoꝝ sunt ꝓstātes ex suis principijs absq; principijs subti in quo sunt sicut q̃titas ꝛ q̃litas: illud aūt nō bz entitatē aliq̃ talē: ſ ipse subti respectꝰ est sibi entitas pp q̃ et nomē huiꝰ gñis nō est relo vl aliqd tale ſ potiꝰ ad aliqd pp dictā cām: eo q̃ eē suū est in ꝓcretione ad subm: ꝛ nō res q̃dā q̃ sit absolute abstracta aut res q̃ſdā absolutas signat in oib̄. Ea aūt q̃ vere relatiua sūt ita q̃ vtrūq; ipoꝝ relonē ipoꝛtat vt exercitā nō oino destruunk altero mutato. pr.n. est q aliqd sui bz in filio. ꝛ iō patre mortuo manet adhuc aliqd quo filiꝰ dicebak ad ꝑem. ꝛ iō filiꝰ nō oino cessat eē filiꝰ ſ cessat eē filiꝰ ex eo q̃ hitudo cessat q̃ fuit iter ꝑem ꝛ filiū: ꝛ hāc dicimꝰ in aia ꝛ nō in re ipa. Silr aūt mortuo filio remanet adhuc quo respectū hūt ad ꝑez. hoc.n. est id q̃ bz a ꝑie ſz cōpō nō est eo q̃ illa non sint in re ipa sīc iā dirimꝰ aī: ꝛ hoc est planū videē in oib̄ relatiuis q̃rū vtrūq; referk ad alterū ꝑm suū eē: ꝛ q̃cūq; totū q̃ sūt ad alterū sūt. De relone āt fraternitatis ꝛ ea que cānk ab vno vt est filē ꝛ eq̃le iā iueniunk q̃dā dubitasse: qꝛ q iā est sine oi sua mutatiōe efficit frater nascēte q̃dā alio ex eisdē parētibus: ꝛ eodem mō est de fili ꝛ eq̃li ꝛ dextro ꝛ sinistro ꝛ multis talib̄ pp q̃ multi ꝓsupserūt dicē hui relones nō nisi in aia eē. Sz hoc nō eē videk: qꝛ nō nato fratre sīc iā dirimꝰ respectꝰ est filij ad parentē: vt ad nāe originē: ꝛ ex hoc respectu in actu erūte est polis ꝓueniētia ad id q̃ in originē est in potētia. Et hec poꝰ reducit ad actū natiuitate fratruz. Et iō nō oino nihil est fraternitas in fratre: q pr̄ nat est. idē aūt est in filib̄ ꝛ eq̃libus. Q̃ aūt de prio inducit q̃ est in fine simplicitatis: ꝛ tū multiplicissimū in relone nō bz rōnē: qm̄ ꝑm nō referk ad aliqd relone ꝓpria: ſ alia referunk ad ipz. Multa aūt sūt talia relatiua in qb̄ vnū referk ad alterū: ꝛ ꝛ ñ ecōuerso: sīc in sequētib̄ erit mālfestū. ¶ Et oib̄ igīt q̃ dicta sūt iā videri pōt q̃ relo dicit eē q̃dā q̃ est respectus ve in re erūs ꝛ q̃ hoc eē ſp est in eo q̃ respicit ad aliqd: ꝛ nō est eēntia q̃dā absolute designabilis ꝓprie loquēdo. Et iō genꝰ huiꝰ entis ꝓprie relatiū est: ꝛ minꝰ ꝓprie relo vocak ꝛ ꝓueniētissime vocak ad aliqd: qꝛ hoc oppositus modū hz absolutū. Est āt dubitatio cū nullū relatiuoꝝ itelligak absq; suo cōrelatiuo ꝛ relatiua sint sil nā: vtꝝ ne ad aliqd gñalissimū hēat rādēs sibi corelatiū q̃ sīmk sit nā cū ipso. Si eni sic sit videbunk esse relatiuoꝝ duo gña prima que nō admittit itellectꝰ: qꝛ sic esset aliq̃ multitudo nāe vnius que nō ordinak ad vnū ꝛ idē principiū. Propter q̃ aduertēdū est q̃ sicut in alijs generib̄ entiū ea que sunt cōta potētie q̃dā sunt que opōnes nāe illius in qua sunt sicut superius ꝛ inferius ordinata nō hūt nisi specificata ꝛ determinata ad esse determinatū in specie: sicut suba nō agit nisi ad spēm determinatā neq; qualitas q̃lificat neq; q̃titas mēsurat nisi determinata: ipsa aūt cōia dicunt nām illā abstractā ꝛ ꝓceptā ꝛ suas opatiōes ꝓut accipik nō sic ererceē. Sic ēt est de ad aliqd in cōi. n. acceptū nō ererceat relationē: sed in esse determinatū. sicut pater ꝛ filius ꝛ huius. Et iō non opz q̃ in gñe hēat corelatiuuz sil erūs nā cuz ipo: ꝛ hoc est q̃ antiq̃ dicerunt q̃ talia dicunt relationē vt ꝓceptā nō autē vt exercitā. Et his igīt pz q̃ ad aliqd principia bz potētie ꝛ actus ꝛ generis ꝛ differētie: sicut ꝛ alia gña: cōmunia.n. sunt gña ꝛ differentijs ꝓprijs determinata cōstituunt ꝛ faciunt relatiua ſpe determinata: tū qꝛ nō ꝑdicāt aliqd rei absolute erūs: ſ potius ꝑdicant rem se aliquo mō habere ad aliquid nō oino sunt illa principia ita rate realitatis: sicut principia generuz alioꝝ: fuit tū esse relonis q̃ est in relatiuis ꝓpiue ꝑm

Solutio.

Respectꝰ sibi vi eē sibi entitas. ex q̃ vi vel le q̃ relo non fit realr distincta a fūdamēto q̃ tū indiget specīatiōe.

Genꝰ hnt̄ ens ꝓpe relatiū est ꝛ minꝰ ꝓprie relo vocak ꝛ ꝓueniētissime vocak ad aliquid.

q̃ ꝓsiderant̃ in suis subtis ab hui⁹ pricipijs: sic̃ ꝛ eē alioꝝ q̃ sūt in gnlib⁹ alijs fluit a suis diffinicōib⁹. Hoc.n. admittit intellect⁹ relationi qdditatē a pricipijs qdditatis illi⁹ cāri: si ãt relationū nō vt in subto ꝓsideret: sz vt est ad alterū sic̃ ꝑ certo alteri⁹ est sine q̃ intelligi nō pōt: lz illō nihil sit de qdditate ipsi⁹ sic̃ pi⁹ di⁹ filij pi⁹: qꝛ cū vnū relationoꝝ determiat alterū nō determinat ipm sicut quidditas termini sed potius determinat ipsum sicut est termin⁹ ptātis ꝑm quā vincit ipm vel vincit vel equat̃ ei vel alio alīq̃ tali mō se hz ad ipm: ꝛ hoc ēt mō accipiunt̃ spēs relationoꝝ sic̃ patebit iferi⁹. ¶ Est aūt attēdēdū q̃ sine relatiua nominent̃ ab vna foꝛa q̃ ē vtraq̃ relationoꝝ: sic̃ idē eq̃le: ꝛ sīlr ꝛ hmōi: sine a diuersis sic̃ pi⁹ ꝛ filij⁹ tū respect⁹ sūt sp diuersi in extremis: sicut pz per ea que ante dicta sunt: ꝛ habitudo media est vna differēs p extrema sicut eadē via est de athenis ad thebas: ꝛ de thebis ad athenas. De alijs aūt que de relatiuis ingrenda sunt magis pertinet ad logicū determinare in carbegorijs.

¶ Cap. 8m. De modis relationum.

Ter. cō. 20.

Ꝑdos igit̃ relationoꝝ determinātes dicim⁹ q̃ q̃dā dūr ad aliqd sine motu p hitudinē mēsurati ad mensurā: vt duplū di⁹ ad dimidiū ꝛ triplū ad tertiā ptē sue sbtriplū: ꝛ totalr sue vlr multiplicatū sue multiplex ad submultiplex: qō est multiplicati ps aliq̃tiēs sūpta numerās totū: ꝛ gnalr sic̃ se hz ꝓtinēs ad ꝓtētū in q̃titate ipsi⁹ q̃ ꝓpie subcōtentū appellat̃. ¶ Alia ãt dūr ad aliqd p actionē ꝛ passionē cāta sic̃ calefactiuū ꝛ calefactibile sue calefaciēs ꝛ calefactū ꝛ sectiuū di⁹ ad sectabile ꝛ secās ad sectū: ꝛ vlr actiuuz ad patiēs: ꝛ passiuū qn actio ē cōpō agētis ad patiēs: ꝛ passio cōpō patiētis ad agēs sic̃ determiatū est i z° phicoꝝ. Et ambo isti modi sūt relationoꝝ q̃ꝝ vtrūq̃ referr̃ ad reliquuz.

¶ Tertio ãt mō dūr relatiua q̃ꝝ vnū ꝑm hoc q̃ est dependētiā hz ad aliū: ꝛ nō ecōuerso: sic̃ mēsurabilis ad mensurā ꝛ scibile ad sciaz ꝛ sensibile ad sēsuz. Iste igit̃ sūt dīe eoꝝ q̃ p se sūt relatiua in cōi: reuertētes aūt ad modū ꝑ⁷ dicim⁹: q̃ ꝑmi modi relatiua in q̃cūq̃ sūt sue in discretis sue in ꝓtinuis dicant̃ ad nūerū quēdā ꝛ hoc duplr: aut.n. simplr dūr ad nūeꝝ: nō accipiēdo nomē ab aliq̃ spē nūeri determiata: aut dūr determiate sicut ad nūeros q̃ accipiūt nomē a spē nūeri determiati: aut dūr determiate ad vnū ex q̃ fit nūeri coaceruatio: sic̃ duplū di⁹ ad vnū qō est dimidiū ipsi⁹ sic̃ nūerus determiat⁹ a q̃ nomē accipit q nūer⁹ est duo: multiplex vō sue multiplicatio di⁹ ꝑm nūeꝝ ad aliqō vnū. Sz hoc nō ē determiatū sic̃ dicim⁹ hūc signatū nūeꝝ ꝛ determinatū dici ad hūc aliū nūeꝝ signatū: ꝛ determinatū: qꝛ multiplex ꝛ submultiplex ꝑm sua noia denominant̃ a multo ꝛ a pauco: q̃ lz sint nūeri passiōes tū nō determināt ꝛ specificāt aliquē nūerū determiatū: sz emiolīū ad subemiolīū sue sexqualteꝝ ad subsexqualterū ēt di⁹ ꝑm nūeꝝ: ꝛ hoc di⁹ ꝑm nūerū determiatū a q̃ nomē accipit: ꝛ hoc est ꝓtinēs totā ꝛ alterā ptē: sz suppticulare ad supparticulare di⁹ ꝑm nūeꝝ ideterminatū: qꝛ accipit nomē a toto ꝛ aliq̃ta pte q̃ nō dūr aliq̃ nūeri spēm determinatā: sic̃ neq̃ multū ꝛ paucū a gb⁹ accipit̃ ꝓportio multiplicis ꝛ submultiplicis: hec.n. oia sūt sicut multiplicatio q̃dā ad vnū aliqō nūerās totū: qō ē idetermiatū ꝛ nūer⁹ ꝓtinēs ad ꝓtētū di⁹ oino ꝑm determiatū nūeꝝ. Quia hec.n. oia nec in cōi nec in spāli nūeꝝ determināt: sic̃ multiplex in cōi ꝛ triplū in spāli dicūt nūeꝝ: nūer⁹.n. cōmēsurabilis di⁹ ꝑm aliquē nō cōmēsurabilē nūeꝝ q̃ nūerat̃ cū ꝓtinēte. Cōtinēs.n. nūerus di⁹ ad ꝓtētū in hoc qō est totū ꝓtētū ꝛ ampli⁹: totū aūt ꝛ ampli⁹ nō determināt aliquē nūeꝝ spālr ōtermiatū: sue in cōi sue i spāli sic̃ multiplex qdē in cōi q̃druplū ãt i spāli determināt nūeꝝ. vñ q̃cūq̃ mō euenerit sue ꝓtētū nūeret ꝓtinentē ad eq̃le q̃ nec plus neq̃ min⁹: sue ad nō eq̃le ita q̃ sit plꝰ vel minus q̃ꝝ ꝓtinēs si aliq̃tiēs sūmat̃ sp est ꝓtinēs dict⁹ ad ꝓtētū. Vñ ista talia relatiua dūr multiplr sic̃. vz. i spē ōtermiatū: ꝛ sic̃ i gnē determiatū ꝛ sic̃ oino ideterminatū ꝛ i gnē ꝛ in spē: hoc igit̃ ad aliqd q̃ sic dūr oia ꝑm nūeꝝ dūr ꝛ nūeri passiōes: sic̃ multiplex ꝛ submultiplex ꝛ ꝓtinēs ꝛ ꝓtētū q̃ dūr nūeri passiōes. ¶ Ampli⁹ aūt eq̃le ꝛ sīle ꝛ idē dūr ꝑm aliū modū ab vno qō est i nuō. Hec.n. oia dicunt̃ ꝑm vnū modū. foꝛe q̃ est in vtrūq̃ relationoꝝ eadē nāq̃ dūr q̃ꝝ vna ē suba. Sīlia vō dūr: q̃ꝝ q̃litas ē vna: eq̃lia vō q̃ꝝ vna ē q̃titas: vnitas vō a q̃ relatiua ista dūr ē nūeri p̃n cipiū: ꝛ metrū sue mēsura. Oia igit̃ q̃ducta sūt dūr ad aliqd ꝑm nūeꝝ: sz nō eodē mō. qꝛ q̃dā ab vnitate: q̃dā ãt a nnō diuersimode dūr. Actiua vō ꝛ passiua sūt dcā ad aliqd ꝑm potētiā actiuā ꝛ passiuā ꝛ ꝑm actiōes hmōi potētiaꝝ: sic̃ calefactiuū ꝛ calefactibile ad se iuicē dūr: qꝛ vnū pōt agere in aliud ꝛ aliud pōt suscipe actionē ipsi⁹: ꝛ itꝝ calefactiōes calefaciētiū ad calefactiuū se hūt: sic̃ actus ad potētiā: ꝑm q̃s act⁹ cōpat̃ calefaciēs ad calefactū. Et sīlr secans ad sectū. Hec oia.n. cōparant̃ ad passiua sic̃ agētia eoꝝ: eoꝝ vō q̃ sē ꝑm nūeꝝ dictoꝝ relationoꝝ nō sē hmōi actiōis: sz si hūt actiones ille nō sūt nisi quēadmodū in mathematicis dcīi est: q̃ sūt sic̃ nūerare ꝛ mēsurare ꝛ hmōi: sz ista nullas hūt actiōes ꝑm po^tm mouēdi ꝛ mutādi: eoꝝ aūt q̃ ꝑm potētias actiuas ꝛ passiuas dūr ad aliqd ꝓpriū est ꝑm tpoꝝ dīas dici ad aliqd: sic̃ faciēs di⁹ ad id qō factū est vel fit vl facturū ad id qō futurū est fieri. Hoc ãt mō pi⁹ di⁹ filij pi⁹. nō.n. oi tpe pōt gnare: sz tpe determiato. pi⁹.n. in hoc est sic̃ faciēs: ꝛ filij⁹ est sicut passuz qd. ad hūc ēt modū reducunt̃ q̃dā relationoꝝ ꝑm priuationē hui⁹ potētie dcā: sic̃ ipoꝛe ꝛ alia talia q̃cunq̃ sic dūr vt infinibile. Innuit igī talis relationoꝝ diuisio ex dictis q̃ relatiua: ꝛ relationes gb⁹ cōpant̃ ad aliqd aut hūt se ꝑm nūerū ad nūeꝝ: aut ꝑm po^tm ad po^tm. Si qdē ꝑm nūeꝝ ad nūerū aut hoc est ꝑm diuersaz formā spēꝝ nūeri: aut ꝑm hoc qō est vni⁹ foꝛe in toto nuō. ꝛ si qdē sūt ꝑm diuersaz formā nūeri: aut hoc est ꝑm formas nūeri in spē determiatas aut ideterminatas. Et si est ꝑm formas determinatas: aut determinat determiatū gen⁹ nūeri qō est plalitas vl multitudo: aut oino sūt determiate diuerse foꝛe. ¶ His.n. modis sē duplū ꝛ dimidiū ꝛ sexqualterū ꝛ subsexqualteruz sic̃ diuersi nūeri in spē determiati: ꝛ multiplex ꝛ submultiplex ꝛ supparticulare ꝛ subsupparticlare: ꝛ supptinēs ꝛ subsupptinēs: sic̃ diuersi nūeri in gnē ꝛ nō in spē ōtermiati. Cōtinēs aūt ad ꝓtentū ꝛ cōmēsurabile ad cōmēsurabile: ꝛ cōicās ad cōicātē: ꝛ incōicās ad icōicātē sic̃ oino in gnē ideterminati nūeri ꝛ i spē. Idē aūt ꝛ sīle ꝛ eq̃le sūt ad aliqd: ꝑm id qō est vnū in vtrūq̃ relationoꝝ: q̃ foꝛa ē ab eo ꝛ q̃ vni⁹ foꝛe est in toto nuō. Si aūt sz po^tm inascunt̃ respect⁹: tūc cū ois po^a talis sit aut po^a agentis aut patiētis: ꝛ illic coaccidat dīa tpis erūt illa relatiua sic̃ pi⁹ ꝛ filij⁹ ꝛ dūs ꝛ seru⁹ ꝛ soci⁹ ꝛ amic⁹. Et hui⁹ ꝑm actionū diuersitates: ꝛ sūt dcā aut ꝑm suppōnē ꝛ suppōnē aut sz eqperantiā. ꝛ hoc mō per aliquē modū iteruz cānt̃ diuerse spēs relationoꝝ. relationū.n. qꝛ eē dicit: ꝛ nō eēntiā q̃dāz sicut dirim⁹ nō ꝓstituit̃ in spēb⁹ suis per diuisionē gnis: vt postea gen⁹ cū dīa ꝓstituat spēm: sed poti⁹ per hitudines vni⁹ ad alteꝝ spēs relationoꝝ ꝓstituunt̃: sic̃ er aūdictis oīdit̃. ¶ Ex his igit̃ facile cogīsci pōt: q̃ oia ista sūt ad aliqd que sūt ꝑm nūeꝝ ꝛ po^tm dcā ad aliqd i sūt sic̃ alicui subto. ita q̃ ipm ad aliqd hoc ipm qō est ꝑm suā qdditatē alterius di⁹ id qō est eēntialr: qꝛ vtrūq̃ correlationoꝝ alteri⁹ est p ipaz suā qdditatē: ꝛ nō sufficit ad eē taliū relationoꝝ q̃ pp hoc dicat̃ ad aliqd: qꝛ aliō referat̃ ad ipm ꝛ id ad qō referr̃ ēt ꝑm suū eē nō fit ad aliqd. Quēdā.n. sic dūr ad aliqd: nō q̃ ipa fint ad aliqd hoc ipm q̃ sūt: sz iō q̃ alia q̃dā ꝑm hoc ipm q̃ sūt referūtur ad ipa. mēsurabile.n. ꝛ sniale ꝛ scibile ꝛ sensibile nō hoc ipm q̃ sūt ad aliqd sunt: sz suis noib⁹ signāt q̃dā referri ad ipa: ꝛ illa sūt ad ista ꝑm hoc ipm q̃ sūt suis qdditatib⁹ q̃ꝝ iportāt p nomē qdditatē designās. sic̃.n. sensus ꝑm hoc ipm qō est sensibile est: itelꝛ itelligibile ꝛ snians sniabile: ꝛ mensura ꝑm actū mensurabilis ꝛ de alijs sīlib⁹ est idē iudiciū: ꝛ hoc signant̃ ipsis noib⁹. Sniabile.n. ipo noie nō di⁹ qō ē ad aliqd: sed poti⁹ id qō est aliō: qꝛ sniale ē id cui⁹ ē snia. Id ãt cui⁹ ē snia nō ē ad sniaz dcīi: sed poti⁹ ecōuerso snia ē dcā ad ipz. ¶ Hui⁹ igit̃ est alia acceptio spēꝝ relationoꝝ: ꝑm hāc oia illa gb⁹ ex mutatōe vni⁹ eoꝝ ꝛ nō amboꝝ inascit̃ res dūr ad aliqd. Et hoc mō oia q̃ sūt primū dūr ad ipm: ꝛ poꝛe di⁹ hoc mō ad necesse: ꝛ primū ꝛ necesse non dūr ad aliqd: sed suis noib⁹ oīdunt q̃ alia sūt ꝛ dūr ad ipa. Et iō sua noia determināt ꝑm eoꝝ q̃ ad ipa referunt̃: ita q̃ illa relatiua nō idigēt alio correlatiuo ad qō dicant̃: ꝛ ad qō determiet respect⁹ ipoꝝ. ¶ Ampli⁹ nō sūt talia apposita relatiue: neq̃ sūt sīlia sz poti⁹ ꝓra sūt ea q̃ suis noib⁹ signāt ad se referri q̃ꝝ illa q̃ ad se referunt̃. Fuerūt ãt qdā errātes q̃ direūt in hoc ordine relationoꝝ q̃ ve relatiua sē nō dici ad eē ipoꝝ q̃ dirim⁹: sed dixerunt sniam ꝛ sciam dici ad euz cui⁹ est snia ꝛ scia: ꝛ

ſiē ſcia ſciētis ſnia: ⁊ ſenſus ſcētiētis ſenſus: ⁊ ſic ꝺ alijs buiꝰ relꝰnis: ⁊ hoc ñ ē vex qꝺ ꝺicūt. Si.n. hoc eēt vex qꝺ ꝺicūt oporteret ꝙ bis iḋē relatiuū ꝺicereť: ⁊ eēt relꝰnis relꝰo. Et hoc abiret i ifinitū. Scia.n. nō referť ad hñtē ſciam: niſi ꝑm ꝙ ipe eſt ſciēs hoc eſt hñs ſciaz. q̄ ꝺiceť ꝙ ſcia eſt ſciētis ꝑm ſciaz: bis igiť iḋē relatiuū ꝺcm i ifinitū abibit. ⁊ ſiꝰ ꝗ iſtos viſus ē alicui⁹ viſus ꝑm ꝙ hz viſuz. Hec ãt oia ipoſita ſūt: ⁊ ſō lz viſus ſit alicui⁹ viſus: nō tñ ē vex ꝺicē ꝙ ſit ei⁹ cui⁹ eſt viſus ſicut videretis ſiue hñtis viſū. Sz ꝺi ad colorē nō q / ḋē ſub noīe coloris: ſed ad aliqd tale ſub noie viſibilis. Illo vo mō q̄ ꝺiceret ad viḋētē ꝺici bis iḋē ꝺiceret ⁊ abiret hoc in ifinitū: ſicut paulo ſupꝰ ꝺirim⁹: ꝑm hoc.n. viſus eēt eius cui⁹ viſus ē: ⁊ hoc nō eēt niſi ꝑm viſū. ⁊ iō ſequereť ifinitas. Hec ãt relatina q̄z vnū ē ad alterꝝ: alterꝝ ãt nō ē ad ipz ſz noie ſuo ꝺicit alterꝝ eē ad ipz nō ad ꝙuertētiā ꝺñr. Sz ꝺ hoc in ꝑdicamētis plenarie ſatis ꝺcm ē. Quecūqz q̄ ꝗz ſe ꝺcā ſūt ad aliqd ꝺcā ſūt ꝑdictis modis. Sūt ãt ꝑter oēs ꝺictos modos ea q̄ ꝑm accñs ꝺñr ad aliqd: ⁊ hec ꝺñr vno aliquo triū modoꝝ: aut.n. ꝺñr ad aliqd: q: gña eoꝝ ſūt ad aliqd ꝑm ꝙ ipa pticipāt gña illa ſicut medicia ē ad aliqd q: ſuū gen⁹ qꝺ eſt ſcia videť eē ad aliqd. Ampli⁹ z° mō ꝺñr ad aliqd ipe hitudines ꝑm q̄s q̄cūqz hñtia ſuba ꝺñr ad aliqd vt pñitas ꝺi ad aliqd: q: pi ē ad aliqd. Et ſiliꝰtudo ē ad aliqd q: ſile ē ad aliqd. Alia vo oino ꝺñr ꝑm accñs ad aliqd ſiē hō ꝺi ad aliqd q: accidit hoi duplū eē: qꝺ eſt ad aliqd vel vt albū eē ꝺi ad aliqd: q: accidit eidē ſbto duplū eē ⁊ albū eē: id.n. qꝺ eſt p accñs gra alteri⁹ ꝙtigit: ⁊ hoc aut eſt ſubale aut accñtale. Si ſubale: aut ꝺicit relꝰnē vt exercitā aut vt ꝙceptaz: ex hac igiť ꝺiuiſiōe va accipiť ꝺiuerſitas ſpērū relꝰnis. lz nos hic nō itrēdam⁹: ſz poti⁹ ponē modos relatiuoꝝ ꝑm ꝙ ſunt modi eēndi. Hij ãt ſūt p ſe ⁊ p accñs: p ſe qdē ãt in his que ſūt ad aliqd ⁊ in his ad q̄ ſūt ea ⁊ q̄ ſūt ad aliqd: ⁊ in his q̄ ſūt ad aliqd aut ꝑm nūex aut ꝑm potētiā agēdi ⁊ patiēdi ac ceptis ꝑm ꝺiuerſitates añdictas: ꝓbare ãt iſta accñtia nō ē op⁹ qñ iā oſtenſum eſt: ꝙ nō accipiunť niſi in ſubto ⁊ multiplicanť nō ꝑm differētias per ꝺiuiſionē ereūtes ab vno genere: ſed per ſubtoꝝz cōparatoꝝ ꝺiuerſitates. Hec igiť ꝺe relatiuis ꝺicta ſunt a nobis.

Tractatus quartus qnti libri metaphyſice de ꝙñtib⁹ ens. Cap.p'''. De modis perfecti.

Tex.cō.21.

Alia predicamēta poti⁹ ſūt hitudies q̄dā entis q̄z verū ens.

Cōſequentia ens duplr cōcipi ꝑñt.

Tex.cō.41.

Xecutis autē his que

ꝑm pñs negociū de ptib⁹ entis ꝺicēda videnť. Tangem⁹ ēt modos entitatis eoꝝ q̄ ſūt entis ꝙña. Alia.n. ꝑdicamēta oia poti⁹ ſūt hitudines q̄dā q̄z ens verū. Et cū ꝑdicanť de aliq̄ magis ꝺicūt quō ſe qd hz ad aliō q̄z in re aliqd ſignificēt in eē. Sūt etiā eoꝝ q̄dā ꝙñia ens in pte acceptū. ſiē qñ ⁊ vbi: ⁊ de his nō ꝑtinet ad p'''' tractare pbm: de alijs ãt q̄dā ꝺicem⁹ in ſequētib⁹. De actiōe ãt q: nō vna rōne determiabilis ē ꝑti in pigeneſeos ꝑti ēt i ſeq̄ntib⁹ vbi ꝺ actōe ꝑmoꝝ loq̄mur ꝑnciploꝝ diſtiguem⁹. Ea ãt q̄ ens ꝙſequunť ⁊ q̄ ꝑbanť de ente duplr ꝙſideranť: aut.n. ꝙſideranť ꝗz ens ipz determiatū: aut ꝙſideranť ꝗz ſeipa. ꝺterminātia ãt ipm ens triplr ꝙſideranť: aut eni accipiunť ꝗz id qꝺ efficiť i ente er ipa ꝺterminatiōe: aut accipiť ipz ꝺterminās in rōne determinātis: aut modus q̄ determinās iheret determiato: ⁊ penes hec tria loq̄mur ꝺ trib⁹: ꝺ pfcō. vz. ⁊ ēmio ⁊ eo ꝙ ē p ſe. Hec.n. tria penes tria q̄ ꝺcā ſūt accipiunť: ⁊ hoꝝ triū modū oia alia q̄dāmō imitātur. Dicem⁹ igiť ꝙ pfectū ꝺi multis modis: vno qdē mō ꝺi pfectū extra qꝺ nō ē accipe aliq̄s pticulā de itegrātibus ⁊ ad eē prinētib⁹: ⁊ hoc ē duplr ꝑm erigētiā entis. vz. ⁊ ꝑm erigētiā eē. Scōm erigētiā ãt entis adhuc duplr. ſ. eēntialiū ⁊ q̄ꝗtitatis pfectionē. Oiuz.n. nā ꝙſtātiū termin⁹ eſt: ⁊ rō magnitudis ⁊ augmēti ſiē i z° ꝺ aia ē oñſuz: ꝑm ãt eē pfectū ꝙ ē ꝗz tps ꝙ ē meſurās eē nō hz ꝺfectū ſiē ſingloꝝ ꝺicim⁹ hoc tps eē pfectū extra qꝺ nō ē accipe tps aliqꝺ: qꝺ ſit ps q̄dā q̄ ad illi⁹ rpis ꝺñt cōplemētū. Hoc ãt ē duplr: aut.n. ſimplr ē hoc ꝗz tps: aut ꝗz tps ſingloꝝ: ſimplr.n. nō ē pfectū tps niſi eē mūdi cui ſe cōmittiť totū tps ꝑm reuolutiōes cāntes oēz gñabiliū ꝺiuerſitatē: ⁊ ſucceſſionē tps ãt ſingulo⁹ ē meſura ſui ꝙꝺi ꝑm näz ꝙcedētē ab ipfecto ſube ⁊ vtutis ad ſtatū in vtroqz: ⁊ a pfecto ſube ⁊ vtutis vſqz ad vltimā ꝺimiutionē in vtroqz. ſi.n. aliqd deſit huic tpi ē ipfectū ꝑm nāz. Sed cūdo ãt mō ꝺi pfectū qꝺ eſt pfectū ꝑm vtutē: ⁊ bñ ſe hīe ꝑm illā: ⁊ hoc nō hñdo hipbolē ſiue min⁹ ꝑm ſuū gen⁹ ſiue gñis ⁊ nāe facultatē: ⁊ hoc ē ꝗz vtrāq̄z vtutē itellectualē. vz. ⁊ moralē. bas.n. inati ſum⁹ ſuſcipe. Perfice aūt qdē vni⁹ ē ꝙ ꝓperimētū ⁊ doctrinā: alteri⁹ aūt ꝙ aſſuetudinē: ⁊ q: inati ſum⁹ ſuſcipe nō erit aia hois pfecta niſi qñ pfecte iuenit ſe in vtraqz pte ſiue vtute: ⁊ ꝙcedit i ea vſqz ad ſūmū felicitatis ei⁹: ⁊ hoc iā nos oñdim⁹ in z° lib. de intellectu ⁊ itelligibili: vbi de pfectiōe aie oñdim⁹: ſiē ēt in ſingulis ꝺicim⁹ pfectuz ſiē ꝺi pfect⁹ medic⁹ ⁊ pfect⁹ fiſtulato: ſiue tibicen: q̄ñ ꝗz ſpeciē ⁊ formā ꝓꝓrie ſibi vtutis ſiue artis in nullo deficūt. Iuxta hūc aūt modū trāſferētes nomē pfectiōis ad ipfectiōes ꝑm male ⁊ ꝓꝓaultatē ꝺictas ꝺicim⁹ ſyncophātē ſiue mendacē pfectū: ⁊ latronē pfectū. ⁊ rō trāſlatiōis eſt: q: ēt ad talia referim⁹ ⁊ trāſferim⁹ nomē boni ꝺicētes ſyncophantē bonū: ⁊ latronē bonū q̄ñ ꝗz artē latrocinij ⁊ ſyncophātis nihil deeſt. In oib⁹ .n. hmōi ⁊ marie in his q̄ ꝑm bñ ⁊ vtutē ꝺñr ꝺicim⁹ pfectū: eo ꝙ vt⁹ eſt pfectio q̄dā: qꝺ lz tūc eſt pfectū ⁊ q̄lz ſuba tūc pfecta eſt qñ ꝑm ſpēm ꝓꝓrie vtutis in nulla deficit pte q̄ vt⁹ ſit: ſz ꝑm nām ſue meſure attingit vltimū ⁊ ſūmū. Formā aūt ꝓꝓrie vtutis ꝺico vtutis illi⁹ q̄ ꝙuertibilis eſt: ⁊ ꝑm illā nām q̄ eſt id qꝺ ē: ſiē vtus hois eſt ꝑm intellectū q: ſolus itellus eſt q̄ hō eſt id qꝺ ē hō: ꝓꝓ qꝺ ēt talia adipiſcēs nō eſt alterat⁹ ſz pfect⁹: ⁊ in oppoſitis iſtoꝝ nō eſt alterat⁹ ſz corrupt⁹. Ampli⁹ aūt z° mō pfecta ꝺñr eē qb⁹ iā ineſt finis ſtudioſus: ⁊ ꝑm nām pfecta. n. ꝺñr oia ꝑm hīe fine opti/mū: iurta ãt hūc modū iterū ſit pfecti trāſlatio ad ipfecta. q: .n. finis ꝺi de nuō vltimoꝝ eſt iō ēt nomē pfecti ad praua trāſferētes ꝺicim⁹ pfecte pdi ⁊ pfecte corrūpi: q̄ñ nihil deeſt corruptioni ⁊ malo: ſed eſt in vltimo in quo eſſe pōt: ⁊ iō mors ꝑm metaphorā a qbuſdā ꝺicit finis: q: eſt vltimū: ſicut ⁊ finis vltimū qꝺdā eſt. Sed differēter q: finis eſt vltimū cuius cā ſit oē qꝺ fit. Mors aūt vltimū eſt nō intentuz ſed corruptio eius qꝺ intentū erat: perfecta igiť ꝑm ſe ꝺicta tot modis ꝺicunť. Et primꝰ qdē modus aliquo mō ꝑm q̄ꝗtitatē ſūpt⁹ eſt. ſcōs aūt modus ꝑm q̄litatē: ⁊ tertiꝰ penes ſubam q̄ eſt finis ⁊ pficiēs eē: metaphorici aūt modi nō ſunt modi pfecti ꝑm eſſe: ſz trāſlatiōe ad modos pfectionis referunť ſub q̄dā pfectionis ſiliꝰtudine. His igiť modis alia qdē pfecta ꝺñr ꝑm bene q̄ in nullo deficūt ꝑm gen⁹ ſuū nec hiperbolez hñt. Alia aūt q̄ nihil extra accipiūt: nec ſibi deficiet vtus. Alia vo oia ꝺñr pfecta in ſuba ꝑm ꝙ nō hñt hiperbolē in vltimo gñe: qꝺ eſt nāe vltimū ita ꝙ nō eſt aliqd extra ipm vltimū qꝺ erigat ad eſſe. Alia vo ꝺñr pfecta ꝑm accidēs: ⁊ nō per ſe: aut q: faciunt aliqd ſile pfecto: aut aliter ſe habēt ad hec que ꝑm primū modū pfecta vocanť. Perfectū.n. aut eſt in eē quo ad itriſeca rei principia ⁊ pricipiata. Aut eſt in his que ſunt extra eē meſurātibus. Et ſi qdē eſt in his que ſūt extra meſurātia: aut hec ſunt ꝑm modū entis: aut ꝑm modū eſſe. Et iſta ambo faciunt primum modū qui in vulgari vſu principalis eſt ſignationis pfecti. Si aūt eſt ꝑm intrinſeca. Ad hoc ꝑm ꝓꝓrtionē potētie nālis ad bene eſſe. Aut pfectionē potētie ad actū in eſſe ipſo: ⁊ ſic accipiunť modi ſecūdus ⁊ tertius vt ꝗz cuilz: ⁊ iſti ſunt modi pfecti ꝑm ſe ꝺicti: ⁊ illis opponiť modus ꝙ ꝑm accidens vocať qui per accidens nō eſt ꝺeterminabilis.

Alia predicamēta poti⁹ ſūt hitudies q̄dā entis q̄z verū ens.

Cōſequentia ens duplr cōcipi ꝑñt.

Tex.cō.41.

Cap.z'''. Et ē digreſſio declarās modos pfectiōis ⁊ plus q̄z pfecti ⁊ vltra plus q̄z pfecti ⁊ deficiētis ⁊ abundātis.

Adhuc aūt de modis pfecti ꝙſiderabimus largius ertēdētes pfectionē ꝗz ꝙ opponiť abundāti ⁊ deficiēti ⁊ accipit plus q̄z pfecti additiones: ſic.n. qdā peripatheticoꝝ de pfecto ꝙſiderauerūt de pria phia tractātes. Nomē igiť pfectiōis p'''' qdē ē in nūeris: cū ſic ex ſuis ꝙſtituitur ptib⁹ qꝺ nec abūdat nec deficit in ipſaꝝ coacerūatione. Et hoc mō ſenariū pfectū eſſe ꝺirerūt ⁊ ea q̄ ſūt ꝑm ſenariū pfectiōi ꝙſecrauerūt: ꝓꝓ qꝺ ēt reb⁹ icipiētib⁹ ſer ſcintillatiōes ſtellaꝝ dederūt ⁊ ſeptimā qeti ⁊ cuſtodie in iureiurādo deoꝝ: ꝺirerūt eē dedicatā: ad eē. n. ⁊ ad motū defendēdi eſſe dederūt incipiēdi principiū. Principia aūt eſſe aut factiua ſunt aut formabilia ⁊ materialia: aut ſunt inſtrumentaliter operantia quē ad modū calor ꝺigeſtiu⁹: facīētia

qdē ⁊ formātia calido ⁊ humido tēperato ⁊ spūali direruṅt
eē determiata: ⁊ hec dederūt Jouī sūmo pri: pp qō ēt pater
iuuās vocat: q: spiritū viuificū ⁊ formātē ⁊ calidū ⁊ humi-
dū oib⁹ imittit quē imbrē aureū de vapore celesti rorātē eē
direruṅt. Huic aūt rīdens vt ꝓportionata mā est tēperate
frigidū ⁊ humidū. Et iō factū est: q: subtili terrestri pmir-
tū est: ⁊ hoc ālī gutta matris: ⁊ hoc venerabili attribuerūt
matri quā pp nāe venerationē Venerē placuit appellari.
Et prio qdē vtutē formātē. Scdo aūt in formabilem attri
buerūt: ⁊ iō Jouē imbrē aureū ifādē gremio Veneris poe-
tice loquēs dixit Aliscilus. Est aūt ad rei iceptionē ⁊ de itri
secis maturās ⁊ digestiuus ⁊ viuificus calor cū sicco habēs
acumē ⁊ hūc dederūt soli mouēti ad vitā: spūs oia p formā
spūs oib⁹ vitā inuehēti. ⁊ iō currū quo vehīt huic attribue
rūt. Et pte aūt mātē duo sūt necessaria quor vnū est ꝓpor-
tio simplicis humidi ad mixtū fm pceptā celi vtutē: ⁊ hanc
dederūt lune mouēti pmū humidū qō est mare: alterū aūt
ipse mixtionis mot⁹: ⁊ hūc dederūt Mercurio valde mul-
tiplici ⁊ tortuoso: vt vndiq; penetret: ⁊ iō stillosoponte hoc
est bonū stillantē vocauerūt. Ne aūt destruat alterantib⁹ ⁊
in ꝯtū agētib⁹: calido audaci qō fit in corde dederūt princi
pio: ⁊ hoc deo Marti duci belli ꝓsecrauerūt: nec plura dice
bāt erigi ad itētionē ⁊ fieri rerū. ⁊ iō magnū ānū reuolutio-
nib⁹ hor redire iureiurādo ꝓfirmauerūt. ¶ Quieti aūt in
eē dederūt septimū: cū. n. oia ꝓtineant in eē ⁊ gescāt frigido
cōprimēte ⁊ sicco ꝓtinēte figuras ⁊ formas Saturno oia cir
cūdanti qerē sanctificauerūt. Est igīt fieri ⁊ eē pfectio in se
nario: in septenario aūt tota tpis successio: q: ⁊ iceptio que
est mot⁹ ad eē: ⁊ qes ipsa in eē determinat tpe: q: vo calor
⁊ spūs viuific⁹ restaurant ꝓtinuo frigido sicco errinsec⁹ op
primēte: sicut reducēte ⁊ reflectēte spiritus ad fontē ipsi⁹: iō
Saturnū pīez eē Jouis direruṅt: q tū int⁹ qualescēs ⁊ ad ex-
teriora ꝓfortat⁹ inundās in exteri⁹ expandit ⁊ patrē Satur
nū expellit a regno. Hec igīt est pfectio fm numerū q in eē
ꝓsistit in senario: ⁊ in tpe septenarij numerat pfectiōe: scda
aūt pfectio rei est fm ēitatis ꝓtinue ꝓsumationē: fm quē
modū pfectū dicim⁹ lōgitudinis ⁊ latitudinis ⁊ pfunditā-
tis mot⁹ pfecte attingēs: qui ēt a celi motib⁹ cānt mot⁹ qdē
augmēti fm altū ⁊ imū. Motus aūt localis fm dextrū ⁊ si-
nistrū: ⁊ mot⁹ sensuū fm ante ⁊ retro in pfundū: ⁊ ex pfun-
do: ex corde. n. in organa diffundit virt⁹: ⁊ ex organis in cor
redeūt sensibiliū mot⁹: ⁊ in his dicim⁹ perfecta aialia que
bos tres mot⁹ sine defectu attingūt: ⁊ que ab his deficiunt
dicim⁹ iperfecta. ¶ Ampli⁹ 3° mō dicimus pfectū fm cōmē
surationē potētiar ad act⁹ secūdos: sicut dicim⁹ pfectū ro-
bore vel intellectu vel albedine fm cōmēsurationē supficiei
ad lumē: ⁊ pfectus pulchritudine: qū qcqd hmōi bonitatis
dz hēre iā hz: ⁊ nihil de his extrinsec⁹ expectat: addit ū autē
his nec ad necessitatē nec ad esse ptinēs in rōne supflui de-
terminat: addit ū aūt ad rei necessitatē q pdest lz pfit non
ad eē plus ēz pfecti accipit rōnē. Et his aūt accipit: cuz ois
ordo principio medio ⁊ fine determinet: numerus aūt ordo
qdā fit pluriū vnitatū: pz ternariū primū numer⁹ pfectū eē:
iō hoc subm mot⁹ determinat qō dirim⁹ eē primū suscepti
bile triū diametror: ⁊ hoc mō dcīn est q ois res est tres: ⁊
q per numerū ternariū deus magnificat gloriosus. Econ-
tra aūt est ois numeri principiū ⁊ mediū ⁊ finis sic par nume
rus est iperfect⁹ ex defectu medij: lz hēat principiū ⁊ finē erit
ēz oium numeror binarius iperfectissim⁹ q principiū ⁊ finez
hz sine medio: ⁊ duos fines sue resolōnis sine principio ⁊ me
dio: ⁊ duo principia sue cōpōnis sine fine ⁊ medio. Omnia. n.
ista est vnitas fm diuersas rōnes: ppter qō in duob⁹ nā nō
sistit sed in trib⁹ in his que pfecta sunt. ⁊ iō ois mot⁹ est in
trib⁹ principio medio ⁊ fine: ⁊ si qdē sint multa media hoc tū
in rōne medij sunt oia vnū. ¶ Ampli⁹ pfectū fm ipm eē ac-
cipit: q qdē nihil ampli⁹ erigit ad eē ēz hz: ⁊ hoc qdē est du
plex. vnū. n. necesse est inesse: cui⁹ ꝓprīū est nō hēre plus: al-
terū aūt pōle est iesse cui⁹ esse ēuis debeat ad aliud qō est
cā hz tū hoc ad qō pendet ꝓuctū sibi sine defectu: sicut nos
supradixim⁹ in modis necessarij quos distinxim⁹: plus ēz
pfectū aūt in eē qō vltra suū eē in q̄ nullū patit defectū eru
berat ⁊ pfundit eē in alia: ita q bni⁹ exuberatio fit sibi spā
lis: ⁊ fm pipatheticor sapiaz pria cā hz modū pfectiōis pri-
mū: itelligētia āt hz modū pfectiōis z^m. Id aūt qō est circa
pfectionē duplex est: est. n. vnū sufficiēs ⁊ alterū insufficiens.
Sufficiēs aūt est q lz nō simul hēat ea que operat ⁊ pfun-
dit: tū hz apō se vū semp efficiet ⁊ modū semp ab ipo attri-
buit ei mām: ⁊ hoc mō sufficiēs dicūt qdā eē mūdi aiaz que
semp efficit successiue formas ⁊ mot⁹ celi primi attribuit ei
mām. Insufficiēs aūt est q n ō hz apud se ea qb⁹ pficīt: sed
aliūde mouētia mouēt ipm vt ea ꝓsequat: sīē est ēnabiliū ⁊
corruptibiliū mā. Hec igīt de modis pfecti dcā sīt a nobis.

¶ Cap. 3^m. De modis termini.

Terminus q est pfectio q̄dā ⁊ finis dicīt multi pliciter: dicīt aūt terminus id qō est cuiusl z vl
timū: ⁊ hoc qdē est qō occurrit i re pmū extra
q nihil est de re: ⁊ ifra q sic occurrēs in re p^m
sunt oia que sūt rei: ⁊ hoc mō ifinitū est iterminatū: q: nō est accipe aliqō vltimū: ⁊ primū i-
tra qō ꝓtineat totū: sicut pellis est vltimū ⁊ primū in aialib⁹ itra qō ꝓtinet totū aial: ⁊ primū ⁊ vltimū celū est itra qō ꝓtinet vniuersum. ¶ Alio aūt mō dicīt vltimus termin⁹: q est spēs mēsure aut mēsurati habentis mensurā: ⁊ ēnal⁹ finis quātitatis vniuscuiusq; tale vo est ad qō est mot⁹ ⁊ actus mensurātis ⁊ nō a quo ꝓprie. Aliqn tū ambo hoc dicuntur termini a quo videlz incipit mot⁹: ⁊ act⁹ mēsurātis ⁊ ad qō puenit fm q dicimus duos esse terminos quātitatis eorū quor est quātitas. ¶ Tertio aūt mō dicīt terminus cuius cā fit oē qō fit: ⁊ hic terminus est cā finalis que est termin⁹ intentionis qū inesse accipit: lz sit principiū oium qū accipit in intentione: ⁊ de hoc qdē ēliter aliqn finis sit ⁊ nō cā finalis: ⁊ aliqn cā finalis ⁊ finis in ꝓhabitis isti⁹ eiusdē sapie satis dcīn est. ¶ Quarto aūt mō dicīt terminus suba cuiusl z diffinitiua: que est qdditas siue qd erat esse ipsius. hoc enī est duor terminor potentie videlz ⁊ act⁹ siue generis ⁊ differentie. In his enīz terminat esse cuiuscūq; rei siue entis. hoc aūt ꝓbat per hoc q si cognitio demōstrationis resoluat in mediū qō est cognitionis cā: resoluet in diffinitionez qd ⁊ ppter qd dicentē: ⁊ hec diffinitio terminus est: ⁊ dicitur: ⁊ cognitio facta per ipsam cōprehensio vocat: est enī ista cognitio tactus intellectus sup rei terminos. cū aūt diffinitio est cognitionis terminus: opz q etiā sit terminus esse ⁊ rei: q: eadē sunt principia cognitionis ⁊ entis sicut sepe ostendimus. Sed diuerso mō hincinde sunt accepta. Palā autez est: q: quot modis principia dicunt tot modis etiā dicitur terminus: lz in plus sit terminus q̄z principiū: q: terminus prio mō ⁊ in prima parte secūdi modi accept⁹ nō est principiū. Et iō omne principiū terminus quidā est: nō tū ois terminus est principiū. Terminus. n. a terminādo dict⁹ est: aut entis aut esse aut fieri. Si aūt est terminus entis aut est terminus ēxti fm se: aut ēxtitatis accepte fm nūer: ⁊ termin⁹ qdē ēxti fm se est vltimū ⁊ pmū ipsi⁹ extra qō est totū: ⁊ extra qō nihil est de re: ⁊ sic est modus prim⁹. si aūt est terminus ēxtitatis fm numerū est modus secūdus. Si vo est terminus fm fieri: aut hoc est fm rōnē terminātiū: aut ei⁹ q terminat: ⁊ fm rōnē terminātū qdē oē principiū est termin⁹ q dā: fm rōnē aūt terminati nō est termin⁹ nisi finis: ⁊ cā finalis: q: illo terminat qō fit: ⁊ finis qdē termin⁹ est mot⁹. cā āt finalis est terminus intentionis: que qdez nunq̄ est termin⁹ operis: sed est aliud ab ipso sicut in antebabitis est ostēsuz. Terminus aūt esse cognitionis est ipsa qdditas: siue suba diffinitiua: ⁊ hec qdez principaliter dicitur terminus.

¶ Cap. 4^m. De modis eius qō est per se siue per ipsum siue fm qō vel non quod.

Quod qō est p se plurib⁹ designat noib⁹: designat enī p fm ipm eē: ⁊ p fm q ⁊ p in eo q eē: ⁊ hoc q̄cūq; mō designet sigñat aliqd eē vel ineē gra sui ipsi⁹: vel gra ei⁹ qō iest pp sei pm: ⁊ iō dicit q̄dā eēndi vel inherēdi ꝓprietatē: ⁊ iō nos distinguem⁹ ipm hic fm q dicit modus essendi quēcūq; siue imediatū siue eū q ꝓtigit p aliqd imediator: dicīt igīt vno ⁊ pncipali mō p se sīē p se iest spēs: ⁊ id qō ē suba vniuscuiusq; rei q̄ ē rō vel aliqd de rōne ipsi⁹ diffinitiua: sīē id qō est bonū subto dicim⁹ eē bonū p se. ⁊ hūc hoiem dicimus eē hoiez vel aial vel rōnale p se: ⁊ alio mō z° dicim⁹ eē p se siue ieē p se passionē i eo in q̄ p^m nata ē fieri sine medio: vt color in supficie termiati corpis. hāc. n. neēe ē cōpositā eē ex pspicuo terminato: ⁊ hoc per se est cā coloris ⁊ subm. Isti

Tex. cō. 22.

Tex. cō. 23.

ergo duo modi eendi p se sic differūt: q p⁹ dcm p se est sicut spēs ⁊ foia. z⁹ aūt dcm per se sicut mā est ⁊ subm p⁹ cuiusq passiōis: vlr aūt id qd vocat p se siue ꝗ q: dī tot modis fit ⁊ cā. ⁊ hoc ꝓbat p hoc q eadē est qd de cā ⁊ de fm q siue in eo q. Dicim⁹. n. iquirētes cām aduēt⁹ alicui⁹ fm qd venit iste. i. itēdētes: ac si dicerim⁹ q̄ de cā venit iste: ⁊ hoc ēt est in cognitius: qz dicim⁹ ingrētes mediū qd est cā vel q videt ⁊ nō est fm qd paralogizatū est aut fm qd syllogizatū est i. itēdētes q̄rere q̄ cā syllī fūt aut palogismi: q̄tū g̃ multiplicatur cā ⁊ pcipue imediate: tātūdē ēt multiplicat p se siue ꝗ q.

¶ Ampli⁹ oē qd fm pōnē distictū dī hec p se vel fm q ipm ē existit eo q ipm nō in alio sz oia alia existūt in ipo: sicut q p se existit nullo idigēs in loco suo distictū aut q fm se vadit. Talia. n. oia pōnē signiant: ⁊ locū qz ab idiuidua suba locus abstrahi nō pōt: pp qd ēt loc⁹ de idiuiduātib⁹ eē dī: nec duo in vno loco pūt eē vel imaginari vel intelligi. hoc āt alibi determinatū ē: ⁊ iō iste modus ē modus eendi p se. ¶ Ex oib⁹ aūt iductis accipit q fm se ⁊ p se multiplr dici est neē. aliud. n. fm ipm vel p se dī: q hoc aliqd erat eē sicut callias fm se est callias: ⁊ hoc designat qd hoc aliqd erat eē callias sicut in vltimo enumerato mō dcm est. Aliud vo dī p se siue fm ipm q̄cūq; i sunt in qd siue in qdditate eoꝝ in qb⁹ sunt: sicut call. aial dī esse fm se: eo q in rōne diffinitiua callie est aial. callias. n. est aial qdā: vle aūt est esse pticularis. nō. n. curam⁹ hoc vtruz mediate vel imediate ꝓueniat: eo q hoc poti⁹ est de ꝓditiōe ꝓpōnis q̄ dicat modū eendi sz dicim⁹ eē p se in isto mō: put suba inest cui in eē dī. ¶ Ampli⁹ aūt dicim⁹ eē p se: si aliqd oīsum est alicui prio ineē: aut ostensum est ineē prio in aliq̄ ipsoꝝ que sunt ei⁹ p subam. Ambo eni hec dūr p se in z° mō superi⁹ enumerato: sicut supficies in q̄ multuz est pspicui dī alba fm se: ⁊ hoc est cui imediate inest albedo: ⁊ hō dī esse viuū fm se: eo q aia est subalis ps qdā hois in q̄ sicut in pmo subto est ipm viuere: ⁊ sic secundus modus in duos diuidit: eo q aut passio imediate iest: aut iest gra alicui⁹ q subale est ei cui passio dī ineē: ⁊ illi substātiali passio iest imediate. ¶ Ampli⁹ sicut dirim⁹ p se ⁊ cā eq̄lr dūr: dī igit p se id cui⁹ nō est alia aliq̄ cā: ⁊ hec duo hūt mēbra: aut. n. dī de cā imediata q̄ posita nēcio ponit effect⁹ ⁊ destructa destruit: sicut hois qdē multe fūt cāe. est. n. aliq̄ cā hois aial ⁊ aliq̄ hipes q̄z neutrū est ꝓuertibile: nec simul ambo dicūt cām ꝓuertibilē: attū fm se hō est hō: ⁊ iō hz aliquā cām ꝓuertibilē: ⁊ fm illā dī p se ⁊ fm ipm. Aliud aūt mēbroꝝ est q oīno nulla hz cām ex q̄ pēdeat fm se. ¶ Doc. n. marime est p se ⁊ fm ipm sicut p⁹: q solū est neē: eē nō habēs plus vt dcm est in aūhabitis. ¶ Ampli⁹ 5° mō dicim⁹ ineē p se siue fm se q̄cūq; alicui i sūt soli sicut comedē dicim⁹ euz per se: q solus comedit ⁊ nō hz sociū in comedendo. hoc iō est qz id qd dicimus per se vel fm se dicit qdā separatū ⁊ cū exclusione quadā ab alijs.

¶ Tractat⁹ qnt⁹ qnti li. metaphysice de ptib⁹ entis q̄rū eē est in habitudine ⁊ relatione siue cōparatione quadā.

¶ Cap. p⁹. De disputatione siue positione ⁊ situ ⁊c.

Tex. cō. 24.

Sic diligenter executis his q̄ sūt ꝓpia ens fm q vnū referr ad alteruz. Loq̄mur de his q̄ hz ptes entis determinēt: tū nō dicūt ens aliqd absolutuz. Sed oia mixta sunt habitudinib⁹ cōparationū: ⁊ cōpōnes q̄sdā dicūt. ⁊ hec sunt signia que restāt de qb⁹ tū q̄tuo: veniūt in hac speculatione: qz qū ⁊ vbi cū loco ⁊ tēpore speculatione hūt nālē in pdicis ⁊ fm pdicatione in logicis sunt determinata. ¶ Dicamus igr prio de dispōne siue pōne siue situ. hoc. n. idē dicūt sub diuersa rōne: dispō aūt in cōi dicit habētis partes ordo: ⁊ fm distinctionē ordinis partū ita distinguit dispō vel positio: aut. n. ordo ille partū determinat ad loci differentiā aliq̄: ⁊ ordinē partū in loco: sicut supra ⁊ infra ⁊ dextrorsum ⁊ sinistrorsum ⁊ extra ⁊ intus: ⁊ hoc mō situs siue dispositio est vnū decē pdicamētoꝝ: ⁊ est ante agere ⁊ pati ⁊ habere sicut differētie situs sunt ante differētias actionis ⁊ passionis: ⁊ ei⁹ qd est hēre: ⁊ hac rōne ponim⁹ ipm in pmis. ¶ Alio aūt mō dicit dispō partū ordo in toto: ⁊ hoc duplr: aut. n. est ordo partū in toto fm pōnē distinct⁹ in pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ superius ⁊ inferius: ⁊ alias situs dīas: aut est ordo partū distinctus fm dīas situs distincte fm spēm ⁊ formā ptū in toto dispositarū: prioris aūt exemplū est in his: que cōponunt ex homogeneis vt est aq̄ vel vinū in qb⁹ ptes nō sunt distincte nisi fm potentiā: sicut nos supradirimus: vbi nos locuti fuimus de modis vnius: qz in talib⁹ nō dicim⁹ vnā partez esse supra: ⁊ aliā esse infra: vnā extra ⁊ aliā intra: vel vnā esse in dextro: ⁊ aliā in sinistro nisi fm nostrā imaginationē vel tactū vel in cōpōne ad vas ꝓtinēs vel fm aliud aliqd tale: simplr aūt sub forma vinēte acceptis ptib⁹ nulla distincta est ab alia: crēplū aūt scōi est in ptibus etherogeneis totuz aliqd cōponētib⁹: sicut est in hoīe in qb⁹ p ipsas foias suas ptes sūt intra extra ⁊ supra ⁊ infra ⁊ anterior ⁊ retro: ⁊ dextre ⁊ sinistre: ⁊ differūt tā figura q̄z vtute: sicut dirim⁹ in z° celi: ⁊ sic cuilibet ēt ad sensum pz: pōnē. n. q̄dā opz in his esse: sicut ⁊ ipsa cōpositio nois ostēdit cū dicit dispositio: sonat eni hoc nomen partium positionem in diuersa fm situm.

¶ Cap. z⁹. De modis situs fm q ptinet pdicamētū actionis ⁊ situs ⁊ spēm q̄litatis que dicit dispositio vel habit⁹.

Tex. cō. 25.

Habit⁹ vo nō sonat idē qd hīe: sz situs est qdā resultās mediū ex situdine duoꝝ adiuicē: q̄z vnū est mutās ⁊ alterū mutatū fm formā aliq̄: ⁊ iō multa istud cōprehendit in diuersis erētia gēib⁹ entis. dī qdē vno. n. mō hīt⁹ tanq̄ actio qdā hūtis ⁊ hīti sicut act⁹ qdā medi⁹ aut mot⁹ fm q est act⁹ ⁊ motus erīēs ab agēte ⁊ mouēte in patiēs ⁊ motū: nā qū hoc qdē facit illud aūt fit ⁊ patit: tunc media est poesis: hoc est actio fm quā ipsum agēs in id qd subiicit ⁊ patit dī agē: ⁊ hoc ꝓprie est actiōis pdicamētū: ⁊ sicut mō ifra siue itra habētē idumētū ⁊ ipm idutū habitū est medius habit⁹: q signiat per idutū eē ⁊ cappatū ⁊ tunicatuz ⁊ hmōi: ⁊ hoc habit⁹ pdicamētū. ex hoc aūt palā est q hīt⁹ nō est hīt⁹ quo habeat hz hēre sit medius: hoc. n. abiret in infinitū: si ꝓcederet q eēt habit⁹: habit⁹ quo haberet. Alio vo mō 3° dicit habit⁹ spēs q̄litatis: que est dispō q̄dam vel habit⁹ vocata: ⁊ hoc duplr aut. n. hec dispō est fm bene vel male se hīe in toto vel in pte aliq̄ toti⁹: ⁊ vtrūq; hoꝝ duplr est: qz aut est fm bene simplr: aut fm bene per cōparationē ad aliud q minus valet in illo habitu: sicut dī sanitas habitus qdā corpis ex dispōne mixtoꝝ humoꝝ ⁊ cōpōne mēbroꝝ ꝓcedēs: sicut sor. san⁹ dī: aut simpliciter aut respectu platonis vel alteri⁹. ¶ Ampli⁹ habit⁹ dicit si pars qdā sortis est talis dispōnis aut simplr aut respectu alteri⁹: ꝓpter qd ēt partū fm bona vel mala cōpōnē ipsarū est qdā hīt⁹: habitus eni semp vult esse qdā mediū habētis ⁊ habiti: quoꝝ est mutatio quedā: ⁊ iō potius habitudo vocat.

¶ Cap. 3⁹. De modis passionis.

Tex. cō. 26.

Passio dicit vno qdē mō q̄litas hz quā alterari ꝓtigit: sicut albū ⁊ nigrū ⁊ dulce ⁊ amarū ⁊ gravitas ⁊ lenitas ⁊ q̄cūq; sūt talia sensibiliū q̄litatū: ⁊ sic passio est spēs q̄litatis quā vocam⁹ passionē vel passibilē q̄litatē. Alio vo mō dūr ⁊ sūt passiōes hoꝝ actiōes ⁊ passiones in subm q̄ ad agēs qdē relate sūt actiōes: ad patiēs aūt relate sūt passiones: ⁊ sic dicta passio pdicamētū est passiōis. ¶ Ampli⁹ aūt sic dictaꝝ passionū quecūq; sūt magis nociue alterationes ⁊ mot⁹ in his q̄ sensuz hūt ⁊ sūt lamētabiles marie pp nocumētū qd iferūt sensui ille dicunt passiōes. ¶ Ampli⁹ aūt in talib⁹ q̄ facūt in sensuz q̄cūq; sūt ipaꝝ erultationū vel tristitiaꝝ siue lamētationū iste magne passiōes vocant: ⁊ isti tres modi vltimi differūt: eo q pm⁹ dicit ipsi⁹ nāe q̄ pdicamētū est nāz. ¶ Duo aūt sequētes modi spēs passiōis eiusdē fm vsuz nois determinār: recipe. n. q grece vocat patin facit passiōis nām: recipe aūt ꝓtiū iducit lamētū eo q dissoluit ꝓtinuū in q̄ est sensus: magnitudines aūt receptionū in cōi siue sint ꝓueniētis siue icōueniētis dūr passiōes: qz vincunt sensuz: ⁊ vni⁹ qdē est voluptas siue delectatio. Alteri⁹ aūt est anxietas siue luctus vel lamētū: siue q̄cūq; alio noie vocet: ⁊ ꝓria noie qdē passio magis vocat voluptas q̄z delectatio: qz nō oīs delectatio hz ꝓrium sz illa sola que vt dicit Plato gnatio est in sensibile aiaz: iō ꝓsequēter nō oīs delectatio est passio: ꝓpter qd ēt delectatio nō habēs ꝓtiū magis in gne diffinit operationis q̄z passionis: est. n. delectatio operatio ꝓprij ⁊ cōnaturalis habitus ⁊ nō ipedita: siue vt

Mō qualr sex pn° nō dicunt ens aliqd absolutū: sz mixta sūt hitudinib⁹ cōpōnū.

dicit Michael effesius. Efflorittio nãe in ꝓpriũ ⁊ ꝓnãlitũ habituũ opõne nõ ipedita. Tres igit vltimi modi sunt ꝑdicamenti passionis: ⁊ q̃ sic passio illata est ab agẽte ꝑm potentiam actiuã agẽtis ĩõ primus modus sumit penes inferẽs hmõi passiões. Hec aũt duo: habitudo actionis ⁊ passiõis ꝑ certo vna sũt habitudo in suba differẽs ꝑm eẽ q̃ hz in terminis: sicut eadẽ est via de thebis ad athenas: ⁊ de athenis ad thebas differẽs penes termios: ⁊ q̃ penes hmõi differẽtias actiui ⁊ passiui relatiua que ꝑm ptãtes agẽtiũ ⁊ patientiũ inasci dirim⁹ superi⁹. Jõ relationes nõ sũt eedẽ: vñ paternitas nõ est filiatio neq̃ ecõuerso. ¶ Est aũt aduertẽdũ hic q̃ actio agẽtis hz sit ab agẽte ⁊ cõparationẽ dicat agẽtis ad patiẽs penes ptãtẽ q̃ agit sumptã: tũ, ꝑ certo est in patiẽte sicut in subto ⁊ est passio ipsũ⁹: sicut ⁊ mot⁹ est a mouẽte in motũ siue id q̃ mouet ⁊ est act⁹ mouẽtis ⁊ tũ est in eo q̃ mouet sic in subtis. hec igit̃ de passiõe dicta sũt a nobis.

Actio hz ab agẽte sit tũ in patiente est vt in subiecto.

¶ Cap. 4m. De modis priuationis que opponit habitui. Tex. cõ. 27.

Alia vo priuatio opponit habitui: ĩõ de priuatiõe hic post habitũ ⁊ passionẽ opꝰ interserere. Dicam⁹ igit̃ q̃ priuatio dicit a priuatiõe principij nãlis tribus modis: ⁊ vno qdẽ mõ dicit q̃ nõ hz aliqd q̃ est aptũ natũ haberi: hz hoc nõ sit aptũ ꝑm idiuiduũ siue subm neq̃ ꝑm speciẽ neq̃ ꝑm genꝰ: sicut oculis priuari dicit planta. Est tũ in talib⁹ pria potẽtia ad habitũ vita. n. occulta potentia est ad vitã manifestã ⁊ pfectã: ⁊ hoc est ꝑm oiuz sensuũ ꝓticipationẽ. Sed neq̃ in subto q̃ est hec plãta neq̃ in spe que forte est in altis neq̃ in gñe natũ est hẽ visuz vel oculus. ¶ Alio vo mõ dicit: q̃ aptuz natũ est hẽre: ⁊ hoc duplr aut in gñe aut in spe ⁊ nõ hz. Aliter. n. hõ dicit cecus q̃ nõ hz q̃ nat⁹ est hẽre in spe sz nõ hz: ⁊ alr talpa. Talpa. n. priuat eo q̃ non est apta nata hẽre ꝑm spẽm: sed q̃ nata est hẽre ꝑm genus. Homo vo cecus priuat eo q̃ nat⁹ est hẽre ꝑm se: ⁊ ꝑm suã spẽz. ¶ Amplius priuat eo q̃ natũ est hẽre ꝑm suã spẽm siue ꝑm se aut natum est hẽre ꝑm oẽ tẽs id quo priuat sicut hõ: aut priuat eo q̃ natũ est hẽre ꝑm tẽs determinatũ: sicut catulus q̃ nõ hz visum citra nonũ diẽ vñ priuari dicit si nõ hz q̃ natũ est hẽre ⁊ q̃ natũ est hẽre. Cecitas eni est priuatio q̃dã: sed nõ ꝑm tẽs qlibet cecus est ꝑm oẽ etatẽ. Sed tũc cecus est si in etate in qua aptus natus est hẽre visum nõ hz. ¶ Similr aũt in priuatione atendendũ est nõ solũ tẽs sed etiã subm in quo est ⁊ ꝑm qd siue ꝑm quã potentiã principij ⁊ ad q̃ membrũ determinatũ ⁊ si sic nõ hz id q̃ aptũ natũ est hẽre tunc priuatũ dicit. ¶ Ampli⁹ ꝑter oẽm principij nãlis defectũ dicit aliq̃ priuatũ: q̃ per vim siue violentiã ablatũ est. Sed hec est priuatio ꝓprij act⁹ ⁊ mot⁹: sicut lapis loco deorsum ⁊ motu priuatus dicit: q̃ sursum teneẽ violẽtia: aut q̃ ipedit colũna supposita: aut aliq̃ hmõi. Et hoc aduertẽdũ q̃ quot modis dicit negatio in gñe que relinqt subm: tot modis dicit ẽt priuatio q̃ hec negatio talis reducit ad priuationẽ: ꝓpter hoc solum q̃ negatio in gñe nõ hz mediũ: priuatio aũt aliq̃ mediũ hz: sicut ostendemus inferius: ⁊ ĩõ a primo mõ inchoãdo quot modis dicit negatio: dicit tot modis priuatio. Nã ineq̃le vel nõ eq̃le dicit q̃ nõ est aptũ natũ hẽre eq̃litatẽ vt color: qui nõ est aptus natus cõmẽsurari alicui: ⁊ hoc dicit nõ eq̃le penes modũ primuz. Inuisibile aũt dicit siue nõ visibile: aut q̃ nõ oino natuz est hẽre colorẽ: ⁊ hoc dicit penes modũ 2m: aut q̃ turpẽ hz colorem a quo auertit visus. ⁊ similr dicit id q̃ est sine pede aut nõ habẽs pedẽ: aut q̃ nõ hz oino pedes: aut q̃ turpes hz aut vitiosos ⁊ curuos sicut claudus pedibus. ¶ Ampli⁹ adhuc priuatũ aliqd dicit in paruz hẽre ⁊ minus q̃ erigit ad opõnẽ vt nõ ignitũ dicit q̃ nõ hz ignẽ intẽsioni sufficientẽ: sed hoc vltimũ reducit ad turpiter siue corrupte hẽre ꝑm aliquẽ modũ. ¶ Ampli⁹ dicit priuatũ q̃ nõ facile aut nõ bene seu expedite se hz ad actũ ⁊ opõnẽ vel passionẽ sicut ĩseca bile vel nõ secabile dicit nõ solũ ĩõ q̃ nõ secat: sz q̃ nõ facile aut nõ bene secat. ¶ Ampli⁹ in ꝑuatiõe ꝓsiderãdũ est: q̃ oino nõ hẽat nõ aliqs dicit priuat⁹ q̃ dimidio caret si illud dimidiũ põt facẽ actũ. monoculus. n. nõ dicit cec⁹ sz cec⁹ di: q̃ in ambob⁹ oculis nõ hz visum: ⁊ hoc est ĩõ: q̃ vn⁹ oculus per se agit visus opõnẽ sz monopes dr claudus ĩõ: q̃ vnus pes opõnẽ nõ pficit gressus. Quia aũt sic est q̃ opꝰ eẽ in toto priuatũ in mltis: ⁊ priuatio reducit ad negõnẽ in gñe nisi in hoc q̃ ꝑuatio est oppositio habẽs mediũ negatio aũt nõ: ĩõ hz bonũ ⁊ malũ opponunt ꝑ ꝑuationẽ ⁊ habitũ: tũ nõ ois hõ bon⁹ est aut malus aut iust⁹ aut iniust⁹: hoc. n. hũt mediũ q̃ñ bon⁹ ⁊ iustus dñr duplr ab actu videlz vtutis ⁊ officio ab actu q̃dẽ vtutis ꝑuatio ꝑm se. Ois hõ aut est bonus aut est malus: q̃ vtus ethica monastica est in seipo pficiẽs hoiem. Officiũ aũt vtutis vt dicit Tullius est ꝓgruus act⁹ psone ꝑm statuta ꝓie reipublice deseruiẽs: sicut dicit bon⁹ ciuib⁹ bon⁹ ⁊ iust⁹ ille q̃ ciuilia dirigit: ⁊ hoc mõ rustic⁹ ⁊ heremita neq̃ bon⁹ neq̃ malus est neq̃ iust⁹ neq̃ iniust⁹: q̃ nõ est ciuilis q̃ hmõi est: affirmatiõis aũt ⁊ negõnis nõ est aliq̃ mediũ sic in q̃rto hui⁹ sapie li. ostẽdimus superi⁹ ⁊c.

¶ Cap. 5m. De habere ⁊ modis eius. Tex. cõ. 28.

Habere aũt dicit multiplr: vno qdez mõ dicit eẽ illud hẽ aliõ q̃ hz ipm ifra terminos sue ptãtis: ⁊ hẽre dicit cõparatio media q̃ est iter habẽs sic ⁊ habitus. ⁊ diuersificat hoc per tres ꝓtias. aut est. n. habere ꝑm genꝰ habit⁹. aut hz ipm ꝑm suã nãm. aut ꝑm ipetum ptãtis: vñ febris dicit hẽre hoiem ꝑm ptãtẽ retinẽdi nãm: ⁊ illa bitudo est cõparatio media a calore inãli ꝓcedẽs ⁊ nãe dominãs: ⁊ eodẽ mõ frigꝰẽt hz hoies ꝑm ptãtẽ nãe: ꝑz ãt ipetũ ptãtis Troiani victores dñr hẽre hilion ciuitatẽ: ⁊ hẽre iterꝰ dicit cõparationẽ tenẽdi a tenẽtib⁹ ad tentũ. Scõm aũt essentiã istius generis dicit vestimẽtũ induti habit⁹: ⁊ est habitus ipse a vestimẽto circũdãte ad eũ q̃ indutus est accepta bitudo siue cõparatio: q̃ qs dicit tunicat⁹ vel togat⁹ vel ca patus vel gñalr indut⁹ siue vestit⁹. ¶ Alio aũt mõ dicit illõ hẽre in quo aliqd eristit sicut in susceptibili mã ⁊ subto: vt es hz spẽm siue figurã idoli siue statue ⁊ corp⁹ hz firmitatẽ. ¶ Tertio mõ dicit hẽre sicut hz ꝓtinẽs ꝓtentũ siue ꝓtineat ipm sicut locus siue ꝓtineat ipm sicut vas: siue ꝓtineat ipm sicut forma. ꝓtẽtũ. n. in aliquo dicit hẽri ab ipo: sicut dicim⁹ lanã hẽre humidũ: ⁊ ciuitatẽ dicim⁹ hẽre hoies: sicut locus hz locatũ ⁊ nauẽ dicim⁹ hẽre nautas: sicut vas hz id q̃ est in vase: sic aũt ⁊ totũ dicim⁹ hẽre ꝑtes sicut forma cõtinet ⁊ hz formatũ. ¶ Cũ aũt loc⁹ hz locatũ est vbi q̃ est ꝑdicamẽtũ in locato cõparatiõe facta ad locũ: ecõuerso aũt est de ꝑdicamẽto habitus: q̃ hoc est in habitu erteriori cõpõne facta ad idutũ. ¶ Ampli⁹ 4° mõ dicit hẽre id q̃ phibet ꝑm ipetũ sue ptãtis aliqd vt moueat se aut operẽt ꝑm nãe siue motũ aut opõnẽ: sicut colũne dñr hẽ siue tenere põderosa supposita: q̃ phibẽt ea ne decidãt: ⁊ hoc mõ hẽ est idẽ q̃ per vim retinẽ sicut in poeticis fabulis athlas dicit hẽre celũ: tanq̃ casurũ sup terrã si nõ hẽat ab ipso: quẽadmodũ ẽt dicũt qdã phisiologoꝰ siue de nã loquẽtiũ q̃ mãz ponũt cãz eẽ solã illi. n. diffusam vndiqz mãm dicũt athlanẽ: ⁊ sua diffusione tenere celũ. ¶ De hoc aũt in principijs motuũ aiãliũ: ⁊ in 2° celi ⁊ mũdi ⁊ in poeticis a nobis dcm̃ est: hoc igit̃ mõ id q̃ ꝓtinẽs est dicit hẽre ea que ꝓtinet: q̃ñ ipm ꝓtinẽs sit separata a ꝓtẽto suba per subm ⁊ locũ: ⁊ q̃ñ ꝓtineat singula que ꝓtinet per ipetũ violẽte ptãtis phibẽtis ipm ꝓtẽtũ ab opõne nãli: sicut celũ athlas phibet a casu: ⁊ gñalr loquendo esse aliquid in alio similib⁹ modis dicit: ⁊ eque cõmuniter cũ habere. Octo aũt modis dicit aliquid esse in aliquo sicut in ꝑbabitis determinatũ est: quecũq̃z aũt in cathegorijs de habere dirimus hic supponuntur.

Mõ q̃lr respect⁹ ipoztat⁹ p vbi differt a respectu ipoztato p hitũ. vide Cõmẽtato rẽ ẽt p hoc in cõmẽto pũti.

¶ Tractatus sextus quinti libri metaphysice qui est de cõsequentibus ens ꝑm modos quibus ens principiatum est ex principijs ꝑm omne genus entis.

¶ Cap. 6m. De modis eius q̃ dicit ex aliquo. Tex. cõ. 29.

Post ea que de generibus entiũ ꝑm modũ eẽndi ꝓsideratis dicẽda eẽ videbanꝰ: determinabim⁹ ea que cõsequunt ens: ⁊ prio de modis pricipioꝰ entis ꝑm q̃ ens ipm ꝓstituũt in his aũt ꝓmuz est: q̃ determiat ipm eritũ pricipiati de pricipio: ⁊ hoc est ex aliq̃ eẽ. hoc. n. dicit gñalr fluxũ pricipiati de pricipio. ¶ Dicam⁹ igit̃ q̃ ex aliq̃ eẽ dicit multis modis: vno qdẽ pricipali ⁊ prio: vt exq̃ aliqd est sicut ex mã hoc aũt duplr dicit: vnũ. n. ex quo res esse dicit est primũ genus subm siue mã prima in gñe aliquo rerum.

Alio

Alio aũt modo dicit eẽ ex aliquo ex mã p vltimã spẽm determinata est prima: ⁊ iõ ppria mã vocat. primi aũt exemplũ est sicut oia fluida siue liq̃bilia dicim⁹ eẽ ex aqua: q̃ aq̃ est pria mã ipsoꝝ. ¶ Scõi aũt exẽplũ est sicut dicim⁹ statuas idoli ex ere: eo q̃ es ppria ⁊ proxima mã est idoli. Alio vo mõ scõo dicit aliqd eẽ ex aliquo sicut ex pmo monẽte: sic aliqñ querẽtes dicim⁹ ex quo est pugna ⁊ rñdemus qñ est ex pulvio eo q̃ cõuitiũ pn'm est pugne. Alio ãt mõ dicit aliqd eẽ ex aliquo fm itẽtionẽ forme ⁊ mãe simul: vt pz in his que fiunt ex cõposito: oẽ enim q̃ est ex illis est in que resolui: resoluit aũt cõpositũ in mãm ⁊ formã: ⁊ hoc mõ iurta hũc modũ ppie resoluit totũ in ptes: ⁊ iõ cõpositus est ex mã ⁊ forma: ⁊ totũ est ex ptib⁹: ⁊ hoc mõ vsus homerici de troiana hystoria fuit ex hystoria ilion ciuitatis: que troia alio noie vocat: ⁊ sicr de domo resoluta sunt lapides: ⁊ iõ domus est ex lapidib⁹. In oib⁹ enim talib⁹ finis est forma totius ⁊ pfectũ ⁊ totũ dicit id q̃ hz iclusum q̃ est forma toti⁹. ¶ Amplius autẽ 4.° mõ dicit aliqd ex aliq̃: sicut ex pn° formali ⁊ ex illo tanq̃ ex pte dicit eẽ spẽs: q̃ est pars eẽ sicut hoiez dicim⁹ eẽ ex bipede siue ex rõnali q̃ est forma: que est pars eẽ: ⁊ hoc mõ syllaba est ex elemẽtis quoꝝ q̃libet est pars eẽ ipsius: cũ syllaba fit cõprehẽsio litteraꝝ idistãter plataꝝ. aliter enim syllaba est ex elemẽtis q̃ statua ex ere: suba enim nãlis est cõposita ex sensibili mã sicut ex mãli pn°. Spẽs aũt est ex spẽi mã: syllaba aũt forma ⁊ spẽs q̃dã est: ⁊ iõ est ex mã nõ sensibili sz ex mã q̃ est mã ⁊ eiusdẽ spẽi: ⁊ hoc est id ex quo cõponit syllaba ⁊ ẽ mãle in ipsa. Quedã igit sic dicit ex aliquo sicut dictũ ẽ. ¶ Alia vo ⁊ quto mõ dicunt ex aliquo sicr fm cãm efficiẽtẽ ⁊ formãtẽ ⁊ mãlẽ: ⁊ iõ dicit ex aliquo fm ptẽ aliquã pinductoꝝ modoꝝ oium: sicut ex pre ⁊ matre existit puer: nõ q̃ ex pte patris fit ⁊ ex pte matris: q̃ spma virtute est tot⁹ pater: ⁊ gutta mtis virtute est tota mater. Sed q̃ puer duo est ⁊ fm ptẽ forme est ex patre fm aũt ptẽ mãe ex matre tota: ⁊ sicr hz nõ oino ẽ ex terra planta q̃ plãta fm aliq̃ sui ptez est ex terra. ¶ Alio vo ⁊ sexto mõ q̃ iter oẽs est min⁹ pncipalis modus dicit aliqd ex aliquo q̃ est post illud: ⁊ in talib⁹ opz q̃ maneat aliquid vnũ: sicut suba vna est in toto tpe: sicut dicim⁹ ex die fieri noctẽ: ⁊ ecõuerso: q̃ nox est post diẽ ⁊ dies post noctẽ tps ẽ enim circulare: ⁊ hoc nõ tñ dicim⁹ pro suba tpis: sed ẽt pro q̃litate: ⁊ hoc mõ dicim⁹ q̃ ex serenitate fit hyems siue tẽpestas. hoc est post serenitatẽ. ¶ Cũ aũt in oib⁹ his nõ cõsiderent nisi duo. s. ipa pncipia fieri siue mutatiõis ⁊ ordo mutatoꝝ: necesse est oia iducta reduci in duo. Alia enim dicit ex aliquo fieri: q̃ trãsmutationẽ hñt adinuicẽ sicut oia q̃ iducta sunt pter modũ vltimũ. Alia ãt dicunt fieri ex hoc: q̃ fm tps solũ sic dicunt: sicut dicimus q̃ ex q̃litate diez tota fit nauigatio: eo q̃ est post eq̃litatẽ estiualez nauigatio tota: qñ mare qescit: ⁊ hut⁹ vsus est in astronomicis: vbi fiunt ordines tales: q̃ in circulo ptodi alius est ordo ex ariete in librã: ⁊ alio ex libra in capricornũ: ⁊ sic in festis deoꝝ dicit q̃ ex Dionysijs sunt tragilia: q̃ sunt post dionysia festa celebrata tragilia. Dionysia ãt q̃ latine iterpretat tenebras extirpãtia fuerũt facta hoium illustriũ ⁊ laudabiliũ: que pmo apud veteres cũ laude celebrabant: tragilia ãt fuerũt facta in eroũ ⁊ seruiliũ psonaꝝ: q̃ postea cũ vitupio vatũ celebrabant: ⁊ iõ tragilia vocata sũt: a trogos q̃ est bircus: q̃ vitupijs insistẽtes fetẽs aial: q̃ erat bircus in remunerationẽ acceperunt.

¶ Cap.z^m. De distinctione modoꝝ partis.

Tex. cõ. 50.

De quo aliqd fit pars est eius q̃ fit ex ipo: ⁊ id q̃ fit ex ipso totũ est q̃ si deficiat in aliq̃ cõstituẽtiũ ipm ẽ diminutũ: ⁊ iõ de his trib⁹ hic p ordinẽ tractãdũ est. pars igit dicit fm q̃titatẽ: ⁊ dicit fm q̃litatẽ siue formã: ⁊ dicit pars fm eẽ que est eẽntialis pars. Pars aũt fm q̃titatẽ dicta est in quã diuidit quãtitas quocũq̃ mõ diuisionis: siue mẽsuret ⁊ numeret totũ siue nõ: semp enim id q̃ auferẽ a q̃titate aliqua finita tota quãtũcũq̃ sit pars illius dicit: sicut duo dñr pars eẽ triũ: ⁊ tria pars qnque: cũ tñ aliquotiẽs sumpte nõ numerent totũ. ¶ Alio vo mõ dñr pars ea que sua tota aliquotiẽs sũpta dimẽsurãt solũ: ⁊ hoc mõ sumit in geometricis pars. Sicut duo sũt pars senarij: ⁊ sicr tria: ⁊ q̃ sic dupliciter dicit pars quãtitatiua: iõ vno mõ duo sunt pars triũ: ⁊ alio mõ pars ipsoꝝ nõ sunt. ¶ Amplius aũt pter ambos preinductos modos dicit pars fm formã siue quãtitatẽ in que diuidit spẽs siue forma aliqua: ea enim in que formaliter aliqd diuidit dicunt ptes ipsius: iõ spẽs dicunt ptes generis q̃ genus diuidit in eas. ¶ Amp. adhuc dicit pars id in q̃ diuidit p resolutionẽ: ⁊ ex qb⁹ cõponit totũ aliqõ: aut spẽs aliq̃: aut aliqs hñs spẽm: sicut dicim⁹ enee sphere vnã ptẽ eẽ es: ⁊ aliã partẽ eẽ spheritatẽ: ⁊ cubi enei vnã ptez dicimus eẽ es: ⁊ alterã cubitatẽ: es enim est mã in qua est tanq̃ in subto spẽs sphere ⁊ spẽs cubi: hui⁹ enim artificialiũ foia ẽ figura. Hoc etiã mõ angulus est pars q̃dã formalis: hz quã dicũt angulũ esse p se vnũ genus q̃titatis discretũ a linea ⁊ supficie ⁊ corpore: quoꝝ rõnes in pcedẽtib⁹ idurim⁹: iz hoc magis ptineat ad geometrã q̃ ad metaphysicũ ostendere. ¶ Amp. qnto mõ dñr pars q̃ sũt in rõne diffinitiua que diffiniẽdo oñdit vnũqõq̃ p terminos sui eẽ subalis: illa enim etiã dicunt ptes eẽ toti⁹: ⁊ diffinitũ dicit quodã totũ ppter q̃ etiã genus dicit esse pars spẽi: q̃ est pars eẽ ipsius ⁊ est qd ipsius spẽi sicut subm in eẽ ipsius. Differẽtia aũt dicit pars altera ipsius spẽi: ⁊ est quale qd in ipsa. ¶ Alio aũt mõ dicitur spẽs pars generis q̃ est pars ptãtis ei⁹. Genus enim diuidit in spẽs sicut i ptes ptãtis sue. Genus aũt vt substituẽs eẽ ipsius spẽi est pars ipsius. Ex iductis igit pz ptẽ eẽ triplẽ eẽ in gñe q̃titatiuã. vz. ⁊ ptãtiuã ⁊ eẽntialẽ: eẽntialẽ aũt duplicẽ fm viã cõpõnis rei ⁊ fm viã rõnis. Scõm q̃titatẽ aũt pars dicta ẽt dicit: ⁊ dupl'r pars vt pz ex pinductis: pncipalis aũt modus partis est scõs modus: quo dicit pars que aliquotiẽs sumpta reddit totuz: ⁊ sub hac rõne correlatiua sunt adinuicẽ pars ⁊ totũ: q̃ totũ nõ est nisi finitũ ptib⁹: fm primã aũt acceptionẽ ptis dicit pars toto minus: ⁊ totũ pte maius: iste aũt partis ⁊ toti⁹ diffõnes nihil diffinitũ ⁊ determinatũ demõstrãt. ¶ Igitur hoc de modis ptis dicta sint a nobis: ptes enim sine q̃titate nõ ita ppie dicim⁹ partes: ⁊ hoc pz q̃ illaꝝ quelibet hz rõnẽ toti⁹: ⁊ non tñ ptis: q̃ spẽs est totũ gen⁹ fm eẽ: iz nõ fit totũ ipm fm ambitũ sue ptãtis: genus. n. fm totũ suũ eẽ ⁊ nãm saluat inqualibet spẽ: sicr ãt genus est totũ esse ipsius spẽi fm potẽtiã: ⁊ dicit est totũ esse ipsius fm actũ: ⁊ sicr etiã in partib⁹ essentialib⁹ fm realem cõpositionẽ acceptis: q̃ mã est totum in potẽtia: ⁊ forma est totũ in actu: ⁊ iõ istis modis nõ ppie pars est minor toto: neq̃ totum propie maius est sua parte.

¶ Cap.3^m. De distinctione modorum totius.

Tex. cõ. 51.

Otũ aũt q̃ fit ex aliquo dicit multis modis. ⁊ vno qdẽ mõ ⁊ primo ⁊ pncipali dicit totuz qõ idẽ est q̃ pfectuz cuius. vz. nulla pars abest ex qb⁹ est sicut se cõstituẽtib⁹: aliqua enim nõ cõstituẽtia pncipl'r pñt abesse: ppter q̃ etiã distinguit per ptes pncipales ⁊ partes secũdarias. hoc igit mõ pncipaliter dicit totũ: ⁊ iter scõo mõ dicit totũ nã siue per nãm formalẽ: eo q̃ forma primo mõ dicta est nã ⁊ pncipal'r: hoc aũt nã est cõtinẽs cõtenta: que in pluralitate aliqua cõsistũt terminata ad vnũ cõtinẽs: pp q̃ ẽt vnũ sunt oia illa cõtenta. hoc aũt totũ q̃ sic ab vno multa cõtinẽte totum dicit duos hz modos. Aut enim est sic vnũ cõtinẽs multa: sicut vnũq̃ q̃q̃ singulare designatũ est vnũ multitudinez in se claudẽs partiũ: ⁊ hoc est q̃ totũ integrale vocat: aut sic est vnũ q̃ est ex his que cõtinet vnũ: ⁊ hoc vocat totuz vle: siue vt qbusdã placet vniuersum. hz enim ipsa nã vniẽs multa nõ fit ex eis que vnit: tñ totalitas eius siue vniuersitas siue vniuersalitas accidit ei put aliquo mõ est ex ipsis. Oẽ enim totũ hz hoc: q̃ est aliquo mõ ex ptib⁹: hoc aũt in sequẽtib⁹ doctrine istius eiusdẽ libri clare pbabit: vbi nãm vniuersalitatis inuestigabim⁹. Omne enim qõ vlr dicit: ⁊ similr oẽ qõ dicit totaliter dictũ est tanq̃ vnuz aliqd ens: q̃ vnit multa: ⁊ hoc q̃ sic vnit est totũ qõdã vle quasi multa pinẽs vel actu vel potentia: pdicat enim de vnoquoq̃ ipsoꝝ: ⁊ ea de qb⁹ pdicat sunt oia vnũ: tanq̃ ipm vle pdicatũ sit vnũqõq̃ ipsoꝝ: sicut hõ equus ⁊ deus fm stoicoꝝ opionẽ ⁊ epicureoꝝ q̃ deos aiata corpora esse dicebãt: fm hoc enim oia hec sunt vnũ vniẽs ea: eo q̃ ista oia sunt aialia: cõtentũ vo ⁊ ifinitũ est itra formã totius: sicut qñ vnũ aliqõ totũ est ex plurib⁹: que isunt itra formã totius cõtenta: ⁊ illa que isunt plura qdẽ sunt aut pfectiõe partiũ: sicut est in etherogeneis totis in qb⁹ sunt diuerse forme pficientis: vt forma ossis ⁊ nerui ⁊ carnis ⁊ hmõi: si vo nõ fuerint pfectiõe differentes: tñ sunt differẽtes iter se potentia siue ptãte: q̃ alia est ptãs

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

vnius: ⁊ alia potestas alterius: sicut est in his quor partes nō multū differūt ꝑm formā: sicut in plantis est in qb⁹ ⁊ radix ⁊ stipes ⁊ ramus ⁊ virga: lignū est: vel olus: ⁊ tñ differētes hñt ptātes. Si nañt sic nō differūt: tñ differūt ptāte maxima sicut in his quor est vna ptās in oib⁹ ptib⁹: ⁊ opz tunc vt origo illi⁹ ptātis sit originaliter ex vno q̄ est loco cordis in oib⁹ talib⁹: sicut est in qbusdaz ostreis que homogenia ⁊ in suba ⁊ ptāte eē vident: nō tñ oia q̄ sūt in ipsis sunt ptātis maxime. Si nañt adhuc: ⁊ i hoc nō differūt tñ differūt onerigia que est idē q̄ opatio iterior hoc est opatiōe q̄ ab interiori pn⁹ ꝓcedit. Alia enīz est opatio vni⁹ ⁊ alia opatio alterius: qm̄ vna trahit ⁊ alia dirigit ⁊ z. vnit: ⁊ sic de alijs opationib⁹. he enīz opatiōes diuerse sunt inquātūcūq; ſlibus corporib⁹ que toti⁹ hñt rōnē: horr aūt oium totor magis sūt distincte pluralitatis ea que sūt nālia q̄ illa que fiunt ab arte: sicut ēt dicim⁹ in vno q̄ nāliter vnū magis est vnū: q̄ id q̄ est vnū p artē: ⁊ hoc est dictum tanq̄ totalitas existat p rōnē vnionis alicuius: ea enīz que sunt vnū vel totū p artez lz forte figura differāt mēbra tñ formaliter p essentiā nō differunt: neq; ēt differūt essentiali opatione. sic igit tripliciter dicit totū pfectiōe integritate ⁊ vniuersitate.

¶ Cap. 4m. De diā toti⁹: ⁊ vniuersi q̄ min⁹ ꝓprie dr oē.

Ser. cō. 51.

Amplius aūt obseruādū in diā totius integri q̄ vere totū dicit: ⁊ diā vniuersi q̄ magis ꝓprie vocat omne siue vniuersum q̄ in oibus illis que sunt q̄ta q̄titate ipsor hñte pn⁹m ⁊ medīū ⁊ vltimū quor diam in ptib⁹ nō facit porētia nālis ptiū qua vna sit supra: ⁊ altera infra ⁊ vna intus ⁊ alia extra ⁊ sic de alijs positionū differētijs magis dicit oē siue vniuersuz: in oib⁹ aūt illis in quor ptibus ꝑm aliqd positio facit diam: ⁊ ꝑm aliqd nō facit dñr ꝑm diuersaz rōnē: ⁊ oē ⁊ totū siue vniuersuz ⁊ totū. Dirim⁹ aūt in ꝓcedētib⁹: q̄ in etherogeneis positio facit diuersitatē i his enīz aliq̄ pars p nāz est itra: ⁊ aliq̄ extra ⁊ supra: ⁊ infra: ⁊ dextra: ⁊ sinistra: ⁊ ante ⁊ retro: ⁊ iō tota illa dicunt ꝓprie sicut sunt aialiū corpora: in his enīz que sūt homogenea per totū suba ⁊ opatiōe: nō est positio faciēs diam: nisi p accās sicut dirim⁹ supius ex hoc: q̄ visus vel tactus vel extimatio vel vicinitas alicui⁹ segregat vnā ptē ab alia: ⁊ illa magis ꝓprie dicunt vniuersum siue omne: qr vniuersuz est vnū versum in oia: ⁊ distributio totius vlis est eius q̄ p vnā rōnez est in oib⁹ partib⁹: in oib⁹ aūt illis in qb⁹ ptiz qdē positio facit mutationē ⁊ partim nō. In his dicit totū ⁊ omne: sicut in his in quor pōne partiū diuersa est figura: ⁊ tñ vna suba ⁊ eadē opatio: sicut est pix ⁊ cera ⁊ vestis: positio enim in his trāspōsita mutat figurā exterior: sed suba formalis manet eadē: ⁊ iō dicunt illa ⁊ tota ⁊ vniuesa recipiētia ⁊ totū ac oē: aqua vo ⁊ quecūq; sūt humida spēs aque existētia: sic vinū ⁊ liscinia: ⁊ hmōi ea que sunt nullo mō in ptib⁹ variata dñr vniuersum: ⁊ oē qdā: ⁊ similr numerus dicit vniuersum ⁊ omne: eo q̄ numerus nō ē nisi vnitates aggregate que oēs vni⁹ sunt forme: hoc igit nō dicunt tota: qr nō dicit tota aq̄ vel totus numerus: nisi ꝑz metaphorā. Si. vz. fiat distinctio situs per accidēs in partib⁹: sicut in antehabitis determinatū est. Omne vo dicit in his in qbus est ⁊ vniuersuz similiter: quādo est ⁊ in vno quodā vniēte omnia ita q̄ sit in his que ꝓtinet sicut in qbusdā diuersis specie vel numero: sicut dicimus ois hic numerus: ⁊ oēs hee vnitates significātes vniuersum numer: ⁊ vniuersas vnitates: omne enim ⁊ vniuersum idē dicim⁹ hic igitur de toto dicta sint a nobis.

¶ Cap. 5m. Et est di. de. quot modis dicitur vniuersale.

Oportet aūt nos hic digressionez facere vt vlis nām cōsiderem⁹: qō iā vniuersuz q̄dā eē dirimus. Et hic enīz faciliter erit doctrina taz ꝓcedētiū q̄ sequētiū: qr aūt subtiliter vlis nām ingrere intēdimus ꝑmo quot modis vlr dicit distinguem⁹: ⁊ vnde ortuz hēat vlr ostendemus.

Vlr q̄tuor modis dicitur.

¶ Dicimus igit vlr q̄tuor modis dici ꝓprie ⁊ hoc q̄cunq; mō dicat trib⁹ modis vel q̄tuor cōsiderari. Dicit enim vlr actu ⁊ potētia ⁊ nā ⁊ opione. Actu aūt idem est q̄ actu eē de multis ⁊ in multis ꝑm eē nō diuisum ab illis: sicut hō: potēria tam in arte q̄ in nā sicut domus octāgula que forte nulla est: sed tñ pōt eē vel corp⁹ regulare viginti bassū. ita ēt in nā ꝓpter renouatiōes figurar celestiū nihil ꝓhibet aliqd fieri q̄ nō est: q̄ si eēt saltarek in multis ⁊ eēt vlr. ¶ Vlr aūt nā est sicut id q̄ quātū de se ⁊ nām suā est vel pōt eē in multis lz aliqd ipediat ipm: q̄ nō est de nā sua: sicut sol: qm̄ nā sue forme nō ꝓhibet eē de multis ⁊ in multis: sed hoc ꝓhibet mā in qua est: que tota est pfecta p formā: ⁊ iō forma nō multiplicat: qr forma nō multiplicat nisi p māe diuisionē: ⁊ sic est de luna ⁊ de oib⁹ stellis alijs quar quelibet in specie ē vna nō multiplicata p numerum. ¶ Vlr aūt ꝑm opionē q̄dā dicit vlr nō tñ vere est vlr: ⁊ hoc est qñ aliqd ꝑz sui qdē nām est icōmunicabile eē multis. putat tñ cōicabile esse iō q̄ ptes eius vel opatiōes a qb⁹ nomē accipit sunt cōicabiles. Et ꝑmi qdē erēplū est mūdus q multiplicari nō pōt ꝑz sui nāz tñ qr ptes plures cōicabiles sunt. Multi putauerūt multos eē mūdos: cū tñ mūdus ipso noie dicat pfectionē q̄ multiplicatiōi ꝓdicit sic oñdim⁹ in p⁹ de celo ⁊ mūdo. Sedi aūt erēplū est deus cui⁹ opatiōes sunt ꝓuidere ⁊ gubernare ⁊ hmōi: ⁊ qr ista cōicabilia sunt multis: multi putauerūt deū eē q̄dā vlr q̄ ꝓdicat de multis: cuz tñ nā diuina dicat q̄dā incōicabile simpler: ⁊ primū ⁊ soluz. ¶ His ergo modis cū dicat vlr ante rem. vz. ⁊ in re ⁊ post rez: ⁊ in rōne vniuersalitatis. Ante rem aūt dicit vlr dupliciter: cū enī oia sicut iam multotiēs dirim⁹ sint in itellectu prime cause sicut in formali ⁊ primo lumine: ⁊ ipsa sit hoc mō forma oiuz: que tñ sūt in ipsa vita ⁊ lux: eo q̄ hec est vita q̄dā existētib⁹ oib⁹ ⁊ est lumē ois notitie ⁊ rōnis oium. Direūt tā stoici q̄ peripatetici hui⁹ causas: vlia esse prima ⁊ rōnes ⁊ formas q̄ oium sūt forme vlr ꝓhabētes ⁊ imāliter ꝓhabētes: ⁊ simplr hñtes oium apud se rōnes. Cōceptus aūt ⁊ notio vlr hñs ⁊ simplr ⁊ imāliter vocat vlr. Hoc igit mō acceptuz vlr hz q̄dā eē spāle: q̄ est eē cause itellectualis hoc mō quo lumē intellect⁹ eius est forma rer a se fluentiū p itellectū vlr agētem ⁊ facientē existētias rer. ¶ Alio aūt mō dicit vlr: ante rem nō tpe sed suba ⁊ rōne: ⁊ hec est forma aut cā formalis accepta cōstituens eē rei. Actus enīz talis forme: ⁊ ꝓprius effectus est eē in omni eo q̄ est: hoc aūt cū indifferens sit in oibus que sunt eiusdē speciei vel forme ⁊ quātuz est de se sic indiuisum hz vnā ad oia vel multa relationem: ⁊ sic accipit vlitatis quādā nām ⁊ rōnez: vlr aūt q̄ dicit esse in re est eadem forma ptiipata a multis actu vel potētia: ⁊ hec qdez dicit vlis eo q̄ de se semper est cōicabilis ⁊ ꝓpagabilis in multa er vno: ꝓpter qō etiā gen⁹ vno mō dicit vnū er quo est ꝓpagatis oiuz alior: vlr aūt qō est post rez est forma in esse abstractionis: ꝑm q̄ dicit q̄ experientia facit vlr ⁊ memoria: sicut nos in ꝓncipio hui⁹ doctrine docuim⁹. ¶ Esse aūt vlis in rōne vlitatis est sic accipiēdū. In vli qdez aliud est id q̄ est ipm vlr: ⁊ aliud est vlitas siue vniuersitas ipsi⁹ sicut in hoc vli hō aliud est ipsa nā que homo est: ⁊ aliud est cōitas ipsius siue cōmunio: qr ipm in se nec vnū est qō multitudini ꝓdicat vel multitudini opponat: nec multa est qua multitudine opponat vnitati solius: ⁊ iō hoc mō dicūt Auicēna ⁊ Amihamidin: q̄ vlr nec ē vnū nec ē multa: vniuersalitas aūt ipsius que magis ꝓprie dicit vniuersitas est ex respectu sui ad supposita: qua respicit illa sicut vniens: ⁊ iste respectus est vniuersitas: quānis forte tñ sit in vno: qr non vnū vt vnuz nec multa vt plura siue multa sic respicit: neq; finita vt finita neq; infinita: sed respicit vt vniuersum iesse omniū: ⁊ ideo hoc modo est vniuersum: ⁊ pz q̄ in rōne huius vniuersitatis aliud hz esse q̄ sit eē eius ante rem vel in re vel post rez acceptū. Igit isti sunt modi vlis ⁊ nō totius sicut in sequentibus erit manifestum.

Quo eē vlis i rōne vlitatis ē accipiēdum.

¶ Cap. 6m. Et est digressio declarās originē ⁊ cām vlis.

Rigo aūt vlis: ⁊ cā dupler est: vna qō prima ⁊ altera cōiuncta ⁊ quasi causata. Origo qdē prima est: qr ois talis nā ⁊ forma est lumē qōdaz intelligētie ꝓcedens in suba. In prehabitis ār dirimus ⁊ in sequētib⁹ ostendemus: q̄ ois itelligentia lumine suo ambit totā illaz mām quā mouet motu sphere sue: ⁊ iō necesse est q̄ lumē suū toti illi vniuersitati sit cōicabile: ⁊ cū forma sit lumen itelligētie agētis: ⁊ lumē ipm sit hypostasis ⁊ radir ei⁹ er illo hz vlr q̄ vlr esse pōt qr er hoc ad plura hz cōicabilitatez. ¶ Amp. vlr in gne nō hz nisi dupler eē: separatū. vz. ⁊ pticipatū cū hoc aliqd: cōstat aūt q̄ er hoc q̄ est participatuz cū hoc aliqd nō hēat cōmunicabilitatē:

Que sit ꝑma origo vlis.

cõmunicabilitatẽ: hz igiẽ ex hoc q̃ ẽ separatũ: p̃mũ aũt eẽ separatũ q̃ hz est in itellectu agẽte ambiẽte mãm: ex hoc igiẽ ⁊ nõ ex alio hz cõicabilitatẽ. ¶ Dicet aũt fortasse aliquis q̃ cõicabilitatẽ hz ex hoc q̃ cõparat plurib⁹ actu vel po⁹ plura erũtib⁹: sed hoc oino est absurdũ. Nõ eni cõparatio qua cõparat plurib⁹ cã est eius q̃ p intell'm est ante hmõi cõparationẽ: nihil aũt cõparat plurib⁹ nisi q̃ est cõicabile. Cõicabilitas igiẽ cã est q̃ cõparat plurib⁹ ⁊ nõ cãta a tali cõparatiõe ad plura. Cũ igiẽ nihil sit primũ ambiẽs multa informãda ab ipso nisi itellect⁹ agens: q̃ forma aliq̃ ambiat multa per cõicabilitatẽ sui ad ipsa hz ab itellectu p̃mo agẽte cui⁹ ipsa lumẽ eristit: ⁊ iõ dirim⁹ in scia de itellectu agẽte: q̃ ipsa est ad ea q̃ ambit sicut ars ad mãz: hec igiẽ est p̃ma radix vltatis in oib⁹ que vltia sunt. ¶ Cãm autẽ hz vlẽ sue vltatis cõiunctã: ⁊ hoc est q̃ ip̃m facit eẽ de multis po⁹ vl'actu: hec aũt est cõparatio ad multitudinẽ eoꝝ quoꝝ eẽ est id cui accidit vlẽ eẽ: quãuis eniz forte nihil talũ sit ip̃m: tñ aptitudinẽ hz suũ esse ꝓsequẽtẽ q̃ oibus talib⁹ suppositis cõpareẽ: ⁊ hec aptitudo facit ip̃m vlẽ: lz aũt habeat hoc in itellũ erũs ⁊ nõ hẽat ip̃m extra itell'm in re eristẽs: tñ nõ hz p hoc q̃ in intellectu est: neq̃ ẽt hz hoc p hoc q̃ est in re ipsa. in re autẽ eristẽs hz esse reale ⁊ hoc ꝓpriũ est p idiuiduãtia q̃ accidũt ei in re ipsa: ⁊ sic nullo mõ hz eẽ in plurib⁹ potẽtia: vel q: sic vlẽ ẽm vnũq̃ q̃ est alterũ ⁊ alterũ sicut in primo de aia dirimus. In itellectu aũt eristẽs est separatũ ⁊ ab esse q̃dẽ separati nõ hz cõparari plurib⁹ vel respectũ vltatis lz nõ hẽat euz nisi separatũ. Separatũ eni est p hoc q̃ accipit nõ ꝓiunctũ: ⁊ nõ cõiunctũ eristẽs ad hoc q̃ accipiat vniuersi rõnẽ opz q̃ accipiat ad multa de qb⁹ est relationẽ: a tali igiẽ relatiõe hz vniuersi rõnẽ: ⁊ iõ vlẽ duob⁹ cõstituit nã. vz. cui accidit vltas: ⁊ respectu ad multa q cõplet illã nãm in rõne vniuersi. ¶ Dubitabit aũt fortasse aliqs de his q̃ nullã subiectã hẽt suppositoꝝ multitudinez: an ipsa ad multa referunt: videẽ enim ad multa nõ referri q: multitudinẽ nõ hz ad quã referat. ¶ Sed ad hec ⁊ his similia p antedicta pz rñsio. sufficit eniz vlẽ in eo q̃ est vniuersuz q̃dã q̃ ip̃m de se ambiat multa siue illa sint siue nõ sint dũmõ sint de potẽtia sui ambitus: sicut pz in forma solis que de nã sui ambit⁹ ⁊ ptãte multa ambit: lz nunq̃ ꝓcedat in actuz hmõi multitudo. Sicut enim ars ⁊ itellectus agẽs multa ambiũt de ptãte sua q̃ quis forte nunq̃ aliq̃d eoꝝ q̃ ambiũt ꝓcedat in actuz. Hoc igiẽ de origine vltis ꝓut ip̃m vlẽ est tñ dictũ sit a nobis.

Vlẽ duob⁹ cõstituit. vide p hoc Auer. 7. meta. cõ. 46.

¶ Cap̃. 7ᵐ. Et est di. de. nãm ipsaz q̃ est vltis: ⁊ accñs genera ipsius p q̃ efficit in aia ⁊ in reb⁹ ⁊ vnũ ⁊ multũ: ⁊ cõe ⁊ ꝓpriũ p que oia concludit ipsius differẽtia totius ⁊ vniuersalis.

Natura autẽ illa que est vlẽ simpler nã est ẽm se ipsaz eristẽs ex suis cõstãs diffinitibus: aut si ipsa est primũ diffinitẽs: tũc ipsa cõsistit absoluta in sua qdditate: ⁊ nõ accipit cõiuncta alicui ꝓterati vel accidẽti vel respectui q̃ cõsequũtur eẽ suũ: sicut si dicamus q̃ hõ ẽm ip̃m q̃ hõ est vel q̃ est hõ: sic. n. nõ pẽdet eẽ suũ ex itellũ eẽ vel in suppo sito eẽ: q: hz hoc nihil ẽ de eẽ suo: q̃ nõ igredit in suã rõnez diffinitiuã: ⁊ iõ hoc mõ: neq̃ ẽ ꝓpriũ neq̃ cõe neq̃ vnũ neq̃ multa: q: nihil hoꝝ est i rõne diffinitiua q̃ quis nõ repugnet quin q̃libet istoꝝ ꝓueniat ei p aliq̃d adiunctũ nãe sue siue subẽ. Accidit ei eniz eẽ in hoc ⁊ in illo ⁊ p hoc efficit ꝓpriũ. Accidit enim ẽt eidẽ referri ad multa: ⁊ p hoc efficit vlẽ sine cõe: accidit ẽt eidẽ esse separatũ: ⁊ p hoc efficit itelligibile: accidit ẽt ei terminatũ eẽ ⁊ indiuisum: ⁊ p hoc efficit vnũ: ⁊ accidit eidẽ adhuc diuidi p mãe diuisionẽ ⁊ per hoc efficit multũ. ¶ Si q̃ q̃rat a nobis. Cũ hõ hz id q̃ est hõ accipit. Utrũ sit cõe vel ꝓpriũ vel vnũ vel multa: dicimus q̃ ẽm q̃ hõ est hõ nihil est hoꝝ q: nihil hoꝝ diffinit ipz. ¶ Sed oia hec cõsequunt eẽ ipsius: si aũt sic querit vtrũ hõ in eo q̃ hõ est: sit vnũ vel multa: vel cõe vel ꝓpriuz dicimus q̃ locutio duplr intelligat. tũc dicimus sicut prius q̃ hõ in eo q̃ hõ nihil est illoꝝ: sed potius in eo q̃ hõ est aial est rõnale. Si aũt hõ in subto sit ⁊ esse p̃dicet: tũc sensus est hõ in eo q̃ est hoc est in eo q̃ hz esse: cũ eẽ multipliciter dicat nihil ꝓhibet tũc hoiem in eo q̃ est vnũ vel multa esse cõe in re. Cũ aũt dicit hõ est hõ ⁊ hõ in eo q̃ est hõ est hõ nõ aliud esse iportat nisi q̃ est ex diffõne: ⁊ iõ si oino simpler talis nã accipiat nõ habebit diffinitionẽ: ⁊ in talibus idẽ querit per qõnez an est ⁊ p qõnem qd est ⁊ tale nec vere vnũ nec vere multa est neq̃ cõe neq̃ ꝓpriũ sicut est in cã prima. ¶ Hoc igiẽ mõ accepta nã ẽm se vere est cã eoꝝ quoꝝ illa nã est: ⁊ hoc mõ ẽm nãm est ante rem ipsaz: sicut aũt dirimus vlẽ lz ab hoc q̃ est i itellectu nõ sit vlẽ nõ est tñ vlẽ nisi ens in itellectu: ⁊ hoc ꝓbatur sic: hoc eniz mõ est vlẽ: prout accipit vnũ de oib⁹: vnum aũt de oib⁹ nõ est in esse q̃ hz in reb⁹: q: sic vni ⁊ eidẽ rei accideret multe indiuiduatiões: vel oẽs q̃ẽ esse non põt. Opz igitur q̃ sit vnũ de oibus: prout vnũ est separatũ ab oibus: hmõi aũt sit per itellectum cuius ꝓbatio hec est. Due eniz forme eiusdẽ speciei in vno ẽm idẽ inesse nõ possunt. Accipiat ergo hõ a sor. ⁊ accipiat a platone sine oib⁹ indiuiduãtibus: aut sunt due forme aut nõ: si sint due ⁊ ẽm idem sunt in itellectu: tũc due forme eiusdẽ speciei insunt eidẽ q̃ iã dirimus impossẽ. Si aũt sunt eadẽ: tũc eadẽ rõne de oib⁹ indiuiduis acciperet idem: igiẽ idẽ q̃ in itellectu est vnũ ⁊ idẽ q̃ tñ est de multis sic igiẽ nõ est vlẽ nisi dum intelligit: ⁊ hec est veritas. Lz q̃dã ex sola ignorãtia pbie hoc negãt. ¶ Est aũt hic q̃dã aduertẽdũ valde notabile. ex quo eniz vna ⁊ simpler est nã que ẽm se neq̃ est in itellectu: neq̃ i reb⁹: hec pro certo quãtũ est de se est vna vbiq̃ ⁊ semp: ⁊ p hoc q̃ est in aia nihil hoꝝ amittit: nõ enim p aliud est in itellectu nisi per hoc q̃ est esse separatũ ⁊ hoc nõ opponit alicui dictorũ: in itellectu igiẽ eristens nõ videẽ esse singulare lz hoc dicat Auic. nõ enim est in eo sicut in subto oino sicut alibi ostẽdimus. Uideẽ igitur in ipso sicut vbiq̃ ⁊ semper: ⁊ tũc nõ erit aliud in vno ⁊ aliud in alio. De his aũt alibi: ⁊ p̃cipue in libro de pfectione aie determinatũ est: ex iductis aũt quo ad ꝓpositã intẽtionẽ est hoc accipe q̃ nã illa cui accidit vltas in se est vnũ qd: ⁊ ẽm q̃ accidit ei cõpari ad multa est vniẽs multa ⁊ esse ipsoꝝ. ¶ Et ex hoc accipit differentia totius ⁊ vltis: qm̃ totũ ex hoc q̃ est totũ nõ est nisi in reb⁹ significatis singularib⁹: vlẽ aũt ex hoc q̃ vlẽ nõ est in ipsis. ¶ Adhuc ãt totũ ex hoc q̃ est totũ numerat partib⁹ suis: ⁊ quelibet ptiũ est aliq̃d subsãtie ipsius. Ulẽ aũt nec numerat ptibus: nec sunt ptes aliq̃d de suba ipsius: adhuc aũt nã totius nõ cõstituit ptes suas sed nã vltis ꝓstituit oẽs ptes suas: totũ enim ꝓstituit ex suis ptib⁹: vlẽ ãt ꝓstituit suas ptes ⁊ nõ ꝓstituit ex ipsis: ⁊ iõ totũ nunq̃ põt fieri pars ptis sue: sed vlẽ q: cõstituit ptes suas põt fieri pars essentialis sue ptis. ¶ Amp̃. totũ nõ est totũ vniculq̃ parti hz se: vlẽ aũt totũ est cuilibet parti ẽm se. ¶ Amp̃. totũ nõ est totũ nisi ptib⁹ p̃ntib⁹: vlẽ ãt est vlẽ p̃sentib⁹ ⁊ absentib⁹. ¶ Amp̃. totũ est totũ finitarum partiũ: vlẽ autẽ respicit partes ifinitas vel non finitas q̃ totũ est de se. hec igitur de vniuersali sint sic dicta.

Ulẽ lz ab hoc q̃ est i itellũ nõ sit vlẽ: non est tñ vlẽ nisi ens in itellũ.

Que est cã cõiuncta vltis.

Cõicabilitas cã ẽ q̃ vlẽ plurib⁹ cõparat ⁊ nõ ecõtra.

Idem asserit Auic. i. 5. sue meta. cap̃. 5. Egnitas ẽ tñ egnitas ⁊c.

Que dãa est iter totũ ⁊ vlẽ.

Uide cõ. 19. tertij de aia.

¶ Cap̃. 4ᵐ. De eo q̃ dicit colobon q̃ quidẽ toti opponit.

Habita dãa totius ⁊ vltis facile est scire qd ẽ diminutũ ẽm q̃ opponit toti in eo sensu quo totũ idẽ dicim⁹ q̃ pfectũ: hoc igiẽ greci significãtes dicũt colobon: q̃ sonat diminutũ mẽbrũ: sed mẽbrũ generaliter vocat pars que determinat ftũ aliquẽ in toto et herogeneo: q̃ proprie totũ vocat. ¶ Dicit eni Colobon eẽ de numero q̃titatũ nõ q̃tũlibet: sed poti⁹ illud q̃ est colobon opz esse quãtitatẽ que suo noie ⁊ ftu fit, partialis: ⁊ suo noie fit totũ continẽs ptes tales multas: ⁊ hoc est q̃ẽ et herogeneũ totũ cuius pars aliq̃ trũcata est totũ nõ destruẽs: ⁊ hoc est q̃ nos ꝓsue uimus vulgariter vocare mutilatũ: lz nõ ꝓprie: q: mutilatũ est amputatũ naso: si eniz duo diuidant ⁊ altera vnitatũ auferat ab altera nõ est colobon: q: neutrũ est pars alteri⁹: in colobon aũt amputatũ oz eẽ ptez ⁊ diminutũ siue mutilatũ: siue colobonũ opz eẽ totũ. Nunq̃ eniz colobonũ est eq̃le relicto ex amputatiõe: ⁊ vlr nullius q̃titatis nũerus detrũcata aliq̃ pte ipsi⁹ ex hoc nõ efficit colobon⁹: i colobonij s eniz subam formalẽ q̃ est spẽs opz manere post ptis detrũcationez: pte aũt aliq̃ a quolibet numero amputata resultat alia numeri spẽs: tã in trũcato q̃ in diminuto: ⁊ hoc est sicut si dicamus q̃ cllr siue archa est coloba: tũc eni post trũcationez adhuc manet archa lz sit aliq̃ parte diminuta. Numer⁹ aũt sicut dirim⁹ dẽpta aliq̃ pte nõ manet idẽ. ¶ Adhuc ãt q̃ dicta sunt opz addicere q̃ illa sunt coloba proprie que sũt partium dissimiliũ: sicut dirimus: aut ẽt neq̃ hec oia que dicta sunt sufficũt adesse colobi. Numerus enim est vt dirimus

Tex. cõ. 32.

nō est colobon ꝗuis dissimiles bēat ptes: vt dualitatē ⁊ trinariū. Sed gñaliter dicemus ꝙ nullū taliuz totoꝝ est colobon cui⁹ ptiū situs ipso noie ptiū nō facit totoꝝ dīaz: sicut man⁹ q̄ suo noie dicit pōnē extrinsec⁹ in latere: ⁊ oculus suo noie dicit pōnē supius: ⁊ cor suo noie pōnē interius: ⁊ sic de alijs sicut supius determiatū est: ⁊ iō homogenea sic aq̄ ⁊ ignis ⁊ bui⁹que in ptib⁹ nō hūt pōnez nisi p accñs nō sunt colobia si diminuanť: ea enīz que dicūr colobia: opz talia eē q̄ in suba ptiū p se bēant pōnis dīaz. ¶ Amp̄. cū oib⁹ iductis opz ꝗti tatē eē cōtinuā partiū eo mō quo ꝗtinuū dicit colligaruz ad vnū p nāz vel p artē: aliq̄ enīz q̄ sūt dissimiliū ptiū hūt ēdā armoniā: ⁊ nō ꝗtinuationē: ⁊ in cōpositiōe illa hūt cōpositorū pōnez ꝙ vnū est extra ⁊ aliud itra: ⁊ tū illa nō sunt colobonia: qz nullū diminuit er allo cū oia distincta sint abinuicez ꝑm suas totalitates: ⁊ nullū eoꝝ cōtinuū cū altero. Ad hoc aūt que dicta sūt opz scire: ꝙ nō quelibet tota ꝗtinua dicuntur colobonia: ⁊ ea tota q̄ colobōia dicūr: nō sortiunť hoc nomē cuiuscz pticule p̄uatiōe. Si enīz auferanť ea q̄ nō sūt ꝓpria sube sicut ab aue plume vel pili ab noie: nō dicūr colobonia pp taliū priuationē: hoc eni sunt nō de eē totī ꝑm ꝙ totū sz q̄dā supflua que recrescūt ablata: ⁊ si nō recrescūt hoc est p accñs in qbusdā. Adhuc aūt etiā si sunt ꝓpria sube totius tū nō adhuc dicūr colobonia: si auferať aliqd vbilibet: i tali eni loco pōt eē positū in toto qō ablatū nō diminuit sed destruit totū: ⁊ in tali loco pōt esse ablatū ꝙ est de influētib⁹ ⁊ effluētib⁹ ꝑm nām: que nō determinat aliquā ptē que positionis determinatā bēat dīam in toto: ⁊ hoc est sicut si dicamus: ꝙ cilir siue archa pforeť in fundo: nō eni er hac pte pōnez hūte diminuit: sed pars aliq̄ ledit in ipa archa. Sed colobō siue colobonīuz vocať si auris amputať ab aiali siue oculus aut extremitas aliq̄ pedū vel manuū: er hoc enīz nō destruit aial ꝑm subaz: sed manet adhuc aial lz trūcatū vel mutilatū: hoc tū totū nō dicet colobonīuz si qs ab eo priuet carnē aliquā: qz caro est pars ꝑm nāz influēs ⁊ effluens nō determinās situ in toto ꝑm pōnis spālez dīam. nec est colobonīū si diminuať coꝝ aut splen aut epar: qz illa sūt itra ⁊ priuata destruūt totū: ⁊ iō illoꝝ subtractio iterfectio est ⁊ nō diminutio: ⁊ iō nō dicit colobonīū nisi diminuat extremitatez aliquā que est de ꝓpria suba totius: ⁊ qua ablata nō destruitur totū. Adhuc aūt nō ꝓpter oēm ablationē cuiuslibet extremitatis dicit colobon sz opz ꝙ priuatū nō recrescat. Alter enīz eēt de influētib⁹ ⁊ effluētib⁹ ꝑm nām: ⁊ qz opz colobonīū diminutū eē in aliquo qō est de ꝓpria suba toti⁹ iō calui nō sunt coloboni. Sic igit pz ꝙ colobon cuidā toti accidit: ⁊ nō omni nec accidit vti ꝙ suas ꝓstituit ptes ⁊ saluať i quolibet eoꝝ: ⁊ id qō est totuz pars est vtis: hec igit dicta sint de colobon. ¶ Opz aūt scire: ꝙ si colobon ꝑm diminutā rōnem ipsius accipiať: tūc qōlibet iductoꝝ aliquo mō i ꝓpietatis colobon pōt appellari: semp tū accidit toti ⁊ nō vniuersali.

¶ Cap̄. 9m. De modis qb⁹ determiať generis mltiplicitas.

Tex. cō. 13.

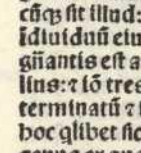

Aer qb⁹ est aliqd q̄dā sunt p̄n⁹ ꝑm eē: ⁊ de his habitū est: q̄dā aūt sūt p̄ncipia ꝑm cognitionez ⁊ hec sūt gen⁹ ⁊ dīa: ⁊ de his opz terminare qz aliter nō possumus venire in cognitionē sube: ⁊ qd est. determinem⁹ igit p̄mo modos gñis ⁊ modos differēdi ꝗz gen⁹: ⁊ postea accipiamus ꝓpriū modū generis: ⁊ ꝓpriū moduz dīe: ⁊ oñdamus nās ipsoꝝ. ¶ Genus q̄ dī vno mō a gñatiōe: qñ eoꝝ q̄ sūt vni⁹ spēi ꝓpagatio vel gñatio cōtinua est: ⁊ hoc mō oia illa que multiplicanť sub foia vna gñatiōe vniuoca dicūr esse genus vnū: hec enīz oia sunt vni⁹ potētie: ⁊ vni⁹ forme: ⁊ eoꝝ ꝓpagatio est sub forma vna: sicut dicit boiuz esse gen⁹ vnū: eo ꝙ generato ꝑm formā aliaz: ⁊ er hoc pz ꝙ oiūm eoꝝ quoꝝ est gen⁹ hoc mō dictū vnū ꝓpagatio est vnū er vno ꝑm nāz qō cūcz sit illud: hic eni qdā ponūt ꝗstellationē quādā: qdā āt gñantis est a nā illa: ⁊ vtus q̄ est in mā imago est vtutis iterminatū ⁊ formā primā vtutes ⁊ actus iformātē ⁊ quo ad hoc qlibet sic opinātiū aliq̄ mō dicit vez. ¶ Alio aūt mō dī genus er quo aliq̄ sūt sic er primo mouēte mām ad gñationē ipsoꝝ: sicut enīz dī vulgariter: ꝙ qdā sunt elines gñe: ⁊ qdā Jones eo ꝙ priores ab Elino p̄mo patre: sequētes vo a Jone primo generāte sunt traducti: ⁊ magis qdē denoiať ꝗuis a generāte patre q̄ a mā siue a matre. Aliqñ tū denoiatur a matre femina: sicut a ꝓ̄ꝯrrea siue pyrra pyrrite vocātur: hmōi aūt cā i libro de aialib⁹ assignata est: qz. vz. mater est sicut mā: pater āt est sic facto: ⁊ spēs in gñatiōe. ¶ Amp̄. aūt tertio mō ⁊ gen⁹ qō est q̄ sit id in quo sūt spēs sic in subto subali sibi ꝑm imaginationē ⁊ sensuz: ⁊ hoc est similimū cū mā sicut supficies dī gen⁹ figuraꝝ supficialiuz: ⁊ solidū siue corpus dicit eē gen⁹ figuraꝝ corporaliū: sed in hec est dīa: qō hec sine trāsmutatiōe figuris supficialib⁹ vel corporalibus determianť: figuraꝝ eni est aliq̄ supficialis: ⁊ hoc q̄ est supficies q̄dā talis vel talis: hoc est sic vel sic figurata: figuraꝝ vo alia est q̄ est solidū siue corp⁹ talis vel talis: hoc autē siue sit supficies: siue solidū subm est differētijs ⁊ idifferentijs q̄ cōstituūt figuras esse subm tū sine sui trāsmutatione. ¶ Amp̄. aūt gen⁹ dī ꝓprijssime: ꝙ est gen⁹ sicut dī genus in orationib⁹ diffinitiuis in his eni id qō p̄m̄ est: ⁊ ꝙ in qd p̄dicať hoc dicit eē gen⁹: ⁊ hoc est q̄si fundamētū oiūm alioꝝ sine sint subalia siue accñtalia: hoc eni est subm primū nō existens in aliquo sicut in sbto: ⁊ bui⁹ qdez ipse dīe sbales dicūr eē q̄litates: ⁊ hoc differt ab eo qō ante dictū ē: qñ supficies qdē realiter est in quo ꝑm aliquā ptē sui fiūt figure: ⁊ solidū est in quo ꝑm aliquā ptē sui fiūt figure corporee: ⁊ nō ꝑm totū: qz figura nō est nisi ꝑm exteri⁹ in solido ⁊ figura nō est nisi in termino supficiei: ⁊ hoc qdā nō ꝗsideraueruūt: ⁊ iō nō nisi tres modos gñis eē determinauerūt: gen⁹ aūt in oionibus diffinitiuis est ipsa suba ei⁹ cui⁹ est genus: nō ꝗz prātē ipsius ꝗz ꝑm totā ipsi⁹ nām ⁊ subm: ⁊ dīe sūt sicut q̄litates eēntiales istius gñis ⁊ hoc est gen⁹ ꝓprie dictū. ¶ Capitularitер q̄ pstringētes q̄ dicta sūt dicim⁹ ꝙ genus tot modis dī sicut dictū ē: p̄ eni mō dī ꝑm gñationē ꝗtinuā eiusdē nāe ꝗz spēm ⁊ hoc est gñis fluxus: sub vna cōi nā. ¶ Aliud aūt ꝑm genus dī ꝑm gñationē er vno prio mouēte. ¶ Aliud āt dī sicut forma siue figura supficiei vel corporis. ¶ Aliud aūt 4° mō dictū dicit genus sicut mā: nō tū oino idē cū mā: id enīz cuius dīa est ⁊ eēntialis q̄litas specificās ipm ⁊ determinās hoc est subiectū qōdā: qō aliquo mō dicimus materiam.

¶ Cap̄. 10m. Et est digressio declarans naturā generis: ⁊ distinctionem eius a materia ⁊ a differentia.

Et aūt vt plenius itelligaňť opz nos determinare nām gñis subtili determinatiōe sicut aūt iam patuit: nā gñis est cui⁹ q̄litas eēntialis est dīa. ¶ Sā igit que in suis subalib⁹ cōstitit ad eē suū nō idigēs dīa est gen⁹: qñ si adesse suuz vt gen⁹ est dīa idigeret: oporteret ꝙ in oi generis diffōne reciperet dīa ⁊ hoc falsum est: qñ ꝗz aliqō genus diffiniať hoc tū accidit ei nō incētū qdē gen⁹ est: ꝗz potius vt est spēs q̄dā er gñe suptori: ⁊ dīa cōstituta. si eni genus ꝑm ꝙ genus bēret diffōnē: oē gen⁹ bēret diffōnē qō falsum est: ⁊ cōstat er p̄cedētib⁹: qz id qō simplr est gen⁹ ⁊ nō ē nisi gen⁹: nullā bz penit⁹ diffōnē. ¶ Jā eni oñdim⁹ ꝙ cū dicimus suba est ens p se erñs: p se eristēs nō dicit nisi nō i alio eristere: ⁊ hoc nō addit sicut dīa aliqd sup ens ⁊ iō realiter idē est ens vez ⁊ suba ⁊ oia alia sunt modi qdā entis. Constat igit ꝙ gen⁹ in eo ꝙ gen⁹ ad eē sui ꝑm ipm ꝙ genus est nō idiget dīa: ad eē igit suū ꝑm ꝙ gen⁹ est nō est natū recipere alteꝝ: est igit sicut erñs in se ipso in eo ꝙ est gen⁹. Igit hoc mō est in se eristēs in nullo eristēs vt in subto: ⁊ erinde bz ꝙ in qd p̄dicať ⁊ est suba ei⁹ cui⁹ est gen⁹: qz eo cui⁹ gen⁹ est nō idiget aliquo ad esse suū in eo ꝙ gen⁹ est. Adā aūt nō cōparať ad id cui⁹ mā est sicut nō idigēs aliquo: ꝗz potius sicut impfectū idigēs forma: ⁊ iō nō cōparať nisi sic pars: que est in po⁹ aliud ꝑm eē: ⁊ iō in se subsistēs nō itelligit nisi per analogiā ad formā: ⁊ iō differt a gñe in hoc ipso: ⁊ hoc ē vna cāꝝ q̄re mā nō p̄dicať de eo cui⁹ est mā: cū tū gen⁹ p̄dicet de eo cui⁹ est gen⁹: gen⁹ enīz cū sit suba nō determinata p dīas sed determinabilis: ⁊ nō designata p nāz ꝗz designabilis: ⁊ hec suba est totū qō i qd dicit eoꝝ quoꝝ est: oz ꝙ sicut suba p̄dicať de his q̄ sūt sub ipsa: ꝙ ita ēt gen⁹ p̄dicet: bō enīz est suba aiata sensibilis: ēt si nō itelligať designari p accña indiuidūātia: ⁊ si nō itelligať determinari p dīaz rōnalē est enīz bō suba cōfusa q̄ est qd ipsius sicut est substātia determinata ⁊ designata. De his autez in ꝗsequētibus sequētis post istud capitulū plenius agemus. Quātum. n. ad p̄ntē ptinet

speculationem

Mō in q̄ gen⁹ differt a mā. vide ēt p boc Auer. p̄. metaphysi. cō. 17. ⁊ 12. met. c. 14.

speculatione nõ intẽdimus ostẽdere nisi qd sit generis nã: ⁊ q̃liter differt a mã. ¶ Quãuis igit̃ sic differat a mã sẽ dictũ est: tñ plurimã cũ mã hz ꝓueniẽtiã: ⁊ iter ceteras ꝓueniẽtias quas hz cũ ipsa ꝑcipue hz tres. Quar vna est: q̃ est aliar cã q̃ genꝰ est forma hui⁹ cõpositi q̃ est ꝓpinqua mã vel remota: siue enim mã remota accipiat̃ siue ꝓprima semp est cõpositi ⁊ nã forme hui⁹ cõpositi q̃ est ex mã q̃ est suba q̃dã ⁊ pos q̃ est hitualis ichoatio forme: est foꝛa id qõ vocam⁹ genꝰ ⁊ in hoc hz affinitatẽ cũ mã: id enim qõ nec forma ẽ nec formã hz nec hz analogiã ad formã: nõ est designabile p nomẽ aliqõ: ⁊ sui nulla põt eẽ penitus notitia. ¶ Scõa aũt ꝓuenientia est q̃ oriẽ ex ipsa q̃ sicut mã nõ est aliqd nisi in po⁹ ita genus in eo q̃ genꝰ nõ est aliqd exrũtũ vetermiatũ nisi in po⁹. ¶ Tertia ãt ꝓueniẽtia est q̃ sicut mã in po⁹ est hũs formas: ita genꝰ ptãte hz differẽtias q̃ sunt q̃litates ipsius sicut forma subalis eẽntialis q̃litas est mãe. Unde aũt bẽat genus qõ p̃dicẽ de toto cũ tñ nõ sit nisi pars eẽ totiꝰ posteriꝰ dicemus. ¶ Qõ aũt iaz dirimꝰ de nã gñis q̃ est qd determinabile differẽtijs ⁊ designabile mã ⁊ idiuiduãtibꝰ in oi eo cuiꝰ est genꝰ: ita dicimꝰ q̃ est eẽntialis vniuscuiusq̃z q̃litas q̃ est dĩa: hoc enim põt accipi duplr. vno qdẽ mõ in se absolute accepta: sicut si rõnale ipsaz dicemus rõnabilitatẽ ⁊ hoc mõ qdẽ põt eẽ pars eius. s. hois: ⁊ gñaliter loquẽdo eius cuiꝰ est dĩa: sz nõ hz dĩe rõnez nec hoc mõ de re cuiꝰ pars ẽ p̃dicat̃. Hoc enim mõ nõ est p̃dicabile de aliquo nisi forte de se ipsa. Scõo aũt mõ accipit̃: sicut eẽ determiati actꝰ: ⁊ hoc mõ est dĩa qz hoc mõ p diuisionẽ erit a genere ⁊ est in ipso ptãte ⁊ est q̃litas eius: ⁊ sic hz nõ sit eadẽ nã cũ gñe tñ hoc mõ p̃dicat̃ de spe quã ꝓstituit: qz ipsa est eẽ ipsius p̃m actũ sicut genꝰ est esse ipsius p̃m potẽtiã. ¶ Est aũt attẽdẽdũ q̃ genus in eo q̃ genus: nõ est nisi subm primũ in eẽ eiꝰ cuiꝰ est genus sz p̃m q̃ sit determinatũ ad actũ vel nõ determiatũ vel sic designatũ idiuiduãtibꝰ vel nõ designatũ hoc nõ ꝓuenit ei p̃m se per ea q̃ accidũt: sicẽ supꝛa dirimꝰ de vrl: ⁊ iõ vnũ ⁊ idẽ in suba est determinatũ ⁊ nõ determiatũ ⁊ designatũ ⁊ nõ designatũ: similiter ẽt accidit ei eẽ in itellectu vl nõ eẽ in itellu. ¶ Quãtũ enim est de nã sua nõ est nisi suba qd existẽs nõ in alio per hoc q̃ est genꝰ: ⁊ iõ p hoc ipm q̃ est subm p̃mũ est: qz id qõ simplr nõ hz in alio existere ẽt subm: pp qõ accidit ẽt ei cõe eẽ: qz hoc hz inquãtũ est nõ designatũ vel nõ determiatũ: cũ aũt genꝰ sit sic subm respectũ poꝰ hũs ad dĩas: sequtur nẽcio q̃ oino simplr nõ est genꝰ: neqz hz genꝰ oino simplicẽ nãz sicut deus. ⁊ si itellꝰ in oino simplici ponit genꝰ: opz q̃ intellꝰ sic ponẽs genus respectꝰ diuersitatis gñis ⁊ potẽtie ponat in semetipso accipiẽdo simpler ad modũ cõpositi: lz aũt diremus dĩaz ꝓtineri in ambitu generis siue ptãtis eius: tñ genus nõ idiget eis ad sui subam: eo q̃ oẽs sunt post subam ipsius. hoc igit̃ est qõ de generis hic dicere voluimus nã.

Mõ tres eõuiẽtias q̃s hz genꝰ cũ mã.

Dĩa duplr cõsiderari põt.

Mõ h qz vl dicere q̃ dĩa nõ sit eadẽ nã cũ genere.

¶ Cap. iii. De his que sunt in potestate generis: ⁊ sunt vere differentie ipsius.

Tex. cõ. 33.

Ost hec aũt ꝓsiderãdũz q̃ recipiant in genere sicut eẽntialia ipz ad spez determinãtia. Posset enim aliqs dubitare qꝛ ex quo dĩe ꝓsequunt nãm gñis ⁊ subaz ⁊ hoc qõ ꝓsequit̃ nãz alicuiꝰ ⁊ subaz eius q̃litas est ⁊ accñs videt̃. Qõ dĩe eẽnt accña gñis: hoc aũt oino est falsuz ⁊ ipse qm̃ accñs nõ pficit in eẽ id cuiꝰ est accñs. ¶ Dĩa aũt lz non pficiat genus in eẽ gñis: tñ pficit ipm in eẽ: sic ⁊ foꝛa q̃ nõ pficit mãm in eẽ mãe: tñ pficit ipsaz in eẽ: qꝛ tã eẽ generis q̃z eẽ mãe est eẽ potẽtie: oꝰ aũt poꝰ indiget aliquo pficiẽte alio a seipsa: vñ notãdũ est q̃ cũ diuidit genꝰ diuidentia talia debẽt eẽ quoꝛ vnũ nõ pmutet̃ in aliud p̃m eẽ vel p̃m rõnẽ saluata suba diuidẽtis: neqz vnũ ⁊ idẽ hz saluata rõne substantie sub forma duaꝛ diuidẽtiũ inueniri: qꝛ aliter genus nõ diuidũt: si enim vnũ diuidẽtiũ mutat̃ ad formaz alteriꝰ saluata rõne sue sube: tũc forma alteriꝰ diuidẽtis est in eo non sicut q̃dã pars eẽ ipsiꝰ: est igit̃ accñs ⁊ q̃ in vno est accñs in nullo est suba: igit̃ hoc ẽt in alio aliquo aliq̃ nõ potuit eẽ foꝛa substãtialis: idẽ aũt seq̃t si dareꝰ q̃ idẽ eẽt sub forma duoꝛ diuidẽtiũ. ¶ Amp. ꝓsiderãdũ est q̃ sũt imediate a gñis ptãte ereũtia: hoc aũt est si genꝰ sequant p̃m ipz qõ est: vñ si qs diuidat subaz dicẽs q̃ est ens susceptibile motꝰ vel ens nõ susceptibile motꝰ: siue in susceptibile motus: pz q̃ ille nõ sunt dĩe qꝛ susceptibile eẽ motus nõ ꝓuenit sube hz ipm q̃ suba est: sed p̃m q̃ corpus locabile est vel relatũ ad locũ: in susceptibile aũt nõ ꝓuenit ei p hoc q̃ suba est sed p hoc q̃ ic corpoꝛea est q̃dã suba: ⁊ iõ diuidẽda est p corporeũ ⁊ ic corporeuz. Unde si fiat diuisio p ea que ꝓueniũt gratia iferioꝛis semp fit p ea q̃ nõ ꝓueniũt generi p̃m ipm: ⁊ iõ illa nõ subaliter diciunt eẽ in ptãte generis: sicẽ ẽt nõ sũt in mã q̃ nõ sũt in ptãte ipsius. ¶ Amp. si sint imediata generi nõ adhuc nẽcio sunt dĩe ipsius: qꝛ pũt eẽ accña ꝓcomitãtia genus: ⁊ hec cognoscunt in hoc q̃ in gñe ꝓcto ad spez ⁊ designato in indiuiduo existẽtia nõ dãt eẽ sz sũt eẽ ꝓña: sicut si aial diuidat p masculũ ⁊ feminã. hoc enim ꝓcomitant̃ aial in eo q̃ ẽ aial: ⁊ sũt aialis solius ⁊ oꝰ ⁊ in aiali determiato ⁊ designato sequunt eẽ pfectũ: qꝛ poꝰ generãdi: nõ est nisi tã existẽtis ⁊ pfecti inesse. Dĩa aũt seꝛus non est nisi p̃m potẽtiã gñandi in alio vel ex alio determinata: ⁊ iõ ista sunt ꝓcomitãtia: aial ex passione mãe p̃m calidũ vel frigidũ: sicẽ in scia de aialibꝰ determiatuz est. Cõflictꝰ enim multi sũt in mã: ⁊ aliqñ qdẽ alterãdo inducũt aliqd ꝓportiõabile sibi vl ꝓportionatũ suo fini: aliqñ ẽt inducũt ꝑter ꝓportionẽ illã aliqõ accñs: ⁊ qñ fini aialitatis determinãde in oẽs spẽs ꝓportionatũ est: tũc illud accñs totã comitat̃ gñis cõitatẽ: ⁊ tñ nõ est dĩa: fiũt ẽt aliqñ accña: q̃ sunt accña gratia generis supioꝛis vel dĩe generis supioꝛis: vt si dicerẽ q̃ aial est albũ vel nõ albũ: hec enim accidũt gratia corpis: q̃ est genus aialis. Aliqñ enim fiũt accña gratia dĩe generis ipsius qõ diuidit: sicut si dicã aial eẽ nutritiuum vel nõ nutritiuũ vel alio mõ tali: hec enim accidũt eo q̃ accipiunt a poꝰ aie ⁊ nõ ab ipsa aia: ⁊ quocũq̃z mõ tali accipiant̃ dĩe. Dĩe cõiter dicte sũt: ⁊ nõ ꝓpꝛie: lz aliqñ sũt concomitãtes totũ generis ambitũ. Dĩe aũt vere sunt q̃ sicut forme ⁊ actus sũt itra generis ptãtẽ. Ille enim specificãt genꝰ: sicut forma mãm: ⁊ ille sũt q̃ dãt eẽ subale: ⁊ iõ genꝰ ad hoc q̃ actu sit idiget determinãte: ⁊ ad hoc q̃ hoc aliqd sit indiget ⁊ determinãte ⁊ specificãte ⁊ designãte: ⁊ cũ nõ p̃dicetur de eo qõ subijcit̃ nisi hz q̃ est nã ipsius de quo p̃dicat̃: ꝓstat q̃ p̃dicat̃ vt determiatũ ⁊ specificatũ ⁊ designatũ ⁊ sic est totũ. Si enim p̃dicareꝰ vt nõ determinatũ: ⁊ designatũ cuz hoc mõ nõ sit nisi pars: sequereꝰ q̃ p̃dicareꝰ pars de toto ⁊ hoc est impossꝰ: si qs aũt objiciat q̃ genꝰ determinatũ est idẽ cuz spe: ⁊ determinatũ ⁊ designatũ idẽ est cũ idiuiduo: ⁊ sic eadẽ erit p̃dicatio generis ⁊ speciei: dicemus q̃ hoc est falsũ. genus enim siue sit determinatũ siue p̃m se in eẽ potẽtiali acceptũ semp est genꝰ: ⁊ iõ supius dirimꝰ q̃ generi accidit eẽ determinatũ: vel nõ eẽ determinatũ. Qõ ex hoc ꝓbatur: q̃ neuter hoꝝ igredit̃ in illius nãe diffõnẽ que est genꝰ: vnde respectus quẽ hz ad determinãs ⁊ designãs nõ facit ipm nõ eẽ genus: sublato. n. determinãte nõ tollit̃ nã generis: ⁊ posito ipso nõ ponit̃: qꝛ sine hoc hz eẽ: ⁊ nõ idiget determinante ad hoc q̃ bẽat eẽ gñis: sicꝛ aũt cũ designãtia ipm sint idiuiduãtia q̃ faciũt ipm sic id solũ eẽ nõ est aliud sublatis p itellectũ idiuiduãtibꝰ remãet adhuc genꝰ id qõ est: lz destruat̃ singularitas que p idiuiduãtia designata fuit: spẽs autẽ est totũ eẽ determinatũ poꝰ ⁊ actu: ⁊ iõ remota dĩa p intellectũ spẽs nõ remanet spẽs: ⁊ iõ spẽs nõ indiget determinãte esse suũ sed designãte tñ indiuiduo: ⁊ iõ spẽs vt totũ predicat̃. De his igitur intãtũ dictum sit a nobis.

¶ Cap. iv. De modis quibus dicitur diuersum genere.

Tex. cõ. 33.

Is habitis facile scit̃ q̃ sunt diuersa gñe. Diuersa. n. gñe sũt quoꝝ est diuersuz p̃mũ subm: cuius dĩe sũt q̃litates: ⁊ illa sũt nõ eiusdẽ potẽtie: ⁊ iõ nõ resolut̃ alteꝝ in alteꝝ: qꝛ ea quoꝝz nõ est poꝰ vna nõ trãsmutant̃ vl resoluunt̃ adiuicẽ: ⁊ sicꝛ q̃ sũt diuersa gñe nõ trãsmutant̃ vel resoluunt̃ ambo i idẽ: qꝛ si in idẽ resoluereꝰ nõ resoluerent̃ nisi in eãdẽ poꝰⁿ: ⁊ sic eẽnt vniꝰ ⁊ eiusdẽ gñis: ⁊ hoc ẽ ꝗ hypothesim sicut spẽs ⁊ mã in genere sunt vnuz qm̃ spẽs siue forma est in ptãte mãe sicut in genere. ¶ Diuersa ẽt dr̃ in genere: sicut quecũq̃z dr̃: p̃m diuersaz entis cathegoriã. Alia nãq̃z p̃m hmõi cathegoriã qd siue substãtia significãt. Alia quale qd: ⁊ alia ẽtũ qd: ⁊ alia significãt qd est alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ p̃m q̃ in locis prius est diuisum: ea enim que sũt in diuersis cathegoriis nõ resoluunt̃ abinuicez: sicut sunt subalterna in qb⁹ iferius resolut̃ in suuz supius: neqz resoluunt̃ ambo ad vnũ aliqd: sicut spẽs coeque resoluunt̃ in vnum ⁊ idẽ genꝰ: hic igit̃ hoc mõ ⁊ hac de cã diuersa gñe dicũtur.

¶ Cap. 13m. Et est dig. de. superius inductos modos multiplicis generis: ⁊ ꝑm quē modū dīta sit qualitas generis.

Oportet āt scire: q̄t modi q̄ de multiplicitate generis ⁊ differētiū gñe dicti sūt oēs ad vnū respiciūt: gñatio enīz ꝓtinua vnī ꝑmo est gñis eo q̄ id q̄ ꝑmo vnū existēs cōicabile est multis ē genus: ⁊ si spēs cōicat se multis: hoc non ꝓuenit ei ꝑmo sz ꝓuenit ei inq̄ntū est aliq̄d gñis: nec cōuenit alicui ante genus: q̄ illa q̄ cōicāt ante genī existētia non cōicāt vninoce sed p analogiā. ¶ Amp. spēs nō cōicat se nisi p diuisionē mā: genus aūt ꝑm formalē multiplicationez se cōicat q̄ verior est cōicatio: eo q̄ forme qbī cōicat se genī de ipsa ereūt generis ptāte: mā aūt de ptāte spēi nō erit. Bene ratio enim ꝓtinua ꝑmo ⁊ p se est generis: genī eni dī sicut a mouēte ꝑmo in tali cōicatiōe opz q̄ illud sit pticulare: q̄ talis motī nō nisi pticulari ꝓuenit: sz cū phatū sit talē cōicationē ꝑmo generis eē: ꝓstat q̄ ⁊ mouēs ad talē cōicatiōis flurū nō hz ꝑmo vtutē mouētē ad hoc: nisi er nā generis q̄ est in ipso: pz igit q̄ ēt secūdus modus ad genus respicit: q̄ lz sit actī pticularīū virtutū tñ qbī fiunt actī oēs isunt pticularibus a nā. isti igit sūt duo modi magis ipropriī. ¶ Tertī āt modus minī ipropriūs est in hoc eni dicit subm primū: sed q̄ nō in toto subijcit iō aliq̄d hz ipropriētatis. ¶ Est āt adhuc ⁊ alius in illo modus ipropriētatis q̄ ⁊ figura nō est in eodē gñe cū supficie ⁊ corpe: ⁊ si qdē supficies ⁊ corpus vere gña eēnt: figura supficiaī ⁊ corpalis oporteret q̄ dīe cū gñe eēnt eiusdē generis: eo mō q̄ dīa ad genī reducit. De mō aūt illo in sequētibī erit manifestū: hec aūt q̄ dicta sunt circa modū tertiū valde sūt notāda: q̄ circa modū illū vsq̄z hodie plurimi errauerūt. ¶ Quartus aūt modus verus est q̄ est ille q̄ subm ꝑmū in oīonibī diffinitiuis subm dicit esse cui q̄litates sunt dīe: ⁊ iurta hūc modū sumit modus tertius. Q̄ aūt q̄litas generis dicit dīa ⁊ nō spēi iō est: q̄ ipa nō est q̄litas eī cui dat eē: ⁊ ipm ineē cōstituit: spēi autē dat eē ⁊ ipsaz in eē ꝓstituit: ⁊ iō ipsius spēi est suba ppria: genus aūt nō ꝓstituit in eē: nec dat ei eē sed ꝓsequit ipm: ⁊ q̄ cōsequit ipm genī: nec aliq̄d aliud in qd pdicatū ē de rōne eī: ⁊ iō ꝑm totā eēntiā ipsius remanet q̄litas: q̄ nō facit spēs in cui rōne est qd q̄ est genī: ⁊ hec est cā q̄ id q̄ simplr ē genus est tñ qd. Q̄ aūt est dīa est quale tñ: ⁊ q̄ est pticpās vtrūq̄z est q̄lis qd ⁊ hoc est spēs vel id q̄ hz diuersos respectī est spēs ⁊ genī. sūt tñ qdā q̄ hoc obijciētes: dicūt eni q̄ id q̄ pdicat de aliq̄ vt ens de rōne ipsī aut est cōissimū pdicatū: aut nō est cōissimū: sz est in alio q̄dā cōiore. Dīa aūt predicat de aliquo: sicē ens de rōne eī de quo pdicat: q̄ sic pdicat de spe: nō aūt pdicat vt pdicatū cōissimū. Predicat igit vt ens in alio cōiori. Omne aūt q̄ est pdicatū i alio cōiore existēs: hz dīaz p quā differt ab his q̄ sūt secū in eodez: igit dīa hz dīaz. Est āc hec objiciēdo Alpharabij ⁊ Aui. phor quā ⁊ sic solūt dicētes: q̄ hec ppō q̄ oē q̄ pdicat ō aliquo vt ens de rōne ipsius aut est pdicatū cōissimū aut est in alio cōiore: ppō est q̄ ꝓcedi pōt in aliq̄ q̄ eē in gñe cōiori duplr dī: aut eni est in gñe cōiore ita q̄ illud cōius genī sit de rōne ipsius: aut vt sit ꝓcomitās ipz. Cū aūt addit q̄ dīa pdicat de spe hoc simplr dicūt eē vez: qm rōnale pdicat de hoie: ⁊ alie dīe pdicant de alijs spēbī: nō eni ipsa rōnabilitas dīa est sz potī rōnale: ⁊ cū hoc itez duplr dicat: de hūte. vz. aiaz rōnalez: ⁊ hoc est hō ⁊ sic nō est dīa: sz dīaz hūs ⁊ dī de actu siue endelechia q̄ est eēntialis actī q̄ est eī q̄ hz aiam rōnalē eē in eo q̄ rōnale est ⁊ sic est dīa q̄ cū genere ꝓstituit spēz: ⁊ hoc mō pdicat dīa de eo cui est dīa: illo aūt mō quo accipit vt rōnalitas nō predicat nisi ad modū generis de hac rōnabilitate ⁊ de illa. ¶ Cū aūt viterius ꝓcludit q̄ dīa nō existēs pdicatū cōissimū sit in alio cōiori dicūt hoc posse cōnus. ¶ Hec aūt solutio ꝗz bona ⁊ vera sit tñ aliq̄d addēduz videt vt itelligat. ¶ Genus eni duplr ꝓcomitari pōt vt. vz. subm tñ: vl vt subm ⁊ ꝑn'm qōdā. Si vt subm tūc cū illo q̄ sic ꝓcomitat nō cōstituit aliq̄s vnū sicut corpī ꝓcomitat pdicationē colorati: q̄ si ē colorātū est corpī. Aliq̄n aūt comitat genus aliq̄d sicut subm simul ⁊ ꝑn'm sicut ꝓcomitat dīe positiat ab ipso sicut determinātū ⁊ pfectū ꝑnciptat ex indeterminato ⁊ impfecto: ⁊ sicē forme ꝑnciptant ex mā eo q̄ ichoatio ipsaz est in ipsa: ⁊ iō genus ⁊ generis potētia pficit ⁊ determinat er dīa: ⁊ in ꝓstitutiōe spēi nō addit sibi dīa vt penitus aliud sz potī vt idē determinātū. Q̄ aūt sic est in genere: nō hz genī: vt ens de rōne sui: ⁊ iō si segt q̄ hēat dīaz sz potī est simpler actī seipso: hoc est tota sua qdditate differēs ab oībī alijs in eodē genere secū erūtibī: ⁊ hec valde notāda sūt: q̄ plurimā in hac scia ⁊ sequētibī hūt vtilitatē: Sz attēdēdū ē q̄ sicut dirimī dīa nūq̄z est designāda vt abstracta: vt verbi gratia rōnalitas ⁊ irrōnalitas dīte dicantur: q̄ ista significatio nō est nisi in mō itelligēdi dīaz p modū nāe existētis p se: cuī eēntia acq̄sita ē er ꝑncipijs sue diffinitionis: ⁊ hoc mō nō est acq̄sitū esse dīte cū ipsa sit q̄litas simpler: sed itellectī differētie est sicut si ponamī nō eē nām hois: ⁊ adhuc remanere hoiez in eē aialis rōnalis: ⁊ tūc itelligamī actū aialitatis vltimū hz illū modū quo est actī eius q̄ sic nō est abstractū: sz in eē acceptū. sic enīz sp est simpler: ⁊ tñ semp est in aliquo q̄ determinat ⁊ pficit p ipm: eē eni in potē ⁊ eē in actu idem est ⁊ eiusdē eē ꝑm subaz: ⁊ nō differt nisi p eē potētie ⁊ eē actī: in eo q̄ est actus ⁊ in eo q̄ est potē: que dīa in subali eē nullā facit diuersitatē: ⁊ hoc pz cū dico mēsurā ⁊ addo lineā q̄ est mēsura ꝑm solā lōgitudinē determinata nihil addo q̄ in mēsura nō fuerit: vel q̄ a mensura diuersuz sit: sz id q̄ fuit potē ⁊ ideterminātū feci esse actu: ⁊ determinātū eē aūt ideterminātū ⁊ in potē ⁊ eē determinātū ⁊ actu demōstrāt qdē ꝑnciptor quādā diuersitatē: sz nō idu cūt aliq̄s diuersitatē in ipso eē ꝑm subaz. ¶ Amplius aūt er his pz q̄ dīa sube suba est: ⁊ dīa accidētis est accīs: q̄ nō pōt esse nisi in suba cuī ꝑn'm suba est: ⁊ cuī effectī est suba: similr aūt nō pōt esse nisi accīs cuius ꝑn'm accīs est: ⁊ cuius effectī est accidēs. Ostendimus aūt ꝑn'm differētie eē genī: quānis enīz nō sit ꝑn'm effectiuum: est tñ ꝑn'm in quo tota est dīa ꝑm esse ꝓfusum ⁊ ichoatiū. ¶ Er hoc aūt viterius pz q̄ si in genere nō sit dīa ꝑm ptātē formalē dīa p diuisionez nō eribit a genere: ⁊ si dīa p diuisionē nō erit a gñe dīa cuz genere nō ꝓstituit spēm: ⁊ sic genī nō erit genus. er his igit pz generis ⁊ dīe nā. ¶ Facile aūt ē er his cognoscere diuersa gñe hz modū supius assignatū: qm erquo in gñe sūt dīe opposite ⁊ ꝑme marie distātes: er qbī sunt oēs medie dīe ⁊ iō nō sūt ꝑme opz q̄ ptās generis sit foīa q̄dā ambiēs dīas oppositas. Quecūq̄z aūt ambiunt vna formali ptāte hz rem accepta trāsmutant adinuicē. Quecūq̄z ḡ sūt in genere vno eor est trāsmutatio adiuicē ⁊ est cā vera: q̄re adinuicē trāsmutant q̄ sic sūt eiusdē potētie: sublata igit hmōi cā tollat effectī ⁊ sic diuersa genera sunt vnū: q̄ adiuicē nō ē trāsmutatio. Et sic pz oium que inducta sunt clarus intellectus.

¶ Cap. 14m. De distinctione modorum falsi.

Ex cōpositione ꝑnciplor ꝓuenit verū ⁊ falsum: ⁊ similr er cōpōne ptū entis: ⁊ er eadē ꝓuenit ens p accidēs: sicut ēt er ipsa entis ⁊ vnius diuisione q̄s supra idurimus est manifestuz: ⁊ iō oz nos in hui libri fine de his tractare. ¶ Primo āt de falso tractabimus: eo q̄ accidit cōpositioni accīs aūt magis accidit cōponētibī. De vero āt non determinabimus: q̄ de hoc multa tā in. 4. lib. supius sunt determiata. ¶ Dicimī igit: q̄ falsuz est in cōpleris pimo: ⁊ in icōpleris scōo: vel in his que sicut vnū eē dūr incōpleror: falsum aūt in cōpleris dicit vno mō: pro vt dicimus res falsas sibi inuicē nō attributas: vel ad seinuicē diuisas: qm lz verū ⁊ falsum in aia sint sicut in subto cōponēte ⁊ diuidente ⁊ accipiēte: tñ cā veri ⁊ falsi est in rebī er hoc q̄ cōponunt vel diuidunt: ⁊ iō in eo q̄ res est vel nō est oīno est vera vel falsa. falsum aūt hmōi duplex est. Q̄dā enim est causatū p hoc q̄ res que significant cōponi nō cōponunt: vl qm significant diuidi nō diuidunt simplr: aliud āt est q̄ ipossibile est cōponi vel diuidi que diuidi vel cōponi significant: sicut dī diametrū eē cōmēsurabilē vel diametrū nō esse cōsurabilē: hoc enim est falsum ⁊ impōle: ⁊ sicut te dicit sedere qm stas vel nō sedere qm sedes: hoc enīz est falsuz sed nō impōle. ⁊ ideo primū qdē semp est falsum: scōz aūt q̄ñz est falsum sed non semp: ⁊ hij modi falsitatis non sunt vnus ⁊ idē. ¶ Dicunt itē falsa hz rē siue sint cōplexa siue incōplexa quor falsitas non est nisi in aia efficiēte ea: ideo q̄ illa apta nata sint qdē videri eo q̄ sūt rer quarūdā imagines. Sed cū apprehēdēte nō vident qualia sint aut qualia nō sūt: aut simpliciter

In cōstitutiōe spēi nō addit gñi dīa vt penitī aliud sz vt idē determiatū. sed ꝓsidera q̄ oppm vī dicē supra i hoc tractatu ca. I.

Lex. cō. 34.

Mō obijectionē Alpharabij ⁊ Auicē. ⁊ solutionē.

Rōnabilitas nō est dīa sed rōnale.

Aliq̄d pōt cōcomitari genī duobī modis.

simpliciter nō sunt ⁊ videnē esse. Simpliciter enim nō essen tia que tū eē videnē sunt scassagrafia hoc est vmbre: que nō sunt nisi lucis puatio: ⁊ qz lumē vsqz ad terminū quēdā pri uat: iō vmbre videnē figurari: ⁊ videnē motu luminis ascē dere ⁊ descēdere ⁊ reflecti: ⁊ hmōi mot⁹ hīe: ⁊ pp hoc aliqd eē. taliū aūt aliqd qdē dicūt eē formā q̄ apparet in speculo. sz nos de hac iā in scia de sensu ⁊ sensato determinauimus. ¶ Que aūt aliqd sūt sz nō accipiunē vt sūt sōnia sūt: illa enī sūt qdē aliqd: sz nō sūt ea quoꝝ faciūt phātasiā: qz sūt mot⁹ a sensu ꝑm actū facti: ⁊ in somno phātasiā faciūt rex pnitiuz ⁊ iō aīa ꝓuertit sup ea sicut sup res pnītes. Dico aūt illa esse somnia q̄ nō sūt vere itelligētie in somnijs accepte vel oracula: illa enīz nō sūt somnia neqz aliter accipiunē q̄z sūt. De his aūt iā q̄tū ad nālez phiā spectat in lib. de somno ⁊ vigilia est determinatū. ¶ Amp̄. aūt hec ingrenē in scientijs de diuinatiōe: istis igit modis dnr res false aut qz. vz. nō sūt: cū tū esse significantur: aut qz est ab eis phātasia non entis. ¶ Allo aūt mō dicit falsuz eo q̄ oratio diffinitiua est falsa: q̄ qdē est nō entis inq̄tū est falsa: ois enīz oratio diffinitiua falsa est: q̄ attribuit diuerso ab eo cui⁹ ipsa est ꝑm rei veritatez: sicut diffō circuli falsa est de trigono. ¶ Iste aūt modus in tres subdiuidit modos: si enī diffō de eo cui⁹ nō est falsa est: tūc ēt nomē de eo cui⁹ nō est falsum est: ⁊ iste est modus secūdus. est aūt nomē ⁊ diffinitio dupl'r attributa diuerso: aut enī in toto diuerso: sicut si dicat lapis figurat⁹ de⁹: sicut idolū falsuz est: aut in pte diuersum est: sicut dī anrū falsum vl' argētū qō alie nāe pmirtū est: ⁊ iste est modus terti⁹. per opp'''' modū vez erit idiuiso eē ⁊ ei⁹ qō est qū oratio diffinitiua: vel nomē attribuit nō diuerso sed eidē cui⁹ est non ꝑm partē sed ꝑz totū. ¶ Cuiuslibet āt si rō diffinitiua ꝓsidereē duplex est: ꝓtingit enī diffōnē cuiuslibet eē vnā simpl'r: ⁊ cōtingit eā non eē vnā sz multa q̄dā ꝓgregata ad vnū: si enim quelibet res ꝓsidereē absolute ꝑm q̄ er ꝓprijs sue nāe pendet p̄ncipijs: sic qdem rō diffinitiua que dicit q̄ qd erat eē vna est simpl'r: nec alicui diuerse attributa: ⁊ hoc qdē i substātiaꝝ diffōnib⁹ est manifestū: est aūt ēt vez in accidētium diffōne: qū ꝑm se ꝓsideraē nā ipsoꝝ: si enīz diffiniat albedo q̄ est color dispgatiu⁹ visus ad nihil diuersum referr hec diffinitio: ⁊ sic dictū est in topicis q̄ si qs bicubitali magnitudine posita qd dixerit qō pōituz est q̄z tū eē qd est dicit: ⁊ quātū signat: ⁊ si qs albedine posita dixerit qō pōitū est colorē eē qd est dicit ⁊ q̄le signat: ⁊ sic est in oib⁹: nisi forte in relatiōe ⁊ in his quoꝝ eēntie ex cōpōne relationū causanē: sicut supius dixim⁹. Cōsiderata igit eo mō quo diffōnes habēt que ad nihil diuersuz referunē: ⁊ iō ille simpl'r sūt vere: si aūt ipsa accidētia ꝓsidereē ꝑm eē: ⁊ nō ꝑm q̄ sunt eēntie q̄dā sic sunt subē passiones ⁊ opz eas p substantias diffiniri sicut ois passio diffinit p subm: ⁊ si suba hoc mō cadit in diffinitione accidētis: tūc ēt diffinitio subē cadit in accidentis diffōne: ⁊ qz subtī ⁊ accidētis sunt diuerse nāe iō tūc diffinitio ad diuersas naturas videt referri: ⁊ sic ꝑm ea que predicta sūt falsa eē videt sed nō est qnimo vera est: qz hec diffō non daē de vno ꝑm nām. sed daē de eo q̄ est vnū ꝑm subiecti vnitatē: ⁊ ideo qū vni subto attribuit nō est falsa sed vera: ⁊ nō attribuit diuersa ab eo de quo daē: ꝛz q̄ talis diffinitio sit q̄si multe res ille sūt in eodē subto: qō. vz. est idē subiecto: ⁊ id accīs qō p ipm subm est patiēs: ⁊ tale vnū ⁊ idez est socrates ⁊ socrates music⁹. ¶ Data igit de vno ꝑz subm ⁊ attributa vni subto vera est: falsa āt est oratio diffinitiua qū nullius simpl'r eiusdē est de quo daē sz diuerso ab illo attribuit: ꝓpter qō qdē Antistenes statue opinat⁹ est. hoc enīz nihil sermone diffinitiuo dicere dignat⁹ est vere nisi oīone diffinitiua: que oīno est eē ipsius rei ꝓprīū: ita q̄ non dicebat diffiniri nisi vnū dicat sup vnū idē: ⁊ iō cū genus ⁊ differētia dicāt nās diuersas dicebat p hoc nō posse fieri diffinitionē nisi falsam. Simil'r cū vl'ia sint que ponunē in diffōne magis q̄z diffinitū dicebat ad diuersuz referri diffōnē: ⁊ nomen: ⁊ iō oēm diffōnē esse falsam ⁊ non debere diffiniri nisi vnū p vnū ⁊ diffōnez eē dixit noīe incōplerū ꝓprīa significatione rem declarās. Accidit enīz autē ex dictis Antistenis: q̄ nō ꝓtingit ꝑdicere qz si noīa nō significāt ea que in diffinitione explicanē nō est ꝑdictio sicut ostendimus in 4° huius scie li. in p̄habitis. Accidit ēt ex dictis eiusdē Antistenis q̄ fere semp necesse est mētiri in omni oīone diffinitiua. ¶ In omni enīz oratiōe diffinitiua cōpositoꝝ oratio referē ad diuersa: qz nihil cōponit nisi ex diuersis: ꝛz si que sūt ꝑm Antistenē q dicit vnū p vnuz diffiniri diffōnes simplices simpliciū in illis mētiri ꝑm dictū eius nō est nēciuz. Relictis igit his tanq̄z absurdis dicamus q̄ vnūqōq̄z ꝓtingit diffiniēdo dicere nō solū sua oratiōe diffinitiua q̄ dicit qd erat esse: sicut est diffinitio data ex ꝓprijs rei p̄ncipijs: vez ēt vnumqōq̄z est diffiniendo dicere oīone diuersi oīone diuerso mō dicta que est subti ⁊ passionis: ⁊ ꝓtingit qdē oīa falso dicere diffiniēdo oīone ad diuersa relata. Et ꝓtingit etiā oīa vere hoc mō dicere p diffōnē diffōne que ad diuersa ꝑm nām referē. Sed ad idē subto sicut supius diximus: qz tunc subm oblique cadit in diffōne passionis: sicut dicimus simmū q̄ est curuitas nasi: ⁊ sicut dicimus q̄ octo sunt dupla rōne ꝓportionis multiplicatiōis dualitatis: qz octo sunt bis quatuor: ꝛz octo nec sint q̄tuor nec duo sz sint ipsa multiplicatio q̄tuor p duo. ¶ Ista igit hoc mō q̄ dictū est falsa dnr. Preter oēs aūt q dicti sunt falsi modos dicit hō falsus q ꝑz ꝓpheresim siue eligētiā libens est hmōi orationū que semp diuersis q̄z ꝓueniūt attribuunē p̄cipue qū fictoꝝ est taliū orationū falsaꝝ non pp aliud aliqd: nisi ꝓpter idipm hoc est vt mentiaē q̄ libidinosum mēdatiū a nōnullis ꝓsueuit appellari: hoc aūt est cui placet mēdaciū non vt p mēdaciū doceat vt poeta: vel vt lucreē vl' vt noceat p mēdaciū sicut mercator: sed libet ei mētiri apud se ⁊ ad alios loquēs est factoꝝ inūētoꝝ taliū orationū mēdaciū: hoc aūt hō dicit falsus: sicut res dicimus falsas quecūqz falsaz faciūt phātasiaz: sicut ille que apparēt ⁊ non eristūt: pp qō oratio impia merito refutaē que nihil habuit nisi ꝓpheresim ⁊ voluntatē mendacij. ¶ Dicebat enī Leucippus q̄ oīa eadē sūt vera ⁊ falsa. hoc enim Pōbs dixit eē falsum q pōt ex facultate mētiendi mūtiri: ⁊ talis est q scīēs ⁊ prudēs mentit ⁊ hūc est talē dicit ēt esse vez: qz q volēs ⁊ sciens mentit melioꝝ est ꝑm istū q̄z ille qui nolens mētit ⁊ volēs vez dicere. Sic igit q volēs mētit: volens vez dicit ⁊ est idem falsus ⁊ verus sz mēdax melioꝝ q̄z verax. ¶ Amp̄. idē Leucippus accipit ⁊ hoc falsum q̄ volētes turpia sunt melioꝝ q̄z q iuiti ⁊ ignorātes aliqd turpe cōmittūt: ꝓhat aūt qō dicit p iductionē maloꝝ corporalīū. Claudicās enim sola volūtate dignioꝝ ⁊ melioꝝ est illo qui nō volūtate claudicat: qz q claudicat nō volēs claudicat p necessitatē curue tibie cū hz curuā tibiā. Volūtate ēt claudicare dicimus hoc imitari claudicātez: imitās aūt claudū non hz tibiā curuā: ⁊ sic dixit in alijs. Si aūt aliquis libens ⁊ ꝑm ꝓpheresim sibi faceret necessitatē claudicādi: sicut qui sibipsi volēs tibiā instringit. hic forsan idignioꝝ ēt eo q p necessitatē eēt claudus: ⁊ talis claudicās volūtarie i corpore esset idignioꝝ: sicut ēt in more turpioꝝ est q voluntate turpioꝝ est q̄z q inuitus. In more aūt semp sic est: eo q̄ nos per volūtatē dñi sumus nostroꝝ actuū: ⁊ iō Leucippus sponte dixit mēdaciū: ⁊ non erat nisi qō pro simili indurit.

Nō qūo accidens pōt sūmi vt eēntia q̄dāz ⁊ ꝑm esse.

¶ Cap. 15''''. De modis eius qō est ꝑm accidens.

Tex. cō. 35.

Omnib⁹ habitis q̄ determināt modos entis p se i hoc vltimo capīo qō restat determināti sūt modi ei⁹ qō inest ꝑm accīs: nō enī ꝓposuimus hoc determināti de generib⁹ accītis: qz gēa illa supius assignauim⁹: vbi dixim⁹ modos q̄z tū q̄lis ⁊ adaliqd ⁊ alioꝝ p̄dicamētoꝝ. Et iō nō restat hic determinare nisi de modis ei⁹ q̄ iest vt accīs: pp qō ēt oportuit p̄mittere de modis falsi: quoꝝ vn⁹ fuit qū ad diuersuz appropriaē diffō: qz multi putabāt de eo qō iest ꝑz accīs eē sicut patuit ex p̄dictis. Cū igit iam ostēdimus: q̄ hoc nō est vez: restat nūc modos hui⁹ accītis determinare. ¶ Dico igit q̄ accīs hic veri⁹ sumptū dī qō iest alicui: ⁊ ꝓtingit ipm affirmādo dicere de aliquo: non tū ex necitate: neqz ꝑm magis siue vt in pl'ib⁹: qō enīz ꝑz accīs inest: dicit eē cadēs a necessitate. Et iō p priationē siue negationem eius q̄ de necessitate iest hz exponi: tale aūt accīs est duobus modis: aut est cā quāuis sit cā per accīs: aut nō est cā. Sed simpl'r accidit subto vel alij accidēti. Et sic dē est causa: tūc est sicut casus ⁊ fortūa: vt si qs fodiens vt plātaret arborē fossa facta thesauꝝ inueniat: accidit enīz fodiēti fossam thesauꝝ inuenire: q̄z fossio in loco vbi latet thesaurus sit cā inuentionis thesauri. Iō aūt accidit: q̄ nec ex necessitate hoc est ex hoc semp hoc ē ex fossura fouee inuentio thesauri:

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

nec semp est hoc post hoc: hoc est inuentio thesauri post fodere foueā: neq; est ꝑm magis vel in plurib⁹ ita fiat q̃ si qs fodiendo plātat inueniat thesaur. ¶ Et scōo mō dī accēs: q̃ nō est cā ⁊ isto mō prio ⁊ pncipalr dī accēs: vt si qs musicus est alb⁹ nō est eni vel fit alb⁹ inq̃ntū est music⁹: neq; dī sic: qm̄ fit er necessitate music⁹ alb⁹: neq; dicit sic: q: ita fit in plrbus siue ꝑm magis tale fiat accēs: igit q̃ aliqd inest alicui: ⁊ in est nō oī sed cuidā hor ⁊ nō vbiq; sz alicubi ⁊ nō sp sz aliqn̄: ⁊ nō ī ō qō fit: nūc aūt hoc illud inest ꝑm accēs: q: si subm eēt cā q̃re iest nō eēt dicto mō accēs accētis: q̃ est p accēs ⁊ nō p se nō est aliq̃ cā determinata ⁊ ordinata: q: in casu ⁊ fortuna illud qō est ꝑm accēs nō hz vnā cām sz duas: q̃r neutra est ordinata ad alterā: sz vtraq; est in eo q̃ accidit forte siue fortuitu. Qui enīz in loco aliq̃ abscōdit thesaur: nō ad hoc abscōdit vt plāte fodiens inueniret: nec q fodit plāte ad hoc fodit vt thesaur inueniret: sz casu accidit hoc. igit est ideterminatū. sicut si dicamus q̃ alicui accidit venire eginā i portum: sz tūc accidit qn̄ nō pp hoc aduenit nauigādo illa itentione vt in portū egine veniret. Sed potⁿ cū ad aliū locum nauigare itenderet ab hyeme siue aqlonari vēto flāte ꝛ nauim detētus: aut forte a latronib⁹ piratis captus venit qdē eginā ꝑter itentionē: ⁊ hoc qdē est ꝑm accēs eginā venire: ⁊ nō venit illuc inq̃ntū ipm̄ siue p cām ꝑm se sed pp diuersum ab eo q̃ est ꝑm se. ⁊ hec est cā p accēs. ¶ Hyems. n. siue vētus aqlonaris sentēs est cā aduētus: ⁊ nō aliqd quo nauigaret er itētione venēdi: ⁊ hoc est q̃ sic est cā p accēs erat eginaz venire cā. ¶ His ergo modis dicit accēs p accēs: dicit aūt ⁊ aliter q̃ nūc dictū est accēs: sicut illa q̃ sūt in vnoquoq; subiecto ꝑm se ita q̃ subm est in rōne ipsor diffinitiua: ita tū q̃ nō sunt entia in suba ipsor dicēte qd absolute. ¶ Diximus enim in ꝑhabitis: q̃ accēs duplicē hz diffinitionē. acceptuz enīz vt q̃dā pars entis ⁊ nā nō pēdet nisi er ꝓprijs sue essentialitatis principijs ⁊ nō er suba subiecti. acceptū aūt vt passio sic diffinit p subm: velut in trīgulo rectilineo iest duos rectos hēre angulos ꝑm mēsurā quātitatis triū angulor q equales sunt duob⁹ rectis: sz illud qō sic dicit accēs ꝓtingit esse sempiternū tō q̃ subm est cā ipsius: ⁊ ideo posito subto ponit ⁊ ipm: accidētū vo prēdictor nullū cōtingit eē sempiternū. ⁊ huius qdē ratio iam assignata est in alijs locis. In secūdo enim phicor hoc est determinatum.

Mō q̃ēo accidēs duplicem hz diffōnem ⁊ q̃ēo ꝓsideratū vt est pars entis non pendet er suba. sed cōsidera q: tūc accidentis diffō nō esset diffō.

¶ Incipit liber sextus prime Philosophie qui est de accidente: cuius primus tractatus est de inquisitiōe ꝓpria prime phie: ⁊ de modo diffinitionis quo vtitur.

Tex. cō. ꝑmi.

¶ Cap. p'''. Que sit inquisitio ipsius propria.

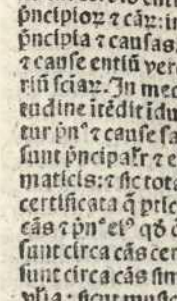

Adnib⁹ iam determinatis que sapie huic ꝑambula esse videntur: nunc ingrere opz de ente ⁊ ptib⁹ entis ꝑm ordinē: ⁊ cū prima diuisio entis fit in subaz ⁊ accēs: ⁊ accēs ꝓprie fit demōstrabile de suba: eo q̃ accēs solū diffōnem ꝓprijssime accipiēdo diffōnē hz a demōstratiōe potentie differē. ē: opz q̃ id qō ꝑmo querit fit accēs: suba aūt ꝓnr aliū modū hēbit cognitionis. In ista. n. sapia q̃runt ꝑncipia ⁊ cause vere entiū. Vera āt entia sunt q̃ sūt er ꝑncipijs substātie cōposita: ⁊ talia entia pēdent ꝑm eē er ꝑncipijs ⁊ causis sui eē: ⁊ ī tō entia vere ꝑm q̃ sunt entia sciunt er ingnitiōe ꝑncipior ⁊ cāz: in ꝑhabitis aūt sepⁿ distinctio bita est iter ꝑncipia ⁊ causas. ¶ Qō āt ingrēda sint hec a nobis ꝑncipia ⁊ cause entiū vere ꝑm q̃ sūt entia: ꝑbat p iductionē pticulariū sciar. In medicina. n. pseruāte sanitatē: ⁊ i illa q̃ er egritur ꝑn⁰ ⁊ cause sanitatis ⁊ qualescētie: ⁊ ālr i mathematicis mathematicis: ⁊ sic totalr siue vlr ois snia spālis q̃ ē in scia er alijs cās ⁊ ꝑn⁰ et⁹ qō ārit i ipsa. ¶ Sz in hoc differūt q̃ aliq̃ earz sunt circa cās certiores ⁊ ꝑn⁰ certiora ⁊ magis ꝓpria: ⁊ aliq̃ sunt circa cās simpliciores ⁊ principalr simpliciora ⁊ magis vlia: sicut musica magis ē circa certiora ⁊ ꝓpria ⁊ determinata: ⁊ arithmetica est circa magis simplicia ⁊ vlia: ⁊ pspectiua est circa certiora: geometria autē circa magis simplicia: oēs tū ille ī ō pticulares scie dicte sunt: q: circa vnū aliqd sunt in pte entis determinatū: ⁊ de hoc vno circa qō sūt tractāt genus vnū entis sibi subm ⁊ tractāt de eo circūscrip te ⁊ pcise querēdo tū illa q̃ sūt illius generis inq̃ntū hoc ē. Sed nō querūt de ente simplr: nec inq̃ntū est ens: de ipso. n. q̃ est inq̃ntū simplr ē nullā oīno faciūt orationē diffinitiuaz: q: q̃uis forte aliqn̄ vtant diffinitiōe subē inq̃ntū suba est nō accipiūt tū tūc subaz inq̃ntū est suba: sed ad genus determinatū appropriāt eaz: ⁊ ī tō vētes suba simplr nō pcipiūt substantiā simplr: pp qō ēt nō vere q̃ sciūt sciūt nec vere demōstrant q̃ demōstant sine prie phie sapia. ¶ Iste igit scie pticulares accipiūt sciam de hoc ente inquātū est hoc in parte entis determinatū: ⁊ alie qdē scīar pticularīū palā faciūt hoc subm siue subatū: q̃ nos sensibile corpus vocamus hoc est sensibilib⁹ qualitatib⁹ distinctū: hoc enīz ens cōsiderat scia nālis: alie aūt aliā accipiūt entis cōditionez q̃ facit qd siue aliqd eē sic vel sic in aliq̃ pte entis determinatū: sicut est numerus vel cōtinua q̃ titas imobilis vel hmōi aliqd: ⁊ cōsiderat ea q̃ ꝑm se isunt illi generi circa qō sūt: vt de hoc qdē nēcium oēs demōstrāt: in hoc differētes q̃ q̃dā magis ⁊ firmius demōstrāt q̃dā aūt minus ⁊ ifirmius: sicut eni in ꝑn⁰ libri de aia nos dirisse meminimus. ¶ Scie duplr differūt abinuicē: vt. vz. nobilitate subiecti quēadmodū scientia de astris vincit geometriā: differūt ēt certitudine demōstationis: siē geometria vincit sciam de astris. Quia igit oēs scie ens ingrūt in pte: ⁊ de ipso iquirūt ea q̃ isunt ei ꝑm se ꝓnter accipit er taliū scīar iductiōe: q̃ in nulla earz est demōstratio subē in eo q̃ suba est: nec in aliq̃ earz demōstatio est eⁿ qō qd est in eo q̃ qd est: q: demōstatio subē i eo q̃ suba est ⁊ demōstratio eius qō qd est inq̃ntū qd est simplr ptinet ad istā sciam q̃ cōsiderat ens inq̃ntū est ens: q: alie subam ⁊ qd est simplr accepta nō vere cognoscūt sicut dirimⁿ: ⁊ ī tō de suba ⁊ qd est simplr acceptis alius modus ostēsionis est a pticularib⁹ scientijs: ⁊ iste modus prime phie est ꝓprius. ⁊ ālr pticulares scie nihil dicūt stabiliēdo ⁊ ꝓbādo si est vel non est genus subm circa qō sunt: sed relinquūt ipm̄ eē. ⁊ huius cā est: q: eiusdē scie est manifestū facere hoc ipm̄ qō est qd inquātū est qd: ⁊ ꝓbat hoc esse siue ostēdere si est hoc vel non est: sicut enīz ostēdimus in ꝑhabitis ista scia vel sapia q̃ vere er primis ꝓsiderat entis ꝑncipia sola vere dicit quid ⁊ er ipsis ꝑncipijs qdditatis ꝓbat eē subta pticularīū sciarum. Et iste est itells verus Arist. ⁊ Auer. errauit in exp̄one itentionis ipsius. dicit tū vex Auer. sz nō ad ꝓpositū. Est autē dictū ipsⁿ: q̃ suba nō demōstrat eo q̃ ipsa nō est de aliquo: q: quāuis forte suba scēa possit ostēsiue syllogizari de suba subta: tū scēa suba ꝓut est in ꝑdicato dicit quale qd q̃ ꝓprie est eē subale: ⁊ q̃le eēntiale ꝑdicat de eo q̃ vere est suba subta sicut ostēdet in sequēti hut⁰ opis libro. Adhuc āt hec via syllogismi ostēsiue hz posset fieri p diffōnē subē: tū nō est potissimus modus demōstationis: q: in potissimo mō demōstationis cā quare ꝑdicatū insit accipit in subto q̃ in diffinitione cadit passionis: ⁊ si debite sumat subm dicit ⁊ qd ⁊ ꝓpter qd: sicut si querat cā eclipsis solis nō est cā luna simpliciter. Sed luna in nodo caude draconis vel capitis ifra gradus eclipticos ad directā aspect⁰ diuersitatē opposita: ⁊ sic accepta vt subm ꝓprīū cadit in diffōne passionis. Cursus igit ⁊ trāsitus demōstonis est a subto in ꝑdicatū: a ꝑdicato aūt in subm nō est potissima demōstatio: neq; ēt est indigētia talis demōstationis: eo q̃ circa hoc nō ꝓtingit mētiri cuz vnū accipiat in alio. Et ī tō dicit Auer. q̃ genus de specie nō demōstrat: itelligens hoc de potissima ⁊ ꝓprijssima via demōstrationis. Dicit ēt Auer. q̃ eiusdē scientie est ostēdere ⁊ qd ⁊ an est siue si est hoc vel nō est: per demōstationē enim simplicē scitur qd est ⁊ per idē scitur eē in eo q̃ qd dicit eē: ⁊ sic scientia vnius ⁊ eiusdē questionis scitur quid est ⁊ si est: quādo bene ⁊ debite scitur quid est ⁊ per eandē scientiaz scit ꝓpter qd est: q: si vere scitur diffinitio scitur ois cā: q: mā scitur er genere ⁊ forma scit er differentia: ⁊ cū forma sit finis er forma scitur finis: ⁊ cū forma ēt sit er forma sicut sanitas sani vel sanitati est er sanitate que est i aia medici: sicut in septimo libro hut⁰ scie demōstabit. Scit ēt efficiens ꝑmus er forma. Er his aūt principijs probatur esse de eo de quo querit si est vel nō est: ⁊ sic pz q̃ in talibus eiusdē scientie est manifestum

Prio de aia tex. cō. ꝑmi.

Mō q̃r expō Auer. ⁊ si in se ēa sit nō tū est ad ꝓpositum.

Nū vere scit diffō scit ois cā. sed hoc idget ꝓsideratōe q: cognitio cārū intrinsecarū vz sufficere ad diffōnem.

manifestũ facere ⁊ si hoc est vel nõ est. Dicit Auer. ẽt q̃ genus nõ demõstat sicut dirim⁹: q̃ ꝓ ẽ vero dubitet de aliquo vtrũ sit vel nõ sit in rei veritate: tñ ꝓcepta spe quocũq̃ mõ in aia: nõ dubitat de gñe eo q̃ gen⁹ claudit in itellectũ spei siue sit ꝓcepta spes extra aiam siue nõ. Si.n. nullus supponat eẽ triãgulus in mã siue eẽ supponat sp verũ est triangulũ eẽ figurã: vnde triangulo existente figura dubitari pôt an triãgulus est vel nõ est: ⁊ cũ querit an hoc est vel nõ est sufficit ad pbãdũ q̃ sit: q̃ hẽat eẽ ꝑm q̃ eẽ ꝓsideratur in principijs ẽt q̃cũq̃ mõ: ⁊ hoc mõ an est pbatũ est per qd est ꝑm Auer. ⁊ ĩõ in principijs eẽ ens est: illud aũt qõ nec in principijs eẽ est nec fuit nec erit nec est in nã sua illud determinat ad nõ eẽ qñ q̃rit an hoc est an nõ est. Sic igit potissimo mõ suba nõ hz demõstationẽ: eo q̃ nõ est de alio. Sed hz aliũ modũ ostẽsionis qui vel est per cõpositionẽ vel diuisionẽ: vl forte aliq̃ parte sui per diffinitionẽ vel ẽt per accidẽtia que sicut in principio de aia dcũ est marimã partẽ ꝓferunt ad sciaz eius qõ quidest: q̃ aũt hoc intẽdim⁹ hoc est q̃ opz eẽ vnã sciaz que ꝓsideratur principia ⁊ cãs vere entis qõ est ex primis sube principijs composita suba sicut ante habitis determinatũ est.

Ter.cõ.ri.primo de aia.

¶ Cap.z'''. Q̃ tres sunt theorice essentiales.

Ter.cõ.2.

EX oibus autẽ p̃dictis accipit: q̃ pbica est scia circa qõdã genus entis: eo q̃ nõ circa subam est simplr: sed circa talẽ subam in qua est principiũ motꝰ ⁊ status: ita q̃ principiũ sit in ea siue intrisecũ: ⁊ q̃ hec suba nõ est cãta a nobis: neq̃ ab ope nr̃o: palaz est q̃ pbica neq̃ practica est neq̃ poetica neq̃ factiua. ¶ Distictũ aũt est iter actiũ siue practicũ ⁊ poeticũ siue actiũ a nobis ĩ 6° ethicoꝝ: poeticoꝝ.n. siue factiuaꝝ est p̃n''' qdem in faciẽte ⁊ hoc est p̃n''' primũ qdẽ qõ est itellect⁹ factiu⁹: aut ars que est p̃n''' cũ rõne factiuũ aut alia potẽtia q̃dã deficiẽs ab arte: sicut est industria scibiliũ quã qdã hũt ex habilitate nãe: ĩ oib⁹.n. itellectus strenu⁹ facit potẽtẽ: ars vo facit pfectũ ⁊ idustria facit habilẽ: ⁊ ĩõ dicit ꝓlo opa pueroꝝ eẽ notãda: qñ in primeuo ostẽdũt ad que sũt potẽtes ⁊ habiles: practicaruz vo q̃s ethicas vel ciuiles vel iconomicas vocãt est p̃n''' in agẽte: sicut ẽt in factiuis. Sed hoc p̃n''' est ꝓheresis siue eligẽtia ꝓferentiũ ⁊ honestoꝝ. Idẽ.n. dicim⁹ eẽ factũ in arte mechanica qõ est p̃uolũtariũ eo q̃ p̃n''' el⁹ est volũtas ⁊ itellect⁹. ¶ Colligam⁹ igit ex dictis dicẽtes: q̃ si ois scia aut practica siue moralis aut poetica siue factiua ⁊ artificialis: aut est theorica cũ practicaꝝ ⁊ poeticaꝝ sit p̃n''' in nobis facientib⁹: theoricaꝝ aũt sit p̃n''' extra nos ⁊ de quo est scia physica nõ sit in nobis: sed extra nos: manifestũ est sciam que est physica practicã nõ eẽ: sz theoricã siue ꝓtẽplatiuã. Est tamẽ theorica nõ circa ens ꝑm q̃ ens habens speculationez: sed circa tale determinatuz ens: qõ est pose moueri: ita q̃ p̃n''' mot⁹ ⁊ stat⁹ hz in seipso qõ est circa subam que est ꝑm rõnẽ formalẽ solũ: que ꝑm magis siue in plurib⁹ nõ est sepabilis: sed ꝓcepta cũ mã sensibili que subta est motui ⁊ mutatiõi. Si.n. est circa aliq̃ aliã formã sicut ifra dicem⁹: nõ tñ est circa formaz illã ꝑm q̃ est separata: sed potius est circa eã ꝑm q̃ est inclinata ad mãz talẽ qualẽ dirim⁹: sicut est aliq̃ aia que est itellectualis. ¶ Opz.n. qd erat eẽ siue rõnẽ diffinitiuã q̃ medium est in demõstatione oĩs theorice nõ obliuisci: q̃ sine rõne tali querere ꝓclusiões tales nihil est ꝓficere: q̃ si mediũ certũ nõ habeat in demõstatione nunq̃ certitudinaliter peruenit ad ꝓclusionẽ. Eoꝝ aũt que diffiniunt: ⁊ sũt ipsaꝝ diffinitionũ siue qd est q̃dã ita sunt ꝓcepta cũ determinata ⁊ sensibili mã: stẽ symmũ qõ ipso noie ⁊ diffinitiõe in se ꝓcipit nasum q̃ nõ est de q̃cũq̃ mã: sed de ea per quaz pôt esse sensus odoris. Quedã aũt diffinitoꝝ ⁊ diffinitionũ sunt sicut ꝓcauũ: q̃ nõ dicit nisi depssum in supficie: ⁊ supficies hz sit subm qõdã figure: nõ tamẽ dicit mãm detetminatã sensibilẽ aliq̃: sed vnius rõnis est in oi superficie. ¶ Differũt ergo ista duo in hoc: q̃ symmũ est ꝓceptũ qdẽ cũ mã sensibili determinata q̃ q̃ ꝓcipit in rõne diffinitiua. ĩõ nõ est vnuocũ qñ accipit in alia mã: sicut in naso lapideo vel ligneo. Dicit enĩ symmũ q̃ nasus ꝓcauus: ꝓcauitas vo ꝑm rõnẽ diffinitiuã est sine mã sensibili: q̃ hz superficies nõ hẽat esse nisi in mã sensibili tamẽ in rõne diffinitiua nõ ꝓcipit mãm sensibilẽ hanc vel illã. Sunt aũt oia quecunq̃ vere physica sunt diffinibilia sicut sunt ꝓcipiẽtia mãm sensibilẽ determinatã: sicut patet per inductionẽ: q̃ sic sunt nasus oculus facies caro os ⁊ totaliter aial ⁊ folũ radix corter: ⁊ totaliter plãta: ⁊ similiter lapis metallus: ⁊ ignis ⁊c. oia: hoꝝ.n. nullius est rõ diffinitiua sine mã in qua est principiũ motus ⁊ mutationis. Sed qõlz istoꝝ semp in sua diffinitione hz mãm cũ principijs motus ⁊ mutationis ꝓceptã. Et ĩõ palã est: qñ in p̃ habitis opz querere qd est ⁊ diffinire ꝓcipiẽdo in diffinitione mãz hmõi. Ideo ẽt de aia aliq̃ speculari est pbici. ¶ De oi.n. aia speculabit q̃cũq̃ nõ sine mã sensibili est: ⁊ talis est quecũq̃ est endelechia corpis pbici potẽtia vitã habentis. Si q̃ aũt aia nullus oino corporis est actus: de ipsa prout hmõi est nõ speculabit pbicus. Ex oibus aũt iductis pz: q̃ pbica nõ poetica vel practica est scia sz theorica. ¶ Hmõi sube qualis dicta nũc est: sic aũt per oia eadẽ de cã cũ principiũ sciendi qõ est mediũ in mathematicis nõ fit ab ope nostro neq̃ in nobis ẽt in mathematica oium est scia que est theorica veri. Sed si oĩs mathematica est imobiliũ ⁊ inseparabiliũ a mã mobili ⁊ determiata nõ est manifestũ nũc. Sed opz ꝓprãã de hoc alibi eẽ ꝓsiderationẽ: q̃ ipsa que de astris est mathematica videt eẽ de corpore qõ est ẽtermiate nãe mobilis sicut de celo ⁊ stellis: sed quo ad vnã el⁹ ptẽ que est de q̃titatib⁹ celestiũ: hz ꝓsideret id qõ mouet tñ non ꝓsiderat in eo principia motus: sed potius mensuras q̃titatis eoꝝ que mouent ⁊ motũ ipsoꝝ ⁊ ĩõ mathematica est illa ꝓsideratio. Altera aũt ps ipsi⁹ que ꝓsiderat effectũ astroꝝ in iteriorib⁹ miscet se physice: sicut dirimus in 2° pbicoꝝ: q̃ vo sufficit ad pũtẽ speculationẽ est: q̃ quedã mathematice scie speculant entia determinata iquãtũ sũt imobilia: ⁊ inquãtũ per diffinitiuã rõnẽ sepabilia a mã sensibili ⁊ determinata per hoc q̃ nullũ principiũ motus determinat numerus vel q̃titas ꝓtinua ꝑm qõ est mẽsura tñ: nec aliq̃ mãm sensibilẽ ita vendicat sibi q̃ vniuoce ꝑm esse nõ sit etiã in alia. Semp tñ speculat id cui⁹ est: nõ in eo q̃ est mobile ⁊ conceptũ mãe sensibili. Si vo est aliq̃ ens qõ simplr est imobile eo q̃ est simpler ⁊ ipartibile nullã habens magnitudinẽ penitus ⁊ sempiternũ: eo q̃ ipm est necesse vel imediate pendens ex eo q̃ est necesse eẽ: ⁊ est sepabile ꝑm esse ⁊ rõnẽ diffinitiuã: eo q̃ ipm nõ est nisi suba simpler: palaz est q̃ de hoc ipso est alicui⁹ theorice nosse cũ illius p̃n''' nõ sit in nobis: de hoc aũt nosse nõ est pbice: pbica eni nõ est nisi de mobilibus quibusdã: de hoc etiã nõ est alicuius mathematice: q̃ nulla mathematicarũ speculat nisi ea que ꝑm esse sunt conuncta: sed est alicuius theorice prioris his que ab vtrisq̃ diuersa est. physica nãq̃ est qdẽ circa separabilia: sicut vl separat a particulari: sed nõ est circa imobilia: eo q̃ in rõne diffinitiua ꝓcipit mãm determinatãz principijs motus. Quedã aũt mathematica est qdem circa imobilia: sed tñ forsan est circa ea que ꝑm esse sunt inseparabilia a mobili mã: sed est circa ea que ꝑm esse q̃ sunt in materia sensibili. ¶ Dria vo pbia que ab vtrisq̃ diuersa ẽ: ⁊ circa imobilia simplr est: ⁊ circa simplr sepabilia. Immobilia vo entia sũt simplr cãe omnes: que sunt sempiterne nõ subiecte motui ꝑm esse vel ꝑm rõnem: tales aũt maxime sunt cãe esse ꝑm q̃ est. Tales.n. cãe sunt diuine: ⁊ sunt cause his singularibus que manifesta sunt in mũdo. Omnia.n. hec ꝓcedũt ex his que diuina sunt sicut ex causis ⁊ principijs primis: pz igit ex oibus que inducta sunt q̃ tres erunt pbie theorice: ⁊ nõ plures: mathematica. vz. ⁊ physica: ⁊ theologica siue dina. hoc aũt late in primo hui⁹ sapie libro a nobis disputatũ est.

Mõ qõo dint symmũ ⁊ ꝓcauum.

Vide pro hac sntia Auerroẽ ꝑmo met. cõ. 19. ⁊. 12. meta. cõ. 44. ⁊. 2°. celi. cõ. 57. et 2. phy. cõ. 18.

¶ Cap.3'''. Q̃ hec scia sit dina ⁊ honorabilissima ⁊ vtis ⁊ p̃°.

Ter.cõ.3.

NOn.n. est alicui nõ manifestũ: q̃ si in aliq̃ scibili diuinũ intus existit: tũc opz q̃ in tali nã imobili ⁊ separata ⁊ simplici existat. vñ sicut in pbicis pbica sũt in quoꝝ diffinitione cadit nã que est simplr nã: ⁊ hec est foia: eo q̃ oẽs alij modi nãe ꝓportione illius nãe dõr nã. Ita in pria pbia oia dõr diuina: eo q̃ in diffinitiõe eoꝝ cadit de⁹: q̃ sicut inferius late prosequemur oia alia exeunt a primis principijs diuinis: ⁊ in ipsis sunt sicut artificiata in mẽte artificis: ⁊ sicut artificiata resoluunt ad lumẽ intellectus primi actiui: ⁊ per ipm diffiniunt: ita oia resoluunt ad lumen separatarũ substãtiarũ: ⁊ ipse separate substãtie resoluunt ad lumẽ itellect⁹ dei per qõ subsistũt ⁊ per ipm sicut per primũ p̃n''' diffiniunt. ⁊ hec est cã q̃ diuina ⁊ theologica dr hec

sapia. Opz aũt honorabilissimã sciam eẽ circa honorabilissimũ genus subm: est aũt honorabilissimũ gen⁹ subm hoc q̃ est diuinũ: diuina igit̃ est honorabilissima scia: sicut eni in prio hui⁹ sapie libro ꝓbatũ est: theorice scie sũt desiderabiliores alijs sciẽtijs oib⁹: que vel sunt practice vel poetice sive artificiales vel adminiculãtes sicut sũt logice. Ista aũt sapia desiderabilior est iter theoricas: eo q̃ sicut dirim⁹ ipa stat in lumine itellꝰ diuini quo scito nihil inuenit̃ vltra que rẽdũ: ⁊ ĩ ꝯ hoc ẽ scire q̃ oẽs hoies nãlr desiderãt. ¶ Et hoc aũt qd̃ dirim⁹ primã phiã eẽ circa diuina imobilia ⁊ separata ⁊ simplicia. Dubitabit fortasse aliqs vtr ipa scia sit vlis sicut sepe tã dirim⁹. Aut forte sit circa aliqd̃ gen⁹ subm vnũ: ⁊ circa nãm vnã determinatã: ⁊ sic sit scia pticularis sicẽ ⁊ alie scie: que circa vnã partẽ entis ꝯtẽplant̃. Sz hoc soluit̃ q̃ nõ est idẽ modus in mathematicis ⁊ phicis que sũt circa vnũ ens determinatũ ⁊ ĩ diuinis scia: q: geometria ⁊ astrologia sũt circa aliq̃ nãm cui⁹ p̃n̄ nõ sunt oium p̃n̄: neq̃ sunt p̃n̄ entis ꝑm q̃ est ens: ⁊ ſlr est de phica. Illa vo quã diuinã vocam⁹ est cõis oiuz: que lz sit de deo ⁊ diuinis est tũ de his ꝑz q̃ illa sũt p̃n̄ vniuersi eẽ: per hoc q̃ sunt p̃n̄ entis ve ꝑm q̃ est ens: ⁊ hec est suba nõ nisi er principijs sube inquãtũ suba est cõposita: hoc.n. phat̃ a ſlr. Si.n. vt qdaz phoz direrũt: nõ est aliq̃ suba diuersa erũs a phicis subijs. Sed oẽs sube resoluunt̃ ad illã subam quã principalr ꝓsiderat phs: ⁊ q̃ nomẽ ⁊ rõnẽ sube phice dat oibus alijs: tũc oporteret q̃ phica eẽt scia pria ⁊ vlis. Si q̃ est aliq̃ scia de suba imobili q̃ p̃n̄ est vniuersi eẽt prior q̃ phica: segt̃ q̃ illa sit phia pria ⁊ vlis. Et qr ipa est pria: opz q̃ ipa sit speculatiua primoz ⁊ vliuz: est igit̃ eẽ ipsi⁹ de ente iquãtũ est ens speculari: ⁊ ea speculabit̃ que isunt enti iquãtũ est ens. Oia.n.hoc reducit ista in p̃n̄ vniuersi eẽ: cui⁹ itellus cã est entis nõ inquãtũ est hoc ens vel illud: sed iquãtũ est ens simplr: hoc.n. ens esse vel illud: hz a determinãtibus se ⁊ distinguentib⁹: ⁊ inquãtũ per illa ꝓsiderat̃ in ꝯtemplatione cadit scientiaꝯ particulariũ: in cõmuni aũt determinantia ipm̃ sunt duo: quãtitas. vz. ⁊ motus principia: esse.n. primũ nõ pẽdet nisi er ipsũ principijs esse ⁊ sube: ꝓsequit̃ aũt illud ꝑm intellectũ mẽsuratum esse: q̃titatẽ nõ ꝓcernẽs sensibilẽ mãm. Ultimo aũt determinãs est id qd̃ fit er p̃ncipijs mot⁹ ⁊ penes ista tria sunt accepte tres theorice: ⁊ iter illas sola pria est dina phia ⁊ vlis.

Mõ deductionez illationis quã phs inuit eẽ ad hoiez ꝗ modernos. vide ẽt ꝑ B. 4. me. tex. cõ. 7. ⁊ p̃mo meta. cõ. 18.

¶ Tractatus secundus serti libri metaphysice qui est de eo q̃ accidit per accidens.

¶ Cap. p̃m̄. Q: de eo qd̃ accidit per accidens nõ est aliqualiter speculatio practica vel theorica.

Tex. cõ. 4.

Uomodo autem ens simplr ⁊ absolute acceptũ, put ipz ẽ p̃n̄ dr multiplr: sic̃ in 5° supiori lib. est determinatũ. Dicit̃.n. ens ꝑm accñs ⁊ ens p se: ⁊ ꝑm accñs qdẽ dr ens diminutũ. Ens.n. diminutũ dr duplr: qm̄ id qd̃ casus est entis eo q̃ cadit a principis entitatis dr p accñs esse ꝑm suũ nomẽ. Dicit̃ ẽt ens diminutũ q̃ hz eẽ in aia qd̃ accidit oi enti. ⁊ hoc est vez: cui⁹ oppositũ nõ ens est q̃st falsum. De his erit dõz in libro hoc: pri⁹.n. de ente diminuto rõnẽ entis hũte dõm est: vt illo expedito tractatib⁹ entis veri cũ subtilitate possim⁹ itẽdẽ. ¶ Sicẽ q̃ dcm̄ ẽ ens cõiter acceptũ multiplr acciplt̃. vno qdẽ mõ ens dr p accñs ⁊ diminutũ sive fit ĩ re sive in aia. ¶ Scdo aũt mõ dr ens per se qd̃ hz entis p̃n̄. ⁊ hoc diuidit̃ ꝑm figuras cathegorie: qd̃dã.n. dicit qd ⁊ signat qd: qd̃dã aũt signat q̃le ⁊ qd̃dam q̃tũ ⁊ qd̃dã vbi ⁊ qd̃dã qñ: ⁊ alia signat ad aliqd ꝑm hũc modũ. ¶ Ampliꝰ p̃de actu ente: sicut aũ in entis diuisiõe dcm̄ est: qm̄ igit̃ ens ꝑm accidẽs. Hoc aũt ⁊ prio de hoc ente ꝑm accñs est notã dũ: qr nulla oino circa tale ens põt eẽ speculatio certa: nõ.n. hic loqmur de ipsi⁹ accidẽtis nã in se ꝓsiderata que in gñe hoc.n. principia sue eẽntialitatis nõ hz: ⁊ cũ vnũq̃ q̃z de quo est speculatio terminet̃ p p̃n̄ sui eẽ ⁊ nõ alr: sequit̃ nẽcio de ente per accñs nõ eẽ aliq̃ certã speculationẽ. ¶ Signũ aũt hui⁹ est: qr nulla scia studiosa est de tali accñte sive fit practica sive theorica: studiũ.n. nullus artificũ ipẽdit ad ꝑterminãdũ hmõi accñs: ⁊ hoc qdẽ pz primũ in potẽtijs sive artibus: ilte.n. q̃ facit domũ nõ studet vt faciat eã ad q̃cunq̃ q̃ pñt accidẽ domui facte. Talia.n. que pñt facte accidere domui sẽ ifinita. accidit.n. domui domũ eẽ qbusdã voluptuosam: qbusdã aũt nociuã: qbusdã vo vtilẽ ad lucrum ⁊ alijs iutilẽ: ⁊ qbusdã faustã: alijs aũt infaustã: ⁊ sic de alijs ad q̃ artifer cũ studio nõ põt itendẽ. Nihil.n. phibet factã tã domũ eẽ diuersaz p accñs ab oib⁹ vt si dicã erũtib⁹ domib⁹: ⁊ hoz accñtiũ nulli penit⁹ est edificatiua sive edificabilis ipa practica sive ars opatiua. pz igit̃ q̃ de practicarũ nulla cum studio intendit ad hmõi accñs p accñs. ¶ Eodẽ vo mõ pz q̃ nec theoricaꝯ aliq̃ itendit cũ studio ad tale p accñs: geometer.n. nõ speculat̃ hmõi accñtia vtr accidunt figuris q̃s ꝓsiderat vel nõ. Nõ.n. speculat̃ si diuersuz est trigonũ ⁊ trigonũ: p hmõi accñs: vt. s. vnũ sit albũ ⁊ alteꝯ calidũ: vl vtr ligneũ vel ferreũ trigonũ hẽat diuersitatez ab eo q̃ est hẽre tres eq̃les duob⁹ rectis: qr forte mãlis trigon⁹ hz duob⁹ rectis tres angulos maiores vl forte miores: ⁊ hoc accidit ei inquãtũ est in sensibili mã: ⁊ ad hoc nõ studet geometer eo q̃ ipse nõ demõstrat nisi de triãgulo imagiario: ⁊ talis oiz triãgulus rectilineus hz tres angulos equales duobus rectis. Patet igitur er dictis q̃ nec theoricaruz aliqua cũ studio intendit ad huiusmodi accidentia.

¶ Cap. z̃m̄. Q: accidens ꝑm aliquem modum est non ens. ⁊ ideo non est perfecte scibile.

Tex. cõ. 4. in fine.

Hoc ãt rõnabilr ꝓcidit cũ ipa nã talis accñtis: accñs.n. entis nõ hz rõnẽ pfectã nisi noie solũ: ⁊ nõ hz eẽ verũ entis. Si.n. accñs ꝑm sui nois acciplt̃ rõnẽ tũc est ordinabile in figura p̃dicamẽti ⁊ termiatũ ꝓprij gñis principijs: ⁊ hoc mõ est ens ꝑm se. si aũt accñs p accñs ꝑm suũ eẽ acciplt̃ nõ cãtur nisi ab eo qd̃ ẽ raro: ⁊ hoc nõ est entis p̃n̄m̄: sz poti⁹ defect⁹ principij entis. p̃n̄m̄. n. entis aut ẽ ꝑm sp aut est ꝑm frequẽter: ⁊ q̃ nec sp nec frequenter est raro est ⁊ p accñs. vñ pz q̃ accñs ꝑm suũ nomẽ casuz dicẽ ab entis p̃n̄ ⁊ determiat̃ p negõnẽ ei⁹ qd̃ ẽ sp ⁊ frequẽter eẽ. vñ ẽt Pl'o mõ q̃dã nõ male ordinauit sophisticã circa nõ ens. Sophisticaꝯ.n. rõnes marie sẽ circa accñs ꝑmoni vl rei. ⁊ hui⁹ qdẽ erẽplũ est sicut si dicat̃. vtr idẽ sit vel diuersuz musicũ ⁊ grãmaticũ ⁊ music⁹ ⁊ coriscꝰ. Dico aũt idẽ q̃ essentialr est idẽ. Si.n. sic idẽ sit music⁹ ⁊ coriscꝰ: tũc qcqd accidit vni accidit ⁊ alteri: accidit aũt coriseo cognosci: cognosci igit̃ accidit ⁊ musico nõ segt̃. igit̃ music⁹ p eẽntiã est coriscꝰ. Et sic est musicũ casus ab eẽntialitate coriscꝰ. Si qs.n. cognoscat coriscũ ꝑm oẽm eẽntiã coriscitatis nõ pp hoc cognoscit musicũ. Cadit igit̃ ab entitate coriscꝰ hmõi accñs. ſlr aũt est ĩ alijs oibus. Aliõ aũt erẽplũ hui⁹ est. si oẽ q̃ ve est ⁊ nõ sp fuit factũ est: q̃ si aliqs music⁹ ens grãmatic⁹ est fact⁹ vel grãmaticus ens music⁹ est fact⁹ nõ aũt fuit: ⁊ ſlr est in alijs quecũq̃ alie rõnũ sophisticaꝯ sunt tales. Non eni sequit̃ si grãmaticus est fact⁹ qd̃ nõ ante fuit simplr: sed qd̃ nõ ante fuit grãmaticus: grãmaticũ igit̃ esse vel fieri nihil est essentie esse vel fieri: est igit̃ casus ab essentialitate: videt̃.n. accidẽs ꝓpinquũ qd nõ enti. Et hoc quidẽ palã est er hmõi rõnib⁹ quales inducte sunt q̃ eni est in aliquo vere existentiũ modo illius est gñatio: ⁊ hz determinata principia sue gñationis: ⁊ eorũ quecũq̃ talia sunt est vera corruptio per ea que ꝓtraria sunt gñantib⁹: eoz vo que sunt ꝑm accidens q̃ per accidens est accidens nõ est gñatio vel corruptio que determinata habeat gñationis vel corruptionis principia: igit̃ id qd̃ est ꝑm accidens non est aliquid vere entiuz ꝑm q̃ est huius. Cũ igit̃ vnũq̃q̃z er eisdẽ principijs sit ⁊ sciat̃ pz q̃ sicut accñs per accñs nõ hz entitatis principia ita nõ hz principia p que sciri possit. nõ igit̃ de accñte est aliq̃ scia studiosa.

¶ Cap. z̃m̄. De principio ⁊ cã eius qd̃ fit ꝑm accñs per accñs.

Tex. cõ. 5.

Portet tũ nos loq de accñte aliqd ampliꝰ q̃z dcm̄ est inquãtũ loq ꝓtingit in eius nã que est valde idetermiata. ¶ Opz igit̃ nos determinare prio ꝓpter quã cãm est hmõi accñs: hoc.n. habito simul cum illo palã erit quare de ipso non est aliq̃ scientia certa. Inuestigãtes igit̃ causam ⁊ naturam huius accidentis dicimus: q̃ in vniuersitate entium quedam videntur similiter se habentia ⁊ ex

Ens diminutũ duplr dr.

De q̃ ente per accidẽs nõ est scientia.

necessitate ꝓm q̃ necessariũ est q̃ ꝓssibile est aliter se hẹ̃ in suba ⁊ opõne pp sue nãe ordinẽ: ⁊ necessitatẹ̃: talia.n.non sũt dicta necessaria ꝓm viz vel violentiã: q: sicut in añbabitis in 5° lib. dirim⁹ in talib⁹ nihil fieri põt ꝓm violẽtiã: sed sunt necessaria ꝓio mõ dicta necessitate eo q̃ nõ ꝓtigit alr se bẽre: sicut sunt cã ꝓia: ⁊ intelligentiaꝫ ⁊ celoꝫ ordines: ⁊ hoc sunt in qb⁹ nõ est mã: aut si est in qbusdã eoꝫ: tũc sunt illa er mã sua tota: ⁊ iõ nihil de ipsis remanet in potẽtia nisi forte ad vbi ⁊ erit hoc ꝓtinue ad actũ regulariter ⁊ de necessitate pp q̃ nihil ꝓtingẽs radicari põt in illis: hoc.n.eo q̃ vno mõ se hãt regula sunt oinz aliozꝫ. ¶ Alia vo que sub istis regulanẽ er necessitate q̃dẽ nõ sũt: ſz q̃ſi ꝓm magis siue vt in plurib⁹: ⁊ in his est mã nõ tota intra. hec.n. sũt frequẽter ⁊ pũt nõ esse: ⁊ vtrũq̃z istoꝫ. id. vz. q̃ est semp ⁊ id q̃ est frequẽter: dñr ꝓm cãm efficientẽ: est aũt ꝓtingẽs ad vtrũlz: ⁊ hoc dicit ꝓm cãm mãlẽ. Et iõ id in ordine taliũ cãꝫ nõ est ponẽdũ. id aũt q̃ est frequẽter est principiũ ⁊ cã talis accidẽtis q̃lis hoc querim⁹ q̃. vz. raro accidit. Qũ id q̃ ẹ̃ frequẽter nõ ꝓcedit ad actũ in potẽtia mãe ipsi⁹ radicat accidens raro cãtũ a duab⁹ negationib⁹ cũ casu vel fortuna sicut i vltima parte qnti libri dictũ est. Q̃ nõ.n.nec semp nec frequenter est cũ potẽtia ad eẽ. hoc est per accidẽs q̃ raro accidit: ⁊ q̃ est frequẽter ꝓm cãm efficientẽ nihil ꝓhibet esse principiũ ⁊ cãm mãlẽ eius q̃ est raro: lz frequẽter ⁊ raro esse sint oppositos habentia modos. Q̃ nõ.n.nec semp fit nec q̃ſi ꝓm magis fit siue vt in plurib⁹ hoc dicim⁹ esse ꝓm accidẽs: sicut cũ in terra minoris latitudinis quã est q̃rtũ clima nõ fit calor in ve: sed potius frigus hyemale ⁊ glatiale: hoc.n. accidere dicim⁹: sed q̃ cauma fit in vere in talib⁹ terris nõ dicimus esse ꝓm accidẽs: hoc.n.q̃ frigus fit verno tpe nec est q̃ semp fit neqz ꝓm magis siue in plurib⁹: sed q̃ raro. Aliõ vo q̃ cauma fit est nõ raro siue frequẽter. ¶ Silr aũt boiez albũ esse dicim⁹ ꝓm accñs ꝑcipue in terris pue latitudinis. hoc.n.neqz semp fit: neqz vt in plurib⁹: boiem vo eẽ aial nõ dicimus ꝓm accñs: q: aial est in bois rõne. ¶ Edificatorez vo sanitatẽ facere dicimus ꝓm accñs: q: nõ ꝓuenit hoc edificatori facere: ſz medico q̃ñ edificatorẽ ꝓtingit eẽ medicũ. ¶ Et opsopius siue coquus cuius est saporatũ qd in pulmentis ꝓiectare aliq̃ñ facit aliqd in cibis salubẽ. Sed nõ facit hoc ꝓm artẽ opsopoticã siue cognariã. Et iõ dicim⁹ q̃ hoc accidit: ⁊ est aliqs modus: q: facit salubẽ ꝓtingenter: simplr nõ facit: q: si simplr faceret ꝓm artẽ cognãdi faceret: ⁊ semp vel frequẽter ois coquus hoc faceret: aliozũ.n.que vz. frequẽter fiunt sunt aliq̃ñ alie q̃dã potẽtie practice: hoꝫ vo que dicto mõ sũt p accñs nulla est ars opatiua neqz aliq̃ potẽtia. Dico aũt potẽtiã facultatẽ ⁊ habitũ ordinatũ rõne nõ necessaria q̃ est bitus nõ firm⁹. ſz adhuc q̃ſi tremẽs iter opposita sicut est bitus opinatiu⁹: neqz.n.talẽ potentiã practicã cũ rõne põt bẽre id q̃ est per accñs: lz ille bit⁹ multuz bẽat potẽtie in eo q̃ est ad opposita pp sui ipfectionẽ. ⁊ hui⁹ cã est: q: eoꝫ que sũt ꝓm accñs aut fcã sunt ꝓm accñs cã est ꝓm accñs que cã est casus vel fortuna radicata vel principiata in potẽtia ei⁹ q̃ fit frequẽter. sicut dirim⁹ pri⁹. ⁊ iõ fit q̃ñqz q̃dẽ. ¶ Nõ.n.oia sũt ex necitate ⁊ sp aut erñtia aut fcã: ſz plima fiũt ꝓm magis: ⁊ iõ necesse est id q̃ est ꝓm accidẽs neqz sp fit neqz ꝓm magis siue in plurib⁹ sicut dicimus musicũ eẽ albũ: q: tũ aliq̃ñ fit lz raro fiat tũ opz q̃ ꝓm accñs fiat: ⁊ si sic nõ diceret: tũc oporteret q̃ oia fierẽt er necessitate: q: si nõ aliqd raro. opz q̃ nihil fiat frequẽter: in quo radicat id q̃ fit raro: ⁊ tũc sequit q̃ si nihil fit raro q̃ nihil fiat nisi sp ⁊ er necessitate: q: si aliqd fiat frequẽter hẽbit potentiã ad nõ eẽ: ⁊ q̃ hz po^m ad nõ esse aliq̃ñ ꝑdiet ab eo q̃ est frequẽter: ⁊ tũc icidet id q̃ fit raro. Talia.n. ꝑprie incidẽtes hãt cãs que raro fiũt ꝓpter q̃ ẽt mã eoꝫ que frequẽter fiunt erit cã ꝓtingẽs q̃ñ fit in ea aliqd ꝑter id q̃ est ꝓm magis siue in plurib⁹. Opz igit ei⁹ q̃ est ꝓm accñs principia sumẽ er trib⁹ negõnib⁹ querẽdo vtr nihil est ꝓm accñs. Et opz dicẽ q̃ nõ est nihil neqz sp neqz ꝓm magis siue vt in plurib⁹. Impossẹ.n.est id q̃ est ꝓm accñs aliqd eoꝫ eẽ: est igit q̃ lz eueniẽs ꝑter hec tria ſz accñs. Sed vtrũqz hoꝫ est aliquo mõ ꝓm magis: q: illud est frequẽter ꝓm modũ mouentis ⁊ efficiẽtis ⁊ ẽ raro ꝓm potẽtiã materie: q̃ aũt est semp nulli taliũ est principiũ ⁊ cã: q: sicut dicimus nihil est in eo in potẽtia que respiciat ad nõ esse. Si aũt quedam sint sempiterna de his posterius in hac sapia perscrutandũ est.

Cõtingẽs ad vtrũlz eẽ solũ ꝓm cãm mãlẽ idẽ Cõmẽ. 2. phy. cõ. 48.

¶ Cap. 4^m. Q̃ de eo q̃ est per accidẽs nõ fit scientia.

Tr. cõ. 6.

Alia vo scia nõ est accñtis palã est er iuctis. Scia nãqz ois aut est ei⁹ q̃ est semp: aut eius q̃ ẽ frequẽter siue ꝓz magis. Si.n.oẽ q̃ scit per sua principia ⁊ cãs scit: ⁊ id q̃ nõ hz hmõi principia simplr q̃dẽ nõ scit: ſz modus q̃ scitur est modus q̃ſi priuatiõis: per hoc.n. scit q̃ nõ nihil est neqz sp neqz frequẽter erñs: ⁊ sic nõ simplr reducit ad nihil: sed in hoc q̃ aliqd est caret principio ⁊ cã ꝓm verã rõnem cãe ⁊ principij. Tale aũt ⁊ talr ens nemo põt addiscẽ apud se neqz põt aliũ docere. Si qs.n.alteruz istoꝫ debeat facere opz q̃ diffiniat hoc q̃ discit vel docet aut per semp aut per frequẽter. Alia.n.si ꝓm esse accipiant principia determinãtia se nõ hãt eo q̃ vt vlia accipi nõ pñt nẽ accipit medicus mellicratũ vtile eẽ febricitãti ꝓm magis: hoc expertũ hz: ⁊ vt in plurib⁹: q̃ ãt ꝑter hoc est nõ frequẽter existẽs non hẽbit principiũ quo fit aliq̃ñ ⁊ alicubi: q: per casum est aliq̃ñ ⁊ alicubi ⁊ casus accipi nõ põt cũ sit indeterminatuz: sed neomenia accipit per artẽ siue lune noue incensio eo q̃ neomenie ꝓm ordinẽ sue cãe semper sunt ⁊ ꝓm actũ sũt ꝓm magis ⁊ frequenter: accidens aũt de quo hic loquimur est ꝑeter vtraqz hec. Dictũ est igit a nobis quid est accidens ⁊ ꝑpter quã cãm est: ⁊ q: de ipso nulla põt esse scientia.

¶ Cap. 5^m. Q̃ nõ omnia fiunt er necessitate: q: quedã fiunt per accidens si negatur quedam fieri per accidens tunc sequitur omnia er necessitate fieri.

Tr. cõ. 7.

Alia vo principia ⁊ cause huius accidẽtis sũt ea que sunt genita q̃dem ⁊ corruptibilia eo q̃ sunt frequẽter manifestũ est q̃ hec sunt cause hui⁹ accñtis q̃ñ sunt absqz gnõne ⁊ corruptione nãli: ita q̃ vlterius nõ gñant neqz corrumpunt ꝓm ordinẽ illũ quo pẽdent ea que sũt frequẽter er his que sunt semper. Dirimus.n.q̃ q̃ñ id q̃ est frequẽter ipedit a cursu suo ⁊ ordine eritus de potentia ad actũ: tunc inducit casus. Ad manifestũ est igit q̃ lz principia ⁊ cãe hui⁹ accidẽtis sint genita ⁊ corruptibilia q̃ tũ nõ necessario ꝓm ordinẽ eundẽ gñant ⁊ corrũpunt ⁊ gñant ⁊ corrũpunt ꝓm infinitã successionẽ ex ꝑterito vel in futurũ: pñt.n. ipediri er mãe in eq̃litate: vel er alia cã: ⁊ tũc incidet id q̃ est raro siue casus: ⁊ id q̃ est per accidens. ¶ Si aũt aliqs his ꝑdicẽs hoc nõ ꝓcedat: sed oia dicat cursu ordinato sibi succedere ⁊ vnũ esse er alio ex necessitate in omne futurum ⁊ er omni ꝑeterito tunc sequit q̃ omnia erunt er necessitate. Si eni facti ⁊ corrupti nõ ponat aliqua ꝓm accidens cã: sed omnia cãm habẽt essentialẽ ⁊ necessariã: tũc opz q̃ oia fiant: ⁊ facta sunt ex necessitate. ¶ Queramus enim de aliq̃ futuro dicentes vtrũ erit hoc aut nõ. Si igit nulla sit causa nisi necessaria ⁊ per essentiã dicta cum hac posita ponit effectus ⁊ destructa destruit. Si est hoc q̃ est causa necessario fit hoc q̃ est effectus: finaũtẽ nõ est illud q̃ est causa. tunc nõ fit hoc q̃ est effectus. hoc aũt q̃ est causa est vel factuz est si aliud q̃ est causa eius anterior est vel factuz est: ⁊ ita manifestũ est: q: si semper auferat tẽpus tẽpori infinito in quo est decursus mediarũ causaꝫ inter primũ ⁊ vltimũ deueniet vsqz ad aliquod nũc ꝑsens in quo erit necessario generatũ id de quo quesitũ est. ¶ Et hui⁹ erẽplũ est q̃ queramus. Utrum sortes moriturus sit in infirmitate nãli vel violenta morte: q: in hoc nõ est differẽtia quãtũ ad ꝑsentez intẽtionẽ: ⁊ dicemus q̃ ꝓm ꝑdicta morietẽ de necessitate in hora futura aliq̃ determinata: q: dicemus q̃ prima cã mortis sue est necessaria: ⁊ hanc dicemus esse si erit ab eq̃litate aie ⁊ corporis: erit aũt ab equalitate si aliud quid faciat: hoc q̃ est eriturus ab equalitate: ⁊ hoc iterum erit si causa eius necessaria fuerit: ⁊ sic decurrendo a prima cã vsqz ad vltimũ effectũ necessario er prima causa posita ꝓcludit effectus vltimus qui est in aliquo nũc determiato: ⁊ sic omnia erunt de necessitate: ⁊ sic etiã cõcludit er ꝑsenti in ꝑteritũ q̃ factozũ aliqd fuit er necessitate factum ⁊ nihil cõtingenter siue per accidens. ⁊ hmõi erẽplũ est: ac si dicamus q̃ hic infirmus necessario sitit: sitit enim necessario si comedit sitiz facientia que sunt calida sicca. sed comedere sitim faciẽtia ponitur er necessitate. si est: aut ponitur er necessitate non esse: si non est ꝓm superius inductam hypothesim. Igit iste

aut ex necessitate moriet̃ aut ex necessitate nõ moriet̃: q; calida similia complexioni sue comedit: ⁊ si hoc comedit sitiuit ⁊ vinũ bibit: ⁊ si vinũ bibit febrẽ accẽdit vel rixat⁹ fuit: ⁊ sic necessario ifirmitate vel occasione mortuus est: positum aũt est primũ eẽ necessariũ: ⁊ vnũq; ꝗ; medio; positũ est eẽ necessariũ supposito prioꝛi qõ ponit eẽ cã sua eẽntialis ⁊ necessaria: ꝗ ⁊ vltimũ est necessariũ. ¶ Silꝛ aũt sequit icõueniẽs si aliqs in tali ꝓcessu ꝓcedat supsiliẽdo de effectu ad cãm de pñti in ꝑteritũ. eadẽ. n. est rõ ꝓsecutionis ꝑm ꝑinductã hypothesim. Jã. n. est hoc q; dicit̃ er necessitate eẽ in ali quo suo principio facto in ꝑterito qõ fuit ẽt necessariũ. ¶ Tale eni dico factũ ꝑteritũ ex necessitate vñ per ꝓñtiã necessariã erũt futura. Sicut si dicam⁹ necessario mori eũ q; viuit: eo q; iã in ꝑterito aliqd necessariũ factũ est: pp qõ ex necessitate nõ morit̃. ⁊ hoc est sicut si dicam⁹ necessario mori: qm̃ ꝗ; ria seinuicẽ cõpositũ dissoluẽtia sunt in eodẽ corpe: sed lz ꝗ; ria sint in eodẽ: nõ tm̃ mors iducit̃ sine infirmitate aut violẽtia: ⁊ iõ si ꝗ; ria insunt necessario ponit̃ fore ifirmitas ⁊ si ifirmitas insit tũc moriet̃. palã ꝗ; est q; oẽ pñs supsiliẽdo a posteriori in anteri⁹ vadit vsq; ad aliqõ primũ ꝑn⁹ ⁊ illud ꝑn⁹ nõ vadit ad aliõ ante ipm: ⁊ si illud erit necessariũ erũt oia necessaria ⁊ sequit̃ nihil fieri per accidẽs. ¶ Dico aũt hoc necessariũ nõ id qõ est suppositionis ⁊ ꝓñe: sed illud qõ est necessariũ absolute ⁊ necessitatẽ hz ꝓsequẽtis. Cũ aũt hoc sit iconueniẽs oꝛ; dicere q; cã eo; que fiunt per accidẽs sit illud qõcũq; euenit per accidẽs ⁊ ꝓtingenter: ⁊ q; cã gnõnis ei⁹ qõ est hmõi per se nulla sit oino: sz casus ⁊ forma sũt ei⁹ cã ⁊ iste sũt cãe per accidens. ¶ Sed si querat̃ ad q̃le ꝑn⁹ ⁊ ad q̃lẽ cãm fiat talis anagoge siue supsiliẽs reducto marie pscrutãdũ est ad quã deueniat cãm primã. Utrũ. vz. illa sit mã aut finalis que est cuius cã sit qcqd sit aut deueniat ad cãm mouẽtẽ: dirimus q; radicat̃ in mã eo; que frequẽter fiunt sicut in subto: ⁊ cã ei⁹ est mouẽs ꝑm casuz vel fortunã ⁊ est in his que fiunt pp aliqd sicut subtilꝛ determinatũ est a nobis in z° phicoꝛ: ⁊ siue deductio fiat in ꝑterituz siue in futuruz nulla est deductio: q; talia accidentia sicut est sitis mors ⁊ hmõi non eueniũt ex vna cã sed ex multis possunt euenire que causaliter iducunt: sicut cuilibet etiã per paruam facile est videre considerationem.

¶ Cap̃. 6ᵐ. Et est digressio declarans q; omnia reducũtur in causam vnam ⁊ quãtũ accidẽs per accidẽs est in rebus.

Ubitabit aũt aliqs er ꝑdictis dubitatiõis sumes rõnẽ. Utꝛ oiuz entiũ vniuersitas reducibilis sit ad ꝑn⁹ vniuersitatis idẽ ⁊ vnũ. si autẽ oia reducunt̃ ad vnuz vniuersitatis ꝑn⁹. hoc nõ erit nisi itellus diuin⁹ actin⁹ oiuz: ⁊ cũ ille sit cã vno mõ ers ⁊ ordiata vident̃ oia eẽ er ꝑn⁹ vno ⁊ ordinato: ꝗ ⁊ ea que sũt p accñs sũt ab hmõi ꝑn⁹: ⁊ sic eoꝛ; q̃ fiũt p accñs cã pria nõ est p accñs: ⁊ hoc est ꝗ ꝑdicta. Si aũt nõ oium sit cã vna: tũc seqũt̃ q; ordo vniuersitatis nõ est ad vnũ: ⁊ ex hoc seqũt̃ q; plura sint vniuersitatis ꝑn⁹ ⁊ plura vniuersa q̃ ambo sũt absurda. Si aũt vniuersitatis ꝑn⁹ est vnũ: tũc q̃rit̃ vñ puenit diuersitas cãꝛ; eoꝛ; q̃ fiũt sp ⁊ eorũ q̃ fiũt frequẽter ⁊ eoꝛ; q̃ fiunt raro. ¶ Ad hec aũt ⁊ hmõi nõ est difficile soluẽ. absq; oi. n. dubitatiõe tenẽdũ est q; vniuersitatis ꝑn⁹ est vnũ: ⁊ hoc est itellus diuinus qui per suã sciam que tm̃ scia est idẽ ipsi est cã oium que sunt pria. ⁊ vno mõ se bñs ad oia: ⁊ est cã ordinis oium eoꝛ; que sũt q: ipse est q; facit cãta ⁊ distribuit ⁊ ordinat ea sicut vna ars est in senie bois que facit ⁊ distribuit ⁊ ordinat oia corporis mẽbra: sicut nos in vltima hui⁹ sapie pte sum⁹ oñsuri. Qõ aũt dirimus q; ea que fiũt raro ⁊ fiunt p accñs nõ reducunt̃ nisi ad cãm p accñs itellexim⁹ de cã prima ⁊ nõ de cã pria in q̃ stat reductio oium. Jã. n. ostẽsum est q; id qõ est frequẽter p suã nãm est ꝑn⁹ ei⁹ qõ est raro. Reducit̃ ẽt ad cãm vere mouẽtẽ. Licet accidat illi: q; fodiens sepulchrũ vere operatur ad inuenieẽdũ thesaurũ: lz nõ opereꝫ ad hoc inquãtũ est sepulchrũ fodiens: sed iquãtũ fodit in loco thesauri sicut ẽt diẽs ẽt intẽderet fodẽ sepulchrũ nõ fodere: vñ pz q; pp aliqd fodit ⁊ nõ vane fodit: ⁊ sic fodiẽti inuenire thesaurũ accidit: ⁊ iõ dicit̃ p accñs euenire: id aũt qõ est frequẽter reducit̃ ad sp iquãtũ reducẽdo mãm sp ifluit eẽ diuinũ p gnõnẽ ⁊ corruptionẽ: eẽ. n. diuinũ ifluit motoꝛ: sz mot⁹ icorruptus ꝑparat mãm: q̃uis aũt itellus diuinus vno mõ se hẽat: ⁊ ĩmãliter ⁊ itẽpoꝛalꝛ ⁊ simplꝛ ⁊ imobilꝛ: tm̃ mã eoꝛ; que fiunt frequenter pcipit bonitates suas multiplꝛ ⁊ mãlꝛ ⁊ tpalꝛ ⁊ cõposite ⁊ mobilꝛ: ⁊ hoc est iõ: q; itellus diuin⁹ nõ tollit possibilitatẽ a mã: ⁊ iõ lz in ipso oia sint imobilꝛ tm̃ in mã fiunt ꝓtingẽter. ⁊ hui⁹ exẽplũ est in aia que sicut ars est in semie: in q̃ sũt oia q̃ fiũt in mã mẽbroꝛ; vnite ⁊ simplꝛ ⁊ imãlꝛ ⁊ imobilꝛ ⁊ in oppositis modis fiunt in mã mẽbroꝛ;. ¶ Et sic pz q; iniuste Auer. ꝛẽprehendit eos q; dñt oia ꝓcedẽ ab itellu actiuo sicut a tabula iscripta formis oiuz: q̃q; exẽplũ de tabula nõ satis ꝗueniẽs sit actiuo itellectui: sed de poli itellectu posset hẽ aliqd ꝗueniẽtie: sicut nos tã in libro 3° de aia q̃q; in libro de itellectu ⁊ itelligibili oñdim⁹. ¶ Uerissime ãt scim⁹ q; ois forma que est in pria mã in potẽtia est. ¶ Scõz rõnẽ in itellectu cãe punie: ⁊ iõ a Plone dict⁹ est esse mundus archetipp⁹. Scim⁹ ẽt q; itellus diuin⁹ cãndo z'' effectũ stat in vltimo cãto. nec dubitam⁹ qn oẽ qõ est in aliq̃ sit in ipo ꝑm ptãtẽ ei⁹ in quo est. ⁊ iõ que in itellectu prio sunt sim plꝛ ⁊ imãlꝛ ⁊ intpalꝛ ⁊ imobilꝛ ⁊ vno mõ oib⁹ ꝗ; ijs disponibus sũt in mã: pp qõ nõ seq̃t̃ q; si itellus prim⁹ sit hmõi imobilꝛ ⁊ certe q; ista eueniãt imobilꝛ ⁊ certitudinalꝛ: q; itellus diuin⁹ nõ tollit a mã nec a causis scõis dispositiões suas p prias: ⁊ qñ res eueniũt tũc sũt in causis medijs ⁊ in mã ⁊ ꝑ ptãtes illoꝛ; eueniũt ⁊ nõ ꝑm ptãtẽ prime cãe. Sic igit̃ pz q; oia reducunt̃ per anagogen ad cãm primã: ⁊ cũ casus ⁊ forma ⁊ accidẽs de quo loqmur verissime est in reb⁹. nõ autẽ ad cãm accñtalẽ reduci pñt oia: eo q; añ qõlz per accidẽs est id qõ est per se: nec pñt reduci ad id qõ est frequẽter cũ hoc idigeat cã pp hoc qõ est in potẽtia: ⁊ oẽ qõ est in potẽtia indiget eo q; est in actu per qõ educit̃ de potẽtia. Opz igit̃ q; reducant̃ oia ad id qõ est semper ⁊ vbiq;. vno mõ ⁊ simpler act⁹ ers: q; agẽdo per sciam itellus largit̃ formã ⁊ motu corporis icorruptibilis ꝓtinue aduebit mãm suscipiẽtẽ. ⁊ iõ mot⁹ talis dicẽ eẽ tanq̃ vita q̃dã erũtib⁹ oib⁹. ¶ Est aũt non ꝑtereũdũ q; cũ accñs de q̃ loqmur ꝑm eẽ sit accipiẽdũ sicut iã añ dirim⁹: nõ cadit in aliq̃ gñe vno: sicut pz i oib⁹ exẽplis ꝑinductis: q; sortẽ eẽ albũ vel musicũ eẽ albũ vel innẽtuz ex fossura esse thesaurũ ⁊ hui⁹ alia oia sunt in multis gñib⁹: ⁊ hoc ꝓtingit pp nãe sue in determinabilitatẽ qñ ꝑm eẽ accipit̃. ⁊ iõ ꝓtingit ẽt q; ad cãm vnã reduci non põt hmõi accidẽs. Hec igit̃ ⁊ tãta de accñte per accñs dicta sunt a nobis.

Intellus diuinus nõ tollit politatẽ a materia.

Mota ꝗ Auer roẽ. 7. cõmẽ. hui⁹ sexti.

¶ Incipit tractatus tertius sexti libri metaphysice qui est de vero ⁊ falso.

¶ Cap̃. p''. In quo ostendit̃ q; verũ ⁊ falsum sunt in anima primo: ⁊ sunt ens anime potius q̃q; ens ratum extra aiam.

Retermittã ergo nũc de accñte ꝑm accñs. satis. n. sufficiẽter ꝑtermiatũ est de ipo: sz ꝓsiderabim⁹ nũc id qõ est vex cui⁹ oppositũ est q̃ñ flm. hoc. n. ens est de cõpõne ⁊ diuisiõe q̃ in spẽb⁹ rex facit aia ⁊ itellus: accidit aũt naturis rex in itellectu eẽ sicut dirim⁹ in añbabitis vbi locuti sum⁹ de vlt: totalꝛ aũt siue vlꝛ id qõ sic verũ vel flm est est circa pticipationẽ ꝗdictiõis. sicut. n. in 3° de aia li. determinatũ est: itelligẽtia. n. est idiuisibiliũ i qb⁹ nõ ẽ vex vel flm. In qb⁹ ãt vex q̃ flm est: iã cõpõ q̃dã itellectuũ est. prio. n. cõponẽs ⁊ diuidẽs iter accepta est itellus: vel aia apẽhẽsiua p phantasiã ⁊ ertimationez: ⁊ qõ cõponit ⁊ didit sẽ cõponit ⁊ didit ita enũtiat ⁊ iterꝑtat̃ in voce. ¶ Et iõ voces eaꝛ; passionũ q̃ sũt in aia sũt note: ⁊ iõ vex ⁊ flm q̃ sũt in enũtiatiõe sũt signa vitatis ⁊ falsitatis q̃ sẽ in aia. pp qõ dicẽ q; vitas est adeq̃tio rex ⁊ itellectuũ: ⁊ q; voces ẽt sũt signa rerũ: iõ iterũ in eo q; res est vel non est oio vã vel falsa est: totum vo hoc ens est circa ꝗdictiõis ꝑtitionẽ. ꝗdictio aũt est oppõ. ppõnũ cui⁹ nõ est mediũ ꝑm se: vlꝛ. n. ois affirmatio in cõpõne est: negatio aũt in distõne siue disione: falsuz aũt hui⁹ entis est pticipatio oppõnis ꝗdictorie. Et er hijs pz q; vex hoc i cõpõne ẽ: quã cõpõnẽ nõ facit nisi itellus: q; res ipe sine cõplexione sũt: ⁊ q̃lz ipaꝛ; nõ est nisi vna. Et cum ꝑdicat̃ aliqd de aliq̃ siue sit eẽntialis ꝑdicatio siue accñtalis quo ad cõpõnẽ ipaz nihil differt: q; vtraq; cõpõ est: ⁊ eq̃lꝛ vna sicut alia: ⁊ si oẽ qõ scit̃ per sua pricipia sciat̃. Cũ talis cõpõ ꝑn⁹ efficiens

Solutio.

T r. cõ. 8.

26. ter.

beat intellectū: ⁊ subm primū: ꝑstat q̃ nō terminat ens talis cōpositionis nisi p intellectū cōponētē ⁊ diuidētē ⁊ per intellectū in effectu q est subm ipsi⁹: adhuc aūt sicut pz ex hijs que de vlis nā supra dixim⁹ ꝓdicata enūtiationū ⁊ subta cōponunt ⁊ diuidunt ꝓut sūt in lumine intellus: sicut sunt in foꝛa pria: ⁊ finis est aliq̃ mō forma eadē in q̃ intellus inuenit seipz: ⁊ tūc est adept⁹ seipm: ⁊ tūc oia hmōi entis pn̄ⁿ sunt in intellectu nec p alia entitatis sue pn̄ⁿ pōt determinari: qꝛ ea que cōponunt oia aliā penit⁹ hūt entitatē: ⁊ sicut dixim⁹ in antehabitis nō debēt inqri de reb⁹ alia pn̄ⁿ q̃ que sunt sibi ꝓpria: qꝛ sapiētis est vt in prio hui⁹ sapie libro dixim⁹ oia sicut decet scire: ⁊ hoc est iquātū exposulat vniuscuiusq; nā: ⁊ par ptātū est in geometricis ꝓbabilr ⁊ experimentis ⁊ in rethoricis disciplinabilr psuadē. ⁊ lō phus ōtermiat de vero sicut ipz se hz. ⁊ hoc sufficit: nec est plus reqrēdū. ¶ Ampli⁹ falsum lz nihil sit in re tñ est ens apud intellectū nec determinat nisi p eadē pn̄ⁿ que sunt pn̄ⁿ veri qꝛ diuidēs est intellus ⁊ idē subiicit eidē. ¶ Et que diuidunt diuidunt: ꝓut sunt in lumie intellus ⁊ ad finē adipiscēdi seipm in hijs. ⁊ hoc subtiliter a nobis ꝓbatū est in 2° libro de intellectu ⁊ intelligibili. Talis igit determinatio est enti qō est verū ⁊ enti qō est falsuz ꝓpria: nec per aliā valet determinari ēnti alitas ipsius: qꝛ tñ ea que facit intellus referunt ad rē: eo q̃ sunt pn̄ⁿ eadē rei ⁊ veri qō est in aia: q̃ huis nō sint eodē mō accepta. lō verū respectū quēdā dicit ⁊ depēdētiā ad rē extra: sed tñ esse veri nō est nisi in aia: quō aūt accidit intellectui simul intelligē res in cōpōne existes siue ēt in oppōne aut separatiz: sicut sunt ea que sunt sine cōplexione vel oppōne alius fmo hz determinare: qꝛ hoc spectat ad sciam tertij libri de aia: vbi locuti sum⁹ q̃ intelligētia idiuisibilū est in hijs in qbus nō est verū vel falsum: vbi aūt verū ⁊ falsuz est inde cōpositio q̃dā intellectuū est ⁊ icōplexa nō collata adinuicē sicut dixit Empedo. sunt sicut multoꝛ capita germanoꝛ sine cervice que postea lite ⁊ amicitia cōplexa ⁊ cōposita vel diuisa sūt per intellectū purū ⁊ imirtū sicut dixit Anaxa. lō qñ cōponit germana est cōpō va: ⁊ qñ diuidit litigātia va ē diuisio: ⁊ si cōponit litigātia ⁊ diuidit germana sunt cōpō ⁊ diuisio falsa. Sic igit cū ea que cōponunt in lumine sint intellus ⁊ cōponēs sit ipse intellus ⁊ subm sit intellus ⁊ finis sit intellus adeptio: ꝑstat q̃ iterū prio nō est nisi in intellectu. ¶ Cū aūt opposita cōponit nō sunt opposita nisi in mā extra aiam. ostendim⁹. n. in hijs que de aia ⁊ intellectu ⁊ intelligibili disputata sunt q̃ forme rerū per hoc hūt eē in aia q̃ sunt lumē qō dā intelligētie agētis: ⁊ fm q̃ sunt tale lumē non hūt oppositū: sicut ēt in scia de sensu ⁊ sensato dixim⁹: q̃ colores fm esse spūale qō hūt i pspicuo nō hūt oppositū ⁊ in q̃lz vno pūcto medij pspicui pūt ineē fm esse spūale: albedo ⁊ nigredo: qꝛ alr p idē spatiū vndiq; nō viderent albū ⁊ nigrū ab eregione q̃ se aspicētib⁹. ⁊ fm Democritū q̃ dixit lumē coꝛp⁹ esse subtile qō est deflur⁹ ꝓtinu⁹ lumiosi coꝛpis in pspicuū puū ⁊ determinatū est hui⁹ exēplū: q̃ cū radij diuersoꝛ luminariū solis ⁊ Jouis ⁊ alioꝛ defluāt in medio in oppositis vtutib⁹: tñ sil sunt in q̃lz pūcto pspicui icōfusi: ⁊ ipermirti pp eē spūale qō hūt: sic igit sil ⁊ separatiz cōplectēdo ⁊ sine cōplexione plura ⁊ opposita accipit intellect⁹. ¶ Dico aūt siml ⁊ separatim q̃ti acceptio sua nō sit deide: ita q̃ sit vni⁹ prio ⁊ alterius postea: sed plura cōplexa sunt vnū qd cōpositū p intellectū: ⁊ vntēte cōpōne fiunt vnū: falsum. n. ⁊ verꝛ nō sunt in rebus sicut bonū ⁊ malū. Ostēdim⁹. n. in fine primi pbicoꝛ q̃ prima principia entis mobilis sūt bonū ⁊ malū: qꝛ forma est sicut diuinū ⁊ bonū ⁊ optimū in qō est māe appetitus: prima tio aūt nō machinat nisi ad maleficiū ab aliquo ꝓcedēte in intellectu. ⁊ cū hoc sint entis principia oꝛz ipa eē in reb⁹: verū aūt ⁊ falsum nō sunt nisi in mēte falsum aūt plus est in mente q̃ verꝛ: qꝛ falso in re extra nihil cōrñdet pp qō relatuz ad rē est nō ens. vero aūt aliqd cōrñdet per modū cāe sicut supra dixim⁹. ⁊ hec dicim⁹ de vero ⁊ falso que sūt cōpōnis ⁊ diuisionis. Circa simplicia. n. hoc est incōplexa ⁊ circa qd est qō dicit diffinitio est verū: sicut in. 5. li. hui⁹ sapie supra distirim⁹ q̃ nō est in mēte: sz in re ipa extra mētē accepta. Ens q̃ verꝛ ⁊ falsum sunt separata a reb⁹ ⁊ sunt in aia: ⁊ supra qdē vbi dixim⁹ de vlis dixim⁹ q̃dā de hmōi separatis: cū subtilitate antē oia q̃cūq; speculari oꝛz de hmōi ente separato: ⁊ circa nō ens separatū q̃ tali enti opponit posterius erit perscrutandum infra in libris huius sapientie. 12. ⁊. 13. vbi omnes diuersitates opinionum circa tale ens existentiū inducemus ⁊ quid veritatis habeant ostendemus.

Sntia phi in p thi. cap. 2.

Tex. cō. 26. et infra.

Nō q̃re foꝛe rerꝛ ꝓut sūt in aia nō hūt cōtrarium.

Quō intellus intelligat plura simul.

Bonū ⁊ malū sūt pn̄ⁿ entis mobilis.

Falsuz plus ē i mēte q̃ verꝛ. qꝛ i re nihil sibi cōrñdet.

¶ Cap. 2°. In quo ostēditur q̃ huiusmodi ens est relinquēdum sicut ⁊ ens per accidēs eo q̃ nō est in aliquo genere entium nec aliter q̃ mō dictū est pōt determinari.

Tex. cō. 8.

Quoniā aūt sicut iā pz cōplexio hui⁹ qō determinat verū ⁊ diuisio est in mēte ⁊ nō in rebus extra manifestū est. q̃ hoc q̃ ita est ens hz diuersaz entitatē ab alijs q̃ ꝓprie ens sūt extra aiaz hūtia eē: aliquis. n. in tali ente mēte copulat aut diuidit id qō est qd cū aliq̃ aut q̃lē qd aut q̃titatē aut aliud ꝓdicamētū cū aliquo si qō tñ aliud ab hijs vere ꝓdicamētū inueniat eo q̃ oia alia poti⁹ sunt cōpositiones ⁊ respect⁹ entis q̃ entia q̃dā: sz tñ hoc nō est ad ꝓpositū. Sed hoc ꝑstat cū mēs copulet ea que vel sunt in vno ⁊ eodē ꝓdicamēto sine ea que sūt in diuersis ipsa cōpositio ⁊ diuisio nō est in aliq̃ ꝓdicamēto. Si. n. cōponit vel diuidit ea q̃ sūt in vno ⁊ eodē gñe cōpō ⁊ diuisio nō sūt in eodē gñe qꝛ oia que sūt in gñe sunt aut gñia aut spēs aut idiuidua aut pn̄ⁿ coꝛ que sunt in gñe sicut potētia ⁊ act⁹. ¶ Cū aūt cōponit ⁊ diuidit ea que sunt in diuersis gñib⁹ tūc magis est clarū q̃ cōpositio ⁊ diuisio nō sunt in gñe. Sed singulū incōplexoꝛ ē in aliq̃ gñe entis: igit cū q̃runt entis gñia ⁊ ptes ptermittēdū est accidēs p accīs sicut supra dixim⁹ q̃ nō est in aliq̃ gñe entis: ⁊ est ptermittēduz ēt verꝛ qō est sicut ens: qꝛ sicut iā ostēdim⁹ illud ēt qō nō est in aliq̃ gñe entis ⁊ accidētis qdē cā est idefinita ⁊ incerta sicut ostēdimus superius: hui⁹ aūt veri. vz. cā est mētis aliq̃ passio: ⁊ vtraq; ista cārū est circa genus entis q̃ reliquū est ⁊ extraneū ab eo q̃ est vere ens in aliq̃ gñe entis determinato existēs. Et lō neutruz istoꝛ entiū ostēdit aliqd determinatū extra in reb⁹ ratā entitatē habētib⁹: neutrū. n. boꝛ aliq̃ vnā entis nāz: ptermittant igit ista entia pscrutāda eni sunt principia ⁊ cāe illi⁹ entis q̃ vere est ens iquātū ē ens. hoc. n. est in gñe aliq̃ entis. ¶ Dalā aūt est ex hijs que sunt determiata in qnto libro vbi distinximus quot modis vnumquodq; dicitur q̃ ens ipm q̃ vere est multipliciter dicitur.

¶ Incipit prime philosophie liber septimus qui est de substantia prout ipsa est rei quidtas ⁊ totum esse. Cuius primus tractat⁹ est de principalitate substantie.

¶ Cap. 1°. Et est digressio declarās que est itētio ⁊ que sūt ipsi⁹ sube acceptiones: ⁊ qualr accīs est substātie modus.

Idē Cōmētatoꝛ in ꝓlogo paruo istius septimi.

Iactum est q̃ perscrutāde sūt entis cāe ⁊ pn̄ⁿ qō est vē ens iquātū est ens ⁊ verā dicit nāz entis. hec est aūt suba pp qō ō suba pscrutari oꝛ fz pn̄ⁿ ipsi⁹ ⁊ diuersitatē: ē āt suba ꝓcepta cū mā ⁊ separata. ⁊ ea qdē q̃ ꝓcepta est cū mā q̃ ad nos notioꝛ est. ⁊ lō pri⁹ de ipsa ⁊ post modū aūt de separata dōm est. ¶ Ampli⁹ ꝓceptā cū mā subam triplr determinari oꝛz fm pn̄ⁿ. vz. ⁊ fm eritū ipsi⁹ adeē. ⁊ hoc ē p potētiā ⁊ actū ⁊ fm q̃ ineē ꝓstituta ꝓsiderat. ⁊ hoc vt vnū ⁊ multū. Sic. n. ꝓseqt eā vnū eē vel multa. ⁊ ea que cānt ab vno ⁊ multo: sicut nos in sequētib⁹ ostēdem⁹. ¶ Ampli⁹ principia substātie sunt mā ⁊ forma ⁊ ꝓcipue forma pn̄ⁿ est substātie. ⁊ hāc duplr determinari oꝛz vno qdē mō fm q̃ ipa est esse totū substātie prie ⁊ qdditas ipsi⁹ q̃ signat per diffōnē. ⁊ hoc mō oꝛz nos pscrutari de substāti a in hoc septimo hui⁹ prie phie libro. Alio aūt mō pscrutāda est ꝓut ipa est forma q̃dā ⁊ nā fm se ꝓsiderata diuersa a mā q̃ est altera ps cōpositi sicut aia est forma hois nō ꝓdicata de ipo: ⁊ hoc mō large loquēdo a qbusdā ēt vocat qdditas: lz ꝓpie: ⁊ hoc mō ꝓsiderabim⁹ de forma in sequēti libro qui octauus erit hui⁹ prime phie liber. ¶ Cōsiderātes igit de principio substātie q̃ est totū esse ⁊ qdditas ipsius ꝓdicata de ipsa dixim⁹ primo quēdā qb⁹ ab ente q̃ est accidēs distinguit. primo q̃dez q̃ ipsa vt qdditas prime substātie ꝓsiderata adhuc duplicē hz ꝓsiderationē. Dixim⁹ enī in ꝓhabitis vbi de vlis nā locuti sumus q̃ vnuālis nā est ipa nā rei simpler accepta

Mō q̃uo diuersimode ō suba q̃ ē foꝛa ꝓsiderat i hoc loco ⁊ in octauo sequenti.

Foꝛa vt qdditas prie sube cōsiderata: duplr cōsiderari pōt.

que est notio eius cuius nã est hec igit si in ipsa sui simplicitate considerẽt ipsa nã est quã explicat p se diffinitio. ⁊ hoc mõ p se referr̃ ad ipaz diffinitio ⁊ ea q̃ p se conueniũt ipsi ⁊ hec nõ referunt ad pmã substãtiã nisi p accñs q̃ ipa nã est eẽ prime substãtie substãtiale: ⁊ sic ipa est nã vnica simplr. ¶ Alio ãt mõ considerat pm accñtia ꝓnctia ipam ⁊ pcipue pm hoc accñs qõ est ipaz eẽ primã cõicabile ⁊ cõicatione multiplicabile in mlta quoꝝ oiuz ipa est eẽ substãtiale ⁊ sic efficit pdicabilis de multis ⁊ cõicata efficit cã accñtis in hijs in gb⁹ ẽ. ¶ Et hoc mõ ẽt ipm accñs duplr accipit pm sui nãz: pot.n. accñs accipi sic q dicat aliqd sube sub eẽ tali q cadit in gñe accidẽtis pot ẽt dici accñs ipm esse talis sube: ⁊ hui⁹ qdẽ erẽplũ est expssius in colore. Si.n. diffiniat color eẽ extremitas pspicui in corpe terminato cũ extremitas pspicui sit suba cõstat q color dicit subam sub eẽ accñtali qõ est imutatiũ visus eẽ. Si iterũ dicat q color est motiuũ visus pm actũ lucidi: lucide in actu lumis iterũ est sba q̃dã: qz lucidũ in actu lumis est pspicuũ illuminatũ: ⁊ hec est suba: ⁊ sic iterũ dicit color subam q̃dã sub tali eẽ qõ est visus motiuũ: ⁊ color q̃dẽ i nãz cadit accñtis ab eẽ illo sub quo suba talis accipit: ⁊ si ipa saba substrahat nihil penit⁹ remanet neqz in re nec in itellectu de nã accñtis. ⁊ iõ pricipia sube sunt pricipia accidẽtis: ⁊ hoc mõ est accñs ordinabile in gñe ⁊ determinat in nouẽ gñib⁹ entis. Si aũt color nõ dicat nisi ipm esse talis sube nõ cointellecta suba erit color ens deficiẽs nõ intelligibile: qz nõ est motiuus visus nisi pm actũ lucidi: q si in colore nõ itelligat nõ pot capi ab itellectu qd sit color: ⁊ erit res que i nullo gñe locari pot. Et ex hijs que iã dixim⁹ duo itelligunt vnũ qõ per accñs vere nõ est nisi modus sube: aliud aũt q si accipiat accñs sine substãtia tali cui⁹ ipz est modus nõ erit aliq̃ dria entis opposita substãtie per cui⁹ diuisionẽ locari possit in gñe hoc vel illo. Sicut aũt nos dixim⁹ q color hoc mõ est substãtie modus. ita ẽt calor est sube modus dissolute ⁊ rarificate extra se pulse per motũ corpis ꝓtinuũ sup subam dissolutã factum: per hoc.n. hz calor dissoluere ⁊ mouere a cẽtro ⁊ ꝓgregare ⁊ oia hmõi facere que attribuũtur calori. Si aũt dicat calor esse talis sube eẽ nõ cointellecta suba nõ erit calor res aliq̃ ordinabilis in aliquo gñe vel cõprehẽsibilis per rõnẽ: idẽ aũt est de frigore q nõ est modus nisi substãtie cõstantis in se ipsa nõ dissolute pp hoc q distat a corpore incorruptibili dissoluẽte. ⁊ sicr est de q̃litatibus passiuis que sunt humidũ ⁊ siccũ. Humidũ.n. est modus substãtie subtilitate refluẽtis super seipsam in aq̃ ⁊ est modus substãtie fluẽtis ad aliud pp spiritualitatẽ i aere: ⁊ hoc pz ex ipsis diffinitionib⁹. Siccũ aũt terminatũ apud se nec refluẽs sup seipm nec ad aliqd: ⁊ hoc planuz est videre in oibus nec vnq̃ pot pleno intellectu itelligi accidens nisi finitũ itelligat per esse substãtie cui⁹ ipm est modus: ⁊ sicut dixim⁹ de accidẽte qõ est in gñe q̃litatis est ẽt verũ de q̃titate. ¶ Si.n. accipiat ꝓtinuũ cui⁹ ptes ad vnũ cõem terminũ copulant ꝓstat q hoc dicit eẽ ei⁹ qõ hz partes per se nõ aũt hz partes per se nisi mã corpis: ꝓtinuũ igit dicit substãtiã sub hui⁹ copulationis esse: ⁊ ipsa ꝓtinuitas est esse talis substãtie quã si subtrahã per intellectũ remanet itellect⁹ accidẽtis ifinitus: ⁊ nõ reducibilis ad genus aliqõ entis. In ceteris aũt pdicamẽtis entiũ que remanẽt hic liquido pz: cũ ipsa nõ sint nisi quedã substãtie cõparationes que sine cõparatis nullo mõ est intelligere. Hijs igit sic acceptis facile est de principalitate substãtie ad alia entia determinare.

Aliõ pn⁹ sbe sint pn⁹ accñtis vide. 12. meta. cõmen. 22. ab Auerroi.

Nõ pot accñs pleno intellu itelligi nisi finitũ intelligat p esse sube.

¶ Capꝗ. z'''. Qz substantia que est principium substantie prime prima est oium entium.

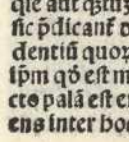

Tex. cõ. pmi.

Nas eni dicit multipliciter sicut prius in 5° libro supra dixim⁹ vbi determinauim⁹ quotiens pm analogiã vnũqõq dicit. Signat.n. ens aliqñ qd est siue qdditatẽ designatã p eẽ subale sube prime: aliqñ eniz signat hoc aliqd q̃ pprie ⁊ pncipalr ⁊ marie suba dr. ¶ Aliqñ ãt ens signat q q̃le aut q̃tuz est: aut signat singula alioꝝ pm gñia entis que sic pdicant determinatas nãs designãtia in generib⁹ accidentiũ quoꝝ qõlz dicit aliqd subeẽ sube tali vel tali vel eẽ ipm qõ est modus qdã sube. Tot modis aũt ente per se dicto palã est ex hijs que pinducta sunt q̃t primũ ⁊ principale ens inter hoc est illud qõ signat subam ⁊ hoc pm primũ modũ acceptionis sube: qz ipa nã sube sic simpler in se accepta que designat ipsa diffinitiõe est pricipiũ sube prie: ⁊ lz substantia pria principalior sit q̃ seõa substãtia que pp hoc secũda vocat: qz posterior est ⁊ depẽdet a prima pm esse eo q destructis primis ipse est aliquid alioꝝ remanere: vle aũt aut nihil est aut posteri⁹: tñ ipa nã pdicto mõ accepta prior est q̃ substãtia pria que est idiuiduũ cõpositũ designatuz in gñe substãtie sicut pricipiũ pri⁹ est pricipiato: vle.n. est cõe. ⁊ cũ oẽ cõe a singulari ꝓcedat sicut ⁊ ipa cõitas ꝓcedit a singulari. vt ex ipsa diffinitiõe cõis pz: cũ dicit cõe eẽ qõ ꝓtingit plurib⁹ opz necessario q hoc mõ dcñi vle siue z''' sit posterius pria singulari designato. Qõ aũt nã ipa simpler que est principiũ prie substãtie designate sit primũ ens iter tres modos entis dictos: sic pbat. qz qñ querimus qõne nõ designãte nãm substãtie sz designante aliqd circa subam qõ est modus ei⁹: sicut est q̃litas modus ei⁹ vt cũ dicim⁹ hoc mõ querẽtes q̃le qd est hoc. ¶ Respõsio nõ certificat nisi q̃litatẽ: dicim⁹.n. qz est bonũ vel malũ que sunt q̃litates: sed nõ certificam⁹ q̃titatẽ ipsius vt dicam⁹ qz est tricubitũ: nec reddimus subam ei⁹ vt dicam⁹ hoiez eẽ vel deũ. Qñ aũt q̃rimus de nã ipa sube dicẽtes qd est hoc: nec rñdem⁹ de q̃titate vt dicam⁹ eẽ tricubitũ: nec de q̃litate vt dicam⁹ albũ vel nigr. Sz rñdem⁹ hoc de q̃ q̃rit hoiez eẽ vel deũ vel aliqd tale: cõstat aũt q p qd est de nã q̃rim⁹ ⁊ nõ de idiuiduo designato: alia vo entia dñr ⁊ sũt entia qz sẽ eẽntialr entis. In oib⁹.n. hijs q̃ mltiplr dñr ad vnũ hñt id vnũ cãz toti⁹ multiplicitatis. Dico aũt hec eẽ entia q̃ sũt hui⁹ principij ⁊ multiplicitatis nõ sicut afin⁹ est sortis. sic.n. in se simpler acceptũ est primũ in multiplicitate: acceptũ.n. sub eẽ tali vel tali cõstituit modos multiplicis ⁊ ipsi modi sortiunt nomẽ pmuz per hoc q dñt eẽ hoc vel illud sub quo primũ designat. Sic igit ens simplr est suba que est pn⁹ sube designate. Alia vo nomẽ entis accipiũt qz sunt q̃litates ipsius in suba cõposita pricipiate ab ipa suba: ⁊ alia dñr entia qz sẽ hmõi entis q̃titates: ⁊ alia iõ entis hñt nomẽ qz sũt talis entis passiões ⁊ alia aliqd tale dicũt pm distõnẽ generũ entis. ¶ Propter quã cãm etiã dubitauit aliqs antiquoꝝ ⁊ pcipue Melissus vtꝝ vadẽ ⁊ sanare ⁊ sedẽ ⁊ alia talia pcipue q̃ dñt accñs cõparatiõis ita q vnũqõq illoꝝ sit ens aut nõ ens. ⁊ cã dubitatiõis fuit: qz hec nõ sũt entia nisi qz sũt eẽntialr entis: ⁊ iõ subtracto eẽntialr ente nõ vident eẽ entia. Silr aũt eẽ dicebãt in alijs talib⁹ oib⁹ accñtib⁹. nihil.n. hoꝝ est aptũ natuz aliqd finitũ eẽ pm seipm acceptũ: subtracta.n. suba ab ipo p itellectũ neqz aliqõ accñtiũ pole est separi a suba: sz magis hoc verũ ẽ q si aliqd pinductoꝝ est de nuõ entiũ: sic vadẽs aut sedẽs ⁊ sanãs ⁊ pcipue sessio ⁊ sanatio ⁊ ambulatio hoc p certo nõ sortiunt nomẽ entis nec apparẽt entia nisi iõ qõ est aliqd eoꝝ subm determinatũ cui⁹ ista sũt aliqõ eẽ: ⁊ hoc subm est suba pria in q̃ suba que est pn⁹ hui⁹ sube est pn⁹ taliũ q̃ sũt modi esse ipsi⁹. ¶ Silr aũt singula que in tali cathegoria accñtis apparẽt sic accipiũt nomẽ entis: bonũ.n. ⁊ sedẽs ⁊ bonitas ⁊ sessio nõ sine hec entia dñr: palã igit est qz pp substãtiã que primũ ens est ẽt illoꝝ singula sunt entia vocata ⁊ entia. igit substãtia est primũ ens ⁊ substãtia non est aliqd ens pm q dicim⁹ aliqd eẽ qõ est alicuius ⁊ nõ absolute est: substantia.n. hoc mõ nõ est aliqd sed est ens simpliciter ⁊ absolute. ⁊ hoc est q itẽdim⁹ ꝓbare in isto capꝗo.

¶ Capꝗ. z'''. De modis quibus suba est prior alijs accñtib⁹.

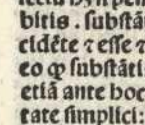

Um aũt multiplr dicat ipm primũ substantia est oium entiũ primũ triplr: notitia. vz. ⁊ rõne ⁊ tpe: ⁊ q oib⁹ hijs modis primũ sit pbat vna rõne. alioꝝ.n. oiuz cathegoreumatũ siue pdicmẽtoꝝ nullũ est separabile pm eẽ aut hz itellectũ a suba: sed suba sola pm eẽ ⁊ itellectũ separata est ab alijs in se ipsa ⁊ itelligit in seipsa. ¶ Dico aũt accñs nõ eẽ separabile nõ pp hoc qdẽ q itellect⁹ nõ possit distinguere inter accidẽs ⁊ substantiã: sed qz accñs nec esse nec intellectũ hz si penitus absoluat a substantia sicut pz ex antehabitis. substãtia aũt cũ nõ depẽdeat pm eẽ ⁊ intellectũ ab accidẽte ⁊ esse ⁊ intellectũ hz separata ab ipso: substãtia.n. in eo q substãtia duratiõe ⁊ tẽpore est ante oẽ accñs: ita q est etiã ante hoc accñs qõ est tps qz de⁹ est añ oia hmõi eternitate simplici: prima aũt substãtia que maxime substat actũ substãdi hz a mã in qua fundatũ est esse substantie prime. ⁊

Tex. cõ. 5.

ḡnis pria substātia nō sit ante accns qōlz tpe: tñ pria mā p quā substātia pria substat est ante qōlz suū accns tpe: ita q ēt est ante hoc accns qō est tps ⁊ locus prime substātie gra mae er q̄ est. Cū aūt dicim⁹ substātia sic eē separatā ab accidente itelligim⁹ q q̄lz substātia pria fm pn'''q sibi substare tribuit est aū qōlz suū accns lz nō sit aū qōlz accns cuiuscū/qz tpis. sic igit pz q substātia est accnte por tpe. est aūt ⁊ ali⁹ modus itelligēdi hoc idē. vt dicat substantia simpler illa nā que est qd ⁊ esse substātie prie que facit primā substātiā esse id qō est: hoc.n. si simpler accipiat sicut in veritate sue essentie est nō ꝓcernit aliq̄s loci vel tpis differētia: ⁊ iō est vbiq ⁊ semp. sed esse vbiq ⁊ semp dicit duplr. Dicit.n. vbiq eē ⁊ semp q eēntialr ⁊ presentialr est in oi loco ⁊ in oi tpe in se ambiēs oēm locū ⁊ oē tps: ⁊ sic deus dicit eē vbiq ⁊ semp: dicit ēt vbiq ⁊ semp qō dīa loci ⁊ tpis non coartat ad esse hoc ⁊ nūc: ⁊ hoc mō forme que sūt qd existētiū qñ in nā fmplici accipiunt sunt vbiq ⁊ semp. ⁊ hoc mō sunt ista aū tps ⁊ locū ⁊ locus ⁊ tps accidūt ipsis qñ sunt esse rerū existētiū: ⁊ qr sic accepta sūt aū tps ⁊ locū sunt ꝓter aū qōlz accns: ⁊ iste est verior itellectus q̄ prior. ¶ Amplius hmōi suba est ēt prima rōne: qr sicut pz per antedicta esse accidētis diffinir per genus ⁊ dīaz entis nō pōt nisi cū suba. lz substātie rō nihil in se hz extraneū: ⁊ iō necesse est q substātie rō insit in vniuscuiuscūq accntis rōne ⁊ nō quertit hoc q in rōne substātie necesse sit rōnē accntis ineē. ¶ Ampli⁹ ēt notitia pcedit substātia oē accns: qr tūc putam⁹ nos marime scire oia singula fm sui esse nām qñ cognoscimus qd est singulū eor sicut qd est hō aut qd est ignis. Magis.n. cognoscim⁹ per qd q̄ per notitiā accidētaliū rei: sicut si cognoscam⁹ q̄le aut quātū aut vbi aut qñ est ipsa res quā querimus nosse. hoc aūt palā est: qr ēt in ipsis accidētib⁹ in qb⁹ hoc minus videt q̄ in substātia magis cognoscimus ea per qdditates suas qbus ipsa sunt hoc q sunt singula q̄ qñ tpm qōquidest cognoscimus per accidētalia: sicut per q̄le aut quātū ⁊ hmōi. Multo igit digni⁹ est hoc in substātia que ꝓpriā hz diffinitionē: cū accidēs nō hēat ꝓpriā diffinitionē: eo q in diffinitione sua recipit substātie diffinitio fm q est cā ⁊ subm accidentiū: sicut in phabitis determiatū est. Cū igit qd est accidentiū nō sit sine qdditate substātie: pz q substātia sit pricipiū cognitiōis qd est ⁊ pp qd est: est ante accidētiū cognitionē: ⁊ si dirimus in principio de aia q accidentia ꝓferunt multū ad cognitionē qōquidest: hoc dictū intelligenduz est de scia qa: ⁊ nō de scia qd ⁊ pp qd. mālfestū igit est q triplr substantia prior est accidentibus tēpore rōne notitia.

¶ Cap. 4'''. Qualiter qō de quidditate substantie sensibilis conducit ad notitiā prime cause. ⁊ iō ab oibus querit qualiter ⁊ diuersimode ponat fm opiniones antiquor.

Ex. cō. 5.

Exquo igit qdditas substātie prie dictis modis pn'''est ois entis: dignū est q̄rere de ipsa. Inqsitio.n. de ipsa ꝑducit ad notitiā cāe prie fm q ipsa est pria forma: ⁊ vltim⁹ finis: ⁊ hee sūt cāe que pncipalr ignrūt in hac pria phia: qdditas.n. sube prie que est idiuiduū designatū in gne sube in hoc differt ab accnte q accns qdē nō ē fm sui nāz eēntia aliq̄ fm se accepta q̄ facit eē aliqd: lz potl⁹ est eē qōdā sube: ꝓstitutū a suba pp qō suba recipit in ei⁹ diffinitiōe: ⁊ sic bene dicit Auer. oē qō ꝓstituit aliqd ineē est diffinitū ipsi⁹ pp qō accntis eēntia nulla est, fm se accepta: ⁊ si dicat aliqñ eēntia erit eēntia ab eē driuata ocā ⁊ nō erit eēntia cui⁹ act⁹ sit eē: lz forma substātialis ⁊ qdditas est eēntia fm se nō ab eē deriuata: lz potl⁹ cui⁹ act⁹ est eē fm subam. ⁊ iō nō accipit vt mālis tñ: qr eē māle accidit ei p hoc q qdē est in mā lz accipit ēt fm se ⁊ sic hz eē imāle ⁊ simpler. Et si q̄rit origo hui⁹ eē q forma hz se accepta sic hz: nō pōt ad aliqd referri. nisi q hz hoc iquātū est radi⁹ qdā ⁊ lumē prime forme q̄ est itellus diuin⁹. adhuc aūt forma sualis per eē māle nō est itelligibilis lz p seipaz ⁊ nō p aliud sicut accns. Cū igit sit itelligibilis p seipaz opz q hoc hēat iquātū immitū est ei lumē itellus pmi a quo erijt: ⁊ sic iterū qdditas rei sensibilis ꝑducit ad notitiā cāe pme koīalis. ¶ Hijs igt de causis ipsa est q olim ⁊ nūc ⁊ semp q̄stuz est ⁊ q̄rit ⁊ inqrit qr oīs boies nā scire desiderāt hoc mō dictā formā pmaz q̄ est fons formar ⁊ vltimū finē: q sicut i duce exercit⁹ vniuersor q̄ sunt est in motore pmo. ⁊ iō sp ab antiqs de ipsa qdditate sube indiuidue designate qd ipsa sit ens hoc q̄ suba sit qdditas ipsor sensibiliū pp qō ēt nos opz pn'''inqsitiōis facere de ipsa: lz.n. in phico anditu inqsitum⁹ de sube sensibilis pncipijs hic nō fecim⁹ nisi fm qō est ipa mobilis. Cum aūt dicim⁹ suba mobilis duo dicim⁹ q. vz. suba est ⁊ q mobilis est: ⁊ cū sciunt pricipia ei⁹ iquātū est mobilis nō sciunt pricipia sube iquātū est suba. Cōsiderabim⁹ igit hec pricipia ei⁹ sensibilis inquātū est substātia nō iquātū est sensibilis. hoc.n. ꝓpriū est huic prie phie. ¶ Cōuenientissime aūt faciem⁹ hoc si antiquor dicta ꝓsiderabim⁹ prio. ex hijs.n. ḡnis forte nō in toto sint vera inuabimur ad veritatis inqsitionē. ¶ Antiquor aūt primi qdā q entis pn'''in māe spe esse posuerūt qdditatē oīs substātie sensibilis ad hoc retulerūt. Et hor qdā dicebāt hoc qō est sensibiliū qdditas esse vnū sicut ꝓdarmenides ⁊ Melissus. Quidam vo dixerūt illud eē plura mālta. sicut Empedo. ⁊ mlti alij: ⁊ hor q hoc pn'''plura eē dicebāt: qdā ponebāt esse pla ⁊ finita sicut ipse Empedo. ⁊ qdā dicebāt tpm eē ⁊ plura ⁊ ifinita sic Anaxa. qui posuit ifinita hōgenea esse pricipia. Oēs aūt in hoc pueniunt q qdditas rei est ipa mā vel māe cōpositio: ⁊ q nihil aliud est qō dat substātie esse qō est: nisi mā ⁊ qcqd est ꝑter mām est accns. ¶ Et iō nobis marime ⁊ primū ⁊ solum vt ita dicat de sic ente est speculādū qd est q est ipsa qdditas talis substātie. ¶ Dico aūt marime qr hoc marime est ens ⁊ alia entia nō sunt entia nisi qr sunt aliqd ipsi⁹. primū autē qr est principiū oīs entis: soluz vo qr ipsa sola est vere ens. ¶ Diuersitates aūt oppinātiū de hoc est q qbusdā antiqssimis videt q nō sit aliq substātia nisi corpea: eo q substantie que est qdditas manifestissime videt ineē corpib⁹ que sunt per se exntia terminata supficieb⁹ ⁊ locis: ⁊ que sūt terminata supficieb⁹ ⁊ locis marime vident eē per se ⁊ subsistere in seipsis nō ad aliqd aliud depēdētia. ⁊ iō aialia ⁊ plantas ⁊ eor ptes hoc mō substātias esse dicim⁹: ⁊ corpa nālia que sunt elnta vt igne ⁊ aquā ⁊ terrā ⁊ singula taliū ⁊ alia q̄ cūq sūt ptes istor aut que sūt ex hijs que nālia siue elntalia dicim⁹ corpa aut q̄ sunt ex partibus istor: aut ēt ea que sunt ex oib⁹ istis sicut illa que ex oībus elntis sunt cōposita sicut est mundus ⁊ celū: ⁊ ptes celi sic astra ⁊ luna ⁊ sol ⁊ oia hmōi. ¶ Sz pscrutādū ē a nobis vtr hee sole substātie sūt ⁊ qdditates entiū aut alie q̄dā sunt substātie que sūt qdditates substātiar ⁊ nulla pinductar est substātia que est qdditas prime substātie designate. videt.n. qbusdam q nihil hor sit qdditas substātie indiuidue cōposite designate sed potius qdditates sunt termini corporis qui sunt supficies ⁊ linee ⁊ pūctū ⁊ vnitas. hic.n. vident magis eē substātie ⁊ qdditates q̄ corp⁹ ⁊ solidū. ¶ Dico aūt corp⁹ ⁊ solidū qñ fm istos due sunt opiones. vna est dicentiū corp⁹ eē qō mēsurat trib⁹ diměsionib⁹ ⁊ illi dicūt supficiē ⁊ lineā ⁊ punctū eē qdditatē corpis: alij aūt corp⁹ dicūt cōpont ex supficieb⁹ solide quectis ⁊ illi dnt supficiē solā esse corpis qdditatez: ⁊ hor oium rōnes in antecedētib⁹ explicuimus: vnitatē aūt dicebāt iō qr ipsa est q̄ q̄lz res est vna: ⁊ iō est aū pūctum: qr pūctū est vnū ⁊ linea vna est ⁊ supficies est vna: vnitas aūt est cā oīs vni⁹: ⁊ iō ipa est principiū oīs rei pmū sicut in aū habitis sepe dixim⁹. hec aūt opio videt esse pythagoricor. ¶ Ampli⁹ aūt qdā antiquor sunt q ꝑter sensibilia nō opinātur eē aliqd taliū mathematicor. lz oia hec eē in sensibilib⁹ fm eē sicut ipsi quos nūc noiauim⁹ pythagorici: qdā aūt opinant eē plura ꝑter sensibilia q̄ que sunt q̄dā qdditates sensibiliū: ⁊ tñ fm eē nō sunt in sensibilib⁹ sicut ꝓdo q ipas spēs ideales. ⁊ mathematica dicit eē duas substātias: tertiā vo dicit sensibiliū corpor eē substātiā. ⁊ rōnes hui⁹ pōnis superi⁹ sepi⁹ sūt a nobis assignate. ¶ Leucipp⁹ aūt nepos ꝓdonis academic⁹ pbs dixit plres eē substātias q̄s tñ ab vno qō est vnitas ꝓcboat: ⁊ vniuscuiuscq istor dicit eē subaz q̄ē qdditas eor q̄ pncipiant in vnoquoqz ordine pncipiator. Aliā igit oium qdē pmā dixit eē subam siue qdditatē nūcror eo q nūeri pp sepius a nobis iductas rōnes sūt prima pn'' ⁊ prie qdditates oiuz: ⁊ qr nūeri nō sūt pn'' nisi in ꝓsonātia ꝓportiōis musice nālis iō dixit aliā eē substātiā ⁊ qdditatē musar q̄s nouē eē posuit sub q̄r ꝓsonātia oium ꝓstitit qdditas. ⁊ deide post hec posuit ꝓsonātias lumis ⁊ vmbre obtenebrātis lumē itelligētie: ⁊ has dixit eē qdditates aiarū: qr aia rōnalis in vmbra itelligētie ⁊ sensibilis in vmbra

7. met. cō. 4.

Mō q̄r accns pōt dici essentia. ⁊ qūo nō. Mō subsistr vñ sit q soīa substātialis fm se accepta hz eē simpler ⁊ imāle. vide, p hoc cōmētū nonū 7. huius.

Idem cōmē. 12. met. cōmē. pmo. 5. ⁊. 29. ⁊ in cōmē. 5. ⁊ 9. huius.

Mō dīaz iter corp⁹ ⁊ solidū hz antiqs. idē haber Cōmētator hic.

rōnis ⁊ vegetabilis in vmbra sensibilis ab ipso agētis itellectus lumine quidditatū. ⁊ hoc mō ꝓtendit Leucipp⁹ substantias vsq̃ ad hoc corpora sensibilia qꝛ celū ponit in vmbra vegetationis ⁊ elemētū in vmbra celi qdditati ⁊ rursuz mixta corpora ex irradiatione celi sup eīntū dicit accipere sue qdditatis subam. ¶ Quidā posteriorꝫ pboꝫ spēs ⁊ numerū eādē dicūt hēre nām eo q̃ ipa spē res nūerant ⁊ ipas spēs dñt eē eēntias separatas que applicate reb⁹ ꝓferunt eis eē ⁊ distinctionē ⁊ numerū: ⁊ ió spēm ipsaz q̃ res numerant dñt eē rei formalē qdditatē ⁊ id qd̄ bitū siue ꝓsis est sub ipa spe est linea ⁊ supficies que sunt prima ꝑm eos corp⁹ iquātū corp⁹ est elemētātia: ⁊ sic deuenit qdditas vsq̃ ad celi subaz que est qdditas prima corporis nālis ⁊ deide sunt in qdditatib⁹ suis corpa sensibilia actiua ⁊ passiua. Hec igit in sūma sunt que de rerū qdditatib⁹ direruntantiq. ¶ De his q̃ qd bene dcūt sit aut non bene ⁊ que sit suba que qdditas est ⁊ vocat ⁊ vtrū qdditates sint aliqd separate ꝑter sensibiles existētes subas idiuiduas: aut nō sunt aliqd ꝑter eas sz ab eis separate: ⁊ iterū quō sint hui⁹ qdditates que vel sūt separate a sensib⁹ vel nō sunt separate ab eis: ⁊ iterū vtrū in rei veritate sit aliq̃ qdditas sube separate existēs ⁊ pp quā cām ⁊ quō est separata talis qdditas aut si nulla qdditas est separata alicui⁹ sube a sensibili suba. Sed ois qdditas est in sensibilib⁹ subijs pscrutādū est a nobis: qꝛ sicut supradirim⁹ ponim⁹ subam que est qdditas sube prime eē ꝑmū ens qd̄ est qd est: sicut superius illa suba tēpore prior esse est ostensa.

Ex l. cō. 6.

¶ Cap. 5m. A quibus modis multipliciter dicit substantia ⁊ quomodo magis dicatur substantia.

Tex. cō. 7.

Iste oia aūt opz nos distinguere quot modis dicit suba vt videamus que sit prima substātia que principiū est oium entiū. Quantū igit ad ꝓsentē ꝑtinet speculationē notandū q̃ substantia si nō multiplicius dicit q̃tuor modis dicit apud antiquos ⁊ ꝑm veritatē marime. ⁊ eni substātia dicit qd erat eē que est ipsa rei vera diffinitio. ¶ Adhuc aūt illa nā simpler cui accidit vniuſe esse sicut dirimus in antehabitis: ⁊ cui per se ⁊ nō ꝑm accidēs attribuitur diffinitio dicit substātia rei: ⁊ est predicabilis de re ipsa cuius est nā. ¶ Adhuc aūt dicit vniuſe id qd̄ ꝑdicat in qd de re de qua ꝑdicat ⁊ q̃ est subm primū cuius q̃litates sunt differētie. ⁊ hoc est gen⁹. Plato aūt dicit subam primo mō dicrā sicut hoc dcūt esse esse ipaz rei qdditatē. Vniuſe aūt dicit esse primū ideale cāliter ꝑhabēs eēntialia vniuscuiusq̃ rei siue entis. Genus aūt dicit esse essentialr ꝓstitutionem sube ingredētis in qd ꝑdicatū. Fuerūt aūt nōnulli qui qdez subaz sic diuersificauerūt q̃ substātia formalis aut est totū eē aut ps ipsi⁹: ⁊ totū qdē eē est nā que est qdditas: ps aūt dupler est dīa. vz. que est sicut vniuſe que dicit eē subale sicut qd̄ est q̃le qd ⁊ genus qd̄ est subm in qd ꝑdicatū ⁊ in potentia existēs: ⁊ ió ꝓportionatuz mā: oibus aūt ꝑinductis modis suba est per tria diuisa. ¶ Quartū aūt q̃ dicit suba est subm: subm vo est de quo oia alia dcūr ⁊ ipm nō dicit de alio. hoc. n. bz verā subtī rōnē: hec aūt est idiuidua suba designata idiuiduantib⁹ in gñe sube. ¶ Et ꝑm hāc diuisionez mā sub gñe cōprehēdit pp similitudinē potētie: ⁊ qꝛ sicut in ꝑhabitis dirim⁹ genus est forma cōis mām sub potētia ꝓpinqua vel media vel pria designās. Opz igit ꝑmū de hoc determinare qꝛ subm primū marime videt eē suba: subm aūt primū mō quodā dicit esse mā: ab illa. n. bz suba prima q̃ substat. ⁊ ió mā dicit suba. ⁊ alio mō dicit suba forma tripliciter variata sicut diuersificauimus eā per qd erat esse ⁊ vle ⁊ gen⁹: quā qdā in se ꝓsideratazꝫ vocāt essentiā. ⁊ hoc est satis rōnabile. In itellectu āt ꝓsideratā vocāt vle: ⁊ hoc nō est rōnabile: qꝛ sz vle nō nisi in intellectu sit nō tñ ab hoc est vle qd̄ est in intellectu sed potī⁹ ad hoc q̃ est multiplicabile ⁊ coicabile plurib⁹: put aūt altera ps est cōpositi vocāt eaz put est extra mām formās ⁊ act⁹ dicit put est in mā. ⁊ dicit imago put referē ad ꝑmū formās qd̄ est extra māz. ¶ Tertio vo mō dicit substātia cōpositū qd̄ est ex hijs duab⁹ substantijs: ⁊ hoc est idiuiduū designatū in gñe sube. Dico aūt gſa exēpli mām qdē sicut est es formā aūt spālitatis que speciē ꝓfert sicut est figura idoli in ere: ⁊ qd̄ est ex hijs dico sicut est tota cōposita statua in artificiato designata ⁊ pfecta.

Hec igit diuisio trimēbris prior ē quadrimēbrē in se cōprehendit. ¶ Si aūt fiat cōparatio iter ea que dicta sunt videbit per rōnē qdē forma marime suba esse. si. n. spēs est prior q̃z mā: ⁊ est magis ens eo q̃ facit esse mām prior ea existēs: eo q̃ mā ē in potētia: nec de potētia educit ad actū nisi per hoc qd̄ est actus ⁊ spēs: opz tūc q̃ eē sit prior eo cōposito qd̄ est erutrinsq̃: qꝛ qd̄ est prius prior ē est etiā prius posteriore pp eādē rōnē. ps. n. cū ꝓstituat totum prior est toto: ⁊ sic mā prior est cōposito. ¶ Sic igit figuralr siue supficialr ⁊ topice iquātū cōi signo apparere potuit dcūr est qd ē suba: topica aūt ⁊ ex ꝓbabilib⁹ logicis sumpta rō sube est que ꝑm suū nomē videt ꝓuēire ⁊ hoc est q̃ suba est: ió dicta suba qꝛ nō dicit de sbto aliquo qd̄ sibi subsiet ad hoc q̃ accipiat eē in ipso: sz qꝛ ipsa est subm de quo alia oia dñr ꝑdicamēta ⁊ accipiūt esse in ipsa: ⁊ ió nō sunt entia nisi qꝛ sunt aliqd ei⁹ sicut paulo ante dirimus. ¶ Opz aūt nos non solū ita topice de suba determinare: sed ēt per magis essentialia sibi ⁊ per modū demōstrātiōis. nō. n. sufficiēs est ꝑm facultatē prie pbie mō topico de suba determinare eo q̃ iste modus cōis est ⁊ ex ꝓbabilib⁹. ⁊ ió nō manifest⁹ eo q̃ nō est per eēntialia immediata determinās qd est ⁊ pp qd. ¶ Sz anteq̃z hāc subtilitatē determinemus de suba iter ea in que diuisim⁹ substantiā rōnē faciamus cōpositionis vt ex ipsa cōparatione magis appareat que substātia vere sit ipsa prime substātie qdditas: in ipso aūt primo aspectu topice ꝓsiderādo videt q̃ mā sit marime substātia. Si. n. dareē q̃ mā marime non sit suba tūc diffugit a notitia nra qd sit suba. Si. n. rō sube est quā indurim⁹ que oibus alijs substat ⁊ sibi nihil substat in quo sit tūc mā marime suba esse videt. alijs. n. sublatis ꝑ itellectū ab idiuidua suba nihil apparet remanēs ꝑter materiā. oia. n. alia sunt aut passiones siue q̃litates corpoꝫ aut poemata que nos factiones vel opōnes ⁊ actiōes in cōi vocamus aut potētie siue vrtutes opationū ⁊ passionū: lōgitudo vo ⁊ latitudo ⁊ pfunditas que qbusdā sube eē videbantur aliqn̄ q̃titates q̃dā sunt māe ⁊ nō sunt sube: q̃titas. n. nō est suba sed magis illō est suba cui sicut subto hmōi insunt primū: ablata aūt lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ pfundo nihil videt remanere nisi si qd est ipm subm oib⁹ in quo sunt hoc q̃ ab oibus huius que insunt est diffinitū ⁊ determinatū. Sic igit incedentib⁹ per hui⁹ topicā ꝓsideratione necesse est q̃ sola mā videat esse suba pp qd̄ ē moti plurimi antiquoꝫ direruntq̃ oēs forme sūt accītales. ¶ Dico aūt materiā que qdē tales bz ꝓditiones q̃ ꝑm seipsaz nec quātitas nec aliqd aliud dicit qbus ens determinatū diuidit per genera entis. est. n. aliqd de quo sicut de subto ꝑdicant horuz singula: ⁊ opz q̃ illō hēat esse diuersuz ab oib⁹ que ꝑdicant de ipso que sunt in singulis catbegorijs. Alia. n. oia ꝑdicantur de suba pria ⁊ suba pria ⁊ ēt suba scda ꝑdicant de mā: ⁊ ió ipsa est id qd̄ est ꝑm se nō relatū ad aliud aliqd: ipsa. n. nec est qdditas ꝑdicata que est forma substātialis neq̃z est q̃titas neq̃z est aliqd aliud alioꝫ ꝑdicamētoꝫ neq̃z ēt negationes neq̃z priuatiōes hoꝫ: negatiōes. n. hoꝫ ⁊ ꝑdicationes nō ꝓueniunt ei nisi ꝑm accidens illud quo ipsa subijcit motui ⁊ enti q̃ ꝑdicat de ipsa: ꝑm aūt q̃ ꝓsiderat ipa in sua substātialitate solū est ipsa diuersa ab oib⁹ hijs: ⁊ est id qd̄ est in ente ꝑter oēs formas. Ex hijs eni ⁊ huius rōnib⁹ speculantib⁹ accidit mām vel solā vel marime esse substātiaz. ¶ Et sūmatim recolligenda sunt ista q̃tuor que ad hoc inducunt. s. q̃ remanet vltima oib⁹ alijs per intellectū ablatis: ⁊ q̃ ipsa est q̃ substare ⁊ existere facit oia per hoc qd̄ est subm sicut iā antedictū est. Tertiū aūt est q̃ ipsa est diuersum qd ab oibus alijs ex quo oium alioꝫ est inesse suū aut nō est ineē. sed cui ī sunt oia. Sic. n. habet rōnē subtī ad oia quotquot sunt alia. Quartū aūt est q̃ ipsa est cui nec affirmationes: nec negationes cōueniūt aliquoꝫ: affirmatiōes aūt nō ꝓueniūt: qꝛ si aliqd affirmareē de ipsa per hoc q̃ illō eēt in ea nō eēt receptibilis alicui⁹ alterius: qꝛ per illud qd̄ de ipsa affirmareē esset actu illud qd̄ affirmareē de ipsa: negationes aūt nō ꝓueniret ei nisi eēnt in ipsa affirmationes aliqe pp quas remouerenē de ipsa ea que affirmationib⁹ opponuntur. Adhuc aūt si negationes ei ꝓueniret oporet q̃ ille eēnt negationes in gñe que supponūt priuatiōes: priuatiōes aūt relinquūt subm cū aptitudinē. ¶ Aptitudo aūt dicit habitus ⁊ forme ꝓfusaz inchoationē q̃ nō ꝑtingit

mām

fectiue qꝛ effectiue ab itellcu habet eē ꝑmo de aia. cō. 8.

Tex. cō. 8.

Mō q̃tuor ꝑditiōes māe per q̃s ꝑmo aspectu videt q̃ sit marie suba ex qb⁹ antiq̃ forma bāt q̃tuor motiua ad ꝓbandū solam māz eē subaz ⁊ marie sbaz.

Soia i se ꝓsiderata eēntia dici potest.

Vle sz nō nisi in itellectu habeat eē nō nisi ab hoc est vle qd̄ ē in itellcu sz potī⁹ ab hoc q̃ ē multiplicabile ⁊ cōicabile: ⁊ intelligo dcūr et⁹ fundamētalr nō ef-

materie ꝓm esse mãe: sed potius per hoc q̃ aliquid accidit ipsi de esse forme q̃ est in ipsa. ¶ Igitur ꝗtuor hec sunt mãe cõditiones ex qbus videt mã plus oibus alijs eẽ suba. Si enim remanet vltima ipsa sola est que subest oib⁹: ⁊ q̃ oib⁹ subest maxime substat: ḡ maxime est suba. ¶ Adhuc ꝗ oib⁹ alijs p hoc q̃ sibi ꝗsunt est cã existẽdi: ⁊ qõ oib⁹ est cã exñdi ⁊ verissime p se est ipsa maxime per se est. igit verissime est suba qꝛ suba est q̃ p se existit. ¶ Amp̃. ꝗ ab oib⁹ alijs diuersa est p hoc q̃ nõ ꝯtingit ei esse ab oib⁹ diuersa est p hoc qꝛ nõ depẽdet ad aliud ꝓm esse. Qõ aũt nõ dependet ad aliud ꝓz eẽ maxime est: igit ipsa maxie est: ⁊ q̃ maxime est suba ẽ: igit mã maxime suba est. ¶ Adhuc aũt a quo oium remouent affirmatiões ⁊ negatiões maxie est p hoc q̃ ipm ꝓm se ipm est: a mã aũt oiuz remouent affirmatiões ⁊ negatões: igit mã maxime est p hoc q̃ ipsa ꝓm seipsaz est. Oẽs autem iste rõnes sumpte sunt ex typis ⁊ signis fallibilib⁹: ⁊ tõ non pbãt mãm maxime eẽ subam. ¶ Cũ enim dicit substare oibus qõ reliquit post oia hoc qdẽ est vex ꝗz hoc nõ dicit maximã entitatẽ: sed iperfectissimã que idiget determinari p oia accidẽtalia ⁊ subalia antecẽ possit in actu cõpleto designari: ⁊ sic pz cũ suba verissimã ⁊ cõpletissimã bẽat entitatẽ q̃ mã minime est suba. ¶ Cũ aũt dicit q̃ ipsa p hoc q̃ substat oib⁹ substare ⁊ existere facit oia: hoc plane est falsuz: qꝛ forma subalis ꝓm eẽ ⁊ existere ꝓut ipsa eẽntia est nõ dependet ab ipsa. sed poti⁹ ab itellectu agẽte cuius ipsa est lumẽ. Sicꝛ aũt mã nõ p se substat accñti sed poti⁹ substat ipsi ꝓut esse primũ bz a forma subali. qꝛ accñs sicut iam dixim⁹ ꝓut ordinabile in p̃dicamẽto dicit subam sub tali eẽ vel tali. Sicut enim accñs reducit ad p se hoc pz p antedicta. ¶ Ex hoc itex qõ dicit q̃ remouet ab affirmationib⁹ oium ⁊ negationib⁹ nõ sequit nisi q̃ nullũ penit⁹ bẽat esse determinatũ: eẽ enim mãe in eo q̃ mã est nõ est eẽ determinatũ vel pfectũ ali qua pfectione ꝗz est eẽ incõpletissimũ ⁊ impfectissimũ: pz igitur q̃ hmõi determinatio nõ sufficit de mã: est igit impose q̃ ex hijs aliqs ꝓbet mãm maxime eẽ subaz. ¶ Sed est ẽt vna rõ oib⁹ inductis ꝓponderãs qua ꝓbat forma eẽ maxime suba: qõ enim ꝓm suã eẽntiã separabile est a mã nõ dependẽs in eẽntialitate ad ipsaz ⁊ q̃ in eẽ qõ est eẽntialis act⁹ eiꝰ dat eẽ oibus eis q̃ sunt aliqd hoc qõ sũt illud est verissimũ ens ⁊ maxie ens: forma aũt est talis: vt pz ex supius ꝓbatis que vt eẽntia sit nõ dependet ad mãm ⁊ in ipso eẽ q̃ est actus eius oib⁹ dat eẽ hoc q̃ sunt que aliqd sunt. igit ipsa verissime est ⁊ maxie est ⁊ q̃ verissime est ⁊ maxie est suba est: igit ipsa maxime est suba ⁊ prima suba. ¶ Et q̃ aliqñ dictuz est q̃ suba est q̃ p̃ncipalr ⁊ primo ⁊ maxie ⁊ ꝓprie dicit vt aliqs hõ ⁊ aliqs bos p qõ aliqb⁹ videt maxime suba eẽ idiuiduũ designatũ in gñe sube nõ est dictũ ꝗz hãc intẽtione i qua mõsumus: qꝛ cũ dicit suba duo dñr ordo. vz. vnius sub altero ⁊ stans p seipm in vera eẽntialitate ⁊ alijs cã eẽntie: ⁊ sicꝛ dez ipse ordo attendat tũc prima suba erit que ordinẽ substãtis bz ad oia alia supiora: ⁊ hoc est qõ est ita subm q̃ ꝗz suã nãz nõ est supius aliquo: ⁊ hoc mõ primã dixim⁹ eẽ subaz in scia in qua cõsideauimus de ordine predicabiliũ ad subm: hic vo de vera intẽdimus entitate que cõuenit actui ad aliud ꝓm entitatẽ nõ depẽdenti q̃ oib⁹ alijs dat eẽ. hoc enim maxime stat in entitate ⁊ hoc mõ vex ⁊ primuz ens hui⁹ actus ⁊ forma est: hoc igit est ens primũ ⁊ maxie ⁊ primo suba existẽs: ⁊ hec rõ nullã penitus põt bẽre ḡdictionẽ. ¶ Et id qõ est ex hijs duob⁹ mã. vz. ⁊ forma cõpositũ est suba apparẽs siue designata in eẽ p formã ⁊ mã ẽt est actu esse hñs per formã. Itaq̃ dimissa mã ⁊ cõposito de tertia suba q̃ est forma primo ⁊ maxie suba exñs est pscrutãdũ cũ volumus entium sensibiliũ ingrere qdditates. illa enim tertia suba est dubitabilis ⁊ multi dubitauerũt circa eã: suba vo cõposita que est indiuiduũ designatũ est de qua nullus vnq̃ dubitauit eo q̃ sensus ipsaz ostẽdit: de mã ẽt licz qdã dubitauerũt qd sit: tñ qꝛ eẽt nõ dubitauerũt sed oẽs supponẽtes eã esse dubitauerunt qd eẽt: ⁊ tõ qdã athomos qdã aũt homogenea ⁊ qdaz vnũ vel plura e'nta eã direrũt. ¶ De mã enim dupler põt esse ꝯsideratio: iquãtũ. vz. mã est vel inquãtũ est suba q̃dã: de ipsa aũt inq̃tũ mã est sufficit qõ in ꝓhabitis est determinatũ: inquãtũ enim mã est actus suus est trãsmutatio que est actus in potẽtia exñtis: ⁊ p hũc actũ sufficiẽter cognoscitur ⁊ scitur: inquãtũ aũt suba q̃dã est que subm primũ est alias

Solo ad motiua antiquoꝝ ex mente auctoris.

Mõ rõnẽ phi q̃ ꝓbat subaz q̃ ẽ foꝛa eẽ maxime subam.

Cõciliat Arist. dicta hic ⁊ i p̃dicamẽtis cap. de suba.

Tex. cõ. 9.

Admonet de mã ⁊ foꝛa duplicẽ eẽ ꝯsiderationez. videlicet ab Auerroi hic cõ. 9. ⁊ in 2. phi. cõ. 21.

bz actiones que sunt nõ in aliquo eẽ ⁊ alia ꝓ ipsa esse ⁊ alie que paulo ante determinate sũt ⁊ quo ad illas determinat in ista sapia in sequentib⁹. ¶ Sicꝛ aũt de forma dupler põt esse determinatio. vz. inquãtũ est motus ad ipsaz ⁊ sic determinatũ est in phicis determinatiõe que cõducit ad cognitionẽ motoꝛis primi ad quẽ reducit oꝰ motus: determinari bz ẽt inquãtũ suba ⁊ substãtie sensibilis ꝓn⁹ ⁊ hoc mõ inquiramus de ea hic: ⁊ hoc mõ sicut paulo supius demõstrauimus cõducit ad sciam forme ꝓme ⁊ vltimi finis: ⁊ sic sunt in ea multe dubitatiões ⁊ multi errores vt diximus.

¶ Cap. 6⁹. Qualiter pcedẽdũ est ad qdditatis inqsitionẽ. Tex. cõ. 10.

Oia igitur oẽs confitenẽ q̃ sensibiliũ sunt sube querẽdũ est de qdditate substãtie prime in illis sensibiliter designatis substãtijs: vex ẽt qꝛ a ꝓn̄cipio istius cõsiderationis diuidẽtes distinxim⁹ qd determinauimus subaz: ⁊ quot modis: ⁊ hoꝝ modoꝝ vnus qdẽ videt eẽ quo subaz dicimus qd erat esse siue rei qdditatẽ speculãdũ est primo de illo: sic igit est speculãdũ pro omni q̃ speculat vt speculãdo semp trãseamus ab eo qõ noti⁹ est nobis ad illud qõ noti⁹ est in nã: hoc enim doctrine ꝓn⁹ est: sicut dixim⁹ in 5° libro supius: oib⁹ enim accipiẽtib⁹ disciplinã: hoc mõ fit disciplina ꝯuenienti⁹ ꝑterq̃ in solis mathematicis. ⁊ hui⁹ cã est: qꝛ illa nõ ab experiẽtia sumũt gñationẽ. ¶ Oẽs aũt alie sciẽtie ab erpimẽto sumẽtes initium cõuenientius a nobis notis ꝯcipiant: ⁊ sic ꝓcedũt: dicũt ad ea que mãifesta sũt in nã ad que dispõ nostri itellect⁹ est sicut dispõ oculoꝝ vespertilionis ad lumẽ solis: ⁊ tõ cũ morales scie ꝓcipue sint circa actus opus est in eis sic ꝓcedere: ꝗz enim diuini⁹ sit bonũ ciuitatis q̃ hois ⁊ diuinissimũ id qõ gẽtis: tñ ꝓcessus est in talib⁹ ex vniuscuiusq̃ bonis q̃ fiunt p monasticã ꝓmo in totaliter bona que sũt bona reipub. ciuitatis vel gẽtis: ⁊ sũt hec singula bona p rõnẽ institie legalis ⁊ spãlis que cõsistit in cõicatiõe ⁊ distributione. Ex hijs enim q̃ circa ꝓpria in monastica ꝓbati sunt. Ciuiũ rectores eligunt ⁊ sic ab hijs q̃ nobis sunt nota ꝓcedit in ꝑ se nota: qꝛ eadẽ sunt nãe nota ⁊ p se nota: ea aũt que singulis sunt nota ⁊ ꝓma ꝓm doctrinã multotiẽs paulatim efficiunt ⁊ sunt nota: qꝛ paulatim de erpimẽto in erpimentũ colligunt: ⁊ entis qdẽ cuius p se est notitia q̃ est ipsa qdditas paꝛ aũt aut nihil: paꝛ bñt qꝛ nõ nisi p accñs bñt: nihil aũt bñt qꝛ nihil stans bñt p seipm vt tñ notitia sit stantis ⁊ pmanẽtis ꝓm seipm: attñ ex hic male notis opꝰ tentare noscere oino ⁊ ꝓm seipsa nota: trãsire enim opꝰ sicut dixim⁹ p hoc sensibilia eadẽ nota nobis: hoc enim marie est faciẽdũ in sapia que nõ bẽtur nisi oibus alijs ad ipsaz amiculãtib⁹ ꝓhabitis: ⁊ sicut in scõo de itelligibili ⁊ intellectu ostẽdimus: itellect⁹ noster nõ surgit ad theologica cõprehẽdẽda nisi prius se sit adept⁹ in oib⁹ iferioꝝib⁹ in effectu itelectis. ¶ Primũ igit sic ꝓcedẽtes a sensibilib⁹ substãtijs ad substãtias alias. Dicemus q̃dazꝛ rõnib⁹ logicis de eo q̃ est qd est ostẽdẽdo primũ qd est in vnoquoq̃ sensibiliũ ꝓm se. Tex. cõ. 11.

¶ Cap. 7⁹. Q̃ nec accidens per accidens nec accidens per se est de quidditate substantie.

Inquirẽtes igit de qdditate substãtiaꝝ sensibilium ꝓbabimus ꝓmo q̃ nihil accidẽtinz separabiliũ vl inseparabiliũ est de qdditate subaꝝ: ⁊ hoc qdez pz in accñte separabili q̃ est accidens per accñs: cũ enim diffinitio que dicit qdditatẽ sit eadẽ que est res diffinita: opꝰ q̃ cõueniat ei p magis intrinseca eẽntialia ⁊ ꝓpinquissima ad eẽ: ⁊ sic opꝰ q̃ cõueniant ei cui⁹ est diffinitio in ꝓmo mõ dicẽdi p se: qꝛ ille est eẽntialioꝝ oibus sicut supra in qnto lib. ⁊ in analeticis posterioꝝib⁹ determinatũ est. Nihil aũt eoꝝ que cõueniunt p accidẽs est intrinsecũ ⁊ eẽntiale cui cõtingit p accñs: ꝓpter qõ ꝓm primũ modũ dicẽdi per se nõ põt esse de rõne diffinitiua eius cui ꝯtingit p accidẽs: nõ enim te eẽ p essentiã ⁊ qdditatẽ idẽ ẽ q̃ musicũ eẽ qõ tibi ꝯtingit p accidẽs: cui⁹ ꝓbatio est: qꝛ nõ ꝓm teipm siue ꝓm eẽntialia tibi tu musicus es. ¶ Queramus enim dicẽtes quis tu vel qd sis ꝗz teipm: ⁊ ꝓm teipm qdẽ nõ es esse hoc q̃ cõficit tuũ per accñs ex subto ⁊ accidẽte: id enim ipm q̃ tu es p subam nõ ita se hz ꝓm se vt in essentia sua sit aliqd nature extranee ab ipso. ⁊ ex ista ratione vulterius cõcludit q̃ nec accidẽs per se qõ est inseparabile est de subiecti siue substãtie diffinitiõe: qꝛ ẽ extranea

Quare in mathematicis nõ ꝓcedim⁹ a nobis notis ad nota nãe cognita circa cãm assignatã a doctore qꝛ vl habere instantiã.

nũ ab ipso ⁊ esse sube ꝓñs: ⁊ ab eo q̃ est eē ꝓñs nõ dependet ipm eē sube sicut depēdet a diffinietib⁹: hoc ãt pz si enim sumã p se accñs ad subm ꝓprimũ vt supficies alba sine colora ta albedo vel color nõ est de qdditate supficiei: nõ enim supficiē eē fm eē subale est supficiē albã eē: neq̃ est qd sine qddi tas ipsius id qõ cõficit er vtrisq̃ supficie. vz. ⁊ albedine. ⁊ si querit q̃re: vicem⁹ hui⁹ cãs eē q: albedo adest ei: q̃ ãt adest est extraneũ ab eo q̃ ipsi est intrinsecũ ⁊ essentiale sube. Ois igit illa rõ in qua rõne id fm eē subale dicẽte in q̃ nõ inerit ali qd accñtale sz oia ipsunt subalia rei itranea er qb⁹ id fz eē subale dicit illa rõ est q̃ est qd erat eē singulis substãtijs sen sibilib⁹: q: si supficiē albã eē est supficiē eē fm eē subale cum multa tã p se q̃ p accñs insint eidē supficiei sicut albã lenez siue planã eē ⁊ alia hmõi: oia hec erũt vnũ in eē subali ⁊ ad/ inuicē ⁊ cũ subto: ⁊ q̃ qdē eadē sunt subto pz er hoc q̃ diffi/ nietia sunt eē diffiniti. Qõ aũt adinuicē sunt eadē pz er hoc q̃ diffinietia idē qõ diffinit ad min⁹ fm eē sunt eadē sz nãe sint diuerse: hoc aũt qõ dirim⁹ q̃ accñs p se adest ⁊ additur subto: ẽt alio mõ itelligit. Sed ad hoc vt hoc facile accipiat volum⁹ enim eē ꝑmonitũ lectorẽ q̃ in spe diffinita actu sunt diffinietia: vñ cũ diffinit hõ diffinit p ea que actu sũt in ipo ⁊ erplicant p diffõnẽ: pp qõ si subm q̃ ẽ suba diffinirẽt per accñs p se: oporteret q̃ subm actu eẽt in recto itellectu acci/ dẽtis diffiniti: sicut cũ dicim⁹ symm⁹ hoc enim dicit speciem ei⁹ modi accñtis ⁊ fm hoc symm⁹ actu diceret nasuz ⁊ in re cto: ⁊ eẽt eẽntialis ꝑdicatio cũ diceret symm⁹ est nasus: sic cũ diceret hõ est aĩal vel hõ ẽ rõnale. ¶ Ex hypothesi ãt q̃ dicit accñs eē p se ⁊ tũ diffinitiũ esse sube est subm in intel lectu accñtis nõ qdẽ actu nec in recto q: nõ est eẽntia accidẽ tis: ⁊ tũc semp necesse est fieri additionẽ nugatoriã q: idem eẽt nasus symm⁹ q̃ nasus nasus symm⁹: ⁊ in illo symmo ite rũ eẽt itellect⁹ ⁊ nasus in recto: ⁊ hoc ꝓcederet in ifinitum: ⁊ hec additio seq̃t er eo q̃ dicit accñs p se remanere accñs ⁊ tũ eē diffinitũ. est enim sicut dirim⁹ in recto ⁊ actu ⁊ eẽntialr in symmo itelligit nasus. ¶ Cũ aũt dicit eē accñs addit ei sicut subm ⁊ sic bis erit ibi nasus vt subm ⁊ vt eẽntiale ꝑdi catũ: ⁊ hoc mãifestũ est si resoluat hoc q̃ dico nasus symm⁹ fm ꝑmissaz pōnẽ: erit enim tũc idẽ nasus symm⁹ q̃ nasi nasus curu⁹: hoc aũt nõ ꝓtingit si dicat accñs nõ eē diffinitiuũ sub iecti sz poti⁹ subm eē q̃si diffinitiuuz accñtis: q: tũc subm nõ est in intellectu accñtis actu sz po⁹: ⁊ nõ eẽntialr sz sicut cõsti tuẽs ipm accñs hoc mõ quo accñs ꝓstituit p subaz sic in an/ tehabitis dirim⁹: ⁊ sic itez subm nõ est in intellectu accñtis nisi in obliquo: ⁊ hoc pz q: cũ resoluo symmũ tũc est nasi cur uitas ipsa symmitas: curuitas aũt nõ est dicẽs nasum nisi po⁹: pōt. n. eē in naso ⁊ in aliq̃ subto sicut in crure vel in alio neq̃ est eẽntia curuitas nasi nec aliqd de eẽntia ipsi⁹: q: tũc oporteret q̃ suba eẽt accñs qõ est falsuz: ⁊ tõ nõ in recto pre dicat de ipso. ¶ Explicite g̃ ponit nasus ad symmũ tõ nõ re manet in intellectu ipsius: extrahi enim pōt extra intellectuz ipãs cũ nihil sint eẽntialiũ ipsi nec in recto ꝑdicatũ de hoc q̃ est eẽntia symmitatis in q̃tũ symmitas est: hoc enim nõ est nisi curuitas ⁊ tõ appositũ nõ est de itellectu: sed est q̃si dõia determinãs eẽntiã symmi in eo q̃ symmũ est: eē enim accidẽ tis fm suũ eē nõ determinat nisi p suũ subm: ⁊ q̃ in diffõni bus est sicut determinãs: hoc est loco dõie. Dico autez loco differẽtie q: accñs ꝓprią nõ hz diffinitionẽ: neq̃ ꝓpriaz dif ferẽtiã: sed subm ꝓstituẽs ipm in eē est loco differẽtie in no tificatiõe accidẽtis. ¶ Qõ aũt dirimus de symmo inquãtũ symmũ est dicimus de colorato vel albo cũ dicimus superfi cies est colorata vel alba: in antehabitis ãt ostẽdimus: q̃si accñs ordinabile in genere ⁊ spe nõ absolulit ab esse substan tie q: ipm est quedã substãtia sub tali esse: ⁊ tõ nõ est nisi mo dus substãtie. Ex predictis aũt pz: q̃ si aliqd eoꝝ que in in/ tellectu alioꝝ actu insunt nõ ad ostendendã essentiã addat nugatio erit sicut cũ dicit hõ aĩal: cũ aũt dicit homo est aĩal positio est per se. de hijs igitur intãtũ dictum sit.

¶ Cap. S^m. Q: accidens verã nõ pōt habere diffinitionem.

Uoniã vo sunt cõposita hec entia diuersa/ na turarũ oia que dicunt fm alias cathegorias ⁊ nõ sunt vere vnũ eo q̃ id qõ subijcit in omniũ entiũ diffinitiõe est qd substãtie: suba enim est id qõ cõstituit accidẽs in eē: ⁊ tõ primũ diffõne accidentis est suba: ideo ostẽdemus q̃ nullus accidentium fm aliquã cathegoriã verã hz diffinitionẽ: in oibus enim dif finitionib⁹ vez subijcit qd substãtie: ⁊ qd qualitati: ⁊ quid q̃ titati: ⁊ qñ ⁊ vbi ⁊ alijs generib⁹: ⁊ hijs ẽt que sunt in plu rib⁹ generib⁹ vt motus. ¶ Cũ enim diffinitẽs qd albedo dico q̃ est color disgregatiuus visus. Si hec vera diffinitio est opz q̃ resoluat in primũ sui esse p̃n''': eo q̃ oẽs diffõnes re/ soluunt vsq̃ ad primũ esse p̃n''': resoluamus igit colorez in primũ sui esse p̃n''' dicentes q̃ color est extremitas corporis terminati pspicui nã pfecti: constat q̃ pspicui nã est suba: ⁊ ideo p̃n''' primũ esse coloris est suba: ⁊ sic est in motus rõne qñ dicimus motus est actus existẽtis in po⁹: exñs enim in po tentia est mã: ⁊ sic est in omni icote: ꝓpter qõ i antehabitis dirimus q̃ accñs nõ hz diam entis qua ordinet in predica mẽto: nisi accipiat sic q̃ subam dicat sub eē tali vel tali: ⁊ sic in topicis dicit q̃ si posita albedine dicat quis q̃ positus est colorẽ eē qd substãtie dicit significat aũt quale. Cũ igit ois diffinitio accñtis dicat subam vt quid ⁊ significet accidens vt quãtũ vel q̃le vel aliud alteri⁹ ꝑdicamẽti: ⁊ sic hoc modo omne accñs est er diuersis naturis dicẽs qõdã cõpositus er cõgregatiõe nõ fm vnionẽ nature vnius ⁊ eiusdẽ pscrutan dũ est si sit aliq̃ rõ vere diffinitiua que dicat qd erat esse cu iuscũq̃z eoꝝ ⁊ vtruz inest eis que vocam⁹ accñtia vere quid erat eē: sicut vbi gratia vtrũ albo homini q̃ dicit er subto ⁊ accñte que diuerse nãe sunt nõ ad vnũ eē p sua ꝑncipia refe ribiles sit attribuẽda vera diffinitio: ita q̃ dicat verissime qd erat eē vnũ fm qddit arẽ albo homini: ⁊ q: omni diffini to ponit nomẽ vnũ quo significat nã illa cui p se attribuitur diffõ ponamus q̃ hoc nomẽ vestis sit nomẽ illius nãe: in al bo enim hoie diffinitio assignãda est. Si vere hz diffõnẽ ita q̃ illa diffinitio dicat qd est vestẽ eē fm q̃ vestis signat nãz vnam albi hois. Nomẽ enim hoc cõgruit eo q̃ accñs fm q̃ dicit extrinsecũ qd substãtie habitus qdã est substantie qõ antiq poete p peplũ palladis significabãt palladẽ subaz pe plum aũt formas subam circũstantes appellãtes. ¶ Sic igi tur ꝓcedẽtes dicimus ad hoc q̃ vera sit diffinitio fm ipsoꝝ diffinietũ cõsideratiõnẽ quatuo: eē necẽ: q̃. vz. diffinietia diffinito sint eẽntialia fm primũ p se dicẽdi modũ. Et q̃ to taliter ad vnũ eē ⁊ vnicũ diffinietia referant ⁊ illud dicãt to tum. Et q̃ diffinitio alicui⁹ vnius ⁊ vnite nãe sit primo: ⁊ er hoc resultat quartũ: q̃ sit talis nature ⁊ spẽi que vnũ vnius nãe genus eẽntialiter ꝑticipat: q: illius eẽntialis q̃litas est differẽtia ⁊ illa cõiuncta illi generi cõstituit diffõnẽ. ¶ Hijs aũt ad facilioꝛẽ itellectuz sic ꝑsuppositis dicimus q̃ hoc qõ vere est qd nõ est eoꝝ que neq̃z fm se sunt dicta: q: quacũq̃z dictione ⁊ noie significant illa dicit cũ alio ens cõpositũ: aut forte distinguere opz in eo q̃ est ens fm se: aliqd. n. est fm se primo cui⁹ rõ ⁊ itellect⁹ totus est absolut⁹: nõ ad aliqd extra neũ depẽdẽs: ⁊ hoc mõ substãtie nomẽ ⁊ itellectus est abso/ lutus qui p nihil sibi diffinit extraneũ. Alio mõ dicit fm se q̃ incõplere significat quocũq̃z mõ ⁊ hoc p posterius dicitur fm se sicut dicit q̃ singulũ icõplexoꝝ fm se acceptũ aut signi ficat subam aut q̃litatez aut nãm alicui⁹ geneꝝ alioꝝ: ⁊ tunc pz q̃ hmõi scõi fm se dicti qd erat eē quo ipm est: hoc q̃ est er additiõe vni⁹ generis nãe ad alterius generis nãz: illud vo qõ erat eē q̃ est ei⁹ q̃ primo mõ fm se dicit nõ est er ad/ ditiõe: sz er eẽntialib⁹ vni⁹ nãe ꝑncipijs eē cõstituẽtib⁹: hoc aũt pz er hoc q̃ illud qõ erat eē scõo mõ fm se dicti dicitur addi alij nãe p idẽ esse qddit atis illud qõ diffinit. vt verbi gratia. Si aliquis diffiniat dicẽs albi hois eē sub vno noie designati: hoc enim dicit accñs er quo subam vt sue cõstitu tionis p̃n''' claudit in suo itellectu. Ratio enim diffinitiua p aliud nomẽ simpler attribuit eidem cõposito q̃ dicit albus hõ vt supra dirim⁹ q̃ vestis signat totũ illud qõ signat alb⁹ hõ hoc. n. q̃ sic diffinit diffinit nomẽ vestẽ. vz. q̃si albũ hoiez q: est nomẽ eē illius q̃ est albi hois: ⁊ hoc pz nõ esse veram diffõnez cũ principia hois ⁊ ꝑncipia albedinis nõ pũt eē eẽn tialia eidez. Nec hoc dico q̃ albus hõ nõ dicat qd album ⁊ sic vestis: cũ suba vbiq̃z dicat qd: sed hoc quid nõ dicit qd erat esse: eo q̃ eẽntialiter ambo ista suis ꝑncipijs ad idez eē nõ referunt: ⁊ sic omne accñs dicit quid ⁊ significat quãtuz vel quale vel aliqd hmõi. Sed hoc qd cum extraneũ sit ab accñtis nã nõ est quid erat esse diffõnis. ¶ Deficit g̃ ⁊ acci/ dentis diffinitio in hoc q̃ esse accidẽtis cõstituẽtia nõ sunt

coessentialia

Ad verã diffi nitionẽ q̃tuor requiruntur.

Ens fm se dupli capi pōt.

Mõ cãm q̃re subm i diffõne accidẽtis i abstracto ꝓcepti cadit in ob liquo.

Accñs ꝓpriã diffõnẽ nõ hz neq̃z ꝓpriam dõiaz qõ ꝑtelli go cõparatiue ad subaz q: ñ est dubiũ quin accñtia hẽant ꝓpria gẽia: ⁊ p ꝓñs proprias dõias: tũ scias q̃ sine subto ñ pōt hẽri diffõ accñtis cũ dif finitio dicat p fectum ꝓceptũ rei diffinite. ⁊ ad hec pauci aduertunt.

cessent alia supra qd fuit prima ꝓdicatio vere diffinitionis.
¶ Amplius id qd est vere qdē aut totaliter qd aut nō ē vere qd: ⁊ hoc pz p ipsius qdditatis rōnē: qd enim vere est id qd est ⁊ dicit qd erat eē totū ⁊ vnicū: qñ vo aliud eē de alio dī: sicut i diffone fit accñtis: tūc nō est totū id qd est qd qd eē: sz potius modus qdā eē q est alicui⁹ sicut dirim⁹ in hui⁹ li. se primi ꝑnciplo. sicut si dicā qd albū nō enim dico eē aliqd q̃ fit hoc absolutū ꝓm se: sed dicaz q̃litatē alicui⁹ hoc est eē qd ꝓm se solū substātijs inest. Igit q erat eē verissime est eorūz quorū diffō sui qdditatiua est rō rōnū earū que qd erat eē dicentiū. Diffinitiua aūt rō nō est nisi ꝓm se itellectorū: q: diffinitio est vera qñ diffō hz nomē cū ipsa rōne idem ⁊ vnū signās: ⁊ hoc signatū est nā vnica generis vni⁹ cui p se attribuit diffinitio. ¶ Si enīz aliter diceret qd. vz. nō vnice nāe vnius sed cōgregati ex diuersis eēt diffinitio: tūc oēs rōnes quorūcūqz ex diuersis cōpositorū eēnt veri termini siue diffiniti esse diffōnes: possibile enim est nomē vnū ponere diuersis adunatis quocūqz mō: ⁊ hoc nomē inest alicui rōni q̃ de tali assignari pōt vno cōgregato. Igit̄ ilion siue ilionis erit diffinitio vnū eē dicēs: cū tñ metrū ilion ifinita milia conti neat actionū ⁊ passionū ⁊ q̃litatū ⁊ aliorū accidentiū ad vnicū eē nō reducibiliū. Ex hijs igit̄ pz q ꝓncipia vere diffinitionis debēt referri ad totalitatē vnicā. ¶ Amplius cōsideradū si diffinitio fit alicui⁹ primi cui p se diffinitio attributur. Talia aūt sunt ⁊ sola illa quecūqz sic ꝑdicanꝭ p se q non aliud vnius nāe ꝑdicatū vel dicūt de alio alterius generis ⁊ nāe sicut faciunt oia accidētia. Sic igit̄ p tertiā cōditionē diffiniētiū pz accñtis nō eē verā diffinitionē. ¶ Ex hoc aūt cōcludit̄ quarta: q. vz. qd erat eē nō erit in aliqua spēr que est nō generis sue nāe. Cū enīz oē accñs genus hēat subam sub tali esse vel tali: nō hz accñs spēm sub assignato genere postā: in cuius itellectu actu ⁊ eēntialiter ⁊ in recto sit totuz suū genus quo ad oia ea que ipm in eē ꝓstituūt. Diffinitio igitur vera nō erit nisi hijs solū spēbus: que dicto mō ponūtur in suis generib⁹. Ea nāqz que sic nō hūt gen⁹ nō videntur dici in primo mō dicendi per se ꝓm participationē. Illa enim sola participanꝭ que sunt in ipsorū pticipantiū rōne sicut dictū est in topicis: hec igit̄ que dñr ꝓm pticipationē genera: taliū sunt passiōes: nec est diffinitio eius: que dicit̄ de alio q̃si accñs. Et si dñr non vt qd sed vt alterius alicuius. Hec aūt oia plana sunt per antedictas rōnes.

¶ Cap. 9m. ꝓm quē modū accña pñt hēre diffinitionem.

Lex. cō. 14. Uia p se primo qdez dicit̄ dnob⁹ modis: ꝑmo qdē ꝓm modū primū qñ predicatuz est in rōne subiecti. Scdo aūt ꝓm modū scdz qñ subm est de rōne ꝑdicati: ⁊ ꝑmo qdez mō sunt p se vere diffōnis principia: scdo aūt sunt p se principia diffōnis accñtis q̃ ē p se. Opz q accñs aliquo modo hēat diffinitionē. Ratio igit̄ diffinitiua q̃dazꝫ erit ēt cuiuslibet aliorū ꝑdicamētorū a suba que significant aliquo mō qd: ⁊ hec rō cōuenit accidēti si est sibi nomē signās quia hoc huic inest. ¶ Mō enī pt hēre nomē significās q: hoc est absolute: sicut pz p antedicta: hec aūt rō ꝓm illud nomē data nō est rō diffinitiua ꝓm primā diffōnis intētionez: sed est rō aitologia: hoc est p se noiatione certior: ⁊ hāc qdā vocāt rōnē maioris declarationis q̃ fit ipm nomē: sed hec rō simpliciter diffō nō erit nec dicēs qd erat eē simplr sz poti⁹ hoc eē in hoc. aut opz dicere q diffinitio multiplr ⁊ similr quid erat eē multiplr dicet: sicut enīz sepi⁹ dictū est ipm quid est vno qdē mō ⁊ primo significat subam ⁊ significat hec aliqd absolute. ¶ Alia vo singula ꝑdicamētorū dicūt ēt qd inq̃tū nō absoluunt̄ ab itellectu sube ⁊ significāt q̃litatē vel qualitatez ⁊ alia filia hijs in accidētalitate ꝑdicamētali: sic enim ens est in oib⁹ sed nō sllr: sz ꝓm analogiaz: ⁊ hinc est q huic ꝑdicamēto q est suba inest primū: illi aūt q est accñtis predicamētū inest ꝓnter: ita oib⁹ qdē inest qd siue qd erat eē ⁊ simplr qdē inest sube: sicut ⁊ ens: quodaz aūt mō inest alijs que nō sunt nisi modus entis: ⁊ sicut bene dicit Auer. nō sūt ens nisi ens ab eē deriuatū sit sicut in antehabitis ostendimus. ¶ Dicimus enī q̃litatē aliquo mō eē qd sed nō eē qd simplr: hoc tñ magis q̃litati ꝓuenit q̃ alijs accidētiū predicamētis q: est q̃dā q̃litas generis ⁊ spēi q̃ suba est ⁊ qdditatis pars q̃dā: ⁊ hec est dīta. est itē q̃dā indiuidui designati qualitas que est locata in nā accidētis. In alijs aūt predicamētis nō oino sic est q: q̃ntitas māe accidit: alia aūt ⁊ si accidūt q̃dā ex ipsis generib⁹ forte vel spēb⁹ tñ nō dicūt nisi quasdā cōparatiōes ei⁹ q est. Sic igit̄ id qd qdē qbusdā cōtingit simplr. Alijs ār que nō dicūt ens sz dicūt entis aliqd ⁊ dicūt id qd est alicuius nō dicūt qd absolutuz: vñ diffinitio q̃dā est huius q est nō ens: sz est illius q est ens aliqd. sicut logici dicūt de nō ente q fit diffinitiū entis: hoc enim nō est simplr nō ens sz ens qdā sic ⁊ hmōi: verbi gratia. q: lz negatio nihil diffiniat: tñ negatio hui⁹ vel illius appriori mare facit qdditati: sicut si venari velim diffōnē p negationē diuidētiū cōe aliqd sicut qd est hō querēs dicā q̃ sustantiarū alia est corporea: alia incorporea: ⁊ hō nō est suba incorporea: ⁊ corporearū sustātiarū aliā dicā eē aiataz ⁊ aliā inaiatam: ⁊ dicā hoiez nō eē subaz inaiatā: itē dicā aiataz ⁊ corporearū substātiarū aliā eē sēsitiuā: aliā vo isensitiuā: ⁊ hoiez nō eē que isensibilis est. ⁊ rursus diuidā sentiētiū aliā eē rōnalē: aliā vo irrōnalē ⁊ negē ab hoie subaz corporeā vnam sentiētē irrōnalē. In hijs aūt pz q negatio inq̃tū negatio ē simplr nihil diffinit: tñ negatio nō simplr sz relinquēs gen⁹ cū opposita dīta inq̃tū est negatio hui⁹: ⁊ ab hoc facit inuenire diffinitionē: ⁊ hoc mō diffiniri dicim⁹ q̃litatē p negationē diffinitionis sube ⁊ entis: cui⁹ tñ ipsa q̃litas est eē qdā. Lex. cō. 15.

¶ Oz igit̄ in hijs que diffiniunt̄ intendere ⁊ ꝑcipue cū subtilitate itelligere quō oz diffiniēdo dicere circa singula: vt nō detur eis magis q̃ quō se hūt in eē neqz aliqd auferat̄ eis: quapropter ⁊ nūc opz cōsiderare in accidēte quō se hēat ad esse: q: hoc qd dirimus est manifestū p ipsaz diffōnis rōnē. Est enim diffō rō determinās eē p terminos eius qui sunt act⁹ ⁊ po⁹: qd igit̄ erat esse siliter inest reb⁹ sicut ⁊ eē ꝓmuz qdē ⁊ simplr inest sube. ¶ Deinde aūt ⁊ posteri⁹ inest alijs sicut ⁊ ipm qd est in talib⁹ non est simplr qd est: sed opz illis qd erat eē qualitatē eē aut q̃ntitatē: aut oz dicere ea cū suba esse equoce entia: aut nos opz in diffone entiū eē addentes in entitate aut auferētes: ⁊ hoc est vez: qñ in diffone sube id qd addit̄ alij ⁊ cui addit̄ ambo sunt de entitate sube: sz in diffone accñtis addit̄ subm sicut dīta cōstituēs accidēs: ⁊ illud auferr̄ ab entitate accñtis. sicut ēt multiplr dicim⁹ eē dictū nō scibile p additionē scibilitatis sicut prima cā est nō scibilis q: vincit scibilitatē nostrā ⁊ oēm itellectū: sicut nos in sequētib⁹ ostēdemus. q: id qd nō scit̄ nisi p posteri⁹ se ꝓm sui maiorē partē remānet nō scitū. prima aūt cā nō scit̄ nisi p posteri⁹ se: aliqd aūt dicim⁹ nō scituz: q: auferr̄ ei scibilitas sicut tēpus ⁊ motus ⁊ mā prima que nō sciunt̄ nisi inquātuz participāt de actu: q tñ aut nihil eoz est aut nō est eoz sz q est act⁹ simplr: sed inq̃tū est impfect⁹: est igit̄ rectū talia dici nō equoce nec vniuoce simplr. ¶ Est enim equocū cuius solū nomē est cōe ⁊ vnū: suba aūt cui aptat̄ diffō ⁊ isup ipsa diffinitio penit⁹ diuersa: vniuocū aūt illi oppositū est cuius nomē ⁊ suba ⁊ sube rō est penitus vnū: analogū āt est ꝑportionatū ad vnū ⁊ hoc est cui⁹ nomē est vnū ⁊ res siue substātia noiata illo noie est vna ⁊ eadē: sed rō est diuersa eo q rō diuersificat̄ p rem ⁊ modū rei illius: huic aūt opponit̄ multiplr dictū cui⁹ qdē nomē vnū ⁊ rō noīs vna res aūt nō penitus vna sicut totū ⁊ pars que de cōtinuo ⁊ discreto vnica dicunt̄ rōne: cū tñ nō vna sit totalitas neqz vna rō cōtinui ⁊ discreti. Sic pro certo ens nō est nisi res vna que est suba: ratio aūt diuersa nō est iō q: res sit diuersa: sz potius q: modi eiusdē enti sunt diuersi: ⁊ ab ipso ente ⁊ abinuicē quēadmodū ēt dicimus medicinale vnū qdē eē ⁊ simplr ꝓm cām efficientē ⁊ finē sed multos eē modos diuersorū ꝓm ꝑportiōes eorū que faciūt actū efficiētis referēdo eū ad eūdē finē. Cuz enim dicimus medicinale eē corp⁹ medicati ⁊ opus medentis ⁊ vas seu istrumētū medici dicim⁹ hec oia eē medicinalia ad vnū qd ⁊ idē referēdo: nō tñ hec oia qdē oino dicim⁹ esse ⁊ vnū sz non ꝑpter hoc dicimus ea dici sic equoce: ⁊ sllr est in qdditate ⁊ diffone: ea igit̄ que sic ꝑportiōe ad vnū dicunt̄ vt qdā modi ipsius quocūqz mō aliquis velit vocare vel dicere nihil refert quo ad ꝑpositā intētionē. ¶ Palam enim est quocūqz mō dicat ea q: simplr que nihil hz extraneū ⁊ prima ꝓm primū modū dicendi p se diffinitio ⁊ quid erat eē cui diffinitio p se attribuit̄ nō est nisi substātiarū: diffinitio aūt quocūqz mō dicta nō solū est substātiarū sz ⁊ aliorū accidētiū: sed nō est primū ⁊ simplr diffinitio ipsorū. nō enīz sequit̄ de necessitate si ponimus q hoc est hoc p se q hoc sit

Cōmēto. 15.

Lex. cō. 16.

Mō nō scit̄ nisi p posteri⁹ se sz maiorē sui ptez remanet ignotum.

Mō dīta inter equocum: vniuocum: analogū ⁊ multiplr dictum.

vera diffinitio qd signat illud idē cum aliqua ꝗcūq; diffinitiua rōne: ſz opz q ipm ſignificet illud cuz qdā rōne illa. vz. que eſt er ralib⁹ quoꝝ qlibet dr de diffinito ꝑm primū modū dicēdi per ſe: qa tūc oia illa actu eſſentialr ⁊ in recto claudunt in intellectu diffiniti: nō tn eſt extenſo noie rōnis ſicut pz per antedicta: ſz hoc opz nō ignorare q ſiue rō dicat ꝑmo mō ſiue extēſo noie ſicut dr rō accntis: qa non erit diffinitio niſi vnū ⁊ vni⁹ ſit nomē. ¶ Cū aūt oē nomē iponat ab eo q primo cadit in itellectu iponētis ⁊ ſignificet idipm pz q vbi nō vnitas itellect⁹ ibi nō eſt vni⁹ vnū nomē: opz igit ſi debeat vnū nomē eē diuerſoꝝ q illa diuerſa claudant in intellectu vno ⁊ eodē: ⁊ hoc nō eſt niſi in ꝑmo mō ⁊ ſcōo dicēdi per ſe: opz igit q nomē cui aptat diffinitio dicat vnū ꝑm ꝑmuz modū dicēdi per ſe vel ſcōm: ⁊ quecūq; aliter dicūt vnū cōpoſitiōis vel ꝓtinuitatis vel colligatiōis ſub illo vno nō ſūt diffinibilia: ⁊ iō accntis per accntis cū ſuo ſubto cōpoſituz non eſt vna rōne diffinibile niſi ipz accntis per accntis ad accidens per ſe reducat ꝑmo: ⁊ ei tūc vnū nomen ſpēi ſue ponat ſicut eſt hoc nomē ſymmū vel ſymmitas ⁊ claudū vel aglū ⁊ huiuſmodi. ¶ Ex hijs igit ſic itellectis dicim⁹ vnā eē diffinitiuaz rōnē ſi in altero modoꝝ dicēdi per ſe vni⁹ itellr eſt ⁊ nō pp hoc erit vna diffō ſi eſt vnius q quocūq; mō ꝓtinuitatis ſiue colligatiōis ſiue alteri⁹ cōpōnis eſt vnū: aut ēt quacūq; cōicatiōe ordinis: ſīc dirimus in p̄ habitis: ſicut dirim⁹ poemata illiaca eē vnū poema: ſed erit diffō vna ſi eſt vni⁹ quotiēs vere dr vnū. ¶ Unū vo dicit ſīc ens ꝑm ſe aut ꝑmo mō vel ſcōo dr ens duplr: hoc qdē eni entium dicit hoc aliqd q vere eſt ⁊ eſt ſuba: aliud vo ſignat q̄litatē ⁊ aliud q̄titatē: ⁊ hoc nō dicit ens: ſz hoc eē alicui⁹ q claudit in intellectu ipſi⁹: ⁊ hoc mō dīc vnū cui rndet diffinitio vna: ex hoc ſequtur q albi hois ſi ad per ſe ſubm reducat erit quedā rō ⁊ diffō: ſz tn alia eſt rō albi ⁊ ſubſtantie: ſicut alia eſt rō ſube ⁊ accntis. Sic igit pz qualr eſt diffō accntis ⁊ qualr non: ⁊ cū aptatur diffō accntis ex ſuo gne ⁊ ex ſua dīa: ſīc cū dicimus q albedo eſt color diſgregatiuus viſus: neq; gen⁹ neq; dīa eſt ſine intellectu ſubti eo q vtrūq; illoꝝ ſit accntis: ſz tn qa differētia referr ad gen⁹: ⁊ eſt q̄litas ipſi⁹ quādo in diffōne accntis diſtinguūt genus ⁊ dīa: nō itelligit bis ſubm i illa diffinitione: qz er hoc q vnū referr ad aliud er ambobus nō itelligitur ſubm niſi ſemel: ⁊ iō nō fit in tali diffinitione repetitio nugatoria. hec igit a nobis de diffōne accidētis dicta ſint.

¶ Cap.10m. De ſolutione errozis quozundaz qui dicebant accidentium nullam eſſe diffinitionem ⁊ de differentia accidentis ad ſpeciem verā ⁊ differentiam veram.

Lex.ō.17. HAbet aūt dubitationē er antiquoꝝ quozūdaz opione. Si enīz qs cōſideret vere ⁊ ꝓprie diffinitionis cōditionē: dicet cū qbuſdaz antiquis nullā eē diffōnē er additōe ſube ⁊ accntis que ſunt diuerſoꝝ generꝝ nāe: ⁊ tūc ozit dubitatio magna cuiuſmodi diffō erit eoꝝ q̄ non ſimplr ſunt ꝑm ſuū itellectū vni⁹ generis: ſz ꝑm ꝑn̄ ſe in eē cōſtituētia ſunt de numero copulatoꝝ ſicut ſunt accntia. Si enīz diceret q niſi talia hīt aliquā qdditatē min⁹ dareē eis q̄ habēt ꝑm ea que ꝑdicta ſunt: adhuc aūt cum nihil demōſtrari poſſit niſi p diffōnē ſequereē q ſi accntia nullā hērent diffinitionē q nō poſſent demōſtrari: qd oino eſt abſurdū. ¶ Opz igit dicere q accntia hēant diffinitionē: ſed ſi hoc cōcedat er oib⁹ que ꝑmiſſa ſūt: ſeqūt q neceſſe eſt palā facere diffinēdo ea er additōe ad ſuū ſubm. Dico āt gratia erēpli ſubm ſicut eſt naſus ⁊ paſſionē ſiue p ſe accntis ſicut eſt ꝓcauitas in genere ⁊ ſicut eſt ſymmitas in ſpe quoꝝ vtrūq; eſt er duob⁹ dictū: qz vtrūq; hoꝝ accntiū dicit hoc in hoc p ſe in ſcōo mō dicēdi p ſe ⁊ nō ꝑm accntis: attēde tn q concauitas eſt genus ſymmitatis ⁊ nō pōt eē q oino ꝓprū ſubm ſit generis ⁊ ſpeciei: ⁊ iō cū naſus ſit ꝓprū ſubm ſymmitatis aliqd cōe ꝓcauitati erit ꝓprū ſubm cōcauitatis: hoc aūt cōe eſt ſupficies depreſſa ⁊ ſupficies depreſſa nō eſt genus naſi: neq; ēt eſſentialis differētia ipſius: ⁊ iō nō hz ſe oino ad naſum ſicut ꝓcauitas ſe hz ad ſymmū. Et iō cū dicit naſus cōcauus de itellectu primo cōcauitatis nō eſt ſubm ſymmitatis ꝓprū: opz tn ſicut dirimus q vtriuſq; ſit aliqd ſubm ꝓprū: ⁊ hoc iō eſt qz nec ꝓcauitas que eſt genus neq; ſymmitas q̄ eſt ſpēs eſt paſſio naſique ſit accntis p accntis: ſed vtrūq; eſt paſſio ꝑm ſe ſiue p ſe accntis: neq; accidūt iſta ſicut albū accidit callie: aut ſicut accidit homini cui accidit callia eē q eſt albus ſed ſicut accidit maſculinū ⁊ femininū aīall: ⁊ ſicut accidit quātitati eq̄le ⁊ vt gnaliter dicat ſicut accidūt oia que hz ſe ſiue p ſe exiſtūt in aliqbus ſubiectis: ſz in oib⁹ hijs lz ſubm ſit de itellectu accntis nō tn eſt de primo itellectu ipſius: ⁊ iō nō eſt eēntialis ſibi ſicut eiuſdē nāe exrns nec in recto cadit in rōne eius: ⁊ iō nō eſt in ipſo niſi potentia: ⁊ ſic ēt dimidiū claudit in ſe duplū: ⁊ vt generalr dicat oia que ſine alijs nō itelligūtur abſolute cū tn nō ſint de primo itellectu ipſoꝝ: ꝓcauitas aūt cū genus ſymmitatis ſit ſicut color genus albedinis eſt de primo itellectu ipſius: qz ſpēs in ſuo primo itellectu dicit genus ⁊ dīam ⁊ hoc duo dicit vnū in actu ⁊ duo ⁊ ſeparata in potētia: ⁊ iō nunq̄ pōt eē q poſita ſpe ſepetur ab ea generis itellectus ⁊ ſilr differētie. ¶ Differētia aūt cū in ſe gen⁹ hēat aliquo mō nō hz in ſe niſi potētia: ⁊ genus nihil eſt de nā differētie exrns. ¶ Differētia. n. nō cōſtituit in eē a genere ſicut neq; forma a mā: ⁊ iō genus nō ita cōcludit in itellectu differētie ſicut in itellectu ſpēi: ꝓpter qd cū dicit aīal rationale diffinitio eſt: qz hz genus ſit ſubm ⁊ dīa eēntialis q̄litas ipſius: tn qz nō eſt in ipa ſicut aliqd eēntie ſue iō pōt extrahi de ipſa: ⁊ qn cōiungit ei in rōne iā nō itelligit in ipſa: nō aūt ſic eſt de ſpe: ⁊ iō cū dicit aīal rōnale dicit aliqd q diffiniri pōt. Cū aūt dicit aīal hō vel hō aīal nō eſt aliquid qd poſſit diffiniri: qz pp itellectū generis in ſpe idē bis in diffinitiōe dicit. ¶ Adhuc aūt cū dīa ſit generis ſicut ſubti cui⁹ eſt eēntialis q̄litas: ⁊ accidēs q eſt ꝓprīa paſſio ſit ēt ſubiecti cui⁹ eſt eēntialis q̄litas ſiue p ſe nomē: eſt tn idez modus habitudinis differētie ad gen⁹ ⁊ ecōuerſo q eſt ſubti ad paſſionē ⁊ ecōuerſo: qz dīa cū ſit forma ſubſtāntialis eſt eſſentia nō cōſtituta a mā q̄ ſignificat p gen⁹ ſz poti⁹ in eſſe ꝓſtituēs ſ̄pm ꝑm actū: ⁊ iō nō diffinit p genus ſicut neq; forma p materiā. Sed ecōuerſo genus ⁊ mā diffiniunt nō qdē per differentiā vel formā ſed in analogia ad ipſaz: accntis aūt p ſe hz ſe ad ſubiectū ſicut cōſtitutū in eſſe p ipm ⁊ ſubiectum ſe hz ad accidēs ſicut in ſe cōpletū ⁊ cā accidēti in eſſendo: ꝓpter q accntis neq; eſt ens neq; eēntia niſi ens ⁊ eēntia ab eſſe dicta itelligant: ꝓpter qd oportet ipm per ſuum ꝓprīuz ſubiectū diffiniri: eo q ſicut iam antedirimus idē eſt diffinitiuū q eſt inheſſe cōſtitutiuū: ⁊ eo mō diffinit quo inheſſe cōſtituit. Ex oibus aūt iductis hoc eſt neciuz accipe q hoc q ponit diffiniri ſicut ſpēs abſoluti eē in ſuo primo itellectu claudit diffinitētia: nec vnq̄ pūt p aliquā appōnē vel determinationē ita ſepari ab ipſo q nō ſint in itellectu ipſius ꝑm actū: ita q diffinitio ipſius tota ⁊ vbiq; ponit pro noie ipſo: quecūq; aūt diffiniunt nō vt ſpēs abſoluti eē: ſed vt accidētia: diffinitētia ſua nō hīt de itellectu ſuo ꝓmo: ⁊ iō nō actu neq; eēntialiter cōtinent in ipſis: ⁊ iō cū apponunt eis ſepant ab itellectu nois ipſoꝝ ⁊ tūc nō itelligunt in ipſis: ſicut ⁊ grāmatici dicūt q in verbis ꝑme ⁊ ſcōe ꝑſone itelligit determinatum ſuppoſitū: eo q agere ⁊ pati ſube eſt ꝓprīū ⁊ tūc nō itelligit in ipſis q̄ apponit: vt ſi dicā ego lego tu legis qz nō eſt ſuppoſitū de primo itellectu rei que iportat per verbū. ¶ Hijs ita ſuppoſitis ⁊ diſtinctis ſcit q oia accntia q̄ ꝑm ſe exiſtūt er additōe dictas hīt diffōnes: talia vo ſunt accidētia p ſe in qb⁹ ſicut diffiniēs exiſtit p intellectū nois aut rō diffinitiua ſi loco nois ponat rō aut nomē ſubiecti cui⁹ erat p ſe paſſio ipſa ⁊ tale accntis nō cōtingit diffinitiua rōne oſtēdere ſeparatim p principia vni⁹ ⁊ eiuſdē nature ⁊ generis: ſz opz q diffiniat per ſuū primū ⁊ ꝓprīū ſubm. Si aūt eſſent qdē accidētia ſed nō p ſe ſz p accidēs ſicut albū illa pūt oſtēdi diffinitiue ſine ſubiecto in quo ſunt: ſicut ſi diffiniat albū ſine homine: ſed tn nō pūt diffiniri ſine quocūq; ſubiecto: qz accntis per accntis ad accntis per ſe reducit ⁊ tunc ꝓprīū ſubm diffinitur: vt femininū q eſt accntis p ſe ſine aīali non diffinit q eſt ꝓprīū eius ſubm. ¶ Ex oibus igitur que inducta ſunt hic accipit q hmōi accidētiū aut non eſt qd erat eē ⁊ diffinitio: aut ſi eſt taliū qd erat eſſe ⁊ diffinitio aliter eſt q̄ ſubſtātie: quēadmodū iam ſepius dictū eſt. ¶ Dubitatio igitur qua querebat vtrū taliū eſt aliqua diffinitio in parte affirmatiuam eſt

Dīa nō icludit qdditatiue gen⁹ vtō ꝑm 6. topicozum capīo. S.

Mō qualr diuerſa eſt habitudo gnis ad dīaz ⁊ eā, habitudie ſubti ad ꝓprīā paſſionem.

uam est determinata: q⁹ q̃ dã est taliũ accidẽtiũ aliq̃lis diffõ.
¶ Cap. ii⁰. De determinatiõe erroꝝ alioꝝ q dicebãt acci
dentiũ p se eẽ diffinitionẽ verã sicut ⁊ substantie.

Tex. cõ. 18. ¶ Est ãt ⁊ alia dubitatio de hmõi diffõnib⁹ que
cõtingit ei q cõcedit talia accñtia diffinitionez
bẽre. Si eni symm⁹ dicat ab aliquo eẽ species
que absolute ponit sub assignato gñe ⁊ nõ diri
gi symmũ ad subaz sicut ad suũ esse ⁊ qdditatis cõstitutiuũ tũ qdditas symmi est qd abso
lutũ ad nihil extra suã depẽdens eẽntiã: ⁊ sic erit vex ens ⁊
vera eẽntia: ⁊ erit hoc dictũ eiꝰ q dicit accñs eẽ ens nõ ex ali
qua additiõe qdditatẽ hñs: tũc eni diffinitia accñs in spe
acceptũ eẽnt de itellectu primo accidẽtis q̃ p nulla additio
nẽ determinatiõis pñt separi ab ipso ita q in ipso nõ intelli
ganẽ: ⁊ fm hoc sicut nõ põt dici aial hõ ꝓgrue ita nõ põt di
ci nasus symm⁹ q⁹ nasus fm hoc de primo itellectu est sym
mi sicut gen⁹ ⁊ dia sunt de itellectu pmo spẽi. Si igit sic lo
quẽdo fm hãc põnẽ idẽ est symm⁹ nasus ⁊ cõcau⁹ nasus fz
itellm p⁰: tũc erit idẽ symmũ ⁊ ꝓcauũ q⁹ ꝓcauũ ẽ qd symmi
sicut in rei veritate est vex: q⁹ ꝓcauitas est vnũ gen⁹ symmi
tatis ⁊ est idẽ ipsi q⁹ in itellectu eiꝰ claudit pmo: sz hec opio
dicit q symmũ ⁊ ꝓcauũ sunt vni⁹ nãe nõ ex additiõe dicte: ⁊
sic idẽ inesse vni⁹ ⁊ eiusdẽ generis nãe sunt symmũ ⁊ ꝓcauũ
vtrunq; formaliter acceptũ. Si vo hoc est vex sicut pbat p
oia supradicta ẽt opz dicere q hec spes symm⁹ incẽtũ est ac
cidẽs est ꝓcauitas in naso: ⁊ cuz hoc cõcedat q diffinit hoc
accñs sicut spes absoluti entis ⁊ verã hñtis diffõnẽ: tũc segẽ
q aut nõ ꝓtingit dicere nasus symm⁹ ex appõne vni⁹ ad al
tex: aut si dicit erit nugatio bis idẽ dictũ vt dicat nasus na
sus cõcauus: ostẽdim⁹ enig iam in ꝓbabitis q̃ subm est in
diffinitiõe accñtis. Si aũt hoc accñs nõ vt passio sz vt spes
absoluti entis accipiat: tũc subm erit i diffõne eius sicut de
itellectu primo ipsi⁹ existẽs: ⁊ sicut tũc nõ ꝓtingit dicere aial
hõ ita nõ ꝓtingit dicere nasus symm⁹: aut si diceret erit nu
gãs eiusdẽ repetitõ: q⁹ cũ dico nasus symm⁹ loco symmi q̃ est
nomẽ spẽi ponã rõnẽ ipsius q̃ est nasus cõcauus: ⁊ tũc na
sus symm⁹ erit idẽ q nasus nasus cõcau⁹. ¶ Secõm hoc igi
tur nasus symm⁹ est nasus nasus ꝓcau⁹: pz igit q est incon
nenies dicere q in hui⁹ accñtib⁹ sit qd erat eẽ absoluti en
tis. Sin aũt hoc negat sequtur q ifinita sunt q̃ nugãdo repe
tunt in vna ⁊ eadẽ ⁊ eiusdẽ rõne: q⁹ cũ dico nasus nasus cõ
cauus cõstat q ꝓcauus nõ pdicat de symmo nisi fm eẽ q hz
in naso: ⁊ cũ sit accñs itex dirigit ad supficiẽ depressaz in na
so: ⁊ tũc itex cũ hoc dicit hec positio q cõcauitas hz diffõnẽ
entis absolutã: ⁊ ex hoc itex sequtur q subm est de pmo itel
lectu ipsius ⁊ tũc diffiniẽs hoc totũ q est nasus nasus conca
uus dicã nasus nasus nasus in medio depressus: ⁊ cũ iterũ
depressus q in hac diffõne ponit sit accidẽs vt absoluta spe
cies diffinita cadit in itellectu eiꝰ p⁰ nasus: ⁊ diffiniẽs iterũ
hoc totũ dicã nasus: nasus nasus: nasus curu⁹: ⁊ hoc idem
curuus p eãdẽ rõnẽ dicet i se pmo itellectu cõtinẽdo nasuz ⁊
hoc nõ stabit vnq̃: ⁊ hac de cã dirim⁹ supra q genus cũ spe
positũ nõ est qd diffinibile: ⁊ q⁹ hoc incõueniẽs segẽ ex hac
põne q̃ dicit ⁊ accñtia remanere accñtia ⁊ tũ diffõnes veras
bẽre sicut hñt spes substãtie q̃ sub assignato ponũt genere:
Tex. cõ. 19. palã est q diffinitio vera non est nisi solius sube. ¶ Mã ⁊ si
aliaꝝ cathegoriaꝝ est diffinitio est necesse diffõnẽ ex addi
tione eẽ vt est diffinitio q̃litatis ⁊ diffinitio iparis. Nõ enig
negamus diffinitionẽ eẽ accidẽtis p genus ⁊ dias sue coor
dinationis ⁊ sui pdicamẽti: sicut diffinit albedo p colorẽ dis
gregatiuũ visus sicut est diffinitio iparis: q̃ nõ diffinit sine
numero ⁊ numerus nõ diffinit sine ẽtitate: ⁊ ẽtitas nõ dif
finit sine suba: ⁊ diffinitio feminini nõ est sine aiali sed neq;
genus neq; dia in talib⁹ sunt nisi ex additiõe ad subaz. ⁊ in
hijs si dicat q hñt veras ⁊ p se dictas diffõnes: tũc segẽ q
idẽ bis dicit nugatorie sicut ⁊ in illis q̃ supra dicta sunt que
sunt symmũ ⁊ ꝓcauũ. Si vo hoc q. vz. sic sequat nugari: tũc
nẽcio sequit q diffinitio nõ erit eoꝝ q̃ fm esse suũ extranee
nãe copulata sunt sicut est numerus ⁊ ipar ⁊ alia hijs silia
accidẽtia. ¶ Oiuz aũt hoꝝ solo vera est q sic dubitãs obli
uiscit ⁊ ignorat: q⁹ rõnes diffinitiue taliuz accidẽtiũ non di
cunt certe ad certitudinẽ diffinitionũ primã. Si enim cõce
dat q huius accñtiũ sunt termini determinãtes ipsoꝝ esse
opz alteꝝ duoꝝ dicere q. vz. altero mõ sunt ẽ substãtie: aut
quẽ admodũ dictũ est plus q multipliciter diffinitio dicat
⁊ similr multiplr dicat qd erat eẽ cui p se reddit diffinitio:
⁊ iõ vno qdẽ mõ nullius accñtis erit diffinitio: pmo. vz. ⁊ p
prie sumpta diffinitiõe: ⁊ hoc mõ qd erat eẽ nõ inerit alicui
nisi sube. Alio aũt mõ secũdario. vz. ⁊ er additiõe ita q dif
finitũ nõ sit spes absoluta neq; sub genere absoluti ⁊ simpli
cis entis posita erit diffinitio talium accidentium.

¶ Cap. ix⁰. De distinctiõe diffinitionis ⁊ quidditatis: ⁊ de
vero intellectu quidditatis ⁊ diffinitionum accidentis.

¶ Dia igitur est diffinitio ipsius qd erat esse rõ:
palã est ex pdictis. in hoc enig differt rõ a quid
erat eẽ: q⁹ q̃ qd erat eẽ dicit nãz cui p se attri
buit diffinitio: ⁊ diffinitio dicit hui⁹ nãe explicitã rõnẽ. palã ẽt est ex pdictis q⁹ quid erat esse
aut solaꝝ est substãtiaꝝ si pprie qd erat eẽ acci
piat: aut est substãtiaꝝ maxime ⁊ primuz ⁊ simplr: maxime
qdẽ q⁹ ipm est cã qdditatis accidentiũ: primũ aũt q⁹ ipsuz
est primũ cadẽs in itellectũ accidẽtiũ: simplr vo q⁹ ipz nõ re
ferit ad nãm alienã: ad itellectũ aũt oium eoꝝ que dicta sũt
⁊ vt pfecte distinguat quidditas accidẽtis a qdditate sub
stantiaꝝ. ¶ Attendẽdũ est q accidẽs q̃ diffinit dupl⁹ pot Documẽtum
accipi: aut enig accipit vt spes subiecta aut vt passio: ⁊ si ac
cipit vt spes subiecta: sic qdẽ itelligit suba in eius diffinitio
ne: sz nõ accipit ⁊ sic dicit Auic. q intellect⁹ accidẽtis itelle
ctus est absolutus. Si aũt accipiat vt passio sic suba ⁊ itelli
gitur ⁊ accipit in eius diffinitiõe: ⁊ primo qdẽ mõ diffinitio
dicit a qbusdã pn⁰ demõstrationis extra demõstrationez.
Scõo aũt modo diffinitio accepta est demõstratio põne dif
ferens: in tali enig diffinitiõe accipit subm q̃ est suba: ⁊ cã
accidẽtis q̃ est mediũ: ⁊ accidẽs ipm qq est pdicatũ. ¶ Sũt Objectio
aũt qui negãtes diffinitionẽ eẽ passionis aliter objiciũt: cuz
enim accñs diffinit ex genere ⁊ differentia sue coordinatio
nis dicũt q est diffinitio formalis que dat de accñte pront
ipm est spes. Tales aũt diffinitiones dialectice sunt ⁊ vane
oes sicut in principio de aia dictuz est. ¶ Et si aliqs ad hoc Tex. cõ. II.
dicat q sicut dictũ est ẽt in talib⁹ diffinitionib⁹ intelligitur
suba: lz nõ ponat expresse que substãtia in esse cõstituit acci
dens quã qdẽ percipit primus phus q de vnoquoq; annũ
tiat, put ipsuz est eo q ipse est doctissimus causaꝝ. Sed dia
lecticus q nõ accipit nisi q extrisecus adheret rei de signis
⁊ icotis nõ pcipit subam que intelligit ⁊ itrinsecus ꝓstituit.
Et iõ dialecticus in talib⁹ est vanus: q⁹ per id q̃ accipit ad
esse accñtis cõstitutũ nõ deuenit. primus aũt phs in eadem
diffinitiõe nõ est vanus: q⁹ per subam quã in accidẽtis gene
re ⁊ differẽtia intelligit puenit ad vex eẽ accñtis. ¶ Adhuc
aliter objicit de eodẽ videt enig accñs verã hẽre diffinitio
nẽ: qm̃ id q̃ verã hz demõstrationẽ hz verã cãm: ⁊ q hz ve
rã cãm verã hz diffinitionẽ: q⁹ cã ⁊ diffinitio sũt idẽ. ¶ Am
plius sicut dicit Auic. accñs duob⁹ modis diffinit: aut enig
diffinit vt essentiale cuius spes est absoluta: eo q fm eẽ nõ
depẽdet nisi ex sue coordinationis principijs: ⁊ sic diffinitur
fm formã. aut diffinit fm eẽ: ⁊ tunc diffinit vt est passio sub
stantie: ⁊ q̃ñ sic diffinit diffinitio facit scire cãm ipsius: vera
aũt est diffinitio que facit scire cãm verã: igitur videt hẽre
diffinitionẽ. Mentra tũ istaꝝ videt posse esse mediuz in de
mõstratione: q⁹ prima nõ dicit cãm cũ mediũ demõstratio
nis debeat esse cã. Si aũt videt data esse per mãm ⁊ illa hz
mediũ per q̃ põt cõcludi ⁊ demõstrari: ⁊ sic etiã illa non est
mediũ demonstrationis. ¶ Amplius aut accñs diffinit fm
spẽm facta diffinitiõe aut fm mãz: facta aũt diffinitiõe que
est demõstratio põne differẽs: ⁊ iam qdẽ ostẽsum est q pri
ma nõ põt eẽ mediũ neq; scõa. ¶ De tertia aũt silr videt q
nõ possit eẽ mediũ: q⁹ illa in se ꝓtinet oes tres demõstratio
nis terminos: cõtinet enim subm q est extremitas minor:
⁊ si illa diffinitio eẽt medium tũc minor extremitas eẽt me
dium vel pars medij q̃ est falsuz: cũ minor extremitas ni
hil sit cause: nulla igit diffinitio ipsius erit mediũ ⁊ sic vide
tur nullã habere diffinitionẽ: q⁹ cũ ipa sit maior extremitas
si hz diffinitionẽ illa esset diffinitio primi termini: sine maio
ris extremitatis vt in posteriorib⁹ dictũ est. Forte aũt dicet
aliqs q mediuz in demõstratione nõ est diffinitio minoris
extremitatis: q⁹ si hoc dareẽ in demõstratione semp eẽt ma
ior ꝓpositio falsa ⁊ ẽt cõclusio. ⁊ hoc iõ est: q⁹ minor extremi
tas est aliqd abstractũ: ⁊ illius diffinitio cuz sit abstracti est

etiã abstracta: ⁊ huius diffinitio nõ prædicat̃ de concreto q̃ est subm. ¶ Forte aũt ad hoc rñdebit aliqs q̃ si passio ꝓm q̃ in abstractiõe est poneret in demõne: tũc eẽt maior ꝓpõ falsa ⁊ cõclusio fl'r: nõ aũt sic pontk ⁊ tõ maior est vera ⁊ etiã cõclusio: sed hoc est falsum cũ mediũ in demõne sit diffinitio maioris extremitatis. Maior aũt extremitas ꝓm sic respõdẽtẽ est aliqd cõcretũ de quo nõ erit vera diffinitio abstracta. ¶ Sed q: hec nõ multũ sunt ad ꝓpositũ cũ nõ intendamus hoc demõstrare ſz potꝰ de distinctiõe diffinitionuz ⁊ qdditatũ opz attẽdere q̃ in vĩtate accñs diffõnez ⁊ simplr diffinitionẽ nõ hz: ⁊ lz cã ⁊ diffinitio sint idez eo q̃ diffinitio dat̃ per cãm tñ diffinitio ⁊ cã differũt ꝓm rõnẽ: ⁊ tõ põt alicuius eẽ cã simplr cui⁹ tñ nõ est diffinitio simplr: sicut demõnis in qua demõstrat̃ accñs de subiecto: ⁊ in vĩtate vex est q̃ accñs duplr põt diffiniri: mãliter. vz. ⁊ formalr. Sed diffinitio mãlis accñtis sola est que est mediũ in demõne potissima: diffinitio aũt formalis minoris extremitatis põt ẽt eẽ mediũ in aliqua demõne que simplr demõstratio est. Vñ notandũ q̃ tam suba q̃ accidẽs põt demõstrari ⁊ formaliter ⁊ mãliter: sed diffinitio mãlis substãtie põt demonstrari ⁊ hz mediũ quo demõstreẽ p diffinitionẽ formalẽ sui ꝓ spẽm factaz ipsius subẽ: sicut dixim⁹ in scdo de aĩa de ipsius aĩe diffinitionib⁹. ¶ Diffinitio aũt ꝓm spẽm data subẽ nõ põt demõstrari demõne ꝓpter qd dicẽte. Sed si demõstrat̃ hoc erit demõstratio qa: mãlis aũt diffinitio accidẽtis cũ dicat qd ⁊ ꝓpter qd est mediũ in demõne potissima: ⁊ tõ demõstrari hoc est demõstratiõe cõcludi nõ põt. Et si dicit̃ aliqñ demõstrari hoc erit itelligẽduz sic q̃ ex demõne põt elici ⁊ sciri: q: scito medio q̃ est cã scit̃ q̃ illud ẽ diffinitio. ¶ Diffinitio aũt accidẽtis ꝓm spẽm facta cõcludi põt per demonstrationẽ: sicut ⁊ ipsa passio siue accñs. adhuc aũt diffinitio mãlis accidẽtis duplex est: est enim mãlis illa in qua accipitur subm sub noie ꝓprio subti: ⁊ est mãlis in qua nõ solũ accipitur subm sub noie subti. sed potiꝰ rõ subiecti accipitur ⁊ hoc est mediũ in demõstratiõe potissima. ¶ Attendẽdũ tñ est q̃ in mathematicis que abstracta sunt ⁊ in qbus est demõstratio potissima in qua oẽs termini sunt in rectitudie: subm qdẽ ẽ qd abstractũ sicut linea vel triãgulus: passio ãt que est maior extremitas est qd cõcretuz: ⁊ diffinitio mãlis que est mediũ est diffinitio accidẽtis: ⁊ tõ nõ totũ medium põt esse mã passionis circa quã est passio: sed aliqd eius est mã passionis: ⁊ tõ mediũ cõpositũ est ⁊ primuz qõ in ipso est sicut genus passionis: ⁊ hoc significat̃ in cõcretiõe ⁊ que sequunt̃ sũt mã passionis circa quã est passio: ⁊ hec mã est necessitas passionis: hec aũt sunt formalia subiecti inq̃tũ subiectuz est: ⁊ tõ diffinitio talis mãlis passionis cõposita est ex eo q̃ ẽ passionis ⁊ ex eo q̃ formale est subm inq̃tuz ẽ subm: q: subm per formã suaz cã est subiecti: ⁊ sic pz q̃ accñs dicit hoc alicui⁹ siue hoc in hoc sicut dirimus in ꝑhabitis. ¶ Si aũt aliqs dicat q̃ sic oẽs termini cadũt in rectitudine: sicut cũ dicit̃ nasus symmus ⁊ diffinitio symmi dicto mõ cõposita sit mediũ: tũc erit nugatio ſz ea q̃ sup: a dicta sũt. ¶ Dicemus q̃ hoc nõ sequit̃: q: nõ dicim⁹ q̃ subm cadẽs in diffinitiõe passionis sit genus ⁊ id qõ est nãe accidẽtalis sit differẽtia: ⁊ tõ nõ est de ꝓmo itellectu passionis ꝓp qõ non est nugatio. ¶ Sed forte cõtra hoc itex obiciet aliqs sciens q̃ si a. sit spẽs accidẽtis diffinita diffinitiõe formali siue ꝓm spẽz dicta: ⁊ sit. b. genus eius ⁊ c. dẽia eo q̃ diffinitio ꝓm spẽm data dat̃ p genus ⁊ dẽiam cũ tam. b. q̃ ꝛ. c. sint accidẽtia neutruz erit sine itellectu subiecti: est aũt. b. de itellectu. c. eo q̃ genꝰ est aliquo mõ de itellectu differẽtie: ergo subm q̃ est de itellectu. b. est etiã de itellectu. c. ⁊ similiter ipm simplr. c. in itellectu suo hz subm: hec ergo subiecta que sunt de itellectu. c. aut opposita in spe q̃ esse nõ põt q: sic vnũ nõ eẽt de itellectu alterius aut sunt idẽ: ⁊ tũc idẽ bis dicit̃ ⁊ erit nugatio. ſz ad hoc dicẽduz q̃ subm. b. ⁊ subm. c. re vera sunt subẽ ⁊ q̃ in. c. intelligit̃ subm. b. ſz illa subta se hñt adinuicẽ sicut genꝰ ad dẽiam: ⁊ tõ est vnũ determinãs altex: sicut dẽia determinat genus. Et tõ subm. b. se hz ad subm. c. sicut primuz se hz ad id qõ est ꝓter sicut vegetatiuũ se hz ad sensitiuũ. In talib⁹ aũt primũ est in scdo in potẽtia tñ ⁊ nõ actu: ꝓpter qõ nõ accidit idẽ bis dicere sicut pz ex supius habitis: talis tñ diffinitio accidẽtis nõ ꝓpter hoc mãlis vocat̃: q: illa est ex genere ⁊ differẽtia sue coordinationis: sed potius illa que dicta

Solutio.

Mõ q̃ſr diffõ formalis subẽ lz nõ possit de mñari p mãlẽ demõne pp qd: põt tñ demonstrari demõne quia.

Obo ꝛ ꝑdcã.

Solutio.

sunt, prius ex qua cũ formanẽ tres termini demõstrationis ꝓmus modus dicẽdi p se erit in ꝓpõne scda: ⁊ secũdus modus dicẽdi p se erit in prima. Tertius ẽt modus dicẽdi per se: erit in scda. Et quartus modus dicẽdi p se erit in cõclusione si replicat̃ cã quare primum inñt minori extremitati. ¶ Tñ igit̃ dictum sit de differentia diffinitionum accidentis ⁊ substãtie ⁊ diffinitionũ accidentium adinuicem.

¶ Incipit tractatus secundus septimi libri qui est de cõparatione quidditatis ⁊ diffinitionis ad aliquid cui attribuitur quidditas ⁊ diffinitio ꝓm idem vel diuersum.

¶ Capꝰ. ij⁹. De eo de quo est intentio ⁊ sunt in eo solutiones sophãtum Platonis.

Tex. cõ. 20.

Trum autẽ idem aut diuersum sit qd erat esse ⁊ vnumqõq̃ designatoꝝ sub ipso suppositoꝝ nature cõi nũc aũt deinceps pscrutãdũ est: ⁊ hec est querere vtrũ nã illa que est qdditas oiuz eorũ que qd sunt ab ipsa ⁊ sub ipsa aũt eẽntialiter idẽ cũ ipsis ꝓm eẽ: aut aliqd aliud separatũ p esse ab ipsis: hoc enim est aliqd qõ est plibãduz ad pscrutationẽ de suba: singulũ enim suppositoꝝ alicui⁹ nãe non aliud videt̃ eẽ ab illa qdditate que est suimet suba qua ipz est id qõ est: ⁊ idẽ est dicere qd erat eẽ singuloꝝ: q̃ est dicere subaz singuloꝝ: qõ nõ eẽt vex: si qdditas eẽt suba q̃da ꝓm esse separa a suppositis illis in qbus est qdditas. ¶ Anteq̃ aũt hoc ꝓbeẽt tãgamus aliqd de põne Platonis q hoc negat dicẽs substãtias q̃ sunt rex qdditates eẽ separas a substãtijs sensibilib⁹ sicut icorruptibile separatur a corruptibili. ¶ Arguit aũt Plato sic q̃ icorruptibile nõ est corruptibile: qdditas aũt icorruptibilis est: sensibilis aũt hec suba ẽ corruptibilis. ¶ Adhuc aũt qdditas est ꝑdicata de pluribus ⁊ accipiat̃ exẽplũ in hoie: qõ ãt ꝑdicat̃ de plurib⁹ nõ est aliqs hõ: igit̃ nõ ẽ hõ: ⁊ sic quidditas hois nõ est hõ vt videtur. ¶ Amplius qdditas hois nõ est suba vt in sequẽtib⁹ patebit: ⁊ q̃ nõ est suba nõ est hõ: qdditas igit̃ hois non est hõ. ¶ Adhuc si qdditas hois est hõ tũc eadẽ rõne qdditas sortis est sor. ⁊ si sor. currit qdditas sortis currit: ⁊ si hõ currit qdditas hois currit: ⁊ hmõi sophismata multa iducit valde. ¶ Adhuc dicit si hõ est spes cui⁹ est qdditas tũc conuersim est vex q̃ spes est hõ: ⁊ si est hõ tũc est aliqõ appellatum hois ⁊ hoc est falsuz: q: nullius nois ꝓmũ significatũ est appellatũ eiusdez. ¶ Hec aũt oia q̃ infinita sunt soluunt̃ p ea q̃ dirim⁹ in qnto hui⁹ sapie lt. vbi de vñ locuti sum⁹. Si enim ipsa nã simplr accipiat̃ ꝓm se illi multa accidũt: ⁊ ꝓm qõlibz accñs hz q̃dã sibi attributa q̃ non attribuunt̃ eidẽ ꝓm q̃ est sub alio accñte: ⁊ hoc qdẽ cuilibet facile pz: cũ igit̃ nã hois accipit̃ in hoc noie hõ hoc põt fieri q̃tũ ad primũ signatuz: vel q̃tũ ad ꝛ⁹. primũ aũt signatũ est q̃ ꝓmo cadit in intellectu ⁊ illi rñdent applicata ipso noie q̃ sunt sub illo signato. Scdariũ aũt signatũ est id cui iponit̃ hoc nomẽ ⁊ hoc cõpositũ: primuz aũt signatũ est forma simplr siue q̃litas eẽntialis q̃ signat hõ. ⁊ hec forma duplr ꝓsiderat̃: q: lz in se simplr sit tñ accipit̃ in multis ⁊ oppositis modis significãdi. ¶ Accipit̃ enim aliqñ ꝓm q̃ est absoluta p itellectũ a suis appellatis: sicut qñ dr hõ ꝑdicat̃ de plurib⁹ nihil enim est in appellatis ipsis q̃ de plurib⁹ ꝑdicẽt: tale enim ꝑdicatũ ꝓtingit forme ita q̃ nõ ꝓtingit appellatis: accipit̃ ẽt forma inq̃tũ est multiplicabilis ⁊ sic ponit̃: cũ dr ois hõ est ois hõ. multiplicabilitas enim ꝓtingit forme ⁊ nihil est multiplicabile nisi forma. ¶ Silr aũt scdariũ signatũ qõ est cõpositũ cui iponit̃ nomẽ accipit̃ duplr: aut. n. accipit̃ absolutuz a suis suppositis aut inq̃tũ est sua supposita: ⁊ absolutũ qdẽ accipit̃ qñ dr hõ p se diffinit̃: vt sua supposita erñs accipit̃ qñ dr hõ currit vel hõ est aĩal vel aliud hmõi: vñ cũ dr qdditas hois est hõ: hec ẽ simplr loquẽdo falsa: q: cũ dr qdditas est qdditas hois absoluti a suppositis cui p se attribuit̃ diffõ: ⁊ si illa eẽt hõ eẽt aliqs hõ q: qdditas hois ẽ singulare sub hoc cõi qdditas: ⁊ cũ de ipso ꝑdicat̃ hõ opz q̃ eẽt aliqs singularis hõ: ⁊ ẽ ac si diceret̃ diffõ hois est hõ q̃ falsuz est: q: diffõ hois est oratio p eẽntialia dicẽs eẽ hois ⁊ hoc nõ est hõ: lz aũt hec sit falsa. qdditas hois est aliud q̃ hõ: tũ hec est vera. qdditas hois non est aliud q̃ hõ: q: si eẽt aliud eẽt aliqd aliud designatũ

Rõnes Pla. ꝓbãtes qdditates rex separatas eẽ a rebus quaꝝ sũt qdditates.

Solutio doctoris.

Forma duplr sumi põt.

Cõpositũ duplr sumit.

Ista ꝓpõ. qdditas hois est hõ simplr loquẽdo ẽ falsa. vide Cõ. i cõ. 21. huius.

separatum

Quidditas hois ē suba. ē propositio distinguenda.

separatū ab hoie sicut dixit ꝓplato ⁊ hoc nō est verꝫ. Cū āt dicit qdditas hois est suba distinguēdū est: aut enim qdditas hois stat pro diffōne aut pro foia: si ꝓ foia adhuc duplr ꝓsideraf: aut.n. dicit forma q̄ est alia a mā subta cū mā ꝓstituēs hoc aliqd ⁊ sic qdditas hois est suba: aut stat pro esse mae accntali ⁊ substātiali ⁊ sic qdditas hois nō est suba sed eē substātiale. Ex hijs aūt iam patere pōt q̄ iste due sūt vere. qdditas rei nō est aliud a re cui⁹ est qdditas: ⁊ qdditas rei est eadē rei cui⁹ est qdditas: ⁊ tū hec est falsa. quidditas rei est res ipsa cui⁹ est qdditas. ¶ Et accipiam⁹ hoc i hoie gratia exēpli q̄ enīz qdditas hois nō fit aliud ab hoie ꝑz ꝑ hoc q̄ qdditas hois in actu q̄ pticipaf ab hoie nō est i alio nisi po⁹ inq̄tū pticipaf ab alio idiuiduo: sicut ēt dicimus q̄ gen⁹ ⁊ dīa sunt vnū in actu ⁊ duo in po⁹ inq̄tū gen⁹ pōt determinari ab alia dīa. Qō aūt fit eadē rei cui⁹ est qdditas ex hoc ꝑz q̄ vere pticipaf ab eo cui⁹ est qdditas: nec tū sequit si qdditas hois non est aliud sed eadē hoi q̄ qdditas hois fit hō ꝓpter hoc q̄ supra dictū est: q̄ fignifiatū hois nō ē aliqd appellatū eius: q̄ hoc subm qdditas hois est significare nē diffō hois: ⁊ cū dicerēt eē hō oporteret q̄ esset aliqs hō singularis. Similr cū dicit hō est spēs est vera siue spēs accipiaf in rōne illa q̄ ꝑdicaf de plurib⁹ siue in illa q̄ ponit sub assignato gne: sed ꝑmū ꝓtingit forme: z''' aūt cōposito: ⁊ cuz talia sint subta q̄lia ꝑdicata eē pmiserint hō in subto cū dicit hō est spēs stat pro forma vel cōposito: ſz ꝓuersa est falsa spēs est hō q̄ ibi hō in ꝑdicato stat pro nā multiplicata per sua supposita siue singularia vel appellata: nec hec est ꝓuersa istius. hō est spēs: sed si ꝓuertaf sic debet ꝓuerti species ē homo qui diffinit vel absolutus a suis appellatis ⁊ tūc ē vera hec: hec igit ⁊ hmōi sunt que ꝓplatonē deceperūt q̄ non vidit q̄ eidē multi modi signādi accidunt ꝑm quos est species ⁊ vle ⁊ qdditas ⁊ hmōi: ⁊ q̄ attribuit ei ꝑm vnū modū signandi nō conuenit ei ꝑm alium modum significandi. Et ideo putabat illas res esse diuersas.

Nō q̄ ꝓuersa ist⁹ hō ē spēs nō est ista spēs est hō. In conuersa. n. ⁊ conuertēte ds remanere ꝓstis ēitas: alr esset euersio ꝓpōnis ⁊ nō ꝓuersio vt dic Cō. in ꝑ hoꝛ ca. 2.

¶ Cap. z'''. De rōnibus qbus probantur quidditates non esse diuerse ab alijs quoꝫ sunt quidditates.

Ist hijs aūt q̄ ꝑdicant ꝑm accidēs diuersum eē videbit qd est a subto de quo ꝑdicaf: q̄ qdditas subiecti nō est qdditas accntis nec ecōuerso sicut alb⁹ hō inq̄tū hō est diuersuz est ꝑz qdditatē: ⁊ albū hoiez eē inq̄tū est alb⁹: si enīz daret q̄ idē est hoiez eē in eo q̄ ē qd ⁊ albū hoiez esse in eo q̄ alb⁹ erit idē ꝑm qdditatē hō in eo q̄ hō ⁊ albus in eo q̄ alb⁹: ⁊ hoc qdā iaz direrūt dicētes formas substātiales eē accntia sicut in anteh abitis supius inductū est: igit sequtur alteꝫ duoꝫ q̄. vz. aut albū hoiez ⁊ hoiez ꝑm qdditatē fit idē eē: aut q̄ nō est necesse q̄ ea q̄ ꝑdicant ꝑm accidens sint eiusdē qdditatis cū hijs de qb⁹ ꝑdicant: hoc aūt adhuc ꝓbaf ꝑ hoc q̄ si duo vel plura accntia accipiunt vt extremitates cōposite cū vno subto: si vnū accidētiū cū subiecto est eiusdē qdditatis: tūc eadē rōne ēt scōz est eiusdem qdditatis cū eodē ⁊ que vni ⁊ eidē sunt eadē ipsa sūt eadē: sequereē igit q̄ illa accntia eēnt eiusdē qdditatis adinuicē. Sed hoc est falsum: q̄ nō vident extremitates eē eedē sibi inuicē ꝑm qdditates sicut vident eē eiusdē qdditatis cum subto: q̄ sic albū eē eēt ꝑz qdditatē musicū eē q̄ absurdū ē: q̄ oib⁹ manifestū est hoc nō eē verꝫ. ¶ In hijs aūt ꝑdicatis que dnr ꝑm se semp necesse est idē eē ꝑm qdditatē subam ⁊ id cui⁹ est suba: a substātialib⁹ enīz subtis nō sūt diuersa substātialia ꝑdicata: cū enīz verbū substātiuū q̄ est nota cōpositionis vnionē significet ꝑdicati cū subto talē notat vnionē qualē pnt hēre cōposita: ⁊ in accidētaliter vnitis notabit accidētalē: in subalr aūt vnitis vnionē subalē ēnotabit. Substātie q̄ ꝑdicatoꝫ q̄ formalia sūt ⁊ qdditates nō sunt diuerse ꝑm eē a suis subiectis nec sunt nāe priores ⁊ diuerse ꝑz eē que tpe ꝑcedāt ea quoꝫ sunt subē: q̄les substātias dicūt eē illi q̄ ponūt substātias reꝫ eē ideas. Si enim sicut illi dicūt sunt diuersum bonū in subē qdditate: ⁊ bone esse in re nāli tūc erūt alie ēt ⁊ separate subē p se aial ⁊ aial eē: ⁊ ens aliqd ⁊ ens ꝑm se: ⁊ hec erunt nāe q̄dā ⁊ idee ꝓter eas que predicte sunt q̄ sunt res iste q̄ sunt apud nos: ⁊ sūt ille priores tpe q̄z iste subē senūbiles eo q̄ sūt facientes istas: ⁊ hoc totū sequit er hoc q̄ qd erat eē ponit esse suba ꝑm se separata ab eo cui⁹ est suba. ¶ Cōstat aūt q̄ falsum est: q̄ nihil primius generationi q̄z hoc aliquid: ⁊ substantie cōes generant ꝑ ꝓñs: q̄ hoc generat hūc ⁊ ꝑ ꝓñs hoiez ⁊ aial ⁊ sic de alijs. ¶ Amplius aūt si ponamus istas substātias qdditatē. vz. ⁊ id cuius est qdditas eē absolutas adinuicē tūc erūt destructe adinuicē: q̄ ea quoꝫ sunt qdditates nō erūt hoc q̄ sunt fine suis qdditatib⁹: ⁊ ipse qdditates nō erūt fundate inesse rato in nā ⁊ hoc aliqd fine hijs quoꝫ sunt qdditates: ⁊ tūc sequitur q̄ eaꝫ reꝫ quaꝫ sunt qdditates nulla erit ꝑ subam suā q̄ non sciunt ista scia ꝓpter qd ⁊ qd nisi ꝑ suas qdditates. ¶ Alie aūt subē q̄ sunt qdditates nō erūt entia ꝑfecta ⁊ fundata in esse: ⁊ sic sunt destructa cū nō sint nisi in intellectu. Dico enīz destrui tales substātias qdditatuz si nec bono huic realiter vt nō diuersum ab eo inest bonū q̄ est qdditas ꝑ quā bonū est hoc q̄ est in bonitate sua: nec eē bonū inest huic bono q̄ que diuersa sūt abinuicē ꝑm eē hoꝫ vnū nō inest alteri substātialiter ⁊ tūc hec nō sciunt ꝑ suas qdditates. ¶ Scia eni cuiuslibet ꝓa est scia qua scit quid erat eē illud ⁊ in bono ⁊ in oibus alijs nō similr se hz: q̄ ꝛz accidētia faciūt ad sciam eius qōqdest hoc nō est nisi de scia qa est: ⁊ nō de scia quid est: igit si nec bonū eē est bonuz eo q̄ qdditas boni est a bono separata: sequit q̄ nec ens fit ens: q̄ quidditas qua ens hoc est ens est ab ente separata ⁊ sic sequit q̄ nec vnū ē vnuz. est enim simul rō de oibus: ⁊ oia vel sunt suis qdditatibus nō separis ab eis vel nullū penitus si sne ab eis separe sunt qdditates: vñ si nec ens aliqō est ens ꝑ suā qdditatē sue entitatis: sequit q̄ nec alioꝫ aliqs est hoc ꝑ suā entitatē ⁊ qdditatē. ¶ Amplius cui nō inest bonum eē siue qdditas qua bonū est nō est bonū: eadē igit rōne sequit q̄ benignuz non est cui nō inest benignū esse: cōstat aūt q̄ sūt aliq̄ bona ⁊ benigna: ꝓz igit vt benignū eē ⁊ benignū ⁊ bonū eē ⁊ bonum sint vnū ꝑm esse ⁊ nō separata abinuicē ꝑm esse: ⁊ similr est de oibus ꝑdicatis essentialib⁹ que nō ꝑm aliud vt accidentia sed ꝑm se dicunt ⁊ sunt prima: sicut cā que est forma ⁊ qdditas principiū est ad id cui dat esse qd ꝑm q̄ ipm qd est: hoc enim sufficiēs est ad esse ⁊ ad sciam talis priozitas quānis nō sint spēs ideales separe. ¶ Adhuc aūt ⁊ si ponāt eē idee ꝑm aliquē modū tūc adhuc tales forme magis sufficiūt ad esse ⁊ sciam q̄z idee in hoc q̄ iste sunt in reb⁹ quaꝫ sunt qdditates ⁊ forme: idee aūt nō: per id aūt q̄ nō est i re res ipa nec est nec scitur. ¶ Est aūt attendere q̄ in hijs oibus qdditas accipit sicut nos superius dixim⁹: pro eo. vz. cui p se attribuit diffinitio ⁊ hoc modo qdditas nō est diffinitio: ⁊ ꝛz hoc mō multa accidāt ei ipsa tū ꝑm esse est in appellatis ⁊ suppositis: ⁊ ab ea sunt ea que sunt: ⁊ extra ea nō est quidditas ꝑm eē simplr nec est absoluta ab eis nisi potētia ꝑm quā in nullo sic est quin possit eē in alio: ⁊ ꝓplato videns hāc absolutionē ipsius ⁊ accidētia que accidūt ei ꝑm se putabat esse quidditates separatas a rebus ꝑz esse: ita q̄ haberēt eē distictū ab ipsis. ¶ Cū aūt dicit ens eē est ens ⁊ bonū eē est bonum duob⁹ modis intelligi pōt: si enim entitabile fit bonuz esse ⁊ ens esse: tunc verꝫ est bonū eē nō esse bonū ⁊ ens eē nō esse ens: ⁊ subam eē nō eē subam: sicut actus nō est id cuius est actus, ꝓpter diuersuz modū significādi: enuntiabile enīz sic formatū nō est res in aliquo ꝑdicamēto q̄ non dicit rem absolute ad actum rei ⁊ est sic singulare: ꝓz q̄ si subam esse esset suba q̄ eēt aliqua suba: ⁊ ꝛz ens nō fit distinctū per differentiā ab aliquo ente tū in mō significādi differt qñ significatur p ens ⁊ esse: sed in preinducta disputatiōe nō sic accipitur sed potius dicit ens esse ⁊ bonū eē id qō est homini ꝑm esse fundatū in ente rato ꝑm nāz: ⁊ hoc est bonū id qō est p qdditatē que est bonū ꝑm se. ¶ Adhuc aūt diligēter aduertendū est q̄ quidditas predicto mō sumpta si sub hoc accidente accipit q̄ est potētia eē in suppositis predicaf de suppositis ⁊ sic ꝓz ipsaz formaliter accipi: quia si ꝑm esse māle accipiaf sic actu est in hijs in quibus est ⁊ sic nō predicaf de aliquo. ⁊ hijs sic intellectis plana sunt ea que inducta sunt.

Nūo intellr dictū ꝑbi prio ō aia. tex. cō. II. dicētis accīa magnā ptē cōferunt ad cognoscendum qōquidest.

Documētum primum.

Secundum.

¶ Cap. z''''. De ꝓbatione positionis ideaꝫ ꝑ hoc ipsuz q̄ ponunt eē subē subtoꝫ ⁊ principia scientie ipsoꝫum.

Ex hijs aūt que inducte sunt simul cū dictis palam est q̄ si fuerint idee quas quidā dicūt esse reꝫ quidditates ⁊ quidditatū partes: tunc sequitur q̄ subiectū siue suppositū illaꝫ substantiarū nō fit substātia subiecta: nō enīz sunt substantie nisi ꝑ substantialē formā ⁊ quidditatez

Tex. cō. 21.

que in ipsis sicut in subiectis sunt ⁊ suppositis: ideas autez
fm hac positionē necesse est eē substātias p se existētes ⁊ nō
de subto aliquo in quo eē hēant p̄dicatas. Si enim sint de
subto in quo sunt ex hijs rōnib⁹ que iducte sunt segtur q̄ ex
participationē sunt vnū in eē cuz hijs de qbus vt subiectis
vel suppositis p̄dicanť: ⁊ hoc est cōtra hypothesim: ⁊ cuz di-
cunť vnū cū subiectis erunt vnū ⁊ idē fm eē singula non fm
esse accidēs: sed ita q̄ sint eē singulox subtox ⁊ qd erat esse
ipsox: ⁊ q: sicut iam ostēdimus q̄ scire singula p̄ potissimā
sciaz hoc est scire qd erat esse ipsox ⁊ singula sciunť suis qd-
ditatib⁹ nō sepatis ab eis necesse est expositiōe ipsax sequi
q̄ qdditates vniuscuiusq̄z sunt vnū cū ipso ⁊ nō separatum
qd ab ipso: hoc enīz sequiť ex ipsa hypothesi dicēte q̄ singu
la suis sciunť qdditatib⁹: vñ erquo ꝓlato putabat astrue
re ideas ex ipso destruunť fm suā positionē: qr̄o nō omnia
que adherēt substātie sunt qdditates ipsius per quas ipsa
subiecta siue supposita sint hoc q̄ sūt ⁊ sciant: sed tm̄ ea que
fm primū modū dicendi per se p̄dicanť de suppositis. Ideo
ea que fm accidēs: dicunť de subiectis vt musicū ⁊ albū: pp
ea q: duplicē hnť significationez in eo q̄ denomiatiue dicta
duas diuersas dicūt naturas: tō nō ē vex dicere de illis q̄
idē sit qd esse ipsox ⁊ id subm de quo p̄dicanť. ¶ Diuer suz
enim qd est id subm est id subm cui accidit ⁊ ipm accidens
q̄ accidit. Et tō p̄dicatū de subto aliqñ fm qdditatē idem
est subiecto ⁊ aliqñ nō est idez cū ipso: quidditas enim eadē
nō est hoi ⁊ albo homini inq̄tum hō albus est: eo q̄ diuerse
sunt nature hō ⁊ albedo ⁊ nō est vnuz nā alterius: sed tm̄ hō
est idē subto passioni de se noiatiue p̄dicate: q: hec sūt vnū
per accidēs: ⁊ si homo est albus: aial rōnale est albū fm esse
acceptū: sicut dirimus in quinto vbi distinxīmus vnū p ac-
cidēs. ¶ In oibus igitur hijs que sunt qdditates vel ptes
quidditatū semp opz predicatū per se inesse subiecto: ita q̄
ipsuz predicatū sit de esse subiecti: absurdū enim apparebit
si quis vnicuiq̄z substātie siue insit siue nō nomē imposuerit
quo qd erat esse voceť: q: si separatū est per esse a subiecto:
tūc nō est aliqd de esse subiecti: ⁊ sic equū eē equū erit diuer
sum ab equo: q: id quo equus est id qō est separatuz est ab
ipso. Si aūt equus est equus aliquo cōstituente ipm inesse
equi erit equus: ⁊ sīlr de alijs est substātijs apud nos sub-
iectis ⁊ sensibilib⁹ existētibus: hoc aūt quo equus est equus
est qdditas ipsius: qd igiť p̄hibet quin etiā nūc statim sine
separatox pōne eē qdditatē siue quid erat eē in suba sensi-
bili qua ipsa est qō est si suba sensibilis est quid erat eē si pre
dicatū de ipa nō tm̄ est vnū suba cū subiecto siue supposito.
¶ Sed ēt rō talū p̄dicatox est vnuz cū supposito eo q̄ ipsa
predicata sunt quid de subiecti rōne existētia sicut satis pa-
lam est ex hijs que dicta sunt: in talib⁹ enim nō est accidēta
lis vnio subiecti ⁊ p̄dicati: sicut nō ex accēs est vnū eē ⁊ vnū
qñ hoc p cām dicentē qd intelligiť: tūc enīz vnuz eē fit ab eo
q̄ est vnū sicut dico lucē solē esse dicit. Si enim actus essen-
tialis vnius est vnū eē ⁊ actus essentialis entis est ens esse
⁊ actus eēntialis hois vel quidditatis hois est hoiem eē ⁊
sīliter est in oibus alijs: ⁊ hoc nō est si quidditates ⁊ sube se
parate sunt q: tūc act⁹ eax nō sunt in istis sensibilibus. Et
tō nō dant eis eē substātias. ¶ Amplius si aliud ⁊ separatuz
fuerit quid erat eē ⁊ aliud qd est tūc opz q̄ fit forma forme:
⁊ si forma est forme: hoc ibit in infinitū: q: separata ponunť
hoc aliqd eē: ⁊ opz q̄ aliquo sint hoc aliquid ⁊ hoc est iteruz
separatū: ⁊ cū eē separatū ex esse necessario sit hoc aliquid pp
illud qō supradirimus: q: vz. nō est de subto aliquo in quo
sit: tō iterū est illud hoc aliquid ⁊ aliud a se hēbit quo ipm fit
quo ipz est id qō est: quo est aūt nihil hz admirtū: q: si quo
est hēret aliquid quo ipm eēt iret in ifinitū. Et tō opz pone
re q̄ quo est esse hēat in subto ⁊ nō separatū: q: ū separatuz
esse hēret eēt hoc aliquid ⁊ abiret hoc in ifinitū: q: hoc qui-
dē quid erat esse qō cōstituit rem in eo q̄ est opz vnū eē cuz
indiget alio separato q̄ nō fit vnū cū re que est hoc aliquid:
igiť ⁊ in separatis erit eadē rō q̄. vz. qō in illis ē hoc aliqd
indigeret alio qō cōstituit ipm ⁊ cū illud fit separatum erit
iterū hoc aliquid ⁊ indiget alio vsq̄z in infinitū: omne.n.qō
separatū eē hz distinctū est hoc aliquid: ⁊ tō dicit Boetius
q̄ quo est nihil hz admirtū: ⁊ q: nihil hz admirtū tō separa
tū eē nō pōt. ¶ Palā igiť est ex oibus que dicta sunt q̄ in pri-
mis substātijs que ꝓprie ⁊ principaliter ⁊ maxime subē di-
cunť ⁊ que dicunť esse fm se de ipsis ⁊ nō fm accidens: hoc
enim fm primum modum dicendi per se dicuntur de ipsis
vnūquodq̄z sic dictox quid erat esse: ⁊ vnūquodq̄z q̄ est ipa
quidditate idem est ⁊ vnum non separatum ab ipso.

¶ Cap. 4ᵐ. De solutione sophisticorum elenchorum ad po
sitionem istam inductorum.

Tex. cō. 21.

Hoc aūt modo dicēdo: q̄. vz, qdditas sit eē el⁹
q̄ nō est separa ab ipso oēs sophistici elenchi
soluunť q̄ sunt ad eandē potētiā astruēdā que
est de ideis: palā enīz ex dictis est q: eadē que
nūc dicta est soluunť solutiōe. ¶ Si eiz syllogi
zet hijs que dicta sunt ꝓtradicēs sophisma sic
si qdditas est id cuius est qdditas: igiť socratē eē est socra-
tes eadē rōne: sed socratē eē in eo q̄ hō est est idē cū eē aial
rōnale ⁊ aial rōnale est duo igiť socratē eē in eo q̄ hō est est
socratem esse duo. Adhuc socratez eē in eo q̄ hō est est aial
rōnale esse: ⁊ aial rōnale est diffinitio socratis: igiť in hoc q̄
hō est est diffinitio. ¶ Sūt aūt ⁊ alij multi elēchi sophici si-
cut si qdditas hois est hō: qdditas aūt est incorruptibilis ⁊
simpler ⁊ p̄n'ᵐ sciētie ⁊ hujus multa que accidūt quidditati
vel diffinitioni: igiť hō est oia illa qō falsum est: oēs.n. elen-
chi illi peccāt fm accēs sicut cuilibet patere putamꝰ. ¶ Sol
uuntur aūt oēs ex hijs que dicta sūt: q: qñ dicimus qdditā
tē hois esse idē homini nō itelligiť q̄ oino sit idē ex itelligiť
per cām formalē eē dictum: q: vz. actus forme ⁊ qdditatis
eēntialis est eē hois ⁊ hō per cām ⁊ nō est idē per oīmodam
indifferētiā: ⁊ tō multa accidunt vni que nō accidūt alteri: ⁊
cū dicit q̄ aial rōnale ē duo: dico q̄ accidit diffinitioni assu
mit. Est enim diffinitio actu vnū sed accidit ei duo eē potē
tia inq̄tū genus pōt esse cū alia differētia sicut superius di-
rimus: esse aūt vnū quo hō est vnus est ab vnitate diffōnis
qua ipsa actu est vnū: aial enim in diffinitiōe hois ꝓut ipm
est de qdditate eius fm eē actu accipiť: ⁊ hoc est ꝓut differē
tia hois est determinatū ad actū ⁊ eē actuale: in genere aūt
acceptū nō dicit aliqd actu existēs: ⁊ tō hoc modo est poten
tia alterū ⁊ alterx. Similr aūt cū dicitur aial rōnale est diffi-
nitio ⁊ est idē homini: ergo hō est diffinitio. ⁊ hō hz diffini-
tionē: igiť diffinitio hz diffinitionē ⁊ hoc ibit in ifinitū. Di
rimus aūt iam q̄ aial rōnale per cām formalez est hō: ita q̄
causa formalis accipiať nō forma designata p nomen hois:
sed tota natura cōposita cui diffinitio attribuiť: ⁊ nō dirimꝰ
q̄ oino nulla differētia sit inter hoiez ⁊ eius qdditatez: acci
dunt ergo multa qdditati que nō accidūt hoi ⁊ ecōuerso si-
cut cōpositū esse ex carnib⁹ ⁊ ossib⁹ accidit homini ⁊ nō acci
dit diffinitioni: ⁊ hēre diffinitionē accidit homini q̄ nō acci
dit diffinitioni ⁊ hmōi sunt multa que facile est determina
re ex dicta. Et tō ante istā disputationē q̄dā p̄relibamus de
talib⁹ elenchis sophisticis. ¶ Oēs enī hmōi elenchi de qb⁹
pōt aliqs eē iterrogatus in opponēdo ⁊ ex qbus veris sentē
tijs pōt soluere eosdē nihil penitus differūt ab hijs que nūc
dicta sunt: oēs enīz peccāt fm accidēs: ⁊ vnā ⁊ eandē q̄ nūc
dicta est hnť solutionē. sic igiť dictū est a nobis qūo qd erat
esse est idem cum eo q̄ est: ⁊ quomodo non est idem cuz sin
gulo eo q̄ est: ⁊ soluti sunt elenchi sophistici.

Ita sentit etiā Aluer. in pīti loco.

Multa accidūt qdditati q̄ nō accidūt homini ⁊ ē.

¶ Cap. 5ᵐ. De hijs que de principijs eox que fiunt premit-
tuntur ad ostendendū ideas ad generationē non prodesse:
ostendiť etiā in hoc capitulo q̄ generatio est a cōuenienti.

Tex. cō. 22.

Adōñēdū aūt q̄ ille forme nō ꝓsunt ad gnā
tionē opz nos p̄mittē de p̄ncipijs ex qb⁹ fit hoc
qō gnāť: ⁊ vtrū gnāť ex ꝓueniēti oē qō gnāť: ⁊
vtrū generatur cōpositum vel mā vel forma.
hijs enīz prelibatis ostēdemus q̄ forme sepa
te nihil ꝓsunt ad gnionē. ¶ De p̄ma igiť dici
mus q̄ eox que fiunt alia fiunt a nā alia ab arte: alia autem
sunt athomata siue per se facta. Dico autē per se facta que
nō habēt cām per se sed fiunt a cā per accidens siue a casu ⁊
fortuna. ¶ Omnia vō que fiunt quocūq̄z mō fiant fiunt ab
aliquo efficiēte per se vel per accidēs: ⁊ fiunt ex aliquo sicut
ex materia ⁊ fiunt quid siue aliquid fm aliquam formaz di
stinguentē in esse substātiali vel accidentali: quid enim hoc
dico large eē fm quālibet cathegoriā aut.n. fit hoc aut q̄tū
hoc aut q̄le hoc aut qñ aut aliqd alioꝝ p̄dicamentox gene-
rati.

Boetius in libro de hebdomadibus.

rati. ¶ Gñationes aũt nãles in hijs q̃ fiũt hee sũt quor gnõ est ex nã & ex mãli principio sicut ex q̃ fit: & hoc pn'' dicim⁹ mãz a quo aũt dicim⁹ pn'' efficiẽs nãle a quo fit aliqd eor q̃ fiũt aliqd de nnõ entiũ p nãz: qd vo nãle dicim⁹ q̃ fit qd & hoc aliqd ꝑm forma nãle vt hõ: aut plãta aut aliqd aliõ taliũ: & hoc dicim⁹ eẽ subas idiuiduas q̃ prio & principaliꝗ & marie dñr esse sube: oia vo facta aut nã aut arte hñt mãm: & hoc ꝓbat ex hoc q̃ qõlz eor põt eẽ & non eẽ. pn'' aũt tale qõ se hz ad eẽ & nõ eẽ potẽtia in vnoq̃q est mã: vliter aũt loquendo in oib⁹ nãlib⁹ & artificiatis illud: ex q̃ res est mã est: & illud pn'' ꝑm q̃ fit hoc qõ est nã siue forma est cuiusz vt plãta: aut aial aut aliqd aliud hijs sile: a q̃ aũt fit sicut mouẽte aut efficiẽte est nã siue nãle pn'' ꝑm similitudinẽ eiusdẽ spẽi dictũ: q: gñans aut est vniuocũ aut reducit ad vniuocum: qñ est gñans ꝓpriũ: & si nõ est sile in spe tñ est ꝓforme: sicut qñ mulus gñat ex equo & asina vel qñ fit gnõ ex putrefactione. ¶ In hijs.n. semẽtinũ mouẽs ꝓformitatẽ hz ad gñati spẽz: sz nõ plenã hẽat similitudinẽ: hoc ãt in nãlib⁹ est ostẽdz. ea vo que sic sunt mouẽtia gñant in alio qõ est mã: in gñantibus.n. ꝓprijs & mouẽtib⁹ hõ gñat hoiem: sic.n. quenientia in spe sunt genita cũ suis gñantib⁹ pp nãz spẽi gñantis que potẽtia sile sibi influit mãe. alie aũt gnõnes q̃ nõ sũt nãles: sz artificiales ꝓprie dñr ptãtes: oẽs.n. ptãtes siue facture sũt ab arte aut ptãte idustrie alicui⁹ ꝑter artes sic aues faciunt nidos: aut sũt a mẽte que nõ adhuc ꝓcepit artẽ sicut multi hoies ad aliq̃ idustriã hñt ex ipa nãe aptitudine: hor ẽt q̃dã fiũt que dñr antomata siue per se facta sicut que fiũt a casu & a fortuna: hec.n. duo reducunt ad cãm efficiẽtẽ: sicut ẽt a cã efficiẽte fiũt ea que fiũt a nã. q̃dã tã a casu q̃z a nã fiunt eadẽ vel quenientia suis efficiẽtib⁹. Et aliqñ fiũt ex semine siue ex spermate mouẽte ad sibi sile: aliqñ aũt fiũt sine seminib⁹ siue spermatib⁹ sicut in hijs q̃ fiunt vtute stellar & ex putrefactiõe. ¶ De hijs q̃ oib⁹ ꝑm suas diuersitates in posteriori ab ista scia pscrutãdũ est: & pz q̃ oia illa fiũt ab aliq̃ efficiẽte & mouẽte ꝑm formã & spẽz cũ eo q̃ gñat: ab arte vo fiũt q̃rũcũq̃ pria spes mouẽs ꝓconcepta est in aia: qr ars est factiũ pn'' cũ rõne: spẽm aũt dico id qõ erat eẽ cuiuscũq̃ artificiati: & pria suba formalis. si.n. artificiatũ diffiniat dicẽ q̃ est illud qõ attingit spẽm que est in intellectu actiuo artificis & forma que est in intellectu & in artificiato differunt qdem ꝑm esse: sed non ꝑm rõnem: qr ipsa spes que facta est in re artificiata ꝑm iperfectã ichoationẽ est in itellu. Sic.n. ꝓior q̃dãmõ est vna & eadẽ spes in itellu sicut spes sanitatis iuder est sani & egri: priuatiõis.n. spes est illa spes que est suba siue forma opposita: sic tã dirim⁹ sic sanitas species sani & est ifirmitatis q̃dãmõ sic in prio lib. isti⁹ sapie dirim⁹ qõ nihil ꝓhiber idẽ eẽ cãm duor oppositor: qr absentia spẽi sanitatis oñdit ifirmitas: eo q̃ ifirmitas ꝑuatio est & spẽm ꝓpriã nõ hz: sanitas aũt est rõ factiua que est in aia medici & est spes in scia factiua & nõ speculatiua. & hec ẽ eadẽ rõ ifirmitatis per hũc modũ: qr huic scie sanitatis si ve & recte sanũ siue sani rõ fuerit ineẽ hui⁹ qõ est rõ sanitatis p ꝑsentiã & rõ ifirmitatis per absentiã. hec aũt rõ est sicut eq̃litas: qr rõ sanitatis ꝓsistit i eq̃litate humor siccꝰ & calidi: & illi⁹ ꝑuatio inducit ieq̃litatẽ que est cã ifirmitatis & ipa infirmitas: fit aũt semp a cõuenienti siue a nã siue ab arte fiat. ¶ Si.n. ponam⁹ aliquẽ frigiditate laborare nõ fiet eq̃litas que est sanitas nisi fiat caliditas: & caliditas nõ fiet nisi fiat expulsio humoris frigidi: & expulsio fri. nõ fiet nisi potẽ calidũ frigidi dissolutiũ: & ita semp intellectus actiu⁹ ꝓcedit oia ꝓsiderando ꝑm ordinẽ inter media vsq̃z ad hoc q̃ idẽ vltimũ qõ per speciem primum est in intellectu valet perficere. Et postq̃z omnia sic ordinauit & disposuit ꝑm rationẽ tunc deinde iam ab hijs motus incipit qui vocatur potestas hoc est factura cũ artis ratione. & hec omnia fiunt post sanitatem in anima medici & ad sanitatem que est in complexiõe animalis: & omnia media sic disponunt q̃ aliquid conuenientie habent cum primo & vltimo que sunt eadem ratione. Igitur in talibus accidit modo quodaz ex sanitate sanitatem fieri: & domuz ex domo: accidit enim ex domo que sine materia est in intellectu fieri sanitatem vel domuz que est in materia perfecta extra mentem artificis. ¶ Dico autem hoc exponendo q̃ substãtia siue forma siue materia est quid erat esse qua diffinit artificiatum sicut predicimus. generatiuũ autẽ & motiuũ in talibus est dupler. primum enim in talibus generatiuum vocatur intelligentia actiua: z'' autem qõ mouetur ab illo & est medium mouẽs & motum. & hec vocatur potestas siue factura cuz ratione: hoc autem qõ est intellectiua est mouẽs a principio hoc est a specie quã cõcipit que est finis mouens: & hoc est sanitas in mente: illa vo mouentia secũda que inducunt sanitatez potestate sua mouent oia specie prima que finalis est intelligentie mouẽtis: q: illã finaliter intẽdit: & hoc est qõ dicit q̃ vltimũ operis siue potestatis primũ est in intentione: similiter aũt hijs sunt & singula media mouentia que infra siue media vocant siue ifima sicut sunt in singulis que fiunt ab arte vel a natura: sic igitur de principijs eorũ que fiunt & q̃ omnia a conuenientibus sibi efficientibus fiunt dictuz sit. hec enim sufficiunt ad propositam intentionem.

¶ Cap. 6'''. Q: oẽ qõ fit ex quenienti fit ꝑm efficiẽs & ꝑm mãz. Tex. cõ. 23.

Dico aũt adhuc q̃ opz q̃ oẽ qõ fit fiat a sibi cõuenienti nõ tñ in efficiẽte sicut iaz dcm est: sz ẽt ex mã sibi quenienti. In mouẽte.n. primũ mouẽs rõnẽ mouẽdi influit oibus medijs que mouẽt sicut istrumẽta. hec.n. oia ad motũ prima spe mouẽtis informant. ¶ Dico aũt hec fieri vt qualescit aliqs ex infirmitate frigida opz adeq̃ri. & sic pz q̃ qd sine qddtas sanitatis est id adeq̃ri ad geometricaz ꝓportionẽ siue medietatẽ. hoc aũt qõ est adeq̃ri erit si cale fiat: eo q̃ excessus frigoris cã fuit ineq̃litatis. hoc.n. eristit q̃ est id qõ est adeq̃ri. ¶ Id aũt qõ est adeq̃ri p calidi idu ctionẽ fit ab aliq̃ actiua ptãte: & ptãs hec siue sit ꝑmi agẽtis siue medij iã faciens in eo q̃ fit sanũ: actiua.n. ptãs est ꝑn'' trãsmutationis in aliud ꝑm q̃ est aliud. & tõ illa ptãs est illud vñ ichoat motus sanãdi. Et si illa potestas est ab arte: tũc pn'' motus est spes que est in aia. Si aũt est inchoatio illa ab antomate siue a per se fiente siue a casu vel fortuna: tũc icipit ab hoc qñ qdẽ faciendi pn'' est ab arte sicut est in mederi: tunc forsitã pn'' mot⁹ est a calefactione. Calorem aũt facit forte fricatione. Et tũc fricatio est inceptio potestatis & calor est initiũ sanitatis: & est aũt ꝑs talis sanitatis si manet in ipsa: aut sanitas sequit ipm si calor nãlis qui est ꝑs sanitatis qualescit & vigorat a calore accũtali excitato p fricationẽ: tunc.n. sequit cũ aliqd tale qõ est ꝑs sanitatis. & hoc fit aut per plura media aut per vnũ. hoc aũt qõ est vltimũ finẽ includẽs vocat vltimũ facies: & qõ est ita finem vltimũ includẽs ꝑs est sanitatis & sanitati sile. Similiter aũt & dom⁹ fit ex aligb⁹ similib⁹ sibi que sunt pres figure ipsi⁹ sic lapides sic cõpositi & alior vnũqõq̃ ex quo fit dom⁹. Si enim lapides & lignea sic disponant fiet ꝓtiguatio & cõpago partẽ & recti est ꝑs figure domus: & ꝓtiguatio nõ fiet nisi ita disponant que sũt ꝑs ꝓtiguationis: ita vo non disponent nisi sic volent: & sic dolatio ꝑs est dispõnis: & sic semp ꝓcedẽs est in sequẽti vt pars q̃dã ipsius. ¶ Propter qõ sicut dcm est ipse est aliqd fieri si nõ peristit in suo simili qõ est q̃dã ꝑs formalis ipsius: qr igit sic ꝑs quenies ei qõ fit peristit facto ex necessitate: palã est ex dictis: q̃ hoc nõ tñ est in forma efficiẽtis: sed ẽt in mã: mã nãq̃z ꝑs est: mã.n. inest & fit & inquãtũ inest est ꝓncipiũ facti: inquãtũ aũt fit & trãsmutat est ꝑn'' fieri: aliud q̃ ꝑn'' ei⁹ qõ fit q̃ est aliud a mã est de nuõ eorũ que sunt in rõne: & hec est forma que nõ est ꝑn'' nisi facti: vtrũq̃z vo hor hec est compositũ ex vtroq̃z dicimus factũ sicut sunt erei circuli. Sic eni dicimus quid sunt inquantũ sunt erei circuli: sic eni & mãm dicimus quia es & spẽm dicimus: qr figura talis qõ ex medio pũcto ad superficiẽ vndiqz equales hz lineas: hoc q̃ dicimus figurã est genus non mã ad qõ primo differentia spẽm figure constituens: & cuz dicimus noie cõgregato ereus circulus hoc totum in rõne sua diffinitiua cõcipit mãm: sicut supra in sexto hui⁹ sapiẽtie libro dirimus de oibus nominibus ꝓhabitis. Sed opz distinguere in eo ex quo fit aliquid: qr id ex quo aliquid fit sicut ex mã fieri dicunt: & illa ex mã fieri dicunt quãdo non fiunt illa materia: sed fiunt illius materie per transmutationem & alterationem & materie assimilationem ad illud qõ fit. Non enim statua fit lapis: sed lapidea. & ideo mã nõ in recto predicatur de eo cuius est mã: sed per denominationẽ: in priuatione aũt etiaz dicit: ex quo fit aliqd sicut dicim⁹ fieri sanũ ex ifirmo. ¶ Et ꝑuatio: neq̃z in recto neq̃z ꝑ

Tex. cõ. 24.

Quare mã ꝺnomiatiue ꝓdicat de materiato.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

denominationē ꝑdicat de eo q̃ fit ex ipsa: homo eni conua
lescens: non dicit denominatiue illud ex quo fit sicut ex pri-
Tex.cō.25. uatione. ¶ Causa vo huius est q: hoc q̃ fit ex aliquo dupli
citer dicit. fit. n. ex aliq̃ sicut ex priuatione: ⁊ fit ex aliq̃ sicut
ex subiecto qō subiectū dicimus mām sicut dicimus q̃ hō
fit sanus sicut subiectū ⁊ laborans fit sanus sicut subiectuz
sub priuatione existens: magis etiā dicit fieri ex priuatione
vt ex laborante sanus q̃z ex homine: q: priuatio sicut dissi-
mile ⁊ cōtrariū abijcitur: subiectū autē sicut assimilatū ma
net: ꝓpter qō laborans nō dicit denominatiue sanus: q: ni
hil eius manet cum sanato: sed dicit homo ⁊ sanus homo:
⁊ nō denominat sanus ab homine: q: subiectum est idem
ipsi ꝑm accidens: ⁊ nō est transmutatū: sed sua quidditate
existens. ¶ In hijs autē que dicunt trāsmutari materiā oportet de-
nominatiue dici materiā sicut homo nō dicitur caro ⁊ san-
guis: sed carneus ⁊ sanguineus. In omnibus autez mutat
materia ex priuatione: sed aliquoz priuatio nō est manife-
sta: neq̃ noiabilis ꝓprio nomine: sicut in eree figure cuius-
libet: siue idoli: siue sphere: vel cuiuslibet alteri⁹ figure: nisi
forte in talib⁹ ex infigurato dicamus figuratū fieri: sed non
dicimus ex idolo fieri idolū vel ex inhoie fieri hoiem: ⁊ hoc
modo ex cemētis ⁊ lignis fit domus nō ex indomo dicētes
fieri domū: tamē in talib⁹ ex hijs subiectis ꝑuationi videt
fieri q̃ fit sicut illic in hijs que ꝑuationē hūt: sicut sanum fit
ex laborāte siue infirmo: pp qō sicut nec illic dī in recto illō
qō fit ipm̄ ex quo fit: sed in obliquo per denoiationē subie-
cti ⁊ nō ꝑuationis: sic nec hoc dī statua lignū in recto: sed ex li
Tex.cō.26. gno ꝓducit statua lignea: ⁊ nō ꝓducit lignū ⁊ ꝓducit statua
enea: ⁊ nō ꝓducit es ⁊ lapidea: sed non lapis ex lapide: ⁊ do
mus cemētaria sed nō cemētū. ¶ Sigs eni hoc subtilr ispe
rerit intus nō dicit q̃ simplr absq̃ mutatiōe ⁊ priuationis
abiectiōe fit ex ligno statua: aut ex cemento domus: qa opz
ista fieri ꝓtinue permutādo id ex quo fit ⁊ nō dicit illud fie-
ri simplr: sicut ex substinēte formā in se sine mutatiōe: ⁊ hu-
ius cā est q̃ ita dī illud qō fit ex ipso fieri. ¶ Si aūt sic fit ex
ipso q̃ ꝓtinue abijcit dissimile ⁊ ꝓtinue accipit similē: palā
est qm̄ omne qō fit fit ex ꝓueniēti ꝑm māz. Omne eni appe
tēs aliquid nō appetit ipm̄ nisi per similitudinē ⁊ ꝓuenientiaz
quā hz cū ipso: ꝓpter qō ꝓbat omne qō fit ex ꝓueniēti sibi
fieri ꝑm mām ⁊ oēs formas generatoz eē in mā per icboa-
tionē ⁊ nullā esse separatā. Sic igit dcm̄ fit a nobis q̃ omne
qō fit fit a conuenienti sibi ꝑm mouens ⁊ materiam.

¶ Cap̄.7m. In quo ostēdit q̃ nō fit nisi compositum.

Sinceps aūt ostēdemus nō fieri nisi cōpositū
⁊ nō mām in esse materie nec formā in esse for
me: sz cōpositū in eē cōpositi ꝑm q̃ ipm̄ est hoc
aliqd: formā autē nō fieri nisi per accās ꝑm q̃
ipsa est in hoc cōposito qō fit ꝑm eē compositi.
Tex.cō.26. ¶ Dicamus igit q̃ illō qō fit ab aliquo fit oē
qō genitū est: hoc autē a quo fit dico eē id vnde est ꝓncipiū
mot⁹: ⁊ hoc est mouēs ⁊ faciēs ⁊ generās: opz ēt fieri ex ali-
quo sicut dirim⁹: hoc aūt qō fit ⁊ generat nō fit ꝑuatio: qa
non manet in genito: sed abijcit ⁊ est tota abiecta in factuz
esse id qō fit sed fit ex mā. Iam aūt diffiniēdo siue distiguē
do dirimus ꝑm quē modū hoc ex hoc fieri dicimus: ⁊ quō
fit hoc qō fit ex ipa mā assimilata: hoc aūt qō fit gratia erē
pli ē sphera: aut circulus: aut qōcūq̃ alioz euenit fieri quē
admodū dicimus q̃ sic faciēs qui est ꝓncipiū motus: nec fa
cit es q̃ est subm̄ per se: nec fac̄ sphera ex se: siue formā sphe
rica: nisi ꝑm accās inc̄ptū est sphera siue sphericitas i hoc q̃
est cōpositū: sz facit id qō est enea sphera simul: ⁊ hoc est cō
positū: illā eni eneā sphera facit. ¶ Cui⁹ ꝓbatio est qa facē
aliqd ex totalr subiecto: siue ex eo q̃ totū manet in facto est
facere hoc aliqd. Nō enim totū subiectū fit ex totalr subie-
cto: qa sic idem eēt ex seipso q̃ nō pōt eē: qa sic idē eēt ⁊ non
eēt simul. Similr forma non fit ex totalr subiecto: qa sic for
ma hīet mām partē sui ex qua eēt: ⁊ sic non esset simpler sed
cōposita: ⁊ eēt hoc aliqd. Relinqtur igit q̃ ex totalr subie-
cto nō fiat nisi hoc aliqd. ¶ Dico autē exponēdo hoc qa be
ne ꝓtingit facere efficiētē es rotūdū simul q̃ est cōpositū per
istā rōnē: sed nō ꝓtingit eū facere rotūdū: siue ipsam rotūdi
tatē facere: ⁊ es rotūdū facere nō est ipsaz rotūditatē face-
re vt sphera siue sphericitatē: sz facē es rotūdū est facē aliō
aliqd ab ipsa rotūditate sicut spēm ꝓstituta: ⁊ hāc spēm fac̄
in alio q̃ ē mā: ⁊ hoc est per accās ⁊ nō per se sphera facere:
per se aūt cōpositū. nam si facit aliqd is qui facit: tūc opz q̃
ex aliquo alio fiat sicut dirimus: ⁊ hoc est subz: sic dicimus
eū facere eneā sphera: ⁊ hoc cōpositū ita dicim⁹ eū facere:
qa ex hoc q̃ est es siue mā hoc cōpositū facit q̃ est sphera.
¶ Si igit etiā hoc q̃ est sphera siue sphericitas fac̄: tūc oz q̃
illud sīlr faciat ex duob⁹ sibi ꝓueniētibus: qa ex parte effi
ciētis erit ꝓueniens in forma: ⁊ ex parte eius ex quo fit erit
similitudo in mā: ⁊ sic erit forma forme: ⁊ hoc ibit in infinituz:
qa eadē rōne qua generat vna forma generat ⁊ alia: ⁊ hoc
vadit in infinitū. Aut opz dicere q̃ ꝑma forma generet ex
nō forma: ⁊ si hoc dat tūc opz q̃ generet ex nihilo q̃ nō acci
pit aliqs intellectus. ¶ Palā igit qa nec spēs fit nec aliqd Tex.cō.27.
qō in sensibili suba est q̃ formā vocare opz: ⁊ ꝑcipue ꝓpter
primā rōnē quā indurimus: forme eni nō est gnātio per se:
sz per accās sicut dirimus: nec generat qdditas que est qd
erat esse hoc q̃ facit esse hoc q̃ est. ¶ Hoc aūt q̃ est forma
⁊ qd erat esse est q̃ per accidēs in alio fit: ⁊ fit aut ab arte:
aut a nā: aut ab aliqua alia potestate effectiua. ¶ Multum
aūt differt in alio fieri ⁊ ex alio: qa qō in alio fit non fit nisi
ex ꝓsti ⁊ factio non est per se de ipso: nec ad ipm̄ trāsmutat
mā: sz qō fit ex aliquo est directe terminus efficiētis: ⁊ hoc
est cōpositum: facit igit facto: eneā spherā eē eo q̃ facit cō-
positum q̃ est ex hoc ere ⁊ sphera. Mā si artifex facit hoc de
mōstratū cōpositū hāc spherā eē cū hoc demōstratuz ⁊ desi-
gnatū fit sphera enea ex mā ⁊ forma cōposita ꝓstat q̃ hoc cō
pōituz facit spherā eē spherā. Spherā aūt eē vlr si est gene-
ratio sphere enee: opz q̃ illa generatio fit ex aliq̃ ñē ex ma
teria: ⁊ sic oē genitum egebit eē diuisibili ⁊ oportebit eē hoc
genitum demōstratū eē hoc ⁊ hoc mām ⁊ formā: siue cōposi
tum ex materia ⁊ forma: qa iam ostēsuz est q̃ mā manet in
oi genito ⁊ facto. ¶ Dico autē hoc qdem mām eē in geni-
to: illud aūt eē spēm: qa hec duo sunt principia facti ⁊ gene
rati. Si aūt ꝓcedat diffinitio sphere eē ⁊ qdditas q̃ sphera
est corpus qō eq̃le est ex medio cētro ꝓductis lineis hui⁹ q-
dez sphere sic diffinite hoc q̃ est vna pars eius erit in quo
erit ista formalis qdditas que facit spheraz eē spherā: siue
hoc q̃ est ꝑm eē sphere: hoc eni est in illo ⁊ nō est sine mate-
ria. Aliud aūt est omne siue totū quod factū est ex mā ⁊ for
ma sīl ñē q̃ ē enea sphera. ¶ Ex oib⁹ aūt que iducta sūt pa
lam est: qa in hoc cōposito facto hoc qdam q̃ est qdditas
dās cōposito eē spherā est quasi spēs: dicde aūt ēt quasi sub
stātia hoc mō quo artificiales formas ⁊ quidditates voca
mus subas: qa dant nomē ⁊ eē ⁊ rōnē artificiatis: ⁊ hoc nō
fit nisi per accās ñē sepius dirimus. Synodus aūt siue con
gregatio totius ex mā ⁊ forma cōposita ⁊ dicta ꝑm eaz sub-
stātiā siue formā que nō fit illa per se fit ab efficiēte ⁊ gene-
rāte: ⁊ qa ꝓter subam que est qdditas materia vnū est com
ponētiū q̃ manet in ipso: ⁊ hoc qdē componētiuz est hoc ñē
materia: ⁊ hoc aliud est hoc: sicut suba ⁊ qdditas opz q̃ oē
genitū fit diuisibile in duo ꝑm potētiā lz fit vnuz in actu: qa
lz quidditas ꝑdicet de ipso sola mā: tū etiaz ꝑdicat de ipso
per denoiationē q̃ nō fieret si nō maneret in ipo: q̃ igit nō
fiat vl gñet p se nisi cōpositū ⁊ nō mā siue for⁹ fit dcm̄ a nob.

¶ Cap̄.8m. In quo ꝓbat q̃ idee nihil ꝑsunt ad gnōnem.

Omnibus aūt hijs prelibatis queramus vtr Tex.cō.28.
necesse sit ponere quādā idealē vel extra rem
separatā spherā que fit ꝓter has sensibiles: si
ne materiales ⁊ factas spheras: ⁊ vtrū neces-
se sit ponere domū idealē que fit ꝓeter cemē-
tum ⁊ alia que sunt materia domus: aut nūq̃
facta est aliqua talis sphera: aut domus im materialis siue i-
sensibilis. ¶ Si eni in artificialib⁹ non est necessarium do- Prima rō.
mū ponere erēplarem extra facientē ⁊ materiaz: tunc multo
minus hoc necessariū est in ꝓhabitis: qa natura est omni
arte certior ⁊ nō indiget aliq̃ extra faciēte ⁊ dirigēte ⁊ reti-
ficāte opus suū. ¶ Si. n. isti qōni rñdēs dicat aliqs q̃ oz eē
erēplaria extra: illa erēplaria erūt hoc aliqd siue qd hoc: di
co aūt hoc qō eē qñ sunt prime forme ⁊ qdditates istoz: sz
qz hoc qō sic qd dicim⁹ signat tale in cōi. ⁊ hoc nō est deter-
minatū ⁊ designatū ꝓticulare in substātia nō signat hec qd-
ditas aliqd ꝓticulare: sz qdditatē ōsignat in cōi: qō āt des
gnat in cōi qdditatē simplicē ⁊ separatū est ⁊ nō tāgit māz:
⁊ qō nō tāgit nō agit ⁊ qō nō agit ñ alterat neqz trāsmutat.

Mēchra ōdu
cto ad ꝓbandū cōpositum
p se gīari: nō
mām aut for-
mam.

UNIVERSITATIS
DE
LUNA

Iste tales forme igitur neq; alterant neq; trãsmutãt mãm
cum in pcedẽtibus habitũ sit q̃ nõ fit aliquid nisi ab eo q̃
2ª rõ. mãm trãsmutat. ¶ Ampliꝰ forme subales simplices nõ sũt
alicui ẋte neq; actiue sunt neq; passiue: ⁊ ideo ignis simplr
nõ agit neq; patiẽ ab aliquo: sed actiua ⁊ passiua sunt q̃lita
tes: pp qõ ẽt ea que sunt formas subales ex solo situ ptium
mãe ꝓstia neq; actiua sunt neq; passiua, ppie: sẽ rax ⁊ dẽ
sus ⁊ cãta ab hijs leue ⁊ graue. ¶ Si igiẽ idee que sũt sub
stãtiax qdditates sunt forme subales simplices neq; agunt
neq; patiunẽ: ⁊ sic itex nõ trãsmutãt mãm. Iste sunt igitur
due cause qbus demõstrat formas hmõi ad generationes
nihil pdesse. Id eni qõ facit artificialr ⁊ q̃ gnãt nãliter fac
⁊ generat ex hoc demãto mãli pncipio tale hoc particula
re factũ vel genitum ꝓueniens in forma cũ generãte ⁊ mate
ria: sicut in antehabitis est pbatũ. Et quãdo qõ generatũ
est tũc complete est tale gnãtũ hoc cõpositũ quale est gene
rãs in actu: ⁊ ex quo generat in potẽtia: ⁊ hec potẽtia nõ est
mãlis tñ: sicut sepe dixim⁹: ꝫ est formalis sicut forma in
choata ⁊ ꝓfusa que ꝓtinue pcedit ad perfectũ ⁊ determina
tionẽ: sicut ex vita ad sensuꝫ ⁊ ex sensu ad rõnẽ: sicut sepius
in nãlibus libris pbatũ est: ⁊ in antehabitis scie istius: ⁊ sic
pꝫ q̃liter a ꝓuenienti fm spẽm ⁊ formã pcedit a cõuenienti
fm formã ⁊ spẽz tã ex pte efficiẽtis q̃ ex pte mãe. ¶ Omne
vo qõ sic fit ⁊ ex quo fit est indiuiduũ designatũ in gñe sube
sicut callias ⁊ socrates sicut in artificialib⁹: oẽ qõ fit est com
positũ designatũ in mã: sicut sphera enea vel lignea est hoc
aliqd designatũ: hõ vo ⁊ aial in hijs que fiũt per nãm est si
cut sphera enea nõ designata: ꝫ totalr siue vniuslr accepta:
⁊ hoc ẽt dicũt formas ꝓceptas cũ mã sensibili sicut ⁊ sphera
enea: ⁊ nõ dicũt formas a mã sensibili separatas: ⁊ ille sunt
in qbus denotat essentialis ꝓuenientia huius geniti ad ge
nerans hoc: ⁊ sic pꝫ q̃ nec termini gñationis qui sunt a quo
⁊ ex quo fit gñatio ⁊ idẽ qõ generatur: nec forma ꝓueniẽtie
que est iter eos est nisi in mã sensibili: manifestũ est igiẽ: q:
specierũ idealiũ cã si que sunt spẽs ꝑter singularia extra ma
teriã sensibilẽ existẽtes sicut qdã phi Platonici ꝓsueti sunt
dicere spẽs ideales esse causas gñationis sunt ad genera
tionẽ nõ necessarie. Cum oẽ qõ exigiẽ ad gñationẽ ꝓceptũ
fit in ipsa mã sensibili. ¶ Adhuc aũt q: nec si eẽnt aliquetta
les separate spẽs ꝓpter ipsas essent ille substãtie genite sin
gulares quas nos eas que sole substãtie sũt fm se distincte
substãtias appellamus: q: sicut tam paulo ante dixim⁹: nec
actiue essent nec passiue nec mãm gñabiliũ ⁊ corruptibiliuꝫ
tangerẽt quocũq; tactu vero vel metaphorico siẽ forme tã
gere dicunẽ qñ subto ꝓlunguntẽ ⁊ alterãt ipꝫ: sicut dicimus
q̃ frig⁹ tãgit nos qñ alterat sicut determinatũ est in primo
libro de gñatione ⁊ corruptiõe. ¶ Si aũt objiciat quis q̃ si
hoc semp est ex hoc ⁊ tale hoc ex tali illo ꝓceptũ cũ mã ex cõ
cepto cũ mã hoc erit in infinitũ in ante sumẽdo ⁊ sic ifinita
erũt actu qõ est ipossibile. hec dubitatio nõ est ad ppositaꝫ
intentionẽ in qua nihil amplius intendimus nisi hoc q̃ for
me separate nõ pſunt ad generationẽ: ipa aũt dubitatio ta
cta est a nobis ⁊ soluta in octauo phyſicox.

¶ Cap. 9ᵐ. De verificatione huius propositionis. ꝓueniẽs
fit a conuenienti in naturalibus.

Ex. cõ. 28.

Uia vo iã dixim⁹ q̃ oẽ generatũ fit cõueniẽs
a ꝓueniẽti fm formã ⁊ spẽm. ⁊ hec ppõ videẽ
in qbusdã hẽre instantiã: ⁊ vificabim⁹ eã prio
in hijs que fiunt per nãm ⁊ postea ẽt in alijs.
Dixim⁹ igiẽ palã esse in multis q: gñans fꝫ
formã tale est q̃le est gñatũ: siue sit gñans pri
mũ sicut hõ gñans: siue sit gñans primũ sicut semẽ gñans:
nec tñ est idẽ numero: neq; vnũ sed est vnũ in specie diuer
suꝫ numero ꝓpter mãe diuersitatẽ. ⁊ hoc qdẽ pꝫ in gñanti
bus primis phyſicis pfectis: hõ nãq; gñat hoiem ⁊ leo leo
nez ⁊ sic de alijs: manifestũ est aũt etiã in gñantib⁹ primis:
q: sicut in sextodecimo ⁊ qntodecimo de aialib⁹ pbauim⁹
gutta femine in aialibus nõ est nisi mã: sed sperma masculi
est actiũ qõ resolut in spiritũ formantẽ qui intra viscosi
tatẽ seminis ꝓtinet ⁊ ingredit in ipm sicut aia in corpus in
gredit: in seminib⁹ aũt plantax idẽ est q: in hijs due virtu
tes sũt ꝓiãcte ipregnãs. vꝫ. ⁊ ipregnata. ¶ Est aũt hec foꝫ
tiua virtus que radicat in suba que est quidditas seminis
fm q̃ ipm semen est ⁊ in gñe cause efficiẽtis ⁊ nõ mãe: sic. n.
bꝫ virtutes oium partiũ similium ⁊ dissimiliũ. Et iõ virt⁹
elus est sicut virtus intellect⁹ actiui siue practici. Omne. n.
qõ ad similitudinẽ sui diuersa operat fm formã ⁊ spẽm est
principiũ operationis sicut intellectus ⁊ nõ sicut nã: que vnũ
solũ operat: virtutẽ aũt illã ꝓstat valde diuersa fm formã ⁊
spẽm operari: ⁊ iõ dicit q̃ hec virtus a qbusdã phis vocat
intellectus in semine: ⁊ hoc dixim⁹ ⁊ declarauim⁹ in sex
todecimo libro de aialib⁹: vnde etiã hec virtus vocat artis
fer: ⁊ pp vim creatricẽ quã hꝫ in formis mẽbrox ⁊ vtutibus
carũdẽ a nonnullis vocat diuina: ⁊ ab hijs qui subtiliores
sunt pipatheticox vocat aia ⁊ artifer. Anima qdem q: oia
que operat facit ad vite potẽtias. Artifer aũt q: oia ꝓducit
⁊ pducit ad modũ intellect⁹ artificis qui est forma eox que
pducit. nõ. n. dicit ars que aliũde didicerit formã artificia
ti. Sed potius que ipsa per suam qdditatẽ est spẽs ⁊ rõ for
marũ quas pducit in sibi ꝓuncta mã: ꝓpter qõ dcũ est a
qbusdã phis arabũ peritis q̃ cõparat ad subaꝫ spermatis
siue seminis sicut intelligentia cõparat ad suũ orbẽ: ⁊ mãm
quã mouet suus orbis eo q̃ etiã illa substãtialis est ars for
marũ quas motu orbis pducit in ptes mãe subiecte: sicut
⁊ ista primo format cor vel mẽbrũ qõ est loco cordis ⁊ mo
tu illius ⁊ virtute in partes mãe pducit formas mẽbrox: ⁊
hec est cõparatio hui⁹ vtutis ad subaꝫ semis: ⁊ nõ cõparat
ad eũ sicut nauta ad nauẽ sicut qdã mentientes dicũt. sic. n.
cõparat aia ad iã factũ corpus: sed cõparat ad ipm sicut fa
cto: nauis ad mãm nauis: ⁊ iste sunt due virtutes diuerse
⁊ diuersarũ cõparationũ: q: vna est de gñe architectonice ⁊
altera est de gñe vualis: sed id qõ ad pſentes pertinet intẽ
tionẽ hoc est: q̃ qdditas seminis in tali vtute ꝓprie est ge
nerans: ⁊ est cũ gñato ꝓueniẽs fm aliquẽ modum spẽi quo
fm spẽm ꝓuenit artifer cuꝫ artificiato ⁊ sic ex ipso pcedunt
tam vegetabilis q̃ sensibilis. ¶ In alijs aũt generatis que
inaiata sunt virtus formans est a lumine de celo desup in
fluente qõ est sicut nã nõ sicut artifer: aliqd simile sibi in po
tentia ꝓducens in effectu generatũ. Sic igiẽ pꝫ q̃ in phy
sicis ꝓueniens generat a ꝓuenienti sicut homo ab hoie nisi
aliqd fiat ꝑter naturã ex duarũ specieꝫ cõmixtione sicut ge
nerat equus mulũ ⁊ leo leopardũ ⁊ leopardus leunzaꝫ ⁊ sic
est in multis aialiũ cõmixtionib⁹. In hijs ramẽ similiter cõ
ueniens fit a ꝓuenienti sicut in simplicib⁹: q: prime gñans
q̃ cõmune est super equũ ⁊ asinũ quox virtutes mixte sunt
in semine: nõ est nominatũ quo ad formã generis primi ex
quo ꝓuenientia generantis accipit ad genitũ: ambo autez
ista mixta essent forsitã vocanda mulus in potẽtia virtutis
formantis. Si talis formatiua virtus nomen ppriũ hẽret:
⁊ sic pꝫ q̃ in hijs ꝓueniens fit a ꝓuenienti fm formã. ¶ Du
bitari aũt põt de hijs que ex putrefactione generanẽ: vtrũ
ne ipsa fiant a ꝓuenienti fm spẽm ⁊ formã. Sed nos iaꝫ de
hijs i metheororis ⁊ alijs librox naturaliũ locis reddim⁹
cãm: q: videlicet humido viscoso educto ⁊ exspirãte neces
se est ad frigus ꝓtinentis aeris pellẽ circa ꝓstare: qua circũ
stante necesse est intra ipsam in humido ꝓuolui exspirantẽ
spiritũ ⁊ cũ ꝓuolui pulsare incipit: virtus aũt radiationis
stellarũ in talib⁹ iducit humido putrefacto virtutẽ forma
tiuã: ⁊ cũ sit in mobili ⁊ spiritu pulsante materia necesse est
aial fieri ad spẽm virtutis formãtis: ⁊ sic patet q̃ in oibus
phyſicis ꝓueniens fit a ꝓuenienti intra materiã phyſicã cõ
cepto: nec aliud est generans phyſice nisi huiusmodi conue
niens. ⁊ ex hijs vlterius palam est q̃ in precedenti. c. ꝓlusi
mus q̃ videlicet nõ oportet nos probare siue approbatum
accipere id qõ quasi exẽplar ponit formas qõ est spẽs sepa
rata idealis q̃ ad ꝓueniens sibi formet generata. In hijs
eni substãtijs sensibilib⁹ generandis ⁊ formandis ab hmõi
exemplarib⁹ marime exquisite sunt separate species idea
les eo q̃ indiuidua talia marime primo ⁊ principaliter sunt
subẽ: vnde si in istis nõ sunt necessarie in oibus iutiles ad
generationẽ esse probanẽ: sed fm ea que dicta sunt generãs
in mã existens sufficiens est facere oia que fiunt: ⁊ sufficiẽs
oino ad gñationẽ est cã spẽi ⁊ forme in q̃ est ꝓueniẽtia gñan
tis ⁊ geniti fit in mã: ois ãt iã talis in mã ꝓcepta spẽs est sin
gularis ⁊ idiuidua sicut callias ⁊ socrates gñantes: ⁊ nihil
taliũ est idea vlis ⁊ separata: gñans aũt ⁊ gñatũ nũero qdẽ
sunt diuersa: pp mãm nanq; diuisaꝫ per actũ generationis
sunt diuersa sed ambo sunt idẽ specie: spẽs. n. idiuidua fm

Mõ quo virt⁹ ifoꝫtiua existẽs i semie assimilat itellectui practico ⁊ arti aie ⁊ deo.

essentiam est in vtroq; lz sit diuisa ꝑm esse.

¶ Cap.10m. Q; ꝓpō que dicit id qō fit a ꝓuenięti nō bz instā tiā: in hijs q fiūt ab arte ⁊ nā neq; in hijs que fiunt ab arte vna simplici neq; in hijs que a duabus fiunt artibus.

Ter.cō.29.

QUia vō quedā sunt que fiūt simul a nā ⁊ arte ⁊ in hijs nō videt ꝓuenięs a ꝓuenięti fieri eo q; nō pōt idē ꝑm idē duob⁹ differentib⁹ cōuenire. Ideo dubitabit aliqs q̄re alia sunt simul ab arte: ⁊ ab anthomato: siue per se existente gñante sicut sanitas ⁊ agricultura ⁊ multa que p celestē effectū fieri ꝓcurat astronom⁹: de quo dicit ꝓtolomeus q sapiēs iuuat celestē effectū sicut iuuat terra aratione ⁊ seminatione: q̄dam aūt nō fiunt nisi ab arte sicut domus. ¶ De hijs.n.q̄ tm̄ fiunt a nā tā habitū est: cā vō eius q; quedā fiūt a nā ⁊ arte quedā aūt ab arte solū est: q; quorūdā mā in se habēs agēs ⁊ formās principiū talis est q; quidem sufficit icipere ⁊ facere ⁊ fieri aliqd istoꝝ que fiunt ab ab arte in qua arte existit aliq̄ pars rei nālis que facere incipit nā: sicut in ante pl̄ibatis dixim⁹: ⁊ in talib⁹ ars ministrat expediens ad actū ⁊ remouēs ipedimenta. Nā aūt est que opat: ideo hec qdē talis mā potēs est moueri ab arte. Alia aūt cui⁹ mot⁹ nulla pars ꝓtingit ab arte illa nō pōt ab arte moueri nec mutari neq; iuuari: ⁊ hec sunt pauca vires artificiū excedētia: sicut est generatio montiū ⁊ terremot⁹ ⁊ tonitrui ⁊ hmōi. Et alia sunt que nullā hūt vtutē motū incipientia in mā: ⁊ in hijs opz q; mot⁹ fit ab arte ⁊ hmōi mā que a sola arte mouet ad formā ad quā nō sunt aliq̄ mouēdi principia in nā: alia moueri pōt sic vt ars hēt potestatem mouendi ab arte simplici: sicut mā edificationis. Et alia nō pnt ita moueri vt potestatē mouēdi hēat artis ꝓcepta nisi iuuet ab alia arte: q; lz vna ars mouere possit nō tm̄ sic mouet vt ꝓuenit nisi iuuet ab altera ⁊ regat sicut est ars tripudiādi que nō perficit absq; musica: q; ad modulos musicos tripudiatis q saltat. In oib⁹ tm̄ hmōi que a duab⁹ vel plurib⁹ sunt ptātib⁹ siue sunt artis ⁊ nāe simul siue sint duarū artiū vna est forma in facientib⁹ ⁊ hijs que fiunt ad cuius ꝓuenięs fit hoc q; fit. vnde illa duo principia nō sūt ꝑm formā differētia: sed vnū sunt in forma. ¶ Et iō idē ipm q; fit pōt hēre ꝓuenięntiā cū vtraq;: ⁊ hec est sicut dixim⁹ in 8° physicoꝝ q; mot⁹ localis in hijs que mouent a nā motu recto est a generāte vel ab eo q; remouet ꝓhibēs. In omnib⁹ hmōi virt⁹ incipiēs motū est nāe ⁊ artis est remouere ꝓhibens dūmō illa ars hēat partē eius q; fit vel aliqd qō cōsequit id qō fit: sicut est calidū respectu sanitatis sicut dixim⁹ in superi⁹ pl̄ibatis. quozūcūq; igit factoꝝ talis est mā q; cōueniēs facto vltimo nullo mō est in ipsa ꝑm nāe principia sicut se hūt lapides ad domū hoc impossibile est moueri nisi ab alio q; māe est extrinsecū. ⁊ iō et nō trāsmutat mām nisi extrinsecus ꝑm figurā solā: ⁊ sic qdē et dicim⁹ esse ignē ⁊ nāe istrumētū in qbusdā sicut in hijs que ab igne accipiunt spēciē ignis ⁊ artis esse instrumētū in alijs sicut in fabrilib⁹ de ferro in qbus mollificat ignis mām vt a malleis ꝓducant in figuras gladioꝝ ea que fabricant. ¶ Et iō sep⁹ dixim⁹ in diuersis libris q; in talib⁹ forma que est in mēte fabri informat instrumēta qbus operat faber ⁊ in motib⁹ istoꝝ efficit sicut est forma que est in mā in principijs nāe: ⁊ iō cōueniens in talib⁹ ad qō fit factū nō est forma separata per se existens que nō sit in istrumētis tangentib⁹ mām ⁊ mēbris artificis in que derivat a mēte ipsius: q; alr nullo mō tāgeret mām aliquo tactu: ⁊ tūc nō esset intelligibile q; moueret: hec igit est vera cā q; quedā nullo mō fiunt sine artifice habēte artem. Alia vō sunt sine eo per nām. Ab hijs.n.principijs que nō sunt habētia artē quedā mouent que absq; oi arte certius per formā quā int⁹ hūt moueri pnt qn̄ mouēs pl̄ūmirtis mouētib⁹ ⁊ mobilib⁹ que sunt in pregnās ⁊ in ꝑgna sicut ꝓuenit habētia mouent ab habētib⁹ artē aut in toto quodā oia fiunt ex ꝓuenięti sibi vniuoco ꝗuis nomē aliqn̄ nō sit positū sicut dixim⁹ supra de nā cōi sup equū ⁊ mulum. Sicut et de nālib⁹ dixim⁹ supra: aut si nō fiūt ex vtraq; parte ex vniuoco ex efficiēte. vz. ⁊ mā: tm̄ nō fiūt ex olno equoco sed ex eo q; in parte vniuocū est ⁊ in parte equocū: sicut dicim⁹ domū fieri ex domo aut intellectu artificis ⁊ in illa pte fieri ab vniuoco. Sed q; mā ꝑm nāe principia nihil in se ꝓcipit forme talis: iō in illa pte nō est vniuocū: ⁊ sic fit ex pte equoca dom⁹ ex domo aut ex intellectu. ars.n.est spēs tm̄ nihil habēs māe ⁊ sic fit ab arte tm̄ simplici: aut a parte artis per aliq̄ partē que in mām per artē inducta bz aliq̄ partē cū eo q; fit: hec aūt oia sūt vā nisi aliqō ꝑm accīs fiat: ⁊ de talib⁹ postea determinabim⁹. In talib⁹ aūt vbi ps facti siue facīēdi est ps facta per artē ipsa ps est cā ꝑm se faciēdi primū siue primū illi sicut supra dixim⁹. calor.n.in motu facto vel fricatiōe calorē nālē facit vel excitat in corpore: ⁊ ille aut est sanitas: aut ps sanitatis: aut segē eū ps aliq̄ sanitatis: aut sanitas ipa ex integro pp qō et ars ⁊ artifex dicit sanitatē facere: q; illud facit medicus q; cū opere nāe facit sanitatē: ⁊ ex opere medici accidit calor cuius excitationē sequit̄ sanitas. ¶ Sic igit̄ manifestū est q; ꝓpō illa q; ꝓuenięs fit a cōueniēti ꝑm formā: ⁊ q; hoc ꝓuenięs est intra principiū agēs ⁊ mām: vel intra principiū agēs tm̄ nō bz in aliquo instantiā: ⁊ sic vlterius pz q; forma separata a mā ⁊ ab efficiente nihil penit⁹ ꝓdest ad generationē nālē vel ad factura artificialiū. ¶ Sed hoc aduertēdū est q; cū dixim⁹ sanitatē esse in aia medici siue in intellectu que tm̄ sanitas est res nālis: eo mō dicim⁹ quo oium rerū veritates dicim⁹ esse in itellectu. Lz.n. dixerimus in libro de aia q; lapis nō est in aia sed similitudo lapidis: itellexim⁹ hoc de lapide ꝑm eē lapidis: q; ꝑm hoc nō est nisi in mā. ⁊ cū dicit similitudo lapidis esse in aia itelligit hoc de similitudine lapidis essentiali que est in ipsa simplr nā lapidis ⁊ forma ipsi⁹ vel qdditas: cui iquātum est itelligibile qōdā lumē accidit eē in aia ⁊ est vniuſe in ipso itellectu: lz nō ex hoc hēat vniuersalitatē sicut in aliis habitis determinatū est. ¶ Sunt tm̄ qui ꝓcedūt huius locutiōes: hō est in aia: sanitas est in aia: lapis ē in aia: eo q; in talib⁹ noia illa stant pro suis primis significatis vel secūdarijs: sed nolunt ꝓcedere ꝓuersas istarū q. vz. id qō est in aia fit hō vel sanitas vel lapis: ⁊ rō ipsoꝝ est: q; ꝑdicatū dicit iherētiā: ⁊ cū dicit id qō est in aia est hoc vel illud id qō est in aia significat vt singulare: ⁊ cū ꝑdicatū illi significatur inherere opz predicatū esse denotans suppositū: ⁊ sic sequeretur q; si id qō in aia est esset hō q; esset aliquis hō hoc vel ille: sed q; hoc non est de intentione ꝓposita non curamus. ¶ Sed hoc est nō pretereundū q; in hijs formis que nullo modo sunt in potentia māe intellectus est forme prima cā: in illis autem que sunt ab arte ⁊ a natura. Natura est cā ⁊ intellectus apprehensoꝝ ⁊ minister.

Tex.cō.32. octaui phi.

Soia q̄ ē i mēte fabri informat istrumenta qb⁹ opatur faber.

Quō sanitas dicē ē i aia medici.

Ista fuit Galeni sententia i microthegni.

¶ Cap.xi m. Q; syllogismi quid est scire facientes ⁊ generationes ab eodem procedunt principio.

EX oibus aūt inductis pz q; processus oīs eius q; generat ⁊ fit est a ꝓuenięti ꝑm formam que est ipsa ei⁹ q; fit suba: quēadmodū igit in syllogismis vere scire faciētib⁹ est ꝓcessus ab oiuz ꝓncipio q; est suba ⁊ qdditas: ita ⁊ in istis sūt ꝓcedētes generatiōes: oēs eni syllogismi qd est demōstrātes ⁊ sciaz qd est faciētes mediū hūt subam q̄ est qdditas: ⁊ alr se hūt cū hijs ea que fiūt: ⁊ ꝓcipue illa que sunt nā ꝓstituta: sperma eni facit a formatiua spe sicut ea q̄ fiūt ab arte fiūt a formatiua ⁊ faciēte spe. ¶ Sperma enim bz spēm potestate nō māli: lz effectiua sicut ꝑdixim⁹ ⁊ ab illi⁹ potestatis spe ad factū: siue faciēdū est in pte equocū: ⁊ in pte vniuocū sicut ⁊ forma artis. Sz tm̄ ali⁹ est modus equocatiōis: nō eni est sperma paruuz aial: sīē dixit ꝓlato: lz est virtute factiua ⁊ gnātiua aial: sīē forma artis nō est artificiatū: lz virtute factiua est gnātū: ⁊ iō nō vna rōne ꝓuenit māe spmatis ⁊ māe aialis: ⁊ quo ad hoc est nomē equocū sīē ostdim⁹ in 15° libro aialium. Et iō q̄n dicim⁹ q; ꝓuenięs fit a ꝓuenięti: nō opz oino sic q̄rere ꝓueniens ꝑm oimodam vniuocationē: sicut q̄n dicimus q; er hoie est homo: femina vō fit ex viro per dissimilitudinem aliquam principioꝝ generantiuz: ⁊ ideo forma patris generantis non omnino per eandem virtutem semper saluatur in spermate qua est in viro generante: ⁊ hoc etiā est causa q; mulus nō fit mulo pyroma siue progenitoꝝ: quia lz mulus habeat semen: nō tamen omnimodam retinet virtutem illius speciei qui est communis equo: ⁊ asino: sed deficit ab ea: ⁊ si quando proficit ad generationem: hoc fit adiuuante calore extrinseci

Tex.cō.30.

Quō sperma aial dici possit vide et Cōmentatorē hic cōmen.31. ⁊ 12. meta.cō.18.

Mō qūo qñq̃ pōt ꝓtigē mu lam cōcipere posse.

circunstantis: vnde in calidis locis aliquando nula concipit ⁊ generat. Oia vō que fūt ab automato siue per se ipa a ꝓpria ⁊ cōmixta specie illa fiunt: sicut illic dixim̄ esse in arte ⁊ syllogismis. ⁊ hec sunt quorū mā a se ipsa moueri pōt eo mō quo sperma mouet a virtute formatiue spēt: que sicut itelligētia agēs est in orbe sic est in mā sibi ꝓiuncta: quo rūcūq̃ vō mā nō per se moueri pōt: sic ea impossibilia sunt fieri aliter q̃ ex eis formis artiuz quas dixim̄s. opz. n. ista fieri ab altera duarū artiū siue simplr siue nā est faciens vel que est sicut nāe minister. In oib̄ tamē quo ad generationem substātie ꝓcedunt generationes ⁊ facture ex qdditate sicut syllogismi: ⁊ ideo quoad scientiā qd est eadē sunt principia scientie ⁊ rei ꝑm nām: ꝓpter qō ex eisdē ex quibus est res per eadem scitur ⁊ cognoscitur: ꝓpter scire igitur non oportet ideas inquirere.

¶ Cap̄.12'''. Q̃ tam in suba q̃ in alijs p̄dicamētis qō fit est compositū: sed in alijs accidentibus non semper fit hoc q̃ fit a conuenienti.

Ter.cō.32.

ON solū aūt de suba est vez qō dixim̄: q̃. vz. fieri earū nō est ꝑm generationez quā faciunt species separate: sed hoc est verū de oib̄ primis generib̄ entis ꝑm eandez similitudinē: ⁊ ratio cōmunis vna est de oibus siue fiant ꝑm substātiā siue ꝑm quātitatē ⁊ in alijs cathegorijs similiter: in oibus. n. id qō fit fit in mā sicut enea sphera in qua fit nō sphere forma nec es qō est mā sed cōpositū ⁊ forma sphere ꝑm eē in ere fit ⁊ nō ꝑm se: ⁊ sic forma fit per accidēs: ⁊ si per se fieret forma ⁊ per se es siue mā tūc ex forma ⁊ mā nō esset vnū sed duo: q̃ quecūq̃ sunt duorū efficiētium termini duo sunt nō vnū. ¶ Adhuc aūt nō possent eē vnius rōnis efficiētia si vnū faciat formā ⁊ alterū materiā ⁊ sic iterū vnū nō posset esse cōpositū. ¶ Amplius distincta in efficiendo distincta sunt in esse: q̃ per efficientiā efficientis procedunt ad esse: ex duob̄ aūt in esse distinctis nunq̃ fit oino vnū: opz igit si ex duob̄ vnū fit q̃ alterū sit in altero sicut esse ⁊ id cuius est esse. ⁊ hec se habent sicut potentia ⁊ actus: neutrū ergo fit per se sed cōpositū sicut superi̇ determinatū est. In omni eni faciendo opz preexistere materiaz semp ⁊ spēm per aliquē modū: ⁊ sicut hoc est in quid substātie ⁊ in generatione ita est in qualitate ꝑm alterationē ⁊ in quātitate ꝑm augmentū ⁊ diminutionē ⁊ in vbi ꝑm loci mutationē ⁊ in alijs similiter cathegorijs. In nullo eni horum fit species nisi fiat in mā: nō enim fit quale forma separata: sed fit quale lignū vel aliō tale: nec fit quātū separata quātitate sed fit in mā sicut quātum lignū: sicut neq̃ fit aial separatū: sed aial carneū ⁊ osseū. ¶ Sed ꝓprium substātie in quo differt ab alijs p̄dicamentis ex hijs est accipiendū: q̃ in generatione substātie semp necesse est p̄existere ante id qō fit aliā substantiā que existat per se cōmunis ad id qō fit ꝑm cōuenientiam que facit ⁊ generat sicut necesse est preexistere aial si id qō fit fit aial: sed quale ⁊ quantū: quādo fit q̃le vel quātū nō est necessariū preexistere ꝑm actū: sed potestate solū. ⁊ huius cām iam in principio huius septimi assignauimus: q̃ videlicet causa accidētis per quā est ⁊ diffinit est substātia que est prima sub tali esse qō est esse accīs.

Quecūq̃ fūt duorū efficientium termini duo sunt ⁊ nō vnū: ex hoc ōducas ꝓsequētiā Cōm. i cōmē. 31. contra Auic. si aliud eēt disponens māz ⁊ aliō eēt iducēs fōāz: tūc fōa ⁊ formatū nō eēnt vnū in actu.

Mō cāz q̃re i substātijs opz p̄existē aliquā subaz in actu a q̃ vt puemētī giiek. nō aūt i accidētib̄ p̄supponi dē alt qō accīs actu ꝑ ꝑtāte solū.

¶ Ex hijs igit ostensum est sufficiēter de substātia que est quidditas q̃ opz ipsaz separatā nō esse: ⁊ q̃ error est si quis ponat ipsam separatā esse ideaz: ostensum etiam est ideas ad generationem non prodesse.

¶ Incipit tractat̄ tertius septimi libri metaphysice qui est de comparatione partiū diffinitionis ad partes diffiniti.

¶ Cap̄.p'''. de duabus questionibus que sunt circa hoc ⁊ rationibus questionum illarum.

Ter.cō.33.

QUoniam autez omnis diffō rō est fines siue terminos esse rei colligens ⁊ ois talis rō partes hz. Queramus vtrū sicut tota rō se hz ad totuz esse rei: ita se hēant partes diffinitionis ad partes rei vel nō. Adhuc aūt cuz ex partib̄ cōstituat totū ⁊ esse totius pēdeat ab esse partiū. ¶ Dubitabit aliquis etiā preter inductā questionē an opz partiū rōnez esse in totius rōne diffinitiua an nō. ¶ Responsio aūt istius secunde qōnis est: q̃ in qbusdā rōnib̄ totoz videt inesse partiū ratio: in qbusdā aūt nō videt inesse. Circuli. n. ratio totius in se nō habet eaz rationē que est incisionū siue portionū circuli que sunt partes eius: sed potius ecōuerso: q̃ portiones circuli ⁊ ipse semicirculus diffiniunt per circulū. Dicit. n. q̃ portio circuli est pars circuli semicirculo maior vel minor: semicirculus aūt circuli medietas est linea per centrū ducta q̃ vocat diameter. ¶ In alijs aūt rōnib̄ totoz videt inesse rō partiū: q̃ cuz syllaba fit qōdā totū diffinit per rōnes elemētoz ꝑm q̃ ipsa est vox cōposita ex duabus vocibus sonāte ⁊ ꝓsonāte: vnde dicit q̃ syllaba est comprehēsio litteraz indistāter plata: argumētalr aut gñalr. ad hoc dices q̃ si priora qdā sunt partes toto: eo q̃ ꝓstituentia sunt priora ꝓstituto: tūc cū angulus rect̄ fit totū ad acutū angulū ⁊ acut̄ fit pars recti ⁊ inueniat aliqū sine recto ⁊ altqñ cuz ipso ficq̃ videat prior esse nā: ⁊ sic digit̄ hois in hoie fit ps ei̇ nec extra hoiem digiti hēat rōnē: videbit aliqui forte q̃ in diffinitione totoz debeāt rōnes hmōi partiū ineē: cū tū illa que sunt tota istaz ⁊ similiū partiū sunt priora ꝑm rōnē diffinitiuā istis partib̄: q̃ acut̄ diffinit per rectū sicut ⁊ expansus in primo geometrie. acut̄. n. est recto minor ⁊ expansus est qui recto maior est. Silr aūt cū digit̄ fit ps manus. manus aūt sit istrumētū ⁊ organū opatiui itellect̄. Intellectus aūt sit de potētijs nālibus ꝓsequentib̄ esse hois pz q̃ digitus est de hijs que esse ꝓsequunt. ⁊ iō diffinit per suū totū. Angulus aūt rectus in eo q̃ rectus est formaliter efficit a rōne medij: ⁊ cuz omnis a medio deuiatio cognoscat ⁊ sit medij deuiatio acutus ad minus ⁊ obtusus ad maius opz angulū rectū esse vt diffinientē acutuz ⁊ expansum: ⁊ iō huius partes ꝑm rationē dicimus esse diffinita ex illis que sunt sua tota. Sed si hec accipiant vt res absolute ⁊ non in in rōne ptis ⁊ totius ꝑm relationē: q̃ si vt relatiua accipiuntur tunc adinuicē sunt priora: q̃ tunc adinuicem diffinitū.

¶ Cap̄.z'''. De solutione secunde questionis.

AD oēs aūt hmōi qōnes solūēdas dicemus distinguētes q̃ ps dicit multiplr. Et vnus qdē modus est q̃ pars dicit illud qō mēsurat vel mēsurat ꝑm aliq̃ quātitatē que pars accipit in mathematicis: que dicūt quedā esse nāe ⁊ esse substātialis principia. sed hic modus pretermittat a nobis: q̃ nos querimus partes essentiales esse rei cōstituētes q̃ indicat diffinitio: ⁊ multotiens iam ostendimus q̃ mathematica nō sunt talis esse principia: sunt aūt partes ex quib̄ substātia vniuscuiusq̃ cōposite rei est: sicut ex partib̄ ⁊ de illis est perscrutādū. Si igit ꝑm ea que premissa sunt qōdā in re est sicut mā in qua vl ex q̃ est res ipa: aliud aūt in eē rei est sicut spēs ⁊ fōa. tertiū aūt est sicut cōpositū ex hijs: tūc sicut in p̄missis dixim̄ ēt suba est istis trib̄ modis. ¶ Est. n. suba mā a substādo ⁊ fundādo dicta: sine sit mā in q̃ siue ex q̃ est res: sz hec suba nō facit esse rē id qō est ꝑm. n. q̃ eē rei que est ab eēntia est hec suba nihil penitus est de esse rei: sed ipsa est in qua est eē ei̇ qō est: ⁊ hoc mō dicta suba nō est q̃ sit aliqd de esse rei: sz q̃ substat ipsi esse: ⁊ ex hoc pz ipsam nō accipe nomē sube nisi per aliquaz analogiā ad formā que vere suba est: ⁊ est ipse modus analogie q̃ substat esse formali. ¶ Est ēt suba ⁊ vē suba spēs. ⁊ hoc sicut superius dudū dixim̄s est dupler: p̄mū. vz. signatum qō est forma a q̃ nomē iponit ⁊ est simpler que cuz mā cōstituit compositū: ⁊ q̃ pars est non est de toto p̄dicabilis est etiā species compositū ex potentia que est genus ⁊ actu qui est differētia ꝓstituens que est nā ⁊ spēs cui per se ⁊ primo attribuit diffinitio ꝑm q̃ absoluta ⁊ separata intelligit ⁊ est a suis suppositis particularibus. ⁊ hoc q̃ totū est ⁊ nō pars predicat de suppositis qñ intelligit vt multiplicabilis per supposita. Sic. n. est in multis ⁊ de multis. ⁊ hec omnia constat ex superius determinatis: ⁊ partes illius sunt partes ex quib̄ est rei esse ꝑm q̃ quelibet res est id qō est ⁊ nō ꝑm q̃ ipsa res hoc demonstratuz est vel illud. ⁊ huius quidem materia nulla est penitus pars: sz ipsa sit fundamentū in quo fundatur ꝑm q̃ in hoc est vel in illo per demonstrationē ōsignato. Est etiā substātia qō ē ex hijs mā. vz. ⁊ forma sicut hoc aliqd in suba per nutū demstrantē designatum. patet igit q̃ aliquādo mā pars alicuius eēntialis esse dicit ⁊ aliquādo nō: est eni pars ei̇ q̃ ipso suo noie designat ma-

teriã.hec enĩ nõ habet eẽ nisi mãle sicut in genere substãtie callias ⁊ socrates qui dicũt id qõ est ex hijs carnib⁹ ⁊ hijs ossibus:⁊ in genere accidentiũ symmus q̃ dicit concauũ in hac mã que est nasus ⁊ gibbus q̃ dicit cõuexum hui⁹ mãe que est dorsuz: ⁊ multa alia sunt talia. Non aũt mã designata est pars illorũ que noie nõ dicũt designatam mãm.⁊ hec sunt que noie suo quãtũ ad secundariũ nois signatũ qõ est id cui ꝑm nomẽ imponit nõ dicũt nisi id compositũ in quo est spẽi ratio:q: hoc est vnũ actu ⁊ duo vel plura potẽtia sicut in premissis dixim⁹. Et iõ illud vere diffinit:⁊ hoc in genere substãtie est sicut homo ⁊ aial ⁊ hmõi:⁊ in genere accidentis est sicut concauũ vel conuexũ.hec enĩ ꝯ nõ sint ꝑm esse nisi in mã tñ nominib⁹ suis nõ designãt nisi mãm intellectualẽ. ¶ Designatio aũt mãe itellectualis sic in tertio huius sapiẽtie libro supra dixim⁹ est per formaz generis:eo q̃ nã generis nõ dicit aliqd in actu existens:sed in potẽtia solum.⁊ q: tale qõdã genus respectu figure est supficies ⁊ generaliter quãtitas.ideo quidã dicũt quãtitatẽ esse intellectualẽ mãm.⁊ hoc qdẽ verũ est. Sed dictũ ipsum nõ est suficiens:q: ꝑm ea que hic dicta sunt designatio intellectualis mãe aliquãdo est designatio mãe sẽsibilis:sicut aial designat intellectualẽ mãm. Aliquãdo aũt est designatio mãe imaginabilis sicut cõcauũ vel cõuexũ vel rotũdũ vel trigonum designat mãm vnde cõcaui ꝑm esse cõcaui nõ est pars caro:sed illa ex quib⁹ est formal'r cõcauitas. Caro aũt vel aliud tale subiectũ est materia in qua fit que nulla est pars esse cõcaui ꝑm qõ est concauũ. Symmitatis vo ꝑm ea que dicta sunt pars aliq̃ est mã:q: cũ eiusdẽ fit diffinitio cui⁹ est nomẽ ⁊ nomẽ dicat eẽ ex hac designata materia que est nasus opz q̃ diffinitionis pars sit nasus.hoc etiã mõ in artificialib⁹ totius quidẽ statue designate pars est es qõ est materia:statue vo absolute accepte pars nõ est es:q: statue accidit esse in hoc ere:⁊ nõ accidit ei hoc ꝑm eẽ statue sed potius ꝑm q̃ est hec statua designata:q: sic principiũ eius indiuiduationis est es.hoc igit mõ specie qualibet absolute accepta ipse differẽtie cõstitutiue sunt spẽs inquantũ speciẽ hẽt vnũquodq̃ entiũ:⁊ ille sunt diffinitiue ipsius ⁊ ꝑdicate de ipso ꝓut sunt actus eius:q: sic sunt termini determinãtes genera ⁊ sic dicũt esse totũ ⁊ potius dicũt eẽ q̃ ens ⁊ genus hoc mõ determinatũ differẽtijs dicit eẽ ⁊ nõ ens ⁊ predicat de toto:sed mãle principiũ nõ est dicendũ aliq̃ predicatione ꝑm se:sed potiꝰ denominatiue sicut ereũ ⁊ carneũ. vt pz ex supradictis. ¶ Hec igit cã ẽ q̃ circuli rõ diffinitiua nõ hẽt eaz rõnẽ in se que est partiũ que partes sunt incisiones portionũ:sed rõ diffinitiua syllabe ꝑm q̃ est vox cõposita ex duabus vocibus sonante.vz.⁊ cõsonãte bz in se rationem elemẽtoꝝ litterate vocis:cõsonans.n.accipit vt potẽtia ⁊ terminat ad vocalẽ sicut ad actuz eius:sicut pz in hoc sono hui⁹ syllabe da.in qua.d.nõ sonat nisi elemẽto terminato ⁊ in actu facto per a.nec.a.sonat nisi vt act⁹.d.⁊ vtraq̃ littera hoc mõ dicũt totũ esse syllabe:sed differẽter:q:.d. dicit vt potẽtia terminata in sonãdo ⁊.a.dicit vt actus terminans cũ tñ.d.⁊.a.littere sint diuerse. ¶ Sic igit el'nta sũt partes rõnis diffinitiue syllabe quasi spẽs ⁊ forme quedã ⁊ nõ vt materia:incisiones vo huius circuli demonstrati sic sunt partes quasi materia huius integri qõ est hec rotũda quãtitas siue rotundũ quãtũ ⁊ sunt partes in quib⁹ fit ipse formalis circulus:⁊ sunt hec partes ꝓpinquiores forme q̃ mãe sensibilis que est es quãdo in ere fit rotũditas circuli: sed tñ sunt in mã imaginabilis:q: ꝯ quãtitas per rõnẽ diffinituz abstrahat a materia sensibili:tñ est dispositio siue mensura materie:⁊ ideo distinguũt qdã inter materiã que vere est mã ⁊ materiã que est vt materia:⁊ materia quidez que vere est mã est que est subiectũ oium ⁊ fundamẽtũ formarũ. Id aũt qõ est vt materia est quãtitas cuius mensuram sequunt forme corporales que sunt in maiori subiecto maiores ⁊ minori minores:sicut q̃litates sunt que dicunt passiones vel passibiles qualitates:vtriusq̃ aũt partes dicuntur partes ꝑm materiã ⁊ nõ referunt ad diffinitionem: sed referunt ad totũ integrũ qõ cõstituit:⁊ partiꝰ qdẽ quãtitatiuis similes sunt partes totius potestatiui:⁊ totũ ipsuz est sicut totũ integrũ potestate suarũ partiũ perfectũ:⁊ iõ ẽt partes illius totius quodãmõ sunt partes ꝑm materiã.

¶ Cap.3m. De solone instãtie que dak circa solonẽ inductã.

Mõ qd sit mã itelligibilis vide Auerroz ẽt hic cõmen. 34.⁊.35. ⁊ ab isto doctore infra capl'o. 5. ꝑsentis tractatus.

Videnẽ tñ quedã eoꝝ que dicta sũt habere instantiam.cõtingit enĩ sic cõsiderare syllabã q̃ neq̃ elemẽta oia sunt in ratione diffinitiua syllabe:vt si ꝓsideretur syllaba scripta in cera vel charta vel audibilis que in aere sonat.sic enĩz syllaba audibilis in aere sonãs est motus cõpositus ex duobus motib⁹ nãli.vz.⁊ aiali:quoꝝ quidẽ naturalis est tremor fracti aeris aialis siue spũalis est alteratio auditus sola forma simplici siue aere:⁊ hoc mõ etiã syllaba scripta est integrũ cõpositũ ex figuris distinctis quarũ nulla est vt potentia vel actus ad alterã.⁊ iõ oẽs partes syllabe hijs duob⁹ modis accepte sunt partes ꝑm materiã:⁊ iõ hoc mõ nõ ingrediunt syllabe diffinitionẽ:sed superius dicto modo syllaba est discreta quãtitas ⁊ mensurat producto ⁊ correpto:⁊ hoc modo littere sunt de ratione ipsi⁹.hoc autẽ modo quo hoc loquimur de syllaba. Syllaba est qualitas quedã motꝰ aeris:⁊ ideo iam vt sic cõsiderata syllaba est elementũ quedam pars eius sicut mã. ¶ Huius aũt signum est q̃ linea accepta vt quãtitas quedã integra corrũpit ⁊ resoluit in indiuidua:ex quib⁹ etiã pꝛout tale totũ est cõponit sicut homo corrumpit siue resoluit in carnes ⁊ ossa ⁊ neruos ex quib⁹ materialiter cõponit. Et iõ etiã talia tota integra sunt ex hijs materialib⁹ partib⁹ ꝑm qõ sic vtimur partib⁹ substãtie materialis:sunt aũt ex hijs quasi ex mã ⁊ quasi ex partib⁹ integri qõ integrat' ex ipsis. ¶ Spẽi vo que nõ est ex talib⁹ ⁊ illius nãe cuius est ratio diffinitiua per se nõ est aliq̃ talis pars ꝑm mãz dicta:q: quidditas ipsa tota est ante hoc:cũ mã ⁊ integruz nõ sint in esse nisi ab ipsa quidditate:⁊ q: quidditas est ante hec omnia:iõ etiã partes quidditatis que sunt genus ⁊ differentia sunt ante omnia ista.⁊ ideo in rõnibus nominũ nominantiũ suũ totũ essentiale nõ integrũ nõ sunt taliũ partiũ rationes. Taliuz igit partiũ ratio inerit quibusdã que videlicet sunt itegra suis mãlibus partib⁹ cõstituta:quibusdã aũt nõ inerunt:q: sunt tota eẽntialia ꝓstituta principijs esse que sunt genus ⁊ differẽtia: vnde in nullis talibus accipit mã vel mãe pars que dicãt formã ꝑm id qõ secũdario significat nomẽ nisi sit nomẽ nominãs formã cõceptã cũ mã ipso noie designatã:⁊ hic sunt noia quorũdã accidẽtiũ sicut est symmũ ⁊ gibb⁹ ⁊ claudus ⁊ huius:pp hoc.n.quedaz diffinibilia sunt ex hijs in que corrumpunt per resolutionẽ quedã aut nõ. Quecũq̃ igit sunt sicut cõcepta spẽs in mã vt symmuz ⁊ eneus circulus hec qdẽ in eadẽ ex q̃bus sunt quoꝝ alterũ est mã per resolutionẽ corrumpunt:⁊ cũ vnũqõq̃ ex eisdẽ fit ꝑm suũ ꝓpriũ esse ex quib⁹ cõponit pars illoꝝ est mã:illa vo que nominant talia que si resoluant nõ corrũpunt vel resoluunt in mãm sed sunt sine mã designata dãtia sibi eẽ actu sicut sunt rõnes que solũ sunt spẽi nõ ꝓcepte cuz mã designata illa in mãm nõ corrumpunt resoluta in sua principia aut oino ad mãlia nõ resoluunt sicut separate substãtie:aut si resoluantur nõ ita resoluunt sicut ista quoꝝ principiũ cõstituens est mã.hec.n.nõ resoluunt ad mãz nisi per accidẽs hoc est per eẽ q̃ habẽt in mã:⁊ nõ resoluunt ad mãm sicut ad principiũ q̃ ꝓstituat eẽ ipsoꝝ pp qõ mãlia ⁊ q̃titatiua sunt q̃dã principia ⁊ partes illoꝝ que sunt sub eis. Spẽi vo nõ ꝓcepte cum mã nec sunt principia neq̃ partes:⁊ sic resoluit lutea statua eo q̃ cũ luto ꝓcepta est in lutũ:⁊ sꝑhera enea corrũpit in es siue resoluit:⁊ callias resoluit in carnez ⁊ ossa sicut in mãm sensibilẽ designatã. ¶ Amplius aũt circulus resoluit in incisiones sicut in partes vt mãe,put.n.circulus noiat q̃tũ integrũ rotũdũ circulus est aliqd qõ simul ꝓcipit cũ hmõi mã ꝓut aũt circulus nõ dicit nisi eẽ circulatiõis sic bz alia principia ꝓstituẽtia:⁊ sic nõ resoluit ad incisiones:sz ad figurã planã vna linea cõtentã vt ad genus ⁊ ad id qõ in medio cui⁹ est pũctus qõ centꝝ vocat a quo oẽs linee ad circũferentiã ducte sunt eq̃les sicut ad differẽtiaz. ¶ Ex hijs aũt que dicta sunt pz q̃ nomẽ ꝓprie est illius nãe formalis cui per se attribuit diffinitio ⁊ idiuiduo designato q̃ per mãm idiuiduũ est attribuit per accũs:⁊ sic equoce dicit circulus ille q̃ sim plr ⁊ per se circulus est:⁊ illi q̃ sũt singuli siue singulares in mã designati circuli eo q̃ nomẽ spẽi nõ est ꝓpriũ ⁊ ꝑ se ⁊ ꝑm ipm singuloꝝ siue singulariũ circuloꝝ.ꝯ.n.rõ logice qdẽ ꝑdicet ꝑm esse de idiuiduis.⁊ si phꝑsice ꝓsideret esse qdẽ primũ fit indiuiduoꝝ ⁊ posteriꝰ fit eoꝝ que sunt in ipsis:tñ cõside-

Mõ diuz iter ꝓsiderationes phici ⁊ diuini.

ratione primi pbi primo ⁊ per se ꝓuenit illi q̃ per se est substantia ⁊ primo: ⁊ hec est natura formalis ⁊ qdditas ⁊ equiuoce illis ꝓuenit quoꝝ nō per se est ipm nomē: sed per accidens sicut dirim⁹: logic⁹. n. ꝓsiderat rōnē phyſic⁹ aūt cē mobilis: ⁊ primus pbs id qd̄ est per se suba faciēs eē id qd̄ est.

¶ Cap. 4m. De manifestatiōe ⁊ declaratiōe solōnis iducte.

Vamuis aūt fm veritatē per p̄dicta sit soluta qd̄ scd̄a tamē solutio hec nō satis clare soluit questionē primā. ⁊ iō de eisdē de quib⁹ dirimus amplius adhuc dicemus manifestius ea que dicta sunt repetentes. ¶ Cōstat aūt q̃ in rōne isunt ille partes que sunt ipsius rōnis ⁊ quidditatis partes fm qd̄ est rō ⁊ quidditas: ab illis eni partib⁹ sicut a principijs dependet esse diffiniti: ⁊ ea in que sicut in partes ⁊ ipsius esse principia diuidit ratio diffiniti, ua ea sunt ipso quid est ⁊ diffinitione prioꝛa fm naturā aūt oia aut quedā: dico aūt oia sicut in hijs que nullo mō sunt in mā sensibili nec ꝓcepta sunt ipo nomine cū ea sicut diuina: quedā aūt dico sicut in hijs que ꝓcepta sunt cū materia. ¶ In hijs enim nō oia sunt formalia: sed q̃dā opꝛ designari materialiter. hoc aūt in sequētibus istius tractat⁹ erit manifestū: ea autē in que nō diuidit quidditas nec quidditati attributa diffinitiua ratio sicut in pricipia ipsius esse fm se sunt mālia: que nō recipiunt in rōne diffinitiua: ꝛ fm esse sunt in tali materia: recti vo ratio diffinitiua nō diuidit in acuti rationē sicut in principiū cōstituens angulū rectū fm hoc ipsum q̃ rect⁹ est: sicut patet per antedicta: sed potius ratio que est acuti anguli diuidit ⁊ resoluit in rōnem recti. qui eni diffinit acutū in diffinitione vtit recto sicut pricipio cōstituente acut⁹: est enim acut⁹ qui minoꝛ est recto. ¶ Similiter aūt adinuicē se habēt circulus ⁊ emiciclū siue semicirculus: emiciclū eni diffinit per circulū. ⁊ similr se habent adinuicē digitus ⁊ homo: ⁊ ideo digitus diffinit per suum totū qd̄ est homo. est eni digit⁹ pars hominis talis hoc est cōtemperata carne ⁊ osse ad opus ⁊ tact⁹ subtilē discretionez. ¶ Talia aūt sunt q̃cūq̃ sunt pars vt mā ⁊ in que diuiditur quātitatiuū integrū sicut in materiā ex quib⁹ partibus est cōpositū. Quecūq̃ vo sūt partes vt rōnis diffinitiue principia ⁊ substātie que est quidditas sunt fm rationē ⁊ mām prioꝛa sicut principia sunt prioꝛa pricipiato: aut oia aut q̃dā sicut supꝛadirimus: hoc aūt vt clarū fiat cōsideremus in ipsa animaliū aīa: animaliū eni est aīa fm vitā manifestā: aīa eni est substātia animati a qua est ipsa substātia aīati: a qua est ipsa aīalis quidditas. est eni aīa fm rationē substātia ⁊ species ⁊ quid erat eē talis coꝛporis qd̄ est phyſicū potentiā vite habens sicut in 2° de aīa dirimus: considerata eni aīa hominis fm q̃ ipsa est cū coꝛpore cōstituens hominē sic est forma: cōsiderata aūt fm q̃ ipsa est principiū vite sensitiui ad rōnē sicut ad actū vltimū terminati ⁊ perfecti est ipsa anima quidditas: cōsiderata aūt in principijs essentialibus ipm esse aīe declarantib⁹ est ipsa diffinitio: ⁊ ratio hominis aliquo mō: qꝛ sic attribuit ei explicans esse diffinitio. Et qꝛ aīa per hec talis est ꝛ se ⁊ fm eēntiā qd̄ est principiū hui⁹ vite in tali vel in tali coꝛpore: ideo sicut tota aīa se habet ad totū coꝛpus sic partes se habent ad partes coꝛporis: ⁊ sicut totū integrū cōpositione membroꝝ coꝛpus nō diffinit bene nisi per aīam que est act⁹ ei⁹ ⁊ nihil tamē est de esse ipsius aīe. Ita quelibet pars nō bene diffinit sine particulari virtute ipsius que est pars anime nihil existēs de esse ipsius act⁹: vnde pupilla nihil existēs de quidditate visiue virtutis nō pōt diffiniri nisi visiua virtute. ⁊ q̃ nihil sit de visiua virtute ostendit: per hoc q̃ si fenio: accipiat oculū iuuenis videbit vtq̃ sic iuuenis qd̄ nō esset verꝛ si pupilla esset de quidditate visus. aīal enim cuius actus est aīa nec in toto nec in partib⁹ māe existit sine sensu. partes igit aīalis fm q̃ est aīal prioꝛes sunt ipso aīali: aut omnino ⁊ vniuersaliter si aīal fm se accipiat: aut quedaꝛ ei⁹ partes prioꝛes sunt ipo si accipiat aīal nō in simplici aīalis natura sed participans ipsaꝛ naturā simplicē aīalis. hoc eni habet coꝛpus ⁊ habet quasdā partes mālis: que nō sunt prioꝛes ipso sed posterioꝛes: ⁊ ideo diffiniunt per ipsum totuꝛ sicut est digit⁹ ⁊ oculus ⁊ huiusmodi. sicut aūt dicimus de aīali sic ⁊ similiter est vnūq̃q̃ aliud totū qd̄ diffinit: coꝛpus eni ⁊ partes coꝛporis sunt mālia ⁊ posterioꝛa tali substātia totius ⁊ totū aīal diuidit in ea sicut in materiā: ⁊ q̃ diuidit in hoc nō est quidē substātia que est quiditas sed est ipsuꝛ integrū qd̄ est cōpositū ex aīa ⁊ coꝛpore participās illā substātiā que est quidditas. qꝛ aūt q̃libet pars suo toto prioꝛ est: eo q̃ cōstituit ipsum: ideo etiā tales māe partes sunt integro toto quātitatiuo prioꝛes: sed nō sūt prioꝛes quidditate qꝛ nō sunt partes eius. sunt igit quodāmodo ante aīal: ⁊ alio mō nō sūt ante ipm. partes eni tales sicut dicimus nullo mō habēt esse separate a toto ⁊ ab actu toti⁹. ¶ Digit⁹ enim aīalis nō est digitus aliter quocūq̃ modo contingat esse figuratū digituꝛ nisi sit aīalis digitus nisi quis dicat q̃ sit digitus equiuoce sicut lapideus vel pict⁹: ⁊ ideo diffinit per actū aīalis: sicut eni partes sunt limargice icisiones circuli: ꝛ nō determinēt sibi materiā sensibilē specialē quāuis aūt quedā partes materie sunt que posite ponūt totū ⁊ destructe destruunt ipm integrū que vocant principales: ⁊ iō vident nō posterioꝛes esse toto: sed simul ⁊ que sunt ꝓpꝛie partes in quib⁹ prio est ratio substātie que est actus fm q̃ participat a mā. Vt si gratia exēpli dicamus q̃ hoc est coꝛ: aut sicut quidā dicūt q̃ hoc est cerebrū nihil refert vel differt quātū ad ꝓpositā intētionē: qꝛ nō loqmur hic de prioꝛitate tēporis: sed de illa que est fm rōnē ⁊ nām fm quā diffinies prius est diffinitione ⁊ diffinito. Sic igit clare patet q̃ partes rōnis sunt ea in que resoluit ratio ⁊ ille sunt rōne prioꝛes ⁊ partes māe sunt in que resoluit integrum q̃ rōne participat: ⁊ illa sunt integro quidez prioꝛes: sed quidditate posterioꝛes. Et hoc mō declarata est inducta solutio.

¶ Cap. 5m. Q̃ diffinitio nō est nisi vniuersalis ⁊ nō particularis nisi per posterius ⁊ equiuoce.

EX hijs aūt que dicta sunt ꝓpendi pōt q̃ illius qd̄ est vniuersale ⁊ quid absolutuꝛ est diffinitio particularis aut per se: nec nomen est nec diffinitio nisi equoce ⁊ secūdario: homo eniꝛ ⁊ equus put in particularib⁹ cōsideranf siue singularib⁹ ⁊ nō in ipsa nā absolute vniuersaliter loquēdo de oibus similib⁹ nō est substātia per se ⁊ primo que est quid vel quidditas importata per nomē cuius est diffinitio: sed est totū quodā quātitatiuū ⁊ integrum in mā designatū: ⁊ ex mā in actu existēte perfectuꝛ. Dirimus eni q̃ partes hui⁹ māe nō sine actu suo sunt partes: est igit tale totū ex B materia ⁊ B forma ⁊ sic participata rōne ⁊ vniuersaliter in oibus loquēdo. Singula vo particularia sub qualibet cōmuni nā vt supposita accepta sunt ex vltima per sensibilē demōstrationē designata ⁊ in actu existente mā: vt Socrates ⁊ de alijs singularib⁹ oibus est similiter: igit fm ꝓdicta est pars quedā que est pars spēi: ita q̃ dicamus speciem ipm quid erat esse siue qdditatē: pars etiā quedā est integri ex specie ⁊ mā cōpositi: sed ille que sunt rōnis partes sunt partes spēi solū: ⁊ ipsa rō est vniuꝛlis hoc est eius qd̄ est vniuꝛle: ꝛ nō sit eius ratio fm q̃ est vniuꝛle: sed fm q̃ est esse vniuersum: ita q̃ de essentialib⁹ nihil est extra ipm. esse eni rerū pendet a pricipijs substātie que est qdditas. sic. n. circulū esse fm q̃ circulus ⁊ ipse circulus fm q̃ circulus sunt in hoc idē q̃ ad idē hoc est ad idē esse ⁊ eadē ipsius esse pricipia referunt: ⁊ hoc eodē mō oia supꝛa dicto mō cōsiderata in aīe esse per qdditatē sunt idē hoc est ad idē relata: integri vo vt est hic circulus ⁊ singularia alioꝝ alicui⁹ siue sit sensibile singulare q̃ sensibili mā idiuiduatū est: siue sit intellectuale q̃ intellectuali mā indiuiduatū est sicut sunt singularia mathematica illius nō est nomē neq̃ rō: qꝛ in talibus hic circulus nō est idē q̃ huius circuli esse: nec hec caro est idē q̃ huius carnis esse: nec hic homo est idē q̃ hui⁹ hois esse: qꝛ hic homo est ab indiuiduatione māe huius: ⁊ ab hoc nō est esse ipsius: sed potius a rōne ⁊ qdditate hominis sic pricipata per esse q̃ accidit ei in hac mā: sicut cuilibet patere pōt ex p̄dictis vbi dirimus q̃ in talib⁹ pars nō bene diffinit sine suo actu sic participato. Intellectualia vo singularia dico vt singularia mathematica: sensibilia aūt dico vt cerea vel per aliā mām mobilē idiuiduata sicut lignea ⁊ lutea ⁊ similia: ⁊ horū nō est diffinitio primo nisi equiuoce ⁊ secundario: vnde ista nō sciunt per suas veras diffinitiones: sed potius cognoscunt intellectualia cuꝝ intelligentia māe imaginabilis: ⁊ sensibilia cognoscunt cuꝝ sensibili mā per sensum: ⁊ abeūtia a sensibili vel imaginabili pfectione

2.6 aīa.t.c.5.

Mō qualr aīa hēt diuersimo de cōsiderata rōnē foīe: qd ditatis: ⁊ diffinitionis.

Primo de aīa. Tex.cō.65.

Indiuidua mathematica intellectuali mā designata sunt.

mãe ⁊ a ꝑsentia sensus nõ palã est vtrum aliqñ alicubi sunt aut nõ sunt: qz singulare extra sensum positũ est incertum: vniule aũt est vbiqz ⁊ semp: ⁊ locus eius est itellectus: alia aũt que sũt particularia semp denominant ⁊ sciunt vniuli nomine ⁊ rõne que per posterius ⁊ per accidẽs ꝓuenit eis. ⁊ huius cã est: qz mã quidẽ si ꝑm se ipsam accipiat ignota est nec est etiã principiũ cognoscẽdi aliqd nec noscit ⁊ scit nisi per analogiã ad formã sicut superius dixim⁹. ¶ Et iõ etiã mãe partes nõ sunt principia cognitionis ꝑm rationẽ: materia duplex est: sensibilis qdẽ ⁊ itellectualis. sensibilis quidem est que sensibiliũ quidẽ q̃litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis distinguit: vt es ⁊ lignũ ⁊ q̃libet materia mobilis in qua sunt principia motus ad formã. intellectualis vo est q̃ per rõnẽ itellectualẽ abstracta est a motu ⁊ mã. ꝑm esse aũt est in sensibilibus nõ in q̃tũ sensibilia sunt: sed inquãtũ q̃titatem discretã vel ꝓtinuã habẽtia sicut sunt mathematica. ⁊ hec ẽt partes habẽt que nihil sunt quidditatis speciei que est circulus ⁊ triangulus ⁊ hmõi. Sic igit a nobis dictũ est quomodo se habet de toto ⁊ parte de toto inquã essentiali ⁊ de toto integro ⁊ de parte integrali ⁊ essentiali ⁊ de prioritate partis ⁊ totius.

Mã ꝑm se ipsaz ignota est nec vt sic ẽ ꝓpriũ cognoscẽdi alicui⁹ vide istũ doctorẽ i 2. phy. sup tex. 27. ⁊ 28. hoc subtilr declarãtẽ pondera ẽt qd sensibilis mã qdue itelligibilis dicat

¶ Cap. 6ᵐ. De mõ respondendi q̃nib⁹ factis a principio.

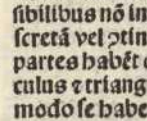

Eclarata aũt sic ipsa veritate opz etiã interrogationi siue q̃ni ⁊ obiectioni obuiare qñ aliqs interrogat vtrũ rectus angulus ⁊ circulus ⁊ aial ⁊ alia hmõi sint prioza que sunt tota quedã: aut partes sunt priores hijs in quas diuidunt ex quibus sunt: ⁊ qz hec interrogatio potẽtia plures est eo q̃ totũ ⁊ pars non vno mõ dicunt: iõ nõ simpliciter ⁊ vna rñsione respondẽdũ. ¶ Si eni sicut in prehabitis dixim⁹ aia est aial: ⁊ ipm aiatũ est etiã aial: ⁊ singulũ est aial aut singula sũt aialia aial ipm in oib⁹ hijs modis diuersimode accipit. cuz. n. dicimus aiam esse aial: tunc aial est vinũ sensitiuũ ad rõnale sicut ad actũ termina tũ. hoc. n. mõ aia est aial qõ est vniule ꝑm se absolute acceptũ. Cũ aũt dicimus aiatũ esse aial tunc ipm est qõ est aial a suba corporea mãli participatũ. hoc aũt accipit prout ꝑm esse actu est in vno ⁊ sic singulum est aial aut ꝓut actu est in vno potens esse in alijs: ⁊ sic est in singulis. ⁊ hoc mõ singula sunt aialia. ¶ Similr aũt dõm est quãdo querit de circulo: ⁊ de hoc qõ est circulũ esse in eo q̃ est circulus. ⁊ similiter est si querit qd est rect⁹ ⁊ rectũ esse: ⁊ que sit substãtia recti que est qdditas: ⁊ qd sit ipz qd cui qdditas attribuit: ⁊ cuius sit ꝑm participationẽ in quo bz esse: ⁊ huius qdẽ cuius est dicendũ est rectũ ⁊ circulũ posterius esse ⁊ rõnẽ ipsorum esse ipsoꝝ prius que sunt in rõne diffinitiua: ⁊ est esse alicuius particularis recti sicut eius qui est cũ mã eneus rectus ⁊ eius que est in lineis que sunt intellectualis materia qñ accipiunt linee singule siue singulares. Rectus aũt ⁊ circulus qui est sine mã formalis rectus ⁊ circulus est qd posterior eis partibus formalibus ⁊ essentialib⁹ que sunt in rõne sua diffinitiua: prior aũt est eis partib⁹ que insunt singulis siue singularibus: simpliciter igit nõ est respondendũ: ñ vere sit rõ diuersa que nõ sit oino aial: sicut dixerunt qui separata posuerunt: vno quidẽ mõ igit hec sunt dicẽda prior a toto: alio autez modo dicendũ est q̃ nõ sunt prioza. Sed tota prioza sunt ipsis. sic igitur patet solutio duarum q̃nuz que a principio de partibus facte sunt.

¶ Cap. 7ᵐ. De inquisitione distinctionis partiuz formaliũ ⁊ speciei a partibus mãlibus ⁊ materie.

Tex. cõ. 27.

Dubitat aũt merito que sunt spẽs siue formales ⁊ qualitatiue partes: ⁊ que nõ: sed ꝓcepte cũ mã cuius sunt partes mãles dicentes ipso nomine actũ cũ mã ꝓceptũ: eo q̃ sicut in ꝑhabitis dictuz pars nulla bene determinat sine suo actu que de numero partiũ mãliũ ⁊ phyſi prius manifesta fiat huius partiũ distinctio nõ pot diffiniri singulũ eoꝝ que diffinibilia sunt: habitũ. n. est in ꝑcedentibus q̃ diffinitio primo ⁊ per se est vniulis illius qõ secũdariũ ẽ nominis qõ diffinit significatũ q̃ qdẽ vniule dicit eo q̃ est vniuersum qõdã qõ in se oia ꝓtinet que sunt ipsi⁹ esse principia: ⁊ hoc est spẽs que totũ est esse eo q̃ quicquid post ipsam est de indiuiduantib⁹ est: si igit nõ sit manifestũ que partiũ est quasi mã ⁊ que nõ est q̃si mã: tunc neq̃ ratio diffinitiua que rei diffinite est nõ erit manifesta: qz spẽi nulla pars pot esse mã. ad distinguendũ aũt hmõi partes formales a materialib⁹ in quibusdã est facile ⁊ in qbusdaz est difficile. Quecũqz. n. statiz ipso nomine ⁊ rõne nominis apparent nõ intrinseca materie sensibili sed superuentẽtia ei: eo q̃ sunt ante in mã q̃z ipsa sensibilitas: ⁊ ꝑm vnã ⁊ eandez rõnẽ sunt in diuersa specie sensibilis materie: sicut circulus ꝑm vnã ⁊ eandẽ rationẽ est in ere ⁊ lapide ⁊ ligno ⁊ celo illa quidẽ manifesta esse vident: qz nullius hozũ pars esse ꝑm nominis illius qdditatez est mã. Et iõ pars qdditatis circuli nõ est mã sensibilis que est es vel lignũ vel celũ vel lapis: eo q̃ circuli qdditas separata est ab oibus istis er quo in diuersis ꝑm vnã ⁊ eandem rõnem est. Nihil aũt ꝓhibet idẽ esse similiter etiã in his que vident ꝑm rõnẽ esse separata a mã sensibili. sicut sunt phyſica tñ in illo esse accepta q̃ cãtur ab ipsis principijs substãtie que ve substãtia est que est forma dans esse ⁊ qdditatẽ: ⁊ hmõi simile est sicut si circuli oẽs ponerent esse enei. hoc. n. posito adhuc nõ sequeretur q̃ es esset aliquid qdditatis circuli vel spẽi ipsius. Sz in talibus que ꝓcepta sunt cũ mã spẽm ipsaz mente siue intellectu auferre ⁊ separare a mã est difficile: hois. n. species semp apparet in carnibus ⁊ ossibus ⁊ talibus materie partibus. Est. n. impossibile intelligere hominẽ sine mãe hominis designatione. ⁊ similiter est de omnib⁹ specieb⁹ phyſicis. ¶ Opz igit querere vtrũ hui⁹ mãles ꝑtes sint partes spẽi ⁊ rationis aut nõ sunt partes eius sed tãtũmõ sunt mã que nõ recipit in spẽi diffinitione. sed tñ q: talia phyſica nõ sunt in diuersis specie materijs: iõ ea nõ oino possum⁹ separare. In his ergo valde necessariũ est distinguere inter partes forme ⁊ materie: qz in talibus maxime icidit error in quibus difficillimũ est distguere. Hac. n. de causa epicurus inter ꝓcipia esse nõ posuit: nisi mãm auferens oino formã: qz vidit phyſicoꝝ species: sine designatiõe materie non posse intelligi: res eni ex eisdẽ est ex qbus intelligitur: sicut sepe dixim⁹.

¶ Cap. 8ᵐ. De solutione inducte questionis ꝑm dicta stoicorum pithagoricorum ⁊ platonicorum.

Ad hanc aũt de distinctione partiũ questionẽ diuersi soluunt diuersimode: ⁊ debemus oiuz enumerare opiniones: vt liquidius in hac taz vtili q̃ne appareat incide veritas: qz. n. videt quidẽ ꝓtigere partes speciei separari a partibus materie in phyſicis: sed nõ est manifestuz qualiter hoc fiat. ideo aliqñ dubitauerunt quidam etiam circa ipsa mathematica: que ꝑm esse sunt in phyſicis vtruz ne haberẽt partes ꝑm formã dictas er quibus diffinirent. ¶ De circulo eni ⁊ trigono ⁊ alijs dubitauerũt figuris que vna vel plurib⁹ terminant lineis: ⁊ ꝓsenserunt in hoc q̃ nõ est cõpetens figurarũ diffinitio per lineas data terminãtes ⁊ per ꝓtinuũ: ꝓtinuũ enim ⁊ lineas ⁊ hmõi oia dicunt similiter hẽre se ad spẽs figuraruz: sicut se habent carnes ⁊ ossa ad hoiem que sunt materie er quibus qdditas spẽi nõ cõstat neq̃z diffinit: linee eni ⁊ ꝓtinuũ in rõne materie referũtur ad ista sicut es ⁊ lapis sunt mãe circuli sicut illi dicunt: diffinitionũ igit partes formales ꝑm istos oẽs referuntur ad numeros quos dicunt esse principia phyſicoꝝ: ⁊ rõnem linee dicunt esse eam rõnem que est duoꝝ: hoꝝ aũt rõnem quare sic dicunt ostendimus in ꝑmissis huius sapiẽtie. hij aũt sunt de scola ꝓithagore. ¶ Eoꝝ autẽ qui ideas dicũt esse ante mathematica due sunt opiniones. Quidaz. n. numerum esse: separatũ aũt ab eo cuius est numerus: eo q̃ inseparabilis est sicut supra in qnto libro ostẽdimus: ⁊ isti dicunt ipsaz lineã esse dualitatẽ que est idẽ ipsi linee: eo q̃ indiuisio est cã vnitatis: ⁊ in linea sunt duo indiuisa que sunt due vnitates: ⁊ due vnitates sunt binarius vel dualitas: ⁊ illi dicunt hanc dualitatem esse formalẽ linee quidditatem er qua diffinit. Alij aũt separant dualitatẽ a linea ⁊ dicunt dualitatẽ esse spẽm linee: separatã quidez ꝑm esse: sed participatam a linea: sicut ⁊ alia separata participant ab his quorũ sunt. Hij enim dicunt q̃ quedã sunt ꝑm speciẽ eadẽ sibi ipsis: sicut ipse species: ⁊ hoc nõ dicunt ꝑm aliã spẽm: qz si semper esset spẽi spẽs abiret hoc in infinitũ ⁊ talem dicũt esse dualitatez ⁊ spẽm dualitatis: qz er quo numeri species

Tex. cõ. 28.

sunt

sunt ⁊ dualitas est principium pluralitatis: opꝯ q̃ dualitas sit prima spēs specieꝝ: ⁊ sic dualitatis non pōt esse alia spēs. ¶ Dualitas igit̃ non dicit̃ dualitas ꝑm aliaꝯ spēm a seipa: in linea autē non sic esse dicunt: qa linea dicitur ⁊ est linea: ⁊ duo per spēm dualitatis formalis que est ante ipsaꝯ. Isti igitur tales in numeris ponūt esse rerū qdditates: ⁊ quidditatum partes: oibus autē istis accidit vnum inconueniens: ⁊ hoc est vnū multoꝝ esse spēm: quoꝝ tamē multoꝝ spēs expresse ⁊ ad oculi demōstrationē diuersa eē videt: qa vnus est nūerus quo nūeramus diuersa. vbi gratia. canes ⁊ homines ⁊ ligna: ⁊ hoc idem accidit ꝓ Pithagoricis: qa ꝑm dicta eoꝝ cōtingit vnam oium spēm facere: ⁊ cū res nō habeat simul diuersas spēs spālissimas sequit̃ alias formas que sunt in rebus nō esse spēs nisi numeros ⁊ taliter sequit̃ oia esse vnum specie: qa omnium est vnus ⁊ idem formalis numerus quo omnia numerant̃: sicut per se pꝯ omnibus.

¶ Cap̄. 9ᵐ. De vera solutione preinducte questionis.

Ter. cō. 39.

EX omnibus autē inductis manifestuꝯ est q̃ ea que sunt circa diffinitiōes habēt quādā dubitationē in qua soluenda diuersimode sentiunt antiqui: ⁊ dictum est etiā ꝓpter quā cām huius modi habēt dubitationem. ¶ Qō oia igit̃ sic reducant̃ ad formas q̃ oino auferat̃ materia est superfluū: qa sicut dirimus quedaꝯ sicut pbica sunt hoc in hoc: qa dicūt quid in materia sensibili: aut ſlr se habēt: ac si sint in materia sensibili: qa ⁊ si nō nominent mām designatam: tū opꝯ q̃ in diffinitionibus eoꝝ fiat materie ꝓprie designatio: ⁊ hoc qdem est verū: vnde dicēduꝯ q̃ conceptū cum mā dupliciter est cōceptum cū illa: vno qdem mō conceptum cuꝯ mā dicitur in cuius rōne est materia designata ⁊ determinata: ⁊ hoc quidez est in accidentibus: sicut symmū: ⁊ in subtis sicut socrates. ¶ Alio aūt mō dicit̃ cum materia cōceptum in cuius rōne nō inest quidē mā: sed materie designatio ad actū terminatum: ⁊ hoc mō genus ꝓprū physicum dicit materie designationē: sicut dirimus in 3ᵒ lib̄ huius sapiētie: ⁊ hoc mō esse physicum cōceptuꝯ est cū mā: ⁊ si dicat̃ q̃ ēt mathematica diffiniunt̃ p̄ genꝰ dicēdo q̃ illō genꝰ nō dicit nisi māꝯ ⁊ designationē materie intellectualis ⁊ nō sensibilis: posset ēt dici ꝑm superius dicta q̃ est in physicis mā intellectualis que est genus: ⁊ cū hac concepta sunt oia physica: ⁊ est mā physica que est sensibilis: ⁊ cū hac non oia physica sunt cōcepta. ¶ Si autē aliqs dicat q̃ est mā in potētia ⁊ mā in actu ⁊ mā in potētia est ea que est adequata spēi: ⁊ designat̃ per genus: ⁊ cū hac concepta sunt omnia physica. ¶ Mā autē actu est que accētibus ⁊ formis subalibus ꝑm actū demōstrata est: ⁊ hec est idiuiduū: ⁊ hec oia ad vnū ⁊ idem reuertunt̃: hoc aūt determinato queramus ⁊ an sit vera parabola siue fabula q̃ socrates minoꝝ sensu nō etate eo q̃ nō ab etate defectio est ſz a sensu. ¶ De aiali cō sueuit dicere ꝓpter cerebri defectū bene se hꝯ: cōstat enim q̃ nō bene habet se q̃ de per se aiali ⁊ de per se hoie dicit stultitia Platonis: educit enim hoīs intellectū ⁊ abducit de veritate ad errores ⁊ facit suscipere opinionē de separatis q̃ſi sit cōtingens hoiem eē sine partibꝰ mālibus: sicut sine ere cōtingit eē circulū per intellectū cū hoc nō sit simile penitus eo q̃ aial oē est forsan aliqō sensibilis ⁊ sine designatiōe materie nō cōtingit intelligere aial ⁊ sine designatiōe mobil̃ māe nō pōt diffiniri ⁊ hmōi designationē materie importat genus spēi pbice: igit̃ ēt aial diffiniri nō pōt sine designatione partiū mālium qualr̃cūq̃ ad actū se hētiuꝯ eo q̃ nulla partium sine actu diffinit̃: sicut iā dudū dirimus: ⁊ huius qdez signū est q̃ manus nō semper est pars hoīs: sed tūc est pars quādo perfecta virtute aie potēs est opus manus pficere. Ideo aiata manus est pars hoīs: nō aiata vō sicut abscisa vel claudа nō est pars. Dico autem animatam que parte anime est animata: quia si partes essent animalia particulares anime potētie essent anime earum.

Cōceptū cum mā est dupl'r.

¶ Cap̄. 10ᵐ. Qualiter differenter mathematica ⁊ physica cōcepta sunt cum materia.

59

PO est aūt aliquis ꝑm supradicta querere q̃re rōnes partium non sunt rōnis vniu'lis partes cū sint formales: ita q̃ circulus diffinit̃ p̄ emicicla ⁊ portiōes: ista enim nō sunt determiata sensibili mā: qa mathematica per rōnem a sensibili materia sunt abstracta: sed dicemus ad hoc q̃ sicut patet ex supradictis nihil refert materiam quoꝝdam esse non sensibilem: ⁊ hanc esse omnis talis rei partē que nō est ꝑm se quid erat esse ⁊ spēs. ¶ Mā ergo talis nō est pars circuli qui est vlis cui per se attribuit̃ diffinitio: sicut sepe dirimus: sed singuloꝝ circuloꝝ hic ⁊ ibi incōtinuo imaginatoꝝ tales materie sunt partes: sicut dictū est superius. Est enim mā quedā sensibilis cū qua cōcepta sunt physica. Alia aūt est intelligibilis cū qua sunt cōcepta mathematica integra: ⁊ ſz quā vnus circulus vel triāgulus dicit̃ maioꝝ ⁊ alꝰ dicit̃ minoꝝ. Cum tamē rō circuli vel trianguli non sit maioꝝ in vno ⁊ minoꝝ in alio. ¶ In physicis aūt nō ē sic: si eiꝯ sumamus erēplū in aialibus que perfectioꝝ sunt inter physica palā est in his: q̃ aia est in eis p̄ma suba que est forma: ⁊ hec separata nō intelligit̃: aut non tota intelligit̃ separari: ⁊ sic diffinitio eius cōcipit mām eo q̃ noiat hoc in hoc: ⁊ non hoc separatū ab hoc: ⁊ corpus in aialibus est sicut mā qō sine actu nō intelligit̃ hoc sine mā sensibili ex qua est. Mō vō ⁊ aial q̃ est ex vtrisq̃ est ⁊ est quasi vniu'le: dupl'r enim designat̃ vt integrum. vꝯ. ⁊ tūc est ex vtrisq̃: ⁊ tūc partes eiꝰ sūt partes materie: ⁊ est in eis maioꝝ ⁊ minoꝝ. ¶ Designat̃ ēt homo ꝑm q̃ hō dicit ꝑm hoīs significatū cui diffinitio per se attribuit̃: ⁊ hō tunc est vniu'le: qō est vbiq̃ ⁊ semper: quo cūq̃ aūt mō accipiat̃ aial ⁊ partes eius impossibile est ea intelligere nisi cū mā vel materie designatiōe: sicut supra dirimus. Si autē accipiamus indiuiduum in genere aialis: vt socratem ⁊ coriscū conceptum: erit enim cuꝯ sensibili mā. Si quidē socrates est animal dupl'r: hoc est: est duplicis substātie existēs: socrates est aia ⁊ corpus: ⁊ ideo socrates resolutus in duplicē substātiam est aia ⁊ est corpus: sicut dirimus q̃ hydromel est aqua ⁊ mel quādo resolut̃ in sua cōponentia. ¶ In talibꝰ enim compositū non est aliquid preter sua cōponentia: in his enim indiuiduis cōpositis aliud principioꝝ cōponentium est vt anima que est perfectio: aliud autem est vt totū congregatū: qa indiuiduū non dicit mām simplicē: sed dicit formā huius participatā ab hoc designato per demōstrationē sensibilem. Si vō dicat̃ indiuiduū quo ad sua principia cōponentia esse simpler aia ⁊ simpler corpus tunc designatur vt cōpositum vniuersali ⁊ particulari: ⁊ vt vniuersale ⁊ particulare: ⁊ hoc est quando dicimꝰ q̃ socꝯ. est hic homo ⁊ hic hō est hō: tunc enim compositum. vꝯ. ex aia simpliciter ⁊ corpore simpliciter p̄dicatur de hoc hoīe: ⁊ hic homo de sorte: ⁊ hoc modo vniu'le q̃ est scēa substātia designatur in singulari qō est eē ipsius: hoc modo quo supradictuꝯ est q̃ spēs est eē indiuiduoꝝ: ⁊ quocūq̃ modo varientur hec ⁊ ipsa cōposita ⁊ componentia semper dicūt aliqd conceptuꝯ cū sensibili materia. ¶ Si enim simpliciter designet̃ compositū physicū: hoc est non in indiuiduo designatū: tunc dicet per ipsa cōponentia extra que nō est primo formā: ⁊ deinde mām. In se autē dicet q̃ est ex vtroq̃. Si aūt nō simpl'r sed in indiuiduo designet̃: tūc ⁊ iterum q̃libet ipsoꝝ dupl'r est designatū. ſ. per cōponentia vt per aiam hanc ⁊ aiatuꝯ q̃ est totū ⁊ est designatum vt p̄ma substātia stans sub scēa ⁊ prima substātia est singulariter aiatum hac aia: scēa aūt substātia est compositū: ex anima simpl'r ⁊ corpore simpl'r: ⁊ nullum hoꝝ est separatū a mā. ¶ Utrū autē alia quedā substātia que est qdditas taliū physicaꝝ spērum ⁊ indiuiduorum sit p̄ter mām que cū mā sensibili nō sit cōcepta: ita q̃ oporteat nos querere sūbam qdditatis eoꝝ diuersam quādā ab ea que dicta est ⁊ separatā a sensibilibꝰ. Sicut si dicamꝰ numeros eē subaꝯ istorum: aut ideas: aut mathematica alia: aut aliqd tale: posteriꝰ in huius sapiētie libro duodecimo ⁊ tertiodecimo erit perscrutādū: huius enim gratia ēt tentabimus diffinire ⁊ determinare de sensibilibꝰ substantijs: q̃ tū opus mō quodā est physice speculatiōis: ⁊ est secūdariuꝯ opus p̄me pbie speculatio de suba sensibili: qa physicū non oportet solū scire de mā: sed ēt de suba formali que est ſz rōnem substātia vocata: q̃uis enim pbs p̄mus cōsideret primam formā maxime scire faciētē: opꝯ eū tū secūdario opere quasi ex altera specula pspicientez considerare que sit forma huius ⁊ cuius ⁊ vtrū separata sit forma sensibiliū: physicus autē cū consideret principia motus non cōsiderat formam nisi vsq̃ ad hoc q̃ ipsa est terminus motus: ⁊ iō ōter minare non poterit vtrum forme sensibilium separate sint.

¶ Cap. ii^m. In quo est recapitulatio dictorum ⁊ continuatio dictorum ad dicenda.

Tex. cō. 40.

Ueret aūt fortassis aliquis quō in diffinitionibus cū sint partes que sunt in rōne diffinitiua: ⁊ quare sit diffinitio rō vna cū plures contineat partes: palā eni qa res diffinita ē vna: quare aūt sit res vna partes hūs speculādum est posterius in tractatu sequēti. sed repetendo ea que determinata sunt dicimus q̄ iā dcūm est qd erat esse: ⁊ quō diffinitio: siue qd erat eē dictū per predicationes de omni diffinito est idē ꝓm predicationē: ꝫ nō fit idem simpliciter cū diffinitio dicat formā quādā: ⁊ diffinitū dicat cōpositum er mā ⁊ forma: dictū est etiā quare quorūdam ratio que dicit qd erat esse in se hz partes diffiniti: sicut rō cōgregati siue integri in se hz partes quātitatiuas. ¶ Alioꝝ autē diffinitionum que sunt spēi simplicis nō hz in se partes q̄ntitatiuas integri: dictū etiā est q̄ in substātie rōne que substātia est forma sicut spēs absoluta: non sunt partes sic que sint quasi mā: eo q̄ partes materie siue quātitatiue nō sunt partes illius substātie: sed sunt partes totius integri: ⁊ huiꝰ totius quodāmō est rō diffinitiua: ⁊ quodāmō non est sicut in antehabitis determinatū est: nam in eo q̄ est cum mā designatū nō est eius ꝓprie rō: hoc eni modo est diffinitū ⁊ non cognitū cū mā: neq̄ finiat aliqd: neq̄ sit ꝓncipiū cognoscendi: sed rō est talis cōpositi q̄ est ꝓm illā subam que est ꝓmo dicta suba: hec autē est forma ⁊ cōpositū illō est spēs: sic̄ hominis qui est cōpositus qdā est rō anime humane que est prima suba hois. ¶ Substātia nāq̄ prima est spēs ⁊ forma que inest: ⁊ nō est separata er qua ⁊ mā tota dicit eē substantia cōposita ⁊ integra: sicut cōcauitas forma est er qua ⁊ naso qui est subz cōponitur nasus ꝑsymmus: ⁊ sic cōponit ꝑsymmitas siue ꝑsymmositas: ⁊ ideo nasus ꝑsymmus nō est qd diffinibile: bis eniz erit in bis nasus si ambo illa diffiniant: sic̄

Tex. cō. 41.

dictū est in ꝓmo huius septimi libri tractatu. ¶ In tota vō composita substātia que est sicut nasus ꝑsymmus: aut callias inest ēt mā. Dictuz est etiā in ꝓmissis: qa qd erat eē ⁊ singulū diffinituz cui attribuit quideratesse in qbusdā est idē vt in bis substātijs vniuersalibus que sunt ꝓme: siue imediate diffinitioni: sicut curuitas ⁊ curuitati eē sunt idē ꝓm hoc q̄ ad idē referunt ꝓm eē si curuitas supponat esse suba prima in hoc q̄ est diffinitioni ꝓprima. ¶ Dico aūt primā hec substātiaz que nō dicit quid siue qdditas: sed aliud qd̄ in alio sit sicut in subiecto ⁊ mā: quecūq̄ vō substātie sūt vt in materia aut cōcepte cum hac sensibili mā nō sunt idē ipse ⁊ eē ipsaꝝ: qa esse ipsaꝝ attribuit vniuersube: ⁊ ipse sunt substātie particulares. ¶ Adhuc aūt dictū est q̄ suba ⁊ subam eē non sunt ꝓm accīs vnū ⁊ idē: sicut idē sunt socrates ⁊ musicuz: hec eni eadē sunt ꝓm accīs: cū tū diuerse nature sint socrates ⁊ musica. ¶ Oibus aūt hijs sic determinatis transibimus ad querendum qualiter diffinitio sit vnum ⁊ qualiter sit vnius esse q̄ plurium est naturarum cōpositum.

¶ Incipit Tractatus Quartus Septimi Libri Metaphysice qui est quare diffinitio sit vnum ⁊ non multa.

¶ Cap. ꝑ^m. De ipsius questionis disputatione.

Tex. cō. 42.

Rimuz autē qd̄ nunc restat dōm est id qd̄ in analeticis posteriorib dictū est: in analeticis eni posterioribus ꝓius a nobis est mota dicta de diffinitionib dubitatio: dico aūt eā eē dubitationē: quare dicimus verā diffōnem eē vnam actu: ⁊ vnius actu eē rōnem: cū ⁊ ipsa ꝓtes

Quō differenter de diffōne dialecticus et diuin cōsideret. viō p Cōmētatorē i ꝑsentī loco.

habeat: ⁊ id cuius est sicut diffiniti sit cōpositum: hoc eni in analeticis dici nō potuit cum in logicis nō intēdat de diffinitione nisi ꝓm q̄ ipsa est ꝓncipiū faciens scire de quo ꝑdicat in quid: ⁊ sicut ipa est ꝑdicatū ꝓpositionis: quare autez sit vnū ⁊ nō multa nō scitur er ea ꝓm qd̄ est ꝑdicatū: sed potius er cōsideratione partiū ipsius inq̄ruz sunt nature rerū diffinitaꝝ: ⁊ hec speculatio est primi ꝑbi qui cōsiderat entia ꝓm q̄ pendēt er esse prime subē que est forma sicut sepiꝰ diximus. ¶ Hic ergo querimus quare diffinitio est vnū actu ⁊ nō multa vel multe nature ꝓm actum: sicut si ponamus q̄ diffinitio hois est aial bipes: ⁊ q̄re est aial bipes vnū ⁊ non multa: nō eni pōt esse cā quā qdā dicūt: q̄ alter insit alteri: qa cū dicimus hō albus alter inest alteri: ⁊ tū in eo ipso q̄ dicimus hō ⁊ albuz sunt multe nature que actu multe sunt: vnum vō ꝓm accidēs dicunt hec duo: quādo subiectum q̄ est hō patitur suscipiēdo albedinē hoc quādo albedo inest ei: tūc eni vnum est subiecto homo ⁊ albꝰ homo: sic autē nō est in diffinitiōe: cuz eniz in illa sint genus ⁊ differentia neutrum illoꝝ participat altero: sicut participat subz accīti: q̄nis eni differentia sit generis qualitas: sicut iā duduz in antehabitis dictū est: tū qa differentia est essentia ꝓm seipsam nō causata ab aliquo alio: ⁊ ipsa ideo nō est in genere: sic̄ q̄dam pars: neq̄ sicut accīs: cum sit essentialis forma generis ꝓm q̄ genus ꝓz eē accipitur in specie: ⁊ sic ꝓz q̄ genus est vt potētia ad esse differētia finitū ⁊ perfectū. Si autem dareē q̄ genus participet differētijs: sicut subm participat accidēte: sequereē q̄ genus actu participaret ꝓtrarijs simul: qa accidēs actu est quādo inest subto: ⁊ cū nihil differat nisi per ea que aliquo mō sunt in ipso: ⁊ genus differat contrarijs differētijs sequit q̄ cōtrarie differentie sunt in ipo genere. si igit sunt in genere sicut accīs in subto: sequit q̄ contraria simul actu sunt in eodē q̄ est impossibile: igit genus nō participat differentia: sicut subiectū accidēte: tamē etiaz si hoc deē q̄ participet: sicut subm accidēte eadē ad hoc relinquit rō cōnis: si plures differētie in vna colligant diffinitione ad vnum genus: sicut si dicamus q̄ hō est aial hūs pedes: siue pedale bipes nō alatum: quādo eni nō hz nomen differētia: ꝫ eam per ꝓsequētem noiare negationem: ⁊ hoc mō nō alatum siue carens alis est differētia hois. ¶ Queramus igit de inducta iā diffinitione: quare est vnum ⁊ nō multa cū multa colligat: si oia hec vt accidētia se habēt ad aial subiectū: nō eni potest assignari cā huius: qa differētie insunt vni generi sicut forma materie: vel accīti subto: nā sic er omnibus que in mundo sunt erit vnū: qa sicut in libro celi ⁊ mūdi ostendimus omnia superiora formātia ⁊ mouētia sunt in inferioribus: sicut in mā formata ⁊ mota: cuz tamen in mūdo sunt multa ꝓm eē ⁊ mām ⁊ non vnum: ꝫ quecūq̄ sunt in diffinitiōe opz vnū esse ⁊ non multa. ¶ Diffinitio eni est quedā rō vna numero: ita q̄ genus nō numerat ꝓm eē suum: nec differētia ꝓm eē alter: ꝫ fit aliud eē genus ⁊ aliud esse differētia: ⁊ sic diffinitio est vna numero substātia: siue qdditas ꝓm q̄ qdditatez substātiaz vocamus: qua quelibet res est id qd̄ est: ⁊ qa diffinitio est vna sic numero: opz eam esse rōnem vnius alicuius numero: ⁊ hoc est vniuersale de quo supra diximus: cui nulla pars est mā nec numerat nisi per eē actuale vnū q̄ est suoꝝ diffinientiū vnoꝝ siue que ꝓm eē vnum sunt: infra autē ostēdemus: q̄ hō inesse ⁊ posse operari ⁊ agere sunt vnū ⁊ idē: q̄nis vnū sit subiectū ⁊ alterū forma ⁊ actus finiens eē ⁊ posse ⁊ operari subiecti: substātia eiz diffinita significat vnū quid nō vnū q̄lis: ⁊ determinate significat hoc aliqd nō qdez in idiuiduo designato: cū hoc per ipsaz subam qdditatis sit hoc q̄ est: ⁊ nō per seipm: sed significat hoc aliqd in nā diffinitū: ipsa.n. natura cōposita que est secūdariū hois significatū cui imponit nomen hoc aliqd est determinatum: cuius per se est diffinitio: hoc eni est q̄ dicimus per nomen diffiniti: ꝫ primuz nominis significatum fit forma simpler a qua imponit nomē: ⁊ que primo cadit in intellectum nominantis.

¶ Cap. z^m. Qualiter er natura diuisionis primum perpenditur quare diffinitio est vnum ⁊ non multa.

D huius ergo cōnis declarationē opz ꝓmuz intēdere ꝓz diuisionē: diuisiōe eni sicut in analeticis diximus venamur diffōnez. ⁊ oportet diligenter attēdere: quō diuidens erit a diuiso: ⁊ qualr se hz ad ipm in essentiali ⁊ formali diuisiōe: nihil eni aliud est in diffōne nisi genus: qd̄ ꝓmū genus dicit eo q̄ nō in alio aliquo est genere: ⁊ vltima dīia est: hoc eni genus qd̄ dicit ꝓmū est simpler genus solū sine cōpositione dīiaꝝ. Alia vō genera que sūt species ⁊ gēia: ⁊ vocant genera subalterna sunt ꝓmū genꝰ: ⁊ cū hec cōprehēse dīie: qa alr nō eēnt spēs: superiora eni ꝓz primū modū dicēdi per se predicata actu sunt in inferioribus. ¶ Et iō supponunt illis suppositis: ⁊ hoc est sic si dicamus primū genꝰ aial: habitū vō siue ꝓ̄ns genꝰ q̄ differētijs est cōprehēsuz: dicamus aial bipes siue bipedale: ⁊ iterꝝ ꝓ̄ns post

Tex. cō. 43.

Quid genus ꝓmū dicitur.

illud

illud dicimus aial bipes nõ alatũ: ⁊ hoc dicamus determinari dĩa rõnalis in hoiem ⁊ irrõnalis in simiã que dicitur pigmeus. Silr aũt est ⁊ eadẽ rõ si plura dicanꝫ intermedia gẽa: oino eni nõ differt per plura subalterna gẽa: aut p pauca hoc dici: ergo ẽt nõ differt si per pauca: aut per duo tm̃ dicat ꝑmũ. vz. genus ⁊ vltima dĩaz: ꝗtũlibet enim per multa dicat: nõ sunt nisi due nãe in diffõne gẽis. vz. primi ⁊ dĩe: ⁊ dĩa erit de generis potestate in qua ipsa est inchoata ⁊ confusa: sicut sepe dirimus: ⁊ ideo duoꝝ que in diffõne sũt: hoc quidẽ est genus: aliõ vo est differẽtia: vt aial bipes qõ supposuimus esse diffõnẽ: aial est qõdaz genus: ⁊ alteꝝ que est bipes est dĩa. Si ergo genus est in diffõne nõ erit genꝰ simpliciter: accipiẽdo genus ꝗz gẽis nãm tm̃ que est subm: sed est nã generis nõ ꝑter spẽs que sunt ipsa gẽa cõprehẽsa cuz differẽtijs. Aut si est qõdã simpler genus: tũc erit genus sic mã: qa ipm est materie designatio: sicut in ꝑmissis dirimꝰ: qõ eni simplr dr genus: aut erit forma subiecti illiꝰ qõ substat forme ꝑme in ordine: ⁊ illius designatio est genus qõ ẽ simplr ⁊ primũ: aut erit subm ⁊ forma sicut genus subalternũ: qõ cũ dĩa vel differentijs est cõprehẽsuz: ⁊ quocũqz mõ signatuz fuerit erit simile materie: qa potẽtia est: ⁊ in eo est forma vltima per inchoationẽ ⁊ cõfusionem: qa vnuz est ex mã ⁊ forma cõpositũ: aut accipit nomẽ ex forma: aut ex mã: ⁊ quocũqz mõ fuerit semp simile est materie pp rõnẽ quam dirimus. genus eni in ipsa re acceptũ ꝑm eẽ ⁊ non extra: est in actu ⁊ actus eius est dĩa vltima: genera eni in hoc dĩaz bñt: ⁊ quedã magis assimilanꝫ forme ⁊ quedã magis materie: huius aũt q̃ est simile forme ⁊ materie simul est vor: est eni vor genus ⁊ mã: inq̃tũ eni dĩe percussionũ vel syllabarũ ꝓducto ⁊ breui mẽsuratazꝝ faciũt ex ea spẽs: ⁊ elemẽta vocuz litteratazꝝ sic est vor mã: inq̃tuz aũt vor nõ trãsmutata predicat de vocibꝰ litteratis est genus. ⁊ hoc mõ cuprũ idoli qdem est mã tm̃ ⁊ nõ genus: qa trãsmutatũ in figura recipit idoli formã: ⁊ nõ ꝑdicat in recto de idolo. Juppiter eniz nõ es sed ereus vocat: syllaba aũt nõ vocea sed vor dr. cuz igit sic diffõ sit ex genere ꝑmo subto ⁊ dĩa que sunt differentia ab invicẽ: palã est q̃ diffõ est rõ collectiua que est ex differẽtibus. ¶ Ex his eni accipit q̃ diffõ est ex genere ⁊ differẽtia que sit essentialr in genere per inchoationẽ ⁊ cõfusionẽ: ⁊ sic pz q̃ genꝰ ꝑm actũ differẽtia terminatũ acceptũ ad idez eẽ sube ⁊ qdditatis referunt: ⁊ q̃ dĩa fluit a potestate generis: sic actus erit a potẽtia tribuens esse distinctũ potẽtie.

¶ Cap. 3ᵐ. Qualiter per diuisionez inuestiganda est vltima cum specie conuertibilis differentia.

Lex. cõ. 45.

Sed adhuc Anteq̃ solvamus ꝑdictã dubitationẽ opz diuidi oia formalr differẽtia differẽtie cũ gẽe cõprehense sunt: sicut dicimꝰ q̃ aialis dĩe sunt pedalitas ⁊ nõ pedalitas. ¶ Silr autẽ viteriꝰ aialis pedalis suis eẽntialibꝰ differẽtijs differẽtes spẽs opz sic scire per diuisiõez: ita q̃ accipiat dĩa pedalis aialis inq̃tum est pedale: ideo nulla est diuisio si pedale diuidat per alatũ ⁊ nõ alatum: qa alatũ ⁊ nõ alatũ nõ sunt essentialiter ⁊ formalr in pedali inquãtũ est pedale: ⁊ ideo nõ bene diuidit qui sic diuidit pedale: sic eni diuidẽs ꝓpter nõ posse ⁊ nõ scire diuidere sic diuidit. Sic ergo diuidẽdũ est pedale: q̃ pedaliũ aliud est fissoꝝ ⁊ in multa pedũ: aliud aũt nõ fissoꝝ ⁊ nõ in multa pedũ. sic eni ex forma cõi ⁊ cõfusa ⁊ ideterminata: ⁊ in potẽtia existẽte semper per actũ intelligendi reducit forma specificãs ⁊ distincta: siue distinguẽs ⁊ determiata ⁊ que actui existit: ⁊ sic ex oibus superiorib̃ suis fluit inferius bñs in se virtutes ⁊ potẽtias oiuz superioꝝ: cũ tamẽ eẽntia vna ⁊ simpler existat: pedes eni fissi ⁊ nõ fissi. sunt dĩe pedis: eo q̃ fissio pedis quedã est ꝑm actũ erñs pedalitas: sic aũt vult semp procedere diuisio quousq̃z veniat determinata ad ea que non sunt dĩa ꝑm formã nec formalẽ bñt diuisionẽ: ꝗz si diuidunt hoc erit per mãm: sicut idiuidua diuidunt: ⁊ tũc in vltimis differẽtijs in qbus stat diuisio tot erũt ꝑm actũ spẽs pedaliũ: quot sunt pedũ differẽtie. sicut si dicamus: q̃ est pes iteger ⁊ diuisus in duo ⁊ diuisus in multa: ⁊ tũc qa nullũ in genere cõe dicit vltimo actu determinatũ: sed in spe determinatũ facit actu erñs: tũc erũt aialia in actu ⁊ spe determinata equalia differẽtijs vltimis: si ista que dicta sunt sic se bñt q̃ vere sunt vltime dĩe: hoc eni per hypothesim petiuimꝰ.

Ex dictis igit palã est: qa finalis que indiuisa est dĩa suba ⁊ actus rei est ⁊ diffinitio hoc mõ: qa diffiniẽs ⁊ vltimo terminãs dirimus eẽ diffõnẽ: hoc eni nõ est genus qõ terminatur: sed dĩa terminãs. vnde ẽt viterius ex hoc pz q̃ differẽtia vltima vnica ⁊ cõuertibilis cũ spe diffinita: q̃ huis enim in posteriorib̃ analeticis dictũ sit q̃ partes diffõnis sunt in plus q̃ diffinitũ ⁊ totũ ineque: hic tm̃ dicimus: q̃ vltima differentia est ineque cũ diffinito: ⁊ nõ in plus: qa ibi loquentes de demõstratiõe diffõne vsi sumus ꝑm q̃ est mediũ faciẽs scire passionẽ in eẽ subto. passio aũt veriꝰ scit ineẽ subiecto: quãdo scitur ꝑm singulas forme ptes inesse: vt si quaeramus hoiꝰ passiões dicimus nõ humanũ eẽ: sed potiꝰ esse vegetatiuũ ⁊ nutritiuũ ⁊ augmẽtatiuũ ⁊ sensitiuũ ⁊ hmõi: ⁊ sic accepta forma ꝑm partes potẽtiales ipsãꝰ semp est in plus q̃ diffinitũ. ¶ Cũ aũt hic ꝓsideremus rei diffinite vnitatẽ: ⁊ vnitas nõ sit a partibꝰ potẽtialibꝰ forme: sed ab ipsa tota vt est actus ⁊ terminus hic cõsideramus eã ꝓut est tota et actus ⁊ terminus: ⁊ sic cõuertit cũ specie differentia. ¶ Ex oibus autẽ his que dicta sunt pz: q̃ differẽtia vltima ex oibus erit vt actꝰ ex potẽtia: ⁊ q̃ actus ille nõ est alia eẽntia a potẽtia: sed eẽ eius est aliud ⁊ aliud: ⁊ ideo differt per essentiam: sed est differẽtia sicut eiusdẽ indeterminati ⁊ determinati ⁊ indistincti ⁊ distincti: subm aũt ꝑmũ q̃ nihil est differẽtie distincta nã est ab ipso sicut id qõ est mã distincta est natura ab eo q̃ est forma: sicut sepius dictum est: mã aũt nihil est diffõnis: sed totũ eẽ est potẽtie ⁊ actꝰ formatiuum. ¶ Si aũt fiat diuisio q̃ nõ idẽ multotiens dicat in terminis diffinitionũ: hoc eni esset inutilis: superfluitas aũt hic accidit: sicut si qs dicat q̃ hõ ẽ aial pedale bipes: qm̃ bipes actu dicẽ pedalitatẽ: ⁊ tũc idẽ est dicere q̃ aial pedale pedale duoruz pedũ: eo q̃ essentiale superius actu cõtineẽ in suo inferiori: ⁊ ideo per appositionẽ nõ extrahit de ipso. ¶ Vñ sic dicens nihil aliud dicit q̃ aial bñs pedes bipes: bipes eni nõ ẽ differẽtia bñtis pedes ꝗz spẽs: ⁊ hoc est dicere aial bñs pedes duos bñs pedes: q̃ huis eni idẽ sepiꝰ accipiar ꝓpria diuisione: ita q̃ diuidẽtia sunt eẽntialia diuiso: ⁊ nõ addant extraneã eẽntiã ⁊ dicunt eq̃lr dñntijs veris: tũ idẽ multotiẽs dicere nugatoriũ ⁊ superfluum est. Et hoc iõ est: qa cum dĩa vna sit vltima que est dĩe cõis diuise: tũc sic cõtinue ꝓcedẽdo ea que est finalis suba: sic forma ⁊ actus erñs erit spẽs: qa est totũ eẽ spẽs: ⁊ nõ erit species bis accepta dĩa aliqua. ¶ Ampliꝰ aũt cauẽdũ est q̃ nõ fiat diuisio ꝑm accñs: si eniz diuidat sic dicẽs: pedaliũ aliud albũ aliud nigrũ: erũt tot diuisiões quot sunt sectiões: quaꝝ nulla est in alia eẽntialr: ⁊ ideo nõ ordinabunt ad vnũ vltimũ qõ sic actꝰ ereat ab oibꝰ alijs: sic ex potẽtijs. sic igit tria cauẽda sunt: q̃. vz. non accipiat extraneũ diuidẽs a diuiso: ⁊ hoc fit qñ diuidẽs eẽntialiter nõ cõtineẽ itra ambitũ diuisi: ⁊ q̃ non idẽ bis dicat: qa hoc est cõtra ordinẽ diffiniẽtiũ: in qb̃ vnũ dz eẽ ꝑus ⁊ alteꝝ posterius: ⁊ q̃ nõ fit accñtale diuidẽs diuiso: qa sic vnuz nõ eẽt in alio eẽntialr: qa accñs q̃ cũ sit in aliquo non est in eo vt ps q̃dã essentie. Et ex oibꝰ dictis palã est: qa diffõ est rõ que est ex veris differẽtijs: ⁊ hax dĩaꝝ finalis est ꝑm rectũ dĩa ⁊ actꝰ. hoc aũt palã erit: sicq̃ tales diffõnes ex diuisionibꝰ collectis trãsponat ab ordine vere diuisiõis in aliũ ordinẽ quo zᵐ in priori eẽntialr nõ cõtineat: vt si qs dicat in hoiꝰ diffõne: q̃ est aial bipes bñs pedes: superfluũ eni ẽ habẽs pedes dicto bipede: sicut paulo ante oñsuz est: sic enim dicẽdo nõ est ordo in suba q̃ est diffinitio ⁊ qdditas. ¶ Si ergo sic idem dicat queri posset qũo oporteret intelligere in diffinitione: hoc quidem prius illud vo posterius: cum idẽ non sit prius se ⁊ posterius: cũ igit in diffõne vnũ sit ꝑus altero ꝑm nãm ⁊ intellectũ: cõstat q̃ illud qõ est sic prius non est mã. Adhuc cũ vnũ sit essentiale ad alteꝝ: cõstat q̃ est aliquid forme. adhuc cũ vnũ sit nõ idẽ alteri: cõstat q̃ vnũ est genus alteꝝ differentia: ⁊ ex hoc segtur q̃ vltima differẽtia est tm̃ vna ⁊ simpler: qa abiret in infinitũ si qõlibet eẽt genꝰ cũ differẽtia cõprehẽsuz: ⁊ sic primũ genus est tm̃ genꝰ: ⁊ oẽs intermedie differẽtie sunt potẽtie vltime differẽtie: ⁊ ipa ẽ actus vnus ⁊ vltimus. oia aũt intermedia genera subjictũtur ex ꝑmo genere q̃ actu est in ipsis: ⁊ hoc mõ genꝰ ẽ forma distincta vltima dĩa: quãdo ꝑm eẽ accipit qõ explicat diffõ: sic ergo ab vltimo actu: ⁊ diffinitio est vna: ⁊ res distincta est vna ⁊ eadẽ. hulꝰ aũt ꝓbatio est: qa si cõsideretur aial ꝑm eẽ

Mõ qũo dĩa dr a genẽ ꝑm istũ doctorez.

fm q̃ actu est in hoīe ipsa aīalitas nihil est extra rōnē: viuere enī ⁊ sentire ad rōnē formantē ea sunt terminata: qa viuere vel vegetari si accipiatur fm ipm gñare: pz q̃ generās est ad formā ⁊ figurā hoīs inq̃tū hō est: qm in phyſicis ostē sum est vnūqōq̃ gñari a cōueniēti: gñatiua aūt que est i semine nō ad formā hoīs gñaret nisi forme hoīs eēt iformate oia gñationis pncipia: sicut ostēdimus in libro de nā aīe ⁊ generatiōe. sicut enī instrumēta architecti nō operanē ad formā artificiati: nisi forma arte iformata: ita nec principia generatiōis ad spēm aliquā generāt nisi informata ipa specie: pp qō in seminib⁹ oiuz aiator aīa dicit eē sicut artifex: ⁊ sicut in celo intelligentia: hec aūt oia in antehabitis plene pbata sunt: sicut aūt ad spēm gñatiua gñat: ita ad eādez spēm cōuertit nutrimētū nutritiua: ⁊ auget augmētatiua. Sensus aūt ⁊ sensibile depurāt: ⁊ in ordinē agūt ad intellectū: ⁊ ideo dī in ethicis q̃ vires sensibilis aīe participāt aliqualr rōne: ⁊ sicut est in actib⁹ ⁊ potētijs: ita est in nā. Opz igitē qcqd est aīalitatis in hoīe informatū sit rōne: pz igitē q̃ esse est vnuz ⁊ diffinitio vna: qa sīlr est in oib⁹ alijs. ¶ Hec igitē ⁊ tot dicta sunt a nobis de diffōnibus: que sunt circa diuisiōes: ⁊ q̃ primū est ⁊ pncipalis i his hoc est qō dcīs ē q̃ les quedam sunt diffinitiones fm ea que dixirimus.

Vide, p ista sentēcia Cōmentatorē. 7. metaphice cō. 31.

¶ Tractatus Quintus Septimi Libri metaphysice: in quo ostenditur q̃ vniuersale non est causa formalis substantie simpliciter: neq̃ aliqua pars ipsius.

¶ Cap. p'''. De distōne subē ⁊ de diffinitione vniuersalis.

Tex. cō. 44.

Quoniam autez in hoc toto libro de suba perscrutādū est: iterū repetemus ab initio dicta de suba. Dcīs est enī q̃ suba dicit tāq̃ subm ⁊ tāq̃ quid erat esse: q̃ ē diffō ⁊ quidditas: ⁊ tertio dī suba q̃ est ex his: ⁊ q̃rto dī suba vniuſe q̃ ppte sicut dcīs est diffinit ⁊ diffinit per vniuſia que sunt pdicata de se: sicut qdditates ipsī⁹ vel ptes qdditatū. ¶ De duob⁹ aūt modis qbus dī suba dcīs est: dirim⁹ enī qōqderatesse ⁊ de subto: dirimus enī qa duplr subijcit id qō subm vocat. Subijcit enī pma suba que est hoc aliqd: vt hoc aīal q̃ substat passiōib⁹ siue formis accītalib⁹ que sunt accītia cōposita: subijcit ēt ⁊ dicit subm: sicut mā subm est perfectiōē q̃ ē forma perficiēs: ⁊ de his qdē tā dictū est: qa autē vniuſe vt vniuſe vidēt qbusdā marie eē cā formalis ⁊ pn'''eē ipsī⁹ singularis: opz nos de hoc tractare: ⁊ sicē ostēdimus q̃ in generatiōe sensibiliū vniuſe nō est agēs ⁊ gñans: ita opz nos oñdere: q̃ in esse singularū vniuſe vt erīs per se nō est cā vel principiū eē alicui⁹. ¶ Ad hoc aūt q̃ hoc bñ intelligat: opz repetere quedā de supradictis: q̃. vz. tripler est vſe aī rez: ⁊ hec est cā phabēs sicut dicimus solē eē cām vſem oiuz gñatoz: eo q̃ lumē solis gñale formās est oia generata: ⁊ lumen intelligentiaz hoc mō phabent oia quoz sunt cause: ⁊ vniuersa sic phaber id qō est vniuersū esse pn''': sicut ars ⁊ intellectus artificis phabet artificiata oia. ¶ Aliud aūt est vniuersale q̃ est nā qdē prius re ipsa: ⁊ tpe est cuz ipso: ⁊ hec est nā rei formalis quā supra fm significatū nois vocauim⁹: pz id qō est in re ipsa nā: cū enī dico hō duo importanē per nomē. s. quo iponit nomē: ⁊ cui ⁊ quo imponit ipm nomē est q̃ primo format ⁊ mouet itellectū eius qui audit vel noiat nomē: ⁊ hec est forma a qua nomē imponit: ⁊ per hoc deuenit ad hoc cui⁹ est illa forma: ⁊ hec est suba cui nomē imponit: pp qō dicit q̃ antiq grāmatici querebāt qd nomē, p substātia ⁊ qd, p qualitate: accipiēdo igitē id cui imponit nomē hō fm id qō est in re ipsa illud est vera suba hoīs: cui attribuitur vera diffō. ¶ Hō autē siue hoīs suba duplr ꝓsideraē: pz se. vz. ⁊ fm ea que accidūt eidē: ⁊ fm se qdem nō est nisi ipa suba: cuius mā nulla ps est sicē dirimus in antehabitis. Si autē cōsideraē fm ea que accidunt ei: tunc cōsideraē fm eē q̃ cōtingere ei pōt ex cōparatione ad aliud: de se qdem consideret fm esse q̃ hz ex hoc est radius īmālis intelligētie sic accidit ei eē in itellectu possibili sicut in loco sue spēi. Si autez cōsideret fm eē qō accidit ei in mā sic est actus mātē: ⁊ ꝓsideraē fm eē quo est in particulari: hoc est duob⁹ modis: hoc enī potest cōsiderari fm potētiaz ⁊ aptitudinez quo fm eē multiplicabile est in particularia: ⁊ sic est vniuſe. aut cōsideraē hz q̃ actu est in illis: ⁊ sic est singulare suppositū sub cōi natura demōstratū: sicut cū dicit hic hō vel ille: ⁊ q̃cūq̃ quatuor vltimo dictor modor acciptaē vniuſe sic vniuersale eē dicit: ⁊ nō ens per se erīs: ⁊ ideo vt sic acceptū vt dicit Boetius sit quedā sīlitudo eēntialis eor quor ipm ē: ⁊ nō dicit nisi eē suba ipsor: ⁊ hoc mō est gñs id cui⁹ est vniuersale: ⁊ hoc mō est tertio mō dcīs vniuſe: ⁊ sic predicat de omni eo de quo pdicat: nec sic dicit ens q̃ sit suba aliq̃ eristēs fm se: sicut dicimus mām eristere non in alio ⁊ formaz eē essentiaz ad sui eē non indigentem alio quodā in quo eē acciptat forme: ⁊ sic dicit hoc aliqd eristere fm se: sz vniuersale: sic dictū est esse substātiale q̃ semp est in alio: nec eē potest quādo in alio nō est: ⁊ hoc mō nō est substantia sed substātiale qōdaz esse q̃ accidit sube per hoc q̃ vniuſe secūdo mō dictū est qualitas substātialis ⁊ suba erīs: ⁊ de hoc vniuersali sic eē ꝓnītez ⁊ subam nullā dicēte: sed potius moduz accidētis habēte direrūt qdam: q̃ erat cā ⁊ pn'''esse: q̃ si esset verum cū causa ⁊ principiū eius q̃ eristit per se sit ens ⁊ essentia nullo indigens ad suum esse: ⁊ sit determinata vna vnius: ⁊ nō sit causa per hoc q̃ est eē in alio: sed per hoc q̃ est eēntia absoluta diuina ⁊ optima oporteret: q̃ vniuſe pdicatū de re esset talis eristentia: ⁊ hoc nō est vex: cum eristens de eristente ⁊ ens de ente nō predicet: sicut iā ante dirimus: sz potius hoc qō predicat vt inherēs predicatur: ⁊ vt eē subiecti de quo predicat: ppter qō dirimus q̃ si subz qō est erīs ⁊ nō inherens de subiecto pdicet nulla est pdicatio q̃ sor. est sor. vel sor. est plato. Sic igitur accepto vniuersali ostendemus q̃ vniuersalis non est substantia.

Mē triplex.

Mō hic de vlī clarā auctoris sū iam.

¶ Cap. z'''. In quo ostēdit plurib⁹ rōnibus q̃ impossibile sit quozūlibet subam esse de numero vniuersalr dictorum.

Tex. cō. 45.

Quod aūt impossibile sit quozūlibet subam eē de nūero vniuſr dictor videt multis rōnib⁹: primū quidē qa id qō realr est suba singuli ē ppria singuli: ⁊ que realiter nō est in alio nec cōtingit alij: vniuſe aūt q̃ a qbusdaz dicit eē substātia est qō fm actū cōe est: hoc enīz dicit vniuſe qō plurib⁹ in esse aptū natū est: ⁊ hoc eē cōe ⁊ oibus fm actū in esse dicūt qui vniuſe subam dicūt eē oiuz. ¶ Amplius si vniuſe suba est hoc mō quo ipm cōe oium est: queramus cuius est suba: aut enī est suba oium: aut nullius: qa vna rō est de oibus illis que claudunt intra ambituz sue pdicationis: oium aūt nō est possibile q̃ vnū ⁊ idē fm rez sit suba cōis. eo q̃ diuisa: ⁊ distincta sunt fm suas substantias oia. ¶ Sed si dicat q̃ est vnius solius: cū vna rōne se bēat ad alia: sicut ad illud qō dicitur eē opz q̃ ipz sit ēt oia alia: quozūcūq̃ aūt est vna suba ⁊ vnū qd erat esse fm eē ea sūt vnū. ergo oia que vniuſe circuit ambitu sue pdicatiōis sūt vnū: ⁊ cum ponat vniuſe eē fm id qō est in nā cōe eē oium sequtur ex hoc q̃ oia sint essentialr vnū: sic enī direrūt q̃ vniuersale fm id qō est nā quedā ⁊ qdditas est pars particularis: si aūt vniuſe nō vniuſe nō nisi rōne cōe diceret hoc esset vex: sed ex hoc sequit vniuſe eē subam: sz potī⁹ eē subale: sicut dirimus. ¶ Amplī⁹ suba fm id qō est non dicit de aliq̃ vt subto suba inq̃tū que est realr suba entis: qa illa est ppa: vniuſe aūt fm esse vniuſis nō fm id qō est semper dī de aliquo vt subto: sicut cōstat ex phabitis: ergo vniuſe nō ē substātia fm eē vniuſis: ⁊ hoc qdē est necessariū. ¶ Sz queramus an sic qdem nō cōtingat in eē vniuſe eis qb⁹ inest sicut aīal dicit in eē in hoīe ⁊ equo: sicut q̃ sit quedā qdditas ipor rū realis fm id qō est vnū eristēs in vtroq̃: vt nō dicat qd in vtroq̃: sed potius dicat quedā rō ipsor: ita. vz. q̃ sicut dixit Plato q̃ qd hoīs ⁊ quid equi sit diuersuz ⁊ singulare sit vtrūq̃ ⁊ corruptibile: sed quedā forma est ī corruptibilis cōmunis vtriq̃: que nō est qd ipsor sed separata: ⁊ illa est rō ipsor per quā accipit scia incorruptibilis de ipsis. ¶ Si autē sic dicat nihil differt ēt si oiuz vnū vniuſe rō dicat eē oiuz eor que sunt in substātia: qa per illā cōitatē non vnius erit suba alicuius vni⁹: sicut hoc vniuſe hō suba dī eē hoīs isti⁹ in quo est: ⁊ tūc idē incōueniens itez accidit q̃ pus: erit. n. vniuſe fm eē aīalis suba: ⁊ illius suba erit in quo est vt specie siue forma suba erīs vt ppriū illi: ⁊ qō ē ppriū illi nō in est alijs: ⁊ sic redit idē incōueniēs q̃ prius: ⁊ hoc qdē sequtur ex hoc q̃ vniuſe vt ens aliqō fm se erīs vnū de oib⁹ pdicari dicit: qō nō ē vex: pdicat eni vt eē subale. Sicut per

Tex. cō. 46.

antedicta

antedicta manifestũ est: ⁊ tũc nõ est substãtia sed est subale.
Tex.cõ 47. ¶ Ampliꝰ autẽ ipossibile ⁊ incõueniẽs est hoc qõ est vniuſe ꝑm eẽ vniuſis eẽ partẽ ⁊ formã eoꝝ que sunt: ⁊ subẽ eẽ indiuidue designate: sicut dicunt qui vniuſe ꝑm esse vniuſitatis acceptũ dicũt eẽ subam: ipossibile enim ⁊ incõueniẽs est hec designata indiuidua ⁊ subam que vere est ꝑma suba eẽ vel componi ex nõ substãtijs: ⁊ iterꝝ impossibile est q̃ fit ex hoc qõ ẽ hoc aliqd: qa hoc est in se pfectũ existẽs: ⁊ non bꝫ rõnẽ essentialis partis cõponẽtis substãtiã. Sꝫ hoc qõ est ꝑꝫ vniuersale eẽ vniuſitatis est quale sicut ꝓstensum est: ⁊ id ex q̃ est aliqd est ꝑus illo: ergo si particularis suba que vere substãtia est ex vniuſi cõponiẽ ꝑm id qõ est: sequiẽ q̃ ex q̃li cõponiẽ: ⁊ q̃ qualis sit prius ipsa suba: ⁊ hoc qdẽ est impossibile: qualis enim neq̃ rõne: neq̃ tempore: neq̃ gnãtione ꝑus est q̃ꝫ suba. passiões enim impossibile ẽ eẽ priores substantia: qa si essent priores: tunc essent separabiles: ⁊ hoc nõ põt eẽ: qa in principio huius septimi ostẽsum est q̃ per substãtiam diffiniunt: cũ nihil sint nisi esse qõdaꝫ subẽ. ¶ Est autẽ hic aduertẽdũ q̃ in veritate differentia est qualitas essentialis ⁊ generis ⁊ speciei cõstitute: ⁊ ideo qa essentialis est eẽntia ꝑm se accepta: ⁊ non ab esse deriuata: sed potius per seipsam eẽ faciens prior est ipsa cõposita substãtia quã constituit: sed hoc mõ accipiẽ in esse forme ⁊ esse diuini cuiusdaꝫ ⁊ optimi: qa sic est radius diuini luminis q̃ optimũ est vniuſcuiusq̃ ꝑm analogiã qua põt pertingere ad ipm: accipiẽ autẽ aliquãdo vt designatio eẽ subalis cõpositi: ⁊ tũc est cõsequens totũ illud cuius eẽ substãtiale designãs. hoc igitur mõ relatũ ad esse vniuſitatis in oibus est vniuſe: ⁊ hoc mõ qualitas est cõsequẽs cõpositus: sicut iã pbatũ est: ⁊ hoc mõ acceptum est ab his qui vniuſe in eẽ vniuſis subam eẽ singularũ posuerunt.
Tex.cõ.48. ¶ Amplius socrati ꝑm istã opinionẽ inerit substãtia: si enim vniuſe vt ens predicaẽ sicut illi dicunt: ⁊ nõ sicut esse substãtiale: tũc cũ dicit̃ sor. est hõ: hõ qui est in predicato est in sorte sicut substãtia: ⁊ ens per se erit̃s: ergo inest ei sicut aliqs hõ: ergo sortes est hoc q̃ est sortes ⁊ aliquis hõ: cum enim sortes sit singulare qõdam: ⁊ hõ vt per se existẽs predicẽt de ipso: ⁊ nõ sicut inherens: ⁊ eẽ opꝫ q̃ homo stet pro aliquo singulari ⁊ distincto hoie: ⁊ cuꝫ sortes sic dicaẽ esse hõ quaẽ: aut enim est homo qui est sor. aut est hõ qui nõ est sortes. Si autẽ est hõ qui nõ est sortes: tũc hec ꝓpositio est falsa. sor. est hõ. Si aũt est hõ qui est sor. ergo hõ qui est intelligibilis suba solum sor. est: est aũt sor. ẽt qdam homo sensibilis: ergo sortes est hõ sensibilis ⁊ hõ intelligibilis: igit̃ sortes est hõ quidam: ⁊ hõ qdam totaliter vo sue vniuſi accidit si hõ qui predicaẽ de singulis est suba in subiecto existẽs: vt suba distincta ⁊ nõ vt eẽ substãtiale: ⁊ similiter alia quecũq̃ ita dicunt̃ siue predicantur: vt hõ q̃ nihil talium predicatoꝝ que sunt in rõne diffinitiua est suba inherens: ⁊ q̃ nihil eoꝝ est extra ea de qbus dicunt̃: ⁊ q̃ esse eoꝝ est in alio. ¶ Dico aũt nõ esse extra ea de qbus dicuntur: qa sequitur ex dictis q̃ nõ est qõdã separatuꝫ existens aial preter aialia aliqua ⁊ singularia: ⁊ similiter sequiẽ q̃ nihil aliud de numero eorũ que sunt in rõnibus diffinitiuis sint extra ea de qbus dicũtur: ⁊ ex hoc sequũtur multa inconuenientia: quãdo enim insunt eis ⁊ vt subẽ insunt ⁊ nõ vt eẽ substantiale: vt cũ dico q̃ hic hõ est homo: aut enim est idẽ homo aut diuersus: ⁊ si est diuersus: tũc ꝓpõ est falsa. Si autẽ est idẽ ⁊ est in eo: tũc sequitur q̃ idẽ est in seipso: q̃ nõ capit intellectus. speculãtibus aũt subtiliter ex his ⁊ hmõi rõnibus palam est: q̃ suba rei nõ est aliquid de his que vniuſi ꝑm esse vniuſitatis existãt: ⁊ q̃ nullã cõiter p̃dicatoꝝ significat hoc aliquid: sicut per se erit̃s vt asserit Plato: sꝫ significat eẽ substãtiale q̃ est qualis vel talis: sicut per nomẽ p̃dicatũ designaẽ. ¶ Sin autẽ non sic dicaẽ alia quoq̃ multa impossibilia accidũt ꝓter inducta: ⁊ inter alia ipossibilia accidit tertiũ esse hoiem: ⁊ tertio dato accidit eẽ infinitos: qm̃ cum dico sor. est hõ predicaẽ hõ non vt esse: sed vt hõ per se existens ⁊ suba ens: ⁊ hoc est hoc aliqs hõ ⁊ ille est vniuſis: ⁊ nõ sensibilis: hõ ergo est hoc sensibilis hõ ⁊ intelligibil̃ homo: p̃dicatur aũt hõ de vtroq̃ istoꝝ: ⁊ per eandẽ rõnem est etiã ille suba per se existens: ⁊ ille est tertius ab vtroq̃ illorũ: ⁊ de illis tribus predicabitur quartus ⁊ sic in infinitum.
Tex.cõ.49. ¶ Amplius ẽt ita manifestũ eẽ vniuſe: ꝑm esse vniuſitatis substãtiã per se existẽtẽ non eẽ: nec aliquã partẽ huius substantie: impossibile est eni subam vnam cõpositam eẽ ex talibus substãtijs duabus vel plurib̃ que insunt: sicut perfectiões hoc est sicut existẽtia distincta in seipsis perfecta: quecũq̃ sic distincta sunt sua perfectiõe: ⁊ sunt duo nunq̃ sunt vnũ perfectiõe: qa vtrũq̃ sua forma distinctũ est ab alio: sꝫ si aliqua duo sunt potestate illa possũt vnũ fieri vel eẽ actu: sicut linea potẽtia est duo media ⁊ actu vnum: ⁊ sic duplum actu ex duob̃ potestate dimidijs. huius aũt cã est: qa endelechia diuidit vt forma mãm terminãs: sic aũt suis endelechijs separate sunt suba sensibilis ⁊ vniuſis ꝑꝫ eos qui vniuersale substãtiã eẽ dicũt: igit̃ si dicaẽ cõposita ex vtraq̃ istarũ suba esse vnũ aliqd nõ erit cõposita ex his substãtijs distictis: que sibi inuicẽ sunt sicut dicit Plato: ⁊ hac cõsideratiõe Democritus falsam positionẽ afferẽs cãm verã: tamẽ sue opinionis assignãs dicit recte cũ dicit impossibile esse: aut ex duob̃ actu perfectis existẽtib̃ ⁊ separatis vnuꝫ fieri: aut econuerso ex vno fieri duo perfecta ⁊ separata que iferunt ei sicut distictũ eẽ in ipso habẽtia. Illi enim qui sequunt Democriti opinionẽ faciũt oium rex esse subam dimẽsiões indiuisibiles siue athomos: ⁊ hos eẽ distinctos suis actib̃: ⁊ ideo nihil vere dicũt vnũ esse: sed cõpositiõe ordine ⁊ figura athomoꝝ dicũt res distingui: ⁊ nõ ꝑm verã que faẽ vnũ distinctũ: ꝓpter qõ etiã negant eẽ gnãtionẽ: palam aũt est: qa etiã in nũero se habebit sicr apud eos qui dicũt numerũ eẽ existentium subam. ¶ Si enim numerus est cõpositio vnitatũ: sicut dicit̃ a quibusdã: in tali enim numero opꝫ alterꝝ dicere: q̃. vꝫ. dualitas quã illi aliquaꝝ rerum dicũt eẽ subaꝫ: aut nõ vnũ qd ⁊ sic nõ est suba vna vni̊ in dualitate vnitas erit̃s: nõ est endelechia distincta per se: sed potius vna vnitas misceẽ alteri: vt ex vtraq̃ fiat vnũ: sicut dicimus ex miscẽtis vnũ fieri: ⁊ hoc illi nõ dicũt quin ponũt nũeros eẽ substãtias rerꝝ quin potius dicũt vnitates endelechia manere distinctas. Ex oibus igit̃ inductis manifestũ est vniuſe ꝑꝫ eẽ vniuſis subam distinctã ⁊ per se existentem non esse.

¶ Cap̃.3ᵐ. De solone dubitationis exorte ex p̃dictis ex qua solutione arguitur contra ponentes ideas.

Tex.cõ.50. Habet tũ qõ dictum est quandã dubitationem que ẽt mouit Platonẽ ad hmõi positionẽ. Si enim ꝑm iã inducta dicaẽ q̃ nõ possibile est aliq̃ substãtiã esse ex vniuſibus: sicut pbatuꝫ est: eo q̃ vniuſe est tale aliqd qõ potius dicit eẽ substãtiale qõdã sicut ⁊ qualitas dicit eẽ substantie: ⁊ ideo vniuſe impossibile est signare hoc aliqd absolutum ens: sicut absolutũ ens est forma ꝑm q̃ est eẽntia ⁊ absolutũ ens est mã ꝑm q̃ est eẽntia quedã: ⁊ sicut absolutum ens est cõpositum: ꝑm dicta ẽt nõ ꝓtingit aliquã endelechiã que suba est esse ex his que nec substãtie sunt. His oib̃ sic suppositis videẽ sequi ex dictis q̃ nulla pticularis vel vniuersalis substãtia sit cõposita: qa oĩs talis compositio fit ex nã vniuſis cõicabili ⁊ nã particularis icõicabili: igitur oĩs substãtia est incõposita: qa ẽt spẽs cõponiẽ ex qd est qõ ẽ genus: ⁊ quo est qõ est dĩia: ⁊ vnũ est incõicabile ⁊ determinatũ ⁊ alterꝝ incõicabile ⁊ determinãs: dico aũt incõicabile: ꝓ diuisionẽ formalẽ: lꝫ sit cõicabile per mãe diuisionẽ: igit̃ nec rõ diffinitiua erit alicuius substãtie: quia oĩs diffinitiua rõ est alicui̊ cõpositi: hoc aũt ẽ ꝗiũ ei qõ videẽ oib̃. ¶ Oib̃ eni bene sapiẽtib̃ videẽ qõ ⁊ a nobis dudũ in hoc lib. dictũ est: q̃ aut solius substãtie est diffinitiuus terminus: si vere accipiaẽ ⁊ primo dicta diffinitio: aut q̃ marie sit subẽ si cõtinoie diffinitio dicta accipiaẽ. per hec aũt que nũc dicta sũt sequiẽ q̃ nec substãtie est diffinitio: igit̃ videẽ q̃ nullius penitus sit diffinitio. Queram̃ igit̃ vtrũ mõ quodã erit per vniuſia diffinitio ⁊ mõ qõdã nõ erit: sicut eni in ꝑmissis innuimus si accipiaẽ vniuſe ꝑm id qõ est substãtia ⁊ diffinit ⁊ diffinitur: si aũt accipiaẽ ꝑm eẽ vniuſis quale est nõ est diffinies nec diffinitũ: hoc aũt qõ nũc in summa dictũ est in posterio: ib̃ in octauo lib.o dicẽdis erit magis manifestum.
Tex.cõ.51. ¶ Ex his aũt eisdẽ que dicta sunt manifestũ qd euenit incõuenientium his qui ponũt ideas que separata dicũt entia: ⁊ substãtias rerum singularũ: ⁊ dicunt q̃ spẽs cõstituitur si mul ex genere separato ente: ⁊ differẽtijs separatũ eẽ hũtibus. Scõm hec eni dicta querimus de aiali illo q̃ est genꝰ separatũ: ⁊ est in hoie ⁊ in equo: aut enim hõ ⁊ equus in illo aiali idem ⁊ vnũ numero sunt: aut diuersum numero in il-

lo est homo ab equo. ¶ Nõ enĩ querimus vtrũ in ipso aiali sint hõ ⁊ equus vnum rõne: palam nãq; est qa in ipso sunt vnum rõne: cum ⁊ nomẽ vnum sit: ⁊ rõ substãtie est eadem: dicens enim aialis rõnem in vtroq; eandem dicit rõnẽ. Si igiẽ homo qui est vniuſe est aliqs homo ꝑm se separatum esse habẽs: tũc necesse est q; etiã ea ex qbus cõponiẽ ille homo: sint etiã separata ꝑm se: ⁊ sic hoc aliqd significatũ: quia omne qõ hz esse actu ⁊ separatuz ⁊ distinctuz est hoc aliqd: hec igiẽ sunt separata: ⁊ sunt de nũero substantiaruz ꝑm se existẽtiuz. Igitur aial genus ꝑm se existit sicut ⁊ hõ: ⁊ sic animal nõ est substãtia hominis: qa id qõ est substantia alterius nõ separatum ꝑm se existit: sicut in antehabitis, ꝓbatũ est. ¶ Adhuc autẽ ꝑm se hoc animal q; est in equo: aut idez equo ⁊ aiali sensibili q; est equus: aut diuersuz: ⁊ si est diuersum: tũc ꝓpositio est falsa: cuz dicit hoc aial q; est equus est aial. Si autem est idẽ tunc animal separatũ est in nõ separato sensibili: sicut si tu idẽ in teipso sis. ¶ Ostẽdimus autẽ
4.phs.t.c.24. in quarto physicoꝝ. q; intellectus nõ admittit aliqd esse in seipso. ¶ Adhuc autẽ queramus qũo erit vnum in his que actu ⁊ separatiz sunt existia. hoc enĩ nuper ex rõne Democriti ostẽdimus ipossibile esse. ¶ Adhuc queramus ãre illud aial qõ ẽ genus ⁊ separatũ existit nõ existit per seipsuz: sed ponit esse in aiali sensibili ⁊ substãtia eiꝰ existere: oẽ enĩ qõ per seipm separatum hz esse illud existit per seipz nõ in
Tex. cõ. 52. digens alio ad existẽdum. ¶ Demũ iterũ objicit cõtra positionẽ istam: cõstat enĩz q; vnũ genus qõ est pedale aial cõstituat oppositas spẽs participatiõe bipedis ⁊ multipedis: ⁊ ex hoc sequit impossibile si differẽtie ille sint separate: opz q; sint actu. Nõ autẽ sunt nisi in genere vno: ergo vnum genus actu simul habebit oppositas differẽtias actu existentes. ergo cõtraria simul actu inerunt eidẽ vni ⁊ eidẽ enti q; distinctũ hz esse ⁊ separatum: si autẽ cõtradicat aliqs obiectis istis ⁊ dicat: q; genus quidẽ est res per se existẽs: ⁊ substantia nõ esse substantiale sicut dirimus: sed nõ hz distinctum eẽ a rebus: quoꝝ est substãtia: sed est in eisdez. Tunc queramus qs modus est per quẽ est substãtia quãdo dicit aliqs aial bipes: aut animal habẽs pedes ꝑm quẽ moduz. vs. cõiungit aial bipedi ad cõstituendũ spẽm: sicut res coniungitur rei ⁊ ens enti: ex quo nõ est eẽ: sed ens per se: sicut ista positio dicit: forsan enĩ dicit aliquis q; cõponitur sicut pars parti: aut copulat sicut pars cõtinui copulatur continuo: aut q; forte miscet sic miscibilia que alterant ad vnuz mixtionis mediũ: sed oia hec inconuenientia sunt: qa in his oibus est cõitas rei ⁊ entis ꝑm se: in vniuſibus autẽ esse cõe non cõsideratur sed rõne: in cõpositis enĩ ex forma ⁊ mã vl ex mẽbris diuersis qõlibet cõponẽtiũ est res quedã: ⁊ non esse rei qõdã: ⁊ sic est in copulatis in cõtinuo: ⁊ sic est de mixtis in mixtõe: oia autẽ hec inconuenientia sunt de vniuſi dcã: qa omnibus dictis trib⁹ modis diuersuz ꝑm eẽ cõpositum ⁊ copulatũ vel cõmixtuz est in vnoquoq; cõpositoꝝ ⁊ copulatoꝝ ⁊ mixtoꝝ: ⁊ nõ est vnũ in quolibet: isti aũt qui separata dicũt vniuſia dicũt vnũ eẽ in vnoquoq; sui ambit⁹ particulari. Si aũt sic cõponit vel copulat vel miscetur: sed infinita sunt copulata cõposita ⁊ mixta: quoꝝ dicit aial eẽ substãtia: nõ enĩ põt dici q; hõ sit aial ꝑm accidẽs: igitur opz q; aial multiplicet in illa ⁊ in oẽs partes cõpositoꝝ copulatoꝝ ⁊ mixtoꝝ: igiẽ aial q; est substãtia taliũ est multiplicatum in infinitũ in hoc ⁊ partes eoꝝ: ergo nõ est res vna cõis aialibus. Et si res est diuersa ratio rei diuersa est: ergo aial non
Documẽtum est vniuocũ ad illa: ⁊ sic nõ est genus. ¶ Hec aũt rõ Aristotelis valde est aduertẽda: qm̃ in cõpositis ⁊ copulatis ⁊ mixtis nulla est forma: que ꝑm eẽ nõ sequat nãm mixti: ⁊ ideo dicimus q; nõ est aial ⁊ equus simul: neq; in fans ⁊ iuuenis sil: neq; iuuenis ⁊ sener simul siue vir: ⁊ etiã ꝑm prudentiam dicus intellectus hoc mõ nõ videtur equaliter inesse oib⁹ hominibus: sed potius in sedẽdo ⁊ quiescendo fit aia sciens ⁊
Ells ꝓ hoc. 7. phy. t.c.20. prudẽs: ⁊ cũ in vnoquoq; fieri sint infinita facta: videtur q; quelibet forma hmõi sit infinita quodãmõ potẽtia ad actũ procedẽte: nec sit eadẽ in vna hora que est in alia: sicut non huius nullã recipit alterationẽ per accũs videbit illa separata eẽ ⁊ nõ vna eẽ oium: intellectus aũt imixtus ⁊ separat⁹ videt taliter eẽ separatus: ⁊ ideo idẽ eẽ omni: hec aũt ⁊ huiusmodi in lib. tertio de aia sufficienter satis determinata sunt: tũ a sili huius dixit Plato ideas esse separatas: ⁊ formas que sunt in idiniduis dixit imagines eẽ ideaꝝ: sicẽ enĩ vnus dicit intellect⁹ per suũ lumẽ agens ambiẽs oẽs intellectus cõtinuo ⁊ tẽpore cõiunctos: ita dixit ideã vnã vt radiũ quẽdã agentis itellectus in ipso itellectu existẽtẽ ambientem omnes formas sensibiles eoꝝ quoꝝ est vna cõitas. Et forte non oino dicit falsum: sed de hoc pertractare est alterius phie. nũc enĩz non suscipimus explicare nisi dicta ⁊ opiniones Peripatheticoꝝ: ⁊ ideo adhuc renertẽtes ad ꝓpositũ obiciemus cõtra eos qui dicebãt vniuſia eẽ quedã separata: dicimus igiẽ q; ꝑm hoc idẽ aial separatuz multa erit: eo q; vnũ ⁊ idem separatũ aial erit substãtia in vnoquoq; animali sensibili: ⁊ hoc qdem sequit ex hoc q; sensibile aial nõ dicit animal vniuſe: ꝑm aliud aliquid accidentalẽ: cũ dicit hoc aial nisi ꝑm ipsam separati aialis substãtiam: sin autez sic nõ dicatur: sed q; ꝑm aliud dicit aial: tunc sequit q; homo sensibilis erit ex illo aiali ꝑm q; dicit animal: ⁊ tũc illud idẽ ꝑm q; dicit animal erit genus ipsius: cũ dicit hõ est animal ⁊ separatum non erit genus ipsius. ¶ Amplius aũt ꝑm eos qui ponũt ideas esse oia ex quibus est hõ formaliter: ⁊ ꝓ diffinitionem sunt idee: est autẽ substãtia bois id ex quo est ꝑm subaz. igiẽ idea ex qua est homo nõ est aliud: ⁊ aliũ substãtia hominis sed idem: esset enĩ impossibile dicere: q; hõ subaliter esset ex idea: ⁊ q; tamẽ cũ illo aliud eẽt ꝑm substãtiam hõ ex idea: ex hoc autẽ sequit q; idez ideale animal sit vniquodq; aial per substãtiam: ⁊ sic omne aial in animalibus sensibilib⁹ existẽs est idem aial per subaz: ⁊ ea sunt vnũ numero que sunt eadẽ per substãtiã: igiẽ oia animalia sunt vnũ numero animal. ¶ Amplius queramus ab istis ex qbus separatis illa sunt sensibilia: ⁊ qũo sũt illa animalia ex per se aiali separato: aut qũo potest intelligi q; possibile sit esse aial qõ idez est q; substãtia istius sensibilis aialis: ⁊ tamen sit separatũ preter animal hoc sensibile. ¶ Amplius queramus qũo ea sint separata: ⁊ tũ sint in sensibilib⁹: hec enĩz omnia sunt: ad quoꝝ positionẽ sequũtur multo absurdiora dictis: si autẽ impossibile est sic se habere ꝓpter inconuenientia que sequũtur: palã est qa non est idea istoꝝ sensibilium separata ab eis sicut qdam dicũt. ¶ Opz igiẽ q; vniuersale in esse vniuſis sit dispositio particularis: ⁊ sic substãtialis particularium similitudo: ⁊ ideo nõ est substãtia eoꝝ: sicut enĩz iã sepius dirimus: natura ipsa que forma est vt nã considerata multiplicabilis est in multa: ⁊ tunc multa est ⁊ diuisa ⁊ singularia: qa tamẽ est essentialis similitudo intellect⁹ agit eam ex multis ad vnũ: qa vnuz est qõ abstrahit ab oibus: ⁊ hec cõitatis vnitas ꝓcedit a singularitate sua in materia: inquãtum est causa similitudinis essentialis: ⁊ hoc modo vniuſe in intellectu est: ⁊ posterius ⁊ nõ causa rei particularis: sed causatur ab ipso per intellectũ abstrahentez: et sic patet q; est esse qõdã: sicut dispõ est esse eius q; disponit per ipsam: si quis igiẽ ponat ipsum ens qõdaz in se cõsistẽs ⁊ cãm rei particularis: tũc obuiabũt oia inconuenientia inducta: ⁊ hoc modo direrunt existens per se eẽ illi qui posuerunt ideas: sicut manifestum est ex omnibus inductis.

¶ Cap. 4m. Q; idee sensibiliũ sũt singularia de quib⁹ nec est diffinitio nec q; demõstratio ex quo sequit q; nõ vlia sunt.

Tex. cõ. 53. Quoniam autẽ sicut in antehabitis est expositũ est diuersa substãtia id qõ vocamus integruz: ⁊ id qõ vocatur rõ siue vniuſe q; diffinitur: opz igitur iteruz ex hoc cõsiderare vtrum separatorum sit diffinitio vel demõstratio: si enĩ non est diffinitio ipsoꝝ vel demonstratio cõsequit q; non sint vniuersalia: sed particularia per modum integrorum: dico autem q; hoc qõ sic est substantia: sicut integrum est cum materia cõcepta ratio siue forma: sicut dirimus in antehabitis. ¶ Alia vo substãtia est: que est ꝑm formam: ⁊ vniuersale est tota ratio: cuius nulla pars est materia: que cum ita dicta sint: constat q; harum substantiarũ que sunt: sicut integra est per se corruptio: eo q; etiã generatio est huius ratiõis: siue forme dantis rationem: que est cõcepta cũ materia. illius autẽ rationis que est tota ratio nõ est sic generatio: vt etiam corrũpatur ꝑm se: ⁊ hoc pz quia in artificialibus que imitãtur naturalia nõ fit domus vniuersalis ꝑm se accepta preter particulares domos: sz fit hec dom⁹: ⁊ ab hoc artifice veruz illa que sunt tota ratio sine generatione

tione sunt ⁊ nõ sunt: qa non per se fiunt vel destruuntur: sed potius ꝑm essentiam ingenerabilia sunt ⁊ incorruptibilia: ꝑm esse autē q̃ habēt in integris generãtur ⁊ corrumpũtur illis generatis ⁊ corruptis: ostēsum est enim in antehabitis: qa nullus talia generat vel facit per se: ꝓpter qõ substãtiarum sensibilium ⁊ singulariũ: nec diffinitio est vera neq̃ demõstratio: qa omnia sensibilia habēt materiã: cui⁹ hec est natura q̃ per eam cõtingit ea aliquãdo esse: ⁊ aliquãdo nõ esse: dico autē sensibilia que qualitatibus tactus sunt determinata: ⁊ sicut in ꝑmo celi ⁊ mundi ostēdimus. q̃ potentiam habet ad nõ esse non est potēs esse semper: ⁊ ideo oia singularia sensibilium sunt corruptibilia. Si ergo sicut in analeticis posteriorib̃ ostēsum est: demõstratio est necessariorum que semper sunt: diffinitio sciētialis que est demõstrationis principiũ: est etiã necessariorũ semper existentium: ⁊ hec nõ contingit eē ⁊ non esse: sicut nec ipsa scientia que effectus est demõstratiõis: quãdoq̃ sciētia est: quãdoq̃ ignorantia: sed potius de sic cõtingētibus est opinio: que est tremens vnius partis cõtradictionis habitus: ꝓpter formidinem alterius. Ita ergo cõtingentis nõ contingit esse demonstrationem nec diffinitiones: sed potius opinio est de ipso: palam igit q̃ nunq̃ erit talium singulariũ sensibilium diffinitio: nec demõstratio: corrupta enim sciētiã habētib⁹ veram nõ sunt manifesta quãdo habentur a sensu saluatis veris eorũ rationibus vniuersalibus in anima: qa non propter hoc qõ in sensu accipit est sciētia ipsorũ: ſz per hoc q̃ in anima est vniuſe eorũdem: igitur subarum sensibilium nõ erit demõstratio neq̃ diffinitio vera: que est per partes q̃litatiuas sicut dirimus: quapropter quãdo qs diffinit oportet illum ad tãtũ studētem esse: vt si diffinit singulare vt nõ ignoret vniuſe: q̃ semper ⁊ incorruptibiliter est actu: ⁊ hoc est vniuersale: q̃ totum est ratio: si enim hoc ignorat nõ contingit diffinire: igit nec ideam aliquã est diffinire: est enim idea de numero singularium er quo separata eē ꝑm se ponitur vt dicunt ponentes ideas. iam enim ante dirimus q̃ vniuersalia sensibiliuz nõ possunt esse sine intellectu sensibilis materie: singularia igit sensibiliuz omnia sunt corruptibilia: ⁊ er hoc sequit ideas esse sensibiles ⁊ corruptibiles er quo singularia quedã esse dicũtur: ⁊ sic illa opinio destruit seipsam per hoc q̃ separate ponit ideas sensibiliuz: hoc ēt alio modo est necessarium: tã enim superius dirimus nomẽ vniuersalis nõ esse particularis nisi equiuoce: rõnem autē oēm diffinitiuam necesse est esse er nominib⁹ ipsam naturã vniuſis ꝑm seipsam nominãtibus: vnde si aliquis sic nomẽ non sciat diffinitũ erit ignotuz: qa non diffinitē per ea que per se ⁊ ꝑm ipsum cõueniunt ei: sed dicto modo posita noia sunt cõmunia oibus sui ambitus: igit ista nomina nõ erũt singulariter existentis vnius: sed ⁊ aliorũ eiusdem cõitatis existētium. ⁊ hoc est si quis te diffiniat nõ diffiniet te per nomen ꝓprium q̃ ab indiuiduatiõe imponitur: eo q̃ hoc non dicit id qõ vere est substãtia qua tu es id qõ es: sed diffiniet te per cõmunia tibi inherentia: sicut si dicat q̃ tu es aial gressibile: ⁊ ponamus hoc eē diffinitiõnē in qua aial est genus ⁊ gressibile est differentia: aut dicat q̃ tu es aial albuz vel aliquid huiusmodi q̃ nõ per se distinctum sit ens: ſz q̃ in alio sit ⁊ esse dicat: patet igitur q̃ separata singularia que sunt vt entia nõ in alio existentia: nõ sunt noia per que fiat diffinitio aliqua. Si qs autē ad hoc respondere volens: dicat nihil ꝓhibere: quin ea que separatim existētia sunt cõmunia multis simul cũ hoc huic soli inesse: ⁊ sic esse substantiam eius: ⁊ ita dicat q̃ idee in eo q̃ sunt separate sunt cõmunes: in eo autē q̃ in istis sunt substãtie sunt singulorũz. ¶ Contra hoc primũ dicendũ: q̃ similr sicut ista cõueniũt speciei: ita cõueniunt ambob⁹ illis que cõstituunt spẽm hoc est generi ⁊ differētie: sicut si dicamus q̃ si homo cõis est separatus actu existens: ita erũt ista duo animal ⁊ bipes separata actu existētia: ⁊ etiã esse ipsa in sempiternis que esse dicũtur: ⁊ ꝑm hoc necessariũ est: q̃ ipsa per se existētia sint pora: ⁊ q̃ sint sicut partes cõpositi que sunt pores cõposito: ſz q̃ sint separabilia ⁊ separata si nõ ponit eē separ⁹: aut eni nihil ē cõiuz separũ aut neēe ē q̃ ambo ista separēt. Si aũt nihil ē cõiuz separũ: ſz sp hz eē in alio: tũc segit q̃ gen⁹ nõ erit in eē aliq̃ ꝓter spẽs: ⁊ hoc est falsuz. qa intellectus generis non pēdet ex specie: intellectus autez est separati ꝑm eos qui formas ponũt esse separatas. Si vo genus est separatũ ꝓter species: tũc eadez ratiõe differētia erit separatim existens: qa ipsa magis substãtia est. hoc igit est primuz qõ sequit er illa positione: ⁊ ꝑm hoc differētia est per se: nõ in genere itellecta: ⁊ cum magis substãtia sit erit prior genere que omnia absurda sunt: deinde sequit etiaz er dictis: eo q̃ ista ponũtur esse priora specie: ⁊ ꝑm hoc in seipsis saluari: qõ non cõtrario auferunt: nõ enim segtur ꝑm hoc si genus nõ est differētia nõ est: nec sequit q̃ si nulla differentiarũ est gen⁹ nõ esse: qa ponunt illa diuisim habere esse adinuicez. Sequit etiã ista nõ declarare seinuicē: qa ꝑm hec differentia nõ distinguit genus: nec determinat ipsũ: qa ꝑm hec rõnabilitas nihil est animalitatis: cuz dicit animal rõnale. ¶ Amplius si ꝑm dicta er spẽbus compositis fiunt idee: per resolutiõez compositi in cõponentia: er quo eni separata simplicia magis sunt ⁊ verius sunt q̃ cõposita ꝑm inductam opinionez: tunc etiaz in separatis magis ⁊ verius sunt ea que sunt incõposita ⁊ simplicia istis: er qbus sunt per resolutionem: et hec sunt cõposita. ¶ Amplius etiã illa simplicia er qb⁹ composita est speciei idea: sicut genus ⁊ differētia separata egebunt etiã predicari in multis: cum sint vniuſia sicut aial: et bipes: qa si daretur q̃ non predicãtur in multis nõ cognoscereē q̃ essent vniuersalia. ¶ Si autē in multis predicantur: cum separata sunt abinuicē: predicabit animal in multis: cum sit tamẽ singulare separatum ens ea de quib⁹ ꝑdicatur erunt animalia: nulla differentia vel specie aialis distincta: ⁊ idē sequitur de differentia: idea enim est quedam separata idea: quã impossibile est ꝑdicari. Et ideo nec de multis predicatur nec de vno: cũ non dicat alicuius esse: ſz ens distinctũ ꝑm seipsum: ⁊ hoc nõ videē esse consonũ veritati: qa omnis idea participabilis eē a subiecto aliquo poniť. Et iõ er ista opione opposita: ⁊ seipaõstruētia sequũt.

¶ Cap. 5m. De causis errorꝛ ponentium ideas ⁊c.

Situr quēadmodum panloante dirimus ponens hanc positionem obliuiscitur non attendens q̃ in sempiternis singulariter existentibus impossibile est diffinire: qa singulare non diffinit nec diffinit: siue sit sempiternũ siue nõ. Talia autez sunt quecũq̃ sunt ꝑ suas species vnica in vnico indiuiduo existētia vt sol ⁊ luna que si diffiniũtur non diffiniuntur vt indiuidua: sed vt vniuſia eo q̃ multa sunt vniuſia: vnicũ vel nullum indiuiduũ sub se habētia: sicut dirimus in qnto huius sapientie libro: isti enim nõ solũ peccãt diffiniēdo in hoc: q̃ talia ponũt in diffinitione quibus ablatis nõ ꝓpter hoc aufertur diffinitum: sed ēt peccant in hoc q̃ diffiniunt per singularia: que vniuſia esse non possunt: qa si forma simpler sit singularis ista nunq̃ potest eē vniuersalis: ⁊ hoc mõ dicunt de ideis q̃ quelibet est singularis separata: putabãt enim cõmunionez nõ fieri nisi per actum nature: quo simile propagat a simili per generationem quãdam: ⁊ ideo in multis talibus inuenitur forma vna: sed in his que non generantur dicebant esse singularitatem solam non attendentes q̃ omnis forma de se cõmunicabilis est: ⁊ q̃ etiam nomẽ indiuidui a formis cõicabilibus imponit: sed principium indiuiduationis in ipso est materia. Sicut igitur dirimus dupliciter peccabãt diffiniendo: qa. vz. in diffinitione ponebant ea quibus ablatis nõ aufertur diffinitum: ⁊ quia per singularia diffiniebant: vñ solem sicut singulare qõdã diffinientes direrũt sol est astrũ perigeon aut mozephes: hoc est per inferius terre vadens aut latens nocte: ⁊ hec diffinitio nulla est: qr siue sol stet sub terra latens: siue appareat non minus est sol: id qõ est per substãtiam suam ⁊ formaz: ⁊ absurdum est si diceret nõ eē quando latet: ⁊ q̃ omni die creetur sol nouus: quia sol dicit substantiam quãdam vt dirimus que non aufertur er hoc q̃ latet vel apparet: ista igitur vna fuit eis causa erroris ¶ Amplius quecũq̃ ꝑm potestatem sue forme contingunt esse in pluribus illa non sunt singularia solũ. Si enim ponamus solem aliũ esse diuersum ab isto: talis erit ꝑm formam qualis est iste: palam igitur quia ille etiam sol erit: ⁊ sic sol de istis predicabitur vniuoce: igitur quantum ad potestatem forme solis de sole est cõmunis ratio: hec igit sicut dicimus est secũda causa erroris: qa ꝑm istos sol est de singularibus: sicut elion aut socrates: quoniam si non sunt

Tex. cõ. 54.

Tex. cõ. 55.

Tex. cõ. 55.

p celi. t. c. 124. ⁊ infra.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

idee singulares: tūc queramus ab eis: quare nullus tñ aufert idee: q̃ neq̃ habeat naturam quādam cōmunem diffinibilem: si enim hoc fieret ab aliquo ipsoꝝ profecto manifestum fieret ei q̃ hoc est verum qd̄ nunc a nobis dictum est: Tex.cō.56. q̃.vz. singulare vt singulare nō est diffinibile. ¶ Adhuc autem alia causa fuit eis erroris: qa non discernere sciuerunt inter ea que cōcepta sunt cum materia: ⁊ non intelliguntur sine ea: ⁊ inter ea que cum materia concepta non sunt: manifestum est eni q̃ substātiarum que estimantur esse separate plurime sunt potestate: ⁊ educūtur de materia concepte cum ipsa: nec diffiniūtur sine intellectu materie: sicut est animal ⁊ ipse aīalium partes: quarum nulla habet rationē separata: sed potius separate ab eis: quoꝝ sunt partes ⁊ nomen amittunt ⁊ rationem: nisi dicantur equiuoce: ⁊ quando separantur nō remanet nisi materia: in quam resoluūtur que est sicut terra ⁊ ignis ⁊ aer: nihil enim istorum est vnum in se distinctum ⁊ separatum: sed vt coaceruatio sunt: siue cōposita cum suis totis integris: ⁊ ideo nec nomen habent in generatione: nec esse separatum aliqd̄ q̃ in potentia existētia anteqū manifestantur educta ad actum: ⁊ fiat per generationem aliquid er eis vnum per formam cum materia cōceptam: ⁊ non esse separatum habētem. maxime autem fit causa erroris: si quis suscipiat per considerationem partes quorūdam animatorum: ⁊ ea que sunt anime ⁊ talium animatorum partium: ⁊ qd̄ cōsideret q̃ ambe partes diuise p̄ pinque fiāt entes ⁊ potestate endelechia siue actu: ⁊ hoc est sicut in scientia animaliū determinauimus: q̃ ea que sunt similium partium: ⁊ viscosi humoris quādo sunt vnū actu ⁊ motiuum potestate sunt duo ⁊ fiūt actu duo: quando diuidūtur: ⁊ tunc vtraq̃ pars viuit ⁊ mouetur. ⁊ putabant isti q̃ non viuerēt partes anima cōiuncta corpori cum corpore inciso destruatur talis anima: sed q̃ viuerent ⁊ mouerētur anima separata: que est numerus seipsum mouēs: quia dicebant q̃ partes diuise ab aliquo habent principia sui motus: ⁊ hoc est maxime in animalibus curuis: siue rugosis: hac enim de causa quedam animalia diuisa viuūt: horum autē causa a nobis in scientia aīalium sufficienter determinata est: attamē quātum ad presentem sufficit intentionem est: q̃ hec omnia q̃ potestate sunt diuisa: quādo etiam īpm̄ animal est vnum natura ⁊ cōtinuitate fm̄ actum: ⁊ ideo separata anima nō est eis causa vite ⁊ motus quādo diuidūtur. In copulatione tamē quando colliguntur partes diuise non conualescunt: qa talis diuisio est eis lesio organorum in quibus sunt opera vite: que sunt cibū accipere ⁊ digerere ⁊ huiusmodi: ⁊ cū in omni aīali motꝰ ⁊ sensus fiuat er vno et referatur ad vnum: talis ordo ad vnum leditur in diuisione. Has igitur sui erroris causas acceperunt.

¶ Cap.6m. Q: ens ⁊ vnum ⁊ principium ⁊ causa ⁊ elementū non sunt substantie existentium.

Tex.cō.57. Quoniam vō vnum dicit esse ens: ⁊ substātia vnius vna est eorum: quoꝝ substātia formalis est vna numero: que cū concepta materia constituit ens: sicut pz er predictis. palā est: q: nec vnum nec ens vniuersalissima prima contingit eē substātiam cōstitutarū reruꝝ in eē: sicut etiā hoc ipso q̃ dico elementū principiū ⁊ vniuersia sunt substātie rerū: ⁊ huius signū est qa reddito noie cōi de principio substātie existētiū querimus adhuc: qd̄ sit principium rerū determinatū: vt trāsferamus ad notius determinatū ⁊ particulatū: ⁊ hoc hūtes quiescimus scientes hoc eē principiū: tamen eorū que sunt subē ꝓprie designate magis est principiū ens ⁊ vnū: que indistincta sunt ab ipsis formis earū q̃ principiū ⁊ causa ⁊ elementū que dicunt quasdā cōditiones cōsequentes vel accidētales eis: ⁊ cū ens ⁊ vnū vniuersalia nō sint sensibiliū principia: multo minus eorū sunt principia principiū: ⁊ causa ⁊ elementū: nihil enim cōmuniū fm̄ esse cōis est substātia sensibiliū: ⁊ hec causa est: qa substātia nulli inest nisi sibipsi: hoc ad nihil dicit nisi ad se absolute: ⁊ inest hūti eam composito: dico autē subam eā: que est causa esse que est forma. ¶ Amplius cū vnum multipliciter dicatur: non potest esse q̃ simul fm̄ multiplicitatē illā totā sit in vno: cuius dicitur eē substātia. Cōstat aūt q̃ vnū cōmune multipliciter dictū est cōe: igitur subē non est: propter qd̄ manifestum est ex dictis q̃ nullū vniuersē separatum existit p̄ter singularia fm̄ eē singularīū predicatur de eis.

¶ Cap.7m. In quo recte ⁊ in quo non recte dixerunt ponentes formas.

Tex.cō.58. Illi tñ qui ponūt species esse separatas: vno quidem mō dicūt recte: ⁊ alio mō dicunt nō recte. In hoc eni dicūt recte: q̃ quādo cōsenserūt q̃ sunt subē per se existētes q̃ separarūt eas: qa tales substātie habēt esse separatū: sed in hoc nō recte dicūt q̃ dixerunt vnā separatā numero substantiā per essentiā in multis eē specie: non eni potest vnū nūero eē per eēntiā in multis nūero. ¶ Cām vō hui⁹ positionis acceperūt: qa ꝓpter ignorantiā suam nō hūt reddere que sunt incorruptibiles substātie ⁊ forme que sunt ꝓter singulares ⁊ sensibiles: hac eni de causa ideas dicūt eē easdē specie cum corruptibilib⁹: qa sicut dicunt istas corruptibiles scimus quādo per se hoiem separatum ⁊ per se equū separatū addimus sensibilib⁹: fm̄ idem verbū siue nomē ⁊ rōnē: sicut exemplar ⁊ imago sunt eiusdē nois ⁊ rōnis: ⁊ scilicet imago per tropicū eius: qui est exemplar: huius aūt dicunt esse signū: qa cuius sensu visus non percipimus astra: tamē existimo nullū dubitare q̃ non ꝓpter hoc minꝰ existūt astra eiusdem substātie per quas nūc locūdamur in pulchritudine celi cōtemplata. ¶ A simili ergo cuius nūc non haberemus ista que sunt sensibilia: tñ forsan esset necessariū eē ista fm incorruptibilē subam qua scīūtur ⁊ sunt apud intellectū: sed ratione eadē cōtra eos possumus vti. ¶ Si eni illa sensibilia non hūt esse per intelligibilia separata quibus sciunt: que quidē nō separata sunt nisi in intellectu: ⁊ cū in intellectu nō sint separata nō sunt: ⁊ cū separata nō sunt: tunc simpliciter nō sunt: sicut isti dicūt a primo arguendo sequit ad vltimū: q̃ si intellecta nō sunt: qd̄ simplr nō sunt: ⁊ sic entia non sunt in naturis suis ⁊ principijs: sed potius ab intellectu eē accipiūt. Sz cōtra hoc est: q̃ si substantia rei per quā res est id qd̄ est ab intellectu ē: tūc multo magis sensibile nō est nisi quādo in sensu est: ⁊ hoc absurdū est qa astra sūt cuius nō videanē: ⁊ similr sensibilia alia cuius nō sentiantur. ¶ Hāc eni opionē supra in tertio hui⁹ sapiētie libro destruximus: ⁊ ostēdimus ens nō relative dici ad intellectū vel sensuꝝ: sz potiꝰ ecōuerso: isti tñ marie initebanē isti rōni quam paulo ante diximus: q̃. vz. ile fit a ili: ⁊ pp hoc p̄mū simile opz eē p̄mū gignans nō gignatur: ⁊ qa est nō gignatū est etiā incorruptū: ⁊ sic ē sempiternū: vñ dixerūt illas eē veras formas: sensibilia aūt dixerūt nō hīe formas sed formarū imagines. ¶ Ex oib⁹ igit inductis manifestū est q̃ nihil vniuersū fm̄ eē vniuersis est suba: ⁊ q̃ nō est aliq̄ suba er non substātijs: ⁊ iō nō est er vniuersibus. Plato aūt ⁊ qdam Pithagoricoꝝ: qa vniuersia dicebāt esse p̄ncipia ⁊ subarū singularium: ⁊ scientie dicebāt illa semp esse in intellectu agēte ⁊ possibili: ⁊ iō discere fm̄ ipsos nō est nisi imemores recordari. ¶ Cū autē hoc ostēsum sit vniuersia nō esse subam: sed eē subale abstractū a rebus: sequit intelligibilia semper fieri in aīa: ⁊ sic possibilis intellectꝰ fit intellectꝰ in effectu: ⁊ hoc est nō recordari imemores: sz de nouo sciaz accipere. Qualr autez intellectꝰ agēs semp agat ⁊ itelligat: alibi a nobis determinatū est.

¶ Cap.8m. De intellectu quidditatis ⁊ substātie vera ōter minatione per questionē quare: siue propter quid.

Tex.cō.59. Omnib⁹ aūt istis opionib⁹ ip̄ probatis faciemus aliō isti⁹ inq̃stiōis p̄n̄m: ⁊ fm̄ vitatez Peripathetice opionis dicem⁹: ⁊ qd̄ ⁊ q̃le qd̄ opz dicere subaz que est qdditas: quā supi⁹ eē subaz dirimus sensibiliū ⁊ singularīū. forsan eni er qdditatib⁹ sensibiliū subaꝝ: palā erit et ō illa substātia q̄ fz eē separa ē a sensibilib⁹ subijs: q̄ ē forma p̄ ⁊ ois subē cā p̄ ⁊ vera quā nos in sequētib⁹ oēdem⁹ eē nūmē intellectuū agētiū separatoꝝ: cui⁹ et in p̄habitis iā aliq̄ mētione fecim⁹. Incipiam⁹ igit dicētes q̃ p certo subē sēsibil cōposite q̄ hoc aliqd ē: aliqd̄ ē p̄n̄m: ⁊ q̄dā cā que ē qdditas ipsi⁹: ⁊ iz hāc supi⁹ oēdim⁹ p diffōnē: tñ adhuc vt certior sit doctrina: manifestabimus eādē p nālē de q̃libet re qōnē: ⁊ hec ambe manifestatiōes sūt logice: hinc igit manim̄ erit tales subas hīe q̃dā subaz p̄n̄m ⁊ cām. semp eni p qōnē q̃re q̃rit sic q̃ ītēdit p̄n̄m ⁊ cā: q̃rit eni p q̃re sic: vt q̃rat q̃re aliō qd̄ ē p̄dicatū alij q̃ alicui qd̄ est subm ist: ⁊ illō p̄dicatū eēntiale fz id qd̄ ē cā ē ⁊ p̄n̄m subti. Cū eni q̃rit per q̃re tūc q̃rit: sic si dicamus

Ponentes ideas i hoc nō recte dixerunt q̃ vnā nūō substantiā posuerūt p cēnuā i multis eē spe.

UNIVERSITATIS BIBLIOTHECA

mus q̃ querit quare musicus homo: musicus homo est: ⁊ hoc nõ est querere quare idẽ de se dicit: sz potius hoc est dicẽdũ querere quare hõ musicus est: aut quare est aliqd aliud qõ ꝑdicat de ipso. si aliud querit de hoie: nõ eni facim⁹ hic vim aliquã: si plures iterrogatiões fiant vt vna: nõ aũt contingit querere qõnez quare: siue ꝓpter qd: quare penit⁹ idẽ est idipm sibi: qz illius nulla cã est vel ꝓncipium sed de vno simplici põt queri questio qd est. In qõne enim ꝓpter qd siue quare opz qõnez manifestaz esse qa est ⁊ q̃ ipm hz esse. ⁊ hoc ideo est: qz questio qa: ⁊ questio ꝓpter qd sũt circa idẽ: qz vnde insit aliqd ⁊ ꝓpter qd insit de eodez sunt. ¶ Dico aũt explicãdo: vt si dicamus qz luna patit eclipsim: ⁊ qñ hoc manifestũ est: tũc querimus quare patit eclipsim: volentes scire principiũ essentiale istius passionis: eiusdẽ vo qz idez vna ⁊ simpler est subiecti ratio: nec intercidit aliqua cã quare idem sibi insit vnde vna est ratio: ⁊ vna cã in oib⁹ talib⁹: vt quare homo est hõ: ⁊ quare musicus hõ est musicus hõ: vnde in qbuscũq; nulla est diuersitas inter ꝑdicatũ ⁊ subm nõ põt queri ꝓpter qd siue quare: ⁊ hoc est in primo simplici qõ idẽ penit⁹ est cũ omni eo q̃ hz. Forte aũt aliqs ad ista instãdo dicet q̃ singulũ eoꝝ que sunt idiuisibile est siue indiuisum ad se ipm. ¶ Indiuisum aũt est vnũ ⁊ idez esse fm ea que in qnto determinata sunt: ⁊ sic de nullo p̃t fieri questio p quare siue ꝓpter qd. Sed ad hoc rndem⁹: q̃ q̃nis quodlibet eristẽtiuz sit in se vnũ fm numeꝝ ⁊ subm: tñ est aliquid cõe de oibus ꝑdicatũ: ⁊ hoc est fm veritatẽ ꝓueniẽs eis. ⁊ de hoc põt queri p q̃re qz hoc iã inest subiecto. ¶ Queret ãt ẽt nõ modo de accidẽte q̃ inest subiecto: sz ẽt de forma substãtiali: ⁊ recte querit querẽs quare hõ est aial tale: lz enim iam dudũ direimus: q̃ in talib⁹ que sunt in ꝑmo mõ dicẽdi per se predicatũ p intellectũ nõ possit separa subiecto: ⁊ tõ nõ intercidat cã p quã tale ꝑdicatũ de subiecto possit demonstrari: tñ qz cũ dicit de subiecto diuersis modis põt dici de ipo. Hoc aũt planũ ẽ ex hoc: q̃ cũ talia sint subiecta qualia pmiserint ꝑdicata: cũ dicit hõ est aial stat hõ pro nã multiplicata p idiuidua: qz illis ꝓuenit eẽ aial: ⁊ quo ad hoc actu aial includit p intellectũ in hoie: tñ qz bene dicitur hõ est aial: ⁊ homo est rõnale: lz nõ bene dicat sic. homo est aial ⁊ rõnale: ⁊ ideo significat aial potẽtia esse sine rõnali: ⁊ hoc modo diuersum est ab hoie. ⁊ quo ad ambituz huius potẽtie querit cũ dicitur: quare homo est aial: ⁊ ambitus hui⁹ potẽtie impedit cõuersionẽ ꝓtie: cũ dicit. si hõ est aial est ⁊ nõ quertitur: hoc aũt qõ est idẽ de se penitus nõ querit. ⁊ hoc palã est ex dictis: vnde aial nõ est oino homini idẽ: iaz enim nõ queritur quare illud eristit. ¶ In oibus aũt in qb⁹ quare queritur opz eẽ manifestũ qz eristunt ⁊ sunt: nã si hoc nõ sit ita: tũc penitus nihil querit quare sit sicut querimus: quare est tonitrũ relinquẽtes esse manifestuz qz est sonitus in nubibus: nisi enim hũc eẽ sciremus: nõ quereremus ꝓncipium ⁊ cãm huius soni: sic enim semp aliud de alio est questũ. Cũ querit quare hoc est: sicut cũ querimus dicentes: quare cementũ ⁊ lapides sunt domus: palam enim est qz sic querẽs querit ꝓncipiũ ⁊ cãm que est ipsa qdditas domus sic ex mã facte: huius aũt cã quã querit est qd erat esse domus in illa mã: sic enim logice loquẽdo declarat quiddítas: in qbusdã aũt per ꝓpter qd ⁊ quare querit ꝓncipiũ q̃ est cuius causa: ⁊ hoc est finis vt forsan in domo aut scãno in quib⁹ determinatus attendit finis vltimus: sicut iam dudũ determinatũ est in libris antehabitis: in qbusdã vo hac eadẽ qõne queritur qd monit primũ q̃ est causa mouẽs: hec enim ẽt est vna de nũero causaꝝ ꝓpter quã ẽt res fit. Sed cã mouens in fieri querit ⁊ corrũpi factoꝝ ⁊ corruptoꝝ. ¶ Altera aũt cã que est forma ⁊ qdditas querit in esse rei cuilibet: questũ aũt p causam ꝓpter quid siue quare obliuiscit: ⁊ latet: maxime in his que nõ dicunt fm nature diuersitatẽ adinuicẽ: ⁊ hoc est in substãtijs fm primũ modũ dicẽdi per se dictis: vel idem cõpositũ de se dicit ac si ipm penitus est simplr: ⁊ hec causa est simpliciter dici talia: qz nõ ita deprehendit diuersitas in his que vnius nature sunt: sicut in his que sunt nature diuerse: qz ea que vnius nature sunt ꝑdicata ⁊ subiecta sunt idem actu ⁊ duo potẽtia: ⁊ ideo fm q̃ sunt idẽ ꝑdicatũ non ponit in numerũ cũ subiecto. In subiecto ẽt ⁊ accidẽte sunt duo actu: qz subiectũ ponit in numerũ cũ ꝑdicato: ⁊ ideo in his minus latet: ⁊ hmõi obliuio est: sicut cum hõ qd est hoc quãdo per quare queritur de quiddítate hoīs: ⁊ nõ querit diffinite quare homo est hoc: aut hoc qõ vt diuersuz predicatur de ipso: sed in talib⁹ opz nos querere tangẽtes qõnez ostendẽdo aliquã fm potentiã predicari ad subiectũ diuersitatẽ. Si aũt ad subiectũ aliqõ nihil sit cõe sicut est in ꝑmis simplicib⁹: tunc nihil est querere: cũ quedã sic p quare queruntur: qz illa sunt simplicia ⁊ cãm nõ habẽt: qñ fm dicta opz talia subiecta habere aliqd essentiale cõmune ⁊ eristere fm esse illa. ¶ Palã: qz querẽs per quare querit mãm ⁊ naturã huius q̃ eristit sic fm nãm: sicut queramus dicẽtes: quare est hec domus: dicemus rndẽtes mãm dicendo qz hec eristunt ex qbus est: ⁊ sic quid erat esse domũ materie adiungimus. Et si queramus quare est hic homo. Dicemus mãz cũ forma: qz ex tali corpore talis figure ⁊ talis cõplexionis: per quare igit querit cause materie per quã est in actu. huius est aũt spẽs siue forma cui inest esse quid: ⁊ hec species: ⁊ forma est ipsa rei substantia. ¶ Ex dictis autẽ palã est: qz in vere simplicibus ⁊ primis nõ est aliqua questio per quare nec doctrina demõstrationis est in talibus: sed diuersus est modus questionis talium. Tex.cõ.60.

¶ Cap.9m. De pbatione q̃ in omni cõposito aliquid est forma substantialis preter componentia.

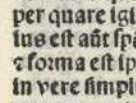

Unc aũt in fine huius disputationis de substãtia que est qdditas dicimus: q̃ oẽ qõ est cõposituz ex aliquo: si vere cõponit sic cõponit vt oẽ fiat vnũ ita q̃ vere sit vnũ: in qnto aũt dedim⁹ differẽtiaz inter totũ ⁊ omne: hoc aũt logmur de vnitate vniuersi que magis est forme ⁊ q̃litatis q̃ quãtitatis: vnitas aũt qua cõpositũ q̃ natura cõponit fit vnũ nõ est vnitas coaceruationis: sicut est in aceruo granoꝝ ⁊ lapidũ: sed est vera vnitas qua qdditas: ⁊ ipm q̃ quid dicit est vnũ ⁊ nõ multa: sicut superius in hoc eodẽ li. est ostẽsuz. Hec aũt vnitas est sicut syllaba est vna vl dictio vna que cõponit ex duob⁹ sonis: ⁊ syllaba qdẽ nõ est ipsa elemẽta mãlia in ea: sicut enim dicã ba. syllaba ipsa nõ est idipz. b. ⁊ idipm a. nec caro est ignis ⁊ terra que sunt mã ipsius: qz cũ illa sint multa actu: nõ est vnũ ab illis: sed ab aliqua vnitate que est alia ab ipsis. ¶ Huius aũt signũ est: qz dissoluta syllaba ⁊ carne sunt ⁊ manẽt illa ex quib⁹ sunt: ⁊ cũ sic manent nõ sunt in actu caro: ⁊ in actu syllaba: si aũt syllaba ⁊ caro nihil eẽt ꝑter ea: oporteret etiã q̃ post dissolutionẽ factaz in ista essent caro ⁊ syllaba: cõiunctio enim ⁊ separatio istorũ nõ inducit eẽntie varietatẽ: ⁊ si ista essent syllaba ⁊ caro cõiuncta etiã post dissolutionẽ eẽnt idẽ: sicut pz in aceruo lapidũ qui post separationẽ est lapides: sicut in ipsa coaceruatione: eo q̃ aceruus nõ dicit nisi vnitatẽ collectiuã: ⁊ nos de illa nõ loqmur: sed de vnitate nature qua vere est vnũ cõpositũ: multi tñ qui formã nihil eẽt direrũt vnitatẽ nature nõ direrũt esse nisi coaceruationis. ¶ Dicimus igit q̃ illa ad que fit resolutio cõpositi sũt elementa: vt ignis ⁊ terra: opz igit q̃ aliqd sit syllaba: nõ solũ elemẽta cõposita vocale ⁊ cõsonans: sed diuersum ab illis: q̃ est ratio ⁊ forma cõpositi. ⁊ similiter caro nõ est solũ terra ⁊ ignis aut calidũ ⁊ frigidũ alterata ab excellentijs ad mediũ: sed est diuersuz q̃ est qd ⁊ spẽi eius fm q̃ ipsa est caro fm actũ: lz enim mixta alterentur adinuicẽ: ⁊ ad mediũ veniant: tñ ex hoc nõ fit formas substãtiales: qz forme substãtiales nõ miscenẽ cũ sint simplices: sed ipsa mixtio fm rationẽ sue ꝓportionis qua miscenẽ forma que est actus materie efficunẽ ꝓpriuz subm: sed tñ ipsa mixtio nõ est forma substãtialis: cũ enim oīs mixtio que fm ꝓportionẽ est: ⁊ ꝑcipue fm ꝓportionẽ geometrice medietatis fit ad aliqd: ⁊ illud ad qõ ẽ siue ꝓpter qõ nõ fit aliq̃ pars materialis mixtoꝝ: qz aliter eẽt idem ꝓpter seipm oportet q̃ mixtio corporũ nãlium fit ꝓpter aliquid ⁊ hoc est forma. ¶ Amp. aliqd est q̃ vnit mixta: ⁊ si quis dicat q̃ hoc ẽ act⁹ medij hoc esse nõ põt: qz ille non est nisi alterationis extremoꝝ: fm q̃ mediũ est: nos aũt inferius ostendemus: q̃ forma substãtialis accidẽs nõ est. Si aũt quis dicat: q̃ mediũ est qõ educit de extremoꝝ mixtiõe quasi de potẽtia ad actũ ⁊ nõ est de natura extremoꝝ: ⁊ ex hoc sequit nostra intẽtio: q̃. vz. forma specialis que nullũ mixtoꝝ ẽ: nec omnia simul sic educta de potẽtia vel substãtia ad actũ ⁊ fit vnitas cõpositi nãlis: qz sicut in antehabitis dirimus hoc est in potẽtia in materia prima: ⁊ designatio illius potẽtie est genus pro- Tex.cõ.60. 5m met. tc. c. 51

rimũ: ⁊ in potẽtia remota est in mã remota: ⁊ designatio illius potẽtie est genꝰ remotũ: ⁊ sic semp egredit̃ actꝰ de potẽtia: eo q̃ oẽs differẽtie in ambitu alicuꝰ generis ꝯtinent: ⁊ educunt̃ de illo: ⁊ iõ cũ ꝓducunt̃ in eẽ res nõ fit forma ex nihilo: ⁊ cũ resoluunt̃ entia nõ cedit forma in nõ esse. ¶ Hec aũt forma generis que ichoatio formaꝫ est intrisecũ mouẽs est ad ḡnationẽ nãlez q̃ excitat ⁊ qualescere icipit p motuz efficiẽtis q est in actu pfecto. ¶ Ex dictis igit̃ ꝯstat: q̃ oẽ cõpositũ est qd aliud a suis componẽtibꝰ: hoc aũt quid aliud a cõponẽtibꝰ elemẽtis forte diceret aliqs esse aut elemẽtuz aut ex elemẽtis: ⁊ sic subaz cõpositi nõ eẽ nisi mãm: hoc aũt sic iprobat: si eniz hoc est elemẽtũ itez eadẽ ratio est de isto sicut de alijs: qꝛ. vz. caro in hoc ⁊ alia resoluit̃: ⁊ sunt non caro: ex his aũt que sunt non caro non fit caro nisi aliquo alio addito: q̃ facit carnẽ esse carnẽ: igit̃ opz illis itez addi. addatur igit̃ sertũ elemẽtũ illis: hoc itez post resolutionem ⁊ ante ḡnationẽ carnis sunt nõ caro: itez igit̃ nõ fit ex illis caro: nisi aliquo alio addito: ⁊ tũc itez quero si hoc sit eꝫntũ: ⁊ hoc modo ꝓcedã inãfinitũ addẽdo: ex hoc enim ⁊ igne ⁊ terra ⁊ alijs oibus elemẽtis: ⁊ amp̃. alio q̃ est ꝓter ea additũ eis caro: erit ergo illud sic ꝓcedẽdo vadit in ifinitũ: ⁊ si dicatur q̃ est ex elemẽtis illud additũ: tunc nõ est ex vno elemẽto: sed ex pluribꝰ: nihil eniz est ex vno cõpositũ: hoc igit̃ aut illud idẽ erit cõpositũ ex elemẽtis: ex eo q̃ ex ipso sic cõposito ex elemẽtis cõponit̃: aut erit aliud: ⁊ postq̃z ipm est per compositionẽ: tũc cũ elemẽtis cõponit aliud qõ est ex ipso: ⁊ quocunq̃z horꝫ duorꝫ modorꝫ dicat̃ in ipso eandẽ dirimus rõnez quã dirimus de carne ⁊ syllaba: hoc eniz resoluit̃ in componẽtia que sunt nõ illud igit̃ non fit ex ipsis nisi quodã addito: ⁊ sic idẽ sequit̃ q̃ prius. Si aũt qs dicat q̃ dato q̃ cõpositũ est ex forma ⁊ materialibꝰ: idez sequit̃ sic: fit eniz cõpositũ ex. a. ⁊. b. ⁊. c. materialibꝰ ⁊. d. sicut forma: ⁊ fit cõpositũ totuz e. dico igit̃. e. totũ cõpositũ est ex. a. b. c. ⁊. d. ergo resoluit̃ in illa: illa aũt nõ sunt. e. ergo. e. nõ fit ex illis nisi aliquo addito fit illud. f. ¶ Itez ꝓcedo sicut prius. e. eniz resoluit̃ in. a. b. c. d. f. que nec oia nec singula sunt. e. ⊖. igit̃ non fit ex ipsis nisi aliquo addito: ⁊ hoc ꝓcedit in ifinitũ sicut prius: videt̃ igit̃ nõ ꝯcludere ratio iducta. ¶ Ad hec ãt rñdẽtes dicimus q̃ ratio iducta de necessitate ꝯcludit: ꝯz cũ additũ sit elemẽtis forma dans eẽ cõpositũ nõ resoluit̃ in formã ⁊ mãlia manentia: qꝛ forma nõ manet nisi ꝑm potẽtiã sicut dirimꝰ ante: ⁊ iõ postea ex ipsa ⁊ illis mãlibꝰ ⁊ alio addito nõ fit vnũ sed potius formã de mã educit̃ generãs: ⁊ ipsa dat eẽ ⁊ nomẽ composito: ⁊ est quidditas ipsius: vnde hoc additũ elemẽtis videtur esse elemẽtũ: ⁊ cã quare hec est caro: ⁊ hec syllaba. Dico aũt elemẽtũ non mãle sed itrinsecũ ꝯstituẽs ⁊ sic hoc additũ est totũ ipsius esse: qꝛ post suũ eẽ non nisi mã est: que nihil est de esse: ꝯz esse quorũdã fit in ipsa sicut ante dirimꝰ de causa ⁊ substãtia carnis ⁊ syllabe: ita est i oibus alijs ex materia ⁊ forma cõpositis: siue vocent̃ simplicia sicut elemẽta: siue vocent̃ composita sicut materialia ⁊ plante ⁊ animalia. forma eniz materie addita substãtia est singulorꝫ: hec eniz forma est prima ⁊ prorima causa ipsius eẽ quo vnũquodq̃z est id qõ est: esse enim ꝓprius est actus ipsius.

¶ Caꝑ. 10ᵐ. De natura formaꝫ accidentaliuz: ⁊ qualiter distinguuntur a forma substantiali.

Tex. cõ. 60.

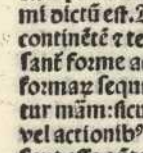

Uomodo vo quedã forme que etiam addite sunt elemẽtis in cõposito nõ sunt sube: eo q̃ nõ dant eẽ simplr: sed potius causat̃ a subiecto in quo sũt sic forme accidentales. ¶ Opz q̃ quecũq̃z forme que sunt substãtie rez sint sube ꝑm ipsam rei nãm: ⁊ ipsa forma rei cõstitute nã est ꝓpria ⁊ cũ nã ꝯstiterit ꝑm actuz ꝯstituta: tunc manifestabit̃ qbꝰ accidentibꝰ ipsa nã est subs̃tãs substãtia: vt subm cuꝰ esse qõdã est forma accidẽtalis: sicut in ꝑncipio huius septimi dictũ est. Ab ipsa enim substãtia cõposita per formã mãz continẽtẽ ⁊ terminãtẽ fluunt virtutes in mã: ⁊ ab ipsis causant̃ forme accidẽtales in cõposito. Et ideo quedã istarum tur mãm: sicut nãles ipotẽtie. ⁊ quedã causant̃ a passionibꝰ vel actionibꝰ subiecti sic ꝯstituti. ¶ Oẽs autez tales forme sunt esse ꝯsites: ⁊ non bñt qdditates absolutas a substãtia: ⁊ ideo etiã non bñt absolutã a substãtia diffinitionẽ: ⁊ huꝰ cãm iam in antebabitis dixímus: q̃. vz. vnũqõq̃z diffinitur per se constituẽs in esse principiorꝫ. Et ideo cuz huꝰ forme in esse ꝯstituant p substãtiã: opz q̃ etiã p substãtiã diffiniantur: ⁊ ideo ẽt absolute eẽntie nõ sunt: quarꝫ actus sit eẽ: sed potius ab eẽ dicunt̃ eẽntie: si nomẽ essentie eis attribuatur iproprie. forma aũt substãtialis: que vere substantia est non ꝓprie dicit̃ eꝫntũ sed ꝑn̄ᵐ: ⁊ cã ꝓprie vocat̃ eo q̃ ipsa totius esse est cã ⁊ ꝑncipiũ ⁊ aliquo mõ finis: eꝫntũ vo est mãle ꝑncipiũ ꝓprie loquẽdo: in qõ diuidit̃ ⁊ resoluit̃ id qõ ex materialibus cõpositũ est sicut in mãm manentẽ ⁊ incorruptã: sicut syllaba ba. resoluit̃ in sonans ⁊ ꝯsonãs. a. ⁊. b. forma aũt non est in qõ resoluit̃ compositũ ex mã ⁊ forma: qꝛ forma nõ manet: sed sicut generat̃ per accidens. ita etiã corrumpitur per accidẽs in potẽtiã mãe: ex qua educit̃ per generationẽ: sic igitur demõstratur q̃ forma est ꝓter mãm aliquid additum composito: q̃ multi negauerunt.

Foꝛa subalis nõ ꝓprie eꝫntũ sed ꝑn̄ᵐ dicit̃. vide. 5. meta. cõmen. 4.

¶ Incipit prime pbie liber. viij. que ẽ de substãtia: ꝑm q̃ ipsa est forma ⁊ actꝰ ⁊ natura.

¶ Tractatꝰ primꝰ eiꝰ est de manifestatiõe q̃ mã est suba: ⁊ q̃ foꝛa est talis substãtia.

¶ Caꝑ. ꝑᵐ. Que sit libri intentio ⁊ quis modus in ipso.

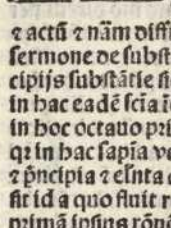

Ex eis que dicta sũt de substãtia ad quã referr̃ diffinitio syllogizare opz ⁊ colligere de suba ꝑm q̃ ipsa est forma ⁊ actus ⁊ nã eius cuiꝰ est substãtia. Copulatim igit̃ colligẽtes ⁊ syllogizãtes ex ꝑn̄ cipijs substãtie ꝑinductis ostẽdemꝰ eãdez substãtiã ad quã referr̃ diffinitio eẽ formã ⁊ actũ ⁊ nãm diffiniti: ⁊ hoc facto finẽ intentũ attingimꝰ in sermone de substãtia: hoc eniz solũ dicẽdũ remãsit de principijs substãtie sicut pz ex diuisione que in ꝑn̄ᵒ septimi libri in hac eadẽ scia iducta est. ¶ Hec igitur nostra est intentio in hoc octauo prime pbie libro. dictuz est. n. in antebabitis: qꝛ in hac sapia vere entiũ hoc est substãtiaꝫ querunt̃ cause ⁊ ꝑncipia ⁊ eꝫnta qꝛ sine hijs ens vere nõ cognoscit̃ cui ꝑn̄ᵐ fit id a quo fluit res primo cui ꝓuenit vnũqõq̃z analogũ per primã ipsius rõnẽ ⁊ alia sunt modi ipsius ligde colligitur q̃ siue hoc insit rei siue nõ: sed modus eiꝰ sine hoc nõ põt sciri id cuius ipm est ꝑn̄ᵐ de cã est hoc magis euidẽs. cã eniz est quã sequtur aliud sicut ostẽsum est in primo ⁊ scõo huius sapiẽtie libro: ⁊ iõ siue insit cã p eẽntiã siue nõ sine ipsa nõ scit̃ id qõ querit̃. ⁊ hoc ẽt in multis ad ꝓprietatẽ huiꝰ sapie spectantibꝰ planũ est videre: qꝛ nec fluẽtia a prima cã ⁊ ab alijs separatis cognoscere possumus nisi illis cognitis: cũ trũ nulla illaꝫ causaꝫ elemẽtũ sit sui causati sed lumine suo constituat ipm sicut in sequẽtibꝰ ostẽdẽt: nec etiã accidẽtales forme cognoscunt̃ sine cã sua que est substãtia subiecta: cum trũ substãtia subiecta nõ sit eꝫntũ accidẽtis: ⁊ in substãtijs sensibilibꝰ multa causant̃ ex celestibus: cũ trũ nullũ celestiũ sit elementũ iferior ⁊ sic se hz influẽtia itelligẽtie supra animaz ⁊ in causalitate vite ⁊ sensus ⁊ imaginatiõis ⁊ desiderij ⁊ motus que causant̃ ab aia in corpore: tales aũt cause querunt̃ in hac sapiẽtia: ⁊ sine eis nõ põt sciri qõ querit̃. elemẽtũ aũt est qõ ingreditur in esse rei sicut diffinientia ingrediunt̃ diffinitũ: ⁊ constat q̃ sine illis substãtia sciri non põt. ¶ Ex oibus igitur hijs planũ est videre q̃ volentibꝰ nobis inquirere substãtiã que est actus ⁊ nã: ex talibus inquirere opz.

¶ Caꝑ. ꝑᵐ. De diuersitatibus substãtie que est nã rei ⁊c.

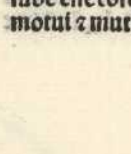

Substãtie aũt que sunt nature reruz duplr ab antiquis determinant̃. quedã substãtie cõiter cõcesse sunt ab oibus eẽ substãtie. iõ q̃ primo substẽt ⁊ in se subsistũt. Alie aũt sunt nec ideo dicte substãtie qꝛ substãt: sed qꝛ subaz faciunt esse id qõ vere est: ⁊ de illis nõ est adeo manifestũ q̃ sint sube: ⁊ iõ de illis qdã priuatos ⁊ proprios enuntiauerũt sermões: quidã. n. illas negauerũt esse subas que non substãt alijs entibꝰ. ¶ Quidã aũt ꝯnis cõcedãt has eẽ substãtias: trũ qdã eoꝝ ens dixerũt esse numeros: ⁊ qdã mathematica: ⁊ qdam armoniã: ⁊ quidã separata que vocant ideas: sicut septꝰ in antebabitis dictũ est. Ille vo sube que sube esse cõfesse sunt ab oibus sunt pbice que subijciuntur motui ⁊ mutationi: vt ignis ⁊ terra ⁊ aq̃: ⁊ alia copa simpli-

cia que ꝑm diuersos diuersimode ponunt: ⁊ in scdo loco cõfitent esse substãtias que sunt ex hijs sicut sunt plãte ⁊ ptes plantarꝫ ⁊ aialia ⁊ partes aialiũ tam homogenee q̃ etherogenee: ⁊ corpora que sũt oiũ finis ⁊ extremitas ꝓtinẽs que nulli nituntur sicut celũ ⁊ partes celi. proprijs aũt ⁊ priuatis ⁊ nõ cõiter ꝓfessis sermonib⁹ quidã dicũt eẽ substãtias ⁊ naturas rerꝫ spẽs ideales: ⁊ hoc tõ dicũt: qꝛ etiã mathematica q̃ruis sint separata a rebus dicũt esse substãtias rerꝫ: ⁊ naturas: alias aũt subas sequtur esse substãtias ex ipsis subẽ rõnibus: qꝛ. vꝛ. sunt ꝑncipia ꝓstituẽtia subaꝫ designatã ⁊ cõpositam sicut diffinitio qd erat esse significãs siue quidditas ⁊ subm cuius est differẽtia ⁊ actus. ¶ Amp. aũt ꝑm hãc eandem rõnẽ genus q̃ ꝑm sui nãm est qd substãtie speciei magis ⁊ per prius est suba q̃ spẽs ⁊ vlẽ magis est suba q̃ singularia: sed hoc est aliter siue p aliã substãtie rõnẽ q̃ superius inducta sit. mã enim ab eo q̃ est primo substare suba dicta est: idiuidue aũt sube designate dicte sũt eẽ substãtie: qꝛ primo ⁊ principaliꝛ ⁊ maxime substãt: sed spẽs ideales ⁊ mathematica: tõ dicte sunt substãtie: qꝛ cũ in se separate sint cã sunt alijs q̃ sunt ⁊ dicunt substãtie. ¶ Genus aũt ⁊ vlẽ substantie sunt: qꝛ sunt in rõne sube qꝛ non diffinit neq̃ diffinit nisi vlẽ: ⁊ primũ vlium diffinẽtiuꝫ est genus ⁊ vltimũ diffinitiuꝫ est spẽs que est totũ esse singulariũ. Et tõ in hac rõne substãtie magis est suba genus q̃ spẽs: ⁊ magis est suba vlẽ q̃ singulare: vlẽ vo ⁊ generi etiã idee copulant ꝑm eos qui ponũt ideas eẽ rerꝫ formas ⁊ naturas: qꝛ ꝑm eãdẽ que dicta est rationẽ videntur esse substãtie. q̃ enim ponũt ideas dicũt eas esse rerꝫ singulariũ ꝑncipia: qm aũt sermo diffinitiuus q̃ significat qd ditatẽ est suba: ⁊ hec ratio designãs ipm ẽ diffinitio: ideo in antehabitis de diffinito siue de suba ad quã primo ⁊ per se refert diffinitio determinatũ est. ¶ Adhuc autẽ qꝛ diffinitio nõ est simpler: sed rõ cõposita est: ⁊ oꝫ ratio talis hꝫ partes. Ideo necesse est nobis ꝓsiderare de partib⁹ diffinitionis: vtrũ. vꝛ. designata noibus partium sint substãtie ⁊ nature rerꝫ vel nõ: ⁊ que sint de ipsis partib⁹ diffõnis partes substãtie ⁊ que nõ: ⁊ opꝫ ꝓsiderare si easdẽ partes diffõnis diffiniri opꝫ aut nõ. cũ. n. substãtia que vere diffinibilis est diffinit videnꝫ partes diffõnis esse substãtie: cũ aũt accidẽs diffinit nõ videt sic esse: simiꝛ aũt ptes diffinitionis nõ prime diffinibiles eẽ videnꝫ: prime aũt nequaq̃. ¶ Amp. autẽ ꝑm supius bene determinata: nec vlẽ est suba in rõne vlis nec genus in rõne generis: qꝛ nature simplici que est substãtia rei accidit vlẽ esse p hoc q̃ est separata p itellectũ: ⁊ cuidam tali nature accidit eẽ genus p hoc q̃ est prima potẽtia ambiens oẽias que sũt eius q̃litates: sicut pꝛ ex suplus determinatis: ⁊ tõ de hmõi hic dimittimus cũ nõ queramus hic nisi subaꝫ que est nã rei ꝑm suũ esse vel ꝑm q̃ ipsa est id qõ est: de ideis vo ⁊ mathematicis: vtrũ sint substãtie rerũ vel nõ posterius pscrutãdũ erit in vltimis huius sapiẽtie libris duodecimo. vꝛ. ⁊ terciodecimo: hoc aũt auctores earũ dicũt esse preter sensibiles substãtias: nũc aũt tractabimus de manifestis substantijs que ab oibus confesse sunt: ⁊ hee sunt substãtie sensibiles: nec tractabimus de eis ꝑm q̃ sensibiles sũt: qꝛ hoc ptinet ad phyſicũ: sed potius tractabimus de sensibilibus ꝑm q̃ ipsoꝝ substãtia pendet ex substãtie ꝑncipijs primis que sunt actus ⁊ natura sensibilium.

Tex. cõ. 2.

Qualiꝛ ꝓsideratio de sensibilib⁹ subijs i metaphysica differat a nãli de eisdẽ consideratiõe. vide et Cõ. 12. meta. ꝑmo. t. 29. cõ. t. 7. met. eõ. 5. t. 9.

¶ Cap. 3ᵐ. De substantijs que sunt vera rei natura ⁊ qualiter probatur q̃ materia talis sit substantia.

Ed sensibiles sube sicut oes cõfitent mãz quidem bñt. sicut quãdã nãm sui: hoc enim q̃ dico mãz hẽre cũ oꝫ mã in moto corpore cõsideret sicut in scdo hui⁹ sapie libro ꝓbatũ est: idez est q̃ mãm ſtualẽ in potẽtia ad vbi ⁊ formaꝫ aut in potentia ad vbi hẽre: ⁊ hoc est cã eius q̃ est sensibile ⁊ sic per se est ita sensibilis suba hꝫ mãm ⁊ ꝑdicatũ eius in rõne subiecti. Substãtia tũ aliter qdẽ est mã ⁊ aliter est rõ ⁊ forma quaꝫ vtraq̃ est nã sensibilis specie designate. ¶ Dico aũt mãm in quolibet cuius ipsa mã est nã quedaꝫ que nõ est aliqd ens actu ⁊ pfectũ ptãte vo est hoc aliquid. sicut enim in pcedentibus dirimus si accipiat mã vt altera pars cõpositi nõ est predicabilis de eo cuius est mã qꝛ sic est actu ens: ⁊ accipit vt ens quoddã ⁊ nõ vt eẽ, ꝑpter qõ de nullo ꝑm rectũ predicabilis sed oblique: ⁊ si accipiat vt in potẽstate ad formã: tũc ipsa nõ accipit vt ens sed vt eẽ: ⁊ sic designatur per genus q̃ predicat de eo cuius est genus: ⁊ ideo mã qdem nõ est genus sed tũ genus non est sine mã: ⁊ ideo sic dicit q̃ mã potestate est hoc aliqd: qꝛ ipsa est hoc aliqd ꝑm esse inchoationis sicut sepe dirimus. Aliter vo dicitur substãtia rõ ⁊ forma: forma qdẽ qua hoc aliqd cõpositũ ens est hoc aliqd ⁊ ipsa est vera nã eiꝰ. ¶ Et accipit ẽt foꝫa duobus modis. vno qdẽ modo ꝓut ipsa nã ⁊ actus dans esse ⁊ substãtiã ei cuiꝰ est nã: ⁊ sic ꝑdicat de ipso: tõ q̃ ipsa hoc modo ꝓsiderata totum est eẽ ipsius. Alio aũt modo accipit vt eẽntia q̃dã separata ⁊ sic est pars accepta: vt ens ⁊ non vt eẽ: ⁊ hoc modo nõ predicat de eo cuius est forma: ⁊ qꝛ hoc loqui suscepimus de substãtia ꝑm q̃ est nã rei substãtiate: non loquemur hoc de mã nisi ꝯz q̃ ptãte est hoc aliqd: ⁊ de forma nõ loq̃mur nisi ꝯz q̃ ipsa est actus eius q̃ est hoc aliqd ⁊ est ꝑdicatũ de ipso. forma. n. rõne abstrahẽte est separabilis sicut dirimus. tertiũ vo qõ ẽt substãtia est illud est cõpositũ q̃ est ex hijs ⁊ est substãtia designata cuiꝰ solius gñatio est ⁊ corruptio ⁊ motus: qꝛ nõ generat nec corrũpit nisi cõpositus: ⁊ hoc in sequẽtib⁹ huiꝰ octaui libri ꝓbabit: substãtia ẽt est id qõ est simpler in esse ⁊ nã separatũ: qꝛ ꝑm rõnẽ ⁊ ordinẽ substantiaꝫ q̃dã sunt substãtie separabiles: q̃dã aũt nõ: de quib⁹ in vndecimo huiꝰ sapie libro perquirek. ¶ Quia vo mã sit substãtia palã erit ex hijs que dicã: sicut. n. in pbicis oliꝫ determinatũ est in oib⁹ motib⁹ ⁊ mutationib⁹ que sũt iter opposita est aliqd qõ est q̃si fundamẽtũ firuꝫ ⁊ subm motib⁹ ⁊ mutationib⁹ illis sicut in motu ꝑm locũ: opꝫ esse aliqd q̃ idẽ manẽs ferk in toto motu ⁊ nũc est hoc: ⁊ itꝰ postea in substãtia manẽs ibi ⁊ sic idẽ manẽs in tota situs renouatiõe: eodẽ aũt mõ ⁊ in augmẽti motu idẽ in suba est q̃ nũc est tñi: ⁊ postea minus vel maius: ⁊ siꝰ in alteratiõe idẽ in substãtia est qõ nũc est sanũ: ⁊ postea i motu q̃ est de sanitate ad egritudinẽ laborat: ⁊ hoc planũ est in motib⁹ q̃ sunt de subiecto ad subiectũ. ¶ Et hoc aũt verꝫ in mutatiõe que est ꝑm subiectũ: qꝛ hẽ substãtiã est ꝑmuꝫ gñationis ⁊ corruptionis ⁊ idẽ fundamẽtũ q̃ nũc est in gñatiõe: ⁊ itꝰ erit in corruptione. ⁊ illud qdẽ fundamẽtũ nũc qdẽ est subm q̃si aliquid ens generatũ ⁊ pfectũ q̃ itꝰ idez subiecto manẽs erit subm q̃si ꝑm priuationẽ: que est ꝑm nõ eẽ hoc ⁊ in hijs mutationib⁹ esse mãm que fira manet in tota mutatiõe: ⁊ est ꝑmuꝫ subm gñationis ⁊ corruptiõis. ¶ Sequunt alie mutatiões: quia quicqd generat alterat ⁊ augmẽtat ⁊ mutat ꝑm locũ: subm aũt ⁊ fundamẽtũ aliaꝫ mutationũ nõ necessario sequit vna aut due: aut plures mutatiões ꝯz formã mutationis dicte. qꝛ nõ sequtur: si aliqua nã est firũ fundamẽtũ in loci mutatione q̃ eadẽ sit fundamẽtũ firũ in generatione ⁊ alteratione ⁊ augmẽto: nõ est eni necesse si qd hꝫ mãm localẽ q̃ etiã hẽat mãm generabilẽ ⁊ corruptibilẽ: que aũt differẽtia sit iter fieri aliqd simpler ⁊ iter fieri aliqd non simpler in pbicis dictum est in libro q̃ de gñatione ⁊ corruptiõe vocat. ¶ Ex oib⁹ aũt que dicta sunt syllogizari ꝓuenit q̃ qcqd est firũ fundamentum vnũ ⁊ idem manẽs in omni ⁊ tota trãsmutatione sensibili est suba ⁊ nã eoꝝ. mã enim est firũ fundamẽtũ vnuꝫ ⁊ idem manẽs etiã in omni ⁊ tota trãsmutatione sensibiliuꝫ. Materia igitur est natura ⁊ substantia eorum.

Foꝫa duplr accipitur.

Tex. cõ. 4.

Prio de generatiõe. tex. com. 11.

¶ Cap. 4ᵐ. De opinione Democriti de substantia que est forma ⁊ natura sensibilium ⁊c.

Ed quoniã ab oibus etiã primis ꝑhantibus cõfessum est subiectã mãm vt subiectã mãm eẽ subaꝫ ⁊ nãz sensibiliũ: ⁊ q̃ illa mã q̃ ẽ ptãte hoc aliqd vt paulo ante dirim⁹: tõ vlteri⁹ ad hoc ꝓbatiões iducere nõ opꝫ: igit nũc dicere ꝓuenit nobis eã subaꝫ sensibiliũ q̃ est q̃si actus ⁊ nã formalis sensibiliũ: ⁊ de hac qdẽ multi vt dirimus pro priosiã ꝓtulerũt sermones. ¶ Democrit⁹ q̃ q corpa idiuisibilia ꝓfessus est eẽ sensibiliũ mãm tres primas oẽias eẽ simul existimat. ita q̃ nulla illaꝫ triũ reducat ad aliã sicut ad priorẽ nã ꝑm istũ corp⁹ idiuisibile est vnũ ⁊ idez: sed differt formalib⁹ differẽtijs. Risimo tropi diatigi: ⁊ risimũ qdẽ vocat figurã ꝓ numeꝫ lineaꝫ ⁊ angulos indiuisibilium eo q̃ q̃dã athomos sũt trigona ⁊ q̃dã tetragona: ⁊ sic de alijs figuris: tropi aũt ꝓuersionẽ ꝑm positionez ⁊ situm dicit eo q̃ quedã sunt suprapposita in composita quedã infra ⁊ quedaꝫ a dextro ⁊ quedã a sinistro: ⁊ quedaꝫ ante ⁊ quedam retro. ¶ Diatigin autẽ dicit ordinẽ eo q̃ in qbusdaꝫ componitur

Tex. cõ. 5.

trigonū cū rotundo ⁊ in qbusdā cū tetragono: ⁊ in qbusdaz orthogoniū cū orogonio: ⁊ in qbusdā cuz pētagono ⁊ sic de alijs: er hijs trib⁹ diuerse sensibiliū causanť dīe q̄ sunt nāe eoꝝ ⁊ forme. ¶ Hec igiť iste dicit primas formaꝝ differentias. Sed hoc mirabile q̄ tres istas oium sensibiliuz posuit formaꝝ dīas. videnť. n. multe eē sensibiliū formales dīe q̄ ad istas tres reduci nō pñt. Alie enim dñr dīe cōpōne que est cōplerio māe sicut oia quoꝝ cōplerio in mixtura consistit sicut est in artificialib⁹ mellicratū miscē er aqua ⁊ melle ⁊ in pbicis ea que mixtibilia ⁊ mixta dicimus in libro pigeneseos: in qb⁹ lz mixta sint multa p subam in vno actu mixti: sunt tñ vnū fm formā ⁊ nō multa sicut ea que er causis frigidis ⁊ humidis ⁊ siccis cōmiscenť: q: nō pficiť mixtū actu calidi vel actu frigidi vel actu sicci vel actu humidi: nec pficiť actu medij iter calidū ⁊ frigidū: q: mediū iter calidū ⁊ frigidū nō est mediū iter humidū ⁊ siccū: ⁊ si mixtū acciperet forma ab actu medij iter frigidū ⁊ calidū oporteret q̄ ēt acciperet formā ab actu q est mediū iter humidū ⁊ siccū: ⁊ cum mediū humidi ⁊ sicci nō sit mediū calidi ⁊ frigidi oporteret q̄ mixtio nō eēt vnū sed plura vel duo ad minus fm preinductas rōnes: ⁊ recurrēduz est ad ea que in antehabitis bene ꝓsiderata sunt: q̄. vz. mā fm q̄ est in potētia ⁊ designať p genus est in vna potētia simplici ad mediuz calidi ⁊ frigidi hūidi ⁊ sicci: mixtio. n. est miscibiliū alteratoꝝ vnio: in libro eni pigeneseos ꝓbatū ē q̄ q̄litates nō sūt miscibiles. ¶ Et tō q̄ minimū cuiusq̄ miscibilis ē cuz minimo vniusciusq̄ alterius in mā resultat inchoatio medij actus vnius ⁊ simplicis: q̄ tū mediū fluit a calidis ⁊ frigidis ⁊ humidis ⁊ siccis adinuicē alterātib⁹ ⁊ alteratis: ⁊ q: fluit ab oibus qualitatib⁹ actiuis ⁊ passiuis alteratis adinuicez: tō hz virtutes oium qualitatū dictaꝝ ⁊ si sit simpler ⁊ vnū: q: sicut in materijs vna erit er alia sicut mixtū er simplici ⁊ cōplerionatuz a cōmixto ⁊ cōpositū a cōplerionato ⁊ organizatū er cōposito: ita forma erit er forma ⁊ sequēs semp retinet vtutes precedētiū cū tū sit eēntia simpler: ⁊ hoc mō in formalibus causis cā primaria est in secūdaria ⁊ secda in tertia ⁊ sic de alijs: sic igitur mirū fuit de Democrito q̄ nō vidit q̄ quedā dīam se cōstituētē ⁊ ab alijs faciētē differre hūt a mixtione. Alia aūt talē cōstituētē dīam accipiūt a ligatiōe sicut in nālibus capitis ossa sunt vnū caput iuncturis ⁊ ligamētis in potētia exīstia ad actū capitis vnū: alia aūt talē accipiūt dīaz visco vt liber in artificialib⁹ ⁊ in nālib⁹ multa que viscoso humore glutinanť. Alij aūt accipiūt eam gunfo siue encastratura vnius in alteꝝ sicut in artificialib⁹ archa ⁊ in nālib⁹ mēbrorū pirides ⁊ vertebra. ¶ Alia accipiūt hāc dīaz er hoꝝ pluribus sicut corpus hois in pbicis ⁊ domus in artificialib⁹: alia accipiūt eā er pōne que est ordo ptiū in situ sicut limen ⁊ supliminare in artificialib⁹ ⁊ cilū ⁊ supcilū in nālib⁹: ista enim pōne talia accipiūt noia ⁊ dīam. Alia iteꝝ accipiunt eā a tpe sicut prādiū ⁊ cena ⁊ mane ⁊ meridies ⁊ hutusmodi. Alia iteꝝ accipiūt eā a loco sui ortus sicut spūs siue vētus auster ⁊ aquilo ⁊ zephirus ⁊ hmōi: dico aūt locuz ꝓt locus p q̄litates actiuas ⁊ passiuas que sunt in ipso gnationis est ꝓncipiū. Alia aūt dīaz se ꝓstituentē accipiūt a passionibus siue potētijs ⁊ q̄litatib⁹ corporis sensibilis: quas in scdo pigeneseos ⁊ in q̄rto metheoroꝝ distinxim⁹: sicut est duities ⁊ mollities ⁊ spissitudo ⁊ raritas ⁊ siccitas ⁊ hūiditas ⁊ frigiditas ⁊ caliditas: ita q̄ aliqui fuerunt q primas q̄litates formas subales ponꝝ eē dixerūt: ita q̄ caliditas sit forma subalis ignis: ⁊ hūiditas aeris: frigiditas aque: siccitas ār terre: hoc tñ falsuz est: q: nō pōt eē q̄ aliqd in se sit qualitas ⁊ ad alterū suba. nihil eni eoꝝ que sunt q̄litates facit subaz: ⁊ tō cū prime q̄litates in suis naturis nō sint sube formales nō pñt eē subales forme alicui⁹. Id eni q̄ ꝓfert alicui subaz esse prius in seipso est suba. ¶ Q: autez qualitates iste in se sint q̄litates ⁊ nō sube metaphyſica ꝓbatiōe ꝓbať sic. detur eniz calidū siue caliditas eē suba: tūc oportebit qdē eē calidū sit calidū ptcipatiōe caloris sicut for. est hō ptcipatione hois: ⁊ fm hocvnū ⁊ idez plures formas subales ptcipabit nō ad seinuicē ordinatas: ⁊ quaꝝ vna nō est potētia ad alterā q̄ est impoſe. ¶ Adhuc aūt si calor participať a calido sicut suba: calidu z erit vere vnū ⁊ nō multa nisi in potētia q̄ falsuz est cū sit plura actu ⁊ nō vnū nisi p accidēs: qō ergo dicimus q̄ multa hijs qualitatib⁹ differūt intelligendū est q̄ ista sunt signa diuersaꝝ differētiaꝝ: calor eniz in igne est sicut potētia nālis ignis sicut icidere in ense ⁊ nō inest ei sicut in calidis p accidēs sic albedo accidit albo homini. ¶ Alia etiā differētias accipiūt a qbusdā hoꝝ. alia vo a pluribus ⁊ alia ab oibus qualitatib⁹ que dicte sunt ⁊ vlr in hijs q̄dam dicunť fm supabundātiā ⁊ q̄dā fm defectū: sicut nos in antehabitis hui⁹ sapie ⁊ in libris pbicis determinauimus: q̄ ꝓtraꝝ vnū fm supabundātiā dicit ⁊ aliud fm defectū: ⁊ tō supabundātia ⁊ defectus sunt prima ꝓtraria ad que oia alia reducunť. ¶ Ex oib⁹ aūt que dicta sunt palaz est que ⁊ quot sunt ea que dant differētias que ꝓstituūt res in esse: totiens dicit ēt eē vnius differre ab esse alteri⁹: ⁊ tō nihil dixit Democrit⁹ qñ supius tres inductas dicit tñ eē rex dīas: limitis eniz siue liminis eē er tali pōne: q: ponit in hostio ⁊ eē suū substātiale est ita poni: ⁊ hoc signat nomē eius. ¶ Si militer aūt ⁊ crystalliū eē est sic aqua inspissari apprehēdēte mām aque frigide sicce remoto vlr calido: quoumdā vo eē subalis formale sicut dirimus: er oibus hijs diffiniť. Alia enim sunt mixta: alia vo cuz hoc cōplera siue cōplerionata. alia vo cū hijs duob⁹ cōposita ⁊ ligata: ⁊ tō in homogeneis alia sunt spissata sicut coagulata ⁊ elirata: ⁊ alia sunt in esse cōstituta alijs differētijs in quarto metheoroꝝ determinatis sicut ea que formalr sunt entia: ⁊ si ita sunt entia quēadmodū erigit eē q̄ est actus forme que ipsa ꝓstituit: vt man⁹ ⁊ res ⁊ oia alia hmōi. In oibus aūt hijs sumēda sunt prima differētiaꝝ genera siue prime differentie in genere ad quas oēs alie reducunť: hec nāq̄ sunt ꝓncipia totius illius coordinationis que est in illo genere: sicut dicimus ea eē prima que sunt fm magis ⁊ minus: siue supabundātiā ⁊ defectuz vt spissum ⁊ raꝝ que sunt ꝓma ꝓtraria a qbus alia ꝓtraria causanť: sicut alibi est determinatuz: oia nāq̄ que sub illis sunt: sunt q̄dā supabūdātia ⁊ quedā defect⁹: ⁊ similr est de hijs que sunt in genere figure fz q̄ figura est determinatio quāti corporis. ¶ Oia eniz hec primas differētias hūt asperitatē ⁊ lenitatē que causanť a recto ⁊ curuo: eo q̄ curui partes ab extremoꝝ partib⁹ ereunt ⁊ sic fiunt aspera. lenis autē partes intra extrema equalr disponunť ⁊ hec causanť a recto cuius media nō ereunt ab extremis: hijs siue alijs qutbusdā accidit misceri ⁊ a mixtione hēre eē hoc vel illud: opositis aūt p defectū mixtionis habētibus eē accidit vo sic misceri siue deficere a talis mixtionis armonia. ¶ Palam igitur est er oibus inductis q̄ si substātia que est forma causa est quare quodlibet hoꝝ habeat esse hoc qō est fm spēm ⁊ nām: querēdū est que forma est cā per quā hz esse in natura ⁊ specie quodlibet istoꝝ substātia: igiť que ē cā formalis ipsius esse vniusciusq̄ rei nihil eoꝝ est que dixit Democritus: neq̄ est aliquid cognatum hijs que dixit.

¶ Cap. 5m. Q: substātia que est actus eius cuius est substantia ꝓportionalis debet esse potētie ⁊ predicatur de mā.

Tex. cō. 6.

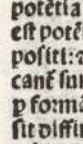

Oportet aūt scire q̄ hoc q̄ vniusciusq̄ rei vera forma sube est id qō marie est sibi ꝓportionale in potētia exīsti. actus eni ꝓportionalis ē semp ꝓprie potētie ⁊ educiť er ipsa: ⁊ hoc ē qō in substātijs siue substātialib⁹ de mā ꝑdicatur. ¶ Dirimus eni iā in anhabitis q̄ si forma accipiať vt actus ⁊ mā accipiať vt potētia q̄ forma ꝑdicať de potētia ⁊ mā: ⁊ hoc mō designať p genus ⁊ ꝑdicať de eo cui⁹ est potētia: q: sic vtraq̄z tam forma q̄ mā accipiunť vt eē cōpositi: ⁊ nō vt ens qōdā distinctū. ea igiť que sic de mā ꝑdicanť sunt marie actus etiā in alijs diffinitionib⁹ que nō tñ p formā: sed etiā per mām dātur: sicut cā exēpli si nūc opus sit diffinire lignū aut lapidē dicimus diffiniētes id esse actū qō in diffinitiōe est positū vt actus ꝓportionalis potentie predicatur de materia: sicut si diffiniamus domū dicentes q̄ domus est ligna ⁊ lapides ad figuraz talem sic cōposita: aut forte in qbusdaz diffinitionibus addimus etiā causam finalē: cuius causa fit hoc qō fit: si vo velimus diffinire crystallū dicemus q̄ est aqua cōgelata: ⁊ ita sine ad formaz sit potētie ꝓportionalē congelata: ⁊ simul diffiniētes simphoniam dicemus q̄ est cōmixtio talis soni acuti ⁊ grauis ad modulum taliter vel taliter sono ꝓportionatum. Eodem modo est etiā in alijs: palā igiť er dictis est q̄ alterius materie siue potentie est alius actus ⁊ vnūquodq̄z est in potentia in illo a quo suo ꝓprio ⁊ ꝓportionato motore educitur:

Hoc ē qō sub obscuris vt supra dixit Cō. i fine cō. 5. qō ñ est sicut ablatio in ablato.

p de gnatione tex. c. 83. ⁊ ide

Q: q̄litates p me nō sint forme subales eīntoꝝ. pro q̄ vide ēt Auer. hic cō. 5.

⁊ eodem modo alterius mãe ⁊ potẽtie alia est ratio siue diffinitio que referr̃ ad actuz qui est sua ꝓpria nã ⁊ forma: ⁊ in hoc bene dixit ꝓ Plato qñ dixit q̃ ꝑm meritũ mãe forma infundit. Alioꝝ.n. ꝑm q̃ dirimus actus est cõpositio alioꝝ ãt mixtio ⁊ alioꝝ est aliqs alius actus de hijs que dirim⁹: pp qõ ẽt ꝑbi diffinitẽdo ea que sũt diuersificanꝗ. ¶ Hij enim qd est domus dicẽtes dicũt q: domus est lapides cementũ ⁊ ligna: ⁊ hij dicũt id qõ est domus ptãte mãe. ista eni q̃ dicũt in diffõne sunt mã sub ptãte ad actũ cõstituta. Alij vo diffiniẽtes domũ dicũt q̃ est vas qõ est cooplimẽtũ pecuniaruz aut corpoꝝ aut aliqd tale formalis addũt: ⁊ ꝓstat q̃ illi i diffinitiõe dicũt actũ ⁊ formã, put est actus potẽtie. Alij autem ambo ista potẽtia ⁊ actũ cõponẽtes dicũt diffiniẽdo tertiaz subaz q̃ est hec: ⁊ er hijs ⁊ hoc planũ eẽ putam⁹ cuilibet qui meminit eoꝝ q̃ ꝑdeterminata sunt. oib⁹ eni videt q̃ dicta q̃ cõstituit rem in eẽ sit rõ diffinitiua spẽi ⁊ act⁹ in quo cõplect diffinitio ꝑdicata de potẽtia: ea aũt diffinitio que est i erũti bus mãlib⁹ sicut lignis lapidib⁹ ⁊ cemẽto videt esse magis mãe. Tales aũt terminos siue diffõnes marie ꝓbauit eẽ recipiẽdos sapiẽs architas. ¶ Hij ⁊.n. termini sunt vtriusqz cõpletiui. s. potẽtie ⁊ actus sicut si diffiniẽtes dicam⁹ qd est venema siue serenitas dicim⁹ q̃ est qes in plurimo aere. hec enim diffinitio aerẽ cõplectit sicut mãm ⁊ qetẽ vt substãtiaz ⁊ actũ. ¶ Silr aũt si diffiniẽtes dicim⁹ qd est trãquillitas ⁊ dicamus q̃ trãquillitas est maris eqtas siue eq̃litas. in hac enim diffõne mare est vt subm quasi mã: actus aũt ⁊ forma est equitas siue eq̃litas pp qõ iste pfectissime sũt diffõnes. palã igit er ꝑdictis est que sit vera eius qõ sensibile est suba ⁊ qũo vna suba sua ẽ vt mã ⁊ alia est suba ⁊ nã sicut forma: q: forma est actus. ¶ Tertia vo suba est que est er hijs cõposita ⁊ est illa ad quã refertur diffinitio. ⁊ hoc est q̃ in ꝑma huius octaui parte voluimus inuestigare.

¶ Cap. 6m. Qualiter id qõ est substãtia rei significat̃ per nomen: ⁊ est in eo digressio declarans qualiter omne nomẽ significat substantiam cum qualitate.

Tex. cõ. 7.

Oportet aũt nos nõ ignorare de quo multi nõ bene ꝓsiderantes obliuiscunt ⁊ latet multos. Cũ.n. iã habitũ ẽ q̃ id qõ est cã ⁊ suba est forma ⁊ act⁹ rei p quã sicut vltimã ⁊ simplicẽ dẽiã cõstituit ⁊ diffinit: illa eni dẽia est a qua quelibet res denoiat̃. ⁊ tõ q̃rendũ vtrũ nomẽ istud signat subaz cõpositã que sola diffinit̃ aut signat actũ ipm ⁊ formã a qua diffinitũ denoiat̃: verbi grã. sicut in artificialibus hoc nomẽ domus vtrũ sit signuz cõis cõpositi ita. vz. q̃ signat totũ hoc qõ est tectũ vt decet cõpositũ er lapidib⁹ ⁊ cemẽto: aut sit signũ actus ⁊ spẽi siue foie q̃ est talis figura mãsionis. ¶ Silr aũt in mathematicis est qõ: q: i recto ⁊ linea põt dubitari: vtrũ nomẽ recti ⁊ nomẽ linee significet dualitatẽ duoꝝ punctoꝝ terminãtiũ lõgitudinẽ solã siue latitudinẽ simul: aut significet tm̃ duo pũcta terminãtia. diffinit̃ eni linea recta q̃ est lõgitudo terminata duob⁹ pũctis: ⁊ lõgitudo in hac diffõne est pro mã: duo aũt pũcta terminãtia sunt sicut forma. ⁊ in ꝑbicis querit̃ vtrũ hoc nomẽ aial significet aiam in corpore: ita q̃ vtrũqz significet ãl aut significet aiaz tm̃: aia.n. a qua noiat̃ aial est suba ⁊ actus corpis alicuius

Digressio.

ꝑbici organici sicut in hijs de aia dictũ est. ¶ Ad solutionez hui⁹ qõnis ꝓnotãdũ est q̃ cui⁹ est nomẽ eius est diffinitio: in omni aũt noie qõdã est a quo imponit̃ nomẽ: ⁊ qõdaz est cui iponit̃: pp qõ oẽ nomẽ significat̃ subaz cũ q̃litate: hoc ãt facilis est videre in oib⁹ noib⁹ speciem ⁊ idiui duoꝝ: q: in noib⁹ spẽ actus vltimus est a quo nomẽ iponit̃ ⁊ ipm cõstitutũ ⁊ cõpositũ er gẽie ⁊ dẽia est cui iponit̃ nomẽ: in noib⁹ aũt indiuiduoꝝ suppositũ subẽ est cui iponit̃ nomẽ: ⁊ collectio accidentiũ est forma a qua iponit̃. ¶ Est aũt hoc a quo iponit̃ nomẽ i grãmaticis pro q̃litate: sz id cui iponit̃ est pro suba. In noib⁹ aũt generum subalternoꝝ planũ est hoc idẽ accipe: sz in noib⁹ generalissimoꝝ sz non sit cõpõ tm̃ est in eis accipere ipsius ꝑdicamẽti nãm ⁊ modũ p quẽ distinguit̃ illa nã ab alterius predicamẽti nã: ⁊ primũ illoꝝ est pro substãtia ⁊ reliquũ pro q̃litate: sed noia dẽiaꝝ substãtias ⁊ actus simplices significãt ⁊ nõ aliquã substãtiã illis actib⁹ substratã: ⁊ forte aliqui videt q̃ solã q̃litatẽ significẽt ⁊ nõ substãtiã: sz intelligẽdũ qõ sz ꝑm rem nõ tbi sit significata nisi eẽntialis q̃litas tm̃ in ipa q̃litate est qd reducibile ad genus sicut ꝑn⁹ generis: ⁊ est modus quo illud distinguit̃ ab alijs: ⁊ sz dẽie a se ipsis differãt tm̃ modus quo reducit̃ ad genus nõ ẽ modus quo distinguit̃ ab alijs. Et isti tales modi sufficũt grãmatico: ⁊ tõ talia significãt etiã substãtiã cũ qualitate: sed de ipso en te forsan dubitabit aliqs. hoc enim videt̃ eẽ primũ in quo nõ est cõpõ rei nec ẽt modi: ⁊ tõ nõ videt̃ significare substãtiam cũ q̃litate. Sed attendẽdũ q̃ sz simpler sit ens ꝑm rem tm̃ modi eius sunt diuersi. est.n. ens ipm creatũ primũ ante qõ nõ est creatũ aliud: ⁊ qdã modus entis est eẽ p creationẽ ⁊ nõ per iformationẽ sicut determiatũ est in libro causaꝝ: ⁊ quo ad hos duos modos signãt substãtiã cũ q̃litate: q: ipsz qõ ẽ in se est sibi pro substãtia: ⁊ modus ei⁹ entitatis est pro q̃litate. ¶ In noib⁹ vo accidẽtiũ que simplicia accidentia significãt sicut albedo ⁊ color ⁊ hmõi ipsa nã est pro substãtia ⁊ modus pro q̃litate. In adiectiuis aũt noib⁹ substãtia significat infinita que est suppositi nõ illa quã hz nomẽ pro substantia qñ dicit̃ nomẽ significare substãtiã cũ q̃litate: sz de hoc hic nõ itẽdimus. Si aũt obijciat̃ in noib⁹ dei in qb⁹ significare videt̃ substãtiã cũ qualitate: ⁊ sic in deo eẽt q̃dã cõpõ: dicendũ q̃ in deo nulla qdẽ est cõpositio sed diuersitas modozuz significãdi nõ repugnat simplicitati diuine in deo. vere eniz est suppositũ diuinũ ⁊ nã diuersimode significata ꝑm diuersitatẽ oium attributoꝝ que deo attribuunt̃: ⁊ penes istaz diuersitatẽ accipit̃ substãtia ⁊ q̃litas quã noia diuina significãt. ¶ Si naũt ad hoc aliqs adhuc instet ⁊ obijciat q̃ si nomen signãt substãtiã cũ q̃litate ⁊ ipsa substãtia significata p nomẽ sit nomẽ videt̃ signare substãtiã cũ q̃litate: ⁊ similiter aũt ⁊ ipsa q̃litas noie suo cũ sit nomẽ videbit̃ signare subaz cũ q̃litate: ⁊ hoc ibit in ifinitũ qõ est incõueniẽs. Adhuc aũt videt̃ ꝑm hoc substãtie eẽ suba ⁊ q̃litatis qualitas q̃ itellꝰ refugit q: est absurdũ. Adhuc aũt cuz suba suo noie significet qualitatẽ videt̃ nugatorie adiungi qñ dicit̃ nomẽ significare subaz cũ q̃litate ꝓpria vel cõi. ¶ Sz ad oia hec ⁊ illa hmõi dicẽdũ: q̃ cũ dicit̃ nomẽ qõcũqz significare substãtiaz cũ q̃litate substãtia ꝑm q̃ significat̃ p nomẽ accipit̃ a q̃litate separata: ⁊ simil̃r q̃litas separato intellectu accipit̃ ⁊ distincto: ⁊ ideo hz hoc nomẽ substãtia signãt substantiã cũ q̃litate: ⁊ similr hoc nomẽ q̃litas: tm̃ put substãtia significat̃ in nomie ꝑm q̃ est pars orationis nõ hz cointellectaz sibi q̃litatẽ: ⁊ tõ nõ pcedit̃ in ifinitũ: nec est suba substãtie nec qualitas q̃litatis: nec ẽt nugatorie vnũ cõiungit̃ cũ alio. ¶ Hijs ita ꝓnotatis adhuc ita itelligẽdũ est q̃ id qõ significat̃ p nomẽ id ꝓpria est a quo nomẽ iponit̃: res aũt supposita cui iponitur significat̃ p hoc q̃ cõparat̃ ad illud sicut participãs ⁊ illi substãs appellatũ aũt eiusdẽ rei nullo mõ significat̃ p nomẽ: q: cũ appellata plurima sint ⁊ forte ifinita iponata p nomẽ nisi potẽtia oporteret q̃ nomẽ ifinitum significaret q̃ est absurdũ. ¶ Sed mã nõ separata a potẽtia sed sub potẽtia ⁊ actu stans: hoc mõ q̃ analogiã hz ad actũ: hoc ẽt mõ significat̃ p nomẽ: qñ nomẽ est nomẽ actus vt est actus ⁊ pfectio actualiter diffusa ⁊ ꝓtinẽs cõpositũ ⁊ mãm: sic eniz significat̃ p modũ cõcreti: ⁊ nõ p modũ simplicis ⁊ abstracti: sicut hõ ⁊ non sicut humãitas: ⁊ sic docuim⁹ in añ habitis q̃ diffõ formalis ⁊ mãlis idẽ dicũt sub mõ differẽti. ¶ Hijs igit̃ sic ꝑintellectis dicimus soluẽtes qõnẽ superius iductã: q̃ nomẽ act⁹ vltimi siue ab actu vltimo ipositũ est in vtriusqz. s. tam in forma q̃ in cõposito: sicut est hoc nomẽ aial vel hõ vel aliud tale. Sz nõ est vna rõne vtriusqz dictũ: sz ẽ vtriusqz sicut relatoꝝ ad vnũ: ⁊ quoꝝ vnũ analogiã hz ad alteꝝ. ¶ In oib⁹ ãt talib⁹ pro ꝓncipio supponẽduz est: q̃ id qõ est cã nois est id cui ꝓuenit nomẽ ꝓmo: alijs aũt ꝓuenit p respectũ aliquẽ ad illud: forma aũt a qua nomẽ iponit̃ est cã nois: ⁊ cõpositũ q̃ est nã ad quã referr̃ diffinitio ⁊ cui nomẽ ipm iponit̃ ꝓpter act⁹ ⁊ forme ꝑticipationẽ: ẽt illi p posteri⁹ ⁊ in scõo gradu cõuenit nomẽ: mãe aũt analogiã hãt ad actũ cõuenit nomen tertio: appellato aũt nõ ꝓuenit nomẽ diffiniri nisi p accñs. hec.n. q̃ sunt mã ⁊ cõpositũ sunt ⁊ dẽir ea: sicut corp⁹ ⁊ aia hõ ⁊ aial ⁊ corp⁹ ꝑbicũ organicũ potẽtia vite vtens: dicit̃ ẽt hõ ⁊ aial. Sed etiã hec duo sunt ⁊ dicunt̃ illa ad aliqd hoc ẽ ad actũ quẽ ꝑticipãt relata: ⁊ cã noiationis est: q: dẽiam cõstituta in eẽ accipitur ea noiatione que est actus ⁊ forma: verũ sz hec tria significent̃ p nomẽ diffiniti: diuersimode tamen hec separatim accepta per intellectum non oia participant nomẽ diffiniti: sed ipsa differunt abinuicẽ: q: sicut materia

Nõ nomẽ ꝑ signat subam cũ q̃litate.

Obiectio ꝑ se dicta.

Solutio.

Idem Auerroes i ꝑti loco.

nō est forma nec cōpositū: ⁊ forma neq̃ est cōpositū neq̃ mā ⁊ cōpositū neq̃ est mā neq̃ forma. sed vt distincta ⁊ dīa ac
Tex.cō.8. cipiunt abinuicē: ⁊ q̃uis sic differūt abinuicē: tū nihil hūt hui⁹ dīie ad qōnē superi⁹ iductā de suba sigñata sensibili: nā suba sensibilis quo ad qdditatē que dicit qd erat eē hoc qō est spe ⁊ actu existit: ⁊ ꝓm hoc in suba sensibili hoc nō distincto ⁊ separato itellectu accipiunt. ¶ In oib⁹. n. talib⁹ foīa ⁊ forme esse est idē: qr nō est separata forma per se a q̃ foīa ꝓiuncta māe eē accipiat: vñ idē est esse qō est act⁹ eēntialis forme: ⁊ forma ipsa: qñ nō separata accipereē: sicut idez est aia ⁊ esse aie in eo q̃ est aiatū: ita idē est q̃ nō est separatuz ab aia vel nā formalis a q̃ sit aie qō est eē aiati: sed hoc mō nō est idē hō ⁊ bois eē: qr hō qō est cōpositū nō hz a seipso: sed per analogiā participationis aie: ⁊ hoc ita qdē dcñ dirimus: nisi aia ⁊ aia bois forte hō dicat sicut sepe dicit qñ nō habent duo noīa vnū act⁹ ⁊ alterū cōpositi. ¶ Si aūt vt separata accepta forma alicui qdē ꝓuenit nomē forme ⁊ alicui nō ꝓuenit: qr sic nō ꝓuenit māe nec cōposito: sz soli actui simplici sicut dirimus: sed nō facit aliquid ad qōnē de suba sensibili: cui⁹ act⁹ semp est ꝓiunctus ⁊ nō separat⁹. ⁊ hoc q̃dem in qbusdā est valde manifestū: qr qcūq̃ mente pquirat vtr̄ syllaba ꝓstituat er eēntis litterarū que sunt q̃si mā ⁊ ipa cōpositione que est q̃si forma ⁊ act⁹: statim ēt parū itelligentib⁹ nō videt syllaba cōponi ex hijs q̃si separatis ⁊ separatū esse habentib⁹: qr nulla cōpositio ꝓstituens syllabā separatū esse hz a litteris. ¶ Silr aūt nec dom⁹ est cēmentuz separatū ⁊ cōpositio separatū esse habit⁹: ⁊ hoc certū est: qr cōpositio ⁊ mixtio nō est ex hijs quor̄ est cōpositio ⁊ mixtio separatū esse habentib⁹: ⁊ similr est in oib⁹ alijs talib⁹ artificialib⁹ in qb⁹ nunq̃ māle principiū distinctuz est a formali distinctū eē habēte: sicut supliminare formalr esse ⁊ nomen accipit a q̃dā positione que tū positio nō est ex supliminari separabilis ꝓm esse distinctū: superliminare. n. est magis ex positione tali que tū ab eodē hz esse nō est sepabilis. ¶ Similiter autē nec hō sensibilis est aial ⁊ bipes: si aial ⁊ bipes separatim esse habentia accipiant: sed opz hoiem sensibilē esse aliqd formale ⁊ māle qō est p̄ter ea que separatum esse habent ab ipso. Ea. n. nā que sic separatum hz esse: nec est elementū sensibilis sube: neq̃ est ex elemētis aliqb⁹ cōpositis: sed est suba q̃dā separata: ⁊ tales subas dicūt esse stoici qui auferunt mām dicētes mām nihil esse de esse rei nec referri ad nomē vel rōnē vel esse diffiniti: sicut sepe in antehabitis dirimus. Si igitur hec separata nā cā est esse ⁊ suba: tunc hanc eandē dicunt esse subam nāe cōposite sensibilis. ¶ Hanc aūt eandē subam que separatū eē hz est cā eē sube sensibilis ꝓm stoicos: necessariū aūt est esse sempiternā aut coruptibilē qdē sed nō corrūpi simplr: sed ꝓm qd: ⁊ eadez necessitate sequit q̃ sit facta siue gñata ꝓm quid absq̃ eo q̃ sit facta vel gñata simplr. dicunt. n. factā ⁊ coruptā esse ꝓm esse q̃ hz in hoc ⁊ nō simplr: sed simplr esse ingñabilē ⁊ incoruptibilē. Manifestū aūt est ⁊ alibi demōstratum: qr nec in artificialibus neq̃ in nātibus aliquis facit speciez vel gña: nec facit mām. neutrū. n. hor̄ terminus est gnōnis neq̃ factionis: sed id qō efficit vel gñat est hoc aliqd cōpositum: ⁊ manifestū est q̃ hoc cōpositū qōdā significatū fit ex hijs cōponentib⁹: sz vtr̄ substātie ille coruptibiliū: ex quib⁹ cōponit ⁊ fit coruptibile sunt separabiles ꝓm esse ab ipsis: sicut dicūt stoici: nō est palā ex hijs que dicta sunt: tū palā est ex dictis: qr quorūdā sicut artificialiū ⁊ accidentiū nō ꝓtingit principia ex qb⁹ sunt eē separata ⁊ illa sunt oīa illa quecūq̃ nullo mō ꝓtingit separatuz esse hēre: qō esse sit p̄ter rem ipsam cōpositā in qua sunt sicut domus syllaba ⁊ vas ⁊ hmōi alia: fortassis aūt forme ⁊ actus taliū ꝓm ipsaz nām: neq̃ substātia sunt sed accidētia: neq̃ cōposita per tales formas nō sūt aliqd substātialiter ens distictū in nā: sz figura artis est forma accidētalis. ¶ Et silr nec aliqd alior̄ quecūq̃ nō nā: sz arte ꝓstituunt est substātia: sed act⁹ accidētalis: pp qō etiā Empedocles lecti formā dicit nō esse substantiā: qr si esset substātia principiū generationis esset ⁊ produceret simile in forma ⁊ specie: qō falsum esse videmus: qr si plantat lectus ⁊ virtutem germinandi accipiat non eroritur lectus: sed lignum q̃ materia fuit lecti ⁊ non forma: ꝓpter qō forme artificialiū in veritate accidētia sunt ⁊ inseparabilia ab hijs quorum sunt forme.

¶ Cap̄. 7ᵐ. Et est conclusio ex hijs que dicta sunt que sit vera ⁊ perfecta cuiuslibet substantie sensibilis diffinitio.

Tex.cō.9. Ex hijs igit̄ que inducta sunt manifestū est q̃ siquis ponit q̃ substantia in sensibilibus que corruptibilia sūt sola natura illa est que est separabilis sicut stoici dicunt: ⁊ illius nomē nō participat compositū neq̃ mā: ⁊ sicut nō participant nomen sic nō participant diffinitiuā rationem. ⁊ tūc tēpus ⁊ locū hz dubitatio cui ꝓsenserūt Antistenidi cuiusdā Antistenis sequaces idocti ⁊ stulti: qui dixerunt nihil penitus esse diffinibile sensibilium: oium enim dixerunt esse logicā diffinitiuā rōnem: logicam aūt rōnem esse separatorū a mā: que inquātū separata vt sepe ostendimus nihil sunt deesse rerū sensibiliū. ¶ De hac aūt dubitatione: qr multa in antehabitis dicta sunt: hoc solū determinantes dicimus: q̃ dicere diffinitiuo cōtingit sermone q̃le quid est vnumqōq̃ sensibiliuz: sicut gratia exempli contingit dicere quid est argentum per propriaz diffinitionem: ⁊ tamē nō sic dicendo: qr nō est sicut plumbum eo q̃ idea argenti differat ab idea plumbi: hoc igit̄ est vere de substantia rei: q̃ contingit vere esse terminum ⁊ rationē esse ipsius in quo termino principia que sunt deesse rei continent̄: sicut cōtingit esse terminū ⁊ rōnem cuiuslibet substātie cōposite: siue illa sit sensibilis: siue sit intellectualis. prima autem diffinientia ex quibus ille terminus ⁊ ratio conficit̄ nō contingit diffinire: ⁊ hoc est propterea: qr ratio diffinitiua significat aliquid de aliquo: in omni autē eo in quo significatur aliquid de aliquo oportet quoddā esse sicut mām ⁊ quoddaz sicut formā. ¶ Dubitabit aūt forte de hoc aliquis ⁊ dicet q̃ si diffinientia indiffinibilia sint cuz dicit̄ q̃ homo est aial rōnalis hoc ipm aial qō in diffinitione hominis ponit̄ erit indiffinibile. ¶ Adhuc aūt ⁊ ipsa diffinitio indiffinibilis est: nō quidē diffinitio ꝓm q̃ est intentio significata per hoc nomen qō est diffinitio: sed ꝓm q̃ est diffinitio vniuscuiusq̃ terminus: ⁊ si hoc sit verū: tamē multi dubitauerūt de causa huius quare talis ratio idiffinibilis sit. Forte aūt vellet aliquis dicere: q̃ prima diffinientia indiffinibilia sint sed nō ꝓprima vniuciq̃: ⁊ sic cum dicit̄ q̃ homo est aial rōnalis: aial nō est primū diffiniens: ⁊ iō pōt diffiniri ⁊ diffinitur: sed substātia que est primū diffiniens ad qō resoluitur aial nō est qd diffinibile: sed ꝓm hoc nō est generalis causa que dicta est q̃ hec est causa quare aliquid nō sit diffinibile: qr nō significat aliquid de aliquo. ¶ Adhuc aūt cum oē predicatū significet aliquid de aliquo videt̄ esse omne predicatū diffinibile: per oppositū aūt nullū subiectū videt̄ eē diffinibile: cum nō significet aliquid de aliquo: ⁊ cum diffinitio predicat̄ de specie diffinita: videbit̄ diffinitio esse diffinibilis ⁊ nō diffinitū esse diffinibile. ¶ Ad omnia aūt hec ⁊ hmōi sciendū q̃ cū dicit̄ q̃ hec est diffinibilis q̃ significat de aliquo: intelligendū est q̃ modus significādi talis debet esse qō in suo intellectu claudat aliquid predicatum ⁊ actū ⁊ formā q̃ sit de aliquo participante nomen ipsius actus ⁊ forme per analogiā ad ipsum: sicut in p̄cedenti ca. dictū est. ¶ Et ideo diffinitio nō est viterius diffinibilis: qr hoc mō plura in se nō claudit: sed potius explicata in se hēt ea quorum vnū est de aliquo ⁊ alterū de quo est illud: ⁊ cum dicit̄ homo est aial rōnale: aial ꝓm q̃ est diffinitiuū hominis nō significat aliquid de aliquo vt iaz dictū est. ¶ Et ideo hoc mō nō est diffinibile: ⁊ similr differētia non est diffinibilis: qr hoc mō duo vl plura in suo nō claudit itellectu: ⁊ cū dicit̄ homo est hō: hō ꝓm q̃ est in subto nō est diffinibilis: qr nō signat eē: sed ens ⁊ nō signat ens aliqd de aliq̃: sz potl⁹ ipm esse signat aliquid de aliquo: idē aūt est si dicā aial est aial ⁊ in oib⁹ talibus idē modus est intelligendi. hoc igit̄ modo verum est q̃ hoc est indiffinibile: qr non signat aliquid de aliq̃: ⁊ solū est hoc diffinibile qō aliquid de aliq̃ significat.

¶ Cap̄. 8ᵐ. De similitudine vel anagoga diffinitiōis ad numerū pp eos q̃ dicebāt numeros subam eor̄ que sunt.

Tex.cō.10. Alia aūt etiā ex inductis est: qr diffinitio significat aliqd de aliquo: q̃ si quēadmodū pithagorici dicūt sube rerū sunt numeri: qdā illi numeri nō sunt separati numeri sicut sunt numeri vnitatū qui sunt numeri qb⁹ nos numeramus: ⁊ sunt discreti: sed qdā numeri numerati q̃ sunt

eā terminationis ⁊ distinctionis esse rei per quas ipsa res diffinita cadit in differentiā ⁊ numerū cū rebus alijs: sicut nos in antehabitis ostēdimꝰ: diffinitio.n.si ꝓcedat esse numerus ꝓcedeē nō esse numerus simpliciter: sed numerꝰ q dam. in hoc.n. assimilat numero magis q̄ cōtinuo: qꝛ sicut numerus qui de gñe discretorū est cū diuidit in vnitantes indiuisibiles: ⁊ nō in semp diuisibilia sicut diuidit ꝓtinuū: ita diffinitio diuidit ad indiuisibilia que nō significant aliquid de aliquo sicut praeostēsuꝫ est: rōnes aūt diffinitiue nō sunt infinite per diuisionē diffinientiū: sicut ꝓtinuū est infinitū per diuisionē diuidentiū: ⁊ ad eundē modū est numerus qui est de gñe discretorū: hoc aūt per diuisionez stat ad vnitates indiuisibiles. est aūt ⁊ alia similitudo numeri ad diffinitiones: quēadmodū.n. in quocūq̄ numero demptato ablato vel addito alio numero qui est aliq̄ partū mā nūeri ꝓstituti nō remanet spē idē nūerus q prius: ſz diuersus: q̄ uis sit minimus q auferat vel addit. sic nec diffinitio manet idē terminꝰ ⁊ qd erat esse ablato aliquo vel addito q̄ sit de partibꝰ diffinitiōis. ¶ Si.n.a gnario auferā vnitatē nō remanent eedē spēs nūeri: sed q̄ternarius: ⁊ si addā vnitatez fit senarius: que est alia spēs numeri a gnario. sic si dicā corpus aiatū nutribile: ⁊ addā vnā dīam dicēdo corpꝰ aiatuz nutribile sensibile nō erit eadē diffinitio: qꝛ pria est plante: scēa aialis. ⁊ si auferā vnā que est nutribile est alia diffinitio: ⁊ hoc planū est vnicuiq̄. Sed si numerus est diffinitio: sicut quidā dicūt pp iductas similitudines: ⁊ est aliquid qō est diffinitū de quo ꝑdicat nūerus: tūc opꝛ eos dicere cui sit vnus dictꝰ nūerus: tūc aūt non habēt dicere cui ⁊ q̄ de cā sit vnus per essentiā inductꝰ nūerus. numerus.n. aut nō vnus eēntiali aliq̄ vnitate: aut si vnꝰ hꝫ vnitatē coaceruationis. Si.n. ille vnus numerus q dicit diffinitio qd est hoc qō est faciens vere vnū essentialiter ex multis discretis ⁊ coaceruatis: que verā ⁊ essentialē nō habēt vnitatē. diffinitio eni vna est ⁊ nō multa: sicut nos ostēdimus in septimo huiꝰ sapiētie libro. talē.n. multitudinē coaceruate vnitatis nō hāt differētie: que ponunt indiffinitione: ⁊ hoc merito accidit: qꝛ que sunt eiusdē rationis diffinitiue q̄tūcūq̄ sit nūerꝰ differētiaꝝ: tū ēt subaliter ⁊ vere ab vna ⁊ vltima dīa fit vnū: ⁊ hoc nō est vnū: vt vnitas quedā existens discretū habens esse: aut sicut vnū punctū in ꝓtinuo indiuisibile positū: ſz est vt endelechia ⁊ nā q̄dā qua singula sunt vnum per eēntiā ⁊ actū sicut sepe diximus: sed in hoc est diffinitionis similitudo ad numerū: q̄ sicut numerus non magis hꝫ vnū: ita q̄ vnus numerus sit magis numerus q̄ alius: ita nō est magis ⁊ minus in substātia spēi diffinita ita q̄ vna sit magis ⁊ minus substātia q̄ alia: ⁊ si magis ⁊ minus dicit hoc accidit ꝑm q̄ ista substātia est in mā ꝑm esse: qꝛ sic fluūt ab ipsa potētie nāles ⁊ ipotētie ꝑm quā expeditioꝛ est vel ipeditioꝛ in operationibꝰ nālibꝰ. ¶ Sit igit vsq̄ tū terminatuz ꝑm presentē intentionē de generatione ⁊ corruptione dictaruz substantiarum separatarum: qūo contingit ⁊ quomodo est impossibile ⁊ de anagoga earum ad numerum. in vltimis enim libris istius sapiētie subtilius de istis pscrutabimur.

Mō qūo diffō magis nuō q̄z ꝓtinuo assimilatur.

Idē dixit Cōmētatoꝛ ī prīti loco.

¶ Tractatus secūdus octaui libri prime phie qui est de modis ꝓsequentibus subam que est nā ⁊ actꝰ sensibilis sube.

¶ Capꝰ.iꝰ. De modis materialis principij quibus comparatur ad factum sensibile.

Tex.cō.ii.

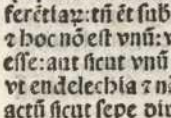

Uānis autem modo declarauerimus subam put est actꝰ ⁊ forma sube sensibilis: opꝛ tū iterū resumē de ipsa ⁊ determinare modos ipsius: ⁊ remouere dubitationes ꝓtingētes de ipsa: ⁊ sic ostēdere q̄re ipsa est vnū ⁊ nō multa sicut fecimus in septimo: vbi ostēdimꝰ hoc de suba cōposita simplr ⁊ absolute ꝓsiderata. hoc.n. habito attingemus finē ꝓsiderationis nostre: in principio septimi libri huiꝰ sapie ꝑdeterminatū est: cū nā quedā sube sensibilis sit suba mālis hoc opꝛ primū intelligē ⁊ nō obliuisci: qꝛ lz oia sensibilia sint ex eodē māli ꝑn°: q̄ hile vocat. Et multa sensibiliū cōpositoꝛ sint ex eisdē mālibꝰ ꝑmis ꝑnciplijs sicut liq̄bilia oia sunt ex aq̄: ⁊ subtili terreo: ⁊ q̄nis sit eadez mā oibꝰ factis siue gñatis que est eis vt ꝑn'' ⁊ ꝑmū subm: tū opꝛ q̄ aliq̄ ꝓpria ⁊ pria sit cuiusſz sēsibilis designati que nō est alterī: sicut flegmatis gñati in aiali est pria siue pria mā propria dulcia ⁊ crassa aquosa ⁊ subtili calido digesta. Cholere vō rubee ꝓpria mā est amara cōbusta: vel q̄dam rubea terrestria cōbusta: ea.n. que sensibilia sūt aut fiunt ex eodē pricipio mālī: aut si plures māe sunt eiusdē: tūc opꝛ q̄ vna sit mālis ad aliā: sicut si dicamꝰ q̄ flegma fit ex pluribꝰ: qꝛ ex dulci ⁊ crasso. tūc.n. fit crassum ex dulci sicut ex mālī ꝓprio ꝑn° ⁊ flegma ex crasso. ¶ Silr autē si cholera resoluat resoluet in rubea q̄dā: sicut in primā mām: ⁊ illa rubea resoluit in cōbusta seruētia sicut in mām: ⁊ sic cholera dicit eē ex rubeis ⁊ cōbustis: dicit.n. hoc ex hoc fieri sīc ex mā hijs duobꝰ modis: qꝛ aut. vꝫ. est via ad hoc: vt ex ipo fiat p medīū vel sine medio: aut qꝛ est ꝑn'''etꝰ qō resoluit in ipm: sīc in māle ꝑn''': ꝓtingit tū in qbusdā ex vno mālī ꝑn° existe alī qū fieri diuersa pp diuersitatē mouētis cāe: que ꝑm formas ⁊ formatiuas diuersas monet de potētia ad actū: sicut ex ligno tanq̄ ex vno mālī ꝑn° fit archa ⁊ lectus qū artes mouētes sunt diuerse: ⁊ ex vno mālī ꝑn° qō est mēstruū porce fit porcellus ⁊ similitudo hois: qꝛ mouēs ad figurā porcelli est sperma porci: ⁊ mouēs ad figurā hois est stella q̄dā: tū que fūt hūt sibi determiatas mās: ita q̄ ex alijs ēt diuersis mouētib' fieri nō pūt. Sicut serra: hec.n. fieri nō pōt ex lana vl ex ligno: qꝛ imouēte eā nō est vt ex lana vel ex ligno serrā faciat. ¶ Si aūt ex alia ⁊ alia mā ꝓtīgit aliqū id ꝑm formā facere: palā est qꝛ ars ⁊ ꝑn''' factiuū qō est vt mouēs est idē ꝑz formā ⁊ spēm: sicut si fiat vicens ex terra ⁊ argēto: nā si ponat q̄ mā diuersa sit: ⁊ q̄ ēt mouēs sit diuersuz in forma sequit necessario q̄ id qō factū est sit diuersuz ꝑm mām ⁊ formā. ⁊ hoc gñale est in oibus principijs ꝓprijs mālibꝰ ⁊ mouentibus: ⁊ ꝑm speciem ⁊ formā que informat sensibile factum siue sit in artificialibus siue in naturalibus.

¶ Capꝰ.iꝰ'''. Quales ⁊ quot cause debēt reddi ad quodlibet quesitum de substantia sensibili.

Tex.cō.iii.

Uando vō aliqs volēs scire subam ⁊ nām sensibilis per diffōnē querit qd est cā p quā hꝫ diffiniri ⁊ demptari: qꝛ pluribꝰ modis dīr cāe: opꝛ dicere oēs cās que ꝓtingunt eē cāe quesiti si pfecte sciri ꝗbeat: sicut si querat que sit cā quasi mā: dicimꝰ q̄ mestrualis in guttis femine sūt cā q̄si mā. ⁊ si q̄rerē qd est cā mouēs dicemꝰ q̄ ē sperma viri in cuius spiritu virtus formatiua est per modū artis: ⁊ si quereret qd cā formalis ⁊ spēs dicemus q̄ qdditas ipsius siue qd erat esse: ⁊ si querat qd est hoc qō est cuiꝰ cā sit siue finis: dicemus q̄ id qō cā finalis que est intenta per primū mouēs: ꝓtingit aūt aliqū fortassis q̄ hec ambo sūt idē forma. vꝫ. ⁊ finis: qꝛ forma est in quo qescit opatio mouētis: ⁊ sic est finis motus ⁊ gnōnis. lz forte aliqd aliud sit finis itētionis. ⁊ de hoc satis in scēo huiꝰ sapie libro determinatuz est: ⁊ quecūq̄ diffinitio oēs quesiti ꝓtinet causas hoc dicit ⁊ quid ⁊ propter quid quesiti ⁊ est perfectissima ⁊ est ipsa demonstratio positione differēs sicut in analecticis posteriorib' est determinatū. ¶ In hijs aūt omnibus oportet dicere primas ⁊ essentiales: ⁊ cōuertibiles causas: vt si quaratur que sit propria alicuius mā: nō opꝛ dicere ignem aut terram que sunt prima elementa ex quibus componit sensibile: sed opꝛ dicere mām propriam ⁊ primā. ⁊ hec est que substracta est prime potentie ad actum: mā enim nō facit cognoscere nisi illo modo quo prorimam analogiam habet ad actum: qꝛ sic habet nomen diffiniti ⁊ rationē sicut in antehabitis determinatū est: ⁊ qꝛ sicut in scēo de phyſico auditu dirimus in generabilibꝰ ⁊ phyſicis omnes sunt quatuor cause eiusdez: opꝛ q̄ circa naturales causas ⁊ genitas sic versari querentē per redditionē omniū causaruz si quis recte philosophādo versat in cognitione generabilis phyſici. Si enim hec quatuor que dicte sunt cause sunt sensibilium generatorum: tunc opꝛ has ⁊ tot cognoscere: in hijs autem que naturalia quidem sunt: sed sunt sempiterna sicut celestia corpora forsitan est alia ratio: forsan enim quedam phyſicoꝛ corpoꝛ nō habent materiam aut nō habent talem mām que sit in potentia ad esse: sed que est actu ꝑm esse semper: lz sit in potentia ad vbi sicut sepius in prehabitis dictum est: habent enim hoc mām solum ꝑm locū mobilem: vnde in illis nō querit mālis cā que sit ex q̄ fiunt: sed

Mō qūo mā cognitōis pōt eē ꝓpriū.

In celo re:ti' subm q̃z mã ponit idẽ Cõmentator hic ⁊ in. 2. cap. de suba orbis.

querit mã que est subm actu existẽs pfectũ inesse. ¶ Simiiter aũt est in bijs q̃cunq̃z qdẽ sunt physica: ſz nõ sunt subẽ sicut accidẽtia que nõ fiunt ex mã: q̃ nõ est in bijs mã ex q̃ fiunt: sed subm: in quo sunt est ens cõpletũ in actu existens: sicut dicim' q̃ q̃dã est cã eclipsis ⁊ hoc nõ est mã ex q̃ in potentia existẽs: sed subm in se cõpletũ lune que est subm eclipsis nõ est aliud per eclipsim quam fit patiẽs aliqd ⁊ exiens de potẽtia ad actũ: sed est subm eclipsis in se actu ens completũ qdẽ per subm ⁊ formã: ⁊ si querat in talib' que est cã q̃si mouẽs ⁊ corrũpens lumẽ nõ assignam' cãm trãsmutantem subam lune: sed terrã ⁊ terreni corporis ymbrã: cuius vo cã sicut finis si querat in eclipsi dicemus q̃ forsan nulla est: q̃ in talib' ista ꝓtingunt per motũ ⁊ quersionis necessitatẽ: ⁊ non ꝓpter aliqd intentũ extra. Si vo querat que sit forma ⁊ spẽs dicim' q̃ est illa que est rõ ⁊ qdditas rei quesite sicut priuatio luminis. Sz rõ ⁊ spẽs in talib' nõ est manifesta neq̃z diffinitio dicẽs cãm est manifesta nisi cũ ratione ⁊ spe sit cã factẽs: sicut si dicamus qd est eclipsis ⁊ dicim' q̃ est priuatio luminis non est manifesta diffinitio. Si vo addat cã mouẽs que est terra in medio capitis ⁊ caude diametraliter lune obiecta: tũc rõ formalis ꝓiuncta est cũ cã faciente ⁊ est diffinitio dicens ⁊ qd ⁊ pp qd ⁊ manifesta: q̃ est demõstratio eclipsis in luna solũ põne differens. ¶ Similr aũt est de dormitione siue somno si querat quid sit per oẽs causas. nõ. n. est manifestũ q̃ sit subm qõ est primũ patiẽs somnus: qõ querit loco mãe: q̃ nõ hz mãm nisi subm actu existens in quo est prio: ⁊ si dicat q̃ subm somni est aial oz q̃ iterũ hoc aial nõ fm se: ſz fm aliqd sui sit subm ꝓprium somni. Et opz querere qd sit illud qõ est ꝓpriũ ⁊ primum somni subm: vtq̃. vz. hoc sit corpus vel aliqd aliq̃ mẽbroꝝ aialis. Deinde hoc habito querek a quo sicut a faciente cã est somnus: deinde querek que passio illius membri sit somnus. ¶ Querendo qdditatẽ ⁊ rõnẽ somni que est eẽntia somni in illo mẽbro ⁊ nõ in toto aiali primo: ⁊ dicim' q̃ est imobilitas siue quies talis. Et tunc querim' per qd vt primum patit illã imobilitatẽ ⁊ dicim' q̃ per euaporationem frigidã a loco digestionis ad cerebrũ ⁊ ibi infrigidatã ⁊ reflerã ad organũ primi sentiẽtis: sicut in libro de somno ⁊ vigilia determinatũ est: ⁊ tũc perfecte scimus qd est somnus diffinitione dicente quid ⁊ ꝓpter quid: ⁊ sic de alijs.

¶ Cap. 3'''. Qualiter idẽ subiectum est diuersimode suscepibile contrariorum.

Tex. cõ. 14.

Quia vo q̃dã q̃z que nõ hũt per se gnõnẽ: ſz sine gnõne per se ⁊ corruptione per se sunt gnõne per accidẽs ⁊ nõ sunt corruptione per accũs sicut sunt pũcta q̃ sũt: ⁊ totalr loquẽdo spẽs vles ⁊ forme cões subales ⁊ accidẽtales: hec eni nõ gñant ⁊ corrũpunt nisi gñato sensibili cõposito ⁊ corrupto. nõ. n. gñat per se separatiz albũ: ſz gñat albũ lignũ: ⁊ de oibus talib' q̃liter gñent ⁊ q̃ũo se hẽant ad terminos gnõnis ⁊ corruptionis in 5'° libro de physico audiitu terminauim': sed q̃ nũc querit hoc est q̃ si oẽ qõ est factũ est aliqd determinatũ ⁊ ex aliquo determinato sicut ex potẽtia ⁊ mã ꝓpria sicut paulo ante dictũ est: tũc opz q̃ non oia ꝓtraria fiunt abinuicẽ ex quibuslibet ꝓtrijs: sed diuersa contraria fiunt adinuicem ex gbusdã determinatis in qb' sunt in potẽtia fm idẽ subm saluatũ: sicut alb' homo fit ex nigro hoie saluato in subto ⁊ albuz hoc mõ fit ex nigro fm subm ⁊ saluatũ. ⁊ hoc iõ est: q̃ subm saluatũ est in potentia eq̃liter ad vtrũq̃: ⁊ cũ est albũ actu saluatũ in se est nigrum in potẽtia ⁊ ecõuerso: cũ est nigr actu ẽ albũ potẽtia: ⁊ subiectũ sic determinatũ mã determinata nõ est mã fm idem saluata oĩs rei: sed est tñ potẽtia ad ea quoꝝ est transmutato adinuicẽ fm idẽ subm saluatũ: que vo fiunt sine transmutatione per se dicta: aut non sunt sine corruptione per se dicta hoꝝ nõ est mã sicut pũcta ⁊ forme sicut in principio huius capituli dirimus: hz tñ quãdã dubitationez quomõ ad ꝓtraria inter que est trãsmutatio per se se hẽat mã cuiuslibet hoꝝ que ꝓtria eẽ dicunt: hoc eni bene videmus in gbusdam sicut si corpus idẽ saluatũ est ptãte sanũ ⁊ ꝓtriũ est sano ⁊ vtrũq̃z istoꝝ: sed nõ est idẽ modus in alijs: q̃ videm' q̃ aq̃ est mã que ptãte est vinũ ⁊ ptãte est acetũ: sed est subiectũ ⁊ mã vini fm habitũ ⁊ spẽm vini que pficit eã in eẽ vini fm subam: sed aceti nõ est mã saluata inesse vini ⁊ suba: sed potius fm priuationẽ spẽi vini. Et ideo nõ esse in vino saluata est aq̃ ptãte vinũ ⁊ acetũ nec eq̃liter recipit ambo: sed sub habitu vini est ptãte acetũ: ⁊ nõ est potẽtia acetum nisi habitũ vini primo accipiat ⁊ nõ efficit actu acetum nisi fm priuationẽ habit' ⁊ spẽi ⁊ corruptionẽ que est ꝓter nãm ipsi' ⁊ ex corruptione principioꝝ nãe. ¶ Dubitatio igit q̃dã orit ex dictis q̃re vinũ saluatũ in esse nec mã sit nec sit potestate acetũ saluatũ vinũ cũ tñ ex vino fiat acetũ cũ sanũ saluatũ in esse subali ⁊ subto fit subm egri ⁊ ptãte egrũ cũ fit ex sano egrũ: ⁊ querit si vinẽs saluatũ in eẽ sit ptãte mortuus aut nõ ſz ad oia hec determinatio vã est q̃ in ꝓtrijs vnũ subm saluatũ ẽ potẽtia ambo ꝓtria qñ fit vnũ ex alio. ¶ In bijs aũt que opponunt vt priuatio ⁊ habit' cũ priuatio nõ fit priuatio nisi habitus ⁊ spẽi nõ est mã priuationis susceptibilis nisi prius suscipiat habitũ: ⁊ cũ priuatio pinet habitũ nõ põt esse idẽ subm ꝓprimũ vtriusq̃z in vno esse saluatum: nec põt eẽ subm priuationis nisi per corruptionẽ principioꝝ faciẽtiũ habitũ: ⁊ iõ de priuatione ad habitũ eiusdẽ mãe nõ est regressio nisi pri' redeat per resolutionẽ in mãz primã ⁊ per q̃litates ⁊ vtutes ⁊ mixtiones diuersas iterum principia faciẽtia habitũ ꝓsimilẽ recipiat: vñ in talib' subtis per se corruptis fm accũs fiũt ẽt corruptiones bituũ ⁊ spẽꝝ sicut mã aialis que est fm corruptionẽ est mortuũ: ⁊ ẽ q̃dã potẽtia ⁊ q̃dã mã nõ saluata ſz corrupta ⁊ fm corruptionez ⁊ potẽtia mã vocata. Silr aq̃ est q̃dã mã corrupta aceti mã ⁊ acetũ potẽtia: q̃ nõ est potẽtia acetũ nisi corruptiõe vini: tñ est potẽtia acetũ: q̃ fit ex bijs sicut in die nor vbi nor saluata nõ fit dies: ſz dies fit post noctẽ corrupta foꝛa noctis: ⁊ q̃cũq̃z per corruptionẽ bitus trãsmutat adinuicẽ hoc si debeat fieri gressus a priuatione ad bitũ opz redire ad mãm primã: vt si ex mortuo debeat fieri aial opz q̃ mortuũ resoluat ad primã mãm que est eẽnta q̃tuor: ⁊ deide per mixtionẽ ⁊ cõplexionẽ ⁊ cõpõnẽ hoꝝ fiat aial: ⁊ acetũ si debeat fieri vinũ opz q̃ resoluat in aquã ⁊ aq̃ misceat ad principia vini. tũc eni tali cõtemperatione facta in mã educit forma vt per gnõnẽ vniuocã. Sed querit in vite vel in semẽ aialis vt per gnõnẽ equocã si virtute stellarũ siue generãte vniuoco ad eẽ deducit: sicut est gñatio eoꝝ que ex putrefactione nascunt: de quibus alibi determinatũ est a nobis.

Mõ q̃re de priuatiõe ad habitũ nõ ẽ redditus.

¶ Cap. 4'''. De declaratione dubitationis ⁊ solutionis q̃re diffinitio est vnum ⁊ non multa.

Tex. cõ. 15.

Habitis autẽ bijs que dcã de partib' diffinitionis ꝓut ille sunt nãe ⁊ substãtie sensibiles dubitãda sũt redendũ est ad dubitationẽ que mota est in septimo ⁊ pficiẽda ⁊ declaranda est hec pfecte solo ipsi': hic aũt iducta dubitatio est circa diffinitiones ⁊ numeros quos qdã ponunt esse diffinientes oẽs substãtias. Querit. n. tũc qua de cã diffinitio est vnũ ⁊ nõ multa. ¶ Ratio aũt dubitationis est: q̃ oium eoꝝ que plures partes habẽt ⁊ nõ sunt vnũ coaceruatione aut collectione sicut numerus: sed hoc ipm totum est aliqd vere vnũ que vnitas ꝓter partes siue partiuz coaceruationẽ aut cõpositũ est aliqua vna cã sue vere vnitatis. In corporibus eni alijs que nõ sunt vere vnũ: sed cõpositione partiũ sũt vnũ: plana est causa sue nõ vere vnitatis que alie vnitates non vere sunt tales vel tales que sunt contactus vel conglutinatio: aut colligatio: aut alia passio talis que est sicut viscositas ꝓtinẽs multas partes in vno: vel sicut gũphis cõcauũ est vnũ: diffinitio vo que est ratio talis vel talis est vere vna nõ quidẽ cõiunctione quẽadmodum ilias que est vna menijs cõpositis in vnũ per cemẽtũ: aut sicut metrũ qõ est de excidio troie qõ est vnum ordine metri ⁊ est sua vnitas: q̃ est vnius hystorie ⁊ vnius materie de qua est. ¶ Restat igit querendũ qd est q̃ facit vnuz hominẽ eẽ vere qui tamẽ ex multis componit: ⁊ quare est vnũ ⁊ nõ multa: ita q̃ esset plura coaceruata que cadunt in eius diffinitione sicut aial ⁊ bipes. ¶ Adhuc aũt ⁊ aliter agrauat ista dubitatio si est vt quidã pbi aiunt idem quod aial: ⁊ illud idem qõ est aial etiã est bipes: tunc eniz querit quare homo nõ est illa que sunt alia abinuicẽ: ⁊ sic erit duo nõ vnum vere: ita q̃ fm participationẽ hoꝝ duoꝝ homo vere sit homines ⁊ nõ sint hec participatione hominis alicuius vnius qui vere sit vnus: ſz sunt vere duo: sicut duoꝝ

sunt

sunt participationes animalis.vz.⁊ bipedis que ꝑm veritatem due sunt nature ⁊ nõ vna:alia enim est natura genus:⁊ alia est natura differẽtia.palã autẽ est qa si aliqui sic trãsformant questionẽ vt cõsueuerũt stoici diffinire:⁊ dicere vnitatem numerorũ ⁊ idearum non contingit reddendo veraz vnitatis cãm soluere dubitationem inductã:que enim dicũt vere sunt plura:⁊ nõ vnum nisi ꝑm quid.¶ Si autẽ est verũ sicut nos dicimus ꝙ in diffõne ly plura sint:tamẽ in ea est: hoc qdem sicut materia substãs potestati ad actũ:illud vo est in ea sicut actus ⁊ forma:⁊ ideo hoc qdem est potestate: illud vo actu:tũc adeo manifesta est causa vnitatis:ꝙ etiã quesitum non videbit habere causam dubitatiõis:ista enim aporia siue angustia ⁊ ambiguitas est eadem cũ hoc si dicamus ꝙ teres dicẽs rõnem teretis siue sphere est: qa teres est es rotũdum:hoc enim nomẽ teres est signũ diffinitiõis: ⁊ ponitur loco eius:ꝓpter qõ cuz dicit quid cause:quare sit vnum vere rotũdum ⁊ es nullatenus videt esse dubitatio: qa statim videtur hoc quidẽ esse materia potestate sphera siue teres:hoc autem forma actu teres eristẽs:qd ergo cause est:ꝙ idẽ qõ potestate est ens est ens actu: nisi generatio ⁊ faciẽs causa que sic educit ipm de potestate entis ad actũ ens ꝙ non largit ei aliquam diuersitatem ⁊ multitudinem aut pluralitatẽ:sed id qõ potestate est ens facit existere ꝑm actum:nulla enim penitus potest esse causa diuersa que faciat potestate sphera actu esse spheram:sed vterq; horum est quid erat eẽ rei ⁊ diffinitio:⁊ ideo diffinitio est vnum et nõ multa.ad esse enim diffiniti referr diffinitio ⁊ non ad diuersas naturas materie ⁊ forme:sicut nos in aĩabitis sepe declarauimus.¶ Si autẽ quis objiciẽdo dixerit ꝙ non omnia sunt cõcepta cũ materia:qa diffiniũtur mathematica que per diffinitionẽ separata sunt a materia:dicemus sicut ⁊ in sexto huius sapiẽtie libro determinatũ est:ꝙ materiei alia est intellectualis ⁊ alia sensibilis ꝑm ꝓprietatem illam intellectus qua intelligit cũ continuo ⁊ tempore:⁊ ideo in omni rõne diffinitiua:hoc quidem mã illud vo forma:⁊ actus ⁊ mathematica ly nõ sint concepta cũ materia sensibili:sunt tamẽ concepta cũ materia intellectuali sicut circulus qui est figura superficialis:⁊ in hac rõne superficies est materia intellectualis:figura vo talis est sicut perfectio ⁊ actꝰ: quecũq; vo non habẽt mãm intellectualem vel sensibilẽ:sicut ipsa substãtie principia que sunt mã ⁊ forma illa: ⁊ sunt vere vnũ:sed non habẽt aliquã cãm aliam sue vnitatis: sicut habẽt illa que sunt composita:sed seipsis sunt vnuz:esse enim ipsorũ statim sine alio causante est vnum:sicut ẽt vnũquodq; talium ens hoc ipm inquãtum est quale quid:siue quale aliqd ens:sicut enim materia est aliqd ⁊ forma aliqd per seipsam:ita etiã vtrũq; istorum est aliquid vnuz:ita tamẽ ꝙ ens ⁊ vnũ non sunt eorũ genera per que sunt vnum.⁊ hec est causa quare ens ⁊ vnũ non ponũtur in diffinitiõib⁹: vt potẽtia ⁊ actus:qa dicũt aliquas naturas distinctas eiꝰ de quo predicant.¶ Similr autẽ est de eo ꝙ est quid erat esse:siue quidditas:siue forma:hoc enim per seipsaz statim est ens ⁊ vnum:ita ꝙ ens ⁊ vnũ non dicũt ea ex quibus componitur,ꝓpter qõ nulli eorũ principiorum est aliq̃ alia a seipsis causa per quã sint ⁊ vnum sint.statim enim per seipm vnũquodq; talium est ens quid ⁊ vnũ:nõ ꝙ sit in ente ⁊ vno:q̃re in genere diffinitiuo vt dirimus:nec est in vno ente sicut in naturis distinctis ⁊ separabilibus ab ipsis singularib⁹ quo dicunt ens ⁊ vnũ:qa ens ⁊ vnũ etiã per itellectũ non põt separari ab aliquo.hec igit vera solo est inducte dubitatiõis.

¶ Cap.5ᵐ. De errore antiquorum male soluentium inductam questionem ⁊ de causa erroris.

Ter.cõ.16.

Propter hanc autẽ dubitationem que inducta est diuersa valde dixerũt pbi.⁊ causa diuersitatis eorũ est:qa posuerunt partes diffõnis actu diuersa quedã esse:⁊ similr materiaz ⁊ formã: ⁊ ideo quesuerũt media cõiũgentia extrema: que tamẽ diuersa esse supposuerunt.¶ Videbat enim eis ꝙ actus ⁊ potentia sunt ⁊ contraria mutuo se expellentia ab eodẽ susceptibili:⁊ ideo dicebãt illa nõ posse coniũgi nisi aliquo medio ꝙ vtrũq; participat:sicut album ⁊ nigrũ coniũguntur in pallido ⁊ calidus ⁊ frigidus i mixto: ⁊ hoc mediũ vocabant participationem:⁊ querunt postea que sit causa eius participatiõis:⁊ quid sit sic participare.

¶ Alij autẽ cãz vnitatis corporis ꝙ est mã ⁊ anime que est forma dicũt cõsubstãtialitatem quãdam:ita ꝙ suba vna cõposita sint per mixtionẽ duarũ substãtiarũ diuersarum aie ⁊ corporis sicut dixit Licofron:vnde dicit ꝙ illorũ duorum actiones ⁊ oppõnes sunt cõmixte sicut ⁊ substantie cõmixte sunt:ꝓpter qõ ẽt dicit sciam non esse operationẽ vel speculationẽ anime ꝑm se:sed operationẽ mixtam.⁊ dicit eaz eẽ scientis corporis ⁊ aie:ita ꝙ anime ⁊ corporis ⁊ causa veritatis in ea sit aĩa:causa autẽ falsitatis sit corpus:⁊ sĩlr dixit ꝙ itelligere est cõiũcti:⁊ ꝙ nulla opationũ aut passionuz sit aie,ꝓpria.¶ Alij vo magis errãtes cum quorũ erroze multi cõuenĩũt modernorũ dicũt ꝙ aia cõiungit cũ corpore mediante vita:ita ꝙ aia rõnalis cum corpore cõiũgitur mediãte vegetabili ⁊ sensibili:⁊ sensibilis cõiungit cũ corpore mediante vegetabili:⁊ vegetabilis cõiungit cũ corpore mediante spiritu vitali quẽ dicunt esse corpus subale distensum per totũ corpus:⁊ maiorẽ cõuenientiã habere cũ aia vegetabili q̃ corpꝰ terrestre pbicũ organicuz.¶ In oibꝰ aũt hijs est vna ⁊ eadẽ rõ que prius:siue enim illud qõ dicit eẽ mediũ sit cõualescere qõdaz corporis ad vitã:aut sit cõsubstantialitas quedã:aut cõpositio quedã extremorũ:aut cõiũctio q̃daz diuersorũ aie ⁊ corporis:siue sit forma sanitatis:aut eq̃liter cõplexionis mediũ qõdam cõtingẽs aiam ⁊ corpꝰ:vna est rõ que prius q̃re sit vnũ ⁊ nõ multa:quãto enim plura sunt que cõuenĩũt ad cõpõnẽ:tãto videt minus esse vnũ ⁊ videt magis eẽ multa:⁊ sĩle est qa es eẽ trigonũ cõpositio est eris ⁊ trigoni:⁊ albũ vnũ eẽ cõpõ est supficiei ⁊ albedis. Si igit mediũ q̃rũt cõpõnis aie ⁊ corporis debẽt querere medium in oibꝰ cõpõnibus: ⁊ mediũ erit ꝑm hoc mediãs iter cõpositionẽ medij sicut iter cõpõnẽ extremi:⁊ hoc mõ mediũ erit medij:⁊ hoc ꝓcedit in ifinitũ.¶ Adhuc aũt iste compõnes trigoni ⁊ eris ⁊ albedinis ⁊ supficiei nõ faciũt vere vnũ:ly vnũ per accẽs qõ est cõgregatũ:⁊ sic adhuc redibit ꝑma qõ qualr er mã ⁊ forma fiat vere vnũ ⁊ nõ vnum cõgregatum.

Mõ qd sit mã intellectualis.

¶ Causa aũt huiꝰ erroris qa potestatis ⁊ endelechie querũt vnionis rõnẽ:quasi vtrũq; istorũ sint differẽtes a reliq̃:⁊ ꝙ vnũqõq; istorũ fit actu ⁊ fit differẽtia:ex duobꝰ aũt quorũ vtrũq; est in actu nũq̃ fit vere vnũ:nec ẽt intellectꝰ hoc põt accipere.vera autẽ cã vnitatis est:qa sicut sepe dctũ est mã vltima que est prima:⁊ dicit a qbusdã necessitas illa inest per subaz in diffõne:⁊ est idẽ cũ forma potestatis: qa potestas est actꝰ vltimi inchoatio vel necessitas:ly aliõ est a forma actu:si enim vtrũq; separatũ accipiat ꝑm actũ:tũc sũt mã ⁊ forma aliud ⁊ aliud.Sĩle igit aliqd est querere que sit cã vniꝰ ꝙ in veritate est idẽ prius in potẽtia ⁊ postea in actu:⁊ querere que sit cã q̃re cõpositũ ex mã ⁊ forma est vnũ ⁊ non multa.vnũ enim aliqd est qõlibet istorũ:⁊ qõ est ꝑmo ptãte ⁊ qõ est postea in actu:⁊ hoc est vnũ quoq̃ mõ:hutꝰ igit nulla alia cã est vt aĩ dirimus:nisi id qõ est mouẽs ipm ex ptãte ad actũ: ⁊ mouẽdo ipz ex potẽtia ad actũ nõ largit ei nouã eẽntiã aliquã.Et ideo nõ facit ipz multa ly vnũ in actu:est eiz hoc vnũ actu ⁊ potẽtia duo si sepẽt mã ⁊ forma.¶ Quecũq; vo simplices sube nõ hũt mãm:⁊ sunt separate sic itellectus siue intelligentie hee nõ habent mãm:⁊ hee nõ educuntur de potentia ad actum:⁊ hee simplr per seipsas sunt vnum qd tñ ⁊ non multa:hoc enim nulli nituntur materiali principio:sed de hijs in libro quinto queremus.

Idẽ Aũrois cõ.15.⁊.16. huius.

¶ Cap.6ᵐ. Et est digressio ponens rationem eorũ qui materiam ⁊ formam dicunt esse vnam essentiam:⁊ ideo diffinitionem esse vnum ⁊ non multa.

Oportet nos autẽ digressionẽ hic facere:⁊ subtiliter adhuc de dicta questione interius perquirere:q̃re diffinitio sit vnuz ⁊ nõ multa ⁊ diffinitum sĩlr:hec enim que dicta sunt multis cã fuerũt erroris.¶ Alij enim diuertentes a causa diuersitatis ⁊ formidãtes dicere diffõnem esse diuersa dixerunt idem in essentia esse materiam ⁊ formaz: ⁊ ad hoc sequũtur infiniti errores.¶ Alij autẽ secedentes ab hoc dixerũt totam generationẽ non esse nisi congregationem:⁊ nihil vere ⁊ per essentiã vnã esse vnum.¶ Alij autem multa media querentes cõiunctionis anime ⁊ corporis ⁊ forme ⁊ materie risibilia dixerunt de medijs ꝓiũgẽtibus que suo mẽdacio cõfinxerũt:sic enim dixit Arist.in 12ᵒ ꝓme pbie:fictũ est oẽ qõ ꝓter rõnẽ ponit.¶ Alij aũt qui mãz

Rōnes ponē/tiū mātz ⁊ for/mā eē idez.

⁊ formā vnā dicunt esse sūbam ⁊ essentiaz has ꝑ se inducūt rōnes: dicūt enī ꝙ vniuſe ꝑdicaī de plurib⁹: ⁊ ꝙ nihil ꝑdi/catur niſi forma: dicit aūt ꝙ mā est suba ⁊ forma est substā/tia: igit suba est cōe ꝑdicatū de mā ⁊ forma. ¶ Quz aūt ni/hil predicet niſi forma cōis ⁊ nō ꝑdicatū per accīs: ſz suba/le: videbit mā ꝑz esse sūbale eē forma. Igit mā ⁊ forma sūt idem per essentiā: mā enī de nullo ꝑdicaī: sed ꝙqd predica tur est forma: cū enī dicit mā est suba ꝑdicatū ꝙ est substan tia est nomē appellatiuū qō qualitatē cōez significat: que q̄/litas nō est forma accidentalis sed sūbalis: q̄litas aūt sub/stātialis forma sūbalis est: ⁊ cū ꝑdicatū nō sit alia eēntia se/parata ab essentia subiecti videt istis ꝙ mā sit ꝑm eēntiam idē sūbali forme. ¶ Si qs aūt dicat ꝙ ex hijs nō segtur ꝙ mā sit forma: qa cū dicit ꝙ mā est suba: ⁊ suba ē forma: nō predicaī suba de mā vt ens vel essentia: sed vt eē: ⁊ idē cuz dicit mā est suba idē est: ac ſi dicaī mā informata est forma sube: ⁊ in hac resolone forma cadit oblique. Et ideo nō se/quit ꝙ mā sit forma per eēntiā. ¶ Cōtra hoc iterꝝ obijcien tes dicūt: ꝙ quecūqz sunt vnius generis participāt vnā na turā cōem: mā aūt ⁊ forma vt dicūt sunt vni⁹ gēis: qa vtrū/qz hoꝝ est suba: participāt ergo nām vnā. ¶ Cū aūt vtrūqz eoꝝ sit simpler neutrū eoꝝ aliqd addit supra nām illaz: niſi forte modū quēdaz: sicut in quinto dixīmus. ¶ Cū igit for ma vere sit suba ⁊ mām per eēntiā constat eē sūbaz hec duo que sunt mā ⁊ forma erūt vna ⁊ eadē simpler essentia ⁊ nā: hoc aūt cōfirmāt per hoc ꝙ essentiā cōem que potestate ha bet ⁊ ambit multa nō diuidit ⁊ distinguit niſi act⁹: mā autē accepta sub hoc cōi qō est suba: neqz est act⁹: neqz hz actuz. Igitur nō diuidit eēntiā predicati cōis. Cum igit sit idē cū essentia forme videbitur mā in nullo diuidi ab eēntia que est forma. ¶ Adhuc aūt qa ſi mā ⁊ forma nō differunt niſi ꝑ potētiā ⁊ actū: ⁊ illa nō faciunt differre ꝑm essentiā eo ꝙ idē qō est ꝑus in potētia postea est in actu: videt ꝙ mā in se ac/cepta nō differt a forma ꝑm se accepta: circūscribat enī po/tētia a mā ⁊ actus a forma: ⁊ cū in alio nō differāt: videtur tūc ꝙ circūscriptis hijs que faciūt dīaz ab vtroqz qō rema net sit idē per eēntiaz: ⁊ hoc maxime videt: qa cuz oē qō no minaī vel significaī nō noētur vel significet niſi noie habi tus vel priuatiōis: ⁊ ſi mā noiatur noie habitus: cū habitus sit forma: videt ꝙ in hoc nō diuidit ab eēntia forme: ſi aūt noiaī noie priuationis: sequit idē qa priuatio non est pura negatio: sed relinqt aliqd forme. Si igit circūscribit id qō est priuatiōis ⁊ potētie nō remanet aliqd per hoc ꝙ diuidi/tur ab eēntia forme: ⁊ sic mā ⁊ forma sunt eēntia idē. ¶ Am plius actus ⁊ potētia sunt duo ꝑma cōtraria in quolibet ge nere: sicut in sequēti huius sapiētie libro ōclarabitur. Sūt igitur duo ꝑma cōtraria in genere sube: habēt enī vnū cōe predicatū qō neutrū eoꝝ diffinit: actus aūt diffinit ipm ad vnū ꝓriū ⁊ potentia diffinit ipm ad alterꝝ. ¶ Circūscriptis igit hijs que determināt ipz non remanet niſi nā cōis: igit mā ⁊ forma circūscriptis potētia ⁊ actu sunt vna nā ⁊ essen/tia cōis: aut igitur cōmunis natura est essentia: alia ⁊ alia: aut vna ⁊ eadē: nō pōt āt dici ꝙ sit eēntia alia ⁊ alia: qa cir/cūscripta sunt distinguētia: ⁊ cessante distinguēte remanet idētitas: igitur mā ⁊ forma sunt vna ⁊ eadez radicalr essen tia. Hec ⁊ alia quedā absurda qdā errātes ⁊ in error ē suuz alios inducētes inducūt cōcedentes ꝙ mā, prima quā vo/cant necessitatē ⁊ forma sunt idē in eēntia: ⁊ ꝙ generis non est alia essentia ab eēntia differētie: qa cum dico ꝙ ex aere fit ignis: sicut ⁊ nos in ꝑcedentib⁹ dixīmus ignis ꝑm icboa tionē est in mā aeris: ⁊ ideo aer est in potētia ignis: ⁊ ille ba bit⁹ incboatus per virtutes agētis ingressas in aerē conua/lescit ⁊ ꝓtinue, ꝑficit ad necessitatē: ⁊ tādē terminaī in ignē. Et ideo dicūt totam mām eē idē forme ⁊ genus differentie ⁊ nō esse has naturas diuersas: ⁊ cū dico ignis fit ex aere di cunt ꝙ ꝓpositio notat circūstantiā māe perficiētis ad actū.

Improbatio. ¶ Sed ſi hoc est verꝝ qō dicūt sequit oia esse vnū ⁊ idez per sibiinuicē eadē: sed rōnale est idē aiali per eēntiā ipa sūt est idē eidē. ergo rōnale ⁊ irrōnale sunt idē per eēntiā: ⁊ non differūt niſi per modū quēdā ⁊ accīs: ⁊ hec tā inueniuntur cōcessisse qdā modernoꝝ pboꝝ. ¶ Amplius aūt ſi hoc est verꝝ qō dicūt sequit oia eē eadē per eēntiā: qa mā ꝑma erit vna ⁊ eadē cū oibus differētijs ꝑm inductā rōnē: ⁊ dīe erūt ad/inuicē eedē: ⁊ sic oia erūt eadē. Si aūt ad memoriam redu/canī que nos in ꝑhabitis dixīmus nihil hoꝝ sequit incōne nientiū: qa idē hz fit formalr ꝙ est in potētia ⁊ actu: ⁊ nō dif/ferūt niſi per eē ⁊ eē: tū mā nō est idē cū forma: qa mā dicit sūbm vtriusqz: ⁊ hoc nūq̄z idē est cū forma: sicut ꝓbatuz est in scōo ꝑbicoꝝ. ¶ Adhuc aūt quecūqz sic se hūt adinuicē ꝙ vnū est prius nā ⁊ alterꝝ posterius illa nō sunt vna nā ⁊ vna essentia: sic aūt se hūt adinuicez genus ⁊ dīa: videt igit ꝙ hec nō sit vna nā: hoc idē arguit er hoc ꝙ genus est quid ⁊ differētia est quale: ⁊ ꝙ genus nihil diffinit eorum que cōti net: differētia aūt diffinit: adhuc aūt qa genus est cōpositū ⁊ differētia simpler: ⁊ alia talia sunt ifinita que ad hoc pos/sunt induci. Propter qō a via quā dedimus in septio nō est recedendū ⁊ dicēdū ꝙ in veritate mā nullo mō est idez for/me: qa alr idē esset agēs ⁊ patiēs: ⁊ cū agēs sit actu ⁊ patiēs nō sit actu sequereꝝ ꝙ idē esset actu: ⁊ ꝑm idē nō eēt actu: et sic ꝓdictoria eēnt ſil vera: vū cōpositū ex mā ⁊ forma ē vnuz sīē dicit Arist. qa ptes eius referunt ad vnuz eēntialr ꝙ est tota rei essentia: ⁊ est totū ꝑm id qō est. nō enī accipit mate ria vt distincta in actu ⁊ forma vt per se distincta: qa sic ex eis nūq̄z fieret vnū ⁊ vnū nō refert ad alterꝝ: sed accipit mate/ria sub potētia que est habitualis inchoatio forme ⁊ forma sumit vt actus diffusus ⁊ terminās ⁊ finiens ptātis illi⁹ in/definitatē: ⁊ sic pz ꝙ totū eē cōpositi ⁊ diffiniti est vnū ⁊ non cōgregatū: qa subiectū māe qō sustinet eē est fundamētū: ⁊ nihil est de eē rei: sicut ēt Boetius dīc ꝙ spēs est totū eē in diuiduoꝝ. ¶ Qō igit obijcit ꝙ mā est suba ⁊ forma ē suba: ⁊ ꝙ idē ꝑdicaī de vtroqz: ⁊ ꝙ hoc ē eēntiale ꝑdicatū: dicēdū ꝙ oia que sic obijciunt vana sunt ⁊ friuola signis nō veri/dicis ⁊ logicis inira: qa suba nō ꝑdicaī de mā ⁊ forma vni/noce: ſz per ꝑus ⁊ posteri⁹: ⁊ ideo forma vere est suba: ⁊ mā est suba per relationē ad formā: sic sepe dixīmus: ⁊ ideo ꝑdi catū hoc nec est eēntiale nec accīdentale: ſz est qdā modus ei⁹: ꝙ ad sūbaz quocūqz mō refert. ¶ Et iō suba nō dicit vnaz nām que sit in vtroqz istoꝝ: mā. vz. ⁊ forma. ¶ Eodē mō di cimus cū dī ꝙ forma ⁊ mā sūt in gēe vno ꝙ sit vna cōis na tura in vtroqz: hoc enī est falsuz sicut iā patuit. Cū aūt dicit ꝙ mā ⁊ forma nō distinguunt niſi actu ⁊ potētia ſi circūscri banī distinguētia remanet vnica nā: dicimus ꝙ hoc falsum est: qa mā ⁊ forma per actū ⁊ potētiā, ꝓprie nō distinguunt: ſz potius per potētiā mā refert ad formā ⁊ analogiā habet ad ipsaz: ⁊ hoc nō est distinguere ſz vnire. ſz seipsa mā nō est for ma: qa mā est sūbz ⁊ fundamētū qō diuidit diuisiōe q̄titatiua in plura subiecta: ⁊ forma nihil illoꝝ est: ſz poti⁹ ē act⁹ ⁊ terminus nō niſi diuisiōe q̄litatiua diuisibilis. Ad ea autē que de nā gēis ⁊ differētie dicūt satis pz solutio per ea que dicta sunt in qnto hui⁹ nostre prime ꝑhie libro: sic igit ꝓce/dēdū est: ⁊ declinabit omnis error: ⁊ hoc est ꝙ intēdimus.

Solo rōnum ptis aducrse.

Suba ꝑdica/ta de mā neqz ꝑdicatū suba/le neqz accī/tale dicit: ſz ē qdaz modus ei⁹ qō ad sub/stātiā q̄cunqz mō refertur.

¶ Incipit Liber Nonus prime ꝑhie qui est de potentia ⁊ actu. Cuius primus tractatus est de multiplicitate potentie ⁊ actus.

¶ Capꝰ. pⁿ. Que libri intentio ⁊ que causa introductionis.

Tex. cō. pmi.

Ater oia que de prin/cipijs veri entis dicta sunt: hoc iā cōstat eē verissimū ens qō vniuiqz cōfert vere eē ⁊ perfecte: ⁊ ꝓbatū est iam multis modis ꝙ hoc est actus vltimus in vnoquoqz: opor/tet nos igit intēdere ad inuestigādū subti liter actū vltimū. ¶ Quz aūt act⁹ vltim⁹ sit ꝓprie ⁊ prime potētie cōpletiuus ⁊ in prima potētia sup/ponaī potētia ꝑma ⁊ iter medie oēs. ¶ Opz ēt docere ⁊ iue stigare nām potētie: sine hijs enī nesciet ꝙ vere est ens: ne/cesse igit habem⁹ post libros duos hui⁹ sapiētie de ꝑncipijs sube iductos iducere hūc de potētia ⁊ actu libū qui. 9. ē hu tus ꝑme ꝑhie: qa niſi scitis po⁹ ⁊ actu entis veri vera ꝑnci/pia nō sciunt: ergo iā de ꝑmo ente ad qō oēs alie cathego/rie entis referunt: hoc est de suba iā multū in aīhabitis di ctū est: iā enī dixim⁹ ꝙ ꝑm sube que vere ens est rōnez dicū/tur per analogiā alia entia vt q̄titas: qa est hui⁹ mēsura en tis ⁊ q̄litas: qa vere entis dispō ⁊ alia entia ꝑdicamētoruz sunt: sic aliq̄ mō dicta ad sūbam: oia nāqz per analogiā ali/quas

Opio. ppria.

quas sube hñt rōnes: sicut dixim⁹ in sermonib⁹ primis: siue
ñcipijs hui⁹ sapiētie habitis in 3° ⁊ 5° hui⁹ sapiētie libris:
qm̄ vo sic̄ sept⁹ patuit entiū aliud d̄i qd siue suba: aliud q̄li-
tas aliud q̄titas: ⁊ vnūqq̄q ipsoꝝ: aut ꝓm potestatē: aut ꝓz
actū: cōstat q̄ potētia ⁊ act⁹ sequunt ens in q̄tū est ens: alia
eni entis ꝑdicamēta que sunt ꝓter subaz ⁊ q̄litatē ⁊ q̄titatē
poti⁹ sunt qdā modi entis ⁊ cōparatiōes: ⁊ iō ēt hac scēa rō
ne determiabimus de potēte ⁊ endelechia siue actu. ¶ Est
igit̄ ⁊ adhuc rō tertia: qa cū de ñcipijs sube ⁊ entis iaz de
termiatuz sit: ⁊ suba nō fluat ex suis ñcipijs nisi ereūdo de
potētia in actū: opz nos hic de potētia ⁊ actu determinare:
primū igit̄ loquemur de potestate: qa potestas p̄cedit actū
qm̄ ambo sunt in eodē: determinātes aūt de ptāte ꝑmuz de-
terminatiōis ꝑn'' sumemus de ptāte que marie ,ppzie d̄i: iz
nō sit vtilis ad qō nūc ītēdere volumus eo q̄ doctrina non
erit facilis nisi ab ea icipiam⁹: potestas ,ppzie est in mā mo
bili ad formā: ⁊ hec est po⁹ ꝑbica que nō est de nr̄a ītētione
eo q̄ est entis ꝑticularis ⁊ nō est entis ꝓm q̄ ē ens: vt plus
eni ⁊ ꝓm ītētionē magis ,ppzia est potestas: sic̄r ⁊ act⁹ in hijs
solū que sūt ꝓm motū sic̄ dixim⁹: ꝓz iz hoc sit nō ꝓz nr̄az intē-
tionē quā habem⁹ de ente loquētes ꝓz q̄ est ens: tū loquen-
tes de tali ptāte in determiatiōib⁹ ⁊ diuisiōib⁹ quib⁹ de actu
potētiā sequēte diuidētes determiabim⁹: oñdem⁹ etiam de
alijs actib⁹ vltimis q̄ sunt actus ⁊ ñcipia veri entis: qa sic̄
dixim⁹ vere ens est vere ens per actū vltimū: hec igit̄ est ne
cessitas q̄re opz nos de potestate ⁊ actu log. Dixim⁹ eniz q̄
vere ens est ad qō referr̄ diffō: ⁊ hec est nā ꝓstituta ex pote
state ⁊ actu: nec mā est aliqd de eē vere entis: nisi put p ana
logiā potestatis referr̄ ad actū: act⁹ ēt siue forma: siue etiam
d̄ia vltima nisi accipiat̄ vt act⁹ nō est aliqd de eē. ¶ Si aūt
accipit̄ vt actus d̄ia vltima cōstat ex oibus ꝓeinductis q̄
fluit ex potestate: sicut pfectio ex inchoatiōe ⁊ diffinitēs ex ī-
distincto vel determināte siue diffiniente: ⁊ hec potestas sic
accepta vt cōfusa nihil diffinitēs est huic intētiōi pble ꝑme
,ppzia iz ,ppter doctrine facilitatē icboemus a ꝑbica ptāte:
scitis aūt sic ptāte ⁊ actu sciem⁹ vere entis ꝑn°: ⁊ tunc cōple-
bit̄ scia de vero ente: ⁊ ingremus tūc de vno ⁊ multo vt scia
mus qualr̄ vere ens ē vnū ⁊ multa: ⁊ deide de ptib⁹ ei⁹ inue-
stigabim⁹ q̄ sūt separatū ⁊ ꝑiūctū: ⁊ cōplebim⁹ doctrinā istā.

¶ Cap̄. 2'''. De multiplicitate potentie: ⁊ de reductiōe mul
tiplicitatis ad vnum primum.

Tex. cō. 2.

Quod igit̄ multipliciter dicat̄ potentia ⁊ posse
determinatū est a nobis in hijs distōnib⁹ po-
tētie quas in qnto posuim⁹. ¶ Maz ītētionū
potētie quas ibi erecuti sum⁹ ille hic ꝑtermit
tant̄ quecūq̄z dicunt̄ potētie equoce ⁊ ꝓm me-
taphorā ⁊ nō ꝓm analogiā ad vnū: metapho-
rice aūt dicte sunt que non dicunt̄ ꝓm motū qui est erit⁹ de
potētia ad actū: siue act⁹ ernitis in potētia ꝓm q̄ est in poten
tia: q̄dā eni potētia dicunt̄ q̄dā similitudine metaphorica: sic̄
ea que potētia dicunt̄ in geometria: ibi eni quedā possibi-
lia ⁊ quedā ipossibilia dicunt̄: eo q̄ aliq̄ similitudine possūt et
nō possunt sicut dicimus q̄ lat⁹ trigoni qō subtēditur recto
angulo in ortogono trigono pōt in duo q̄drata latez conti
nētiū rectū angulū: nec tū vnq̄ per motū erbit de ista po°
ad effectū: ⁊ cū mot⁹ sit actus ernitis in potētia: opz q̄ illa po
tentia sit per metaphorā dicta: hoc igit̄ ꝑtermittat̄. ¶ Sed
quecūq̄z posse dicunt̄ relata ad eandē spēm ⁊ formā oia illa
sunt ñcipia quedā potētie ⁊ dicunt̄ per resolōnē ad ꝑmum
vnū q̄ est forma separata: ⁊ est causa oib⁹ alijs que potētie
quedā sunt ⁊ possunt eē: ⁊ qa forma est ꝑn'' agendi ꝓm se: iō
illud primū est ꝑn'' trāsmutatiōis in alio ꝓm q̄ est aliud: sic
eni diffinita est potētia actiua in qnto huius sapiētie libro:
nec hic opz erplanationē diffōnis iterare. Aliud aūt qō est
patiēdi potētia est: sicut in cā in ꝑmo patiēte qō est mā pri-
ma: ⁊ hoc est ꝑn'' mutatiōis passiue ab alio ꝓm q̄ est aliō:
sicut in qnto libro ꝑdeterminatuz est. habit⁹ aūt siue forma
que est habit⁹: ⁊ hec est forma non ꝑma ꝓz habita in subie-
cto ⁊ mā est ꝑn'' ⁊ potētia in illo subiecto q̄ qdē patit̄: ꝓz nō
patit̄ ad deterius ⁊ nō patit̄ ꝓm viā corruptiōis ab alio in-
quātū est aliud q̄ est ꝑn'' actiuū ⁊ trāsmutatiuū: talis enim
forma que est habit⁹ subti nō iducit̄ in subm nisi ꝑtrāsmu-
tās ⁊ agēs: qa sic act⁹ actiuoꝝ sūt i patiēte ⁊ disposito. ¶ Si
aūt pateret̄ in deteri⁹ ⁊ ꝓm viā corruptiōis: tunc forma non
habit⁹ eēt: sed poti⁹ abjceret̄ ⁊ tēderet in nō eē. In oib⁹ en'
hijs ⁊ hmōi terminis ipsaꝝ mediaꝝ ⁊ vltimaꝝ inest rō pri
me potētie: siue fit ꝓm ordinē potentiaꝝ actiuaꝝ: siue fit ꝓm
ordinē potētiaꝝ passiuaꝝ: ⁊ itez ꝓm aliū modū diuisiōis po
tentiaꝝ dicunt̄ potētie que dā solū faciēdi: sic̄ ille que trm̄ for
malis sunt ñcipioꝝ: q̄dā aūt dicunt̄ potētie solū patiēdi: si
cut ille que sunt ñcipioꝝ trm̄ mālium: ⁊ vtraq̄z istaꝝ d̄i du-
pliciter: aut eni est potētia simplr̄ faciēdi: aut simplr̄ patien
di: aut hñ patiēdi: aut hñ faciēdi: ⁊ iō opz q̄ in scēaꝝ poten-
tiaꝝ rōnib⁹ que ꝓm hñ determinant̄ infint rōnes ꝑmaꝝ po-
tētiaꝝ que determinant̄ ꝓm facere aut pati simplr̄. ¶ Pa-
lam igit̄ est ex dictis qa aliqñ in qbusdā q̄ñ vna est potētia
faciēdi ⁊ patiēdi: ⁊ hec est forma mālis in cōposito q̄ vt for-
ma faciēdi est ꝑn'': vt aūt mālis ēt est ꝑn'' patiēdi: possibile
eni est aliqd habere potētiā patiēdi per se in seipso: ⁊ etiaz
possibile vt sit illa potētia alterius ⁊ patiat̄ ab alio: ⁊ qō cō-
tingit aliqñ q̄ hoc est ipossibile: sicut in simplicib⁹ in qbus
nulla est patiendi potētia in patiēte: eteni cōposito ,ppteres
q̄ hz qōdā passiue potētie ꝑn'' q̄ est materia: aliqñ patitur
patiēs principiū passionis hñs in seipso: ⁊ aliqō est qō patit̄
ab alio: crassuz eni pp potētiā cōbustibilez cōbustum est ab
alio quodā cōburente: cū tamē principiū siue passiōis habe-
at in seipso: hoc ēt mō suppositinuz in coitu q̄ est incūbens
masculinū: sicut est eunuchizabile ab alio quodā testes ex-
cidēte: aut ēt a fronte ,ppzia vel apostemate. ¶ Sic̄r est etiā
in alijs. Quedā aūt habent ꝑn'' potentie actiue in faciēdo
aliqd: cuius ꝑn'' est in ipsis sicut ñcipium faciēdi in physi
cis est calor ⁊ in artificialib⁹ est ars edificatoria: calor enim
est principiū agendi in calefactibile ⁊ edificatoria hz poten
tiā faciēdi edificationē que est alia potētia: sicut alia est po-
tentia nature a potētia artis: pp qō nihil per se aptū natuz
est aliqd pati a seipso: qa potētia actiua ⁊ passiua sūt diuer-
se ꝓm ꝑn°. ¶ Qō vnū est ⁊ simpler nō hñs aliō ⁊ aliō in po°
agēdi ⁊ patiēdi est penit⁹ ipassibile: sicut pz ex añdictis.

Mullum oino simpler passibile ē idē Cōmētator hic. ⁊ ꝑmo capto de suba orbis.

¶ Cap̄. 3'''. De distinctione priuationis que potentie actiue opponitur.

Tex. cō. 3.

Opponitur autē tali potētie ꝑuatio que est po
tentia actiua a forma ñcipiū hñs: ideo ēt sic̄
in logicis dictū ois potētia ⁊ ipotentia que est
priuatio sunt eiusdē subiecti: ⁊ ꝓm idē q̄ est su
sceptiuū habit⁹ illius ⁊ forme: sicut cecuz ⁊ vi-
dēs opponunt̄ circa oculū: ꝑuatio aūt que est
impotētia dicit̄ multiplr̄: sicut superius in 5° libro distictū
est. ¶ Dicit̄ eni priuatū simplr̄ nō hñs: siue fit aptū natum
habere: siue nō. dicit̄ etiā priuatū eo q̄ caret qō aptum na-
tum est habere: ⁊ hoc duplr̄ dicit̄. vno, vz. mō quando oino
nō hz q̄ aptum natū est habere. ¶ Alio aūt mō dicit̄ ꝑuatū
qō nō hz aliqd in tēpore q̄ quādo aptū natum est habere:
aut siue illo mō non hz ꝓm quē aptum natū est habere: sicut
si aures aliqs non habeat ad audiēdū: q̄ñs habeat figu-
ram aurium: aut ēt qō nō habeat aliqd quocūq̄z mō natuz
est habere: sed deficiat aliqd de mō ipsius nāti. ¶ In qbus-
dam vo in qbus magis ,ppzie sumit̄ priuatio nō accipit̄ in
tanto ambitu cōtratis. sed dicimus priuari ea si nō hñt ea
que apta nata sunt habere: hec autem oia planissime osten
sa sunt in quinto libro huius sapientie. vbi de natura ⁊ di-
stinctione priuationis dictum est.

¶ Cap̄. 4'''. De distōne potentiarū rōnabiliū ⁊ irrōnabiliū.

Tex. cō. 5.

Uoniaz vo hoꝝ principioꝝ que sunt ortgines
potētiarū quedā insunt hijs que sunt inaiata:
quedā aūt insunt aiatis que hñt aiaz que vtit̄
rōne. Palaz aūt est: qa etiā potētiaꝝ quedam
sunt irrōnabiles: quedā autē sunt cū rōne siue
rōnabiles: ,ppter qō oēs artes ⁊ sciētie que di
cuntur practice hoc est operatiue sunt potētie: quedam est
eniz ars cū rōne principiū factiuū: artes aūt ⁊ industrie ope
rationū sunt habit⁹ cū rōnib⁹ ,pbabilib⁹ potentes ad fieri ⁊
non fieri: q̄ ideo vocant̄ potentie: qa se hñt ad opposita ad
esse ⁊ non eē: ꝓm hūc modū sapiētia ⁊ scia ⁊ intellectus que
sunt virtutes intellectuales non possunt dici potētie. artes
autē ⁊ potētie siue operatiue scie sunt quedaz ñcipia ope-
ratiua agētia in alio ꝓm q̄ est aliud: haꝝ autez potētiarum
quecūq̄z cū rōne sunt: sunt eedē cōtrariaꝝ: sicut etiā scien-
tia eadē est cōtrariaꝝ: quecūq̄z aūt sunt potentie irrōnabi-

les ⁊ sine rōne facientes sunt vnius tm̄: sicut ⁊ ipsa potentia est vna: nā enim ⁊ forma nō agit nisi vnū: sicut calidū nō est nisi calefactēdi potentia: medicina vō que est cū rōne est sanitatis ⁊ infirmitatis. causa vō hec est: qa rō est ſnia quedā ⁊ vna. Et eadē ratio ostēdit rē ⁊ eius priuationē: qa priuatio nō hz diffōnem: sed scitur per rōnē habitus: nō tm̄ similiter est ambox sed magis est eius q̄ existit ⁊ hoc est habitus: alterius aūt nō est nisi per defectum ab ipso: necesse est igit̄ tales scientias potētiales eē qdem cōtrarioꝝ: ita tamen q̄ sint vni⁹ ꝓm se: alterius vō sint nō ꝓm se: sicut ēt dicit rectū esse inder sui ⁊ obliqui: qa recto ⁊ ipsuz cognoscimus et obliquū: rō vō qdem habitus est ꝓm se: priuationis vō est nō ꝓm se: sed potius per defectū ipsius: ⁊ ideo priuatiōis est mō quodā ⁊ ꝓm accidens: rō vō habitus ostēdit formā sua diffinitiōe: negatione autē ⁊ ablatione huius ostendit contrariū q̄ est priuatio. ¶ Si enī priuatio est primo modo dicta que est eius q̄ nec hz habitum nec natū est habere ostēdit negatione habitus. Si aūt est priuatio relinquēs subiectum cū aptitudine: tunc ostēdit̄ habitus ablatione: priuatio enī p̄ma est inter cōtraria eo q̄ cōtraria reducuntur ad priuatiue opposita: ⁊ priuatio p̄ma nihil aliud est nisi ablatio habit⁹ vbi natus est esse: qa vō cōtraria simul actu in eodem nō sunt: ⁊ sicut tā dirimus scientia ⁊ omnis potentia rōnalis est potētia: quedā in hīdo rōnem: nō tamē anima hz huius motus tm̄ principiū: aiatum enīz habet potētiā que in modū nature aliquādo mouet tm̄ ad vnum: salubre enī nō facit ex parte aiati nisi sanitatem ⁊ calefactibile nō facit nisi caliditatē: ⁊ etiā si sit habitus cū rōne aliquādo non facit nisi vnuz: sicut virtus moralis ⁊ ciuilis que est habit⁹ in modū nature cū rōne cōsentaneus: sed sciēs dirit potesta tē cū ratione nō in modū nature mouētis: sed per rōnez sumptaz ex diffōne scibilis: ⁊ ideo facit ambo: qa vna rō est habitus ⁊ contrarij q̄ est priuatio: est enī vna sicut dirim⁹ amboꝝ ratio nō ſlr: ⁊ hec ratio est in aia scientis que per hmōi potētiaz hz mot⁹ p̄n'm q̄ est actiua potentia: ⁊ ꝓpter hoc ambo cōtraria mouebit ab eo principio formali terminans ea ambo ad idē qō est rō habitus: est enim vnū ⁊ idē cā duoꝝ vnius per p̄ntiā sui ⁊ alterius per absentiā: ⁊ iō ea que sunt cū rōne potentia faciūt ⁊ agūt cōtrario mō: hijs que sūt potētia sine rōne sed faciūt in modū nature: qa cū rōne potentia faciūt cōtraria ad idē terminata per diffōnez: ea autem que in modū nature potētia sunt nō faciūt nisi vnū: vnū eiz ⁊ idem p̄n'm cōtrarioꝝ cōtinetur ⁊ habet in rōne vna ⁊ eadē. ¶ Dissimilr tamē sicut dirimus: adhuc aūt ⁊ hoc considerādū est in potētijs: qa. vz. ad potētiam bene faciēdi sequit̄ potētia faciēdi simplr sed nō cōuertit̄: qa sequit̄ si possum bene cytharizare: possum cytharizare: sed nō sequitur si possum cytharizare possum bñ cytharizare. ¶ Silr autē de potētia est patiēdi: qa ad posse bene pati sequit̄ posse pati: sed nō cōuertit̄: ⁊ hoc per se est manifestū: necesse est enī bene faciētē facere: ſz nō est necesse facientē bene facere.

Vide. 3. 6 aiat. cō. 25. ⁊ primo de aia. 85.

Tex. cō. 4.

¶ Tractatus Secūdus Moni Libri p̄me pbie qui est de cōtradictione eoꝝ qui negant potētiā precedere actum.

¶ Cap̄. ij'm. In quo est erroris illius explanatio ⁊ persuasio per quā in errorē sunt inducti ⁊ hec est digressio.

Tex. cō. 5.

Mō rōnes negātiū potētiā ñcedē actuz: q̄ nec ⁊ i textu: nec ⁊ in cōmēto tangunt.

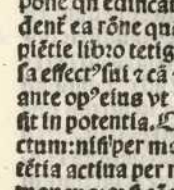

Ant autem quidā qui omnino negāt potētiā antecedere actū sequētes dictū quozūdā pboꝝ megaricoꝝ cuiusdā Megaris discipuloꝝ: dicūt enī tūc aliquē solū posse quādo opat: nō posse aūt quādo nō operat: vñ dicūt nō edificantē in actu nō posse edificare: ſz edificātez dicunt posse qñ edificat: ⁊ ſlr dicūt etiā in alijs: persuasi aūt isti vidēt ea rōne quā in scō de pbico auditu: ⁊ in scō huj⁹ sapiētie libro tetigimus. dicūt enī q̄ cū potētia actiua sit causa effect⁹ sui ⁊ cā ⁊ causatū sint simul nō erit potentia actiua ante op⁹ eius vt videt. ¶ Adhuc aūt det q̄ sit aī effectuz: ⁊ sit in potentia. Cum igit̄ nihil veniat de potentia ad effectum: nisi per motum ⁊ mouēs diuersum a se: oportet q̄ potētia actiua per motū efficeret agens: ⁊ haberet aliqd aliō mouens: q̄ si cōcedat infinita sequent̄ incōuenientia: qa ꝓz hoc potētia actiua est passiua: passiū enīz est qō mouetur alio qōdam mouēte. ¶ Adhuc aūt de isto mouēte qō actiuam potētiā mouet ad actū: quero ſlr quid ipz moueat ad actum: ⁊ si etiam illud per aliud mouēs venit ad actum de illo restat eadē questio: ⁊ hoc vadit in infinitū: igit̄ standuz est in p̄mo ⁊ dicēdū q̄ nō habeat potētiā aī actū. ¶ Amplius idē eodem mō se habens semper facit idē aut nūq̄. Cum igit̄ potentia actiua sit a forma ⁊ forma sit natura eodē mō se habens non erit aliquādo agens: aliquādo autē nō agēs sed semper agēs aut nunq̄: ⁊ quocunq̄ mō dicat: sequit̄ q̄ non est potētia agendi anteq̄ agat. ¶ Adhuc aūt nulla natura destituit̄ essentiali ⁊ ꝓpria operatiōe. Si igitur forma que est p̄ncipiū potētie agendi est nā essentialiter operans nunq̄ destituit̄ operatiōe illa: ⁊ sic nunq̄ est ante operationem. Eodē autem modo dicūt de potentia passiua persuadere volētes q̄ non sit ante actū: qa q̄ solum est in potētia passiua nō est actu ⁊ q̄ actu nō est: nō est in rerū natūrā: igit̄ q̄ in potētia passiua solum est: nō est in rerū natura: ⁊ si sic est: nec p̄cedit: nec sequit̄ actū potentia passiua: sed est cum actu que dat ei esse in natura. ¶ Attēdendum autem est q̄ Auer. dicit. q̄ isti megarici supponebāt res non habere ꝓpias potētias: sed omnia agere per potētiam cause prime: ⁊ q̄ illa agat in ipsis qequid agunt: ⁊ qa in illa non precedit potētia actum: ideo dicūt potentiam non esse ante actuz: et si hoc est causa dicti: tūc ratio eorūz fuit hec: quicqd potest scōm pōt per primum: qa secūda causa hz a prima: ⁊ q̄ est ⁊ q̄ causa est: sicut igit̄ est in his que aiata sūt q̄ virtutes elementoꝝ hoc q̄ agunt: agūt potētia anime ⁊ virtutes inferioꝝ agunt virtutib⁹ celestium: sicut sepissime ostēdimus: ita per resolutionē vltimoꝝ ad media ⁊ medioꝝ ad prima videbatur megaricis q̄ omnia quecūq̄ agunt agūt potentia diuina. Et hz hāc rōnē ⁊ suppositionē Auer. dicat eē megaricorum: cōstat pro certo q̄ ipsi nō sunt persuasi per illā: sed potius per eas quas nos ante indurimus: ⁊ hoc declarat̄ ex hoc q̄ etiam passiuā potētiam actū dixerunt nō precedere: quā tm̄ in primam cām resoluere nō possunt. ¶ His autē non est difficile respōdere q̄ sicut dictū est potētiarum alia est actiua alia est passiua: ⁊ actiuaꝝ alia cum rōne: alia sine ratione. ⁊ illa que est sine ratiōe non agit nisi quādo appropiquat passiuo in qō agit: ⁊ quādo illi nō appropinquat est in habitu: ⁊ sic est ante actū: ⁊ cum ex tali potentia efficit actu agens non mouet de forma ad formā: sed in eadez forma in qua est agit: ⁊ non fit mutatio in ea sed in patiēte qō appropinquat ei cū nō fuerit ante ꝓpinquum ⁊ tāgēs. De hoc autē dictum est in scō de anima quātū sufficit. ¶ Patet etiā ex hoc q̄ nā non destituit̄ propria operatiōe: sed q̄ nō operatur hoc est per accidēs: qa non est ꝓpinquū patiēti: ⁊ nihil penitus operat̄ quādo nihil suscipit suā operationem: illa autē que est cum rōne potentia actiua ꝓiungit̄ ad opus per appetitū: qa a seipsa potest agere ⁊ nō agere q̄ nō potest illa que est forma nālis que agit per nature necessitatem: ⁊ per hoc patet q̄ nihil est qō dicūt de potētia actiua. ¶ Qō aūt dicunt de potentia passiua nihil est: qz hz potētia passiua nō sit in actu quem nata est suscipere inquātū passiua est: est tamen in aliquo actu: ⁊ sic patet q̄ est aliquid ens in rerū natura. ¶ Qō aūt Auer. dicit esse rōnem megaricoꝝ nihil est: qa hz scōm habeat a primo quicqd habet virtutis ⁊ potentie: tamē virtus primi que est in scō per applicationē ad materiam secūdi efficitur ꝓpria secūdo ⁊ determinata ad ꝓpias operatiōes: ⁊ sic efficit̄ particularis ⁊ mālis et ꝓpria ⁊ scōm sic agit per eam: ⁊ hoc mō ꝓcedit ad actum: ⁊ est ante actum suum etiam quando non agit.

Auerrois hic cō. 5. hz clarē cō. 7.

Solo ad rōnes preinductas.

¶ Cap̄. ij'm. De inconuenientibus que sequuntur ex illa positione megaricorum.

Tex. cō. 5.

Inconuenientia autē que sequūtur positionez megaricoꝝ nō est difficile videre: palam enim q̄ ꝓm dictū eoꝝ non est edificator nisi quando ꝓm actū edificat: qa ꝓm istos idem est dicere edificatorē esse possibile esse q̄ edificatorē edificare eo q̄ dicunt q̄ potentia non nisi in actu est. Et similr est in alijs potētijs que sunt artes. ¶ Nos autem tā in scō phyſicoꝝ solūtes hāc difficultatez que est q̄ causa ⁊ causatū sunt simul: ostēdimus q̄ imediata cā edificij nō est edificator sed alia: ſz edificator est cā edificatiōis: ⁊ hz edificator ꝓm actū fit cā edificationis: tm̄ edificator ꝓm

potētiā

potētiā est ante edificationē: hīs enī artē est in potētia edi
ficans ⁊ artē habēs: est etiam anteq̃ vtaḡ arte. ¶ Si enim
dareḡ q̃ ante edificationē nō haberet artē ⁊ potētiā cū nos
videamus q̃ tales nō habet artes qui non didicit eas: aut
nō aliquo mō accepit innētionē: ⁊ vt generaliʒ dicaḡ nō
hʒ artē cui qualitercūq̃ nō cōuenit aliquādo recipere eā: et
si perdit eam: aut perdit oblitiōe: aut passiōe aliqua cere/
brū cōmouente: sicut est apoplexia minor que ignorantiam
scitor inducit: aut perdit eā tēpore per maximā etatē rōnē
ad delirationē ⁊ debilitatem mouētē. ¶ Si autē res subie/
cti in toto ⁊ in partib⁹ maneat incorrupta ⁊ semper sit vno
mō: tunc sequiḡ fm ipsam positionē q̃ quando quiescit ab
actu sine omni mutatiōe subiecti q̃ nō hʒ artē in habitu qō
absurdum est valde: ⁊ iterū q̃ statim edificabit: ⁊ tūc que/
remus ab eis quādo accipit artē quā ante parum nō habue
rat quādo nō edificabat: ⁊ hoc idē incōueniēs sequiḡ in po/
tentia inaiata. ¶ Scōm enī hāc positionē nō erit aliqd dul
ce: neq̃ frigidū: neq̃ calidū: neq̃ amarum: neq̃ gñaliter lo
quēdo erit aliqd sensibile in potētia quādo nō sentiḡ: cōtin/
git igiḡ his q̃ incidāt in rōnem erroris Pithagore qui di/ Alir Protagore
cit veritates entiū eē in apparendo in sensu vel imagiatio/
ne: cui⁹ nos errorē destruimus in hui⁹ sapiētie li. 4. ¶ Se
quiḡ autē ex inducta positiōe q̃ etiā aial sensum non hʒ nisi
quādo sensu vtiḡ fm actum: cū sensus etiam sit potētia q̃dā
sentiendi. Si ergo cecū est q̃ non hʒ visum ⁊ aptū natus est
habere ipsum: ⁊ q̃ tū est ens ⁊ in esse saluatus: sequiḡ q̃ ipsi
idem qui hoc dicūt sepe ceci fiūt ⁊ surdi: ⁊ vno die ⁊ eodem
quotiēs fm actū nō vtuntur visu ⁊ auditu. ¶ Ampliⁿ si hoc Lex. cō. 6.
fm rectā ⁊ verā rōnē est impossibile q̃ p̄uatū est potestate:
tūc sequiḡ ex ista positiōe q̃ impossibile est fieri qcquid non
fit vel factum est fm actū: sed qcūq̃ dicit q̃ hoc est vel futu
rum est: q̃ ipossibile est fieri mentiḡ: ipossibile enīʒ fieri sine
p̄uatū potestate fiēdi significat hoc q̃ hoc non potest eē vl
fieri: igitur qui dicit potestatē nō p̄cedere actum dicit q̃ ni
hil fit vel futurū est: igitur iste rōnes Megarico: ū auferūt
motū qui est eristētis in potentia actus: ⁊ auferūt genera/
tionem que est finis motus: qa motus ⁊ generatio non est
nisi eorum que nō sunt: ⁊ possibile est ea fieri. ¶ Scōm etiā
istas rōnes ille qui stat nō hʒ potētiā ad nō stādū: ⁊ sic semp
stabit: ⁊ qui sedet semp sedebit cū nō habeat potētiā ad nō
sedēdum: nūq̃ enī stabit si modo fm actū sedet: qa cuʒ pri/
uatus sit potētia surgēdi ipossibile est eū surgere: eo q̃ sur/
gere non pōt ꝓpter p̄uationē potētie surgendi. si autē ista
incōuenientia nō contingit dicere ⁊ cōcedere. palā est qa po
tētia ⁊ actus sunt diuersa: ⁊ q̃ potētia nō semper coniuncta
est actui. ¶ Iste vō Megaricor rōnes potentiā ⁊ actū idē
⁊ indiuisa faciunt: ꝓpter qō nō parū quid querit destruc
re ratio ista: destruit enīʒ motū ⁊ generationem: ⁊ artē ⁊ ap
petitum ⁊ mām: ⁊ gñaliter oēm potentiam que querit inna
mētum ⁊ expellit nocumētuʒ. ¶ Oportet igiḡ concedere q̃ Idē Aūrois i pñtu cōmēto.
cōtingit aliqd esse possibile esse ⁊ possibile non eē: ⁊ ecōtra/
rio q̃ aliquid fit possibile non esse: ⁊ possibile esse: ⁊ hoc non
solū cōtingit in suba: sed ſlr cōtingit hoc etiā in alijs cathe Lex. cō. 7.
gorijs: qa possibile vadere cōtingit nō vadere: ⁊ q̃ non est
vadēs est possibile vadere: est aūt hoc possibile cui si poniḡ
inesse actus: cuius inesse dicitur potētia nihil sequiḡ impos/
sibile. Dico autē hoc explanādo vt si aliqd dicatur possibi
le sedere vel cōtingere sedere: si huic insit actus sedendi: ni
hil sequiḡ impossibile: ⁊ hoc est fm similitudinem vnā in eo q̃
possibile est moueri ⁊ mouere: ⁊ in eo q̃ possibile est statui
aut statuere: ⁊ in eo q̃ possibile est eē ⁊ fieri: ⁊ in eo q̃ pos/
sibile est nō esse aut fieri: ⁊ in oib⁹ alijs est eodem mō. Et fm
autē megaricos videḡ q̃ actus fm suum nomē ⁊ fm sui no
minis rōnē fit compositus ad endelechiā siue perfectionē:
qa actus dī terminus actiōis ⁊ perfect⁹ terminus eius q̃ ē
fieri in actiōe: ⁊ ideo act⁹ referē ad alia maxime que sunt ex
motib⁹: ⁊ que fiūt per motū materie maxime sunt act⁹ ⁊ p/
fectiōes: act⁹ enī sicut iā diximus maxime videḡ eē motus
eius q̃ vere mouē: qa perfect⁹ act⁹ nō est nisi finis act⁹ im/
perfecti qui est mot⁹: ⁊ hec est cā q̃ isti megarici non attri/
buūt moueri his que sunt: nec tū remouēt ab eis que non
sunt moueri in suba: ſz ēt fm oēs alias cathegorias in qb⁹
est mot⁹ per se vel per accūs. Sni alia aūt ⁊ scialia ⁊ cōcupi/
scibilia dicūt nō esse nisi in aia: ⁊ ideo qa per motū ista non
sunt dicūt ista nō eē actu vel endelechia: ⁊ oino non eē: ⁊ iō
dicūt ea nō eē mota. hoc iō aūt dicūt: qa illa sola sunt entia
que fūt actu entia: ⁊ illa fūt entia actu per motū. Sʒ q̃ sunt
potētia fūt q̃dā de nūero entiū fm q̃ hmōi fūt: ⁊ hoc nūq̃
fūt aliq̃ actū: qa sicut iā dcm̄ ē: illō nō ē qō nō ē endelechia ⁊
actu: endelechia aūt ⁊ act⁹ nō sunt nisi per motū: ⁊ quor nō
est mot⁹ nō ē act⁹ vel eē: ⁊ sic ea que in aia fūt vt rōnales po
tētie: ⁊ ea que in mā fūt aliq̃ motū fūt absolute nō entia vt di
cūt. ¶ Si aūt cōcesserim⁹ ea que dicta fūt in porib⁹ analeti/ Lex. cō. 8.
ticis q̃ vnūqq̃ dī possibile inq̃tū sequiḡ ad ipʒ eē vel nō
eē: tūc palā est q̃ nō cōtigit dicere q̃ aliqd fit possibile: ⁊ q̃
nūq̃ erit oino: qa si nūq̃ erit oino: tūc nō p̄uaḡ ab eo oino
fieri ⁊ eē: nisi pp p̄uationē potētie eēndi: tū possibile est ali
qd qō nō erit: ſz cū dī q̃ aliqd oino nō erit: hoc dī pp ipossi/
bilitatē eēndi illō: vñ hec duo nō sunt ſlr vera. aliqd possibi
le est eē: ⁊ q̃ illō idē oino nō erit: ⁊ iō fugiēdū ē ab his q̃ fūt
eē impossibilia: illa enī oino nō erūt. ¶ Dico aūt hoc expla
nādo vt si quis nō geometricus dicat q̃ possibile est diame
trū cōmensurari coste: qui tū oino nō cōmēsurabiḡ: ille eni
sic dicēs nō ercogitat hoc ipossibile eē: ſz poti⁹ supponit oē
finitū cū finito cōmensurari: ⁊ admirabiḡ si nō cōmensura/
tur: ⁊ si sciret cām quare nō cōmēsuraḡ: qa. vʒ. sequiḡ nume
rū parē esse imparē si diametrū cōmēsureḡ fugeret ꝓculdu
bio ab hoc dicto ⁊ diceret q̃ ipossibile est diametrū cōmen
surari. Nihil enī ꝓhibet q̃ aliqd qō possibile ē eē: aut fieri
nō fit: aut nō fiat: sed tū nō pōt dici q̃ illō oino nec est neq̃
fiet: qa illud qō oino nec est neq̃ fiet est impossibile: ſz tū ex
his que ponūt megarici. sequiḡ q̃ illud qō possibile est esse
nullo mō est vel fiet: sic aūt dirimus: qa illō qō non est nō hʒ
potētiā vt fit: ⁊ qō nō hʒ potētiā vt fit ipole ē fieri: ⁊ qō ipos/
sibile ē fieri oino nec ē nec erit: p̄suademur enī per rōnē pos/
sibilis q̃ illō ē: aut factū est qō nō est qdē fm actū nūc: ſz tū
possibile erat fieri: ⁊ ad hoc nō erit ꝓpter aliqō ipossibile: nō
est enim hoc falsuʒ ⁊ ipossibile: sed potius falsum ⁊ possibi
le: ⁊ ideo nihil sequiḡ ipossibile quādo dicimus eē qō nō ē:
q̃ tamē possibile est eē: simul aūt cū his que dicta sunt pa/ Lex. cō. 9.
lā est q̃ si nos posuimus: q̃. b. sequitur ad. a. q̃ tunc sequtur
q̃ si. a. est: tūc etiā. b. est: ⁊ si. a. possibile est esse sequitur q̃ ne
cessario. b. possibile est esse. ¶ Si enim detur consequentiā
hāc non esse necessariā: sed q̃ possibile sit esse. b. a. posito in
esse cum nihil ꝓhibeat hoc nō esse: id qō tū possibile est eē:
sequiḡ q̃ eristente. a. pōt nō esse. b. ergo. b. nō sequiḡ ad. a. ⁊
hoc est ꝛ hypothesim. Si igiḡ. a. possibile est esse. ergo. a. qū
possibile est eē si ponaḡ in eē nihil ipossibile accidit: accidit
autem si ponatur in esse fm megaricos impossibile qa seq
tur: si. a. est. b. esse est necesse q̃ fm eos impossibile erat eē:
⁊ hoc sic declaraḡ: si possibile est esse. a. possibile est esse. b. ex
hypothesi: ponatur igitur. a. esse sequitur. b. esse q̃ erat pos/
sibile esse: sed possibile esse fm megaricos est p̄uatum po/
tentia essendi: ⁊ qō est p̄uatū potētia essendi impossibile
est esse: igitur si ponaḡ. a. esse sequitur q̃. b. ipossibile est eē
qō est valde absurdū: sic enim erat impossibile esse. b. q̃nis
a. poneretur in eē. ¶ Scōm aūt ꝓnūtiaʒ qua posuimus. b. se
qui ad. a. sequitur q̃ si necesse sit q̃ impossibile sit esse. a. se/
quitur q̃ cū ēt necessariū sit impossibile eē. b. sed primū bo/
rum est ipossibile fm megaricos: ergo ⁊ scōm: p̄mus eni est
q̃ si possibile sit eē. a. ⁊ fm istos si possibile est eē. a. impossi/
bile est eē. a. Sequitur igitur q̃ si propter potentiam ad eē
a. impossibile est eē. a. q̃ etiam ꝓpter potētiam ad eē. b. im/
possibile sit eē. a. Si igitur. a. est possibile propter potētiam
ad esse. a. sequitur necessario q̃ etiam. b. sit possibile: sic enīʒ
positum est: q̃. a. ⁊. b. se habeat adinuicem. ergo. a. eristente
necesse est etiam esse. b. Si autem sic se habentibus adinu/
iceē. a. ⁊. b. sequiḡ fm megaricos q̃. b. nō sit ita: ſz potius q̃
b. impossibile sit eē: tunc etiam sequitur q̃. a. b. nō se habēt
adinuicē: vt dcm̄ est: ⁊ hoc est cōtra hypothesim: sequiḡ eni
ex hypothesi q̃ si. a. possibile est eē q̃ necessario etiaʒ. b. pos/
sibile sit esse. Et si ponatur esse. a. q̃ etiam. b. sic est necessa/
rium ex hypothesi: necessarium est enim q̃. b. sit possibile si
a. sit possibile. Si autem possibile fm suam rationem hoc
significat qō dictū est: tūc sequiḡ si. a. est: ⁊ quādo. a. est: ⁊ vt
a. erat possibile eē: tunc necessarium est fm eosdem oēs mo
dos eē: ⁊ possibile eē ⁊ illud qō est. b. patet igitur q̃ positio
Megaricorum est falsa que talem destruit consequentiā.

¶ Tractatus Tertius Moni Libri prime phie qui est de cõditionibus potentie ⁊ actus.

¶ Cap. p'''. De conditionibus potentiarum precedentium vel sequentium suos actus.

Tex. cõ. 10.

Omnibus autẽ modis potẽtiarum ⁊ vt distinctũ est existentibus. Oꝑ attendere ꝙ quedã sunt connate nobis ⁊ innate sicut potẽtie sentiendi: quedã autẽ acquiruntur more ⁊ assuetudine: sic potentie moralium virtutũ ⁊ artium practicarũ vt que est tybicinãdi vel cytharizãdi potentia. alie autẽ acquruntur disciplina ⁊ doctrina vel inuẽtiõe vt virtutes ⁊ potẽtie intellectuales: sicut ille que sunt sciarũ ⁊ artiũ: ⁊ ideo indigẽt experimẽto ⁊ tẽpore: ⁊ ideo quasdã ipsarũ necesse est acqrere ⁊ habere per operatiões p̃cedẽtes ipsas potẽtias: ⁊ ille nõ sunt cum ipsis actionib⁹: vt dicunt megarici: sed potius inascunt ex operis assuetudie: ⁊ ex talibus operib⁹ generant siles operib⁹ potẽtie: tales eni sunt oẽs potẽtie quecũq; more ⁊ assuetudie: ⁊ rõne doctrine vel inuẽtionis fiunt: alias autẽ potentias actiuas que nõ sunt tales ꝙ generent ex assuetudine vel doctrina: ⁊ etiam illas potentias que cõsistunt in nõ agere: sed in pati nõ est necesse ꝙ sue operatiões eas p̃cedant: qa ex operationib⁹ talib⁹ non generãtur: sed potius tales potẽtie suas p̃cedũt operationes. ¶ Adhuc autẽ qm̃ omne qõ est possibile siue potẽs est aliqd potẽs: ⁊ aliquãdo potens hoc qõ põt: ⁊ per aliquẽ modũ est potens: ⁊ quecũq; alia necesse est ad eẽ in diffinitione seu determinatione cõditionũ potẽtis opꝑ oia addere ad hoc vt potẽs sit expeditũ ad id ad qõ dicit habere potentiã. ¶ Adhuc aũt alia dicũtur qdem potentia fm rõnem. Alia autẽ dicũtur potẽtia irrõnabilia: irrõnabilium sunt potẽtie irrõnabiles: sed ipetu nature movent ad id cuius potentiã habere dicunt. ¶ Adhuc aũt alias qdem potentias ⁊ necesse est inesse aiato: sicut augmentatiũ ⁊ sentiuum ⁊ huius: alias aũt que sũt nãles necesse est eẽ in ambob⁹: inaiato. vꝑ. ⁊ ĩ inaiato. ¶ Oꝑ aũt tales eẽ oẽs dictas potẽtias vt possint agere vel pati quãdo appropinquãt passiuo: ⁊ potenti hoc est actiuo: actiũ eni agit appropinquãs passiuo: ⁊ passiuũ patit quãdo appropinquat potẽti actiuo. quedã sunt potentie q̃s nõ necesse est agere vel pati ẽt cum appropinquãt passiuo vel potẽti hoc est actiuo: actiũ enim agit appropinquãs passiuo: ⁊ passiuum patitur quãdo appropinquat actiuũ. quedã eni potẽtiarũ oẽs sunt sic ꝙ vna ẽ vnius tm̃: sicut naturales potẽtie siue actiue potẽtie. ¶ Alie aũt sicut rõnales sunt potẽtie cõtrariorũ: igit̃ si concedat̃ ꝙ ille agũt quotiescũq; appropinquãt ei circa ꝙ operant̃ oportet concedere ꝙ ille cõtraria facũt simul: ⁊ hoc est ipossibile: ꝯ eni potentia sit cõtrariorũ: tm̃ nõ simul facit cõtraria. igit̃ necesse est ꝙ istis potẽtijs cõueniat aliqd diuersum ab alijs ꝙ ꝑpriũ est eis qõ impedit ne semper agãt quãdo appropinquãt ei circa qõ agũt. ¶ Dico autẽ hoc eẽ ꝑ hereſiz: hoc est appetitũ ⁊ ꝑheresim: hoc est eligẽtiã: tales eni potentie que rõnales esse dicunt: ẽt qm̃ sunt coniuncte ei circa qõ operant̃: tm̃ nõ agũt nisi agere appetãt ⁊ eligant: ꝙ eni talis potẽtia desiderat hoc maxime facit qm̃ hoc circa qõ operatur existit in tali dispõne: sicut potẽtia põt in illud: ⁊ quãdo passiuo in qõ agit appropinquat possibile. igit̃ qõ est potẽs fm rõnez est necesse agere quãdo desiderat id cui⁹ hꝑ potentiaz: ⁊ vt hꝑ hoc facere: hꝑ aũt facere p̃sente passiuo: ⁊ ita se habẽte ꝙ put põt in ipm: sin aũt aliter se habeat facere nõ poterit. ¶ Nec opꝑ nos in cõditionib⁹ taliũ potentiarũ addere qõ agat in id cui appropiquat si nihil exterior ꝑhibeat: potentia eni vt est potentia faciendi: hꝑ facultatez faciẽdi. ¶ Dirimus aũt ꝙ nõ oino hꝑ faciendi facultatez: sed si hꝑ vt ⁊ quãdo ⁊ quõ põt agere: ⁊ istis sic determiatis nõ oportet addere nisi extrisecũ aliqd ꝑhibeat: qa hoc icludit̃ in intellectu cõditionũ que dicte sũt ꝙ possit vt ⁊ qm̃ ⁊ quõ. ¶ In illis eni satis sunt determiata que exterius ꝑhibẽt: hoc eiz que sunt exteri⁹ ꝑhibẽtia auferũt: q̃dã illorũ que dirim⁹ in diffõne siue determinatiõe cõditionũ potẽtie. ¶ Si eni extrinsecus aliqd ꝑhibeat nõ erit appropinquãs passiuo: vt põt in ipm: pp qõ ẽt qm̃ tales potẽtie ẽt simul volũt ac cupiunt facere duo aut ꝑia: tm̃ nõ simul faciũt ea: qa vnũ ꝑiorũ ꝑhibet alterũ fieri: ⁊ iõ aliqd extrinsecũ est ꝑhibẽs: ꝑia eiz nõ hũt simul suã faciendi aut fiẽdi potẽtiã: nec ipsa faciẽdi potẽtia est potẽtia ꝑia simul faciendi. faciet eni ea quorũ ẽ sic potẽtia eorũ: est aũt vnt⁹ per se ⁊ alteri⁹ p̃ absentiã ipsi⁹: ⁊ iõ simul eẽ nõ possunt ꝑia quorũ est potentia rationalis.

¶ Cap. z'''. De modis ⁊ dispõnibus que cõueniũt actui.

Tex. cõ. 11.

Quantã aũt tã dcm̃ est de potentia que dicit̃ fꝯ modũ diuersuz mot⁹ per quez erit in actũ: determinabim⁹ nũc de actu qd. vꝑ. est act⁹: ⁊ q̃le qd est. Diuidentib⁹ eni ⁊ distiguentib⁹ actũ erit fil: cũ hoc etiã manifestũ possibile ꝙ fm potentiã dicit̃: hoc eni adinuicez determinant̃ ꝙ cũ respectuz habẽt adiuicez: ⁊ iõ sicut vnũ relatiorũ nõ diffinite cognoscit̃ sine reliquo: ita nec potẽtia diffinite cognoscitur nisi cognito actu: nõ eni solum hoc dicim⁹ possibile siue potẽs qõ aptũ natũ est mouere aliqd fm potentiã actiuã: aut moueri ab alio fꝯ potẽtiã passiuã: sꝯ etiã aliter ⁊ alijs modis: ꝑpter qõ querentes de actu tractabim⁹ etiã de his de qbus potentia alijs ⁊ diuersis modis dicit̃. ¶ Est aũt vt gñaliter dicat̃ actus rez pfecte existere: nõ ita qdez existere sic dicim⁹: aliqd potestate existere sic in ligno dicimus existere Mercurij idolũ: ⁊ sic dicimus in toto existere medietatez: eo ꝙ Mercuri⁹ auferet̃ de ligno: ⁊ de toto auferri põt medietas: ⁊ sic dicimus scientez existere qm̃ sciens nõ speculat̃ fꝯ actũ: qui tm̃ potens est speculari: ea eni que fꝯ habitũ sũt in potẽtia sũt: ⁊ nõ in actu anteq̃ agãt. ¶ Id aũt qõ est actu est in singulariter ⁊ simplr̃ entib⁹ ⁊ separatiz: hoc aũt qõ dicẽ volumus est manifestũ in iductione oium eorũ que vere actu existũt: oia eni hec separatim ⁊ singulr̃ existũt: talis aũt inductio sufficit ad act⁹ manifestationẽ: ⁊ nõ opꝑ ꝙ nos quaramus terminũ diffinitiũ cuiuslibet act⁹: sꝯ sufficit conspicere id qõ actui est ꝑportionale in potentijs fm respectum ad ipm: qa sicut se hꝑ edificãs fm actũ ad edificabilem: qui potens est edificare: ⁊ nõdũ edificat: ⁊ sicut se hꝑ vigilãs ad dormientez qui nõdũ vigilat. Et sicut se hꝑ videns actu ad id qõ claudit oculos: ⁊ tm̃ hꝑ visuz fm habitũ: ⁊ nondũ vtit̃ visu: ⁊ sic se hꝑ id qõ remotũ ⁊ separatũ a mã ad mãm que est in potentia: ⁊ sic se hꝑ paratũ in actu ad nõ paratũ qõ ẽ in potentia: ita est vt gñalr̃ dicat̃ act⁹ ad potentiã: ⁊ ei⁹ dicte sunt dicte alteri⁹ partis istarũ diuisionũ: ⁊ dicte relique partis sunt eius qõ est in potentia siue possibile: nõ eni oia sil̃r dicunt fꝯ actũ: sꝯ ꝑportionalr̃ sicut hoc dicit̃ actu esse in hoc vel hoc dicit̃ esse ꝑportionaliter ad hoc fm actũ: aliqõ eni dicitur actus sic mot⁹ cõparat⁹ ad potentiã: cui⁹ est actus iperfect⁹. aliqua vo dicunt act⁹: sicut suba que est act⁹ ⁊ forma dicit̃ act⁹ ad aliquã mãm in qua fuit in potentia. ¶ Alio aũt mõ ab his duob⁹ modis dicit̃ ifinitũ in potẽtia inane in potentia: ⁊ quecũq; talia per fil'itudinẽ istorũ dicunt̃ eẽ ptãte ⁊ actu in multis que sũt in nũero entiũ: sic dicit̃ aliquid ptãte ⁊ actu videnti ⁊ nõ videnti: ⁊ ẽt viso ꝙ videt̃ oia ista cõtigit aliquãdo simplr̃ vera eẽ qm̃ ereũt de potentia ad actũ: qa in talib⁹ act⁹ totã potentiã determiat ⁊ finit. Visuz eni dicit̃ duplr̃ fm potentiã ⁊ actũ: dicit̃ eni visum aliqd qa videt̃ fm actũ: ⁊ aliqd dicit̃ visum qa videri potest: ⁊ cũ videt̃ tũc est visuz fm actũ. Infinitũ aũt nõ eodẽ mõ est in ptãte tãq̃ sit actu futurũ ⁊ separatim existens actu infinitũ sit: sed notitia est ifinituz siue scia ⁊ rõne: qa per diuisionẽ cõtinuũ nõ tollit̃ a mã: diuidens eni nõ reddit ⁊ facit actu ifinituz de factis diuisiõib⁹: nec ita reddit ipm ꝙ faciat separationez ifinitã actu: sꝯ potius sic: qa quãtũlibet diuisiõibus acceptis vlterius remanent accipiende fm rõnem cõtinui: ⁊ tm̃ accepte sunt finite: sicut in tertio de physico auditu declaratũ est. sic igit̃ manifestum erit nobis ꝙ aliqd est actu: ⁊ qualis qd est illud.

¶ Cap. z'''. De modis quibus aliquid dicitur eẽ in aliquo: sicut in potestate.

Tex. cõ. 12.

Sicut aũt dicim⁹ de differentijs act⁹: ita opꝑ dicere de differentijs ei⁹ qõ est in potẽtia in aliquo. ¶ Determinãduz eni est a nobis hic qm̃ vnũqõq; dicit̃ esse in ptãte in aliq̃: ⁊ qm̃ nõ: nõ eiz dicendũ ꝙ qõlibet sit in ptãte in alio qõ q̃cunq; mõ est mã ei⁹. ¶ Querim⁹ igit̃ vtrum hõ sit terra potestate aut nõ: sꝯ magis sit in potestate in mã qm̃ iaz facta est sperma cõpletũ ex quo fiat hõ: ⁊ hoc est q̃rere vtrũ

Que sũt in habitu sũt in potentia anteq̃ agãt. idez Cõ. 12. met. cõ. 39.

sit res

sit res vt in potentia in aliq̃ q̃ est mã p̃ma ⁊ remota: vel in eo in quo est sicut in mã prima ⁊ cõpleta fm oẽs dispõnes: nec fortitã adhuc est in mã prima in potentia fm quẽcunq; modũ oino: ſz ſz modũ ſpãlẽ fm quẽ educit de illa: nõ eni a medicina q̃ ẽ po⁹ sanãdi qõcũq; ⁊ q̃cũq; mõ sanatũ est: nec iterq; in po⁹ ẽ in aliq̃ q̃ fortuna vel casu eductũ ẽ er illo: ſz id qõ ẽ in po⁹ in aliq̃ est aliqd õtermiatũ: ſic in medicina salubre ptãte dr: er q̃ fm po⁹ artis ⁊ nãe pducit ſanitas. terminus aũt diffinitiuus illi⁹ ẽ q̃ hoc ẽ in po⁹ in aliq̃ qõ ẽ factũ ⁊ pductũ ab aliq̃ mouẽte: ⁊ ẽ endelechia facta er ptãte entẽ: hoc est er po⁹ talis entis q̃ ppotionali ⁊ prima ptãte est illud ſic in artificialib⁹ in qb⁹ p̃n̄ ẽ volũtas dr aliqd eẽ i aliq̃ ſicut in ptãte qñ fit er illo ſtati volẽte artifice ſi nihil erteriorũ phibeat: ⁊ ſlr est in ſanato q̃ ſanatuz est in po⁹ in illo er quo fit ſanitas: ſi nihil er pte ſanati phibeat. ¶ Si eni aliqd erterior phibeat er pte faciẽtis vel facti: tũc ipedit per accñs. ¶ Id aũt qñ est p accñs nõ phibet q̃ aliqd nõ fit in po⁹ in alio er q̃ pduci est natũ: ſic igit id in po⁹ est in alio q̃ vno motore artis vel nãe pducit er ipſo. ſic eni ptãte dom⁹ est in hoc: ſi nihil eor q̃ ſũt in hoc obest p ſe qn er eo fiat domus. ¶ Nihil aũt obesse dico tã er pte efficiẽtis q̃ er parte mãe: vt dcũ p̃us est: ⁊ hoc ẽ qñ nihil ẽ q̃ oportet plus adesse vel abesse: aut ab alio motore pmutari q̃ a factore domus in ptãte dom⁹: ſiue in mãz dom⁹. ¶ Si eni abſit lignuz qõ oportet p̃us trãſmutari er terra in plãtã: ⁊ postea banc plãtã p edificatorẽ mutari in trabẽ: tũc nõ ẽ ptãte dom⁹ in illa mã: ⁊ in alijs est ſlr extra q̃ tñ mãlia ẽ p̃n̄ gnõnis q̃ ẽ in ipſo qõ bz ptãtẽ actuã qñ nullũ phibet erterior: tũc eni illa q̃ ſũt ptãte in ipo: erũt p ip̃z ⁊ pducenẽ in actũ. ⁊ fm hunc modũ illõ qõ nõdũ ẽ ſperma cõpletũ: eo q̃ oportet ip̃z adhuc in aliõ cõmutari ⁊ digeri: nõ ẽ ptãs ei⁹ q̃ gñabile est er ipo. Et hoc ẽ ſic ſi gr̃a erẽpli dicã q̃ hõ ptãte ẽ cib⁹ vl ſãguis cũ nec cib⁹ nec ſanguis vno motore mutẽt in hoiez: ſz cib⁹ i ſanguinẽ vtẽt calore epatis ⁊ ſanguis in ſpma vtute mẽbrorũ ⁊ vaſor ſeminarior: qñ vo ſpma p ſuũ p̃n̄ q̃ ip̃z trãſmutare bz factũ ẽ talis ⁊ cõpletũ: tũc iã ẽ hoc ptãte qõ pduci bz de ipſo. illa aũt q̃ adhuc in mã p⁹ ⁊ remota ſũt diuerſo egẽt p̃n⁹ trãſmutãte: ſic dirim⁹ q̃ terra nõdũ ẽ ptãte ſtatua idoli. nõ eni ẽ trãſmutata vt vno mouẽte in idolũ ſz plib⁹: qa vtute celesti mutat in cuprũ: ⁊ tũc deide cuprũ er terra gñatum mouẽte Polycleto ſtatuifice mutat in idolũ: hoc aũt qõ dicim⁹ eẽ mãm pprãã ⁊ ptãtẽ alicui⁹ videt eẽ nõ hoc ſz illi⁹: qa nõ p̃dicat de ipſo ſubalr ſz õnoiatiue. illõ enim qõ est ptãte ſimplr: ſiue vniuſr: ⁊ nõ p̃pe ⁊ prie est ſemp id qõ est posterior ſz reſolõnẽ ad mãm: vñ dirim⁹ q̃ arca q̃ est actu non est terrea: neq; ẽt terra ſz mãz pprãã: ſz est lignea non lignum. ¶ Si vo adest mãle p̃n̄ q̃ per reſolõnez nõ dr denoiatiue ab alio materiali aliquo hec est mã ſimplr ⁊ p̃ma in illo ordine mã: ⁊ hoc est ſic ſi dicam⁹ q̃ mã terre fit aer: tũc eni terrã dicim⁹ denoiatiue aereã: ⁊ ſi aeris mã fit ignis dicimus denoiando aerẽ eſſe igneũ: ignẽ aũt cũ ſit mã p̃ma in hoc ordine nõ denoiam⁹ ab alio quodã mãli priori: ſz dicim⁹ ipſuz ſimplr mãz: ⁊ hoc est aliqd erñs nõ õnoiatũ ab alio. In hoc eni mõ p̃dicatiõis differt aliqd eẽ vniuſe p̃dicatũ p̃muz qõ ſubalr p̃dicat vtens de rõne ſubti: ⁊ aliqd eſſe ſubm p⁹ qõ nõ p̃dicat niſi per denoiationẽ. hoc aũt aliqd q̃ ſic est ſubm p⁹: ⁊ mã nõ dr ſubm: ſic ſubm paſſionũ ſiue accñtiũ a qb⁹ fit ſubiecti denoiatio: in materijs eni denoiatio fit a mã ⁊ nõ denoiatur mã: ſed in accñtib⁹ fit denoiatio ab accñte: ⁊ denoiat ſubm: ⁊ hoc est ſicut ſi gratia erempli dicã q̃ hõ corpus ⁊ aia erñs est ſubm q̃ ſubſtat paſſiõi: tunc eni ſubiectũ hoc dr muſicuz fm paſſionez aie: ⁊ dr albuz fm paſſionẽ corporis. illud eni ſubm adueniente muſica non dr muſica abſtracta predicatiõe: ſz muſicum p̃dicatione denoiatiua. Et ſlr hõ nõ est albedo ſz albũ: nec hõ est ambulatio vl mot⁹: ſz ambulãs ⁊ mot⁹ cõcretiue loquẽdo: ⁊ hoc dicunt vt illi⁹ ⁊ nõ vt illõ. ¶ Dicã igit est er dictis q̃ vltimuz ſubalr predicatuz: ⁊ nõ per denoiationez est ſuba ⁊ forma ⁊ act⁹: que vo nõ ſic p̃dicant: ſz ſunt vt ſpẽs ⁊ forma q̃dã: ⁊ vt hoc aliquid p̃dicatuz vltima mã illoz est mãlis ſuba: ⁊ illa dr nõ illõ: ſz illius: ⁊ rectuz ⁊ dignuz est q̃ mã ⁊ paſſiões illi⁹ dicant ⁊ nõ illud: qa ambo illa materia. vz. ⁊ paſſio ſunt infinita ⁊ indeterminata: ⁊ nõ ſpecificantia aliqd. ſic igit dictũ est a nobis quãdo aliqd dicẽdũ est in poteſtate in altero: ⁊ quãdo nõ.

Quid ẽ in potentia ad aliquid.

¶ Tractatus Quartus Nõni Libri primi pbie in quo comparatur actus potentie fm rationem prioris.

¶ Cap̃. p̃m̄. In quo pbat actus prior eſſe potentia ſubſtantia ⁊ rõne: ⁊ aliquãdo eſſe p̃mo tpe fm aliquem modum.

Quoniam aũt ſuperius in quinto determinatũ est quot modis dr prius vnũ eſſe altero. palã faciem⁹: qa p̃or est act⁹ q̃ potentia ſuba rõne ⁊ tpe ⁊ nobilitate ſiue dignitate in bonis: lz in malis potẽtia min⁹ mala ſit q̃ act⁹. ¶ Adhuc autez oſtendendo p̃determinare opz q̃ cũ cõparamus actũ potentie fm rõnez prioritatis accipimus magis large potentiã q̃ diffinita ſit in antehabitis. diffinita enim est in antehabitis fm q̃ potentia dr principiũ mutabile ſiue mutatiõis in alio fm q̃ est aliud: ⁊ hãc dirimus eſſe potentiã actuã. ¶ Nõ aũt magis large ſumentes potentiaz dicimus potentiã totalr ſiue vniuſr pro omni p̃ncipio motus ſiue imobilitatis: hoc est getis: ſiue ſit hui⁹ p̃n̄ in alio: ſiue ſit in ipſo: nã eni quã hic ſumimus ſub rõne p̃ncipij fit er eodem p̃n̄ motus ⁊ quietis: ⁊ nã est eadẽ in genere cum p̃ncipio: pter qõ etiã in ſcõo de phyſico auditu dirimus: nãm eſſe virtutẽ. virt⁹ autez omnis p̃n̄ est. nã eni est principiuz motiuum ſed nõ est principiũ mot⁹ in alio: ſed est p̃n cipiũ motus in eodẽ: cui⁹ ipſa nã est inquãtũ est idẽ. ¶ Tali enim omni p̃ncipio potẽtiali prior oſtendẽt eſſe act⁹ ratiõe ſuba: ⁊ tẽpore etiã prior est q̃ q̃q; aũt nõ. ergo q̃ ratiõe prior fit palã est er dicẽdis. In nulla eni potentia actiua cõtingit agere eũ qui põt agere niſi p̃us habeat ptãtẽ ad actũ: ⁊ hoc pbatur inductiue in oibus poteſtatib⁹ acqſitis nõ innatis: ſicut dico edificatorem fm actũ qui potens est er habitu edificare ⁊ ſpeculatorez fm actuz qui potẽs est ſpeculari er habitu: ⁊ in potentijs paſſiuis dicimus viſibilẽ ſz actũ qui potẽs est videri. ¶ Cũ igit act⁹ ſint p̃uijs potentijs fm rõnem ⁊ potentia ois diffinitat per analogiã ad actũ. palã ẽ q̃ rõne actuz est neceſſe p̃eriſtere potentie ⁊ notitiã actualem: notitie habituali que est potẽtia ⁊ iperfecta: ſuba enim potentie pfectiua est act⁹: tpe etiã est prior act⁹ potẽtia: ſed nõ est idẽ nũero ad quẽ est potentia: ſz idẽ ſpe prior ẽ. Dico aũt explanãdo hoc: qa hoc qdez hoie deſignato ⁊ õmõſtrato fm numer tã eriſtente fm actuz: ⁊ hoc frumento demõſtrato fm actũ: ⁊ hoc videnre fm actũ prius est: mã qdẽ tẽpore que est potentia. p̃us enim hoc mõ est ſperma er quo est hõ iſte: ⁊ prius est ſemen er q̃ est frumentũ illõ: ⁊ p̃us est viſibile tempore aliq̃ videat: ſicut ſuperi⁹ est oſtenſuz: hec eiz tria potentia ſunt: hõ ⁊ frumentũ: ⁊ videns: ⁊ nõdũ actu: ſz tñ quedã in ſpecie iſtor eriſtentia diuerſa ab eis nũero ſũt actu entia ⁊ prior his que fm potentiã dicta ſunt er qbus iſta facta ſunt: ita enim est in omni nã q̃ ſemper er ptãte ente fit actu ens ab aliquo prior actu ente: ſicut fit hõ er homine ⁊ muſicus er muſico docente muſicã: opz igit q̃ ſemp fit aliquid prius mouens id qõ er potentia venit ad actũ: mouens aũt eſſe iam actu est. ſic igit nõ in eodez nũero ſz in eadem ſpecie tempore actus potentia est prior. igit ſuba ⁊ rõne ſimpliciter qdez actus prior est potentia: tempore autez aliquando qdem est prior: aliquando autem est posterior.

¶ Cap̃. z̃m̄. In quo probatur adhuc actus eſſe prior potentia tempore ⁊ ſubſtantia.

Tex. cõ. 14.

Dictũ est aũt tã a nobis ſupra in ſeptimo hui⁹ ſapientie libro. vbi fecim⁹ fmones de ſuba. q̃ omne qõ gñat gñat er aliq̃ ⁊ ab aliq̃ gñante: ⁊ hoc gñans est idez ſpe cũ genito. ¶ Si gñatio est vniuoca ⁊ ſi nõ est vniuoca gñatio: tunc tñ est ꝓueniens aliq̃ mõ fm formã: quapp videt etiã q̃buſdã q̃ ipoſe ſit q̃ fit edificator ſz habit⁹ acqſiti ptãtez: qui fm actũ nõ añ edificauit: nec videt citharedus eſſe ſz habit⁹ ptãtez qui nõ añ fm actũ citharizauit. diſcens eni citharizare ſz actũ citharizans est ille q citharizare diſcit: ⁊ ſlr in alijs potentijs acqſitis: qa habit⁹ tales omnes gñant er ſlib⁹ actib⁹: pp qõ etiã ſophiſtic⁹ qdez elench⁹ fact⁹ est q̃buſdã negãtib⁹ ſciaz fieri per doctrinã vl diſciplinã: qa dicũt q̃ nõ hñs qs ſciaz in habitu faciet id cui⁹ est ſcia: ⁊ ſi facit id cui⁹ est ſcia: cũ hoc nõ poſſit facere niſi per ſciaz bz

sciam: ⁊ sic videt seq insolubile qd nō hās sciam hz sciaz: si sit accipere sciaz per disciplinā. est eni sophisma Menonis Pithagorici. discēs eni nō hz sciam: ⁊ cū discit: facit actum cui⁹ est scia. Et nō facit hūc nisi per sciaz: ⁊ sic hz sciam añq̄ accipiat sciaz per addiscere. ¶ Solo aūt hui⁹ est qa facti vltimi ⁊ cōpleti, peuldubio aliqd est factuz añ: ⁊ totaliter siue vniuſr loquēdo ei⁹ qd motū est in motū esse est aliqd ipz q̄ añ motuz est: cū mot⁹ sit act⁹ iperfectus: ⁊ oīs act⁹ iperfect⁹ ē aliqd act⁹ perfecti: ⁊ hoc palaz est ex his sermonib⁹ q̄s in 6° libro de physico auditu determinauimus de essentia mot⁹: ⁊ ideo cū discens sit in motu accipiendo sciaz nēciuz est q̄ p̄ habeat aliqd scie: sed hoc est act⁹ iperfect⁹: cui⁹ non est scia sicut in ethis manifestuz est. Et hz hec sit solo sophismatis: tū eadē rōne, pbat qd et prior sit aliq̄ mō act⁹ q̄ po° fm gnationem ⁊ tp̄s. ¶ Est aūt etiā suba prior act⁹ po°: ⁊ hoc qdē primū, pbat per hoc q̄ quecūq̄ sunt gnatiōe posteriora illa sūt priora spe ⁊ suba: sic est prior vir puero ⁊ prior hō sperimate: vir eni ⁊ hō iā hūt spēm: sz puer ⁊ sperma non hūt: oē eni qd fit vadit ad pn'''speciei ⁊ sube: pn''' aūt est id cui⁹ causa fit: hui⁹ aūt cā fit tota gnatio: act⁹ autē qui est suba ⁊ spes est finis: ⁊ hui⁹ act⁹ gratia sumit po° p analogiaz ad actū: ⁊ hoc, pbat iductiue. Aliqlia eni fm nature ordinez nō videt fm actū ⁊ vsuz visus vt visuz habeat fm habitū: sz ecōuerso visuz hūt vt videat fm actū: sicr est in acqsitis habitib⁹: qa hūt edificandi sciam vt fm actū quādo volūt edificēt: ⁊ theorica sciam hūt pbi vt speculenť fm actuz quādo volūt: sed nō speculanť fm actū vt theorica habeāt in habitu nisi sint meditātes ⁊ discētes: ⁊ isti nō speculanť simplr: sz inq̄tuz si fm qd agūt aliqd speculationis: aut si dicat qs q̄ hās habitū nō speculet: hoc nō est iō qa habit⁹ nō sit ad actuz sicut ad finem: sed qa nō eget speculari fm actū. ¶ Amplius mā ideo dicit eē potestate: qa venit ad spēz: quādo vo actu est tūc est in spe: sicr aūt est ⁊ in alijs quo: tūcūq̄z mot⁹ ē finis aliqs in quo mot⁹ est in motū esse: ꝓter qd sicut docentes putāt reddere finem quē intēdūt ex doctrina qn demōstrāt discipline agentē perfecte actiōes quax est scia: sicr facit et nā: ⁊ ideo nā hz finem qn hz actū ad quem est mā ⁊ mot⁹ in quē intēdit mouens in mouēdo: ⁊ hoc est qn hz spēm ⁊ substantiā mouētis que est finis vltim⁹ mot⁹ in quo motus est in motū eē. ¶ Si aūt qs diceret hec nō eē vera: sed diceret potentiā esse finē: sicut actū vltimū ⁊ nō distare potentiā discendi ab actu scie accepte per doctrinā: sequeret incōueniens q̄ passiones qui fuit hō iners: ⁊ nihil sciens laudabiliū esset a deo pfectus: sicut Mercurius qui tāte speculatiōis fuit q̄ de⁹ putabat esse scie: ⁊ hoc est incōueniens. Si enim passiones est sic Mercurius interius ⁊ exterius ⁊ nihil finalis pfectiōis hz Mercuri⁹ sup passione: tūc scia nō ē manifesta sz actū speculatiōis Mercurij: sz est iners ⁊ rudis: sicut est passiones. ¶ Hoc aūt q̄ act⁹ sit finis et, pbat alia ratiōe: qa opatio opantis est finis: act⁹ aūt est op⁹ qdā: ⁊ hoc pz ex ipsa rōne nois act⁹: qa fm q̄ vnusq̄z operās hz op⁹ ita ⁊ tali noie vocat act⁹ ei⁹. ¶ Et cōstat q̄ illi q̄ iponūt nomina cōferūt ipsa noia endelechie ⁊ actui: ab actu eni ⁊ fine denoiat oīs res: ⁊ iō fabricatoris cui⁹ opus est fabricatum act⁹ di fabricatio: ⁊ sic est in oib⁹ alijs. Qm̄ sicut in pn° ethicox dcis est. hox qdē opantiū vltimuz qd itēdūt est vsus ⁊ actio: sic vigilator ⁊ citharedus ⁊ cantor nō hūt aliqd vltimū ⁊ finē nisi vigilare ⁊ citharizare ⁊ cantare: ⁊ in ptātibus innatis vltimū visus vt visus est ptās nālis vt visio siue videre: nō eni intendit ꝓter visionē aliō qdā a visu op⁹. ¶ In qbusdā vo potestatib⁹ ꝓter agere sit aliqd qd intēdit: q̄ et apothelesma vocat: sic ab edificatoria intēdit edificiū qd est domus vel aliud tale pp edificationē que est act⁹ edificantis: tū pp istā diuersitatez nō min⁹ vniuſr act⁹ finis est. Est eni huic qdē finis qui nihil itēdit ꝓter agere. Illi aūt q apothelesma intēdit nō magis est finis apothelesma q̄z act⁹ sine agere: edificatio eni q̄ est actio ⁊ edificatū qd est apothelesma sicr fūt: ⁊ sunt cū ipsa domo finis: qa edificatio relinquitur in edificato: pz igit q̄ quox erit apothelesma genitum vel factū diuersuz ꝓter ipm vsuz q est act⁹ elicit⁹ de potentia hox actus ⁊ vsus est in ipso facto apothelesmate sic edificatio est in edificato: ⁊ cōtertio que est tertoris actio est in cōterto: sicr aūt est et in alijs ⁊ totaliter loquēdo fm istū moduz mot⁹ est in moto: qa mot⁹ nō est nisi fluxus act⁹ iperfecti ad perfectū: ⁊ iō qd est in motu sub eē iperfecto est in motuz eē sub actu pfecto fm eē: ⁊ ita forma domus fluit in edificatū per edificationē cōtinuā: quox vo nō est aliud qd apothelesma opus ꝓter ipsum vsum: siue ipsam actionez in eis erit stit actio finis: sicut finis visio est in videte: ⁊ speculatio finis est in speculāte: ⁊ vita siue vinere est finis in aia: ꝓter qd et felicitas cōtemplatiua est speculatio in agere. ¶ Vita nāq̄z talis que felicitas est ⁊ dicitur est speculatio ⁊ speculari theoremata firma pura ⁊ admirabilia.

¶ Cap̄. 3^m. In quo probatur actus precedere positionez per resolutionem ad actionem sempiternorum: ⁊ est in ipso correlarium contra ponentes ideas.

Et autē adhuc ⁊ alia rō per quā palam est q̄ actus suba prior est q̄z potētia: ⁊ nō tm̄ substātia: sed etiā tpe sicut dirimus primo: sicut eni docuimus in 8° de physico auditu. vbi docuimus reducere mot⁹ ⁊ mouentia in motuz primū ⁊ mouens pmū: vna actio semp anticipat ⁊ p̄ponit sibi aliā vt sui cām vsq̄z dum resolo veniat ad eas actionē que est mouentis pmū mobile: ⁊ actio marie, ppie est actio ⁊ finis ⁊ por oib⁹. ¶ Sēpiterna eni fm subam porā sunt his que sunt corruptibilia: ⁊ id qd est sempiternum nihil est potestate que sit potētia ad formā. ⁊ hui⁹ qdē hec ē rō: qa oīs potentia simul est ꝯdictiōis: qd eni nō est possibile eristere nō eristit vnq̄z in aliquo. Omne aūt qd possibile est nō ex necessitate cōtingit agere: ⁊ iō cōtigit aliqn̄ nō agere: qd igit possibile est eē cōtingit eē ⁊ cōtingit nō eē. idē igitur possibile est eē ⁊ nō eē: id aūt qd est possibile nō esse hoc cōtingit nō esse: cōtingēs aūt nō esse est corruptibile aut simpliciter ⁊ fm subam: aut quo ad hoc q̄ est fm q̄litatē ⁊ alterationē vel fm augmētū ⁊ diminutionē. illud aūt est qdā cōtingere nō eē: aut fz locū: aut fm q̄tū: aut fm q̄lis. Simpliciter aūt dr ꝓtingere nō eē qd est corruptibile fm subaz. igit nihil eox q̄ sūt icorruptibilia simplr est simplr po°ens: qa si eēt po° ens hīet po°''' ad nō eē simplr: ⁊ hec qdē subtiliter, pbata sūt in pmo celi ⁊ mūdi. ¶ Hic aūt sufficit ea cōmemorasse. nihil eni, pbibet q̄ id qd est incorruptibile simpliciter sit in po° fm qd: aut fz q̄le aliq̄ mō: aut fm vbi: non qdē fm q̄le actiuax vel passiuax q̄litatū: sz fm illuminationē: ⁊ luminis p̄uationē maiorē vel minorē. q̄liter aūt in po° sūt ad vbi corpora icorruptibilia fz formā mutantia locū ⁊ nō fz subaz in 6° de physico auditu demōstratū ē. ¶ Incorruptibilia igit oia sūt simplr in actōe ⁊ nō in ptāte: nec ē in po° aliqd eox q̄ ex necitate sūt: ⁊ illa cōstat eē pma. cui⁹ pbatio est qa pmū est p qd sūt oia alia. scim⁹ aūt q̄ si illa corpora icorruptibilia nō eēnt nihil eēt mot⁹ q ē sempiternus: nec ē vex q̄ si aliqd ē motū sempiternuz q̄ hoc fm po°''' sit motū po°''' q̄ est simplr po° ad esse vt dirimus: qa vnūqd q̄z qd hui⁹ ē ipsa po°, pbibet ip̄z eristere fz actuz añ māz. ¶ In oib⁹ eni hmōi act⁹ sequit po°''' in eodē: qa igit po° nō est in ppetuis: sz actu sunt semp: pp hoc semp agit sol ⁊ astra: ⁊ totū celū: nec ē alicui terribile ⁊ timēdū: vt aliqn̄ stet fm nām. q̄ tū qdā de nā tractātes timuerūt: ⁊ iō fecerūt Athlātē celum sustentare ne cadat: nec po° exiens in actū vel aliquid educēs eā in actū fāt hoc eē agentia: eo q̄ nō est in eis po° ꝯdictiōis: sic eni corruptibilib⁹ iferius motis q̄si eis sit suplabores q̄ cōtinua sint in oi motu suo ⁊ toto: suba eni q̄ est mā est cuz po° ⁊ nō actu: ⁊ ipa mā cum p̄uatiōe causat po°''' ad nō esse: ⁊ añ p̄uationez causat laborez ⁊ fatigationem in his q̄ penā sentiūt: qn̄ ꝓter nāz māe mouenť. ¶ Tū ea que sūt entia in trāsmutatiōe sube: sic iferiora aliq̄ mō imitanť supiora q̄ sunt icorruptibilia: sicut terra ⁊ ignis ⁊ his sīlia: eteni ea semp agūt et trāsmutādo seiuicez fm ptez ⁊ nō fm totū. hūt eni hoc fz se in seipsis mot⁹: siue mot⁹ ⁊ alterationis pn'''. ¶ Oēs alie potētie ab his q̄ diffinite sunt eē in ppetuis q̄ sūt ad vbi: ⁊ ad q̄litatē illuminatiōis ⁊ obscurationis sunt po° ꝯdictiōis ad eē ⁊ nō eē qōcūq̄z est tali po° possibile est sic mouere: pōt et nō sic mouē: sic dirim⁹ de potentijs rōnē hūtib⁹ q̄ pūt mouere ⁊ nō mouē eo q̄ sunt ꝯtiox. ¶ Irrōnales vo actiue po° sic dirim⁹ sūt ad sic mouere: eo q̄ nō sunt eedē ꝯdictionis. ¶ Tales aūt irrōnales actiuas potētias in se hūt eānta: ⁊ iō cōtinue trāsmutanť adinicem fm alterationez decliui circuli: sic in secō pigeneseos est demōstratū a nobis: qa igit iferiora nō pūt trāsmutari ppetue fm

Tex. cō. 15.

Tex. cō. 16.

Tex. cō. 17.

Tex. cō. 18.

6. phi. t. c. 32. ⁊ infra.

Vide. 6. phi. t. cō. 85.

2. de gnōne et corruptiōe. tc. cō. 56.

sue fm subm corruptibile motū: imitant tñ superiora q̃ fm
nām in quiete mouent: ⁊ fm subaz corruptibile nō eadē nu-
mero sed eadē spe reiterant. ⁊ cū motus eoꝝ ad primū mo
tum reducat sicut ad cām ⁊ ille semper sit in actu: constat q̃
actꝰ ante potētiā est nō tñ suba ⁊ rōne sz ēt tpe. Correlariū
aūt qd ex iductis sequit est q̃ si aliqua sūt nature tales aut
sube q̃les eē dicūt ideas q̃ sūt in nūero rōnū sensibiliū rerū:
eo q̃ fm eos dant sensibilibꝰ eē ⁊ rōnē: sequit ex dicto isto q̃
multo magis actu scitiū ⁊ sciēs scit hoc qd scit ī iferioribꝰ
sensibilibꝰ q̃ ideā que est p se scia fm illos: ⁊ id qd est mo-
tum in iferioribus est magis actu motum q̃ motus qui est
idea: ea nāq̃ que sunt in sensibilibus magis sunt actiones
fm actum existentes: ⁊ illa que sunt in numero idearū sunt
potentie istoꝝ: ⁊ hoc est magnū inconueniens: qꝛ fz hoc cor-
ruptibile magis est actu q̃ incorruptibile.

¶ Cap. 4m. In quo declaratur q̃ actus in bonis nobilior est
potētia: sed in malis est posterior: ⁊ correlariū est q̃ in per-
petuis non est malum.

Tex. cō. 19. QUia igitur actus: fm illā rōnē prioris fm quā
nobilius ⁊ melius prius eē dicit: sit prior potē-
tia: ⁊ oī pncipio mutabili siue mouente: palam
erit ex his q̃ nūc dicemus: q̃ enīz dfir fm posse
sūt potētia ad ẑria: sicut hoc posse qd dirimus
qualescere idē est ad ifirmari: ⁊ simul eadē est
potētia in radice humoꝝ qualescēdi ⁊ ifirmādi: ⁊ eadē ē potē
tia in radice laborādi ⁊ qescēdi: ⁊ eadē ē poꝰ edificādi ⁊ de-
struēdi: ⁊ eadem poꝰ ex pte eius qd fit ad edificari ⁊ ad de-
strui: igit simul existit posse ẑria simultate potentie: sed ẑria
vna simul existere impossē simultate actus: nō enīz simul sūt
sanū eē aliqd ⁊ laborare: necesse est q̃ alteꝝ eorū que sunt in
actu eē bonū qōcūq̃ nām seruat ⁊ ordinē retinet nāe. Dos-
se vo qꝛ nō hz actum est similr ⁊ equaliter vtrisq̃: ⁊ ideo lz
sit pmirtū aliqualiter bono: nō tñ hz bonū pfectū: equaliter
enim se hz ad vtrūq̃: ⁊ ideo si dicit aliquid aut vtrūq̃ qtra-
rioꝝ dicēt aut neutrū. ¶ Necessariū ergo q̃ in oibus bonis
actus nobilitate ⁊ bonitate sit ante potētiā: qꝛ actus hz bo-
num purū ⁊ impmirtū: potētia aūt est pmirta malitie: ⁊ nō
est bonū impmirtū purū ⁊ diffinitū. In malis aūt necesse est
finem ⁊ actū esse idignioꝛē ⁊ peiorē potētia: qꝛ qui valens est
⁊ potēs facere malū hz se ad ambo cōtraria. Et ideo potuit
quidē facere mala: sed nō fecit: ⁊ ideo palā est q̃ in potētia
mali nō est aliqd distinctum ⁊ diffinitū malū: sed est adhuc
in rebus ipsis que dicunt posse malū: ⁊ nō est nisi ipsa poten
tia operādi maluz. id enim qd est fm actū malū est posteriꝰ
post potentiā: igitur peius est quādo est actu q̃ qñ est in po
tentia: ⁊ idignius. ¶ Et correlariū huius capituli est qd pz
ex dictis: q̃ in eis que sunt sempiterna a pncipio exītia: ni-
hil inest malū nec peccatū neq̃ corruptū: hec enim oia diffe
rētes spēs sunt maloꝝ: ⁊ cū in eis nō sit potētia nō est in eis
q̃ est potentiam. Est aūt: vt dirimus malum posterius po
tentia: nihil igitur est ens malū ⁊ si dicant quedā stelle ma-
le ⁊ infauste: hoc est dictū quo ad nos ⁊ nō quo ad ipsas: si-
cut determinat in scientia de astris. Sic igit manifestū est:
q̃ actus est ante potentiā suba ⁊ rōne: ⁊ tēpore: ⁊ nobilitate
in bonis: sed in malis est posterior potentia.

Idē Cōmen. in pīti loco.

¶ Cap. 5m. In quo probatur q̃ in mathematicis actus no-
bilior est q̃ potentia.

Tex. cō. 20. Licet aūt direrimus q̃ in geometricis potētia
metaphorica est: ⁊ nō determinata per motū:
tñ p ea que sunt in diagrāmatibus siue descri-
ptionibꝰ figuraꝝ actus ipse elicitur de poten-
tia: ⁊ est nobilior ea: ⁊ qñ bene describunt actu
linee ⁊ anguli sciunt theoremata fm actū. Si
aūt per imaginationē non exprimunt nō sciuntur nisi potē-
tia: ⁊ hoc pbatur per hoc q̃ diagrāmata inueniunt per itelle
ctum actu scita: qꝛ diuidētes lineas ⁊ angulos inueniūt fm
actū sciaz ipsoꝝ. ¶ Si vo a principio eēnt p diuersitatē oiuz
lineaꝝ in ꝓtinuū pertractaꝝ bene descripta a principio ma-
nifesta eēnt: ⁊ fm actū scita: nunc aūt qñ nō fm actum linee
ptracte sunt: nō sunt figure ⁊ anguli nisi ptāte: ⁊ tō tunc non
sciunt nisi ptāte. Et exēplū hui⁹ est: sicut si queremus qua-
re trigonū est duo anguli recti: siue quare triāgulus hz tres
angulos eq̃les duobꝰ rectis: hoc enī nō scit nisi ex hoc: q̃ an
guli qui sunt circa vnū punctū linee cadētis supra lineaz re-
ctā sunt aut recti aut duobꝰ rectis equales. Et ideo nisi p-
trahat q̃libet vnū latus trianguli in cōtinuū ⁊ directū: ita
q̃ alteꝝ latus sit in puncto stans super illud nō scit fm actū
id per qd pbatur q̃ triāgulus hz tres equales duobus re-
ctis: ⁊ qñ ptrahit: tunc est actu: ⁊ scitur in actu a vero geo-
metrico: ⁊ ante hoc nō fuit nisi in potētia: ⁊ sciebat in poten
tia. Si ergo latus illud qd est secꝰ triāguli: ⁊ est equedistās
linee que est latus triāguli ptractuz ab eo puncto vbi linea
sup lineā cadēs circū se facit duos equales duobꝰ rectis eēt
necesse ⁊ in actu descriptū. statim eēt palā fm actū sciēti geo
metriā q̃ triāgulus hz tres equales duobꝰ rectis: qꝛ sciret
q̃ altrinseci anguli paralelle cadentis supra lineas rectas
essent equales: ⁊ sic colligeret pbationem. sicut pz in primo
theorematū Euclidis. Aliud aūt exēplū huiꝰ est: sicut si q̃-
ratur quare angulus trianguli in semicirculo descripti qui
stat sup supcūferētiā semp ⁊ vlr est rectus: hoc. n. nō scit nisi
potētia nisi describant linee: describā. n. semicirculū diame
tro ducta: ⁊ ptrahā ab angulis diametri duas lineas qua-
litercūq̃ volo se in circūferētia cōtingētes. Et alteraz illoꝝ
a puncto cōtactus ptrahā in cōtinuum ⁊ directū: tūc enim
omni videti geometrico palam fm actū est: q̃ si in triangu-
lo sunt tres eq̃les duobꝰ rectis: ⁊ si duo anguli qui sunt ad
basim que est diameter sunt eq̃les: ⁊ q̃ latus illud qd erigit
ad diametrū ab alio latere per circūferētiā incōtinuū ptra
cto est statua fz recturas angulos perpēdiculariter erecta:
palā fm actū efficit q̃ angulus in circūferētia cadens est re
ctus vliter: palā igitur est q̃ in mathematicis ptāte intelle-
cta ad actum ducta inueniunt intellecta fm actū. Causa āt
huius est: qꝛ itelligētia vera est ipsius actus ⁊ non potentie
que nihil determinat: igit potētia cognoscit ab actu: ⁊ pro-
pter hoc faciētes de potētia actū cognoscunt tunc potētiaz:
actuz autē fm idē numero qd est in potētia ⁊ actu est fz viā
generatiōis posterior potētia: sed rōne ⁊ substātia est prior
sicut sepe dictum est. ¶ Sic aūt ⁊ in alijs mathematicis. pz
igit: q̃ cū actus sit sicut scia fm actū ⁊ potētia sit sicut ignorā
tia: q̃ sicut sciētia melior est q̃ ignorantia: ita actus melior
est ⁊ nobilior q̃ potētia: ⁊ sic ⁊ rōne ⁊ substantia ⁊ aliqñ tēpo
re ⁊ nobilitate prior est actus q̃ potentia ⁊c.

¶ Cap. 6m. In quo per naturam vere scitoruz probat actus
esse nobilior potentia ⁊ ante ipsam.

Tex. cō. 21. QUoniā vo tam ens q̃ nō ens dicit multiplr fz
oēs figuras cathegoriaꝝ ⁊ q̃libet illoꝝ dicit
fm potētiā ⁊ actū: opz nos etiā in his ostēdere
actū eē nobiliorē potētia. ¶ Dicamus igit q̃
in omni ente fm gnā pdicamētoꝝ vnū dicitur
de alio aut fm potētiā aut fm actū: aut ẑria si-
ue disperata dicunt de inuicē: q̃ aūt maxime pprium est in
his pdicationibꝰ hoc est qd est veꝝ vel falsuz: ⁊ hoc est in re
bus p cōpositionē vel diuisionē. ¶ Et ideo si aliqs putat di
uidi diuisuz ⁊ cōponi cōpositū: ⁊ ecōtrario se hēat ipsa res il
le mentit: qñ id qd veꝝ dictū est aut falsum est aut nō est: si-
ue enim dicat esse siue nō eē cōponēdo vel diuidendo: si res
aliter hz quā dicit semp mentit: qꝛ in eo q̃ res est vel nō est:
est oratio vera vel falsa: hoc enī qd est fm rez maxime per-
scrutādum est: qd fit qd dicimus: sicut enīz dirimus in q̃rto
huius prime pbie nō pptер nostrū extimare res est vel non
est. Et ideo veꝝ nō est extimādo sic esse vel non esse: sicut te
esse albuz: sed ideo: qꝛ tu es in rei veritate albus: ideo nos
hoc q̃ est in re dicētes dicemus veꝝ: ⁊ si aliter dicimus: tūc
dictio nostra est falsa. ¶ His ita pnotatis opz scire q̃ que-
dam sunt que fm rez semp cōponuntur ⁊ impossibile est ea
diuidi: sicut ea que necessaria sunt simpliciter: quedam aūt
semp diuiduntur: ⁊ impossibile est ea componi: sicut ea que
simpliciter sunt ipossibilia. ⁊ quedā ecōtrario modo se ha-
bent istis sicut cōtingentia que contingit aliquādo compo-
ni ⁊ esse vnum per cōpositionē ⁊ aliquando contingit ea nō
componi ⁊ esse nō vnū per compositionez sed esse plura per
diuisionē. ¶ Circa contingētia igitur eadē esse ⁊ falsa ⁊ ve-
ra sunt opinio ⁊ oratio: qꝛ ⁊ opinio ⁊ oratio sunt falsa ⁊ vera
in eo q̃ res est vel nō est: ⁊ ideo orationē ⁊ opinionem circa
hoc contingit quādoq̃ esse verā: ⁊ qñq̃ falsam pptер pmi-
rtionē potētie cū possibilibus ⁊ cōtingentibus. ¶ Circa aūt Tex. cō. 22.
ea que ipossibile est aliter se hēre nō fit hoc vt sint aliquādo
vera ⁊ aliquādo falsa: sed illa sunt que aut semp sunt vera

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE

aut semp falsa: ppter hoc q potētia nō est eis admixta: cuz igitur scia certa nobilior sit q̃ opinio qñq̃z vera ⁊ qñq̃z falsa: erit actus q est cā scie nobilior potētia que ē cā opionis. ¶ Amp. circa incōposita que sunt simplicia siue icōplexa cuz p diffōnē dicunt qd eē aut nō ebe est qōdā verū ⁊ qōdā falsum: hoc tñ vez nō est cōposituz: vel cōpositionis ⁊ enuntiationis vez vt ipm sit qdē: qñ est cōpositū: vel nō sit qñ est disiunctum: sicut p cōpositionē dicimus album eē lignū: aut sicut dicimus incōmēsurabilē esse diametrū: q: in taliū simplicium quidditatib⁹ ⁊ diffinitionib⁹ nihil pdicat de alio: ⁊ iō nec vez nec falsum est in eis ad similitudinē aliorz: ⁊ sic nec vez est in his idē cū vero cōpositionis: ita nec eē est i his simplicibus idē cuz esse cōpositionis. Sed tñ quadā veritate que est rei entitas: hoc qdē est vez ⁊ aliud est falsum: non enim simile est vez diffinire ⁊ affirmare siue diffōnis ⁊ affirmationis: sicut nō est idem diffinitio ⁊ affirmatio: similr aūt ⁊ ignorātia veri diffinitionis: non est similis ignorātie diffōnis siue affirmationis: q: decipi circa qd est nō ꝓtingit nisi per accidens: si ignoreē significatio termini: sed ignorantia ei⁹ q est qd esse est ignorātia pure negationis siue priuationis que est nihil cōprehēdi de re. Circa vez aūt ⁊ falsuz qō est in cōpositione ꝓtingit decipi: ⁊ est ignorātia male dispositionis ⁊ nō pure priuationis. ¶ Similr aūt circa eas cōpositas sūbas que sic cōposite sunt q ab actu sunt iseparabiles nō est deceptio male dispōnis sed pure priuationis: q: qd ditas eaz est quidditas incōpleri semper in actu existētis: tales enim oēs sunt actu nō potētia. Si enim eēnt aliqñ potentia possent nō esse cōposite qō est falsuz: que eniz sunt potētia sunt aliqñ generate: ⁊ aliqñ corrupte: nunc aūt pz q id qō est purū ens: vno modo semp cū actu cōpositū nec generatur nec corrumpit. Si enim dareē generari oporteret q ex aliquo generareē: ⁊ sic sequereē q ab actu eēt diuisuz. qō est ꝓtra hypothesim: quecunq̃z vo talia sunt q ipsa sunt tñ esse quid siue quidditas: ⁊ sic sunt actu indiuiso ab eis: circa ista nō est deceptio: nā deceptio circa cōpositionē ⁊ diuisionē est tñ per ignorātiā male dispōnis: sed talia simplicia aut ꝓtingit simpliciter ꝛtelligere ⁊ cōprehēdere per ꝛtellectū: aut nō: ⁊ tunc est circa ea ignorātia pure priuationis. ⁊ verū q queriē de eis est id qō queriē per questionē qd est: ⁊ queritur si talia per diffinitionē sunt aut nō. esse vo cōpositiōis q est vt vez: ⁊ nō esse vt falsum vnū quidē illoz est: si res cōponiē per hoc q aliqd inest alij: ⁊ hoc est vez si vero nō cōponiē ⁊ significaē cōponi: tunc est sicut falsum: ⁊ vnū illorum est quodda vez si ens ⁊ esse sic est. sicut significaē in positione. Si vero eē nō ita est vt in cōpositiōe significaē: tñc nō est vez: similiter aūt cū sit vez adequatio rez ⁊ intellectuū: verū est igiē cū ꝛtelligunt sic sunt falsum vero est cū ꝛtelligunt vt nō sunt: hoc aūt falsum in ꝛtellectu nō est sicut ignorantia vel deceptio pure priuationis que est sicut cecitas que pura priuatio est in oculo: hec enim ꝛtellectus cecitas est: vt si dicam q nihil oīno aliqs hz de ꝛtelligibili sed est sicut ignorātia male dispositionis in qua aliqd habeē de ꝛtelligibili: sz male habetur. ¶ Et oibus aūt que dirimus hoc est elicere q circa res que sunt imobiles: ⁊ semp actu existentes nulla prorsus est deceptio male dispositionis: sed potius si aliqñ aliquis p ꝛtellectū suscipit ea que imobilia sunt nō ignorabit vnq̃: sicut si dicamus q trigonū accipit hēre tres duobus rectis equales ille si nō putat pmutari trigonum: eo q scit ipm imobilē esse nō opinabiē q qñq̃z habeat tres duobus rectis equales: ⁊ quādoq̃z nō. q: si sic esset: tunc oporteret q permutareē: ⁊ hoc est ipossibile: nec ꝛtez qui scit mathematica imobilia esse: eo q separata sunt a potētia opinabiē q aliquid quidē mathematicorz sic hz ⁊ aliqd non: ⁊ hoc est gratia exēpli: sicut si dicam pareē esse numerz primuz vel pfectū esse qui ꝓstituiē ex suis ptibus: tales enim numeros opinabiē esse: aut nullos: aut aliquos qdē sic ⁊ aliquos non: aut oēs: nec hoc opinabiē eē in numero aliquo qui est preter vnū cuius hoc est per se passio: nō enim putabit aliqua quidē sic esse in illa specie numeri ⁊ aliqua non: sz semper ⁊ de oibus illius speciei numeris: aut vez dicet aut mētieē: sic se hāte numero vt imobili: in oibus igiē imobilib⁹ ppter imobilitatē actus est vera scia: in alijs aūt ppter permirtionē potētie nō est nisi opio. sicut igiē scia ⁊ ꝛtellect⁹ est nobilior opione: sic actus nobilior est q̃ potentia.

¶ Incipit liber decim⁹ prie phie q est de vno ⁊ multo ⁊ differētijs eorz. Cui⁹ tractat⁹ primus ē de modis multiplicitatis vni⁹: ⁊ qualr sit metrū vniuscuiusqz: ⁊ q̃lit se hēat ad ens.

¶ Cap. p'''. De q̃tuor modis vni⁹: ⁊ qualr isti reducunt ad vnū: ⁊ qualr reducunt ad duos i quo pmo est digressio declarās tres rōnes: q̃re hic agēdū est de vno ⁊ multo.

Tex. cō. pm.

Circa subiectuz que est diffinitio ⁊ ad quā diffinitio referē iam in antehabitis quesitū est: q̃re vnū ⁊ nō multa: ⁊ q: vnū est suba dicta ab eo q est potētia ⁊ ab eo q est actu que sūt vnū ⁊ nō multa: iō oportuit inestigare de potētia ⁊ actu vt scireē prima potentia: ⁊ vltimus actus que sunt cā vnitatis ⁊ eē sube queste. Et q: de his iaz q̃tū sufficit expediti sumus in libro pcedēti: ideo nunc restat inquirere de vno quo suba est vna: ⁊ per oppositionē ad ipsuz opz ingrere ēt de multo: habitis enim vno ⁊ multo ⁊ differentijs eorz sufficienter scitur substātia ⁊ eius principia: ⁊ q ipsa ex illis principijs est actu ⁊ vnū nō multa: vnū ēt ⁊ multa sequiē ens inquātū est ens: ⁊ cuz nos queramus de ente inquātū est ens: opz nos determinare de his que sequūtur ens inq̃tuz est ens: ⁊ iō ꝛtez de vno ⁊ multo nos opz determinare. Adhuc aūt qñ vnū ⁊ ens ꝓuertunē: ⁊ neutrū addit aliqd super reliquū: ⁊ sūt pdicata que nihil distinguūt sicut distinguūt genus ⁊ differētia: siue sit differētia substātialis siue differētia accidētalis. ⁊ q: sic se hz vnū ad ens: iō in scia de ente opz etiā determinare de vno: ⁊ q: iam de vo ente ⁊ principijs eius habitū est: ideo nunc de vno restat inquirere: ⁊ gratia vnius opz etiā determinare de multo. ¶ Renouemus igitur nunc quedā eorz que in quinto dicta sunt: vt accipiant ea que sunt ad ppositū. vnū igitur q: multis modis diciē iam dictū est in quinto huius sapie libro: vbi tractatū est de diuersis multiplicib⁹ quotiēs siue quot modis dī vnūqōq̃z ipsorz. Uno vo multiplr dicto: sicut ibidē ostensum est capitales modi vnius ad quos oēs alij reducuntur sunt quatuor: nō enim hoc sumimus modos vni⁹ p accūs quos ibi determinauimus per oēs differētias modorz ei⁹: sed accipimus vnū p se quo ad quatuor primos essentiales modos reducē ꝑm primū ⁊ principalē eius multiplicitatez. Modorz igitur vni⁹ primorz ⁊ ꝑm se dictorz ⁊ nō ꝑm accūs est quo diciē cōtinuū vnuz: ⁊ q: ꝓtinuuz est cuius partes ad vnuz cōem terminū copulant: ⁊ copulatio ad vnuz ⁊ multuz fit multis modis natura ⁊ arte: iō iste modus diuiditur in modos plures: q aūt simplr aut maxime est vnū ꝓtinuitate est id qō nā ꝓtinuum est: ita q ꝓtinuitas ipsa ꝑm se fit nā ipsius ⁊ actus quo hz eē ⁊ vnū eē: ⁊ hoc nō est copulatiōe diuersorz in vnū aut ligatiōe quocūq̃z mō fiat colligatio: ⁊ de his modis copulationis ⁊ ligationis siue fiant arte siue nā psequuti sumus in quito hui⁹ sapie libro. Tñ q: signū prorsuz ꝓtinui vnius est q eius motus est vnus. Ita q quacunq̃z eius pte mota moueē totū. ⁊ iō cuiuscūq̃z ꝓtinui vni⁹ est indiuisibilior motus: ⁊ magis simplr illud inter ea que ꝓtinuitate numeri sunt maxime est vnū: ⁊ hoc ꝓstat esse primum celū: sicut bene pbatū est in octauo de phico auditu: alia aūt sunt qdē ⁊ ꝓtinuitate vnū dicta: sed ad primi continui ⁊ vniformis vnitatē relata. ¶ Si qs aūt instet: ⁊ dicat q circūferentia duarz formarz est in eo qō hz formā cōcaui ⁊ formā conueri: ⁊ rectū nō est nisi forme simplicis: ⁊ ideo rectum dicat magis esse vnum q̃ spericū siue rotunduz siue circulare. ¶ Dicimus q forma cōtinui est ante formaz circulareē: ⁊ ante formā recti per ꝛtellectū: ⁊ hz plurium fit formarz rotunduz q̃ rectuz: tamē ille forme nihil adimunt de vniformitate ⁊ simplicitate: sz econtra: hz forma recti vna sit tñ tollit vniformitatē ⁊ simplicitatē in nā pp diuersitatē terminorz recti: qui qñ accipiunt in corpore phico simplici idūcūt ꝛrietatē in situ: ⁊ iō ꝓtinuū circulare magis vnū est ⁊ magis vn⁹ motus q̃ rectus. ¶ Sed forte adhuc dubitabit qs de vnitate motus vnius eo q sensibilr manifestat q vni⁹ ⁊ eiusdem aque continue manātis plures sunt motus: sicut

Instātia ꝓtra predicta.

Solutio

Alia instātia.

videt in charybdi: ⁊ fluxu ⁊ refluxu ⁊ circũfluxu q̃ sunt motus aque q̃ est charybdi: ⁊ idẽ videt in motu aeris ⁊ turbine: in quo etiã aer fluit ⁊ refluit ⁊ circũgerit. ¶ Sed hoc soluere nõ est difficile: q; pro certo: ꝫ quelibet pars aq̃ ⁊ aeris chilibet pti sui gñis statim ꝛtinuet: vt eã tãgat ꝓpter humidũ q; semp fluit ad alterã: ñ scit q; pars fluens separatur a pte refluẽte: ⁊ circũfluẽs separat a circũstãtib⁹ oib⁹: ⁊ tõ ad illas nõ hz ꝛtinuitatẽ pp qõ nõ opz q; cũ illis habeat motuz vnũ: sic igit vnũ ꝛtinuitate fit determinatũ. ¶ Amp. vnũ ẽt est tale: ⁊ est modus scõs quo totũ dicit vnũ: qõ hz aliquaz formã ⁊ spẽm vnientẽ ptes q̃ cõponũt totũ: marie aũt sic est vnũ qõ p nãm vnitã totũ est: ⁊ nõ vi siue violẽtia q̃dã artis cõpositũ: sicut violentia cõponunt quecũq; visco aut gũpho siue clauo ꝛclananꝫ: aut cõmotione aliq̃ violẽtia: ſz potius p nãz forme hz i se cãm suã: vt sit ꝛtinuũ ⁊ cõpositũ ad vnũ: tale vnũ aũt est cui⁹ mot⁹ est vnus idiuisibilis loco siue subiecto ⁊ tpe: sicut est corp⁹ aialis vnũ ex cõpõne ad vnũ q; est cor: ⁊ motus a corde p mẽbra vnus est sicut in libro de pnciplis motuũ aialiũ. Iam olim ostẽdimus: tũ inter ista que sic vnũ dñr: si fiat cõpositio: tũc id item hoc mõ est primo vnuz qõ lz sit ex dextro ⁊ sinistro cõpositũ: tũ sicut ⁊ aialia hñt in se sui motus pn'''⁻: ⁊ hñt motũ marie vnũ: sicut est primũ mouens cõpositũ ex mouẽte ⁊ eo q; mouet: sicut eadẽ, pbauim⁹ in fine. 8. pbicoꝝ: mot⁹ enĩ circũferẽtie prior est eoꝝ motuũ q in circulo orbiũ iferioꝝ ferunt: eo q; circũferẽtia sicut iam paulo ante dirimus est pma ⁊ magis vna dimẽsio: dñr igit qdẽ sic vnũ aut vt ꝛtinuũ aut vt totuz. ¶ Aliud aũt ⁊ tertio mõ dicit vnũ: si rõ diffinitiua eoꝝ est vna: talia vo q̃ sic vnũ sunt ea sunt: quoꝝ itelligẽtia que est qõ est vna est: alia vo: ⁊ quarto mõ vnũ sũt: quoꝝ itelligentia est idiuisibilia eẽ: sicut rõ puncti ⁊ vnitatis indiuisibile: tũ ⁊ diuisibile dicit sp̃e aut nũero. Est.n. aliqd sp̃e diuisibile qõ diuidit qualitate eẽntiali: ⁊ numero diuisibile est qõ diuidit q̃titate ⁊ numero mãe. Indiuisibile vo nũero est id qõ vocam⁹ singulare: q; in illo nõ inuenit diuersitas in numerãdo. Sp̃e vo idiuisibile est: sicut note ⁊ sicut scia et⁹ qõ est qd est note qdez: sicut puncta: specie aũt sicut ea quoꝝ est vna scia pp qd est ⁊ vna itelligẽtia: ⁊ hoꝝ modoꝝ fm quẽlibet modũ: id qõ pmo dicit: vnũ est id qõ in substãtijs est cã vni⁹: subas ãt dico que sunt qd erat eẽ determinãtes: ⁊ ad hũc modũ alij referunt modi vni⁹. ¶ Dicit igit vnũ tot modis quot dictũ ẽ: q̃tuor vz. ꝛtinuũ nãliter ⁊ totũ: ⁊ singulare siue indiuisibile simplr aut ex nũero: ⁊ vnũ sp̃e qõ ẽ vlc. ¶ Si aũt oẽs modi vni⁹ cõsiderent oia dñr vnũ reductiõe ad modũ tertiũ: q; oia dicuntur vnũ q̃dã idiuisibilitate: sed si ipsa rõ idiuisibilitatis cõsiderat: tũc oia reducunt ad modũ primũ: ⁊ ad modũ vltimũ vnius: oium.n. que vnũ dñr idiuisibilitate aut sic est q; dñr idiuisibilia ab idiuisibilitate sui motus: aut ab idiuisibilitate sue speciei ⁊ itelligentie: siue quidditatis ⁊ forme.

¶ Cap. 2'''. In quo probat q; nõ est vniuocum de omnibus vnius vnum: sed ad vnum primũ aliquid est multiplicitas eius relata: ⁊ illud dicit primo ⁊ principaliter vnum.

Lex. cõ. 2.

Portet aũt itelligere qõ nõ est dicẽdũ q; ea q̃ dñr vnũ dicant simplr p itentionẽ vnã: ⁊ tõ nõ põt dici p vnã cõez rõnẽ: qd est vnũ eẽ ⁊ que est et⁹ rõ: sicut p vnã rõnẽ cõez ⁊ vniuocã determinant ea q̃ sũt in vno gñe ⁊ eodẽ. Dicit.n. vnuz tot modis nõ vniuocis quot determiati sũt: ⁊ hoꝝ vnoꝝ est vnũqõq; vnũ cui inest aliqs dictoꝝ modorũ: cũ tũ qlibet dictoꝝ modoꝝ multos sub se cõprehẽdat p pri⁹ ⁊ p posteri⁹ dictos: ⁊ tõ necesse est q; qñ aliqs dictoꝝ modorũ inerit alicui hoꝝ q̃ vnũ dñr: ⁊ qñq; idez modus vel alius vni⁹ inest alij qõ etiã dicit vnũ q; etiã ꝓsideret p analogiaz qõ illoꝝ magis sit ꝓpinquũ nomini vni⁹ in mõ primo ⁊ pncipali: ⁊ hoc qdẽ magis vel marie dicit vnũ: alia vo q̃ p modũ nõ ita ꝓpinquũ pticipãt moduz vni⁹ dñr vnũ ptãte. Et tõ in ꝓsideratiõe illa facimus sicut facim⁹ in ꝓsideratiõe elemẽti: ⁊ in ꝓsideratõe cause. ¶ Si aliqs eget dicere multiplicitatẽ elnti ⁊ cause q̃ determinat ⁊ distinguit ⁊ in reb⁹ q̃ elnta dñr: ⁊ si eget dicere multiplicitatẽ reddentẽ terminũ ⁊ rationẽ nois pncipalr dicti: ille.n. pſupponit nois rõnẽ ex quẽ pncipalr dicit elntuz ⁊ cã: ⁊ tũc videt q̃ rex magis illud nomen pticipat: ⁊ illã dicit esse pmo ⁊ principalr elntũ ⁊ cãm ⁊ alia quecũq; sint qbus ꝓuenit nomẽ dicit esse modos illi⁹.

Solutio.

hoc aũt gratia exẽpli dicamus sic: q; elntuz est in cõpositiõe primũ ⁊ in resolutione vltimũ qõ nõ diuidit vel resoluit ad aliud vlterius se: ⁊ qdã qdem direrunt q; hoc elntuz ignis est: eo q; est subtilissimũ corpoꝝ specie: subtilissimũ aũt vt illi dicũt nõ resoluit p diuisionẽ vlterius: videmus aũt p diffinitionẽ elemẽti positã: q; ignis resoluit in mãm corpis simpliciter quã hz ante se: ⁊ tõ dicemus q; ignis nõ est fm primã rõnẽ elntuz: sed poti⁹ cuiusdã corporis elntuz: qõ. vz. est cõpositũ ex ꝛtijs. ¶ Dicebãt ãt aliqñ q; elntũ forsan est infinitum: eo q; ante ifinituz nihil esse dicebãt ad qõ resoluat infinitũ. ⁊ ꝛtra hoc item dicemus q; hoc nõ põt esse fm pmã rõnez elntuz: q; ẽt ifinitũ hz mãm ante se ex qua fit ⁊ inquãtum resoluit p itellectuz. ¶ Alij autẽ forte dicũt: q; aliquid aliud corpoꝝ est tale qõ dicit elntuz: aut forte talis nõ dicũt elntuz: sed vaporẽ vel corpus igne grossius ⁊ aere subtilius vel aliqd huius: ⁊ ꝛtra oẽs taliter dicẽtes vtemur eadẽ arte. p supradictã enim elnti rõnẽ palã est: q; nõ est idez ignis esse ⁊ esse elnti: ſz poti⁹ ignis est elntũ nõ qdẽ sicut primũ cõpositionis corporis pn''': sed est vt res q̃dã ⁊ nã q̃dã per formã distincta que est elntũ nõ corpis: ſz cuiusdã corpis: nomen vo elnti signat q; illi accidat siue ꝓueniat elnti rõ: q; est aliqd cõpõnis pn''': vt ex hoc vt pmo cõponente fiat: ⁊ q; ifit in re cõposita: ⁊ hoc mõ mã prima est elntũ nõ ignis vel aliqõ corpoꝝ simplicitũ. Eadem aũt arte vtemur multiplicitate nois cause: ⁊ in multiplicitate nois vnius: ⁊ in talib⁹ oib⁹ qñ volumus iuenire illud qõ pmo ⁊ pncipalr ⁊ marime dicitur: ⁊ ad qõ oia alia referunt: pp qõ ⁊ vnuz pncipalr ⁊ pmo est idiuisibile eẽ ⁊ hoc enti hoc est vnuz enti est hoc eẽ: q. vz. idiuisibile sit: ifepabile aũt siue idiuisibile est aut loco idiuisibile sicut que vni⁹ sunt subti: hoc.n. loco ifepabilia sũt: aut q; sit idiuisibile sp̃e siue mẽte siue rõne itelligẽtia: sic ea quorũ spẽs ⁊ forma ⁊ qdditas vna est: aut ẽt q̃ idiuisibilia toto ⁊ que idiuisibilia sunt determinato ꝛtinuo cui⁹ ptes copulant ⁊ terminant vno. ¶ Scõm hos igit modos accipiendus est p'''⁻ ⁊ pncipalr vnũ in quolibet gñe vni⁹ ⁊ entis: ⁊ ad istud oia alia referunt qõ marie fm suũ ãbitũ ẽ idiuisibile.

¶ Cap. 3'''. Q; vnum qõ est metruz ⁊ principium in quolibet genere est quiddam indiuisibile ad moduz vnius quod est metrum ⁊ principium in numeris.

Lex. cõ. 3.

Onuenit aũt vni q; marie est vnũ ⁊ primuz cuiuslibet generis siue ambitus multiplicitatis cuiuslibet: q; sit metrũ siue mẽsura: ⁊ metrum siue mẽsura est primo eius q; est magis ꝓprie quãtitas: cũ autẽ q̃titatis aliud sit ꝛtinuum: ⁊ aliud discretũ: erit magis ꝓprie quãtitas discretũ q̃ cõtinuũ: eo q; in discreto magis est cumulus partium: ⁊ tõ q; i discreto est vnuz primũ metrũ ⁊ vnũ idiuisibile marime dictuz: ⁊ ab illo ad oia alia trãsumit primũ vnuz in quolibet genere eẽ: metrũ etiã est quo quãtitas cognoscitur: q̃titas aũt aut cognoscit vno: aut cognoscit numero: ⁊ si dicat q; numerus cognoscitur numero: ⁊ q; numerus magis ꝓuenit numero q̃ id qõ nõ est numerus: tũc ad idẽ redit: q; ille numerus: quo numerus cognoscit: opz q; cognoscat vno: q; cũ vnũqõq; cognoscit minimo ⁊ pmo sue subẽ: ⁊ minimũ ⁊ primũ sit in quo stat resolutio: ⁊ resolutio numeri non stet nisi in vno: opz q; oĩs numerus cognoscat vno: ⁊ tõ oĩs quãtitas inquãtuz quãtitas est cognoscit vno primo in quo stat resolutio: quo aũt primo cognoscit quãtitas est vnũ ipm: ⁊ ꝓpter hoc vnuz est prime quãtitatis que est numeri pncipiũ ⁊ nõ numerus: sicut nulla res primuz pn''' ens alicuius generis est genus illud. Hoc igit vnuz ⁊ vnitas q; est numeri pn''' principalr dicit metrũ: ⁊ ab hoc etiã in alijs per analogiã dicit metrũ illud quo primũ vnũqõq; cognoscitur: ⁊ quo certificat ⁊ reddit ipsius esse: metrum enim cuiuslibet generis entis est vnuz: q; qõlibet ens qñ in ea que ꝓcedunt ab vno gñis illius pncipio multiplicat: ⁊ extendit vnum in ipso iterat ⁊ coaceruat cũ alio vsq; ad vltimuz: qõ est illius gñis marime cõpositũ: ⁊ qõ nõ venit in cõpositionẽ alteri⁹. Et hoc est sicut in lato ⁊ pfundo: ⁊ grauitate ⁊ velocitate: cuius pbatio est: q; grauitas ⁊ velocitas sunt quiddã cõe in modis ꝛtijs: vtrunq; enim istoꝝ est duplex per appositionẽ ⁊ diminutionẽ sicut dirimus in sexto phyſicorum. Graue enim q; est quãtulũcunq; habẽs motuz ⁊ iclinationẽ grauis: ⁊ graue item est: qõ hz excedentiã in motu ⁊ icli-

natione grauis: fm oēs gradus appositionis ifinite grauio
rū ⁊ grauior: fm q̃ hz diuidere magnitudinē spatij in infi
nitū. ¶ Simlr aūt ecōtrario dicit velor qō quātulūcunq
hz motū: ⁊ iclinationē velocis: ⁊ iter velor dicit qō hz erce
dentiā motus ⁊ iclinatiōes velocis fm oēs additiones qb⁹
diuidit tēpus in ifinituz. Velocitas enim quedā est tardio
ris ⁊ tardioris: sicut ⁊ grauitas quedā est grauioris ⁊ gra
uioris: ⁊ leuioris ⁊ leuioris: ⁊ fm has ertēsiones ab vno pce
dentes in multitudinē. In his oibus est metrū ⁊ principiuz
id qō est primū vnū ⁊ indiuisibile fm illud genus cuius est
metrū ⁊ principiū. Sicut aūt hoc esse dirimus in discretis:
⁊ in his que ertēdunt ex vno per modū quo numerus p ad
ditionē excrescit ex vno: ita et est in cōtinuis: qz hz illa p diui
sionē nō deueniāt ad vnū minimū: neq; ertēdant ex vno mi
nimo p additionē: tū qñ reddit ⁊ certificat eax ēstitas vtū
tur in lineis vt vno quasi atomo: siue indiuisibili linea pe
dali: vel alia quecūq; minima eē ponūt: sicut agri mēsurato
res pmū ponūt digitū vt lineā idiuisibilē. ¶ Et iterato digi
to quater ponūt scōaz mēsurā palmū: ⁊ iterato iterū palmo
quater tertiā mensurā ponūt pedez: ⁊ ex pede vno ⁊ semisse
quartā mēsurā ponūt cubitū: ⁊ hoc mō, pcedētes duodecim
mēsuras ꝓducunt qb⁹ oium ꝓtinuas mēsurāt quātitates:
vbiq; nāq; ⁊ in oibus primū metrū ⁊ mēsurās querunt: tale
aliqd q̃ sit vnū ⁊ idiuisibile: hoc aūt ⁊ idiuisibile est: aut sim
pliciter ⁊ simplr idiuisibile est sicut in numeris: aut est idiui
sibile vnū q̃le ꝓducēs ex se virtutes qualitatū p additionē:
sicut in graui leui veloci ⁊ tardo: aut est idiuisibile ēsto q̃dā
posito sicut in mēsuris ꝓtinuor iter mēsuras primus ponit
digitus: ⁊ in pōderib⁹ granū ordei vbicūq; in quolibet gēe
mēsurādi entis nō videt aliqd addēdū vel auferendū hoc
dicit esse primū idiuisibile vnū ⁊ certū oium alior metrū: ⁊
iō cū in numero sit tale vnuz: cui nihil penitus pōt addi vel
auferri: cōstat q̃ metrū numeri est metrū ⁊ vnū certissimū:
vnitatē enim numeri oēs semp ponūt primū esse idiuisibile.
¶ In alijs vō entib⁹ numerādis imitant tale vnū quale est
in numeris quātū pñt. Ilaz a stadio mēsurādo in cōtinuis:
⁊ taletō mēsurādo in pōderibus: ⁊ sīlr quolibet magno vel
maiore accepto ⁊ posito forsan fit obliuio ⁊ ignorātia: quātū
sit additū ⁊ ablatū: qz icertior ē quātitas maior ēs minor: ⁊
ideo si iterē sup aliqd quātitas maior nō certificabit mēsu
ratuz: eo q̃ quātitas mensure est ignota: ⁊ iō additū vel de
terminatū in mensurādo ex quātitate magna est et ignora
tum. q̃ si ignorat principiū: ignorat etiā principiatuz: sed in
minori quātitate: hec nō est que magis est certa: ⁊ iō cū ite
ratur vel addit vel subtrahit ab eo qō mēsurat magis cer
tificat ēs maior. Et ideo oēs phi ⁊ homies faciunt hoc esse
metrū in quolibet gēe a quo primo fm sensuz nō ꝓtingit au
ferre sensibilē: ⁊ nota dignā quātitatē: ⁊ hoc faciūt in humi
dis ⁊ siccis ⁊ in dimēsionib⁹ grauis ⁊ i mensuris dimēsionis
cōtinue: ⁊ iō in humidis minimū ponūt cadū: ⁊ in siccis mo
diuz: ⁊ in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ siue pōderib⁹ granū ordei: ⁊ in di
mēsionib⁹ ꝓtinuis digitū: ⁊ tunc putāt se cognoscere totum
quātum: qñ cognoscunt p hoc mēsurās primum metrum.

¶ Cap. 4m. In quo probatur fm quem modum sit vnum q̃
est metrum in quolibet genere.

Tex. cō. 4. Hoc aūt mō ⁊ in reb⁹ oibus pcedūt fm nām
ertib⁹: ⁊ nō ertib⁹ fm arte: motū.n. oēm me
suratū simplici motu ⁊ velocissimo: ⁊ hoc ē mo
tus celi q̃ ꝓportiōe habita ad id qō mouetur
puissimū hz tēs: ⁊ iō in astrologia tota in qua
cursus ⁊ ꝓiunctiōes ⁊ ꝓuentiōes ⁊ distātie stel
lax mēsurant: talis mot⁹ primi mobilis q̃ diurn⁹ vocat est
primū ⁊ metrū quo oia mēsurant: supponūt.n. q̃ ⁊ veruz est
q̃ mot⁹ primi celi fit iter oēs magis eālis ⁊ velocissim⁹ oiuz
alior: ⁊ iō ad illū iudicāt ⁊ numerāt oēs alios stellax ⁊ celo
rū motus. ¶ Sīlr aūt in musica primū: quo neumata mēsu
rant est discrimē siue dīia que vocat diesis qua vincit ton⁹
in voce litterata est primū ēntū littere prime: ista autē oia:
cū nō sint vnius ⁊ eiusdē gēis: ita sunt vnū in cōi dictū q̃ il
lud vnū qō ꝑdicat de eis: nō est cōe sicut gen⁹ vnū: sz poti⁹
sicut dictū est p analogiā ad vnū primū idiuisibile in nume
ris: qz a primo vno in nūeris sumit analogia ad oia alia q̃
in diuersis gēib⁹ vnū dicunt. ¶ Sed hic est aduertendum
q̃ illud qō est metrū primū in quolibet gēe nō semp nūero
idē ⁊ vnū idiuisibile est: q̃ est metrū: vex aliqñ sunt plia que
tū ponunt vt vnū: sicut in musicis ponit p'''semitoniū: q̃ hz
duo discrimina q̃ sūt due dieses: q̃ qdē nō sunt duo fm au
ditū: sz in fmonib⁹ ⁊ vocib⁹ duo est: sz qz cant⁹ mēsurat fm
melos ad auditū relatuz: iō duo illa discrimia pro vno sim
plici ponunt. Sīlr aūt i vocib⁹ litteratis q̃ sūt syllabe dictio
nes ⁊ oīones nō possum⁹ ponere vnā vocē ēntalē qua men
surent oēs: sz sūt ēnta ⁊ tpa ꝓpatiōe ēntor qb⁹ mēsuram⁹
vocē pmā litterata q̃ est syllaba. qōlibet illor tū ēntor indi
uisibile est: ⁊ si est tēs lōgū mēsuram⁹ illud duob⁹ breuibus
fm ꝓpationē ⁊ tēs breue ponim⁹ vt vnū idiuisibile simpler:
vñ dimēsuratio in musicis ⁊ vocib⁹ litteratis mēsurat duo
bus: sīē dictū est. ¶ Sīlr aūt in geometricis est: qz in illis di
mēsuratio q̃ est diameter siue linea diagonalis in q̃drato vl
q̃drāgulo: altera pte lōgior mēsurat duob⁹ laterib⁹ triāgu
li: q̃ ꝓtinet angulū cui diameter subtēdit: sicut pz i pmo Eu
clidis. qz q̃drata duor latex valent vnū q̃dratū diameter:
hoc aūt mō mēsurat ⁊ latus ⁊ oēs dimēsiōes. ¶ Si.n. sūt li
nee rōnales ⁊ cōicātes mēsurant aliq̃ nūero ⁊ vnitate illius
nūeri: ⁊ si nō sunt tales: mēsurant ꝓportiōe ēstitatis ꝓtinue
in latere: vel i diametro sumpte: eo q̃ multe ꝓportiōes sūt
in ꝓtinuis q̃ ad numeros reduci nō pñt: sicut pz in vltimis
theorematib⁹ scōi libri Euclidis: metrū aūt oium est: sicut
vnū: qz ipso cognoscim⁹ ex quot ⁊ qb⁹ est tota suba mēsura
ti: diuidētes ipsaz subaz fm metri iterationē: aut fm quāti
tatez aut fm spēm ⁊ formā: sicut pz p exēpla añdicta. Metx
aūt iō est vnū ⁊ idiuisibile: qz qō pmuz est singulis est idiui
sibile p aliquez modū: nō.n. sīlr ⁊ eodez mō omne vnū pmū
est idiuisibile: est.n. vnū aliqō in mensuris ꝓtinuis pes: ⁊ in
numeris primuz est ipsa vnitas: ⁊ aliud est in alijs vnuz pri
muz: ⁊ iō aliqō vnuz est oino idiuisibile: sicut vnū in nume
ro: alia vō vna pma sunt idiuisibilia posita ad sensuz: eo q̃
fm sensibiliuz notā nihil pōt eis auferri: hec.n. volunt men
suratores esse idiuisibilia sīē dictū est: forsan.n. oē ꝓtinuum
est semp diuisibile: sz de hoc hic nō suscepim⁹ disputationē.

¶ Cap. 5m. In quo probat q̃ vnum qō est metrum in quo
libet genere est cognatuz illi generi: ⁊ est in eo digressio tres
excludens errores qui ex hoc oriuntur.

Tex. cō. 4. Semp ēt id qō est metrū oportet esse cognatū ei qō
mēsurat p ipm: pz āt hoc p iunctionē: qz dimē
suratiōis metrū est dimēsio. Et sīlr vnaquecq;
lōgitudo pria simplr vel fm pōnez metrū est lō
gitudinis: ⁊ ad eūdez modū latitudo latitudi
nis: ⁊ vox pria vocis: ⁊ grauitas prima graui
tatis: ⁊ vnitatū vnitas. Sic.n. oz accipe i oib⁹ cognatū ipsis
mēsuratis metrū: sz nō opz iō vnitatē nō eē metrū numeri:
qz metrū nūeri nūerus est: ⁊ iō qz opz sīlr in gēe ꝓuenire me
trū ⁊ mēsuratū: qnimo opz in nūeris accipe metrū: ⁊ nō sīlr
in spē aliq̃ nūeri: sicut mēsuratū est in aliq̃ nūeri spē: qz non
sunt sīlr digni ad nomē ⁊ rōnē metri nūerus ⁊ vnitas: qz sīē
in ꝑhabitis dirim⁹: ēstuis aliqs nūerus mēsuret p numex:
tū ille mēsurās nūerus sicut a prio mēsurāte mēsurat p vni
tatē. Et ideo vnitas dignior est noie metri: vex sīē dignant
vnitates eē metrū vnitatū q̃ sunt nūerus: ⁊ nō dignant vni
tatē eē metrū eo q̃ ipsa nō est nūerus. ¶ Numerus.n. ē plu
ralitas vnitatū: ⁊ nō vnitatis: sic ēt in quolibet cognatū me
trū est ponēdū: ⁊ nō oia mēsurāda sunt vnitatib⁹ numerox:
sīē qdā pithagoricox direruṅt. ¶ Ex his aūt q̃ sic a nobis de Digressio.
vno determinata sunt: tres nō dissimulādi errores surrere
rūt: pp hoc.n. q̃ oē mēsurās vnū dicit ad aliquā similitudinez
vni qō est nūerus qdā fuerūt q̃ direruṅt: q̃ illud vnū qō cū
ente ꝓuertit: ⁊ p analogiā circuit: oē genus q̃ est nihilomi
nus vnū q̃ qōlibet dicit est vnū numerale qō est pn'''nume
ri: ⁊ ex hoc sequit q̃ vnū accīs aliqō addit sup ens: ⁊ hz se
ex additiōe ad ipm: ⁊ hoc nō est vex. Alij aūt direruṅt q̃ qz
vnū est qō est primū oium ⁊ dicit ad vnū nūeri p analogiā:
⁊ iō direruṅt q̃ ex nūeris cōponunt entia: ⁊ iō vnitas est q̃ est
mēsura ipsox: ⁊ cōtra has duas opiones in ꝑhabitis satis ē
disputatū. Cōtra primā oiuz disputatū est in ārto ꝗ scōam
aūt disputatū est in pmo. ¶ Est aūt tertia opio dicens: q̃ in
quolibet gēe pmū illius gēis est illud idiuisibile qō ē mēsu
ra alior: sz cū determiare debēt illud idiuisibile diuersificā
tur p tres differētias: qdā.n. dicūt q̃ pmū in gēe substātie:

Rōnes p opiniōe Auer. ij cō. 7. vbi asserit deū eē metrū ꝓdicamenti subē.

q oia alia mēsurat est motor primus ⁊ eentia primi motoris. Alij aūt dicūt q primū illud est nā gnalissimi. ¶ Et tertij dicūt: q hec est mā prima: hij aūt q dicūt q primū in gnē subē que est ens vere ⁊ pfectus est motor primus has pro se iducūt rōnes: primū. n. ꝑm ꝑdicta est id q marie est idiuisibilis simpler: marie aūt idiuisibile simpler est motor ꝑmus: q est idiuisibilis ⁊ impartibilis nō hās magnitudinē penit⁹. ¶ Amp̄. id est metrū ad cui⁹ eē alia mēsurata graduⁿ entis accipūt: oia aūt scēa sunt in gradu entitatis p aliquē accessum ad primū: videnē igit scēa mēsurari p primū. ¶ Amp̄. nunq̄ in aliquo ordine primū mēsurat p scēm sed ecōuerso: cū igit ꝑmus motor sit oiuⁿ primū videbit ꝑmus motor eē metrū oium. Adhuc aūt el⁹ qō est metrū videt eē ꝓpriⁿ q sit cā: est aūt ꝑmus motor p suū itellectū agētē cā: est igit primū mēsurās: his ⁊ hui⁹ rōnib⁹ assentit Auerrois ⁊ sui sequaces primā cām dicētes eē metrū entis. ¶ Obijcit autē aliqs in ꝓtrū: q: id est metr̄ qō iterat in his que mēsurāt: ſz primus motor nō sic iterat i entib⁹. Adhuc aūt id qō metr̄ est aliud est de suba mēsurati: sicut vnitas aliqd est de suba nūeri: ꝑmus āt motor cū entib⁹ nō cōmisceē. ¶ Hi aūt qui dicūt nām gnalissimi eē primū mēsurās ⁊ metrū duas potissimū iducūt rōnes: vnā qdē q: hoc est primū idiuisibile simpler in gnē. Alia aūt: q: nā gnalissimi est subm primū iteratū in oibus que sūt eiusdē gnis ⁊ hoc dicūt debere cōuenire metro. Sed ꝓtra eos est q nā gnis nihil certificat neq; diffinit: metrū aūt certificat ⁊ diffinit id cui⁹ est metruⁿ. ¶ Illi vo q dicūt q mā est primū mēsurās dicūt hoc triplici rōne. vna qdē est: q: metrū ⁊ mēsuratū nō cōueniūt spe sed gnē ⁊ ptāte: ⁊ hoc pⁿ in nūero q mēsurat vnitate q̄ ꝓuenit cuⁿ eis nō spe sed potētia solū: q: sicut dicit in arithmeticis vnitas ptāte est oīs nūer⁹. ¶ Alia āt rō est: q: metrū est iteratuⁿ in his quoⁿ est metrū: nihil aūt iterat in entib⁹ nisi suba māe. ¶ Tertia rō est: q: mā est sola ꝑma q̄ subijcit oī subē: ⁊ cum primū subm debeat eē ꝑmū metrū el⁹ qō sit ex ipso: sicut numerus ex vnitate videt ꝑma mā eē metrū. ¶ Obijcit etiā ꝓ istos: q: mā p idē nō iterat in suba ſz poti⁹ p diuisionē. Adhuc āt: q: mā icerta est: ⁊ nō itelr nisi p analogiā ad formā: ⁊ q est icertū diuidit ⁊ nō hz metri rōnē. Adhuc multitudinis in nūero nō est cā nisi diuisio māe: igit mā in entib⁹ hz se sicut nūeratū ⁊ sic numerās. ¶ His igit oib⁹ sic digestis: videt dici melius cū Auer. q ꝑmus motor p itellm suū ē metrū entis q est in suba: itellect⁹. n. suus sicut in sequētib⁹ ꝓbabit est cā entis: ⁊ lumē itellect⁹ siue forma est hypostasis entiū iteratū in ipsis entibus: ⁊ ꝓferēs oī enti eēntialitatē: ⁊ ad ipm mēsurata entia entitatē hāt lōginquē vel ꝓpinquorem: ⁊ illud lumē ꝑm q est in ꝓpriis eēntialib⁹ ⁊ nālib⁹ maiorē ⁊ minorē accipit determinationē. Et ideo ens determinatū mēsurat a ꝑmo penit⁹ simplici: cui nulla facta est oppositio: ⁊ qñ dicit q metrū est aliqd de suba ꝓ iam eē verū q ſz ꝑmus motor p subaⁿ nō sit de nā entiū: tñ p lumē itellect⁹ substātificat entia siē colores substātificant p lumē qō est in pspicuo. In se aūt est certissimū simplicissimū ⁊ mā festissimū ꝑm nām: ſz quo ad nos sit occultū pp nostri itellect⁹ debilitatē. ¶ Illi aūt q ponūt nāⁿ gnalissimi eē metrū pua ⁊ erigua rōne moti sunt: ⁊ adhuc nec videt cōsentiēdū eē dictis eoⁿ: ⁊ sufficiēti. n. crediderūt signo: q: simpler ⁊ primū ꝑm intellectū nō nēcio est metrū: nisi ⁊ alia ꝓcurrāt que ꝓueniūt metro: ⁊ hoc est q reddāt ⁊ certificēt ea quoⁿ metra sūt in ēntitate: quātitatē aūt dico ꝑm accessum ad ens primū ⁊ veruⁿ vel ꝑm recessuⁿ ab illo. ¶ Hāc eni ertēsionē ad similitudinē quātitatis hz oē ens: qō ꝓcedit ab itellectu ꝑmo: ſz de hoc multū dirimus: ⁊ adhuc in sequētib⁹ plura dicemus. ¶ Hi aūt q mām posuerūt eē metrū oino ꝓter rōnē dixerūt ꝓpter rōnes que in ꝓtrū adducte sunt: ſz eniⁿ metrū in spe nō ꝓueniat cū mēsuratis: tñ rōnē mēsurātis nō hz prima mā: ſz potius prima forma sicut dirimus: ⁊ dico primā q est ꝑm esse prima ⁊ nō ꝑm rōnē tñ. Et ex his pⁿ solutio dubiorum.

¶ Cap̄. 6m. In quo per rationeⁿ Pithagore ostendit quid sit primū mensurans in entibus.

Tex. cō. 3.

Unt qdā Pithagore deliramēta sequētes q metrū rex dixerūt eē sciam ⁊ sensuⁿ: eo q sicut dirimus in ꝓtro hui⁹ sapie libro vex ponūt eē in apparēdo hoi p sensuⁿ: ⁊ sciam: ⁊ q res sequunt ea que sunt in aia potius q̄ econuerso. Dicti aūt istius cā fuit: q: cognoscim⁹ magis id qō mensurat q̄ cognoscam⁹ mēsuratū: id eniⁿ p qō certificat icertuⁿ certū est: ⁊ cognitū: certificat aūt mēsuratū p mēsurā certaⁿ. Supponebāt aūt isti q id qō est in aia certissimū est ⁊ notissimū: sed tñ istud dictū falsuⁿ est: ſz poti⁹ cū res extra aiaⁿ exītes sint cā nostre scie poti⁹ res extra aiam exītes mēsurāt aiaⁿ ꝑm sensuⁿ ⁊ cognitionē q̄ ecōuerso: ⁊ in talib⁹ accidit nobis. sic si dicam⁹: q aliquo alio a nobis nos mēsurāte nosipsos cognoscim⁹ ꝑm q quāti sumus cū cubituⁿ nos mēsurātē nobisipsis superponimus. ¶ Sic enim spēs rex accipiendo nostrū itellectū ⁊ inuenimus ⁊ cognoscimus: sicut subtiliter in scōo libro de itellectu ⁊ itelligibili nos ostēdimus: Pithagoras vo oium rex dixit eē metrū hoiem sciētē: homo enim talis est sciēs ⁊ sentiēs: metrū aūt est sciens ⁊ sentiens: iō q: sentiēs hz sensum: ⁊ sciens hz sciam ⁊ sensum: ⁊ sciam dicimus eē metra subiectoⁿ sensibiliū ⁊ scibiliumⁿ: q: sensus est spēs sensibiliū ⁊ itellectus est spēs scibiliū: sicut in libro de aia tertio est ostēsum. ¶ Dicimus eniⁿ q: sensus ⁊ scia nihil sunt sup abundās sup formas sensibiliū ⁊ scibiliū: ⁊ iō dicētes hāc positionē rōne inducta aliqd dicere videntur: ⁊ ſz falsum dicāt sic oppinātes: tñ ex rōne dicti eoⁿ accipimus: q vnū in rōne nois est qō maxime dicimus esse metrū: ⁊ hoc est primū idiuisibile notū ⁊ certū: ⁊ hoc qdē p pⁿus ꝓuenit quātitati: ⁊ deinde ꝓuenit ēt qualitati p posterius: ⁊ hoc est palā p predicta: tale aūt qō hz ⁊ nomē ⁊ rōneⁿ metri erit in aliquo tale si est indiuisibile ꝑm quātitatē: ⁊ in alio si est idiuisibile ꝑm qualitatē. vnde necesse est: q illud vnū qō est metrū sit idiuisibile: aut simplr aut inquātū vnū ⁊ primū est pōne: sicut in antehabitis determinatū est: q: vo vnū sic ponit p qō quātitas mēsurat vniuscuiusq̄ necesse est diuersa poni: que qdē ſz in se idiuisibilia sint: tñ ad pōdus vel alter ad mēsurā relata supponunt certe ⁊ idiuisibilis eē quantitatis. Oia eni ertēsa ex vno aliquo principio ꝑm eē intelligunt: ⁊ ꝑm ertensionē hāc hāt ꝑm suā nām quādā quātitatē: ⁊ inquātū talia sunt mēsurabilia p vnū: ⁊ hoc qdē vnū ex quo ertēdunt in sensibilib⁹ spēm sensuū: ⁊ in scibilib⁹ speciē intellectus dixit eē Pithagoras: ⁊ iō dixit sensuⁿ ⁊ itellectū esse mēsurā oium. Est aūt hoc primū vt dirimus lumē itelligētie determinatū ad nām entis in gnē: ⁊ q: hoc sicut p determinationē factā ad genus diuersuⁿ est. Ideo primū mensurās in generib⁹ entis est diuersuⁿ: ⁊ p simile modū diuersum efficit in specie: qñ ad spēm determinat: ⁊ iō in spēbus diuersis sunt metra prima diuersa: ⁊ aliqñ est accipere sub specie aliqō idiuiduū q simplicius ⁊ purius illā accipit nāⁿ: ⁊ illud idiuiduū aliqñ dicit metrū eē aliorⁿ que sunt in eadē spe: eo q ad modū el⁹ mēsurat nā spēi in alijs: ſz. n. species ⁊ gnā nō ꝑm magis ⁊ minus dār de substātijs: tñ qñ accipiūtur ꝑm esse ⁊ ꝑm q sunt nature subiectoⁿ in cōsequentib⁹ se potentijs nālibus habent ꝑm magis ⁊ minus.

¶ Cap̄. 7m. In quo determinatur que sit vna nā in quolibet gnē prima vtrū separata vel ꝓiuncta: ⁊ si ꝓiuncta que sit illa.

Tex. cō. 6.

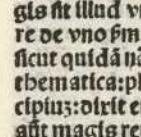

St autē nūc ingrendū qd sit illud vnuⁿ qō est principiū ⁊ metrū entiuⁿ ꝑm subam ⁊ naturaⁿ: vtr̄. vz. se hēat vnuⁿ illud quēadmodū supius in tertio libro in qōnib⁹ tractauimus de ipso: vel nō. vbi ingritū est qd est illud vnū ꝓ subaⁿ ⁊ nām: ⁊ quō nos opⁿ log de ipso: vtrum. vz. loquēduⁿ sit de ipso quasi de suba aliqua exīte que sit substantia vna eiusdē vni⁹ de quo loqmur sicut oēs prius Pithagorici dixerūt vnitatē esse pncipiū oium quasi vnā substantiam existentē oium: ⁊ sicut posterius post Pithagoraⁿ dixit Plato ponēs vnuⁿ q est idea eē principiū oiuⁿ: aut magis sit illud vnuⁿ q̄dā nā que supponit pbice. Et opⁿ querere de vno ꝑm quē modū opⁿ notabilius ⁊ significātius dici: sicut quidā nālium dixerunt q nō posuerunt principia mathematica: phyſicoⁿ enim alius illud vnuⁿ qō est oiuⁿ principiuⁿ: dixit esse amorē eo q amor est vnitiu⁹ amātiū. Alius aūt magis respiciens ad mām dixit illud esse aerem ꝓpter humiduⁿ subtilis cōtinuās q est aeris ꝓpriū. Alius autē dixit illud esse ifinituⁿ: eo q nihil est extra ipm. ⁊ iō cōuenit ei maxime esse vnuⁿ. ¶ Obijcientes autē contra eos qui mathematica ponebant dicimus q si est sicut in septimo supra ꝓbauimus ⁊ in qnto: q nulluⁿ vlium pōt eē suba rerū sicut dirimus in septimo cū sermo habereⁿ de suba ⁊ ente: tunc

etiã eē nõ pōt q̃ hoc vle vnũ qõ Pithagoras ⁊ Plato ponũt eē genus oiuz sit suba rex: vle.n.nõ est vnũ qd ꝑter multa in qbus hz eē: ⁊ est cõe ad illa ꝓm ꝓdicationē solũ: ⁊ nõ hz esse ⁊ substãtiã vnã que saluat in oibus illis: ⁊ palã est ex ibi dictis sicut ens q̃ est ꝓdicatũ cõe nõ est substãtia entiũ: ita nec vnũ qõ ꝓuertit cũ ipso ꝑter eandē rõnē: hec enim duo ens ⁊ vnũ marime ⁊ vliter ꝓdicant de oibus. qz igit genera que sunt minus vlia nõ sunt nature quedã ⁊ substãtie separabiles ab alijs: ideo nec vnũ ⁊ ens que sunt magis vlia cõtingit eē naturas separas ab alijs: ⁊ pp easdem causas nec ens nec vnũ nec genera alia sunt subē q̃daz ⁊ nãe separate.

Tex.cõ.7. ¶ Amp. aũt necesse est q̃ in oibus sil̃r se hẽant ens ⁊ vnum: qm̃ igit in quolibet gẽe entis est aliud ⁊ aliud vnũ sicut est alia ⁊ alia nã entis sicut ⁊ in quãtis est vnũ q̃ est de nã quãtitatis palã est ex predictis: in oibus enim illis totaliter siue vliter querit qd in quolibet gẽe vnũ: sicut querit qd est nã entis in ipso. ⁊ hec questio iõ est qz nõ est sufficiẽs dicere q̃ hoc idē vnũ q̃ est primũ ⁊ vle sit ꝓpria vniuscuiusq̃ generis nã. ¶ Sed sicut querim⁹ de coloꝛib⁹ qd est colo: vnus ⁊ primus ⁊ dicim⁹ illũ eē albũ: ⁊ deinde ꝓducim⁹ alia que sũt de genere coloꝛis: ex hoc ꝓmo coloꝛe ⁊ ei⁹ ꝓio nigro. Et hijs enim duob⁹ oia que sunt de genere coloꝛis videnē esse genita: ⁊ nõ sũt genita sicut ex duob⁹ principijs: sed potius sicut ex habitu ⁊ priuatiõe: qz dicimus q̃ nigrũ est priuatio albi: sicut tenebra est priuatio lucis. Ita dicimus q̃ est vniuscuiusq̃ nã vna prima ex qua sicut ex principio ꝓcedũt oia que sunt generis illius: vnde si entia oia eēnt coloꝛes entia eēnt qdã numerus ꝓcedẽs ex vno primo q̃ est coloꝛ albus. palã aũt est qz quoꝛũdã entiũ sicut dictũ est vnũ est esse sicut coloꝛũ. ¶ Si tñ in coloꝛib⁹ sicut dictũ est aliqd q̃ vnũ hz esse primũ vt albũ: hoc enim forte verius est lumẽ q̃ est coloꝛ substãtia: sed de hoc hic nõ facimus viz. Sed qõ dirimus gratia exẽpli est inductuz. Similr aũt si oia entia eēnt melodie tũc numerus entiũ nõ eēt numerus separatus: sz poti⁹ numerus entiũ eēt discrimẽ primũ q̃ est diesis siue semitoniũ: semitoniũ enim hz duas dieses: siue vnũ discrimẽ diesuz ⁊ numerus separatus nõ eēt suba eoꝛ ⁊ vnũ primũ qdez eēt aliqd separatũ: sed esset suba entiũ: nõ enim tũc vnũ q̃ est separata vnitas eēt entiũ suba ꝓm hãc positionē sed primũ discrimẽ diesum ex qbus est semitoniũ. ¶ Similr se hz ⁊ in sonis elemẽtoꝛ. Si enim entia eēnt numerus sonoꝛ: ⁊ vnũ ꝑnuz de soni nã esset substãtia rex q̃ est forte elemẽtũ vocale qõ est p se sonãs primũ ⁊ eodẽ modo si entia essent figure ortogonie hoc est rectilinee: tũc entia eēnt nõ numerus separat⁹ sed numerus figuraꝛ: ⁊ vnũ illius numeri esset primũ ortogoniũ qõ est trigonũ ex quo fieret ois figura: eadẽ ãt ratio est ẽt in alijs generib⁹ entiũ: ⁊ ꝑter hoc si sic ꝓcedaẽt i alijs sicut in passionib⁹ ⁊ quãtitatib⁹ ⁊ qualitatibus ⁊ in motu: ⁊ dicaẽt q̃ entia ꝓdicto modo numeri sunt ⁊ vnũ aliqõ primũ est in oib⁹ ex quo ꝓducunt: tũc pz q̃ entia nõ sunt numerus simplr sed numerus qdã ⁊ vnũ nõ simplr sz aliqd determinate nature vnũ est ꝑn''' ⁊ suba eoꝛ. Si vo hoc idē vnuz est suba: tũc etiã in substãtijs siue in gẽe substãtie necesse est similiter se hẽre: sicut enim dirimus sil̃r se hz in oib⁹ qõ dictuz est: palã igit est q̃ vnũ in quolibet genere est cuiusdã nature: ⁊ hoc qdẽ vnũ qõ est ꝑn''' ⁊ vle nullius generis determinati est nã: sed est multiplicatũ p analogiã ⁊ diuersuz in oibus: ⁊ est sicut in coloꝛib⁹ coloꝛ vnus primus: manifestũ est igitur q̃ vnũ ipm q̃ sicut in substãtia est primũ ipm est vna

Tex.cõ.8. substãtia prima in genere substãtiaꝛ. ¶ Quia vo vnũ ⁊ ens significãt idez lz mõ diuerso. iõ vtrũq̃ istoꝛ seqtur ⁊ circuit oẽs cathegorias: ⁊ qz p vnã ⁊ eandẽ rõnẽ nõ sunt hoc in aliqua vna cathegoria manifestũ est ex predictis: nõ enim sunt vniuoce de oib⁹ predicata ⁊ in quid siue suba: neq̃ in quale tione similr se hz vnũ tanq̃ ens ⁊ neutrũ addit aliqd distinguẽs aut distinctũ super his de quo ꝓdicaẽt nisi forte in modo q̃ in priuatione cõsistit: sicut nos in superioꝛib⁹ huius sapiẽtie ostẽdimus: ⁊ iõ cũ dicit vnus hõ nihil dicit diuersuz ab hoie hoc qõ additur vnũ quẽadmodũ nihil diuersuz dicitur cũ dicit hõ ⁊ hõ ens. ¶ Nihil ergo diuersuz dicũt ens ⁊ vnũ preter qd ⁊ preter qualis ⁊ ꝑter quãtũ: ⁊ in his omnibus idez est quid vnũ esse q̃ est qd esse: ⁊ quãtuz vnũ esse: ⁊ quãtũ esse: ⁊ quale vnum esse: ⁊ quale esse.

¶ Tractatus secundus. r. libri prime philosophie qui de oppositione vnius ⁊ multi ⁊ eiusdem ⁊ diuersi: ⁊ equalis ⁊ inequalis: ⁊ similis ⁊ dissimilis.

¶ Cap̃. p'''. De oppositione vnius ⁊ multi ⁊ est in eo di. de quatuoꝛ genera oppositoꝛum.

Tex.cõ.9.

Is habitis oz nos determinare oppositionẽ que est iter vnum ⁊ multa: ⁊ qz vnũ in suba est idẽ ⁊ vnũ in q̃titate est equalis: ⁊ idẽ in q̃litate est sile. Opz nos ẽt loqui de oppõne que est iter idẽ ⁊ diuersum ⁊ de ea que est iter equale ⁊ iequale ⁊ de ea q̃ est iter similẽ ⁊ dissile. ¶ Dicamus igit icipiẽtes q̃ vnũ ⁊ multa qbusdã modis opponuntur: vnũ enim ⁊ pluralitas que est multitudo q̃daz se hũt ad invicẽ: sicut diuisibile ⁊ idiuisibile. Omne enim qõ est plurale ⁊ multũ dicit: aut diuisuz in plura si plr̃alitatẽ habet actualem: aut dicit vt diuisibile si pluralitatẽ habeat in potentia: vnũ aũt aut dicit simpliciter indiuisibile oino: aut si quidez est diuisibile ꝓm potentiã tñ supponit vt idiuisuz ꝓm actuz. ¶ Quoniã ergo tam scimus ex hijs que in logicis determinata sunt q̃ ꝓtrapositiones siue oppositiones quatuoꝛ modis dicunt: quoꝛ vnus est oppositoꝛ ꝓm priuationẽ ⁊ habitum. Alter aũt ꝓm ꝓtrarietatẽ. Tertius ꝓm ꝓdictionez. Et quartus sicut opponunt relatiua: lz nos hic de cõtradictione ⁊ oppositiõe relatiuoꝛ nõ idigeamus ad pñs. Dicamus igitur q̃ ꝓm ꝓdicta apparet q̃ vnũ ⁊ multũ que se hũt vt indiuisibile ⁊ diuisibile nõ opponunt ꝓz ꝓtradictionẽ neq̃ opponunt vt ad aliqd dicta: vnũ aũt dicitur ⁊ ostendit esse ex cõtrario suo q̃ sibi opponit sicut ex diuisibili dicit ⁊ ostenditur indiuisibile: sicut ois priuatio dicit ⁊ ostendit ex suo habitu. Dicit enim priuatio per diffinitionẽ habitus ⁊ ostenditur ex ipso: qz habit⁹ est ꝑncipiũ cognitiõis priuationis ⁊ sic indiuisibile ostẽdit ex diuisibili: pluralitatẽ enim ꝓm sensum magis q̃ vnitatẽ cognoscimus ⁊ diuisibile magis est sensibile q̃ indiuisibile: ⁊ ideo ꝓm rõnẽ que accipit a sensu diuisibile ⁊ pluralitas sunt prius q̃ idiuisibile ⁊ vnũ. ¶ Est auẽ hic valde attẽdendũ q̃ cũ nos ante determinauerimus q̃ vnũ idiuisibile est metrũ certificãs eē entiũ: ⁊ priuatio nihil penitus certificet q̃ vnũ nõ pōt esse priuatio nec opponi vt priuatio multo. Sed potius cũ vnũ sit simpler ⁊ aĩ se nõ habeat aliqd prius nõ pōt exponi p aliqõ positiuum siue affirmatiuũ: sed exponit per cõsequẽtez negationẽ que nihil est ipsius: sed nã que ipm est procedit affirmata ⁊ posita: ⁊ iõ lz ꝓm suũ nomẽ dicaẽt a priuatiõe tñ ꝓm nãm habitus est ⁊ potẽtia affirmatiua: ⁊ ideo oppositio que hic determinata est inter vnũ ⁊ multa ostẽsa est eē ꝓm nomẽ. Nomẽ aũt iam dirimus ipositũ esse a negatiõe ꝓsequẽte. ¶ Et eadẽ ratio est in eo q̃ dicit primũ ⁊ in eo q̃ dicit ꝑncipiũ: quoꝛ vtrũq̃ exponit per ꝓstẽ se negationẽ ⁊ hec est interpretatio nominis quo ad nos facta ⁊ nõ ꝓm rem ipsam. ¶ Scias aũt q̃ vnuz noiatũ statim in itellectu relinquit formã suã: ⁊ ꝓm hanc formã opponit multo ꝓm modũ ꝓtrarietatis ⁊ nõ ꝓm suppositã: ⁊ hoc pz qz vnũ est de cõstitutione multi q̃ nõ posset esse. Si opponereẽt ei ꝓm suppositũ. ¶ Sic igit in forma opponitur cõtrarie ⁊ in noie opponit priuatiue ⁊ in supposito non opponit: sed est cõstituẽs multũ: hoc aũt qõ est multũ opponi hz ad paucũ sicut opponunt relatiua: ad vnũ aũt hz oppositionẽ ꝓtrarietatis ⁊ priuationis: qm̃ multũ est recedẽs ab vno p diuisionẽ: ⁊ diuisio priuatio est vnitatis potius q̃ vnitas priuatio diuisionis: diuisio.n. ois in rõne priuationis ꝓsistit. ¶ Et iõ Pithagoras posuit eã eē de nõ entib⁹. Si aũt opponit q̃ ꝓtraria nata sunt fieri circa idez vnitas aũt ⁊ multitudo nõ oꝛdinant ad idẽ: dicendũ ista nata sunt fieri circa idẽ: qz ois multitudo ꝓcedit ex vno: ⁊ hoc vnũ in generib⁹ diuersis diuersuz est vt dirim⁹ paulo ante: ⁊ talis oꝛdo ad vnũ sufficit ꝓtrietati in genere. Si aũt accipiant cõtraria pbica que sunt agẽtia ⁊ patiẽtia: tũc ꝓta sũt circa idẽ q̃ est mã subiecta: sicut pz ex determiatis a nobis in pbicis. ¶ Attẽdendũ est ẽt q̃ nõ ens nõ opponit nõ enti nec potentia potẽtie: sz ens enti opponit ⁊ act⁹ actui opponit ⁊ actus potẽtie: ⁊ ꝓm oppositionẽ entis ad nõ ens qñ ad idem refertur est sumpta oppositio ꝓdictionis. ¶ Scõm oppositionez

Hit⁹ est ꝑn''' cognitiõis priuationis. 3. de aia. tex. cõ. 25.

Documẽtum primum. Sz ꝓsidera sup hoc qz vt ꝓ Lõmẽ. hic.

2''' documẽtũ. Vnũ ꝓz formã opponit multo ꝓue ⁊ ꝓm nomen opponit priuatiue.

Nõ ens nõ opponit nõ enti 5. ph. te. cõ. 7

antē qua actus actui opponit est sumpta oppō relatiuoꝝ in
qua p oppōnem respectuū oppō est: qꝛ vtrūq; referri ad reli
quū: ⁊ ĩō vtrūq; est de alterio rōne. Fm oppōnē aūt actus ad
potētiā est duplex oppō: aut enim potētia dicit diminutionem
in actu tm: aut in actu ⁊ in ꝑncipijs subiecti fm q̄ subm ꝛe
ceptibile est habit: ⁊ ꝑmo qdem mō est oppō ꝛietatis: ⁊ ĩō
vnū ꝓtrariorum vt priuatio se hꝫ ad reliquū ⁊ est mot de vno
ad aliud ⁊ ecōuerso: fm reliquū aūt modū est oppositio que
dicit priuationis ⁊ habitus ⁊ est motus de habitu ad priua
tionē sed nō regressus de priuatione ad habitū: sicut iam in
antehabitis in nono libro determinatū est: nec possunt esse
plura genera oppositorū: ⁊ qꝛ prima non sunt nisi ens ⁊ non
ens ⁊ potētia ⁊ actus: ⁊ ista adinuicē ⁊ ad vnū pluribus mo
dis fm cōpositionem cōparari non possunt: hec aūt subti
lius ⁊ plirius in logicis sunt determinata.

¶ Cap.z'''. De oppositione eiusdem ⁊ diuersi ⁊ similis ⁊ dis
similis ⁊ equalis ⁊ inequalis.

Tex.cō.10. Sicut aūt iaꝫ ante descripsim vbi distinximus
ꝓtraria in qnto hui sapie libro vnius qdez in
substātijs ꝓprius effect est idē ⁊ in q̄litate sile:
⁊ in q̄ntitate equale: ⁊ pluralitatis vo siue mul
titudinis in substātijs qdē est diuersuꝫ: i quāti
tatib aūt ineq̄le ⁊ in qualitatib dissimile. Cū
aūt idez dicat multiplr: vno qdē enim mō dicit idē q ⁊ rōne
forme ⁊ numero mā est idez: ⁊ hoc vocat idē numero sicut
tu tecū es idē numero: hoc enim ⁊ spē forme ⁊ numero mā
est vnū ⁊ idē. ¶ Amplius aūt dicim idē si est vna rō prime
subē fm formā: sicut fm spēm linearū dūr linee q̄ sunt equa
les rectilinee dicunt eedē cū illa ⁊ eq̄lia inter se trigonia ea
dem trigonio sibi equali quānis sint plura fm numer: sꝫ in
talibus id qd facit idētitatē est vnio quā facit eq̄litas: quia
Tex.cō.11. p nullā formā iequalitatis abinuicē separant. ¶ Similia vo
fm spēm sunt illa que nō sunt eadē simplr fm numer entia
nec fm subaꝫ differētia ⁊ tū ipsorū est vna qualitas: ⁊ ĩō ma
ior minori est sile q̄ius sit aliud ab ipso ⁊ inequale qꝛ vnius
sunt q̄litatis sicut inequales recte linee: hee nāq; sunt qdez
adinuicē similes sed nō sunt simplr eedez. ¶ Alia vo dicun
tur similia si hīt eandē spēz ea in qbus magis ⁊ minus est:
tū in illa specie nō sunt magis ⁊ minus: qꝛ tūc spēs illa est si
militudo ēntialis eorū: sicē hoies sīles sunt adinuicē ꝫ vnus
sit maior ⁊ alter minor: vt puer ⁊ gigas ⁊ nanus. ¶ Alia item
dicunt sīlia: si eadē passio insit eis fm spēm q̄ius illa passio
insit eis fm magis ⁊ minus: sicut duo alba quorū vnū est ma
gis albuꝫ reliquo. ¶ Alia aūt item sīlia dūr: que ꝫ plura ha
beāt ⁊ in vno nō simplr ꝓueniāt: aut etiā hēant simplr altera
abinuicē tū pchira sūt hoc est premanib: ⁊ in prōptu est fa
cile reducere eā incōuenientiā sicut stannū simile est argēto
aut auro rubicūdo ignis ⁊ crocea simile est rubeū: ⁊ cholere
rubee ignis: qꝛ per facilē additionē premanib est reducere
stannū ad argēti ꝓuenientiā: ⁊ aurū ad rubōrē ignis ⁊ cro
ceū ad rubōrē ⁊ cholerā ad ignis rubedinē: palaꝫ est igit qꝛ
diuersum ⁊ dissimile dicit multis modis ⁊ aliud et dr oppo
sitionis mō ad idē qꝛ aliud est diuersum. Et ĩō sicut omne
ad oē ⁊ qōlibet ad qōlibet ē idē vel diuersuꝫ. Ita omne ad
Quot modis aliqd dr aliud ab aliquo. omne ⁊ qōlibet ad qōlibet est idē vel aliud. ¶ Aliud aūt di
citur ab aliquo: si nō hꝫ secū idētitatē in rōne forme ⁊ nume
ro mā: quapropter ēt tu ꝓpinqs tibi diuersus es ⁊ aliō ab
eis. ¶ Alio aūt mō dicit aliud ⁊ diuersum vt in mathema
ticis p oppōnē ad illū modū eiusdē que dicimus eē rectarū
linearū ⁊ equaliū trigoniorū: sicut linea curua aliud est a re
cta ⁊ quadratū a trigono. Diuersum igit ⁊ idē dicit omne
ad omne. ⁊ cā est: qꝛ omne qd est ens ē ⁊ vnū ⁊ idē causat ab
vno ⁊ opponit ei diuersuꝫ ⁊ aliud: ⁊ hoc supponūt ens ⁊ neu
truꝫ eorū ꝓuenit nō enti: qꝛ inter idem ⁊ diuersuꝫ siue aliud
nō est oppō ꝓtradictionis vt vnū sit ens ⁊ alter nō ens: ⁊ ĩō
In nō entib nō est idētitas neqꝫ diuersitas. neutrū eorū dicit in hijs que nō sunt entia q̄ sint idē vel di
uersa vel alia. Sed in entibus omnib dicitur alter eorum:
sicut enim sequit q̄ omne ens enti est vnū cuꝫ ipso aut non
vnū aptū natū esse cū ipso: ⁊ ens ⁊ vnū conuertunt. Ita dice
re oꝝ q̄ idem ⁊ diuersum est omne ens enti. Idē igit ⁊ di
uersum talē habet adinuicē oppositionē qualis determina
ta est: ⁊ aliud est idem cū diuerso: qꝛ aliud ⁊ diuersuꝫ distan
tiam dicūt fm substantiā ⁊ vtrunq; illorū causat a diuisione
que est causa pluralitatis ⁊ multitudinis: ⁊ ideo vtrunq; ta
lem ad idem habet oppositionē qualis est inter vnū ⁊ mul
tuꝫ. ⁊ hāc iam in antehabitis sufficiēter determinauimus.

¶ Cap.3'''. De differentia ⁊ diuersitate ⁊ contrarietate. Tex.cō.12.

Differētia vo ⁊ diuersitas aliā quādā hīt diuer
sitatē siue determiationē: eo q̄ ista aliū hīt re
spectū ⁊ resolutionē q̄ idē ⁊ diuersum. ¶ Di
uersum enim cū sit diuersuꝫ ab aliquo nō ē ne
cessariū eē diuersuꝫ alicui i quo ꝓueniat secū:
⁊ hoc est ĩō qꝛ idē ⁊ diuersum sequunt oē ens.
Omne. n. ens omni enti est aut idē aut diuersum: siue cōue
niat in aliquo cū ipso: aut nō. Sed qꝛ oīs dīa aliqd vnuꝫ in
quo est ptāte diuidit: ĩō ꝓprie loquēdo id qd est differēs ab
aliquo p differētiā est differēs alicui vni q̄ diuidit cū oppo
sita sibi differētia: pp qd necesse est q̄ idez aliqd sit cū illo a
quo didit p dīam: hoc aūt idē in quo dīa ꝓueniunt est aut
genere idē gnālissimo aut subalterno: aut ē specie idē si ha
beāt dīaꝫ qualitatū actiuarū vl passiuarū accidētaliū: omne
nāq; differēs aut differt gne aut spe. ⁊ gne qdē differētia di
cunt nō qdē quorū nō est vna coelemētatio cathegorie: sed
potius quorū nō est vna cōis mā que sit subm primū: ⁊ horū
nō est trāsmutatio adinuicē: pnt tū eē in vna cathegoria eo
q̄ oīs differētia ꝓprie loquēdo est in genere predicamenti.
Quorū aūt nō est aliqd vnū nisi ens ⁊ vnū sunt qdē diuersa
abinuicē: sed nō differētia ꝓprie loquēdo. ¶ Alia tū ⁊ diuer
sa sunt ⁊ largo mō differētia quecūq; fm figurā cathegorie
sunt alia ⁊ alia. ¶ Specie vo sunt dīa quorū idez est genus
primū. Si aūt idē est genus remotū adhuc dūr eadē spē sꝫ
minus ꝓprie: ⁊ hoc mō si sunt spēs diuerse dūr ēt min pro
prie differētia spe. Genus enim dicit illud fm qd ea que dif
ferūt specie ambo idē ⁊ ꝓuenire dūr. ¶ Cōtraria vo dicunt
esse dīa: ⁊ ipsa ꝓietas dicit q̄dā esse differentia: qꝛ aūt hoc
bene supponimus sicut ver eē palā erit p iductionē: oia aūt
quecūq; differētia sunt ꝓprie vident in aliquo eadē eē: ⁊ nō
solū esse diuersa in oibus sed quedaꝫ diuersorū sunt genere
diuersa: q̄dā aūt nō: sed sunt in eadē coelemētatione cathe
gorie. Que aūt sunt eadē specie sunt in eodē gne: in alijs āt
determinatū est que sunt eadē gne subiecti vel diuersa: hoc
enim in logicis logice ⁊ in libro celi ⁊ mūdi pbice determina Tex.cō.13.
tū est. ¶ Er hijs enim que ibi dicta sunt scit que sūt eadē ge
nere vel diuersa: pꝫ igit ex dictis q̄ ꝓietas q̄dā est differen
tia: qꝛ vo differētie cōtingūt ea que sunt abinuicē differētia
plus ⁊ minus: oꝝ q̄ aliqua maxime sint dīa que maxie di
stant a medio ꝓtactu in quo se differētie ꝓtingunt: ⁊ hoc est
id in quo sunt ptāte mā ⁊ hoc est vtriusq; subm: illud enim
diuidētes separant abinuicē maxime hāc maximā differētiā
que maxime distat dicimus esse ꝓietatis: vnde ꝓtrarietas
est duorū sub vno gne differētiū maxie distātia: ⁊ hoc est ve
rū de pura ⁊ prima ꝓietate: qꝛ vo distātia est i spatio loci p
se. ꝓpter hoc ꝓietas in loco causa est ꝓietatis in alijs: ⁊ ĩō
ponit distātia vt cā in diffinitione ꝓtorū vl. ⁊ hui cām nos
iam assignauim in libro de nā loci ⁊ locati ⁊ in celo ⁊ mun
do: qꝛ vo cōtrarietas maxima est differētia ⁊ maxie distās
palā erit ex inductiōe: ea enim que genere distāt nō ꝓprie
hīt maximā abinuicē: distantiā: eo q̄ nō hīt viaꝫ ⁊ spatiuꝫ
quo moueant abinuicē: maxime aūt distātiū via est cōmu
nis media: ⁊ huius signū est qꝛ diuersa genere: si aliud non
impediat sūt in eodē subiecto nec mutuo se expellāt. ¶ Sꝫ
talia tū diuersa fm genus large loquēdo distāt magis ⁊ nō
sunt ꝓueniētia sibi plus q̄ ea que differūt specie: ⁊ qꝛ nō ha
bent viā adinuicē sed sunt distātiā vltra viam: pꝫ qꝛ gene Vide p hoc
rationes sunt ex cōtrarijs vltimis: aut si sunt ex medijs oꝝ s.phi.te.cō.6.
q̄ mediū accipiat vt participās vltimū: ⁊ ĩō illorū ꝓtinua est ⁊ cōmē.52.
via adinuicē: inter aūt cōtrarietates in quolibet genere ac
ceptas illa est maxime que est vniuersalior: ⁊ primo diuidit
generalissimū: dictuꝫ aūt est q̄ maxima distantia est cōtra
riorū: maxima aūt in quolibet genere est illa que est finalis
extremi ⁊ impmixti ꝓij ad suū finalis extremū ⁊ impmixtū
cōtrariū. ¶ Dicim n. aliqd tūc eē maxie cui nō est hyper
bole hoc est excessus: ⁊ dicimus aliud eē finalis ⁊ in fine ex
tra vel vltra qd nō amplius aliquid distantius est accipere
vel habere possibile. Finalis enim differētia habet ⁊ tenet
finem distātie: sicut ⁊ oia alia finalia finez habere dicuntur.
Cōstat autē q̄ extra vel vltra finem nihil est: finis enim in
omni eo q̄ est vltimū est ⁊ cōplementuꝫ: ⁊ ideo nihil est pe

nitus qd egeat aliquo viterius qñ ponit finale rex. Ex hijs igit q̃ dicta sũt satis palã est q̃ ꝛietas finalis q̃dã est distãtia. ¶ Cũ aũt ꝛia dicant multiplr sequit q̃ id qd finaliter est ita sicut dictũ est q̃ hz maxima distantiã. Sunt enim ꝛia media ⁊ extrema sicut dirimus: ⁊ hoc est vt si ita dicam⁹ q̃ esse ꝓtraria insit eis que maxime ⁊ finaliter distant.

¶ Capã. 4m. Q̃ tñ vnum vni est contrarium ꝑm oppositionem vere contrarietatis.

Tex. cõ. 14. His aũt sicut dictũ est existib⁹ palã est: q̃ tali genere oppõnis plura vni opponi vel ꝛia eē possibile nõ est. ⁊ hui⁹ cã ē ⁊ rõ: q̃ vltimo nihil est viteri⁹: q̃ qd p supabũdantiã dicit ꝓuenit vni soli: nec ꝑt eē q̃ vna distãtia ab vna pte plura hẽat vltima ad q̃ terminet: ⁊ hoc qdẽ est rex: si vera est ꝛietas distãtia vera duoꝝ terminoꝝ ⁊ vnũ ⁊ finale est termin⁹ ex pte vna. ¶ Si vo hoc est in loco in quo prima est ꝛietas: tũc necessariũ est q̃ ēt alioꝝ ꝛioꝝ sint veri ⁊ simplices vltimi termini. Finalis enim dia est illa q̃ plurimũ differt: quecũq; eni sint gñe dia illa nõ est exteri⁹ extra distãtiã accipe in spe sua: q̃ illa sunt nõ hñtia viã sicut paulo ante dirimus: osidim⁹ eni q̃ ad ea q̃ sunt extra gen⁹ non est dia hoꝝ q̃ p distãtiã ꝓtinuã hñt viã adinuicẽ: hec enim distãtia que ꝛioꝝ est ꝓtinue vie est ⁊ in eodẽ gñe ea, que sic plurimũ distãt sunt ꝛia: maxima nãq; distãtia hoꝝ sicut se plus dirim⁹ est finalis: ⁊ finalis est q̃ in eodẽ susceptibili plurimũ differt: ꝛijs enim vna ⁊ eadẽ est mã. Nec sunt plurimũ dia nisi ea q̃ sunt sub eadẽ potẽtia mãe: ⁊ hec nõ pñt eē nisi simplicia ⁊ extrema: ⁊ sic nõ põt opponi vnũ nisi vni simplici. ¶ Si aũt qs obijciat q̃ hoc i etbicis dicit fallar signũ: q̃ vnũ qd est volũtariũ opponit duob⁹ inolũtarijs: vni qdẽ p ignorantiã dicto: reliquo aũt p violẽtiã. ¶ Dicẽdũ q̃ in veritate p maxima distãtiã nõ opponit nisi vnũ vni sicut ꝓbatũ est: sed q̃ duo ꝓtinet in se oē volũtariũ: ois eni voluntas est in rõne appetit⁹ exñs qdã: ⁊ iõ p formã rõnis opponitur inoluntario p ignorãtiã: ⁊ p formã appetitus opponit inuolũtario p violẽtiã: ⁊ sic iter quatuor formas rõnis. vz. ⁊ ignorati: ⁊ appetit⁹: ⁊ violẽti sunt due distãtie marie: ⁊ in vtraq; opponit vnũ vni tñ. ¶ Qd aũt dirimus q̃ localis distãtia ꝑma est distãtia ꝛietatis: ꝑm quosdã hz calũnias: q̃ cũ primũ gen⁹ qd ē subm ⁊ cã oiuz alioꝝ sit suba videt q̃ ꝛietas que est in suba sit prima ꝛietas ⁊ cã ꝛietatũ alioꝝ: ⁊ sic nõ videt eē prima ꝛietas que est ꝑm sitũ ⁊ locũ. ¶ Sed hec ⁊ similia nõ difficile est soluere: q̃ cũ dicimus locũ eē gñationis pñm ⁊ ꝛietatē que est in loco eē cãm aliaꝝ ꝛietatũ non accipim⁹ locũ vt spatiũ mathematicũ: sed poti⁹ corpora que sunt locus locãs alia corpora pbica: ⁊ sic subē q̃dã locãtes ⁊ q̃litates actiuas ⁊ passiuas dãtes corporib⁹ locatis in ipsis: ⁊ iõ ꝑm rõnẽ accepta prima ꝛietas est qdẽ generis primi q̃ est suba. Si aũt ꝑm esse accipiat: tunc est prima ꝛietas loci superioris ⁊ inferioris ꝑm differẽtias suas sicut dirimus in libro de nã loci ⁊ locati: hoc enim modo locus gñationis est principiũ generatõis quẽadmodũ ⁊ pater sicut dirit Porphyrius. ¶ Cũ aũt dicitur ꝓtrarioꝝ maxima est distãtia in eodẽ susceptibili: accipiunt ambo ꝛia vt actus puri educti de potẽtia susceptibili q̃ mediũ est inter ea ⁊ eq̃liter se hñs ad vtrũq; in quo sũt simul in potẽtia: ꝛz nõ in actu ⁊ vtrunq; in potẽtia est ad reliquũ sicut statim patebit in sequẽtibus.

Obiectio bõa

Solutio.

Instãtia subtilis.

Solutio.

Capto de gñe

¶ Capã. 5m. De oppositione priuationis ⁊ habitus: ⁊ qualiter contraria sunt priuatiue opposita.

Tex. cõ. 15. Prima aũt ꝛietas in quolibet gñe est habit⁹ ⁊ priuatio. ⁊ hui⁹ cã est: q̃ in omni gñe ꝑma principia eoꝝ que sũt in gñe sũt potẽtia ⁊ actus: potẽtia aũt sub priuatiõe existens priuatio noiat: quoꝝcũq; eniz ꝛioꝝ alterũ est villus ⁊ minus nobile hoc ꝑm priuationis modũz determinat aũt sepe in plurib⁹ locis determinatũ est a nobis: nõ tñ ois priuatio alter est ꝛioꝝ. ¶ Multipliciter eni dicit priuatio sicut in qnto distinrim⁹. Sed illa priuatio est ꝛiũ que est finalis ꝑm maxima distãtiã: hoc eniz supponit illã eē iter extrema: alia aũt ꝛia que ꝛietatis nomẽ ⁊ rõnẽ pricipãt per ista: ⁊ ꝑm ista ꝛia vocant p aliquã ad ista analogiã. q̃dam eniz dicunt ꝛia: q̃ hñt in se ista finalia ꝛia ⁊ cõponunt ex ipsis vt media iter albũ ⁊ nigrũ: q̃dã aũt dicunt ꝛia que faciunt aut sũt poemata siue opatiua ipsoꝝ. alia aũt dicuntur ꝛia: q̃ sunt de pfectiõe ⁊ mutatiõe istoꝝ: ⁊ sic se hz rõ aliorũ que dñr ꝛia: q̃uis aũt sicut añdictũ est opponant ꝛdictoria ⁊ priuatiue opposita ⁊ ꝛietas ⁊ ea q̃ sunt ad aliqd: nõ tñ hec oia genera similẽ hñt modũ oppõnis. palã enim est q̃ primũ genus hoꝝ oppositoꝝ qdẽ est ꝛdictio: ⁊ ꝛdictoria sunt extrema entis: ⁊ hoc dicit primũ q̃ diuidit ens ⁊ nõ ens generaliter respectu ois subiecti vni⁹. priuatio vo ꝛz q̃ est genus oppõnis que est ꝛdictio q̃dã circa subiectũ determinatũ: dirimus. n. iaz q̃ si aliqd est q̃ nõ hz id qd impole est ipz hẽre: aut si nõ hz id qd aptũ natũ est hẽre hoc priuatũ ē aut totaliter aut nõ hz illo mõ: aut illo tẽpore quo determinatũ est q̃ habere dz: multiplr enim iaz hoc distinrimus sicut predictũ est a nobis in alijs locis huius sapie: in qnto. vz. libro vbi oēs modi priuationũ distincti sũt. Palã igit est: q̃ ꝑuatiue opposita q̃dã ꝛdictio sunt in potẽtia determinata: aut ꝓcepta cũ susceptibili determinato sicut cecũ ⁊ videns circa aialis oculũ in tpe: ⁊ mõ quo dz hẽre visuz: ⁊ q̃ sicut ꝑuatio subm sibi determinat cnius ꝓstãtia supponit: ꝛdictio autez nõ. Ideo ꝛdictionis nõ est mediũ ꝑm se: sed priuationis est aliqñ mediũ aliqõ: ⁊ hoc manifestũ est iductione. ¶ Naz si ꝛdictorie accipiã equalis ⁊ nõ equalis de oibus diuidũt verũ ⁊ falsum in eo q̃ est susceptibile eq̃litatis ⁊ ineq̃litatis ⁊ hoc est genus determinatũ qõ dicim⁹ q̃tũ vel q̃titatẽ. Reducta ergo ꝛia ad idẽ susceptibile accipiũt rõnẽ priuationis ⁊ habitus: q̃ priuatio ⁊ habitus hñt medium ⁊ falsa sunt ambo de hoc q̃ nõ est ꝓpriũ susceptibile eoꝝ. ¶ Si igitur gñationes oēs ⁊ mutatiões que sunt ad formã in mã determinata fiunt ex ꝛijs: fiunt aũt ex ꝛijs sic q̃ fiunt ex specie aliq̃ siue spẽi habitu aut priuatiõe spẽi ⁊ habit⁹ ⁊ forme: tunc palã est ex hoc ipso q̃ ꝛietas est priuatio q̃dã z. ¶ Si ois gñatio est ⁊ mutatio talis sicut dictum est: ⁊ ꝓcipue ista que de non subiecto ad subm vel de subiecto ad nõ subm: priuatio vo que est ꝛietas forsan nõ est priuatio oibus: sed qbusdã sicut dirimus. Cã vo est q̃ multiplr ꝓtingit priuari priuatũ sicut sepe determinatũ est: ea eniz sola ꝛia sũt ꝓprie et qb⁹ sunt adinuicẽ mutatiões vltimoꝝ ⁊ marie distãtiũ: ⁊ illa sola sunt priuatiões adinuicẽ: hoc aũt palã fit per inductionẽ. ois eniz ꝛietas quecũq; supponat iducẽdo hz alteꝝ ꝛioꝝ vt ꝑuationẽ sui ⁊ potẽtiã. Non tñ hec oppõ est: sicr ⁊ equalr oium: sed poti⁹ generis determinati: ineq̃litas eniz nõ est ineq̃litas oium sed eq̃litatis tñ est priuatio. Similiter ⁊ dissimilitudo nõ est priuatio oium: sed similitudinis tñ: ⁊ sic malitia nõ est ꝑuatio nisi virtutis: ⁊ sic est in oibus alijs p priuationẽ dictis. ¶ Differt aũt priuatio sicut sepi⁹ dictũ est: dicit eniz aliqd priuatiũ si est solũ priuatiũ simpliciter nulla adiecta determinatiõe: aliud aũt dicit priuationẽ cũ determinatiõe tpis sicut iberbis in tpe adolescentie post pubertatẽ: ⁊ iõ puer nõ est iberbis. aliud aũt dicit ꝑuatiũ in aliquo mẽbro: vt si lapis cecus non dicit vel claudus vel surdus. aliud ēt dicit ꝑm aliquã etatẽ determinatãz vt catulus cecus post nonẽ dies: ⁊ aliqd dicit priuatũ i aliquo ꝓprio sibi cõueniẽte: ⁊ aliqd dicit priuatũ tpe sicut claudus qui nõ hz rectas tibias in quocũq; tẽpore nõ habeat: ⁊ ꝓpter hoc hoꝝ que priuatiue opponunt ⁊ ꝓtrarie est aliquando medium aliqõ: vnde videmus q̃ est hõ qui neq; bonus neq; malus est bonitate ⁊ malitia ciuilibus sicut is qui inciuilis est ⁊ rusticus. Aliquoꝝ aũt priuatiue oppositoꝝ nõ est mediũ circa ꝓpriũ susceptibile sicut paris ⁊ iparis circa lineã. Amplius aũt eoꝝ que hñt mediũ: alia hñt mediuz determinate suppositũ ⁊ diffinitũ: alia aũt nõ ꝛz medietas eoꝝ est indeterminata ⁊ indiffinita. Ex omnib⁹ igit istis palam est q̃ semp alterũ in ꝓtrarijs dicitur ꝑm priuationem.

Capto de gñe

¶ Capã. 7m. De mediate ⁊ imediate oppositis ⁊ q̃liter vnuz vni vel duobus vel pluribus opponitur.

Tex. cõ. 16.

Tex. cõ. 17. Ex omnib⁹ aũt hijs que dicta sunt: hoc est intelligendũ q̃ siue vnũ ⁊ multũ principia sint aliorũ cõtrarioꝝ siue genera hec duo sufficiunt: q̃ ad vnũ reducit vnũ cõtrarioꝝ ⁊ alteꝝ ad multũ. ⁊ hoc diuersificant ꝛz diuersitatẽ generum:

sicut

sicut superius in hoc eodē libro ostēdimus: sufficiunt autē ideo ista pro ꝓncipijs vel generibus sumpta: qa oia alia referunt ad ista per idē ꝙ causatur ab vno ⁊ diuersum ꝙ causat a multo vel pluri: qm̄ vo sicut ꝑdetermiatū est vnū vni est cōtrariuz: forsan dubitabit aliquis qūo pōt opponi vnū ad multa: cum multa nō sunt vnū nec vna natura aliqua: ⁊ qūo potest esse ꝙ eq̄le opponit magno ⁊ parno que nō sunt vnū. Querētes per hanc dictionez vtrū semp ponimus eā in cōtrapositione ⁊ tali cōtrapositiōe que diuidēdo ifert alter per respōsionē. ¶ Dicimus eni querētes de contrarijs vt vtrum hoc est album aut nigrū vt querētes in contradictiōe per vtruz. Dicimus vtrum est hoc albū aut nō albuz: ⁊ querentes in ꝑuatiue oppositis dicimus vtruz est hoc cecum aut videt: ⁊ in ad aliqd q̄rentes dicimus vtrū est hic pater aut filius. Sed de his que sibi nō ꝛponuntur nō dicimus querētes per vtruz. ¶ Nō eni dicimus q̄rentes vtruz hoc est albū vel hō: qa neutrū pōt esse ⁊ vtrūq̄z pōt eē. Non ergo in talib⁹ nō oppositis q̄rim⁹ per vtr̄ nisi per accūs: ex suppōne intētionis dicimus se aliq̄ hie ad aliqd vnum vt opposita ꝯ opposita nō sint: sic dicimus: vtrum venit eleon aut socrates: intēdētes ꝙ alter ⁊ nō reliquus nec vterq̄z ꝯ venire: tūc eni diuisim vt ꝛia eleon et socrates se habēt ad venire: hoc tñ ꝑm necessitatē nō est vex in aliq̄ genere: ꝙ alter taliuz semp inferat sine reliquo: ⁊ hui⁹ cā est: qa nō sūt opposita socrates ⁊ eleon: ꝯ ex suppōne per accūs hoc idez euenit in talib⁹ qō euenit in oppositis. Sola eni opposita ꝑ prium hūt hoc ꝙ nō ꝛtingit ea simul ꝑm actuz eristē: ⁊ hoc ꝓpꝛio oppositoꝝ vtiē sic interrogās quādo dicit qs eoꝝ venit eleon aut socrates: posito ꝙ nō ambo simul venire possint: ⁊ ignoreē qs eoꝝ veniat. Si eni dareē ꝙ cōtigeret eos simul venire derisio eēt interrogatio per vtruz quādo dicit vtrū venit socrates aut eleon. Si vo etiā ita se hz in omni interrogatiōe facta per vtrū: tunc oē de quo interrogat per vtruz: ñlr ⁊ ꝑm vnum ⁊ eundē moduz icidet in ꝯpositionez que est in genere ꝛtioꝝ vni⁹ ⁊ multi: sicut si iterrogarē vtrū vterq̄z simul veniūt aut alter: ⁊ attēdat oppositio iter vtrūq̄z ꝙ est plura ⁊ alteꝝ qō est vnuz supposito ꝙ hec oppositio

Tex.cō.18. queat. ¶ Si aūt sicut iā bū determinatum est iterrogatio que est ipsius vtruz semp est in oppositis: videm⁹ autem ꝙ querit vtrū aliqd sit maius aut minus aut eq̄lis: tūc quer̄amus que sit ꝯposito eq̄lis ad ea que sūt maius ⁊ minus. Nō enim alteri soli est ꝛtium vt videt per nām interrogatiōis facte per vtrum nec ambob⁹ pōt eē ꝛtium: vt videtur ꝑm ꝑdicta vbi ꝓbatū est vnū vni esse ꝛtium. Qō eniz ambob⁹ sit ꝛtiuz videt ex hoc ꝙ non magis eq̄le videt opponi maiori q̄z minori. ¶ Amplius aūt si dicat aliqs ꝙ eq̄lis opponit maiori ⁊ minori per rōnē ineq̄litatis que est in vtrisq̄z: tūc q̄ramus qūo eq̄lis ꝛtiuz est ineq̄li: aut eni hoc qō dico ineq̄lis erit in plurib⁹: ita ꝙ significet plures nās q̄ sunt cōueniētes diuisim maiori ⁊ minori: aut est in vno ita ꝙ significet vnā nām qua opponat vtrūq̄z illoꝝ in vna cōi nā: ⁊ si dicat ꝙ ineq̄le significet vnū ⁊ idē que est vna nā simul in ambob⁹: tunc sequit ꝙ sit oppositū ambob⁹. Illa eni natura vna nō est potētia subti eo ꝙ illa nulli opponit: erit igit hec nā forme ⁊ actus per quā opponit maiori ⁊ minori: ⁊ ex hoc sequit ꝙ ineq̄le sit: nec maius: nec minus: ⁊ ꝙ nec mi-

Tex.cō.19. nus est eq̄le. ergo ineq̄le est eq̄lis qō est ipossibile. ¶ Si autem eq̄le dicat duas naturas significare: quaꝝ vna ꝓuenit maiori ⁊ altera minori. Adhuc qdem iuuat negatio ⁊ inducit vt hoc dicāt illi qui dicūt ineq̄lis eē dualitatis maioris ⁊ minoris: ꝯ ex hoc sequtur ꝙ vnū qō est eq̄lis duob⁹ est ꝛtrarium que vt due nature assignant in eo ꝙ est ineq̄le per negationē ineq̄litatis hoc est cōtra hoc qō iā subtilr determiatū est: ꝙ tñ vnuz vni opponit: ipossibile est igit vnū duobus opponi. ¶ Ampli⁹ eq̄le mediuz qōdā videt eē magni ⁊ parni: ⁊ ex hoc iterꝝ alia oriē difficultas: videt eni ꝙ ꝛietatis nulluz sit mediū prorsus: qa ex diffōne ꝛietatis que supra posita est videt nō posse esse mediatio aliq̄ ꝛtioꝝ: q̄cūq̄z eni esset mediatio illa nō esset nec eē posset distātie finalis: sed potius illa distātia que mediationē hz semp hz mediū aliqd ꝓpinquū: ⁊ illud semp sumet participādo extrema ꝑm diuersum modū: que aūt sic sibi mediādo appropinquāt nō marime distāt. Cum igit ꝛtia marime distent contraria nō vident esse que mediuz hūt: ⁊ sic multa ꝑuatiue dicta nō sunt ꝛtia: qō iterꝝ est ꝯ superius disputata. ¶ Restat igit ꝙ eq̄li opponat ineq̄le: aut sicut negationi eq̄litatis: aut sicut ꝑuatiōi eiusdē: ⁊ sic vtruz vni opponat. Sed hoc iterꝝ videt stare nō posse: qa nō videt eq̄lis opponi tñ alteri: ꝯ duob⁹ ambob⁹. ¶ Dicat ergo rō q̄re magis opponit magno q̄z parno: opꝝ igit ꝙ negatio ei⁹ qō dī ineq̄le que est ꝑuatiua sit hoꝝ amboꝝ que sūt mai⁹ ⁊ minus: ⁊ ideo ꝑ prius ⁊ rōnē simplr dī ineq̄lis ad vtrūq̄z ⁊ non ad vnū ꝑ alterꝝ. ¶ Dicim⁹ eni querētes per vtrū vtruz hoc est mai⁹ vel eq̄lis aut vtrū est hoc eq̄le vel minus: ⁊ hoc qdē est vexꝝ: qa equale dicit mediū excedētis ⁊ excessi. ¶ Mediū aūt in eo ꝙ mediū forma est cōparata ad duo: ⁊ ideo duo hz opposita nec ipedit quin ꝛtia marime distent: q̄ꝯ habeant media: qa mediuz nō ipedit distātiā extremoꝝ. ¶ Sz vnū aliqd mediū plus distat ab extremo ꝑm oppōnē q̄ꝯ ab extremū ab extremo: sic est in ꝓportiōib⁹ ⁊ in his que pinēt ad electionē: qa mediū duaꝝ malitiaꝝ est vtus que in q̄ne boni: ⁊ due malitie ambe sūt in q̄ne mali: ꝑm ꝙ bonū ⁊ maluz sunt q̄ꝯa eoꝝ que ꝑm moꝝ determinant. ¶ Nihilominus tñ extrema ꝯ potētie distātiā ⁊ extēsionez ei⁹ marie distāt: ⁊ hec po⁹ est ꝓportio susceptibilis ⁊ subti ad actuz ꝛtioꝝ: qa cū mediū symbolū hēant cuz extremo facilior est trāsmutatio a medio ad extremum q̄z ab extremo ad extremuz: ⁊ iō maior est distātia extremi ad extremū q̄z extremi ad mediū vel ecōuerso. Mediuz eni est in qō ꝑus venit trāsmutatuz q̄z in extremū: sic dcm̄ est in 6° phyꝛicoꝝ. ¶ Attēdēduz autē est sic ⁊ supra dirim⁹ ꝙ ꝑuatio hūs mediuz nō est semp que cūq̄z cā: ꝯ oꝝ ꝙ sit q̄ꝯ determiati. non. n. vexꝝ est ꝙ oē ens oi enti sit eq̄lis vel maius vel minus: ꝯ tñ illō in quo aptū natū est eē eq̄le ⁊ mai⁹ ⁊ minus: est eni eq̄le alteri ꝙ neq̄z ad ipm magnū neq̄z puuz est: ꝯ est aptū natū eē eq̄lis sibi ⁊ magnū eē ⁊ puuz: ⁊ eq̄le qdē opponit ambob⁹ illis: put ipa sūt negatio ꝑuatiua significata per ineq̄lis: quapp ēt tale oppositu mediatū est: sic ēt in moꝝib⁹: ꝙ neq̄z maiū est: neq̄z bonuz opponit ⁊ bono ⁊ malo: ꝯ mediuz tale in ꝓportionatis adinuicē ⁊ ꝛtijs est inoiabile ⁊ multiplr dī: ⁊ hoc est nēciuz: qa nō est vnū tñ mediū ꝯ vnicā ꝓportionē tñ susceptibile ꝛtioꝝ: ꝯ ꝑm multas ⁊ idefinitas: ⁊ iō magis ⁊ significāti⁹ dī per abnegationē vtriusq̄z extremoꝝ: sic si mediuz iter albū ⁊ nigruz dicat ꝙ nec est albuz neq̄z nigrū. hoc eni mediū nō dī vnū tñ vnice ꝓportiōis ⁊ ꝑticipatiōis extremoꝝ: ꝯ dicit mō q̄dā ifiniti: sic colores medij in qb⁹ ipa dī ꝑuatiua negatio: qm̄ dī neq̄z est albuz nec nigruz. hoc eni est neēe aut subalbū eē aut palliduz: aut tale aliqd mediū. ¶ Et ex hoc pz: ꝙ illi q opinant ꝙ oia media oporteat ꝓprijs dici noib⁹ nō recte corrigunt dictionē qm̄ mediuz noiat ꝑ abnegationem extremoꝝ. ¶ Opinant eni illi ꝙ si mediuz noiet ꝑ abnegationē extremoꝝ ꝙ iter q̄cunq̄z q̄cunq̄z mō abinuicē separata multa hoc mō possunt dici media: si eni hoc vexꝝ eēt tunc iter pedē ⁊ manuz q̄ sunt mēbra distātia in corpe est mediuz ꝙ neq̄z pes neq̄z man⁹. hoc eni dicunt: qa ⁊ id qō neq̄z bonū est neq̄z maluz est boni ⁊ mali mediuz: ⁊ hoc dicunt q̄ꝯ talia media sint equalr oiuz est: ⁊ nō determinēt sibi gen⁹ ꝯterminatuz: hoc autē sic iā ondim⁹ nō est neēe accidere: eoꝝ enizque sunt opposita q̄ ꝯsignant in negatiōe q̄ est mediuz qō est inter ea est aptuz natuz eē distātias q̄ sunt q̄ꝯ determiati. he eni sunt extēsiōes potētie determiate: alioꝝ vo nō est talis dīa distātie abinuicē: eo ꝙ q̄rundā ꝓgregatiōes ⁊ coelemētatiōes sunt i alio q̄dā q̄ne: neq̄z cuz istis hūt vnuz subz: ⁊ iō nec adinuicē hūt ꝓportiōez: neq̄z mutant adinuicem.

¶ Cap. 8m. De solutione dubitationis que est de oppositione vnius ⁊ multi.

Tex.cō. 20. Est autē filis cuz inductis dubitatio: si eni deē ꝙ multa simplr opponunt vni sequtur ipossibile ⁊ icōueniēs. Sequit eni ꝙ vnuz erit aut pauc̄uz aut pauca qō est incōueniēs. Si eni multa paucis opponunt: ⁊ vnuz vni tñ opponit: opꝝ ꝙ vnuz sit paucuz: ⁊ ex hoc sequit ꝙ vnum sit plura: qa oia pauca sunt plura. ¶ Ampli⁹ si ꝓcedat ꝙ duplatio est multiplicatio: tunc eni sequit ꝙ duo sunt multipler: ergo multa: ⁊ ex hoc sequit ꝙ vnuz paucū: quia si duo sunt multuz cuz nō possint eē multuz nisi ad vnuz: oē autem multuz dī opponi pauco. ergo vnuz est paucuz ad qō dī multuz ꝙ est duo: nihil eni est paucius duob⁹ nisi vnum. ¶ Ampli⁹

Medii nō ipedit extremorū distātiaꝝ.

sicut breue ⁊ pductum siue lōgum se hūt ad lōgitudinem sic ad pluralitatē se hūt multuz aut paucuz: sz in lōgitudie tam breue q̄z pductuz est linea ⁊ nō punct⁹. ergo in pluralitate tā multū q̄z paucuz est pluralitas: ostēduz est autē q̄ vnū ē paucum. ergo vnū est pluralitas qō est absurdū. ¶ Ampliꝰ hoc qō est multuz ⁊ multa simul est qōdā multum pluralitatis: hui⁹ eni nō est istātia quin semp multū sit multa nisi in q̄dā cōtinuo humido ⁊ ideterminato sicē est aer ⁊ aq̄: quia aq̄ est multū ⁊ nō multa pluralitate aliq̄: sed in numeris semp qō est multū est multa pluralitate: sz ꝓm hoc paucitas erit pluralitas q̄dā: ⁊ qa paucitas ēt est pluralitas ⁊ q̄ est paucum hoc mō est pauca: ⁊ ex hoc sequit q̄ vnū sit pluralitas quedam. si ꝓcedit vnum eē paucū: nēciuz aūt est cōcedere vnū eē paucum si ꝓcedat duo eē multa: sicē aī pbatum eē videt: ⁊ hoc est icōueniens. Sicut aūt dicimus multū dī aliquando multa: ⁊ aliqn̄ multū dī differēter a multis velut aq̄ que dī multa aq̄: ⁊ tn̄ nō dī multa pluralitate. Sed in his q̄ sunt multa pluralitate: sunt ea que sunt diuisibilia in actu plura vel diuersa: ⁊ dicunt multa tn̄ vno mō: ⁊ hic modus est q̄ pluralitas hūs excedētiā ad aliā pluralitatē dī multa respectu ipsi⁹: aut si hz pluralitas illā excedētiā simplr q̄ est excedētia enormis ad aliā pluralitatē: ecōtrario autē dī paucuz q̄ est pluralitas defectum hūs: aut simplr aut respectu alteri⁹ pluralitatis excedentis eā: ⁊ vtrūq̄z istoꝝ est tāq̄z numerus: aut tāq̄z id qō nō opponit nisi vni. subz eni multi ⁊ pauci nō hz oppōnē nisi ad vnuz. eodē eni mō dicim⁹ multum ⁊ multa sicē dicimus vnū ⁊ vna: aut albuz aut alba. ¶ Oia eni hec aliter ⁊ aliter dicunt in gēib⁹ diuersis: sed in gēe numeri hūt se sicē dcm̄ est: ⁊ tunc ex hoc solūit iducta qō: qa sicē mēsurabile dī ad metrū ⁊ ad metrū q̄ est mēsurabile ⁊ ad mēsurabile: sic adinuicē dicunt multiplicationes: ois eni nūerus est q̄dā multa: ⁊ sic nūerus est vnuz: sicē mēsuratū ē vnū. Ois eni numerus mēsurabilis est vni qō numerat ipz: ⁊ ēt est ois numerus cōpōnuz qōdā vni mēsurāti: sz nō ois numerus est cōpōnt⁹ ex pauco: qa duo est numerus q nec componit ex multis nec ex paucis: tn̄ tria sunt que sunt vnū paucum ⁊ multū: ⁊ iter hoc vnū est tn̄ metruz. Sz paucū ē ⁊ metrum multi ⁊ mēsuratū vno: multū autē simplr est mēsuratum. Scōm p̄dicta duo q̄ sunt pauca simplr sūt multa: hoc mō duo dicunt multa eē pluralitas nō hūs excedētiaz: duo eni est nūerus nō hūs excedētiā ad aliqd qō sit nūerus ⁊ nō hūs excedētiam simplr. istō eni est excedētia duo sz potius duo siue dualitas est pmuz q̄ in numeris est pauca simplr: binarius eni est pmuz in nūeris simplr defectū hūs in pluralitatis excessu. ¶ Propter qō ēt nō recte affirmauit Anaragoras suā positionē dicēs: q̄ simul sunt oēs res simplr et sunt ifinite pultate. loco eni pultatis ōbuit dirisse paucitate: qa paucitas est passio pluralitatis ⁊ nō pultas: nō enim sūt finita homogenea que ponit Anaragoras: qa paucum neq̄z pp vnū vt dicūt qdā: neq̄z pp duo. q̄ autē nō pp vnum pz: qa paucuz est plura. q̄ autē nō pp duo palā est: qa duo ē multū qōdā ⁊ multum opponit pauco: hoc aūt aī ōtermi-

Tex. cō. 21. tuz est. ¶ Dicam⁹ igit q̄ōnē soluētes q̄ vnum opponit multis per respectū: sicē metrū opponit ei qō mēsurat: aliq̄ autē sunt ad aliqd p accīs: vt illa q̄cūq̄z nō hz se sunt ad aliqd p hoc ipz q̄ sunt: sz poti⁹ qa alia q̄dā relata sunt ad ipa. ¶ In

§. met. t. c. 20. his eni relatio est in altero extremoꝝ tn̄ ꝓm eē: ⁊ in reliquo est tn̄ ꝓm rōnē: est autē a nobis diuisuz in 5° hui⁹ sapiētie libro: qa ea que sunt ad aliqd duplr sunt ad aliqd: alia nāq̄z sunt ad aliqd: sicē sibi per oppositos respect⁹ ꝓtia siue cōtraposita. ¶ Alia vō dicunt ad aliqd nō p oppositos respect⁹: sed per respectū vni⁹ qō est ad alterz ⁊ nō ecōuerso. sicē scientia ad scibile respectū hz: ⁊ nō ꝓuertit: vñ scibile est ad aliqd: qa aliud aliqd ab ipso dī ad tpm: vnū vō nihil ꝓhibet esse minus aliquo vt duob⁹: sed nō pp hoc sequit q̄ sit paucū eni q̄st qōdā genus est numeri: nūerus eni ē pluralitas mēsurabilis vno: vñ ēt vnū ⁊ nūerus opponunt: nō vt ꝓtie sicē innunt obiecta: sz poti⁹ sicē dcm̄ est: vt q̄dā ad aliqd dicta: q̄z ad illō nisi ꝓm dici: ⁊ ꝓm esse absolutum: nō enīz ei opponit multum nec vnum opponit multo ⁊ numero nisi inq̄ntuz est mensurabilis numerus: ⁊ multum nec vnum opponit multo ⁊ numero nisi inq̄ntuz est metrum: pp qō nō sequit q̄ oē qō est numeri per aliquē modum sit numerus: qa vnitas est numeri: est. n. metruz et tamen vnitas nō est numerus. Si qd enim indiuisibile est numeri qdem est sed nō numerus. Sīlr ad aliqd dicta est scia ad scibile. Sed scibile ad sciam nō reddunt per relationē illi qui hūnām relationoꝝ cōsiderant: videt tn̄ aliqb⁹ scia metrū esse: ⁊ q̄ scibile sit mēsuratuz: sz ecōtrario est ꝓm veritatē: ⁊ ideo accidit per ꝓnitaz: q̄ ois scia est scia scibilis: sed nō oē scibile est scie: qa mō quodaz scia mensurat per scibile: vñ scie numerant ꝓm scita: ⁊ sic opponit vnum ⁊ multū: ita q̄ multuz est ad vnuz vt ad metrum suuz: pluralitas autē nō est ꝓtia pauco sicē gen⁹ nō est ꝓtiū spēi: sz hoc est q̄ multa est sicē pluralitas excedēs ex pluralitate aliq̄ supercrescēte: ⁊ sic nec vnū oi mō est ꝓtiuz pluralitati nisi ꝓm formā: sicē dcm̄ est: qa pluralitas est qd diuisibile: vnitas vō est qd indiuisibile: vñ multitudo ⁊ pluralitas sunt ad aliqd sicē scientia refert ad scibile. Aliō autē est q̄ vnuz nō hz se ad aliqd est: sed sicut metruz: ⁊ hoc est ad aliqd ꝓm dici solū: ⁊ hoc accidit ei inquātū est metruz. multuz autē ⁊ paucū opponunt ad aliqd: ita q̄ vtrūq̄z est ad reliquuz: eo q̄ vnum dicē excessum ⁊ alterz dicit defectuz. ⁊ hec sunt verissime ad aliqd hz oppositos respect⁹. Si autē ē ꝓtietas iter vnū ⁊ multa: hoc nō est nisi gra formaz: sz verissime sūt opposita vt ad aliqd dicta: sicut iā dictū est. Et per hoc patet solutio dubitatoꝝ. ¶ Cap. 11°. In quo pbatur q̄ media eiusdem generis sunt cum extremis: ⁊ q̄ componuntur de ipsis.

Tex. cō. 22.

Uomodo vō iā ostēdimus in antebabitis q̄ ꝓtioꝝ cōtingit eē mediuz. sequit necessario q̄ mediuz ꝓtioꝝ ⁊ ipsa ꝓtia quoꝝ est medii sint in eodē genere: hoc autē pz ex ipa medij rōne. Mediuz eni illō dicim⁹ eē in qō pūs nēcium est pmutari id qō pmutat q̄z in extremū: sicut qō pmutat ex graui q̄ est hypate dcm̄ est ad hoc q̄ est acutissimuz in cantu. si cōtinue trāsit de extremo ad extremuz: opz q̄ cōtinue veniat per minimas dīias ⁊ rōnes mediorū qui sunt medij ptōgi siue soni. Qō aūt dico q̄ hoc est veruz si cōtinue trāsit ita dcm̄ est: qa in cōtinuo trāsitu sunt q̄dam media ꝓm māz ⁊ potētiā oia: sed nō vt in actu distincta: sicut etiaz in pūcis determinauim⁹ q̄ in quolibet motu sūt media ꝓm potētiā ifinita: sicē eni in colore q̄ī est cōtinua mutatio ex albo in nigrū ꝓfecto pūs venit ipunicuz ⁊ plūbinum: ⁊ oēs alios medios hz eē māle acceptos. Et hoc hz vnā similitudinē est in oib⁹ alijs in qb⁹ est cōtinua mutatio ab extremo in extremū: nō eni ꝓtingit pmutationē fieri ex vno gēe in aliō genus nisi ꝓm accīs: sicē si dicamus ex colore aliq̄ pmutationē in figura nō qdē per se: sed qa ex alteratiōe coloris fit ⁊ figura pmutat: sicē ēt mutat figura: q̄ī nix liquescit in aquā: ⁊ hoc est ꝓm accīs: ⁊ iō iter gēa diuersa per se non est mediuz: qa duo gēa diuersa inq̄ntuz hui⁹ sunt due potentie ex qb⁹ extrēdit oppositio formaz que est ꝓm spēm: ⁊ hz ad diuersitatē generz sequat diuersitas spēi: tn̄ hec nō est alia de cā: nisi qa negata potētia negat ⁊ actus: ⁊ iō nō sequitur si nō sit pmutatio iter genera: q̄ nō sit pmutatio iter spēs: sz si est pmutatio inter spēs vni⁹ gēis: sequit q̄ oia media sūt de genere illo in quo sūt extrema. Igit necesse est q̄ media ⁊ extrema quoꝝ sunt media sint in eodez gēe. oia autē media sunt media: quoꝝdā oppositoꝝ iter que est pmutatio nō eni est pmutatio p se nisi inter opposita. ¶ Et hac rōne iterz apparet: q̄ ipossibile est q̄ aliq̄ sint media nisi oppositoꝝ: ⁊ ea q̄ sunt eiusdē gēis min⁹ sunt opposita: qa si essent media aliq̄ nō de nā oppositoꝝ: tunc cuz per media fit pmutatio posset eē pmutatio ad nō opposita: qa cuz mot⁹ fit via ⁊ flexus qdā nō ducit ad extremū nisi q̄ est de nā medij: oppositoꝝ autē que sunt opposita: ꝓm ꝓdictionē nō est medii aliqō: ꝓdictio eni est ꝓpositio qdā: cui⁹ altera q̄cūq̄z pars ē semp ⁊ eternalr vera ⁊ nō pmixta cū falso: ⁊ si dareē q̄ altera ps nō eēt semp sic ipermixta sequereē q̄ ꝓdictio nō nullum mediuz hīet: ⁊ sic ꝓdictio nō diuideret vez ⁊ falsum: q̄ oia in 4° huius sapiētie libro reprobata sunt: inter ꝓdictoria igit nō est mot⁹: sz mutatio que finis mot⁹ est nō mot⁹: sicut in phyficis dcm̄ est. ¶ Ceteroꝝ vō que per ꝓpositionez opponunt: q̄daz sunt ad aliqd: q̄dam opponunt ꝓuatiue: ⁊ quedā ꝓtie. sz inter ea que sunt ad aliqd q̄cūq̄z cū oppōne ad aliqd nō sunt ꝓtia nō hūt mediuz. Cā vō est: qa quedā relationoꝝ non sunt in eodē genere: sicut eni dicim⁹ aliq̄do

vnū

vnū ad aliqd dictoꝝ esse relatiuum ꝑm suum eē: ⁊ nō ꝑm reliquum: ⁊ tunc nō sunt in eodē gēe. ⁊ habitū est supra: q̃ de gēe in genus nō est ꝓmutatio: qd eni posset ēt fingi mediuz scie ⁊ scibilis per qō est motus de scia ad scibile siue scitum. ¶ In alijs autē relatiuis que ambo in eodē gēe sunt nō potest eē motꝰ: qa sicut dicim⁹ in añhabitis motꝰ est de potentia ad actuz: sed duo opposita ꝑm relationē sunt duo actꝰ: q̃rū neutruz est in potētia ad alterꝝ: ſz posito vno ponit ⁊ alterū. Sed si qua relatiuoꝝ sunt ꝛ̃ria vel p̃uatiue opposita illa habēt medium: sicē magni ⁊ parui mediuz est eq̃le. ¶ Si autez sicut oñsum est media ꝛ̃rioꝝ sunt in eodē gēe. tunc sequitur nēcio q̃ cōponant̃ ex eisdē ꝛ̃rijs quoꝝ ipsa sunt media. Dico autē cōponi mediū duplr: aut eni cōponit̃ ad actū ⁊ formā medij ex formis ꝛ̃rioꝝ: sicut in coloribꝰ medijs: aut cōponit̃ ad potētiā ⁊ virtutē medij ⁊ nō ad actū eo q̃ ꝓticipat aliquo mō vtutes extremoꝝ ⁊ nō actū sicut est in medio spatij ⁊ situs: ⁊ sic est in q̃litatib⁹ que nō hnt̃ mediū ꝑm actum. ¶ De hoc tū alibi a nobis determinatuz est: taliū eni mediorū ⁊ ꝛ̃rioꝝ: aut est aliqō genus cōe: cui⁹ po⁹ extendit̃ in illa: aut nullū est genus eoꝝ. Nō pōt aūt dari q̃ nullum genꝰ sit taliū: ⁊ si dat̃ q̃ ipsoꝝ sit aliqō genꝰ: oꝑz dari q̃ aliqd sit p̃us medijs in gēe illo: qa ls ſpēs coequeue sint in genere ꝑm q̃ sunt ſpēs: tū quādo genus ꝑm eē accipit̃: ⁊ ea que sūt sub genere sunt ꝛ̃ria ⁊ media minus erunt extrema nō coequeua medijs: sed ꝑn⁹ eoꝝ ⁊ cause: ⁊ sic in genere est aliqd añ media. sed ꝛstat q̃ extremoꝝ ꝛ̃rioꝝ dīe que ꝓores sūt medijs sunt cōstituētes ⁊ facientes ſpēs ꝛ̃rias que sunt q̃ſi gēis species: ex gēe eni ⁊ differentijs cōstituit̃ ſpēs. ¶ Quib⁹ igitur talis dīa cōstitutiua est sicut albi ⁊ nigri est talis prioritas ad media: ⁊ per tales dīias ꝓmas: albedo quidem est color disgregatiuus: nigredo aūt est color cōgregatiuus. Et ipse dīe que sunt priores in gēe coloris sunt disgregatio ⁊ ꝯgregatio: ⁊ illa ꝛ̃ria que illis differentijs cōstituunt̃ sunt prioza ⁊ simplicioza: illa aūt que sunt ꝛ̃ria siue ꝛ̃rietatis mō differētia sunt magis ꝛ̃ria q̃ illa que nō sic differunt ꝓmis differētijs. ¶ Reliqua autē sunt media ⁊ scōa: que ꝑm ordinē nature sunt mixta siue cōposita ex genere dīarum extremaꝝ: sicut ꝑz in oībus coloribꝰ qui sunt medij. Illi eni sunt albi ⁊ nigri ꝑm cōpositionē diuersam. Igit̃ cū cōpositus sit in genē cōponētū: oꝑz q̃ medij colores dicant̃ eē de gēe in quo sūt albi ⁊ nigri. ¶ Est aūt hoc genus color ⁊ est color ex qbusdā differētijs primis cōstituēs ꝛ̃ria: hec aūt que sūt media nō sunt ꝛ̃ria prima: sed potius sunt ex primis. Sin aūt hoc negaret ⁊ diceret: q̃ media cōstituunt̃ ex simplicib⁹ primis ⁊ genere: tūc sequit̃ q̃ nullus sit medius sed oēs extremi: ⁊ sic qlibet medioꝝ erit albus vel niger color que sunt extrema. ¶ Oꝑz igit̃ dici q̃ diuersa media sunt ꝓmoꝝ ꝛ̃rioꝝ: ⁊ hoc est necessariū: ⁊ ꝑm p̃dicta ꝓme differētie essent disgregatiuū luminis ⁊ cōgregatiuū: hec eni dīe ꝓme sunt querēde per q̃s media ꝯstituunt̃ ꝑm cōpositionē. Quecūq; vō sūt vere ⁊ simplr ꝛ̃ria in genere aliquo: illa non sunt cōposita ex aliquo medioꝝ suoꝝ. Necessariū est eni q̃ illa que sūt i eodem gēe cōposita cōponant̃ ex incōpositis ⁊ simplicib⁹ eiusdē generis: aut q̃ maneāt icōposita ⁊ simplicia. Illa vō que sunt prioza ꝛ̃ria sunt incōposita siue nō cōposita ex inuicez: ⁊ ideo sunt p̃ncipia aliorꝝ. Sed que sunt media: aut oia sunt cōposita: aut nullū cū vna. ⁊ eadē rō sit de oib⁹ que supra dicta est: q̃. vz. medium est in qō primū venit id qō mutat̃ q̃ in extremum: ꝯstat autē hoc eē falsuz q̃ nullus medium sit cōpositū. Habit̃ hoc ergo eē verꝝ q̃ oē mediū cōpositum est ex eiusdē generis extremis: ex ꝛ̃rijs eni per cōpositionez fit aliqd: ⁊ ideo trāsmutatio fit prius in mediū q̃ in extremū: medium eni erit vniuscuiusq; ꝛ̃rij aut maius aut min⁹: eo q̃ nihil per eq̃litatē cōponit̃ ex ꝛ̃rijs: qa si aliqd per eq̃litatem extremoꝝ cōponeret̃: illud ꝑm equales virtutes haberet ꝛ̃ria: ⁊ cū nullum equalr dominet̃ sup alterꝝ eēt illud cōpositum icorruptibile. ¶ De hoc aūt dirimus in libro scōo perigeneseos. ⁊ ostēdimus incōueniētia que sequunt̃ ad dictū eius qui dicit medium ex eq̃lib⁹ cōstare extremis: mediū ergo est ⁊ marime mediū motus ⁊ ꝛ̃rioꝝ q̃ ꝑz magis ⁊ minus habz ꝛ̃ria extrema. Mediū eni motꝰ semp vnuz extremū hz in accipiēdo: ⁊ alterꝝ in abijciendo: ⁊ id qō habet̃ in accipiendo ꝑm virtutē fortioꝝ habet̃: q̃nis in ꝑn⁹ motꝰ ⁊ iuxta ꝑn⁹ minus habeat̃ ꝑm formā. ¶ Oia igit̃ que sunt media sic sunt cōposita: sicē eni dirimus qcqd est vnius qdē magis: alteri⁹ vō min⁹ est cōpositū: ⁊ est in illis quoꝝ dī eē: ita q̃ sit vnius qdē magis: alterius vō minus. qa vō inter ꝛ̃ria eiusdē generis imediati non sunt diuersa prioza: eo q̃ ꝓme dīe vnius gēis nō sunt nisi due: tunc oꝑz q̃ oia media sint ex duob⁹ ꝛ̃rijs primis que sunt media eiusdē gēis: propter qō ēt subcōtraria siue ꝛ̃ria inferioza cōtēta sub primis ⁊ media oꝑz eē ex ꝛ̃rijs primis. ¶ Dico autē ꝛ̃ria inferioza q̃ nō sunt pure ꝓma: sed sunt iuxta ꝓma vt salsus ⁊ pinguis in saporib⁹ sunt iuxta amaꝝ ⁊ dulce. ¶ Palā igit̃ ex dictis est q̃ oia media sunt in eodē genere cum his quoꝝ sunt media ⁊ q̃ omnia media componuntur ex extremis.

¶ Cap̃. 10m. De oppositione differentiarum primarum que sunt in eodem genere.

Diuersum vō spē est q̃ ab aliquo est diuersum: ita q̃ ipsaz sue diuersitatis cām hz ab ea dīa que facit diuersitatem diuidēdo po⁹m gēis: ⁊ oꝑz vt hoc qō sic per diuisionē diuersificat̃ ist ambob⁹ diuersis: ⁊ hoc est sic si dicā q̃ hoc genus aial per diuisionē diuersum est ſpē: oꝑz q̃ ambo diuidētia ipm sint aialia: nēcium est igit̃ q̃ in eodez gēe sint q̃cūq; diuersa ſpē sic per diuisionē ab vno gēe pdīerunt. ¶ Tale nāq; hoc voco genus qō ambobus diuidētibus vnū ⁊ idē dī per p̃dicationē eē: ⁊ nō ꝑm accīs hīs potestate dīam diuisiuā gēis ⁊ cōstitutiuā ſpēi: siue illō generi ſ sit sic mā i cui⁹ptāte est actꝰ: siue sit aial sic forma cōis q̃ nihil diffinit: sed per dīas in ſpēs determinat̃. ¶ His enim duob⁹ modis sumit̃ genus ꝓprie. vt in 5o huius sapie lib. determinatū est. ad diuersitatē eni nō suffic q̃ diuersum nō sit nisi aliqd cōe p̃dicatū de ipsis: ſz oꝑz ēt adesse aliō vtriq; q̃ facit diuersa eē ꝑz actū: ⁊ ista diuersa oꝑz eē hoc aial ipz qō est cōe nō ꝑm eē: sed ꝑm rōnē p̃dicati subalis. oꝑz eni eē hoc qdē equū per equi dīam: illō aūt hoiem per dīam ꝯstituti nā hois: pp qō ēt hoc q̃ est genus est cōe sic diuersoꝝ ab inuicē ꝑm spēm: ⁊ qñ vtrūq; accipit̃ ꝑm se diuisum: tūc hoc qdē est tale aial: ⁊ illō tale ⁊ nō sunt vni⁹ ſpēi: sic si hoc qdē sit equus illō vō bō. ¶ Et ex hoc cōcludit̃ q̃ eadē dīa que sic diuidit genus est ipsius gēis diuersitas. Dico eni gēis differentiā esse illud qō facit diuersitatē in genere illo inq̃tuz facit diuersum: sed hoc eē idē genus determinādo ⁊ finiendo vt actus determinat ⁊ finit potētiam generis: ⁊ hec dīa pro certo est ꝛ̃rietas illa ꝓma que diuidit genus: hoc autez palā est ex inductiōe. oia nāq; quecūq; genera inducunt̃ diuidunt̃ per aliq̃ prima ⁊ marime distātia ⁊ opposita: sicē cuz dico aial rōnale ⁊ irrōnale. lz eni hoc qō dico irrōnale priuatio q̃dā sit: tū ꝑm intellectū dicit illā nām in qua cōueniunt oia illa sup que abundat hō per rōnē: ⁊ sic dicit q̃dā potentiā vlterius diuisibilē: donec stabit in vna specifica que forte inoiata est: sicut ⁊ in superioribus hui⁹ sapiētie determinatū est. ¶ Ostēsum est aūt paulo ante q̃ ꝛ̃ria sunt in eodē genere: dīa eni finalis marie distātiū ꝑm extēsionē vnā potentie generis est ꝛ̃rietas. ois aūt dīa que est ſpēs faciens differre est aliqd ⁊ alicuius generis: ⁊ hoc idē est genus qō est equalr in ambob⁹ ſpē differentib⁹: ⁊ ex hoc sequit̃ q̃ oia cōtraria sunt in eadē coelemētatiōe cathegorie q̃cūq; sunt cōtraria ſpē dīa ⁊ nō genere. ¶ Differētia eni ſpē sūt abinuicē marime dīa: ⁊ hoc qdē non hnt genere dīa vt color ⁊ sapor: ⁊ suba. ⁊ tō cōpatiunt̃ se adiuicē: nec hnt mām adinuicem ꝑm cuius extēsionē marie distent: sicē tā in añhabitis dirimus. ¶ Spē eni differentiū est dīa finalis que maria est ⁊ talis diuersitas nō fit eoꝝ que sic sunt adiuicē in subiecto vno: oꝑz igit̃ q̃ dīa talis sit ꝛ̃rietas. hec eni est diuersa esse ſpē ea que in eodē sunt genere hīe ꝛ̃rietatē que sunt vlteri⁹ indiuidua per dīas: sicē sunt ſpēs ſpālissime que vlteri⁹ non diuidunt̃: quecūq; eni ſpēs subalterne accipiunt̃ ille nō sūt distincte per vltimū actū: ⁊ tō nihil determinat̃: sicē nec genꝰ: ⁊ ideo ille dīe nō sunt vltime: sed sunt permixte potētie generis. ea vō quecūq; sunt oino indiuidua entia sicē particularia nullam hnt differētiaꝝ ꝛ̃rietatem: qa non differūt nisi p mām: oēs autē ꝛ̃rietates fiunt in diuisiōe vltimaꝝ dīarū: ⁊ in medijs que sunt inter illas: sicut in p̃cedēti capīo dictum est: ⁊ hoc fit in ſpēbus vltimis priusq; veniat̃ ad indiuidua particularia per solā mām ⁊ accidētia dīa. ¶ Ex his palā est q̃ si aliqd diuersoꝝ specie accipiat̃ in genē aliq̃ illud nec

Tex. cō. 23.

Cōpositio medij ex extremis duplr. vide i sli Aristo. ez. 4. celi cō 26.

2. d gēia. ⁊ corrup. i. c. 48. ⁊ 49.

Tex. cō. 24.

idē nec diuersuz est aliqd id qō noiatū est gen⁹ eius. ⁊ hui⁹ causa est: qa genus nihil distiguit nec diffinit: ⁊ sic nec facit idē nec diuersum: ⁊ hoc equalr est oiuz speciez ꝓuenientiuz in vno genere. ¶ Mā eni oñdit ⁊ cognoscit negatione forme que est ꝑmo: genus aūt est vt mā eoꝝ quoꝝ dr eē gen⁹: ⁊ ideo sicut potētia māe nec idē nec diuersum est ab actu: ita nec gen⁹ a spe cōstituta in ipso gñe. ¶ Nō eni accipit hoc genus sic illō qō dr ab vno primo patre denoiatū: sic dr genus Heraclitū qō ab Heraclito ꝑmo patre incepit. Sz illō vocat hoc genus qō in nā māe est genus ⁊ ꝑmū subz: nec dicit genus ab ipsa que nō sunt in eodē genere: ⁊ differūt genere ab his que sunt in genere eodē: qa hoc sic dirimus non faciūt maxima diuersitatē. Specie vo differentia differūt ab eis que sunt in eodē gñe. Zrietatē eni necesse est eē dīam: et nō spe differre sed facere ⁊ cōstituere ea que spe differūt: talis eni dīa nō inest nisi his solū que sunt exñtia in eodē genere. ¶ Differētia aūt ista finalis in omni genere fac diuersum: ita q illa diuersitas nō pōt eē in subto eodem. Sz tales spēs sunt aut dispate aut Zrie. qualr autē dīe talisū que dispata sunt sint Zrie in supiorib⁹ a nobis determinatū est.

¶ Cap. ii⁰. De solone duaꝝ qōnuz qre mascu. ⁊ femina nō differūt spe: ⁊ qre nō ois Zrietas facit dīam ꝑm speciem.

Tex. cō. 25.

DUbitabit aūt aliqs dubitatiōe ex ꝑdictis occasionata: qre femina nō differt a viro ꝑz spēz cū masculinū ⁊ femininū videant eē Zria eiusdē generis: ⁊ sūt diuersa differētijs Zrijs: aial eni masculinū ⁊ femininū nō sunt diuersa spe: cū tū masculinū ⁊ femininū videant eē dīe Zrie aialis nō per accns sz per se inclūtū ē aial. nō eni isūt hoc aiali per accns vt albedo ⁊ nigredo: sz poti⁹ masculinū ⁊ femininū isunt aiali inclūtū est aial. ⁊ hui⁹ signū ē: qa oē aial est masculinū vel femininū: sz in qbusdā aialiū spēb⁹ nō fit cōpertū sic in anguilla ⁊ in qbusdā puis piscicilis: ⁊ in qb⁹ nō nisi femininū inuenit. Sz de his in libro aialiū determinatū est. ¶ Est aūt alia sīlis huic qō ⁊ enūtiatio que ꝑambula est ad solōnē istius: ⁊ tū fere eadē est isti. est eni gnālior ⁊ solutio ipsi⁹ dicē cāz ex qua determinat de masculino ⁊ feminino particulariter mota qō: ⁊ hec est qō qua qrit qre est qdā Zrietas que facit alia ⁊ alia: sine diuersa ⁊ diuersa spe: ⁊ qdā est Zrietas que hoc nō facit. ¶ Cū eni diuidit aial per gressibile ⁊ volatile iste dīe Zrie sunt ⁊ faciūt diuersa aialia spe: albū aūt ⁊ nigrū eē aial nō facit diuersuz eē spe: qramus eiz diuidētes qa hoc est tō: qa aut ista sunt ꝑprie aialis passiones que sūt gressibilis ⁊ volatilis ⁊ nō illa q̄ sunt albū ⁊ nigrū eē: aut hoc est ꝑp aliā cām. Si enim tō est hoc qa sūt ꝑprie passiōes aialis: tūc ēt masculinū ⁊ femininū debēt facere diuersa in spe: qa ꝑprie sūt passiōes aialis. hoc aūt falsuz est. ¶ Oꝑz igit hui⁹ qrere cām aliā. Dicem⁹ igit q qdā rō forme dātis eē ⁊ rōnē est spēs imediate educta de suba po⁹ generis: ⁊ qdā est que nō est talis: sz est spēs ⁊ for⁹ māe cāta ex aliqb⁹ passiōib⁹ eius que sunt: aut passiōes ꝑnciptoꝝ generātiū: aut forte sunt gnātuz gñtes: ⁊ quecūq gdē sunt rōnes formaꝝ que sunt in rōne diffinitiua extracte de genere sic act⁹ de po⁹ ille Zrietates faciunt diuersitatē ꝑm spēm: q̄cūq vo sunt Zrietates que sunt in supposito inclūtuz ipm est cōceptū cū mā ⁊ causant de passiōib⁹ māe sunt accntia ꝑpa vel cōia māe: ⁊ tō ꝑm spēs nō faciunt diuersitatē eo q talis diuersitas nō a mā est sed a forma: ⁊ tō albedo ⁊ nigredo nō facit boies: qa nō hec sunt boiuz cōstitutiue dīe: nec in hominis albedie dīa specificata est ad nigrū boiez: nec nomē spēi est a tali accntali dīa positū: sz poti⁹ ab illa que formalis est ⁊ specifica: cōposit⁹ eni bō est q̄si quedaz mā. Sz tamē mā nō fac in eo verā ⁊ ꝑm rōnē dīaz: boies eni nō sunt homines ab bois mā: sed poti⁹ ab bois forma: ⁊ hoc est in eis nō diuisa nisi ꝑm accns: hoc est ꝑz eē q ꝑz in mā. ⁊ tō diuersa q̄dā mālia sūt carnes ⁊ ossa ex qb⁹ ē hoc ⁊ hoc. ¶ Sz hoc diuersuz in nūero est itegrū totuz differēs ab alio toto integro. Spēs aūt ⁊ forme subales nō sūt diuerse per se. ⁊ hui⁹ cā est: qa mālis Zrietas nō est in rōne dicēte formā dātē substātiā q̄ est spēs: sz hoc demōstratū est vltimū itegrū indiuiduū qō in mā cōceptū est sic callias. Callias eni est rō ⁊ for⁹ quedā cōcepta cū mā: ⁊ sīlr alb⁹ bō si callias est alb⁹: ꝑz igit q ꝑm accns māe est bō alb⁹: sīlr aūt est hoc in his q̄ ꝑm rōnē nō ꝓcipiunt mām si in mā sensibili accipiant, ereus enim circulus ⁊ ligneus nō differūt spe circuli: sz ꝑ mām tm. Sīlr aūt ⁊ triāgulus ereus ⁊ circulus ligneus qui differūt spe nō est hec diuersitas ꝑp māe diuersitatē: sz poti⁹ tō qa in rōne spēi ⁊ forme trianguli ⁊ circuli inest dīaꝝ Zrietas que diuidūt figurā ⁊ cōstituūt ꝑz spēm triāgulū ⁊ circulū qñ diuidūt figurā trilateralē ⁊ rotūdā. Tū forte aliqs q̄ret vtrū mā facit diuersitatē spēi qñ ipsa est diuersa ꝑm spēm aut nō: aut si facit aliqñ diuersitatē spēi ⁊ aliqñ nō: qa qdam dixerūt q in mathematicis qdē non facit diuersitatē spēi qñ est diuersa ꝑm spēz vt in circulo ligneo ⁊ triāgulo ereo: qa illa nō recipiūt mām in sua diffōne. aliqñ aūt facit sic in ꝑbicis q̄ cōcepta sunt cū mā ⁊ mā cadit in diffōne ipsoꝝ. ¶ Mā si q̄rat q̄re hic equus ab hoc hoie diuersus ē ꝑz spēz: forte cā sumit tā ex forma q̄ ex mā cū rō taliū sit ꝓcepta sic cū mā sic in anābitis in 6⁰ ⁊ 7⁰ hui⁹ saptētie li. determiatū est. aut eni hec Zrietas est tō: qa Zrietas dīaꝝ equi ⁊ hois cadit in rōne diffinitiua ipsoꝝ: ⁊ mā sola nō est hui⁹ aliq̄ cā: nec ēt mā cū forma fac hoc: sz forma sola q̄ qa cōcepta est cuz mā: tō recipit mā in diffōne: sz tū ipsa non est aliq̄ cā diuersitatis sic videmus in plantorib⁹ exēplis albi bois ⁊ nigri equi diuersitas est ꝑm spēm: sz hoc nō est inclūtū hic ē alb⁹ ⁊ ille niger: ⁊ hoc ꝑz qa si daretur q ambo eēnt albi equus ⁊ bō: tū adhuc diuersi eēnt ꝑm spēz: ⁊ ex hoc ꝑz q accntia que sūt ex mā ⁊ ipsa mā nō sūt cā diuersitatis. Et hoc habito qōnis supi⁹ īducte facilis est solo: qa vez est q masculinū ⁊ femininuz sūt aialis proprie passiōes sz nō dīe: ⁊ tō oē aial est mascu. vel fe. ⁊ aial recipit in diffōne masculini ⁊ femininī: sz nō sūt dīe: qr cāntur ab accntib⁹ māe q̄ subijcit gnōni. vñ nō sunt dīe ꝑm subaz for⁹ accepte: sz poti⁹ ꝑz suas cās sūt i mā ⁊ corpe: ⁊ hoc ꝑz ꝑ hoc q idē spma fit femia ⁊ mas si Zria patiat ꝑz calorē ⁊ frigus: sic nos in scia de gnōne aialiuz determinauim⁹.

Forma sola q̄ cā mā ꝓcepta ē.

¶ Cap. iz⁰. Q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile dīnt ꝑm genus.

Tex. cō. 26.

EX his aūt que dicta sūt orīt qō nō dissimulāda quā in isti⁹ libri decimi fine ponemus. ¶ Dirimus eni q Zria q̄ sunt in rōne forme diuersificant spēm: ea vo que sūt ꝑz mās spēm nō diuersificāt. Sūt aūt q̄dā Zria corruptibile ⁊ incorruptibile: ⁊ mortale ⁊ imortale q̄ a q̄litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis in mā vident cāri: ⁊ tō opz queri vtrū ipa diuersificēt spēz vel nō: aut neutruz eoꝝ: sz pñt ꝓuenire eidem spe vel gñe: videt aūt statiz q cū incorruptibile dicat ꝑz ꝑuationē q illa ꝑuatio fit in aliq̄ po⁹ determiata ⁊ nō vniat cuz aliq̄ po⁹ que ōduci possit ad corruptibile. ⁊ hoc ꝑz ex hoc: qr sic in ꝑmo celi ⁊ mūdi ꝑbatū est. incorruptibile est qō ꝑz potētiaz ad semp eē: ⁊ corruptibile qō ꝑz po⁹ ad qñq̄ non esse. ¶ Si igit ista sīl sint in vno gñe nō potest hoc eē nisi altero duoꝝ modoꝝ. aut eniz sūt dīe coequeue in gñe: ⁊ sic ex vna po⁹ ꝑducit actus semp exīdi: ⁊ act⁹ qñq̄ nō exīdi qō eē nō pōt: qa cū genus designet mās sub po⁹ q̄ est ichoatio forme exñtis: opz q vna eēt cōis ⁊ vniuoca mā ex qua duob⁹ generātib⁹ ꝑducerēt id qō ꝑz po⁹ semp exīdi: ⁊ id qō ꝑz po⁹ qñq̄ nō exīdi: ⁊ q iste due po⁹ eēnt vnū in radice q nullus accipit itellect⁹. aut oporteret q illō eēt alio mō sic. vz. q incorruptibile nō dicat dīam coequē corruptibili. ¶ Sz gen⁹ qō dā sic supradirim⁹ rōnale dicere gñale qōdaz ⁊ nō dīam specificā: ⁊ si hoc mō dicat: tūc cū idē sequat q ꝑus: qa illō gnāle deducē ad dīas specificas per spālissimā aliquā differētiā: ⁊ sequet idē q prius: qa semp in radice ꝑma erit designatio alicui⁹ potētie que est idem corruptibilis po⁹: ⁊ sic vnū ichoās ꝑm eēntiā hēbit corruptibile ⁊ incorruptibile qō absurdū est ꝑz nām. Necesse est igit diuersuz gñe ⁊ non tm spe eē corruptibile ⁊ incorruptibile. ¶ Qō enim rōne sola cōi accipit: ⁊ nō designat mām in ꝑbicis ⁊ realib⁹ inutile ē ⁊ vanū. Sz tū ea que nūc dirim⁹ vlib⁹ ꝑmonib⁹ ⁊ logicis dcā sūt accipiēdo illa noia corruptibile ⁊ incorruptibile vlr nō referēdo ad determinatū aliqd. Sz accipiēdo ea in cōitate logica: put qdā sunt logicis īducti rōnib⁹ qui opinati sūt q necessariū nō fit q corruptibile ⁊ incorruptibile differūt spe: cū tū ꝑm veritatē ēt gñe subti differāt. ¶ Dicūt eni illa spe nō differre: sic nec albū ⁊ nigrū differunt spe: ⁊ isti sunt tā stoici q̄ ēt Epicuri q dicūt corruptibile ⁊ incorruptibile eē accntia ex his q aliq̄ sunt in mā vel separata: ⁊ hoc qdē est dcm stoicoꝝ. ¶ Epicuri aūt dicebāt corruptibile ⁊ incorruptibile eidez accidere ex hoc q est in mā vel simile māe: sic patuit cuz

Opi. stoicoꝝ.

Opi. Epicureorum.

de sectis

de sectis his in ꝓmo huius sapiẽtie lib. disputauim⁹. Scoz hos eni ⁊ ꝑcipue stoicos qui ponũt ideas idẽ spe cõtigit esse corruptibile ⁊ incorruptibile: ⁊ sil ſi cõcesserimus q̃ hec duo ad vniuſe q̃ est spẽs referunt: ſic eni cõtigit q̃ aliqs hõ ē albus: ⁊ aliqs hõ est niger ſil sub hoc vniuſi q̃ est hõ: ita ꝙtingit q̃ vnus hõ est corruptibilis ⁊ aliqs incorruptibilis: sub hoc vniuſi q̃ est hõ: q̃ est vſe ad separatũ ⁊ ad nõ separatũ: ⁊ in singularib⁹ ſic cõtigit q̃ vnus ⁊ idẽ hõ aliqñ est alb⁹ ⁊ aliqñ niger successiue ⁊ nõ ſil: ita cõtigit q̃ vnus ⁊ idẽ hõ separat⁹ ē incorruptibilis ⁊ cõiũct⁹ cuz mã est corruptibil: ſz successiue nõ ſil que sunt absurda. ¶ Sz solo dubitatiõis isti⁹ ē ꝗz pipatheticos q̃ hab̃ duab̃ ꝛ̃ietatũ que sũt albũ ⁊ nigrũ ⁊ corruptibile ⁊ incorruptibile: altera qdẽ ineſt p accꝫs ſic aĩ dirimus. hoc eni per accꝫs ineſt qbusdã q̃ est albũ ⁊ nigrũ quibusdã: ſic ⁊ alia multa ſunt p accꝫs mãe: alia aũt nõ est per accꝫs: ſic est corruptibile ⁊ incorruptibile. hec eni nõ ſunt p accꝫs. Accꝫs. n. ꝙtingit nõ existere: corruptibile autez oē de nẽcitate corrũpet: ⁊ ſic est de nũero eo⁹ qui est nẽcitate existũt in oib⁹ his qb⁹ ineſt. ¶ Si qs aũt dicat q̃ nõ ex nẽcitate corrũpet: tũc sequit q̃ erit idẽ ⁊ vnũ ſpe ſil: ⁊ idẽ ⁊ vnum nũero successiue corruptibile ⁊ incorruptibile. Si eni idẽ ipz corruptibile ꝙtigit nõ existere corruptibile vel idẽ ipm incorruptibile cõtigit nõ existere incorruptibile. hoc eni iã paulo aĩ demõstrauimus: aut igit hoc icõueniẽs dabit: aut oz dicere q̃ corruptibile ⁊ incorruptibile sũt suba ⁊ forma: aut idẽ in suba forme erñs: corruptibile qdẽ corruptibiliũ ⁊ incorruptibile incorruptibiliũ vniuiq̃: ⁊ hoc qdẽ est vez. ¶ Eadez aũt rõ est ſi dicat corruptibile eē ꝑm accꝫs. idẽ. n. erit corruptibile ⁊ incorruptibile qõ est absurdũ. Cũ ambo ista q̃ sunt corruptibilis ⁊ incorruptibile de nũero eo⁹ que de necessitate sũt existũt: ⁊ sunt in rõne formaliũ diab̃. ¶ Igit ſi corruptibile ⁊ incorruptibile hũt ꝛ̃positionẽ ꝑm p̃⁷ modũ ꝛ̃ietati ꝗ per se ⁊ nõ ꝑm accꝫs: neĉe est q̃ ista gñe diuersa sint non tm̃ ſpe: ſic paulo aĩ dirim⁹. ¶ Dalã igit est q̃ has dñias ꝗz eē acceptas in vno cõi nõ ꝙtigit eē spẽs qbusdã separatas: ſic dixerũt eē stoici: ita q̃ nõ equoce dicat illud cõe gñis de spẽb⁹ separatis incorruptibilib⁹: ⁊ de sensibilib⁹ cõceptis cũ materia corruptibilib⁹. ¶ Si aũt ſic in vno genere vniuoco non cõueniũt corruptibilia ⁊ incorruptibilia multo min⁹ cõueniunt in vna ſpe: qa diuersa gñe in substãtijs plus distãt q̃ ea que sunt tm̃ diuersa ſpe: ꝗz ea que differunt alijs generibus repugnantiam non habeant: quin aliquando possint eē in subiecto vno sicut in antehabitis ostendimus.

¶ Incipit Liber Vndecimus prime phie. Cuius primus Tractatus est de substantia in cõmuni ⁊ diuisionibus eius.

¶ Cap̃. p̃⁷. De intentione Libri ⁊ quare theorica ista est tota de substantia.

Tex. cõ. ꝑmi

Ota ista pars theorice de suba est ſic sepe dirim⁹. In ista. n. sapiẽtia q̃runt p̃n⁹ ⁊ cause sube tãq̃ vere entis ⁊ ꝑmo ⁊ ꝑncipaliꝝ: ⁊ hoc ꝗz iã in 5° ꝓbatũ fit. hoc tm̃ aliq̃ de hoc faciem⁹ rememoratione. ¶ Ens igit qõ dz de oib⁹: aut ita se habet ad oia q̃ est vniuersum ⁊ totũ ad oia: vel ita dz de oibus q̃ est ꝑm analogiã per ꝓus ⁊ per posteri⁹ ꝑdicatũ de ipsis: ⁊ ſi qdẽ se hz ad oia entia vt totũ ⁊ vniuersuz qõdã oia ꝙtinẽs ꝙstat: q̃ nõ oia continet vt coequena in ipo: ſz qdã sũt in coordiatiõe ꝙtẽtoꝝ aĩ alia: ſic ẽt in vno genere pñti ꝙtẽta sunt q̃dã aĩ alia. ¶ Si g̃ talis est coelementatio vniuersoꝝ sub ente: ita q̃ ipz fit totũ ⁊ vniuersuz qõdã ad alia: ſic qdã direrũt: tũc ꝓculdubio in ista coelemẽtatiõe suba est ꝓꝛ alijs: ⁊ iõ loquẽdo de ente ꝑmo loquẽduz ē de ipsa: ſic de ente qõ ꝓcedit alia. Si aũt nõ ſic: ſz ꝑm analogiã ꝑdicat de entib⁹ ⁊ de vno per ꝓus ⁊ de alio deiceps: ſiue per posteri⁹: tũc itez per ea q̃ dcã sepe sũt ipsa est ꝑmũ ens ⁊ vere ens solũ: ⁊ ſic itez p̃⁷ loquẽdũ est de ipsa. ¶ Sil aũt cũ bis q̃ dcã sunt itelligẽdũ est: q̃ entia alia a suba ẽt ſi de eo q̃ ſimplr est loq̃mur non dicunt entia: ſz dicunt entis q̃litates aut mot⁹ aut mẽſure aut aliqd aliõ: ita q̃ poti⁹ sũt entis q̃ entia: ⁊ cũ ita ſit ⁊ nõ ſit loquẽdũ de eo q̃ est entis niſi determinatũ ſit de ente: qa ſic in ſeptimi hui⁹ phie p̃n⁹ ꝓbauim⁹ accñtia que nõ sunt entia ſimplr ꝗz entz nõ hũt rõnẽ in qua recipiat suba ⁊ rõ ipsoꝝ. ¶ Opz igit per hãc rõnẽ potissime loq de suba. Si qs aũt hãc rõnẽ non valere dicat ⁊ asserat: oia illa ſimplr eē entia de qb⁹ ꝑdicat ens quocũq̃ mõ: tunc sequet ẽt nõ albũ ⁊ nõ rectũ eē entia: qa dicim⁹ q̃ hoc nõ albũ qõ est linea est ens: ⁊ hoc nõ rectũ qõ ē color ē ens: ⁊ hoc mõ entia sũt ꝑuatiões qõ est absurdũ: ꝗz poti⁹ sunt entis eo q̃ ꝑuatio pp ea qõ relinqt subm nõ est oino nihil ꝗz est entz. ¶ Si aũt nos loquẽtes de ente de ꝑuatiõib⁹ nõ opz tractare: tũc ẽt de alijs q̃ nõ sũt ſimplr entia ꝗz sũt entis nõ tractabim⁹. Sz de suba q̃ est ens ſimplr ⁊ absolute. dicim⁹. n. ea q̃ sunt ꝑuatiões ſic eē q̃ sunt entis: ſic est ens qõdã nõ albũ: ⁊ eodẽ mõ oia accñtia entis sunt ⁊ nõ entia ſimplr. ¶ Amplius nihil alioꝝ ꝑter subaz est ſepabile: ita q̃ sint p se ſepatuz ab alijs erñs. Sola aũt suba est ſepatũ ab alijs erñs. Igit sola suba est ens ꝑncipalr ⁊ ſimplr. ¶ Et ſic itez loquẽtes de ente loq̃mur de suba: qa ſic alia nõ existũt p se: ita nec rõnẽ habẽt per se absolutã: ⁊ eodẽ mõ nõ ꝑnt sciri p se ſimplr ⁊ absolute: hoc aũt nõ tã, ꝓbat rõ q̃ꝫ testimonia antiquoꝝ q̃ in ipo ope sue theorice hoc testificant. ¶ Cũ eni illi debẽt q̃rere ō ente q̃runt sube causas ⁊ p̃n⁷⁷ ⁊ eĩnta: q̃ nõ generalr facerẽt tãq̃ ab ipsa ẽitate coacti niſi suba ꝑncipalis eẽt ens ⁊ ſimpliciter. ¶ Ex his igit palã est: q̃ tota ista theorica consistit circa subaz. Et ſi qd tãgit in ea de accñtib⁹ hoc nõ est niſi inquãtũ accñtia sũt hui⁹ entis q̃ est suba. ¶ Cuz igit iã a p̃n⁹ libri serti hui⁹ sapie de suba in cõi determiatuz ſit: ⁊ de ꝑncipijs eius q̃ sunt ꝑtes diffõnis: ⁊ ostẽſuz ſit de po⁹ ⁊ actu que sunt p̃n⁹ sube: ⁊ ſit declaratuz q̃ ipsa est vnũ ⁊ nõ multa ẽt inuestigatuz ſit de vno ⁊ multo in oib⁹ reb⁹. ¶ Restat vt hoc ad partes sube ꝓsecẽdamus. ¶ In vli. n. scire est scire in po⁹ ⁊ ſi perfecte ꝗz scirl suba: oz q̃ in ꝑtib⁹ in ꝓꝓria nã cognoscat: ⁊ adhuc faciendus hoc quasi a p̃n⁹ exordiri opz inuestigando que sint partes substantie ⁊ que passiones earum.

¶ Cap̃. z⁷⁷. De diuisione sube in vniuſe ⁊ particulare: ⁊ q̃ ſit magis suba ⁊ p̃n⁷⁷ ⁊ de conceptione que est in illis.

Ext. cõ. 4.

Unt autẽ qdã q̃ diuidũt subam in subaz vſez ⁊ subaz ꝑticularẽ ſiue designatã: ⁊ vſez qdẽ substãtiã vocãt gña ⁊ spẽs: ꝑticularẽ aũt vocant q̃ designat ōmr̃ata ad sensuz: ⁊ dicũt q̃ vſiꝝ magis sũt sube q̃ꝫ ꝑticularia: ⁊ dicti eo⁹ cã ē q̃ genera dicũt eē subas: ⁊ dicũt q̃ hec sũt p̃n⁹ ⁊ substãtie alioꝝ. Oē. n. qõ ē p̃n⁷⁷ eē ⁊ scie alteri⁹ est ꝑncipali⁹ illo: gña autẽ ſic se hũt ad alia q̃ sunt p̃n⁹ eē ⁊ scie alioꝝ ſicut dicunt: ⁊ iõ gña dicunt subas eē marie. ⁊ cã hui⁹ est: qa de rebus nõ fecerũt niſi logicã ingñitionẽ: nos aũt iã in multis locis obiectiõis isti⁹ oñdim⁹ iperfectionẽ: qm̃ id eĩntuz qõ est nã ⁊ nõ gen⁹ ꝗz nã ſimpler: ⁊ po⁹ que cũ actu cõplet esse ⁊ accidit huic nãe q̃ fit vniuſe: ⁊ q̃ fit gen⁹ ⁊ q̃ fit p̃n⁷⁷ scie: ⁊ hec oia plana sunt per supradicta in 5° hui⁹ sapie libro: ⁊ iõ etiã oñdimus q̃ nullũ vniuſe ē suba in eo q̃ vſe est. ¶ Et ideo sunt antiqores his alij q̃ mag⁹ dicunt eē subas res ꝑticulares: ⁊ hoc dicũt ẽt eē p̃n⁹ subaꝝ: ſic ignẽ ⁊ terrã: ⁊ cetera hui⁹ ⁊ nõ dicunt q̃ suba ſit ⁊ p̃n⁷⁷ cõe genus qõ ē corp⁹. ¶ De horũ autẽ disputatiõib⁹ adiuicẽ satis in ꝑmo li. hui⁹ sapie determinatũ est. ¶ Stoicoꝝ eni tota schola ōsendit vſia esse p̃n⁹ ⁊ subas rez. Epicureoꝝ autẽ secta que antiqor oib⁹ est magis elegit particularia: ⁊ sensibilia esse p̃n⁹ q̃ꝫ vſia: qa ꝗz hec secta in multis errauerit: nõ tm̃ in hoc errauit quin videret q̃ vniuſia colligunt ex ꝑticularib⁹ cũ ex multis p memoriã acceptis vna fit vniuſis acceptio. ¶ Intellect⁹ aũt est qui ſic ex ꝑticularib⁹ agit vniuſe: ⁊ iõ vniuſe ꝙñs est ꝑticulare: ⁊ iõ nõ põt eē p̃n⁷⁷ ipsius niſi logice accipiat ꝑm intẽtiones rez: ⁊ nõ ꝑm res ipsas. ¶ Sic. n. dicim⁹ vniuſe eē aĩ ꝑticulare ⁊ p̃n⁷⁷ eē ad ipm: ꝑm veritatẽ tm̃ ita se hz q̃ ſi ipa natura accipiat ad quã refert diffõ illa est vnũ illud qõ est potentia diffinita ⁊ ōtermiata ad actũ: tunc ꝓculdubio illi⁹ sunt p̃n⁹ potentia ⁊ act⁹: ⁊ mã qdẽ nihil est de eē nec de ꝑncipijs eius niſi sub po⁹ que est forme icboatio designetur: ⁊ ſic designat per gen⁹: ⁊ hoc mõ gen⁹ est p̃n⁷⁷ esse ⁊ sube ⁊ dñia est designatio act⁹: ⁊ spẽs est totũ esse spẽi: ⁊ ꝑm hunc modũ diffõ data per genus ⁊ dñiam dicẽ potẽtiã ⁊ actũ ⁊ mãm ⁊ formaz: ſic nos in añhabitis ostẽdimus: ⁊ hoc mõ eadẽ sunt p̃n⁹ eē ⁊ sube que sunt p̃n⁹ sciẽtie: sed alr ⁊ alr accepta: hoc aũt mõ

Ext. cõ. 2.

Ext. cõ. 3.

Mõ qõo diffõ data p gen⁹ et dñiã dicẽ po⁹ ⁊ actũ ⁊ mãm ⁊ formam.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

nō pcesserūt q dixerūt gnā eē magis subas ⁊ pn̄ᵃ: ꝫ potiꝰ intētiōes cōes ꝑm q cōes sunt dixerūt eē separatas p se ⁊ non p intellm: ⁊ tō nō dicunt in istis habuisse nisi ꝓsideratione logicā: ⁊ tō sunt ōcepti. hoc.n.mō diffōnes logice sunt er intētionib⁹ cōib⁹ in gb⁹ itellect⁹ agit vlitatem: ⁊ sunt vane oēs: ⁊ tāto vantiores ḡto intētiōes ille p se a stoicis ponunt eē cōmunes ⁊ separate: cū nec cōes sint nec separate nisi in ḡtū itellꝰ agit in eis vniuſitatē ⁊ separatiōez. ¶ In mō igit pnciplorum subē Epicurei meliores sunt stoici ꝫ errauerint in ipa substātia pōnis: qa pn̄ᵃ entis vt est ens est sine subē vt est suba nō sunt ignis ⁊ aqua: sed potius ea que a nobis sepius determinata sunt in prehabitis istius sapientie.

¶ Cap.3ᵐ. De trimēbri diuisiōe subē in corruptibilē mobilē ⁊ in incorruptibilē mobilē: ⁊ in eā q̄ est separata: ⁊ est in eo digressio ōclarās qualr dinter vtunt causis pbic⁹ ⁊ pm⁹ pbs.

Tex.cō.5.

Substātie vere vera diuisio est q diuiditur in tres qa subē tres sunt. ¶ Diuidit enīz primo suba in eā que est sensibilis: ⁊ in eā que est insensibilis. Sēsibilis aūt diuidit in eā que ē corruptibilis: ⁊ in eā que est incorruptibilis: isensibilis aūt dr imobilis que suas iferius hēbit diuisiones: ⁊ sic sunt tres in cōi sensibilis ⁊ incorruptibilis: sed mobilis ⁊ sensibilis corruptibilis: ⁊ mobilis ⁊ isensibilis: ⁊ imobilis separata: ⁊ de oib⁹ his opz nos determiare ꝫ modū ⁊ pprietatē hui⁹ sapiētie. oñdemus.n.que est imobilis ⁊ separata: ⁊ qualr ipsa est pn̄ᵐ mobilis subē ⁊ incorruptibilis: ⁊ oñdemus qualr imobilis separata p motū sensibilis ⁊ incorruptibilis est pn̄ᵐ subē sensibilis ⁊ mobilis ⁊ corruptibilis: ⁊ in hoc erit opis hui⁹ q sapia vocat finis ⁊ cōplemētū: quia tūc scimus pfecte ens vez ⁊ in se ⁊ in ptib⁹: ⁊ ꝑm pprias passiōes ipsi⁹. Subaz igit vna qdē est sensibilis ⁊ illius diuisio est q alia isti⁹ subē ps est sempiterna: sīc celū ⁊ oia que in celo cōtinent. Alia aūt ei⁹ ps est corruptibilis: ⁊ has duas substātie ptes: oēs ēt paz itelligentes eē ꝓfitent: qa per sensum quincunt has duas eē subas: sensibilis autē corruptibilis ē vt plāte ⁊ aialia: alia aūt ps cōdividēs subam cū ista: sīc dirimus est sempiterna: ⁊ hui⁹ subē elnta sumere nēcium est in hac sapia: siue vnū sit illud elntum: siue sunt multa elnta ipsius. ḡuis.n.in pbicis sumpta sint elnta ei⁹ que est mobilis: nō tū sunt sumpta, put ipsa est suba: sed, put ipsa est mobilis. Sed nos sumem⁹ hic elnta ei⁹, put est suba fluēs a pᵒ formali ⁊ vltimo fine. ¶ Ad duas eni causas hec sapia cōsiderat, ppie: in pbicis aūt māz ⁊ efficiētē ꝓsideraūmus: et si de forma aliqd dirimus hoc nō fuit nisi de forma mobili ⁊ de fine, put finis est terminus mot⁹ mouētis. hoc aūt efficientē p'''' ⁊ per se oñdemus eē vlem finē: ⁊ q ab ipso fluunt oēs subē mobiles: ⁊ q ipse est sic dur exercit⁹ ad vniuersuz. hoc eni est pprū istius scie: ⁊ hoc mō nō accipiemus aliqd a scia nāli: ḡuis aūt ibi per motū oñdimus ꝑmuz mouēs eē imobile: nō tū oñdimus ipz, put ipm est cā vniuersi eē et forma ⁊ finis: ⁊ hoc mō iuestigabimus hoc ꝑmū motorem: vū pz q ista theorica multū sup pbicā contēplationē ē. Nec est dōm sīc qdā dixerūt: q. vz. de causis ⁊ pnciplijs mobilis subē tractet tā metaphysicus ḡ pbicus: sed metaphicus in eis dicat pp qd: ⁊ pbicus accipiat qa: si enim pbicus accipiret a metaphico: oporteret q pbica subalternarē ꝑme pbie qō a pn̄ᵒ hui⁹ sapie falsuz eē oñdimus: nec ēt est dōm sīc q dā alij dixerūt q pbicus cōsideret efficientē ⁊ mām: ⁊ metaphysicus formā ⁊ finē: qa ꝫ nos in 3ᵒ hui⁹ sapiētie lib. iā ostēdimus q ꝑmus pbs pncipalr cōsiderat formā ⁊ finez: per que demr at ꝑm pprietatē sue sapie eo q ille marie faciūt scire: tū tā pbicus ḡ metaphic⁹ cōsiderāt oēs ḡtuor cās. ¶ Sz pbicus cōsiderat eas, put sunt pn̄ᵃ mobilis: ꝑmus aūt pbus reducit efficientē in formā ꝑmā ⁊ finē vltimū: ⁊ sic ipse est cā vniuersi esse ⁊ forma ⁊ finis: ⁊ si accipiat per motū ꝑma causa hoc nō est vt sciat in ḡtū est mouēs talē motuz: sed potiꝰ in ḡtū ipse ambit virtute ⁊ forma sua mobile ⁊ motū qō est instrm fluxus totius entis ab ipso: ⁊ hoc modo nō cōsiderat ipm pbicus. ¶ Tertia vō suba est imobilis oīno ⁊ hāc qdā dicūt eē separabilē: ⁊ est rō eorum: qa qcquid est coniunctū materie subiacet potētie: ⁊ cum omnis potētia determineē ad vbi vel ad formam: opz necessario q omne qō est cōiunctum materie subiaceat motui locali vel motui locali simul ⁊ motui ad formam. Et si cōiūctio cū mā cā est mobilitatis erit separatio a mā causa oppositi: q est imobilitas p se ⁊ p accidens. hec igitur causa est istius diuisionis.

Idē Auerroes in pīti cō. ⁊ 3. met. cō. 5.

Qualr physicus ⁊ metaphicus oē genus cause considerat.

¶ Cap.4ᵐ. De diuisione substātie separate ⁊ de his que cōueniunt substantie sensibili.

Tex.cō.5.

Tanc aūt imobilē subam qdā sunt in duo diuidētes. Alij aūt in vnā nām ponūt eam eē q ideales spēs ponūt in eadē nā cū mathematicis. Alij aūt solū dicūt eē mathematica de numero separaz subaz: ⁊ illi qdē qui in duo diuidūt sunt plonici qui ponebant ideas ⁊ mathematica pn̄ᵃ eē sensibiliū: ⁊ vtraq dicebāt eē separata tā ideas ḡ mathematica. ¶ Illi aūt qui in vnā nām ista reduxerunt sunt ꝓthagorici q nūeros mathematicos oium pn̄ᵃ eē dixerūt: ⁊ hec eē separata. Illi aūt q sola dixerūt eē mathematica fuerūt qdā de discipulis ꝓlatonis qui dixerūt pbica cōponi er mathematicis eo q pūcti fluxus facit lōgitudinē: et additio linee ad lineā facit supficiē: ⁊ addita supficies supficiei facit corp⁹. ¶ Et sic cōponi dicūt sensibilia er mathematicis separis: sed ille subē qdē que sensibiles sunt pbice sūt eo q cū motu sunt: pbicus aūt oia cōsiderat q̄ sunt cum motu: ⁊ iste oino sunt diuerse a separatis: vt dicūt eo q nullū pn̄ᵐ hūt cōe cū separatis: ꝫ potius separata sunt pn̄ᵃ istarū: ⁊ iste sunt pnciplate subē. ¶ Sēsibilis aūt suba est illa q̄ mutabilis est: ⁊ sīc sepe dixim⁹ oīs mutatio q̄ est ad formā ē er oppositis vel er medijs iter opposita: qa mediū cōparatuz extremo est extremū: ꝫ aūt mutatio fit er oppositis: nō tñ ē er oppositis oib⁹ qbuscūq cōtingit: sed potius er oppositis per se ⁊ nō per accīs. ¶ Cū.n. dico albuz ⁊ nō albū sunt opposita: nō est q̄libet nō albū oppositū albo: qa vor est nō albū: ⁊ tñ nō opponit albo. Sz mutatio est er nō albo qō ē ꝫriū albo: ⁊ fīr est in alijs: ⁊ si sic mutatio oīs est de ꝫrio in cōtrariū: sīc dixim⁹ in ꝑmo pbicoz: neē est aliqd subijci illis ꝫrijs q fit subm mutatiōis: ⁊ hoc est tertiū qō est mā. ⁊ huius cā est q ꝫria nō trāsmutant adiuicē: ita q sint subiectū trāsmutatiōis: ꝫ sūt trāsmutatiōis termini. Et ipa trāsmutatio fluxus qdā est ꝫrioz. ¶ Ampli⁹ vnū qdez ꝫrioz ad qō est trāsmutatio manet. aliud aūt ꝫrioz a quo est trāsmutatio nō manet ꝫ abijcit. Subm aūt qō tertiuz est sub vtraq cōtrarioz manet idē: opz igit aliqd eē tertiū ꝑter ꝫria ⁊ hec est mā. ¶ Sūt aūt trāsmutatiōes si ꝑm genera in gb⁹ sūt dividant ḡtuor. sunt.n. q̄dā in qd siue in suba: q̄dā aūt in q̄litate: ⁊ q̄dā in ḡtitate: ⁊ q̄dā in vbi. Illa aūt que est in hoc sine in suba est illa que est gnatio simplr vel corruptio simpliciter. Ea vō que est in ḡtitate est augmētuz vel decrementū. Illa aūt q̄ est ꝑm q̄litatē est alteratio: q̄litatē autez in cōi vocam⁹ passionē. Et ea que est ꝑm vbi vocat ferētia siue latio siue loci mutatio: ⁊ opz q in ꝫrietate sint mutatiōes singuloz si sunt recte: ⁊ tō in oib⁹ illis necesse ē trāsmutari materiā: q̄ ꝑm valorē siue ꝫ poᵃ'''' possit in ambo cōtraria. hec eni oia cōueniūt illi subē quā sensibilē vocamus. ¶ In oib⁹ aūt his modis trāsmutatio ꝑm locū est a generāte ⁊ causante formā: sīc oñsū ē in. 8. pbicoz. ¶ Et in oib⁹ his attēdēdū est q ens dr duplr sīc dividimus in 9ᵒ hui⁹ sapie lib⁹. Dicit eni ens ꝑm poᵃ'''' ⁊ ens ꝑm actū: ⁊ oē q his trāsmutatiōibus trāsmutat trāsmutat er ptāte entis in ens actu: ⁊ tō in oib⁹ talib⁹ duab⁹ trāsmutationib⁹ sunt ḡtuor termini: sīc pz in generatiōe ⁊ corruptiōe. Est.n. corruptio er actu ente in prāte ens: ⁊ gnatio ecōtra. ⁊ sunt isti termini ḡtuor: ꝫ rōnē terminorum: tres tamē ꝑm rem: ⁊ ideo quidem in vna transmutatiōe duo sunt termini tñ ꝑm rem ⁊ rationez. in duob⁹ autem quatuor ꝑm rōnem: sed tres ad minus ꝑm rē: qa cōtrariū alterū priuatione designat: ⁊ si materia designat cū potētia priuata actu: tūc sunt duo pncipia motus siue trāsmutationis tñ. ¶ Si autē accipiat vt subiectuz ambor: tunc sunt tria: sicut ⁊ hic ⁊ in phyſicis dcm est. Sic igit omne qō trāsmutat trāsmutat er potestate ente in actu ens: sīc er albo potestate in actu albū est alteratio: ⁊ fīr ē in augmēto ⁊ decremento ⁊ in omnibus alijs: dico autē er potestate ente in ens actu: quoniam proculdubio verum est q non solum fit transmutatio er nō ente ꝑm accidēs: sed etiam fit er ente in ens: id enīz er quo fit transmutatio est non ens ꝑm accidens: ⁊ hoc est non simpliciter non ens: sed inquātum est subiectum priuationi ⁊ potētie eius ad qō est trāsmutatio: ⁊ hoc est ens in potentia er quo fit ens in actu.

Tex.cō.6.

Tex.cō.7.

S.ph.t.cō.32.

Tex.cō.8.

¶ Cap.5ᵐ.

¶ Cap.5m. Q; ꝑm ea que dicta sunt soluuntur dubitationes antiquorum.

Tex.cō.9. ET hoc qdē oēs antiqui de phyſicis loquentes dicere intēdebāt: ſed exprimere nō ſciuerunt: hoc enī qō ſic dicimus vnuz ens in po° er quo fit omne qō fit. Et eſt illud vnū qō Anara. intēdit qñ dicit oia eſſe vnū mirtū er oib⁹: ⁊ er illo fieri oē qō fit: nō enim oē qō fit er illo fieret niſi in ipſo eēt aliquo mō inchoatio formaꝝ oium cum ꝓuatione actus: ⁊ hoc non vocauit ipſe priuationē ſz latentiaz. ¶ Sed multo dignius eſt ꝙ dicamus oia ſic ſimul eē in prima mā ꝑm potentiā ⁊ priuationē q̄ ꝙ dicamus oia ſimul eē ꝑm actū ⁊ latere: hoc etiā eſt qō Empedocles dicere voluit per mirturā elementoꝝ q̄tuor er qua oia fieri dixit. ¶ Sil'r autē ⁊ hoc idē dicere intēdit Anarimāder qui poſuit infinitū er quo fierent oia pp materie ad qōlibet qō fit er ea ide finitatē. Simil'r aūt hoc eſt qō Democrit⁹ ait nobis oia eē poteſtate in ꝓmo māli ꝓncipio qō eſt athomi: ſed non erant actu oia ꝑm potētiā niſi cōcederetur ꝙ eſſent cōtinuata cuz materia oia. ſed hoc nō cōcedit. ¶ Dicebat enī hoc gñatio nem nō eſſe niſi cōgregationē ⁊ ſegregationem: ⁊ ideo dixit oēs figuras ⁊ ſitus ⁊ ordines athomoꝝ potentia eē quo ad nos: qa ſic vel ſic nobis apparent in his vel illis formis cuz nō ſunt ſic ꝑm actum: qa nō ſunt niſi cōgregatio ⁊ ſegregatio que formas ꝑm actū ſpecie differentes nō faciunt: lz videant eas facere quo ad nos: ꝓz ergo ea que dicta ſunt oia quecūqz tranſmutant hñt mām: ſed nō vnā ⁊ eādē hñt ꝓpriā mām ſed poti⁹ diuerſam: ſicut in antehabitis oñdim⁹.

Tex.cō.10. ¶ Quedā ēt que ſunt de nūero ſempiternoꝝ: ⁊ hec ſunt qui dē quecūqz nō ſunt genita: ſed ſunt mobilia ferentia ꝑm locū: ſed q̄uis iſta gñionē nō habeant: habēt tū po°m ad vbi ⁊ vbi: ſiue vnū ⁊ vnū qō idē eſt. ¶ Patet ergo ꝙ ſic loquēdo de ſenſibili ſuba oīs dubitatio ſoluitur antiquoꝝ: ⁊ oēs intēderunt hoc dicere: ſicut dirimus: lz verbis ꝓprijs exprmere nō valerēt.

Tex.cō.11. ¶ Dubitare tū pōt adhuc aliquis er quo nō ente fit generatio cū dicimus gñationez fieri er nō ente: tripliciter enī dicit nō ens ſicut in alijs locis dixim⁹. ¶ Dicit enim nō ens qō abſolute nihil eſt: ⁊ ꝓz hoc conueniunt oēs pbi ꝙ er nō ente nihil fit oino. ¶ Dicit etiā nō ens priuatio in genere que nō ſupponit ꝓpriū ſubiectū: ⁊ ꝑm hoc item nō fit tranſmutatio er nō ente niſi per accīs: ſicut ſi dicaz er non ente albo qō eſt dulce fit albū. ¶ Tertio mō dicit nō ens priuatiue qō relinqt ꝓprium ſubiectū in quo eſt forme ichoatio cū act⁹ priuatiōe: ⁊ hoc qdē dī nō ens quādo eſt qdē poteſtate ens: ſed nō eſt nō ens cuiuſlibet generis: qa hoc mō fit diuerſum er diuerſo que hñt diias cōtrarias: ⁊ ſic fit oppoſitū er oppoſito ſicut dixim⁹. ¶ Scōm ergo hūc modū nō ſufficit dicere ꝙ ſil' ſunt res oēs: ſed latēt ſicut dixit Anara. opz ergo ꝙ ꝑdicte res differāt ꝑm mām: qa cuiuſlibet rei ē mā ꝓpria eo ꝙ nos iā dirimus ꝙ mā ſupponit cū forme ichoatione: ⁊ ſicut inchoationes ille ſunt diuerſe: ita ⁊ materie. ¶ Si enī nō ſic dicat eē queremus ab Anar. q̄re res facte ſunt infinite ⁊ diuerſe ꝑm formas: lz mā eſt vna in ſe eq̄liter cōtinēs oia. videt enī ꝙ er vno vno mō ſe hñte ſemp nō fit niſi vnū: ⁊ ſic oia deberent eē vnuz ⁊ nō multa ⁊ infinita per ſpēm ⁊ mām. ¶ Et ſi dicat aliqs cū Anaxagora ꝙ intellectus in eis fecit ſegregationē: videt hoc nihil eē qa intellectus eſt vnus ⁊ ſimplex ⁊ ipermirt⁹: ⁊ ideo nō poteſt eē cā multitudinis ⁊ diuerſitatis. Et iō ſic dixim⁹ cām multitudinis oz er pte māe aſſignare ⁊ er parte po° mālis: qa q̄uis mā ſit vna: ſubto tū ipſa eſt facta in actu illud ⁊ nō aliō qō per ꝓpriā po°m ⁊ formalē inchoationē erat ante ꝓz poteſtatē. Sic ergo omnis antiquoꝝ ſoluitur dubitatio.

¶ Cap.6m. De ꝓncipijs ſube ſenſibil' mobil' ⁊ corruptibil': ⁊ ꝙ nō fit niſi cōpoſitum ⁊ nō materia neqz forma ꝑm ſe.

Tex.cō.12. QUiuſlibet aūt ſube mobilis ⁊ corruptibilis et ſenſibilis tres ſūt cauſe ⁊ tria ꝓn° er qb⁹ icipit ⁊ cauſat eē ipſi: ⁊ ꝓncipioꝝ: vnuz qdem eſt rō ⁊ ſpēs: ⁊ dī forma ſiue habit⁹ ꝑm ꝙ forma eſt formās eē ⁊ rō ꝑm ꝙ eſt finis mutatiōis ⁊ ſpēs ꝓut ipſum eſt ſuba ad quā refert rō diffinitiua. ¶ Scōm aūt eſt ꝓuatio que qdē eſt ꝓn° ⁊ nō cā ⁊ eſt ipſa in qua eſt ichoatio forme cū negatiōe act⁹ ⁊ cōpleméti. ¶ Tertiū aūt eſt mā que eſt ſubm mutatiōis ꝓut ſubſtat ꝓuatiōi: ſed id qō eſt cā loco iſti⁹ eſt cā monēs de qua iferi⁹ faciem⁹ mētionē: ⁊ ſic ſūt tria qdē ꝓn° ⁊ tres cauſe ſunt: qa q̄rtū qō ē cā finalis in talib⁹ in idē icidit cū forma. ¶ Hoc aūt dico ꝓn° ⁊ cauſas ei⁹ ꝙ in talib⁹ fit: qa cū fit dīta iter illud qō fit ⁊ cām ei⁹: ⁊ ſil'r fit dīa inter id qō eſt ꝓn°m ⁊ ꝓncipiatū hoꝝ ꝓncipiorū ⁊ cauſaꝝ nullū fit: qa nec mā fit nec ſpēs ⁊ de ꝓuatiōe conſtat ꝑ ſe ⁊ de efficiēte ꝙ nō fiūt: qa ꝓuatio eſt que in mutatione abiicit ⁊ monēs eſt nō id qō mutat. Q; aūt non fiat materia nec ſpēs ꝓz ſe ſz illa ſint duo vltima er quo ⁊ in quo fit trāſmutatio ſic oñdit. Omne enī qō trāſmutat aliqd id ab aliq̄ ⁊ in aliqd trāſmutat ipz: ab aliq̄ qdē ſic a ꝓmo monente: illō vō qō trāſmutat eſt mā que eſt aī trāſmutationez: ⁊ poſt oēm trāſmutationē relicta: ſic in ꝓmo de pbico auditu eſt oſtēſuz: id vō in qō eſt trāſmutatio eſt ſpēs que eſt finis trāſmutatiōis. ſi igit detur ꝙ id qō fit eſt alteꝝ eoꝝ: ſequit ꝙ ſunt iſta mā. vz. ⁊ ſpēs in ifinitū: ⁊ hoc eſt ſic ſi det ꝙ nō ſolū fit hoc cōpoſitū qō eſt es rotūdū qñ fit ſphera cuprea: ſed etiā fit es: ⁊ fit ipſa rotunditas inq̄tū id qō mutat neēe eſt ſtare in aliq̄ qō eſt finis ⁊ termin⁹ mutatiōis. Si.n. fiat mā cū oē qō fit fiat er mā: oportebit ꝙ mā que fit hēat mām er qua fit: ⁊ hoc nēcio ibit in ifinitū: qa ō illa mā er qua fit iſta eadē eſt rō: ⁊ hoc ꝓcedit ſine fine. ¶ Sil'r āt ſi det ꝙ fiat forma ꝑm ſe oportebit ꝙ illō ſup quo fit forma termiet ad aliquā formā: eo ꝙ ſic iā habituz eſt oē qō mutat er aliq̄ ⁊ ab aliq̄ ⁊ in aliqō mutat. ergo forme eſt forma ⁊ hoc ibit in ifinitū: ⁊ hoc facile eſt videre: ⁊ cū hoc ſit ipoſe: conſtat ꝙ nec mā fit nec for°. ¶ Probat poſtea idē er hoc ꝙ vniuſcuiuſqz ſuba fit er vniuoco ⁊ cōueniēti ſibi in noie ⁊ rōne: lz forte nomē nō ſit ipoſitū. Cuz aūt oē qō fit fiat er vniuoco ſibi in noie ⁊ rōne: opz ꝙ finis mot⁹ ſit ſpēs q̄ eſt ſil'itudo ꝑmi facientis: ⁊ ꝙ eſt termin⁹ mot⁹ ſiue mutationis non fit per mutationem: ſicut iā oſtēſum eſt niſi forte per accidēs inquātū educitur de potētia. ¶ Simil'r autē ꝙ ſubijcitur mutatiōi eſt er quo fit id qō fit per mutationez: ⁊ hoc fieri non poteſt per mutationem cū ſit ante eam. Q; autem omne qō fit fiat er cōueniēti ſibi ⁊ noie ⁊ rōne probat per inductionez. Oia enim que ſunt ſube facte a nā: ⁊ alia quecūqz fiūt fiunt er cōuenienti ⁊ vniuoco ſibi noie ⁊ rōne: oēs enī res que fiūt aut fiūt a nā aut fortuna vel caſu aut anthomato hoc eſt per ſe: ⁊ dico per ſe fieri ſicut ea que ſimile ſibi in ſpecie nō habent extra generās. ¶ Inter hec aūt eſt differētia: qa ars eſt ꝓn°m in alio: eſt enim ars ꝓncipiuz factiuum cū rōne in alio in qō inducit formā artis. Natura autē eſt ꝓncipiuz nō in alio: ſz in eo in quo eſt per ſe ⁊ nō ꝑm accidēs: ſicut determinatū eſt in ſecūdo de phyſico auditu. hō nāq; generat hoiem. Reliquē vō cauſe que nō ſunt ars ⁊ nā: non tā cauſe ſunt q̄ ꝓuationes haꝝ cauſaꝝ: ⁊ non ſunt cauſe niſi per accidēs: ⁊ ꝓuationes ſunt artis ⁊ nature que ſunt per ſe: ſicut caſus ⁊ fortuna: lz enī hoc ſit in his que fiūt ꝓpter aliqd: tamē priuat in his ⁊ intētio nature ⁊ artis. ¶ Et ideo forſan iſte caſus vocat eo ꝙ cadūt ab intētione cauſe nālis ⁊ artificialis. Et iō nō eſt neceſſe ꝙ in his querat ꝙ omne qō fit fiat a cōuenienti ſibi in noie ⁊ rōne: cum non habeant cām: ſed cauſe priuationē ꝑm ꝙ fiunt a caſu ⁊ fortuna. ¶ Scōm aūt ꝙ iſta reducunt ad cām artis ⁊ nature ſic fiunt ab vniuoco ſibi noie ⁊ rōne: ſicut in cōſequētibus patebit: qō aūt fit ab arte conſtat ꝙ fit a ſimili ſibi ꝑm formā: qa domus que eſt in lignis fit a domo que eſt in aia architecti: ſicut dirimus in 7° hui⁹ ſapientie libro: ⁊ cū eiuſdē forme ꝑm rōnem fit idem nomē: conſtat ꝙ oīa talia que fiūt per artez fiunt ab vniuoco. Que aūt fiunt per nām dicunt hoc a nobis que hñt generās vniuocū ſibi ⁊ vniuocam habēt generationē. ¶ In oibus autē talib⁹ lz generans ſit extra id qō generat que dicit formatiua: tamē virtus generātis que eſt hz eē in mā er qua eſt generatio: ⁊ eſt forma ſil'is generato ꝓter hoc ſolū ꝙ aliter eſt in generato ⁊ aliter in mā er qua fit generatio. ¶ In gñato enī eſt ſicut act⁹ perficiens ⁊ dans eē ⁊ rōnez ⁊ in mā eſt ſicut artifer in artificiato: hec enim eſt ſicut ars artificis trāſducta per inſtrumēta ⁊ mot⁹ artificis in mām: que mutatur vt accipiat formā artis: ſicut in alijs locis tā in libro aialiuz q̄ in alijs noſtris nālibus libris dirimus aias aialiuz eē in ſe minib⁹ eoꝝ. ¶ Hec ergo forma que formatiua vocatur ſi nomē accipiat idem nomē habebit cuz noie generati eo ꝙ omne nomē a forma imponit: ⁊ cōueniētia in forma eſt cō-

Tex.cō.13.

Mō ens tripl'r

uenientia in noie vel rōne: igit̃ ⁊ ista fiūt ab vniuoco. Et cū ea que casu fiunt vel fortuna reducant̃ ad ea que fiūt natura vel arte cōstat: q̃ etiā illa que fiūt casu ⁊ fortuna ꝓm q̃ habent cām fiunt ab vniuoco. ¶ Ea vo que fiunt anthomato hoc est per se sunt aialia gnata per putrefactionez: ⁊ de his tā in libris physicis in plurib⁹ locis ostidimus q̃ humor putrefactus in eis est: sicut humor seminis aialiuz: ⁊ calor qui est in eis ⁊ spiritus formam̃ virtute stellar ⁊ celi ⁊ loci in quo sunt anguli incidētiū radiorz: ⁊ per hāc virtutem hz virtutē formatiuā que est similis formato: sicut forma artis est sili artificiato: hec etiā fiunt a sibi vniuoco: ⁊ sic inductioē pbatum est q̃ oia que fiūt a sibi vniuoco fiunt. Et ex ista ꝓpositione cōclusum est q̃ nihil fit nisi cōpositum: ⁊ nō forma vel mā: habetur ergo intentio quā promisimus: q̃ cuz sint tria principia ⁊ tres cause eius qō fit non fit aliquid illorum ꝓnciporum sed ipsum tm̃ compositum.

¶ Cap̄. 7m. De differentia trium substantiarum que sunt forma materia ⁊ compositum.

Ex cō. 14.

EX his aūt accipit̃ q̃ substātie quidē sunt tres: materia. vz. ⁊ forma ⁊ cōpositū: quarū due sūt cōponentes ⁊ tertia est cōpositum. De aūt tres substātie diligenter cōsideradē sunt: qa nō scit substantia corruptibilis sensibilis de qua hic loquimur nisi his diligenter scitis. ¶ Dicamus igitur q̃ mā vniuscuiusq̃ est cū qua est hoc aliqd ens ⁊ apparens. Mā quecūq̃ sunt tactu ⁊ nō cōplātatiōe hec sūt materia ad subm cuius est mā: sicut dicit Arist. ⁊ horz qdē verborum iste est intellectus: qa quoque accidēt materie ex quibus perfecte cognoscit nā ipsius: quorz vnum ⁊ primū est q̃ accidētia sensibilia sunt quibus subiicit mā ꝓpria vniuscuiusq̃: ⁊ forma nō est subiectū illorz accidētiuz sed mā. Et iō materia primo est qdem potētia quāta ⁊ quanta ꝓm actum subiicit̃ sensibilib⁹: ⁊ ideo notitia materie est illud qō in re sentitur ⁊ subiicitur quātitati ⁊ situi ⁊ sensibilib⁹: ⁊ dicit̃ ꝓm hoc materia cū qua est hoc aliquid ens: eo q̃ ipsa est ꝓmuz principiū indiuiduatiōis: ⁊ cū indiuiduat ens apparēs per hoc q̃ est sensibilis distincta qualitate sensibili ⁊ quātitate: hec igit̃ duo sunt ꝓpria materie. s. q̃ fit cū hoc aliquid inc̄ztuz est indiuiduans. Et q̃ fit apparēs inquantū ipsa est id qō quātitate ⁊ sensibili qualitate determinat̃ in substātijs sensibilib⁹. ¶ Neutrū eorz accidit forme: ⁊ si vtrūq̃ horz accidit cōposito: hoc est ꝓpter mām: ꝓm aūt q̃ accidit materie in cōparatione ad formā: qa forme substātialis non est sentiri sed intelligi: qō aūt facit id qō est sensibile est mā: et sic iterz facit ipsa hoc aliquid: ⁊ nō forma que facit q̃le qd in intellectu: ⁊ hoc facit aliquid ꝓm q̃ est in sensu apparēs. In sensu enim apparēs est omne qō in sensu apparet per mām: ⁊ aliter esset intelligibile nō sensibile. ¶ Tertium aūt q̃ accidit materie est hoc qō dicit̃ in fine primi pbicorz. vz. q̃ materia nō intelligit̃ nisi per analogiā ad hoc aliqd ⁊ ad sensibilem substātiā que est per formā: ⁊ cū ptēdimus intellectū ad accipiēdū substātiā eius ⁊ nām dicim⁹ q̃ ipsa est hoc aliquid ⁊ id qō sensu appet ⁊ nō per se intelligibilis. ¶ Quartum aūt est q̃ accidit materie ꝓprie ⁊ prime ⁊ non remote: hoc eni est hoc aliqd ꝓm cām: qa ipsa est cā huius inquātuz est hoc apparēs in sensu designatū. ¶ Quintum est autez ⁊ hoc est melius ⁊ magis ꝓprīū oibus que dicta sunt: qa cuz resoluimus posterius in prius ꝓm formā ⁊ actū in potētiaz inuenimus semp cōius ⁊ vlius in quo stat resolutio: ⁊ hoc scito nō scitur res nisi in potētia: sicut manifestū est ex multis que determinata sunt in ꝓcedentib⁹. ¶ Similr autē cū prima mām resoluimus in priorē ⁊ notiorē non facimus hoc nisi per forme absolutionē: ⁊ ideo forma nulla est qñ accipit̃ mā ꝓma: sed per priuationē intelligitur formarz: ⁊ ideo cōitas forme ꝓme ⁊ cōitas materie prime sunt equoce: qa vna est per formarz priuationē: ⁊ altera per simplicissime forme cepta per priuationē formarz: ⁊ sic nō est in potentia vt sensibilium accipiēt̃ quidē ꝓut ipsa est hoc aliqd: non qdez in esse formali: sed apparens in ipso ad sensum ꝓter formas: ⁊ ꝓm hoc quecūq̃ in re ipsa sunt tactu ⁊ cōtinuatione ⁊ nō cōplantatione siue ordine sunt mā ad subiectuz cuius est mā: qa sicut diximus mā est id qō determinat̃ cōtinuitate ⁊ tactu in reb⁹. cōplantatio aūt vnius cuz alio ordinatio oīs fit per formā: qa mā nec est cā cōplantatiōis nature: nec ordinis sed forma: iste igit̃ est perfect⁹ intellect⁹ materie: ⁊ hec est snia Peripathetico rz. Et iō in his que separata sūt nulla est mā prorsus: ſz hoc in sequētib⁹ declarabit̃: qa hic nō loqmur nisi de ꝓncipijs sube sensibilis: nā autē que est suba formalis est hoc aliqd inc̄ztū ipsa forma est habit⁹ quidaz. Inc̄ztū eni est habit⁹ ipsa est actus primus: ⁊ inc̄ztū est habitus ⁊ act⁹ ꝓmus est hoc aliqd id qō est in esse nāe: qa forma sola ⁊ tota cā est totius eē: ⁊ iō dī esse hoc aliqd per cām loquēdo: qa ipsa est cā hui⁹ q̃ est hoc aliqd inc̄ztuz est: sicut mā nō est cā esse: sed huius est cā inc̄ztū est hoc idiuiduum designatū. ¶ Ampli⁹ aūt tertia suba est que ex his est cōposita: ⁊ illa est singula indiuidua designata que ꝓm rē qdez accepta optime per cōpositum designat̃. Singularis aūt illa suba est que est vt socrates ⁊ callias: ⁊ est hec substātia cōposita quā antedirimus fieri ab vniuoco sibi cōuenienti in noie ⁊ aliquo modo in rōne si nomen imponat̃ ꝓm rōnē forme que est in semine ex quo fit ꝓductio substantie.

Mō. 5. māe. ꝓprietates ex q̃ bus pfecte cī nā cognoscit.

Id ē Cōmentator hic.

¶ Cap̄. 8m. Et est digressio declarans qualr ꝓm diuersa dicta pborum diuersorum vniuocum fit ab vniuoco.

AUt tm̃ qui cōtra hoc objiciūt multas ferētes instātias. generat̃ enim ignis ⁊ calor ex motu: ⁊ nō videt̃ eē vniuocū aliqō generās. Gnat̃ ēt mulus ex equa ⁊ asino: ⁊ nō videt̃ eē vniuocuz cōuenientē: gnant̃ ēt multa ex putrefactione vt mures ex terra: ⁊ apes ex carnib⁹ vaccarum: ⁊ vespe magne citrine ex carnib⁹ equorz: ⁊ serpentes parui de capillis mulierz: ⁊ aialia multa ex stellis: ⁊ sol dī eē pater vegetabiliū: ⁊ sol cū circulo declini dī esse cā gnationis vniuersorz: ⁊ nihil horz videt̃ eē vniuocū: ⁊ sic videt̃ habere instantiā ꝓinducta ꝓpositio. Sz ad hoc soluēdū multe sunt opiones diuersorz ponēde vt elucescat veritas. ¶ Platonis igitur snia est oia fieri ex dijs scōis qbus deus deorz dedit semētē gnationis. Dij aūt scōi sunt stelle ⁊ orbes celestiū mouentes mām ad oium generabiliū ꝓductionē: ⁊ illa sementis dī forma: q̃dā formas mām ad cōueniens sibi in nomine. ¶ Hāc ēt ⁊ hmōi formā dicit cōtcari materie per datorē formarz: ⁊ ipsam mām forme aptari recipiende per q̃litates actiuas ⁊ passiuas ꝓm numerz ⁊ ꝓportionē mouentes ⁊ digerētes ⁊ alterantes: hos aūt ꝓportionales dicit nūeros causari ex ꝓportiōe motorz ⁊ luminis celestis vniusr mām mouētis: ⁊ ꝓpīne ideo qa forma illa que est semē gnatiōis est in his que mouēt: ⁊ illa appēndit virtutes actiuas ⁊ passiuas: sicut appēndit forma artis instrā artificis quādo in mām artificiati ꝓducit formā artis artifex: ⁊ iō illā dicit vocari formā a formādo sic dictā: eā aūt que est in mām inducta dicit vocari imaginē eo q̃ imitat̃ formam que est extra mām: ⁊ vocat̃ a gbusdā resultatio: ⁊ a gbusdā resolo: a quibusdā aūt vocat̃ vmbra eo q̃ obscurat̃ qñ mām igredit̃: et dicit q̃ nā per intētionē quā hz eo q̃ opus nāe est opus itelligētie respicit ad illā formā: sicut ad exēplar quādo ꝓducit res ad generationē: ⁊ iō erequit̃ ad par: ⁊ hoc mō fit vniuocū ab vniuoco sibi cōueniente. ¶ Cōtra autē hanc opionez multa sunt que objicit Arist. qa si forma est extra mām: nō est esse substātie sensibilis: nec est principiū cognitiōis ipsi⁹. ¶ Adhuc ꝓm hoc nō educit̃ de potētia ad actū: sed inducit̃ in mām: ex quo sequit̃ q̃ substātia diffinita sit multa ⁊ non vnū. ¶ Adhuc aūt sequit̃ ex hoc q̃ oēs forme substātiarum sensibiliū sint ico rruptibiles: qa oēs sunt extra ⁊ non sunt in mā nisi per vestigiū: cui⁹ Joānes saracenus dat exēplu dicēs. q̃ sicut est in testudinibus ⁊ voltis murorz primo ponit̃ arcus ligneus sup quē cōcludit̃ testudo: ⁊ postea remoto arcu remanet vestigiū in testudie ⁊ separat̃ arcus ⁊ remanet: ita est in formis idealib⁹ formantib⁹ substātias sensibiles: ⁊ corruptis sensibilib⁹ manet forma idealis: que nō nisi p vestigium est in substātia sensibili: redeūte aūt eadez imagie celi que hz semē illud formā illā iterz formabit in mām: ⁊ reiterabit simile illi qō fuit in priori seculo. hoc eni est iuramētū deorz q̃ amplo reddit sacramēto. Sic igit̃ planū est q̃liter oia fiūt ab vniuoco. ¶ Sūt autem adhuc alij qui aliter soluunt inductā qōnē. dicūt eni oinz formas preexistere ꝓm rōnē ⁊ ideas in mente dei siue prime cause: ⁊ hāc creare oēs formas: ⁊ qa mens diuina est ars oiuz: sicut in arte fit vniuocū

Platonis snia

Impugnatio eiusdē. p q̃ vīō Lōm. 7. met. c. 31. ⁊. 12. met. 13. ⁊. 18. cōm ētis.

Solo alior.

nocum ab vniuoco: ita etiã fit in nã q̃: in hã dicunt eẽ artificiatũ dei. Huius aũt dicti sui tales inducũt rõnes. dicũt. n. iam eẽ ꝓbatũ in libro pigeneseos substãtiã nihil agere: sed oẽm actionẽ eẽ primaꝝ q̃litatũ vel eoꝝ que creant̃ ex ipsis. ¶ Qualitates aũt actiuas ⁊ passiuas nõ agere dicũt nisi ad spẽm sibi vel substãtie sue ſimilẽ: q̃litatẽ aũt ſimilẽ ſibi dicũt eẽ ſicut ſi calidũ calefaciat: ⁊ frigidũ ſi frigidet vel forte calefaciẽdo diſſoluat q̃dã ⁊ iduret q̃dã: ⁊ frigidum ſi ꝛ coagulet vel ꝯſtringat ſicut dictũ eſt in q̃rto metheororꝝ. Simile aũt ſubſtãtie ſue eſt ſicut ſi calidũ ignis rarefaciat ⁊ frigiduꝫ inſpiſſet: q̃ raꝝ ⁊ ſpiſſum videnꝫ dicere potẽtiã in prib⁹ ſubequãte. Sic igit̃ dicũt q̃ cũ nihil hoꝝ iducat formã ſubſtantialẽ ⁊ ꝑcipue eã q̃ nõ eſt foꝛa corporalis videt̃ eis q̃ oẽs tales ꝑcipue forme q̃ nec ſint corporales nec ꝓm ſitũ corpis dimẽſe ſint p creationẽ ꝓme ſubẽ q̃ creat ipas ex nihilo. Hui⁹ aũt ꝑcipuã dicũt eẽ rõnẽ: q̃ cũ ꝯſtet oẽs cãs q̃ ſũt ꝓm ordinẽ colligare ab inferiori vſq̃ ad ſuprema ſemp aliqd dignitatis ⁊ actionis hẽre in effectu rõnabile eſt ꝓmũ maximã habere dignitatẽ: nõ aũt põt hẽre dignitatẽ niſi in faciẽdo: igitur ſi alie faciũt formas videtur q̃ illa penit⁹ vacet ab efficiẽdo: hoc aũt eſt impoſe: igit̃ videtur q̃ illa efficiat id q̃ d̃ eſt in re ꝑncipaliſſime: hec aũt eſt forma: igit̃ videt̃ q̃ faciat formaꝫ ⁊ ꝯſtat q̃ nõ facit ipſam ex alio: g̃ facit eã ex nihilo. ¶ Contra hos aũt obiſcit Auer. multa dicẽs q̃ iſti deſtruũt potentias in reb⁹: q̃m cuius eſt in reb⁹ nullus effect⁹ illius nulla ẽ potẽtia cũ ois potẽtia p aliquẽ modũ reducat̃ ad actũ. Quꝫ igit̃ in reb⁹ ſenſibilib⁹ vel mobilib⁹ nunq̃ fiat actus niſi per creationẽ opꝫ q̃ nulla ſit in mã potẽtia ad actũ niſi forte diſponẽs mãm ⁊ nõ educẽs actũ de potẽtia: ⁊ hoc deſtruit totã phiã que eſt de potẽtia ⁊ actu: ⁊ q̃cqd eſt de gñatiõe ⁊ corruptiõe: ⁊ q̃cqd eſt de nã: q̃ nã eſt potẽtia q̃dã ⁊ deſtruit fieri totũ q̃cqd eſt de nã. ¶ Jõ dicũt alij q̃ oẽs q̃dẽ forme ſunt in mã ⁊ actu ſunt in ea ſꝫ latẽt: ⁊ gñatio nõ eſt eductio actus de potẽtia ſed manifeſtatio q̃dã ipſius p occultationẽ alio⁹ q̃ ꝓhibebãt ipm eẽ manifeſtũ. ¶ Et ꝯ hãc opionẽ multa obiſcit Ariſt. q̃ in locis plurimis iam ꝑtãſuim⁹: eſt aũt q̃ oſtẽdit iſtã põnẽꝫ nihil eẽ ꝑcipue hoc q̃ ꝓm hoc non eſt vere gñatio in hijs q̃ generant̃ ⁊ corrũpunt̃: ⁊ itẽ q̃d⁹ ꝓꝫ hoc infinita ſunt in infinitis ex quo q̃libet infinite gñatur vel manifeſtat̃ ex quolibet. ¶ Adhuc aũt q̃ intellect⁹ agẽs quem ponit iſta Anaragore opio nõ eſt faciẽs aliqd ſed ſegregãs tm: ⁊ ſi querit̃ vñ hẽat ſegregare nõ põt aſſignari rõ: q̃ tãtũ cẽpetit ei ꝯgregare quãtũ ſegregare. ¶ Adhuc aũt q̃ ꝓm hoc nõ fit vniuocũ ab vniuoco: ſꝫ id q̃d nõ eſt ꝯueniẽs cũ aliquo manifeſtat̃ ex illo. ¶ Adhuc aũt põnt hnic nõ eſt poſe aſſignare: vñ veniũt forme etherogeneorꝝ. Hãs. n. ſicut ẽ forma boꝭ ⁊ equi ⁊ manus ⁊ pedis ⁊ hui⁹: horũ. n. infinita nõ pnt̃ dicere latere in quolibet: hec ⁊ hmõi alia multa obiſciunt ꝯ iſtos. ¶ Ideo itẽ alij ſunt q̃ dicũt q̃ in veritate nihil hoꝝ q̃ iducta ſunt vere eſt: ſed potⁿ ita eſt q̃ intelligẽtia largit̃ oẽs formas. virtus. n. intelligẽtie mouẽtis informat motus: ⁊ virtutes celeꝝ: ⁊ hec informata eiſdẽ virtutib⁹ apprehendunt q̃litates agẽtes ⁊ patiẽtes: ⁊ formãt eas vt nõ poſſint agere niſi ad formã quã largit̃ intelligẽtia: quaſdã aũt dicũt eſſe materias q̃ receptibiles nõ ſunt forme in ea puritate ⁊ nobilitate in qua eſt intelligẽtia: ſed recipũt eas in aliã resultatione in qua poſſibile eſt eis recipere eã: ⁊ hui⁹ erẽplũ dãt in igne q̃ cũ ſit vnũ ſpecie ⁊ idiuiſibile in aliã mã nõ inducit niſi fumũ: ⁊ in alia inducit flãmã fumoſam: ⁊ in alia inducit flãmam clarã. Et ſimil̃r dicũt q̃ intelligẽtia agens in qbuſdã nõ iducit niſi eſſe terreſtre: ⁊ in qbuſdã vitaꝫ addit q̃ eſt vmbꝛoſa resultatio vite ſue: ⁊ in qbuſdã addit ſenſum: ⁊ in hijs q̃ accedũt ad celi eq̃litatẽ ⁊ maxime recedũt ab excellẽtijs ꝯrioꝝ iducit formã ſimilẽ ſibi: que eſt aia itellectualis. ¶ Hec aũt opio multũ aſſimilat̃ Platonis opioni que ponit creatorem formaꝝ ⁊ ꝓm eã vt dicit Auer. forma eſt ab extrinſeco ⁊ non educta de potẽtia mãe: ſed potius iducta: ⁊ ſi hoc eſt verũ: tũc res gñata nõ eſt vnũ ſꝫ multa: ⁊ nõ eſt aliq̃ mã ꝓꝓꝛia alicui rei ſed ex quolibet põt fieri q̃libet: q̃ in ꝑcedẽtib⁹ oſtenſum eſt q̃ mã ꝓꝓꝛia eſt in qua eſt forma ꝓm eius ꝓꝓꝛiaꝫ inchoationẽ: ⁊ alia multa ipoſſibilia ſequunt̃ ad hãc opionẽ. ¶ Oibus igit̃ his obmiſſis dicimus q̃ oẽs iſti tanq̃ ab ipa veritate coacti aliq̃d direũt de veritate ⁊ itenderũt dicere q̃ oẽs forma educit̃ de potẽtia ad actũ mouẽte aliquo q̃d ẽ cõueniens in noie ⁊ rõne: q̃ aũt hoc vere ſit ꝑꝛ ſi ponamus q̃ ⁊ quot circũſtãt gñationi ſubſtãtie ſenſibilis. ¶ Sũt aũt illa vt in cõi dicat̃ q̃nq̃ quoꝝ primũ ⁊ principale eſt oẽ q̃ q̃d generat̃ educit̃ de potẽtia ad actũ: ⁊ hec potẽtia de qua educitur eſt intra mãm ⁊ tũ nihil eſt de ſuba mãe. ¶ Scõm eſt q̃ oẽ q̃d educit̃ de potẽtia ad actũ extrahit̃ p aliq̃d mouẽs q̃d aut gñato eſt vniuocũ aut reducit̃ ad vniuocũ. ¶ Tertiũ ẽ q̃ ois motus inferior q̃ eſt in mã gñabiliũ reducit̃ ad motuꝫ celi q̃ cã eſt ⁊ mẽſura hui⁹ motus p formã itelligẽtie mouentis motũ illũ: ⁊ p formã ſtellaꝝ orbis ⁊ p virtutes radiorũ. ¶ Quartũ eſt q̃ nihil fit ex nihilo penitus ꝓm nãm: ſꝫ quecũq̃ fiunt ꝑcedũt ex ideterminatis ⁊ ꝯſuſis ichoationibus ſuaꝝ eẽntiaꝝ que idite ſunt mãe. ¶ Quintũ eſt q̃ non q̃libet fit ex quolibet: ſed oẽ q̃d fit ex aliquo ſui generis ꝑcedit ⁊ hoc genus ambitu ſuo ⁊ extẽſione ambit id q̃d fit ⁊ ſuum ꝯriũ: ⁊ iõ ꝯria ſunt vnũ in radice ſui generis. ¶ Plato igit̃ ꝓſiderãs q̃ q̃dẽ mouẽs primũ mãe nõ ꝓiunctũ eſt itelligẽtia p formã motus celi cauſans motũ mãe ⁊ formãs ⁊ regulãs totã gñationẽ dixit omne q̃d generat̃ ſic fieri ab vniuoco: q̃ forma illa que regulat ⁊ format gñationeꝫ eſt hũs virtutes ſeminis in efficiẽdo ⁊ formãdo ⁊ regulãdo: ⁊ hãc dixit ideã eſſe ab hac mã ſepatã: ⁊ quo ad hoc bene dixit cãm ꝓmaꝫ ⁊ vlem tangẽdo ⁊ nõ primã ⁊ ꝓꝓꝛiã: ⁊ iõ dictũ eſt in ſcõo pigeneſeos q̃ ſol ⁊ circulus declinus ſunt cauſe corruptionis ⁊ gñationis: ⁊ in hoc male dixit q̃d poſuit q̃ hec forma i materiã iducerẽt: q̃ hoc nõ eſt vere cũ ipſa nõ ſit niſi mouens ⁊ ſit vlis ⁊ nõ ꝓiuncta. virt⁹. n. eius p media tãgens mãm mouet potentiã q̃ eſt in mã: ⁊ educit eã ad actũ ⁊ potẽtiã nõ iducit in mãm nec etiã actũ. Q̃ eniꝫ potẽtiã formalẽ nõ iducat in mãm manifeſtũ eſt ex hoc: q̃ ſi illã iduceret: tũc talis eẽt itelligẽtia in motu celi qualis eſt in mã: ⁊ hoc nõ põt eſſe: q̃ ſic nõ eẽt niſi in potẽtia: ⁊ q̃d nõ eſſet mouẽs niſi in potẽtia nõ mouet neq̃ agit: ⁊ ſic mouẽs primũ nõ eſſet mouẽs ⁊ ꝯdictoria verificarent̃ de eodẽ. ¶ Adhuc aũt dicit Ariſto. q̃ ꝓm hoc generatio eẽt ſigillatio q̃dã ⁊ nõ trãſmutatio alicui⁹ mãe ⁊ ſic forma que prius in mã fuit maneret cũ ſequenti: ſicut q̃ ſigillat̃ cera manet forma cere cũ figura ſigilli. Adhuc autem ꝓm Platonẽ forma nõ educit̃ de potẽtia ſed iducit̃ in ipſaꝫ: que oia ſũt abſurda ⁊ falſa. ¶ Illa aũt poſitio que dicit per creationeꝫ fieri formas gñatoꝝ reſperit ad hoc q̃ primum oium mouentiũ eſt cã prima: ⁊ q̃ mouens eſt vniuocũ: ⁊ iõ hꝫ apud ſe formã gñati: ⁊ cũ id q̃d gñatur nõ hẽat formã ⁊ ꝑcedat ante eẽ ad eẽ videbat̃ largiri formaꝫ ita q̃ nihil forme ꝑiſteret in mã: ⁊ ſic foꝛa eẽt ex nihilo. ex nihilo enim fieri dicit̃ q̃ nihil ſue eẽntie hꝫ aũ ſe ſuppoſitũ in quo fiat: hec ãt poſitio errauit in hoc q̃ cũ dicit̃ gñatũ fieri ex nõ eſſe nõ ens nõ dicit non ens q̃ oino nihil eſt ſed nõ ens potẽtie formalis q̃ eſt mediũ iter eẽ ⁊ nõ eẽ: ⁊ ſic illud q̃d fit ex potẽtia aliquid ſue eẽntie ꝑſupponit aũ ſe ex quo fit. ⁊ hoc vidit Ariſt. ⁊ iõ ꝓbauit hãc põnẽ: ⁊ ſic dicẽdo nec potẽtia deſtruit nec aliq̃d ſequit̃ inꝯueniẽs. Illi aũt q̃ poſuerũt formaꝝ latẽtiã adhuc reſpererũt q̃ eẽ q̃d gñatur gñat̃ ab vniuoco: ⁊ cũ nõ videret gñans vniuocũ extra mãm ⁊ viderũt q̃ potẽtia nõ vniuocat̃ actui elegerũt dicere formas oẽs ꝓm actũ ꝑiſtere in mã ſed latere. ¶ Cõtra hoc autẽ obiſcit Ariſto. multa q̃ ſũt ſcripta in diuerſis libris ſuis ⁊ noſtris. q̃. vꝫ. ſꝫ hoc oia ſunt in oibus. Et q̃ infinita in infinitis: ⁊ q̃ a finito educit̃ infinitũ: ⁊ q̃ gñatio nõ eſt ſed alteratio occulti ad mãifeſtuꝫ: ſꝫ id q̃d totã iſtã deſtruit põnẽ ⁊ ꝓꝓꝛiũ eſt huic ſapie eſt: q̃ ꝓm eã nõ idigemus cã mouẽte q̃ ſit mouẽs p ſe: mouẽs. n. per ſe nõ ponit̃ in mã niſi pp hoc q̃ id q̃d eſt in potentia nõ exit in actũ niſi p id q̃d eſt in actu. Si igit̃ forma ꝓm actũ ſit in mã nõ idigemus aliquo mouẽte: ⁊ hoc eſt abſurduꝫ. ¶ Ex his igit̃ plane colligit̃ qual⁹ ſola opio illa que de potentia dicit educi actũ vera eſt: ⁊ oẽs alie ſimile aliq̃d hũt vitatis ſꝫ non ſunt vere. ¶ Ad ea aũt q̃ iducta ſũt ꝯ põnẽ iſtã q̃ oẽ gñans generat̃ ab vniuoco facilis eſt reſpõdere p ea q̃ dicta ſunt a nobis in locis plurib⁹. ¶ Nõ. n. dicit̃ hoc vniuocũ pure vniuocũ: ſed id q̃d in forma ꝯueniꝫ: ſꝫ nõ ꝯueniat in eẽ illi⁹ forme ſicut forma q̃ eſt in ſemine ꝯuenit cũ forma generati nõ in eẽ ſꝫ in vtute ⁊ actu ⁊ eẽntia cõfuſa: ⁊ ſicut forma in aia artificis ꝯuenit cũ illa q̃ eſt extra: ⁊ hoc modo mot⁹ vt cã caloris ꝯuenit cũ calore: q̃ motus hoc mõ eſt diſſoluens ⁊ rarificans ⁊ trahẽs potentiã ad actũ calorꝭ: ⁊ hoc modo carnes

Improbatio.

Mõi q̃ Plõ bꝛi dꝛerit ⁊ in quo defecerit

Solo alioꝝ ⁊ ẽ Anaragore

Impugnatio.

Solo alioꝝ.

Improbatio.

Solo ꝓꝓꝛia.

Solo ad obiecta ꝑncipalia.

vaccaꝝ semẽtinã hꝫt in se inchoationẽ forme apum ⁊ commirtũ sperma asini cũ mẽstruo eque semẽtinã hꝫt potẽtias multi: ⁊ in oibus alijs facillimũ est hoc modo determinare.

¶ Cap. 9m. An aliqua forma põt esse extra cõpositũ cui ipsa est forma: ⁊ ostendit q̃ nulla nisi intellectus.

Tex. cõ. 15.

Ad qbusdã aũt substãtijs gñalib⁹ forma nunq̃ est p̃ter cõpositã subas: q: sicut de ipa educit ad actũ ita corrupta ipsa corrũpit i ipsas potẽtiã p accñs nõ p se ⁊ nõ mãet i actu post cõpositus sic nec fuit in actu añ cõpositũ: sic est spes siue foia domus q̃ nõ est si nõ sit in lapidib⁹ ⁊ lignis nisi dicat aliqs q̃ est ars in mẽte artificis: ⁊ hoc p̃cipue est i formis artis q̃ nõ sũt subẽ sed accña: ⁊ lõ sine subiectis esse nõ pñt: sz tũ formas habẽ ⁊ aliarũ nõ est p se gñatio ⁊ corruptio sicut añdictũ est: sed alio accñtali mõ sũt ⁊ nõ sunt: q: gñato cõposito sũt ⁊ corrupto cõposito nõ sũt: sicut dicim⁹ domus ⁊ sanitatẽ sine mã nõ eẽ nisi sicut in artificialib⁹ mẽtalr ⁊ non fm eẽ q̃ faciunt iste forme qñ sunt in ꝓprijs materijs extra aiam: ⁊ sic est de oi eo q̃ est fm artẽ. Sed q: iste forme sunt accñtia forte aliqs diceret q̃ lõ nõ sũt sine mã q: sũt accña: ⁊ lõ forme q̃ sũt nã subẽ sue sũt sine materijs suis: etias post corruptionẽ cõpositi sicut sine ipsa fuerũt ante cõpositi gñationẽ: lõ opz nos ꝓcedere tã i formis nãlib⁹ q̃ artificialib⁹.

¶ Dicit. n. Aliqs forte q̃ q: forme nãles subarũ sensibiliuz sunt subẽ lõ nõ malefecit ꝓlo: cũ dixit q̃ spes ideales sunt quozũcũq̃ est nã ⁊ nõ alioꝝ eo q̃ alia sũt accñtia ⁊ nõ subẽ. Si igit sũt spes sicut dixit ꝓlo pculdubio nõ sunt spes nisi eoꝝ q̃ sũt in mã: sicut est hõgeneũ ⁊ etherogeneũ ⁊ simplex ⁊ cõpositũ vt ignis caro caput: oia nãq̃ ista dicũt formas ꝓceptas cũ mã. Adhuc aũt forme ille q̃s dixit ꝓlo sũt maxime illius subẽ q̃ finalis est in qua stat toti⁹ subẽ diuisio q̃ est idiuidua subã q̃ marie substat cuiusmodi forme sũt spes ⁊ gñaque formas dicit eẽ ꝓlo. ¶ Hãc aũt nos iaz ostẽdim⁹ educi de mã ⁊ nõ induci in eã: ⁊ lõ nec istius subẽ videt esse foia p̃ter cõpositũ: hoc aũt tali via est iuestigãdũ. accipiam⁹ enim p̃n illius subẽ singula: ⁊ videamus q̃ ipsoꝝ pñt saluari sine

Tex. cõ. 16.

mã: ⁊ q̃ nõ: videm⁹ aũt q̃ cãe ille q̃ dñr mouẽtes sũt distincte a mã: ⁊ sunt ipsaz mãz ãntes: ⁊ sũt ẽt ante illa q̃ facta sũt p gnõnẽ. ⁊ lõ de illis ꝓstat q̃ pñt eẽ sine illis q̃ facta sunt que sunt cõposita facta p gnõnẽ. ¶ Alie aũt cause q̃ sũt q̃ñ rõ sine foia dans eẽ ⁊ rõnẽ cõposito sũt sil: ⁊ nõ sũt nisi cũ cõposito: ⁊ lõ sicut dictũ est ille de po⁹ educunt ⁊ nõ sũt extra mãm igredientes in mãz: sicut dixit ꝓlo. ⁊ hoc pbat p iductionez ⁊ sile: nã qñ sanat hõ: tũc est sanitas fm illõ esse q̃ facit sanũ. Et silr qñ fit enea sphera: tũc est figura enee sphere fm eẽ q̃ facit sphericũ. In aia. n. artificis erũtes forme ille nõ sũt fm ordinẽ ⁊ actũ formaꝝ: sz poti⁹ fm intentionis rõnẽ: q: aiaz nõ faciũt sanã vl sphericã: ⁊ lõ nihil talũ formaꝝ videt

Tex. cõ. 17.

posteri⁹ post corruptuz cõpositũ remãere. ¶ Si tũ aliqd formaꝝ illaꝝ talũ manet: hoc pscrutãdũ est subtili ⁊ ꝓpria indagatiõe: nã de qbusdã formis nõ de po⁹ mãe eductis sz potius ab extrinseco in mãm iductis: nihil ꝓhibet formã manere post cõpositi dissolutionẽ. Ut vbi gr̃a iuestigãdũ si aia est talis aliqd. ꝓstat. n. p oia que in. 3. de aia ⁊ in scdo de intellectu ⁊ intelligibili: ⁊ in libro de immortalitate aie dicta sũt: q̃ nõ tota ⁊ ois aia sic est separabilis a cõposito corpe sz intellect⁹: ⁊ fonstã ipse ẽt est oẽm ⁊ totũ itell'm manere post corporis dissolutionẽ: hoc aũt qualr vez sit renocenẽ ad memoriã ea q̃ in. 3. de aia ⁊ i. 2. de intellectu ⁊ intelligibili dicta sũt a nobis.

Mõ quõ ex intẽtiõe pipatheticoꝝ forte impose ẽ totũ intellectũ remanere post corporis dissolutionem.

¶ Supponim⁹. n. itell'm agẽtẽ ptẽ eẽ aie: ⁊ eẽ formã humãe aie p ea q̃ in. 3. de aia dicta sũt: posem aũt itell'm ponim⁹ nõ eẽ ꝓparationẽ in corpe sicut mẽtit⁹ est Aler. eo q̃ nec forma est armonie corpis nec aliqd ꝓs armoniã: sed eẽ locũ spez intelligibiliũ sicut pspicuũ est locus colorꝝ in quo sunt fm esse spũale q̃ lux ꝓfert ipsis: ⁊ lõ intellect⁹ agẽs ⁊ potis se hꝫt adiuuicẽ sicut agẽs p eẽntiã: sic mã q̃ nõ est oino mã respectu actu agẽtis: sic se hz pspicuũ ad colores sicut loc⁹: ⁊ sicut se hz mã ad lucem. Intellect⁹ aũt formalis est q̃ iberet possibili ⁊ intelligibilib⁹ de actiõe agẽtis ꝓueniẽs sic istud est forma visus fm actũ: ⁊ visibiliũ q̃ de luce incorporat colori fm q̃ motiuus est visus. ¶ Intellect⁹ aũt oino separatus est itellectus intelligẽtie: cui⁹ intellect⁹ hois est imago q̃dã ambiẽs suũ mobile q̃ est corp⁹ hois sicut intelligẽtia separata ambit suũ mobile q̃ est sphera ⁊ intellect⁹ hois est in illo sicut lumina inferiora sũt in lumine supiori a quo recipiũt ⁊ formas ⁊ motus p influẽtiã. Et ꝓtinuat hui⁹ influẽtia forme ⁊ motus vsq̃ ad cãm primã q̃ mouet sphẽrã primã vlr influẽtẽ q̃ est penit⁹ lux pura q̃ a nullo aliqd recipit: ⁊ intellect⁹ hois ꝓtinue extẽdendo se a seipso supi⁹ tãdẽ p ꝓtẽplationẽ celoꝝ deuenit in cõtẽplationẽ diuinoꝝ: ⁊ in illis pfecte ꝓtẽplãs stat sicẽ sol. Sed intellect⁹ iste hũanus ad seipz nõ deuenit: vt in se sit nisi prius se iueniat. Cũ igit lumẽ intellect⁹ ⁊ intellectũ sicut iaz dictũ ẽ sparsuz sit in oib⁹ intelligibilib⁹ primũ q̃ ꝓcedit intellect⁹ p studiũ est intellectuũ speculatiuoꝝ collectio in trib⁹ theorice partib⁹: q̃ sunt pbica mathesis ⁊ pma pbia sicut a pn⁹ dixi⁹ sapiens determinauim⁹. ¶ Cetera aũt q̃ sũt de rõnib⁹ in grãmaticis q̃ ministrãt intelligibiliũ signa: ⁊ logicis q̃ dant inuiẽdi ⁊ accipiẽdi vez modũ: ⁊ rhetoricis q̃ er signis aliqd psuasionis eliciũt: ⁊ poeticis q̃ ꝓtecturare docẽt er itegumẽtis: et hica aũt sunt p̃paratiões ex pte studẽtis ne auertat a ꝓcupiscẽtijs: ⁊ hic intellect⁹ sic accept⁹ est speculatiu⁹. Quia vo in oibus speculatiuis id q̃ fulget est lumẽ intelligẽtie illustrantis sicut id q̃ fulget in coloib⁹ est lumẽ solis: lõ p resolutionẽ intelligibiliũ in lumẽ intellect⁹ q̃ micat in eis hõ adipiscit cõtinue lumẽ itell's separati: ⁊ igredit in ipz ab extrinseco: ⁊ hec est itẽtio duplicis act⁹: quoꝝ vnus manet ⁊ alter nõ manet. Et hui⁹ cã est: q: vn⁹ est subalis ⁊ suba et ⁊ alter est accñtalis: sicut dico q̃ lucis est act⁹ substãtialis lucere ⁊ est suba ipsius lucere q: lux se ipsa lucet. Alius aũt actus poti⁹ est opatũ q̃dã sicut est fulgor ⁊ rubor auroze: ⁊ hoc accidit luci ex mã cui icidit: ⁊ cũ sepat lux a mã tali: tũc manet fm actũ p̃ ipsius. p oẽm eũdẽ modũ dicẽdũ est q̃ intellect⁹ adept⁹ ẽ quẽ adipiscit hõ er resolõe oium q̃ fm actũ intellecta sũt in lucẽ intellect⁹: q micat intellectis oib⁹: ⁊ acceptio plena hui⁹ lucis ẽ intellect⁹ adept⁹: quo hõ adipiscit itell'm vez ⁊ ꝓpriã lucem eius fm ambitũ oium intellectoꝝ: q̃ lux intellect⁹ est suba intellect⁹ ipsius: ⁊ hz duplicẽ actũ. vnũ qdẽ quo reflectit sup cõtinuũ ⁊ tẽpus q est act⁹ ei⁹ sicut est act⁹ lucis solis sup alienaz mãm: sicut dixim⁹ de splẽdore auroze. Aliũ aũt hz quo lucet in intellectis puris ⁊ nudis ⁊ in se nõ reflexus ad ꝓtinuũ ⁊ tẽpus: sz poti⁹ illustrãs intellecta in ipsis primis subẽ principijs ⁊ entis: ⁊ lõ intellect⁹ iste fm actũ vnũ manet post cõpositi resolutionẽ: ⁊ fm aliũ nõ manet: ⁊ tũc si qs ꝓprie loquatur nõ corrũpit intellect⁹ adeptus. Sed q̃dã actio ipsi⁹ corrũpit: q: hãc nõ hz nisi in puncto: de agẽte aũt cõstat q̃ nõ corrũpit. ¶ Similr aũt nec possibilis corrũpit: er quo locus ipse est spez: ⁊ subm agẽtis ⁊ nõ differt ab eo nisi sicut pspicuũ a luce: ⁊ cõpositio hoꝝ intellectuũ ẽ sicut cõpõ solis ⁊ itell's adeptus in hijs est sicut cõprehẽsio solis in oib⁹ effectib⁹ suis substãtialib⁹: ⁊ reductio ipsi⁹ itell's est in intellectu intelligẽtie: sicut reductio illustratoꝝ a sole ad solẽ: ⁊ pfectio ei⁹ in intellectu pmo est sicut recordatio resultatiõis ⁊ vmbre speculi ad faciẽ eius cui⁹ obiectu facta est imago resultãs: ⁊ sic planuz est qualr nõ tota aia est manẽs post cõpositi resolõnẽ: sz itellectus ⁊ intellect⁹ ẽt nõ totus mãet sz in pte corrũpit fm q̃dã actionẽ ipsius. ¶ Ex his ẽt pz cũ oẽs forme educanẽ de potẽtia ad actũ sicut dixim⁹: ⁊ solus intellect⁹ adeptus fit ingrediẽs ab extrinseco q̃ nõ opz spẽs ideales esse pp illã cãm: q̃ oẽ q̃ generat fiat ab vniuoco gnãnte: q: in gnõne vniuoco hõ generat hoiem fm se ⁊ in pticulari hic gñat hũc: ⁊ quilibet gñat aliquẽ pticularẽ. Silr aũt ẽt est in artib⁹: ars. n. medicinalis in intellectu medici rõ est vniuoca sanitatis q̃ est in humoribꝫ. Alia aũt q̃cũq̃ sũt gnãntia equoce ad vniuoca reducunt. Et vtus formatiua q̃ est i materijs eoꝝ est sicut ars in intellectu artificis: sic pz q̃ calor q̃ est in semine hois virtutes diuinas accipit a celo: ⁊ aia q̃b⁹ format: ⁊ lõ dicit⁹ ⁊ artifex a pipatheticis. Hec ãt oia dicta sũt fz opionẽ pipatheticoꝝ: q: nec in his nec in alijs in hac via pbie dicimus aliqd er ꝓprio: q: ꝓpriã intentionẽ quã in pbia habemus nõ hic suscepimus explanare sed alibi dicetur.

¶ Cap. 10m. Utrum eadem sint principia ⁊ elementa diuersorũ numero vel genere vel specie an diuersa.

Tex. cõ. 19.

Quod aũt p̃cipue sciẽdũ de p̃ncipijs sensibiliuz corruptibiliũ: hoc ẽ q̃ alioꝝ fz numerũ sũt p̃n⁹ ẽt alia fz numez lz forte ꝓueniãt in spẽ ⁊ diuersoꝝ fm spẽm ꝓueniẽtiũ tñ in gñe diuersa sũt principia specie: sed in gñe ꝓueniẽtia: ⁊ diuer-

ſorum in genere principia ſunt diuerſa in gñe: ſed eadē pñt
eſſe analogia ſiue ꝓportiōe: hoc aūt qualr ſit verū ſic eſt de-
clarādū: ly.n. principia ſint diuerſa: diuerſorū tñ hec eadem di
uerſa pncipia nihil ꝓhibet ſm analogiā ⁊ ꝓportionē eē ea-
dem oīnū. Tñ de hoc forte dubitādo obijcit aliqs dicens q̄
ſi eadē ſunt pncipia ⁊ elnta ſubſtātiarū ⁊ eorū que ad aliqd ⁊
cuiuslibet cathegoriarū q̄ hoc mīū videt precipue de ad ali
qd q̄ ita debilis eſt eēntie q̄ multi antiquorū eē bnt⁹ pdica-
mēti nō direxūt eē rē: ſed cōparationē que in ſola exiſtit rō-
ne. ¶ Impoſſibile aūt videt q̄ eadē ſint principia ⁊ elemen
ta oīum cathegoriarū. Si enim eadē ſint pncipia: tūc ex eiſ-
dē principijs ⁊ elntis erit ad aliqd ⁊ ſuba: queramus igitur
qd eſt illud pn'' ⁊ qd eſt illud elntū ex quo cōiter eſt ſubſtan
tia ⁊ ad aliqd ⁊ nō erit aſſignare: q̄ nihil eſt cōe ſm rē ſube
⁊ ad aliqd qd poſſit eē vtriuſq; pn'': ⁊ elntū: oporteret aūt ſi
ſuba ⁊ ad aliqd hēret idē pn'' ⁊ elntū: q̄ illud eēt cōe vtriq;
⁊ prius vtroq; illorū: q̄ elntū eſt prius eo cui⁹ eſt elemētum.
¶ Adhuc aūt dici nō pōt q̄ ſuba ſit elntū ei⁹ qd ē ad aliqd:
nec ecōuerſo id qd eſt ad aliqd pōt eſſe elntū ſube: q̄ elntū
eſt de itrinſecis ⁊ eēntialib⁹ ⁊ ꝓſtituētib⁹ rem cui⁹ eſt elntū:
⁊ ſi ſuba eēt elntuz ad aliqd oporteret q̄ eēt ad aliqd in gñe
ſubſtātie: ⁊ ecōuerſo ſi ad aliqd eēt elntū ſubſtātie ⁊ ꝓpriuz
pn'' oporteret q̄ ſuba eēt in gñe ei⁹ q̄ eſt ad aliqd quorum
vtrūq; eſt falſū: ⁊ eadē rō eſt de alijs generib⁹. ¶ Amp. que-
ramus quō ꝓtingit q̄ oīum elnta ſint eadē: nō enīz eſt poſſe
q̄ aliqd elntū ſit penit⁹ idē cū eo qd cōponit ex elntis: q̄ ni-
hil cōponit ex vno ſimplici: ⁊ ſi idē eēt elntū cū eo q̄ cōponit
ex elntis: tūc idez eēt cōpoſitū cū ſimplici: ⁊ oporteret q̄ oīa
elnta cōponētia eēnt idē ⁊ vnū ſimplr qd nō pōt eē. ¶ Syl-
be enīz cōpoſite que eſt ba. nō pōt idē eē elntū cōponēs eam
ſiue ſit. b. ſiue. a. nec ipſa ſimplicia ſunt iter ſe eadē: q̄. a. non
pōt eſſe. b. ⁊ hec oīa ꝓtingerēt: ſi eadē eēnt elnta cū ipſis ele-
mētatis. Si aūt oīum elnta eēnt eadē: ſequereē q̄ oīa eēnt
eadē ⁊ elnta iter ſe eēnt eadē ſicut iam oſtēſuz eſt. ¶ Adhuc
aūt nō pōt dici q̄ elnta oīum que ſūt eadez ſunt vnū ⁊ ens ⁊
q̄ hoc ſint elnta oīum: q̄ vnū ⁊ ens ſm q̄ ſunt nō ſūt aliud
ab ipſis quorū dñr elnta: iſta. n. que ſunt vnū ⁊ ens iſunt ſin-
gulis ſimplicib⁹: ⁊ his que ſūt de nūero cōpoſitorū: ⁊ nō bñt
diam ad illa ſicut elntū ad elntatū: ſicut ſepe oſtēdimus: ⁊
hoc ſi ſint elnta cū elntū ⁊ elntatū nō ſint idē: opz q̄ vnum ⁊
ens nec eēnt ſube nec ad aliqd: cū tñ hoc ſit neciuz q̄ vnum
ſit ſuba ⁊ ens: ⁊ ſlr ad aliqd eſt vnū ⁊ ens: ⁊ eadem rō eſt de
oib⁹ pdicamētis. videt igit q̄ pp iſtas rōnes nō ſunt oīum
eadē elnta ⁊ pncipia: hoc igit aut opz ꝓcedere aut opz dice-
re ſicut dicere ꝓſueuimus in hac ſapia de multiplr dictis: q̄
eſt qdē vno mō q̄ eſt verū oīum eē eadē elnta ⁊ pn': ⁊ qdem
eſt modus alius ſm quē nō eſt verū. Modus aūt ſm quem
eſt dicere elnta ⁊ pn' eē eadē in cōi valde ⁊ remote: quo pn-
cipia ⁊ elnta ſunt eadē: ſicut ſi forſan dicerem⁹ q̄ ſenſibiliuz
corporū ſūt eadē pn' ⁊ elnta: ⁊ diceremus q̄ in talib⁹ trāſmu
tationib⁹ ſenſibiliū ſunt due q̄litates agētes prime: ⁊ q̄ vna
illarū q̄ eſt calor eſt q̄ſi ſpēs ⁊ eadē alio mō eſt pn'': ſicut pua-
tio eſt frigus: ⁊ q̄ mā eſt ptāte ambo iſta nō ſicut mā ꝓpria
ſenſibiliū: ſed ſicut ſubm primū. Sic enīz dicēdo nō aſſigna
mus pncipia ⁊ elnta ſenſibiliuī: niſi valde in cōi: ⁊ hec cōi-
tas p analogiā vniuſcuiuſq; appropriata facit alia ⁊ alia eē
elnta ⁊ principia huius ⁊ illius. Suba aūt cōiter accepta: ſi-
cut in ꝓbabilibus dirimus eſt ⁊ ea que ſunt pncipia ſubſtātie:
⁊ ēt illa cōpoſita ſuba que eſt ex his ⁊ tales ſunt ſube oēs ille
⁊ oīa illa quorū iſta ſunt pncipia. ⁊ hoc qdē determinat du-
pliciter: aut. n. qdez determinat ꝓut eſt ſuba cōpoſita ſolū:
aut ꝓut eſt ſubſtantia ſenſibilis. Si determinatur prout eſt
ſubſtātia cōpoſita ſolū: tūc eſt ſuba cuius ſunt pncipia mā ⁊
forma. Si aūt determinat ꝓut ſuba ſenſibilis ⁊ mutabilis:
tūc eſt ſuba illa que fit vnū ex calido ⁊ frigido: ſicut eſt caro
⁊ os ⁊ alia mixta p actionē primarū q̄litatū. neciuz enīz eſt q̄
id qd factū eſt ab illis q̄ ſunt trāſmutatiōis ⁊ mutatiōis pn
cipia ſit diuerſum ab ipſis pncipijs. ¶ Dorū igit q̄ dicta ſūt
ea ſunt principia ⁊ elnta q̄ iducta ſunt: aliorū vo elntorū ſunt
alia. ⁊ ſi alia ſunt ſm numerū ꝓueniētia in ſpē ſūt elnta eorū
alia ſm numerū ⁊ in ſpē ꝓueniētia. Si vo alia ſunt in ſpecie
ꝓueniētia in gñe: ⁊ elnta ſunt alia in ſpē ꝓueniētia in gñe: ⁊
ſi alia ſunt in gñe nō ꝓueniētia in aliquo niſi p analogiaz di
cto de illis: tūc ⁊ principia ſunt alia in gñe nō exiſtia eadem
niſi ſm analogiā. ¶ Hoc aūt dico de ſubſtātia ꝓut determi
nat hec ſuba: ⁊ nō ꝓut determinat vt ſenſibilis: oīum autē
quecūq; ſunt quocūq; mō dīa vt ita dicat de ꝓprijs princi
pijs nō eſt accipe eadē eē pncipia: ſed poti⁹ hoc eſt irrōnale
ſed in ꝓportionis cōitate pōt dici oīum eē eadez principia.
Et hoc eſt ſicut ſi aliqs dicat: q̄ in cōi pncipia ſunt tria que
ſunt ſpēs ⁊ priuatio ⁊ mā in cōi. ¶ Sz hoc ſi cōparent ad ſpe
cialia vel idiuiſibilia ſingula ſunt diuerſa pncipia ſm diuer
ſitatē vniuſcuiuſq; generis principiatorū: ſicut in colore q̄rē
tes pncipia cōpoſitorū colorū nō primorū dicemus q̄ pncipia
ſunt prima ſimplicia: vt albū qd eſt ſpēs ⁊ nigrū qd eſt quaſi
priuatio: ⁊ ſupficies terminati q̄ſi mā. deinde querētes prin
cipia diei: dicūt qdā principia aſſignātes ꝓpria: q̄ ſunt te-
nebra qdē priuatio ex qua fit dies ⁊ lux ſpēs ⁊ aer qui ptāte
eſt ambo. Et his enim ſunt nox ⁊ dies: ⁊ ſic eſt de ſingulis.
Hoc igit mō accipiūt pncipia ſubſtātie ſenſibilis ꝓut ipſa
eſt trāſmutabilis: q̄ ſicut dirim⁹ trāſmutatiōis ſūt pncipia
tria que in cōi ſūt qdē mā priuatio ⁊ forma: ⁊ ſunt oīnz trāſ-
mutabiliū ſm analogiā eadē: ſed diuerſorū genere vel ſpe-
cie vel numero ſunt diuerſa genere ſpecie ⁊ numero.

¶ Capī. iii. Q̄ ſenſibilium ſubſtantiarum principia que di-
cuntur cauſe ⁊ elementa ſunt ſm analogiā eadem: ⁊ ſm ap-
propriatum modū diuerſorum ſunt diuerſa.

NOs āt vt pfectā faciamus doctrinā nō tñ de-
terminabim⁹ pncipia trāſmutabilis ſubſtātie
ſz q̄ eſt trāſmutabilis: ſz adhuc addem⁹ deter
minātes principia ſube ſenſibilis: ſm q̄ ipa eſt
ſenſibilis: hec. n. ſūt ī cōi loquēdo tria vel qua-
tuor vel quinque: ly ēt iſta diuerſorū ſunt diuerſa.
Q̄ aūt hoc verū ſit ſic ōclarat. ¶ Sicut. n. ſepe dirim⁹ ille cāe
q̄ iſunt reb⁹ alie ſunt ab illis q̄ qdē cāe ſūt ſz nō iſunt: ille. n.
q̄ iſunt ſicut forma ⁊ mā dñr elnta ⁊ mā magis ꝓprie eſt eln
tū q̄z forma: alie aūt q̄ nō iſunt vt efficiēs ⁊ finis dñr pn' : ⁊
cā eſt nomē cōe ad elnta ⁊ pn': ly q̄dā dicant pn' que nō ſūt
cauſe: ſz de illis nō intēdimus hic. Palā igit ex dictis eſt q̄
diuerſa ſunt pn' ⁊ elnta in omni re q̄ bz pncipia ⁊ elnta: ⁊ q̄
cā ſua cōitate complectit ambo b: ⁊ in iſtis que ſic dñr extra
res eſſe cauſe rerū diuidit pn'': vñ pz q̄ id qd eſt q̄ſi mouēs
aut ſtās: hoc eſt cā mot⁹ ⁊ getis in reb⁹ eſt vnū de pncipijs:
⁊ ex hoc ꝓcludit q̄ elnta eorū que bñt elnta cōiter loquendo
ſm analogiā ſūt tria q̄ ſūt mā ⁊ forma ⁊ cū his finis in qui,
buſdā q̄ eſt forma: q̄ hec duo in ſubſtātia ſenſibili in idē ici
dunt: pncipia aūt ⁊ cāe ertēſo vocabulo accepto pn' ſūt qua-
tuor: q̄ pn'' ertēſo vocabulo cōuertit cū cā. ¶ Sed vnum,
qdq; iſtorū aliud ⁊ aliud eſt in alio ⁊ alio: hoc. n. mō ſūt diuer
ſa. extra aūt hec oīa eſt prima cāvlis que oīnz eſt cā mouēs:
⁊ ſic ſunt quinque pncipia. ſ. mouēs extra gen⁹: ⁊ mouēs in ge
nere: ⁊ mā ⁊ forma ⁊ finis. Et ſi nos primā cām ponam⁹ eē
ante primū mouēs ⁊ celū: tūc erit cā efficiēs nō mouēs vnū
principiū ⁊ cā prima mouens vlis: ⁊ cā mouēs in gñe ⁊ mā
⁊ forma ⁊ finis: ⁊ hoc ſm analogiā accepta erūt eadē oīum:
ſed ꝓpria ⁊ appropriata erūt alia alorū ⁊ diuerſa. ſicut ſi dicā
gratia erēpli: q̄ hoc ſunt ſanitas ifirmitas corp⁹ ⁊ mouens
medicina. medicina. n. eſt ſpēs talis ordinationis: q̄ cuz in
aia medici actū ꝓpriū nō hēat vt ſanā faciat aiam: tñ iordi
nationē q̄ eſt mēe ſub priuatiōe erūtis educit ad ordinē: in-
firmitas. n. eſt priuatio: ⁊ corpus mā ⁊ ſubm: ſanitas finis ⁊
forma ⁊ medicina mouēs vlr. Sūpta aūt medicina cū vtu
te nāe eſt ſic mouēs ꝓiunctū mobili: hoc ēt mō vnū mouens
eſt primū vlr. In gñe mouēs eſt ars edificatoria in archite-
ctis: in hoc. n. ⁊ in hui⁹ diuidit pn'' in cōi ſumptū: qm̄ aūt ſi-
cut dirim⁹ in pbicis mouēs qdā eſt vniuocū: ſic hō mouēs
in gnōne bois: ⁊ itez in ipſis artificialib⁹ q̄ fiūt a mēte artifi
cis mouēte: eſt ēt mouēs vniuocū alio mō: ⁊ hec eſt ſpēs ar
tis vel ꝓtū ſpēi qm̄ mouet ad corruptionē: ſic dirim⁹ ſm ali
quē modū pn' ſūt tria: ⁊ ſz aliquē modū q̄tuor. ⁊ ſi qdē tres
ſūt cāe duplr pñt accipi. Si enim ſūt pn' ꝓiuncta ⁊ cāe ꝓiun
cte ſūt tres. ſ. mouēs ꝓiunctū ſic ſemē in pbicis ⁊ mā ⁊ fōa.
Alio āt mō ſūt tria mā ⁊ forma ⁊ finis: cāe aūt ſunt alio mō
q̄tuor ⁊ ſm quoſdā quinq; efficiēs. vz. nō mouēs ⁊ mouens
⁊ mā ⁊ forma ⁊ finis. ¶ Sed ſm Ariſt. nō ſunt niſi q̄tuor: q̄
ipſe nō ponit efficiētē nō mouentez: mouēs. n. ſanitatis ſiue
ad ſanitatē eſt medicina: ⁊ eſt mouēs nō cōiunctū ⁊ mouēs
domus ſiue ad domum nō cōiunctū eſt edificator: mouens

Idē. Cō. hic.

Tex. cō. 20.

Tex. cō. 21.

Tex. cō. 22.

Tex. com. 23.

Mā magis ꝓprie dī elntuz q̄z forma. vīō Cō. 5. meta. com. 4.

Tex. cō. 24.

autē cōiunctū sanitatis est medicina sumpta: ⁊ mouens domū ꝓiunctū est ars in manib⁹ ⁊ instrumentis architecti ꝑm actū edificātis: ⁊ i pbicis hō generat hoiez ⁊ est mouēs non ꝓiunctū: mouēs aūt ꝓiunctū est sperma hois. ¶ Amp̄. autē id qō est ꝑter oia hec ⁊ nō ordinabile cū ipsis ⁊ primū oium id qō est mouēs oia p motū celi primi ⁊ mundi: ⁊ ꝑm Platonē ante hoc id qō est cā efficiēs oiuz q̄ sine motu quo moueat efficit deus deoꝝ in celestib⁹ ⁊ largit eis semētē gñationis: quē exequunt p motū celoꝝ. sic igit loquēdo iterū alio modo q̄ in priori capīo dictū sit principia ⁊ cause ⁊ elementa substātiaꝝ ⁊ oium alioꝝ sunt ⁊ eadez ꝑm analogiam: ⁊ tñ diuersoꝝ numero spē ⁊ genere sunt diuersa gñe ⁊ spē ⁊ numero. ¶ In oibus tñ his aduertēdū est q̄ vnūqōq̄z fit a sui generis motore vniuoco sicut supra ostēdimus: hec tñ Aristo. dictū formidat Alerā. obijciēs: q̄ corrigia in infragro facit liuorē ⁊ in se nō ꝯz liuorē: ⁊ serra in ligno facit icisionez ⁊ nō ꝯz incisionē: ⁊ sol gñat hoiez ⁊ nō ꝯz formā hois: ⁊ casu fiunt multa ⁊ p accīs que nō sunt vniuoca: ⁊ iō dicit Alerā. ⁊ consentit ei Themistius ⁊ cū his videt sentire. Auer. q̄ cuz dicitur q̄ oē qō fit fit a mouēte vniuoco q̄ hec ꝓpositio verificatur trib⁹ adiectionib⁹: q̄. vz. itelligat de cā ⁊ nō de instrumēto: ⁊ q̄ intelligat de ꝓiuncta ⁊ nō de separata: ⁊ itelligat de cā p se ⁊ nō de cā per accīs. Nos autez nō putamus hoc esse ita sicut isti dicunt: sed ꝓpōnem gñaliter itelligimus eo modo quo supius per disputationē verificata est.

Limitatio Auerrois hic cō. 24.

¶ Cap̄. 12m. De tertio modo qualiter sunt oium eadē principia ꝑm analogiā: ⁊ hoc mō quo substātia est principiū accidentium ⁊ principia substātie sunt principia aliorum.

Tex. cō. 25.

NOs aūt adhuc tertio mō ostēdemus qualiter oia ⁊ oiuz p̄ncipia ⁊ elnta sūt ꝑm analogiaz eadē: ⁊ tñ in vno quoq̄z ꝑm diuersitatē generis ⁊ spēi ⁊ nūeri sunt diuersa. Dicim⁹ igit q̄ entia q̄dā sunt sepabilū: ita q̄ sūt ꝑm se ⁊ p se ⁊ sine alijs: q̄dā aūt insepabilia nō p se exītia sed eē eoꝝ est in alijs eē que cadunt in eoꝝ diffinitiōe. ea aūt que sic sepabilia sunt sube sūt: ⁊ cuz alia entia nō sint nisi in suba nec diffinianī nisi suba cadat in diffinitiōe eoꝝ: opz q̄ suba sit oium alioꝝ cā: eo q̄ sine substātijs nō sunt passiōes ⁊ motus: ⁊ alia q̄cūq̄z accītia: ⁊ iō in cōi loquēdo p̄ncipia ⁊ cause sube ⁊ p̄ncipia ⁊ elnta oium accītiū eadē sunt ꝑm analogiā: ꝓpria tñ principia sube nō ꝓpria p̄ncipia sunt accītiuz sicut ostēsum est in ꝓbabitis: hic aūt hoc mō est: suba. n. sensibilis sicut in. 6. hui⁹ sapie lib. determinatū est. Scepta est cum mā que est determiata ꝓrietate. Etiō cū accītis subm sit, ꝓprie cōpositū: pculdubio oē accīs sensibile est accīs māe ꝯz q̄ a forma subali sic vel sic pfecta est: mā. n. ꝑm se qdē ifinita est ⁊ ideterminata ⁊ cū potētia sit ad formā subalez ⁊ sit potentia ad formā accītalez erit potētia ad formā substātialē ꝑm nām aī potētiā ad formā accītalē: ꝯz tpe sit sil: ⁊ iō ē hoc q: forma accītalis est cōpositioni ⁊ nō māe ꝓtingēs. nō enī mā finit accīs nisi prius finita forma substantiali. verū tñ si intelligam⁹ primā mām in po⁹ eē ad primā formā substantialē q̄ est sube sensibilis cū hoc q̄ po⁹ ꝓcedit ad actū opz q̄ hec mā accipiat quātitatē. Sed hec est quātitas ideterminate dimēsionis: ⁊ cū oīs suba sensibilis sit determinate dimēsionis ⁊ figure pz q̄ quātitatē ꝓpriā accipiat mā a forma subali: ⁊ sic est de oibus alijs accītibus ꝓprijs sube: accītia aūt p accīs fiunt a causis p accīs ⁊ nō nisi in suba cōposita. sic igit manifestū est: q̄ cause sube cōposite sunt cāe accītiū ⁊ p̄ncipia sube sunt p̄ncipia accītiū. Cuius aūt suba noie suo nō ꝓportet accīs: tñ suba sensibilis noie suo ꝓportat accīs: ⁊ hoc accīs cātur a p̄ncipijs ipsi⁹ sube. ¶ Et si aliqs objiciat q̄ calidū ⁊ frigidū ⁊ alia hui⁹ trāsmutāt mām sube sensibilis: ⁊ sic videt eē aī eā: dicēdū est q̄ subaz sensibilē duplr est accipere. Si. n. accipiat suba sensibilis i cōi nō erit trāsmutatio sube sensibilis nisi a suba sensibili: nec erūt qualitates actiue ⁊ passiue nisi in aliq̄ suba: ⁊ sic pz q̄ suba sensibilis est aī accītia sensibilia. Si aūt accipiat in numero suba sensibilis hec vel illa nihil ꝓhibet aī hāc vel illā sensibilē eē q̄dā accītia trāsmutātia māz ipsius. Sumat q̄ in cōi suba tūc p rōnē prius itroductā: p̄ncipia sube sunt p̄n⁹ p̄ncipioꝝ accidētiū: ⁊ sic p̄n⁹ sube sunt p̄n⁹ oium: ⁊ hoc mō p analogie cōitatē eadē sunt p̄n⁹ oium: q: cāe ⁊ p̄n⁹ ⁊ elnta sube in eo q̄ suba est sūt cause ⁊ p̄n⁹ ⁊ elnta oiuz alioꝝ: sic. n. in p̄n⁹ istius ꝓme

Mō qlio po⁹ ad formā substātialē ꝓcedit nā potētiā ad formā accītalez ⁊ si tēpore simul sint.

Suba sensibilis vupliciter sumitur.

ꝓbie ostēdimus: er p̄ncipijs sube in eo q̄ suba est ordinat p̄n ꝓia eoꝝ q̄ determiata sūt q̄ꝯtitate: ⁊ eoꝝ q̄ determiata sunt ꝓrietate: ⁊ ipsa suba vt diuinū qd ꝓcedit oia alia ⁊ est p̄n⁹ ipsoꝝ. Sūt aūt qdā puerī intellect⁹ Cōmētatores q̄ pp ista direrūt q̄ꝯtitatē ⁊ q̄litatē nō eē de veritate eēntie sube sensibilis asserētes: q̄ ex quo tota eēntiat suba ex duob⁹ principijs q̄ sūt mā ⁊ forma ⁊ cetera sūt post eē ipsius q̄ suba sensibilis pōt eē sine his: ⁊ hoc mō ēt neq̄z quāta neq̄z q̄lis: ⁊ ꝑm hūc modū direrūt eē deos sensibiles sensibilib⁹ files in nā q̄ ad hoies igrederēt hostijs clausis: ⁊ hoc ēt mō dicūt hoies remānere post mortē. Sz hoc est error: q: ꝯz suba in eo q̄ substātia de virtute nois ⁊ rōnis sue nō iportet nisi substātie p̄ncipia: tñ pro certo sensibilis q̄ est aial: ⁊ hō ⁊ plāta de noie suo dicit subiectū: ⁊ quātitate ⁊ q̄litatib⁹ totius ⁊ partiū determinatū: oculus. n. nō est oculus nisi fit er hūido ⁊ frigido: ⁊ sic est in alijs: ⁊ iō absurdū est qō isti iducunt: ⁊ ideo sufficit hic de hoc tractasse vsq̄z ad tñ: hec enīz magis speculanda sunt in scientia de natura deoꝝ: ⁊ vita futura.

¶ Cap̄. 13m. Q̄ quarto mō sunt ꝑm analogiā eadez principia oium que sunt aia ⁊ corpus ⁊ intellectus ⁊ desiderium.

Tex. cō. 25.

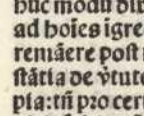

SInde itez aliter speculabimur q̄liter ꝯz analogiā q̄ sūt eadē p̄n⁹ oiumq̄z tñ diuersoꝝ sunt diuersa si appropriant. dicamus igit q̄ p̄ncipia q̄ ꝑm analogiā principia oium forsan sunt aia ⁊ corpus: aut itellect⁹ ⁊ desideriuz ⁊ corp⁹: hoc aūt q̄liter sit vez sic opz intelligere. ¶ Si enim substātie ꝑm eē accipiant pculdubio sūt ante accītia ꝑm eē: q: substātia cadit in rōne accītis. Si aūt ipse sube ꝯz ordinē cāe ⁊ causati accipiant ꝑm q̄ ꝓcedūt in eē p certo aiate substātie sūt aī iaiatas: ⁊ si itez aiata suba resoluat in sua p̄ncipia resoluet in aiam ⁊ corpus. ⁊ si tria p̄ncipia vlis motus ⁊ eē accipiant pro certo inueniet primū intellect⁹ ⁊ z⁹ desideriū ⁊ tertiū corpus qō intellect⁹ agentis ⁊ desiderij est ꝓprīū ⁊ aiatū instrumētū: hoc aūt ꝓbat ꝑm hunc modum ⁊ ostendat primo q̄ aiata substātia est ante inaiatazz. ¶ Hoc aūt planū est si ad mentē renocamus q̄ cū substātia inaiata ꝓcedit ad eē q̄ hoc nō fit nisi agens aliqō agat ad formā q̄ sit agens vniuocum: hoc aūt nō pōt eē nā: q: nā nō facit nisi vnū: ⁊ ꝑterea nā nō est nisi virtus inaiate substātie: ⁊ cū hoc nō possit eē substātia ꝑma iter substantias cōpositas opz q̄ hēat ante se aliā incorruptibilē aiatā que agat substātias inaiatas oēs tam simplices q̄ alias q̄ sunt gñabiles ⁊ corruptibiles. ¶ Hec aūt suba aiata cā est ⁊ substātiaꝝ iaiataꝝ ⁊ ordinis eaꝝ ⁊ mot⁹ eaꝝ: ⁊ hec suba aiata est corpus celi ꝑm sciaz ꝓpatheticoꝝ: ostēsum est aūt in. 8. phys. q̄ mouēs primū qō est cōpositū ex motore ⁊ moto siue lato est p̄m celum. ¶ Igit ostēsum est p hūc modū q̄ aiatū est ante inaiatū ꝑm ordinē cālitatis. Itē ibidē in fine octaui pbicoꝝ ostēdim⁹ q̄ primo primū mouēs est simpler penitus: ⁊ hoc cū sic se hēat ad corp⁹ ꝑmū sicut motor pro certo hēbit rōnē aie ⁊ nō nāe: q: nā nunq̄z mouet corp⁹ illud cuius nā est motu ꝑm locum. Adhuc aūt nā nō mouet nisi ad vnū: ⁊ cū puenerit quiescit in illo. cui⁹ cā est: q: nā nō est cā motus localis nisi p ꝓnis: mouēdo. n. ad formā p ꝓnis mouet ad locū q̄ est illi⁹ forme: motor aūt celi nō mouet vnq̄z ad aliquē situ nisi moueat etiā er illo. In aliqd igit mouere ⁊ ex illo nō est nāe sed aie: prima igitur p̄ncipia substātie sensibilis sunt aia ⁊ corp⁹ qō mouet aia: cū aūt oīs motus celi fit ꝑm formā que est in intellectu: eo q̄ sicut in mēte artificis est spēs artis: ita in itellectu motoris est spēs eius qō efficit p motū ei⁹: q: aliter eēt motus eius ꝑter intentionē: ⁊ eēt casu ⁊ p accidēs: opz igitur q̄ id qō est primū principiū mouēs sicut ars fit itellect⁹ vliter agens: cuius scia practica cā est oium que fiunt: sicut ars est cā eoꝝ que fiunt per artē: igit itellectus est cā prima: intellectus aūt nō explicat p motū celi nisi fit desideriū iferioꝝ motoꝝ: ⁊ etiā supioris ad cōicandū eē cuius cā est scia sui itellectus: q̄ ēt desideriū est de causis primis oium: nō aūt iducit in mām nisi p corpus distinctū virtutib⁹ accedentib⁹ ⁊ recedentib⁹ ꝑm motū planes ⁊ motū aplanes: sicut ostēditur in sequētib⁹: ⁊ he virtutes nō sunt nisi corpis celestis. Sic ergo cōstat prima p̄ncipia substātie sensibilis esse aiam ⁊ corpus ⁊ itellectū ⁊ desideriū ⁊ corp⁹ celeste. Si aūt huic rationi adiungat qō ante ꝓbatū est: q̄. vz. substātia est p̄ncipiuz ⁊ cā accidentiū: erit ꝓbatuz q̄ ista sunt principia omnium ⁊

sunt eadem fm analogiã sed diuersoꝝ tamẽ sunt diuersa q: vno modo se hãtia nõ causabũt diuersa sed accedẽtia ⁊ recedentia diuersimode per motũ corporis aiati: qõ est celuz: ⁊ hec diuersitas ostendi hz in illa parte astronomie que de mũdi accidentib⁹ intitulatur: quã quidã de constellationibus generationuz vel de geneaticis vocauerunt.

¶ Cap.14m. Q: fm analogiã sũt eadẽ ꝑncipia oiuz siue extra siue itus: ⁊ siue cõicantia cũ mã siue nõ cõmunicantia.

Tex.cõ.26.

Amplius adhuc alio mõ ⁊ qnto ostẽdem⁹ oiuz principia esse eadẽ fm q̃ est ꝑn'm id qõ est proportionale in cõitate sumptuz analogie ⁊ nõ in cõmunitate generis vel speciei vel eiusdẽ fm numeꝝ. ⁊ hoc est sicut si sumamus ꝑncipia que ꝓstituũt cõpositã substãtiã sensibilẽ: ⁊ hoc sunt actus ⁊ potẽtia: sed tñ ẽt hoc hz in cõmuni oia vocenẽ actus ⁊ potentia tñ ꝓprie accepta sunt alia in alijs: ⁊ aliter huic ⁊ aliter alij cõueniẽtia. ¶ Sed hic notãdũ est diligenter q̃ in quibusdã idem qñq̃ est actus: ⁊ qñq̃ potẽtia. id enim qõ est actus aliqñ est potentia vnũ numero existens sicut viuũ caro ⁊ hõ. Et oia enim hec eadẽ penitus potẽtia sunt primo: ⁊ postea sunt actus: ⁊ tõ ista cadũt in dictas dñias ambas: ⁊ in dictas causas: ⁊ sic est de oibus que generanẽ. ¶ Adhuc aũt obseruãdũ est in talib⁹: q̃ si spẽs que est in talib⁹ actus est entis separabilis q̃ per se eẽ põt vt substãtia: tũc ẽt illud qõ fit ex illis sicut ex ꝑncipijs ⁊ ẽntis est separabile: ⁊ per se est existẽs: actus enim ⁊ potentia sunt in omni gẽie: ꝑcipue tñ sunt in his in qbus per se est motus: ⁊ ꝑncipalissime sunt in suba: q: actus ⁊ potẽtia in substãtia cã sunt actus ⁊ potentie in oibus alijs generib⁹: ⁊ sicut dirimus iam actus est spẽs: priuatio aũt est id p qõ res est deterius: ⁊ potẽtia que complectit ambo: vnde priuatio est sicut tenebre in aere: aut sicut labor siue ifirmitas in corpore cõplexionato. Sed mã est hoc qõ est potestate: mã enim potens est fieri ambo: taz act⁹ q̃ priuatio. Aliter aũt adhuc q̃ dictũ est differũt actu ⁊ potestate: ea quoꝝ nõ est eadẽ spẽs sed diuersa sicut dicim⁹ diuersa specie eẽ cãm hois sicut ẽlnta que sunt ignis ⁊ terra: dicimus hois cãm eẽ: sicut mã dicit cã ⁊ spẽs hois est causa formalis ꝓpria. ¶ Adhuc aũt dicimus aliud aliquid eẽ cãm hois q̃ tñ est extra hoiem ꝓforme in specie: sicut est pater generãs: ⁊ dicimus q̃ hec oia sunt potentia ⁊ actu qñq̃ ⁊ cõmunicãtia homini in mã: dicimus etiã q̃ sol ⁊ circulus inclinatus siue declinus sunt cause mouẽtes hois ⁊ aliꝝ generabiliũ: que nõ sunt in potẽtia neq̃ cõmunicãt cũ hoie in mã: neq̃ sunt spẽs talis qualis est hõ: neq̃ priuatio cõuenit ipsis neq̃ sunt mouẽtia ꝓiuncta cũ mã: neq̃ vniuocationez neq̃ ꝓformitatẽ cũ his habẽtia: quoꝝ dicunt esse cã. hoc ergo mõ item fm analogiã eadez sunt ꝑncipia oiuz cõmunitate analogie que cõplectit causas intrinsecas ⁊ extrinsecas: ⁊ cõmunicãtes in mã ⁊ ꝑuatiõe ⁊ nõ cõmunicãtes: ⁊ tamẽ sic analogice eedem accepte valde sunt diuerse si queranẽ singuloꝝ cause ꝓprie: q: tunc nõ erit eadẽ potẽtia nec eadẽ priuatio: nec eadẽ spẽs nec idem pater vel generãs: nec idẽ sol nec idem circulus. Sed potius tunc vnaqueq̃z res propria mensuraẽ periodo solis ⁊ circuli inclinati: ⁊ ideo ẽt illa que sunt eadẽ specie ⁊ diuersa numero in regimine sui eẽ habẽt diuersitatez: etiã si in vno tempore ⁊ in vno loco cõmuni nascantur: q: circulus natiuitatis vnius alius est a circulo natiuitatis alterius: q̃ q̃ in vno ventre simul concipiantur ⁊ in vna hora generenẽ. Sic igitur ꝑncipia ⁊ cause sunt eedẽ ⁊ non eedem vt dictum est supra.

Aide pro hoc 2.de gnõne ⁊ corruptione. tex.cõ.57.

¶ Cap.15m. Qualiter principia referunẽ ad principiata vlr ⁊ particulariter: ⁊ qualiter sunt prima ⁊ qualiter non.

Tex.cõ.27.

Amplius aũt opz q̃ quedã principia: hz nõ sint vlia tñ dicunẽ ⁊ significanẽ vt vlia: alia vo non sed significanẽ vt particularia. ea aũt que sunt principia oium ⁊ prima sunt ⁊ ꝑncipaliora sũt duo quoꝝ vnũ qdẽ est forma: que actu est hoc sicut dirimus in antehabitis. ¶ Scõm autez est mã que potestate est hoc: ⁊ hec qdez duo vlia nõ sũt ꝓut sunt principia rei ⁊ substãtie: ꝑn'm enim singulariũ substãtiaꝝ singulare est: res aũt oẽs singulares sunt: hois enim vlis nõ est aliquis hõ vlis ꝑn'm: sed singulariũ hoium ꝑn'm primũ est singularis hõ: sicut Pyrrus est ꝑn'm Achillis per hoc q̃ est pater eius fm generationẽ vniuocã. Huius enim designati hois est aliquis pater: ⁊ hic pater hui⁹ filij: ⁊ similr est in alijs sicut hui⁹. b. ꝑn'm est hoc. a. sed. b. totaliter siue vlr accepta est ꝑn'm syllabe. ba. vliter ⁊ simplr accepte. ¶ Unde intelligere opz: q̃ sicut tripliciter significat substãtia cõposita: sic etiaz triplr significanẽ principia ipsius: significanẽ enim vt suppoſite nature tñ. Sicut cũ dico hic vel ille significantur ẽt in nã cõmuni: sicut cũ dico homo vel aial vel substantia: significanẽ etiã in antecedentib⁹: sicut cũ dico: filius vel socrates vel albus musicus vel aliqd hui⁹ sed ꝓprie loquẽdo hoc generat hunc: ⁊ q: hic est hõ ideo p ꝓñs hõ generat hoiem: ⁊ aial generat aial ⁊ substãtia subaz: ⁊ q: hic est filij ideo pater filiũ generat: ⁊ alia hui⁹ sicut deon sortẽ: ⁊ Pyrrus Achillez. Istis ergo modis significanẽ principia ⁊ ꝑncipiata: sed tñ particulariter ꝓprie significanẽ: ⁊ vlr p ꝓñs ⁊ accidentaliter p accñs. ¶ Deinde etiã notãdũ est q̃ spẽs substãtiaꝝ diuerse diuersas hãt causas ⁊ principia illa que sunt cause substãtiaꝝ: sunt ẽt cause aliꝝ entiũ ⁊ ẽlnta ipsorum: sicut in ꝑhabitis ostẽdimus: q: sicut se hz substãtia ad alia entia ita se hãt ꝑncipia sube ad principia aliꝝ entiuz: qñ tñ ꝓpria ꝑncipia sumunẽ vniuscuiusq̃z entis: tũc eorum que sunt in diuersis generib⁹ sunt diuersa gẽia ꝑncipiorum: ⁊ hoc mõ nõ in eodẽ qdez gẽie sunt ꝑncipia colorꝝ ⁊ substãtiaꝝ ⁊ quãtitatũ: ꝑter enim solã cõitatẽ ꝓportionis ⁊ analogie nõ hãt aliquã cõitatẽ principia eorꝝ que gẽie generalissimo diuersa sunt: ſlr ea que sunt diuersa numero: sunt tñ eadẽ spẽ principia hãt diuersa nõ specie sz numero: sicut forma platonis differt a forma socratis: ⁊ mã platonis a mã socratis nõ differt nisi numero: vñ taliũ ꝑncipia sunt aliud ⁊ aliõ fm diuersuz qõ diuersificat ꝑncipiata: ⁊ tõ sicut forma hois est alia specie a forma asini: ita mã est alia specie: ⁊ sicut forma aialis alia est gẽie a forma plãte: ita etiã mã: ⁊ sic oia que sũt taliũ diuersoꝝ genere ⁊ spẽ ⁊ numero diuersificanẽ sicut vires ⁊ actus ⁊ passiones nãles. Tria autẽ sunt principia sicut dirimus mã: spẽs: ⁊ mones: q: priuatio abijcitur ⁊ finis est idem cũ forma: ⁊ ista principia fiunt qdez oium eadem vniuersali rõne vel ꝓportione analogie ⁊ nõ alr. ¶ Quereẽ ergo que sunt ꝑncipia substãtiarum ⁊ ẽlnta ⁊ que ad aliqd: ⁊ que qualitatũ ⁊ sic de alijs entib⁹: ⁊ querere vtrũ eadez sint principia oium generũ hoꝝ aut diuersa palaz est q̃ est questio multiplr dictoꝝ. Singula enim ꝑncipia que dirimus dicunẽ multipliciter p analogiã: ⁊ sic cõitate analogie ⁊ multiplicitate sunt eadẽ. Diuersoꝝ aũt genere specie vel numero nõ sunt eadẽ: sed diuersa nisi sit sicut dictuz est: ⁊ hoc mõ sunt oium principia eadem cõitate multiplicis p analogiaz accepti. ¶ Sunt ergo sic eadẽ inquãtũ ꝓportionaliter in cõmuni accipiunẽ: sic enim oium principia sunt mã spẽs ⁊ priuatio cõiter accepta: ⁊ hoc mõ quo substãtiaꝝ cause sũt cause oium: eo q̃ destructis substantijs destruunẽ oia alia sicut sepius dirimus. ¶ Amplius principiũ in cõmuni significat quãdo dicimus: q̃ id est principiũ qõ primũ est endelechia siue prima forma: sic aũt prima diuersa sunt fm diuersitatẽ generis: prima enim cõtrarietas in quolibet genere est id qõ prima est endelechia in illo: q: vnũ illoꝝ contrarioꝝ est forma: ⁊ alterꝝ priuatio sicut sepe dirimus. ¶ Hec ãt sic ad ꝑncipiata ꝓpria relata nõ possunt esse oiuz principia in aliqua cõmunitate generis: vel multipliciter dicti fm ꝓportionez: q: ipsa sunt appropriata p hoc q̃ ad principia determinata referuntur. Et idem dicendũ est de causa cõmuni vel propria ⁊ de materia cõmuni vel propria. Sic igitur dictũ est a nobis de principio sensibilium: ⁊ determinatũ est quot sunt ⁊ que qño sunt eadem ⁊ quomodo diuersa.

Suba cõposita ⁊ principia eius triplr significanẽ.

Tex.cõ.28.

¶ Tractatus secundus vndecimi libri prime philosophie q̃ est de substantia insensibili ⁊ imobili.

¶ Cap.p'm. In quo ostẽdit istius tractat⁹ itroductio ⁊ ordo. ⁊ q̃ necesse est aliquã subaz insensibilẽ ⁊ imobilem esse.

Tex.cõ.29.

Binc aũt queremus de suba imobili ⁊ incorruptibili. Cũ enim per supradicta iam ꝓstet tres eẽ subas quaruz ꝑncipia ingrẽda sũt: quaꝝ vna est sensibilis mobilis ⁊ corruptibilis cui⁹ ꝑncipia determinata sunt: ⁊ scõa est sensibilis ⁊ mobilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ tertia imobilis ⁊ insensibilis ⁊ incorruptibilis. Et tertia qdem est ꝑn'm scõe: nec põt sciri stõa nisi p ter-

tiã: nõ.n.põt determinari aliqd ꝑm ꝓprietatẽ istius sapientie de motis mõtu ꝓpetuo nisi p sciam imotoꝝ. ¶ Opꝫ nos in isto tractatu sequẽti post primũ log de imobili suba ⁊ insensibili ⁊ icorruptibili: ⁊ tũc iducere de ea que est mobilis ⁊ sensibilis ⁊ icorruptibilis: quo facto cõpleta est ois nr̃a itentio quã habuim⁹ in hac sapia. Jn his aũt que deinceps dicemus nemo arbitrẽt q̃ aliqd dicam⁹ de nr̃a itẽtiõe sicut nec dirim⁹ in aliquo libroꝝ nãliũ: sed tm̃ declarabim⁹ opiones ꝑipatheticoꝝ de istis substãtijs relinquẽtes alijs iudicium qd verꝝ vel falsum sit de his que dicũt. ¶ Dicam⁹ g̃ icipiẽtes q̃ tres sunt sube quaꝝ ꝓncipia querim⁹ quaꝝ sũt due ꝑbice cũ motu ⁊ mã ꝓcepte: ea. vz. de qua dictũ est: q̃ est sensibilis mobilis ⁊ corruptibilis: ⁊ ea que est sensibilis ⁊ icorruptibilis: de cui⁹ qdẽ nã in libro q̃ de celo ⁊ mũdo iscribitur dictũ est: sed q̃dã etiã in vltima istius sapie parte dicenẽ: vna ãt ⁊ tertia ab his substãtia que est isensibilis ⁊ immobilis de qua nũc dicẽdũ est: ⁊ ꝓmũ qdẽ qõ declarãdũ est de ipsa est: hoc. vz. qõ necẽ est q̃ aliqua sit suba imobilis. ¶ Ad hoc aũt ꝑbãdũ sumamus ꝓpõnẽ in antehabitis sepius ꝑbatã: q̃. vz. substãtia est primũ iter ea que sunt ⁊ pn̄⁹ alioꝝ: ꝓpter qõ sequẽt q̃ si substãtie oẽs essent corruptibiles q̃ oia essent corruptibilia: q̃ corruptis substãtijs ipossibile est aliqd alioꝝ remanere: ostẽdimus aũt in primo celi ⁊ mundi q̃ nihil est hãs potentiã ad nõ esse q̃ nõ aliqñ corrumpat. Si igit oẽs substãtie sint corruptibiles: oẽs hũt potentiã ad nõ esse: igit corrũpent aliqñ: ⁊ tũc sequẽt q̃ nihil erit oino qõ est ipossibile apud itellectũ: q̃ sicut ex nihilo nihil fit: ita ex eo q̃ est nunq̃ fieri põt id qõ nihil est penitus. Et si ois substãtia corruptibilis est: tũc cõpositum oẽ ⁊ ois mã ⁊ ois forma est corruptibilis: ⁊ sic nihil erit penit⁹. ¶ Si aũt diceret aliquis q̃ nõ sequit ꝓtia que inducta est: q̃ in generatiõe circulari ẽlntoꝝ qõlibet elemẽtum ꝑm quãlibet partẽ corruptibile est: ⁊ tm̃ manet i toto: ⁊ sic nõ cessant generatio ⁊ corruptio ⁊ semp manet mundus. ¶ Dicimus q̃ illa instãtia ꝓuenit ex ignorãtia q̃ nisi supponat q̃ aliq̃ substantia est icorruptibilis in toto que oblique affert ⁊ differt generãs nõ erit corruptio in parte ⁊ gñatio in parte ⁊ nisi sit allatio circularis nõ saluat aliqd in toto: ⁊ tũc habẽt id qõ itẽdimus q̃ aliq̃ substantia est icorruptibilis: q̃ aũt aliqua sit icorruptibilis suba ꝑbat p ea que in octauo de ꝑbico auditu dicta sunt: ibi. n. dictũ est q̃ ipossibile est motũ primuꝫ aut fieri cũ nõ esset aut corrũpi vt nõ sit postq̃ fuit: semp. n. erat ꝑm nãm. ¶ Dictũ est etiã ibidẽ ⁊ ꝑbatũ q̃ impossibile est tẽpus fieri aut corrũpi. ⁊ hui⁹ rõ est: q̃ cũ tẽpus sit numerus motus circularis: ⁊ id qõ ferẽt in circulo semp hẽat rõnem finis ⁊ principij in quocũq̃ nũc signat tẽpus illud habebit rõnẽ finis respectu ꝓteriti ⁊ ꝓncipij respectu futuri: ergo ante qõlibet nũc fuit primũ tempus ⁊ post qõlibet erit tẽpus: ⁊ si sic se hꝫ tẽpus nõ põt fieri aut corrũpi. ¶ Itẽ tempus ꝑm principia nãe acceptũ neq̃ fieri põt neq̃ corrũpi sicut nec motus. ¶ Motus igit hoc mõ ꝑm nãe ꝓncipia est semp ꝓtinuus in esse sicut ⁊ tẽpus: ⁊ tẽpus sicut motus: tẽpus enim aut idẽ est cũ motu aut est passio eius sicut in ꝑbicis est ꝑbatum. ¶ Cũ igit in quocũq̃ nunc ponat fieri motus ⁊ tẽpus sequẽt prius nõ fuisse tẽpus ⁊ motũ: ⁊ ꝓtinue posterius fuisse vtrunq̃: ⁊ prius ⁊ posterius non fuit sine tpe ⁊ motu. ¶ Sequẽt q̃ motus fuit ante motũ primũ: ⁊ tẽpus fuit ante tempus primũ q̃ est ipossibile: hec autẽ oia subtiliter indagata sunt in octauo ꝑb. nostroꝝ. Opꝫ igit ꝑm nãe ꝓncipia semp fuisse motũ ⁊ tẽpus: motus aũt ꝓtinuus ⁊ ꝓpetu⁹ nõ est aliquis nisi ille qui est ꝑm locũ: ⁊ iter motus q̃ sunt ꝑm locũ solus est ꝓpetuus q̃ est circularis: ⁊ circuli motus: ergo opꝫ q̃ habeat motoꝝ perpetuũ ⁊ semp manẽtez: hec aũt oia sufficiẽtissime sunt a nobis determinata in. 8. libro de ꝑbico auditu. nec hic opꝫ repetere: q̃ ibi ostẽdimus q̃ nõ est motus eternus nisi ⁊ motoris eterni q̃ ꝑm principia nãe nunq̃ fuit nõ mouẽs: hꝫ ꝑm voluntatẽ dei vt multis videt potuerit aliquãdo icipere: cũ ãt nõ eẽt. Et hãc ẽt rõnẽ i ꝑbicis nostris sumus ꝓsecuti: ⁊ ꝑm duas vias ibi ostẽdimus mundũ esse eternũ ⁊ motũ nõ esse eternũ: ⁊ ostendimus q̃ ista nõ repugnãt: qm̃ nostra demõstratio nõ ꝓbat nisi q̃ motoꝝ tpe nõ ꝓcedit mobile ⁊ motũ: ⁊ hoc est verꝝ ꝓcessuꝫ ab oib⁹: eternitate. n. ꝓcedit ⁊ nõ tpe: eternitas aũt nõ dicit durationem diuisibilẽ: ⁊ iõ ꝑm nullã durationẽ extẽsaꝫ diuisibilẽ primus motoꝝ ⁊ prima cã ꝓcedit motũ ⁊ celũ ⁊ mũdũ. nec vnq̃ intẽderunt ꝑbi motũ celi esse eternũ nisi illo mõ quo eternũ dicit hic cui⁹ ꝓceptionẽ ⁊ eẽ nõ ꝓuenit tẽpus. Sic. n. mot⁹ semper fuit ⁊ ẽt tẽpus: hec aũt oia a nobis alibi declarata sunt: motoꝝ igit illius mot⁹ semp fuit: nec fuit tpe q̃ñ esset.

¶ Capꝫ. z'''. Q̃ hec substantia est actus purus nihil habens admixtum de potentia.

Tex. cõ. 50.

SJ aũt dicat q̃ illa suba q̃ motoꝝ est ꝑmi motus nõ est ꝑm actũ mouẽs: hꝫ est actu⁹ ꝑm aptitudinẽ: ⁊ est motoꝝ mobilis qõ aptũ est moueri: hꝫ nõ mouet: ⁊ dicat q̃ nõ ꝑm actũ est agens aliqd semp sequit q̃ nõ fit mot⁹ semp: hoc aũt q̃liter fiat sic accipiat. ¶ Sumamus enim id qõ in scõo de aia iam ꝑbauimus: ⁊ in scõo hui⁹ sapie: q̃. vz. duplex est mutatio. vna qdẽ qñ de ignorãte fit sciens: ⁊ alia qñ de sciẽte ꝑm habitũ fit ꝓsiderãs ꝑm actũ: ⁊ supponamus ea que p se mãifesta sũt: q̃. vz. primꝰ motoꝝ nec p se mutat nec p accñs: si igit det q̃ primus motoꝝ est ꝑm bitũ motoꝝ ⁊ nõ ꝑm actũ: tũc opꝫ qõ de ocio veniret ad actũ: ⁊ cũ ita sit q̃ primus motoꝝ p sciaꝫ suiipsius ⁊ suaꝫ sciam moueat oportebit q̃ ipse ꝑm habitũ ꝓsideret se: ⁊ sic de bitu venit ad actũ: ⁊ sic in ꝓmo motore est mutatio: ⁊ cũ ita sit q̃ id qõ erit de potentia ad actũ nõ exeat nisi p aliqd mouẽs oportebit q̃ hẽat aliquẽ aliũ motorẽ: ⁊ hoc est incõueniẽs: q̃ nulla penitus põt eẽ mutatio in ꝓmo motore: q̃ sicut iferi⁹ ostẽdemus id qõ p eẽntiã mouet nunq̃ cessat ab actu: ꝓmus aũt motoꝝ p essentiã suã est motoꝝ ⁊ mot⁹ est actus ei⁹: sicut lucere est act⁹ lucis. ¶ Idẽ aũt sequit si mobilis est primũ celũ ⁊ nõ ꝑm actũ motũ: q̃ tũc oportebit q̃ aliq̃ dispositio accedat per quã fit mot⁹ ꝑm actũ: ⁊ sic in ꝓmo mobili ante ꝓmũ motũ est mot⁹ que oia sunt ipossibilia sicut in ꝑbicis est ostẽsuꝫ: qõcũq̃. n. hoꝝ duoꝝ nõ ponat eẽ in actu sed in potẽtia ad motũ segẽt nõ esse primũ motũ: vel q̃ possibile est primũ motũ nõ esse: q̃ id qõ est in potẽtia vt agat ꝓtingit nõ agere: ⁊ si nõ agere ponat nihil sequit impossẽ. ¶ Sequit aũt primũ motũ non eẽ q̃ est impossẽ: ergo impossẽ est primũ motorẽ q̃ est substantia ꝓma nõ esse aliqñ mouẽtez ꝑm actuꝫ. Si ergo ponamus substãtias que sũt motoꝝ ⁊ mobile eẽ sempiternas: ⁊ nõ ponamus q̃ motoꝝ ꝑm actuꝫ mouet ⁊ mobile ꝑm actũ mouet nihil ꝓdest ꝓñti intẽtionẽ: q̃ sequit ex hoc motorẽ primuꝫ ⁊ mobile primũ nõ esse subas ꝓmas ⁊ sempiternas: ⁊ hoc mõ ẽt nihil ꝓdest ponere spẽs illis q̃ sunt auctores eaꝝ nisi ponãt illas spẽs mouere ꝑm actũ: ita q̃ insit in eis potẽtia cõtinue mouẽdi mãm ad trãsmutationẽ: alr. n. spẽb⁹ ẽrũtibus cessabit generatio. ¶ Si. n. ponat nõ mouens spẽs q̃uis sit ꝓpetua tm̃ ĩsufficiens erit ad causandũ iquietã gñationeꝫ: ⁊ similr alia quecũq̃ substãtia ponit eẽ prima cã trãsmutationis ĩsufficiens erit nisi ponat ꝑm actũ esse mouẽs ⁊ semp: sic igit nec spẽs nec quecũq̃ alia suba ponat eẽ ꝓma: ĩsufficiẽs erit cã gñationis nisi agat hꝫ actũ semp. nã si det q̃ nõ agat aliqñ vel nõ egerit semp vel possibile sit ipsaꝫ aliqñ nõ egisse: sequit q̃ mot⁹ nõ erit sempitern⁹: qõ enim in potẽtia est ꝓtingit nõ esse. Et si est possibile primã substãtiã ꝑm actum nõ mouere: si ponat nõ mouere nihil sequitur impossẽ. Sequit aũt motũ nõ esse sempiternũ: ⁊ hoc est impossẽ: est ergo impossẽ primã substãtiã posse aliqñ nõ eẽ in actu mouẽtem. Opꝫ igitur primã substãtiaꝫ eẽ tale principiũ cui⁹ substãtia sit actus nihil hãs admixtũ de potẽtia: hoc aũt alr ⁊ fortius demõstrat. ¶ Reuocet enim nobis id qõ in scõo hui⁹ sapientie libro habitũ est: oẽs. vz. causas in quolibet gñe cause resolui ad vnã primã que est cã oium aliaꝝ eo q̃ scõa cã a prima cã hꝫ ⁊ q̃ est ⁊ q̃ cã est. Oẽs igit mouentes cause resoluunt ad cãm primariã mouẽtẽ. ¶ Cã aũt prima mouens non põt esse nisi illa que p eẽntiã mouet ⁊ cuius actus eẽntialis est ipse motus quẽ mouet: ⁊ hoc iam sepius ꝑbatũ est: q̃ si det q̃ nõ p eẽntiã mouet: sequit q̃ mouet p aliqd additum essentie sue: ⁊ sic est per accñs mouẽs. ¶ Nulluꝫ aũt p accidẽs mouẽs est primũ: igit primũ mouens nõ est primũ mouẽs: ⁊ sic ꝓtradictoria verificant de eodeꝫ. Opꝫ igitur q̃ primũ mouẽs fit p essentiã mouẽs: sed q̃ est p eẽntiaꝫ mouẽs eius actus essentialis est motus quo mouet: nunq̃ aũt destituit essentia essentiali actu quãdiu manet essentia: sicut lux semper lucet ⁊ nõ destituit actu lucendi q̃diu est lux: g̃ si prima suba est ꝓpetua oꝫ q̃ ꝓpetũ sit ei qõ moueat. ¶ Si gs aũt

2. de aia tex. cõ. 55. ⁊ 56.

2. meta. t. c. 6.

Obiectio.

Obiectio.

Solutio

p celi. 20. ⁊ tex. cõ. 121. vsq̃ in finem.

8. ꝑbi. tex. cõ. ꝓmi vsq̃ ad 52.

Tpꝰ aut idẽ ẽ cũ motu aut ẽ passio motus. idẽ Cõ. in presenti com.

Solutio.

dicat q̃ per essentiã mouēs nõ est per voluntatẽ ⁊ sciam mo
uēs nec facit multa motu suo sz vnũ. ¶ Dicim⁹ q̃ iste istan
tie ꝓcedũt ex ignorãtia ꝓbie: q̃ iaz ostẽdim⁹ q̃ id q̃ d̃ est p̃m
in gñe aliquo similitudinẽ hãs intellect⁹ p eẽntiã multa facit:
sicut spũs ⁊ calor q est in semine bois: p̃ma aũt suba mouet
p modũ agẽtis intellect⁹ ⁊ sic instãtie nõ valent q̃ iducunt: de
volũtate aũt et⁹ iferius tractabim⁹: q̃uis aũt sic ꝓm verita
tẽ dicam⁹: tñ ostẽdem⁹ q̃ motoris simplicis ⁊ primi est act⁹
simpler ⁊ p̃mus ⁊ p diuersitatẽ corpis q̃ mouet iducit in to
tã mãi diuersitas: cũ tñ sit ipsa suba simpler: q̃to eni prior est
illa suba tãto relationẽ hz ad plura ⁊ tanto est vtutis multi
plicioris. ¶ Forte aũt dicet aliqs q̃ si p eẽntiaz mouet tunc
nõ põt nõ mouere: ⁊ sic ad mouẽdũ est coactus q̃d̃ est valde
incõueniẽs dicere de p̃ma suba. ¶ Sed ad hoc ⁊ huius nõ
oporteret nos studere si bene sciret q̃d est coactũ: coactũ eni
violẽtũ est. Et hui⁹ p̃n̄ est in altero: ⁊ hoc nõ est i pria suba:
⁊ iõ nõ cogit ab alia q̃. Si aũt aliqs dicat q̃ ad minus est nãe
ad motũ obligatio: ⁊ q̃ obligatũ ẽ facere aliq̃d: nõ hz liber
tatẽ in illo: ⁊ sic p̃ma suba obligata monet: ⁊ nõ hz libertatẽ
in mouẽdo: sz hoc nihil est penit⁹. Cõicare. n. se p essentiã ⁊
cõmunicare bonitates suas p eẽntiã sũme est libertatis: li
berũ. n. hoc dicim⁹ q̃ cã sui est: ⁊ nõ cã alteri⁹: ⁊ iõ cũ sue fon
talitatis cã cõicet se motu suo ⁊ pp se nõ est obligata alicui:
sed poti⁹ deriuationis sue aĩ dominationis sue q̃ restringi
nõ põt quin pfundat motũ q̃ est act⁹ talis q̃ p ipm pfundit
ois bonitas nobilis in eẽ q̃ p̃m est post eã: ⁊ si volũtas illaz
restringeret sequeret q̃ illa volũtas minoraret pfusionẽ bo
nitatũ: ⁊ hoc eẽt iuidia minorari primã subam: ⁊ iõ bene di
cit ꝓ Plato iuidiã relegatã eẽ a deo: q̃ñ volũtas eẽntialis nõ
restringit eẽntialẽ pfusionẽ bonitatũ. ¶ Et attẽde q̃ q̃ñ di
co q̃ est p se ⁊ p̃m ipm ⁊ eẽntialiter mouẽs: ⁊ tñ mouet vt i
tellect⁹ agẽs nõ põt itelligi q̃ moueat nisi p eẽntiã: ⁊ non per
aliquã formã q̃ sit nõ eẽntia sua: sicut mouet itellect⁹ statua
rij q̃ñ facit statuã p formã statue: sed poti⁹ sicut q̃ñ calidum
calefacit ⁊ nõ mouet nisi ꝓpria eẽntia: ita p eẽntiaz ꝓpriam
mouet primus motor: ⁊ ipse est forma oĩum eorũ que sunt p
ipm vnus ⁊ simpler idiuisibilis: sicut vtus formatiua in se
mine p eẽntiã est forma oĩum mẽbrorũ in corpore que intus
⁊ extra facit. Et hoc hic sufficit exẽplariter explanatũ eẽ: q̃
hoc in sequẽtib⁹ per demonstrationẽ erit manifestum.

Obiectio pulchra.

Solutio pulchrior.

Cõicare se p eẽntiã ⁊ cõicare bonitates p eẽntiã sũme libertatis est.

¶ Capũ. 3ᵐ. Qualiter p̃ma suba ẽ imãlis ⁊ vbiq̃ ⁊ sola ⁊ sem
per est id q̃d̃ necesse est eẽ p̃m substãtiã ⁊ p̃m potentiam.

Ter. cõ. 30.

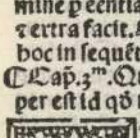

Multiplius tales subas opz eẽ penit⁹ sine mã: di
co aũt eẽ sine mã nõ q̃dẽ abstractũ a mã q̃ ab
stractũ a mã aliq̃ñ fuit ꝓiunctũ mãe: sz sine mã
dico illud cui⁹ penit⁹ nihil hz mãe ꝓprietatem
aliquã. Huius aũt cã est: q̃ tales subas p eẽn
tiã mouẽtes opz eẽ sempiternas: p̃mã aũt iter
illas: cũ hoc opz eẽ necesse eẽ: ⁊ q̃d̃ sit neẽe eẽ dirim⁹ in qnto
hui⁹ sapie libro. Q̃ãt tales subas oporteat eẽ sempiternas
ex hoc ꝓbat: q̃ oz aliq̃d aliud ab ipsis eẽ sempiternũ: ⁊ hec
est gñatio ingeta in iferioribꝰ sicut oñsum est in scõo pige
neseos li. ¶ Sẽpiternũ aũt nõ est nisi dupler. vnũ q̃dẽ sz suc
cessionẽ q̃d̃ ẽ causatũ: alterũ p̃m subaz q̃d̃ est cã ⁊ si sempiter
nũ est aliq̃d p̃m successionẽ opz q̃ sit sempiternuz p̃m subaz:
q̃ sequit neẽio si effect⁹ est q̃ ẽt cã, ꝓpria sit illius effectus: id
aũt q̃d̃ est sempiternũ p̃m subaz est dupler sicut iam in p̃mis
sis habitũ est: quorũ est suba sensibilis mobilis q̃ reiteratur
icorruptibilis mota sicut celũ: ⁊ cũ oẽ motũ hẽat motorẽ cõ
iunctũ sibi: vt ꝓbatũ est in. 7. phys. opz q̃ cũ illa suba sit alia
suba imobilis oino sempiterna. Si aũt est imobilis penit⁹
nõ põt eẽ diuisa ⁊ distensa p vbi nec p formã: q̃ non nisi bis
duob⁹ modis dicit imobilibe penit⁹: q̃ aũt penit⁹ est idiui
sibile p vbi ⁊ formã ẽ oino carẽs mã: cũ ois mã p hoc sit mã
q̃ p vbi ⁊ formã ⁊ diuisibilis ⁊ ertẽsibilis est: ⁊ ista est vera
demõstratio q̃ suba p̃ma sit imãlis ⁊ pulchrior oĩuz demon
strationũ: ⁊ q̃d̃ aliud ad hoc iducit nõ hz demõstratiõis ve
ritatẽ. ¶ Ex his igit viterius elicit q̃ est vbiq̃ ⁊ semp. ⁊ q̃
sit vbiq̃ sic ꝓbat: q̃d̃ enim restringit ad sitũ ⁊ locũ: opz q̃
restringat p aliq̃d idiuiduãs. nihil aũt est idiuiduãs per se
nisi mã: igit q̃d̃ penitus caret mã penit⁹ caret idiuiduante.
Sed p̃ma suba caret penit⁹ mã sicut iam ꝓbatũ est: igit ca
ret indiuiduãte: igit nõ est hic vel ibi. ¶ Dico aũt eẽ vbiq̃
sic q̃ nõ hz respectũ ad locũ aliquẽ oĩa ambiẽs: non aũt põt
nõ oĩa ambire suba q̃ p eẽntiã mouet oĩa. Hic aũt videm⁹
q̃ ois motor totã suã ambit mãm quã mouet: sicut anima
ambit totũ corp⁹: ⁊ ea q̃ quocũq̃ mõ sũt in corpe: igitur in
euitabiliter sic sequit p̃mã subaz eẽ vbiq̃. q̃ aũt sit semper
tam aĩ ꝓbatũ est. Est igit vbiq̃ ⁊ semp p hoc q̃ ẽ sine mã.

Obiectio.

¶ Dicet aũt fortassis aliqs q̃ ẽt sũt alia imãlia sicut moto
res iferiores ⁊ intellect⁹ hois ⁊ tñ aliquo mõ sũt mobilia ista
ad min⁹ p accñs ⁊ diuisibilia p formas q̃ fluũt sup istos itel
lectus. ¶ Sz q̃ hoc dicit nãz intellect⁹ ignorat: ois. n. intellect⁹
p̃m q̃ intellect⁹ est: est imobilis penit⁹ ⁊ vbiq̃z ⁊ semp. Hoc
aũt q̃liter sit iferius ostẽdemus in ꝓprio loco: ⁊ de vli p̃m q̃
est q̃dã intellect⁹ iam ꝓbauit Arist. in primo posteriorũ ana
leticorũ: q̃ est vbiq̃z ⁊ semp: vñ hz iferiores intellect⁹ aliter sint
vbiq̃z ⁊ semp ⁊ imãles q̃ p̃ma suba: tñ ista ꝓueniũt eis scõa
relatiõe ⁊ nõ p̃ma: ⁊ hoc in sequẽtib⁹ determiabit. q̃q̃d. n.
aliquo mõ est ambiẽs oĩa p̃m aliquẽ moduz est vbiq̃z: ⁊ qc
quid est cui⁹ eẽ nõ deficit p̃m illũ modum quo nõ deficit est
semp: sed eẽ semp diuersimode ꝓtingit p̃me sube ⁊ sube ife
riori secũde: q̃ p̃ma suba sic semp est q̃ tota est simul nõ di
uisa nec distẽsa p formã ⁊ vbi: iferior ⁊ scõa suba hz potẽtiã
distẽsam aliquo mõ in eo q̃ nõ pure est necesse eẽ. Id enim
q̃ hz cãm p̃m potẽtiã depẽdet ad illã ⁊ nõ est necesse eẽ sz pos
sibile p̃m hoc. Secũde aũt substãtie oẽs cãte sũt a p̃ma ⁊ re
cipiũt formas sui motus ab ea: ⁊ iõ ⁊ p̃m eẽ ⁊ p̃z mouere po
tẽtias hãt distẽsas ⁊ aliquo mõ diuisas: ꝓpter q̃d̃ sempiter
nitas eaꝝ nõ est tota simul. ¶ Si aũt aliqs dicat q̃ hoc non
põt eẽ verũ: cũ enim sint sempiterne vel eterne nõ p̃nt habe
re causaz p̃m eẽ. Dictũ est aũt q̃ sempiterne sunt: ergo cãm
in esse nõ hãt. ¶ Dicemus q̃ hec rõ apud recte pbantes nõ
ꝓcludit. Si eniz ponam⁹ mũdũ eẽ eternũ sicut q̃dã pborũz
posuerũt: nõ tñ remouet p hoc q̃n hẽat cãm p̃m eẽ: q̃uis. n.
dies sit cũ p̃sentia solis ⁊ p̃sentia solis nõ ꝓueniat eẽ diei: tñ
nõ tollit q̃n dies p̃z eẽ suũ causet a solis p̃sentia: ⁊ oino eodẽ
mõ est in his que facit prima cã subas separas que sunt in
esse ꝓstitute lumine eẽntie sue: nec opz q̃ p̃ma eẽntia preue
niat eas aliqua diuisibili duratiõe sicut in ꝓcedẽtib⁹ ostẽdi
mus: sz ꝓcedat eas modo pfecte eternitatis que tota stat si
mul sicut hoc ostẽsum est. Patet igit primã subaz imobilez
⁊ icorruptibilẽ ⁊ imãlez ⁊ sempiternã ⁊ vbiq̃z erũtẽ eẽ. ¶ Ex
his aũt facile ꝓcludit ipm actũ p̃mũ nihil potẽtie admixtuz
hãtẽ esse. Si enim aliq̃d haberet potẽtie nõ esset necesse eẽ:
est aũt omni mõ necesse eẽ: igit est act⁹ purus nihil hãs po
tẽtie admixtũ. ¶ Scias aũt q̃ he oẽs demõstratiões sunt
hoc solo supposito: q̃ primus maior sit suba p̃ma: hoc autez
negat ꝓ Plo ⁊ sui seq̃ces q̃ direũt cãm p̃mã efficiẽtẽ differre
a p̃ma cã monẽte. ⁊ si hoc est verũ: tũc nõ ꝓcludũt ea que idu
cta sunt. Sed ad veritatẽ hui⁹ inestigãdaz opz intẽdere cir
ca Timeũ ꝓ Platõis: ⁊ hoc nõ est p̃ñtis negocij in quo nõ su
scepim⁹ nisi pipatheticorũ positiones exponere.

Ter. cõ. 56. ⁊ ifra i. 2. de generatiõe ⁊ corruptione.

7. phi. t. cõ. 10.

Mõ q̃ demõstrat pulchrior ceteris demõstrãtib⁹ prime sube imateria liratem.

¶ Capũ. 4ᵐ. In quo destruit error eorũ qui direrunt potẽtiaz
precedere actum in prima substantia.

Dubitabit tñ aliqs. Si. n. prius est a quo non
quertit ꝓña: sicut i logicis determiatũ est. Oẽ
aũt agẽs potẽtiaz hz agẽdi. q̃ aũt potẽtiaz hz
agẽdi nõ semp pp hoc agit videbit potẽtia p̃z
nãz eẽ aĩ actũ. ¶ Si ãt hoc ꝓcedit seqũt aliq̃ñ
nihil eẽ entiũ: ꝓtingit. n. aliq̃d posse eẽ ⁊ tñ ni
hil eẽ: q̃ nõ ẽ neẽe q̃ id q̃d̃ põt eẽ fit: ⁊ ita nõ ẽ neẽe q̃ id q̃d̃
p̃t eẽ agẽs fit agẽs pp hoc. Et hoc ꝓcedũt q̃dã theologizan
tes pbi q̃ dicũt primã cãm nõ sp mouisse sz fuisse tẽp⁹ q̃ñ nõ
mouit. ⁊ cãm dicũt fuisse: q̃ volũtate mouit ⁊ q̃d̃ã tp̃s fuis
se in quo mouere noluit: volũtatẽ volitum dicũt. n. differre
q̃tũ placet: ⁊ est mirũ de istis q̃ ponũt mãm ꝓfusaz fuisse sp:
ita q̃ nullũ tẽpus ꝓuenit mãm ⁊ tñ dicũt deũ non mouisse: ⁊
isti sunt q̃ ex nocte mũdũ gñant q̃ dicũt tũc fuisse tenebras:
q̃ñ mã iformis ⁊ ꝓfusa fuit. Et postea lucem erortã ex purio
ri parte illius materie: ⁊ factũ eẽ dicẽ. hoc ẽt mõ direũt q̃dã
ꝓ Pbi dicẽtes oẽs res fuisse simul primo in vna mã confusa:
postea res fuisse distinctas: oẽs enim quotquot sunt qui di
cũt tẽpus fuisse q̃ñ celũ nõ mouebat: ⁊ quando celuz nõ fuit
dicunt idem impossibile q̃ sequit ex dictis eorũ: ⁊ hoc est q̃
potẽtia p̃cedit actũ: ⁊ ex hoc sequitur q̃ aliq̃dãdo nihil fit.
Scias aũt q̃ qui dicit sicut dicit lex nostra: q̃ videlicet pri
mus motor nõ tempore sed eternitate indiuisibili precedit

Ter. cõ. 32.

Mõ q̃ tr ẽmõstratiões ẽ mor eternitate religiõi christiãe nõ ꝓtradicũt.

motū ⁊ mobile ad dictū illius nihil penitus sequiť impossibilium iductoꝝ. Adhuc aūt q dicit vt Plato dirit. vz. q primus motor nō est cā pria ⁊ pria cā est efficiēs nō mouēs: ⁊ q hoc eē fecit primū motorē ⁊ motū simul sine motu ⁊ tpe nihil dicit ad qd sequat impole: qcūq; aūt dicit q pria mā cōfusa tpe pcedit motū ⁊ mūdū: dicit pōnē ad quā sequunť impossibilia iducta ⁊ plura alia. ¶ Queram⁹ ḡ ab illo: si aliqd nō fuit motor in actu mouēs: qūo pole erat q illa moueretur q̄ postea mota sunt: nō. n. poterit dicere q ipsa eadē mā mouerit seipsaz: qr nulla mā mouet seipsaz. Sed videm⁹ q ars q̄ est extra mām mouet māz sicut ars tectonica mouet ligna ⁊ lapides ad facīēdū domū. Et sīlr in pbicis mā seipsam nō mouet: qr istrumēta q̄ sunt mā gnationis aialium ⁊ terra q̄ est mā plātaꝝ nō mouēt seipsa: sed mēstrua aialium mouēt spmata aialiū: vl id qd est loco spmatis: de vtute putrefacti ⁊ stellaꝝ ⁊ terrā mouēt semina vel vis semētina stellaꝝ vel spēs alicui⁹ q̄ ꝓcludit in humore putrefacto: sicut se pe dirim⁹: hec aūt q̄ sic mouēt nō mouēt nisi mota: ⁊ iō neče est q ante oē qd motū mouet ponat aliqd qd ꝓtinue mouet cū nō sit motū ab aliquo: ſz sit p̄m̄ mouēs ꝓtinue ⁊ ĩmobile: ⁊ ꝗuis hoc ipfecte viderūt qdā iō in pōne sua fecerunt q aliqd semp est i actu mouēs: sicut fecerūt Leucipp⁹ ⁊ Plato. ¶ Isti. n. sp dicūt fuisse motū. Leucipp⁹ qdē motū atomorū in vacuo. Plato vō dirit primā cām semp fuisse in actu ⁊ numeꝝ semp seipm̄ mouisse: ſz nō dirit celū semper fuisse motū: nec tp̄s semp fuisse: ſz eē generatū vtrūq; sicut oñsuz est in pbicis. ⁊ ꝗuis isti semp dicūt motū fuisse: tñ nō determinat q̄re ⁊ ex quo mouēte ille mot⁹ sit: ⁊ quis sit vtrū rect⁹ aut circuli mot⁹ fuerit: nec dicūt eū sic fuisse: sicut est primus mot⁹ in nā: nec dicūt eū fuisse oium q̄ fiunt cām: nec ēt ipsi mot⁹ assignāt cām cū tñ hoc sic facē sit pbi primi. nihil. n. mouet vt ꝓtingēter ⁊ a casu in his q̄ semp aut frequēter mouētur: ſz in talib⁹ opz semp aliud eristere: sicut est prima suba mouēs ⁊ sicut p̄m̄ celū est sicut nūc illa semp eristere ꝓbata sunt: q̄cūq; eniz ꝑm nām sunt sicut sunt vt dictū est q habēt motorē ⁊ id qd mouēť. Sīlr āt quecūq; violētia mouēť habēt ēt motorē: qr aut mouenť ab intellectu opatiuo vt artificialia aut ab alio extrinseco sicut ꝓiecta aut tracta aut aliter ipulsa. ¶ Deinde queram⁹ a sic dicētib⁹: q̄lis motus sit prius iter mot⁹ ꝑm nām: hoc. n. valde differt qcūq; est ille q prior est ꝑm nām: qr mot⁹ ad formā nō pōt eē primus: ⁊ iter mot⁹ locales nō pōt eē prim⁹ nisi mot⁹ circuli: ⁊ sic iter circuli mot⁹ oz eē primū q est circuli vniformis ⁊ ꝓpetui. ¶ Hoc aūt nō est impole dicere platonicis ꝑm suā pōnē: qr illi eristimabāt aliqñ q p̄n̄m̄ pōmū mouēs ꝓiunctū ei qd mouēť fit numerus seipm̄ mouēs quē aiam mūdi dicebāt eē: hec. n. aia cū ifusa sit entib⁹ motis: aut cū celo icepit eē: si tñ in celo eē ponat: aut ēt icepit eē posterius celo. Si ponat ifusa oibus motis motu ꝓpetuo sicut mouenť gnabilia ⁊ corruptibilia in quieto motu q in scōo pigeneseos est determinat⁹: ⁊ hoc vtrūq; iam dirit Plato: ⁊ ēt sequaces ei⁹: ⁊ hoc iō est dictū qr primā subaz mouētē vere nō cognouerūt. ¶ Qd aūt bulus disputationis cā est: hoc est qd eristimāt multi pbor: q potētia est prior actu sicut obiectū est a p̄n̄⁹: ⁊ hoc qdez vno mō bñ dictū est. Alio mō aūt male dictū est: dictū est aūt iaz a nobis in nono supraposito libro q̄liter potētia est añ actuz ⁊ q̄liter nō. ¶ Qd aūt oiuz prius sit id p̄n̄m̄ q semp est actuale testat Anara. ⁊ ois alius pbs q ordinē vidit mouētium ⁊ motor: dirit. n. Anara. q intellect⁹ agens semper est in actu agēs: nihil pmixtū habēs potētie. Similiter aūt ⁊ Empe. ꝓpter hoc posuit amorē ⁊ odium semp mouere. Et Anar. quidē posuit intellectū agentē: eo q nihil agit diuersa ꝑmū nisi intellectus. Empe. aūt posuit amorez ⁊ odium qr vidit diuersaz esse generationē ⁊ corruptionē: quaꝝ vna dissoluit sicut odium: ⁊ altera congregat sicut amor.

¶ Cap. 5m. In quo probat p modū gnantiū ⁊ corrūpentiū q vnū est p̄m̄ mouēs sp ⁊ actu eristēs nihil bñs de potētia.

Tex.cō.31.

Similiter aūt dicūt oēs isti q dicūt semp motuz eē sicut Leucippus ⁊ Democrit⁹: ⁊ hoc est cā qd dicūt q chaos siue vacuū ñ fuit ifinito tpe chaos: neq; nor ifinito tpe remāsit nor: qr pea q̄ ponebant sp eē mouētia factū est vt generatis eēt plenū chaos: ⁊ vt tenebra noctis ꝓuperet in lucē ꝓducto sole p intellectū vel amorē ⁊ odiū mouētia. Illa. n. mouētia semp sunt eadē in mouendo aut in circuitu aut aliter alio quocūq; motu. Intellect⁹ eniz semp mouet ⁊ sīlr amor ⁊ odiū. ¶ Et iō direrūt iaz noiati pbi q res semp circuierūt p gnationē ⁊ corruptionē ex mixto in mixtū ⁊ sic ꝓtinue impleť chaos: ⁊ nor terminat in diem: ⁊ dies in noctē: ⁊ hoc eē nō posset nisi act⁹ prius sit q̄ potētia. Si autē sic dicat q eadez mā generator semp sic mouet in circuitu: oz de necessitate dicere q aliqd est qd semp similr agit ⁊ ꝑz modū vnū. ¶ Iā. n. in scōo pigeneseos ostēduz est q in oi generatiōe ⁊ corruptiōe duo sunt: quoꝝ vnū est ꝓtinua ipsius eē pmanētia ꝑm eē diuinū: ⁊ alteꝝ est diuersitas gnationis ⁊ corruptionis: ⁊ iō opz eē duos modos circuli pmos quoꝝ vnus sit vniformis q est primi celi diuin⁹ q cā est esse diuini in oibus: ⁊ alter mot⁹ oblique afferēs ⁊ differēs astrū generās q est circulus obliqu⁹ in quo mouenť astra oia ꝑm accessum ⁊ recessum quoꝝ sol est p̄n̄m̄: ꝓpter qd sol pater generationis vocat ab antigs. ¶ Hec autē ſz hic supponant ⁊ in scōo pigeneseos sint pbice ꝓbata in sequētib⁹ ꝓbabunť ex ꝓpriis istius p̄me pbie: hoc aūt q hic sufficit ad pñs ē hoc q si ꝑm dicta p̄nominator pbor idez est qd semp mouēť in circuitu accessuz ⁊ recessuz faciēs gnationē ⁊ corruptionē sive illud sit amor ⁊ odiū siue intellect⁹ distinguēs siue circulus obliqu⁹: opz aliqd eē supra hoc qd semp sīlr agat eq̄liter accedēs ⁊ recedēs: ⁊ si ponat q odio mouēte semel inest entibus gnatio ⁊ corruptio: opz q ponat aliqd agēs aliter ⁊ aliter: qr alr nō faceret diuersaz gnationē. vz. ⁊ corruptionez: ⁊ ex hoc sequiť vt dictū est prius q sup hoc sit aliqd agēs vniformiter. Ex his igiť duob⁹ elicitur: q necium est q sit aliqd qd ꝑm se ⁊ eēntialiter agat ⁊ vno mō: ⁊ q aliqd scōo mō agat ꝑm aliud ⁊ aliud in accessu ⁊ in recessu. ¶ Opz igiť ꝑm hoc qd dictū est q aut agat semp ꝑz diuersuz: aut q agat ꝑz motū primū p̄me sube. omne id qd ꝓpetuū bz motuz: totus enim ⁊ ois mot⁹ supior diuidiť in hec duo ⁊ nō plura pria: q eniz ꝑm diuersum accedit ⁊ recedit ⁊ itez ⁊ itez ⁊ sic cōtinue nō pōt esse cā ꝓtinue pmanētie. Opz q̄ q illi aliquid sit melius q sit vera cā: illius aūt cā nō est nisi illud qd semp ⁊ sīlr se bz: q aūt alr ⁊ alr est diuersuz ⁊ diuersitas nō ē cā cōtinuitatis in eē: q aūt semp est ⁊ agit ⁊ aliter hoc cōplectitur ambo dicta: qr iquātū est semp causat ex motu primi: ⁊ inquātū est aliter ⁊ aliter causat ex motu obliquo. ¶ Palam igiť est q mot⁹ primi in gñe sic se bñt vt dictū est: ⁊ hoc est q oēs Pbi diuiserūt motū celi pma diuisiōe in motū planes ⁊ in motū aplanes sicut iserius ostēdēť: qr vō sic est vt dictū est: ⁊ ita res se bz: ⁊ si dicat q primus motus nō sit eēntialiter a primo motore: sequiť q res generate ex nocte erunt: ⁊ q simul fuerūt oia sicut sepe dictū est: ⁊ q res generate solunť ex nō ente: que oia ipossibilia sunt ꝑz nām. Opz igitur dicere q primū erit sempiternū: ⁊ q mouet id qd in motu est sempiternū ⁊ sempiternū mouet motū: celū eni est aliqd sempiternū ⁊ q mouet id qd i motu est sempiternū est suba actu eriñs nihil bñs admixtū de potētia: hoc aūt iaz in octauo de pbico auditu declarauimus. q est aliqd cōposituz ex motore ⁊ moto qd est mediū duoꝝ. s. ei⁹ qd est mouēs tñ: ⁊ eius q est motū tñ. Si inueniat vnū cōponentiū sine altero q ēt reliquū inueniť sine isto: in nā aūt iuenitur id qd est motū nō mouēs: ⁊ inueniť mediū cōposituz q est mouens ⁊ motū. Igiť inueniť etiā suba mouēs tñ ⁊ semp in actu eriñs quā impole est moueri: ⁊ hec ꝓpō nunq̄ bz instantiā in his quoꝝ vtrūq; cōponētiū est suba: ⁊ nō accñs ⁊ in qbus cōponentia sunt bñtia modos oppositos: sicut mouēs tñ bz oppositū modū ad id qd est motū tñ ⁊ ad id qd ē motū ⁊ mouens: mouēs aūt tñ erit sempiternū mouēs motū: ⁊ iō opz q sit suba semp actu eriñs: ⁊ nunq̄ in potētia: mā aūt generabiliū ⁊ corruptibiliū est suba que est mota tñ nō mouēs: circulus aūt celestis est suba mota mouēs: igiť prima suba que est insensibilis erit ĩmobilis ⁊ mouens tñ.

Tex.com.35. ⁊.34.

Tex.cō.56. in scōo d gnōne ⁊ corruptiōe.

Tex.cō.35.

8.pb. tex.c.37 ⁊ infra.

¶ Cap. 6m. Qualiter primus motor immobilis mouet sicut desideratum ⁊ amatum.

Tex.cō.36.

Ipsa aūt sic determinatis opz videre q̄liter moueat ex quo est ĩmobilis ⁊ actus purus ⁊ simpler ab omni mā separatus: ĩmobile aūt eriñs mouet p eēntiā: sicut iaz antedirim⁹: ⁊ hoc est q mouet sicut si distinguam⁹ amatū siue amabile siue desideratū ⁊ desiderabile in amabile

per se

per se ⁊ per accñs: amabile eni p se est q̃ p se est bonũ ⁊ optimũ. Amabile aũt per accñs est q̃ vt nũc vel hoc affert aliq̃ in sensu vtilitatẽ vel delectationẽ: pp quã amat ⁊ nõ p se et pp se appetit: eorũ aũt que p se appetunt: q̃dã sũt itellectualia bona: ⁊ q̃dã nõ sunt itellectualia: ⁊ cõstat q̃ illa que itellectualia sũt nõ hũt ꝯriũ oino: ⁊ iõ amabiliora sũt ⁊ delectabiliora q̃ alia. ¶ Adhuc aũt inter se itellectualia q̃daz sunt cõnaturalia ⁊ q̃dã nõ: sicut itellectui cõnale bonũ est q̃ ẽ pfectio ipsius ꝑm ipsaz quã itelligit et alio: siẽ qñ intelligit q̃ diameter est assimeter est itelligibile ꝑm ipm: sz qñ itelligit seipm est theoria ꝑm ipz itellectũ. Adhuc aũt iter illa q̃ sũt ꝑm ipm itelligibilia q̃ñ bona: q̃dã sunt q̃ faciunt ipm itellectũ eẽ intellectũ in sũmo: ⁊ q̃dã nõ. ea eni q̃ de se itelligit nõ faciũt ipm eẽ in pfectiõe vltima: q̃ aũt itelligit de lumine p̃me subẽ faciũt eũ eẽ in sũmo quo põt eẽ. ¶ Cũ igit pbatuz sit p̃mã substãtiã nõ eẽ mãlẽ. ⁊ sit q̃ ipa est itellect⁹ purus: ⁊ cũ sit p̃ma cõstat q̃ est suba sũma: ⁊ cũ sit vlr agẽs: cõstat q̃ largit oẽs pfectiões: ⁊ est sũmũ bonũ: ⁊ cũ sit eẽntialr agens cõstat q̃ cõicat se: ⁊ siẽ dicit qdã erpãdit se p oẽs itellectuales itellect⁹: ipsa igit marie est amata ⁊ ꝗsiderata ab oib⁹: ⁊ oẽ qd̃ mouet desiderat ipsam. hoc igit mõ mouet nõ mota eo q̃ ipa nihil desiderat extra se: desideriũ aũt est cã motus ois: mouet aũt siẽ desiderabile ⁊ itellectuale bonũ oium ꝑm eẽ ⁊ nãm vniuscuiusq̃. Oium aũt sic motoꝝ ⁊ mouẽtũ sunt ꝑn⁹ eadẽ ⁊ simul qd̃ nõ est in desiderijs nostris: qa ipz itellectuale bonũ in celestib⁹ idẽ per seipm est ꝑn⁹ desiderij ⁊ motus: in nobis aũt ⁊ mãlib⁹ ꝛcupiscibile qdẽ ⁊ magis ꝛcupiscibile: ⁊ qd̃ ẽ marie ꝛcupiscibile est apparens bonũ p̃mo in sensu: ⁊ q̃ volumus eẽ p̃mũ bonũ in se: ⁊ iõ exciitat ꝗsideriũ primo aũ motũ quo moueamur ad ipm. ¶ Desideram⁹ eiz ipm qa videmus ipm eẽ bonũ: vel qa videt bonũ alijs vel forte nõ est bonũ in se: sz videt bonũ iõ q̃ desideram⁹ ipm: ⁊ iõ illud tale nõ statim est ꝑn⁹ mot⁹ ad ipm: ⁊ aliq̃ ẽt nõ põt esse ꝑn⁹ mot⁹: sed cõtinemur nos ne moueamur ad ipsum aliq̃. Sz hoc bonũ q̃ est itelligẽtia: semp est bonũ vincens desideriũ: ⁊ iõ semp mouet: qz quotiẽscũq̃ motor fortior est eo q̃ moueri dz fit mot⁹: ⁊ qñ nõ est fortior nõ potest mouẽ. ¶ Vñ hoc mõ itellect⁹ mouet ab itellectuali bono sine dilatiõe ⁊ sine medio: qa nõ fit p̃mo nũtiatio boni per sensum q̃ moueat appetitũ: nec est aliqd retrahẽs er pte accipiẽtis itellectus cũ id qd̃ amat p se bonũ sit ⁊ imediate influat: ⁊ sic vincẽs totũ desideriũ ei⁹ cui influit: ⁊ iõ mot⁹ statim est actio ei⁹ in eo q̃ mouet ad ipm: itellectuale vo bonũ siẽ dixit ꝓthagoras: ⁊ siẽ nos paulo aũ dixim⁹ diuersuz est ⁊ diuersoꝝ coelemẽtatio bonoꝝ est q̃ sunt ꝑm se bona. Sz in illa coelemẽtatiõe oiuz bonoꝝ ⁊ p̃⁹ ⁊ nobilissimũ id cui⁹ substãtia est illud bonũ ⁊ nõ iformatũ p formã alienã: ⁊ q̃ est simpler bonũ: ⁊ q̃ est ꝑm actũ puꝝ cui nihil admisceẽ po⁹. hoc eni ẽ ois boni bonũ ⁊ ab oibus desideratũ: cuius influẽtia se bz ad orbes: siẽ influẽtia lumis solis ad formas vite que ad gñatiõez mouet vegetabilia ⁊ aialia. Hoc eni lumẽ solis ꝛz vnũ sit: tũ receptũ ab vnoq̃q iformat calorẽ viuificuz ⁊ spũ vniuscuiusq̃: ⁊ mouet ad ꝓprij ⁊ cõnãlis boni consecutionẽ: ⁊ iõ antiqui solẽ vocabant datorẽ vite: ⁊ sic est in p̃mo motore simplici lumen essentiale sibi influente sup orbes celi ⁊ vniuersum esse. hec eni est forma formans ⁊ ad esse mouens oia: ⁊ omnia in seipso ꝑbabẽs virtute simplicis causalitatis sue: ⁊ oia substantificans: ⁊ hoc ab intellectualibus intellectualiter ⁊ naturalibus nãliter: ⁊ a corporalibus corporaliter: ⁊ a celestibus mobiliter ꝑm vbi: a generabilib⁹ autem ꝑm potẽtiam motus ad formã percipit ⁊ oia mouet ⁊ habet in se precipue tria. vz. q̃ est per se sine priuatiõe intellectuale. priuatio eni nõ nisi per alteꝝ est in intellectu: ⁊ est substãtialr sine assimilatione: sicut ea que nõ per se: sed sua similitudie sunt in intellectu: sicut sunt ea que cũ cõtinuo sunt ⁊ tẽpore: ⁊ tertio est primũ ⁊ vltimũ bonum ois boni qd̃ est principiũ ⁊ finis idem manẽs perfectũ. Et ideo vincit oẽ desideriuz: cũ aũt dico idẽ bonũ esse simpler ⁊ vnũ non idẽ dico: sz simpler qd̃ addit super vnũ modũ dicit vnius. vnũ eiz cõiter loquẽdo significat id qd̃ est p̃mo metrũ: sicut dixim⁹ in libro decimo istius pbie. Sed cum additur simpler vnum significat simplicitatis modum: quo primũ bz vnitatẽ. est eni simpler vnũ in quo nullus est numerus: qa oia que sunt in ipso sunt idẽ sibi: ⁊ q̃ nulli nitit subiecto: sed est eẽntia simpler.

Mõ qõo desideriũ i nobis equoce ẽ ⁊ i intelligẽtijs. viõ ẽt Cõmẽtatorẽ i pñti loco.

Mõ qõo lumẽ diuine bonitatis diũsimode pricipat a creaturis. vide p̃mo cc. t. c. 100

¶ Cap. 7⁹. Et est digressio declarãs qualiter prima substantia est simpler ⁊ super omne nomen.

Bijciet autẽ fortassis aliquis q̃ cũ p̃ma substãtia cognoscit se videt q̃ p̃ma substantia reflectit sup se. In omni ãt qd̃ reflectit supra se: due sunt nature: reflera. vz. ⁊ ea sup quã reflectit: igit videt prima substãtia nõ eẽ simpler: sed vna videt eẽ absq̃ simplicitate. ¶ Amplio⁹ ꝓnões vere formant de p̃ma substãtia: ⁊ cũ dicim⁹ q̃ ipsa est prima: ⁊ q̃ ipsa est bona: ⁊ q̃ ipsa est act⁹: ⁊ q̃ ipsa est volẽs ⁊ sciens ⁊ huius. In oibus aũt de qbus format ꝓpositio vera: aliqd est qd̃ subijcit: ⁊ aliqd est qd̃ predicat: ergo sũt ibi due nature: videtur ergo vnum simpler non esse. ¶ Adhuc autem vnũ simpler in fine simplicitatis nõ est nisi vnũ: sed prima substãtia verissime videt esse multa: qa est essentia: ⁊ motor ⁊ sapiẽs ⁊ act⁹ ⁊ intellectus ⁊ oia huius que sonant nobilitatẽ ꝛz in oibus his emineat super oia alia: et sic iterum simpler eẽ non videtur. ¶ Adhuc autẽ dubiũ est q̃liter noietur: er quo eni prima est nõ capitur ab aliquo intellectu scõo nisi per modũ possibilitatis scõi intellectus: modus autẽ ille nõ est ꝑm nobilitatẽ que est in substãtia p̃ma: ergo scõs intellectus de prima substãtia nihil capit vñ cõdignum sibi nomẽ formare possit: ⁊ sic innoiabilis esse videt. ¶ Hoc aũt ⁊ huius oia soluunt que dicta sunt: qa p̃ma substãtia cuz sit intellectus vltiter agẽs nõ cognoscit se per modũ reflexiõis sup se: qa re vera qcqd reflectit supra se aliquam bz: aut er duab⁹ naturis: aut er duplici eẽ vnius ⁊ eiusdẽ cõpositionẽ: er duab⁹ qdez naturis sicut in his que cõponunt er aia ⁊ corpore in qb⁹ aia super corpus reflectit: er duplici autẽ esse vnius nature: sicut diximus de itellectu vnito substantie inferiori. hoc eni ꝑm suaz nãm: ⁊ separat⁹ est ⁊ agẽs: ꝑm autẽ q̃ est locus spẽruz est possibilis ⁊ est aliud ⁊ aliũ eẽ vnius substãtie: qa agẽs reflectit super possibilẽ. ¶ Sz non est alia ⁊ alia substãtia vel eẽntia: ⁊ hoc mõ non est in p̃ma substãtia: cui⁹ intellect⁹ nullius est receptiuus: sz potius est fontalis plenitudo oiuz formaꝝ que fluũt ab ipso: siẽ intellectus artificis est fons formaꝝ artificialiuz: ꝛz hoc nõ in toto sit siẽ: nisi poneremus q̃ ipse itellectus sine aliquo habitu sibi addito, pferret formas artis lumine sue substãtie: ⁊ q̃ ipsa substãtia sua eẽt forma oium artificialiũ: hoc ergo mõ simplici p̃ma substãtia cõtẽplatrix sui est: ⁊ iõ sola pfecte seipsaz cõtẽplat: qa in ea idẽ est itellectus itelligẽs ⁊ medium quo itelligit qd̃ est spẽs sutipsius ⁊ res intellecta. ¶ Qd̃ autẽ queritur de formãda, ꝓpõne dicendum q̃ pro certo tãta est simplicitas prime substãtie q̃ ipsa est essentialr qcqd habet cũ, ꝓpositio format de ea: qa ꝛz in ea nõ fit subiectũ ⁊ cui subijcit: tamen oia que sunt in ea sunt verissime in ea ⁊ sua sapientia vera est sapiẽtia: ⁊ sic est de virtute ⁊ actu ⁊ voluntate ⁊ hmõi oibus. ¶ Cum igitur simplicitas non tollat veritatem eoꝝ que sibi attribuũtur de ipsis ꝑm modũz signãdi diuersum qui importat in ipsis ⁊ affirmatiua ⁊ vera formatur ꝓpositio: ⁊ in illa idem est in predicato ⁊ subiecto penitus: sed aliter significatur ꝑm modũ significandi cui modo nõ subest diuersa res: ꝛz rõ nois qd̃ sibi attribuit. ¶ Qd̃ autem querit de noibus eiusdem substantie prime videtur dicendum, p certo q̃ sicut, pbat obo. q̃ sit super omne nomen ⁊ super oẽm itellectũ: nec intelligit nisi ab aliquo eoꝝ q̃ causant ab ipsa: q̃ influit lumine suo in ea que sub ipsa sũt ⁊ ab illa noiat iperfecte: qa nõ capit ꝑm perfectionẽ ⁊ eminẽtiaz ꝑm quã est in ipsa: sed mõ, ꝓportionali capacitati itellectus qui ipsaz accipit: ⁊ iõ melius noiat negatiõe oiuz q̃ affirmatiõe: sed qñ noiat intelligit nomẽ per negationẽ ⁊ eminentiã ⁊ cãm: sicut si dicã eã eẽ substãtiã statiz dicã nõ eẽ substantiã eo q̃ cũ substãtia vel aliquo alto nõ est in genere vno: et addã q̃ est eminẽs supra oẽm substãtiã ⁊ est ois substantie causa: ⁊ sic est in oibus noib⁹ qbus noiat. ¶ Sed oia aũt qbus noiat sunt que absolute ⁊ per se in oi re dicũt nobilitatem ⁊ bonitatẽ nature: siẽ est eẽ ⁊ intelligere ⁊ substãtiã eẽ ⁊ sapientiã virtutẽ ⁊ bonitatẽ ⁊ actũ ⁊ motorez eẽ ⁊ huius. hec enim oia per prius sunt in ipsa ⁊ per posterius in alijs: ⁊ hoc modo quo sunt in alijs cadũt in intellectus secũdos: ⁊ isto mõ diminuta sunt a nobilitate simplicitatis prime: ⁊ iõ illo modo non vere attribuuntur prime substãtie nisi per negationem ⁊ eminentiam ⁊ causam sicut diximus.

Solutio.

Mõ qualr prima cã sit noiabilis.

¶ Cap. 8m. Et est digressio declarās ꝗtuor que p̄me substātie cōueniunt: q̄. vz. non est in genere: q̄ nō hz vniuſe ⁊ pticulare: ⁊ q̄ multipler est in resolutiōe: ⁊ q̄ distinctior est ab alijs quanto perfectior alijs.

Ex his pz q̄ duo sūt q̄ soli p̄me sube ꝓueniunt: q̄rū vnū est q̄ ipa non est in gñe aliquo p oēm modū: sz aū oē genus. ¶ Scōz aūt est q̄ in ipa nō est aliqd vle vel pticulare vel cōe vel ꝓpriuz. ¶ Et huic addūt qdā alia duo: quor vnū est q̄ ꝗto simplicior est in eēntia tāto multiplicior ē in relone ⁊ effectib⁹. Scōz aūt est q̄ ꝗto simplicior est tāto nobilitate sua ab alijs distinctior est ⁊ nulli hz aliqd cōmune. ¶ Dor aūt p̄m sic, ꝑbat. oē qd est in genere aut est in ipso sicē spēs vel gen⁹: aut sicē p̄n gñis: aut spēs: cōstat aūt q̄ p̄ma substātia nō est in gñe sicē gen⁹ vel spēs. g̃ nō est in gñe. ¶ Si eni eēt sicē gen⁹ aut p̄dicareē aut apta nata eēt p̄dicari de plurib⁹: vt ens de rōne diffinitiua eor: de nullo autē tali pōt p̄dicari p̄ma substātia: ⁊ ꝓstat q̄ nō ē spēs vl idiuiduū: qa tūc eēt cōpositū aliqd ex genē ⁊ dīa: vel ex forma ⁊ mā q̄ oia absurda sūt de p̄ma suba. Si āt eēt p̄n gñis tūc eēt aliqd ēntū cōstituēs gen⁹ q̄ est suba. igit eēt for⁹ vel mā: ⁊ qd cūq; eor dareē eēt vnibilis per eēntiā multis ⁊ cōponibilis cū illis q̄ oia sūt absurda. g̃ nō est in gñe sube. Et constat q̄ nō ē in aliq̄ gñe accētiū. g̃ in nullo ē gñe. ¶ Et cū dicat substātia alia rōne dī de ea suba ⁊ de alijs: dī enim suba ab actu subsstādi: qñ substat p se vel p aliō: p se sicē mā ⁊ subiectuz: p aliud sicē for⁹: dī ēt substātia res p se ernīs: ⁊ hoc mō dī duobus modis. Si eni dicat p se p oppo⁹ el⁹ qd est p aliō: tunc hz duplicē itellectū: dī eni p aliō eristere qd in se nō hz eē: sz in el⁹ diffōne cadit aliō q̄ ipsi est cā ernīdi: ⁊ sic accīs est res per se ernīs: dī ēt p se ernīs p oppōnē ad id qd est p cāz ernīs: ⁊ sic sola substātia diuina p̄ma est p se ernīs q̄ sola ipsa penitus nullā hz cām in eē. ¶ Sic g̃ scit q̄ nō est in gñe substantie: ⁊ aliq̄ mō ipsa sola est substātia: ⁊ hoc mō supra dirim⁹ in 5o hui⁹ sapiētie libro. q̄ ipsa sola est ens eo q̄ nō hz aliqd po⁹ depēdētis ad ꝗcūq; cām aliā. ¶ Qd aūt in ipsa non sit vniuſe ⁊ pticulare: posset qdē stati cōcludi p hoc q̄ nō est in genere cū nihil sit in gñe pirecte nisi vle vel pticulare: tamē meli⁹ ꝑbat sic. In quacūq; nā est vle vel pticulare in illa sūt due nature: quar vna est cōicabilis ⁊ altera icōicabilis: sed in eo q̄ est in fine simplicitatis nō est nisi vnū simpler vt habitū est: g̃ nō est ipa vle ⁊ pticulare: vbicūq; aūt est vle inest particulare ⁊ eō. qa pticulare nō ē pticulare: nisi qa est cōis nāe suppositū pticulās ipz. ¶ Adhuc aūt p̄ma substātia cuz sit p̄ma nō est cōicabilis plurib⁹ eo q̄ ipse est eē p̄m in plurib⁹: qa p̄ma nō sūt plura. Oē aūt vle cōicabile est plurib⁹. ergo prima substātia nō pōt eē vle. igit in p̄ma suba nō est vle vl pticulare. ¶ Qd āt tāto multiplicior sit in relone ꝗto prior est ⁊ simplicior sic ꝑbat: ꝗto aliqd est simplicior tāto sui ad plura idigeē ⁊ in pluribus inueniē. Simplicissima est aūt prima substātia: igit tāto sui ad plura idigeē ⁊ in plurib⁹ vt cā primaria inueniē: ⁊ ꝗto in plurib⁹ inueniē tāto relonē habz ad plura: cū igit sit cā oiuz prior: ꝗto prior ē ⁊ simplicior tanto multiplicior est in hoc q̄ plura referunt ad ipsaz. ipa eni fm suum eē ad nihil depēdet ⁊ nullo idiget: sz alia oia eo q̄ cānt ab ipsa depēdēt ad ipsaz ⁊ referunt ad eā: fm q̄ sūt cāta ipsi⁹. Respect⁹ aūt scōor ad p̄m nō itelligit nisi coitelligat etiā respect⁹ primi ad scōa: sz respect⁹ primi ad scōa rōnis ē ⁊ nō rei depēdētia: sz scōor respect⁹ ad primū est depēdētia fm rē: ⁊ tō respect⁹ scōor ad primuz variat ⁊ ipedit plenam ipsor simplicitatē: q̄tūr aūt sint respect⁹ primi ad scōa non obstāt simplicitati: qa nō sūt reales sz sūt quorūdam respectuū rōnes ⁊ talia relatiua in pcedētib⁹ dirim⁹ esse in diuersis generib⁹: qa vnū trīs fm rē est in genere relonis. Alterū autē nō sicut scitū ⁊ scia. ¶ Multi aūt ⁊ magni dubitauerūt de q̄rto: eo eni qd viderūt primā substātiam simplicē eē ⁊ in fine simplicitatis: ⁊ viderūt q̄ p̄ma predicata que simplicia sūt p̄dicanē de oib⁹: ⁊ nō distinguunt ab aliq̄: sicē vnuz ⁊ ens putabāt primā substātiā eē idistinctam ⁊ eē oē q̄ est: ⁊ putabāt ipsaz cū prima mā ⁊ prima itellect⁹ nā eē idē penit⁹. rōne aūt pua psuasi sūt sicē dirimus: qa putabāt oia illa eē eadem que nō differūt dīa distinguēte: prima aūt mā ⁊ p̄ma nā itellect⁹: ⁊ p̄ma substātia dīa distinguēte nō differrūt: qa si differre dicanē: tūc habebūt dīaz qua distinguunt. Oia āt dīa distinguēs aliqd cōe distinguit. igit q̄libet istor hz duo in se distinguētē. vz. dīaz ⁊ cōem nām distinctā. g̃ q̄libet istorū est cōpositū: ⁊ hoc est ꝗ hypothesiz: qa datum fuit q̄ q̄libet istor eēt simpler. Si autē demus q̄ sic sunt cōposita per hoc nō ercusat obo: qa resoluamus cōposita ista in sua simplicia: tūc sequit q̄ primū diuinū ⁊ primuz māle ⁊ primū intellectuale sunt vnū. ¶ Ad hoc aūt adhuc rōcinant p signū ꝓpriū: qō dicūt eē cū demstratione ⁊ cōuertibile: dicūt enim q̄ quor est vnus ⁊ respectu eiusdē cōis ambit⁹ illa sunt eadē: vnus aūt ⁊ respectu eiusdē est hor triuz ambit⁹: qa q̄libet hor triuz ambit oēs formas: ⁊ ꝑhabet eas qdāmō: quia oēs forme sunt in prima substātia. pp qd ēt a Platone dcā est mūdus archetip⁹: ⁊ oēs forme sunt in itellectuali natura: ⁊ oēs sunt in mā pria: videnē igit hec tria eē vnū fm esse indistincta: a qbus si q̄ramus q̄re mā nō itelligit formas: sicē intellect⁹ cū intelligere formā nihil sit fm eos nisi qs est intus vt forma est: ⁊ nō vt est res nihil penit⁹ rūdēt: nec valēt rūdere ꝑcipue cū vna nā sit itellect⁹ ⁊ materie. Et in hoc incōueniēs de nēcitate incidit ēt liber Auicebron quē fontez vite vocauit: qa ipse dixit q̄ vna nā cōis est materie ⁊ itellectus: hz itellectus addat primā formā sup mām: ⁊ sic sit cōpositum primū: qa ꝗuis addere cōcedat formā sup mām primā: tū per hoc nō ipedit q̄n receptio forme in itellectu sit receptio materie: ⁊ que sūt vni⁹ rōnis in receptiōe formarū hūt eundē actū in cōi: forma igit sicut fm eē dividit ⁊ distinguit mām: ⁊ facit q̄ vna est lapis ⁊ alia est asinus: ita fm eē in spēs distinguere dz itellectū ⁊ substātiā primā: qd est absurdissimū: ⁊ iō ab hoie omni horrēda ē ista vilissima pbia que nūq; pcessit de subtilitate Peripatheticor. ¶ Ūñ scitē duz sicut ⁊ alibi dixim⁹: q̄ prima simplicissima distinguunt abinuicē seipsis: ⁊ tō maximā hūt distinctionē: ⁊ substantia quidē prima est primissima ⁊ extra genus. Intelligētia autē cōpositū est primū in genere acceptū: ⁊ dico primū fm esse ⁊ nō fm coelemētationē cathegorie p̄dicabilū: qualr aūt intelligētia cōposita sit in sequētib⁹ docebim⁹. Mā aūt pria ē primū subiectū fm p̄nationē forme acceptū: sicē in antehabitis ostēdimus: vñ pz q̄ cū hec tria prima dicim⁹ equoce ⁊ nō vninoce primū vocam⁹: ⁊ cū dicūt q̄ distignēs distinguit aliqd cōe dicemus q̄ hoc nihil est dictu: nisi in eis que sunt in genere in qb⁹ cōitas generis per dīas distinguit: sz qñ simplicia a seipsis distinguūtur sicut distinguunt dīe prime abinuicē vnūquodq; distinguit ab exterior quolibet: ⁊ nō dividit nām cōem que sit in ipso ⁊ in alio. ¶ Qd autē dicunt de ambitu formar dicēdū: q̄ ambitus ille est equocus: qa prima substātia ꝑhabet formas sicut causans eas p seipsam: ⁊ nō hz eas sicē subiectū: sz qa ipsa per suā eēntiā est forma ⁊ lux sua dat ⁊ fundit eas: ⁊ iō intelligēdo seipsaz itelligit oia que sunt ⁊ que eē pōt: ⁊ equalr itelligit ea duz sunt ⁊ dū non sunt: qa quocūq; mō varienē res fm māz ipsa res remanet idē fons lumine suo replēs oē qd sue lucis ⁊ bonitatis ē pceptibile. Intelligētia aūt ambit formas eo q̄ est lumen lucis cause prime ⁊ imago: ⁊ tō mouet ad ipsaz sicut in sequētibus erit manifestū: mā vo ambit eas sicut fm eē recipiēs: ⁊ sic plana est cā q̄re nō itelligit eas. ¶ Ūnius eni nulla alia cā est: nisi qa sunt in itelligētia sicē in loco spērum ⁊ in luce: in mā aūt sunt nō sicut in loco: sz potī sicē in subiecto qd de potētia fm eē erit ad actū. Et hui⁹ cā est: qa itellectū nō distinguūt: sicē ea que sūt in loco nō distinguūt locū: sicē colores fm esse spēi ernītes in pspicuo puto non distinguunt pspicuuz: ernītes autē in perspicuo terminato distinguunt ipsuz sicut actus distinguit potētiam que de priuatiōe facit esse actū.

¶ Probatio q̄ p̄m ens nō sit i genere.

¶ Nūo suba dicatur de deo.

¶ Mō quō deus solus aliq̄ pacto suba ⁊ ens est.

¶ Qz in nā diuina nō sit vle ⁊ pticulare.

¶ Probō tertij

¶ Rō friuola q̄ psuasi qdē tenuere p̄m ens ⁊ p̄ma materiā idem esse.

¶ Error Auicebron.

¶ Solo ad rōnes adūse partis.

¶ Cap. 9m. Qualiter mouet vt bonuz ⁊ per id qd mouet ad aliud qd est motum mouet omnia alia.

Ex autē sic determinatis reuertamur ad ꝓpositū de mō mot⁹ motoris. ¶ Resumamus aūt q̄ mouet vt optimū simplr: ⁊ vnicuq; optimū fm q̄ est capax sui vnūquodq;. Sic eni bonuz in q̄libet vna coelemētatiōe q̄ est finis coordinator sic est semp optimū coordinator. Sic ⁊ q̄ sic est, ꝓportionale oib⁹ coordinatis est primū bonū illius coordinatiōis: ⁊ sic est in motorib⁹ ⁊ celis. ¶ Et iō p̄ma substātia in eis est optimū ⁊ mouēs primū: qa vo illud est cui⁹ cā est totū q̄ est illi⁹ coelemētatiōis ⁊ cā finalis oium ostēdit per diuisionē bonor. Est eni bonū alicui: ⁊ hoc ē q̄ est huic

Tex. cō. 37.

vel illi

vel illi bonū: ⁊ est bonū simplr q̃ est sic̃ dirimus oīs boni bonū ⁊ substātialr bonū. Bonū huic ⁊ illi est bonū pticulare ⁊ distinctū ab eo cui⁹ est bonū: qa hoc bonuz bonificat id cui⁹ est bonū per iformationē ⁊ in omni iformatiōe. ¶ Aliud est qō iformat ⁊ aliō qō iformat: ⁊ iō tale qd nō est substātialr bonū: ſz est sic̃ nō ens bonū: ſz factū bonuz p formaz boni sibi aduentētē: ⁊ iō illō mouet ad formā boni. Id aūt qō simpliciter est bonū est eēntialr bonū ⁊ suba sua est ipm bonū: ⁊ iō nō est sic̃ nō ens bonū p formā boni factum bonū: pp qō sequit nēcio q̃ ipm imobile ad bonū oia alia mouet ad bonū suū: p hoc q̃ sua eēntialis bonitas ⁊ ꝓportionalis est oībus ⁊ pficiēs in eē ⁊ bñ eē oia: ⁊ vincēs vnūquodq̃ ⁊ nō mouēs itellectū p aliud sic̃ mouet sensibile bonū: ſz influēs ei per seipm: pticipat tñ alr ⁊ alr ab itellectualibus ⁊ alijs sic̃ dirimus: ⁊ tūc cadit in diuersuz eē bonoꝝ: mouet aūt illō bonū quasi desideratū ⁊ p motū desiderātū ipm mouet oia alia: ita q̃ bonitas ei⁹ p vniuersum eē rex causataꝝ diffundit: ⁊ sic oia descēdūt ab ipso: ita qdē q̃ intelligētie itellectualr capiūt ipm ⁊ q̃libet itelligētia bonū qō sibi influit p motum sui orbis exequtur ⁊ explicat: ⁊ id qō itelligētia per motum explicat mātē gñabiliū ⁊ corruptibiliū ifundit: ⁊ sic semp tota implet nātē capacitas: ⁊ q̃ itelligētia recipit itellectualr explicat a celesti circulo corporalr ⁊ mālter recipit a mā actiuorū ⁊ passiuoꝝ. ¶ Adhuc aūt q̃ itempalr ⁊ indiuisibilr est in eā pma ⁊ imēsurabilr: hec in itelligētia qdez est imāliter: nō tñ oīno idiuisibilr ⁊ est in ea mensurate ꝓm q̃ sibi cōpetit: ⁊ hoc in circulo celesti est mobilr ⁊ distēse nō simul: in mā aūt est oīno tempaliter ⁊ diminute ⁊ mālter: ⁊ sic pmū q̃ oīno ē necesse diffunditur in id qō est necesse ex alio: ⁊ necessariuz ex alio distenditur in id quod est necessarium ex ordie motus in circulo: ⁊ hoc deficit in id quod est frequenter: ⁊ hoc deficit in casum ⁊ id quod fit raro.

¶ Cap̄.10m. Et est digressio declarans opiniones ꝓpatheticorum de animabus celorum.

Secūdū aūt que dicta sunt, pculdubio cōstat q̃ oes ꝓpatheticī dixerunt orbes celoꝝ aias hīe. ¶ Sz qdā dixerūt aias has itellu ⁊ imaginatiōe ⁊ desiderio siue appetitu distingui hoc bñtes, p rōne: qa opz eas eē itellectuales itellectu actiuo: qa formas p motū sui orbis efficiunt: sic̃ artifex explicat formaz artis p artis instrā: ⁊ he sunt forme qb⁹ plene sunt itelligētie: sic̃ spūs formatiuus semis aīaliū plenus est formis mēbroꝝ q̃s facit in mēbris. Sz qa vt dicūt itellus vlis est ⁊ forma nō explicat nisi p hūc pticularē motū orbis: hoc aūt pticularis mot⁹ nō est act⁹ mouentis: nisi q̃ scit eū vt est pticularis. Et hec cognitio nō pficit per solū itellectū: ſz p imaginationē mobilis ⁊ mot⁹ ⁊ oium accītiū mot⁹: iō huic aie dederūt imaginationē. Cū autez intellect⁹ ⁊ imagiatio nō moueāt nisi precipiēdo ⁊ determinādo motū: desideriū aūt vel appetit⁹ moueāt: sic̃ ipetū facientes ⁊ mouētes: iō dederūt isti aie ēt desideriū: sensuz aūt negauerūt ineē iō: qa celestis circulus nullius est sensibilis receptiuus: ⁊ hmōi simile dicūt in artificib⁹: qz ibi est itellus per suā practicā sciaz mouēs. Sz mot⁹ nō fit nisi p imaginationē istrōꝝ ⁊ actū ipsoꝝ: ⁊ per desideriū opandi qō exercēdit manuz. ¶ Qō autē artifex sensus hz ex iperfectiōe dicūt eē, ꝓpter hoc qō itellus suus nō est sufficiēs ad artez ex seipso nisi accipiat a sensu nec obedit ei mā nisi violenter applicet per motuz istrōꝝ ⁊ manus. Et iō in libro de aīalib⁹ dirim⁹ manuz eē organuz itellus practici siue opatiui siue actiui vl factiui vel quocūq̃ noie alio voceē. ¶ Celestis autē circulus sensuz nō hz: qa nō accipit a reb⁹ sensibilib⁹ nec manum hz nec exteriora istrā: qa mā quā ambit obedit ei: sic̃ materia corporis obedit aīe que ꝓtinet ipm ⁊ accītia aīe ⁊ imaginatiōes variāt ipm ⁊ ipimūt in ipm: ⁊ sic vniuersa materia quā ambit circulus aliquis obedit aīe circuli ⁊ circulo ⁊ motib⁹ eius ⁊ ipimit a circulo ꝓm formas fluētes ab itelligētia p imaginationez mot⁹ ⁊ circuli: ⁊ hec positio antiq̃ est multoꝝ ⁊ magnoꝝ: ⁊ hāc Auic. seq videt: fuit aūt hoc etiaz ꝓlatonis vt videt in dictis ei⁹. ¶ Alij autē de his q̃ posteriores fuerunt dixerūt q̃ celestes qdez circuli bñt aias: sed ꝓter aias sunt itelligētie sepate opatiue ꝓsidētes eis: ⁊ has intelligētias ꝓm vulgus angelos vocāt. Et in oib⁹ alijs dicunt cū opione tā iducta. dicūt eni isti q̃ itelligētia nō est nisi separata: sic̃ dixit Anara. ⁊ est p̄n'' distōnis formaꝝ ⁊ rerū primū: qa sic̃ dirimus supra in 9° libro hul⁹ sapie. oēs itellectuales virtutes ⁊ potētie eo q̃ distincte sunt sūt ad multa ⁊ nō ad vnū: hoc igit qb⁹ plene sunt itelligētie per influentiam prime subē influunt ⁊ agūt in aias celoꝝ ⁊ celi exequunt ea per motuz sic̃ dirim⁹. ¶ Hāc aūt opionē elegit sequi Algazel ⁊ quidā alij de sapiētibus Arabuz: ⁊ hoc qō hic intendimus accipere est: q̃ ēt isti cōsentiunt in hoc q̃ celi sunt aiati. In idē autē videt penit⁹ cōsentire iudens pbs qui vocat rabi Moyses ⁊ iudeus qui aī ipsum fuit in phia magnus qui vocat Isaac. ¶ Quidā aūt pcipui ꝓpatheticoꝝ media inter hos aliā secuti sunt viā ⁊ celos qdē aias hīe dixerunt ⁊ intelligētias ab ipsis aiab⁹ separatas nō posuerūt: ſz ipsas aias de virtutib⁹ aie nihil habere dixerunt nisi agētē vniuālr itellectū ⁊ desideriū siue appetitū. Ꝓbi eni nō est aliquid fingere ⁊ dicere nisi qō per rōnē pōt ostēdi: ⁊ qa isti cōsentiūt in hoc cū alijs: qa celi bñt aias: ideo sufficiūt in hoc per tres rōnes pcipuas: quaꝝ vna sumit ex parte mouentis: scōa aūt ex pte mot⁹: ⁊ tertia ex pte effect⁹ qui est p motuz. ¶ Ex pte mouentis qdē qa nos videmus q̃ oē qō per se mouet bñs in se p̄n'' motus est aiatuz ⁊ motor suus ē aia sicut ostēsum est in. 8. phyſicoꝝ. Celum in seipso hz p̄n'' sui motus. ergo motor eius est aia: q̃ autē celum nō stat huius est alia causa quā inferius, ꝓprio loco explanabim⁹. Ex pte autē mot⁹ sic ostēdit celuz hīe aiam: constat eni q̃ mot⁹ celi nō est violentus ⁊ extra naturā: aut igit est a p̄ncipio q̃ est nā aut a p̄n° q̃ est aia. ⁊ sīqdez est a p̄n° q̃ est nā cū nālis virtus ⁊ po° nō fit nisi ad vnuz ⁊ finituz quādo erit in illo stabit in ipso: sicut per inductionē, pbat in oib⁹ per nām motis: ſz nos videmus q̃ vbicūq̃ signat aliquod vbi ad qō mouet astruz statim mouet ex illo. ad vbi autē signatum mouere ⁊ ex ipso ⁊ ad diuersa vbi mouere: ⁊ semp circa idez mouere diuersimode respiciendo illud ꝓm accessuz ⁊ recessuz in circulo obliquo nō est virtutis ad vnū ⁊ vno mō mouētis: sed virtutis distiguētis que se hz ad multa: ⁊ hec virt⁹ est aia: ⁊ hoc ē argumētū Aler. ⁊ abbreuiatoris ei⁹ Themistij. ¶ Et alij qdē acceperunt ab istis. Nō autez que sumit ab effectu est q̃ celestis circulus mouet ad vitā ⁊ ad sensum: cū autez nulla forma corporalis moueat ad vitā ⁊ ad sensum nisi illa sola que iformata est aīa opz celestē circulū aiatum eē: nā eni non est forma nisi corporalis. ¶ His aūt rōnib⁹ cōsentientes dicti ꝓpatheticī dicūt aias has nō nisi itellectuz ⁊ desideriuz de virib⁹ aie hīe: nec oēm bñt nostre aie differētiā itellus: sed eū soluz qui est agēs formas vt p̄dictū est: q̃liter aūt vnus itellus accipit ab alio priore se posteri⁹ dicemus: hoc igit itellus est actiuus: ⁊ cā entis per suā formam actiuā: vel vt melius dicat per seipm qui est forma facti ab ipso: desideriū autē est id qō elicit motū in eo q̃ ferē. nec oz imaginationē ponere: ideo qa ista forma non est de formis a rebus extractis: sed potius de his que ꝓcedunt in res fiēdas ⁊ faciendas: ⁊ ideo q̃ in intellectu est imāliter ꝓcedēs in id qō fertur ⁊ in mām efficit particulare: corpus aūt celeste nō est adeo iperfectū sicut corp⁹ bois. Sz sicut corp⁹ hominis hz virtutes affixas mēbris que mouēt mēbra ⁊ fluūt a corde ⁊ anima: ⁊ nō hz eas ex seipso corpus vel mēbra: ita ꝓpter corporis illius excellētiā ⁊ imortalitatē hz illud corp⁹ ex seipso virtutes quibus exequit motum: ⁊ nā sua est natura ei⁹ qō est ad motū talē: ⁊ ideo aīe celoꝝ supflue bīent tales virtutes: cuz vtutes corporis celi ad hoc sufficiūt: ⁊ ꝓm talis vtutes ponit hīe dextrū ⁊ sinistruz ⁊ hmōi: ⁊ qa natura sua est nā organi mot⁹ talis: iō nunq̃ fit inobedētia iter motorē ⁊ id qō mouet: ⁊ sic nūq̃ lassat. Sic̃ si diceremus q̃ pes non hz nām aliā nisi organi ⁊ nō gravis que est potētia ad alium motum q̃ fit organi motus: tunc pes nō lassaret in motu: sed semper eēt obia inter virtutem gressibilē que mouet pedem ⁊ ipsum pedē: ⁊ insuper esset in motu tali sūma delectatio semper cū delectatio vera non fit nisi in operatione naturali nō impedita ⁊ nō prohibita. ¶ Iste igitur sunt circa aias celestium opiniones ꝓpatheticoꝝ: qō eniz Astronomi dicūt de hoc nihil est ad ꝓpositū: qa nō considerant motū celestium ꝓm principia motus: ſz potiꝰ ſz numeroꝝ ⁊ mēsuram quātitatis siue. ¶ His autē opinionib⁹ nihil addo: sed siue vere sint: siue non: tales iudicētur a lectore quales ex rationibus que inducte sunt esse possunt.

Nō opionem ꝓlatonis et Auicēne.

Opio Algazelis ⁊ Isaac ⁊ rabi Moysi.

Nō tres rationes p q̃s pipatheticī posuerunt celos esse animatos.

¶ Cap. ii'''. Q primo motori ⁊ alijs motoribus celoruz motus sui sunt delectabilissimi.

Tex. cō. 38.

Igitur ꝑm ea que sepe dirim⁹: si qd moueꝯ q̄cūq; mō moueat illō nēcio ꝓtigit alr se hie cuz ois mot⁹ fit: aut vbi post vbi: aut for⁹ post formā: ⁊ iō id qō moueꝯ ad min⁹ ꝓtigit alr se hie ꝗz locū: ⁊ si nō se hēat alr ꝗz subaz: ⁊ illi⁹ q̄ sic se alr hz: opz aliqd eē mouēs p se: siue p ēntiam suā q̄ sit ens ⁊ mouens: ita q̄ entitas sua moueat: ⁊ sit actu ens absq; oi po⁹ alr se hābdi: ⁊ hoc nullo mō ꝓtigit alr se habere: ⁊ hoc mouet p'''' motū: ⁊ hoc z''' locū: ferentia nāq; circuli est ꝑma mutationū oiuz: ⁊ iterferētias ꝑma mutatio q̄ est in circulo ꝑmo: hāc igit mouet mouēs p'''. tale ergo mouēs est ens mouēs er nēcio q̄ a nullo depēdet: sz ꝑm suā essentialē bonitatē mouet: ⁊ inq̄tuz sic nēcio est bn̄ ⁊ optime sic est pn''' mouēs: ⁊ ē mot⁹ act⁹ sibi ēntialr cōnālis. Sic eni dirimus in 5° huius sapie libro. nēciuz dī tot modis q̄t ibi dē determiati sūt. Et vno qdē mō dī nēciū vi siue violētia: ⁊ hoc est ꝓtristabile: ⁊ mot⁹ aialiuz nō est sine tali nēcio inq̄tuz mā organi mouet in oppositū mot⁹ ꝓcessui. Et iō labor est in tali motu: eē eni q̄ est ꝑter nālez ipetum vicēte motore alieno motorē nālē. ¶ Alio aūt nēciuz q̄ est neēe eē nō depēdens ab alio: ⁊ hic est act⁹ purus ⁊ nūq̄ ē hoc sine bn̄ ⁊ optime: ⁊ iō illō est opatio ēntialis dulcissima. ¶ Tertio autez mō est nēciuz qō simplr nō ꝓtigit alr se hie: qa lz cāz hēat er qua pēdet: tū illa imobilis est ⁊ nāe sue ꝓportionalr ꝓfectina ⁊ firmis q̄lis nēcitas est in scōis que toto desiderio ad primū mouent: ⁊ er tali pn' pendet celū ⁊ tota nā: ⁊ iō dulcissimus est celo mot⁹ suus ⁊ dulcissimū vnicuiq; cōseq p motuz nālez aliqd de eē diuino ꝑmi mouentis: pp qō sine gete mouent celū ⁊ nā: nec vnq̄ laborāt vel lauant. ¶ Mu⁹ autē ꝓbatio pulcherrima est q̄ vnicuiq; finis cōnālis ⁊ ꝓpri⁹ est delectabilissimus ⁊ dulcissimus: finis aūt est attigere tale ꝗz effectuz q̄le est p'''' mouēs ꝑm nāz. ¶ Cū igit p'''' mouēs ꝑm nāz. ¶ Cū igit p'''' mouēs intellectualia ad intellectualiuz eē ꝑm nām fit itellus purus attingere illō ꝑm eē ⁊ veritatē est delectabilissimuz ⁊ dulcissimū. ⁊ hui⁹ rō est valde notāda: qa est nēcia. ⁊ hec est cā q̄ theoria sic attigens itellm puz in hoie aufert rediuz ⁊ tps lz non permaneat diu pp icōmoda corporis ⁊ motū sensibiliuz: est autē idē intells mouēs in tota nā: sz nā non attigit bonū efficientis ꝑmi in rōne itells: sed in vmbra ꝓuationū ⁊ māe: ⁊ ideo delectabilr qdē moueꝯ ad ipm: sz nō tātaz in eo pcipit dulcedinē. In celestib⁹ autez pfectissimo mō attigit: ⁊ iō motus eoz sunt in erimia dulcedie ⁊ delectatiōe. ¶ Eminenter autē est in ꝑmo motore in quo sūbalr idē est finis ⁊ ꝑncipiuz: vsi deductio ⁊ delectatio in celestib⁹ est semp ⁊ ꝓtinue talis q̄lis est aliqū ad modicuz in nobis qui mouentē per cōtēplationē attigimus itellm: q̄ autē illa deductio semp pseueret sic in nobis est ipole in hac vita: sz tū hoc est sūmuz q̄ aia pōt hie in corpore: vt mēte saltez aliqū itellm puz attingat: ⁊ si eruta corpore illi ꝓtinuabit qō in corpore raptim aliqū attingit hoc erit sūmuz gaudiuz ⁊ regnū celoz. ¶ Q aūt verz sit qō dirim⁹. ꝓbaꝯ a signis in alijs aie operibus voluptuosis. ¶ Dec eni oia sunt in actu ⁊ agere ⁊ nō habitu vl' gete: voluptas eni sic in ethicis dcm̄ est act⁹ est talis: ⁊ iō vigilia ⁊ sensus ꝑm actuz ⁊ itelligentia ꝑm suum actū sunt voluptuosa: qa voluptas siue delectatio faciēs deductionem est opatio ꝓpriz ⁊ cōnālis habit⁹ nō ipedita. ¶ Si qua aūt alia sunt voluptuosa ⁊ ōlectabilia sunt voluptuosa: qa referunt ad act⁹ ⁊ opatiōes: sic spes in futuz ⁊ erpectatū bonum ꝑm actū ⁊ memorie ꝑteritoz ⁊ cōnāliuz que ꝑm actū afferuntur bonoz. Sz illa itelligētia que est ꝑm seipsaz itelligētia: ⁊ ois boni fluxi ideficiēs ē ei⁹ q̄ ē ꝗz se optimū: qa ipsa ē sutipsi⁹: ⁊ iter itelligētias q̄ marie intelligētia ⁊ mag elōgata a ꝓuatiōe ē boni qō ē marie bonū: qa ꝗz q̄ se meli⁹ ⁊ ēntiali⁹ attigit: sic meli⁹ ⁊ ēntiali⁹ attigit p'''' puz itellz. ⁊ q̄to hoc sublimi⁹ attigit tāto sublimi⁹ iocūdaꝯ ⁊ ōlectaꝯ: hoc āt sic fit: q̄tiēscūq; eni itells itellit: alijs itelligit ꝗz itellibile q̄ itelligit trāsumptionē: tūc ipm itelligibile fit p resolonē ordinās intellectū ad seipm: ⁊ fit itelligibile ipm itells ꝑm actum itelligens. ¶ Dico aūt ꝑm trāsumptionē itelligibile intelligē: sic supra dcm̄ est de itellectu adepto: qm̄ itelligibile in locū spēr̄ū trāsumptuz resoluit in spēm itelligibiliū hoc est in ipz itellectū: tūc eni sic colores in pspicuū trāsumpti ⁊ in spēz colorz resoluti sunt lumē: ⁊ lumē ⁊ colores sunt idē actu: ita intelligibilia resoluta in spēz itelligibiliuz sunt idē actu cuz itellectu: ⁊ sic ordināt itellectuz: ⁊ sic idē sunt itellus ⁊ intelligibile. Susceptibile eni itelligibilis ⁊ subē ei⁹ q̄ est itelligibile est itellus: qm̄ est loc⁹ ⁊ spēs spēr̄ū itelligibiliuz. ¶ Dico aūt subē illi⁹ susceptibile itellectuz que est suba intelligibiliū: nec aliq̄ alia cā est: qa itellus susceptibile est intelligibiliū: nisi qz ꝑma suba que substātificat oiuz eē ⁊ subam est itellect⁹: cui⁹ lumen est hypostasis formaz subaliuz: sic lumē solis est hypostasis colorz: ⁊ iō itellus hās intelligibilia eo mō quo dcm̄ est: statiz agit actionē cōnālē ꝓpriā ⁊ delectaꝯ: ⁊ si hoc est verum. igit multo magis agit delectabilr illō qō putat ⁊ scit sine fallacia se hie vt diuinū intelligibile ⁊ optimum. ⁊ hoc fit qm̄ sic per resolonē siue trāsumptionē intelligibilis adept⁹ est seipm: ita p resolonez ⁊ trāsumptionē sui ꝓpriz luminis iaz inuēti p intelligibile adipiscit p'''' puz itellectū. hoc eiz est in theoria dulcissimuz ⁊ ōsideratissimū: ⁊ q̄ oē qō itellectuz hz habet nāliter scire ꝗz actū ⁊ cōtēplari desiderat. ¶ Er oib⁹ autē his que dicta sūt palā est: q̄ ⁊ si de⁹ siue itellect⁹ ꝑmus ⁊ purus sic se hēat: sic nos habem⁹: nos aliqm̄ qm̄ mēte attingimus eū semp erit mirabilis ⁊ mirabiliuz ōlectationū plenus: qa cū sibi nō deest hoc semp hēbit q̄ nos aliqm̄ habuimus qm̄ hēmus mirabiliores ⁊ firmiores ⁊ puriores delectatiōes. ¶ Si aūt hz sine mēsura magis q̄z nos: tūc est mirabilior in delectatiōe pura sine mensura q̄z nos: vel aliqd cātū sūm: ⁊ ita ista ꝓsideratio ē melior q̄ ē in tota phia: qa ꝑ certo sic se hz deus: ⁊ hoies diuini efficiunt qm̄ sic se hnt.

5. meta. ca. de necessario.

¶ Cap. iz'''. Qualis vita inest substātijs separatz ⁊ celis: ⁊ q̄ aie eoz dicunt equinoce ad aias animalium inferiorum.

Tex. cō. 39.

Vtiusmodi aūt theoria vita est ꝓprie loquendo ⁊ talis vita q̄ est eē: viuere eni viuētib⁹ ē eē ⁊ q̄t modis dī vita in z° de aia dcm̄ est. ¶ Mu⁹ ius aūt sic ꝓbaꝯ vita ē act⁹ ꝓtinuus: hoc autez act⁹ alicui⁹ agētis est: hoc aūt agēs nō pōt esse nā: sz act⁹ alicui⁹ qō est plus potēs q̄z nā: ⁊ hoc est multipler ⁊ ꝑm quēlibet modū nā se hz ad illō sic motū ⁊ pn''' vite se hz sic agens ⁊ mouēs. ⁊ iō in z° de aia oñsum est q̄ aia est pn''' vite in his q̄ hnt aiaz ⁊ vita est act⁹ ei⁹ ēntialis ⁊ ꝓtinu⁹ in corp⁹ organicuz: ⁊ hoc act⁹ viuū dī ⁊ vita illa ē eē ei⁹: ⁊ si caret illo nō dī noie viui nisi equoce: sic man⁹ non dī manus q̄ nō hz actū vite manus: ⁊ sīlr nō est oculus q nō hz actū vite oculi: ⁊ sic ē in alijs: ⁊ er hoc accipit q̄ vita viuorū est eē: ⁊ dans rōnē diffinitiuā ipsis viuis: ⁊ qa sensus siue sensitiua aia est ēt pn''' vite: iō viuere dī sentire: ⁊ sentire est sentientib⁹ eē: ⁊ dans nomē ⁊ diffōnez. Est aūt ꝗz hoc potissimū pn''' vite itells purus: act⁹ igit itells ꝓculdubio est vita: ⁊ act⁹ itells qui est ꝑm ipsi⁹ itells subaz siue itellectui ēntialis. Sz qm̄ aia q̄ est endelechia corporis organici est pn''' ⁊ cā vite: ⁊ est in viuo priuatio vite ꝓria ꝑm po°''' pp hoc q̄ corpus cōplexum est er ꝓrijs: ⁊ iō act⁹ vite aie nō est pura vita ipermixta potentie ⁊ ꝓuatiōi. Sz in separatis itellectib⁹ act⁹ vite est purus: neq; potentie: neq; ꝓuatiōi admixtus: ⁊ ideo illa vita ideficiens est ⁊ perpetua nihil hās ꝓriuz: ⁊ nihil habēs qō diminuat eā: ⁊ est in actu ꝓtinuo sempiterno. ¶ Adhuc autez q̄cunq; essentia simpler hz actuz aliquē nūq̄ destituit illo: sicut ēntie nunq̄ deest esse ⁊ luci nūq̄ deest lucere: ⁊ sic etiā illi qō per se est pn''' vite nunq̄ deest viuere: ⁊ semp vita fluit er ipso ideficienter. ¶ Er oib⁹ autem q̄ lā in ꝑhabitis dixim⁹ ꝓstat: q̄ p'''' pn''' est act⁹ purus ⁊ pfectus essentialr: ⁊ qa est suba illa itells: er nunc dictis cōstat q̄ est actus vni⁹ ꝑm seipm siue essentialr: talis autem ꝑncipij actus est vita sempiterna ⁊ optima: ⁊ vita est actus quē cōtinue fluit motorib⁹ scōis ⁊ oib⁹. ⁊ ideo in pn° octaui de physico auditu dcm̄ est: q̄ motus huius motoris est q̄si vita quedā ēritib⁹ oibus: qa qcqd est in motu est er motore: cuius ipse motus est act⁹: nec vnq̄ iste motus pn''' esset vite nisi per se vita ⁊ essentialr esset vita ꝑmus motor ei⁹: hoc autez in antehabitis ostēsuz est. ¶ Et ideo Democrit⁹ videns q̄ motor per se viuus largit vitā per motum dicebat q̄ oia hnt aias intellectuales: sed sunt in qbusdā materijs oppresse que nō operant nisi esse sine alimēto ⁊ sensu. In qbusdam aūt minus oppriminunt: ⁊ in illis operant esse ⁊ vitam sine sensu: ⁊ in alijs plus sunt libere: ⁊ in illis operātur esse viuere ⁊ sentire: ⁊ cū separate sunt operant intelligere.

2. de aia. t. c. 15.

2. de aia. t. c. 37

8. phi. t. c. ꝑmi

viuere

vivere igit vita pura est intellectus oino separati qualis est
suba prima ⁊ intelligentie separate: ⁊ ideo ꝑm antiq̃s plos
dicimus deum esse aial sempiternũ nobilissimũ: ⁊ hec qdẽ
diffinitio data est a ꝓeripatheticis de ꝓmo q̃ monet ⁊ est
cõpositũ: sicut distirimus in 8° phyficoꝝ. ⁊ cõpositio sua est
ex ꝓmo motore simplici ⁊ ꝓmo corpore moto: hoc eni apud
antiquos deus vocabat pp diuinũ intellectũ ⁊ perpetuita-
tem ⁊ vniuſitatez causandi quã hz: de hoc enim dicebãt q̃
vita talis que semp est eterna inest deo: ⁊ hoc dicebãt deuz
eẽ. Et cũ dicunt sic aiam inesse celesti circulo nõ dicũt eius-
dẽ rõnis esse aiam cũ illa que est aialiuz inferioꝝ. Sed cuz
omne id ꝑn'' dicat aia: sicut in ꝓmo de aia nos dirisse me-
minimus a quo per essentiã plures ereũt opatiões substã-
tias separatas: ĩõ vocãt aias: qa essentialr operant multa:
tñ aia que est ꝑn'' vite inferioꝝ aialiuz organica est ⁊ diuer
sitatez organoꝝ operat formatiua virtus que est in semine
pp multã idigentiã corporis aialiuz: vñ sensus aialiuz ẽ pp
salutem ipoꝝ. ¶ In superioꝝlib' aũt corpora remota sunt a
cõtrarijs: ⁊ ideo nec vegetatiõe nec sensu indigent: ⁊ ĩõ hec
aia in eis vegetationẽ ⁊ sensuz nõ operat: ⁊ dico sensuz cõi-
ter ꝓut alibi dirimus. 10. eẽ sensus. 5. vz. exteriores ⁊. 5. inte-
riores: nullũ eni penit' hũt sensuz: nec etiã hũt rõnẽ: neq̃z id
qõ participat qualr rõne: qa rõ est cum decursu ingitiua ꝓ
pter dubiuz collectiõis eorum que per signa a sensib' accipit
participans qualiter rõne: sicut irascibilis ⁊ ꝓcupiscibilis q̃
rõnis persuasionez percipiunt oriunt ex sensu nisi sensibilis
cõtingit rõnez: sed potius ꝑm ꝓeripatheticos qui rõnabi-
lius loquunt supioꝝ nõ hũt nisi intellectuz ⁊ intellectuale de
siderium: nec hũt intellectuz accipientẽ cũ ꝓtinuo ⁊ tempore:
sed hũt intellectuz: ⁊ sunt itellꝰ vniulr actiuus qui est forma
⁊ spẽs eoꝝ que fiunt in nã: sicut itellectus artificis est forma
⁊ spẽs eoꝝ que fiunt per artez: ⁊ sicut formatiua que est in se
mine ꝑhabet spẽs membroꝝ: sic intellectus isti ꝑhabẽt for-
mas ⁊ spẽs oium: ⁊ ideo ꝓlato dixit hãc spẽm eẽ ideam et
vle q̃ est ante res: ⁊ ꝑhabet formas eoꝝ: ⁊ ex hoc pz q̃ sicut
manus est instrm̃ itellectus practici in artificialib': ita tot'
celestis circulus est instrm̃ huius itellect' ad totã mãz natu-
re quã ambit. ¶ Preter hoc ẽt est aduertendũ q̃ hui' itelle
ctus nihil accipit a corpore qõ monet: sz potius formas q̃s
hz apud se per motũ celi influit materie: ⁊ iste itellꝰ nulli'
penitus corporis est actus: ita q̃ accipiat per corp' illud sic
visus per oculum: ⁊ audit' per auris tympanũ: ⁊ nõ est en-
delechia corporis aliq̃: nec est ꝑn'' huius vite organice: ꝓ-
pter qõ pz q̃ equoce dr aia de superiori ⁊ iferiori aia. ¶ Et
sicr si superiora a ghusdam vocant aialia equoce dicuntur
aialia: tñ ab actu aie que est vita talis qualis dicta est anti-
qui dicebãt ea aialia: ⁊ sic loquit Apulegius deũ diffiniens
⁊ dicens: q̃ est aia motu ⁊ rõne mũdũz gubernãs. ¶ Peri-
patheticoꝝ autẽ cõsuetudo fuit nihil penitus dicere q̃ cer-
ta rõne ꝓbare nõ poterant: ⁊ qa ante ꝓmi celi motorẽ per ra
tionez nihil inuestigare poterãt: ideo aũ ꝓmuz motorẽ nihil
esse ponebant. ¶ Adhuc aũt qa in omni natura motor eoꝝ
que per se monent ꝓportionatus ⁊ ꝑiũctus est mobili: ĩõ di
cebãt ꝓmuz motorẽ ⁊ ꝓportionatuz ⁊ cõiunctũ eẽ ꝓimo mo
bili: ⁊ ex his esse vnuz qõ per se monet: ⁊ sine hoc vez fit si-
ne falsuz: hic ꝓ certo est intellectus verboꝝ Arist. ⁊ in ꝓma
phia sua: ⁊ in celo ⁊ mundo: ⁊ in. 8. suoꝝ phyficorum.

Mõ qõo equo ce aia dr de su pioꝝ ⁊ iferioꝝ aia. vide ẽt 2. celi cõ. 71. ⁊ 3. caꝑ. de suba orbis.

¶ Caꝑ. 13''. Et est digressio declarans qualiter intellect' se
parati dicuntur vniri corporibus.

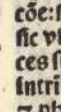

St autẽ dubitatio apud nõnullos platonicoꝝ
qualiter vniant isti itellectus orbib' quoꝝ sũt
motores ⁊ aie ꝑm istos: ⁊ hãc dubitationẽ mo
uent ẽt nõnulli ꝓeripatheticoꝝ: ⁊ pp difficul-
tatem solonis eius aliquãtulum diuertunt in
dogma ꝓlatonis: ex quo eni intellect' vniulr
agens semper est separatus ⁊ manet separ': ⁊ nulli nihil hz
cõe: sic dixit Anara. videt cũ corpore nihil penit' vnũ facẽ: ⁊
sic videt extrinsecus a corpore orbis. ¶ Sz Arist. ⁊ sui seq̃-
ces supponũt q̃tuor ꝓpõnes que iducũt eũ ad ponẽduz q̃ ẽ
intrisecus corpori ⁊ vnitus. Quaꝝ vna est que ꝑbat in ꝑn'
7. phyficoꝝ. q̃ iter motorẽ ⁊ mobile nõ est mediũ. Scõa aũt
est q̃ motor qui est extra ⁊ per essentiã monet mobile absq̃z
eo q̃ trãsmutet ipm̃ monet violẽter. Tertia est q̃ ꝓmus mo
tus nõ põt esse violentus. Et quarta fortior oibus est q̃ qũ
motor est extrinsecus mobili: tunc mobile qõ monet ꝓfecte
nõ attingit formã motoris per motũ suũ: sic pz q̃ si calor na
turalis nõ eẽt informat' intrinseca forma vite nõ ageret. ars
eni ⁊ quecũq̃z fiũt instrĩs inaiatis nõ agũt ad formam vite
viuũ ⁊ eẽ: sed inducunt figuras ⁊ accẽtia quedaz: ⁊ cũ vide-
ret Aristo. q̃ mot' celi iducit eẽ ⁊ vitã ⁊ sensuz dixit q̃ mot'
ille est aie itellectualis que intrinseca est corpori q̃ monet.

Mão ꝓz ꝑipa-
theticos aia ce
li ẽ vnita ⁊ q̃-
mõ separa.

¶ Si autẽ querit qualr vnita dr ⁊ separata suba ad hoc di
cit q̃ ille sube sunt separate eo q̃ in opatione essentiali sibi
nullo vtunt corpore: sicut in 3° de aia ⁊ in plurib' locis osten
dimus. Sz vnite sunt qa ambiunt ⁊ cõtinẽt ⁊ monẽt corpo-
ra actu vite ⁊ motus, ambiũt autẽ amplitudine virtutis sic
lumẽ solis ambit hemisperiũ: lumẽ eniz solis sic ambit he-
misperiũ q̃ in perspicuo claro seipz imittit ⁊ pspicuo nõ cla
ro sed nebuloso vergit in coloris pspicui spẽm: tãgit aũt et
imissuz in supficie terminati corporis efficit calor diuersus
ꝑm supficiei diuersitatẽ: ⁊ sic videmus q̃ oia que sunt in be
misperio aliquo mõ subijciunt ⁊ iformant per ipm̃: sic ẽt in
fundit aia corpori ⁊ diuersis mẽbris infusa diuersum acci-
pit eẽ potẽtiaꝝ: sicut lumen in diuersi corporib' hemisperij.
¶ Intellectus aũt corpori nõ imittit: sed ambit illũ lumine
suo ⁊ lumẽ suũ facit actũ qui est mot' in ipso corpore q̃ mo-
net. Lumẽ eni suum est scia practica qua monet: ⁊ illa reci-
pit celũ ab ipso: sicut manus artificis recipit formas artis:
⁊ sic manus monet per formas artis: ita monet celũ per for
mas itellꝰ. Sicut eni aũ diximus corpora celestia nõ indi
gẽt virtutib' corporalib' qbus moneant q̃s vtutes recipiãt
ab aia: sine in intellectu eo q̃ hũt illas ex nãli sua perfectio-
ne: illa autẽ corpora que ex ꝓrijs sunt: ⁊ mot' cõplerionãtiũ
ea est ꝓrius motib' aie illa indigent actu ⁊ perfectiõe aie et
virtutũ aie qb' perficiant ad mot' ⁊ opera aie: ⁊ ĩõ aia illoꝝ
est endelechia corpis: ⁊ vires talis aie sũt endelechie ꝓriũ
corporis: ⁊ hoꝝ nihil est in corporib' celoꝝ: ⁊ ĩõ itellect' ipo-
rũ nõ est act' corporalis ipsoꝝ: sed ambit ea sicut motor am
bit mobile qõ monet ab ipso: ⁊ sic artifer ambit manu istru
mẽta cũ qbus operat: ⁊ ex hoc pz q̃ actus vite ipsoꝝ nõ est
ꝑm actũ vel endelechiã corporalẽ aliquã: sed est ꝑm vitã in-
tellectus separati de qua ꝓus dcm̃ est: ⁊ tãto felicior q̃ no-
strã: qa nos in theoria erũtes nõ facimus theoremata: sed
potius faciũt nos ꝑm actũ vite ⁊ felicitatis: in illis aũt sepa
ratis substãtijs ipse itellectus fundit vitã ⁊ facit formas: et
erequit eas per motũ. ⁊ hoc ẽ q̃ dixit ꝓlato q̃ pater deoꝝ
dixit dijs q̃ erequerent formas ad par ⁊ equuz: ⁊ ad se su-
merẽt q̃ sile sibi cognoscerẽt. Iste q̃ ẽ modus vnionis in di
uinis ⁊ separatis itellectib' cũ corporib' sꝑhericis celestib'.

¶ Caꝑ. 14''. De excluſiõe errorꝭ pithagoricoꝝ ⁊ Spensippi.

Ticũq̃z nõ sufficiũt in prehabitis q̃ntib' vni-
cuiq̃z satisfacere volentes ad silitudinem eoꝝ
que in gñabilibus vident: sicut fecerunt ꝓi-
thagorici ⁊ ex posterioribus nepos ꝓlatonis
Spensippus. Mi nõ dicunt sic nos dirimus: sz
potius oia que iducta sunt negãtes dicunt: q̃
optimũ ⁊ nobilissimũ nõ est in ꝓmo ꝑn' rer. ⁊ hui' dicti sui
persuasionẽ adducũt a silĩ in gñatione: qa videt q̃ ⁊ plãtaꝝ
⁊ aialiuz quedã sunt ꝑn' ⁊ cause que sunt semina ⁊ sperma-
ta in qbus nõ est nature bonũ ⁊ perfectũ: cũ in ipsis nõ sunt
plãte ⁊ aialia nisi in potentia: ⁊ sicut ostẽdimus in. 9. hui'sa
pientie libro ꝑm potẽtiã nõ determinat bonũ ⁊ perfectuz: sz
ꝑm actũ: vñ bonũ ⁊ perfectũ potius est in plãtis ⁊ in aialib'
ꝑm actuz erũtib' ⁊ principiatis q̃s in ꝓncipijs eoꝝ. Isti autẽ
tales sic dicẽtes nõ rectã hũt extimationẽ: sicut eni determi
natũ est in antehabitis oẽz potẽtiã ꝓcedit act': vñ sperma-
ta sunt ex actu erũtib' que diuersa sunt a spermatib': sicut
diuersus est actus a potẽtia: ⁊ illa prioꝝ monẽtia ⁊ finalia:
qa finis est silis ꝑn': nec monẽs quiescit a monẽdo nisi de-
ducat ad sile sibi quãtum silitudo sua ꝓportionalis est ei q̃
monet: vñ ꝓmũ nõ est sperma: sed potius finalis spermatz
q̃ vltimo fit ex ipso hoc est monẽs primũ: sicut si aliquis di
cat hoiem prior spermate: ⁊ qa sperma silitudinem hz ani
me hois que agit in spermate sicut ars: ĩõ ex spermate gene
rat hõ. Et ĩõ sperma diuersum ab hoie est ex hoie: nec ali-
ter posset ꝓducere hoiem: ⁊ cũ generãs ꝓmũ non est vniuo-
cũ: sicut cũ sol generat hoiez informat forma que est in mã
generatiõis a forma celesti: ⁊ hec celestis corporea iformat

Aristoteles opi.

Tex. cõ. 40.

9. met. t. c. 19.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

ab illa que est motoris celi: que est semp separata ⁊ imaterialis. ¶ Et hec est ꝑma forma generans ⁊ pfectissima: nec ḡnatio est delectabilis omni nãe nisi pp illã formã primaz: tota eni mortalitũ natura reflorет ⁊ in delectatiõe diffundit quãdo induit illã: ⁊ tota nã mouet vt illa ẽtuz põt imbuatur: ⁊ de hoc qdẽ multa iã dixímus in ꝓcedẽtibus: sic etiaz actus pfectissimus est ꝑmoꝝ nature principioꝝ. ¶ Sz Pithagorici ⁊ Speusippus nõ cõsideraverunt nature ꝓncipia nisi prima que sunt in potẽtia: ⁊ ideo decepti sunt. manifestũ est ergo satis ex his que dicta sunt: qa est aliqua prima substantia sempiterna ⁊ imobilis a sensibilibus separata.

¶ Cap.15m. Q ꝑma suba nec est corpus neqꝫ virtus in corpore: ⁊ est in eo digressio declarans errorem Auicebron de materialitate intellectus.

Tex.cõ.41. EX dictis aũt ⁊ hoc ⁊ in.8.phyficoꝝ pz. q istam primã subam nõ ꝯtingit hẽ mẽsurã per se vel per accẽs: per se eni hz mẽsurã ẽtitatis: per accidẽs aũt illã hz mẽsurã que di eẽ virt⁹ in corpore. ¶ Hec eni dupler est: aut enim est forma corporalis que in ꝓprio subto erẽs maior ẽ in maiori: ⁊ minor in minori: sic grauitas ⁊ leuitas. aut nõ qdem est corporalis: sz est virt⁹ in corpore: ⁊ illa qdẽ nõ ẽ maior in maiori: ⁊ minor in minori: sed tñ est armonia q̃dã sic sensus: ⁊ iõ exigit sui subiecti quãdã eẽ armoniã: que si nõ sit in subto: sz sit plus vel min⁹ nõ mouebit ipm. Est eni ꝓportio iter mouẽs ⁊ motũ: ⁊ si motũ sit extra ꝓportionẽ non mouebit a motore: ⁊ sic corp⁹ est ꝓportionatum motori: ita virt⁹ motoris ꝓportionata est mobili: ⁊ ẽtuis non corrũpat armonia corporis: tñ si maius sit aut minus nõ mouebitur nisi a motore ꝓportionato tãto mobili ⁊ nõ maiori aut minori: ⁊ si mobile sit mobile tpe finito non mouebit a motore ꝓprio ⁊ ꝑiũcto nisi tpe finito: nec virtutẽ hẽbit ad mouẽdũ ipm per tp̃s infinitã: qa aliter nõ eẽt ꝓportio inter motorez ⁊ mobile. ¶ Ex his apparet q motor separat⁹ nõ est corp⁹ nec virtus corporalis: nec virt⁹ in corpore: qa illã subaz separatã nõ cõtingit hẽ mẽsurã aliquo mõ per se: cuz non sit corp⁹: neqꝫ per accẽs cũ nec sit virt⁹ corporalis: neqꝫ virtus in corpore sicut dcẽs est. ¶ Sz hec suba sine parte est ⁊ nõ in maiori maior: nec in minori minor. Et est idiuisibilis cum nõ sit virtus armonica vel aliquo mõ mãlis: cui⁹ signũ est: qa mouet per ifinituz tp̃s ẽtuz est de se: sufficiens eni est p infinitũ tp̃s sine fine mouere. ¶ Et iã oũdimus in ꝑhabitis: q id qõ est finitũ sicut virtus corporis nõ hz potẽtiã ifinitã que moueat per tp̃s infinitũ: mẽsurã eniz dimẽsiõis sequit virtus corporis que est in ipso: vñ cũ ois dimẽsio corporis: aut sit finita aut ifinita: ꝓz virtutẽ aut finitã aut infinitã eẽ: ostẽsuz est aũt q suba separata nõ est finita: cum sit actiõis infinite. q aũt nõ sit ifinita sic virtus corporis ostendit ex hoc q nullã penitus corp⁹ est dimẽsiõis ifinite. Oportet igit q ista suba nõ sit virtus corporis sz sit separata: ⁊ iõ nec passibilis est receptiõe forme alicuius: nec alterabilis receptiõe ꝓrioꝝ: ⁊ ꝓz q nõ habeat magnitudinẽ penitus per se vel per accẽs: oẽs aũt alij motus qui sunt ad formã posteriores sunt eo qui est ꝑm locũ: ⁊ hũc motuz mouet hec suba imobilis erẽs. Sic ergo manifesta est nã huius substantie eo q hũc hz modũ quẽ dirimus. ¶ Sz aũt in hoc error libri Auicebron qui ponit oẽ id qõ recipit formam mãm existere: ⁊ mãm esse mãm a potẽtia recipiẽdi formã: mãm aũt minoris ⁊ artioris potẽtie effici per formaꝝ receptionẽ: ⁊ cũ recepit formã que est itellectualitas non esse tã ample receptionis sicut prius: ⁊ iõ itelligentiã dicit esse nõ tot ⁊ taliuz formaꝝ receptiuã sicut mãm: habere tñ intelligentiã mãm sicut subm sui a quo si abstrahat vel remoueat forma itellectualitatis dicit relinq mãm ꝑmã. Et iste est error ex maria ꝑhie ignorãtia pueniens: qa si intelligentia dicit mãm: tũc nõ põt ꝓbari q aliũ suba ꝑm eẽ sit a mã separata: adhuc autẽ intelligentie vt intelligẽtie nõ est recipere aliquã formaz sicut mã recipit. Sed itelligẽtie separate que vñter est agẽs est facere formas ⁊ intelligẽtie possibilis est recipe formas: sicut locus recipit locatũ: ⁊ sicut recipit spẽs itelligibiliũ formas ⁊ species intelligibilis cũ qbus est vnum actu: sicut lumen recipit colores in perspicuo illuminato: sicut sepe dirimus. ¶ Amplius nõ põt intelligi in tota nã q forma adneniens materie tollat ab ea rõnem ⁊ moduz receptibilitatis quem hz in recipiendo formas: ⁊ si tollat ab ea quarũdam formaꝝ receptionẽ que forte oppositionẽ vel disperationez hũt cum forma recepta. ¶ Si enim ponamus q mã recipit hãc formam que est aialitas bene tollit a mã receptionẽ formaꝝ oppositaꝝ vel dispataꝝ: que sunt lignũ ⁊ lapis: tñ non tollit ab ea moduz receptiõis quin oẽm formaz quã recipit recipiat ꝑm esse: ita q quelibet distinguit ⁊ diuidit eã ꝑz eẽ. Si ergo itellectus est forma recepta in mã: ꝓz q quelibet forma posterius recepta ab itellectu ꝑm esse sit in intellectu ⁊ distinguat intellectũ ⁊ diuidat ad spẽs diuisas qõ est absurdũ: ⁊ iõ error iste fugiẽdus est ab omni hoie: qa liber ille fere in oibus iuenit erroneus. ¶ Sz tenẽdũ est ꝑ cõstanti qõ supra dixímus q id qõ a nulla forma vel motu vel magnitudie vel ꝓprietate distinguit ꝑ certo est imãle: ⁊ sic imãlis est non mõ solum ꝑma substantia: sed oẽs substãtie separate: ⁊ ideo sunt idiuisibiles per formã ⁊ impartibiles p motum: ⁊ non habent aliquam magnitudinem penitus.

In quo Auicebron errauerit.

¶ Cap.16m. Et est digressio declarans solutionez Joannis grammatici.

Obiectio Joannis grãmatici, p qua vide Cõmẽtatorez hic cõ.41. ⁊ in 8.phi.cõ. 79. ⁊ i vltio ca. d̃ suba orbis.

DIfficultatẽ tñ hec affert subtilis obiectio Joã. grãmatici: dicit eni q omne corpus virtutẽ hz corporeã: ⁊ cũ corpus sit finitũ: necesse est illam virtutẽ finitã eẽ: celũ aũt corpus finitũ est: igit hz virtutẽ corporis finitã. Oẽ aũt qõ finitũ est finiti est mot⁹ ⁊ actiõis: ergo virtus illa nõ mouebit tẽpore infinito: nec celuz erit motus infiniti vt videt. Si eni diceret pp hoc celuz esse corruptibile non sequeret nisi hoc addereт q cũ celũ sit instrm motus vniusis qui naturã totam saluat ⁊ cõtinet si nõ ponat celuz moueri: segtur q nõ saluat in eẽ: qa illud qõ est frustra nõ est in nã: ⁊ sic sequit celũ eẽ corruptibile: nec tũc valet solo quã dant qdam hic qui cõcedunt celũ habere virtutẽ finitã. Sed hanc non dicũt esse nisi potẽtiã ad motuz localẽ ⁊ nõ ad formã: ⁊ iõ cũ corruptio sit mot⁹ ad formã: vel mutatio: nõ sequitur vt dicũt q celum sit corruptibile. Sequitur tñ inevitabiliter ꝑm modum iã prius inductũ. ¶ Sũt autẽ qdam qui hãc obiectionẽ excludere ⁊ soluere volunt ꝓcedentes q celum habz virtutem finitam ad motũ. Sz qa hec virtus nõ est mouẽs celuz: qa illa virtus est sicut virtus istrumẽti mobilis: virtus autẽ separate substãtie est que mouet: ⁊ virtus separata nec est finita nec ifinita: ⁊ hz actũ ifinitũ: ideo celũ mouet tẽpore infinito quãtuz de se est: ⁊ ideo cõcedunt q celum stabit tempore determinato quãtuz est de virtute cõiuncta sibi: ⁊ q hz principiũ standi in seipso. Sz q nõ stabit hoc est de virtute exteriori separata. ¶ Si eni hoc est vez qõ dicũt tunc videt q celi virtus ad moueri nõ sit ꝓportionata virtuti separate ad mouere. Sz quãdocũqꝫ nõ est ꝓportio inter motorẽ ⁊ mobile soluit motus: ergo videt q celi motus soluet ꝑm nãm: ⁊ hoc nũqꝫ aliqs dixit pbs. ¶ Quidã quidẽ inveniunt dicere: ⁊ dixisse q soluet ꝑm dei volũtatem sicut Plato ⁊ theologi qdam: sed nunqꝫ aliqs dixit q soluẽdus esset ꝑm nãm. ¶ Dicẽdũ igitur videt q celum nõ hz virtutem corporis ad motũ nisi eam que est aptitudinis ⁊ instrumenti: ⁊ de hac virtute nihil cõcludit obiectio Joãnis grãmatici: qa cũ ꝓbat q virtus finita corporis nõ mouet motum infinitũ ⁊ nõ agit actionem infinitam hoc nõ tenet nisi de potẽtia virtutis actiue ⁊ nõ passiue. Virt⁹ aũt instrumẽti ad motũ est virt⁹ obediẽtie ⁊ passiua: ⁊ cũ ponit q substãtia instrũ nullã recipit alterationẽ ꝓpter potẽtiam semp existendi quã habet: sequitur q instrumentum semper est in eadem aptitudine ad motum: ⁊ cum motor sit imobilis et actus purus: sequitur q semper mouebit ⁊ sic semper durabit motus ꝑm naturã principiorum motus: que sunt mouẽs ⁊ id qõ mouet: nec est hoc mirũ in corpore perpetuo: qr etiam in corpore corruptibili sic esset si semper maneret habilitas eadem: ⁊ ideo dictum est in libro de aia. q si senior accipiat oculuz iuvenis videbit vtiqꝫ sicut iuvenis: ⁊ si hoc dictum est de motore qui est virtus in corpore finite actionis: multo magis est hoc verũ de virtute celi que est virtus obedientie ad motorẽ separatum: qui nec est virtus finita neqꝫ infinita: sed indiuisibilis ⁊ simpler: sicut iam ante dirimus. Hec igit dicta iteruz de ꝑma substãtia sufficiãt. Iterenim reuertemur ad considerationem ipsius postẽqꝫ inquisiuerimus de motoribus inferioribus celorum inferioruz.

Solo Auroris in pñti commento.

Improbatio.

Solo ꝓpria.

ꝑmo de aia. t. cõ.65.

¶ Cap.17m.

¶ Cap. 17m. Qua arte inuenienda est pluralitas motorum separatorum.

Tex. cō. 42.

DE his igitur inquirere incipientes queramus vtrum ponendum sit quod vna sola sit talis substantia separata: sicut multi dixerunt: et dicunt vsque hodie: aut sunt plures substantie separate. Et si plures sint: oportet nos querere quot sint numero et qualiter se habeant adinuicem. ¶ In quone ista oportet quod nos obliuiscamur: sed diligenter reminiscamur eorum que alij negociati sunt de illa materia: tunc enim inuenietur quod nostra inquisitio est valde necessaria: quia apparebit quod alij de pluralitate talium substantiarum nihil certum tradiderunt: cum tamen planum sit valde et non difficile inuenire modum pluralitatis earum: planum enim est ex septem demonstratis quod omne quod mouet per se habet motorem continuum sibi: est autem certum per antedicta et per visum qualibet sphaeram habere motum proprium et per se moueri. Quare igitur plura sint in celestibus per se mota: nec per se mouentur aliaque consequitur necessario multos esse motores: quod enim quidam Platonicorum dicunt substantias esse separatas non ad mobilia corpora relatas: omino dictum est propter rationes phisicas: quia hoc nulla ratione poterit probari: nisi aut opinio quam multi susceperunt circa species ideales nullam penitus habet probatam phisice perscrutationem. dicunt enim quod species sunt numeri proportionum quadam. ¶ Sed debetis loqui de numeris vt principijs primis entium aliquando aliquando loquuntur de numeris qui in infinitum excrescentibus: aliquando aut loquuntur de eis: ac si numeri principiorum crescant vsque ad decada determinate: eo quod denarius surgit per progressionem continua ex primis numeri principijs simplicibus et compositis: sic enim vnitas non est numerus: sed numeri primi. binarius autem simplex est numerus ex duobus simplicibus compositus: propter quod et binarium quidam pluralitatem non dicunt: quia ex nullo plurali componitur: trinarius autem ex vna composita parte est: et altera simplici composita est: quaternarius autem primus est qui est ex compositis partibus: et ex his per progressionem continua surgit denarius: et iterum primus est limes numerorum: propter quod primus quidam entium vsque ad decadum multiplicabant. Et hec etiam quod et Pithagoras in vera quoque coelemetatione bonorum. vs. et malorum decem principia posuit: nec in primo huius sapientie libro determinatum est: quando autem de speribus locuti sunt nullum numerum artificiose tradiderunt: nec nisi dicunt propter quam camem tanta sit pluralitas numerorum cum studio aliquam demonstratiuo propter conuenientiam quam dirimus nunc de primis progressionis ex quibus surgit denarius. In illa enim est simplex primum: et simplex primum cum simplici primo: et compositum primum cum simplici primo: et compositum primum cum composito primo: quod quidem variatio videtur esse principiorum: et id quod surgit ex dicto primum perfectum ex omnibus principiorum numerum. ¶ Nobis autem non est procedendum sic: sed dicendum relinquitur nobis de numero substantiarum separatarum: et substantijs diuinis que determinate sunt a nobis. Hec enim substantia sunt corpora diuina immortalia que celestia vocantur: que omnia tamen moueri probauimus per seipsa: ita quod primum sui motus habet in seipsis. ¶ Iam autem determinatum est a nobis quod id quod est primum. et primum omnium entium est immobile et per se: et per accidens: dicimus enim est quod hoc est mouens motum illum qui inter omnes motus est vnus et simplex et sempiternus. Et hoc est motus quem vocant diurnum: qui non dicitur vnus et simplex: eo quod non habet partes: sed tamen dicitur vnus et simplex: quia vniformis est et equalis per totum. et tamen dicitur primus: quia causa est omnium aliorum: et suus motor est prima causa vniuersi entis per Peripatheticos: quia sicut diximus: omne quod motum est necesse est moueri ab aliquo: et id quod est mouens primum motum necesse est immobile esse: quia aliter iret in infinitum in mouentibus et motis. Et iterum sicut diximus necessario est sempiternum motum a sempiterno motore moueri: et vnum motum simplicem necesse est ab aliquo motore simplici moueri qui per essentiam mouet. ¶ Et forte aliquis dicet: quod substantia separata non relata ad motum et mobile est an sit substantia relata ad motum et mobile: et ideo prima causa dicitur poni non mouens: sed efficiens tantum sicut dixit Plato. ¶ Adhuc autem quia prime substantie separate immediatius coniungitur intelligentia: que est et substantia separata quam celum: quod est substantia corporea: et sic a primo simplici non immediate est motus et mobile: sed substantia separata immobilis: et forte adhuc addat quod ab vno primo simplici non dicitur esse immediate nisi vnum simplex. Motor autem secundum et mobile per duo sunt: et hoc non immediate dicitur erire a primo substantia simplici: et non congruentem est a primo substantia et substantia intellectualem: et postea mediante illa alia carent. ¶ Adhuc autem quia immediatum certum primum cane videtur esse esse nisi: nihil autem est nisi primum prime substantie quam intelligentia: et sic illa immediate dicitur carere a primo substantia.

Obiones platonicorum ad hoc

¶ Ad hec omnia et infinita talia quam obijci possit et a Platone obiecta sunt: vna est responsio Peripatheticorum quod iste rationes omnes topice sunt: sine dialectice et vane in primo phisicorum: et forte sophice et in errorem inducentes: quia ponere primam substantiam non mouentem est ponere esse ociosam: sicut ostendimus est supra in 8° phisicorum. et ponere eam ociosam est ponere quod aliquando mouet de ocio ad actum: aut oportet dicere quod semper esset sicut dormiens: et quod non esset optimum: quia probatum est quod optimum est in actu et non in habitu. ¶ Adhuc autem si daremus quod ageret formas et non moueret oporteret dicere quod aut ille forme quas ageret essent per se actu existentes: quod supra improbatum est: vbi ostendimus quod nihil fit nisi compositum: aut oporteret dicere quod ageret composita ex materia et forma: et tunc oporteret dare quod moueat materia: et etiam si mouet oportet quod aliquid moueat eam quod fit corpus motum: et illius motus corporis erit ante motum materie ad motum: et tunc redibit quod ipsa primo mouet celum. ¶ Quod enim quidam dicunt quod causat angelos et postea orbes probari per demonstrationem non potest. Et tamen hoc dicere est preter phiam dicere: et contra hoc non disputamus nec disputare possumus: et tamen rationes tales topicas refutamus. Vnum substantia separata non relata ad motum et mobile nulla esse potest sim rationem phisicam nec motum aliquid est ante motum localiter: et ideo rationem nihil dicit nisi quod corpus motum primum immediatum sit prime substantie mouenti: et ista intelligentia sim quod est intelligentia magis similis videatur prime substantie quam corpus: tamen intelligentia proportionata secundum mobili non tantum accedit ad primum mouens quantum mobile primum quod proportionatum est substantie prime mouenti. et sicut ista primum mouens sit vnum simplex: tamen illud quod est ab eo non est vnum simplex: sed est corpus compositum: quia si simplex esset penitus: sic ipsum non esset distinctum ab ipso. ¶ Sed bene procedendum est: quod est vnum solum: et hoc est primum actu primo et puro: et hoc est corpus non nisi in potentia ad vbi existens: et motor illius est substantia prima sim Peripatheticos sicut dirimus: et ideo etiam illud animal esse dixerunt: et bene potest esse quod errauerunt in hoc: tamen sic dicunt: et hoc quam dirimus est rationem ipsorum. Sub ipsa autem substantia multas dicunt esse substantias mouentes diuersas spheras consequenter ordinatas: que omnes respiciunt ad primam substantiam: sicut serui ad dominum: et ideo omnes obtinent in communi motum qui est propius prime substantie qui est motus diurnus velocior et simplicior omnibus motibus celorum: de hoc tamen in sequentibus subtilius declarabitur. modo enim non inquirimus: nisi an plures substantie sint separate et mouentes: quia plures constat esse sicut iam probauimus: querendum quam arte et qua ratione possumus peruenire ad numerum et ad ordinem eorum.

Solutio.

Vide p his Auicen. 12. meta. cō. 44.

¶ Cap. 18m. Quare necesse est planetarum motus a diuersis esse motoribus: quorum quilibet est substantia quedam separata et immobilis motum quem mouet.

Tex. cō. 43.

VIdemus autem etiam oculis corporalibus preter illam ferentiam circularem quam dirimus motum sine ferentiam vniuersi que est simplex et vniformis: et dicimus eam mouere a prima substantia immobili alias multas ferentias: sine motus circulares sempiternas: sicut sunt motus planetarum: qui sunt sempiterni circuli: corpus enim celeste sempiternum est et instabile quod nunquam quietem interponit in regiratione: sicut facit reflexus motus in recto: sicut ostendimus in octauo physicorum. ¶ Quare enim planetarum motus et circuli diuersi sint probat ad visum: quia videmus quod non possunt in vna continua superficie esse mota: quorum vnus est tardius alio: eo quod sicut in 6° physicorum probatum est. tardum diuidit magnitudinem. Motus autem planetarum sunt in tarditate valde diuersi. de causa autem huius tarditatis: sine hoc sit ideo: quia motor velocioris nobilior sit quam tardioris: sine ideo sit: quia tardior est maioris quantitatis circuli quam velocior non curamus hoc: quia non querimus illam causam: sed solum hoc quod inferiores videmus velociores superioribus: et ideo in orbe vno reuoluuntur omnes planete non possunt: sed in multis et in tot vel pluribus quot sunt ipsi planete qui reuoluuntur. ¶ Necessarium est autem quilibet harum ferentiarum: sine circulationum moueri a quadam substantia separata que sit immobilis sim se et sit sempiterna. Et huius quidem necessitatis causa et ratio est: quia si astrorum ipsorum natura sempiterna quedam natura est: oportet quod et mouens ea sit sempiternum: quia sempiterne nature sempiternus est motus: aut oporteret ponere quod esset ociosa ex quo facta est ad motum: et salus eius fit in motu sicut in animalibus

S. phi. t. c. 64. et infra.

6. phy. t. c. 19.

bitis ostēsuz est: hoc autē natura mouēs est prius moto: sicut omne mouēs prius est q̃z id qō mouetur ab ipso nō pus tempore: sed prius est: sicut causa prior est causato: qa motor est causa motus ⁊ mobilis q̃ mouet: q̃ꝫ duratiōe tēporis simul sit cū ipso. Hec autē in sequentibus ostēdetur. ¶ Eadem aūt necessitate, pbatur: q̃ motor ille qui est por eo q̃ mouet id qō mouetur est substātia qō ⁊ ipse necessario est substātia: qa substātia non causat nisi a substātia: nec vnq̃ potest esse accidens principium substātie: sed ecōuerso substātia est principium accidētis: sicut sepe in antehabitis pbatum est: ex quo igitur hoc sic necessarium est eē: tūc palam est: q̃ tot necesse est eē substātias mouētes: ⁊ p̄m naturam sempiternas ⁊ imobiles p̄m se: ⁊ que sint sine dimensione: eo q̃ nec sint corpora: nec virtutes in corpore quot sūt perpetua mota corpora, ppter lā inductam cām. Hec enim demōstratio sumitur ab effectu p̄mo essentiali ⁊ cōuertibili. ¶ Dalaz igitur est ex his que dicta sunt: qa sunt in quodā numero substantie separate plures: ⁊ q̃ harum quedaz est p̄ma: ⁊ quedā sunt scōe: ⁊ q̃daz tertie: ⁊ sic sunt in diuersis ordinibus: sicut ordinant sphere eorum que mouentur.

¶ Cap. 19m. Et est digressio declarās qualis sit natura substātiaꝝ separataꝝ inferioꝝ que sunt post primā subam.

Hoc igit̄ habito sic oportet p̄mo inquirere quales p̄m nām sint iste substātie: ⁊ qualiter se habeant ad primaz subam ⁊ adinuicem: querentes aūt quales sint p̄m nāz queremus an sint simplices aut cōposite: ⁊ an sint imobiles oino: sicut p̄ma substantia: ⁊ an sint diuisibiles per aliquem modū. Q̃ enim sint intellectus qdam: siue intelligētie facile, pbatur. qa principioꝝ mouētiuz in motu illo quo per se mouent ea que mouētur id qō mouet rōne boni simpliciter est intellectus: sicut in antehabitis est oñsuz. ¶ Cōstat autē oēs spheras a se moueri ⁊ moueri gratia boni: qō simpliciter est bonū: ergo mouētia eas sunt intellectus: cuz aūt omnis intellectus sit actiuus vel speculatiuus: ⁊ speculatiuus nihil moueat: oportet istos intellectus eē actiuos: ⁊ hoc quidē est veruz: ad hoc autē cuz ois intellect⁹ actiuus totū illud moueat qō ambit instr̄m motus eius: oportet q̃ quilibet hoꝝ intellectū totū illud moueat qō ꝓtinet sphera ipsius. oīs autem sphera: siue sit superior: siue sit inferior cōtinet totam mām actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ. Ergo quilibet istorum intellectuum mouebit ⁊ aget vniuersaliʒ in tota natura generabiliū ⁊ corruptibiliuz: ⁊ hoc, p certo est necessariū ⁊ verum. ¶ Adhuc autē cum omnis intellectus agēs eius qō agit p̄habeat formas: qa aliter ageret casu ⁊ nō attingeret finem: oportet q̃ quilibet istoꝝ intellectū plenus sit formis eorum que agit: ⁊ hoc est qō dicitur q̃ intelligentia est plena formis: videt autē ex his forte alicui intelligētias compositas eē: qa forme nō insunt alicui nisi sit cōpositū. ¶ Adhuc autē q̃ dicitur qō ex intelligētijs quedam sunt que habēt formas magis vniuersales: ⁊ quedā sunt que habēt formas magis particulares: ⁊ taliū formarum habitus nō videt eē posse sine cōpositione. ¶ Sed ad hec ⁊ illa oia leue est soluere si supradicta oia in mente habeant bene. Dicimus enim q̃ substantia separata que est causa rerū p̄habet res sicut p̄ncipiū ⁊ causa: ⁊ tale principiū nō p̄habet formas rerum p̄m se distinctas: sed potius p̄habet eas virtute: qa quanto ipsum simplicius est ⁊ prius: tāto virtus ei⁹ ambit plura: sicut virtus luminis solis: ⁊ sicut virtus spūs que est in spermatib⁹ ⁊ seminibus: ⁊ illud p̄ncipium non habet formam additā sibi: sed ipsa essentia eius est forma oium illorum: ⁊ illustratio, pcedēs ab ipso in corpus motū facit motum diuēsum in corpore: ⁊ in illo incipit diuersificari virt⁹ eius: sicut virtus luminis solis multiplicat in his quibus incidit: ⁊ lz ipsum lumē in sole vnū sit ⁊ indiuisibile in quolibet pūcto solis: tamen p̄m q̃ magis distat ab ipso diuidit plus ⁊ plus: ⁊ q̃ incidit vni qō illuminat nō est idem etiaz cū eo q̃ incidit alij qō ēt illuminat: ⁊ sic est in virtute ⁊ lumine istoꝝ intellectuum agentiuz. Ille enim sunt indiuisibiles in ipsis substātijs indiuisibilibus: sed virtus erpansa in corpus motū in partib⁹ moti est diuersa: ⁊ magis diuersificat quādo per motū incidit materie generabiliū: ⁊ sic in tātū diuersa q̃ id qō percipit vnū nō est idez qō percipit reliquum: vñ pz q̃ ex his formis nulla inducit compositio in motoribus separatis. ¶ Et q̃ dicit vna vniuālis ⁊ alia particularis: nō est ideo dictum q̃ vlium ⁊ particularū sint receptiui intellectus istī: sed potius dicit vniuālis sicut virtus plus ambiens: sicut est virtus sphere superioris ad inferiorem: ⁊ dicit particularis sicut virtus sphere magis ōterminate ad mām. In talibus eni bñt se in similitudine quadaz formaꝝ adinuicem sicut p̄ma ⁊ secūda. Sicut eni videmus formam generis non coartatam nec determinatā: sed simplicem: ⁊ illā dicimus esse differētiaz primi generis q̃ est generalissimū: ⁊ sub ipsa accipimus aliam differētiam: ⁊ in illa est virtus p̄me: ⁊ est magis coartata: ⁊ sub his accipim⁹ iterum tertiam in qua due sunt p̄cedentes iteꝝ determinate: ⁊ ita accipim⁹ vsq̃ ad vltimā: que nō pōt plus coartari: ita est de formis motoꝝ ⁊ motuum. Oēs eniz mouēt ad eē: sed sicut ordinantur ad esse vita sensus ⁊ ratio ⁊ intellectuale mozale: ita ordinātur forme ille: vñ q̃libet eaꝝ est simpler: sz qa scōa manat ex p̄ma: ⁊ tertia manat ex p̄ma ⁊ secūda: ⁊ sic de alijs est descēdendo: qa sic inferioris motoris lumen ⁊ forma determinat: dicit̄ habere particulariozes formas q̃z superior: ⁊ ex oibus his nulla inducitur cōpositio: sicut nec in formis vt dictū est. ¶ Sed ex alia quadam rōne multis videntur esse cōposite. dicunt eniz q̃ ⁊ vez est: qa omne qō est citra p̄mā subam est recipiens a substātia p̄ma: recipiēs autem ⁊ receptū dicūt q̃ꝫdā cōpositionē. Et ad hoc obiecerūt Pithagorici dicētes q̃ post monadē est dias attribuentes monadē p̄me sube que vere est vna: in qua nullus est numerus: diadē autē scōe ⁊ deinde sube: ⁊ sic videt oīs suba scōa esse cōposita: ⁊ q̃ maxime ⁊ multos ⁊ magnos ad hoc induxit est hoc q̃ oīs suba scōa reflectitur super seipsam. oīs autē intellectus reflexus sup seipsuz est cōpositus: qa aliud est in eo qō reflectit: ⁊ aliud sup qō reflectit: fiunt ergo due nature: ⁊ sic est cōposita intelligētia vt videt: ⁊ hoc concedunt multi ēter hoc solū q̃ nō dicūt intelligētiam eē duas naturas: sed vnā duplicem p̄m duplex eē qō bz: est enim intelligentia sicut deūm est ambiēs ⁊ mouēs corpus qō est orbis celi: vnde p̄m q̃ est intelligētia reflectitur super seipsam p̄z q̃ monet: sicut dico q̃ ars p̄m q̃ ars est reflectit super se p̄z q̃ scilicet mouet instr̄m: formalitas eni artis cōuertit ad istrumētū quando mouet ipm: ⁊ p̄m q̃ monet ipm sic ꝓducit in mām ⁊ quodā tactu metaphorico tāgit eam. ¶ Et ideo ibi bz esse aliquātulum magis māle q̃z in seipsa: ⁊ est simile de lumine qō est vna quedā essentia in se: ⁊ p̄m q̃ tangit superficiem coloratī: ⁊ tamen habet duplex esse ⁊ formale ipsū cōuertitur super materiale ipsius. Et ideo illa obiectio nō p̄bat ex duplici essentia constare intelligentiam: sed habere duplex esse in essentia vna.

¶ Cap. 20m. Et est digressio declarans eritum intelligētiarum in esse a causa prima ⁊ eritum celorum in esse ab intelligentia ⁊ a prima causa.

Et autē intelligentia scōa ⁊ deinceps ordinis se bz ad p̄mā cām: sicut causatū ad cām. lz eniz cause efficiētis nō sit nisi educere formam de mā in his que bñt mām: tū in his que nullam bñt mām causalitas cause p̄me est subare secūdā ⁊ fundare: qa cū intelligētia sicut dicunt Peripatetici sit forma celi: ⁊ motor non educit de ipso vt de potētia: qa nō est gñabile celum: ⁊ q̃ꝫ poneret esse generabile: nō tñ ex ipso educeret: qa nō est intelligētia forma ⁊ suba que sit in mā: sed potius corpus nō aptat ei nisi vt sit instr̄m motus: ⁊ nō aptatur ei tanq̃z necessariuz ad eē talis sube: qa intelligentia ad esse suū corpore nō indiget. ¶ Est igit̄ intelligentia id qō in eē fundat a luce p̄me cause: sicut lumina stellaꝝ cōstituuntur a lumine solis. hec autē lux p̄me cause aptat sibi celū scōm super qō est irradiatio formarum eius ⁊ per ipm: ⁊ per se irradiat sup oē illud qō cōtinet celū eius: ⁊ ideo lux p̄ma influit super scōam: ⁊ illuminatio illa fundat eam in esse: qa illuminatio illa cū sit actiua ⁊ actiui intellectus vniuālr est cā esse: ⁊ id qō cōuenit secū in eē est causatū primū qō ante fluit a cā p̄ma p̄z q̃ est mouens ⁊ forma actiua tā inuerit mobili suo qō mouet ab ipsa est celum p̄m q̃ mouet intelligētia scōa. ¶ In oib⁹ eni his aduertēdū est q̃ oēs Peripatetici ꝓuenīt in hoc cū stoicis: ⁊ marie cū Platonicis: q̃ materia prima non exiuit in esse per cām aliquaz generantē vel mouētē: sed q̃ sit perpetua. Peripatetici

Mō qdo in intelligētijs dicimus q̃ sdā habere fōias magis vlces: ⁊ q̃ sdā min⁹ vlces.

Mō hic ꝺ simplicitate itelligentiarum.

thetici aũt dicebãt q̃ mouẽs primũ duplr ꝓsiderat in se. vz. ⁊ sic est lux: ⁊ intellectus actiuus vel supra lucẽ ⁊ intellectũ existens: cõsiderat ẽt vt causans: ⁊ ex pte illa metaphorice attingit mãm: ⁊ quodã mõ incorporat sicut intellectus artificis in se lux est: ⁊ ex parte qua mouet ic corporat forma ⁊ lux artis corporeis istrumẽtis. ¶ Qõ igit est a cã ꝑma prout ipsa est lux imensa in se existẽs ⁊ luces emittẽs est intelligẽtia primi ordinis post eã: q̃ aũt fit ab ipsa ꝑm q̃ est tangens mãm est celũ primũ: qõ ipsa p suã formã agentẽ mouet: ꝑmo enim ꝓsiderata est ipsa actus ⁊ scõdo mõ ꝓsiderata est potẽtia actiua mixta mãe: ⁊ fil̃r intelligẽtia primi ordinis sub cã ꝑma hz hãc duplicẽ ꝓsiderationẽ: ⁊ in se qdẽ ꝓut est lumen causatũ a cã prima irradiat ab ea lumẽ intelligẽtie cui iungitur irradiatio cause prime: ⁊ q̃ sic fit duplici irradiatiõe magis est determinatũ ⁊ cõtractũ: q̃ q̃ fit ab vno lumine simplici: vñ q̃ sic fit a duplici lumine est intelligẽtia scõi ordinis que scõa est sub prima: ⁊ ex illa ex parte illa que ꝓtingit mãm iterum ꝓcedit suũ celũ: qz ex parte illa est potẽtia sicut ante dictum est: ⁊ sic causant oẽs intelligẽtias ⁊ oẽs orbes. ¶ Nũc ãt modus causandi pipatheticｉ de nã accipiũt: qz sicut dicit in. 8. phy. in his que p se mouent id qõ fit in mũdo maiori simile est eｉ qõ fit in minori mũdo: hoc est in aiali pfecto qõ mouet p se motu locali: in aiali aũt illo videmus q̃ virtus formatiua que est in semine ⁊ est similitudo aie ⁊ intellect̃ actiui inquãtũ est ab aia patris ⁊ est seminis humori mixta inquãtũ est mãlis: ⁊ ex ipsa inquãtũ est qdẽ lux ⁊ fil̃itudo aie patris ꝑm oẽs vires aie patris ꝓcedit ⁊ educit aia nati que est lux corporis. Inquãtũ aũt est mãlis qõ fit ab ipsa est corpus hz diuersitatẽ organoꝝ: ⁊ si quis objiciat q̃ in celo nõ ꝓcedit a potẽtia ad actũ: eo q̃ celũ est ingenerabile dicũt pipatheticｉ q̃ nõ obstat hoc quin talis fit ordo causandi. ¶ Si enim demus q̃ sol semp stetit ⁊ stabit in hemisperio: tñ p hoc nõ tolerẽt quin fit sol cã diei: ⁊ similr vestigiũ pedis semp causatur a pede quãuis positio pedis in puluere nõ ꝓcedat vestigiũ: ⁊ sic est in multis: vnde hz status talis mũdi in intelligentijs ⁊ orbib̃ qualis nũc est ꝑm oẽ tẽpus fuerit sicut nũc: tñ p hoc nõ excludit causalitas quin vnũ ꝑm esse causet ab alio ⁊ semp iferius causat a suo superiori. ¶ Adhuc autẽ si quis objiciat q̃ prima cã que supra nomẽ est nõ reflectit supra se sicut dictũ est in antehabitis: ⁊ ita videt q̃ nusq̃ attingit mãm: qz si attingit videbit duplex eẽ hẽre sicut hãt alie intelligẽtie: ⁊ hoc supra negatũ est. Dicendũ q̃ hoc est verũ ꝑm ꝓlatonicos: ⁊ ẽt ꝑm illos q̃ ponunt intelligẽtias alias eẽ substãtias q̃ aias celoꝝ. sed ꝑm illos q̃ dicũt easdẽ esse substãtias ⁊ aias celoꝝ ⁊ intelligẽtias nõ est ita: qz lux prime cause simplex est ⁊ pura: ⁊ tõ cũ attingit mãm nõ recipit obumbrationẽ sed vincit eã: ⁊ vincẽdo terminat ad eẽ istrumenti sui: qõ est celũ primũ. ¶ Cũ aũt irradiat ad cõstitutionem intelligẽtie primi ordinis hoc fit p actũ qui est cõpositi: ⁊ est actus prime cause in orbe primo: ⁊ tõ fit q̃ id qõ fit p huius irradiationẽ est ordinis iferioris q̃ ipsa fit: sicẽ in hoie act̃ gñationis est actus cõiuncti: ⁊ tñ id qõ in genitura est fil̃itudo aie ꝓtingit in eẽ aie: ⁊ q̃ in genitura est mixtũ cũ humore ⁊ intiscatũ ei facit cõstitutionem mẽbroꝝ: ⁊ tõ fit q̃ filius frequẽter dissimilis est patri ex parte corporis. ¶ Iste igitur ẽ modus quo ⁊ intelligẽtie ⁊ orbes causantur a cã prima: ⁊ ex isto ordine pz qualiter ꝑma cã irradiat sup omne qõ est: qz vniuersitatẽ mãe cõtinet suus orbis: ⁊ tñ lumẽ eius est illud cui cõiungitur radius intelligẽtie scõi orbis: ⁊ tñ ille iferior sic iungitur sibi ⁊ determinat ipsum: ⁊ iste sic duplicatus radius iungit inferiori: ⁊ iterꝝ magis determinat: ⁊ sic fit processus descẽdendo vsq̃ ad mãm generabilũ in qua p qualitates ⁊ formas mãles marimã recipit determinationẽ. talis igitur ꝑm peripatheticos est eritus in esse intelligẽtiarũ ⁊ orbium: ⁊ per hoc pz qualr̃ quelibet intelligentia indiuiduatur per suum orbem ⁊ non per aliud.

¶ Cap̃. xi^m. Et est digressio declarans modum per quẽ vna intelligentia est ab alia.

In hoc aũt ordine aduertẽdũ est q̃ semp superior influit iferiori: ⁊ id qõ influit est suũ lumẽ eẽntiale: ⁊ est totũ bonũ ⁊ desideratũ intelligẽtie iferioris: ⁊ tñ qz fons totius luminis ⁊ esse est prima cã: tõ illa est que amat ꝓportionaliter a qualibet: ⁊ ipsa se imittit cuilibet quãtũ quelibet põt suscipere de ipsa. Et hui̇ cã est q̃ oẽs quotquot sũt optinẽt motũ quẽ ipsa mouet q̃ est diurnus: ita q̃ ille motꝰ etiã est in sphera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ in oibus eẽntis mobilibus. vñ etiã mare influit ⁊ effluit ad modũ circuli quãtuz põt: terra aũt qz ĩmobilis est moueri non põt. Et ideo ipsa sola iter simplicia corpora i hoc ordine est mota nõ mouẽs: ⁊ in hoc deficit virtus primi motus: de hoc aũt dixim̃ in. 8. phicoꝝ nostroꝝ. Et cũ quelibet ab altera accipiat ꝑm ordinẽ ita q̃ inferior ab oibus superioribꝰ tñ acceptũ nec est cõpositũ: neq̃ est inducẽs cõpositionẽ. ⁊ huius cã est quã dirimus i antehabitis: qz. vz. qñ forma posterior fluit ex forma ꝓcedẽti vna vel pluribꝰ ille forme ꝓcedẽtes nõ sunt in sequẽti nisi ꝑm modũ virtutis ⁊ potẽtie: ⁊ eẽntia manet simpler sicut esse est in vita: ⁊ vita in sentire: ⁊ sentire in rõne: ⁊ huius: ⁊ sic virtus oium mẽbroꝝ est in spermate qõ erit de mẽbris: ⁊ in sequẽti qdẽ semp fit determinatio maior ⁊ minor: sed tñ nulla essentiaꝝ cõpositio qz aliter differentie oẽs eẽnt cõposite. ¶ Adhuc aũt cũ sic accipit inferior a superiori bonitatẽ: ⁊ lumẽ per hoc accedit ad ꝓformitatẽ superioris: ⁊ quãto plus conformat superiori tanto fit magis simpler ⁊ magis vna ⁊ indiuisibilis. Et ideo oĩs intelligentia dicit eẽ substãtia que nõ diuidit. ¶ Modus aũt istius acceptionis qua vna sic accipit ab alia ⁊ oẽs accipiunt a prima per duo similia satis pulchre ab his q̃ ꝓcesserũt nos pbis est ostensum: ⁊ vnũ qdẽm exemplũ est in artificijs diuersis que accipiuntur sub vno sicut est frenefactiua ⁊ gladiaria ⁊ scutaria ⁊ equestris: ⁊ hui̇ sub militari que vtitur oibus his. Omnes enim ille in formis quas inducũt in mãm respiciunt ad militarẽ: ⁊ vna respicit ad aliã sicut frenifactrix ad equestrẽ ⁊ sic se habẽt intelligẽtie mouẽtes ⁊ orbes adinuicẽz. Aliud aũt est simile in regimine ciuitatis in quo oẽs qui in aristocratia sunt: ⁊ qui in timocratia respicũt ad regẽ. Similiter aũt faciunt ⁊ qui sunt in officijs ⁊ artiũ cõmunicationib̃ ⁊ respiciunt ad se vna ad alias sicut officioꝝ cõmunicatio ad timocratiam ⁊ timocratia ad aristocratiã ⁊ aristocratia ad regimen siue ad regẽ: ita q̃ semp superior informat inferiorem: ⁊ tõ fit vt in tali ordine ille qui sublimissime sunt ⁊ liberaliores actũ suũ nõ habeat determinatũ in aliqua mã: sed est vniuersalis eoꝝ influentia ꝑm optimũ felicitatis actuz: sicut militaris se hz ad inferiores: ⁊ regimen se hz ad alias potestates. cũ enim alie potestates determinate sint in quadam sollicitudinis parte sicut in materia determinant̃ frenifactrix ⁊ gladiatrix: regimen cõsistit in speculatione ⁊ cõtinentia totius sicut militaris oibus vtitur: ⁊ nõ habet determinatam mãm aliquã. ¶ Hoc aũt ideo non est dictũ q̃ aliqua sit influẽtia superioris super inferiorẽ nisi per motũ corporis aiati ꝑm peripatheticos. Sed qz aiatũ primũ indeterminatas ⁊ vniuersalissimas influit ⁊ erequirit formas: ⁊ ille determinantur ad mãm plus: ⁊ plus ꝑm q̃ magis ⁊ magis descendũt ad mãm hãc ⁊ illã. ¶ Si aũt est aliqua alia irradiatio superioris sup inferiora sicut dixit ꝓlo: ⁊ sicut dicunt theologi illa p rõnẽ inestigari nõ põt: sed opz q̃ ad illã inuestigãdã ponant̃ alia ꝓncipia ex reuelatõe ꝓpũs ⁊ fide religionis: ⁊ de hac nõ est loquẽdũ in pbia peripatheticoꝝ: qz cum eis ista scia nõ cõicat in principijs: quãuis aũt talis irradiatio fiat p actũ cõiuncti: tñ qz actus ille est intelligẽtie ⁊ primi motoris vt mouẽtis: tõ semp cõtingit ad formam mouẽtis sicut sepe dirimus quantũ possibile est recipe formã mouẽtis illi qõ mouet. ¶ Ex his aũt iam pz q̃ id qõ est indiuisibile ⁊ simplex in cã prima in intelligentia ꝓtensum ⁊ ertẽsum fit in quãtitate orbis q̃ est instrumẽtũ motus in partes ipsi̇ ascendẽtes ⁊ descẽdentes in mota: ⁊ ideo diuisibiliter effunditur in inferiora: ⁊ id qõ de ipso accipit vnũ nõ est id qõ de ipso accipit alter: ⁊ hec est vera cã quare oportuit ꝓduci orbes qui eẽnt instrumẽta motũ superioꝝ: ⁊ vt vndiq̃ mãm equaliter respicerẽt oportuit fieri sphericｉ. ¶ Ex his etiam scitur cã dicti ꝓlatonis q̃ deus deoꝝ dixit superioribꝰ celestibus dijs: q̃ ipse esset qui sementẽ generationis faceret ⁊ ipsis traderet sementẽ illum ad erequẽdum. Et ex his iterum pz: q̃ sicut motores simplices ⁊ compositi se habent ad mãm ⁊ adinuicem: sic se hz ista sapientia ad alias scientias: ⁊ econuerso alie scientie ad ipsam: ⁊ ideo ipsa vniuersalis est ⁊ indeterminata quo ad subm de quo est: qz non est de ente particulari determiato: ⁊ tõ magis libera ⁊ magis diuina:

8. phi. te. c. 17.

Mõ qõo i eternis põt imaginari efficiẽtia ⁊ potestas cãe ad causatũ.

Exẽpla accõmodata satis in re difficili.

Quaꝰ sup nãlis irradiatio supioris in iferiora p rõnez nãlẽ nõ fit p scrutabilis.

Vide pro his Auerroem hic cõ. 44.

⁊ alie oēs ꝑticulares scie respiciūt ad ipsaꝫ sicut in ꝓio. hui⁹ sapie li. ostēsum est: ⁊ q: bōna negocia magis sūt circa ꝑticularia: iō vtiliores qdē sunt nōnulle ꝑticularium sciaꝝ ⁊ artium. nobilior aūt ⁊ diuinior nulla est penitus: sed nūc de numero motorū ⁊ orbium tempus est vt inquiramus.

¶ Caꝑ. zz'''. Qualiter ex motibus sphararuꝫ colligitur motorum numerus ꝑm Eudorium.

Tex. cō. 44. NUmerū aūt ⁊ pluralitatē ferētiaꝝ siue circulationū ex qbus cognoscit motoꝝ numerus opꝫ cognoscere ex illa pbia de nūero mathematicarū sciaꝝ: que maxime est ꝓpria taliū motū inuestigationi: hec aūt est astrologia que tales motus ex trib⁹ inuestigat ex visu. vꝫ. ⁊ rōne ⁊ instrumētis. ¶ Ad visum aūt deprehēdit motus diurnus qñ stelle ab oriente emergētes paulatim ascendere vident ad medū celi: ⁊ deinde paulatiꝫ descēdētes vident donec occidūt in occidēte: rōne aūt deprehēdunt multi mot⁹ ad quoꝝ experientiā nō sufficit vita hois: sicut est mot⁹ augiū ⁊ imaginū stellaꝝ que dūr fire: illaꝝ. n. mot⁹ est cōpletus in triginta ser mill⁹ annis: ⁊ hoc nō scit nisi ꝑ rōnē: q: si aur ⁊ imago stellaꝝ mouet in. 100. annis gradu vno: tūc ifra vnū annuꝫ mouet ad minus vno minuto: ⁊ hoc possumus expiri. ⁊ q: eq̄lis est motus rōcinamur q̄ in partib⁹ tpis equalib⁹ eq̄les pficiet pfectiōes: ⁊ tūc inueniemus q̄ in centū annis pficiet gradū: ⁊ q: sūt de toto circulo trecēti ⁊ seragita gradus rōcinabimur q̄ i. 36. millib⁹ annoꝝ pficiet totū circulū. ¶ Per instrā aūt ꝓuincit multos motus astronomus vt sunt instrā diuersa de qb⁹ hic agere nō est cōueniēs sicut est armilla: ⁊ instrm egnoctij ⁊ instrm latitudinis stellaꝝ: ⁊ astrolabiuꝫ ⁊ hmōi: de oib⁹ ät bis intēdit astrologia: illa nāq̄ est de suba sensibili icorruptibili sicut de celo ⁊ motib⁹ ei⁹: de his. n. facit theorica speculationē: alie vō mathematice de nulla sūt suba sicut arithmetica q̄ est circa nūeros ⁊ geometria q̄ est de q̄titate imobili ⁊ musica q̄ est circa numeros armōicos in cantu modulato. Quia igit astrologia sola ꝓsiderat motus orbiū celestiū sumamus ex ipsa quecūq̄ in ea sapiētius dicta eē vident: q: aut sciemus numeꝝ motū: ⁊ ex his numerū motoꝝ ꝓcludemus: aut ad minus artē inueniēdi motores ꝑm numeꝝ indeterminatū sciemus q: nūerus eorū erit ꝑm numeꝝ motū: aliter. n. p rōnem numeꝝ eoꝝ inuestigare nō possumus. ¶ Q: aūt plures sint ferētie siue circulationes delatoꝝ in circuitu astroꝝ manifestū est ēt paꝝ ꝓsiderātib⁹ in astris: q: sicut diximus: ēt visu cōprehēdunt mot⁹ astroꝝ ⁊ ꝑm ordinē ⁊ ꝗ ordinē signoꝝ mouēri. vnūqq̄q̄ enim astroꝝ errantiū ferī ⁊ ferri videt plurib⁹ q̄ vno: q: ad visum videt: ⁊ ꝑm ordinē signoꝝ ⁊ ꝗ ordinē signoꝝ mouēri. sꝫ quot numero sint he ferētie siue circulationes nos dicim⁹ hic Inie gra nō inuestigātes veritatē de his ꝑm nostrā sniaꝫ: sed recitando ea q̄ dicūt qdā ꝓbabiliores mathematicoꝝ: dicim⁹ aūt hoc iō vt pluralitas aliq̄ motū ⁊ orbiū celestiū suscipiatur mēte: ⁊ quecūq̄ suscipit ꝑm illā erit ēt nūerus subaꝝ mouētiuꝫ separataꝝ. Qō aūt de his veꝝ sit: opꝫ q̄ relinquat illis q querūt mot⁹ ⁊ orbes istos ꝑm ꝓpria sue facultatis principia: ⁊ opꝫ q̄ ab iterrogātib⁹ ista p modū quo nos hec ista queri mus relinquant illa psuasis in eis si qd videt alioꝝ motū eē in suꝑiorib⁹: ꝑter eos q mō dicent a nobis ⁊ dicti sūt ab auctorib⁹ astrologie: ⁊ illis q tractāt talia: ⁊ opꝫ nos amare vtroq̄q̄: ⁊ illos qdē q fundamēta prima posuerūt: ⁊ eos qui addiderūt: sed opꝫ nos psuaderi a certiorib⁹: nos. n. ꝑm cōueniētiā istius sapie nō possumus tātū descēdere vt de ente ꝑticulari disputemus. ¶ Sed hoc qō psuasum est ibi accipimus: ⁊ ex illo syllogizabimus id qō itendimus de numero motoꝝ: ꝓbabilioꝝ aūt vnus ⁊ prior q fundamēta dedit in astrologia apud antiq̄s chaldeos Eudorus extitit: ⁊ ille quēdam numeꝝ motū in astroꝝ spheris dedit. hic. n. sicut ois astronomus solē ⁊ lunā que sūt duo mājfestiora luminaria ꝑsperit p obseruātias istrumētoꝝ: ⁊ vtriusq̄q̄ ferētiā siue astrū nō ꝓprio motu ferri sed motu circuli siue orbis alicuius: vidit aūt solē ⁊ lunā ferri ab oriente in occidēte: ⁊ ideo dedit eis sphērā aplanoꝝ: hoc est eā q̄ sine errore est que ferret solē ⁊ lunā ab oriente in occidēs motu diurno: vidit etiā q̄ mouent luminaria hec ꝑm ordinē signoꝝ in zodiaco ab occidente in orientē p mediū latitudinis zodiaci. Et ideo dedit eis orbē aliuꝫ deferentē ea in motu illo. vidit ēt iterū in illis motū latitudinis: ⁊ in luna qdē vidit motū latitudinis nō tm respectu egnoctialis sꝫ ēt respectu zodiaci. ¶ Et putabat similr q̄ in sole eētytraq̄ latitudo qua declinat ad meridiē ⁊ ad aquilonē: ⁊ ad istuꝫ motum dedit eis tertias duas spheras: ⁊ sic soli ⁊ lune simul dedit sex spheras deferentes. ¶ Sphērā aūt deferētē dico que defert astrū p motū suū cōtinuū: resoluēs ät sphera vocat: que reuoluit astrū retroꝝsuꝫ ad reuertēdū ad locū zodiaci vnde motū est pri⁹: orbem aūt nullū reuoluētē posuit iste soli ⁊ lune eo q̄ cōsensit cū antiquis: q̄ reuolutio nō fieret orbe reuoluēte siue regirāte. Sed raptu suꝑioꝝ orbis qui retrahit vt direxunt aliq̄ planetā retroꝝsum ad locū vñ ante mot⁹ fuit: dicebat tm iste q̄ orbis latitudinis ꝑm quē luna ferī maiorē hꝫ inclinationē ad meridiē ⁊ ad aquilonē q̄ ꝑm quā ferī sol. ¶ Sic ergo colligit q̄ Eudorus ser spheras dedit soli ⁊ lune deferētes: alioꝝ aūt errātiū astroꝝ motū posuit sicut q̄ vniuscuiusq̄q̄ motus eēnt in q̄tuor spheris. Et primā qdē ⁊ scōdaꝫ qdam pp motus duos aplanes ⁊ planes dixit eādē siue similem soli ⁊ lune. Dixit. n. q̄ sphera que est aplanoꝝ in motu diurno fert oēs spheras: ⁊ oēs stellas: ⁊ ilr dixit q̄ illa q̄ est ordinata sub ista sphera q̄ est planes: ⁊ hꝫ nālē motū zodiaci: sed ordinē signoꝝ dixit ⁊ oiuꝫ eē eo q̄ oēs planetas viderat ab occidēte i orientē nāli ⁊ ꝓprio motu moueri. ¶ Tertie vō sphere q̄ reuoluit in latitudinē respectu egnoctialis ⁊ zodiaci accepte dixit similr polos esse in medio zodioꝝ zodiaci eo q̄ in reuolutiōe illa maiorē circulū putabat esse zodiacū: ⁊ putabat q̄ tātū declinarēt a zodiaco versus aquilonem quātū declināt ab eo versus austrū. Et ideo zodiacus maior circulus est quē abscidit mot⁹ latitudinis planetaꝝ: ⁊ iō necesse est q̄ poli eius sint in polis zodiaci: ⁊ hoc est esse polos in medio zodioꝝ. ¶ Quarte aūt ferentie siue circulationis posuit orbeꝫ iclinatoꝝ ad mediū suū hoc est zodiaci: q: erquo aliq̄ apparent in zodiaco nullā hītes latitudinē ab ipso ⁊ mouent sub signis: ita q̄ eclipsant soleꝫ ⁊ eclipsant ab ipso necesse fuit q̄ hēret orbē ibi se deferentē. ¶ Dixit q̄ iste q̄ tertij mot⁹ sphere i oib⁹ plānetis hīt eosdē polos ꝓterq̄ in venere ⁊ mercurio. Circuli. n. siue sphere latitudinis veneris ⁊ mercurij dixit hēre polos ꝓprios a polis aliorū differētes. Et forte iō dixit hoc: q: vidit q̄ isti duo alias hīt latitudies quā alij planete. vn⁹ qdē in austro: alter ät in meridie. ¶ Hoc aūt est obseruādū q̄ iste soli latitudinē posuit duplicē: vnā qdem respectu egnoctialis: ⁊ hoc cōcedūt oēs astronomi. Alterā aūt respectu zodiaci ⁊ hāc latitudinē nō ponit ꝓtolomeus. Qō aūt in oib⁹ bis ꝑm nostrā in quasumus itentionez accipit: hoc est q̄ iste spheras posuit. ꝛ6. Soli qdem ⁊ lune ser. ꝛo. aūt alijs qnque planetis: sꝫ si veꝝ est qō dicit erit numerus separataꝝ substantiaꝝ. ꝛ6.

¶ Caꝑ. ꝛꝫ'''. De numero sphararum ꝑm Calippum.

Tex. cō. 47. CAlippus aūt in pōne qdem sphararuꝫ quātū ad ordinez sphararuꝫ eādē posuit cū Eudoro: sꝫ in numero discordauerit: ordinez. n. abscidentiū ⁊ augiū eūdez posuit cū Eudoro: ⁊ dūr auges sūme eleuatiōes ⁊ abscides ifime depressiōes vniuscuiusq̄q̄ plānete. Et ex hoc videt: q̄ ecētricos posuit deferentes circulos iste Calippus: q: ꝓcētrici circuli nō hīt auges ⁊ abscides: sed vbiq̄q̄ est in eq̄li eleuatiōe ⁊ depressione astrū qō mouet in eis. ¶ Pluralitatē vō iouis qdez ⁊ saturni ⁊ alioꝝ trium planetaꝝ ꝑter luminaria dedit eādem cū Eudoro: ita q̄ dixit q̄ multos haberēt circulos deferentes: ⁊ cōcessit q̄ qlibet haberet q̄tuor: sicut dixit Eudorus: sed tm nō stetit nec fuit cōtentus in hoc: sed cū diceret q̄ illis de causis qlibet haberet q̄tuor deferentes quas dixit Eudorus: addidit cuilibet vnū deferentez ꝓpter specialē motū: cuius astrologiā Eudorus nō cōplenit: ⁊ sic eandem dedit cū Eudoro pluralitatem deferētiū circuloꝝ: sed addidit cuilibet vnū: ⁊ pōt esse q̄ illū quintū addidit ꝓpter eleuationez planete ⁊ depressionez quā fieri videbat de qua Eudorus nihil dixerat. nō tm aūt posuit iste spheras deferentes sicut Eudorus: sed etiā posuit reuoluētes: ⁊ dicunt reuoluentes q̄ planetā reuoluūt retroꝝsum cōtra ordinez signoꝝ ad locū vñ recessit p motū: deferentes aūt que planetā diutius tenent in vno loco circuli signoꝝ q̄ in alio. Cum ät Eudorus spheras tres deferētes dedisset soli: ⁊ tres lu-

Q: sola astrologia iter mathematicas disciplinas de suba pscrutet qō etiaꝫ dixit Com. cō. 44. huius.

Tex. cō. 45.

ne iste duas reuolutes existimabat addedas ee soli ⁊ duas reuolutes dirit addedas lune: ⁊ hoc dirit ee necium si ea apparetia q̃ est in luminarib⁹ debeat se reddere p cam imaginatiuã: vidit.n. solē q̃rtas eq̃les circuli signoꝝ in tpib⁹ inequalib⁹ ptrãsire: ⁊ qꝛ in q̃dã q̃rta morat diutius: ⁊ in q̃dam breuius dedit soli duas reuolutes q̃ pcedere faceret solem aliqñ citius: aliqñ tardius q̃ mouet in deferete: in deferente.n. mouet equalr: vñ cũ eq̃litas illa nõ semp maneat dicebat iste q̃ inequalitas mot⁹ nõ poterat cãri nisi ex motu cõposito diuersꝝ sperarꝝ in opp'''' mouetiũ. sphere aũt in opp'''' mouetes: si sũt sup eosdẽ polos destruũt seipsas: ⁊ iõ nõ potuit dicere q̃ eent sphere deferetes in opp'''': qꝛ cũ aliq̃ triuz quas ponit Eudorus oporteret eas ee sup eosdẽ polos p̃ci pue cũ planeta manẽs vel retrocedẽs sub eisdẽ signis: ⁊ sup eundẽ arcũ videat retrocedere sub qb⁹ signis ⁊ sup quẽ arcũ visus est pcedere. ¶ Videẽs ḡ q̃ nõ potuit istã retrocessionis vel retardationis astrologiã cõplere ex deferentibus addidit soli duos reuolutes: vnũ qdẽ q̃ faceret velocitatẽ in q̃rta q̃dã: ⁊ aliũ q̃ faceret tarditatẽ in q̃dã q̃rta alia. vidit et q̃ luna diutius morat in mansione vna ⁊ veloti⁹ ptransit mãsionẽ aliã: ⁊ in q̃dã mouet motu eq̃li medio. Et his duabus de causis lune dedit et duos reuolutes: relig vo planetis a luminarib⁹ singulis addidit vnã sperã deferetem sicut dictũ est pp depressionẽ ad abscidẽ ⁊ eleuationẽ ad augem vt dictũ est. Sed dicebat iterũ Calippus: q̃ si cõposite sũt sphere redditure oia q̃ apparet in ipsis necesse est q̃ cuiuslibet qnq̃z errãtiũ syderũ sint alie sphere diuerse que sũt vna minus pro q̃libet quã sint deferetes: ⁊ sic cũ deferentes sint qnque pro q̃libet errãtiũ: opꝝ istas ee q̃tuor pro q̃libet. ⁊ illas sperias dirit ee reuolutes eo q̃ sũt reuertẽtes retrorsum: ⁊ ad idẽ dirigẽtes potẽtiã astri: vñ pcessit fm ordinez signoꝝ: ⁊ prima qdẽ harꝝ sperarꝝ semp est iferius astri iclinati fm circulũ obliquũ in quo iclinate mouetur a circulo eqnoctiali. ¶ Ille.n. circulus in quo fm latitudinẽ mouent planete: dicit iclinat⁹: eo q̃ iclinat in austrũ ⁊ aglonẽ a duobus circulis in qb⁹ aliqñ apparet planete quoꝝ vnus est eqnoctialis: ⁊ alter est zodiacus. ⁊ qꝛ inequalr mouent in latitudine illa: iõ dedit eis sperã reuolutẽ. alias aũt tres dedit pp tria q̃ apparet in eis quoꝝ vnũ est retrogradatio fm statio: ⁊ tertiũ cursus directio: sic.n. tot sperias positis solũ ꝓtigit plãetarꝝ ferẽtiã siue circulationẽ oia facere q̃ apparet in ipsis. Quia ergo ꝯz dicta Calippi sphere in qb⁹ ea astra ferunt alie qdẽ sũt octo sicut celi septẽ planetarꝝ ⁊ sphera stellarꝝ firarꝝ qua oes sũt sphere deferetes. Alie ãt deferetes. 5. planetarꝝ pter luminaria attribute sunt. 25. Harꝝ aũt deferentiũ sperarꝝ eas q̃ sunt deferetes stellas nõ opꝝ querti retrorsum vel extra viã deferetiũ in qb⁹ sperias deferetib⁹ fertur astrũ qõ ordinatũ est in ipsis i fine: ita q̃ finis astri sphera est qꝛ i sua supficie mouet. Posteriorꝝ vo astrorꝝ q̃ melio⁹ vident reuolui q̃ sunt iuppiter mars venus ⁊ mercuri⁹ sũt q̃tuor reuolutes circuli: ⁊ in sũma q̃tuor astrorꝝ sunt. 16. reuolutes circuli: ⁊ in sũma saturni sunt et q̃tuor: ꝯz nõ ita expresse videant: sicut aliorꝝ q̃tuor planetarꝝ. Sic ḡ p oes planetas numerus sperarꝝ ⁊ deferetiũ ⁊ reuolutiũ est. 55. quinque.n. planetarꝝ sũt. 25. deferetes ⁊. 20. reuolutes qb⁹ si addant ser differetes luminariũ ⁊ q̃tuor reuoluentes fiunt. 55. Si aũt qs abstulerit ab hoc nũero. 8. sperias q̃ addunt circulis eorꝝ: ⁊ direrit luminaria sperias simplices here: tunc remanebũt sphere. 47. fm igit Calippuz tãta sit pluralitas sperarꝝ. ¶ Et iõ fm illius dicta rõnabile est q̃ et suscipiat q̃ principia mouetia ⁊ sube imobiles q̃ mouent istas sperias fint fm eũdẽ numerꝝ: tot quot sũt sphere. hoc aũt est rõnabile nõ necium: qꝛ necium nõ põt hoc inuestigari: sed opꝝ vt relinquat illis qui fortiores sunt in ista inuestigatione q̃ propria celi principia cõsiderant: q̃ non competit isti sapientie que non de ente particulari.

¶ Cap. 24''''. Et est digressio declarans opiniones modernorum de numero orbium ⁊ motuum celorum.

Opinio chaldeorum.

Opiniones aũt modernorꝝ astrologorum diminuunt ab antiqs in vno. ¶ Antiq.n. chaldei q̃ semp de astris pitiores erãt tres dederũt vias ad inuestigationẽ accũtiuz q̃ apparet in motib⁹ astrorꝝ: ⁊ vna qdẽ via antiqssima fuit q̃ orbes nõ eent nisi octo ⁊ oes haberet eundẽ motũ ab oriente in occidentẽ: sed planete ⁊ stelle nãti motu nõ motu orbis mouerent ecõuerso ab occidẽte in orientem. ⁊ dederũt erẽplũ de hoc sicut si rota volvat: ⁊ ꝫ motũ rote nitat formica in opp''''' mot⁹ rote: ⁊ hij dicebãt q̃ planete mouent in latitudine pp suoꝝ circuloꝝ declinationẽ: ⁊ qdã eoꝝ eleuãtur ⁊ deprimunt ⁊ retrogradant ⁊ dirigunt ex motu pprio fm spissitudinẽ sui circuli: qꝛ celũ cuiuslibet eorꝝ ponũt ee spissum: motũ aũt planete motũ dicũt ee sapiẽtis: ⁊ descendit ⁊ ascẽdit fm q̃ cõpetit mãe quã mouet: ⁊ hec opio a modernis dimissa est. ¶ Alia opio e quã fere oes sequunt moderni q̃ est Ptolomei q̃ cõpleuit eã p demõstrationes eq̃tionũ. ⁊ qdã addiderũt ei valde parũ: ⁊ hoc additũ nõ est nisi in motu octani celi: q̃ dicit ee stellarꝝ firarũ. ¶ Ista aũt opinio ponit ecẽtricos ⁊ epiciclos ⁊ cẽtra diuersa: ⁊ in sũma colligit in. l. motib⁹ quoꝝ tres sũt octaue sphere. vn⁹ qdẽ q̃ est diurnus ⁊ secũs q̃ est imaginũ ⁊ stellarꝝ mot⁹ ab occidẽte in orientẽ in cẽtũ annis gradu vno: ⁊ tertiꝰ quẽ inuenit Thebit q̃ motus accessionis ⁊ recessionis capitis arietis ⁊ libre sup diametrũ. 8. graduũ fere q̃ est de aglone in austrũ ⁊ ecõuerso. Soli autẽ dant mot⁹ duos ⁊ lune. 5. ⁊ mercurio. 7. ⁊ cuilibet aliorꝝ planetarꝝ. 8. q̃ oes simul faciũt. l. ⁊ hoꝝ motuũ astrologia est cõpleta. ¶ Tertia aũt opio est ab antiqs derinata: sz nup p Alpetragiũ quẽdã arabẽ hispanũ renouata. Hic eni oes spheras dicit moueri ab oriẽte in occidẽtẽ: ⁊ q̃ oes mouent motore vno sicut hũt motũ vnũ: sed qꝛ virt⁹ illius motoris fortior est in celo imediato sibi q̃ in eo q̃ ꝓiungit ei p mediũ: iõ motũ circuli pficit in primo celo in spatio viginti quatuor horarꝝ: in scõo aũt celo qõ est saturni nõ pficit totã circulationẽ sed remãet aliquãtulũ ⁊ ille remanentie quotidiane simul collecte diminuũt vnã circulationẽ i spatio. 30. annoꝝ. Et ideo videt saturnus moueri ꝫ firmamentũ fm ordinẽ signoꝝ ⁊ in. 30. annis cõplere circulũ. In celo aũt Jouis iterꝝ plus diminuit virtus motoris: ⁊ iõ excrescũt more eius ad circulationẽ in. 12. annis: ⁊ in celo martis iterꝝ minore existe virtute motoris pficit mora in circulũ in duob⁹ annis ⁊ dimidio. In sole aũt perficitur in vno anno ⁊ sic de alijs est vsq̃z ad celũ lune qõ est vltimũ: ⁊ intrũ deficit in illo virtus q̃ tãto spatio minuit q̃ ifra mẽsem pficit circulus: qꝛ aũt planete videntur declinare in latitudines diuersas ⁊ eraltari ⁊ deprimi ⁊ stare ⁊ retrocedere ⁊ dirigi in cursu ⁊ eclipsare se in vna hora ⁊ nõ alia: iõ dirit iste oia hec accidere ex diuersitate põnis poloꝝ horꝝ orbiũ: ⁊ ex motib⁹ poloꝝ eorũdẽ quos dicit moueri circa polũ mũdi ⁊ ascẽdere ⁊ descẽdere circa eũ ⁊ hmõi imaginatiõis figura qdẽ descripta est: sz astrologia p obseruationẽ q̃titatũ motuũ nõ est cõplera. Ex oib⁹ aũt his ẽ accipe q̃ et soluz ptinet ad ꝓpositũ q̃ fm antiquos vnus est motor orbiũ. Et qꝛ stelle pprio motu moueri ponunt ab illa opione tot sunt motores stellarꝝ quot sũt stelle. Et i hac opione ꝓtẽtire videt Isaac ⁊ Rabi Moyses egyptius ⁊ alij ꝓplẽs. Scõm aũt viã Ptolomei in qua ponit q̃ stella mouet motu orbis sui oporteret ponere. l. eẽ motores fm numerꝝ. l. motuũ q̃ inueniunt i celis sz observationes astrorꝝ: q̃s p visuz ⁊ instrã ⁊ rõnẽ deprehẽderũt. fm aũt opionẽ tertiã nouẽ sunt celi qꝛ vnuz qõ est simplicis motus ponit ee primũ ⁊ octaua sphera ponit ee z''' celuz: ⁊ hoc oino mouent aut in se aut in polis suis: ⁊ iõ opꝝ ponere 9. circulos ⁊ totidẽ motores. vnũ qdẽ primũ ⁊ octo sub ipo qui polos mouet iferiorꝝ sperarꝝ: talis igitur ⁊ tantus erit numerus substantiarꝝ separatarum ⁊ imobilium.

Opio Ptol.

Opinio Alpetragij.

¶ Cap. 25'''. Et est digressio declarans numerꝝ motorum ex pprijs prime phie ⁊ per rationem.

Hãc aũt q̃ magis certa sũt ⁊ ex his pprijs istius ꝓme phie dicta sũt quoꝝ mẽtionẽ aliquã i primo ⁊ qnto isti⁹ sapie libro fecim⁹: q̃tuor. n. phie ee subarꝝ inueniunt: est.n. eẽtiarꝝ ee simplicissimũ sicut ostẽdem⁹ in sequẽtib⁹ hui⁹ libri. Hoc aũt ee tres accipit determinatiões ⁊ vna qdez est p mãm. Scõa aũt est p q̃litatis figuram. Tertia aũt per primarꝝ q̃litatũ agẽtiũ ⁊ patientiũ cõmixtionẽ ⁊ cõplexionẽ. His aũt necesse est rẽdere in causis ⁊ pncipijs nãe quãdaz diam. ¶ Cũ igitur primus motor sit eẽtia simpler ⁊ motus suus sit cõtinuus ⁊ vnus ⁊ equalis: opꝝ necessario q̃ ipe p suã subaz ⁊ motũ faciat ee in oibus: ⁊ hic motus est aplanes ⁊ cã motus diurni in oib⁹ sperias: ⁊ sic ab vno simplici

primo mobili est motus vnus simpler: ⁊ sic aut est vt in scdo mobili duo sint motꝰ: ⁊ ĩo sphera stellata fm mobile esse nõ pot sicut alibi ditimus: sl'r ãt ⁊ cõpositio eē cũ mã nõ fit nisi vnũ pncipioꝝ cõponẽtiũ moueat ad alteꝝ. ¶ Cũ igit motꝰ primus motus q causat eē sit motus ab oriẽte in occidẽtez: oportebit fm motũ eē ab occidẽte in orientẽ ⁊ primũ motũ: qꝛ ille motus est cõpõnis prime: ⁊ p hũc modũ vnũ pncipiorũ cõponentiũ obuiabit alteri: ⁊ hic motꝰ est scdi mobilis: ⁊ hec duo sunt celi occulti: quoꝝ vnũ hz motũ diurnuz pp eē: alteꝝ aut motũ planes pp cõpõnez causat in oibus: ⁊ sequit aut hoc eius q cõpositũ est determinatio p quãtitatẽ ⁊ figurã ⁊ hic effectꝰ ẽt fm oes astronomos est celi stellati: ppter qõ ẽt illi celo multe imagines ⁊ stellationũ attribuunt ⁊ hoc est tertiũ celũ tres hns motꝰ: sicut in añbabitis determinatũ est ⁊ hucusq motꝰ ⁊ mobilia sunt ordinata semp vno mõ crescẽtia fm recessuz a primo simplici. ¶ Omne aut qõ determinatũ ẽ mixtõe ⁊ cõplexiõe pmaꝝ q̃litatũ ẽ attributũ septẽ spheris. 7. plãetaꝝ: ⁊ ille nõ adeo ordinate abundãt in motibus sicut mobilia superiora: sed põne ⁊ impõne in motibus disponunt fm q mixtionẽ perficere pnt. ¶ In mixtione aut nõ est nisi frigidũ cũ sicco ⁊ frigidũ cũ humido ⁊ calidũ cum sicco ⁊ calidũ cũ hũido: est aut frigidũ cũ sicco: ⁊ neutra illarũ qualitatũ est vite: sed vtraq mortificatiua: sed tũ in mixtura operat potẽtiã bene tenẽdi sed male recipiẽdi. ⁊ cũ potentia male recipiẽdi ipediat mixturã oportuit sphera per motũ suũ hoc operãtẽ lõgissime poni a loco mixtionis: ⁊ tũ oportuit ipsam eē ppter potẽtiã bene tenẽdi: ⁊ qꝛ hoc hz pficere sphera saturni: ĩo elõgata est maxime a loco mixtionis ⁊ suprema facta est: ⁊ tardissimi motꝰ: qꝛ aliter mixtura oĩs solueret. Frigidũ aut cũ humido est duplr: est.n. humiduz simpler q est elemẽtale ⁊ est humidũ cõplexionale q est subiectũ vite. ⁊ illud qdẽ qõ est simpler opz hẽre fortẽ motũ: vt miscibilibꝰ ingerat: ⁊ ĩo ppter illud est sphera lune vicinissima loco mixtiõis: vt fortius moueat: ppter qõ ẽt fluxus ⁊ refluxus maris segtur motũ lune: humidũ aut cõplexionale hz mouere sphera veneris: ⁊ ĩo soli ⁊ iuncta est qui est dator vite: calidũ aut cũ humido est ⁊ calidũ cũ sicco: humidũ aut cũ calido esse non pot nisi sit humidũ spirituale: ex quo fiunt spũs qui sunt vectores virtutũ vite: ⁊ ideo nõ pot esse excellẽs calidũ: qꝛ hoc nõ est nisi cũ sicco: ⁊ ideo calidũ est cũ humido cõplexionale calidũ ⁊ spũale humidũ: ⁊ hoc mouet sphera iouis: ppter qõ altius post saturnũ locata est: qꝛ ex tẽperamẽto sui nõ posset mouere mãm mixtionis: sz motem ⁊ mixte se ifluere pot. Calidũ aut cũ sicco duplr est: aut enim est motiuũ totius mãe: aut digestiuũ ⁊ maturatiuum materie iaz mote: ⁊ illud qdẽ qõ est motiuũ totius mãe est ferues ⁊ furẽs calidum: q monet sphera martis: ppter qõ elõgata est moderate vt attingere possit ⁊ nõ incendat ⁊ hz locũ tertiũ: siccũ aut cũ calido digestiuo ⁊ maturatiuo seminum ⁊ cõceptũ est sphera solis mouẽs: ppter qõ in medio planetaꝝ est posita sicut cor ⁊ sibi attribuit dare vitã. Cum aut isti sex planete sic mouere habeant principia mixtionis vnꝰ solus est q cõmiscibilẽ ⁊ applicabilẽ hz virtutẽ q est mercurius: ⁊ ĩo hz motus inuolutos multos: ⁊ ponit inter duos planetas qui monere hnt frigidũ ⁊ humidũ: q maxime est cõmiscibile ⁊ isti sunt luna ⁊ venus. Scõm aut istam rationem. 10. erunt ordines subaꝝ mouẽtiũ. ¶ Est aut attẽdendũ q nõ puto vnq̃ fuisse cõprehẽsos ab aliquo mortalium oẽs motꝰ celoꝝ: ⁊ ĩo ẽt de substãtijs ĩmobilibꝰ ⁊ precipue de numero eaꝝ incertũ est: sed id qõ rationabilꝰ dici poterit vt videt iam a nobis dictũ est: qꝛ hoc certũ est spheras esse causas esse ⁊ vite ⁊ differẽtias sphera esse causas differentiaꝝ que sunt in esse ⁊ vita: ⁊ ideo videtur talis esse numerus earum qualis nunc dictus est.

Calidũ cũ sicco duplr ẽ.

¶ Cap. 26m. Et est di. de. dubitatiões q̃ oriunt circa pdicta.

Ritur autez hic qõ grauis quã hz in scdo celi ⁊ mundi tetigerimus: tũ ẽt hoc solũda videtur eē. est aut hec. Quare primi duo celi nullã pentus hnt stellam. Tertiũ aut hz multas valde ⁊ septẽ alij celi qõlibet hz vnã tm. ¶ Et cã hui ẽ pculdubio: qꝛ sphera que vniformitatis est cã nõ pot esse difformis in hũdo stellas vel stellã. est aut eē in se vniforme qõ est effectꝰ pme sphere. ¶ Similr aut cõpositio que tm est ex principijs sube: nõ hz difformitatẽ: ⁊ ĩo fm ẽt nõ hz stellã aliquã: sed cũ figure sint plurime ⁊ ppie quibus distinguunt entia quanta: oportuit q stellata multis stellis eẽt sphera tertia ppter qõ ẽt ab astronomis isti sphere attribuit monere terrã q̃ pducit figuras plantaꝝ ⁊ aialiuz: ⁊ cũ alie sphere nõ moueãt nisi pncipia simpliciũ ⁊ cõplexionãtiũ: ⁊ illa sunt singula: nõ potuit quelibet aliaꝝ sphera habere nisi stellã vnã pro vnaquaq ⁊ tali ordine dispositas vt dictũ est. Hoc ẽt soluit id qõ in celo ⁊ mũdo est tactũ: q cũ motꝰ gradatim crescãt ex prima sphera vsq ad tertiaz postea nõ crescunt gradatim vsq ad quartã vltimã: qꝛ sol fm obseruatiões pbabiliores nõ hz nisi duplicẽ motũ: ⁊ saturnus ⁊ iuppiter ⁊ mars hnt plures: hui.n. cã ẽ q in veritate planeta hz motꝰ tot quot pot pficere motũ ad quẽ est: qꝛ sicut iam in sequẽtibꝰ pbabit motus est ppter id qõ mouet p ipm: ⁊ ĩo opz q qlibet planeta tot hẽat motꝰ quot erigunt ad effectũ eiꝰ pficiẽdũ: ⁊ cũ sol simplicissimi sit effectꝰ: qꝛ est dator vite: ĩo motus hz pauciores oibus alis planetis: quãuis.n. digerat semina ⁊ maturet hoc magis pficit magnitudine corporis sui q̃ multitudinẽ motus. ¶ Adhuc aut cum iste qualitates planetaꝝ ⁊ stellaꝝ referunt ad vitã oportuit q stelle oẽs illuminarent a sole: ⁊ p lumẽ suũ in suis corporibus iformatũ moueãt mãm sicut dictũ est: ⁊ hoc qdẽ q oẽs a sole illuminent pbabilior dicit opio Astronomoꝝ. Sz dubitabit fortassis aliqs: q cuz motor pficeat sphere ⁊ vtatur ea: sicut instro motꝰ sui vtrũ presideat stelle vel toti sphere: aut alicui alij parti ipsius: ⁊ q rõnabilꝰ de hoc dici pot est: q in sphericis simplicibꝰ quaꝝ lumẽ adeo simpler est q visui nõ subiicit itelligẽtia mouẽs toti sphere pficet. ¶ In stellatis aut pficet stelle magis: ita tũ q fine hoc ⁊ nũc fit i sphera ⁊ stella: lz maior virtus eiꝰ sit in vna pte q̃ in alia. ¶ In stella aut ppter sube spissitudinẽ magis lumẽ calcat ⁊ multiplicat: ⁊ cũ stella lumine suo faciat qcqd facit: opz q ipsa stella principale sit instrumẽtũ intelligẽtie exequẽtis formas suas per stellas ⁊ orbes. Sicut enim intelligẽtia agens que in nobis est p spũs inebit manibꝰ ⁊ instrumẽtis formã quã inducere vult in mãm: ita intelligẽtia agens que monet orbez ⁊ stellã vel stellas luminari inebit formas ⁊ p lumẽ lumiaris traducit eas i mãz quã monet: ⁊ hoc sic tãgẽs mãz educit eã de potẽtia ad actũ. Et hui signũ ẽ q sapiẽtes astronomi p hec pncipia que sũt loca stellaꝝ pnosticant de effectibꝰ q luminibꝰ stellaꝝ inducunt rebꝰ inferioribus: hec ergo que dubitari possunt circa predicta sic determinata sunt.

¶ Cap. 27m. In quo est probatio q numerus separatarum substantiarum nõ aliter pot accipi q̃ dictum est.

Tex. cõ. 48.

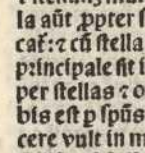

Edeamus aut nũc ad ppositum dicentes: q si aliqs dicat q nõ possibile est q aliqua sit ferentia siue circulatio que ꝓtẽdat p ꝓrietatẽ ad ferẽtiã si circulationẽ astri: hoc est qõ dicat q astrũ ferẽt motibꝰ quos idurimus ⁊ nõ orbis: sicut.n. direrũt multi: ⁊ q astra oia ferunt ab oriẽte in occidẽtẽ motu diurno ⁊ motu ppio ferunt econuerso ab occidẽte in orientẽ: ⁊ nulla est circulatio circuli q̃ ꝓtendat ꝓ motũ primũ: ⁊ dicat oẽm nãm ⁊ oẽm subaz que imobilis est ⁊ imãlis ⁊ ipassibilis ⁊ est fm se nõ determinat p mãm sorti semp q melius est: ⁊ estimet ipsam eē finẽ ⁊ optimũ: tunc opz illũ ꝓcedere q nulla erit diuersa nã sepata que nõ moueat aliquã stellã: sz necesse est q iste sit numerus subarũ q accipit fm numeꝝ eoꝝ que mouent in celo: sine illa sint stelle siue orbes: nã si sunt alique alie nãe sepate pter eas q̃ dicte sunt ille mouebũt sicut ille nãe q̃ eristũt fines ⁊ optime ⁊ pfecte: qꝛ aliter eẽnt ociose sicut in añbabitis determinatũ est: mouebũt aut eas que sũt vehibiles siue mobiles in circuitu ⁊ ille sunt stelle vel orbes. ¶ Si igit supponamꝰ q impossibile sit alias eē ferẽtias siue circulationes pter eas que dicte sunt: hoc.n. rõnabile est suscipe: er his opionibꝰ q̃ cõparate ⁊ collecte sunt a dictis antiquoꝝ ⁊ modernoꝝ: tunc opz q numerus haꝝ subaꝝ sit fm numeꝝ eoꝝ que circunferunt. Si enim demus q ⁊ verũ est q omne ferens siue mouens localiter ⁊ circulariter est mouẽs nõ ppter se: sed gratia circũueri: siue q ab ipso circũuehit: ⁊ hoc ppter naturã que aliter nõ subsistere pot: tũc sequit necessario q ois ferẽtia siue circulatio est alicuius q circunuehitur: ⁊ sic nulla ferentia erit ita sui causa q moueatur per seipsam sine mouẽte: nec pot dici q sit alicuius circũuehibilis illud mouens

nisi astrorꝝ vel orbiũ celorꝝ: ⁊ tũc ꝓcudlik ꝙ numerus subarꝝ
imobiliũ est q dictus est prius. ¶ Si.n. aliqs diceret ꝙ vnũ
circũuebibile astrũ vel orbis sit cã alterius circũuebibilis:
ita ꝙ vnũ corp⁹ moueat aliud: ⁊ corpus mouens iterꝝ egeat
corpore gratia cui⁹ ipm moueak: tũc opꝫ ꝙ hoc in ifinitũ va
dat: cũ oẽ corp⁹ moueak ab alio sicut in pbicis ꝓbatũ ẽ. ¶ Cũ
aũt nõ sit poſe abire in ifinitũ: opꝫ ꝙ deẽ qõ ad aliquẽ finez
stet oĩs circulatio eorꝝ q̃ circũuebunk: ⁊ sũt diuina corpora q̃
sunt in celo: in quo maior est ordo q̃ in alijs corporib⁹: sta
re aũt nõ põt nũerus iste si corpus moueat corpus sicut dire
rũt aliqui. ¶ Opꝫ igik ꝙ stet sic ꝙ moueak ab imobili prin
cipio separo: ⁊ sic iterꝝ redibit ꝙ nũerus subarꝝ separatarꝝ mo
uẽtũ est �means nũerũ eorꝝ q̃ mouenk accipiẽdus. ⁊ si aliqne es
sent sube separate nõ mouẽtes sicut dixit ꝓ ko eẽnt ociose: qz
sube tales nõ ponunk in nũero ⁊ ordine cãtorꝝ ſz pori⁹ in nu
mero ⁊ ordine cãꝝ: ⁊ cãe nõ pñt cãre eẽ in inferiorib⁹ nisi per
motũ superiorꝝ: vñ qcqd dicik de causis vel dijs nõ mouẽtib⁹
q dicit eẽ añ primũ motorẽ est error ꝫm pbiaz. Dicebãt enim
qdã sequẽtes socratẽ vnũ esse deũ sublime q est oinz deorum
pater: ⁊ est imobilis nõ mouẽs ſz cãs oĩa: ⁊ q̃ pmo cãnk ab
ipso sunt. ꝛz. dij ico: corporales ⁊ imobiles ⁊ nõ mouẽtes: ⁊ illi
quasi senatũ celi optinẽt ⁊ sub istis sunt dij corporales q mo
uenk q sunt planete ⁊ stelle alie: ⁊ sub istis iterꝝ sũt dij terre
ni q bñt numina sua sup ea que ꝓcedũt ex terra: ⁊ hec ẽ an
tiquorꝝ opinio ⁊ dicik ꝙ tradita est a socrate. ¶ Cũ ãt nihil
horꝝ ꝓbari possit per rõnẽ nõ est illud dicendũ in pbia: neqꝫ
pbus põt disputare cũ istis: qz nõ cõicat cuz eis in pricipijs.
Sed hoc qõ scik p pbiã est ꝙ oẽ qõ mouek mouek ab alio: ⁊
ꝙ motus ꝓpetuus est a ꝓpetuo motore q nec est corp⁹ nec
virtus in corpore: ⁊ tõ sepatus ⁊ imobilis ⁊ idiuisibilis nul
lã bñs magnitudinẽ p se vel per accñs: ⁊ nec finitus nec ifi
nitus. ¶ Et tõ scik ꝙ ꝫm numerũ taliũ motuũ est numerus
taliter mouentiuz: ⁊ ꝙ oẽs hmõi motores sunt separate sube
per se erñtes: ⁊ sunt principia aliorꝝ que fiunt in natura.

¶ Cap. ꝛ8m. Qualiter celuz sit vnũ ⁊ multa: ⁊ qualis sit mul
titudo substantiarum separatarum.

Ecc. cõ. 49.

Uia vo vnũ celũ totũ sit manifestũ est ex his q̃
dicenk nũc. Mã si dareẽ ꝙ plures eẽnt celi sicut
hõ est nã que multiplicak in plura nũero cõue
nietia in vna nã spẽi: tũc oporteret ꝙ circa qõli
bet celũ eẽt tale pn'm eẽntie ꝙ eẽt specie vnum ⁊
nũero multa po⁹ vel actu: ⁊ ex hoc sequereẽ ꝙ
cũ pn'm sit forma celi q̃ est suba separata ꝙ motores ẽt vni⁹ ce
li ⁊ possent eẽ ⁊ nũero multa ⁊ specie vnũ: sed quecũqꝫ sũt nu
mero multa: mãm bñt p quã diuidunk: qz differẽtia nume
ro nõ differũt p formã sed p mãm solã. Multorꝝ. n. numero
differẽtiũ est vna ⁊ eadẽ rõ spẽi: sicut vna est rõ hois quãuis
hẽat multa idiuidua ⁊ quorꝝ qõlibet est vnũ nũero sicut so
crates est vnus: illud. n. qõ est qd erat eẽ tñ ⁊ separatũ ⁊ pri
mũ nõ hz mãm aliquã: eo ꝙ ipm est endelechia siue act⁹ pu
rus ⁊ simpler sicut tã in antehabitis ꝓbatuz est. Opꝫ igik ꝙ
primũ mouens qõlibet celũ sit vnũ tñ ⁊ rõne ⁊ nũero: ꝫm ꝙ
idẽ nũero est in quo nulla inenik diuersitas in numerãdo: ⁊
illud mouẽs est ens imobile: ⁊ qz sic motor est vnũ numero
⁊ specie siue rõne: ⁊ motor est forma ⁊ actus eius ꝙ moueẽ.
Opꝫ ẽt ꝙ id qõ mouek motu cõtinuo ⁊ vno in quo reiteraẽ
ꝫm vnã ⁊ eandẽ subaz icorruptibilẽ motũ sit vnũ solũ specie
⁊ numero ⁊ rõne. Ergo qõlibet celũ ꝙ moueẽ est vnũ soluz
ꝫm suã spẽm ⁊ rõnẽ: ⁊ ex ista ꝓbatiõe hẽtur ꝙ oẽs substãtie
separate differũt abiuicẽ spẽ: ⁊ sicut spẽ differũt sube sepa
te: ita differũt ẽt celi ⁊ stelle mote adinuicẽ specie: ⁊ nulla cũ
alia est vna spẽ ⁊ eadẽ. hoc ẽt ꝓbaẽ aliter: qz quecũqꝫ habẽt
vnã nãm cõem que multiplicak p nãm bñt actũ vnũ quo ip
sam nãm accipiũt: ⁊ hoc actus est gñatio: ⁊ hoc cõstat p hoc
ꝙ nõ est multiplicatio vni⁹ nãe in multas mãs: nisi pp esse
diuinũ ꝙ nõ pmanet in vno solo sicut ꝓbatũ est in fine scõi
perigeneseos. que igik nõ bñt actũ gñationis ipsa sunt vnũ
nõ multiplicabile p numerꝝ: celi igik ⁊ stelle ⁊ substãtie sepa
rate sũt nõ multiplicabiles p numerꝝ: ex hoc accipik ꝙ sicut
loco sperarꝝ vna est supior altera: ita ẽt dignitate vna sub
stãtia differt ab altera: quãuis igik oẽs sint itellectuales tñ
intellect⁹ differũt p hoc ꝙ superiores sunt magis simplices q̃
inferiores: ⁊ sicut diximus formas entiũ bñt magis vles: ⁊
magis ambiẽtes q̃ iferiores: ⁊ ꝫm hũc ordinẽ oẽs referunk
ad vnũ primuz sicut mẽbra in hoie referunk ad cor: ⁊ sic oẽs
operank ad idẽ ⁊ mouẽt idẽ: ⁊ ab hac vnitate ordinis aliqñ
totũ celũ dicik vnũ in qua vnitate prim⁹ motor est sicut cor:
⁊ sicut dux a quo oẽs accipiũt motũ ⁊ formas quas per mo
tus suos deducũt in mãm. Et sic sphere ⁊ stelle inferiores
sunt sicut mẽbra in corpore que accipiũt ⁊ largiunk: ⁊ motor
primus est sicut cor ꝙ a nullo accipit sed largik oibus ⁊ oia:
qz nihil est corporaliũ virtutũ ꝙ cor nõ largiak: sicut in libro
de aĩalib⁹ ostẽsum est: ⁊ ꝫm hũc modũ superiores planete sa
turnus ⁊ iuppiter qñ ꝓfũgunk de circulo in circulũ vel de tri
plicitate in triplicitatẽ accipiũt a spheris superiorib⁹ formas
vles que signãt res maiores que accidũt in mundo sicut di
cunt sapiẽtes astrorꝝ. ¶ Istis igik modis celũ est vnũ ⁊ mul
ta: ⁊ ꝓculdubio scias ꝙ si celũ est vnũ specie ⁊ multa nũero:
tũc oĩa que in celo sunt hẽrent mãm vnã ⁊ formas diuersas
numero. ¶ Dico aũt mãm vnã que potentie est vni⁹ ⁊ que
cũqꝫ sic mãm bñt vnã trãsmutank adinuicẽ: corpora igik ce
lestia trãsmutabilia eẽnt adinuicẽ qõ nos videmus esse fal
suz. Si aũt quis querat q̃lis sit multitudo sperarꝝ ⁊ stella
rũ. Rñdendũ ꝙ est multitudo eorꝝ sicut eorꝝ q descẽdunt ab
vno ꝓncipio ad hoc ꝙ sint ꝓncipia determinãtia eẽ sicut di
ctũ est: ⁊ nõ pñt eẽ determinãtia vnũ eẽ ⁊ idez: nisi sint diuer
sa ꝓueniẽtia in vna cõi nã itellectuali ꝫm prius ⁊ posterius:
⁊ hec cõitas nõ est eorꝝ que sũt vnũ spẽ vel gñe: sed eorꝝ que
ꝓportiones ⁊ analogiã bñt ad vnũ. Et tõ qdã direrũt ꝙ sic
rõ est in vmbra itelligẽtie: ⁊ sensus in vmbra rõnis: ⁊ vege
tabile pn'm in vmbra sensus: ita vna itelligentiarꝝ est in vm
bra alteri⁹: ⁊ prima itelligẽtia in vmbra cãe prime. Et dire
rũt ẽt ꝙ q̃dã itelligẽtia est que ifusa est actiuis ⁊ passiuis in
sphera elntorꝝ q̃ opak in seminib⁹: ⁊ cui⁹ est op⁹ nãe: ⁊ hãc di
xerũt esse in vmbra itelligentie que est in sphera lune: ⁊ pro
pter illam dixit Orpheus: ꝙ oia sunt plena dijs ⁊ ꝙ aia tra
hitur a respirantib⁹ per auras: sed de ista disputatione dis
putatum est alibi a nobis.

¶ Cap. ꝛ9m. Qꝫ ꝫm eos qui fabulose loquuntur de celestib⁹
numerus motorum accipitur ꝫm numerum mobiliuz sicut
ꝫm eos qui loquuntur de eis pbice.

Ecc. cõ. 50.

Uod ãt de celo ⁊ astris traditũ est a seniorib⁹
⁊ antiqssimis in fabule figura dimissum est po
sterioribꝫ. ¶ Est aũt horꝝ snia ꝙ celestia corpo
ra sũt dij: ⁊ ꝙ hec oia cõtinẽt vniuersam nãm ⁊
bñt eã in ptãte cõuertẽdi ꝓut volũt ad libitũ ⁊
reliqua q̃ de his dicta sũt ab antiqs iã a poste
ris sunt adducta ad psuasionẽ multorꝝ vulgariũ: ⁊ cõuersa
sunt ad leges qb⁹ colunk religiões eorꝝ: ⁊ ad cõferens ad vi
tam hoiuz: ita ꝙ colũt ea supplicationib⁹ ⁊ sacrificijs: vt ad
ꝓpitiationẽ ⁊ placationẽ inducãt: dicũt. n. celestes substan
tias esse cõformes ⁊ hoib⁹ ad similitudinẽ trãsformãt eas ani
maliũ aliorꝝ. ¶ Circa hoc aũt multa dicũt ꝓnia q̃dã similitu
dinis q̃ sunt silia dictis. Si qs aũt sepans ⁊ distinguens di
cta eorꝝ id solũ accipiat ab eis ꝙ ista dicũt eẽ deos: tũc ẽt ab
his accipim⁹ estimationẽ: qz sube separate sũt quedã diuine
sube: ⁊ q̃ sic dicit putabit duci ad impoſe ea q̃ sepe p succes
siones pborꝝ inuenta sunt. Quorꝝ oium opio semp fuit: ꝙ ille
substãtie eẽnt dij ⁊ nobiles ⁊ in celis habitatiões hẽrẽt: qm
⁊ ante hec nr̃a tpa fuit pbia ⁊ forte ꝫm successiões seculorꝝ ⁊
tẽporꝝ sepe corrupta: ⁊ iterꝝ reinuẽta: sicut ⁊ alie artes: ⁊ eas
dẽ illorꝝ opiones q̃ ex illis tpib⁹ sibi successerũt videm⁹ vsqꝫ
nũc ad hec nostra tpa saluari: oẽs aũt isti pbi sic succedẽtes
p secula cõcorditer posuerũt vt diximus: has eẽ substãtias
diuinas: ⁊ motores earꝝ eẽ subas separatas: ⁊ eẽ ipsa ꝓncipia
gñationis: ⁊ tõ ẽt ꝫm eos q fabulose pbiam tradiderũt ꝫm
superius inductũ modũ accipiẽdus est numerus motorꝝ: ⁊
substãtiarꝝ imobiliũ: fabula. n. aliqd pbie est: ⁊ ex miris qb⁹
philosophari inceptũ est cõterit pbiam: quãuis aũt fabula
ad hoium similitudinez ⁊ aliorꝝ aialiuz retorqueat celestia: tũ
hoc nõ itenderũt ꝙ hoies eẽnt ⁊ aialia: sed potius ex simili
tudinibus qbusdã per ꝓpietates quasdã dissimiles faciũt
vulgariter inotescere quedã pbica: nec itenderũt dicere ni
si qz talia corpora virtutẽ causandi in inferiorib⁹ bñt: ⁊ sub
stantie que mouẽt ea separate sunt ⁊ imobiles ⁊ itellectuales:
⁊ sunt itellect⁹ practici: quarꝝ itellectus cã est entiũ omnium
quecũqꝫ in mãm cãntur p gñationez: sicut dicik in libris de
nã ⁊ virtute deorũ: quãuis. n. sepe corrũpank habitationes

per intēperies q̃ er motu planetarꝫ accidūt: ⁊ plaga que non est habitabilis efficiat̃ hitabilis: ⁊ ecōtra plaga que est habitabilis cōuertat̃ ad ihabitationē ⁊ in his successionibus destruant terre ⁊ scie: ⁊ iterꝫ reedificent̃ sicut nos ostēdim⁹ in libro de nā locati ⁊ loci: tñ hoc semp remāsit quasi p.o reliquis apud oēs q̃ corpus qd̄ mouet̃ perpetuo motu mouetur nō a nā sed a motore que est aia ⁊ intellectualis substātia separata que p intellectū est cā entis: ⁊ per motū suū exequitur formas quas hz in seipsa. ¶ Et opinio igitur paterna que a primis ꝓgenitorib⁹ est deriuata nō amplius manifesta est nobis de primis substantijs quā modo dictū est.

¶ Cap. 30m. De modo intellectus substantiarꝫ separatarū.

Tex. cō. 51.

A aūt q̃ sūt circa intellectū hui⁹ subarꝫ separatarū q̃sdā hūt difficultates quas opz determinare. Una aūt illarꝫ est q̃ videt̃ eē ex nūero eorꝫ q̃ apparēt oib⁹: ⁊ est q̃si cōis ꝓceptio ab oib⁹ supposita q̃ intellect⁹ ⁊ intelligere separatarꝫ subarum sit qdā marie diuinū hz intelligēdi modū. Cū āt talis sit intellect⁹ dictarꝫ subarꝫ marie difficultatē hz qō intelligēdo sic se hūs: aut.n. suba intelligit separata: aut nō intelligit. ⁊ si intelligit aut intelligit fm actū aut fm habitū: si intelligit fm actū: aut sic intelligit q̃ intellect⁹ ⁊ intelligere: ⁊ res intellecta idē sint: aut q̃ hec sint diuersa. ¶ Hec.n. oia sunt dubia q̃ ingrere opz: ⁊ si qdē nō intelligit: tūc nō erit suba intellectualis: ⁊ tūc queram⁹ qd erit fm nām isigne suba separata cū ꝓstet nāz nō intellectualē nō bēre aliqd nobile siue isigne. Si aūt est qdez intellect⁹ siue intellectualis nā separata ⁊ nō vtitur intellectu fm actū: sed hz intellectū in habitu. tūc hz se intelligēdo sicut dormiēs scit: q: dormiēs vt frequēti⁹ hz intellectū ⁊ nō vtit ipso: ⁊ hoc iterꝫ nō est nobile: q: sic erit trāsmutabilis separata substātia ⁊ ociosa: ⁊ hoc iā in aūhabitis ipzobatū est. ¶ Si aūt dicat̃ q̃ hmōi nā q̃ est separata intelligat qdē: sed intelligēdo nō hz aliqd ꝓpziū p qd̄ differat ab alijs q̃ intelligunt hoc apud nos: tūc sequit̃ q̃ intelligētia q̃ est act⁹ intellect⁹ nō sit idem cū suba sua: sz suus intellect⁹ est i potētia sicut intellect⁹ hūanus. ¶ Et p intelligere exibit in actū: ⁊ intelligētia q̃ est ꝓsideratio intellect⁹ est differēs a suba ipsius intellect⁹ sicut differt i hoie. ¶ Separata igit̃ suba nō est optima ⁊ nobilissima sz est iperfecta ⁊ potētie admirta: q: intelligit̃ ei in eē qōdaz honorabile qd̄ educit eā de potētia ad actū: oē.n. qd̄ potētiaz educit in actū honorabili⁹ est illo: sicut agēs honorabili⁹ est patiēte: oporteret.n. tūc q̃ illud intelligibile eēt in lumine alicui⁹ intellect⁹ agētis p qd̄ educeret intellectū i po⁹ exīte de potētia ad actū: ⁊ sic altior eēt aliqs intellectus agēs q̃ eēt nobilior q̃ aliqs intellect⁹ sube separate. ¶ Amp. siue ponam⁹ q̃ intellectus sit idē cū sua suba siue nō: ⁊ siue ponam⁹ ēt q̃ intelligētia que est ꝓsideratio intelligētis sit idē in suba cū intellectu siue nō: queramus de eo q̃ intelligit qd sit illud ⁊ quō se hēat ad ipsum: aut cū intelligit seipm tñ: ⁊ intelligēdo se intelligit alia: aut intelligit diuersuz a se ⁊ hoc est q̃rere. vtrū spēs intellecta sit idez ipsi p subaz aut diuersa: ⁊ queram⁹ iterꝫ si intelligit diuersum aliqd a se aut illud diuersum est idē aliqd semp p qd̄ intelligit qcqd intelligit aut intelligit aliud ⁊ aliud sp sicut nos: hec enī oia oppinata sūt tā a pbis. ¶ Si aūt intelligit diuersū a se: ita q̃ spēs intellecta nō sit idem ei. Tūc queram⁹ vtrū differt in aliquo illud bonū ⁊ nobile intelligere subarꝫ separatarū a nro intelligere vel nō: ⁊ videt̃ q̃ i nullo differt quo ad hoc: q: sicut nos p aliud intelligim⁹ a nobis: ita facūt sube separate. ⁊ tūc queram⁹: vtꝫ ꝓtigēs sit intelligere subas separatas: vel nō. ꝓtingēs.n. eē videt: q: illud aliud p q̃ intelligit suba separata pōt inesse ⁊ nō ineē sicut ⁊ i nobis: ⁊ hoc de qbusdā optimis ⁊ nobilissimis substātijs absurdū ē intelligere. Dalā est ergo ex his q̃ hoc qd̄ est suba separata est intelligere qd̄dā qd̄ est marie diuinū ⁊ intelligit honorabilissimū ⁊ per honorabilissimū intellectū qcqd intelligit: honorabilissimū autē hūs intellectū hz eū semp in actu ⁊ idiuisibilē: ⁊ nō mutat̃ de intellectu vno in aliud vel de po⁹ ad actū. si.n. mutaret̃ hz intellecta ipm forēt idigni⁹: q: oporteret q̃ efficeret̃ in actu p intellecta ⁊ ante ea eēt in potētia: mutatio.n. talis est quidā motus sicut determinatū est in scō de aia ⁊ in scō de intellectu ⁊ intelligibili: ⁊ est motus impfecti venētis ad pfectionē: pbatū est aūt in aūhabitis q̃ sube separate sunt imobiles: ⁊ per se ⁊ p accīs. Primū ergo pn⁹m si dicat̃ nō eē intelligētia pura sed dicat̃ eē potentia que p aliud a se efficit̃ in actu

2. de aia. tex. cō. 55. ⁊ 56.

rōnabile laboriosum fieri in accipiēdo intellectū ⁊ intelligere fm actū: q: intelligit per aliud a se qd̄ ꝓtinet ei intellectuz sicut actus ꝓtinet potētiā: omne.n. qd̄ intelligit p diuersum a se hz potētiā: ⁊ eritus illius ad actū motus est: q lassitudinē induc it in eo q̃ est mālc. Māle āt semp est qd̄ est in po⁹: deinde palā iterꝫ est: q: aliqd aliud erit ab ipso qd̄ est dignissimū: in nā enī intellectuali opz aliqd dignissimū ponere primū: ⁊ hoc nō pōt eē illud p qd̄ diuersum a se intelligit q: hoc est in potētia ⁊ laborat in intelligēdo: in hoc.n. q̃ sic intelligit dignius est intellectu q̃ ipse q intelligit intellectus: taliter.n. intelligēti inerit ⁊ intelligere sicut diuersuz ab ipso: ⁊ intelligētia q̃ est cōsideratio intellect⁹ ēt inerit sicut diuersuz ab ipo: ⁊ erit idignissimū ab ipso intelligēte. cū.n. ipse intelligēs sit suba separata si intelligit p diuersuz a se semp intelligit per aliqd: q̃ sibi est idignuz cū ipsa sit nobilissima oium subarꝫ: ⁊ sic ois intelligētia sua q̃ dā est vilificatio sui ipsius: q: sp ꝓiungit̃ viliori se: eēt g̃ diffuglēdū sube separate ab oi intellectu ne vnq̃ intelligeret hz actuz: q: ēt in nobis sic est: q̃ nō videre q̃dā in qb⁹ vilificat̃ visus melius est q̃ videre: ⁊ si sic intelligit nō erit nobile qd intelligētia ipsius. Hoc aūt in intellectu hūano nō est sīle: q: hz noster intellect⁹ intelligat p diuersum a se: illud aliq̃ sit vilius: tñ q: nō intelligit illud nisi in actu ⁊ lumine agētis intelligit noster intellect⁹ p nobili⁹ se ⁊ nobilitat̃ ⁊ adipiscit̃ intellectū agētē ꝓtinue: hoc aūt in pmis substātijs dici nō poterit: q: ille nō hūt aliqd nobili⁹ se p qd̄ intelligibilia fiant: ⁊ iō si separata suba intelligit p diuersum a se oi mō intelligit p vilius: ⁊ ois intellectus suus est vilificatio sui ipsius: q: id qd̄ adipiscit̃ per intellectuz est vilius ipso. ¶ Opz igit̃ dare q̃ seipm ⁊ per seipm intelligit si ꝓcedat̃ q̃ ipse est id qd̄ potissimū est in intelligendo. est aūt adhuc aliud qd̄ de intellectu separatarꝫ subarꝫ: oz aduertere q: cū intelligētia apud nos sit intelligētia dicta ad intelligētiā intelligibilis: eo q̃ intellect⁹ est rei intellecte intellect⁹: ⁊ hz eē depēdet ad intellectū: intellect⁹ aūt fm actū in nobis sp est ali⁹ siue alteri⁹ intellect⁹: sicut ⁊ sensus ⁊ opio ⁊ mens ⁊ oia q̃ fm hūc modū dīr: respect⁹.n. horꝫ oium ēt i ipsa voce nois qua vocant̃ iportat. In intellectu aūt sepate sube: nō est ita q: ille nō depēdet ad rez cū sit cā rei: sz ecōuerso res depēdēt ad ipsam sicut artificiata depēdēt ad intellectū artificis. ¶ Amp. si intelligere sepate sube est aliqd aliud ab ipsa fm q̃ inest ei intelligere hūi: ⁊ fm optimū modū intelligēdi q̃ est fm actum. tūc semp fm aliud ab ipso hz ītell'm optimū: ⁊ tunc nō pura bis q̃ idē sit id qd̄ intelligit̃ cū intelligentia in qbusdā: sicut in eisdē nō est idē scia ⁊ res scita. Et cū optimus intellect⁹ sit ille q̃ est fm actū semp optim⁹ intellect⁹ in his q̃ sic intelligunt erit ab alio: ⁊ hoc est in oibus q̃ hūt intell'm in po⁹. ¶ In potētijs qdē mālib⁹ vez est: q: sine mā p abstractionē idez est suba ⁊ qd erat eē sicut ostēsum est in septimo hui⁹ sapie lib. In theoricis vo hoc est intellectualib⁹ ⁊ puris: idē penit⁹ est rō per quā fit intellectus ⁊ res intellecta ⁊ ipsa intelligētia que ē ꝓsideratio intelligētis: cū igit̃ suba separata sit tota theorica ⁊ intellect⁹ purus nō intelligit diuerso exīte intellectu ⁊ intellecto: quecūq̃.n. theorica nō mām hūt idē sunt in eis intelligētia q̃ est actio intellect⁹ ⁊ ītell'm: ⁊ vnū sunt hec tria in eis intellectus. vz. ⁊ id qd̄ intelligit̃ ⁊ ipsa actio intellectus q̃ intelligētia vocat̃: in nostro aūt intellectu nō sunt idē nisi p accīs: qñ vz. accidit ipsi intellectui q̃ intelligat̃: tūc.n. in nobis idez est intellect⁹ ⁊ id qd̄ intelligit̃. ¶ Amp. aūt adhuc restat circa hūc locū dubitatio de eo q̃ intelligit pma ⁊ separata suba: vtrum sit cōpositor intellect⁹ eius vel nō: nostra.n. intelligētia indiuisibilū in qb⁹ nō est verꝫ vel falsum qñ aūt verꝫ vel falsorꝫ iaz est cōpō q̃dā intellectū: ⁊ si det̃ q̃ intellect⁹ sube separate sit cōpositus: tūc opz q̃ trāsmutet̃ in partib⁹ cōpōnis totius ita q̃ vnā pte accipiat pmo ⁊ postea aliā: ⁊ tūc vnā cōponit cū altera: ⁊ sic trāsmutat̃ sup cōponētia ⁊ cōpōnē ipsorū: ⁊ hoc nō facit intellect⁹ nisi q̃ intelligendo diuersa ⁊ a se ⁊ abinuicē accipit intellecta. ⁊ hoc iam ostēsum est nō ꝓuenire intellectui sube sepate. Hec.n. icōueniētia p certo sequūtur aut opz redire ad id qd̄ supradictū est: q̃. vz. oē qd̄ nullo mō hz mām vel potētiā mālez sicut hz humanus intellect⁹ est indiuisibile: ⁊ nō intelligit p diuersuz a se: hūanus aūt intellectus quāuis nō hēat mām ex qua sit: nō tñ caret potentia materiali ingītū accipit cū cōtinuo ⁊ tpe ⁊ inquātū intelligit p diuersum a se: q: recipere diuersum a se nō accidit nisi habētī mālem potētiā: accipere enim cū cōtinuo ⁊ tpe acci-

dit ei q̃ inclinat ad mām determinata forma cōtinuitatis ⁊ ꝗietatis. Sic ergo dicem⁹: aut q̃ itellect⁹ sube separate est sicut hūanus qd̄ falsuz est: aut opz nos dicere q̃ itellect⁹ cōpositoꝝ q̃ itelligit accipiēdo diuersum a se bene hz ⁊ suū optimū sortiē in hoc itelligibili aut in illo fm q̃ adeptū itellectū colligit ex itelligibilib⁹: ⁊ sic itellect⁹ substātiaꝝ nobiliuz erit sicut noster itellect⁹: aut opz dicere q̃ id qd̄ nobilissimū est in nā itellectuali est aliud qd a nobis qd̄ nō itelligit sicut nos cōposita: sed poti⁹ intelligit cōposita resoluta ad simplicia ⁊ diuersa in se ⁊ seipz itelligēdo itellit: ⁊ mālia imāliter ⁊ ipalia ipalr: ⁊ cōposita ⁊ cōplera simplr: sic aūt se hās suba separata ⁊ talis est itelligētia ipsius imobilr ⁊ eternalr. sic igit de itellectu subaꝝ separataꝝ fm Arist. sit determinatū. Suis enim verbis nihil penitus addidimus nisi explanationem.

¶ Cap.31m. Et est di. de. nām itellect⁹ substātiaꝝ separataꝝ.

Edenndū adhuc videt nobis ad pn̄m vt meli⁹ videat veritas dictoꝝ: determinanda. n. q̃tuor sūt de itellectu subaꝝ separataꝝ: quoꝝ tria iam tacta sūt sub breuitate. ¶ Prio q̃ ꝗram⁹ q̃lis sit itellect⁹ diuinaꝝ subaꝝ: ⁊ huic addem⁹ qualr se habet adiuicē intellect⁹ illaꝝ subaꝝ: ⁊ qualr se hāt ad itellectū primi motoris siue sube pme. ¶ Scdo aūt q̃remus q̃lis sit modus itelligēdi illaꝝ subaꝝ: vtrū. vz. aliquid diuersum a se accipiāt aut nō: ⁊ qs sit modus itelligēdi illi⁹ itellect⁹ q̃ nihil accipit. ¶ Tertio q̃remus qualr itelligit ea q̃ itelligit: vtrū. vz. in vlr vel pticulari: aut itelligit cōposita ⁊ an itelligit mālia ⁊ priuatiua ⁊ huī⁹. ¶ Ultimo aūt er oib⁹ his q̃remus an itellect⁹ istaꝝ subaꝝ depēdet ad ens itellm vel ecōuerso. Ens itellectū depēdet ad ipm: de oib⁹. n. his iam nimis breuiter fm Arist. trāsiuim⁹ ita q̃ breuitas generat obscuritatē. ¶ De primo igit q̃lis sit itellect⁹ subaꝝ diuinaꝝ determinādo dicem⁹: q̃ itellectus noie suo sonat substātiā separatā ⁊ imālem q̃ nulli aliqd hz cōe: qcqd. n. est illud qd̄ formis q̃ in ipso sūt vel ab ipso ad nullū eē alicui⁹ forme distinguit: oino est separatū a mā: talis aūt est ois itellectus ⁊ agēs ⁊ possibilis: ⁊ quocūq̃ alio noie significet. ¶ Si enim formis distinguent ⁊ determinaret ad eē oporteret q̃ ipse oia eēt q̃ itelligeret qd falsuz est. Est aūt mā̄e, ppriū q̃ omni ⁊ soli ꝓuenit formis quas hz ad eē determiari. pz igit omnē itellectū a mā eē absolutū. Si aūt alicui aliqd hēret cōe iaz eēt itellectiu⁹ eoꝝ q̃ eēnt de nā illoꝝ: sicut oculus nō videt nisi q̃ cōicant cū nā pspicui: ⁊ auris nō audiuit nisi q̃ cōicāt cū aere tremēte: ⁊ oporteret q̃ eēt virtus armonica ⁊ organica que oia ipossibilia sūt: ⁊ iprobata a nobis in libro. 3. de aia: ⁊ qz nō est virt⁹ in corpe nec actus alicui⁹ corporis: ⁊ō oia intelligit ⁊ vlr est oium ⁊ nālū ⁊ mathematicoꝝ ⁊ diuinoꝝ. Est igit nā itellectualis talis vt dicta est: ⁊ hoc iam ab antiqssimis acceptū est p vba Anaragore q̃ talē eē dicit intellm solū. ¶ Cū igit sit sine oi mā ⁊ potētia māli: nisi p accās accidat hoc itellectui hūano ꝓuncto imaginationi ⁊ sensus sicut dicimus: opz q̃ itellect⁹ de nā sua inquātū ipse intellect⁹ est cū nulla re aliqd cōitatis habeat. Talis aūt erās intellectus sicut iā pz p multa q̃ in p̄cedētib⁹ determinata sūt opz q̃ sit mouēs ⁊ imobilis p se ⁊ per accās. Si enim nō moueret ꝓbatū est q̃ eēt inutilis: ⁊ p̄cipue si nō moueret ⁊ eēt aptus movere fm nām: videmus. n. q̃ ea que pfectū hāt motū voluntariū: sunt ea que hāt itellectuz in inferiorib⁹: aliq. n. aia, lia mouent istinctu nāe p aliquē modū. Solus āt hō discretū hz motū ⁊ mouet bono simplr: ⁊ nō bono vt nunc tū: opz igit itellectū separatū eē mouētē actu: qz si nō moueret cum er se sit motus pn̄m oporteret q̃ esset ociosus ⁊ inutilis in eo q̃ esset motiuus: ⁊ nō moueret. dicere aūt de suba separata q̃ sit inutilis ⁊ ociosa est error: cū hec sit maxima demōstratio qua demōstramus subas separatas esse: qz scimus ipsas eē p motū ppetuū. Si aūt mouēs moueret ab alio quodaz p se nō eēt mouēs pmū ⁊ ppetuū sicut sepe ꝓbatū est. ¶ Si quis aūt objiciat q̃ inferiores motores mouent a pmo motore: dicemus q̃ hoc est falsum. qualr aūt se hēant ad ipsuz in pte iā dirimus ⁊ pro illa pte adhuc dicem⁹ inferius: neq̃ eēt mouet p accās: qz mot⁹ p accās reducit ad motū aliquez p se sicut hō qui mouet motu nauis p accās reducit ad motū nauis q̃ est p se: tūc oporteret q̃ aliqd ante ipm moueret per se qd̄ absurdū est: vñ pz q̃ nec p se nec p accidēs mouet substātia separata intellectualis: dato ergo q̃ mouet cū omnis motor moueat ad aliqd opz q̃ ad aliqd moueat: ⁊ sicut in antehabitis est, pbatū mouebit ad esse vniuersū: cū igit itellectus separatus nō moueat ad esse vniuersū nisi largiēdo formas quibus vniuersa fiunt ⁊ sunt ⁊ distinguunt: opz q̃ de nā intellectus sit separati dare formas: pz er ādictis q̃ hoc non est itellect⁹ polis vel speculatiui vel adepti. ¶ Isti. n. itellectus mouent ⁊ fiunt in nobis ⁊ nō faciunt neq̃ causant res: sed fiunt ⁊ cānt reb⁹: nec isti itellect⁹ mouēs instrā aliq̃: sed potius accipiūt a corporeis organis sicut ab instrumentis. ¶ Colligamus igit hoc in vnū ⁊ hābimus nām sube separate: que est itellect⁹ separat⁹ nulli hās aliqd cōe motu suo quo mouet largiēs formas ad eē quas largit eēntiali lumie suo p hoc q̃ est itellect⁹ vlr est agēs nihil a corpore recipiēs qui neq̃ mouet p se neq̃ p accās. hec igit est nā sube separate.

Sepate sube nā q̃ sit er pñti descriptione colligitur.

¶ Cap.32m. Et est digressio declarās modum qualiter itellectus diuini se habeant adinuicem.

Sicut in ānhabitis determinatū est iste substantie se hāt adiuicē sicut se hāt adiuicē celi quos mouet: ⁊ ō sicut celū ambit celū ⁊ ꝓtinet ipz: ita q̃ iferius magis hz determiatū ⁊ distinctū motuz q̃ ꝗ supius. ¶ Supioris aūt mot⁹ est magis vlis ⁊ formalis ⁊ ꝓtētiuus: ita se hz itellect⁹ separat⁹ ad itellectū: ⁊ hoc nō fit sic q̃ vna suba moueat aliā: sed sicut dicūt Astronomi q̃ in ꝓunctōe luminū celestium iferior applicat supiori eo q̃ determinat ipso: ⁊ supius fm illā viaz nō applicat iferiori sed iformat ipm: ita dicem⁹ q̃ iferior itelligētia applicat supiori p hoc q̃ determinat ipaz: ⁊ supior nō applicat iferiori: qz nihil recipit ab ipsa sed largitur ei lumen formale ⁊ vle qd̄ hz: ⁊ hec applicatio fit vsqz ad mouēs primū qd largit oibus ⁊ a nullo accipit: ⁊ ō nulli dicit applicari: ⁊ sicut lumina stellaꝝ vniunt ⁊ fiunt vnū sine motu mixtionis: ita vniunt forme itelligentie supioris formis itelligētie iferioris ad opationē esse qd̄ facit in materia. ¶ Nec est dicendū q̃ aliqd largit itellect⁹ supior itellectui iferiori nisi p motū corporis qd̄ mouet itelligētia superior: qz nō posset p pbiam inueniri modus quo supior largiret ⁊ iferior acciperet. Sed poti⁹ sicut nos videm⁹ q̃ omne instrm mouet in forma sui motoris: ita celū cōpositū er motore ⁊ moto mouet in forma itelligētie mouētis ipm: ⁊ cum inferioris celi itelligentia cū suo celo ꝓtineat a supiori sicut mā ꝓtinet a forma sic per motū applicat ei forma quā largitur supior ⁊ iferior determinat eā magis ad mām: ⁊ ereqtur eā per motū sui celi sicut iam in antehabitis dirimus: nec tū inferior mouet a supiori ppie loquendo sed ibi est talis receptio sicut in corpore humāo recipit virtus pticularis ab vlr sicut sensus pticularis recipit a sensu cōi: ⁊ sicut virtus epatis recipit a virtute cordis: ⁊ sicut vis motiua recipit a virtute cerebri ⁊ cordis. In oibus. n. talibus id qd̄ est formale fluit a virtute vlr: ⁊ pticularis virtus determinat hoc ad actū: ⁊ ō applicatio talis nō est motus sed determinatio. ¶ Ad primū igit motorē oēs hāt se sicut accipientes ab ipso: ⁊ hoc q̃ sunt ⁊ hoc q̃ cause sūt sicut in ānhabitis dictū est: adiuicē āt sic se hāt: q̃ hoc qd̄ accipiūt a pmo motore determināt fm descēsuz vt ꝓportionet huic pti māe ⁊ illi: qz hoc qd̄ accipit vna pars māe nō accipit alia: tū in his acceptionib⁹ qlibet mouet p eēntiā sicut in ānhabitis ē ostēsuz: ⁊ qlibet est eēntia simpler ⁊ imobilis: ⁊ supior sit simplicissimus ⁊ imobilissimus ⁊ marie virtutis. ¶ Cū aūt cōparant in virtute motiua adinuicē nō cōparant fm virtutem mouēdi tpe ifinito: qz in illa virtute sūt eq̃les. sed cōparant fm vigorē mouēdi: qz in hoc vna supat aliā. Et similr sicut aia hois nō mouet corpus capre: ⁊ sicut ars carpētaria non mouet istrumenta artis tibicine: ita itelligentia que mouet vnū celum non mouet aliud celum: ⁊ hoc ideo est: qz ⁊ ipse intelligentie ⁊ celi earum differunt specie adinuicez sicut in antehabitis determinatum est.

Supiores itelligentie nulli iferior applicant ⁊ iferiores supiorib⁹.

Quo itelligēti se hāt respecu prie ⁊ quo adinuicē.

¶ Cap.33m. Et est digressio declarans quis sit modus intelligendi substantiarum diuinarum.

Ex dictis aūt iaz fere itelligit qs sit modus intelligēdi istaꝝ substātiaꝝ nō aūt intelligūt ens causatū nisi p modū illū quo sunt cause ipsius. Et hoc est sicut si ponam⁹ q̃ ipsa suba itellect⁹ practici sit ars: ⁊ nihil addit ei penit⁹ iste itellⁿ in se qdē idiuisibilis est ⁊ extensus in manus

Solutio primi quesiti.

3. de aia. tex. cō. 4. ⁊ ifra.

Q̃ nlla suba separata mouea tur p se nec p accās. vide p hoc Cō. in. 2. capo de suba celo.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

& instrumēta diuisibilis est: & formā artificiati que ipse est p ptes erequik & instrā que accipiūt formā parietis non accipiūt formā fundamēti: sed ponamus q̃ alijs istrumētis facit vnū cū alterū: & si demus ēt q̃ eisdem istrumentis facit vtrūq; adhuc verū est q̃ illa forma que fit p ea in factēdo parietē nō est illa que fit in factēdo fundamētū: & tñ non possumus dicere q̃ ipse intellect⁹ talis q̃ itelligēdo seipm̄ intelligit se in se idiuisibiliter nō itelligat formā artis p̃cedētē a se in manū & istrumēta: & nō intelligat eā q̃ est in mā artificiati. ¶ Et si queramus p qd intelligat dicemus q̃ p nihil nisi per seipm̄: & si queramus vtrū aliqd diuersū a se intelligat: dicemus q̃ sic: q̃ forma i manib⁹ & istrumētis est diuersa a se ipso & forma in mā extra magis ē diuersa. Et si queramus: vtrū aliqd intelligēdo sic recipiat. Dicemus q̃ nihil penitus recipit: sed oia facit nec p intellectū possibilē vel 2tēplatiuū vel adeptū itelligit: sed oia itelligit p intellectū agentē & operātē: & iō scia illa nec est scia in vl̄i neq; in pticulari: q̃ scia rei in vl̄i est scia rei in hoc q̃ ipsa res nō ē nisi in potētia sicut hō in aiali: & hoc mō nō est hic: q̃ tota & expressa forma artificiati est ars siue accipiat in intellectu siue accipiat in manu & istrumētis siue accipiat put est mā. ¶ Hec etiā scia nō est scia in pticulari: q̃ scire rē i particulari est scire in hoc q̃ est nā sua: & hoc mō p hoc q̃ est nā rei nō itelligūt sube separate: & iō bas substātias est equoce dicta scia ad sciaz nostram: q̃ scia nostra causat ab ente q̃ scim⁹ scia aūt illas substātias est cā entis. Hui⁹ aūt exēplū pulchrū satis dupler inuenitur in nā. ¶ Quoz vnū est in virtute spūs q̃ est in semine: hoc enīz iō q̃ discrete & diuersa in forma operat aliqñ a pbis vocat intellectus: & aliqñ vocat aia. & si ponamus q̃ sit aia & intellectus p subam 2stat q̃ illa substātia nō p formā aliquā addītā sibi: sed p snā substātiaz opat oēs formas mēbrorū que fm q̃ sunt in ipsa idē sūt ipsi substātie: & fm q̃ p̃cedūt ab ipsa in humorē & mēbra diuersificant ab ipsa: & quāto plus recedūt ab ipsa tāto plus diuersificant ab ipsa & abinuicē: & tñ si queram⁹ vtrū ille intellect⁹ cognoscat formas mēbrorum quātūcūq; recedāt ab ipso: dicemus q̃ sic: q̃ si nō cognosceret nō oparet eas p suā sciaz. Et si queram⁹ p qd cognoscit easdē: dicemus q̃ p seipm̄: q̃ ipse est p essentiā cā ipsaz. & si queramus quō sunt in ipso: dicemus q̃ sunt ipm̄ lumē ei⁹: & fm q̃ sunt in ipso sunt id q̃ ipse est: & tñ fm q̃ distant ab ipso multa accidūt eis que nō accidūt intellectui illi: q̃ fm q̃ distant ab ipso nō sunt idē ipsi: & id q̃ de lumine ei⁹ bz vna nō est illud q̃ de lumine eius bz alia. ¶ Aliud āt exēplū est de sole & luce solis. ponamus. n. q̃ suba solis sit ipsa lux ei⁹: nec habeat aliā substātiā: adhuc lux solis idiuisibilis qdem erit i sole: & erit diuisibilis expāsa p omne pspicuū: & erit cā color fm se lux expāsa imissa pspicuo superficiei terminati corporis: & lux sua erit ipa color substātia. Et si queramus vtrū sol habeat colores dicemus q̃ bz eos sicut cā p̃habēs & fm hoc sunt id q̃ substātia eius. Et si queramus vtrū colores recipiant a luce solis dicemus q̃ nō: sed potl⁹ causant ab ipsa: & modus qui sunt in ipsa est modus loci speciei non modus receptionis mā: sicut alibi dictū est. ¶ Et si ponamus q̃ sol sit itellectualis substātia cognoscit oēs colores p modū qui iaz dictus est sepius. Q̃ igitur dixit Themisti⁹ de substātijs diuinis q̃ cognoscūt res p hoc q̃ cognoscūt se esse causas rez isufficienter dictū est nisi determinetur modus causalitatis isto mō quo diximus: q̃ ex hoc q̃ aliqd se cognoscit vt cām nō cognoscit causatū nisi in potentia.

Mō scia itelligētiaz nō est vlis neq; pticularis. vide ēt Cō. cō. 51. Scia equoce dī de scia separataz subaz & ō scia nrā. idem Cō. cō. 51. b⁹.

Mō 5 Themistū p quo vide ēt Cō. hic cō. 51.

¶ Cap. 34ᵐ. Et est digressio declarans moduz cognitionis diuinarū substantiaz ex parte cogniti.

Iam aūt clarū est id q̃ tertio querebat de cognito a substātijs dīnis. Iā. n. scit q̃ subaz diuinaz scia: nec est vlis nec pticularis nec vniuoca nostre scie: & q̃ nō cognoscūt aliud nō cognoscēdo seipsas: iō mālia qdē cognoscūt imāliter & cōposita simplr: & tpalia intēporaliter: & multa vnite & diuisa idiuisibiliter: sicut. n. se bñt oia ad lucē sui intellectus q̃ est cā ipsoz: sic. n. forme sunt in vtute formatiua: & sic sūt colores in lumine solis: & sic sunt artificiata in arte: & hoc nō est difficile videre p adiecta q̃ recessio eaz a cā diuina est extēsio eaz in motū & quātitatez & in mām: & ex hoc accipiūt & multitudinē & tpalitatē & motū & cōpositionē & diuisionē & nihil boz bñt a substātia diuina que est cā earū p intellectū: & ex hoc etiā solutk qualr scīūt priuatiōes ipse diuine itelligentie: has. n. sciunt sicut ars scit peccata artis p hoc q̃ nō bñt artis formā pfectā. ¶ Sūt aūt q̃ ex hoc obijciunt q̃ sube diuine nō sciunt res put sunt: q̃ multe sunt & diuise & cōposite & māles & hui⁹: & hec obo ex ignorātia, puenit: q̃ iz ista nō accipiāt causata: a cā sed a mā: tñ cā cognoscens causatū per seipsaz cognoscit distantiā & dissimilitudinem sui a causato quolibet: & si cognoscit istā dissimilitudinē cognoscit & cām dissimilitudinis & modū: & sic cognoscūt oia suo modo substātie diuie. Nec fuit aliqd dicere q̃ qdā ignari pbie tradiderūt dicētes q̃ cognoscūt res in vl̄i & in particulari. & videnk esse de hac opinione Auicēna & Isaac & Algazel: q̃ cognoscere in vniuersali & in particulari nō accidit nisi itellectui 2templatiuo: & si nos pbice loquamur sicut debemus in hac mā substātie diuine cōtemplatiuo itellectu nihil cognoscūt: nec bñt talem intellectū sz bñt intellectum & sunt itellectus vl̄r agens sicut dictū est & illi nō cōuenit cognoscere vl̄e & pticulare sed potl⁹ cognoscere se & modos suos qbus explicat seipm̄ in instrumenta qbus operatur in mām. Sed in hac scia diuina oēs fere errant: q̃ erorem Auicēne sunt sequuti: & quidam nostrorum sequuntur eum etiā in ipsis que ipsimet non intelligunt.

Nota errorez Auī. & Alga.

¶ Cap. 35ᵐ. Et est digre. decla. vtrū itellectus substātiaz diuinarū dependet ad id q̃ intelligit vel econuerso & quid sit illud q̃ oēs hoies scire desiderant.

Vtrū aūt iste talis itellectus ad itelligibile dependeat vel nō: sed ecōuerso itelligibile ad intellectū oz nunc ingrere. Dictū enīz est in precedentib⁹ q̃ scia relatiue dicit ad scitū: & scitū nō relatiue dicit ad sciam. ¶ In scia aūt diuinarū substantiaz iō q̃ scia est cā entis ecōuerso est: sicut & in forma artis: artificiū enim referk ad artem: sed ars nō necessario hoc ipm̄ q̃ est refertur ad artificiatū: & sic est in oibus que se adinuicē bñt vt causa ad causatum: causatū enim dependet ad cām: & est causatū ad alterz: sz cā fm hoc ipm̄ q̃ est nō dependet ad causatū sed est ipsa ad seipsam & nō ad alterz: causatū aūt ad alterū tñ: siue enim sit causatū siue nō sit cā saluatur hoc ipm̄ q̃ est. Sed causatuz non saluat in esse nisi cā esse habuit: & ppter hoc quidā dixerunt q̃ cā prima non pōt deesse alicui causato: q̃ si in causato causa nō sit causatū peribit. Et huius assignāt rōnē dicētes q̃ substātie separate nō per formā aliquā additaz sibi sz per essentiā sunt cause eoz que sunt & fiunt: causa aūt p ēntiam semper agit fm actum: & sicut vita est existentib⁹ ita q̃ esse rez videtur esse cōtinuus qdam fluxus ab eo q̃ essentialiter est causa esse: sicut dies est quidem cōtinuus fluxus luminis solis in hemisperiū: & sicut vita cōtinuus est anime fluxus in corpus. Stauūt sit sic: tunc videtur q̃ eē oium eorū que sunt fieri quoddaz: & q̃ nihil habet idē eē permanēs: & fm hoc sicut motus est forma post formā ita esse omniū eorum que sunt est motus quidā: & forma est vna post aliam: & fm hoc nihil omnium eoz que sunt in eodem statu pmanet. Huius aūt adhuc aliā assignāt rōnem: dicunt enīz oia que fluunt ab itelligentia per motū cōtinuū explicari: & que per motū continuū explicanē: videnk in motu & in fluxu eē: & hac de causa dicunt etiā omne esse mensurari tēpore & tēpus esse quātitatem eoz que sic in motu & in fluxu sunt. Si aūt esse staret & nō moueret se: tunc nō haberet preteritū & futurū: hoc aūt falsum est: habet enīz omne esse q̃ sub motu cell est preteritū & futurū: igitur est infieri & non stat vt dicunt. Si aūt hoc verū est sequik q̃ nihil fit in actu perfecto: motus enīz est actus impfectus & actus impfectus est propter actum perfectū. Et si actus perfectus non fit nec actus imperfectus erit. oia igitur erunt in potētia: & nihil in actu: & ideo p̃cul dubio tenendū est q̃ esse rez est esse ēntie stantis fm se: & hoc necessario p̃bat iducta obiectio: & si pbice loquamur: tunc cā nō adest semp causato q̃ lumen substātiarū diuinaz quādo procedit ad materiā per motū non est nisi mouens & forma que est actus materie educik de materia permouēs illud: & ratio est actus stans & pmanens: nec est simile de vita & lumine diei: q̃ illa fluunt ab vno mouēte cōtinue: & hoc nō facit actus qui est perfectio potētie: sed educitur de materia ipsa sicut dictū est: tñ Platonis ratio fuit actum predicto modo induci in materiā. Et si hoc cōcederetur

retur non sequereť ꝓpter hoc q̃ esset fluxus ꝛtinuus: qa receptũ est in recipiente per potẽtiã recipiẽtis: ⁊ q̃ mã fundat formã stabit forma inq̃tũ stat mã: q̃uis mã aliqñ cõtrarietate determineť: ⁊ cõtraria cõtinue agant in inuicẽ ⁊ patiãtur ab inuicẽ ⁊ in cõtinua actione ⁊ passiõe fit mutatio: non tamẽ eẽ ꝓpter hoc fluit ñ est eẽ subẽ: qa motus ille nõ est in ipso nisi per accñs: tñ quãtũ ad talem mutationẽ bz ꝑteritũ presens ⁊ futuꝝ: sic ergo pz id q̃ querebať de intellectu diuinaꝝ subarum. ¶ Est autẽ attẽdẽdus q̃ ordo istaꝝ subarum talis est q̃ semper superior est lux ⁊ forma inferioris vsq̃ ad motorẽ p̃mũ: qui est lux ⁊ forma oiuz: ⁊ ñ q̃libet intelligẽtia resoluat lumẽ suũ in id q̃ est sibi cã itelligẽdi: ⁊ lux sic adipiscĩť superiorẽ ⁊ lumẽ suũ: ⁊ illã resoluẽdo venit in eam que est añ eã: ⁊ sic recurrit vsq̃ ad p̃mã subaz: ⁊ inferior oib⁹ est illa que est lux ⁊ forma itellect⁹ nostri. Et qa nos alibi iã docuimus qualr hõ adipiscĩť intellectũ suũ: tũc iã er isto potest sciri qualr adepto itellectu ꝓprio adipisci põt intellectũ subaꝝ diuinaꝝ: ⁊ qualr ista adeptio stat in itellectu subẽ prime que est lux oium itellectuũ ⁊ itelligibiliũ per seipsaz: ⁊ cũ oẽs boies nã scire desiderent: ⁊ illud desiderium nãle stet in fine ⁊ rõne: ⁊ causa oiuz itellectuũ ⁊ intelligibiliũ p certo stabit desiderium in scientia intellectus prime subẽ: ⁊ propter hoc adipiscenduz desiderat scire alia omnia: ⁊ quãdo puenitur ad ipm̃ stat ⁊ habet finem felicitatis cõtemplatiue.

Quid hoies nã scire ꝺsiderant.

¶ Caꝑ. 36m. In quo terminať de p̃mo motore p̃m rõnẽ finis ꝓut ipm̃ est oĩs boni bonũ ⁊ oia ad ipsum ordinantur.

Tex. cõ. 52.

Erscrutãdũ est post hoc qualr se bz bonum ⁊ optimũ in toti⁹ vniuersi nã. ꝓdalã eniz est p ea que dicta sũt: q̃ p̃mus motor vt bonũ oĩs boni mouet oia que sũt: ⁊ q̃ oẽ q̃ est ꝺsiderat ipz vt bonũ ⁊ optimũ suũ: ⁊ q̃ oia que sũt aliquaz ꝓsequunť ei⁹ bonitatẽ: ⁊ per illã sũt hoc q̃ sũt: ⁊ iõ querẽdũ relinquiť: vtrũ bonũ hoc q̃ nã vniuersoꝝ bz ⁊ desiderat sit separatũ qd ab entib⁹: ⁊ sit idẽ p̃m se sic̃ dicerunt qdã: aut sit bonũ in tali ordie participatũ q̃ est in ipsis ordinatis: ita q̃ ꝓticipeť a q̃libet p̃m analogiã: ⁊ sit ei cã ordinis ad p̃mũ bonũ ⁊ optimũ: aut sit vtroq̃ modo sic̃ est bonũ in exercitu. In illo eni ⁊ est bonũ separatũ q̃ est in vno q̃ est dux exercit⁹: ⁊ hec est victoria sup malitiã hostis: ⁊ tñ in eodez exercitu est bonũ illud ꝓportionalr p̃m modũ vniuscuiusq̃ aliqd cõferẽtis ad victoriã ad quã confert aliter miles pugnãs: ⁊ aliter equũ ꝓparãs militi: ⁊ aliter gladiũ faciens: et aliter cognans ⁊ cibũ parãs: ⁊ aliter speculãs hostẽ: ⁊ aliter aciẽ ordinãs: ⁊ sic de alijs: cũ tñ vnusq̃q̃ boꝝ aliqd ad victoriã ducis opeť. Eteni in hoc ordie qdẽ bñ miles in actu pugne: ⁊ magis est bñ miles in actu pugne q̃ alij: qa miles nõ est pp ordinẽ p̃m q̃ est in subministrãtib⁹ militi equuz et arma ⁊ cibũ: ⁊ alia q̃cũq̃: sed ordo qui est in subministrãtibus est pp militis actũ: sic eni in oib⁹ est in qb⁹ est ordo p̃m bonũ: ⁊ melius ad idẽ optimũ ordinãtis. ¶ Dicem⁹ igiť q̃ est bonũ ⁊ optimũ q̃ est in vno primo motore: ⁊ est bonum vniuscuiusq̃ sibi ꝓportionatũ: ⁊ est bonũ vtroq̃ mõ q̃ñ p̃m analogiã vniuscuiusq̃ boni oia ordinanť ad p̃mũ: ⁊ illõ bonũ est bonũ finis vltimi q̃ nõ est in vno nisi ꝗ analogiã ad alia. ¶ Est aũt hoc bonũ superfluens largitas boni diuini in quo ꝺsiderať p̃mũ bonũ vt optimuz: ⁊ alioꝝ vnũq̃q̃ est in gradu boni: p̃m q̃ se bz ꝓpe vel lõge ad illõ. per hoc eniz vincĩť malitia p̃uatiõis que nitiť semper ad maleficiũ sicut determinať in fine p̃mi pbicoꝝ. Vincĩť aũt p eẽ diuinũ q̃ alr participať ab his q̃ sũt semp: ⁊ alr ab his q̃ sũt frequenter: ⁊ aliter ab his q̃ sũt raro: ⁊ a qbusdã acqrĩť motu perpetuo: ⁊ a qbusdã motu nõ ꝓpetuo: ⁊ a qbusdã motu vno: ⁊ a qbusdã motib⁹ duob⁹: ⁊ a qbusdã multis motib⁹: oia enim aliquo istoꝝ modoꝝ ordinata sũt ad p̃mi boni ꝓticipationẽ p̃m analogiã ꝓgruã vniuciq̃ ⁊ nõ ñlr: nõ eni ñlr ⁊ p̃m gradũ vnũ participãt illõ marina ⁊ volãtia ⁊ plãte: ⁊ ñlr alia q̃ participãt ipz. Videmus eni q̃ aliõ est bonuz marinoꝝ ex frigido ⁊ hũido: ⁊ aliõ bonũ volatiliũ ex leui spirituali calido ⁊ hũido: ⁊ aliud bonũ plante que vires accipit ex terrestri frigido ⁊ sicco: oia eni hoc nõ sic se hũt q̃ñ alteri ad alterũ nihil sit ordinis p̃m analogiã boni: sed poti⁹ est eis aliqd ordinis p̃m dictã boni ꝓportionẽ: eo q̃ ad vnũ oia coordinanť: ordie tñ dissiliť sic̃ dirimus: ⁊ hoc est quẽadmodum in oĩs magne domus familia: in hac eni paterfamilias est sic̃ moto: p̃mus: ⁊ liberi sicut celestia corpora: ⁊ serui sicut ea q̃ ex necessitate monent gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ bestie sunt sic̃ mãlia cõlũcta malitie. In domo eni tali liberis qdẽ non est possibile aliqd facere licẽtiose: ꝗ oia faciũt ad nutũ p̃tis familias iũctis ex desiderio ⁊ dilectiõe parẽtis: nec in eis ẽ locus malitie: ⁊ iõ oia aut plurima eoꝝ que faciũt sunt ordinata ad bonũ parẽtis percipiẽdũ. Seruis vo ⁊ bestijs puũ qd eoꝝ que agũt est ad vtilitatem cõem: ⁊ nõ nisi hoc q̃ faciũt superiore mouẽte: multitudo aũt opeꝝ suoꝝ que procedit ex ꝓprio motu est ab euẽtu p̃m q̃ euenit ex ipetu dementis cõcupiscẽtie ⁊ irrõnabilis ire: nõ eni respiciũt ad patrez familias er rõne ꝗ ex nẽcitate q̃dã coactiõis. ¶ Seruos eiz hic vocamus eos qui nati sũt serui: a natiuitate autẽ p̃uus est qui nõ sufficit p seipm̃ ad vite regimẽ publice vel priuate. Liber aũt q̃ cã sui põt eẽ in vite regimie: dñs aũt q̃ ex iumine itellect⁹: ⁊ sibi sufficit ⁊ alijs. Bestia vo que in regimine vite semp idiget vt agať ab alio: ⁊ q̃ñ sibi relinqtur ferẽ ad opera ipetu cõcupiscẽtie ⁊ ire. Serui igiť ⁊ bestie nõ referũtur ad iconomice finem ⁊ bonũ: nisi mouẽte quodã alio q̃ ex seipso est bonus: ⁊ ita est in reb⁹ vniuersi ꝗ analogiã participati boni: cuiuslibet eni eoꝝ que sũt nã ipsa q̃dã est boni p̃n'm ꝗ diuersuz gradũ bonoꝝ. ¶ Dico aũt q̃ opz oia hec venire ad discernẽdũ gradũ cõpetẽtẽ vniuciq̃ p̃m ordinem bonoꝝ: ⁊ in hac qdẽ discretiõe: q̃dã sic sũt q̃ oia eoꝝ sũt cõmunia bona ad totũ vniuersum: sic̃ sunt ea que vno modo se hũt vt celestia: oia eni que attribuunť illis de motu ⁊ conũctionib⁹ ꝓuẽtionib⁹ ⁊ respectib⁹ ⁊ alijs cõueniũt ad cõez vniuersi vtilitatẽ. ¶ Alia autẽ que sunt frequẽter sunt sicut serui ⁊ pmixtas sibi hũt malitias: ⁊ nõ attingũt vniuersi bonũ nisi inq̃tũ ab illo q̃ semp est vno mõ regunť ⁊ cõtinenť: ea aũt que raro sunt: sic̃ bestie que nõ dirigunť nisi q̃dã freno eoꝝ q̃ sp ⁊ eoꝝ q̃ fiũt frequẽter in ordis bonũ vniuersi.

Qui nã nati sũt serui q̃ libi qui dñi qui bestie.

¶ Caꝑ. 37m. De opinionibus ⁊ erroribus antiquorum qui aliter dicunt q̃ ꝗ predictum est.

Tex. cõ. 53.

On aũt opz obliuisci eoꝝ ipossibiliũ ⁊ q̃ absurda ⁊ impossibilia sũt que ꝛtingũt aliter dicẽtibus quã nos hic dirim⁹ de p̃mo bono ⁊ vltio: ⁊ ordine bonoꝝ ad ipm̃: nec opz obliuisci eorũ que dicũt illi q̃ grossius circa hãc mãm loquũtur. ¶ Adhuc aũt nõ opz obliuisci eoꝝ circa q̃ sunt minime dubitatiões: sic̃ sũt nr̃a dicta: nõ eni sufficẽ dicẽ ea que vera sũt in tã alta mã: nisi ẽt ostẽdanť errores eoꝝ q̃ aliter senserũt circa illã. ꝓueniunt aũt oẽs antigores in hoc q̃ oia q̃cũq̃ nos dicimus ꝓticipare bonũ diuinum ⁊ dinter eẽ illõ bonũ in eẽ his que semp: ⁊ his q̃ frequẽter: ⁊ his que raro fiũt ex ꝗijs: ꝗ tñ hoc nõ recte dĩ: qa nõ oia fiũt ex ꝗtrijs: qa celũ nõ fit ex ꝗijs: nec ẽt ea in qb⁹ sũt ꝗia fiũt ex ꝗrijs: tñ qa mãm opz subijcere ꝗijs: qa ꝗijs existentib⁹ fine subto q̃ est mã ꝗia sunt ipolta adinuicẽ: hoc aũt icõueniens a nobis soluiť rõnabilr ponẽtib⁹ tertiũ qd eẽ q̃ñ ẽ subz vtriusq̃ ꝗioꝝ. ¶ Isti aũt tales qui sic ex ꝗijs oia faciũt: ordinẽ destruũt bonoꝝ: qa p̃m eos nihil est bonũ ⁊ optimũ distinctũ ab entib⁹: nec aliqd est q̃ primuz sit illi bono p eẽ sp in vna suba saluatũ: vñ illi dicũt: ac ñ bonũ domus totuz sit in seruis ⁊ bestijs: ⁊ nihil sit q̃ ad vnũ ⁊ ad ordinez redigat dissonas actiões ipsoꝝ. ¶ Alij corrigẽtes errores istoꝝ: faciũt mãm eẽntũ illud q̃ diuersuz est a ꝗijs: ꝗ qd sit illõ materiale nõ recte dicũt: ꝗ dicũt vnũ ꝗioꝝ mãle eẽ ad alteruz. dicũt eni paruũ ⁊ magnũ eẽ ꝗia: ⁊ paruũ eẽ mãz magni: ⁊ q̃ ineq̃le ⁊ eq̃le ab his q̃ ab his cãnť: ẽt sic dicũt q̃ ineq̃le mãle est ad eq̃le. ¶ Et ñlr dicũt de vno ⁊ multo. dicũt eni multa cõponi ex vnis multis: ⁊ eq̃le ex ineq̃lib⁹: ⁊ magnuz ex paruis: ⁊ in hac snia fuit ꝓplato: qui magnũ ⁊ puuz mãlia contraria eẽ dixit: formale aũt p̃n'm dixit eẽ ideaz: ⁊ iõ ẽt destruxit ordinẽ bonoꝝ. error aũt ille soluiť eodẽ mõ: illa eni q̃ vere est mã est vna ⁊ subta vtriq̃ ꝗioꝝ: ⁊ iõ nulli ꝗioꝝ põt eẽ ꝗia. ¶ Ampli⁹ p̃m istos oia sũt malitie participatione ꝑter vnũ q̃ p̃m eos est mã: ⁊ hãc tñ ponũt eẽ eẽntũ ad alteꝝ contrarioꝝ: vt dirimus: ⁊ ponũt eẽ alteꝝ ꝗioꝝ mãle eẽntuz ad alteꝝ: ⁊ iõ isti ponũt malitie ꝓticipationẽ ⁊ non ponũt aliqd per q̃ malitia participata redigať ad bonũ ordinez. ¶ Sz alij sunt pbi q̃ vt p̃n'oium ponũt bonũ ⁊ malum: q̃uis cum hoc dicãt q̃ in oib⁹ bonũ est marie p̃n'm: vident eni isti q̃ bonũ ⁊ maluz sunt in istis que sunt ex ꝗijs: ⁊ dicũt q̃ nihil est

in cãtis qõ nõ sit er eã: ⁊ iõ dicũt bonũ ⁊ malũ etiaz eẽ in celi partib⁹ ⁊ in motorib⁹ celox: ⁊ iõ kalodemones ⁊ kacodemones eẽ direrunt: dicunt tñ in qbusdã marie bonuz eẽ pn''' et ab his ortinata est secta hereticox q ponũt duo pn'. ¶ Alij vo videtes q̃ nunq̃ redigiẽ ad ordinẽ boni vniuersuz nisi sit vnũ bonuz ⁊ optimũ distictuz nihil hñs de malitia: dicũt ⁊ recte dicunt in hoc: q̃ eẽntialr bonuz est pn''': ꝗ tñ dicunt insufficiẽter: nõ eni dicũt q̃o bonũ est pn''': vtruz. vz. sit pn̄cipiuz q̃ñ finis: aut sit pn''' q̃ñ mouẽs: aut sit pn''' q̃ñ species ⁊ forma. ¶ Est autẽ bonuz pn''' in rõne bax triũ cãrum: qa vt desideratũ est finis: ⁊ vt largiẽs est mouẽs: ⁊ vt vniuocũ est spẽs ⁊ forma: ⁊ hec oia iã in ꝓbabitis satis ꝓbata sũt: verũ de ordie bonox: ẽt Empedo. tradit icõueniẽter: dicẽ enim q̃ bonũ qõ est ois boni bonũ ⁊ cã est amor. ¶ Sic eni dicit eẽ pn''' sic finis est pn''': qa est id cui cã sit: ⁊ dicit ẽt qõ est vt mouẽs: qa dicit q̃ amor colligit: colligere aũt mouere ẽ: qa dirit q̃ gñatio est ꝛgregatio: dicit ẽt q̃ amor est vt mã: dicẽ eni q̃ est ps mirti in gñato: qa amica sibi faciliꝰ cõueniũt in mirtura. ¶ Sed ꝓm Empedo. sequiẽ q̃ idẽ sit pn''' vt mã ⁊ vt mouẽs: cũ tñ ista nõ ꝓtingat idẽ eẽ ꝓm rẽ: sic oñsuz est in 2° physicox. ¶ Queram⁹ igiẽ ab Empedo. ꝓm qd amor ẽ bonũ illõ qõ est ois boni bonũ. Si eni nõ est mouẽs efficiẽtez: tũc scimus q̃ nõ est pn''' vt finis: nec fine intẽtione finis mouet id qõ est ois boni bonũ: ꝗ igiẽ q̃ amor nullo mõ est pn̄cipiũ. Est aũt adhuc icõueniẽs ꝓm Empedo. q ponit odium qõ est ꝓxiuz amori eẽ icorruptibile: ⁊ hoc dicẽ eẽ cãm mali et separatiõis. ¶ Hãc eni dicit eẽ nãm mali q̃ separat. Si enim sic est vt dicit q̃ bonũ ⁊ malũ in oib⁹ pugnãt: ⁊ nõ est reducibile vniuersuz in ordinẽ boni sicut dirim⁹: qa nõ vincit malũ nisi per id qõ est bonũ pux ⁊ optimuz: ⁊ p id qõ nẽcio est bonũ semp nihil pticipãs de malitia: pp qõ antiq theologi posuerũt in celo nõ eẽ locũ malitie: ⁊ in iferno nõ eẽ locũ alicui⁹ boni. ¶ Anara. aũt dirit q̃ pn''' vniuersi eẽ est bonũ: ⁊ ẽ pn''' vt bonuz: dirit eni q̃ mouẽs ad eẽ est itellꝰ. Cũ aũt intellectus nõ moueat nisi per itẽtionẽ: opꝛ q̃ moueat alicui⁹ boni cã: ⁊ ponebat q̃ hoc bonũ est diuersum ab ipso itellectu: ⁊ iõ aliter dirit q̃ nos de bono mouẽte: qa nos dirim⁹ q̃ bonũ mouẽs est ipse pimus motor: put ipe est ois boni bonũ: q̃ aũt mouẽs moueat intẽtiõe alicui⁹ boni qñ mouẽs est intellect⁹: ꝗ in artib⁹ mouẽtib⁹ per intellectũ: medicina enim que est forma artis in itellectu mouet: ⁊ hoc est sanitas quedã: qa est forma ⁊ rõ sanitatis: ⁊ hoc mouet itẽtiõe sanitatis que iducit in aialis cõplexiõe: que nõ est idẽ illi que est in intellectu mouentis. ¶ Adhuc aũt diminute dirit Anara. qa cũ oẽ mouẽs moueat er aliquo in aliqd: ⁊ er ꝛtio in ꝛtiũ: iõ incõueniẽs fuit nõ ponere ꝛtiũ itellect⁹ ⁊ boni pp qõ mouet intellꝰ: vnũ eni ꝛtiox est ꝓnatio que ꝛtiak forme quã itellectus mouẽs inducit in mãm ⁊ bono pp qõ mouet. Sic q̃ dicẽs Anar. ẽt ñ cõplenit ordinẽ boni: qa nõ posuit q̃ aliqd pticipet malitiã q̃ idigeret ordie: ꝗ oia posuit eẽ pura bõa.

¶ Cap. 38'''. Et est de inconuenientibus que sequuntur: ad preinductos errores.

Zer. vltimo. Alii aũt q dicũt oia eẽ ꝛtia adiuicẽ nõ vtunt ꝛtijs ꝓm rectã rõnẽ ꝛtiox nisi aliqs ꝓm q̃dã figurã ⁊ similitudinẽ dicat ꝛtia eẽ corruptibilia ⁊ incorruptibilia: ⁊ q̃rat cãm q̃re q̃dã sũt corruptibilia ⁊ alia icorruptibilia: cãm enim verã huius nullus dicit. ¶ Dicũt eni isti q̃ oia entia: sunt er eisdẽ p̄ncipijs p̄mis: ⁊ iõ aut oia debent eẽ corruptibilia aut oia icorruptibilia. ¶ Quicũq̃ q̃ sic dicũt palã est q̃ non perficũt debitũ ordinẽ boni quẽ dirim⁹. Illa eni icorruptibilia sunt q̃ motu ꝓm locũ bonitatẽ p̄mi boni pticipãt vt liberi: corruptibilia vo que pp malitie nãm bonitatẽ illã sine mutatiõe subẽ participare nõ pñt: ⁊ sunt vt serui ⁊ bestie in domo. ¶ Ampliꝰ alij sũt q dicũt oia fieri er nõ ente: ⁊ cõstat q̃ illi ꝓcedũt q̃ oia pticipãt malitiã: alij vo volũt vi argumẽtatiõis cogere q̃ hoc qõ isti dicũt nõ ẽ verꝰ eo q̃ aliquid vnũ est pn''' er quo fiunt oia. Et cum nõ sit q̃ faciat diuersitatẽ in vno: ⁊ vnũ nõ sit cã diuersitatis alicuius dicũt q̃ oia sunt vnũ: sic in p̄mo bui⁹ sapiẽtie libro satis est oñsuz: ⁊ nullus istox dicit q̃re semp fit gñatio: ⁊ qd sit gñatio ipsa: ⁊ qa ordo participatiõis boni nõ determiat nisi p hoc q̃ ẽ cã q̃ gñatio est semp ꝓm successionẽ: ⁊ in hoc q̃ gñatio ipsa ẽ: iõ isti nõ dicũt cãm boni qõ est in ordie. ¶ Adhuc aũt tria determinare opꝛ: quox vnũ est bonũ imobile mouẽs nihil habẽs de potẽtia ⁊ malitia ꝗ subaz. z''' est bonũ motũ mouẽs nihil hñs de malitia ⁊ potẽtia ꝓm subam: ꝗ hñs potẽtiã ad vbi ꝓm motũ tñ. 3''' aũt est pmirtũ hñs subam cum malitia reducibile: tñ ad bonũ per gñationẽ ingetã ꝓm successionẽ. Illis aũt qui dicũt duo eẽ pn' nẽcio cõtingit tertiũ ponẽ pn̄cipiũ: qõ est magis ꝓpriũ ⁊ illõ est spẽs. ¶ Hoc eni est q̃ participauit iã ⁊ participat ab iferioribꝰ: er ꝛtijs eni agẽtibus et patiẽtib⁹ adiuicẽ cũ illa fiunt q̃litates nihil ꝓstituiẽ ꝗ subaz: sed suba est q̃ iaz pticipauit eẽ in seipsa: qa est per seipam: ⁊ iõ cũ pticipat facit eẽ per se id qõ participat eã. Alijs aũt q dicũt bonũ ⁊ maluz eẽ ꝛtia er qb⁹ fiunt oia: ⁊ dicunt cuilibet bono eẽ ꝛtiuz malũ: cõtigit q̃ ẽt isti scientie que per se est sapiẽtia ⁊ honorabilissima erit aliqd ꝛtiũ: ⁊ hoc dicũt eẽ ignorãtiã: ⁊ sic diuine scie, put est in itellectu dei: ⁊ est diuinus itellect⁹: qa sua scia est cã oium est ꝛtia ignorãtia: qõ est valde absurdũ: cũ scia sua sit sibi eẽntialis: ⁊ sit per subaz idez q̃ ipse: hec aũt icõueniẽtia nõ sequuntur ad dicta nfa. Nos eni dicimus q̃ ꝓmo bono ⁊ optimo nihil penitꝰ est ꝛtiũ: oia eni ꝛtia sunt circa ea ꝓm potẽtiã que mãz hñt: ꝛtierates eni in suba ⁊ ignorãtia intellꝰ sunt ordinata ad ꝛtiuz hñs: ꝓme aũt subẽ nihil est ꝛtiũ sicut dirimus. ¶ Ampliꝰ ꝛtietas erit pn''' oium: ⁊ oia erunt er ꝛtijs sicut isti dicũt: si ponamus q̃ nulla sunt entia p̄ter sensibilia: ꝗ si hoc nõ sit veruz: qnimo suba est tripler: sicut a pn' huius libri vndecimi diuisim⁹: tũc sunt multa p̄ter sensibilia: ⁊ sunt p̄ter cõtrarietatẽ: ⁊ tũc vere erit aliqd bonũ ⁊ optimũ qõ est ois boni pn''': ⁊ erit in perpetuis substãtijs itellectualib⁹ ordo: ⁊ erit gñatio in his que per successionẽ participãt bonũ diuinũ: ⁊ erunt celestia corpora que per motũ circuli cã sunt perpetuitatis in participatiõe bonox ꝓm analogiã cõgruã vniuocq̃. ¶ Si aũt dicãt sicut direrũt antiqui theologi ⁊ pbi oẽs. q̃ pn''' est p̄ncipij: pn''' eni pbi dicũt esse pn''' separatũ diuinum vel mathematicũ: ⁊ si nos dicamus q̃ hoc pn''' p̄ncipij est spẽs idealis aut numeri: hoc pn''' nõ hz rõnẽ p̄ncipij ꝗ modũ alicuius cause. Si eni haberet moduz alicui⁹ cause illa eẽt cã formalis: illi⁹ aũt modũ non hz: qa est in mã: ⁊ idee ⁊ nũeri ponũtur eẽ extra mãm. Sin aũt nõ sic dicamus ⁊ ꝓcedamus numeros ⁊ spẽs eẽ causas quasdã queramus ab eis qui sic dicũt dicẽtes: nunqd mot⁹ põt, puenire er talib⁹ causis que separate sunt a mã: hoc eni iã ꝓbatũ sepi⁹ est q̃ nõ mouet materiã: nec dat eẽ mãe: qõ hz eẽ separatũ ab ipa. ¶ Adhuc ãt queramus ab istis q̃re ⁊ q̃uo mẽsura que est pn''' ⁊ cã mẽsure erit intra mensurã istã sensibilẽ: ⁊ p̄cipue si nũerus ponat eẽ pn''': hoc eni ponit esse pn''' sicut eẽntũ. ¶ Queram⁹ igiẽ q̃ de cã sit cõtinuuz: ⁊ mẽsura numeri itra mẽsuraz cõtinui: sic pn''' p̄ncipij est in pn' p̄ncipiato. Numerus eni qui de gñe discretox est nõ facit cõtinuuz: nec est pn''' eius vt mouens: nec vt spẽs siue forma. ¶ Dicebãt aũt isti numex eẽ pn''' cõtinui: ⁊ cõtinuuz mathematicũ eẽ pn''' continui sensibilis: et oium hox rõnẽ dirimus in bui⁹ sapiẽtie libro pmo. ꝓm istos aũt nihil erit ꝛtiox q̃ sit ⁊ practicus siue actiuũ ⁊ motiuum: qcqd eni est ꝛtiox hoc per motũ ad ꝛtiuz recipit non eẽ. isti autẽ dicunt hec pn' eẽ eterna ⁊ imobilia: ꝛtiox autez est facere entia posteri⁹ er potẽtia: ⁊ post potẽtiã: ⁊ si sic fiũt entia er p̄ncipijs: tunc nõ sunt sempiterna pn' sensibiliũ: sed sunt sempiterna pn' insensibiliuz. ꝓm istos igiẽ hox que sunt ꝛtia que dicunt pn' est aliqd auferẽduz de numero p̄ncipiorum: ⁊ hoc iã olim q̃ñ dcñ fuit ⁊ cõcessuz a qbusdã istox: et est cõtra sensuz: qa videmus sensibilia er ꝛtijs ⁊ eẽ ⁊ gñari. ¶ Ampliꝰ nullus istox dicit a quo sint isti numeri: ⁊ a quo sit illõ sensibile vnuz: ⁊ a quo sit aia ꝗ q̃ aia: ⁊ a quo sit corpus ꝓm q̃ corpus: ⁊ vniuꝛ a quo sunt spẽs rex distinctax in eo q̃ sunt distincte. Sz nõ cõtingit eis hoc dicere per ꝓpriã vniuscuiusq̃ cãz alicui si nõ dicit: vt nos dicimus. Et si nõ facit pn' cõicare sensibilib⁹ ⁊ materie: sicut nos determinauimus cum de p̄ncipijs sensibilis subẽ loqueremur. ¶ Simiꝛ autẽ: ⁊ illi, ꝓpria vniuscuiusq̃ p̄ncipia nõ possunt dicere qui dicunt q̃ numerus mathematicus est pn''' p̄mum: ⁊ dicunt q̃ quelibet res sic semp hz aliã subaz qõ est pn''' suũ: ⁊ est separatus numerus ab ipsa. ¶ Adhuc qui sic dicũt p̄ncipia cuiuslibet eẽ alia ⁊ separata illi facinnt: ac si id qõ est suba vniuersi eẽ sit accẽtalis illi cuius est suba: illa eni suba que sic est alia q̃ est separata nihil penitus ꝛfert ad esse: si-

ue illa

Zer. cõ. 54.

Zer. cõ. 55.

ne illa suba separata sit: siue non sit: qa sicut in antebabitis multiplr est, pbatuz id qõ est extrisecuz ⁊ separatuz nihil est de eẽ sube sensibilis: hoc igit mõ nõ fit pticipatio boni vniuersitatis: ⁊ dicunt qdã q̃ pn̄ᵃ sint multa: hoc eniz sequit ex dictis eoꝝ qui ponunt multa separata eẽ pn̄ᵃ: ⁊ hoc est incõueniẽs: qa entia que sunt in vno vniuerso nolunt: nec etiaz possunt tractari bũ vel male ꝑm ordinẽ ad plures p̃ncipioꝝ dñatus: sicut dicũt hi q ponũt plura eẽ pn̄ᵃ: pluribꝰ enim principijs nõ ad se inuicẽ ordinatis suppoñtis non saluat ordo ad vnũ bonuz ⁊ optimuz q̃ est cã ordinis in oibus: hoc aũt oportet saluari: qa aliter entia adinuicẽ nõ haberẽt cõtonez boni. Oportet igit q̃ dominatus p̃mi ⁊ optimi sit vnus solus cuius participatione omnia sint vel fiant bona.

¶ Cap̃.39ᵐ. Et est digressio declarãs qualiter est vnus dominatus summi boni in omnibus bonis.

Secundũ igit ea que dicta sũt bonũ qõ ẽ cã ordinis ⁊ boni in vniuerso nõ potest cõsistere in duobꝰ p̃ncipijs: qa duo pn̄ᵃ nõ possunt esse vniuoca. Si enim eẽnt vniuoca tũc nõ differrẽt nisi per mãm: ⁊ oporteret q̃ ante se hẽent aliud qõ esset pn̄ᵐ vtriusq̃: ⁊ sic neutrũ eẽt pn̄ᵐ. Si aũt nõ eẽnt vniuoca: nec respectũ haberent ad vnũ vniuocum vtriq̃: tũc oporteret q̃ eẽnt ꝛia: ⁊ quecũq̃ sunt ꝛia habẽt respectũ ad vnuz, qõ est genus vtriusq̃: ⁊ sic iterum nõ possent eẽ pn̄ᵃ. Si aũt dicerẽt q̃ nõ sunt in genere duo pn̄ᵃ: sed sint sicut genera alioꝝ: tũc sequit q̃ hec duo p̃ncipia duos hũt dñatus in vniuerso si vtrũq̃ oium est pn̄ᵐ: cuz autẽ pn̄ᵃ nõ sint nisi sicut mouẽtia: sequit q̃ duo mouentia sint in oibus. Et cũ oẽ mouens moueat ad formã sicez mouẽti eo q̃ omne qõ fit fit ab vniuoco: sequit ex hoc q̃ motꝰ duoꝝ mouentiuz hũt duos fines. Igit ⁊ ipse motꝰ erit duo motus: qz erit fluxus duaꝝ formaꝝ que oia sunt absurdissima ⁊ pbie cõtraria: nõ ergo possunt eẽ duo dñatus in entibꝰ sed vnus tñ. Cuz autẽ oẽ impfectuz in nã reducat ad aliqõ perfectũ qõ est cã p̃ma: ⁊ nos iuentamus bonuz vniuscuiusq̃ iperfectuz: qõ malitie ⁊ priuatiõi permixtũ est: opz q̃ in nã sit bonuz ⁊ optimũ qõ priuatiõi ⁊ malitie penitꝰ est ipermixtuz: ⁊ hoc nõ põt esse nisi per essentiã suã sit ipa pura bonitas. Oẽ enim cuius eẽ nõ est bonitas hz bonitatem additã sibi. Et oẽ qõ hz aliqd additum sibi hz illõ sicut eẽ suũ ꝑñs: igit in ipo aliud est quo est: ⁊ aliud quo bonũ est: igit essentialis actꝰ illius nõ est facere bonũ: p̃mi autẽ p̃ncipij semper est facẽ bonum. Igit bonitas sua est essentia sua: qa iã añ, pbauim q̃ actio sua est essentia sua: ⁊ iõ qcqd ab eo est bonuz est ꝗz q̃ ab ipso est: ⁊ si per intellectũ ponerẽt ipm qdẽ esse ⁊ non bonum esse: pculdubio nõ sequerẽt q̃ id esset bonũ qõ eẽt ab ipso bonũ: igit est essentia eius ⁊ nã. ¶ Si dicet forte aliqs q̃ eadez rõne itelligentia sunt ⁊ sapiẽtia q̃cũq̃ sunt ab ipo: ad qõ rñdemus q̃ nõ sequit: qa ꝛ p̃mũ pn̄ᵐ sit simplex: tñ multis modis significat: ppea q̃ oẽ genus perfectiõis que vere est perfectio est in ipso: ⁊ cuz significat vt eẽntia hec significatio est significatio nãe ipsiꝰ: ⁊ sic qñ significat vt bonum: qa bonũ est vnicuiq̃ vltima assimilatio ad ipm: que assimilatio nõ est nisi ad nãm ꝑm qõ vnicuiq̃ est possibile: ⁊ cuz similitudo sit in bono perfectiuo: nõ ⁊ assimilatio nisi finis qui est vltimus: sic mouens p̃mũ q̃ est essentia ⁊ esse: ⁊ sic pz q̃ bonum ⁊ ens p̃mũ siue suba vnã nãm dicũt mõ diuerso. pn̄ᵐ ergo ⁊ bonuz sunt vnã nãm ⁊ eãdez dicẽtia: sicut igit ꝓpter eẽ p̃ncipij sunt q̃cũq̃ sunt ab ipso: ita ꝓpter bonũ bona sunt q̃cunq̃ sunt ab ipso bono: itelligẽtia aũt ⁊ sapientia q̃uis significẽt id qõ est nã: tñ ꝑm moduz rõnis qui importat per nomẽ: nõ ptinet ad nãm ꝗ ad actuz poᵗ nãlis. Mõ autẽ est nẽciuz q̃ cãtuz semp accipiat potẽtiã nãlez sue cause: ꝑcipue quãdo in multis defecit ab ipso: ꝛ nũq̃ ita deficiat quin eẽ ⁊ aliquã similitudinẽ cause accipiat: cuz aut hoc necessario sint vera ⁊ similitudo semp sit cã appetitus nãlis: eo q̃ esse qõ est simile appetit ⁊ refugit ꝛriuz: opz q̃ oẽ qõ est a primo bono ⁊ optimo appetat ipm p̃muz bonũ ⁊ optimũ: cũ vo iã sciamus ex in pbicis õtermiatis q̃ appetitꝰ est cã motus ⁊ actiõis ⁊ operis: sequit nẽcio q̃ oia appetũt bonũ sub rõne similitudinis ad p̃mũ bonũ: ⁊ pp illud mouent oibꝰ motibꝰ suis: ⁊ agũt oẽs actiões suas ⁊ operant oia sua opera. ¶ Amplius aũt iã in p̃cedentibꝰ habitũ est q̃ vna simplex bonitas nõ participat a multis ⁊ diuersis: quoꝝ vnũ pcipit diuersum ab eo q̃ pcipit alteꝝ nisi illa simplex bonitas extendat in aliqd in quo diuisionẽ accipit. ¶ Adhuc aũt scitũ est in nãlibꝰ: q̃ oẽ qõ priuatũ est nõ accipit bonũ suum nisi per motuz: ⁊ q̃ hoc sensibilium mã nõ mouet p idẽ eodẽ mõ se hñs: opz igit q̃ p̃ma simplex bonitas in celuz motuz extendat: ⁊ hoc motuz motu suo mãlibꝰ sensibilibꝰ boni partici patiõe largiat. ¶ Iste igit dñatus est boni p̃mi ⁊ optimi: et sic in formã boni redigit qcqd est ab ipso: sicut bonus pater familias in formã boni qua ipse regit domum redigit oia que in domo sunt liberos. vz. ⁊ seruos ⁊ bestias: ⁊ qcũq̃ alr dicũt de dñatu boni sequunt eos icõuenientia q̃ dicta sũt.

¶ Incipit Tractatꝰ tertiꝰ Undecimi libri p̃me pbie q̃ totꝰ ẽ digressio declarãs subaz ꝛcorruptibilẽ sensibilẽ mobilez.

¶ Cap̃.p̃ᵐ. De elementalibus principijs substantie celestis que sunt forma ⁊ materia.

Cum autẽ in principio huius libri diximus q̃ tres sũt ptes substãtie vniuersis: q̃dã enim est suba sensibilis corruptibilis ⁊ mobilis: q̃dã autẽ est suba ꝛsensibilis ⁊ imobilis ⁊ ꝛcorruptibilis: ⁊ q̃dã est suba sensibilis ⁊ ꝛcorruptibilis: ⁊ tñ mobilis. ¶ Iaz autẽ ẽ̃ptuz sufficit breuitati de p̃ncipijs duaꝝ subaꝝ pertrãsiuimus. Restat nũc de p̃ncipijs tertie partis sube aliqd dicere: hec autẽ suba est celũ: ⁊ orbes ⁊ stelle ⁊c. que in celestibꝰ ꝓtinent: de principijs eniz illius partis sube hoc est dõm ⁊ aliter: q̃ in libro de celo de terminatuz sit. Ea autẽ que ab antiqs dicta sunt iducemꝰ: vt bene qdem dicta sumẽtes faciliorẽ faciamus declarationez. ¶ Inuenium autẽ Peripathetico q̃dã tripl̃r loq̃ de parte ista sube: cuz eni sciamus oẽ corpus cõstare ex forma ⁊ mã: inuenimus quosdã loq̃ de forma celi ⁊ mã ⁊ celoꝝ p̃prio actu in quo perficit celoꝝ esse ⁊ saluat. ¶ Adhuc autez qa ſiẽ in antebabitis est determiatum aiatum est añ inaiatum: dicunt qdã pn̄ᵐ celi esse aiaz: ⁊ opz nos ingrere de hoc pn̄ᵃ vtruz celũ sit tale corpꝰ: cuiꝰ forma ⁊ pn̄ᵐ sit aia ⁊ q̃lis sit ipsa: sicut aliq̃ celi aia. ¶ Adhuc autẽ cum aie ⁊ corporis sit pn̄ᵐ intelligẽtia: opz nos oñdere qualr intelligẽtia sit ⁊ aie ⁊ celi pn̄ᵐ: ⁊ bis determiatis oñdemus qualr nr̃a aia p̃cedit in esse ⁊ aie alioꝝ: ⁊ qualr agẽtia oia ⁊ patiẽtia p̃uenerũt ex ipsis que hũt aiaz quãdã: ⁊ ab itelligẽtia: ⁊ tũc fere ꝗsequuti sumus p̃pposituz in omni eo q̃ itendimus in hac sapiẽtia nisi velimus addere ea que alij direrunt de istis subijs separatis. Inuestigãtes autẽ celestiuz mãz ⁊ formã sumimus hoc qõ p̃mi sumus: q̃ pculdubio oẽ qõ per formã distictuz ẽ in esse mãm hz: celestia aũt oia per formas distincta sunt in esse: ⁊ iõ opz q̃ mãm habeat. ¶ Adhuc autẽ oẽ qõ est in poᵗ ad formã quocũq̃ mõ sit forma corporalis hz mãz: celũ aũt in potẽtia est ad formã: hz g̃ mãm. habitũ enim est a nobis in 6ᵒ pbicoꝝ nostroꝝ q̃ celuz mutat locũ ꝑm formã ⁊ nõ ꝗz sub stãtiã: qcqd autẽ motu mutat formã accipit p motuz formã post formã: ⁊ qcqd per motũ accipit formã post formã estꝰ in poᵗ ad formã: qcqd aũt est in poᵗ ad formã pfecto hz mãm. Celũ igit ⁊ celestia mãm hũt. Est aũt vnũqõq̃ celestiũ corporeꝰ er mã sua tota: cuiꝰ pbatiõez iã alibi dedimꝰ: qa qcqd est de poᵗ ad formã eẽ dãtem nihil hz extra formã quã hz er mã sua tota: oia vo celestia sic hũt potẽtiã cõpletã p actũ: q̃ de potẽtia nihil relinquit per aliã formã: sunt g̃ oia celestia er mã sua tota. ¶ Ex hoc autẽ vlterius sequit: q̃ nihil celestiuz multiplicabile est per numeꝝ: multiplicatio eni per numeꝝ est multiplicatio per mãm: nihil autẽ põt multiplicari per mãz q̃ est er sua mã tota: qa ipm non est poᵗ in alia mã. Cõstat igit omnia celestia abiuicẽ specie ⁊ gñe eẽ diuersa. ¶ Cõtra hoc tñ qdã obijciunt dicẽtes q̃ spẽs motuz simpliciuz differunt ẽt ꝑm nãs corporis simpliciuz. Igit quorum vnus est motꝰ eoꝝ vna videt eẽ nã formalis: celestiuz autez vnus est motꝰ qui est circulatio: videt igit celestiuz vna eẽ nã ꝗz formã. ¶ Sz q̃ hoc nõ sit nẽciuz erꝗsse apparet in his que hũt rectũ motuz: hoc eni videmus descendere ſiẽ aquã ⁊ aerẽ ⁊ terrã: ⁊ tñ nõ esse vniꝰ nature ꝑm spẽm. Si qs autez dicat q̃ hoc mouent a nã que est grauis in oibꝰ istis illõ nihil est: qa in 8ᵒ phyſicoꝝ pbatuz est q̃ motꝰ taliuz corporis est a generãte ⁊ dante formã spẽi. Si autẽ dicat qs q̃ nõ eodez

6.phi. t. c. 85.

Obiectio.

Solutio.

8.phy.52.

mō descēdunt ista: nec vnū hīt terminū sue descensiōis: sic alibi pbatum: tunc patebit solo iducte dubitatiōis: qa tunc scīt nō esse icōueniens: q̄ etiā circulariter moueant que nō sunt eiusdē spēi: dūmō nō eodē mō circulariter moueant: sed sint super diuersos polos: ⁊ forte sup diuersa centra: sic direrunt sapientiores chaldeoꝝ. Ex his igit scīt q̄ falsum est qō multi dicunt: ⁊ q̄ ñtia nulla est quā iducunt: dcīt eiz ipsoꝝ est q̄ oia celestia sint nature qnte ab elntis: ⁊ tō sunt nāe eiusdē ꝑm spēm: hoc eni iā oñsuz est esse ipoſe. ñtia autez quā inducunt est q̄ eoꝝ que sunt vnius ⁊ eiusdē nature vnus sit motꝰ: vnus autē motꝰ q est circulatio est esse super idē centrū ⁊ ad eādē ptez. Sic igit vt dicūt falsum est qcqd dicunt de eccentricis ⁊ epiciclis: ⁊ de motu planet q est erraticus ꝑm ordinem signoꝝ ab occidente in oriētē: hec enim ñtia fundamētū hz falsuzqō est añs: pbatuz eni est q̄ nō sunt eiusdē nature supiora oia: nos aūt sniaz de eccentricis ⁊ epiciclis: nec approbamus nec improbamus: sed in sequētibus ostendemus q̄ corpora celestia omnem motum hīt qui intelligētie mouēti debitus est ad hoc q̄ formas q̄s hz producāt in mām: ad hoc eni est celum vt sit instrm̄ itelligētie: sicut manus est instrm̄ intellectus architectonici.

¶ Cap̄. z'. Declarās qualr mot⁹ celi est act⁹ celi in quo pfecte saluatur esse eius ꝑm q̄ ipsum est celum: ⁊ q̄ ideo est cōtinuus ⁊ semper permanens ꝑm naturam ⁊c.

Cum aūt aliqō corp⁹ motuz duplicē hēat actū: actū. vz. pfectuz qui est forma: ⁊ actum iperfectū q est mot⁹ ipsi⁹ ad formā. Sunt qdā corpora que a seipsis mouent q̄ hīt p̄n'' mot⁹ ⁊ stat⁹ in seipsis sic corpora aiata: ⁊ hūc motuz habēt duplicē: vnuz qdē ad formā q est act⁹ iperfect⁹ cui⁹ finis in quo mot⁹ ille est in motuz eē est act⁹ iperfect⁹: et hīt motuz pcessiū de loco ad locū: q nec est act⁹ pfect⁹ nec imperfect⁹: sz est ad desiderati pfecutionē: ⁊ mot⁹ ille nō est flurus desiderati aliqs: sz appropiquatio tñ: ⁊ q̄ꝰ ita sit q̄ spēs desiderati mouet in hoc motu: tñ ille mot⁹ nō est forma post formā: siue flurus spēi desiderate in rem desiderātā: sz est vbi post vbi: ⁊ nō est act⁹ aliqs: siue pfectus siue imperfectus: sz est ad id qō est ges desiderij. Oēs aūt isti motus qui sunt in corporib⁹ sunt pp aliqd qō est finis ipsoꝝ ⁊ in ipso gescit ⁊ cessat mot⁹. Est autē adhuc motus: q ē motus instrōꝝ ⁊ mēbroꝝ artificis in mās quā hz ⁊ mouet hoc ē a mouente forma que est in itellectu agēte ⁊ in motu mēbroruz: ⁊ instrōꝝ iducīt hec forma in mām: ⁊ tñ hz aliqd illius forme mot⁹: ⁊ est hī forma post formam: qa lz ictus ⁊ sectio dolabre nō sit forma domus: tñ inq̄tuz ictus est ad ppendiculi rectitudinē: ⁊ ad figurā anguli debitaz aliqd successiue dat de forma ⁊ iducit formaz per ptes: ⁊ sic aliq̄ mō dat formā post formā: nec inuenimus nos in his que sūt plures motus: ⁊ iste vltimus mot⁹ eo q̄ est aliquo mō forma post formā est act⁹ iperfectus. Sz est attēdendū q̄ cum isti mot⁹ sint actus ⁊ mouētis: ⁊ eius q̄ mouet duo ex eis act⁹ sunt mouētis in actu pfecti ⁊ perficiētis id qō est iperfectū: p̄mus. vz. ⁊ tertius: ⁊ sunt iperfecti act⁹ eius q̄ mouet. Medi⁹ autez est actus iperfecti mouentis: ⁊ querētis pficere se per desiderati cōsecutionē. ¶ In his aūt ꝑsideradūz est q̄ ois talis motus pp iperfectionez est mouētis vel mobilis: ⁊ sic semp est ab aliquo q̄ est nāe extraneuz: ad id qō est aliq̄ mō pfectio eius q̄ mouet. Si eni id a quo est mot⁹ esset nālis, pfecto in ipso nā gesceret: ⁊ nō abijceret ipz: hoc tñ in motu artis nō est vez: eo q̄ ille nō est a nā: sed a p̄n' extrinseco: ⁊ est cū violentia aliq̄ nisi qñ est nature minister artifex: sic est medic⁹ ⁊ alchimicus aliqñ: ⁊ qa motus tales sūt ad illō qō est act⁹ perfectus ⁊ sunt vie ad ipm: tō attingentes ipm actum cessant: ⁊ sic fit ges. Est autē motus in suba corporea non mobili aliquo motu corporis: ⁊ hoc est multipler qñ est iperfecta: sic qñ ex ignorātia mouet ad sciam vel ex prauitate ad virtutis pfectuz: ⁊ de hoc nō loqmur: qa nihil facit ad pposituz: sed de illo motu quē hz iā perfecta: ⁊ ꝑm nām ppriam ꝑm q̄ est itellus per seipm vniuſr agēs ⁊ explicās seipm in ea que agit ⁊ perficit: hic autē mot⁹ nō ppte mot⁹ est: sz est actio erētis in actu essentialr per seipm: ⁊ hec actio qa eēntialis est nūq̄ cessat manente ipsi⁹ intellectus suba: ⁊ cuz illa sit icorruptibilis semp manebit in eē ⁊ agere: ⁊ hec actio qa essentialis est nō est aliqd hīs iperfectiōis: sed est perfecti q̄ suas exerit ex seipso perfectiōes: ⁊ talis est cōtēplatio intellectus qua ꝓtēplat seipm: ⁊ id qō ante eū est ideficiens sibi ⁊ id qō post ipm est qō est ex ipso. Ipse eni intellect⁹ contēplans se cōtemplat ex ideficiēti in esse ⁊ agere indeficiēs in esse ⁊ agere: ⁊ ideo hec actio nihil hz iperfectiōis: sed tota est suballis ⁊ nālis ⁊ delectabilis. Cōtemplās autē id qō est ante se cōtemplat cām priorem se vel absolute p̄mā: ⁊ sic cōtemplat ex lumine essentiali fluente super se: ⁊ sic itez cōtemplat ex perfecto ⁊ optimo ⁊ indeficienti: ⁊ id qō cōtēplatur est bonuz ⁊ optimuz ⁊ ideficiens: ⁊ ideo etiā ꝓtemplatio illa nihil hz tedij: sed potius plenitudinē felicitatis: cōtemplans autē id qō est post se cōtemplat: id qō est ex ipso eēntiali lumine suo: ⁊ ꝓtemplat ipz in eodē suo lumine: qō dat ei esse. Et q̄uis forte id qō est post se: aliqd habeat iperfectionis ⁊ impuritatis in suo esse: tñ hoc nō hz ex lumine qō dat ei esse: ⁊ iō intellect⁹ qui sic cōtemplat vez nihil hz iperfectiōis: ⁊ huic simile est q̄ artifex perfectus artificiatū contēplans in lumine artis qō dedit esse artificiato ꝓtēplat ipz in puritate: que nō hz defectū: cum tñ forte, ppter nodositatem ⁊ tortuositatez materie ꝑm ipsaz quā habuit ex lumine artis pulchritudinē in mām traduci nō potuit. ¶ His itaq̄ prelibatis videamus an celuz hēat motū nature vel motuz aīe: vel motuz artis aut motuz ꝓtemplantis intelligentie agentis. Si eni dicat q̄ moueat motu nature cuz ois motus nature sit ex imperfectiōe ad aliquā perfectionē que imperfectio primo ⁊ pfectio postea succedunt sibi in ipso mobili: oporteret q̄ celum moueret de cōtrario ad cōtrariū qō oino absurdum est. ¶ Adhuc autez cum nā sit mouēs ad vnū finem qui est actus vltimus ꝑm vbi vel formā: oporteret q̄ celi motus staret in fine quodā qō est contra nāz. ¶ Adhuc aūt si nā que est ad vnum tñ: sicut pbatuz est in 9° huius sapientie libro mouet: ab. a. in. b. nō mouebit cū hoc. a. b. in. a. In motu autem celi nō est astruz egrediens ab aliquo puncto nisi referat in idez punctum. Igit motus celi nō est a natura: sz qa nunq̄ fuit aliqs stoicoꝝ vel Peripatheticorū q de hoc dubitauerit: ideo hic relinquamus: sufficit enim q̄ de hoc dcīt est. ¶ Videt aūt iste motus nō esse aie motus: hoc eni sicut diximus forma nō explicat: ⁊ hoc nullo mō conuenit celi motui: de quo pbatuz est: q̄ est quasi vita quedā existentib⁹ oibus: nec esset vita existentium nisi formas eē ⁊ viuere continue inferret existentib⁹. Istō est igit motus anime. ¶ Adhuc autē qa mouens nullo etiā motu est aia: ⁊ est imperfecta nō hīs desideratum ꝑm rem: sed ꝑm spēm tñ: ⁊ querens ipsum adipisci ꝑm rē: mouens autez celū desiderabile est dicere imperfectuz in aliquo. ¶ Adhuc autē anima ꝑm hoc esse mouēs: sicut virtus in corpore: talis eni est anima que est principiuz mouens per cōcupiscentiā ⁊ iram: sicut in libro de principijs motū aīalium determinat: nullū autem mouentiuz q̄ est virtus in corpore ꝑm nām pōt mouere infinito tēpore. Est aūt celi motus ꝑm nām tēpore infinito: igit nō erit a mouente anima: nec pōt esse motus artis: qa tunc nō esset naturalis sed violentus: nec vnq̄ induceret aliquā formā substātialē que oia absurda sunt. ¶ Et si dicat aliqs q̄ est artificialis: sicut minister nature est artifex illud nihil est: qa sic potissimū in natura corp⁹ ministraret ⁊ nō esset potissimū agens in genere corporis: qō est valde absurdū: opz igitur dare necessario q̄ motus celi sit motus agentis intelligētie ⁊ cōtēplantis seipsaz: ⁊ id qō est ante eam ⁊ id qō est post ipsam sicut diximus. ¶ Si aūt sic dicimus motū celi esse motū intelligentie: sicut manus est mota ab intellectu artificis: tunc natura celi se hz ad intelligentiā: sicut natura manus inquātū manus se hz ad artē ⁊ itellectuz artis: ergo nā celi est moueri sic ab intelligētia: ⁊ hoc mō saluat in esse celi vt celum est: quādo intelligētia continue mouet ipm predicto mō cōtemplationis: ⁊ sic mot⁹ eius nō est actus eius imperfectus: sed potius est actus eius vltimus ad quē est esse eius: ⁊ in quo saluat suū esse: ⁊ tō nūq̄ quiescere potest ꝑm nām. esse eni eius est cōtinue formā luminis intelligētie mouentē accipere ⁊ exerere per motum: ⁊ ideo sicut eē cordis saluat in percipiēdo vite actum ⁊ exerēdo in mēbra: ⁊ quādo hoc nō potest facere nō est cor amplius: ita in esse celi saluat celum accipiendo exortū ex intelligentia lumē: ⁊ vlterius inferēdo illud materie. ¶ Et hoc valde notabile est: qa per hoc scīt vera celi natura: que non

Vt mot⁹ celi sit mot⁹ nāe vt aie vel intelligentie.

Sz ꝑsidera qz Auiroes vi ponere motū celi nālē. 2. phi. cō. 3. ⁊ p̄mo celi cō. 5.

Exēplū in re difficili satis idoneum.

nisi per istam pbiam poterit determinari: vnde sicut cor ac
cipiẽdo ererit vitã: ⁊ accipit ab anima ⁊ ererit in corpus: et
hoc est esse cordis ꝓm q̃ est cor: ita celum accipiendo conti
nue ab intelligentia ererit per motũ lumen intelligentie: q̃
est forma esse ⁊ vite oium eorꝫ que sunt ⁊ viua sunt: ⁊ lõ celi
eẽ saluatũ ẽ in motu: nec saluareẽ in eẽ nisi sic ꝯtinue mouere: ⁊ motꝰ eiꝰ ẽ actus pfectꝰ: sic ⁊ motus cordis in animal.

¶ Cap̃. 3ᵐ. De solutiõe dubitationis que fit circa p̃dicta.

Dubitabit autez fortassis aliquis dicẽs: q̃ mo
tus qui cõtinue erit de potentia ad actum non
potest esse actus perfectus: motus aũt localis
est cõtinue de potẽtia ad actum: ga de vbi ad
vbi: ⁊ ideo nõ potest esse actus perfectus: ⁊ est
ista obiectio eorꝫ qui ignorãt naturas rerum.
¶ Adhuc autẽ qdam objiciunt dicẽtes q̃ natura celi est in
termino esse sicut nã ignis est esse in termino eꝰ ntorꝫ: ⁊ ga
sua natura est esse in termino simpliciter: ideo circũuoluit̃
in illo sicut ignis in sphera elementorꝫ. ¶ Hec aũt irrõnabi
liter oĩno dicta sunt: cũ enĩ dicit̃ q̃ eritus de potẽtia ad actũ
nõ põt esse actus perfectus hoc nõ est verꝫ nisi vbi id vnde
mouet̃ motuz est simpliciter in potẽtia ⁊ id ad qõ mouetur
est simplr actus: aut cõsequens potẽtiã in eo q̃ potẽtia aut
cõsequens actũ in eo q̃ actus: huius aũt exemplũ est in mo
tu ad formã. In illo enĩ id vnde est motus est simpler poten
tia cum priuatiõe: ⁊ locus talis a quo recedit: nõ est locꝰ eiꝰ:
nisi ꝓm q̃ est in potẽtia: ⁊ ideo per vnũ motorem mouet̃: ⁊ a
potentia ⁊ a loco. ¶ Silr id ad qõ est motus est simpliciter
actus ⁊ finis ⁊ locus ad quez mouet̃ est simpliciter locus in
quo saluat̃: id qõ motũ est ad formã: ⁊ ideo idez motor mo
uet ad formã ⁊ ad locuz: sed vbi mouetur aliquid perfectiſ
simũ: in loco suo ⁊ nõ ad aliquã formã in vbi qõ reliquit: ita
ꝓm actum est locus eius: sicut vbi ad qõ vadit: ⁊ lõ ꝓm sub
stãtiam nunq̃ mutat locũ: sed ꝓm quãdaz formã mutat tm̃:
⁊ ideo ille motus nõ ꝓpte est eritus de potentia ad actuz:
sed est de actu ad actum: ⁊ est motus perfectissimi cuius eẽ
est in motu eẽ sicut dirimus. Qõ aũt dicit̃ q̃ circũuoluit̃ nõ
habens quo moueat̃ sicut ignis circũuoluit̃ circa sphęram
elementorꝫ hoc dcm̃ est Platonicorꝫ: qui dicunt ignee natu
re eẽ celũ: ⁊ hoc alibi a nobis est improbatũ. Celum enĩ est
alterius nature: ⁊ sicut corpus bois habet esse ab actu vite
anime: ⁊ sine hoc nõ haberet esse: ita eẽ celi est actus intelli
gentie in ipsum: ⁊ motus circularis est actus saluans ipsuz
in hoc esse: ⁊ figura circularis datur ei ꝓpter motuz sue sa
lutis in esse: sicut datur cordi figura ⁊ motus cordis: nõ enĩ
ambiret mãz in quã agit intelligẽtia nisi esset sphericũ: nec
vndiq̃z ingereret formã intelligentie ipsi materie nisi motũ
baberet circularem ⁊ cõtinuuz. ¶ Sz contra hoc forte quis
obijciet dicens: q̃ in nulla natura dignius est ꝓpter indi
gnius se: corpora autẽ celestia dignioza sunt q̃ generabilia
⁊ corruptibilia: videẽ ergo q̃ non mouentur ꝓpter illa: ⁊ vt
instrumenta eorꝫ. instrumenta enim queruntur ꝓpter mãz
in quaz inducẽda est forma per motum instrꝰ. ¶ Hec aũt
que sic objiciũtur: etiaz ante nos a quibusdã soluta sunt: qꝛ
cum dicit̃ celi motus esse ꝓpter salutem sui eẽ statim scit̃ q̃
celum mouetur ꝓpter seipsum lz hoc consequatur: ga vni
uersa saluantur in motu ipsius: sicut ⁊ cor mouet̃ ꝓm sistolẽ
⁊ diastolem ꝓpter seipsuz: lz ex hoc motu sequatur acceptio
vite ⁊ salus in omnibus mẽbris. Salus enim esse celi est in
cõtinua acceptione luminis intelligentie: ⁊ explicatiõe ipsi⁹
per motũ: qa per hoc hz esse inquãtum est celuz. ¶ Sequit̃
autez ex hoc q̃ tota materia per partes esse accipiat diuer
sum: ꝓm q̃ diuersimode elõgatur vel obliquatur ad ipm: ⁊
hec est solutio vera. ¶ Cũ hoc tamẽ dixerunt qdam taz q̃
non intendit inferiorꝫ generationem per motũ suum: sz in
telligentie se assimilare intẽdit que est causa vniuersorum:
hanc autẽ cãlitatem dicũt esse in hoc q̃ sicut primus motor
causa est per seipm vniuersorꝫ: ita celi sunt causa per motuz:
⁊ hoc est dcm̃ Auerrois: ⁊ nihil penitus valet sicut cuilibet
patet: qui ea que dicta sunt bene itelligit ⁊ aduertit. Ex oi
bus autem que dicta sunt patet: q̃ principia substantie mo
bilis ⁊ sensibilis: sed non corruptibilis sunt materia ⁊ for
ma: ⁊ materia quidẽ est que est in motu in vbi determiata:
forma aũt que est in eẽ qõ dat intelligentia ⁊ actus eius ꝓ
prius: ⁊ ꝓm nam̃ saluans in esse ipm motus est circularis.

Solutio.

Mot⁹ celi ꝓ ꝓte nõ ẽ exit⁹ de potẽtia ad actum.

Dubiũ ꝗ pre dicta.

Solo ꝓ q̃ viõ Auerroẽ. 12. met. c. 36. ⁊ 2. celi. 17. ⁊ 21.

¶ Cap̃. 4ᵐ. De improbatione erroris Auicẽne.

Et autẽ Auicẽne opinio q̃ celi motor ꝓpiqu⁹
sit aia: ⁊ motor remot⁹ sit intelligẽtia: ⁊ ad hoc
quidẽ non inducit rõnẽ que sufficiat: ⁊ est hec
sua rõcui plus innitit̃: qa motus particularis
est motus celi ⁊ partiũ celi qui est ab. a. in. b. et
a. b. in. c. ⁊ sic cõtinue donec perficiat̃ hic circu
lus. Igitur iste motꝰ particularis est a mouẽte cognitionez
particularem hũte de partibus huius motꝰ singularis: co
gnitionẽ aũt singularẽ de entibus nõ hz intelligẽtia pura ⁊
simpler: dicit enĩ q̃ aliqs intellectualiter cognoscit oẽs mo
tus ⁊ lune: ⁊ motus modoꝫ capitis ⁊ caude draconis: ⁊ q̃
titates eorꝫ ꝓm oẽ tps: q̃uis ille intellectualiter sciat rõnes
eclipsiũ oium: nõ tm̃ scit hanc eclipsim vel illã nisi per aliqd
qõ est ꝓpriuz isti eclipsi ⁊ illi: hoc aũt qõ facit ipm scire pro
priũ huius vel illi⁹ nõ est nisi sensus vel imaginatio: qõ q̃ ꝓ
pria huius motꝰ cognoscit est imaginatio ⁊ sensus. Quicũ
q̃z aũt motor est hui⁹ celi in hoc motu cognoscit hoc vbi ⁊ il
lud: ⁊ oia accitia huius motꝰ: vt est hic motꝰ. Igit̃ ille mo
tus nõ est intelligẽtia: sed aia hũs ad minus imaginationẽ
particulariũ: cũ aũt nõ moneat celũ nisi per desideriũ cõce
dit Auicẽ. q̃ nõ hz hec aia desideriũ ꝯcupiscentie vel ire: sz
hz desideriũ sapiẽtis qõ est boni simplr: ⁊ nõ boni vt nũc si
cut in p̃cedentib⁹ determinatũ est. ¶ Quecũq̃z aũt sic indu
cunt ab Auicẽ. oĩno sunt erronea ⁊ falsa: sicut in p̃habitis ẽ
probatũ. Ille enĩ intellus qui est vnius liuz est qdem specula
tiuus ⁊ nõ actiuus. Intellus aũt actiuus duplex est: vnus q
dez qui per accñs est actiuus: ⁊ alius qui est actiuus per se
ipsum. per accñs aũt est actiuus noster itellus qui nõ agit
nisi per formã artis acceptã vel inuẽtaz: per se aũt actiuus ẽ
qui per seipm ⁊ per suã essentiã est actiuus rex: ⁊ talis est i
tellectus subaꝫ mouentiũ celos: sicut sepe diximus: ⁊ lõ si
milis est hic actio actiõi virtutis formatiue que est in semi
ne que agit diuersa in figura ⁊ spe: sicut intelligẽtia ⁊ aia: et
ideo ẽt a qbusdã intelligẽtia vocat̃: ⁊ tm̃ vt agat in mãz quã
ambit per spiritũ nõ idiget imaginatiõe aliq̃. Ita ẽt dirim⁹
q̃ corpus celi perfectissimũ corporꝫ est: ⁊ ga est sicut instm
intelligẽtie fit in eo forma intelligẽtie traducta in ipsz absq̃z
imaginatiõe: hec enĩ forma qa est ad rem ⁊ nõ a re ipsa ab
stracta: nõ vadit per viã abstractã: sed per viã cõpõnis: ⁊ si
cut ꝗsideriũ quo mouet̃: nõ est alicuius boni q̃ sit hic ⁊ nũc
sed boni simplr: ⁊ tm̃ mouet hic ⁊ nũc: ita etiã intell⁹ qui est
simpliciter intellect⁹ actiuus mouet hic ⁊ nũc q̃uis ipse nõ
sit hic ⁊ nũc. hoc enĩ lõ fit: qa corpus accipit formã vt instru
mentũ: ⁊ ideo accipit eã, pgredẽtẽ in mãm: ⁊ hz eã ertẽsam
⁊ ptensam in motũ quã intellect⁹ hz simplr: sicut supra diri
mus. Vñ Auicẽna nõ potest dicere q̃ hec imagiatio sit ali
cuius sensibilis aie: sed dicit q̃ sicut in nobis aliquo mõ cõ
cepto ab itellectu multiplicant̃ imaginatiões ad illõ ⁊ affiu
unt desideria: ita multo magis dicit eẽ in illis corporibus
que multo pfectioza sunt corporib⁹ nostris: ⁊ hoc nõ est ne
cessariũ sicut p̃dirimus. In nobis enĩ qñ aliqs multũ ⁊ arte
⁊ exercitio perfectus est inuenitur operãs ex intellectu: siue
imaginatiõe que moueat̃ a nã: constat aũt celestia corpora
eẽ perfectissima: ⁊ ideo tali imaginatiua nõ indigere.

Improbatio opionis Auicẽne, ꝓ q̃ vide Cõmẽtatorẽ i p⁹ ⁊. 3. cap̃. de suba orb. ⁊. 12 meta. cõ. 36. ⁊ 44.

¶ Cap̃. 5ᵐ. De improbatione erroris eorum qui dicunt celi motorem primum esse animam imaginatiuam: ⁊ motorem primum esse intelligentiam: ⁊ de improbatione erroris eorum qui dicunt q̃ non mouetur nisi a natura.

Sunt aũt qdã qui oia negãt que inducta sũt di
cẽtes celos nõ posse eẽ corpora per itelligẽtias
aiata. Accipiẽtes huius sue snie persuasionez
ex eo q̃ aia est motor multoꝫ: ⁊ in hoc differt
a nã: ga po⁹ cum cognitiõe semp est ad multa.
¶ Cũ igit̃ motori semp per ꝯgruitatez rñdeat
mobile: oportet corpus aiatũ omne eẽ cõpositu ex organis
disparibus in figura ⁊ cõpõne ꝓpter diuersitatẽ potẽtiarnz
aie. ¶ Cũ igit̃ celũ sit simpler corpus ⁊ vniforme: videẽ ce
lũ nõ eẽ corpus aiatũ: ⁊ putant hãc suã obiectionẽ esse val
de fortẽ. Adhuc aũt addũt dicentes q̃ aiata que mouent̃ a
seipsis standi ẽt hũt pn̄ᵐ in seipsis: celi aũt nunq̃ stant ꝗ na
turã: ergo nõ mouent̃ a motore qui sit aia. ¶ Impli⁹ oẽ qõ
mouet̃ ab ipsa aia hz instrã per que explet ⁊ perficit motum
aialez: celũ aũt nõ hmõi hz instrã. ¶ Sed oia hoc facile de-

Improbatio.

Solutio.

terminanť: si aduertanť ea que ponit Peripatetici: quo ruz opinionē hic explanamus: quādo eni aia intellectualis separata ab alijs accipit hoc est equoce dicta aia ad alias aias: ⁊ est pauce diuersitatis ꝑm potentias: ⁊ est monēs corpus in quo ꝓpter ipsius corporis perfectiōez: nō idiget imaginatiōe ⁊ sensu: ⁊ qñ sic accipit tūc etiā nō indiget corp⁹ organoꝝ diuersitate: sed idiget tm̄ ēntitate ⁊ figura motui suo cōgruentib⁹: ⁊ hoc tā in antehabitis oñsuz est. Si eni securis per seipsaz mouereť forma itellectus artificis nō idigeret architectus manu qua moueret securim: ⁊ ita est in itelligentia ⁊ celo: ⁊ ideo mēbris talib⁹ nō indigēt qb⁹ idigēt inferiora corpora aiata: desideriū aūt quo mouet celum fluit ab intelligentia in ipm: ⁊ illud est quo corpus desiderat eē per intelligentiā: ⁊ ideo mouet per totū accipiendo ipsi⁹ itelligentie actū: quo fit sicut diximus in añhabitis: ⁊ tō ꝓbatū est q̄ mouet ab eo q̄ est impartibile ⁊ imobile: nō bñs aliquā partem penit⁹. Si aūt mouereť ab aia imaginatiua ꝑ certo mouereť a virtute partibili: ⁊ nō posset mouere tēpore infinito. ¶ Ad hoc tm̄ dicit Auicēna: q̄ ꝛz aia sit virt⁹ ptibilis mouens celū: tm̄ motus fluit in ipaz ex intelligētia que est suba separata ⁊ ipartibilis: fluere aūt in aiam dicit motuz per hoc q̄ dicit in ipsaz fluere virtutē motiuā: ⁊ qa intelligentia separata est ⁊ ipartibilis: ⁊ nō ifinita nec finita: ideo dicit q̄ aia pōt mouere per tp̄s ifinituz. ¶ Sz hec solo non est ꝓueniens: qa etiā in alia fluit ab intelligentia virt⁹ motiua: ⁊ tm̄ nō mouent tēpore ifinito: ⁊ ideo nō sic dōm est: sed potius hoc mō quo nos hāc qōnē determinauimus supra: vbi soluimus obiecta Io. grāmatici. De pricipijs igiť icorruptibilis corporis ⁊ sensibilis hec dicta sunt.

Auicēne solo

Improbatio

¶ Cap. 6m. De iprobatione eoꝝ qui dicebāt celos ⁊ aias celoꝝ ⁊ itelligentias ꝓstitui ex trib⁹ modis contemplandi.

Pro hac opinione. vid Auicēnā. 9. meta. sue capto. 4.

St aūt nō ꝑmittendū ēt q̄ qdā conati sunt dicere multitudinē hoꝝ p̄ncipioꝝ per moduz mirabilē: ⁊ huic mō multi posteriora adhesērūt. ¶ Cū eni loquunť de celoꝝ p̄ncipijs ꝗz eē celoꝝ: ⁊ aiaꝝ p̄ncipijs ꝑm esse aiaꝝ: ⁊ ſlr de itelligentiaꝝ p̄ncipijs que sunt inferiores: ⁊ post eē motoris p̄mi dicunt p̄mā subam nō mouere celū p̄mum: ſē mouet primus motor: sed eē p̄mū motorē. Sz est necesse p modū oēm qui nullo alio idiget vt sit ⁊ nullo mō est in po⁹: ⁊ ideo ex seipso est ens necesse: ⁊ hoc dicunt eē p̄me sube ꝑ priū: primum aūt suū causatū qō est ex ipso dicunt esse itelligentiā: que qdem cōtēplať se ⁊ cōtēplať id qō est añ eaz: ⁊ cōtemplať id qō est post eā: ⁊ qa hec intelligentia nō est a seipsa nisi in po⁹: ideo cū cōtemplať se contēplať se vt in po⁹: cum aūt sit ens necesse ab alio ꝗz necessitatez essendi qō est añ ipm: ⁊ ideo cū cōtemplať id qō est ante se est ens necesse per aliud. ¶ Cū aūt cōtēplať id qō est post ipsam cōtemplať id qō est in po⁹: nec accipit eē nisi per ipsaz: ⁊ ideo hoc est in po⁹ plus q̄ ipsa. dicunt igiť q̄ cū cōtemplať id qō ante se est pp qō ipsa est ens: necesse est intelligētia que est ens necesse ꝑm q̄ est intelligentia: cū aūt cōtēplať se efficit causa aie quā mouet intelligentia que est mouens celū per virtutē quā intelligentia influit ipsi: ⁊ cū cōtēplať id qō est post ipaz q̄ est anima que ē p̄n'm corporis: efficit celi causa qō mouet per aiam illā: cōtēplationē eni dicunt eē luminis irradiationē ⁊ lumen illud dicunt factinū subaꝝ. Si aūt querit qualr ꝑm hoc in eē deducit secūdi ordinis itelligētia. Dicūt itez q̄ ex cōtēplatiōe p̄me itelligentie qua cōtemplať cām p̄maz fit cōiunctio luminis itelligētie cōtemplantis cū lumine p̄me cause cōtēplate. Et hec luminū applicatio est determiatio p̄mi luminis simplicis: ⁊ ex hoc surgit scōi ordinis intelligētia. Et cū hoc itez cōtemplať cām primā ⁊ p̄mi ordinis intelligentiā ipso lumine q̄ vniulr actiuū est fit itelligentia ex triplicato lumine: ⁊ hoc fit tertij ordinis itelligentia: ⁊ sic descēdendo fiūt itelligentie decē vt dicunt: quaꝝ nouez p̄sidēt nouem celis quos tm̄ dicunt esse. Decima autez p̄sidet sphere actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ: ⁊ hec est que irradiat super aias nostras: ⁊ lumine suo agit in eis: ⁊ dū quelibet contēplať se fit causa aie: duz autē cōtemplať id qō est post se fit cā corporis illius aie: sup quā irradiat. ¶ Si aūt querit ab istis ꝑm quē moduz hmōi ꝓtēplatio fit cā esse itelligentie: ⁊ aie ⁊ corporis dicunt: sicut ⁊ nos diximus q̄ contemplatio ista est in lumine vniulr actiuo: q̄ per seipm est cā entis. Hoc igiť in seipso causa est itelligentie p̄me: reduplicatū aūt ⁊ determinatuz cū lumine itelligentie fit cā aliaꝝ intelligētiaꝝ: ſz vbi vmbrať fit cā aiaꝝ: ⁊ mirtuz materie in ꝓtemplatiōe anime que est cā ⁊ actus corporis fit cōstitutiuuz corporis. ¶ Sz si nos queramus ab istis qd fundat lumē ꝓtemplatiōis istiꝰ ad hoc q̄ efficiať id qō est intelligentia vna ⁊ alia: tūc nō est sufficiens dcm̄ eoꝝ: qa erquo lumen cōtemplatiōis est faciens esse ⁊ eē est actus eius: opz q̄ aliqd fundamentuz ei⁹ fit per q̄ intelligētia ei⁹ efficiať hoc aliō: hoc eni est ipse dicere istis: p̄cipue cū dicāt q̄ itelligētie non diuidunť diuisione māe: sed diuisiōe forme tm̄. ¶ Nos aūt qui nō ponim⁹ aias alias nisi itelligentias causas isti⁹ diuisiōis superi⁹ assignauimus: ſlr aūt ⁊ theologi qui itelligentias multas ponunt separatas ⁊ aias ponūt idiuiduātes eas esse mām: que tm̄ subali forma determinať: ⁊ nō ēntitate vel ꝗrietate. ¶ Adhuc autē qualr possit ꝓbari q̄ hui⁹ ꝓtēplatio ꝑtis faceret intelligētiā cū z'm lumē ꝑiūctū p̄mo nihil accipiat ipuritatis vel iferioritatis: ⁊ tō videť q̄ ex illo nō resultaret itelligētia scōi ordinis: ſz eq̄lis p̄me itelligētie vel nobilior ea. ¶ Adhuc aūt cū dicit q̄ intelligentia ꝓtēplať se: ⁊ sic est in po⁹: ⁊ non ens necesse: ⁊ ex hoc ꝓducť aia cui⁹ modi gen⁹ cāndi est illō videť qō nullū: qa ꝛz illa nō sit ex se id qō est ipsa: tū cū cōtēplať seipsaz est in actu: ⁊ lumē nihil videť hīc impuritatis. ¶ Adhuc aūt ꝓtēplať id qō ē post se: ⁊ p hoc dicit esse cā corporis: hoc eni nō videť hīc pfectā cālitatis rōnē: nisi forte velint dicere q̄ ꝓtēplari ē facere p lumē intellus actiui: ⁊ tūc dicit meli⁹ q̄ lumē ꝓterminatū ad id qō ē post se in māz facit formā celi. adhuc aūt isti nō pñt reddere rōnē: q̄re stet ista contēplatio in. 10. ordib⁹ itelligētiaꝝ: ⁊ nō multiplicetur multo ampli⁹: ⁊ tō nō videtur esse rōnabile qō dictum est.

Impartibilia aūt non pñt esse forme corporales vel virtutes in corpore: nec hīc diuisionez talium potentiaꝝ q̄les opanť in organis corpoꝝ: ⁊ tō

Obj. Auicēne reprobatio p qua vide Cōmētatorez. 12. meta. cō. 44.

¶ Cap. 7m. De duabus vijs quibus processerūt antiq phi losophi in cognitione principiorum substantie.

Sicut aūt nos in ꝓcedētib⁹ dirim⁹: aut via Platonis: aut via Arist. opz nos incedere in mā ista de q̄ logmur. Platonis autē via fundať sup p̄pōnes ꝓbabiles nō nēcias: qō. vz. icorporeuz sit añ corporeū: ⁊ simplex añ cōpositū: ⁊ q̄ p̄mū p̄n'm vniuersi eē sit ens p̄'m nō ꝑiūctū corpori: nec i gñe erris cū aliquo entiū cātoꝝ: ⁊ q̄ ꝓspici nō valeat nisi ab aliq̄ vir ⁊ raptim q̄ totū a carne mentis separauit ꝓuitū: ⁊ q̄ hic nūerus nō fit: ſz poti⁹ vnitas pura ⁊ bonitas ⁊ cā esse oinz: ⁊ q̄ primū qō est iurta hoc fit binari⁹ q̄ ꝓficiť ex luce p⁹ cause ⁊ mā que nō nisi forma simplici determinať: ⁊ q̄ tertiū ens in gñe nō in nūero ē corp⁹ simplici⁹ oib⁹ q̄ ē circulare. Et sic descēdēdo opz nos ꝓterere entia donec veniam⁹ ad ea que sūt ex mā agētiū ⁊ patiētiū ⁊ simplicium: ex quoꝝ cōmirtiōe fiūt cōposita: q̄ ꝗz variatiōez miorez ⁊ maiorē accipim⁹ p̄mo mirta tm̄: ⁊ deide mirta ⁊ cōplexionata in quoꝝ cōmirtiōe plus receditur ab excellētia ꝗrietatis q̄ in his q̄ mirta sunt tm̄: ⁊ tō sunt aiata: ⁊ his q̄ cōplexionata sūt ponim⁹ gradus donec aliqd recedat ab excellētij s intātuz q̄ appropinquat eq̄litati celi: ⁊ huic damus aiaz rōnalē: ⁊ ponem⁹ datorē formaꝝ triplicē: p̄mā qdē cāz q̄ dat formas p̄mis substātijs separatis: ⁊ semētē dat oinz aliaꝝ formaꝝ. z'm autē q̄ dat corporib⁹ celestib⁹: ⁊ ille ē multiplex: ⁊ dat corpib⁹ ⁊ stellis de luce sua aias ⁊ semētē formaꝝ iferioꝝ q̄ sūt cōposita. Tertiuz aūt q̄ preest his q̄ sūt sub luna dādo formas illis. Et aliquē semētē mālū formaꝝ quā qdā vocāt itelligentiā q̄ irradiat sup aias ⁊ separata: ⁊ dicem⁹ oez motū nō esse nisi ꝑparationez: formā aūt nō ertrahi de po⁹ ad actū: ſz poti⁹ dari a datore formaꝝ ꝗz quēlibet ordinez. māz aūt dicem⁹ nō fieri: ſz eē matrez q̄ ꝓcepto semie datoris formaꝝ ꝗz triplicē ordinem distiguiť per ptes: ⁊ diuidiť in entia ꝗz ꝓportionales numeros vniuscniusq̄ entis. Aristo. aūt nō dicit aliqd in his nisi p demōstratiōem: ⁊ qa non pōt esse demōstratio p̄moꝝ p cām: tō ꝓtentus est de demōstratiōe qa: q̄ est p effectū. Cū aūt pbatuz sit oē corp⁹ moueri ab aliquo qō nō est corp⁹: si corp⁹ illō per se mouеať ipse p nūeꝝ motuum ꝓcludit nūeꝝ motoꝝ q̄ nō sunt corpora: ⁊ cū nūerus motuū supioꝝ tot⁹ sit ifinit⁹ ꝑm tp̄s: ita q̄ qlibet est ifiniti tēporis: ⁊ mot⁹ ifinit⁹ nō pōt esse nisi motoris separati ⁊ ipartibilis: ꝓcludit totuz nūeꝝ motoꝝ esse subas separatas ⁊ ipartibiles. Impartibilia aūt non pñt esse forme corporales vel virtutes in corpore: nec hīc diuisionez talium potentiaꝝ q̄les opanť in organis corpoꝝ: ⁊ tō

sunt

sunt ꝛtellꝰ puri ſepati: ⁊ qa vnus eſt mūdus ⁊ vnus dñat⁹: ⁊ qa ſphera eſt itra ſpherā ꝛtenta: iō opꝰ ordinez eſſe talez in motorib⁹ q̄lis eſt in motis: ⁊ iō neče eſt eſſe p̄'''q ſit motor imobilis a nullo accipiens: ⁊ oīa largiens ſuball ſuo motu. Et qa nihil mouek niſi ad bonuꝫ ſuuꝫ ꝓm eſſe: ⁊ ideo oportet motorez eſſe mouētez: vt bonuꝫ ⁊ optimū: ⁊ deſideratuꝫ ab his que mouenk: ſz qa nobis icerta ſūt tria circa ea que mouenk: ideo dubitauit Ariſto. de trib⁹ illis: ⁊ nō certificauit ea per demkationez. Incertū eſt enī nobis vtrū vnū corpus plurib⁹ moueak motib⁹ an vno tm̄: icertuꝫ etiā nobis ē vtrū ab vno corpore qō eſt ſtella vtus motiua fluat i orbē: vel an ſtella moueak motu orbis ſui tm̄ ⁊ nō p ſe. Incert⁹ ēt nobis eſt nūerus motoꝝ corpoꝝ celeſtiū cuꝫ motibus ſuis. Et iō Ariſt. dubie locutus eſt de iſtis: per rōnez aūt certam nihil pōt cōp: ehēdi eſſe extra hoc. Et iō penit⁹ de illis aut nihil dirit: aut etiā talia eſſe reprobauit. ¶ Quidā aūt neutrā iſtaꝝ ſequunk viā putātes icedere p viā phie: ⁊ ꝓfundūt phiam in theologiā dicentes q̄ in veritate ab vno ſimplici primo agente per eſſentiā nō eſt niſi vnū: ſi q̄ q̄ eſt ab ipo ſit multuꝫ ⁊ multiplex nō agit p eſſentiā: videm⁹ aūt vnū celuꝫ nō ꝓduci in eſſe p alteꝝ: nec oino gñari celum ex mā: ⁊ iꝑm eſſe multiplex valde: opꝰ igit q̄ ꝓducak in eſſe p aliqd agēs per electionē: hoc enī multa agit vnū erñs ſic vult: ⁊ cauſat ex nihilo cū nō idigeat p̄iacente mā pp exceſſum ifinite virtutis ipſi⁹ ſup omne agens: ſz ſicut nos in añbabitis ꝓteſtati ſumus nos iſtas poſitiōes nō ꝓſequmur: qa nō ſuſcepim⁹ in hoc negocio explanare niſi viā ꝓ Peripatheticoꝝ: q̄cunq̄ aūt ꝓ Plato dirit: habeāt firmitatez quā poſſunt donec forte ab aliquo explanenk: theologica aūt nō ꝓueniunt cū phicis in p̄nciplijs: qa fundank ſup reuelatiōez ⁊ iſpirationē ⁊ non ſuper rationem: ⁊ ideo de illis in phia non poſſumus diſputare. Quecūq̄ autem alia hec dicenda forent de ſubſtantia mobili ⁊ ſenſibili ⁊ incoꝛruptibili in primo ⁊ ſecundo libro de celo ⁊ mundo ſunt explanata.

¶ Incipit metaphyſice Liber Duodecim⁹ qui totus eſt de principijs ſube ſenſibilis ſeparatis. Cuius primus Tractat⁹ eſt de poſitionibus eorum qui mathematica ponunt eſſe principia.

¶ Cap̄.p̄'''. De quo ſit intentio ⁊ de diuiſione opinionū hic introducendarum.

Capto p̄mo i phio lib⁹.13.

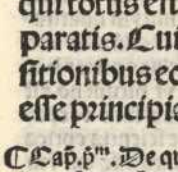

E principijs autē ſubſtantie triplicis de qbus nūc locuti ſumus quidā penit⁹ aliter tradiderūt: ⁊ hoꝝ errorez opꝰ nos manifeſtare: vñ ſic a p̄n° iſtius ſcie poſuimus falſas eoꝝ poſitiōes qui de p̄nciplijs ſube que eſt veꝝ ens mentiti ſūt: ita nūc in buⁿ ſapientie fine manifeſtabimus errorem eoꝝ qui de p̄nciplijs ſube triplicis falſa tradiderūt. Dictū eſt autez a nobis iā de ſuba que eſt p̄n'''priorium ⁊ ꝓprium ſenſibilium in p̄nciplio vndecimi libri quez iam ꝓſecuti ſumus: dirimus aūt ibi in methodo: determinauimus enī de mā phicoꝝ corpoꝝ que ſunt ſenſibilia ⁊ corruptibilia: ⁊ poſterius determinauimus de ea ſuba que eſt principiū eorūdez corpoꝝ que eſt ꝓz actū: ⁊ eſt forma que ꝓz ꝓm ſe ſit prior mā: tū in ſubſtātijs que vere phice ſunt determinate actiōe ⁊ paſſiōe ꝛtrarioꝝ poſterior eſt forma: qa cōcepta ſunt cū mā: ⁊ in eis mā recipit in diffōnib⁹ eaꝝ: ⁊ etiā in eis ꝓcedit potentia actum. ¶ Qm̄ vo noſtra perſcrutatio in qua nunc ſumus eſt vtrū eſt aliqua ſuba que ſit p̄ter ſenſibiles ſubas imobilis ⁊ eterna que ſit principiū ſenſibilium ſubaꝝ: an non eſt aliq̄ talis. Et ſi eſt aliqua talis ſuba perſcrutatio noſtra eſt que eſt illa: iō p̄muꝫ ſpeculāda ſunt que ab alijs ſunt dicta: vt errorem eoꝝ videntes: nō aſſentiamus his qui nō bñ direrūt. Si qd aūt aliq bñ direrūt q̄ eſt dogma cōe nobis ⁊ illis ſeparatiꝫ p bonore auctoritatiꝭ eoꝝ attribuak illis: ſic enīꝫ nos vtētes dogmate cōi graues nō reputabimur: tāq̄ ipugnatores eoꝝ. Non enī graue ſed amabile reputari dz ſi vn⁹ aliq̄ meli⁹ qdē dicit: ⁊ alter vtēs eiſdē ad ſuoꝝ dictoꝝ ꝓfirmationē dicit ea nō deteriora faciēdo per ipugnatiōez. ¶ Dicta igit antiquoꝝ de p̄nciplijs ſube ſūmatiꝫ pſtrigentes dicim⁹: q̄ eoꝝ q ſepata ponebāt eē p̄n° ſube due ſūt opiones: quaꝝ vna qdez dic̄ ſubas illas que ſunt p̄n° ſube eē mathematica: ſic nūeros quoſdaꝫ ⁊ lineas q̄ſdā: ⁊ alia mathematica cognata iſtis. alia aūt dicit eē p̄n° ſube oēs ideas: iſte tñ opiniones in ſeipſis differunt. ¶ Quidā enī iſtoꝝ in duo gña reducunt in vnū qdē ideas: in aliō vo mathematicos nūeros iō qō nūeꝝ dicunt ꝓportionē que iuenit in p̄nciplijs ꝓm q̄ p̄n° ſūt qb⁹ ꝓportionib⁹ p̄nciplioꝝ liganť entia adiuicē: ideas aūt dicūt formas ſimplices ad quaꝝ imitationē ⁊ ſigillationē formanť ſube. Alij aūt vtroꝝq̄ hoꝝ ideaꝝ. vz. ⁊ mathematicoꝝ nūeroꝝ dicūt eē vnā nām generis cōez: iō q̄ ēt idee nō formant entia niſi ſub q̄dā nūeri ꝓportiōe: quia aliter idea nō eēt buⁿ idea: ⁊ idea vnius nō differret ab idea alteri⁹. Alij ēt ō eadē ſecta erñtes dicūt q̄ nō ſunt aliquē ſube que ſint p̄n° niſi mathematica: ⁊ hoc iō eſt: qa nō putabāt eē ſubam aliquā niſi corporalē tm̄: ſic nos in añbabitis oñdimus: ⁊ illā putabāt cōponi lineis ⁊ ſupficieb⁹: lineas aūt ⁊ ſupficies putabāt eē ex numeris: eo q̄ dicebāt p̄ſictū eē vnitatez addita poſitiōe: et vnitatis ſitrū facere lineā: ⁊ ſic p̄nciplabant entia que vere ſunt entia: ⁊ oīa alia dicebāt eē ſubaꝝ q̄litates: ita q̄ ēt aiaꝫ dicebāt quādā eē numeroꝝ armoniā: ⁊ potētias aie cauſari ex mathematicis refleris lineis ⁊ circulis ſic nos in p̄° de aia determinauim⁹. ¶ In diſputatiōe igit iſta p̄° perſcrutāduꝫ eſt de his q ponūt mathematica eē p̄n°: ⁊ nullā eis aliā addūt nām que cū eis ſit ſube p̄n'''': ſic faciunt illi qui q̄runt vtrū idee ſint aut nō ſint: ⁊ ſi ſint vtrū ſint p̄n° ⁊ tales ſube q̄ faciūt ſubſtare entia vel nō. Illi enī querūt aliqd addē mathematicis que cū eis ſint p̄n°: ſed nos p̄n''' buⁿ q̄nis ponemus q̄ſi apud mathematica ſolū ſit rō p̄nciplij: ſiue ipſa mathematica ſint per ſe ſeparata ꝓm eſſe: ſiue nō ſint ꝓm eē ſeparata. Et ſi nō ſint q̄remus quō ſūt ⁊ quō ſint ꝓm eſſe ſeparatū illa que ſunt poſt iſta mathematica que p̄nciplātur ab ipſis: ⁊ poſtea queremus que ſūt cōuentētia ſimplr ⁊ ꝓm ſe ipſis ideis: ⁊ q̄remus etiā de oib⁹ que diuulganť de p̄nciplijs ſube gña legis: leges enī diuerſaꝝ gētiū multa de p̄nciplijs talib⁹ diuulgauerūt: loquendo de diſs vtētes rōnibus vulgarib⁹ que ſunt extra modū phie: qa metaphoris ⁊ fabulis loquunk de hmōi: ⁊ ſic loq nō eſt phicū cū ſicut dī in z° topicoꝝ: hoc peccatū ſit in ꝓblematib⁹. ¶ Ampli⁹ aūt opꝰ vti plurima rōne iter oēs q̄nes ad illā pſcrutationē q̄ pſcrutabimur ſi ſube que ſunt p̄n°oium ſint nūeri vel idee: oportet enim ꝓtius pſcrutari an idee ſint: ⁊ illa eſt tertia q̄: vna enī eſt an idee ſint: ⁊ ſcōa an idee nūeri ſint: ⁊ tūc reſtat tertia q̄ ſi idee nūeri erñtes ſint p̄n° ſubaꝝ ⁊ ſube: qa q̄ p̄n''' ē ſube eſt ſuba. Si enī ſunt mathematica ſic quidā dicunt: q̄ aut ſint in ſenſibilib⁹ ꝓm eſſe: aut q̄ habeāt eſſe ſeparatuꝫ a ſenſibilib⁹: ⁊ hoc mō ēt alij qdā direrūt: aut forte neutrum hoꝝ eſt veꝝ: qa aut nō ſunt: aut ſunt alio mō: q̄. vz. ꝓm eſſe ſint ꝓiūcta ſenſibilib⁹: ⁊ ꝓm rōnem ſint ſepata: hoc aūt mō ſi ſunt nō erit nobis dubitatio de eſſe mathematicoꝝ: qa ſcimus q̄ ꝓz eē ſūt in ſenſibilib⁹: ſz de mō eēndi ē dubitatio. et hec q̄ qdē ita diuiſa ē vt dirim⁹: ⁊ iō ꝓus diſputandū ē de mathematicis añq̄ de ideis diſputem⁹: hoc enī mō tenebimus ēt ordinē phoꝝ: qa ꝓores fuerūt qui mathematica direrūt p̄n° eſſe q̄ illi qui ideas eē p̄n° primitus inuenerunt.

Mō q̄ūo i phyſicis mā precedit formam.

¶ Cap̄.z'''. Et eſt diſputatio ꝗ eos qui mathematica ſeparata eſſe ⁊ ſubm habentia dicebāt eſſe in ſenſibilibus.

Iſputantes igit de ſenſibilib⁹: dicem⁹ hoc p̄''' q̄ mathematica ſubtio ⁊ eē ſepata ipoſe ſit eē in ſenſibilib⁹: ita q̄ ſil ſint cū plaſmate ſiue cū indiuiduo ſenſibili q̄ p nāz plaſmak ⁊ hz multas rōnes: ſi enī ſil ſint cū plaſmate: opꝰ q̄ duo ſolida ſil ſint in eodē loco. Nos aūt iā dirim⁹ i buⁿ ſapie z° libro. q̄ ipoſe eſt duo ſolida eē in eodē loco: qa ſicut oñdim⁹ in phicis ſi duo ſolida ſint in eodez duo ſolida erūt vnū ſolidū. ¶ Ampli⁹ ſi mathematica ꝓcedank eē cum ſenſibilib⁹: ⁊ q̄ tñ ſint ꝓz eſſe ⁊ ſubm ſepata: ⁊ nō ſint mēſure ſenſibiliū: ſz q̄ſi in eis ⁊ cū eis erñtia: tūc eiuſdē rōnis eſt cōcedere ēt alias nās ⁊ alias potētias eſſe in ſenſibilib⁹: ⁊ q̄ nulla nā ſit ſepata ab ipſis p locū: ⁊ hoc eſt falſuꝫ: ⁊ ꝗ ea que in u° buⁿ ſapientie libro ꝓbata ſunt. ⁊ be rōnes in z° huius

In phio capitulo primo.

sapientie libro a nobis superius sunt iducte: cuz de dubitabilib⁹ hui⁹ scie disputare. ¶ Ad hec aũt que dicta sũt dicemus qõ sequit q̃ qõcũq̃ corp⁹ ipse est diuidi ex dictis istorũ. Nã si diuidit corp⁹ opz q̃ ꝓ istos diuidat ꝓ cõponentia diuidet. q̃ ꝓ supficies ex qb⁹ cõponit: ⁊ eadẽ rõne qa supficies vt isti dicũt cõponit ex lineis diuidet ꝑm lineas: ⁊ viterius qa linea cõponit ex pũctis diuidet linea ꝑm pũcta: igit si pũcta ipse est diuidere: ita q̃ ꝓ pũcta fiat diuisio eo q̃ diuisio ꝓtinui nũq̃ stat in idiuisibili: tũc et sequit q̃ nõ fiet diuisio supficiei ꝓ lineã: ⁊ si nõ põt fieri diuisio ꝑm lineã: tũc et ꝑm alia nõ põt fieri diuisio: que aliq̃ mõ sunt idiuisibilia: ⁊ hoc sequit gnal'r in oib⁹ que dicunt cõponi ex hui⁹ pncipijs qui sũt pũcta linee ⁊ supficies: q̃ramus igit ab istis qd differat dicere q̃ dicam⁹ sensibilia qdez esse tales nãs que cõponant ex pũctis ⁊ lineis ⁊ supficieb⁹: aut q̃ dicam⁹ sensibilia quidẽ nõ esse nãs sic cõpositas: ſz q̃ q̃dã nãe mathematice sint in eis que talez hũt cõpõnẽ: idez eni icõueniens sequit vtrobiq̃. ¶ Si entz ꝓcedat sic dcm est diuidi sensibilia seq̃tur q̃ eadẽ rõne sic diuidunt mathematica q̃ sunt in ipsis: aut opz dicere q̃ nec sensibiles subas vez sit sic diuidẽ: nec etiã possibile sit diuidi sic nãs separatas q̃s mathematicas eẽ dicũt. nã si ꝓcedant esse solida separata que diuersa sint ab his que sũt sensibilia: lz local'r sint in ipsis ⁊ sint pn̄ eorum: et sint priora ipsis sensibilib⁹: tũc cũ sic solidũ sensibile se hz ad solidũ mathematicũ: ita supficies sensibilis se hẽat ad supficiez mathematicã: ⁊ linea ad lineã: ⁊ pũctũ ad pũctũ: neĉe est etiã alias esse supficies separatas in istis supficieb⁹: ⁊ lineas in lineis: ⁊ pũcta in pũctis que sunt ꝑter supficies illi⁹ solidi mathematici q̃ ẽ in solido sensibili ⁊ ꝑter lineas ei⁹: ⁊ ꝑter pũcta ⁊ sint separata. ¶ Hui⁹ aũt ꝓtie rõ est: qa semp nõ cõposita pn̄ sunt priora cõpositis: si igit corporib⁹ sensibilib⁹ priora sunt corpora nõ sensibilia: eadẽ rõne supficies sũt priores supficieb⁹: ⁊ opz q̃ ille supficies sint priores etiã illis supficieb⁹ que in imobilibus: siue mathematicis solidis que sunt ꝑm se habẽtia esse ⁊ subm. ⁊ huius causa est: qa cõcedit q̃libet pn̄ ꝑm esse ⁊ subm prius esse pncipiato: ⁊ cuz hoc cõcedit superficies esse pn̄ solidi. opz igit dicere q̃ alia que sunt plana ⁊ linee ꝑm esse ⁊ subm ab eis que sunt in solidis: siue cũ solidis separatis: dicunt entz illi q̃ aliq̃ sil'r sunt cũ mathematicis solidis sic composita cuz ipsis: ⁊ alia sunt priora mathematicis solidis: sicut pn̄ que vt dicunt ꝑm eẽ ⁊ subiectũ priora sunt ipsis: eadẽ aũt rõne ⁊ bay superficierum que ꝑm esse separate sunt a solidis erũt linee pn̄: ⁊ iõ separatũ esse hũtes ⁊ illis lineis: qa ⁊ ipse cõposite sunt ex indiuisibilib⁹ lineis: vt dicũt opz esse alias priores lineas ⁊ illis opz esse priora puncta per eandez rõnem: ⁊ his lineis indiuisibilibus: opz adhuc priora esse pũcta separatũ esse habentia: qa vt dicunt pn̄ illarũ sunt puncta. Sz illis non amplius vt dicũt nõ sunt. ¶ Ampli⁹ priora pũcta alia: quia illa sunt pn̄ prima ꝑm opionẽ istoꝝ: dicũt eni q̃ si istis eẽnt adhuc priora alia puncta fieret absurda cõgeries ⁊ ifinita: qa ⁊ eadem rõne ⁊ illa puncta ⁊ superficies ⁊ linee haberẽt alia se pncipiãtia: ⁊ pcederẽt in infinitũ: si semper pũcti pũct⁹: ⁊ linee linea: ⁊ superficiei superficies esset pn̄. p̃dicto autez mõ accidit: q̃ solida qdem sunt vnica siue vnius gnis: que sunt circa sensibilia: ⁊ illa que sũt in mathematicis: ⁊ sic sũt duo genera solidoꝝ: ⁊ superficies que circa solida sunt: sunt in his solidis sensibilib⁹: ⁊ mathematicis que sunt sil'r duo genera superficieꝝ qbus vnũ addit genus superficiei q̃ est pn̄ solidi: ⁊ sic sunt tria genera superficieꝝ: vnũ qdẽ qõ est narie: sunt enim sensibilium: ⁊ mathematicoꝝ linee in solidis ipsis: ⁊ linee superficieꝝ in ipsis superficieb⁹: ⁊ linee diuisibiles que sunt pncipia istarũ: ⁊ linee indiuisibiles que sunt pncipia lineaꝝ diuisibiliuz: pũcta aũt ꝑm hoc accidit esse quinaria. Quoꝝ primũ est pn̄: ⁊ 2ⁿ est suba linee indiuisibilis: ⁊ 3ⁿ substãtia linee diuisibilis quã facit fluxu suo: lineã enim indiuisibilem sicut dicũt isti non facit fluxu sz positione ⁊ cõtactu. 4ⁿ aũt est nõ ꝑm se substãtia sed per lineã: minis. 5ⁿ aũt longius adhuc est substãtia corporis per hoc q̃ est substãtia linee ⁊ superficiei: ⁊ ꝑm istũ modũ solida ꝑm esse sunt duo: ⁊ supficies tres: ⁊ linee q̃tuor: ⁊ puncta qnque ex qbus est eẽ qõ est: nullus aũt posuit istoꝝ puncta eẽ principia sensibiliuz: qa lz corpori accidat diuisio in infinitũ: ⁊ etiã corpori mobili ꝑm q̃ est mobile tñ: tamẽ nõ accidit corpori sensibili ꝑm q̃ est sensibile. ¶ Isti aũt dicebãt q̃ iõ corpus diuidit in infinitũ: qa cõponit ex infinitis punctis ⁊ superficiebus ⁊ lineis: ⁊ ideo sertũ genus pũctoꝝ nõ addiderunt: sunt aũt qui ista numerãt ꝓ esse principioꝝ ⁊ pncipiatoꝝ vt dictũ est: ⁊ sic stant in dicto numero ⁊ sũt qui ista numerant ꝑm mãm: ⁊ isti dicũt ea esse infinita: qa sic linea cõponitur ex pũctis infinitis: ⁊ quidẽ ꝑma via est Platonis. Secũda aũt Democriti. Nos aũt ab his qui numerãt ista ꝓ eẽ formale pncipioꝝ ⁊ pncipiatoꝝ queramus circa que enumeratoꝝ erunt sciẽtie mathematice: nõ eni põt dici q̃ scie mathematice sint circa illa plana: ⁊ circa illas lineas: ⁊ circa illa pũcta que sũt in solido imobili. oĩs enim scia pcipue doctrinalis que demõstratiua est semp est circa ea que natura ꝑora sunt iter ea de qb⁹ est: ꝓ sunt pũcta ⁊ linee ⁊ supficies nã priora q̃ illa que sũt in solido imobili: ⁊ sũt illa que sũt pn̄ ipsi⁹ solidi. Hoc aũt est absurdũ: qa nos scimus scientias mathematicas eẽ de his que sũt ꝑm eẽ in solido nõ mõ mathematico ꝓ ẽt sensibili: ⁊ si alia eẽnt que ꝓ eẽ ⁊ subz differũt ab istis: ꝓ certo scientie mathematice essent de illis: ⁊ nõ de istis: ⁊ eadem ratione est de numeris quos quidã istoꝝ dicunt esse principia. ꝑm istos eni vt diximus puncta principiant ex vnitatib⁹: ⁊ sic quedã vnitates que sũt pn̄ cipia punctoꝝ erũt ꝑm eẽ ⁊ subm separatũ ꝑter singula pũcta: non essent eni sube nisi haberẽt separatũ eẽ ⁊ subz: ⁊ sic erũt vnitates separatũ eẽ hũtes ꝑter singula entia singularia: siue sint sensibilia sicut corruptibilia ⁊ mobilia: siue sint intellectualia sicut mathematica: igit diuersa eẽnt gnã mathematicoꝝ nũeroꝝ qõ est iter icõueniẽs: qa tota arithmetica est de his numeris que ꝓ esse sunt in sensibilibus ⁊ intelligibilibus. ¶ Amplius queramus ab istis qõo cõtingit soluere ea que determinata sunt supra in huius sapiẽtie libro tertio. ibi enim quesiuimus si tot vt dictũ est sint genera mathematicoꝝ circa que fit astrologia. Astrologiam eni videmus esse sil circa corpora sensibilia ⁊ mobilia que sunt celestia: ⁊ etiam circa ea circa que est geomet. quia cũ celuz cõsideret ⁊ motum eius nõ considerat ipsa nisi ꝑm quãtitatem absolutam. ¶ Qõo autem possibile est eẽ celũ: aut aliõ qõcunq̃ corpus qõ motum hz ꝑter hoc celuz ⁊ ꝑter hoc corpus motum circa qõ fit astrologia: que vt dicunt nõ est de sensibili: sed de alio qõ ꝑm esse ⁊ subm diuersum ⁊ separatum est ab isto. Similis aũt questio est de scientia optica siue perspectiua: ⁊ sciẽtia armonica siue musica: iste eni ꝑm ea que dicta sunt cũ sint scientie non possunt esse de sensibilibus: cũ tamẽ vox circa quã est armonica ⁊ visus circa quẽ perspectiua nõ sunt nisi circa sensibilia ⁊ singularia. ⁊ cũ sũt circa sensibilia ⁊ singularia: tũc palam est q̃ opz eos dicere q̃ sunt alij sensus ⁊ alia sensibilia ꝓ esse q̃z ista: ⁊ tunc quaremus qui d magis habẽt illa singularia ⁊ illi sensus q̃z ista singularia ⁊ isti sensus: ⁊ si non põt inueniri: tunc oportet q̃ etiam aialia cõcedant eadẽ esse illa ⁊ ista: ⁊ tunc sequitur q̃ illa ⁊ illi sensus sint idem cũ istis. Igitur ⁊ armonica ⁊ pspectiua sunt circa illa: ⁊ sil'r alie scientie mathematici. ¶ Amplius autem a mathematicis describuntur quedã quantitates in figuris: ⁊ describũtur vniu'r ita q̃ qcquid demonstratur de illis vniuersal'r demõstratum est de omni quantitate ꝓsimili: qa igitur omne vniuꝛe abstrahit ab hoc ⁊ ab illo. Iste sunt quedã quantitates medie que sunt ꝑm esse in istis ⁊ in illis: ⁊ in oibus alijs lz ꝑm rõnez abstrahant ab oibus. si ergo oia quecũq̃ in abstractione accipiũtur sunt substantie: tunc etiam ista sic descripta erunt quedaz suba media que ꝑm rationez separata est ab idealibus primis substantijs: ⁊ a mathematicis que illi media dicebant esse inter sensibilia ⁊ ideas: ⁊ hec substãtia sic ōscripta erit nec numerus: nec puncta: nec mensure: nec tẽpus: nec aliqua quãtitas mathematica vel sensibilis: ⁊ totum habebit esse ꝑm istos: qa vt dicebãt esse qõ est separatuz ꝑm rationez est separatuz ꝑm eẽ. ¶ Hoc aũt est impossibile: qa hoc dato pro certo iter fieret abstractio vniuersalis ab illo: qa ab omni eo qõ hz esse separatũ ꝑm subm fit vl'is abstractio. Si autẽ hoc est impossibile: q̃ sic vniu'r descripta habeat esse separatũ: tunc eadẽ rõne palam est: qa ipossibile est etiaz ea que mathematica esse dicunt ꝑm eẽ separata esse a sensibilib⁹:

sed potius

sed potius totaliter siue vniuersr ꝓtingit per ꝓfitiã ꝛiũ veri
& ꝛiũ eius qõ ꝓsueti sumus suscipe in pbia: si gs ponat sic
esse ipsa mathematica: vt separate q̃dã sint substãtie vel nãe
que esse & subto diuerse sint a sensibilib⁹: q: sicut dirimus si
sic sint ista mathematica necesse est q̃ sint prioza sensibilib⁹
mẽsuris: nõ solũ ꝑm rõnẽ: sed ẽt ꝑm eẽ: & subam: & tẽs: & ꝑm
veritatẽ sunt ecõtrario posteriores eis gnõne: & ꝑm esse & tẽ
pus. nã sicut dirim⁹ in fine primi pbicoꝝ iperfecta mensura
que determinat mãm gnõne qdẽ prior est: & suba gñata sen
sibilis est posterior: sicut inaiatũ p̃us est gnõne aiato & sicut
potẽtia prior est actu: sed perfecta & determinata mẽsura et
figura gnõne est posterior. ¶ Amplius cui & qñ erũt vnum
mathematice mẽsure opz. n. q̃ si principiãt gñatũ sensibile:
q̃ ẽt faciãt ipm actu vnũ & non multa: sicut determinatũ est
in antecedentib⁹ isti⁹ sapie libris. 7. & 8. & hoc qdẽ nõ videt
ꝓuenire mẽsuris mathematicis: quas illi subas dicũt esse
sensibiliũ: q: vna que sunt hec in sensibilib⁹ sunt vna forme
& actus sicut vna aie que est pfecta aia aut vna pti aie: que
nõ est pfecta aia sed ꝑs ptis aie: aut vna alicui alij rõnabi
li forme que facit vnũ. Sin aũt nõ sic fiãt vnũ tũc sunt mul
ta ꝓgregata & dissoluunt in ea er qb⁹ ꝓgregata sunt. ¶ Que
ramus igit ab istis: cũ illa mathematica que dicũt eẽ sub
stantias sint diuisibilia: & ẽta ex infinitis ꝓgregata que fit
cã q̃ sint vnũ: & q̃ accidit eis vnitas qua vnũ faciat id cui⁹
ipsa dicunt esse suba & principia: nõ. n. poterit hmõi cã rõna
bilis assignari. ¶ Amplius hoc idẽ gnõnes ostẽdũt. Si. n.
gnõnes sensibiliũ pfectoꝝ ꝓsideram⁹ que sunt aiata primũ
q̃ in gnõne est ꝑm diametrũ que est in lõgũ supra & infra ex
eodẽ ꝓcedẽte spiritu sanguinẽ & sperma: & deide fit gñatio
in latũ ad dextrũ & ad sinistrũ: & postremo fit distributio ge
nerati in ꝓfundũ ab ante & retro: & tũc dimẽsio gñati hz fi
nem. ¶ Si g̃ q̃ gnõne est prius est suba posterius & ecõuer
so: sicut ostensum est in nono hui⁹ sapie lib. cor⁹ qõ est ꝑm 9° met. t. c. 15.
diametrũ in ꝓfundũ acceptũ erit prius suba ẽ planũ & lon
gũ. & iõ etiã ꝑm dimẽsionẽ ꝓfundi erit pfectuz & totũ: vel vt
magis pbice loq̃mur sic erit aiatũ & habens esse singularis
gñati. Et iõ etiã principiũ vite ꝑm ꝓfundũ est qõ est cor in
medio ꝓfundi positũ inter ante & retro. Sed lõgitudo que
est linea qũo dicit aiata vt principiuz vite fit ꝑm ipsam: aut
qũo diceẽ supficies que principiuz est latitudinis: aiata vt
ꝑm ipsam fit priciplũ vite. ¶ Hoc. n. axioma siue dignitas
quã illi dicũt cõem animi ꝓceptionẽ esse est supra sensus no
stros: nos. n. videmus sensibiliter q̃ aia que dat esse & facit
vnũ est ꝑm dimẽsionẽ corporeã que est ꝓfundũ: & nõ ꝑm di
mensionẽ lõgitudinis & latitudinis: igit longitudo & latitu
do nõ sunt sube & principia corporis sensibilis perfecti ꝑm
gnõnẽ: lapides. n. & metalla & hui⁹ sensibilia sunt pfecta co
agulatiõe: & nõ sunt pfecte formata & nã. Et iõ in his non
ita expresse videt: q̃ dimẽsiones mathematice nõ sunt pri
cipia & sube sensibilis sube. ¶ Amplius ꝑm istos cor⁹ ma
thematicũ quedã est suba eo q̃ iã hz pfectũ eẽ: vt dicũt. Si
militer aũt & linee sunt sube q̃dã. Dicunt. n. isti q̃ sunt sicut
forme & spẽs quedã: q̃ linea se hz ad ea quoꝝ est linea sicut
aia que est act⁹ aiatoꝝ: linea. n. nõ hz se ad ea in qb⁹ est ve
lut mã & corpus: nihil. n. ꝓstituit mãliter ex lineis & supficie
bus iter subas sensibiles: nec etiã er pũctis: videt aliqd cõ
stitui q̃ sit potẽs potẽtia mãli. ¶ Si aũt eẽnt hec aliq̃ suba
mãlis: tunc videret q̃ paterent & susciperẽt talẽ mãe potẽ
tiã cui⁹ pfectio eẽt act⁹: & subijcerent gnõni. Quz aũt nihil
hoꝝ patiant linee & supficies & pũcta & sint sube vt isti dicũt
opz q̃ sint forme sicut aia. Si aũt sic se habẽt tũc opz q̃ sint
prioza ꝑm rõnẽ: sed opz nos distinguẽ iter ea q̃ sint rõne ꝓ
ra q̃ ẽt ꝑm subam sint ꝓra: q̃cũq̃. n. aliqs nõ supponit esse
separata pñt eẽ rõne ꝓra & nõ suba: sũt. n. talia rõne ꝓsecutio
nis ꝓra: & nõ rõne diffinitiua: & iõ sunt rõne prioza iquãtũ
sunt rõnes ex rõnib⁹ siue rõncinantib⁹ qbusdã sũpte. Que
cũq̃z aũt tali rõne sunt ꝓra nõ eristãt simul ꝑm nãm: ſz vnũ
est pri⁹ altero. Et hui⁹ exẽplũ ẽ: q: si dicam⁹ sicut & verũ est:
q: nulle passiones siue accidẽtia habẽt esse ꝑter subas sicut
est motus & albũ q̃ semp est in suba: tũc scimus q̃ ꝑm rõnẽ
ꝓñe albo hoie pri⁹ est albũ: q: seq̃t q̃ si alb⁹ hõ est q̃ album
est & nõ ꝓuertit: & tũ albũ nõ est pri⁹ ꝑm subam q̃ hõ albus:
q: si pri⁹ eẽt ꝑm subam tũc oporteret q̃ haberet eẽ separatz
sicut suba: nõ aũt est separate passio aliq̃: ſz semp est cũ integro
cõposito videlz q̃ est subm el⁹. Integrũ hoc voco totũ ꝓgre
gatũ sicut est hõ alb⁹: pz igit q̃ nõ hoc est gñalr verũ qõ di
cunt isti: q̃ oẽ qõ sit er ablatione se habẽs ad alterũ sit pri⁹
illo ꝑm subaz: nec ecõuerso gñaliter est vez: q̃ omne qõ se
hz ad alterũ er additione sit posterius: iõ eni punctũ dice
bant esse pri⁹ linea: & lineã prius supficie: & supficiẽ ꝑus cor
pore: q: punctus er ablatione se hz ad lineã: & linea ad sup
ficiẽ & supficies ad corp⁹. corp⁹ aũt er additiõe ad supficiẽ:
& supficies ad lineã: & linea ad pũctũ. alb⁹. n. hõ dicit er ad
ditione albi & tũ albũ nõ est prius albo hoie: nec hõ alb⁹ po
sterius est albo: igit a simili nõ sequit q̃ pũcta & linee & sup
ficies sint magis sube q̃ corpora: ꝓpterea q̃ er ablatiõe se
habẽt ad illud nec sequit ista mathematica prioꝝ eẽ sub
stãtias istis sensibilib⁹: ꝓpterea q̃ ista er additiõe se habẽt
ad illa. ꝓritas. n. illa nõ est sube sed rõnis q̃ totũ ꝓgregatũ
ponit ptẽ & nõ ꝓuertit. ¶ Dictũ est igit a nob sufficiẽter q̃
mathematica separata a sensibilib⁹ nõ pñt esse alicubi.

¶ Cap. 3m. Et est cõclusio er inductis quale esse habeãt ma
thematica: & q̃ nõ sint principia sensibiliũ substantiarum: &
qualiter orationes & demonstrationes sunt de ipsis.

Si aũt exẽpla sensibilia non pñt esse alicubi: nec
ẽt in sensibilib⁹ ipsis ꝓtingit ea esse: ita q̃ sint
sube sicut illi dicunt. palã est: q: alterũ opz dice
re q̃. vz. totaliter aut nõ sunt sicut ea que nihil
sunt: aut opz dicere q̃ sũt quodã mõ ita q̃ ꝑm
esse in sensibilibus sint & ꝑm rõnẽ diffinitionis
sint separata: sicut ea que in sua diffinitione nõ ꝓcipiũt mãz
sensibilẽ: & hec est veritas: & iõ nõ sũt ꝓncipia. vnde nõ est di
cendũ q̃ simplr sint: q: non sunt simplr nisi que esse & subto
sunt separa: dicit enz esse multipliciter: & iõ ista dicim⁹ esse
sicut esse dicunt vltia in mathematicis que ꝓsideranẽ nõ cõ
cepta cũ mã sensibili: sunt. n. ista de separatis a mã sensibili
circa q̃titatẽ ꝓtinuã & discretã: que sunt mẽsure & numeri.
¶ Sunt aũt de hijs que dirim⁹ nõ iquãtũ sunt talia q̃lia sũt
illa qb⁹ ꝓuenit hẽre mẽsurã. q: sic eẽnt suba & sube mẽsura
te: nec etiã illa que sũt de nũeris: nõ de eis vt de gbusdã di
uisibilib⁹: q: illa sunt nũerata in qbus diuisio est cã nũeri: &
sũt sube diuise nũerate: ſz potius est ipsa mathematica de
nũero quo nũeram⁹ nõ ꝓcepto cũ diuisis vel diuisibilib⁹ nu
meratis. Si aũt sic est q̃ scia est de mẽsura id qõ hz mẽsurã
& est de nũero nõ ꝓcernẽdo diuisuz vl diuisibile qõ nũerat.
Tũc etiã ꝓtingit de sensibilib⁹ mẽsuris eẽ orationes diffiniti
nas & demõstrationes nõ inquãtũ sunt sẽsibilia: sed inquãtũ
sũt talia: h̃ est mẽsure & nũeri: sic eni de sensibilib⁹ nõ iquãtũ
sũt sẽsibilia: ſz inquãtũ sũt mota solũ multe sunt rõnes: que
nõ ꝓuenirũt sensibili iquãtũ est sensibile sicut in. 6. physicorũ Mõ hic q̃liter
ostẽdim⁹: & ille rõnes sũt extra vnũq̃q̃z talũ sẽsibiliũ: & sũt multe rõnes i
extra ea que accidũt sensibili iquãtũ sensibile: q: sũt de mo physicis sũt ꝏ
bili tũ iquãtũ est mobile ꝑterquã q̃ ꝓcernat de forma sensi sensibilib⁹ nõ
bilitatis: & tũ nõ opz q̃ mobile ꝓpter hoc sit ꝑm eẽ: & subm iquãtũ
separatũ a sensibilib⁹: aut ẽt mot⁹: q: ẽt de motu sũt multe sũt solũ mota solũ
rõnes que ꝓuenirũt ei iquãtũ est act⁹ mobilis: & nõ ꝓuenirũt vide cõmẽ. 15.
ei iquãtũ est actus sensibilis. Nec opz ꝓpter hoc q̃ motus sexti phys. &
habeat eẽ separatũ a sensibilib⁹: aut nõ est extra sensibilia q̃ 45. quinti.
sit quedã distincta & determinata nã in sensibilibus que nõ
hẽat esse in ipsis nisi sicut in loco: sic. n. ẽt in his q̃ mouenẽ
sũt vltes rõnes scie que nõ sũt mota: ſz sũt de ipsis iquãtum
sũt corpa: & sic iterũ sũt rõnes sic de ipsis iquãtũ superficies
sũt solũ: & iquãtũ sunt longitudines solũ & iquãtũ sũt pũcta
solũ que sunt indiuisibilia positionez habẽtia: & sic hoc mõ
rõnes de multis inquãtũ sunt idiuisibilia solũ abstracta po
suit sicut idiuisibilis est vnitas: igit sic ꝓsiderare res nõ est
dicere q̃ simplr sint: ſz poti⁹ nõ solũ sepabilia eẽ dicimus:
hoc mõ q̃ ꝓsideram⁹ ea nõ ꝓcepta: sed etiã hoc mõ pñt esse
inseparabilia que ꝓcepta sunt cũ mã per hũc modũ: sicut cõ
sideramus multa nõ mota & mathematica: que tũ ꝑm eẽ &
mota sunt & sensibilia: igit er hoc non sequit q̃ talia simplr
verũ sit dicere separata esse a sensibilib⁹: & q̃ talia sint q̃lia
illi esse dicunt q̃ videlz sint subto & esse a sensibilib⁹ distin
cta: & quãadmodũ alias scientias a mathematicis simplici
ter est veruz dicere esse hui⁹ siue de hoc inquãtũ de hoc est:
& nõ. ꝓpter hoc sũt el⁹ qõ accidit illi prout dicim⁹ coiter ac
cidẽs: hz tũ subiectũ illius scie & accidẽs nõ sint eẽ separata:
sicut si dicamus q: est albũ de quo est sciẽtia: si id qõ est sa-

In pbo vbi supra.

nū est albū: tū scia est de sano iquātū est sanū nō ꝓsiderādo albū ḡuis ꝑm esse nō separet albū a sano: aut ēt scia est illi⁹ subti de quo est iquātū est cuiuslibet subti scia: vt si sani est scia ꝓsiderat sanū iquātū est sanū separata ꝓsideratione ab his que sunt cōiter ⁊ nō ꝓprie accidētia sano. ¶ Si igitur scia hois est: de hoie iquātū est hō: nec ꝓpter hoc hoiez hie esse separatū a sensibilib⁹. tūc etiā geometriā ꝓueniēs est sic esse de mēsuris iquātū mēsure sunt: ita q̄ nō ꝓpter hoc habeant esse separatū a sensibilibus: tū si sicut est sciētia hois iquātū hō est: sic ḡ geometriā sciam accideret esse eoꝝ quorū est: tūc nō esset mathematica: q: tūc accideret sensibilia ea esse quoꝝ est vt ꝓpriorꝝ subtorꝝ: sed illa nō sunt sensibilia lz eē habeant in sensibilib⁹: ḡ sciētie mathematice nō sunt sensibiliū: nō tū ꝓpterea sequit q̄ sint de alijs ꝑm esse a sensibilib⁹ separatis: multa vo accidūt reb⁹ ꝑm esse ⁊ ꝑm ipm sive per se que sūt sicut accidētia per se sine alijs: que i diffinitione sua ꝓcipiant: ita possunt ꝓsiderari ⁊ pōt esse scia de ipsis inquātū vnūqōq; taliū existit ꝑm seipm: qm ⁊ aīal ꝓsiderat iquātū est femininū: ⁊ iquātū est masculinū: ista equidē aīalia ꝓprie sunt passiōes: ⁊ tū lz ista ꝑm se ꝓsiderent nō est aliqō separatū a sēsibilib⁹ qō sit masculinū ⁊ femininū: igit etiā de mēsuris erit hoc mō ꝓsideratio iquātū sunt longitudines solū: ⁊ iquātū superficies: ⁊ nō opz vt sit aliqd taliū ꝑm esse a sensibilib⁹ separatū: id aūt qō sic ꝓsiderat tāto magis bz certiorē sciam quāto ipm fuerit plus de prioriib⁹ ⁊ simpliciorib⁹: q: id qō est oium primū est simpler. ⁊ iō per se notū: q: nō bz per qō inotescat: nisi per seipm. Si.n. haberet aliquid ante se eēntiale: iam nō esset simpler: ⁊ iō ea que accipiunt sine mensura ḡtitate nō determinata: sicut diuina per sola principia sube accepta certiora sunt in se ⁊ simpliciora ḡ ea que ꝓcipiunt cū mēsura: ⁊ ḡtitatis bñt determinationē: ⁊ maxime sūt certa ⁊ simplicia qui sine motu accipiunt sicut sube prime. ¶ Sed si ꝓsideram⁹ motū tūc maxime certū ⁊ simplicē ꝓstat esse primū motū qui est localis: hoc enī est simplicissim⁹ motū: sicut in vndecimo hui⁹ sapiētie li. ostensum est. Istius aūt generis mot⁹ simplicissimus est motus primus: iquātū est eq̄lis ⁊ vniformis totus de actu ad actū existēs ex parte mouētis ⁊ eius qō mouet. ¶ Nec fuit eadē rō: sicut obijciebat de armonijs musicis: ⁊ de optica sive pspectiua. neutra.n. bar speculat inquātū visus: aut iquātū est vox ipm sensibile qō speculat: sed vtraq̄ speculat id sensibile qō speculat iquātū nūeri quidē: sicut musica ⁊ iquātū linee sicut optica sive perspectiua: ⁊ hoc quidem numeri. vz. ⁊ linee sunt ꝓprie quidē passiones illorum sensibiliū: qui sunt vox ⁊ visus: ⁊ similr alia mathematica sunt sensibiliū passiones: ⁊ oīa habēt talē separatā ꝓsideratione siquis sit talia ponens separata a sensibilibus: ⁊ sic intendat aliquid de hijs inquātū sunt talia: ⁊ nihil mentit ꝓpter hoc falsum aliqd penitus non dicens: sicut nec mentit falsum dicens quando figuras mathematicas describit in terra: ⁊ dicit lineā esse bipedalē que forte monopedalis est vel breuior. Nō.n. est falsitas in talib⁹ ꝓportionib⁹ que ad rem ꝑm esse rei nō referunt: optime.n. sic speculabit vnūqōq; si quis separās vnūqōq; per ꝓsiderationē ponat nō separatū vnūqōq; ꝑm esse: q: si ꝓsiderat nām eius inquātum est ipm: nō ꝓcernēdo sibi aliqd alienū: ⁊ talē ꝓsiderationē facit arithmeticus in numeris: ⁊ geometer in cōtinuis. Si.n. accipiamus celū hoc sensibile inquātū est celū ꝓ certo ipm est vnū indiuisibile per formā sube sue: q: aūt sic positū est esse vnū indiuisibile: deinde aliquis sicut physicus speculat⁹ est celū inquātū est indiuisibile ⁊ multa hoc mō demonstrat de ipso: sed geometer nec speculat ipm inquātū est celū: nec inquantū est indiuisibile: sed inquātū est solidū ꝛtinuū: ⁊ hec quidē ineessent ei etiā si nō poneret esse celū ⁊ indiuisibile: adhuc enī eēt solidū ꝛtinuū. Dalā igit est: q: ꝛtingit celo iesse posse solidū cōtinuū sine celo: ⁊ indiuisibili ita q̄ nā celestis eius ⁊ indiuisibilitatis eius nō ꝓsiderat: ⁊ iō geometre recte dicūt ⁊ de hijs que sunt vere entia disputant. hec.n. que ꝓsiderāt vere sunt entia. Sicut.n. in aīabibitis determinatuz est ens dicit dupliciter de ente endelechia sive actu ⁊ de ente ptāte: ⁊ ideo talia q̄lia mathematici ꝓsiderāt sunt potestate in entibus sensibilibus vere scientie ipsorum sunt de entibus. Et ideo sicut supra docuimus in primo ⁊ in 6° huius pbie libris: sunt de nūero sciaꝝ theoricaꝝ.

¶ Cap. 4m. Qualr mathematice scie ꝓsiderāt bonum ⁊ agathon qō est spēs ⁊ ordo ⁊ cōmēsuratio: ⁊ determinatum eē.

Oc etiā mō nō est icōueniēs dicere q̄ mathematicus ꝓsiderat id qō est bonū. Qō.n. Bree vocāt agathon: ⁊ latine sonat bonuz valde diuersum est in diuersis: ⁊ nō vni⁹ ḡnis ⁊ rōnis: bonū.n. ꝑm sui aliq̄ rōnē semp est in actu sive in opere sicut bonū virtutis ⁊ artis. Aliō aūt ꝑm aliā rōnē: bonū est in hijs ēt que sūt imobilia. ¶ Dicentes ḡ q̄ mathematica scia nō dicit aliquo mō de bono: aut agathon mentiunt: maxime.n. dicūt ⁊ ostēdūt bonū mathematice scie: nō.n. sequit q̄ nō ostēdāt bonū si nō noiant ipm in ꝓpōnib⁹ ⁊ rōnib⁹. Opera.n. mathematicoꝝ ⁊ rōnes coꝝ ostēdūt id qō est bonū ḡuis nō ipo noie boni. ea.n. que marie sūt boni ḡnie sunt spēs ⁊ ordo ⁊ cōmēsuratio ⁊ determinatū esse sive determinatio: ⁊ hoc marie ostēdūt mathematice scie. Qz igit hec que dicta sūt vident eē cāe finales multoꝝ: palā est q: scie mathematice talē cām dicūt que est finalis: ⁊ dicūt eā que est cā vt bonū per aliquē modū ḡuis nō dicāt vt finem ⁊ in rōne boni: ⁊ iō hec magis note ⁊ certe ḡnir qm alr dicim⁹ de ipsis ostēdētes physice vel metaphysice q̄ be sunt finis vltim⁹ quē itēdit efficiēs: ⁊ ad quē pueniit mot⁹ ei⁹: spēs.n. vniuscuiusq̄ est duplr ineē. vz. ⁊ in hoc q̄ est eē ꝓs ex pte mātē. ¶ Scōm esse aūt spēs accepta sola est: que dat eē ⁊ hāc scie mathematice nō ꝓsiderāt. ꝓprium aūt ⁊ primū ꝓis ex pte mātē qō sequit eē forme subalis est ꝓpria forma sive circa aliqd ꝓstās figura: ⁊ hec qdē aut est regularis aut irregularis. ⁊ regulares qdē ꝓsiderat mathematicus: ḡuis nō ꝓsiderat eas ꝓut sunt termini physicoꝝ corporꝝ ⁊ bonū ipsoꝝ. ¶ Eodē āt mō ordo duplr ꝓsiderat: est.n. ordo principioꝝ ad perfectionē principiati cōuenientium: ⁊ hec est pars boni ⁊ agathon: ⁊ est ordo mensurarū ⁊ figurarū partiū in toto ⁊ in comparatione ad formā: sicut dicimus q̄ tibie dant tibicinis: ⁊ dolabrū huius figure dat architecto. ⁊ similr rotunda figura visui: ⁊ oblonga triāgularis odoratui: sicut nos in libris animaliū determinauim⁹. ⁊ hoc est bonū qō ꝑm id qō est ꝓsiderat mathematicus: nō tamē in rōne illa in qua est bonū: necesse.n. q̄ ordo sit in figuris partiū mūdi maioris ⁊ minoris. ¶ Similr aūt dōm est de cōmēsuratione: opz.n. principia nō tūm ꝑm virtutes: sed ēt ꝑm dimensiones in quadā cōmensuratione ꝓstituere id qō ꝓstituunt: ⁊ istā cōmēsurationē ꝑm id qō est ꝓsiderāt scie mathematice: sed tamē nō ꝓsiderāt eā ꝑm q̄ est huius vel illius: ⁊ iō nō ꝓsiderant eam in boni rōne. ¶ Idē aūt est de eo q̄ dicit determinatuz. Sunt.n. termini esse ⁊ termini quāti ⁊ pfecti: ⁊ terminos qdē esse colligit diffinitio: terminos aūt quāti ad perfectā quātitatē deducti ꝑm q̄ quātitates sunt ꝓsiderat mathematicus: ꝑm aūt q̄ sūt termini huius vel illius ꝑm augmētū nāle sibi debiti ꝓsiderat physic⁹: ⁊ sic mathematicus ꝓsiderat id qō est bonū ⁊ agathon non aūt in rōne agathon. ¶ Est aūt hoc nō pretereundū q̄ tria de supra nominatis sunt vnū bonū: ⁊ quartū dicit illius boni perfecti statū ⁊ cōplementū: nihil.n. est vere ens nisi substātia: nec suba eē pōt nisi sit simpler vel cōposita: ⁊ si quidē est cōposita: tunc bonū eius ꝓsistit in spe forme ⁊ cōmēsuratione que refert ad potētias ꝓprie mātē: vt nō solū potētia mātē sit cōmensurata forme: sed ēt partiales potētie partiuz mātē cōmēsurant viribus ⁊ actibus forme. Ordo aūt ꝓsistit in ordine ꝓductionis vnius de alio tam in toto ḡ in partibus. ¶ Si aūt est suba simpler: tunc adhuc ipsa est principium sube: ⁊ sic spēm bz ꝑm respectū forme ⁊ cōmensurationem ꝑm respectū potentie qua potest in hoc cuius ipsa est principium: vt nec excellat nec excellatur: ⁊ ordinem habet in agendo id cuius est principiū: ⁊ ipm ⁊ partes eius. ¶ Si aūt est accidens tunc quidē potius est esse q̄ ens: ⁊ ꝑm hoc habet hec tria: ita q̄ spēs est in natura sua: ⁊ cōmēsuratio attenditur in cōparatione ad potentias subiecti er quibus causatur ⁊ ordo ⁊ esse q: est de ꝓsequentibus: sicut patet cuilibet qui bene considerat naturam accidentis: ꝑm q̄ in. 7. hui⁹ pbie libro est determinata. Sunt autez hec ⁊ in mobilibus substātijs: ⁊ tunc spēs refertur ad bonum essentiale ⁊ intellectuale quo prefulgent: ⁊ cōmensuratio attenditur ad potentiam qua mouet: ⁊ ordo ꝑm quē vt cause antecedunt omnia alia: hec tamen non sunt de proposito. Tot igit et

In pbo vbi supra.

Ea q̄ sūt maxime boni ḡnie sūt spēs ordo ⁊ determinatio.

Spēs vniuscuiusq̄ duplr ꝓcipi pōt.

Documētum

tãta dicta sint a nobis de mathematicis: qz. vz. sunt entia ⁊ quomodo sunt entia: ⁊ quomõ prioza sunt aliis: ⁊ quomodo non sunt prioza: sed posterius existentia: ⁊ sic dictum est de vna parte opinionis superius inducte.

¶ Cap. 5m. De explanatione opinionis eorũz qui ponebãt ideas ⁊ in quo differebant a Socrate ⁊ Pithagoricis.

In pho capio scdo ibi. De ideis aũt ⁊c.

Ecũda aũt ps a pricipio posite opionis est de ideis: de ideis aũt disputare volẽtes: opz nos pmũ pscrutari eã opionẽ q̃ est pm ideaz: ita q̃ ideã simplr psiderem⁹ nõ copulãtes eã ad nãz numeroꝝ. Sic.n. ordinatoꝝ erit disputatio: ⁊ postea de nũeris idealib⁹ disputabimus: accipiam⁹ igiẖ ideas in eadẽ acceptione in q̃ suscipiũt ideas illi q̃ a pricipio ideas esse direrũt. ¶ Dicam⁹ igiẖ q̃ opio de ideis sine spẽb⁹ accidit his q̃ posuerũt eas. hac de cã: qz positis ideis fit fides ⁊ certitudo: de veritate sciarũ sermonibus Heracliticis q̃ pbabãt nihil sciri de veritate: nec aliquid esse verũ: eo q̃ oia sensibilia semp trãseũt: ⁊ ideo sicut obiecit Heraclitus: ñ scia est prudẽtia ꝓcepta de re aliqua: opz q̃ q̃dã nãe sint diuerse a sensibilib⁹ que sunt manentes vno mõ: eo q̃ scia nõ est de numero trãsitoriorꝝ: ſz pmanentiũ: ⁊ opz q̃ illa nã pmanens sit nã trãsitoriorꝝ: ⁊ tũ pm eẽ sit distincta ab esse eius: qz aliter trãsiret sicut sensibilia. ¶ Isti aũt qui hac de cã ideas esse direrũt primo inducti sunt ad hoc a socrate. Socrates vo versans pbando circa etbicas sine morales vtutes: ⁊ de his volens diffinire vniulr: eo q̃ vidit particularia diffinire nõ posse direrit istos qui ideas posuerũt ad vniulis ꝓsiderationẽ: tũ Socrates a principio sue pbie est paruz pbatus: eo q̃ ibi tãgendo solum diffinit qd calidũ ⁊ qd frigidũ vniulr diffinitiõe. Pithagorici aũt pri⁹ ante Socratẽ vniules desiderãt diffinitiones de qbusdam paucis: quoꝝ tũ rõnes diffinitiuas ad numeros reducerunt: eo q̃ pricipia oium dicebãt eẽ numerũ: diffinierunt qdẽ sic: qd est tẽpus dicentes tps esse numeruz actionũ vel motuũ: ⁊ diffinierũt sic qd est iustũ dicentes iustuz esse eq̃le ⁊ par: pluris ⁊ pauciozis in damno ⁊ lucro. vñ etiã iste Pithagoras sicut ⁊ Socrates sanius ⁊ verius inquisiuit quid est: quã illi qui ideas inuenerũt. Quia nec Socrates vniule nec Pithagoras numeros posuit esse separato esse distincta ⁊ eterna. Syllogistice ergo vterq̃ illoꝝ quesuit qd est: eo q̃ principiũ oium syllogismoꝝ qui vere syllogismi sunt ⁊ pbantes ⁊ inferentes est diffinitio dicens qd est per rõnẽ diffinitiuam. Illa.n. diffinitio est mediũ syllꝰ qui est ꝓpter qd: dialectica.n. virtus tota mediuz est qõ est diffinitio qd erat esse dicens. ¶ Sic aũt isti vtebanẽ vniuersalis diffinitione: vt possent intendi ⁊ accipi per intellectũ ab eis et cõtraria eoꝝ que diffinita erant absq̃ diffinitione: qz diffinito vno ꝓtrarioꝝ sciẖ diffinitio alterius: ⁊ illud ꝓtrariuz qõ est sicut habitus est inder sui ⁊ sui oppositi: ⁊ ista ⁊ non alia est sciẽtia ꝓtrarioꝝ. numero nãq̃ sũt que aliqs iuste reddet Socrati tanq̃ particlari sub vniuersali diffinito reducẽs: reddet aũt per eractiuas ⁊ iductiuas rõnes similiũ: ⁊ eodẽ mõ vnũ vniuersale respiciẽtiũ: ⁊ sic diffinire vniulr docuit socrates: ⁊ sanius q̃ illi qui formas esse direrunt separatiz existentes: sub quib⁹ particularia colligi nõ possunt eractiuis ⁊ inductiuis rationib⁹. ¶ Ea nãq̃ ambo sunt circa pricipiũ scientie: tam inductio videlicet q̃ vniulis diffinitio. Sed socrates qdẽ fecit vniuersalia separabilia a particularibus qz aliter sciẽtia nõ esset de ipsis. ⁊ hoc iõ fecit: qz vniuersalia vidit esse naturas cõmunicabiles multis: ⁊ cõmunicabile ⁊ incõmunicabile qõ est particulare nõ sunt idẽ: ⁊ tũ hec nõ sic dirit esse sepata sicut sepata sũt que subto ⁊ loco sunt distincta. diffinitiones aũt que nõ naturas vel essentias: sed esse dicunt dirit Socrates nõ esse sepatas: qz esse nunq̃ põt esse separatuz ab eo cuius est esse. ¶ Alij aũt qui ideas ponũt separauerũt vtrũq̃ ab eis que sũt ⁊ appellauerunt ipsa ideas. Nõ aũt ⁊ nois ⁊ sepatiõis isti⁹ a nobis est cõposita in hui⁹ pbie libro prio: ⁊ pp hoc p syllꝰm accidit eis q̃ fere oium sint idee q̃cũq̃ dñr vlr: ita q̃ vlis nã est in eis. Et dico fere pp artificiata: q̃ lz vlr dicãt tũ ideas ñ hũt sicdcñ est alibi: eo q̃ p se eẽ nõ põt: ⁊ opz dicere q̃ oia pm vnã similitudinez hũt ideas q̃ vlis in se hũt nãm: ita vt sicut in prio hui⁹ pbie libro dirim⁹: si qs numerare volẽs entia sensibilia: ⁊ putet nũerare ea p ideas min⁹ qdẽ: vel pauciores entes quã sũt ipa sensibilia: putet nõ se ea nũerare nõ posse: eo q̃ paucioza nõ nũerãt plura. Sed si plus pm nũerũ faciat ideas q̃ sensibilia nũeret: eo q̃ maior nũer⁹ icludet minorẽ. Dicũt.n. isti q̃ sensibiliũ subaꝝ sunt plures spẽs vt sic dicãt q̃ sint ipe: qz sẽsibilis suba hz ideã spẽi ⁊ gẽis: ⁊ gẽis subalterni ⁊ gẽis gẽalissimi ⁊ ideã dñe q̃ sunt plures idee q̃ sint sube sensibiles. Querẽtes.n. cãs sensibiliũ subaꝝ puenerũt ex his q̃ sensibilia sũt illuc ad ideas. vz. insensibiles. Quelz eni subaꝝ illaꝝ equoca est ad plures illaꝝ q̃ ibi sunt sicut dirim⁹: ⁊ q̃lz ideaꝝ est circa subas multaꝝ aliarũ sensibiliũ q̃ idealis suba vnũ est in multis tã spẽ q̃ gẽie ⁊ dñia. Ista.n. cõmunitas: que vna suba est in multis equoce est tã in his: q̃ sensibilia sunt: q̃ et in sempiternis in qbus vna pdicat de multis: dico aũt equoce: qz ex quo pm eẽ diuisuz ⁊ separatũ ⁊ pdicatũ a subto nõ põt pdicari de ipo nisi equoce: hec igiẖ est opio de ideis. Rõnes aũt huiusmodi opionis posite sũt a nobis in hui⁹ pbie libro primo. ⁊ sicr rõnes que sunt ꝓtra hanc positionẽ: ⁊ iõ hic breuiter ptranseundũ est de ipsis.

¶ Cap. 6m. Et est disputatio ꝓtra eos qui ponunt ideas eẽ eadem que posita sunt in libro primo pbie huius.

In pho vbi supra.

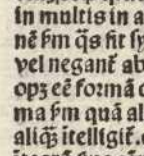

Aplius aũt sicut ⁊ in prio hui⁹ pbie libro dirim⁹ pm eosdẽ modos qb⁹ ostẽdit q̃ spẽs sũt sine idee pm nullũ eoꝝ vi q̃ sint: ex qbusdã. n. nõ põt fieri itegrũ: qz itrare in cõpositionẽ cuz aliis nõ pñt. ex qbusdã vo fieri põt: qz cõponibilia sũt: ſz nõ sũt talia q̃lia illi putãt eẽ: sic illi eni dñt eẽ ppter rõnes q̃ sumunt ex sciẽtiis spẽs ⁊ idee erũt oiuz, eoꝝ q̃rũcũq̃ sũt scie: ⁊ erũt spẽs pm hoc vle qõ est vnũ in multis in affirmationib⁹ ⁊ negõnib⁹ pm cõpõnẽ ⁊ diuisionẽ pm q̃s fit syllꝰ defect⁹ q̃ fit in itegro pm q̃ aliq̃ affirmanẽ vel neganẽ ab ipo: ſz pm q̃ aliqd itelligiẖ vel itẽdiẖ corrũpi opz eẽ formã corruptibiliũ: pbantasma.n. est ⁊ apparẽs forma pm quã aliqd itelligiẖ corrũpi: oẽ.n. qõ itelligiẖ p formã aliq̃ itelligiẖ. opz q̃ q̃ fit aliq̃ foia corruptiõis ex q̃ cõponiẖ itegrũ sine cõpositũ illõ qõ corrũpiẖ. ¶ Amplius aũt q̃dã rõnũ q̃s certissimas reputãt faciũt subam quã ideã dñt eẽ ad aliqd: ita q̃ q̃tus nõ fit ad aliqd hoc ipm qõ est: tũ est cũ cõparatione ad aliqd: qz idea dr ad ideatũ. hoc aũt nõ cõpetit ico rruptibili sube: quã solã dñt eẽ pm se: illa.n. nõ dz pm cõparationẽ depẽdere ad aliqd: alie aũt rõnes q̃ et certissimoꝝ sunt pm eos tertiũ eẽ dñt hoiem sicut in antebabitis dirim⁹. Totalr et isti ponẽtes ideas auferũt suas rõnes: ⁊ destruũt eas ⁊ spãlr pricipales: q̃s iter oẽs magis volũt eẽ illi q̃ dñt ideas eẽ p hoc q̃ ponũt ideas eẽ quẽdã nũeruz: ex dicto.n. illo seqẖ q̃ dualitas sine binari⁹ mathematic⁹ nõ fit prim⁹ nũerus: ⁊ seqẖ q̃ binari⁹ nõ fit hoc aliqd: ⁊ q̃ nõ fit pz se sine suba: ſz fit ad aliqd: ⁊ vt vlr dicãt oia illa sequunt ex dicto isto q̃cũq̃ aliq̃ q̃ aduersanẽ positioni isti de principiis p syllꝰm seq faciũt ꝓtra istã opionẽ: qz si idea eq̃li noie dr cã ei⁹ cui⁹ est idea: ⁊ est pn'm ei⁹ pm eẽ: opz q̃ ipa idea dualitatis fit prima dualitas: ⁊ fit ante dualitatẽ ⁊ mathematicam qua numeramus ista sensibilia: ⁊ sic alicuius idea ⁊ nõ absolute dicta: ⁊ hec oia late exposita sunt in pbabitis. ¶ Amplius pm illã susceptionẽ sine conceptionem intellectus pm quã auctor huius opinionis dicit eẽ ideas: opz q̃ ipse idee sint species sine forme: ⁊ qz vniuersales dicit opz q̃ sint forme diuersorũ abinuicẽ que multa sunt potentia vel actu: ⁊ opz q̃ sint etiã aliorũ q̃ sensibiliũ substãtiarũ: qz opz q̃ sint omniũ illoruz de quibus est vna vniuersalis acceptio: ⁊ sic erunt etiã accidẽtiũ. Intellectualitas eni vna cõmunis nõ solũ est substãtiarũ: sed etiã nõ substãtiarũ: ⁊ hec est derisio q̃ idea accidẽtis fit forma per se existẽs: ⁊ accidẽs nõ fit per se: ⁊ tamẽ opz q̃ pm istos sic dicãt: qz sciẽtie ꝓpter quas ponunt idee nõ sunt solũ substãtiarũ: sed etiã accidentiũ. Sequunt aũt ꝓtra istã positionẽ etiã alia talia mille incõuenientia. ¶ Si aũt psideremus simul id qõ est necessariũ pm eẽ: ⁊ qõ etiã sequiẖ ex positione talis opinionis: vt simul ex nã rei ⁊ hypothesis disputemus: tũc tam ex parte rei q̃ ex parte positionis opz q̃ idee sint participabiles ab his quorum sunt sicut forme substãtiales: ⁊ pm hoc nõ possunt esse idee nisi substãtiarũ solarũ: forma.n. per se existẽs pm esse ⁊ intellectũ nõ põt esse forma accidẽtis: ⁊ iõ nõ põt esse q̃ idee pm accidens aliqõ sensibile participenẽ: sed opz q̃ singula pticipent nãm istã inquãtũ de subiecto aliquo dñr. ¶ Dico aũt

Qualr positio idearuz a Socrate effluxerit.

explanãdo hoc: vt si qd est duplus p se ersus q̃ est idea dupli hoc nõ põt pticipari ab eis q̃ est accũs: ⁊ sic duplũ in nũeris nõ est accũs: sil'r aũt scia erit spẽs siue idea q̃das p se ersus ⁊ non erit accũs. Ne vo idee quas ponũt illi signant subas q̃ est hoc sensibilis apud nos: qr dicũt eas eẽ nãs ⁊ subas istarũ subax: ⁊ si qd fuerint illic vbi ponunt eẽ de numero separoꝝ ibi significãt videri aliqd eẽ pter eas q̃ sit vnũ in multis ⁊ de multis sicut vle: hoc.n.qõ est sicut vnũ i multis pter eas est qr nõ põt esse separũ ab eis in qb⁹ ⁊ de qb⁹ ẽ: adhuc si spẽs siue idea est aliqd p se: tũc opꝫ q̃ sit subm: ⁊ opꝫ tunc q̃ aliqd sit cõitas ꝑm vnã nãm in vtrisq; erũtẽ: ⁊ ideis ⁊ pticipãtib⁹ ideas. Q̃ autẽ hoc sequat pꝫ er hoc: qr nõ põt assignari rõ q̃re magis vnũ cõe pdicatuꝫ qõ est dualitas sit cõe multis dualitatib⁹ ⁊ diuersis sed icorruptibilib⁹ quarũ vna nõ est alia q̃ cõe pdicatuꝫ spẽs equoca: hoc.n.eq̃lt noie pdicata de illis q̃ sit pdicatũ cõe dicit de dualitate corruptibili ⁊ icorruptibili. ¶ Si.n.dicat aliqs: q̃ noie pdicat ⁊ non ꝑm nãm pticipatã aliquã: tũc eẽt talis pdicatio ac si qs diceret callia ⁊ statua ligneã eẽ boies nullã nãe cõitatẽ respiciẽs istoꝝ: hoc aũt nõ dicunt istius põnis auctores: ⁊ si vna rõne pdicat dualitas de icorruptibili ⁊ corruptibili: tũc sequit q̃ idee sit idea: ⁊ ibitur in ifinitũ. Si vo sic dicẽdo cõgrue posuerimus: q̃ ideax siue spẽrũ rõnes sunt alia q̃dã cõiter predicata de ipsis sicut iã dirimus: tũc rõnes que sunt in circulis trib⁹ sensibili. vꝫ. ⁊ mathematico ⁊ ideali: illi.n.ꝑm hoc habebũt cões naturas p quas hẽbunt rõnes diffinitiuas: ⁊ tũc hẽbũt illi circuli supficiẽ que est vt genus: ⁊ alias partes diffõnis cões istis trib⁹ circulis. Id aũt cuius est diffinitio addet medio circulo mathematico. vꝫ. aut supficiei mathematice que est media iter idealẽ ⁊ sensibilẽ: aut addet oib⁹ circulis aut supficieb⁹: opꝫ.n.q̃ addant: qr oia que sunt in suba que diffinit hñt ideas: ⁊ oia q̃ sunt in suba q̃ est diffinitio sunt idee: vt aial ⁊ bipes sunt idee hois. Cũ igit mathematicus circulus ⁊ idealis sint in sensibili: ⁊ diffinitio datur de his que isunt opꝫ q̃ illa nã cõis que predicat de his tribus circulis addat cuilibet circulo: vt dicat q̃ circulus est supficies supficiei idealis ⁊ mathematice ⁊ sensibilis rotunda plana planiori ideali ⁊ mathematice ⁊ sensibili qõ est absurdum. ¶ Amp. palã est: qr necesse est q̃ id qõ est predicatũ cõmune de tribus sic predicatũ sit aliquid ⁊ sit aliqua natura que sit vt superficies aliqua que oibus his tribus speciebus circuli inerit sicut genus vnũ istoꝝ triũ: ⁊ ex hoc sequit q̃ de istis tribus hoc cõe vniuoce predicetur: ⁊ sic idee erit idea: ⁊ ibitur in infinitũ sicut dirimus prius.

¶ Cap̃. 7ᵐ. In quo ostenditur q̃ idee nec prosunt ad sciẽtiaꝫ nec ad generationem.

In pbo cap. 3 ibi. oium autẽ marie dubitabit aligs ⁊c.

Quod aũt marime oes inter oia dubitare facit sicut ẽt in ꝑmo libro hui⁹ sapie dirim⁹ hoc est: qd cõferũt ipse spẽs ideales ad sciaꝫ vel ad generationẽ: si.n.sũt spẽs sensibiliũ: tunc dubitat qd ꝓferũt sempiternis cũ qb⁹ sensibilia nõ hñt ꝓuenientiã. ¶ Si aũt sunt spẽs icorruptibiliũ: tunc dubitat qd ꝓferũt his q̃ signant cũ qb⁹ icorruptibilia in nullo ꝓueniũt: talis.n.idealis ⁊ separata spẽs: nec est cã mot⁹ alicui⁹ nec trãsmutationis ipsis signabilib⁹: qr mãm nec tangit: nec tangit in eã: sed nec inuabit aliqd ad sciam eoꝝ que sunt alia ꝑm eẽ ab ipso: qr oẽ qõ scit p formalẽ cãm agnoscit que est suba nõ distincta ⁊ separata ab eẽ eius qõ scit: idea ãt nõ est talis suba hoꝝ q̃ sunt sensibilia signata. ¶ Si enim eẽt suba istoꝝ: tũc ꝫ eẽ in eis eẽt q̃ est ꝓtra hypothesim cuꝫ sit separata: nec ẽt idee cõferũt ad eẽ: cuꝫ.n.ponant eẽ separate ꝑm esse: nõ ponunt eẽ in pticipãtib⁹ eas ꝑm esse: nõ sunt aũt causa eẽ nisi sint mixte ipsi eẽ pticipantiuꝫ eas: qr sic aliqs vere opinabit albũ eẽ cãm albũ eẽ aliqd qñ ꝑm esse est mixtuꝫ albo: ⁊ nõ separũ ab illo qõ est albũ. sed nec rõ qua persuadet ideas eẽ minus facile mobilis est q̃ id qõ ꝓbat p eã ⁊ concludunt: ꝫ sit ab antiqs habita. Anara.n.oium prior est dubitãs circa ista ⁊ Eudorus posterior fuit in hac dubitatione: ⁊ sic deuenit ad Plõnẽ p alios quosdã: facile est.n.multa ipossibilia colligere ꝓtra talem põnẽ: sed nec ẽt ex spẽbus idealib⁹ sunt alia q̃ sensibilia sunt ꝑm aliquẽ modũ cõsuetũ dici quo aliqd sit. er quo sicut patuit ex supra iductis dicere q̃ sunt erẽplaria ad que respiciẽtes dij faciunt ista sensibilia: ⁊ sic participant ab istis sensibilib⁹ sicut forme que sunt in intellectu artificis participant ab artificiatis est vanilo quiũ: ⁊ est dicere metaphorã poetica p quã cause sempiterne ꝓportionant hoib⁹: ⁊ opa eoꝝ assimilant opib⁹ hoium. Si enim veritas ⁊ nõ metaphore fabulaꝝ inspiciãtur: quid est illud principiũ qõ opatum est ista iferiora respiciens ad ideas: sicut ad erẽplaria. ostẽdimus.n.i antehabitis q̃ intellectus vl'r agens suo lumine subali causat entia: ⁊ nõ ad aliqd respiciẽs: sicut sol causat calores lumine suo nõ respiciens ad aliqd: cõtingit qdẽ.n.sic ⁊ esse ⁊ fieri q̃cũq; absq; omni assimilatiõe ad aliqd ideale. Igit siue idealis socrates sit siue nõ sit: fiet socrates talis qualis nunc est per nãm. Simil'r aũt palaꝫ est: qr si posuerimus q̃ socrates idealis ⁊ erẽplaris est sempiternus sequit q̃ eius erunt plura erẽplaria idealia ꝑm numeꝝ nãꝝ que sunt in ipso: qr sicut illius hois sensibilis nãe sunt aial ⁊ bipes: ita est hõ q p se est hõ separatus: ⁊ illi⁹ nãe ẽt sunt qõdã aial ⁊ qõdaꝫ bipes: ⁊ illius ẽt opꝫ esse erẽplaria idealia ex quo vl'ia diffinitia sunt erẽplaria idealia. ¶ Amp. ꝑm hoc nõ solũ sensibiliuꝫ sunt species ideales: sed ẽt ipsaꝝ ideaꝝ: sicut genus qõ est genus generis qõ ẽ de numero spẽrũ idealiũ erit ẽt spẽs idealis. igitur idẽ numero lꝫ non ꝑm idem erit spẽs siue idea ⁊ imago que imitat ideaꝫ: qr erit idea sensibilis ⁊ imago illius spẽi idealis que vt vl'is vel vt vle predicat de ipsa. ¶ Amp. sicut sepe alibi dirimus in prehabitis ipossibile videt esse q̃ illa que sunt sube eoꝝ ꝑm eẽ existãt separatim ꝑm eẽ ab ipsis substãtijs: qõ ergo põt dici q̃ idee que sunt sube reꝝ ꝑm eẽ separate sint ab ipsis reb⁹ quaꝝ sunt sube. Si aũt aliquis dicat q̃ idee nõ sunt cause substãtiales ipsius eẽ: ꝫ tũ q̃ sint cause ipsius fieri: videt ꝓtrariũ hypothesi: qr in phedrone dicitur q̃ spẽs ideales sunt cause ⁊ esse fieri reꝝ que sũt ⁊ fiunt: ⁊ ẽt quãuis ponamus esse spẽs ideales sicut isti dicũt: nõ tũ ꝓpter hoc sequit q̃ res signate fiant nisi ponat q̃ idea sit aliquid mouẽs mãm: nõ aũt mouere põt q̃ est separatũ ꝫ eẽ: ⁊ ẽt alia multa a nãlibus fiunt ab arte vt domus ⁊ anulus: quoꝝ auctor illius opionis nõ dicit eẽ spẽs ideales: qr tales forme accũtia sunt ⁊ forme ideales: eaꝝ nõ p se pñt esse separate: sed opꝫ q̃ in subiecto eẽnt aliquo. ¶ Palã est igit a simili qr ꝓtingit ẽt nãlia quoꝝ dicũt eẽ ideas ⁊ eẽ: ⁊ fieri ꝓpter tales causas que mouẽt ⁊ tãgunt mãm quales cause artificialiũ: que nunc dicte sunt esse causas eoꝝ que ideas nõ habẽt: ita q̃ nõ fiunt ꝓpter spẽs ideales veꝝ de ideis ⁊ modis idearũ bene speculantib⁹ multa facile colligere similia istis: ⁊ p rõnabiliores ⁊ certiores sermones sicut ⁊ nos fecimus in huius philosophie libro primo.

¶ Tractatus secundus duodecimi libri prime philosophie q̃ est de disputatione cõtra eos qui ponebant q̃ numeri sunt substantie separate ⁊ principia entium.

¶ Cap̃. ꝑ̃ᵐ. Qualis fuit ista positio ⁊ quot sunt numeri.

In pbo capto 4. ibi. qñ aũt determinatuꝫ de his bij ⁊c.

Quomodo vo iaꝫ quãtum p̃senti negocio sufficit determinatũ est de his: ita q̃ nulla est facta mẽtio de his q̃ ideas nũeros quosdã eẽ dixerunt. Bene se hꝫ itex speculari accũtia ipossibilia que sequunt ꝑm opiones que ponũt ideas eẽ numeros: hec eniꝫ sequunt ꝓtra eos qui dicunt numeros esse subas separatas: ⁊ q̃ illi numeri sint prime cause subales ⁊ formales entiũ. ¶ Sic eni ꝓcedemus a simpliciorib⁹ ad minus simplicia: qr ꝑmo de mathematica oiuꝫ ponẽtib⁹: scõdo de his q̃ cũ mathematicis ideas: tertio de his q̃ cũ mathematicis ⁊ ideis numeros entiũ principia ponũt disputabimus. ¶ Si igit numerus est quedã nã vt illi dicunt: que est suba separata ⁊ cã eoꝝ que sũt necesse est q̃ illa nã ita sit prima q̃ nõ sit ab aliqua alia suba sicut a causa: sed hoc idẽ q̃ ipsa est numerus vt dicũt qdã sit sua q̃ddiras eius prima: illud vo qõ est habitũ siue ꝓs principiatũ er illa nã sit vnũ qõq; entiũ principiatoꝝ: quoꝝ vnũ diuersum specie ab altero existit. Nec ãt cã diuersitatis spe in his que causantur a numero aut statim in ipsis existit vnitatib⁹ ipsius numeri q̃ est p̃n̄ᵐ entiũ: aut existit in aliquo alio sicut in cã. Si aũt existit cã diuersitatis in specie in ipsis vnitatib⁹: tunc ita est q̃ nõ quelibet vnius rõnis vnitas cõcidit quibuslibet principiatis: sed potius vnitates eẽnt diuerse in suba: ⁊ vna cau-

ſat vnã ſpẽm: ⁊ alia aliam: ⁊ ſic erunt tot vnitates ſpecie diſferẽtes quot ſunt entia principiata ſpe dĩa: ⁊ nõ erunt: tunc vnitates ſe hãtes adinuicẽ ſicut dicũt mathematicũ numerũ hẽre vnitates: naz in mathematico numero nõ differt in aliquo vnitas vna ab alia. Si aũt nõ ſit vt differẽtes ſpecie ſunt vnitates nũeri qui cõſtituit entia: tũc oz q̃ altero duoꝝ modoꝝ vnitates ſe hẽant adinuicẽ in nũero q̃ entia conſtituit: aut.n. vnitates q̃ ſunt in vno nũero ſunt collate adinuicẽ p nãe ⁊ ſube ꝓformitatẽ: aut nõ ſunt collate adiuicẽ: ita q̃ ille q̃ ſunt in vno nũero ꝓſtituẽte vnã ſpẽm entis: ſunt qdẽz collate adinuicẽ. Alie vo ꝯ ſint collate adiuicẽ tũ nõ ſũt collate illis vnitatib⁹: que ſunt in alio nũero aliã ſpẽm entis cõſtituẽte. hoc aũt erplanãdo dico: vt ſi dicat in nũeris q̃ ſũt p̃ncipia entiũ poſt vnũ ſiue vnitatẽ eẽ prima dualitas: ⁊ deinde trinitas: ⁊ ſic alius ꝓgrediẽdo deinceps nũerus: ⁊ dicat q̃ in ſingulis numeris ſm ſe ſumptis ſunt vnitates per vnã nãm collate: ⁊ collecte ſint vnitates q̃ ſunt in ꝑma dualitate q̃ ſepata eſt ⁊ collate ſũt eis: hoc eſt ſibiuicẽ: ⁊ ſilr vnitates q̃ ſunt in ſingulis alijs nũeris ſic ſibi cõferuntur. Ille vo vnitates q̃ ſũt in ea dualitate de qua dictũ eſt que eſt prima ⁊ ſepata dualitas ⁊ p̃n'''entis nõ ſunt collate illis vnitatib⁹ que ſũt in trinitate ei dualitati nõ collate: cũ tũ illa trinitas ſit etiaz vnus de primis nũeris ſepatis q̃ ſunt ſube ⁊ principia entiũ. Silr aũt oz accipi in alijs numeris deide ſz ordinẽ numerãdi erũtib⁹: ꝓpter hoc.n. vt dicũt ⁊ mathematicẽ nũerat poſt vnũ duo addẽdo vnũ vni: nõ inquãtũ eſt idez: ſed inq̃tũ eſt diuerſuz vnũ a priori vno: q̃ ſi eẽt idẽ illi non faceret duo: q̃ nõ eẽt ibi diſcretio: ⁊ nũerat itez tria qũ cuz duob⁹ his addit aliud vnũ a duob⁹ ſuppoſitis ⁊ in reſiduis ſilr facit nũerus. ¶ Sic aũt nõ eſt in alio nũero primo q̃ eſt ſuba entiũ: q̃ ibi nõ ſupponit numerus ꝑcedẽs in ſequẽti: ſicut fit in mathematicis nũeris: ſz poti⁹ poſt vnũ qõ eſt prima vnitas ⁊ ſuba ponũt duo diuerſa ad priorẽ vnitatẽ non collata: ⁊ ponit trinitas q̃ eſt ꝑter dualitatẽ ſuppoſita nõ collata ad vnitates ipſius. Similr aũt eſt ⁊ alius nũerus quicũq̃ in ſepatis ſubſtãtijs ſumptus: hoc aũt vt melius itelligãt ſcias: q̃ iſti nõ diſtinxerũt iter numeꝝ quo numeram⁹: ⁊ iter numeꝝ nũeratũ qn poti⁹ primũ numeꝝ q̃ eſt cã entis dixerũt eẽ numeꝝ nũeratũ: q̃ eſt numer⁹ formaꝝ primaꝝ: ⁊ ſicut forme diuerſe nõ ſũt collate adiuicẽ ſic canes ⁊ eq̃ non ꝓferunt: ita dicebãt diuerſos nũeros nõ ꝓferri adiuicẽ: ⁊ ſz hic ſit numerus numerat⁹ in veritate: tũ illi vocabãt eũ numerãtẽ: q̃ ſupponebãt q̃ entia formis numerarent. ¶ Dicũ aũt oium rõnes in ꝑmo buꝰ pbie libro poſuim⁹: nec hic oz eas repetere. ¶ Redeam⁹ q̃ ad ꝓpoſitũ dicẽtes: q̃ aut opz talẽ eẽ primũ numeꝝ vt dixim⁹: ita q̃ vn⁹ numer⁹ nõ ſit collatus alteri: aut opz eẽ illũ numeꝝ nõ primũ ſed potius opz cũ eo aliquẽ ſcõdoꝝ numeroꝝ: de qb⁹ eſt ductus alius numerus q̃ eſt prim⁹: ⁊ opz illuz q̃ dicit de ipſo eſſe forma talẽ numerũ q̃ ſit ille quẽ dicũt mathematici: ⁊ tũc ille erit cã entis ⁊ ſuba. Tertium vo opz eẽ numeꝝ mãlez q̃ eſt in fine numeroꝝ ⁊ eſt entis cãti. ¶ Amp̃. adhuc diuidendo numeꝝ dicimus: q̃ opz hos nũeros quos ponũt eẽ p̃n⁹: ⁊ eẽ ante illum tertiũ q̃ eſt in fine: aut eẽ ſepabiles a reb⁹ numeratis p eos: aut eẽ iſepabiles ſed eẽ in ipſis ſenſibilib⁹ ꝓcretis: q̃ principiant ⁊ numerant p ipſos: tũ nõ ſic opz eẽ iſtos nũeros ſenſibiles ſicut itẽdunt p'''numeꝝ: q̃ ille oino ſepatus eſt: ſz potius q̃ fit ex nũeris illis q̃ ſunt: ⁊ q̃ eſt ipſa entia ſenſibilia: aut q̃ aliqs numer⁹ ſit eorũdẽ hoꝝ ſenſibiliũ: ⁊ ſit ipſa ſenſibilia. numerus vo eoꝝ q̃ ſunt ſepata nõ ſit idẽ qõ ipa: aut q̃ oẽs nũeri ſint cũ nũeratis ſiue ſint numeri ſepatoꝝ ſiue ſenſibiliũ: ſic ergo ſunt tres numeri in gẽe. ſ. ꝑmi ⁊ ſubales ⁊ cauſantes ⁊ medij mathematici numerãtes ⁊ nõ cãntes: nec ẽt cãti: nec numerati: ⁊ in fine tertij ſenſibiles cãti ⁊ numerati. ¶ Oẽs aũt hij numeri aut ſunt idẽ numeratis aut nõ idez: aut qdẽ ſic aut qdẽ nõ. Adhuc autẽ aut hũt vnitates collatas aut nõ: ⁊ ſi hũt aut ſic hũt q̃ vnitates vni⁹ numeri cõferunt ẽt vnitatib⁹ alteri⁹ nũeri aut nõ. Silr ãt ſi nõ hũt vnitates collatas: aut nulla vnitas ꝓferẽt alteri ẽt in eodẽ numero: aut ſic hũt nõ collatas q̃ vnitates vnius numeri collate adinuicẽ nõ cõferunt vnitatib⁹ alteri⁹ numeri: q̃ tũ ſibi inuicẽ in ſuo numero cõferunt: ⁊ illa eſt tota diuiſio quã ꝓſecuti ſumus. ¶ Di ergo ſoli ex necẽtate ſufficientis diuiſionis ſũt modi ſm q̃s ꝓtingit tales nũeros eẽ diuerſificatos.

¶ Cap̃. z'''. In quo illi qui dicunt vnitatem eſſe principium conueniunt cum iſtis.

Illi aũt q̃ dicunt vnũ: q̃ eſt ꝑma vnitas eẽ eoꝝ que ſunt p̃n''' ⁊ ſubam ⁊ eſentuz oium fere idez dicunt cũ iſtis in hoc q̃ ex hoc ⁊ alio aliq̃ mãli dicunt eẽ numeꝝ entis ꝓſtituti cuiuſlibet hoꝝ ſenſibiliũ. ¶ Iſte.n. q̃ hoc in modũ quẽdaz dixit iſtius abſq̃ hoc q̃ non ponit vnitates non collatas ſed oẽs ꝓſtitui ex vna prima vnitate: ⁊ hoc accidit rõnabiliter: q̃ ſicut dixim⁹ nõ ꝓtigit aliũ modũ numeroꝝ eẽ ꝑter eos q̃ dicti ſunt. Et iõ opz oium dicta q̃ de numeris vt p̃ncipijs loquunt in dictos reduci modos. ¶ Utriq̃ ergo iſtoꝝ dicũt p̃ncipia eẽ numeros: dicũt.n. aliquẽ numeruz hũtẽ prius ⁊ poſteri⁹: ⁊ hũc dicũt eẽ ideas: in quo vna idea eſt ante aliã ſicut idea gẽis ante ideã ſpẽi. Aliuz aũt nũeꝝ q̃ eſt numerus quo numeram⁹ ꝑter ideas eriſtẽs: dicũt eẽ numeꝝ mathematicũ: ⁊ ẽt dicũt iſtũ eẽ ꝑter ſenſibilia: ⁊ medũ eẽ: ⁊ vtroſq̃ numeros hos dicũt eẽ ſepabiles a ſenſibilibus. Alij aũt dicunt ſolũ eẽ mathematicũ numeꝝ: ⁊ hũc dicũt eẽ primũ entiuz ⁊ ſepabilẽ ⁊ ſepatũ a ſenſibilib⁹. ¶ Pithagorici aũt dicũt vnũ ſolũ eẽ numeꝝ mathematicũ: nõ tũ a ſenſibilib⁹ ſepatuz: ſed ex hoc mathematico numero dicũt eẽ ſenſibiles ſubas. Iſti.n. ſunt q̃ totũ vniuerſuz qõ eſt faciunt eſſe quẽdã numeꝝ ſenſibilẽ cõſtantẽ ex mathematico numero: ⁊ tũ dicũt q̃ ꝓſtitit ex numeris nõ vnitis p cõtinuationẽ ſed deſcriptis manẽtib⁹: ſed iſti pithagorici ſuſcipiũt ⁊ ꝓfitent vnitates hẽ dimenſionẽ q̃ nõ ſepant eas a ſenſibilib⁹: que oia dimẽſionẽ hũt. Dubitat tũ qũo cõſiſtit primũ vnũ qõ ẽ vnitas prima hũs dimẽſionẽ cuz de rõne vnitatis prime ſit eſſe ĩdiuiſibile: niſi ponat aliquis alius eẽ numerus q̃ ſit ex indiuiſibili vnitate: ſz hũc nõ determinauit ¶ Pithagoras. ¶ Dicunt igit qdã antiquoꝝ vnũ qdẽ eẽ numeꝝ ſpẽꝝ idealium: ⁊ aliuz eẽ numeꝝ mathematicũ: ⁊ mathematici qdaz dicunt hunc eẽ numeꝝ mathematicũ. Illi q̃ nõ ponũt ideas eẽ numeꝝ nec ẽt ſimplr dicunt eẽ ideas. Alij autẽ dicunt numeꝝ eẽ ſed nõ mathematice. Et tũ ille quẽ dicunt eſt numerus mathematicus: dicunt.n. q̃ dimẽſiones que ſunt vnitates ſenſibiles nõ icidunt in dimẽſiones: nec dicũt aliq̃s vnitates dualitatẽ facere: vel aliquẽ aliuz numeꝝ: eo q̃ vnitates vnitatib⁹ nõ ſunt ꝓferibiles ꝓpter nãe ſue diuerſitatez. Sed oẽs numeros entiũ dicunt eẽ monadicos: ⁊ in hoc cõueniunt oẽs q̃ ponũt q̃ vnũ ſiue vnitas ſit p̃n''' ⁊ eſentũ entiũ preter pithagoricos. illud autẽ vnuz ſiue vnitatẽ qõ dicunt eẽ p̃n''' ⁊ eſentũ entiũ dicunt hẽ dimẽſionẽ primã idiuiſibilẽ quẽadmodũ dictũ ẽ. ¶ Palã igit eſt ex his q̃ dicta ſũt quot modis ꝓtingit dici vel loq̃ de numeris ⁊ p diuiſionẽ quã poſuim⁹ pz: q̃ oẽs modi numeroꝝ ſũt q̃ dicti ſunt a nobis.

¶ Cap̃. z'''. Et eſt diſputatio cõtra iducte qõnis hoc mẽbrũ: q̃ ſi ponant primi numeri vnitates eẽ differentes.

Omnia autez iſpoſſibilia ſunt que dicta ſunt: tũ forſan q̃dã iſtoꝝ ſunt magis iſpoſſibilia q̃ alia ab his diuerſa. ¶ Facient⁹ q̃ prio diſputationẽ cõtra põnẽ quo ad hoc diuiſionis ſupius iducte mẽbrũ q̃ dicit vnitates numeri illius q̃ eſt p̃n'''entiũ eẽ differẽtes abinuicẽ ſm rẽ: ſiẽ idee p̃me differũt. ¶ Hoc.n. ſuppoſito aut ꝓferunt vnitates aut nõ ꝓferunt: ſi nõ cõferunt. Queremus vtrum eſt in vnitatib⁹ illius numeri: quẽadmodũ dixim⁹ in expoſitiõe iſtius poſitionis. cõtingit.n. quãlibet vnitatẽ cuilibet vnitati nõ eſſe collatã: ⁊ ſic nõ eẽ niſi monadicos numeros entiũ p̃cipia: cõtingit etiã vnitates vnius numeri in ſe collatas eẽ: ſz non cõferri vnitatib⁹ que ſunt in alio numero: ſicut ſi vnitates que ſunt hac dualitate nõ cõferunt vnitatibus que ſunt in trinitate que eſt alius numerus. ¶ Queramus ergo vtruz vnitates que ſunt in primo numero opz eſſe nõ collatas in vnoquoq̃ ad aliuz numerũ: ⁊ ẽt nõ collatas adinuicẽ: ⁊ igit ex iſta diuiſione aliqs det hunc modũ: q̃ illius primi numeri ſunt qdẽ abinuicẽ diuerſe: ſed tũ collate ſunt oẽs ⁊ cõnumerabiles adinuicẽ: tũc ſequit neceſſario q̃ ille numer⁹ eſt mathematicus: ⁊ ſic erit vn⁹ ſolus numer⁹ ⁊ nõ duo numeri: prim⁹ ⁊ mathematicus: ⁊ fm hoc ideas nõ ꝓtingit eẽ numeros: q̃lis.n. erit numer⁹ ꝑnumerãtũ ⁊ diuerſaꝝ vnitatũ p ſe ſepatus bõ: ⁊ p ſe ſepatũ ab alia: aut alia quelibet idearũ. fm eos.n. q̃ ideas ponũt eſt vna idea cuilibet ideato entis

In pho capto 5. ibi. pº qdez igitur pſiderãdum.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

sicut idea p se separati hois est vna que est hois sensibilis: ⁊ sil'r per se separati aialis est alia vna que est aialis sensibilis ⁊ ille vnitates nō sunt cōnumerabiles ad aliquē numer̄ cōstituēdū. Si aūt dicat q̄ vnitates sunt sil'es spe tm̄ sūt diuerse ⁊ ifinite: ⁊ sic excrescūt in numer̄. ¶ Queram⁹ tūc ab istis q̄re nō magis est nunc trinitas illa q̄ est p se hois separati: q̄z q̄ fiat nūerus p se hois: ⁊ q̄libet alia idealis trinitas aliarū rer̄: q; p se hois est trinitas sicut dirim⁹: cuz sit vnitas aliq̄ rōnalis ⁊ aialis alia vnitas: ⁊ alia vl'is hois cui⁹ eē ptes sūt aial ⁊ rōnale. ⁊ si ꝓcedat q̄ hec sit trinitas: tūc sequeretur q̄ suba ē multa ⁊ nō vnū: qō i phabitis ip̄robatū est. ¶ Si vo dicat q̄ nūerus idear̄ nō est vnū: dicat ēt q̄ oino ipōse ē eē ideā numer̄ illū q est p̄n'''' ⁊ suba entiū: eo q̄ idee nō sūt p̄n'' sed poti⁹ sunt ex p̄ncipijs q̄busdā: nūerus aūt ex vno sicut ex p̄n° discretionis ⁊ est ex dualitate sicut ex p̄n° pluralitatis ideterminato nō ꝓcto ad aliqd siue idea sit illud siue aliud: numeri aūt dār eē p̄n° ⁊ el'nta: ⁊ ordinari dār numeri: vnde ideas nō ꝓtingit p̄iores esse nūeris: nec posteriores ꝓpie: sed ꝓtingit eas eē nūerata q̄dā sicut ⁊ alia q̄ numeranť: tūc sequereť q̄ numer⁹ ille q est p̄n'''' entiū nō sit nisi mathematicus numerus: ⁊ sic nō erūt tres numeri supius iducti. hoc igit̄ sequunť si sint vnitates ⁊ collate adinuicē. Si vo dicat q̄ sunt qdē diuerse: sed nō ꝓferunť adinuicez vnitates: ⁊ sic dār nō ꝓferri adinuicē ꝓ nulla ꝓferť alij tūc sequit q̄ hunc numer̄ nō ꝓtingit eē mathematicū: q; in mathematico numero sibinuicē ꝓferunť vnitates. mathematic⁹.n. nūerus est ex vnitatib⁹ diuersis qdē sed nō differētib⁹ spe vnitatibus: q̄ in discretione ostēdunť aduersum se collecte sicut in talia ꝓgruit: q; aliter collectio nō fieret. Sequit̄ iter̄ ex hoc: q̄ ex nō collatis nō fit ēt ipse idear̄ numerus: q; non collata nō facūt collectionē ⁊ sic nec aliquē facūt numer̄: ꝓ hoc.n. dualitas p̄ma istius numeri nō pōt fieri ex aliq̄ vno: ⁊ ex indiffinita collectōe dualitatis: q; p̄m hoc nulla est collectio: ⁊ eodē mō nō fiunt illi q deinceps sūt numeri: vt p̄m ordinē nūerātes dicim⁹ dualitas trinitas tetras siue q̄ternitas: nec aliqs erit penit⁹ numer⁹. In illo.n. vbi nō sunt collate vnitates nec est collectio nec ordo discretor̄. Sed poti⁹ ille vnitates q̄ sunt in dualitate quā illi vocāt p̄ximā dualitatē gnianť simul: ⁊ nō est vna p̄ius ⁊ altera illi adiūcta: vel si dicere velimus: sicut p̄mi auctores bui⁹ p̄ōnis dixerūt: q̄ duo gnianť ex ineq̄lib⁹ specie eq̄tis: ⁊ nō ordinē hūtibus p̄ioris ⁊ posterioris siue ēt aliter quocūq̄z mō dicamus. Semp enim seqť ex talib⁹ nullā fieri collectionē. ¶ Deinde iter̄ obijciemus ꝓtra istos dicētes: q̄ si deť p̄ima vnitas esse diuersa ⁊ nō cōnumerabilis alicui vnitati: tūc ēt sequit q̄ dualitas q̄ est ex his ⁊ talib⁹ vnitatib⁹ sit ēt diuersa ab oibus alijs ⁊ nō cōferibilis: ⁊ illa erit p̄ior dualitas: si enim illi dať eē aliqd: tūc oz q̄ duo sūt vnū qdē p̄ius qō ē vnitas: ⁊ aliud posteri⁹ qō est dualitas: ⁊ hoc statim erit ꝓtra hypothesim: q; nō erit dualitas nisi sit collata vnitas. ¶ Amplius q̄ncūq̄z qdē p̄mū est vnū siue vnitas: ⁊ deinde ēt alior̄ numeror̄ aliqd est p̄imū vnū: q; in oi numero vnuz est p̄n'''' ⁊ scōm est post illud ⁊ iter̄ tertiū est post scōm: tūc in oi tali collectōe ⁊ scōm ⁊ tertium ⁊ sic deinceps post p̄imū vnū. Igit̄ vnitates p̄m rōnē p̄ncipij sunt p̄ores q̄z numeri in qb⁹ ipse vnitates completunť. Sicut est videre in dualitate que cōponit tria cū vnitate addita in qua tertia vnitas p̄ius est q̄z ipsa tria p̄m naturalē numeri gnationē: ois.n. sequēs numerus gnať ex eo q se antecedit ⁊ p̄ima q̄ p̄n'''' numeri est vnitate. ¶ Similr aūt est in trinitate in qua addit̄ quarta vnitas ad quaternarij gnationē: ⁊ sic est in additōe quinte vnitatis. In oibus enim talib⁹ p̄ior nā est vnitas: ⁊ est cōferibilis alijs. Nullus aūt de antiqs dixit. būc eē modū vnitatis p̄m nām numeri gnāntis numeros: sed tm̄ dixerūt vnitates numeror̄ eē nō collatas. ¶ Est aūt rōnabile eē sicut dirimus: si illuc siue ad separata de qbus illi loquunť p̄ncipia gnationis nūeri trās ferimus: p̄m vo veritatē ipsam impōse est ex nō collatis eē numer̄ aliquē: vnitates.n. p̄iores esse ⁊ posteriores est rōnabile. Si est p̄ima aliqua vnitas: ⁊ si est aliqō p̄imū vnū ⁊ discretionis est p̄n'''': tūc enim illa vnitas collata alijs vnitatib⁹ que iter se sunt p̄ius ⁊ posteri⁹ ordinate ꝓstituit numer̄. Similr aūt ⁊ dualitates rōnabile est esse p̄ius ⁊ posterius in numeris ordinatas: quāuis sit aliqua p̄ima dualitas que est p̄n'''' pluralitatis: nā si cōcedit̄ aliqd eē p̄imū in ordine aliquo: cū p̄imū sit eā scōi rōnabile est ⁊ nēcium p̄m ꝓnitiā: ⁊ p̄m aliqd esse. ⁊ si z''' datur eē aliqd opz aliqd esse ⁊ tertiū: ⁊ sic in ifinitū alia deinceps opz eē: sed ex hoc: tūc sequit̄ tam vnitates q̄z alios numeros esse cōferibiles ⁊ collatos. Sed dicere sicut isti dicūt q̄ vnitas sit post vnā ⁊ p̄maz vnitatē illi nō cōferibilis ⁊ q̄ illa sit tm̄ scōa vnitas ⁊ q̄ similiter sit q̄dā p̄ima dualitas nō collecta ex p̄ma ⁊ scōa vnitate: ⁊ q̄ sic sint alij numeri est impōse. ¶ Alij aūt sunt qui de ista sunt opione q dicūt q̄ vnū qō est vnitas est p̄imum entium ⁊ suba ⁊ cā: sed nō dicunt scōm ⁊ tertiuz: ⁊ sic deinceps vnū sit p̄imū vel cā vel el'ntuz entiū: ⁊ ponunt ēt quādā dualitatē esse p̄imā: sed nō dicunt q̄ illa dualitas sit due vnitates: sed potius est p̄ima forma dualitatis: cui⁹ exēplum in duab⁹ vnitatib⁹: sicut forma in mā erās facūt binariū qui est numerus. Et iō dicūt q̄ scōa ⁊ tertia dualitas vel alius numerus nō pōt esse p̄imū ⁊ cā. Dicunt ēt isti: q̄ ex vno nō fit binarius sed poti⁹ ex vno scōo cū forma dualitatis fit binarius: ⁊ sic dicūt ēt de alijs numeris. ¶ Cōtra hos autem obijciētes dicim⁹: q; palā est ex ipsa nā numeri q̄ nō cōtingit dualitatē dicere nisi cōiunctim ⁊ collate dicamus duas vnitates: nec trinitatē cōtingit eē nisi cōiunctim cōferantur tres vnitates. ⁊ similr nō cōtingit alios eē numeros nisi collatis vnitatib⁹: siue nāq̄z sint indifferētes vnitates siue differentes: ita q̄ quelibet differat ab alia: necesse est q̄ numer⁹ ois p̄m additionē collatar̄ vnitatū numereť: vt in trinitate dualitatē cū vno alio addito: ⁊ tetrada similr numerata trinitate vno addito. Ms aūt p̄m veritatē sic entibus ipossibile est gnationē esse numeror̄: qualē isti dicunt vt genereť dualitas ex vno ⁊ forma siue idea dualitatis. Ꝓ generationē enim nālem numeri dualitas precedens sit pars trinitatis: ⁊ trinitas sit pars tetradis: ⁊ eodē modo accidit in antehabitis siue ꝓsequētib⁹ numeris q̄ semp precedens pars est ꝓsequētis: sed ex dualitate p̄ima ⁊ alia dualitate ideterminata sicut isti dicunt facta est tetras due dualitates: quia quatuor sunt bis duo quecūq̄z absq̄z omni determinatione: ⁊ sic tetras generať ex duob⁹ binarijs: quor̄ vnus est p̄ior: ⁊ alter additus illi absq̄z omni alia ideali forma dualitatis: ⁊ sic nō indigemus p̄ima forma dualitatis: sed sufficit nobis collo duar̄ dualitatū ⁊ ordo p̄imi ⁊ additi ideterminate. Sed si dicat q̄ ea dualitas que est p̄ima nō est pars: nec pōt esse pars alicuius cuz sit forma idealis: tunc iter̄ opz q̄ assit aliqua vna dualitas cū binario faciēs tetrada aut tetradia nō gnabit̄. Et sic ēt nō ab idea dualitatis sed dualitas erit ab vno ⁊ alio vno. Sed si hoc ita se hz: tūc nō est possibile formā p̄imā que est, p̄ma dualitas ideterminata per duo vna esse elemētū ⁊ p̄n'''' numeror̄ ⁊ entiū: vnitatē enim generat vnū: eo q̄ vnitas abstrabit̄ ab vno sed vnitas postea generat indeterminatā dualitatē oibus numeralib⁹ applicabilez absq̄z omni dualitatis idea. ¶ Amp̄. q̄ō possunt esse dualitates alie: ⁊ trinitates diuerse que sint tm̄ forme preter oēm dualitatē ⁊ trinitatē discretar̄ vnitatū. ¶ Hoc enim nō est itelligibile: adhuc aūt q̄ō pōt itelligi q̄ dualitates ⁊ trinitates cōponanť ex vnitatib⁹ p̄iorib⁹ idealibus ⁊ posteriorib⁹ ideatis vnitatib⁹: nō enim est hoc itelligibile: q; cōponentes numer̄ vnitates vnius ⁊ eiusdē rōnis eē videnť. ¶ Oia igitur que sic dicunť sunt ficta: ⁊ impossibile est esse p̄m rem p̄imā dualitatez que sit dualitatis idea: ⁊ q̄ postea fit trinitas ⁊ alij numeri: ⁊ tm̄ p̄m istor̄ positionem hoc esse est necessariū: q; dicunt q̄ vnū p̄imū ⁊ dualitas indefinita p duo vna que est forma dualitatis sicut numeror̄ ⁊ entium elemēta ⁊ substātie. ¶ Si aūt ea que dicta sunt accidere siue sequi ex ista opione sunt ipossibilia: tunc etiā impossibile est ista que dicunt esse entiū p̄ncipia: ea igit̄ que dicta sunt ⁊ alia talia impossibilia accidunt per cōsequētiaz ex necessitate: si quis dicat q̄ vnitates differentes siue collate siue nō collate sunt p̄ncipium entium.

¶ Cap̄. 4''''. Et est disputatio cōtra illam partem diuisionis que est vnitates vnius ⁊ eiusdē numeri esse indifferētes ab inuicē sed esse differētes ab vnitatibus alterius numeri.

Si vo aliquis aliam partem dederit superius inducte diuisionis ⁊ dixerit q̄ vnitaces sunt ⁊ differētes: ⁊ idifferētes. q; que sunt in vno numero sunt a seinuicē idifferētes: sed sūt differētes ab his que sunt in alio numero solum: isto

In p̄ō vbi supra.

modo etiã dicendo nõ minus ꝗ prius accidunt ipossia que difficile est sustinere. ¶ Insunt.n.in decade vnitates decez er qb⁹ cõponiḱ decas: cõponiḱ aũt ẽt er duobus quarijs decas: nõ.n.qlibet nũerus est ipsa decas: sed aliq determinati numeri cõponũt decadẽ: nec cõponiḱ decas ꝶ istos er quibuslibet qnarijs sicut nec cõponiḱ vt dicũt er qbuslibet vnitatib⁹: qz er quo ponũt vnitates eẽ aliquo mõ differẽtes oz cõponaḱ er illis q̃ sũt ꝓportiõate siẽ po⁹ ad formã decadis: si igiḱ sic est: q decas cõponiḱ er duob⁹ numeris qnarijs vel alijs duob⁹ numeris: opz q vnitates differãt q̃ sunt in decade. nã si deḱ q nõ differãt in decade: tũc seqḱ: q nec q̃ sũt in duob⁹ qnarijs differũt qõ est ꝗ hypothesis. Ex duob⁹ autẽ qnarijs ꝗstat decas: g̃ z in decade differũt: z decas est vnus nũerus: g̃ q̃ sũt in vno z eodẽ numero vnitates differũt qõ iterꝫ est ꝗ hypothesim: qñ.n.differũt vnitates q̃ sũt in qnarijs opz ẽt q differãt in decade. Si aũt sic dñr dẽ in denarijs aut in decade ierunt qnarij alij a duob⁹ dictis qnarijs: aut ierunt ei qnarij alij a duob⁹ dictis qnarijs: aut inerunt ei alij qnarij. Et siue deḱ q ierunt ei alij qnarij siue nõ seqḱ id qõ est absurdũ. Si.n.detur q isunt ei alij qnarij q̃ vel cuiusmodi decas est q̃ cõponiḱ er illis. ¶ Nõ.n.põt dici q diuersa decas cõponiḱ er illis alijs quinarijs sic i ista decade sunt alia ꝑter istã. Si vo daḱ: q nõ ierunt ꝗ isti tãtũ diuersarũ vnitatũ isunt: adhuc nõ põt sciri q̃ sit decas diuersaꝝ ꝑm formã vnitatũ: nisi sit in ista qua numeram⁹ decade: q̃ cõformes hz vnitates: z hoc est absurdũ qdẽ: ꝗ tũ est neẽe: qz sequit er hypothesi. ¶ Nõ.n.dicũt illi tetradã cõponi er euenientib⁹ qbusdã vnitatib⁹ sicut dirim⁹ paulo ante: ꝗ er ꝓportionatis ad formã tetradis: nã vt dicũt isti ideterminata p numeꝫ dualitas accipiens determinatã nũeratoꝫ aliquoꝫ dualitatẽ facit duas dualitates: qz duo in duo ducta faciũt q̃tuor: dualitas.n. est efficax accepti sic in seipsam multiplicare: ideterminatã ãt dualitatẽ vocãt mathematicã: q̃ est numeri q̃ nũeram⁹: determinatã aũt dualitatẽ vocãt hic eã q̃ est vnitatũ realiuz q̃ differũt p formã ab alijs vnitatib⁹ alterius numeri: z hoc est numerus aut idealis aut sensibilis. ¶ Amp̃. isti dicunt dualitatẽ eẽ quãdã nãm separatã primã z idealẽ z trinitatẽ sĩlr: z sic dualitas est aliqd ꝑter duas vnitates. Et trinitas est aliqd ꝑter tres vnitates: z queramus ab eis qũo ꝗtigit: aut.n.pticipat altero alteꝫ: sicut foia q̃dã accĩtali: aut sicut forma subali. Si pticipabit sicut forma accidẽtali: tũc erit sicut alb⁹ bõ pticipat duo mirta siue ꝗcepta albũ. vz. z hoiez. Est aũt absurdũ duas vnitates sic pticipare dualitatẽ: qz sic due vnitates possent nõ eẽ dualitas vna. Si aũt est q̃si alteri⁹ ad alteꝫ dẽia q̃dã sicut bõ pticipat duo mirta siue ꝗcreta: sicut ꝗcernit po⁹ z actus siẽ pticipat aial z bipedẽ bõ: tũc hoc erit iterꝫ absurdũ: q sit dualitas separata a duab⁹ vnitatib⁹ q̃ postea iformãs eas sit forma eaꝝ. ¶ Amplius aũt iter ea q̃ sic vniunt vna forma: alia qdez sũt tactu vnũ: alia vo mirtiõe: alia vo põne siue ordine: z nihil horuz ꝗtingit ineẽ vnitatib⁹ er qb⁹ fit dualitas z trinitas. Sed poti⁹ quẽadmodũ duo hoies nõ sũt vnũ qd ꝗ duo siue vterq̃z. Sic neẽe est eẽ duo nõ vnũ ipsas duas vnitates: nõ iõ q differãt in eo q sũt idiuisibiles: pũcta.n.ẽt sũt idiuisibilia si tũ duo puncta accipiunt in eo q sunt duo: dualitas nõ erit aliqd separatum ab eis. Igiḱ multo minus in vnitatib⁹ nũeratis aliqd separatũ ab vnitatib⁹ erit dualitas vel trinitas. Adhuc aũt nõ opz obliuisci: qz ꝑm istos dualitates nec accidit priores eẽ nec posteriores: qz q̃cũq̃z vnã formã sbalẽ participãt: illa forma non se hz ad illa siẽ prior z posterior. ¶ Tres igiḱ vnitates er qb⁹ cõponiḱ senari⁹ nõ sunt priores z posteriores in ordine nũeri qõ est absurdũ. Similr aũt est i alijs nũeris. nã q̃ sũt in tetrade dualitates ꝗstituũt tetradẽ adinuicẽ sĩl accepte: ꝗ de his dualitatib⁹ q̃ sũt in senario q̃dam sũt priores: z q̃dã posteriores: z sic gnãnt senariũ quẽadmodũ ille de qb⁹ dictũ: gñauerũt tetradã z sĩlr est de illis q̃ sunt in octonario. Igiḱ si deḱ q ꝑma dualitas est idee opz q oẽs iste q̃ gnãnt dictos nũeros sunt idee. eadẽ rõ est ẽt de vnitatibus: qz vnitates q̃ sunt in prima dualitate ducte in se gnãnt q̃tuor siue tetradã: qz ille gñate vnitates sũt i tetrada. Igiḱ oẽs vnitates numeroꝫ idee erũt: z sic cõponiḱ idea er ideis sicut nũerus er nũeris. ¶ Igiḱ palaz ẽ: qz illa quoꝫ sũt hmõi idee sũt cõposita er ideis: z hoc est ac si aia alia dicat qs cõponi er aiaib⁹: qz idea cũ eo cuius est idea est eiusdem nois z rõnis: z hoc sequit: si ꝓcedaḱ hoꝫ eẽ ideas. Si aũt dicaḱ pp hoc q vnitates totaliter sunt differẽtes z in eodẽ numero z in diuerso quãtũlibet accipiant: hoc est incõueniẽs z ficti. Dico aũt fictũ eẽ omne illud qõ ad suppõẽ sustinẽdam est coactũ nõ ꝑm rei veritatẽ acceptum: neq̃z.n.ꝑm quãtitatẽ: neq̃z ꝑm q̃litatẽ videm⁹ vnitatẽ vnã differre ab alia. ¶ Adhuc aũt neẽiũ est: q aut vnitas sit eq̃lis vnitati aut ineq̃lis: z similr oẽm numeꝫ omni nũero neẽe est aut equalẽ eẽ aut ineq̃lez: z hoc eq̃litas oĩs est ꝑm vnitatẽ que accipiḱ in ipso. Si enim neq̃z plus neq̃z minus numerus ad numeꝫ est eq̃lis. Quecũq̃z aũt eq̃lia sunt in numeris illa oia suscipimus indifferẽtia eẽ in numeris: z sic nulla dẽia est in vnitatibus. Si aũt hoc dicaḱ nõ eẽ verꝫ: tũc sequit q ẽt vnitates q̃ sunt in decade nõ sũt eq̃les cũ sint tũ idifferẽtes cui⁹ ineq̃litatis cãm nullã habebũt dicẽdi illi q dicunt ideas idifferẽtes eẽ: qz nõ põt ostendi rõ ineq̃litatis vnitatis ad vnitatẽ cuz sint indifferẽtes abinuicẽ. ¶ Amp̃. si oĩs vnitas cũ alia vnitate facit duo: igiḱ illa vnitas que est er dualitate cũ illa alia vnitate que est er trinitate aliqua alia accepta duo facit: z erit dualitas quãtis sint differẽtes z indifferẽtiũ numeroꝫ: z siue sit vnitas prior siue posterior: videḱ enim q vnitas necessario magis sit prior q̃ posterior: vna.n.vnitatũ quas accepim⁹ simul est cũ trinitate: z altera simul cũ dualitate: quas illi dicũt formas eẽ vnitatũ: cũ tũ vnitas sit prior z dualitate z trinitate: z hoc est ꝑm istos incõueniens: qz idea est ante id cuius est idea z forma: z sic oz q dualitas z trinitas eẽt ante vnitatẽ qõ est valde icõueniens z absurdũ. ¶ Nos.n. suscipimus totaliter siue vliter vnũ z vnũ: siue sint eq̃lia siue ineq̃lia duo esse: vt bonũ z malũ: z hoiez z equũ: dicẽtes aũt sic sicut isti dicũt q vnitates ipse in se differũt: faciũt q vnitates iam nõ erunt vnitates: eo q non sint corrigibiles in numeꝫ si nõ sit plus numerus q est trinitatis q̃ q est dualitatis: si vtraq̃z sit forma idealis numeri. ¶ Si aũt sit plus trinitas q̃ dualitas in mã vnitatũ: tũc palã qz in hoc est eq̃lis dualitas z vterq̃z est prima idea z forma numeri. Igitur iste nũerus est indifferẽs cũ ipsa dualitate: z erunt coequi trinitas z dualitas. Hoc aũt q sit absurdũ: z q nõ cõtingat numerũ eẽ palã est: si quis suscipiat q in ordine numeri semp est numerus vnus primus z prior alijs: z alius ẽ secundus post priorẽ: z si hoc est verꝫ: tunc noia numeroꝫ non erunt idee. In hoc.n.solo recte dicũt illi qui in omni numero dignanẽ eẽ diuersas vnitates: nõ enim hoc alr eẽ põt nisi sint idee z forme nũero diuerse vt dictũ est prius: idea enim cuiuslibet est forma vna. Si aũt vnitates ponanẽ eẽ indifferentes: tunc sequit necio q etiam dualitates z trinitates sunt indifferẽtes: quapropter ẽt idifferẽs erit: sic numerari: vnũ duo tria: z sic deinceps: ita q semp vnũ assumaḱ cũ existente numero: hoc enim necium est eis cõcedere. ¶ Si enim dicamus numeros sic indifferẽtius vnitatũ esse: z oẽm numerũ in omni numero cõnumerabilẽ: tũc gñatio numeroꝫ nõ erit er ideterminata dualitate: z mã vnitatũ: qz non erit aliqua idea numeri. Si enim sit numeri idea: sequit q vna idea numeri sit in alia: sicut vnus numerus est in alio: z q oẽs spẽs ideales sint partes: alicui⁹ vnius speciei: sicut oẽs numeri minores sint partes alicui⁹ numeri maioris: ꝓpter hoc aũt z similia incõueniẽtia aliqd quidẽ dicunt istã sustinendo hypothesis: sed simplr ꝑm rei veritatẽ nihil penitus dicunt qz nihil recte dicũt. ¶ Ex dicto enim eoꝫ auferẽ multitudo: ita q nihil sit multũ: dicunt enim isti q hoc ipm hz quãdã dubitationẽ: vtrũ. vz. qñ numeramus dicẽtes vnuz duo tria numerem⁹ assumẽtes z addẽtes vnũ numeꝫ alteri z sic ꝗstituẽtẽ multitudinẽ: aut facimus vtrũq̃z numeꝫ numeratũ ꝑm ptiones ptiẽlariter ꝗstitutas: vt vnũ sit p se z duo p se: z tria p se: sicut idee eoꝫ sunt distincte. qz igiḱ hec oia derisibilia sunt ꝓculdubio: z derisio est ꝑn⁹ suba q accipitur ꝑm rõnez principioꝫ substãtie ad tantã differentiaz deducere q etiã numeri sint principia substantiarum.

¶ Cap. 5⁰. Cõtra eos qui dicebant q numerus a numero differt partione quãtitatis vnitatum.

Mniũ aũt primũ illud necesse est determinare q sunt nũeri q accipiunt ꝑm dẽias ptionum vnitatis si sicut isti dicũt neẽe est dicere q nũeri differãt ꝑm q̃titatẽ aut ꝑm q̃litatẽ: hui⁹ vnitatis ptionũ. neutrũ.n.hoꝫ ꝗtingere videḱ: qz

In pho capio cod em.

inquātū nūerus est differt nūerus a nūero fm ēitatē: vnitas aūt nō est ēitas aliq̄: ⁊ si aliqs diceret q̄ vnitates ēitate differebāt: tūc nūer⁹ a nūero differet fm ēitatē: ēuis supponeret q̄ pluritate vnitatū eēnt eq̄les ⁊ hoc eēt valde absurdū. ¶ Amp. q̄ram⁹ ab istis vtrū ne p̄ores vnitates in nūero sūt maiores posteriorib⁹ vnitatib⁹ aut minores: ⁊ nō erit assignare: ⁊ vtrū ne ille q̄ sūt posteriores supaddāt ēitatē ptiōis maioris: ñē faciūt maiorē nūer aut ē ēzio istī⁹. Oia nāq̄ talia sūt irrōnabilia: ⁊ iō est irrōnabilis pō: ſz nec iter pōt dici q̄ vnitas differat ab vnitate fm q̄litatē: nō.n. pōe est in eē vnitatib⁹ passionē aliq̄ēo q̄ sūt idiuisibiles ⁊ separate. ¶ Dicūt aūt isti: q̄ q̄litas ist posteriorib⁹ vnitatib⁹ ⁊ posteriorib⁹ nūeris: ⁊ q̄ illis ēt ist ēitas: qr tria gēa nūerorū dicūt eē ñē in aūbitis distinrim⁹. ¶ Amp. Id qō est būs ēitatē ⁊ q̄litatē nec ab vno ñē a subali cā factū est i eo q̄ hz ēitatē ⁊ q̄litatē: nec a dualitate inēitū est dualitas: vnū.n. qō est vnitas: nō ē q̄litas: ⁊ dualitas nō est q̄litate q̄lis: ⁊ illa q̄ sūt sensibilia q̄lia sūt aliq̄ q̄litate: ⁊ iō q̄ est nō q̄litas: nec būs q̄litatē nō pōt ea facere q̄lia: nec iter vnitas ⁊ dualitas p̄ferūt entib⁹ q̄ sint multa inēitate: qr q̄ entia sint multa ⁊ diuisa abiuicē bui⁹ cā est nā q̄ est foia q̄ didunt abiuicē entia: dīa.n. est cā nūeri: igit q̄cunq̄ mō se hēat nūerus sp alr dōm est ēi isti dicūt: marie in p° nuō quē dicūt esse p̄n''' ⁊ est determinādū ab eis de dīa vnitatis er q̄ dicūt q̄ vnitates differūt abiuicē. ¶ Nō.n. sufficit dicere in cōi aliqd nisi determiet ⁊ modus quō differūt abiuicē. Talis āt determiatio marie nēcia est i eo p̄n° q̄ neēe ē oib⁹ in eē. Si aūt sic nō determināt dīaz vnitatū fm ēitatē ⁊ q̄litatē. Queramus ab eis quā dicūt ineē vnitatib⁹ dīaz. ¶ Palā igit est ex dictis: q̄ si nūeri dicant eē idee: qō nō p̄tingit vnitates eōr eē p̄iectas siue collatas nec nō collatas adiuicē: nec ēt cōtingit eas eē alio mō: nec ēt cōtingit eas eē vt alij qdā posteriores direūt circa numer: nihil.n. illōr bū dicit ñē pz ex iductis.

¶ Cap. 6'''. Cōtra eos q̄ dicūt nūer spēr eē mathematicū.

In plō vbi supra.

Uidā vō sūt qēq̄ ideas qdē dicūt nō pōe eē: ⁊ q̄ simplr nō sūt idee: ⁊ qr ēt nō sūt vt nūeri q̄dā q̄ sint suba rer: ſz trī dicūt eē mathematica p̄n°: ⁊ iter mathematica dicūt nūeros eē p̄mos iter entia ⁊ ipsos eē entiū p̄n°: ⁊ qr p̄n''' nūeror est vnū siue vnitas: ⁊ iō dicūt vnitatē marie eē p̄n'''. Incōueniēs eni est vnū qdē p̄''' eē p̄n''' nūeror: qō vnū ſz nō sit idea est trī vt dicūt foia vnitatis. Et q̄ dualitas fm formā nō sit p̄n''' dualitatū nec trinitas fz formā accepta sit p̄n''' trinitatū: qr oia ista sūt eiusdē rōnis: ⁊ iō si forma i vno est p̄n''': tūc erit p̄n''' in oib⁹. Igit si sic se hz rō q̄ est in numeris: ⁊ ponat aliqs q̄ nō ē nisi vn⁹ nūerus mathematic⁹ vnū est qō est nūeror forma ⁊ nō est p̄n''': neēe est. n. diffinire qd est illud tale vnū q̄ p modū primi ⁊ p̄ncipij differt ab alijs vnitatib⁹. Sed si hoc dat q̄ vnitas est vnitatū p̄ma necesse est ēt dare q̄ q̄dā dualitas fz formā sit p̄ma dualitatū. Silr aūt ⁊ alios nūeros deiceps neēe hīc p̄ores se formas qbus fiant. Si aūt nō est vnū dicto mō p̄n''' ⁊ nos supponim⁹ formas q̄sdā eē nūeror p̄ores nūeris mathematicis: tūc neēe magis dicere ñē Plō dixit se hīc ea q̄ sūt circa nūeros: ⁊ q̄ sit dualitas p̄ia idealis ⁊ trinitas p̄ia. Et q̄ numeri illi nō sūt p̄iuncti adiuicē: ſz qlibet sit p se i sua idea. Si qs aūt sic seorsum ponit ea q̄ sūt circa nūeros iam dictū est: qr multa accidūt impōsita: trī neēe est q̄ sic se hēant ea q̄ de nuō dīr: aut q̄ nlo mō supradicto se hēat nūerus. Si igit nō pōt excogitari alius modus p̄ueniens quo se hēant nūeri separati: palā est ex his q̄ dicta sūt: qr deterrime dictū est q̄ tertius a mathematico ⁊ sensibili sit nūerus separ⁹: ⁊ q̄ idez nūerus nūer eē spēr: ⁊ mathematicus neēe est accidere duo pctā: q̄ accidūt duab⁹ opionib⁹ ptialib⁹: quar vna ponit ideas eē mer nō p̄tingit hoc mō eē q̄ isti dicūt vt forme nūeror sint separate: ⁊ sint p̄n° nūeror spēr ita q̄ spēs nūeror sint cōpositē ex mā ⁊ forma. Sed mathematicus nūerus posit⁹ ex suppōnib⁹ ⁊ p̄ncipijs ppriis sibi: sicut ⁊ p̄tinua ēitas mathematica ita p̄sideranf fm rōnē ⁊ nō fm eē: sicut in aūbabitis istius libri determinatū est. ¶ Si enīz esset p̄ncipiū entium mathematicus numerus: tūc quecūq̄ sunt numeri mathematici illa necesse eēt mouere: qr sine motu nō possent eē p̄n cipiū entiuz: sicut etiā necesse est accidere p sylm hoc eadez illis q̄ dicūt ideas ⁊ spēs eē nūer qui est p̄ncipiū entium.

¶ Cap. 7'''. De contradictione Pythagoricor qui mathematicos numeros ponebāt nō eē separatos ⁊ simul cū hoc cōtra Platonē qui ponebat separatas ideas numerorum.

In plō vbi supra.

Pithagoricor vō modus quē in p̄mo bui⁹ pbie exposuim⁹ alicubi qdē iseriores ⁊ minus iposibiles hz difficultates q̄ sint difficultates eōrū q̄ iam prius dicti sūt alicubi vō habet ppias ⁊ alias a p̄dictis. In hoc.n. q̄ dicit nūer fm esse nō separatū a suba nūerata multa aufert q̄ sunt de nūero eōr ipossibiliū q̄ alijs accidūt q̄ separatū numer eē ponūt. In hoc aūt q̄ dicit corpora eē sensibilia ex nūeris cōposita eē ⁊ trī hūt nūer eē mathematicū est ipōe sibi ppriū: nō.n. p̄tingit numer dicere eē athomas dimēsiōes: ⁊ trī hūt nūeri marie modū hūc fm Pithagorā: nec ēt pōt fm veritatē dici q̄ vnitates habeāt dimēsiones ex qb⁹ corp⁹ cōponi possit: quō.n. est pōe dimēsionē corporalē ex idiuisibilib⁹ cōponi. ¶ Adhuc aūt arithmetic⁹ nūerus est monadicus siue ex vnitatib⁹ cōposit⁹: illi vō q̄ Pithagorā sequunt: dicūt q̄ nūerus arithmetic⁹ est entia q̄daz sensibilia: ⁊ iō ēt theoremata nūeror ⁊ passiōes adaptāt corporib⁹ tanq̄ corpa sint ex illis nūeris: quor theoremata aptanf eis. Si g̃ est nēciū q̄ si nūerus est aliqd eor q̄ sunt fm se ⁊ separata: q̄ sit fm aliquē supius dictor modor: ⁊ iō p̄tingit q̄ nūerus sit fm aliquē ipsor: palā est qr nō est nūeri aliq̄ talis nā fm eē separata qualē nāz ꝓbāt eē nūer q̄ dicūt eū esse nām ⁊ subam quādā separatā: pp qō ēt forte Pithagoras eū negauit eē separatū.

¶ Amp. āt adhuc ꝯ Pithagorā obiciētes q̄ram⁹ ex q̄ vnitates nō sūt separate: q̄rem⁹ vtrū q̄libet vnitas est ex magno: cū sit eq̄lis eq̄tis in minimū ifinitis q̄ sunt i magno: aut huius qdē est ex puo: ⁊ illa alia est ex magno: ſz si sic dicat quocūq̄ mō seqt q̄ nō q̄libet entiū est ex oib⁹ nūeri ēntis: qr nō est ex oib⁹ vnitatib⁹: ⁊ seqt ēt q̄ vnitates fm se nō sūt indifferentes: cū vna sit ex magno ⁊ altera ex puo: vel vna ex vno idiuisibili magni ⁊ altera ex altero: sic.n. dicunt in hac vnitate existere magnū in illa vō puū: qō est fm nām ꝯziaz magno qō existit in alia vnitate vt dicūt. ¶ Amp. ēnita numeri q̄ sunt in trinitate quō sūt in ea. In trinitate.n. sicut in quolibet ipari numero est supflua vna vnitas: ⁊ sic vincere due vnitates vni⁹ nāe deberēt tertiā: ⁊ nō deberet vnus numerus fieri: tria.n. nō sunt ꝯzia ſz duo. Et iō due vnitates p̄ueniūt ⁊ ꝯziant tertie. Sed forte ipsi pithagorici trinariū vnū faciūt numer medīū p̄iungētes abundāti vnitati. Si aūt dicat: q̄ vtraq̄ vnitatū nō sumit ex ꝯziis: ſz ē ex vtriſq̄ duob⁹ eq̄tis sumptis ex magno siue ex puo vniformi: tunc queram⁹ qūo dualitas erit vna nā erīs: cū sic dicūt vnitates ei⁹ sumant ex magno ⁊ ex puo: ⁊ iō sit p̄n''' plalitatis: qr ex magno: ⁊ trī paucitas p̄ma qr ex puo. Si.n. ꝯzie sunt vnitates seinuicē destruūt: ⁊ q̄rat in quo differūt iste vnitates iter se cū ea quā dicūt ꝯzietas in eis nō iueniat. Adhuc aūt q̄rat in quo differūt ab vnitate p̄ma q̄ est p̄n''' nūeri. ¶ Amplius prior est nā vnitas dualitate: qr ablata vnitate aufert dualitas: ſz nō ꝯuertit: sic aūt se hūt adiuicē vnitas ⁊ dualitas: ita necesse est q̄ adiuicē se habeāt idea vnitatis ⁊ idea dualitatis. ¶ Si dicam⁹ eē ideas ⁊ formas numeror: igit ideā vnitatis nēciuz est eē prior idea dualitatis. Et iteruz necesse est: q̄ sit facta illa q̄ est prior: idea.n. p se erīs necesse est q̄ facta prior sit ab aliq̄ alia vnitate q̄ est i dualitate. Et tūc q̄ram⁹ qd sit i vna vnitate er quo ipsa sit prior alia: dualitas.n. idetermiata q̄ nō est p̄cepta cū mā est duo vna q̄ sūt prius: ⁊ neutrū hz in se pp qd sit prius alio nisi collectionis ordinē. Hec āt disputatio est ꝯ Pithagorā: q hz numerū nō separauerit mathematicū trī formas ideales dirit eē nūeror Plo q seqnt⁹ est Pithagorā: vnī disputatio sil est ecōtra vtrūq̄. ¶ Amp. neēe est aut ifinitū numer eē: aut finitū: separabilē.n. dicūt eē numer platonici. Igit nō pōe est qn sit numerus fm alter istor modor: q̄ autē nō p̄tingat ifinitū palā est. ¶ Ois.n. numerus est par vel ipar: ſz nec par est ifinitus: nec ipar ifinit⁹: q̄ nullus numer⁹ est ifinit⁹. Ñatio vō numeror aut est iparis numeri semp aut paris. Si.n. vnuz cadat in parē ñat numer⁹ ipar. Si vō icidat dualitas i numer parē: ⁊ duplicef sp er eodez pari ñabit semp numer⁹ par alius: ita q̄ nō fiat duplicatio ex impib⁹ sed ex paribus

semper.

semp. ¶ Ampliꝰ si ois idea est alicuiꝰ idea ⁊ nũeri ifiniti est alicuiꝰ idea: aut ḡ ē idea sensibiliũ aliquoꝝ ifinitoꝝ: aut alteriꝰ alicuiꝰ ifiniti: ⁊ tũc sequiť ꝙ ifinitũ sit actu: ⁊ hoc est falsuz. Infinitũ eni eē nec ꝓz positionē ꝓtigit nec ꝑm rōnē. Ordinauit aũt ꝓplato sic ideas: ꝙ semp idea est alicuiꝰ idea: qa aliter eēt iutilis. Si aũt finit ē nũerus ois: tũc q̃rať vsq̃z ad quā sũmā multiplicanť idee nũeroꝝ: nũc eni in talibꝰ pbijs nō solũ opz dici qa ita sit: ꝓz ēt opz dici iō siue pp qd ē id qd̄ est: atq ſi nũerus idealis ē vsq̃z ad decē: iō qa ēt nũerus nō crescit nisi vsq̃z ad decē: vt qdā dicũt tunc p̄ qd̄ objicimꝰ ꝯ hoc est: qa ꝓz hoc cito deficiēt spēs ideales: ⁊ nō adeq̃bũtur nũero entiũ. Si eni ē trinitas idealis p se sepatꝰ hō q̃ ē idea hois: tũc ēt aliqs nũerus erit p se sepatꝰ equus: ⁊ idē ē ō q̃libet nũero vsq̃z ad decada: ⁊ neēe semp aliqná subaz idealē alicuiꝰ er aliq̃ illoꝝ nũeroꝝ eē. ¶ Di eni nũeri q sunt vsq̃z ad decada sube sũt p̄me ⁊ idee: attũ deficiet aliqs nũerus: aialis eni spēs eristũt multo plēs q̃z decē: q̃rũ q̃libet ē p se ⁊ idea. Palā aũt ē ꝙ si trinitas sit p se hō sepatꝰ ꝙ erũt: ⁊ alie trinitates: ſiles eni sũt idee q̃ sũt i eisdē nũeris vt dicũt. igiť ifiniti erũt p se sepati hoies: q̃libet eniz trinitas ē aliqs p se hō sepatꝰ. Sin aũt nō ē nisi vna trinitas: tũc ⁊ hoies redigunť ad vnũ sepatũ hoiez: ⁊ si nũerus mio: ē ps maioris q est ex vnitatibꝰ ꝓiectis siue collectis q̃ sũt i eodē nũero: ⁊ ꝓz hoc si detras ē idea alicuiꝰ vt eq aut afini: ⁊ dualitas ē idea hois: tũc hō erit ps eq vel afini qd̄ ē absurduz. ¶ Adhuc ãt incōueniēs ē decadis dicē eē ideā: vndenarij aũt nullā esse ideā nec alicuiꝰ ꝓfitiuz siue habitoꝝ nũeroꝝ post decadem. ¶ Ampliꝰ aũt multa sũt de qbꝰ i aňbabitis libꝝis ptractauimus: quoꝝ nō sũt aliq̃ spēs ideales. Queramꝰ ḡ q̃re illoꝝuz nō sũt spēs ideales: cũ fiāt ꝑm nũeꝝ ꝓportionũ sic alia: qa ḡ hec sũt irrōnabilia nō pñt spēs ideales ⁊ nũerales eē cause ⁊ sube eristũ. ¶ Ampliꝰ adhuc icōueniēs ē: ꝙ nũerus q est vsq̃z a decada magis sit aliqd̄ ens ⁊ qd̄ ē spēs decadis magis sit ens aliqd̄ q̃z aliꝰ nũerus. ¶ Hui eni rō nō pōt assignari: ⁊ ēt huiꝰ qdē nũeri nō ē gñatio alicuiꝰ: qa nũerus nullus generat eo ꝙ nō agit: illiꝰ vō qd̄ ē ens sensibile gñatio ē semp ⁊ fit p gñationē: et aũt ꝙ dicũt tēt ant reddē rōnē dicentes: q̃si pfectꝰ nũerus ꝓsistat vsq̃z ad decada cuiꝰ pfectionis nos supiꝰ assignauimꝰ rōnē i 11° hutꝰ pbie libro: dicũt ēt ꝙ gñanť sequētia q̃ sũt sensibilia sic gñať ipar, ꝓportio ad pfectionez decadis iperfecta ex decade: ⁊ sic ē de oibꝰ sillibꝰ itra decada ꝓtētis: hec eni sic pfecta ⁊ iperfecta erũtia ꝓpithagorici redũt duoꝝ ordinũ ꝓnciplis q̃ ponunt: de qbꝰ in p̄ nō hutꝰ pbie libro determiauimꝰ q̃ sũt motꝰ statꝰ bonũ maluz: ⁊ alia hutꝰ q̃ in aňbabitis dcā sũt. ¶ Quedā vō ipsi ēt ꝓpithagorici attribuũt nũeris: pp qd̄ vnũ dicũt eē ipar: ⁊ illō ē i trinitate q̃ quo mō sillr ⁊ qnariꝰ ē ipar: par eni ⁊ ipar dicunt eē de nũero ꝓnciplioꝝ. ¶ Ampliꝰ aũt ēt passiōes alioꝝ entiũ: ⁊ sillia reducũt ad p̄ ista: ita ꝙ ēt vsq̃z ad mēsuras q̃ritatũ in hac ōductiōe pueniũt: sic qd̄ dicunt ꝙ p̄ma linea q̃ vnitati attribuiť est linea indiuisibilis: secunda autem que diuiditur in duo dualitati attribuitur: deinde determinat ea que sunt de lineis vsq̃z ad decada. Et ideo decem dicũt genera eē linearum de quibus determinatur in decimo geometrie.

¶ Cap. 8m. Utrum vnum sit prius in speciebus numeroꝝuz ꝑm eos qui numerum separatum esse ponunt.

In pbo vbi supra.

Adhuc si nũerus ponať eē sepatꝰ ꝓz eē ⁊ substãtiã: sic dicũt qdã: tũc aliqs dubitabit vtruz priꝰ ē vnũ q̃z trinitas: ⁊ dualitas ⁊ alie spēs numeroꝝ. Videť eni vnũ eē ꝑs inq̃tũ nũerꝰ cōpositꝰ ē ex vnis: qa sic vnũ simplicꝰ ē q̃z cōposti nũeri: ꝓz inq̃tũ vnaqueq̃z spēs numeri ē vle qdā sepatũ sic ē spēs nũeri prior q̃z vnũ. Cũ eni nũerus integraliꝰ cōponať ex vnis: sic q̃libet vnitatũ ps ē mālis nũeri ⁊ est q̃si mā. Hic aũt nũerus. vz. trinitas ⁊ dualitas: ⁊ alij numeri sũt vt spēs ⁊ forꝰ: ⁊ ē hoc aliqd̄ sile ei ꝙ ēñ recto angulo ⁊ acuto: rectꝰ eni in his ꝓr ē acuto: qa acutꝰ diffinit p rectũ ⁊ rectꝰ ē rō acuti. Acutꝰ aũt ē q̃si ps recti ⁊ in euz diuidit rectꝰ: ⁊ iō acutꝰ qdē ē tãq̃z mā ⁊ ē ntũ. Et sillr vnitas se videtur hic ad nũeꝝ. Sz id qd̄ ē ꝓz spēz ⁊ ꝑm subaz ⁊ ꝓz rōnē ꝑs est: ⁊ ꝓz hoc qd̄ ē totũ: qa spēs ē totũ eē eoꝝ quoꝝ ē spēs. Id eni qd̄ ē ambo cōpositũ. vz. ex poꝰ ⁊ actu, ꝓpinqus spēi ⁊ cāe cui ē rō diffinitiua: ꝓz gñatiōe ē ipz posteriꝰ. Isti ḡ q̃ sic sepatuz nũeꝝ eē ponũt dicũt ꝙ vnũ ē p̄ nꝰ: quo aũt sit p̄ nꝰ dicũt ēt: qa dicũt ꝙ iō ē p̄ nꝰ qa nō ē diuisibile. Indiuisibile eni in discretis dicũt eē p̄ nꝰ diuisibilis. Sz nō attēdũt ꝙ vle ē idiuisibile ⁊ elz qd̄ ē i rōne ptis ē ēt idiuisibile: ꝓz alio ⁊ alio modo: qa vnũ ē idiuisibile ꝓz q̃litatē: ⁊ alteꝝ ē idiuisibile ꝓz q̃titatez: vt dcm̄ ē in 5° hutꝰ pbie libro: vñ vniule idiuisibile ē ꝑm rōnē formalē: ꝓz elm ē idiuisibile ꝓz tp̄s: qa motꝰ eiꝰ nō ē diuisibilis: ꝓz tp̄s vt ꝓbatũ ē in 6° pbicoꝝ. ¶ Dis sic distinctis q̃ramꝰ vtrũ ē p̄ nꝰ: sic eni dcm̄ ē ⁊ rectꝰ acuto: ⁊ ecōuerso acutꝰ recto videť poꝰ: ⁊ vterq̃z ē vnꝰ ita ꝙ vnum est mãliter ꝑs: ⁊ vnũ ē id qd̄ formaliꝰ ē ꝑs: ⁊ vtrũq̃z hoꝝ vnoꝝ faciũt qdã p̄ nꝰ. Sz videť eē ipse: hoc vnũ. n. illoꝝ ē sic spēs ⁊ substãtia q̃ simplꝰ ē ꝑs: alteꝝ aũt ē sic ps ⁊ mã q̃ simplꝰ ē posteriꝰ. Utrũq̃z eni illoꝝ ē vnũ: qa ⁊ vnũ ē qd̄ colligiť i nũero: ⁊ vnũ ē q̃ q̃libet spēs nũeri ē vna: ⁊ vna dualitas ⁊ vna trinitas ⁊ sic de alijs: ꝓz ꝑm veritatē vnũ est poꝰ nũerus. nã q̃ cuis nũerus sit vnũ qd ꝓz spēm: ⁊ nō sit tũ coaceruatio vnitatũ: ꝓz aliqd diuersuz ꝑm formã ab illo: ⁊ sic er diuersis vnitatibus: tũ sic vere dicũt vnitas q̃ poꝰ est nũerus nō est endelechia vtiq̃z qua nũerus ē in spe nũeri: sic in 5° hutꝰ pbie libro determiatũ est. ¶ Cã vō peccati illiꝰ qd̄ accidit dicētibꝰ vnitatez que poꝰ nũerus est eē p̄ nꝰ: qa venati sunt in nũeris ea que sũt in mathematicis alijs: ⁊ putãt in vnitate accidere id qd̄ accidit in pũcto: er rōnibꝰ eni singuloꝝ q̃ sũt i mathematicis q̃ritatibꝰ venanť nũeroꝝ dīas: er illis qdē faciũt vnũ tãq̃z pũctũ: ⁊ sic p̄ nꝰ linee punctuz est. Ita posuerũt vnũ esse p̄ nꝰ numeri: vnitas eni vt dicũt pũctuz est nō hñs positionē: ⁊ pũctuz est vnitas posita. ¶ Et iō quēadmodum diuersi pbi entia cōposuerũt er minimis q̃ p̄ nꝰ esse direxerũt: sic isti entia cōposuerunt er vnitatibꝰ: ⁊ sic vnitas sit mã numeroꝝ er qbus cōstituunt oia ⁊ sillr cuz hoc fit vt dicunt poꝰ dualitate ⁊ alijs nũeris. Sz tũ ꝯ hoc est: ꝙ ois vnitas videť eē posterior q̃ est q̃si mã alicuiꝰ sic dirimus ꝑs. ¶ Adhuc etiã spēs dualitatis p se erũtes ⁊ sepate sũt ēt aliq̃ mō vniꝰ: ⁊ similꝰ spēs trinitatis ⁊ alioꝝ numeroꝝ sic dirimꝰ: ꝓtigit eniz dualitatē vlez separatã q̃rere q̃si pdicamētum vnũ qd̄ pdicať de q̃libet demr̄ato binario: ⁊ sic vnuz qd̄ est poꝰ nũerus dicebãt eē nũeri tãq̃z ptez numeri: ꝓz ea vna q̃ sic formaliꝰ et mãliter accipiunť vnũ qdē ꝑm formã: quo q̃libet est vnuz: ⁊ alteꝝ ꝑm mãm qd̄ est ps nũeri ipse est sillineē vni ⁊ eidez vnitati: qa sic seq̃reť ꝙ oē qd̄ est eēt vnũ vnitate numerali: qd̄ in aňbabitis sepe ē ꝓbatũ. Sin aũt ē vnuz aliqd: tunc oporteret ꝓz hoc ꝙ nō eēt nisi illō solũ vnũ qd̄ ē indiuisibile nō hñs positionē: aut ꝙ ē numeri p̄ nꝰ: hec eni duo de vno dicere nihil refert: dualitas qdē eni diuisibilis ē ꝑm mãm: vnitas vō nō ē diuisibilis: ⁊ hoc modo vnitas sillor erit ipsi vno qd̄ ē de oibꝰ pdicatũ inq̃tũ illō ēt est vnitas q̃dã: ꝓz si ēt illud quertibile cũ ente vnũ sit vnitas: tunc erit vnitas formalis ⁊ vnitati nũerali ⁊ dualitati ⁊ oibꝰ alijs. Igiť vtrq̃z mō ꝓz istos dicta vnitas erit poꝰ dualitate q̃ est vle separatũ: hoc aũt nō ꝓcedũt: ḡ aň vnitatē q̃ ē mã nũeri gñant dualitatez q̃ est vle separatũ. ¶ Ampliꝰ si dualitas est aliqd vnũ: et etiã trinitas ⁊ sic de alijs: tũc videť ꝙ dualitas sint ambo illa vna: ⁊ ꝙ ē poꝰ nũerus: ⁊ ꝙ ē forme vnitas qñ dꝰ dualitas nũerus vnus. Igiť ipsa dualitas est er aliq̃ sic er potentia: ⁊ hoc mō erit prior illo. de his ergo intãtuz dictum sit.

¶ Cap. 9m. De dubitatiōib q̃ sequunť dicta eoꝝ q sepatos nũeros dicũt eē cãs ⁊ ꝓtinuoꝝ mathematicoꝝ ⁊ sensibiliuz.

In pbo vbi supra.

Dubitabit aũt aliqs adhuc de nũeris q̃s dicũt sepatos: qñ scimꝰ ꝙ tactꝰ nō est in nũeris: nec eni vnitas tãgit vnitatē: nec nũerus nũeꝝ: sed deiceps siue ꝓñr est i nũeris inq̃tũ iter vnitates nihil ē mediũ sui gñis: sic deiceps sũt vnitates i trinitate: ⁊ ille q̃ sũt in dualitate. ¶ Dubiũ igiť ē vtrũ deiceps ⁊ ꝓñr inest ei vno ꝙ ē sepatuz ⁊ spēs vnoꝝ. Et iteꝝ vtrũ dualitas sepata poꝰ sit eis nũeris q sũt deiceps ⁊ ꝓñr post ipaz: aut sit prior vnitatibꝰ tũ: qa si dicať ibi ē ꝑs: ⁊ deiceps siue ꝓñr: tũc q̃ramꝰ q̃ sũt illa q̃ sic sunt ordinata dualitas ⁊ trinitas ꝓz spēs sepata accepta nō sũt er vnitatibꝰ ordiatis: ⁊ sic nō videť ineē eis ꝑs ⁊ deiceps. Si milꝰ aũt difficilia soluere accidũt de gñibꝰ posterioꝝ i nũero: ⁊ accidunt ēt difficilia de linea ⁊ supficie ⁊ corpore: nã id qd̄ dcm̄ est de diuisiōe qdã pbi faciunt er duabꝰ spēbꝰ ꝯtioꝝ: que sunt magnuz ⁊ puuz: sic q faciunt longa er duobꝰ ēntis ꝯtijs vt dicunt que sunt ꝓductuz ⁊ breue ⁊ supficiē faciũt er

duobus que sunt latuz ⁊ strictuz: molē aūt coꝓoreā faciunt
er pfundo siue alto ⁊ humili siue demisso. Et oia ista dicūt
esse spēs magni ⁊ parui: ⁊ oia vt dicūt pnciplanē er vno idi-
uisibili. ¶ Alij autē pbi q sunt de numero facientiuz ista er
numeris sepatis ponunt ista aliter fieri: in his ät ꝗ rōnem
sylli mille videnē ⁊ ipolia ⁊ ficta ⁊ ꝗ ia sibi iuicez ꝗm q oib⁹
q rōnabilr mouenē videē: tales eni sunt iste positiōes: q̄s fo
re pditas ēt a seinuicez accidit: nisi sustinentes eas sequā-
tur pn⁹ posita: ꝓcedendo oia icōuenientia ꝗtūcunq̄ sint ir-
rationabilia: alr eni ertā se inuicez pderent sic iaz dirimus.
¶ Cōcedunt eni vt sit latuz ⁊ strictuz ⁊ pductum ⁊ breue: ⁊
q hec sint pn⁹ alioꝝ. q si ꝓcedunt ista esse erit superficies li
nea: ⁊ solidū erit supficies: qa hmōi brene ⁊ lōguz accidūt
supficiei: ⁊ latuz ⁊ strictuz accidunt solido. ¶ Ampli⁹ anguli
⁊ figure ⁊ quecūq̄ talia sunt reddenē talib⁹ er his que sunt
circa numeꝝ. ¶ De nāq̄ passiōes que dicte sunt: sunt dimen-
siōes quedā ꝗm suum primuz subm. ¶ Et ideo dimēsiōes
nō sunt er ipsis: sed ecōuerso ipse sunt er dimensiōibus: sic
nec er recto ⁊ curuo est lōguz: nec er leui siue plano ⁊ aspero
sunt solida: oium vo istoꝝ qui sic dicunt est cōe illō dubita-
re: qō accidit in spēbus vt in gne quodā cōi: qñ aliqs ponit
illa vlia esse ⁊ esse numeros: tunc eni dubitat vtruz animal
ipm separatuz sit in aiali isto: aut sit diuersuz illō ab illo ani
mali. Si autē poneremus q nulluz aial esset separatuz: tūc
de talibus nulla fieret dubitatio: sepato aūt aiali erite quē
admoduz dicunt dicentes illa que sunt sepata eē vni⁹ ⁊ nu-
meroꝝ separatoꝝ: sic cause ⁊ pncipij: ⁊ iō ꝗm istos nō est fa-
cile soluere ista si ꝓueniens est dicere: q̄ hoc iō est facil qō ē
ipole. ¶ Queramus eni ab istis qñ aliqs itelligit vnum alt
qd cui⁹ cā ⁊ pn⁹ ⁊ suba est dualitas separata: vtruz itelligit
illō idez qō est dualitas: aut diuersuz ab illo: hoc ipole ē di
cere: qa veritas rei positōi repugnat. ¶ Quidā aūt istoruz
magna ⁊ magnitudines reꝝ gnant er tali mā que est vnita-
tes ⁊ numeri. ¶ Alij vo gnant talia er puncto: videē ät eis
esse nō qdez vnuz siue vnitas: ꝗ qōdā q̄le vnuz: qa posituz
vnum dicunt ipm: ⁊ videē eis esse alteri⁹ mae ꝗ pluralita-
tis: ꝗ tū que est q̄lis q̄dā pluralitas: qa dicunt eē fluruz vni
tatis posite in ꝓtinuuz ⁊ lōgū que si dicanē non min⁹ accidit
eadē dubitare que prius de alijs dubitata sunt: nam si vere
idē vnū posituz est mā linea ⁊ supficies ⁊ solidum idē erūt:
idē eni est qō er eisdē est. Si aūt dicanē plres esse mā istoꝝ:
ita q alia sit linee mā: ⁊ alia superficiei: ⁊ alia solidi aut ille
mae erunt ordiate: ita q sequunē seiuicem: aut nō. Igit ea-
dez accideret ipolia que pus sic dicentib⁹. Si enim diuerse
sunt mae sequit q superficies nō hz lineā qō falsuz ē. Si ät
eadez mā sequit q supficies est linea qō iteꝝ est falsuz: q̄.n.
er eodez sunt eadem sunt sic dcm est pus. ¶ Amplius que-
ramus ab illis qño ꝓtingit numeꝝ esse er vno ⁊ pluralitate
tāq̄ er pncipijs mālibus: hoc eni nō est pbatū ab eis. Quo
cunq̄ q̄ mō dicāt q numeꝝ sepatuz ponunt eedez semp acci
dunt difficultates: q̄ accidunt er ipsis q direrūt ista fieri ab
vno ⁊ dualitate ⁊ ifinitate: hoc eni er pdicato vli gnat nūeꝝ
qui sic dicit dicēs dualitatez ⁊ alias spēs numeroꝝ esse sepa
ta vlia que sunt forme numeroꝝ: ⁊ vnuz ⁊ ifinitum dicē esse
mām. Ille vo de q̄ nunc dcm est gnat numeꝝ er aliq̄ plalita
te peritte añ numeꝝ: ꝗ in ista gnatiōe p⁹ dicē esse dualitatē.
dicē eni q est p⁹ esse aliq̄ plalitatez mālem numeri: dicta ät
illa nihil differunt quo ad ipolia ꝓnia: ꝗ eadez dubitatiōe
vtraq̄ dicta istoꝝ: hec autez ipolia sunt mixtura entiuz aut
positio que est ordiatio partiū in toto ⁊ in loco: aut pmixtio
elutoꝝ: aut gnatio reꝝ diuersaꝝ gne ⁊ spe: ⁊ q̄cunq̄ talia: ni
hil eniz haꝝ pōt cārī er numeris sepatis q sūt sube. ¶ Parie
quo est sepato: nō.n. est idē vnuz spe vel gne vel numero q̄-
ruz: ⁊ tū ꝗm istos neēe est q vnitas sit oium vno er eodem
mā. Q̄ autē aliq̄ plalitas sit vel dicat vnitas est ipole cum
ralitat; alias hz difficultates. ¶ Est eni nēciuz q vnaque
est vnitas: aut opz dicē q ps pluralitatis sit pluralitat;
vnitas sit diuisibil: q̄rū vtrūq̄ est falsuz: ⁊ ꝗ hypothesiz: qz
tunc sequit q vnuz ⁊ plalitas non sunt p⁹ elm vnoꝝ: nulla
eni vnitatuz ꝓsistit er plalitate ⁊ vno: ꝗ eō plalitas ꝓsistit er
vno ⁊ vnis. ¶ Ampli⁹ q hoc dicē nihil aliō fac nisi numeruz
diuersuz: pluralitas eni idiuisibilium est numerus: nec opz
apponē vlia sepata. ¶ Ampli⁹ q̄rendum est a sic dicentib⁹:
vtrū numerus sit ifinitus aut finit⁹: videē q numerus eri
stat finita plalitas: qa ifinituz nō existit nisi p accās: er fini-
ta autē plalitate finite sunt vnitates er qb⁹ finitis vnitati-
bus mā.. ⁊ vno sepato est ipse numerus. Silr ät ipsa plu
ralitas q̄ eis p se erūs sepata ē diuersa ab ea plalitate q̄ ē i-
finita: q̄ram⁹ igit q̄ fit illa plalitas q̄ cū vno pmo ē elm nu-
meri. Silr ät ⁊ de pūcto q̄ret aliqs: qa hoc ēt elm dimēsio-
nū eē direrūt er q̄ fecerūt dimēsiōes oēs. non enim videē q
hoc sit vnū solū pūctū: ꝗuis dicāt vnū solū eē p⁹: ⁊ si hoc est
vez: tūc opz q q̄libet alioꝝ pūctoꝝ sit er aliq̄: er pmo eniz
sūt oia q̄ sequunē p⁹: nō.n. pūt dicē q aliq̄ puncta sint er di
stātia alia: ⁊ er eo puncto q pmus eē supponit eē: qa punct⁹
nō habet distātiam. ¶ Adhuc autē partes indiuisibiles q̄s
qdā ponebant non cōtingit distātie eē partes sic plalitates
er qb⁹ sūt vnitates coaceruanē er indiuisibilibus: mensura vo non.

¶ Cap. 10m. Uñ ⁊ q̄ de cā iducti sūt antiq in tot errores.

Omnia autem ipossibilia que dicta sunt ⁊ alia
multa similia istis: manifestum est q facit po-
sitionē eoꝝ impossibilē. impossibile est eni nu-
meꝝ ⁊ mēsuras esse existentia sepata. ¶ Am-
plius autem discordia qua discordant in mo-
dis quos dicūt de nūeris signū est: q res eedē
quas dicūt nō vere erūtes: sicut dicunt pstant eis turbatio
nem: qdam eni eoꝝ nō faciunt nisi mathematicos nūeros:
⁊ hos ꝗm eē fecerunt esse circa sensibilia: eo q speculabanē
difficultates ⁊ errorem qui accidit circa spēs ideales. Et iō
destiterunt a numero spāli siue ideali. Et eum esse non po-
suerunt: sed mathematicum eē posuerunt. ¶ Alij vo volue
runt simul spēs ideales ⁊ numeros facere: ⁊ nō speculabā-
tur principia que ponit quis nec speculabanē: qño ponēdus
sit numerus mathematicus diuersus a numero spēruū idea
lium: direrunt q idem est numerus spēruz idealiū ⁊ mathe
maticus: rōnem pro se induxerunt dicentes: qa nisi nūerus
mathematicus sit ideaꝝ numerus nō erit numerus ꝗ actū
sed in potentia solum: actu aūt eē auferitur: qa ꝗm actuz est
in sensibilibus ⁊ potentia tm separatus. ¶ Ad hoc ergo vt
actu sit opz q idem sit cuz ideis que actu sunt ⁊ separate vt
dicunt. Dicūt enim pprias ⁊ mathematicas hypotheses i-
tentioni sue cōgruentes. Qui vo prius posuit spēs esse ⁊ nu
meros: ⁊ dixit numeros spēs esse mathematicas ille rōna-
biliter fecit eas esse separatas: sed q dixit eē ꝗm eē sepatas
in hoc nō rōnabiliter dixit: ergo oibus accidit ꝗm aliud re-
cte dicere: totaliter aūt nullus recte dixit. Et ideo qdā cōsi
tenē in parte que alij dicūt: nō tamē in toto dicūt eadez sed
cōtraria dicunt adinuicem. cā vo huius est: qa hypotheses
eoꝝ ⁊ pncipia qb⁹ vtunē sunt falsa: ⁊ est difficile valde nō be
ne se hūtib⁹ pncipijs ⁊ hypothesibus hū dicere: sicut testat
Epicurus: qñ eni nunc dictuz est ⁊ positum falsum stati ap-
paret q nō hū est se hūs: qa statim sequit impossibile: ⁊ vt
hoc impossibile euadat aliqs incipit fingere: ⁊ cū multa fi-
cta posita sunt: tunc magis multiplicātur incōueniētia: qa
sicut in celo ⁊ mundo determinatū est modicus error in pn
cipijs magnum ⁊ multiplicē facit errorem in conclusione: ⁊
vnus error mille erroꝝ per hūc modū est occasio: fiebāt au-
tem ista magis circa mathematica: eo q illa per rōnem vi-
debanē esse separabilia: ⁊ putabāt q sic abstrahētes menti
rentur nisi ꝗm esse essent separata: que ꝗm rōnē erant sepa-
rata: hoc autē non est vez: sicut in ambabitis determinatū
est. Circa nūeros aūt plus hoc accidit q̄ circa mēsuras: qz
oēs res sunt in numero qui est vnus rōnis qō putabāt esse
nō posse nisi numerus sit nā quedā ab oib⁹ separata: sepatū
aūt eē nō hz: qō nō est per se erūs: qa qō in alio est nō est se-
paratū: ⁊ sic direrūt numeꝝ eē ⁊ subam ⁊ separatū: ⁊ qa sub
stātie sepate sūt cause sensibiliū: sicut in 11° huius pbie libro
determinatū est. Ideo direrūt numeꝝ esse cām entiū. Sz iā
de numeris sufficiētia sunt ⁊ dubitata ⁊ determinata: mul
ta aūt iō dirimus de eis: qa magis credet aliqs in his q̄ di
cta sunt psuasus er plurib⁹: q autē nō est psuasus er multis
non est magis facilis ad credendū eis que dicta sunt.

¶ Cap. 11m.

Valde difficile est auctate Epicuri ñ hū se hūtib⁹ pncipijs ⁊ hypothesib⁹ hū dicere.

p° celi a.t.cō. 33.

¶ Cap. ii^m. De contradictione positionis idearuz fm q̃ ponuntur prime cause ⁊ prima elementa.

In pho ca° vltimo qõ incipit. Qõ aũt er dicẽtib⁹ ideas hz q̃dã dubitationem.

Et primis vo principijs ⁊ primis causis ⁊ elemẽtis: quecũq; dicunt antiq ẽt de sola sensibili suba diffiniẽtes quedã illoz in his que sũt de nã dirimus vbi de singulis idurimus dicta eorũ: alia vo sunt pñtis tractat⁹. ¶ Ea autẽ que sunt dicẽtes q̃ sicut p̃ter sensibiles subas q̃dã diuerse sube habituz siue ꝓñs est speculari ex his que dicta sunt: qm̃ ergo quidã antiquoz tales subas dicũt eẽ ideas ⁊ numeros: ⁊ hoz elnta dicũt entiũ eẽ elnta sic dirimus ⁊ p̃ncipia hoz dicunt esse p̃n° entiuz perscrutandũ est de his qd̃ dicũt: qui eni numeros faciunt soluz p̃n°: ⁊ hos dicũt eẽ mathematicos posteriozẽ habebũt perscrutationez. Sz eoz q dicunt ideas eẽ subas entiuz: ⁊ qũo dicũt aliqs diligẽs speculabiẽ in his que dirimus in dubitationib⁹ quas mouim⁹ de eis in pbicis: determinauimus eni ibi de eis simul ⁊ vlr qa direrunt ideas eẽ substãtias: ⁊ qa direrunt eas esse separatas ab oibus alijs. ¶ Qõ eni ista que dicũt nullo mõ contingant dubitatũ est prius: cã vo quare hec duo copulãt ad idẽ: q. vz. sint idee vles: ⁊ q̃ sint sube est: qa antiqui non direrunt sensibilia eẽ veras subas. ⁊ huius cã fuit: qa que in sensibilib⁹ sunt singularia trãsire ꝓtinue putauerunt ⁊ nihil eoz permanere: vniule ergo direrũt, ppterea eẽ: hoc eni vt in p̃cedẽtib⁹ dirimus monit Socratẽ: ,ppterea q̃ vidit qõ nõ diffiniẽ nisi vniule: tũ Socrates nõ separauit aliqd q̃ diuersum fit ab entib⁹ quoz est vle ipm: ⁊ in hoc recte intellexit Socrates nõ diffiniẽs aliqd separatum: ostẽdit aũt hoc Socrates ex actib⁹ ,ppriis ipsius vlis: nã sine vli nõ est dicere esse sciam: separare vo ⁊ soluere causas difficultatũ illaz que accidũt circa ideas est hui⁹ qui ꝓsiderat vle q̃si necessario: vtrum. vz. sint quedã sube preter sensibiles ⁊ trãsitozias: sic dicunt hi qui ponunt eẽ ideas: qa cũ qdã non habebãt alias subas q̃s diceret separabiles posuerũt: q̃ idee vlr dicte eẽt hui⁹ sube separate. Et iõ cuz dicto eoz coincidit: ⁊ hoc q̃ ex quo ponebanẽ eẽ vles. Et vle est qõ p̃dicaẽ de multis ⁊ diuersis: q̃ eedez nãe ideales essent vles ⁊ que predicanẽ de diuersis dictoz. igitur de ideis erit aliq̃ fm se difficultas: tũ hoc etiã cum dicẽtibus ideas dubitationem hz cõem: ⁊ cum nõ dicẽtib⁹: ⁊ hoc qdem a p̃n° in 3° hui⁹ pbie libro de questionibus dcũ est: ⁊ nunc itez dicimus illõ. Si quis eni iuuãdo hãc opinionẽ dicit subas aliquas eẽ separatas: ⁊ dicat eas hoc mõ eẽ vt dĩ ab illis q̃ sint de numero entiuz que sunt singularia ille aufert subam sicut iaz voluimus dicere intẽdẽdo subam que est p̃n^m. Si qs tales substãtias ponit separabiles: qũo ponet eas eẽ subas ⁊ p̃n° eaz substãtiaz que sunt sensibiles. Si eni p̃n^m est singulare ⁊ nõ vniule: ⁊ est vnuz vnius p̃n^m fm formã: sicut vna idea vni⁹ est ideati: opz q̃ tot ⁊ non plura sint entia quot sunt elementa idealia: ⁊ cum idee sint substantie singulares: ⁊ singulare nõ est scibile: opz q̃ elnta idealia non sint scibilia: ⁊ sic ẽt nõ erunt scita alia que dicunẽ sciri per ipsa: ⁊ sic nihil scitur de aliq̃ suba: ea eni que sũt in voce vt syllabe hãt subas elntales: ⁊ elnta eaz sũt elnta sube syllabe: nẽcium ẽ aũt hoc elm vnuz aliqõ fm formã ꝓiunctiõis eẽ: ⁊ ideo ẽt syllaba q̃libet vnuz erit aliqd cõstituiuz ex mõ ꝓiunctiõis forme elntalis: nisi syllabe sint in vli eedẽ specie siue siles. Ide eni vnuz modum fm formã habebũt ꝓiunctiõis elntoz. Sz in ideis est vnaqueqz numero aliqd ⁊ hoc aliqd: ⁊ nõ est vniuocũ hoc: sed fm vnã nãm ⁊ formã acceptuz. ¶ Ampli⁹ qdẽ est idez q̃ primuz vnũ ideale ponunt vnũqõqz: qa dicunt q̃ vnũ ideale p̃dicaẽ de oibus vnis. Si vo eedẽ syllabe sunt ex p̃ncipijs ex qbus sunt: ita q̃ vna forma est vnius syllabe videẽ q̃ nõ sunt plura principiata illo primo vno exquo illud hz formã dicit esse vnum. Sic ergo eodẽ mõ alioz elntoz nulluz erit plura fm formaz q̃z vnum fm eãdem rõnem: qa neqz aliarum syllabaz eadẽ elnta sunt alia ⁊ alia sicut dcũ est. Sed si hoc est vez: tunc nõ erunt diuersa entia elntata qnimo hz numez formaz elntoz erit numerus elntoz. ¶ Ampli⁹ fm hoc nec scibilia sunt elnta: qa illa elnta nõ sunt vlia sed singularia: scia autẽ est vlium. q̃ autẽ scia fit vliũ ,pbaẽ ex demonstrationib⁹ ⁊ diffõnib⁹ que sunt media demõstrationũ. Nõ eni fit syllogismus demõstratiuus: qa hoc trigonũ duobus hz tres angulos equales. Sed qa ois triangulus tres duobus rectis habet equales: nec demonstratur qa hic hõ animal: hz potius qa omnis homo est animal. Et si nõ ois homo fit aial nõ demõstratur: qa homo fit animal. Si autẽ datur principia substãtie vniuersalia esse: tunc oportet q̃ ẽt substantie que sunt ex his vniuersalibus p̃ncipijs sint vniuersales: ⁊ fm ea que in huius pbie 7° libro ,pbata sunt. sequitur q̃ principia substãtie sint non substãtia: qa vniuersale nõ est substãtia: ⁊ cum principium fit ante id cui⁹ est p̃ncipium. sequitur q̃ nõ substantia fit ante substantiam. vniuersale eniz sicut dirimus est nõ substãtia ⁊ elementũ: ⁊ p̃ncipium sicut isti dicunt est vniuersale: ⁊ prius est elementuz ⁊ principium his quoz est elemẽtum ⁊ principium. Ista eni incõuenientia rationabiliter sequuntur. ex dictis etiã quãdo ex elementis quibusdam faciunt species idearum: ⁊ dicunt q̃ habent quasdam substantias sensibiles que sunt p̃ter eãdem idealem speciem: ⁊ ante eam: ⁊ dignãtur cuz hoc q̃ idee nõ sunt aliquid separatuz ab istis sensibilibus: hz tamen objiciunt ea que dicũt ꝓbãtes. dicunt eniz q̃ si nihil obest multa esse elemẽta: vt in vocis elementis multa sunt que sunt. a. ⁊. b. ⁊ huius alia: ⁊ hoc quidẽ elemẽta nihil sunt determinatum preter multa: sed in multis sunt: ⁊ faciũt eẽ multa: erit quidem vnum. a. ⁊ idem vnum. b. vt elemẽta accepta: sed huius elementi causa erunt infinite similes syllabe: ita videẽ tunc q̃ sint substãtiarum determinata quedã elemẽta que in se accepta sunt determinata: ⁊ tamẽ hui⁹ elementa fm diuersitatem ordinationis causa sunt infinitarũ substãtiarum que sunt ex elemẽtis: ⁊ hoc quidem est concedendum si elemẽta dicãtur substantie determinate. Si eni elementa sint vniuersalia separata: tunc est falsum: qa separata nõ miscentur ad ꝓstitutionẽ substãtie sensibilis. ¶ Dicunt autem isti causam dicti sui: qa sciẽtia omniuz est scientia vniuersalis: ⁊ cum tũc omnia sciamus quãdo principia ⁊ causas scimus ⁊ elemẽta necesse est etiam oium principia esse vniuersalia. Hoc quidem est vez: si non ,ppter hoc sint substãtie separate vt sepe dirim⁹: hoc tamẽ qõ dicũt de scientia maxima: habet dubitationẽ inter ea que dicta sunt. ¶ Queret eni aliquis si est verum qõ dictum est vel est nõ verum. ⁊ ratio quidem solutionis huius questionis est: qa sicut dictum est in secũdo posteriozum analeticoz. q̃ scientia dupler est quemadmoduz ⁊ scire: quoz vnus quidẽ motus est scire in potẽtia: alius autez est scire in actu. ¶ Scire ergo in potẽtia est scire quasi in mã fm q̃ mã designaẽ cũ potẽtia ad formã fm q̃ designaẽ per genus: ⁊ huius est scientia que est vniulis ⁊ indefinita: sicut ⁊ mã talis ⁊ gen⁹ nõ dicũt nisi subaz cui⁹ sũt ꝓfuse ⁊ indefinite ⁊ vlr: idẽ aũt scire fm q̃ est ens alicuius finiti in ,ppria natura ⁊ eẽ: est scia huius alicuius: ⁊ qm̃ est scia in actu sic erãtis in actu huius alicuius: tũc fm accñs est ẽt scia vlis in quo illud est in potentia. Sed hz hoc accñs est id qõ aliud: cũ eni scimus hoc tũc per cõsequens scimus vniule: ⁊ sciendo hoiem scimus animal: qm̃ hõ est aial: sicut visum dicimus vlem colozẽ aspicẽ eo q̃ hic color particularis quẽ aspicit est color: ⁊ sicut dicimus cuz speculaẽ grãmaticus hoc determinatũ. a. dicimus q̃ ipse speculatur. a. qa hoc. a. est. a. vlr. Sed nihil hoz esset vez si vniule haberet eẽ separatum a particulari. Sz potiꝰ hoc ideo est: qa nõ est aliud eẽ vlis ⁊ particularis: qa vniuersalis nã est particularis nõ qdẽ fm q̃ est vle: qa sic nõ ẽ suba: sed fm q̃ est nã simpler cui accidit eẽ vniule: ⁊ eẽ in intellectu: sicut in 5° huius sapientie libro determinatum est. Verũ igitẽ qa si necesse est p̃n° substãtie vniulia eẽ necesse ẽ etiã ea que sunt ex his eẽ vlia: hz hec sunt p̃n° nõ vt in natura sed vt in demõstrationib⁹ accepta: ⁊ hz eadem sint fm eẽ principia essendi ⁊ sciendi: tamen non sunt eodez modo accepta: vt in multis locis sepe dirimus. Si autem nihil principiozum substantie est separabile: sicut dictum est: constat q̃ nec substantia separabilis est eo modo separatiõis vt illi dicunt: sed hoc palam est: quia scientia vno quidem modo est vniuersalis: ⁊ ex vniuersalibus principijs: sed hoc est vniuersale non separatum fm esse: sed q̃ abstrahit ab hoc ⁊ ab illo quolibet. alio autem modo scientia nõ est vniuersalis fm q̃ vniuersale dicunt illi separatum fm esse ⁊ distinctum: qa sic non est de esse alicuius.

7° meta. t. cõ. 44. ⁊ infra.

Duplex ẽ scia

Et si eadẽ sũt ẽndi ⁊ sciẽdi p̃n°: nõ tũ fm vnũ ⁊ eũdem modum sumpta.

¶ Explicit Liber Duodecimus Metaphysice.

¶ Incipit Liber. XIII. prime phie: Cui⁹ primus tractatus est de principijs eorũ ex quibus generatur substantia.

¶ Cap. p^m. De his qui direrunt vnum ⁊ equale ⁊ inequale esse principia: ⁊ qualiter entia diuersa procedere direrunt.

In pho. 14. met. cap. p°.

Omnibus igit̃ habitis que antiqui de principijs substantie separate posuerunt. Restat nũc inquirere qualiter ex huius principijs generationẽ fieri: ⁊ entia diuersa procedere direrũt: de substãtia igitur separata que principiũ est sensibilium substãtiarũ tot sunt dicta quot in p̃cedenti libro inducta sunt. ¶ De generatiõe vo aliar substantiarum ex substantijs separatis volẽtes loqui antiqui phi omnes in hoc cõueniunt ꝙ faciunt principia generationis cõtraria: ⁊ hoc quidẽ cõcorditer faciunt: qa sicut in phyficis videt esse principia contraria: ita dicunt etiã contraria esse circa imobiles ⁊ separatas substãtias. Si autẽ hoc est verum: ꝙ in antehabitis vndecimi huius phie libri sufficienter probatum est: ꝙ. vz. illi qõ est principium oium ⁊ p̃mus nihil est prius: tũc sequitur ex hoc ꝙ illud principium nõ est in sua substãtia diuersus: sed potius simpler ⁊ in fine simplicitatis. Igit̃ non cõtingit ipsum diuersum qd esse: ⁊ hoc est sicut si aliquis dicat principium album eẽ: non quidẽ inquãtum diuersum est ⁊ cõgregatum ex substãtia ⁊ accidẽte: sed potius inquantum album: ⁊ albedo est ipsa: ille quidẽ dicit principium eẽ ꝙ est de subiecto ⁊ diuersum siue congregatum ex subiecto ⁊ accidẽte: sed nõ dicit ipsus esse p̃cipiũ inquãtum tale: sed potius inquãtus est albũ ⁊ albedo: sic eis prius erit: ⁊ sic de substãtia loquentes qõ est principiũ: oportet substãtiam que est subm prius esse in eo qõ est substantia. ¶ Dicũt autem ꝙ omnia fiũt ex contrarijs tãq̃ ex subiecto aliquo: qõ cõtrarijs substat. ergo necesse est hoc esse re: ꝙ. vz. subm habeant vel que marie sunt cõtraria: ⁊ hec sunt cõtraria prima que oibus alijs sunt contrarietatis cã. Oia igitur cõtraria sunt de subiecto aliquo: ⁊ nihil est ꝙ a substãtia separabile sit cõtrariorũ: substãtia igit̃ erit principium ante oia primum: videt̃ autẽ ꝙ nihil sit substãtie contrarius: qõ ⁊ ipsa testatur rõ. nihil igit̃ contrariorũ ppie loquendo est principius: ita ꝙ sit principiũ oium. Sed id erit oium principium qõ diuersum est a cõtrarijs oib⁹. ¶ Quid autem sit illud qõ diuersum est a cõtrarijs qõ est principiũ diuersimode determinatũ est ab antiquis: qdam autẽ direrunt ꝙ diuersum a cõtrarijs qõ est p̃cipium oius est materia. Alij vo direrunt ꝙ est vnũ: ⁊ dicunt ꝙ vnum est eq̃le primum: ⁊ addũt ei dualitatem vt ineq̃litatis principius: ⁊ dicunt ꝙ hoc vnũ equale cus inequalitatis principio est nã ⁊ substãtia mãlis omnis pluralitatis. Alij vo parũ discordãtes ab his dicunt: ꝙ vnũ est natura ⁊ suba: ⁊ addunt ei pluralitatem eo ꝙ sicut dicũt numeri generanꝭ ex his duobus ex vno sicut ex mã: ⁊ ex pluralitate sicut ex ideterminata potentia generis. Sic enĩ diuersificati sunt antiqui ꝙ quidã eorũ dicunt ꝙ numeri generãtur ex vno ⁊ dualitate que est inequalitatis principium: ⁊ hãc dualitatem in substãtijs generalibus dicebãt esse magnũ ⁊ paruum: ⁊ alij direrunt ꝙ generanꝭ ex substãtia vnius ⁊ ex pluralitate cõfusa ⁊ indeterminata que potẽtia est ois numerus ⁊ fit actu: quãdo p formã numeri determinat: ⁊ sic vt dicunt numerus entium quo subsistũt entia generanꝭ ab his ambobus. Dicũt enĩ ꝙ elementa entiũ sunt inequale ⁊ vnum: inequale vo dicũt ꝙ substãtia est ex magno ⁊ paruo: que duo dicũt eẽ primas principiorũ dualitates: eo ꝙ oia putabant generari tãq̃ per cõpositionem ⁊ cõgregationem quantitatis: vnus dicebant esse sicut entia ipsa fm substãtiam: circa qõ dicebãt eẽ principia inequale qõ est magnũ ⁊ paruus: ⁊ dicens hãc sententiam non determinauit qua rõne ⁊ nõ determinauit etiam inequalitatẽ aliquo numero: sed dixit tũ omnia cõponi ex inequalib⁹: ⁊ vnũ esse sicut subam in ipsis. ¶ Sz isti non bñ reddunt principia prima que vocãt elemẽta: qa ly vnum cõuertibile sit cum ente: nõ tamẽ dicit id qõ est ꝓiorum subiectum: ⁊ ipsius generati substãtia: ⁊ sicr magnum ⁊ paruum nõ dicunt ea que vere sunt cõtraria ⁊ agẽtia ⁊ patiẽtia: nec etiã que sunt elemẽta substãtie generate: qa suba generati nõ pducitur in esse per aggregationes magni ⁊ parui: sz alr sicut in phyficis est determinatũ. Ideo alij fuerunt qui direrunt ꝙ magnũ ⁊ paruum que p̃ma sunt inequalitatis principia cum vno ꝙ est substãtia entium sunt tria entium elemẽta ⁊ numerorũ. Sed duo que sunt magnũ ⁊ paruum direrũt esse materiã: eo ꝙ substantia oium colligit̃ ex magnis ⁊ paruis: vnũ autẽ direrunt esse formã: eo ꝙ forma vnit magna ⁊ parua collecta in substãtijs entium. Alij autẽ direrũt quidẽ vnum esse principium sicut formã: sz mãlia principia direrunt esse multũ ⁊ paucum: eo ꝙ videbãt magnũ ⁊ puus magis esse cõtinua que ad mẽsuram pertinẽt: oius aũt substantias dicebant colligi ex multis ⁊ paucis: ⁊ multũ ⁊ paucum dicebant esse ante magnũ ⁊ paruus: qa direrũt ꝙ multum cadit in rõne magni: ⁊ paucum in rõne parui. magnus enim est qõ cõponitur ex multis: ⁊ paruus qõ componitur ex paucis. Alij autẽ adhuc vnum dicentes eẽ formale principium acceperũt id qõ est magis vniuse in istis ꝓprijs mãlibus ⁊ direrunt: ꝙ cũ vno principia sunt excedẽs ⁊ excessũ: ⁊ illi oia que direrunt ꝓtraria dicebant eẽ inequalitatis p̃cipia: siue esset magnũ ⁊ paruum: siue multũ ⁊ paucum: siue excedens ⁊ excessum: mediũ aũt inter omnia hoc est equale. Differt autẽ nihil ab his que dicta sunt: vt si dicat contrarietas prima esse ad quedã cõferentiũ sicut ad bonum ⁊ malus: ⁊ amorem ⁊ odiũ: sicut etiam qdam antiquorũ direrũt: qa semper in oibus his est aliquid qõ est magis vt priuatio: ⁊ alterũ qõ est magis vt substãtia: ⁊ priuatio in rõne mali ⁊ odiosi: ⁊ oppositũ priuationi: est in rõne boni ⁊ diuini ⁊ optimi ⁊ amati: ⁊ ꝗ̃ hec in ipsa positione ipsorũ non habeat differentiã: tũ differt ad logicas positiões quas isti seruant: eo ꝙ nõ per causas essentiales rerũ: sz per signa remota ⁊ pbabilia locuti sunt de principijs: vnde ẽt ipsi logicas dictorũ suorũ afferunt pbationes siue demonstrationes que vere demõstratiões nõ sunt: sed ppter logicas quasdã difficultates iciderũt in illas: sicut si cõponitur vnũquodq̃ ex his in que resoluit: resoluitur aũt omne corpus in parua ⁊ magna: ergo cõponit̃ ex illis sicut ex eĩntis ⁊ congregatio istorũ in ipsorũ sua ex illis est generatio. ¶ Sic ergo iciderunt in has positiões: preter hoc solũ ꝙ excedens ⁊ excessum direrunt eiusdẽ rõnis principia cum alijs qui direrũt magnũ ⁊ paruum ⁊ vnum ⁊ multũ: hoc enĩ ex ꝓprio direrunt videtes excedens ⁊ excessum eẽ vniuꝛia taz in discretis q̃ in cõtinuis: magnũ autẽ ⁊ paruum eẽ in continuis tũ: ⁊ multus ⁊ paucũ in discretis tũ. sed magnũ ⁊ paruũ dicebãt eẽ ꝓus ⁊ esse ex elemẽtis dualitate excedẽtis ⁊ excessi: sicr aũt dicebant ꝙ etiã multum ⁊ paucum sic essent ex dualitate eorũ: que prima eĩnta esse direrũt: que sunt excedẽs ⁊ excessus: sicẽ taz dirimus: hec nãq̃ vtraq̃ magis sunt vlia: ⁊ ideo dicũt ista esse principia ⁊ nõ illa. Alij aũt tãq̃ principia ponũt: dicunt qdem vnũ sicut alij: sed cõponunt ad vnũ duo alia que vocãt diuersus: ⁊ aliud vnũ qdẽ dicẽtes eẽ formale: diuersũ aũt oppositũ in forma: ⁊ aliud idiuisum fm mãm: ⁊ isti dicebant vnũ eẽ: sicut genus ⁊ diuersus sicut differẽtiã que cõfusionẽ generis determinat: ⁊ aliud ab his dicebãt eẽ mãm ⁊ subm: ⁊ oẽs isti respiciũt ad equale ⁊ ineq̃le. Alij aũt videntes semp oĩas que exeunt ab vno in pluralitate ꝓsistere direrũt ꝙ pn̄ ex quib⁹ oia fiunt sunt pluralitas ⁊ vnum.

¶ Cap. z^m. De comparatione opinionum inductarum ⁊ in probatione earum.

io. hui⁹. t. c. 17

Si aũt sunt vt quisq̃ vult p̃cipia que sũt de numero ꝓiorũ: ⁊ vnũ est cõtrarius vni aut nihil: sicut in decimo hui⁹ phie libro determinatum est: ⁊ in magnitudine est q̃dã ꝓietas sz ꝙ magnitudo est pluralitas q̃dã que est eq̃le ⁊ ineq̃le: diuersus vo ⁊ aliõ sunt ipsa ꝓia qõ est idẽ: tunc marime hñt quandã opinionẽ rõnabilẽ qui ꝓponunt vnũ pluralitati: nec tũ hi dicunt sufficiẽter. videt̃ enĩ ꝙ fm hos sequat ꝙ vnum sit paucũ: qa sicut dirimus in decio huius phie libro pluralitas est multitudo: multũ aũt opponit̃ pauco. ¶ Si ergo opponit̃ pluralitas vni ⁊ vnus vni opponit̃: oportet ꝙ vnũ sit paucũ: ⁊ hoc est ip̃probatũ in antehabitis: vnũ vo ideo ꝙ significat metrũ vninsciuiusq̃ sicut in aũhabitis pbatũ est. Palã est qa primũ subm vnius in q̃libet re

est diuersus

est diuersum ab aliqua re alterius generis ⁊ est minimum
qd est in illo genere ⁊ in armonia musica discretū: ⁊ in men
sura continuor digitus aut pes aut aliqd tale: ⁊ in rithmis
basis aut huiusmodi: ⁊ dico basis in quo fundat concordia
rithmi. Sil'r autē in grauitate libra est quedā diffinitio ad
quā terminatur pōdus: ⁊ generalr inquātis quantū qddā:
q̃ aliquo mō indiuisibile est fm mēsuram vel simpl'r vel po
sitione: ⁊ indiuisibile simpliciter est idiuisibile fm spēz. In
diuisibile autem positione est idiuisibile ad sensuz. Sic igit
in diuersis generib⁹ diuersum est vnū q̃ñ nō erūte aliq̃ vno
fm vnam nām determinato qd sit suba oium: ⁊ est fm rōnē
rectam ⁊ verā: qa significat vnū quasi metrū alicuius plura
litatis: ⁊ qa nūerus est pluralitas mēsurata: ideo ēt nume
rus est metrū rer numeratar: ꝓpter qd ēt rōnabiliter di
ctum est: q̃ vnū nō est numerus: id eni qd nō hz nisi ratiōe
metri ⁊ nō mēsurati nō est numerus: vnū aūt est p̄n''' ⁊ me
trū numeri: sed id qd est metruz vniuscuiusq̃ opz q̃ sit ali
quid vnū ⁊ idem insit oibus eiusdē generis: sicut dicim⁹ q̃
equus est metrū eor que sunt in genere equi ⁊ spē: tunc me
trū erit equus: qui maxime hz vnicā nāz equi: ⁊ si homo est
metrū boium: hō magis hās simplicem nām bois erit me
trum. Sz si aliqua plura sunt in vno genere: ⁊ mēsurant in
natura illius generis: vt sic hō ⁊ equus ⁊ de⁹ sunt aialia: tūc
forsan eor numerus erit aial fm simplicē nām aialis parti
cipatā ab ipsis. ¶ Et dico forsan: qa cū genus nō dicat ali
quid determinatū ⁊ diffinitū non ꝓprie est mēsura nisi ꝓut
determinata nā eius in specie: nec deus cōmēsurat homi
ni ⁊ equo: qa aialitatem hec tria nō vna rōne participāt: sz
potius per prius ⁊ posterius vel equinoce: ⁊ nō mēsurat in
ipsa nisi prius reducat ad vnum ⁊ vniuocuz: sic ergo gnāli
ter loquēdo vnū qd est in quolibet genere est aliquid qd est
suba minima illius generis: ⁊ ideo nō est vnū metrū aliqd
qd mēsuret omne ens in omni genere: vñ si est vnum subto
bō ⁊ albū ⁊ vadens que sunt congregata: er his que sunt in
diuersis generib⁹: sicut hō qui est in genere vno sube nō est
numerus eor: ideo qa ei oia isunt: ⁊ sunt vnū fm numeruz
subm ⁊ accñs: qa sic oia vno numerarenē qd falsuz ē: ⁊ in su
perioribus est iprobatū: attamē grauium erit nūerus aut ali
cui⁹ alterius appellatiōis talis que ab vnica fit nā. ¶ Cum
igit vnum nō sit vnius nature in oibus: sed diuersar est nā
in diuersis generib⁹ entiū: nō rōnabiliter fuit dcm q̃ vnum
qd est numeri p̄n''' sit p̄ncipiuz oiuz: ⁊ sil'r inequale qd dicūt
esse principium est vt aliquid vnum vnius nature in oib⁹:
⁊ ideo etiā illud irrōnabiliter est positum p̄n''': sed illi q fa
ciunt ⁊ ponunt dualitatem vt indefinitū principium magni
⁊ parui: que dicūt esse el'nta longe ab oibus alijs differētes
dicunt q̃ minimū hz rationis ab oib⁹ alijs opinatis ⁊ pos
sibilibus: qa hoc oino est ipossibile q̃ magnū ⁊ paruuz pri
ma dualitate ideterminata que est forma dualitatis diuisa
sint entiū el'nta. magnū eni ⁊ paruum dicūt q̃dā accñtia cir
ca quātitatē vel quātū. Igit ista sunt passiōes ⁊ accñtia ma
gis q̃ suba er qbus aliqd fiat: ista igit nō sunt subiecta nu
meris ⁊ mēsuris. Multū eni ⁊ paucū sunt passiones nume
ri: ⁊ magnū ⁊ parū sunt passiōes mēsure siue cōtinui: sicut
etiā passiōes sunt par ⁊ ipar: ⁊ lene ⁊ aspeꝝ rectū ⁊ curuuz: ⁊
ideo magis ista sūt p̄ncipiata a subto aliquo q̃ qd ipa sint
subm. ¶ Ampli⁹ aūt fm dicta istor necessario sequit q̃ ma
gnū ⁊ parū sunt cum eodē puncto ad aliqd: qa cōparatuz
pūcto parū est magnū ⁊ cōparatū excedēti est parū. Idez
ergo est magnū ⁊ parū: ⁊ sic est de oibus que sūt ad aliqd:
id aūt qd est ad aliqd nullatenus pōt esse subiectū cathego
riar: sed potius suba est illa que cathegoriarū est subiectū.
¶ Adhuc autem ad aliqd est ens posterius q̃litate ⁊ quā
titate: ⁊ per posterius dī ens q̃ qualitas ⁊ q̃titas. est enim
passio quedā q̃titatis ad aliqd qd dicit equale ⁊ ineq̃le: ⁊
sic nullo mō cōuenienter pōt dici entium eē mā. Si qdez oē
qd est ad aliqd ⁊ cōiter fm genus ⁊ spāliter in partib⁹ suis:
⁊ spēbus semper cū hoc qd est ad aliqd est diuersuz aliqd:
qa cū ad aliquid sit cōparatiōis respectus nō pōt eē per se:
sed in diuerso a sui nā in quo est cōparationis ille respect⁹:
vñ nō est aliqd magnū vel parū: vel multū vel paucū vel
oino ⁊ vniuer ad aliquid q̃ nō sit aliqd diuersum cum hoc
qd est ad aliqd: qd ens in quo est respectus ille est multum
vel paucū: aut magnū vel paruum q̃ per respectuz quo cō
paratur ad aliud dicit esse ad aliqd. Signuz est autem hoc
qa ad aliqd est debilis esse: ⁊ nō est suba aliqua oino nec est
ens absolutū id qd est ad aliqd: qa ipz est solū inter ea que
sunt: cui⁹ nec generatio est nec corruptio nec motus quēad
modū motus est eius qd est fm q̃titatē ens qui est cremen
tuz ⁊ decremētuz: ⁊ sicut alteratio est fm q̃litatē ⁊ fm locuz
est loci mutatio: ⁊ fm subam ē simpler gñatio ⁊ simpler cor
ruptio. Sed nullus penit⁹ motus est fm ad aliqd: sine oi. n.
motu sui est aliqd: qñq̃z qdem magnuz: qñq̃z qdem minus
siue magnū ⁊ parū: qñq̃z diuersis cōparat: ⁊ sic ēt ad aliqd
est eq̃le: qd diuersis cōparatū est maius ⁊ minus ⁊ eq̃le. Si
autē est hoc fm q̃titatē palaz est q̃ altero mō est fm quāti
tatē q̃ fm q̃ motus est in quātitate. Igit ad aliqd nō ē mā
er quo nō est mobile: nec in ipso est motus. ¶ Adhuc autez
nēcinz sit cuiuslibet mām eē potentia tale q̃le est ipz qd est
suba ⁊ actus: ad aliqd vo nec potētia est nec suba nec ē actu
eo q̃ nihil sit absolutū. Incōueniēs igit est ⁊ magis ipossibi
le est iter ea que dicta sunt ab antiqs q̃ subar dicant eē ele
mēta nō sube: que sunt ad aliqd ⁊ q̃ dicant eē pr⁹ q̃ sube.
Oēs enizz he ⁊ hmōi cathegorie sunt posterius post subam.
¶ Amplius aūt el'nta non p̄dicant de his quor sunt el'nta:
qa sicut in 7° ⁊ 8° huius phie libro, pbatum est: mā nō predi 7. meta. t. cō.
cat nisi per denoiationem. Sed multū ⁊ paucū ⁊ separatuz 24. t. 54.
⁊ sil'ia predicātur de his quor sunt vt de numeris ⁊ lōgum
⁊ breue de linea ⁊ latum ⁊ strictū de superficie. Igit nullum
istor ē p̄n''' sicut mā. Adhuc aūt sic pluralitas ipsa multitu
do inuenit quedā pluralitatis que semp est paucū: ⁊ nunq̃
ꝓuenit ei multū esse: ⁊ hec est dualitas: qa si dareē q̃ duali
tas est multū: sequereē q̃ vnū eēt paucum sicut superius di
rimus: q̃uis multū simpl'r sit decas: ⁊ si nō est decadis mul
tum simpl'r: tunc mille erit simpler multū: vel aliquis alius
numerus magni excessus. Si aūt hoc sic est q̃ aliqs nume
rus est semper paucus: ⁊ aliqs semp multus: q̃uo g̃ pōt dici
q̃ numerus sit er pauco ⁊ multo sic er el'ntis. ¶ Si eni eēnt
el'nta tūc sine ipsis ambob⁹ nō fieret aliqs numerus: aut eiz
ambo el'nta opz p̄dicari de elemento aut neutrum. Sz nūc
ostensum est q̃ alterum solum de aliquo predicatur.

¶ Cap. 3'''. De improbatione eorum qui direunt ideas er numeris componi ⁊ cetera entia er passionibus numeror: ⁊ quomodo multa procedunt er vno.

Impl'r autē hic opz intēdere si possibile est ide
as ex el'ntis his cōponi er quo nūeri ⁊ el'nta nu
meror ponunt esse p̄n^o oium ⁊ esse ante oia. Si
eni idee er his cōponunt qd cōposituz est hz
mām eo q̃ elemētū sit māle cōponēs. ¶ Ampli⁹
necessariū est q̃ id qd nūc est er aliquo q̃ semp
sit er aliquo si ipm est semper: q̃q̃ ⁊ hoc veꝝ sit: q̃ si aliqd
factū est er aliquo: q̃ er ipso fiat per generationē: omne aūt
qd sic fit: fit hoc qd fit er po^o ente: nō eni fit aliqd er hoc qd ī
possibile ē fieri: nec erat vnq̃ er hoc qd impossibile fuit eē
illud. Id ꝓtingit agere ⁊ non agere: qa qd potest esse potest nō esse. Quia igit maxime est semp
nūerus cū sit separat⁹ ⁊ perpetuus vt dicūt: aut qōcūq̃z aliō
qd hz mām vt isti dicūt er qua fit. Sequit q̃ contingit non
eē: qa oē qd fit er mā cōtigit nō eē id qd hz vnam diē: ⁊ hoc
qd hz q̃tūcūq̃z ampli⁹ tēporis dūmō er mā factū fit: hoc āt
nō opz de hoc qd hz qdē mām: sz nō est factū: sic ē videre in
celo qd hz mām: ⁊ qa nō factū nō hz potētiā ad nō eē hz sui
mām. Si igit sit suba nūeri facta est er mā. Et iz in tāto tē
pore nō sit finis de esse eius: tū nō erit sempiterna: si cōces
serimus q̃ hoc nō est sempiternū qd ꝓtingit eē: qa qd ꝓtin
git eē cōtingit nō eē: sic in alijs sermonib⁹ phicis cōtigit tra
ctari: atq̃ si est veꝝ vl'r qd nūc dcm est: qa nulla ē sempiter
na suba que nō est actu ⁊ act⁹ simpl'r nō pmixt⁹ potētia: el'n
ta vo que dicūt sunt mā sube: sequitur q̃ nulli sempiterne
sube erūt el'nta er qbus est ipsa suba erūtib⁹ el'ntis in ipsa.
¶ Cū igit numeꝝ ponūt esse er el'ntis: sequit q̃ numeri nō
sunt sube sempiterne: ⁊ cū itez ponūt nūeros ideales subas
sequit q̃ idee aut nō sunt sempiterne: aut non cōponant er
numeris ⁊ numeror el'ntis. Sūt autē qdaz sicut iā aī dirimus qui dualitatē qdē indeterminatā: siue idefinitā que ē
simpl'r forma dualitatis abstracta faciūt el'ntū numeror et
entiū cū ipso vno p̄mo. Irrōnabil'r aūt dicūt gñari numerū
entiū ab inequali q̃ est dualitas que est ineq̃litatis p̄n''': qa

sicut dirimus inequale efficik in eo qõ est ad aliqd el'ntum cũ vno. hoc eni necesse est per syl'm accidere sic dicẽtibus. Qui vo sunt extra istã opinionẽ ⁊ ponũt numer idealẽ esse subam entiuz ⁊ nõ numer simpl'r ẽt illis necesse est in eẽ talia incõuenientia: dũmõ ista numeri ponãt el'nta siue faciãt ex eis numer spẽrum idealiuz siue mathematicum: multe vo sunt cause q̃ ad istas mathematicas causas vt ad pn̄ entiũ cõuersi sunt phi: marima tñ cãrũ fuit que eos ad hoc ꝓuertit dubitatio: quã phi oẽs habebãt antiquitus. Videbat eni eis q̃ oia que per gñationẽ futura sunt entia essent ipm ens: qa ex ente nõ fit nisi ens simile illi cũ ex nõ ente nihil penit fiat: hoc eni oẽs ꝓfitebant: ⁊ sic videbat q̃ oia nõ essent nisi vnũ ens nisi qs soluere volẽs hoc vadat sil'r rõne qua init Amenides phs dicẽs q̃ aliquãdo fit diuersum: sicẽ fiũt diuersa ictisõe quãdo non de more plantata sunt: sicẽ qũ diuersa generis plãta inserit in aliaz que alteri gñis est ab ea: ⁊ sic ẽt dicebat q̃ semp fiũt eadẽ ex eisdẽ nisi diuersi generis fiãt pn̄: sicut mã ⁊ duo ẽtia: ⁊ hoc dicebat eẽ diuersa diuersoz: sed ꝑm veritatẽ loquẽdo necesse est ostẽdere nõ ens: si qõ est nõ ens q̃ possit eẽ pn'''. Sic eni ex ente qõ ẽ nõ ens potẽtia: tñ ens ⁊ alio quodã qõ est act fiũt entia q̃cũq̃ sunt futura multa: qa act diuidit inter multa ea que sunt vnũ in mã. Et pmũ qdẽ attẽdendũ q̃ ens dr multipl'r. hoc eni ens dr q̃ significat subam: aliud vo dr ens qa significat quãtitatẽ: ⁊ aliud qa qualitatẽ: ⁊ sic est de alijs cathegorijs: vnũ autẽ cõuertit cũ ente: ⁊ cũ entia dicunt vnũ eo q̃ vnum predicat de entib sicut ⁊ ens. ¶ Quaeramus quale vnuz sit illud qõ entia dicunt vnũ. Sz nõ fiũt illõ nõ ens sicẽ dirim: q̃ est potẽtia ens sz fiũt vnũ q̃ est vna nã actu erũs. ¶ Queramus eni vtrũ illõ vnũ sit suba aut passiões qualitatum: aut aliud aliqd sil'r oium pdicamẽtoz: dicimus eni vnum hoc q̃ est suba: ⁊ dicimus vnum hoc q̃ est tale siue quale: ⁊ sic ꝑm alias cathegorias q̃cũq̃ vnũ significãt: hoc eni antiqs marie fuit cã erroris: qa videbãt q̃ vnũ ⁊ ens fiũt pn̄ q̃dã: ⁊ nõ potuerũt videre qd esset pn''' multitudis eoz: que fiunt ex vno: sed absurdũ ⁊ magis ad hoc ipossibile est q̃ illud qõ qdã dicũt: q̃ vna nã genita sit cã entis: sic q̃ sit cã q̃ hec est suba: ⁊ hoc q̃tũ: ⁊ hoc vbi: ⁊ hoc quale: ⁊ sic de alijs. ¶ Si eiz hoc genitũ sit: tũc opz q̃ sit in aliquo gñe ens: ⁊ pn̄ illius generis erũt cã ipsi: ⁊ nõ ipm erit cã entis in gñe illo. Deinde q̃ramus si entia sunt ex nõ ente: ex quali non ente sunt ea que sunt: dr eni nõ ens multipl'r: nõ ens eni hoc significat qdẽ ens: sed nõ significat ens hoiem. Simil'r nõ rectũ significat nõ eẽ tale ꝑm actũ: ⁊ sil'r nõ tricubituz significat nõ esse tñ ꝑm actũ: queramus igit ex quo ente ⁊ non ente sunt multa entia ex quo vtrũq̃ dr multipl'r: pp qõ antiq direrũt q̃ opz aliqd falsuz supponere: sicut ⁊ Geometre falsuz supponũt: qa lineã pedalẽ eẽ supponũt que descripta nõ est pedalis: ita dicebãt q̃ opz supponere nõ ens qõ nõ est nõ ens: sz ens actu. Sz hoc ẽ ipse sic se hãe: nõ eni geometre aliquod falsuz supponũt: sicẽ pz in his q̃ de hoc in 12° hui sapie libro determiata sunt: ⁊ sil'r in phicis cũ dr nõ ens id qõ est potentia ens nõ supponit aliqõ falsuz: qa ppõnes que fãt in syl'lo sunt de simpl'r nõ ente: nec entia fiũt ex simpl'r nõ ente: sz potius ex illo nõ ente in qõ corrũpit ens actu: nõ aũt corrũpit in simpl'r nõ ens. ¶ Sz potl ideo: qa nõ ens ꝑm casuũ õnominatiões: dr pariter cathegorijs hoc q̃ subm oiuz dr nõ ens id de quo p ꝓnoiationẽ ⁊ casuz oia alia dicunt: ⁊ q̃ sic ẽ nõ ens ens: ens tñ ꝑm potẽtiã ex hoc ẽ gñatio oiuz cũ ipz vt det vnũ subm eoz: vt ex nõ hoie actu: po vo hoie est hõ: et ex nõ albo actu: po vo albo ẽ albũ. Sil'r siue fiat vnũ ex illo: siue multa apparẽtiã tñ hz qõ quã marie fecerũt antiq oẽs: qa ex quo supposuerũt q̃ vnũ ẽ pn''' ex quo fiũt entia. Unũ aũt nõ est cã multitudis dubiuz est: qũo multa sũt entia generata: ẽt in illo ente qõ sz suba ẽ dcm: hec aũt ẽ qõ pp quã soluẽdã multa direrũt de pnciplis pl'alitatis. antiq tñ qa numeri ⁊ lõgitudies ⁊ corpora ꝑm eẽ sunt insensibilib ⁊ sensibilia p se genita sũt: opz q̃ ⁊ ista genita sint illis genitis: ⁊ iõ pia. ¶ Et sil'r absurdũ ẽ q̃rere pmo qũo multũ ẽ id qõ est: ⁊ fiũt. hui enĩ cã q̃ hoc sit qd ⁊ hoc q̃le ⁊ hoc q̃tũ nõ põt esse indefinita dualitas q̃ ẽ forma dualitatis duob vnis nõ determiata: nec magnũ: nec puũ q̃ qdã ponũt pmã dualitatez põt eẽ cã q̃ sint duo alba: aut q̃ ea q̃ multa sunt colores aut humores aut figure. Si eni hec eẽnt multitudo tũc eẽnt numeri vel vnitates: si cãrenĩ sicẽ illi dicũt a pmo vno: ⁊ pluralitate pma. ¶ Si aũt antiq ptrãsissent ista nõ pmo iuestigãtes cãm multitudis: sz qddicatis el qõ fit: tũc pfecto vidissent cãm verã gñatiõis: ⁊ vera gñatiõis pn̄ q̃ sunt in ipsis cã, ppria: illa eni cã excessu multiplicãte: sunt cã multitudis entiũ: qa sic cognouissent rex ppias formas: p q̃s ipse res ponunt in numer: q nũerus ẽ cã q̃ multa sũt gñata. ¶ Similr ab antiqs querunt opposita entis: ⁊ vnius ex qb cum bis duob q̃ sũt ens ⁊ vnũ fiãt entia: videbãt eni q̃ nihil fit ex nõ ente: ⁊ q̃ vnũ cũ ente ꝓuertit: ⁊ iõ sicẽ fiũt entia ex ente: ita fiũt ex vno. videbãt etiaz pn̄ gñatiõis opposita eẽ: eo q̃ mutatio est de opposito in oppositũ: ⁊ iõ querebãt opposita enti ⁊ vno: ex qb fiẽt entia: ⁊ iõ talia opposita supponebant eẽ q̃dã que sũt ad aliqd: vt est ineq̃le q̃ nec ẽ ẽtiũ: nec negatio illoz q̃ sũt ens ⁊ vnũ que sunt vna nã: vt mã entiũ quẽadmodũ nã quozũdã est q̃ sine suba: ⁊ sicẽ vna nã est q̃le eorũ que sunt in q̃litate: in oib eni gñib ẽ vnũ ⁊ ens aliqõ nã eoz que sũt in genere illo: q̃ nec est ẽtiũ nec negatio aliq̃rũ que sũt in gñe illo: sed port est p''' subm oium: cũ hoc posuerũt dualitatẽ ẽtioz q̃ sũt ẽtia adiuicẽ ⁊ negatiua: sz nõ habeãt oppõnẽ ad id qõ ẽ p''' subm q̃ sicẽ direrũt sũt vnũ ⁊ ens in q̃libet gñe: ⁊ dicebãt illa eẽ causas multitudis ꝓriuate ex vno ⁊ ente: sz tũc q̃rere opz ẽt hoc qõ dicũt qũo ipz ad aliqd qõ dicũt eẽ pn''': sit multa ⁊ nõ vnũ. ¶ Nũc eni q̃rẽdũ ẽ qũo multe vnitates sũt circa p''' vnũ: ⁊ q̃rẽdũ ẽ qũo nũc sunt multa ineq̃lia pter p''' ineq̃le: nõ eni ex dictis antiquoz sufficiẽs habet rõ de illis: dicebãt eni vnũ ⁊ vnuz nõ facere dẽtiaz: nisi forma dualitatis supueniat: que ineq̃litatis ẽ pn''': ⁊ sic ab ineq̃litate dicebant causari multitudinẽ: vtunt eni talibus pnciplijs: ⁊ dicũt magnuz ⁊ puuz multũ ⁊ paucuz eẽ quoddã magnũ ⁊ puuz ex qb nũeri fiunt: pductuz aũt ⁊ breue dicũt qõdã magnuz ⁊ puuz eẽ ex qb linea siue lõguz: latũ aũt ⁊ arctuz eẽ qõdã magnuz ⁊ puuz ex qb fit supficies: pfundũ autẽ siue altuz ⁊ humile est qõdã magnuz ⁊ puũ ex qb fit corpus siue moles corporis: ⁊ adhuc ampliores ⁊ plures spẽs el qõ est ad aliqd dicũt eẽ pn̄ entiuz: ⁊ cãre multitudinem in eis. ¶ Sz nos q̃ram ab eis q̃ sit cã talib q̃ ipsa sũt multa. Lõstãt eni q̃ sicẽ in phabitis dcm ẽ: q̃ talia sunt genita ex pn̄ sue gñatiõis ⁊ multitudis hũt: cuz autez cãz nõ pũt assignare: neẽe est q̃ supponãt qõ ⁊ vitas ẽ q̃ potestate ens est vnientiq̃ ppiuz: ⁊ qa prime po sunt diuersa: iõ diuersa sũt que fiunt entia: ⁊ hec diuersitas cã est multitudis: hoc autẽ qõ est potestate ens ⁊ p''' subm enuntiat q dicẽ q̃ aliqd ẽ potestate ens qõ ẽ suba: ⁊ hoc qdez est nõ ens ꝑm se: vt dicẽ ille qui dicẽ potestate ens: qa est ad aliquid non ens ad ens. vz. actu: siue illõ sit q̃le: siue q̃tuz: siue aliqd aliõ: qõ qdẽ nõ potestate est vnũ aut ens: sz actu: nec ẽ negatio vni aut entis: sed est vnuz qd entiuz in aliq̃ gñe multo magis vt dcm est: sz iste que sunt qũo multa sunt entia: alia eni sũt sube: ⁊ alia passiões: ⁊ alia ad aliqd: ⁊ hec oia fiunt ex potestate ente: et querit qũo hoc fiat. ¶ Ad hãc qõnẽ soluendã dicimus q̃ in alijs qdẽ cathegorijs id qõ factum ẽ ex pmãte ente hz id qõ factuz ẽ qdã: ⁊ aliõ qa in illis ẽ cõgregatuz: ⁊ nõ vnit: ⁊ iõ in illis hz itẽtionẽ qũo multa: nã per hoc q̃ illa pdicamẽta nõ sunt separablia: ⁊ iõ ipsa ⁊ subta sunt multa: ⁊ sic aliq̃ itẽtio ẽ qualia qdẽ eẽ multa ⁊ quãta eẽ multa: tñ opz quãdã nãm eẽ subiectam singulis generibus que est natura generis primi sicut primuz subiectum est in genere substantie: excepto hoc solo q̃ impossibile est separabilẽ esse naturaz generuz aliozuz a substantijs in quibus sunt: sed in genere substantie est separata natura generis. vnde in his aliquib quãdam habet rõnem questio qua querunt quomõ est multa id qõ fit: ⁊ hoc aliquid: nisi forte id qõ fit ⁊ fiũt aliqd: ⁊ hoc aliquid fit in natura aliqua talis: sicut q̃ ex potẽtia fit actu: hoc enim est vnuz ⁊ nõ multa: qa nõ est in natura alia: sz est in natura actus eiusdẽ potẽtie in qua fuit potestate sicut in lib: is 7° ⁊ 8° huius phie determinatuz est: vnde magis est dubitatio ꝑm istos vnde fiunt multe actu sube: ⁊ non vna ex subto vno ⁊ ente: est eni vna que est aliqd subiecti: ⁊ idẽ est hoc aliqd ⁊ nõ diuersuz. De quãto aũt nõ querit quomõ ⁊ quare multa: qa nõ est vnuz subm ꝑme sube ⁊ quãtitatis: ⁊ ideo suba quãta est duo: sz queri põt qũo ipsa quãta: ꝑm q̃

quanta

quãta sint multa: si enim id qõ est esse dicit quãtũ qõdã eo q̃ quãtitas discreta est vniuersuz: ⁊ hoc idẽ mãliter significat vnitas: qñ vnũ nõ accipiẽ necessarium: sed vt mã vniuersi: vnitas enim significat id qõ est ꝑm q̃titatẽ indiuisibile: ⁊ hec est mã vniuersi: ⁊ ideo si est diuersum q̃tũ ⁊ qõ est sine suba nõ dicit ipm qõ qd est ex aliquo sicut ex potẽtia qñ ponitur potẽtia ad subam: potẽtia enim suba ꝑm q̃ est suba nõ est potentia quantũ necessario: nec etiã dicit qũo est multa id qõ sic est ex potẽtia. ¶ Si aũt dicat: q̃ idẽ est potẽtia qd ens ⁊ potẽtia quãtũ: tunc ille qui dicit hoc multas sustinet ꝓtradictiones: ⁊ ꝛietates: qꝛ due sunt nãe suba: ⁊ q̃titas: ⁊ illa que sunt prima suba illoꝝ generũ nõ sunt eadẽ: etsi potẽtia nõ sũt vna nec ea que sunt in actu sunt vnum sed multa: ⁊ illius multitudinis oportet assignare rationẽ. Sic ergo questio ꝯz aliq̃ rõnem: ⁊ nõ aliter: vbi.n.prima subcta diuersa sunt ibi etiam entia actu sunt diuersa.

¶ Cap. 4.m. De collatione opinionuz que sunt de numeris ⁊ improbatione earum.

In pho q̃rto decimo meta physice capto 2° ⁊ ẽ vltimuz in ordine.

Nisi sisterẽ aũt adhuc aliqs pscrutationi de nũeris: ⁊ queret vnde oporteat accipe fidẽ qꝛ sunt tales numeri separi q̃ sunt suba entiũ: illi enim qui ponũt q̃ nũeri sũt idee: ponũt eos iõ qꝛ dicunt eos ꝑstare q̃dã cãm in entib⁹: si ita ponãtur q̃ cuiuslibet numeroꝝ est idea aliq̃: eo q̃ oꝯs idea videẽ ꝑm ꝓportionem aliq̃ esse idea eius cui⁹ est: aliter enim vt dicũt nõ ligareẽ cũ entib⁹: numeris.n.oia dicũt ligari: idea vo sic nũero aliquo pfecta alijs posteriozib⁹ vt dicũt cã est existẽdi qñcũq̃ existãt. Sic enim est eis subiect⁹ nũerus: q̃ hoc nũerus huic idee subijciẽ. hoc aũt mõ ꝓpriofacto nũerus his ⁊ ideis his iõ qꝛ difficultates q̃dã videnẽ inesse circa ideas: qꝛ aliter nõ bene põt determinari de paritate idearũ ⁊ ideatoꝝ: nisi nũeris ꝓportionalib⁹ illa paritas cansareẽ: ꝓpter qõ etiã plato ideas vocãs sementẽ generationis dicit eas ad par erequẽdas. Sz si hoc ita se habent tũc ꝯtingit facere numeros ideales: qꝛ tũc numerus ⁊ idee sunt diuerse sube: sicut ꝓportio nũeri diuersa a numerato. si aũt dicat necessarius esse numerus ꝑm quẽ accipiat ꝓportio: nõ opz nisi mathematicũ nũerũ ⁊ nõ nũerũ idearũ: ⁊ si ponat talis esse numerus mathematic⁹ q̃ applicabilis est cuilibet numerato nõ opz credere q̃ sit alius talis numerus quẽ dicũt ideale esse numerũ: ad qd enim egem⁹ alijs numeris qñ mathematicus habeẽ. Similis.n.rei numerate nã est que doceat esse talẽ idealẽ numerũ. Sed nã vniuscuiusq̃ numerati docet eũ esse: q̃ñ aliã quandã nãm que sit ꝑm se in qua res numerate sint sicut in metro ⁊ mẽsura: nec videẽ esse ꝓpter ea quoꝝ cã ponit hoc esse idearũ. nã theoremata ⁊ ꝓtẽplationes siue cõsiderationes arithmeticorũ que de numeris sunt oia existũt de his numeris: q̃ sunt ꝑm esse de sensibilib⁹ in qbus diuisio est cã numeri: sicut in añ habitis dcm̃ est: igit illi qui ponũt ideas esse ⁊ dicũt eas eẽ nũeros dicũt eas accipere ꝑm expositionez ⁊ cõparationem vniuscuiusq̃ numeri circa multa: qꝛ vnus numer⁹ est multoꝝ numeratoꝝ vnde tentãt per numeros dicere mõ quodam qd est q̃libet entiũ: sed nõ dicit quare sunt hmõi numeri: ita q̃ cãm necessariã q̃re numeri sint assignet: sed tm̃ asserit qꝛ necessarij sunt ad existentiã eoꝝ que sunt. Ea aũt que dicũt nõ possibilia sunt: nec dõm est q̃ talis numerus sit ꝓpter ea que dicũt: Pythagorici vo eo q̃ videẽt q̃ multe passiones numeroꝝ sunt in corporib⁹ sensibilib⁹: fecerũt numeros esse entia nõ separabilia a sensibilib⁹: sed tm̃ direrunt eos esse in eis: ita q̃ sint cãe entiũ sensibiliũ: ⁊ suba: qꝛ nõ possent esse cause nisi essent sube formales entiũ. Quare vo sic dicãt respondẽt dicẽtes: qꝛ passiones numeroꝝ in armonijs siue musicis faciũt melodiam: ⁊ existunt in celo ⁊ in multis alijs: ⁊ determinant ea ad esse ⁊ motũ. Alij vo mathematicũ solũ dicũt esse numerũ: ⁊ hũc dicunt tm̃ esse cãm oium entiũ: sed nihil penit⁹ tale ꝯtingit dicere ꝑm illas suppositiones que sunt cões animi ꝛceptiões ⁊ quas quisq̃ ꝓbat auditas: sed iõ dcm̃ est q̃ dicunt: qꝛ tũc vere scẽtie nũeroꝝ ⁊ entiũ que sunt ⁊ nõ ertabãt qñ isti pbati sunt. nos aũt dicimus sicut dirimus prius: ⁊ palã est per se: qꝛ mathematica nõ sunt separata ꝑm esse: ⁊ hoc pz per hoc q̃ subaꝝ separatarũ passiones nõ existerẽt in corporib⁹ sensibilib⁹ cũ corpora sensibilia nõ sint subiecta eaꝝ: Pythagorici q̃ numeri ꝑm hoc q̃ ipsi ponunt numeros esse nõ separatos ⁊ cansas entiũ nõ sunt alicuius rei numeri: vt cãe subales eius existant sicut Pythagorici faciunt ex numeris physica corpora. Et cũ videẽt q̃ numeri nõ haberẽt grauitatẽ ⁊ leuitatem videbant loq̃ de alio celo: ⁊ de alijs corporib⁹ sensibilibus qui claudunt vt dicũt in istis: ⁊ oia hec sunt ficta ⁊ coacta ad positionẽ sustinẽdã ⁊ nõ ꝑm rei vitatẽ dicta. ¶ Alij aũt aliqs videẽs istas difficultates accidere Pythagoricis fecit numerũ ꝑm esse separabilẽ: eo q̃ dignitates nũeroꝝ quibus esse numeri ⁊ passiones ꝓbant nõ sunt in sensibilib⁹. vera.n.sunt dicta de nũeris ⁊ necessaria: cũ de sensibilib⁹ nihil verũ ⁊ necessariũ dici possit vt dicũt: ⁊ persuadẽt numerũ esse aiam: ⁊ suscipiũt oia talia que numeroꝝ sunt esse separabilia. ¶ Similr aũt dicũt ⁊ mẽsuras mathematicas eẽ numerũ: sicut dirimus in antehabitis. palã q̃ est ex dictis: q̃ rõ ista aduersans est sibi ipsi: ⁊ ꝓtraria dicit: ⁊ qꝛ numer⁹ est dimẽsiones numerus nõ est separat⁹: qꝛ dimẽsiones nõ aia sunt separate: similiter aũt cũ in eo q̃ aia separata non sit: ⁊ numerus sit aia numer⁹ nõ est separat⁹. Et q̃ mõ dubitatũ est ab istis ꝓpter qõ hoc separatũ ponũt numerum soluit ab ita dicentib⁹: q̃ verũ qdẽ est q̃ passiones numerorum ꝑm q̃ ꝓbant de ꝓprijs subtis nullaten⁹ sunt in sensibilibus: que sunt de numero existentiũ: qꝛ passiones insensibiliũ ꝑm rõnẽ diffinitiuã abstractoꝝ nõ sunt passiones sensibiliũ ꝑm rõnẽ diffinitiuã cũ mã ꝛceptoꝝ: tũ ꝑm esse nihil ꝓhibet eas eẽ in ipsis sensibilib⁹. Sunt aũt qdã alij qui ꝓpter hoc q̃ punctũ ⁊ linea ⁊ superficies sunt termini punctũ qdẽ linee: ⁊ linea superficiei: ⁊ superficies corporis: existimãt q̃ necesse sit q̃ tales nãe sint spẽs ⁊ formales cãe rerũ: decepti in hoc q̃ forme est terminare: ⁊ extremitatis: ꝛz termin⁹ eq̃ uoce ꝓueniat eisdẽ: ⁊ opz nos hanc rõnẽ nõ minus inspicere q̃ eã que est de numeris iquãtũ est ifirma: ⁊ ostẽdere ifirmitatẽ ipsi⁹: nõ.n.subes ⁊ subales forme sunt vltima q̃titatis ꝓpter hoc q̃ terminant: sed sũt magis oia illa termini: multa.n.terminãt que nõ sunt forme substãtiales: qñ ⁊ ambulationis. ⁊ ois mot⁹ localis ꝓcessiui est aliqs terminus. Sed si verũ eẽt qõ isti dicũt: sequereẽ q̃ deuenies ad talez terminũ: eẽt hoc aliqd ⁊ suba aliq̃ qõ est absurdũ. In alijs aũt motib⁹ ⁊ mutationib⁹ terminus est forma subalis vel accidẽtalis: sicut in alteratiõe ⁊ gnõne. In augmẽto aũt terminus est pfectio q̃titatis: adhuc sensibiliũ quorũdaz que sunt apud nos aia erit termin⁹ ⁊ forma ⁊ pũct⁹ ⁊ linee ⁊ superficies nõ sũt qd siue qdditas ipsoꝝ: in his.n.q̃ sũt aiata dicit rõ diffinitiua talẽ eẽ terminũ. Quare igit ⁊ pp quã cãm mathematica ponunt eẽ sepabilia vt sint termini ⁊ forme sensibiliũ p q̃ sint ⁊ sciant sensibilia. ¶ Ampli⁹ aũt aliqs nõ valde ens optim⁹: sed ipꝛob⁹. ꝓtra istos queret de nũero omni quẽ ponũt. ⁊ sicr de mathematico: cũ.n.ponant multi eẽ numeri nõ videnẽ ꝛferre sibi aliqd inuicẽ priora posteriozib⁹. In talib⁹.n.cansis posteriores ereũt a prioribus. sic aũt nõ est q̃ posterior nũerus mathematicus ereat a priori: q̃ est idealis: nec iterũ numerus mathematicus nõ ꝛfert aliqd ad eẽ dimẽsionis: quẽ si ponamus nõ esse nũerũ: non ꝓpter hoc minus erũt dimẽsiones apud eos q̃ solas dimẽsiones dicunt esse mathematica: ⁊ existẽtib⁹ solis dimensionib⁹ nihil ꝓhibet aiam ⁊ corpora sensibilia esse sine oi numero. nõ enim videẽ esse parẽtela q̃dã iter hoc: vt ex idealibus nũeris sint mathematici: ⁊ ex mathematicis nũeris sint dimensiones: ⁊ ex dimẽsionib⁹ mathematicis sensibilia: nã.n.existẽs accidẽtalis ad aliqd nõ videẽ esse: sicut ex parẽtib⁹ sicut lugubres tragedias parẽtũ in filios discribũt poete: qꝛ numerus accidit dimẽsionib⁹: ⁊ pñt eẽ dimẽsiões ⁊ sensibilia siue nũeris. ¶ Hoc aũt incõueniens qõ mõ dcm̃ est diffugit ab eis q̃ ponũt ideas: illi.n.faciunt ⁊ gñant mẽsuras ex mã prima: quã dicũt eẽ indefinitã q̃titatẽ: ⁊ ex nũero dicẽtes punctum esse vnitatẽ positã: ⁊ hanc in mã fluere in duo: ⁊ facere lineã: ⁊ per fluxũ linee in q̃tuo: puncta gñant superficiẽ: ⁊ per fluxũ superficiei in mãm ⁊ in octo puncta fieri dicũt corp⁹: ⁊ iõ binariũ dicunt esse primũ lineare numerũ: quaternariũ aũt primũ quadratũ: ⁊ octonariũ primuz esse cubicũ: ⁊ qꝛ sic ex numeris ꝓducũt dimẽsiones diffugit eos illud icõueniẽs: qõ est priora nõ ꝛferre posteriozib⁹. dicunt enim q̃ nisi mã ponatur ex qua fiunt dimẽsiones: q̃ nihil erit qõ sit fundamẽtũ portãs formã nũeri: ꝛz ea oia q̃ sic fiunt nũero prius erũt

Aia iquãtum aia nõ est separata.

idee: que sunt prime forme separate. Etsi ita nō dicat tūc qs esset locus idearū: tūc.n. nō haberēt locū iter causas: nec ali qd ferrēt entib⁹: ⁊ hz hoc p inconueniēti ꝓcludāt: tū sicut sepe dixim⁹ pro certo idee nihil ferūt ad eē: sicut nec mathematica apud illos q eas ponūt esse causas aliqd ferūt ad esse entiū: vel ad sciaz ipoz. nulluz.n. penitus theorema in mathematicis ālīter hoc vel illud mathematicuz ꝓstituat hāc vel illā sūbaz: nisi aliqs velit mouere ⁊ trāsferre mathematica per similitudines adaptationū: ⁊ sic facere velit ālīdā ppias nō vīes opiones: que non sunt theoremata demōstrabilia. ¶ Est aūt nō difficile sic accipere ālīcūqz suppōnes mathematicas: ⁊ ad alia qdā eas pducere ⁊ ꝓglutinare eas eis per adaptatiōes similitudinū. Igit oēs isti ea cā que dicta est ideis inhiantes plus ēq opz peccāt in mathematicis principijs que ponūt: alij vo primo faciūt duo gēa nūerorz: que dicūt esse principia spērum: videlz nūerū ⁊ mathematicū. Et isti nullatenus direruūt: nec ēt ex his que posuerunt habuerūt facultatē dicēdi quō ⁊ ex quo sicut ex principio erit mathematicus nūerus ex ideali nūero. Hij.n. faciunt mathematicū nūerū medīū iter idealē siue spiritualē nūerū ⁊ sensibilē. Si.n. isti volūt dicere q mathematic⁹ numerus pducit ex magno ⁊ paruo: idē illi nūeri erūt ipsi qui sunt idearū nūeri: qz magnū ⁊ paruū absoluta non sunt nisi idee magni ⁊ parui. Alius vo numerus secūdus: vt dicunt est numerus parui ⁊ magni: qz isti mēsuras faciūt ex nūero parui ⁊ magni indefinite accepto. ¶ Si aūt aliqs dicit aliqd diuersum a numero parui ⁊ magni esse elemētū magnitudinū quas faciūt ex nūeris: ille plura dicit esse elementa ēq dualitatē parui ⁊ magni. ⁊ hoc est ꝓtra hypothesim: qz ex vno cū dualitate vt dixim⁹ oia dicunt generari: ⁊ si dicat q vnū qd vtriusqz parui: videlz ⁊ magni est cōe principiū: tūc queremus qd erit ipm vnū qō in ipsis principiū cōe est: ad huc aūt querendū est: qūo tunc multitudo qdā fit magnū ⁊ paruū: cū ipsa sint vnū qō est in eis: ⁊ qūo ꝓtingat simul cuz hoc numerū fieri ex eis: cū sint vnū. Magnū eni ⁊ paruum ꝑm istos fūt prima simplicia ꝓtraria que in se habēt pluralitatē dualitatis indefinite. ¶ Adhuc aūt alr objiciēdo ꝑm illū qui sic dicit vnū esse magnū ⁊ paruū: ipossibile est eē oia ea ex vno ⁊ dualitate indefinita: qz ꝑm eū dualitas redit ad vnitatē. Sed pculdubio sicut prius dirimus ista que dicūt antiq aduersanť: ⁊ sibiipsis inuicē: ⁊ aduersanť his que ꝑm veritatē sunt rōnabilia: ⁊ videt eē in eis Simonidis poete longa oratio: qz sicut ille ita ⁊ iste nihil sanū dicūt. Videnť etiā isti nō ex rōne qdē ponere magnū ⁊ paruū esse elemēta: sed potius videnť ea violēter acclamare per ꝓtentionē ⁊ attracta ꝓtra rei nām: nullatenus eni pōt aliqd generare nūerum nisi duplicatū ab vno ꝑm pgressionē: cū nūerus fit coaeruatio vnitatū: ⁊ sic ad numerū nihil faciunt magnum ⁊ paruū: absurdū est ēt facere generationē eorz que sunt sempiterna entia: ⁊ est hoc magis vnū quid de numero ipossibiliū ēq q ponat esse verū: nō opz ergo nos dubitando inq rere: vtrū Pithagorici vere faciunt generationē aut non faciant. Manifeste enim dicunt q vno cōstituto qō dicunt vnitatē sensibilē siue hoc cōstituat ex superficiebus mathematicis: siue ex calore qui est forma phyſica simplicis corporis: siue ex spermate qō est genitura animatorz: siue etiā cōstituat ex quibusdā que dubitant dicere esse principia sicut est rectum indeterminatū qō proxime est infinito qō dicūt esse principiū: ⁊ vt generaliter dicat quocūqz mō constituat vnū hoc est attractū ad esse ⁊ terminatū termino eēntiali: qz aliter vnū nō esset diuisum ab alijs nisi esset sic terminatum: ⁊ sic patet quid dicunt eorz que sunt esse generationez. Sed qui dictis suis sic decorant: ⁊ phyſice dici volūt iustū est eos inuestigare ea que sunt de natura per principia naturalia. ⁊ hoc quidē nō faciunt: sed tractatus iste p̄sens mō dimittat a nobis: qz nos hec querimus principia que sunt in imobilibus substantijs: propter qō etiā talīū numerorū qz illi imobiles esse substantie ab antiquis ponebanť. Antipalā fit qz eristit impar numerus per generationez numeri paris: parē aūt primū iter pares numeros qui est dualitas faciunt ex inequalibus quidē ipsorz: que inequalia dicūt eē magnū ⁊ paruū equata: ⁊ ad equalitatē reducta. Si autem verū est qō dicunt necessariū est q illis equatis prius insit iequalitas ex qua reducta sunt ad equalitatē. Si eni semp fuissent equata siue equalia: tunc nō fuissent primo inequalia: cū aūt ipso numero magni ⁊ parui nihil fit prius: videt q nō fuerunt prius inequalia: ⁊ ideo palaz est: q nō faciūt generationez numerorz speculandi causa ⁊ demonstrandi: sed potius vt ostendant sensibilia esse ex ipso: ꝑm speculationem enim vt iam habitum est non potest fieri binarius ex inequalibus equatis: qz equari dicebant in qualia per mixtionem magni ⁊ parui ad quanti generationem.

¶ Incipit Tractatus secundus tertij decimi libri prime philosophie in quo inquiritur qualiter preinducta principia se habent ad bonum ⁊ optimum.

¶ Cap̄.p̄ⁿ. In quo ponit opinio eorz q bonū ⁊ optimū nō dicebāt esse pn̄ⁿ: sed potiⁿ potētia eālīt regnare bonū ⁊ malū.

In pho capte scdo ibi. Hz aūt dubitatione ⁊ bene dubitāti increpatione ālīr hūt ad bonū ⁊ malū elemēta.

Habet aūt dubitationē magnā si nō ꝓtenti sumus q loquamur in cōmuni de principijs: sed inestigauerim⁹ primi principij interpretationē quid sit ꝑm nām ⁊ suppositū: sic eni vt in 11° hui⁹ pbie lib. ostēdimus prima suba separata est bonū ⁊ optimuz ois boni. ¶ Queramus igit ab his qui nūeros dicūt esse subas separatas ⁊ principia entiū: qūo se habet principiū qō ponunt ad id qō est bonū ⁊ valde bonū: ⁊ optimū. Ad hoc eni hz aliquē modū opz q se habeant pricipia prima: ⁊ elemēta que isti ponūt. Dubitatio eni est qd eorz sit principiū bonū: ⁊ vtrū est aliqō illorz principiorz id qō volumus ⁊ intēdimus dicere bonū ⁊ optimū: aut nō est aliqō principiorz bonū ⁊ optimū: sed sicut direruūt quidā bonū ⁊ optimū sunt ex principijs posterius genita: a theologis eni qbusdā qui sunt de adhuc tēpore Aristo. presentibus in vita ⁊ pbia: videt esse ꝓfessum hoc q bonum ⁊ optimū nō sunt principia: sed genita ex principijs: ⁊ illorz fuit Eudorus: ⁊ quidā alij tunc p̄sentes in pbia: isti eni nō dicunt apparere valde bonū ⁊ optimū nisi preueniente mā entiū: ⁊ sicut in antehabitis dictū est pfectū ⁊ bonū dicebāt esse principiatū ⁊ imperfectū ⁊ malo permixtum dicebāt eē principiū boni ⁊ optimi. hoc autem fecerūt ideo: qz ad erubescentiā ducti fuerunt ex quadam vera difficultate quam objiciebant sopbe ꝓtra oēs illos qui dicebant vnū esse principiū oium māle: sicut quidam antiquorz direruūt. ꝑm enim illos accidit pro certo imperfectū esse principiū pfecti: ⁊ permixtū malo priuationis esse principiuz boni ⁊ optimi. Est aūt hec difficultas eueniēs nō ideo: qz bonum reddat siue attribuat hoc qō dicūt: ita q ipm qō vere pricipiū eristens fit sicut dicūt: sed potius iō: qz dicūt vnū esse principiū ⁊ elementū māle entiū: ⁊ dicūt q numerus est ex vno ptāte: ⁊ qz numerus ex vno est ptāte: ⁊ numerus est cā entium ideo potestatē dicunt esse principiū entiū: ⁊ sic iperfectum ⁊ pmixtū malo dicunt esse principiū: ppter qō etiā antiq videtes q ex vno māli principio pcedunt entia per ꝓtrariorz actionez ⁊ passionē dicebant: bonum ⁊ maluz esse principia: ⁊ principium lucis ⁊ principiū tenebrarum ⁊ principium humoris: ⁊ abyssum absorbens oia. ¶ Et iō direruūt similiter inequali potētia ⁊ regnare ⁊ principiari nō qdē primos deos q sunt principia imperfecta ꝑm eos qui sunt vt nor ⁊ celū quorum vnū est principiū pcedentiuz: ⁊ alterū principiū lucis sequentis: aut ēt chaos qō est abyssus absorbens que precedit aut oceanū qui principiū est humoris qui vite est sūbm. Hz iouem pfectissimū oium ⁊ sublimē deū nō dicebāt primo regnare: sed postea ex alijs dijs genitū. His aūt cōtingit talia dicere ppter hoc q videnť q illi q principiant in entib⁹ ꝑm oēs vtutes suas fūt ꝓtinue trāsmutabiles ⁊ amittentes virtutē ex ꝓtrariorz successiōe: qm̄ dicere ꝓtingit q oia sunt permixta ex permixtione istorz principatū. ⁊ hoc dicunt nō fabulariter: sed expressa veritate sine tegumento fabularū: ⁊ hoc mō dixit Fericida pbus: ⁊ alij sapientuz quidā qui dicunt q primū dignitate qō est bonū ⁊ optimū est generatuz ex principijs primis ⁊ elementis. hoc etiā quidā magni de numero posteriorum sapiētū direruūt vt Empedo. ⁊ Anarago. quorz qdē Empedo. vz. dixit amorē eē elemētū oiuz: ille vo. ſ. Anaxa. dixit oium principium esse intellectum: sed

inter eos qui immobiles subas direrũt esse principia. Di qdẽ dicũt q ipm vnũ siue vnitas est principiũ qõ est valde bonũ: ⁊ dicũt vnũ ⁊ vnitatem esse subam oium: qz putãt q vnũ maxime sit ens ⁊ entiũ cã: ea igit dubitatio in qua nũc sumus est: vtrũ opz nunc dicere bonũ principiuz aut principiatum: mirũ aũt videt valde: si ei qõ est primum simpler ⁊ sempiternũ ⁊ sufficiens nõ existit hoc: ⁊ euenit q idẽ qõ est principiũ sit valde bonũ: ⁊ q ipm per se sufficiẽs sit ⁊ salus: ⁊ nõ accipiat illud ab alio sicut id qõ egredit de potẽtia ad actũ: qõ eni incorruptibile est nõ est ppter aliud qõ ipm ad esse deducat: qõ eni incorruptibile est nõ eo siue ab eo q bene se hz: nec est per se sufficiens sicut generata sunt propter generans q bene se hz ad agentis nãm: nec tñ est per se sufficiens: sicut generans determinatuz vt homo bene qdẽ se hz: sed tñ sine primo vniuersaliter mouẽte nõ est sufficiẽs. ¶ Impossibile est igit: q primũ principiũ appareat esse tale: q sit ipm vnũ qõ est numeri principiũ: aut etiã si hoc nõ est principiũ ipossibile est q appareat nunc elementũ: ⁊ tale elementũ q sit elementũ quorũcũq; numerorũ: qz talis principium vt dirimus est potentia ⁊ imperfectũ ⁊ malitie permixtũ. Accidit eni ex hoc si ita dicat multa difficultas: quaz quidã fugientes abdicauerunt ⁊ a positione recesserunt: cũ tñ aliqñ dixissent vnũ quidẽ principiũ esse primũ ⁊ elemẽtũ: ⁊ negauerunt verũ esse qõ prius veruz esse pfitebant. Mathematici aũt qui mathematica omniũ dicebant esse principia: direrunt numerum esse principium omnium: dicunt enim q in numero omnes vnitates fiunt ⁊ generãtur quẽadmodum fit ⁊ generatur valde bonũ ⁊ optimum quid.

¶ Capꝯ. z'''. Qualiter maluz participatur ab entibus: ⁊ est regio ⁊ locus boni fm opiniones aliquorum.

In pho vbi supra.

Et multa ⁊ multipler est inuestigatio inter philosophos valde bonorũ. ¶ Amplius aũt si spẽs ideales ponant esse numeri tñ fm hoc q numeri sunt prime sube separate: sequit q oẽs spẽs sunt bonũ qd: qz sunt ⁊ quidditates ⁊ bonũ: qõ vt diuinum appetunt oia. Sed qõcũq; vult ponat aliqs ideas: nã si det q idee sunt de numero bonorũ solorũ: sequit q idee nõ sũt substãtie entiũ. si aũt est bonũ etiã substantiarũ: tũc sequit q oia alia ⁊ plante sunt bona: ⁊ ea que etiã participãt bonũ ⁊ optimũ: ⁊ hoc nõ direrũt auctores idearũ qui vnã ideã direrũt esse: sicut alterius entis qõ est in genere vno: bonũ eni direrunt esse ens in genere qualitatis. hec aũt incõuenientia accidũt: ⁊ accidit ẽt q si vnũ est elementũ: q etiã ꝓtrariũ vni ⁊ bono sit elementuz sicut quidã dicunt: illud vni contrariũ elementũ esse pluralitatẽ: siue etiã q illud sit inequalitas que est magnũ ⁊ parum: ex quibus fiunt omnia cum vno: ⁊ dicit q ipsum elementũ inequalitatis ⁊ pluralitatis est ipsuz malum: ppter q etiam ille quem effugit bonũ: ita q nõ põt copulare ipm vni qõ est in potentia omnia eo q necessariũ sit q sit ex cõtrariis generatio boni perfecti fm actũ dicit malũ esse pluralitatis naturã forte ideo: qz bonum est ex vna ⁊ tota sola causa: malũ aũt est omnifariã sicut determinat in ethicis. ¶ Alij vo dicunt inequale mali naturã esse: ⁊ nõ copulãt bonũ cũ vno: eo q est vnũ entũ ⁊ ptãte qdã ens bonũ aũt fm actum: ⁊ fm vtroq; hos accidit oia participare malo sicut participant pluralitatis: vel inequalitatis nature preter vnũ qõ est semp vnũ idẽ. ⁊ hoc est vnitas ipsa: ⁊ maxime accidit participare malo: in eo q permixtũ est ⁊ participat: numeros aut mẽsuras: ⁊ isti dicũt q malũ est regio ⁊ locus boni: eo q eãdẽ dicebãt esse receptionẽ loci ⁊ receptionẽ mãe: qõ tñ nõ est verũ sicut ostensum est in 4° phyſicorũ: ⁊ direrũt q corruptibile desiderat bonũ: sicut dcm est in fine primi phyſicorũ: vnũ. n. ꝓtrariũ corruptiũ est alterius: ⁊ vt generaliter dicat quẽadmodũ dirimus: qz mã est potestate: sicut id qõ est ignis actu prius est potestate ignis. Sic dicũt q ipm malũ est potestate bonũ: malũ eni in talib⁹ est ꝓtra naturaz forme ek: ⁊ ideo malũ fm suppositũ qõ supponit est mã sub priuatione. hec aũt incõuenientia oia accidunt ex diuersis que supponunt que sunt facta circa prima principia. hoc. n. qõ dicũt q bonũ est generatũ sequit ex hoc qõ dicũt: q illõ principiũ qõ est oium primũ est elemẽtũ: quot aũt ⁊ qles sint principat⁹ mali ⁊ boni sequit ex hoc qõ dicũt: q prima principia sunt ꝓtraria. q aũt pfectũ ⁊ optimũ sit potẽtia numer⁹ ⁊ multiplicet sequit ex hoc qõ ꝓcedũt: q vnũ qõ est principiũ nũeri sit primũ principiũ ⁊ suba entiũ. q aũt bonũ ⁊ optimuz sit nũerus ⁊ species idealis sequit ex hoc qõ dicũt: q prime sube sint nũerus ⁊ spẽs ideales ⁊ separabiles. Si ꝯ fm istorũ dicta sequit: qz poni bonũ iter principia est ipossibile: ⁊ q nõ poni ipm iter principia sit iterũ ipossibile: palã est q hoc est iõ: qz fm dicta eorũ principia male reducunt ⁊ adaptant entibus: que si recte ponerent nihil sequeret incõueniẽs: nec prima principia inter ea que sunt principia recte ponunt p cedere ab his que non sunt indefinita: sicut est mã ⁊ ea que sunt ptãte: prima. n. principiorũ definita sunt ⁊ a nullo fiunt sed sunt cã oium. ¶ Illi aũt dicũt q sunt iperfectorũ iperfectissima. Dicũt eni q sunt potẽtie prime ex qb⁹ fit vnũqõ q que sunt qdẽ iperfecte: fz iter alia iperfecta sũt pfectiora qdã: cũ tñ totũ ꝓtrariũ sit verũ: qz sunt pfectissima: ⁊ sũt act⁹ deducẽtes ad actũ esse iperfectũ. Hec igit est cã ppter quã sic se habere res dicũt in primis principijs: ⁊ iõ dicũt q ẽt ipm vnũ qõ est principiũ nõ est ens qd determinatũ: sed ptãte tñ est qd ens. ⁊ hoc totũ accidit vt dixim⁹: qz dicũt q idẽ est principiũ ⁊ elemẽtũ: ⁊ cũ elementũ nõ sit nisi ptãte dicunt q principium non sit nisi ptãte. ¶ Sunt aũt ⁊ ꝑ apud nos: vt mõ nõ loquamur de primis principijs: sed de prioribus quedã principia perfecta fm actũ existẽtia ex quib⁹ sũt ea que sunt imperfecta: homo eni qui est actu perfectũ principiũ generationis generat: ⁊ ab ipso est sperma: ⁊ iõ sperma nõ est primũ generãs: ⁊ ita poterãt scire q ante oia que sunt ptãte: sunt ea que sunt actu: ⁊ q prima principia sunt pfectissima nihil ꝓtrariũ habẽtia: sed qz in antebabitis hec sufficienter determinata sunt ideo hic relinquant.

¶ Capꝯ. z'''. Et est contradictio cõtra eos qui dicunt mathematica esse in loco: ⁊ contra eos qui dicũt q ea que sunt ex elementis prima sunt numeri discreti.

In pho capto 2°. ibi. Incõueniẽs ãt ⁊ locũ sit cũ mathematicis corporib⁹ facere.

Absurdũ aũt est qõ direrunt q solida mathematica haberẽt locũ: qz lz determinatuz sit in 4° phyſicorũ q loc⁹ dãdus sit mathematicis: tñ hoc nõ fuit itellectũ: nisi fm q loc⁹ est quãtitas: ⁊ nõ fm q locus est nãlis ⁊ principiũ generationis: locũ aũt fm q est principiũ generationis dederunt mathematicis illi qui mathematica principia entis ⁊ generationis esse dicebãt. ⁊ hoc est absurdũ: locus. n. sic dictus mẽsura est esse ⁊ singulariũ sensibiliuz est prius. cuius signũ est: qz illa separabilia sunt a loco per motũ ⁊ mouent de loco ad locũ ⁊ nõ mathematica: qz non sunt sic vbi sicut phyſica: ⁊ iõ queram⁹ ab eis qd est dicẽ: qz hec mõ vbi erãt: ⁊ iterum queram⁹ qd est loc⁹ in quo sunt mathematica: ⁊ nõ poterunt rñdere. ¶ Similr aũt ⁊ nunc opz q illi q dicunt entia ex elemẽtis esse qbusdã itelligibilibus dicunt cuz hoc q prima que sunt ex illis sint numeri diuisiue discreti: queram⁹. n. ab eis qũo fit dicere sic aliud ex alio esse: qua. n. trãsmutatione numer⁹ est ex numero: aut ex principijs numeri. queram⁹. n. vtr aliq mixtura elemẽtorũ numeri numerus est ex principijs numeri: hoc. n. dici nõ põt: qz sicut pz p ea que in fine pmi pigeneseos dicta sunt: nõ oẽ factũ põt misceri: ⁊ iter alia que misceri nõ pnt sunt principia nũerorũ: ⁊ ipsi nũeri ipm ẽt factũ qõ fit qõ est vnum nõ fit diuersum ⁊ alteratũ a se per mixtionẽ cũ remaneat separabile ⁊ separatũ ⁊ discretũ. ⁊ hoc mõ ꝓiungi aliq nõ est de rõne miscibilium ⁊ mixtionis: nec põt dici q sit alio mõ cõmixtio q que ẽ miscibiliũ alteratorũ adiuicẽ vnio. ¶ Alij aũt adhuc rñdẽtes: q nõ fit talis vni⁹ ⁊ principiorũ nũeri cõmixtio: sed fit ibi cõpositio: ad entiũ ⁊ numerorũ ꝓstitutionẽ: sicut in syllaba cõponunt littere que tñ manẽt discrete in sonis elemẽtorũ: cuius indistãter pnũtient. ¶ Si aũt sic dicat: tunc necesse est q nũeri que sunt cã e entiũ: sint ⁊ existãt separatim ex vno: ⁊ ille q itelligit ea p cõponẽtia itelligit vnũ qõ est suba nũeri: ⁊ itelligit pluralitatẽ que ẽ qñ forma nũeri: in hoc. n. est ꝓstitut⁹ nũer⁹ p hũc modũ: vnitas vt suba nũeri aut pluralitas vt forma nũeri: aut si cũ vno inequle est principũ numeri: tunc nũerus fm hoc erit vnũ: ⁊ inequale discreta ⁊ cõposita: sicut discrete ⁊ composite sunt littere in syllaba: ⁊ qñ ex talib⁹ taliter cõpositis est esse numeri est pro certo vt ex eis que insunt discretiue posita ⁊ composita ⁊ vnũ qdez est principiũ numeri: quasi id qõ nõdũ est nũerus: sz ptãte est ois numerus: sic eni vnitas est principiuz numeri: quasi de

4. phꝑ. text. cõ. 16. ⁊ 17.

p° phꝑ. te. c. 81.

prio de gnõne text. cõ. 85.

numero eorꝫ que ĩsunt numero existẽs: ⁊ hoc mõ vnũ nõ est nisi generatio siue potẽtia generatiõis eorꝫ numerorꝫ quorum ipsa vnitas est principiũ: sed hoc est vt dixim⁹ per modum illum per quẽ ex spermate est generatio: que est ex eo q̃ est potentia. Sed nõ dicit hoc q̃ sint nũeri: ex vno qõ possibile fit aliqd abire ex ipso per diuisionẽ cũ sit idiuisibilis: sed iõ dicit q: nũeri ꝑm subaz suã mãlẽ nõ subsistũt ex ⁊trarijs. Sed quecũq; sic sunt ex vno mãli principio oꝫ q̃ etiã ex aliquo alio sint subsistẽtia: q̃ sit formale in ipsis sicut differentia ⁊stituens ea in esse. Et iõ q: aliquis antiquorꝫ ponit q̃ vnũ sit ⁊trarium pluralitati. Alius autem ponit q̃ sit cõtrarium ei qõ est inequale: ⁊ ideo vtit vno tanquã equali: ⁊ sic dicit q̃ quasi ex ⁊trarijs est numerus. Sic ergo ꝑm antiquos aliquid est diuersum ab vnitate ex quibus numerus est aut factus est: quorꝫ vnũ est sicut subsistẽs qõ est vnitas ⁊ alterum est sicut forma ⁊traria vno ꝑm q̃ est sub numeri priuatione. ¶ Amplius aũt disputantes ⁊tra istos: quaerimus quare oia alia quecũq; sunt ex ⁊trarijs: aut etiã quib⁹ sunt alia cõtraria vt simplicib⁹ elemẽtis corrũpunt̃. Numerus aũt q̃ q̃ ex oi ⁊trarietate fit nõ corrũpit̃: nihil.n. de hoc dicit ab antiquis ⁊ videmus q̃ ĩpm qõ inest in aliquo contrariũ corrumpit ĩpm: sicut Empedo. dixit q̃ odiũ corrumpit mixturã. ¶ Cũ aũt numerus nõ corrũpat̃ ab aliquo qõ insit ibi: nõ oportebat numerum ex ⁊trarijs cõponi dicere: nõ eni est aliqd ⁊trariũ numero. Peccãt aũt in hoc antiq: q: cũ dicerẽt numeros esse causas ⁊ subas entiũ: nihil diffinitũ est ab eis de hoc: vtrũ numeri sint cause esse ⁊ substantiarũ: ⁊ q̃liter sint cã. vtrũ, vz. sint cã sicut termini dicunt̃ cã: sicut qdã dicunt puncta causas ⁊ terminos formales mẽsurarum sicut diximus in antecedentib⁹. Eurippus aũt qdã de secta istorꝫ ordinauit quis numerus cuius eẽt entis cã: vt q̃ hoc quidẽ numerus esset cã hois: alius vo eq ad modũ arithmeticorꝫ qui numeros qui sunt dicẽtes eẽ ad figuras ⁊ figurarꝫ ordines. Et ideo de figuratis ⁊ superficialibus numeris dicunt vnum esse triangulum ⁊ alium quadrangulũ. Et sic isti ex similib⁹ enuntiationib⁹ dicũt quosdã numeros esse formas plantarũ ideo: q: sunt illi numeri aut rõ aut ꝓsonãtia quedã numerorꝫ respondẽs cõplexioni plãtarũ. ¶ Similiter aũt etiã hũc numerũ direrũt eẽ aliorꝫ q̃libet passiones: passiones vo nũeri dicũt eẽ albũ ⁊ dulce: ⁊ calidũ per adaptatiões q̃sdã: ⁊ sic attribuũt oia numeris.

¶ Cap̃. 4ᵐ. Q: numeri nec sunt cause formales nec efficientes nec finales entium.

In pho capto 2. ibi. Sil'r ãt homo ⁊ aliorꝫ vnũquodq;.

Quod aũt nũeri nõ sint sube ⁊ forme dãtes esse entib⁹ palã ẽ ex bijs que nũc dicent̃. Suba eni est rõ diffinitiua rei ⁊ qdditas. Numerus aũt est mã sicut ẽ mã carnis aut ossis: numer⁹ qdẽ elemẽtorꝫ ⁊ subarũ que cõponũt carnes ⁊ ossa: Dicũt.n. q̃ sic cõmixta terra ignis ⁊ aq̃ duo cõstituunt carnes aut ossa fiẽ dixit Empedo. q̃ os est ex octo partib⁹: quaꝫ q̃tuo: dant̃ vulcano: ⁊ sic dicũt q̃ semp aliqs numerus est id q̃ fit sic semp nũerus aliquorꝫ vt igne⁹ aut terreus: ⁊ dicunt q̃ monadic⁹ est aliqñ qñ id qõ est vnius ⁊ simplicis est nãe: sed suba formalis est tñ hoc esse ꝑm id qõ est: ⁊ est ad tñ hoc q̃ ꝑm mixturaz ⁊ mixtionis rõnẽ est. hoc aũt nõ est numerus: sed potius formalis rõ mixture numerorꝫ corporaliũ: aut quorũlibet numerorꝫ aliorꝫ mãliũ q̃ cõmixti sunt: sicut aũt numeri nõ sunt cãe formales entiuz: ita nec sunt faciẽdi cã que vocat̃ cã efficiẽs. ⁊ hoc pz per se: q: nõ qui nũerus aliqd de nũero agẽtiũ vel mouẽtiũ vũ generaliter loquẽdo nec numerus pluralis nec monadic⁹ est cã aliq̃ q̃ fit rõ vel mã vel spẽs vel efficiẽs cã rerũ. ¶ Sz forte dicet aliqs q̃ nũerus est cui⁹ cã ⁊ finis: ⁊ tunc dubitabit aliqs qd est illud ens siue vnũ qõ est ex numeris. Si.n. gra exẽpli referam⁹ ad bonũ in medicina dicemus: q: in nũero est mixtura q̃daz: ⁊ illa mixtura aut est in mixtura rõnabili ꝓpari que nõ est ꝓportionalis sanitati. nũc aũt põt esse q̃ nimirũ: sed aliqñ magis inuabit qñ est aquosuz in nulla rõmero ⁊ ꝓportione seruat ⁊ mixtũ: eo q̃ sunt diuerse ifirmitates pp quas oꝫ plus ⁊ minus esse aquosum. ¶ Amplius rõnales mixture tales sũt in additiõe nũerorꝫ ꝑm quas additiones sunt diuerse ꝓportiones: que sunt per mixtionem que fit in numeris: sicut dicim⁹ ter tria se hẽre ad duo in q̃druplici serquialtera ꝓportione: sed in hac eadẽ ꝓportiõe nõ dicim⁹ q̃ fic se hẽant ad ter duo: ſz potius ad ter duo se habẽt ter tria in ꝓportione serquialtera tñ. In similib⁹ eni ꝓportionibus: oꝫ idez genus esse multiplicationis: ꝓpter q̃ ẽt oꝫ mẽsurari numerũ ꝓportionalẽ: sicut si dicam⁹ qõ a. sit principiũ penes qõ attendit̃ ꝓportio oꝫ esse versuz q̃ id qõ est. a. b. g. qõ est numerus proportionatus. Et similr per. d. qõ est rõ ꝓportionis ⁊ principiũ: oꝫ ꝓuerti sup. d. ⁊. e. ꝓportionatũ numerum. Oia igit̃ que sũt in eadẽ ꝓportione mẽsuranꝫ per idẽ: ⁊ sic dicũt q̃. s. e. g. ꝓportionata sic sũt ignis que sunt tria. Aque vo numerus eo q̃ spissior est nõ est tria: sed ter tria: que sũt triplũ ad tria: ⁊ sic ignis ⁊ aq̃ sũt ꝓportionata. ⁊ similr dicũt esse de alijs elemẽtis: qõ si verũ est necesse est q̃ oia cõicent nũeris ꝓportionalib⁹: ⁊ necesse est q̃ multa eadem sint: ⁊ hoc sepe necesse est: q̃ idẽ numer⁹ sit in hoc ente ⁊ in alio: ⁊ tũc etiã illa entia erũt vnũ ens qõ falsum est: q: duo nunquã ĩerunt vnum: oꝫ g̃ dicere q̃ b fit cã: sicut dictũ est: ⁊ q̃ ꝓpter illam cãm fit res ipsa in esse formali id qõ est: aut oꝫ dicere q̃ nõ est manifestũ per quem modũ est aliqs numerus cursuum ⁊ motũ solis. Et iterũ nõ est manifestũ per quẽ modum fit numerus eorꝫ que sunt lune ꝓpria: ⁊ cuiuslibet vite ⁊ etatis aialium horꝫ oium ꝑm ea que dicta sunt: oꝫ oẽm quẽdã numerũ: qui tñ nõ est manifestus. ¶ Queram⁹ g̃ ab istis q̃ dicũt oium cãs esse numeros qd̃ phibeat horꝫ nũerorꝫ qui sunt cã vite ⁊ solis ⁊ lune quosdã esse quadrãgulos: ⁊ quosdã cubos ⁊ eq̃les in eo q̃ eq̃liter sũt in se ⁊ in radice ducti quẽadmodũ cubũ perficiunt: ⁊ alios quosdã esse duplos ⁊ alios in alijs esse ꝓportionib⁹: nõ eni põt assignari aliqd qõ ꝓhibeat: sed potius necesse est eosdẽ ⁊ eiusdẽ figure numeros ⁊ eiusdẽ ꝓportionis ꝓuerti sepius ad idẽ ⁊ ad diuersa entia. ¶ Si hoc cõcedatur qõ dicunt: q̃ oia entia cõmunicauerunt numeros: ⁊ sic ꝓtingit q̃ illa que differunt specie ⁊ numero cadunt sub eodẽ numero. ¶ Si igit̃ sic accidisset q̃ aliqua iferiora habuissent eũdẽ numerũ illa efficerenꝫ eadẽ adinuicẽ. ¶ Cũ eandẽ numeri habeant spẽm: ⁊ sic sol ⁊ luna possent esse eadem cum aliquibus inferioribus eundẽ numerũ essentialẽ cãm sui esse habentib⁹: qõ est absurdũ ⁊ incõueniẽs. Queramus eni ab istis quare he cause sunt cause. Scimus enim in septenario numero multa esse: septẽ eni apud grecos sũt vocales: ⁊ septem sũt chorde in aliquo instrumẽto musico: aut etiã septẽ armonie ꝑm antiquos: septẽ quoq; sunt pliades: ⁊ etiã aliq̃ ponũt q̃dã in numero que sũt. 7. ⁊. 10. ⁊ quedã dicũt nõ esse in numero illo. Itẽ septẽ sunt porticus qui sunt thebis: queramus igit̃ an ꝓpter hoc q̃ talis ⁊ tantus est hic numerus: ideo illa que dicta sunt facta sunt septem sic oꝫ dicere q̃ septenarius est cã istorꝫ: ita q̃ ꝓpter hoc qõ talis est septenarius pliades sint stellarũ. 7. aut illi qui sunt apud thebas sint porticus septẽ: aut ecõuerso septenarius est talis numerus: q: pliades sunt septẽ stelle: ⁊ q: porticus sunt septem apud thebas: aut qõ verius est hoc est ꝓpter aliã aliquã cãm. ¶ Manc aũt cãm quã diximus septenarij cõputationẽ: ita numeram⁹: cũ tamẽ nihil causalitatis habeat ad ista que per septenariũ numeramus: q: in aia numeramus alio numero: sicut arturi stellas qdez numerant per duodecim: alij vo plures ponũt in eo q̃ centũ q: numerus stellarꝫ imaginũ celi apud diuersos diuersimode numerat̃: ⁊ ꝓsonãtias quidẽ dicunt esse tres. Et cũ querit̃ ab eis: que sit causa q̃ sint tres assignãt cãm dicentes: q: ⁊ hec que q̃dã alia sunt tria sũt: ⁊ si illa fuissent. x. milia non curarẽt q̃ assignarenꝫ pro causis: ⁊ hoc videt̃ esse ridiculũ: q̃ eo aliqd fit cã alterius: q: est eiusdẽ nũeri cũ illo: nã qõcunq; signorꝫ celi acceperimus dicentes illud esse. d. k. p. erit vnum signũ qõcũq; stellarum. ⁊ ideo nõ possumus dicere qõ est in tali nũero: q̃ qõlz aliorꝫ est duplũ ad illud: aliud aũt non est duplũ. cãm verã eni inspiciendo dicemus eẽ talẽ: sicut si causare velimus quare sunt tria loca piscatorꝫ super littus maris: ⁊ dicemus q: hec tria sunt super que vtilius inferẽt̃ sagena qñ de mari extrahit̃: sed nõ dicem⁹ q̃ ideo sunt tria: q: tres sunt ꝓsonantie acuta grauis ⁊ media: qñ ꝑm rei veritatẽ ꝓsonãtie sunt plures: sed siue sint tot siue plures siue pauciores nihil facit ad hoc q̃ tria sũt super mare loca pi-

scatorꝫ.hoc aũt ita posuimus ad ostendendũ ꝙ inconueniẽ ter ponunt causas qui numeros dicunt esse causas entiuꝫ: sed tamẽ ꝗ nondum possumus eos qui de talib⁹ ꝓm poeticas fabulas multa incõuenienter dixerunt: sicut est Symiles: ⁊ alij qdã ex Homericis poetis: qui ꝓpter puas similitudines: quas vident in rebus statim dicunt vnaꝫ esse cãm alterius ꝓpter numeri similitudinẽ: ⁊ videnẽ esse ista sicut somniorꝫ: ⁊ metaphorarũ adaptationes. Sed isti magnas cõuenientias que sunt in veris ⁊ ꝓuertibilibus causis non vident: sed ꝓter vident. ¶ Dicunt enim quidã istorꝫ multa talia: sicut debentes rõnẽ reddere de hijs que sunt apud mediã vbi sunt due distantie in partib⁹: quarũ vna est. 9. ⁊ alia. 8. spatiorꝫ: ⁊ rõ sũme est ꝙ sunt in vniuerso decem ⁊ septem: qui numerus est equinumeralis in spatijs. veniunt aũt in dextra quidẽ nouẽ syllabe ⁊ in sinistra octo illorũ qui numerant syllabas cõsonantiarũ: ⁊ dicunt ꝙ qꝛ equalis est distantia ab. a. ad. b. que sunt signa illarum syllabarum ⁊ a nichea ad acutissimam petram beatem vocatam in partibus denominatis. Ideo sunt vt dicunt tot syllabe inquãtũ numerus celi est equalis hijs ꝓm longitudinem vel latitudinem: tãtuꝫ enĩ distat locus a loco in inferioribus: quãtuꝫ est inter equinoctialẽ ⁊ locũ ad quẽ mensuraẽ de gradibus meridiani ꝓm quãtũ est inter punctum orientis ⁊ zenit capitis: de partibus circuli longitudinis in quo mouet sol ab oriente vsq; ad zenit capitis illius loci: ad quẽ extendit longitudo ⁊ in quo accipit zenit capitis. ¶ Omnia autẽ hec sic dicere ludicrũ est: qꝛ in omnib⁹ nõ causa pro causa assignatur. ⁊ ideo non refert siue ista exẽpla que nos ponimus siue altera magis nota ponant: que nos enĩ ponimus sunt ꝓm Aristo. exposita: ⁊ forte corrupt⁹ est lib. vnde tale est ac si dicat ꝙ qꝛ quatuor sũt plage mũdi ideo quatuor sunt humores corporũ complexionatorꝫ: ⁊ qꝛ. c. senatores fuerunt Rome: ideo sũt. c. puintie que Romanis subdebant: ⁊ qꝛ tres sunt stelle in triangulo qui apud Astronomos positio egypti vocatur. ideo tres sunt dimensiones corporis: vel aliud qõcũq; exemplum ponatur. Videre enim opꝫ ne quis talia dubitando disputet nec dicat nec inueniat per adaptationes in sempiternis que nõ generant: eo ꝙ aliquando similia inuenit in hijs que sunt corruptibilia: qꝛ in hijs numeris sunt ligate nature ⁊ cõtraria naturarũ vt ea que sunt ligent ⁊ nõ seinuicem destruant: sicut dicit Boetius: qui numeris elementa ligas vt frigora flãmis arida cõueniant liquidis: ⁊ sicut in nã ligant numeros: ita in ipsis naturalib⁹ agentibus ⁊ patientibus totaliter ligant ea que sunt in mathematicis: sicut quidam dicunt: talia enim faciunt causas nature. Sed hec sicut diximus in sempiternis cauẽdũ est: qꝛ illa nõ sunt ex cõtrarijs. ⁊ ideo non oportet ꝙ ligẽtur numeris ad hoc ꝙ nõ dissoluant: tamen etiam in istis sensibilibus videt sic ꝓbantibus tota natura eorꝫ diffugere: nullo nanq; modorꝫ quos ꝓm veritatem determinauimus circa principia entium aliquid istorum numerorꝫ est causa. Faciunt autẽ illi qui dicunt numeros causas hoc qõ dicũt manifestum: qꝛ dicunt ꝙ talis numerus existit: ⁊ est eiusdẽ coelementationis in partibus suis cum partibus rei cuius est numerus: ⁊ dicunt ꝙ impar quidem numerus est boni: ⁊ similiter positione quorũdam numerorꝫ sunt boni: ⁊ quorundam mali: sicut est videre in sphera quam de pronostificationibus fecit Pithagoras: in qua si deueniat ad superiorem numerum signum est vite: ⁊ si ad inferiorem in sphera deueniat signũ est mortis: ⁊ infortunij: ⁊ sic etiã dicunt cõuenire horas faustas vel ifaustas ad numeros tales vel tales: ⁊ alia quecunq; dicunt colligentes ea ex mathematicis theoreumatibus: ⁊ attribuẽtes ea naturalibus ⁊ periodis vite ⁊ etatum: omnia enim talia huius habent potentiam qualem diximus. vnde assimilant nõ cause quidem: sed cõcidentijs accidentalibus. Hec enim sunt accidentia sibiinuicem ꝓm quasdaꝫ proprias concidentias ⁊ proportiones: ⁊ nõ sunt cause adinuicem: id enim qõ est ꝓportionale aliquo mõ est vnũ ꝓm ꝓportionis vnitatem: sicut diximus: ꝙ sicut rectum est in longitudine sic est in latitudine leue siue planum: ⁊ in numero impar ⁊ in colore album: omnia enĩ hec sunt ea que magis ⁊ primo sunt conuenientia ꝓm naturam: ⁊ hoc modo intendunt aptare numeros entibus: nec tamen propter hoc sunt cause. ¶ Amplius nõ potest dici ꝙ numeri sint cause specierum ⁊ formarum: numeri dico eorꝫ que armonica sunt ⁊ armonicam habent cõpositionem ⁊ talium huiusmodi existentium. Differunt enim numeri ab inuicem: ꝗuis sint equales specie: etenim vnitates differũt in talibus numeris omnibus. ¶ Species aũt in nullo differunt: ⁊ iõ numeri ⁊ vnitates nõ sunt faciende species: ergo ea que accidunt ex syllogismo inconuenientia sunt ea que dicta sunt: ꝗꝗ amplius multo plura colligi possunt ab aliquo si quis velit ad hoc intendere. Videtur aũt esse thegminõ siue argumentũ eius qõ dixim⁹ ꝙ videlꝫ numeri nõ sunt cause entium ꝗ: ꝙ multa patiunt male ex inconuenientibus obiectis sibi circa generationeꝫ eorum que sunt que dicunt esse ex numeris. ⁊ tamẽ nullo mõ possunt complecti ꝙ non sint separabilia ⁊ separata mathematica a sensibilibus sicut illi dicunt ea separata esse. Et qꝛ nõ possunt complecti ea esse separata: nõ possunt probare ea esse sensibiliũ principia. ¶ Hic igit fit finis disputationis istius: in qua non diri aliquid ꝓm opinionem meam propriã: sed omnia dicta sunt ꝓm positiones peripatheticorũ: ⁊ qui hoc voluerit probare diligenter legat libros eorum ⁊ nõ me: sed illos laudet vel reprehendat.

Boetiꝰ in. 3. de ꝓsolatione Metro nono

¶ Explicit Aureꝰ Liber Metaphice diui Alberti Magni.

Venetijs impensa heredum quondam Domini Octauiani Scoti Modoetiensis: ac sociorum.
15. Januarij.
1518.

Registrum Physicorum.

✠ a b c d e f g h i k l m n o p
✠ a o p Terni: ⁊ alij Quaterni.

Registrum de Celo ⁊ mundo ⁊c.

aa bb cc dd ee ff gg hh ij kk ll mm nn oo pp
qq rr ss tt. gg Ternus alij Quaterni.

De Aia ⁊ Metaphysice Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T U X Y. Y Ternus alij Quaterni.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

16

Nº Caja
A-45